

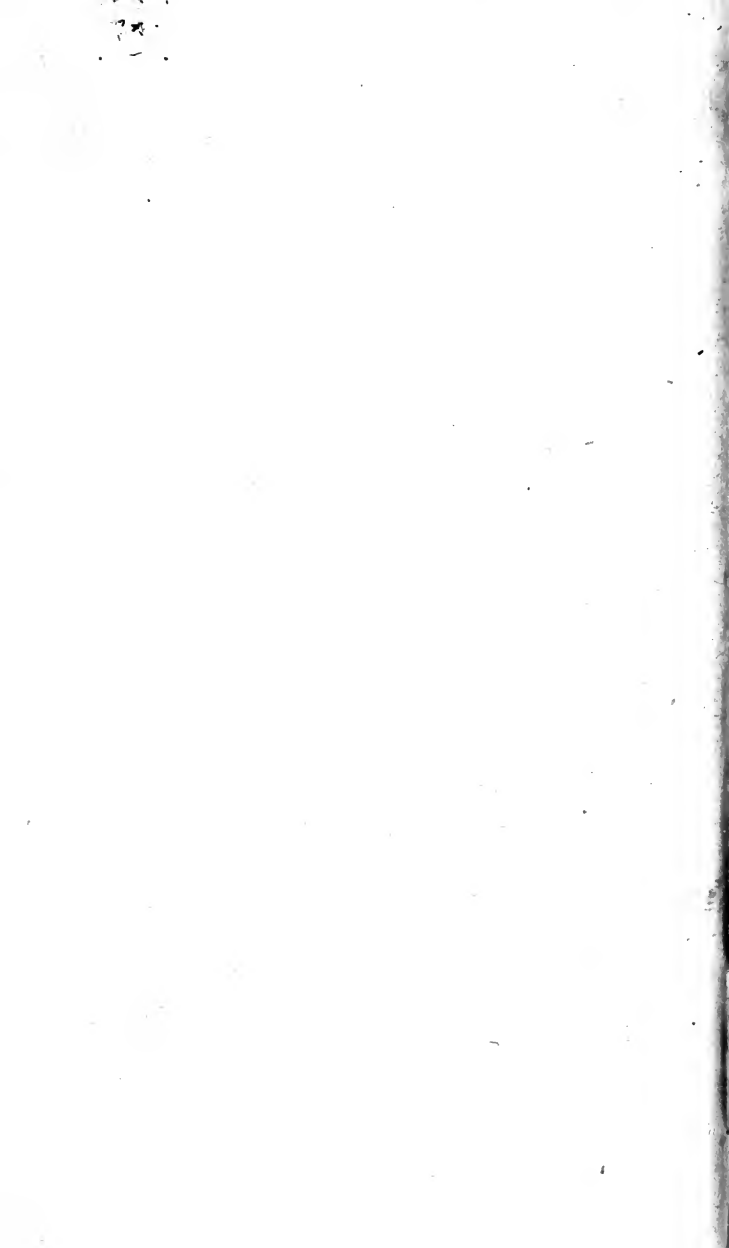

Congel

16 + 898 + 3018

32 p.e.

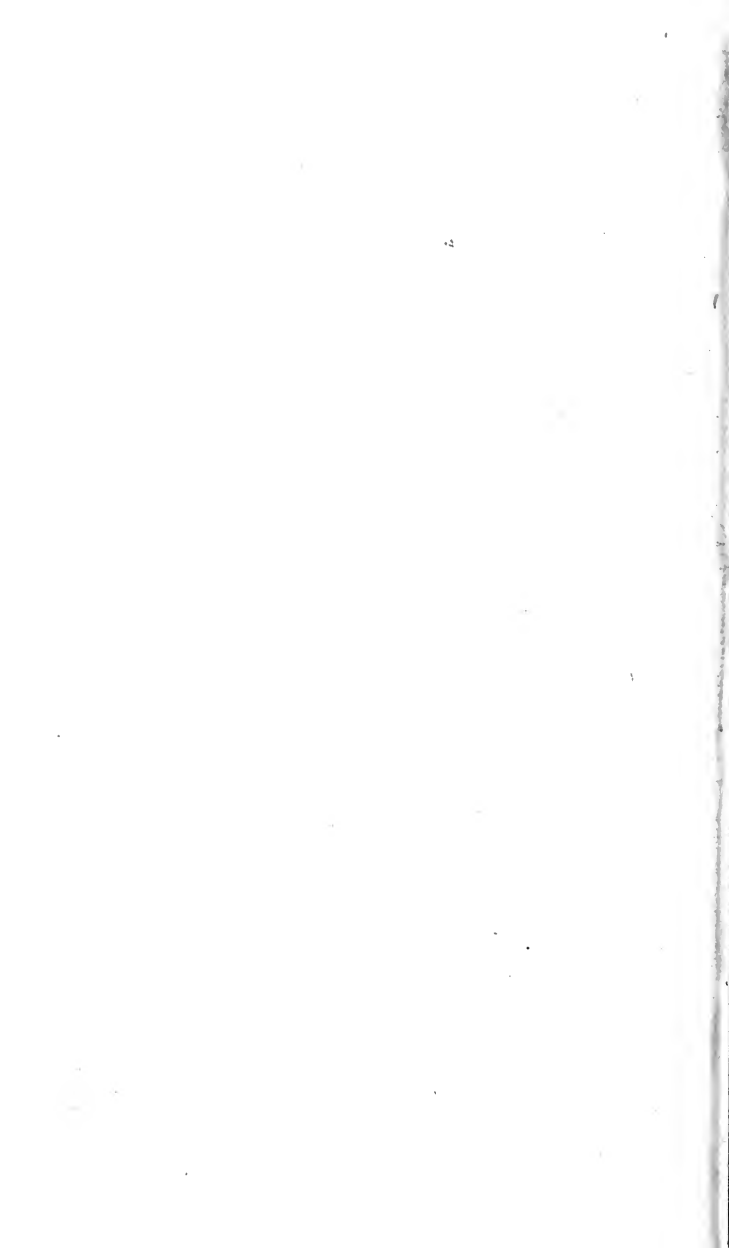
DEN WECH
 D E S
E E V W I C H L E V E N S
Befchreven int Latijn door
PANTONIVS SVCQVET
overgelet door P. Gerardus Zoes
beyde Priefters der Societeyt IESV
Door den Aucteur
van nieuws overlien en vermeerdert.
Met Beelden verlicht
 door Boetius A. Bollvert.

T'ANTWERPEN
 by Hendrick Aertliens
 M. DC. XLV. III.

Virtus

Cum Gratia et Privilegio.

A E N

GODT ALMACHTIG,
KONING der KONINGEN;

Ende aen de

KONINGINNE des HEMELS,
DE HEYLIGE MAGHET

ende

MOEDER GODTS

M A R I A.

*Alder-bermber-
tighsten Godt
het behoort u
al toe, den He-
mel, d'Aerde,
en al wat hier
in begrepen is; ende oock selve het
gene dat wy u opdragen, komt van
u; en dat wy van u ontfangen heb-
ben, gheven wy u wederom; op dat
het al wederom keere tot de Fontey-
ne, van de welcke alle de beecxkens
vloeyen.*

vloeyen. Ende hierom offere ick u met alder ootmoedigheyt dit werck, 't welck uwe is, ende niet mijn: Ick offere u desen **WEGH** DES **LEVENS**, die daer zijt de **Weg**, de **Waerheyt**, ende ons **Leven**; Ende daer beneffens offere ick dit aen uwe **Alder-heylighste Moeder**: Ende ick bidde u, dat ghy met haer desen **WEGH** goeder-tierlijck wilt aensien, ende insghe-lijcks oock die den selven sullen le-sen, en ingaen, op datse in u mogen wandelen, die den waerachtigen **Wegh** zijt, en in de waerheyt souden mogen volberden; en tot u, die de salicheyt zijt, en ons eewig leven, souden mogen geraken, en dat aldus alle dingen souden wederom keeren, van waer sy gekomen zijn, Amen.

AEN DEN
EER-WEERDIGHSTEN
HEERE
NICOLAO ZOES,
DEN V. BISSCHOP

van
'SHERTOGEN-BOSCH,

*Raedt van hare Doorluchtigste Hoogheden, ende
Meester van de Requesten van hunnen huysse.*

Eer-weerdighsten HEERE,

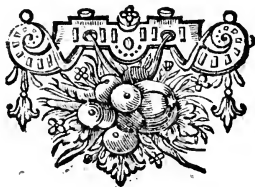

Esen Boeck over een
jaer dooz D. E. Peve
ober-gheset / ende aen
haer van mijnent we-
gen ghepresenteert / ka-
mende nu wederom in
het licht / vermeerdert /
ende als vernieuwt ;
komt oock wederom
tot D. E. niet dooz eene derde hant / maer van
de mijne ghesonden / ende D. E. toegheschre-
ven. Ick bidde D. E. den selven naer sijne
gewoonlijke goetgunstigheydt in dancke te
nemen. Ende vooz waer ick en kan van sulcksz
niet twijffelen / aengesien my bekent is de sou-
derlinge

derlinge affectie die D. E. over soo vele jaren
altijdt ghestadelijck aen onse Societeyt J E S U
heeft betoont. Hierom hadde wel gewenscht
pet te hebben weerdigh om D. E. te presente-
ren: maer also nu sulckx niet ter hant en was/
hebbe immers begeert met desen Wegh des Le-
vens, te verklarē dat by ons / ende my in 't
particulier / altijs is lebende de danckbarige
memorie van D. E. Den Heere van alles ge-
lieve de selve langhe Jaren te sparen tot sijn
meerdere glorie; op dat door haer exemplaar
leven ende herderlijke sorghe / veel van sijne
schapen mogen wandelen den oprechten weg
des eeuwighen lebens / ende tot het selve met
haren goeden herder geluckelijck geraecken.
ijnt Antwerpen desen 2. february 1622.

U. E. Ootmoedigen Dienaer

ANTONIUS SUCQUET.

VOOR-

VOOR-REDEN

Tot den

L E S E R.

Y zijn alle pelgrims, ende vreemdelinghen in desen wegh, ende in dit tegenwoordigh leven; ende den mensch is, eylaes! sijn eynde onbekent. Want hier

veel om-wegen, menighvuldige perijckelen, ende verscheyde paden ghevonden worden, die den mensch oock schijnen recht te leyden, die nochtans ten laetsten ter doot leyden. Soo dat een yeghelijck met reden sorghvuldigh behoort te wesen, om den rechten wegh te vinden; Ende soo wie hier toe behulpsaem kan wesen, 't zy door de wet der liefde, 't zy door de perijckelen in dewelcke hy sijne broeders siet, 't zy door den yver van de eere Godts; die behoort het selve neerstelijck te werck te stellen. Hier toe heeft my dies-halven verweckt het bevel mijnder Oversten; ende al waer 't dat ghy luttel hulpe in desen

Wegh soudt vinden, soo fullen dese nochtans mijne forghvuldigheydt vinden om haer-lieden onderdanigh te wesen: ende ghy beminden Leser, sult inſghelijcks met de gratie Godts, in my eenen gereeden wille vinden, om u in alle manieren behulpsaem te wesen.

Ick hebbe desen Wegh in dry deelen gedeylt, op dat ick door den eerſten, den wegh soude toonen aen den ghenen die dolen, ende die eerſt beginnen: Door den tweeden, soude onderwijſen ende verwecken den ghenen die voorts-gaen in den wegh der volmaecktheydt: Door den derden, soude te kennen geven in *desen Wegh*, de fonteynen van het eeuwigh leven: op dat ghy dan soudt mogen ſmaecken, ende ſien hoe ſoet dat den Heere is, ende hem liever dienen uyt geheelder herten, *die het Licht, den Wegh, ende de Waerheydt is*, dan den Prince der duyſterniſſen, den vader der leugen-tael, ende de doodt.

T A F E L

Van de Capittelen.

DEN EERSTEN BOECK.

HET I. CAPITTEL.

Van het eynde des mensch.	3
Het 2 Cap. Van het geloove, den eersten ende principaelsten middel om tot ons eynde te geraken.	19
Het 3 Cap. Van het verkiesen van eenen staet des levens, den tweeden middel om tot ons eynde te geraken, waer in begrepen zijn dese vier naer-volgende staten.	41
Van den houwelijcken staet.	51
Van den weduwelijcken staet.	60
Van den staet des reynigheydts.	68
Vanden staet des religieusen mensch.	79
Het 4 Cap. Beraet om rijpelijk tot Godt ende ons eynde te bekeeren, als wy van den rechten wegh af-ghe-weken zijn.	99
Het 5 Cap. Van de penitentie, den waerachtigen wegh, door den welcken den mensch tot Godt, ende tot den wegh der saligheydt wederom keert, ende van haer eerste deel, welck is het berouw.	111
Het 6 Cap. Van de biechte, welck is het tweede deel van de penitentie, ende ten eersten van de generale biechte, ende de profijten der selver.	120
Het 7 Cap. Van de voldoeninge, welck is het derde deel der penitentie; ende van het vasten, welck is het eerste werck van voldoeninge.	158
Het 8 Cap. Van de aelmoesse, het tweede werck van voldoeninge.	169
Het 9 Cap. Van het Gebedt, het derde werck van voldoeninge; van de noodelijcke bereydinghe daer toe, van zijn gebruyck ende vruchten.	180

DEN TWEEDEEN BOECK.

HET I. CAPITTEL.

Van de maniere van beradinge, ende van de teeckenene om de verscheyden geesten t'onder-kennen. fol. 204

De Tafel

- Het 2 Cap. Van de neerftigheydt die wy doen moeten om tot de volmaecktheydt te geraken, oft van onfen dagelijckfchen voortganck, na dat wy op den rechten wegh gekomen zijn. 215
- Het 3 Cap. Van de beletfelen des voortgancks in den wegh des Heeren, van de dagelijckfche fonde, ende de bekoringen. 226
- Het 4 Cap. Van eene vyerige begeerte te verwecken tot fijnen voortganck, ende tot het Gebedt, door feven bemerckingen oft verweckfelen: waer afd'eerfte is, het aenmercken van ons eynde, ende van de tegenwoordigheydt Godts. 247
- Het 5 Cap. Van het tweede verweckfel tot de volmaecktheydt, welck is de gedachteniffe van de doot, ende hoe rafch dat ons leven voorby gaet. 257
- Het 6 Cap. Van het derde verweckfel, welck is de vreefe Godts, ende van de perijkelen in dit leven. 265
- Het 7 Cap. Van het vierde verweckfel, van de heylige naervolginge, ende de vyerigheydt der Heyligen. 271
- Het 8 Cap. Van het vijfde verweckfel, welck is de liefde tot onse Moeder de H. Kercke, ende van de verdruckinge der felver. 279
- Het 9. Cap. Van het fefte verweckfel, van het vagevier ende de liefde die men moet hebben tot de zielen die in 't vagevier zijn. 287
- Het 10 Cap. Van het fevenfte verweckfel, 'twelck is den yver der zielen. 293
- Het 11 Cap. Van de oeffeningen daer fy toe verweckt worden, die eenigen voortganck doen, waer af het eerfte is, de mortificatie oft verftervinge. 300
- Het 12 Cap. Van het verfterven der menfchelijcker gegentheden, ende van den haet fijns felfs. 313
- Het 13 Cap. Van het verfmaden der menfchelijcke oordeelen. 334
- Het 14 Cap. Van de hooveerdigheydt, ende de deught haer contrarie, de ootmoedigheydt. 348
- Het 15 Cap. Van de gehoorfaemheydt, de dochter van de ootmoedigheydt. 364
- Het 16 Cap. Van de gierigheydt, ende van de armoede, daer by oock van het bedeylen fijnder goederen. 374
- Het 17 Cap. Van de fuyverheydt. 396
- Het

Van de Capittelen.

- Het 18 Cap. Van de seeghbaerheydt, ende het verkeer-
ren met de menschen. 407
- Het 19 Cap. Van de kostelijckheydt des tijts, ende hoe
datmen dien behoort gade te slaen. 416
- Het 20 Cap. Van het verkiesfen, ende schicken sijns huys-
gefins. 422
- Het 21 Cap. Van de eenigheyt, oft hoe goet dat het is al-
leen te zijn, ende van het stilswijgen. 434
- Het 22 Cap. Van de volherdigheydt, eene sonderlinge
hulpe in den wegh der deughden. 448
- Het 23 Cap. Van de maniere van mediteren, waer door
de ziele van aertsche dingen opgetrocken wordt tot
Godt. 459
- Het 24 Cap. De voorseyde maniere van mediteren
wordt bewesen in eene meditatie van de gheboorte
Christi, &c. 479
- Het 25 Cap. Van de maniere van mediteren, door de
werckingen van 't geloove, hope, ende liefde. 485
- Het 26 Cap. Van het betrouwen op Godt, ende wan-
trouwen sijns selfs, het welck in alle Gebèden moet
geoeffent wesen. 509
- Het 27 Cap. Van het waerden der deught ende sonde,
ende verkiesinge der selver. 517
- Het 28 Cap. Van de voorsichtigheyt die men behoort te
gebruycken in het verkiesfen der deught, gemerckt
dat de kinderen des werelts dat seer neerstelijck doen
in 't verkiesfen van wereltsche faken. 525
- Het 29 Cap. Van de doot, ende van de bemerckinge op
het gene dat wy alsdan wenschen souden gedaen te
hebben. 533
- Het 30 Cap. Van het uysterste oordeel. 541
- Het 31 Cap. Van de eeuwigheydt. 551
- Het 32 Cap. Van de naervolginge der Heyligen. 557
- Het 33 Cap. Van den vrede ende geruhtigheyt der ziele,
die uyt de deught is spruytende. 565
- Het 34 Cap. Van de blijdschap, om welke men de
deught behoort te volgen. 573
- Het 35 Cap. Van de naervolginge Christi. 581
- Het 36 Cap. Van de weldaden Godts, met welke hy
ons noot tot de volmaecktheydt. 589
- Het 37 Cap. Van de volmaecktheden Gods, door wel-
ke wy

TAFEL van de Capittelen.

ke wy met redene verweckt worden, om hem door de deught te dienen.	599
Het 38. Cap. Oeffeninge der begeerte.	609
Het 39. Cap. Oeffeninghe van 't ghene datmen doen moet nae de meditatie; van de verstroyinghen, ende remedien der selver.	614

DEN DERDEN BOECK.

HET I. CAPITTEL.

Van de volmaecktheyt, ende waer in die gelegen is.	627
Het 2. Cap. Oeffeninge om te verwecken eene groote begeerte van volmaecktheydt.	637
Het 3. Cap. Oeffeninghe dienende tot sijns selfs vernieuwinge.	642
Het 4. Cap. Oeffeninge van danckbaerheyt tot God.	651
Het 5. Cap. Van het gemeyn ende besonder onderfoeck der conscientie.	659
Het 6. Cap. Oeffeninge van de bemerckinge der saken die ons te doen staen.	683
Het 7. Cap. Oeffeninge van de bemerckinge der ongevallen, die ons kunnen overkomen, ende eerst van 't verdragen van ander lieden gebreken.	691
Het 8. Cap. Oeffeninghe van de verduldigheyt in ons eygen ongevallen oft lijden.	695
Het 9. Cap. Oeffeninge van de H. Communie.	703
Het 10. Cap. Oeffeninge van de suuyvere meyninge, ende de meeste glorie Godts te soecken.	731
Het 11. Cap. Oeffeninghe van de regenwoordigheyt Gods.	747
Het 12. Cap. Oeffeninge van de liefde Godts.	755
Het 13. Cap. Oeffeninge van de liefde tot sijnen evennaesten, ende van sijne vyanden te beminnen.	766
Het 14. Cap. Van de Contemplatie oft het aenschouwende leven.	773
Het 15. Cap. Van de ghelijckformigheyt van onsen wille, met den Goddelijcken, ende den waerachtigen vrede der zielen.	803
Het 16. Cap. Van de merck-tekenen onser saligheyt, waer doormen in dese groote onsekerheyt kan sien ofmen op den rechten wegh is.	830
	Het

T A F E L der Capittelen.

Het 17 Cap. Van de navolginge van de H. Maget MARI A.	837
Het 18 Cap. Van de dagelijcksche oeffeninge of bedeylinge der wercken vanden geheelen dagh.	850
Het 19 Cap. Van de maniere om hem gereet te maken tot eene salige doot.	868
Het 20 Cap. Van het eeuwigh leven, het eynde van onsen wegh.	889

Eynde des Tafels van de Capittelen.

T A F E L

Der Meditatie, in dese dry

Boecken begrepen.

Bemerckt datmen booz alle Meditatie moet ghebruycken het bereydende Gebedt/ende daer dooz versoecken dat den Heere hem geweerdtige ons gratie te geben om wel te mediteren: Dusdanigh een Gebedt/ passende op alle Meditatie/ sult ghy binden in den eersten Boeck Fol. 4.

Ghy sult boven dien binden eene korte oeffeninge om na de Meditatie te ghebruycken / ende een Gebedt/ bequaem om alle Meditatie te sluyten. Fol. 614. 615.

Bemerckt ten 2. dat ghy naer elke Meditatie sult binden een Gebedt/ verscheyde Practycken/ ende Schiet-Gebedens/ dienende tot de selve materie van de Meditatie/ &c.

Den eersten Boeck.

M editatie van het eynde tot het welck den mensch geschapen is.	Fol. 6
Meditatie van de gave des geloofs.	29
Meditatie van den houwelijcken staet.	51
Meditatie van den weduwelijcken staet.	60
Meditatie van den staet des reynigheydts.	68
Meditatie van den staet des Religieusen mensch, begrypende dry deelen oft Meditatie.	79
Meditatie van de volherdigheyt eens yegelijks in sijnen eygen roep.	92
	Medi-

T A F E L

Medit. van 't vastē, 't eerste werck van voldoeninge.	159
Meditatie van de aelmoesse, het tweede werck van voldoeninge.	169
Med. van 't gebed, het derde werk van voldoeninge.	191

Den tweeden Boeck.

D'eerste Meditatie oft bemerkinge van de teekenen om de verscheyden geesten te onderkennen.	207
De tweede Meditatie oft bemerkinge van het onderschil tusschen de goede ende de quade geesten.	210
Meditatie van de dagelijksche sonde.	227
Meditatie van de slappigheydt ende traegheydt.	250
Meditatie van den tijd ons levens, ende hoe rasch dat dien voorby gaet.	257
Meditatie van de perijckelen die in dit leven zijn.	265
Meditatie van de vyerigheydt der Heyligen.	271
Meditatie van de liefde tot onse moeder de H. Kercke, ende hare verdruckinge.	279
Meditatie van het vagevyer, ende van de liefde diemen moet hebben tot de zielen die daer voldoen.	287
Meditatie van den yver der zielen.	293
Meditatie van het versterven.	307
d' Eerste Meditatie van het versterven der menschelijcker geneyglijckheden.	319
De tweede Meditatie van het selve.	322
d' Eerste Meditatie van den haet sijns selfs.	325
De 2. Meditatie van den haet sijns selfs.	327
De 3. Meditatie van den haet sijns selfs.	328
d' Eerste Meditatie van de nieuwigigheydt.	330
De 2. Meditatie van deselve.	331
Meditatie van de hooverdigheydt.	348
Meditatie van de ootmoedigheydt.	352
d' Eerste Meditatie van de gehoorzaamheydt.	364
De 2. Meditatie van de gehoorzaamheydt.	367
Meditatie van de gierigheydt.	374
Meditatie van de armoede.	378
d' Eerste Meditatie oft oeffeninghe, van het bedeylen sijnder goederen.	386
De 2. Meditatie van het selve.	390
d' Eerste Meditatie van de suyerheydt.	396
De 2. Meditatie van de suyerheydt.	399

Medi-

der Meditatie.

Meditatie van de seeghbaerheydr.	407
Meditatie van sijnen tijt wel gade te slaen.	416
Meditatie aengaende het verkiesen ende het schicken sijns huys-gefins.	422
Meditatie van d'eenigheydt, oft hoe goet dat het is alleen te wesen.	434
Meditatie van de volherdigheydt.	448
Meditatie van de geboorte Christi.	479
Medit. van dese woorden: Al die hem selven verheft, sal vernedert worden: ende al die hem vernedert, sal verheven worden, besluytende de oeffeninge des geloofs, hope, ende liefde, ende de maniere van mediteren, met de dry Goddelijcke deughden.	495
Meditatie van het betrouwen op Godt; ende mistrouwen sijns selfs.	509
Meditatie van het waerden der deught ende der sonden, ende de verkiesinge der selver.	517
Medit. om met soo groote voorsichtigheydt de deught te verkiesen, als wel de kinderen des werelts verkiesen wereltsche saken.	525
Medit. van de doot ende bemerckinge op het gene dat wy alsdan sullen wenschen gedaen te hebben.	533
Meditatie van het uysterste oordeel.	541
Meditatie van de eeuwigheydt.	551
Meditatie van de navolginge der Heyligen.	557
Meditatie van den vrede ende gerustheydt der ziele, die uyt de deught is spruytende.	565
Meditatie van de blijdschap om welcke men de deught behoort te volgen.	573
Meditatie van de navolginge Jesu Christi.	581
Meditatie van de weldaden Godts, met dewelcke hy ons noot tot de volmaecktheyt.	589
Meditatie van de volmaecktheden Godts, door dewelcke wy verweckt worden om hem door de deught te dienen.	599

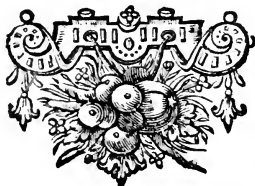
Den derden Boeck.

Meditatie oft oeffeninge om te verwecken eene groote begeerte van volmaecktheydt.	637
Meditatie oft oeffeninghe, dienende tot sijns selfs vernieuwinge.	642
Medi-	

TAFEL der Meditatiën.

Meditatie oft oeffeninge van danckfegginge.	651
Medit. oft oeffeninge van het gemeyn onderfoeck.	659
Meditatie teghende ghebreken in het gemeyn onderfoeck.	678
Meditatie om de deught te verwerven.	679
Meditatie oft oeffeninge van de bemerckinge der saeckendie ons te doen staen.	683
Meditatie van de bemerckinge der ongevallen die ons kunnen overkomen, eerst van't verdraghen van ander lieden gebreken.	691
Meditatie van de verduuldigheydt in ons eygen ongevallen, of lijden.	695
d' Eerste Meditatie van de suyvere meyninge.	731
Andere Meditatie van de selve, ende van de meefte glorie Godts te soecken.	739
Meditatie oft oeffeninghe van de teghenwoordigheydt Godts.	747
Meditatie van de liefde Godts.	756
Meditatie van de liefde tot fijnen even-naesten.	766
Meditatie van den vrede der zielen, oft van de gelijkformigheydt van onsen wille met den Goddelijcken; gedeylt in tien deelen.	804
Meditatie van de naevolginghe van de H. Maget MARIA.	837
Meditatie oft contemplatie van het eeuwich leven.	889

Eynde des Tafels van de Meditatiën.

DEN EERSTEN BOECK

VAN

DEN WEGH

DER GENER

DIE EERST

BEGINNEN.

B AEN.

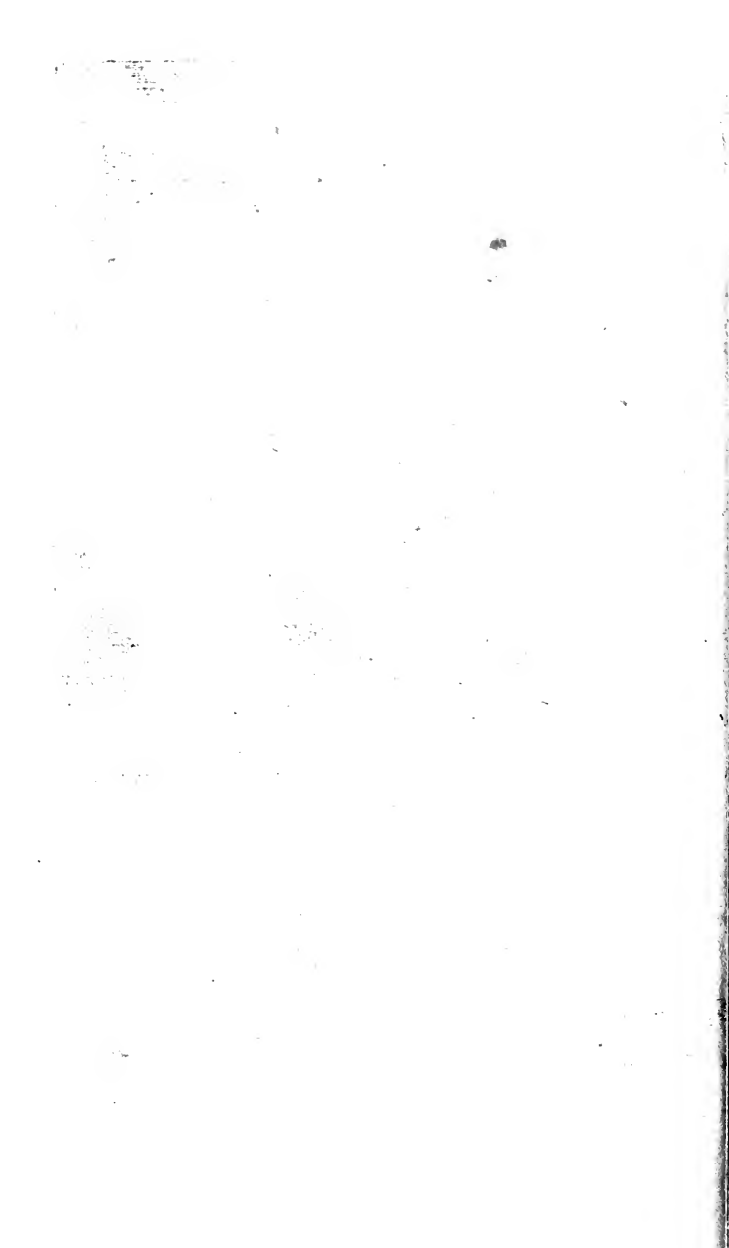
AEN-MERCKINGHE OP
HET EERSTE BEELDT.

Laet / o mensch / op u eynde ende
uwe weggen.

[A] **B** Emerkt in de tegenwoordigheyt Gods,
het eynde waer toe ghy [B] geschapen
zijt, want daer zijn twee eeuwig-duerende
uytersten, als de [C] salige in den hemel, en
[D] d'onfalige in de helle: Tot d'onfalige
rollen wy met de [E] werelt; die met al haer
ydelheyt in rook verdwijnt; en gelijk een
[F] zee vol steenrotsen, veel schipbrakē on-
derworpen alijt ontstelt is. Tot dē hemel
leydē ons drie [G] wegē, die betekenē drie-
derhande manieren van levē, het Klooster-
lijck, den rechtsten; het Geestelijck, die soo
recht niet en is; en het Weerlijck, den seer
omgaenden wegh: sy betekenen oock den
beginnenden, den voortgaenden, en den
volmaeckten weg. Daer-en-bovē in elcke
maniere van levē worden dese drie wegen
gevondē: besiet oft ghy in alle uwe werckē
den rechtsten volght; [H] Godt geduerigh-
lijck voor oogen hebbende; waer ghy bidt,
stelt u in 't aenschijn Godts, gelijk eenen
[I] misdadigen over uwe sonden weenen-
de; oft ghelijck eenen armen mensch, van
deughden bloot; oft ghelijck eene Bruydt,
met liefde ontsteken: en aldus voor Godt
komende wilt seggen: Laet mijn ghebedt
komen voor u aenschijn, ô Heere, ende
naer uwe belofte yervult my met kennisse.

Psalm 118.

HET I. CAPITTEL.

Bemerckinge van het eynde des mensches.

Gelijckerwijs den schipper vooz al
 sp-selben vooz oogen stelt de habe-
 ne / tot de welke hy vaert / den
 reysenden man de plaetse tot de
 welke hy trecht ; alsoo en isser
 niet soo noodtsaeckelijck in desen
 onsen wegh / ende dit sterbelijck
 leben / als neerstighlijck ende sozghbuldelijck ga-
 de te slaen het eynde van onse schip-vaert / te we-
 ten / dat wy moeten bemercken / waer toe wy van
 Godt almachtigh gheschapen zijn / op dat alsoo /
 al het ghene wy in dit leben ter handen trecken /
 daer toe geschickt ende gestiert worde: want anders
 doende / souden wy van den rechten wegh afwijc-
 ken / oft wel in den selben doolen / ende wandelen /
 ghelijck den Wijsen-man seght / pijnelijcke ende
 moepelijcke wegen. Och hoe veel fauten gebeuren
 hier dooz dagelijcx onder alderley soozten van men-
 schen ! want wie wordt daer gebonden / die (naer
 den eysch van den heyligen Thomas) als hy eerst-
 mael sijn verstant begint te gebzupcken / soeckt sp-
 selben te stieren uyt dit ballingschap tot sijn Va-
 derlandt / ende dies- volgende alle sijne gedachten /
 woorden ende wercken tot het opperste goet / waer
 toe dat wy alle geschapen zijn ? Byna den meesten-
 deel der menschen / stelt sp-selben vooz oogen d' ydel-
 hepdt der eere / ende de genoeghte des wereldts / niet
 wetende eplaes ! waer dat sy hare meyninge behoorz-
 den te stieren : want geroepen zijnde om groote eere
 in het Hemelsch Jerusaleim op sijnen tijdt te besit-
 ten / loopen al spelende ende doolende verre van Je-
 rusaleim in Jericho. Daer en is voozwaer niet dat
 meer te beklage is / dan dat den mensch / die tot sulc-
 ken edelen eynde geschapen is / soo onbedachtelijck
 leeft / sijn selben ende Godt almachtigh vergeten-
 de / so dat hy sijn eynde qualijck eens indachtigh is.
 Dus bidde ick u / beminden Leser / dat ghy u niet
 en laet wech-dragen dooz den ghemeynen loop der
 verblinde menschen / maer slaet uwe ooghen neder

Sap. 5.

D.Tho. 1.
2. quaest.
89. art. 6.

ter aerden/ uyt dewelcke ghy gekomen zijt / en daer naer na den hemel/ om den welcken te besitten/ ghy van Godt almachtigh geschapen ende gemaecht zijt. Hest op dan u herte met weenende oogen/ o bal- linck ende vzeemdelinck in dese bedzuchte werelde! tot uwen Godt/ Ghy die hier zijt in eene wildernis- se verre van u Vader-landt.

Het berey-
dende Ge-
bed is voor
alle Medi-
tation
nootsake-
lijck: sude
waerom.

Bemerckt ten eersten / datmen in alle meditatie oft bemerckinge / voor al moet gebuycken het berey- dende Gebedt/ op dat wy Godt voor oogen heb- bende / alle onse krachten oprechtelijck ter eeren Godts souden mogen stieren / ende versoeken dat den Heere ons alsoo gheliebe gratie te geven om wel te mediteren : welck gebedt / met het verstandt gepeyst oft metten monde gespzoocken / sal mogen wesen/ Komt Heyligen Geest, &c. oft/ Ontfermt u on- ser Godt, oft eenigh ander/ waer doozmen sy selven berwecht sal binden.

Het bereyde Gbedt, passende op alle andere lange gebeden ende meditatie.

Ant al-ge-
wyn be-
reidende
Gbedt.

MAchtigen Godt, in wiens tegenwoordigheyt alle dingen zijn als niet, laet mijn ghebedt, ende alle mijne wercken gestiert worden als eenen opklimmen- den wicroock in uwe Goddelijcke tegenwoordigheyt, ter eeren van uwen grooten naem : want ghy hebt he- mel en aerde geschapen tot mijnder bate, ende onder- houdt deselve, die anders vergaen souden, op dat ick u soude kennen en beminnen. Ghy hebt my, ô alder-min- nelijcksten Vader, uwen verloren sone, met ontallijcke weldaden begaeft: ende ick heb u, eylaes! daer-en-tegen groot ongelijck gedaen. Ghy hebt my u selven, en uwen Sone ghegeven om my te verlossen met sijn dierbaer bloet. O Koningh der Koningen, ende Heere der heyr- krachten, die alomme zijt, en door- siet soo wel de goe- den, als de quaden op alle plaetsen, tot in het binncste des herten en der nieren; siet ick come tot den throon u- wer glorie met een oprecht geloove en betrouwē (want ghy hebt geseyt : Al het gene dat ghy sult begeeren, sal u geschieden) ick come als eenen misdadigen tot sijnen rechter, als eenen armen en verloren sone tot sijnen va- der, en met so groote liefde als het my mogelijk is, tot
u, die

u, die mijne ziele bemint, op dat ick u soude mogen behagen, en mijn leven geheelijk beteren, sonderling dese N. faute *, op dat ick u op-drage een sacrificie van lofsangen uyt het binnenste mijnder herte, en met de begeerte van alle creaturē, die oyt geweest hebbē, nu zijn, die oock fullen oft kunnen wesen; al waer 't oock datter ontallijke wereldē door uwe almogende hant gemaekt wierden: en dat in de vereeninge van de liefde ende verdiensten **CHRISTI JESU**, van de **H. Maget MARIA**, en alle Gods lieve **Heyligē**. O alderheylighste Dryvuldigheyt, ick begeere u te loven en te dancken uyt den naem van alle de gene, die u niet en kennen, ende uwen naem lasteren, 't zy op der aerden, oft ook in den afgront der hellē. Dus gebenedijde ick u met alle uwe **Heyligen**, ende bedancke u voor alle gratien ende gaven, die ghy de menschelijcke nature van **CHRISTUS** onsen **Saligmaker**, de **H. Maget**, alle uwe **Heyligen**, ende my oyt gedaen hebt, ende sonderlingh voor de liefde die ghy my uwen dienaar bewesen hebt. Ik geve my ook wederom aen u, die daer zijt de fonteyne ende den oorspronck van alle dingen, ende levere my in alle manieren over tot het gene dat ghy van my schickt, nu en in der eeuwigheyt: Ik oftere u mijn ziele ende hare krachten, o alderheylighste Dryvuldigheyt, op dat ick u hier naer met u hemelsch heyr, en alle creaturen uyt gantscher herten mach loven ende dancken. Verleent my gratie, dat ick dit selve ootmoedelijck, aendachtelijck, ende vyeriglijck mach volbrengen, die aen u mijnen God, in so veel manieren verbonden ben. Wat ben ick doch sonder u? wat vermach ick? ende wat begeer' ick buyten u?

* Te weten die ghy int bysonder examen soeckt uyt te roeyen.

Dit of dier-gelijck ghebedt raachmen aendachtelijck seggen / 't welck boort-aen altijt het bereyden- de Gebedt genoemt sal worden. Ende sult hier na een ander des ghelycke binden in 't V. Cap. van de be- repdinge.

Bemerckt ten tweeden / op dat ons herte van an- dere dinghen ghetrocken / ende ghescheyden worde / dat het profijtelijck is / sp selven te boortbeelden eene sekere plaetse / ende de sake (indiense lichamelijck is / daermen af mediteren moet) aldaer stelle / ge- lijck ofse boort ons gebeurde ; (indiense gheestelijck is) nochtans oock eenighsing boort oogen stelle / soo-

men menschelijck eenigh dinc soude mogen begrijpen / ende dit sullen wy noemen het *eerste voor-bereytsel* oft *voor-stellinge* der plaetse.

Bemerckt ten derden / datmen Godt moet bidden / dat hy ons wil geben het gene dat wy in het tegenwoordigh gebedt oft meditatie versoeken : en sal het *tweede voor-bereydtfel* genoemd worden.

Hier naer treedt in de tegenwoordigheyt Godts / met eene stilte des herten ende des lichaems / overlegt in sulcker boegen elcke saecke in 't bysonder / gelijk eenen gierigen mensch placht te doen / die alle dingen tot sijn profijt soeket te trecken / soo veel als het hem doenlijck ende mogelijck is.

Hier af sullen wy naderhant breeder bescheydt geben ter bequamer plaetse / als wy van de bereydinge tot het gebedt / ende het eynde des selfs / sullen handelen : ende wederom als wy sullen spreken van de meditatie. Dit sal nu in 't boozby-gaen / hier af genoegh zijn.

M E D I T A T I E

Van het eynde waer toe den menschengheschapien is.

Het bereydende gebedt, als boven.

Het 1. voor-bereytsel oft *de voor-stellinge* der plaetse.

Selt u selven in de tegenwoordigheyt Godts / en laet u boozstaen dat ghy zijt in een woeste wildernisse / alwaer ghy aenschouwt het menschelijck geslachte van den beginne des werelts af boozts-komen / upt den schoot van onse gemeyne moeder de aerde / in dit leven / als oft sy quamen op eene stellage / ende datse passeerden dooz de poozte des doots / gelijk oft sy haer vertroocken achter de gozdynen / in twee al te verscheyden rijcken / te weten / de sommige naer de geluckighste / ende d'andere naer de ongeluckigste eeuwigheyt / (also u den tijtel vandesen boeck vertoont) slaet hier uwe oogen boven tot Godt ende sijne Hepligen / u bermanende dat ghy dooz de groote perijkelen ende qualijck-baert van soo veel / sout leeren boozsichtiger wesen.

Het 2. Voor-bereydtfel. Bidt Godt ootmoedighlijck dat hy u den wech wil wijzen / dien ghy moet wandelen /

delen/ ende u wil verleenen / dat ghy bemerckt heb-
bende het eynde van soo veel onsalige ende ongeluc-
kige menschen / tot een geluckiger eynde ende leven
soudt mogen geraken.

Het 1. point, Bemerkht ten eersten den af-grondt
ende die t'samen-menginge aller dingen / die daer
was/ eer de werelt gemaect was / wat het aldoen
geweest is van dese werelt/van de Koningen/ Prin-
cen/van alle menschen/ende al het gene dat op deser
aertbodem begrepen is/en waer dat ghy naer eenen
korten tijt zyn sult/en dat in der eeuwicheyt. Blijft
hier wat op peysende/en oberleght dit wel/ want de
figuer deser werelt gaet booz-by / ende het vergaet
al gelijk eene schaduw. **Merckht dan neerstelijck** 1. Cor. 7.
de ydelheyt van alle dingen/ gelijk ghy klaerlijck
kont bemercken in den afgrondt van dese nietheyt /
dat ghy ende alle andere saken niet geweest en hebt /
niet en hebt kunnen wesen/noch niet en hebt kunnen
weten / ende dat het al gekomen is van de handt u-
wes **Scheppers** / ende berootmoedighet u onder sij- 1. Petr. 5.
ne machtige handt / noch en beroemt u tot geender 1. Cor. 4.
tijden/ dan in hem. **Want wie onderschept u? ende**
wat hebdt / dat ghy niet ontfangen en hebt? ende
is 't dat ghy 't ontfangen hebt/ waerom glorieert
als oft ghy 't niet ontfangen en hadt?

Bemerckt ten 2. als oft ghy upt dien af-grondt
van uwe nietheyt dooz de Goddelijcke hant versch
getrocken waert / ende van Godt gestelt op de stel-
lagie van dese wereld / of wel in eene woeste wilder-
nisse/en besiet hoedanig dat u Godt gemaect heeft
van het slijck der aerden/ dat hy u in-geblasen heeft
den geest des lebens/ende geschapen naer zyn beelt/
als hy u gegeven heeft eene verstandighe ziele / die
geestelijck is / die al-omme geheel is/ die't al roert/
onsterbelijck/eene/en die verciert is met drie schoo-
ne krachten: daer-en-boven u lichaem volmaect
heeft met alle sijne sinnen ende lidmaten/ en bekent/
o mensch / ter sondt uwe weerdigheyt/ bekent de
weerdigheyt van den menschelijcken staet. **Ghy zijt**
wel lichamelijck met de werelt: want dit aldus be-
taemde/dat de genen die gestelt was om heerschap-
ppe te hebben ober de geheele werelt/ dese eenigstins

Bernard.
ferm. de
Nat. De-
min.

soude gelijk wesen: maer nochtans hebt ghy yet anders/het welck van hooger weerden is/te weten/ uwe edele ziele / waer mede ghy alle andere geschapen dingen seer verre te hoven gaet.

Het eynde
de/ waer
toe den
mensch
van Godt
geschapen
is.

Ten derden bemerckt dat God u tegenwoozdigh is/gelijk hy Adam was in sijne scheppinge/ ende bzaeght hem ootmoedelijck / waer toe dat hy u geschapen heeft: en hoorz hem seggen/dat hy het al gemaecht heeft om sijn eygen selven / ende tot zijnder glorie/ende op dat ghy hem in dit leven sout loben/dancken ende dienen/gelijk alle creaturen doen/ en ten laetsten soudt mogen komen tot de eeuwighe saligheyt: hierom ghy die sijn schepsel/maeksel/sijnen knecht ende sone zyt / sult ghy hem derren versmaeden/en leven tot zynder spyt? Siet hoe dat hy u den hemel toont / in den welcken ghy (is 't dat het u belieft) als bozger der selber ingeschreven zyt; siet wederwaerts vooz uwe voeten den afgront der hellen/alwaer ghy eeuwelijcken gepijnicht sult worden/is 't sake dat ghy anders doet. Ende siet/o Chzistene ziele / hoe grootelijcks dat ghy verbonden zyt om deughdelijck te leven/ gestelt zynde om den eeuwigien loon oft de eeuwighe straffe te ontfangen.

De mensch
geschapen
zynde /
moet soz-
buldigh
wesen om
tot den he-
mel te ge-
raken.

Her 2. point, Doozbeeldt u / dat ghy in de woeste wildernisse des werelts gestelt zyt/en siet hoe verre dat u Vader-land is/ende hoe qualijck datmen daer kan geraken; versucht met rechte/ ende ober-leght wat wech dat ghy in wilt gaen / aengesien datter questie is van de eeuwighepdt. Och met wat eene sozghbuldighpdt ende geduerigen arbepdt / moet ghy hier toe trachten? laet u hier toe bewegen alle geschapen dingen / die met een groot gewelt altijd soecken tot haer eynde te geraken. Siet/ hoe dat de elementen haer spoeyen / om te komen tot hare naturelijcke plaetse / hoe dat de beesten gedreven worden tot het ghene dat hun vermaeckt / ende tot hun eynde. Bemerccht hoe dat de kinderen deser werelt/ alle hare gedachten en krachten hunder zielen/daer toe keeren/om te verkrjigen een verganchelijc eynde van eere ende wellusten. Wel aen dan/ hoe dickwijls zyt ghy u eynde wel in-dachtigh/ ende den wech ende toe-padt om daer toe te geraken?

Bemerckt ten tweeden / hoe edel dat u eynde is / Hoe profijtelyck dat het is / wel te overdencken het eynde daer men toe geschapen is.
 Godt te dienen / hem aen te hangen / eenen geest met hem te wesen / ende te genieten d' eeuwige saligheyt; boozwaer daer en is anders niet dat u profijtelyck is / maer dit is hier u profijt ende welbaert alleen / u selven te verboozen tot dit eynde / waer toe dat ghy geschapen zyt; ende soo veel te geluckiger zyt ghy / hoe ghy 't selve meer genaecht. Want dit is doch den eygendom van het eynde van eenige sake / dat het oock de volmaecktheit ende saligheyt der selver is. Verre van u dan myne ziele / dat ghy eenigh ander goet sout willen soecken / van dat u goet is: want verscheyden schepselen hebben verscheyden goeden / maer soeckt ghy u goet: niemant en isffer goet dan Godt alleen; wat sal u dan gebreeken / die het opperste goet besit? Daer zijn goederen van mindere weerde / die aen d'iversche creatueren goet ende aengenaem zijn; gelijk / wat is den beesten goet anders dan haren buick op te vullen / geen gebreck te lijden / te slapen / te huppelen ende te springen / te leven / wel te passe zijn / ende te genereren. Maer sult ghy soodanigh goet soecken / sult ghy (o mede-erfgenaem Christi!) u vermaeck nemen dat ghy den beesten gelijk geborzen zyt? heft toch uwe hope op tot het goet van alle goederen.

August. in
Psal. 102.
sub med.

Bemerckt ten derden / wat hulpe dat Godt uwen Middelen van Godt gegeven om tot dit eynde te geraeken.
 Schepper / dooz eene onepndelijcke mittheidt / u tot uwen behoefte ende vermaeck gegeven heeft / als te weten / soo veel verscheyden creaturen / soo menigerley konsten ende wetenschappen / daer-en-boven so veel oobtreffelijcke h. Sacramenten ende geestelijcke bystanden / welke zijn d'alder-waerachtighste ende oprechtste middelen aen u geschoncken / als behulp op den wech om tot Godt te geraecken. Bedanckt uwen wel-doender uytter herten: maer let hier wel op (soo ghy niet geheel van sinnen beroost en zyt) dat ghy dese middelen / dewelcke zijn als wegen / niet anders moet gebuycken / dan booz soo veel als sy u dienen om tot u eynde te geraecken. Sult ghy den quaetsten wech verkiesen / om naer u Vader-landt te reysen? Als ghy gheern ghesont sout worden / sult ghy de sozgelijckste medecijne be-

Deut. 32.

geeren / ende de beste van u wijsen? Als ghy te schepe moet varen / soudt ghy een gebroken ende berrot schip stellen booz een dicht ende sterck? Als ghy een kleet/peert/wagen oft huys moet kiesē / soo neemt ghy wel dat alderbest is: en sult ghy (o dwaesheyt!) eenen wech daer uwe saligheyt aen hanght / kiesē / die sozgelijck ende vol perijckelen is? Och oft de menschen wijs waren / ende berstonden / ende hare uptersten booz-sagen. Bemerckt hier wat geneygelikheden dat ghy in u selben geboelt / tot eere / rijckdommen / wellusten / &c. ende siet toe dat u d' affectie niet en trecke in perijckel van den rechten wech ende het eeuwighe leven te verliezen.

Prov. 16.

Het 3. point, Bemerckt in de tegenwoordigheyt Godts / dat ghy in den wech on-erbaren zijt: want hoe veel zijnder eplaes! die dē mensche schijnē recht te wesen / wiens eynde nochtans leyt tot de doot? Oberlegt hoe onseker dat zijn alle de menschelijcke boozsichtigheden. Och / hoe dickwils gebeurt het / datmen met vollen toe-staen hem begeeft tot eene sekerer manier van leven / ende gelijk booz den wint van kante steect / ende waderhant nochtans gedreven wozt op de sant-kilippen van alderley miserien / ende ellenden / ja oock na den afgrondt van de eeuwighe verdoemenisse / dooz eenige groote tempeest oft onweder van bekoringen / en dat ter oorzaken datmen den rechten wech niet genomen en heeft! Als ghy u dan wilt begeben tot eenen sekeren staet van leven / oft eenighe gewichtige saken wilt aenbeerden / peynst dat u / gelijk eenen siecken / verschepde medecijnen en dzancken booz gestelt zijn / onder dewelcke eenige met dootlijck sijn gemengelt zijn: dat ghy verschepden loten als upt eene loterpe moet trecken / onder dewelcke meer als een van de eeuwighe doot is. Peynst dat ghy staet gelijk op eenen wech / die hem in ontallijcke andere verdepht / en dat meer is / in 't middel van een woeste wildernisse / die sonder perijckel niet en is. Sout ghy dan op uwe eygene vernuftigheyt wel iets sekere derten kiesē / daer u dit al te samen onbekent is? soudt ghy eenen goeden leytman berachten? en niet lieber begeeren ootmoedelijck van hem gelept te wesen / en eer ghy hem

hem gebonden hebt/ sout ghy niet met alle neerstig-
 heyt eenen goeden raetsman oft leptsman soecken ?
 Hierom in alle dese dingen en wilt noch tot d'eene /
 noch tot d'andere zijde gheneyght zijn ; maer bidt
 God ootmoedelijc dat hy uwe wegen wil schikken/
 ende segt met den Propheet David : Stelt my eene
 wet Heere in uwen wech/ ende beschickt my in den Psal. 26.
 rechten wech/ om mijne byanden.

G E B E D T.

Almachtigen eeuwigen Godt, die 't al van niet door
 uwe machtige handt geschapen hebt, ende my ge-
 maeckt naer u beelt en gelijkenisse; geeft my dat ick u- Psal. 35.
 wer tot geender tijt en vergete, noch oock van waer ik
 gekomen ben: ende en laet den voet der hooveerdye my
 niet overkomen, daer zijn sy al gevallen die boosheydt
 doen. En hoe sal hem den mensch kunnen verheffen die
 van niet gekomen is, en tot allen stonden in niet soude
 veranderen, 't en ware dat ghy het selve waert beletten-
 de, 't en ware dat ghy de elementē, en 't gene dat tot des
 menschen leven nootzakelijck is, waert bewarende, en
 steunsel gevende door uwe ongemetē goetheyt en libe-
 raelheyt? Wat sal ik u dan wederomme geven, ô mijnen Psal. 115.
 Godt, voor al 't gene dat ghy my geschoncken hebt? dit
 alleen, dat uwe goetheyt van my begeert; ick sal mijn
 eynde, mijne glorie, en mijne saligheyt, altijts voor oogē
 hebben. Want is 't by aldien dat ick dit niet en doe, soo
 dreygt ghy my met de eeuwige straffe; en is 't dat ik het
 doe, so beloofst ghy my dien loon, den welcken noch oo- I. Cor. 2.
 ge en heeft gesien, noch oore en heeft gehoort. Wel aen
 dan, ô mijnen Schepper, komt te hulpe 't maecksel uwer
 handen, op dat ick altijd uwes gedachtig zy, ende van u
 spreke, o mijn eenigh goet; en so mach leven, dat ik eens
 mach by u komen, die daer zijt den wensch en begeerte
 van mijn herte, en van de eeuwige heuvelen. Ick bidde u
 over sulcks ô Heere, uyt 't binnenste mijnder herte, dat
 ghy my wilt stieren op den rechten wech, door den wel-
 ken ghy weet dat ick ten laetsten sal geraken tot mijn
 gewenicht eynde, en eyndelijck tot de haven mijnder
 pelgrimagie. Doet alijt met my na uwe Goddelijcke be-
 liefte; want u, o Heere en mijnen Godt, hebb' ick mijne
 saligheyt betrouwt, u hebbe ick my duysent en duysent-
 maal

mael op-gedragen, 't welck ick nu wederom doe, tot inder eeuwigheyt der eeuwigheden, Amen.

Practijcke om sijn eynde voor oogen te hebben.

Nemt booz u/naer dese meditatie/ 1. u selben te verboozen tot het eynde/ waer toe ghy geschapen zijt/ ende vernieuwt dit propoost dickwijls in de tegenwoozdigheyt Godts/ ende onderbzaeght u selben/ Waer toe ben ick geschapen?

2. Oberlegt wat wegen dat u derwaerts leyden/ ende hiest enen bequamen ende profijtlijcken/ om tot den selben eynde te geraken. De schyeden in desen wech sijn onse gedachten/ woozden ende wercken.

3. Weet dat uwe eerste sozghvuldigheyt behoozde te wesen terstont wederomme te keeren tot den rechten wech/ als ghy berdoolt zijt; waer toe u sal mogen dienen het beraet van eene rijpe ende wel-bedachte bekeeringe/ het welck hier naer gestelt wort.

4. Dat eene waerachtige bekeeringe hier in gelegen is/ 1. datmen verwecke een waerachtigh berouw; 2. datmen hem biechte; 3. ende sijn leven bereve; welke drie saken hoe datmense moet aen-rechten/ u geleert sal worden in de navolgende Capittelē.

5. Berweckt u selben tot danckbaerheyt/ upt het aenschouwen van alle de creaturen/ aengesien dat de selve om u geschapen sijn.

6. Wandelende of andersins alleen zijnde/ oberlegt de on-sterbelijchheyt uwer siele/ ende wat het sal wesen na dit leven.

7. Leert kennen de edelheyt der zielen/ soo upt de bederbelijchheyt der lichamen/ die ons dagelijks ontmoeten/ als oock upt de schoonheyt ende excellentie der selver. Want gelijckerwijs als die dingen lichamelijck zijnde/ van de sinnen gebat worden; alsoo sijn die van der zielen geestelijck/ ende de sinnen geensins onderwozpen/ die de booz-geseyde in werdigheyt/ macht/ &c. verre te boven gaen/ gelijck dat in de Engelen ende boose geesten genoech blijkt.

Korten Regel en Wech tot de volmaecktheyt, ende tot een waerachtigh saligh leven, in wat staet des levens men wesen mocht.

1. **A**lle dagen des morgens ontwaecht zijnde/ keert terstont als eenen reysenden man uwe oogen tot Godt ende den Hemel; want daer henen moet ghy gaen: ende neemt booz u alle uwe boetstappen / dat is / uwe gedachten / woorden en wercken / tot meerdere Godts glorie / uyt eene alderhoochste liefde te stieren: ende in 't af-loopen des daeghs / let hier op / of uwe wercken u daer toe leyden / of ghy met Godt ende dooz hem wandelt: ende indien ghy twijfelt / seght aldus: Toont my den wech daer ick in wandelen moet, want tot u hebbe ick mijne ziele opgeheven: och wat eene groote dwaesheyt is 't sijne stappen te bevestigen / ende niet te weten in wat plaetse; of in de eeuwige doot / of in 't eeuwigh ende saligh leven. Men eenen boet-stap hanght d'on-epndelijke / on-epndelijke eeuwighhejdt.

2. Volghet de lepts-mannen u van Godt gegeven: dese zijn; Ten eersten den H. Engel uwen Betwaerder / handelt met desen seer gemeynsaemlyck / beraet u met hem / vraeght hem dickwils naer den wech / ende beveelt hem al dat u aenigaet: Daer naer volgt uwe Obersten / ende weest die onderdanigh als Gode: want soo wie dese hoozt / die hoozt Godt: volghet naer beraet hier by enen goeden man / ende neemt hem booz eenen vermaender.

3. U sullen ontmoeten in den wech Godts creaturen ende wercken / uyt alle dese sult ghy eenige byzucht scheppen / indien ghy u laet booz-staen / dat sy alle om u alleen en uwe saligheyt geschapen zijn; ende dat Godt in alle die werckt ende roert ende tegenwoordigh is: min of meer / dan of ghy alleen met God in de werelt waert: ende van 't goet lobet ende dancket den Heere altijt / en schrybet Gode toe / want de creaturen zijn sijne dienaers; en dooz sijn bebel doe sy u goet. Maer waer 't by aldien dat sy u van den rechten wech pooghden te verleyden / gelijk zijn schoo-

schoone/curieuse/soete dingen;houdtse booz verleyders: denckt dat ghy moet kiesē oft deylen / oft d'eeuwige goeden gemissen / oft dese. Merckt dat dese u niet en konnen versaden noch verbullen/ende versmaedtse als eenen strick oft beker niet benijn / daermen af mocht seggen: De doot is in desen pot. Wie wijs wesende sal arbeyden te vullen een vat dat booz-boort is/oft sulckis/dat/ hoe ghy daer meer in giet/hoe 't min verbult wort? Doch het is seker dat gelijk den Poet seght: de liefde des gelts ende der andere dingen/wast so seer als sy selve wassen/noch 'therte der mensche en hā verfaet of verbult wordē.

4. W sullen oock in 't gemoet komen quade dingē en tegenspoet/sielitē/gebzeken/Ec. schrybet als Godde toe / ende ontfanget al van sijne Vaderlijcke ende Medicinale hant/ en laet met u selven ende de boozsefde tegenspoedige dingen sijne boozsichtigheyt geworden. Ende aengesien Christus heeft moeten lijden ende alsoo ingaen in zijne glorie/ soo vergelijckt u selven ende u lijden met hem/ende met sijne pijnen oft smerten: neemt op u kruys / ende volghet hem naer. Maer booz al bewaert den brede uwes gemoets/als een seer secker kasteel of slot: ende stelt u betrouwen in Godt en sijn boozsichtigheyt; hoe dat het valt/ schrybet hem toe / denckt dat het van hem komt; van toe-komende dingen en ondersoect niet angstelijck; hy regeert ons ende alle dingen sijn hem kennelijck en mogelijck; ende booz hem/ dooz hem/ ende tot hem levet al / ende om sijnen wille sijn alle dingen; Daerom bebelet hem al.

5. W sullen oock menschen ontmoeten/bemint die uyt oprechter herten/bysonder die uwe tegenpartyen sijn; als lidt-maten Christi ende zijne dienaers. Wacht u oock van den minsten af-keer of bitterheyt/ of op-risfende versmadinge toe te laten. Maer sluyt dese buyten/ verweckende in u een dadelijcke liefde: Wacht u van pemanden te oordeelen oft straffelijcken te berispe/noch en acht u niet beter/noch en stelt u booz pemanden ter werelt. Want waer in ghy een ander hooberdelick oordeelt/daer in verdoemt ghy u selven: want indien ghy op u selven wel let / ghy sult bevinden dat ghy 't selve doet/ daer ghy een ander

der in oordeelt. Indien de menschen u eenige deught doen/denckt dat sy van Godt daer toe gesonden zijn/en dat sy hun sulckx bevolen heeft: doen sy u quact/denckt het selve / of immers/ dat sy dooz sijne eeuwige af-grondige wijsheydt geschickt heeft 't selve te laten geschieden; ende indien ghy 't niet en kont beteren/beveelt het Gode.

6. Onder dese kiest goede ende deughdelijcke mede-gesellen / niet verleyders / niet pesten van menschen/niet vbanden/met de welke ghy betrapt zijnde/gestraft soud worden:maer die uwe lasten by gebeurte willen helpen dragen/die u op den wech boeden ende behulpigh willen wesen. Maer wacht u van u selven beter t' achten dan pemanden anders/wacht u van pemanden te willen behagen dan in Gode:en neemt geene twistinge tegen pemanden aē; maer so wie u dwingt tot dupsent schzeden/gaet met hem noch andere dupsent / en weest van eene gesintheydt met uwe tegen-partye op den wegh; op dat ghy tot den Rechtter niet getrocken en wordt.

7. Indien ghy neder-geballen zijt in den wech/staet van sonden aen op met leetwesen ende liefde tot Godt/ ende geneest uwe wonden dooz alle weken te biechten / ende her-maect uwe krachten dooz de H. Communie / enen teuge der doostender siele sal wesen een geduerich gebedt/ende d'aenroepinge der H.Maget moeder Godts Maria / die is eene verhalinge des afems / gelijk daer staet: Psalm 118. Ick hebbe mijnen mont open gedaen,ende den geest oft asem tot my getrocken. En laet oock geenen dagh booz-by gaen/ ghy en leest een deboot boeckshen;ende indien 't u mogelijk is/ besteedt eenigen tijdt tot de Meditatie.

8. Uwe tonge / oogen ende ooren sult ghy bewaeren op zijn alder-neerstichste. So wie met de tonge niet misdaen en heeft / dat is enen vol-maecten man:ende hoe Gods-dienstigen leben pemandt leeft/indien sy sijne tonge niet en toomt / ydel is zijne Gods-dienstigheydt. Weest dan waerachtigh/ oprecht/on-gebeynst/ende gespreeksaem tot een pegeyicken/so wie anders is van conditie ende politijck/die bedrieght sy selven/ende sy sal van de waerheit

beschaemt worden : maer so wie sijnen lippen mate stelt/ ende wel bestiert/die is d'alderwijste.

9. **V**lennmerck alle dagen / ten minsten eens des abonts/als of ghy nu sterben moest/hoe veel wechs ghy afgeleyt hebt ; dat is / of ghy uwe wercken beter ende beter hebt gedaen : ende ondersoecht uwe conscientie/ende biecht ten minsten eens ter weken/ ende neemt booz u te schouwen alle af-wegen / ende alle stepge diepten of quade gheneygelijchheden: die ghy/ al zijn sy oock kleyn/alle dagen u sult pijnen te sterben/ meest de curieusheyt of nieus-gierigheyt/ gulsigheyt/ grootsherd/gram-moedigheyt ende droefheyt:want soo wie sijn ziele niet en haet/de selve mortificerende/ die en mach Christi discipel niet zijn. En paster niet op / indien den vyant u op den wegh na roept/quade of onreynne gedachten inblaest/ veracht hem als eenen bassenden hont; noch en beroept niet datter sonde onder schuypt/ soo lange als ghy geboelt dat het u misshaeght.

10. **C**ommuniceert ten minsten eens ter weken/ devotelijck ende sonder uytsteken:Want dit Sacrament is een teer-spijse/eenen pant der eeuwiger glorien / eene hermakinghe der krachten / een broodt 't herte der menschen bersterckende/ ende solaes des wechs / eenen loon of prijs des Vader-lants : hier toe sult ghy in twijfelachtige dingen die u ontmoeten/uwe toeblycht nemen/als tot een tabernakel:dit sal u wesen als een sterck slot/ om u te vertrecken in swarigheyt ende tegenspoet:loopt hier toe als eenen hert tot de fonteyne ; als eenen die verhongert is tot de tafel/die **J E S U S** met sijnen grooten arbeyt u berept heeft / met sijn dierbaer bloet sinaeckelijck gemacckt heeft / met sijne oprechte lautere liefde gekocht heeft. Maer boben al/uyt alle creaturen raep bonckshens van de liefde Godts / ende haecht tot hem/ ende zijt uyt gantscher herten in alles met sijnen Goddelijcken wille te vreden / op dat ghy niet anders en wenscht op der aerden/als dat sijnen wille geschiede.

Volght

Volght den selven Regel , in een Ghebedt bessloten.

O Mijnen God, fonteyne van allen goet, ick beminne u uyt geheel mijn herte, want ghy hebt my geschapen tot u, op dat ick u dienen, ende uyt gantscher herten aenhangen soude. Ick bidde u ô goeden J E S U, stiert mijne stappen in uwe paden, helpt my, dat ick met alle mijne gedachten, N. woorden N. ende wercken, N. van dage tot u strecke, ende dat ick ten laetsten eens tot u, ô mijn eenigh begeeren, mach geraken. Treckt my naer u, op dat ick u volge, ende den Engel die ghy my tot eenen Leytfinan deses wechs gegeven hebt, ende mijne Oversten, daer ghy van gefeyt hebt: So wie u hoort, die hoort my. Ende indien daer eenige goede creaturen door de poorten mijnder sinnen my ontmoeten, maect doch dat ick sien mach, dat die van u gesonden zijn, ende dat ghy hun bevolē hebt my wel te doen: op dat ick also aen geene van desen, maer u alleen mach toeschrijvē allen goet; ende dat ick die niet en minne, dan om u: ende wat kan ick doch buytē u beminnen, of begeeren? en weet ik niet voorseker dat ghy de afgrondige fonteyne zijt van allē goet, uyt welcke allen goet is vloeyende; maer waer't by aldien dat zy mijn herte sochten te verleyden, ende het selve toe te neygē tot hun, helpt my dat ick my voor alle geschapene dingen, die sonder u zijn, als voor eenē strik, venijn, doot en helle, verschrome. Ick wete dat noch ooge van sien, noch oore van hooren versaet en wort: ja hoe yemant de selve meer soect te versaden, hoe sy onversadelijcker worden. Indien my in 't gemoet komen quade dingen van u gesonden oft toegelaten, maect dat ick uwen dienaer kenne ende omhelse mijn kruys, ende prijse uwe alderheyligste voorsienighey t. voorts alle menschē, medegezellen op den wegh; ende meest mijne tegenpartijen, die sal ick beminnen, ende van nu af beminne om uwen't wille: ick en wille my oock voor niemant stellen, niemant oordeelen; want ick en wete niet oft ick des haets, oft der liefden van u ô Godt weerdigh ben. Ende ik bē seker dat een yegelijk so groot is, als hy in uwe ooggen is. Uyt dese Heere geeft my goet geselschap, die niet boos van manieren en zijn, venijn van achterklap spreyende, verleyders, ende op dat ick met een yegelijcken

Dancksegginge ende oeffeninge van alle sijne wercken te streckē tot God ende ons eynde. Merckt oock wat leytfinans top hebben in dē werck onses lebens. Wat dat wy al ontmoetē.

Wersoept alie creaturen/die u beletten. Wenbeert tegensoet van Gods handt.

Merke wat geselschap men op den wegh schouwen moet.

Hoe men
geballen
zijndemoet
opstien.

Mā moet
dooz de
poozte syn-
der sinnen
niet in la-
ten/dan die
han Godt
komen.

Mā moet
merckē/ of
men boozt-
gaet in den
wech alle
dagen.

Hoe men
sp̄ selben
verstercken
sal met het
Hemels
broodt.

vrede hebbe:want ô alder-sachtmoedichsten **J E S U**, uwe plaetse is in vrede gemaect. Indien ick come te vallen op den wech,biet uwe rechte hant aen't werck uwer handen,ende door leet wesen ende liefde stiert my tot u; en bewaert in sulcker voegē de poorten mijnder sinnen, bysonder mijne tonge,dat daer niemant binnē en come, dan bevel hebbende van u; of om u in-gelaten als eenen bode van verre landen, van 't lant der levende, van u ô Koninck der Koningen, ende Heere der Heerschappijē: want het spreeckt my al van u, uwe groot-dadige werken, en hoe groot de dingē zijn, die ghy my bereyt hebt; het kondigt my oock mijne ydelheyt ende ellende. Ten laerstē geeft my dat ick dagelijks door't onderfoecken mijns selfs, eenige reysen my selven onder-vrage, of ick oock my strecke tot u, ô allen mijn goet? of ick wasse in uwe minne? of in den haet mijns selfs, ende in de mortificatie mijnder sinne ende mijns wille? Want dit sacrificatie, desen brant-offer van eenen alder-soetsten geur verwacht ghy van my:ende ick verwachtende,verwachte u dach ende nacht, dat ghy my sout bevelen tot u te komen: maer so lange dit u niet en belieft, ick sal daer-entusschen eten u broot, ende uwen wijn, die ghy met honich, in 't Heyligh Sacrament des Autaers voor ons gemengt hebt, op dat wy soudē droncken worden van uwe liefde, op dat wy leven en sterven mochten in u, ô ons leven, mijnē Godt, ende allen mijn goet. O wanneer sal her wesen dat ghy mijnder gedencken sult? Wanneer sal ick drinckē den Kelck der saligheyt? Wanneer sal mijn levē verborgen wesen in u? Wanneer sal ick eens wesen met u? ô die daer zijt mijn leven ende fonteyne van allen leven, dat ick doch mach sterven voor u. Wanneer sal voor my den dach oprijfen, die noyt onder gaet? Wanneer sult ghy my eeuwigh licht beschijnen? Wanneer sal ick intreden in de blijtschap mijns Heeren? niet om dat ick my soude verblijden van uwe goederen, maer van u, ende om u, die daer zijt allen goedt.

Schiet-gebedekens om d' affectie, die in de Meditatie verweckt is, door den dach te onder-houden.

Fig. 118.

LEydt my voorts in den padt van uwe geboden, want die hebb' ick gewilt,

Toon

- Toont my Heere uwe wegen, ende leert my uwe paden. Pfal. 24.
- Stelt my Heere voor eene wet, den wegh uwer recht- Pfal. 108.
veerdigh-maeckingen, ende ick sal dien foccken tot
allen tijden.
- Mijne gangen beschickt naer u woort, ende en laet gee- Pfal. 118.
ne heerichappye over my hebben eenige onrecht-
veerdigheydt.
- Maeckt my kennelijck den wegh daer ick in wandelen Pfal. 142.
mach, want tot u heb ick mijne ziele opgeheven.
- Volmaeckt mijne gangen in uwe paden, dat mijne voet- Pfal. 16.
stappen niet beroert en worden.
- Besiet of den wech der boosheyt in my is, ende leyt my Pfal. 138.
in den eeuwig en wegh.

HET II. CAPITTEL.

Beraet van den eersten ende principaelsten middel om
tot het eynde te geraken, te weten, het Geloove.

Ghy hebt nu het eynde/ende siet van verre de ha- Ma moet
ben; daer resteert nu/ dat ghy de middelen ende bequame
den wech soeckt om aldaer te geraken. Ende wat is middelen
seer nootsaekelijcker dan het geloove? Want sonder soeckē/ om
't Geloof (seght den H. Apostel) is 't onmogelijck tot zjij
Gode te behagen. Want soo wie tot Godt komt/ die eynde te
moet gelooven dat hy is/ ende dat hy den genen die geraken.
hem soecken eenen vergelder is. Ja na de leeringe Hebr. 11.
van Clemens Alexandrinus/ 't geloove is also noot- Den eerste
sakenlijck/ als den mensch die in dese werelt leeft/ het middel is/
her-halen van sijnen asem is/ ghy siet dan hoe groo- een oprecht
telijcks dat ghy moet besorgen het waerachtigh Geloof.
Catholijck geloove te volgen / u in 't selve te ver-
stercken ende dat te soecken / by aldien dat ghy van
den rechten wech geweken waert. Hier op sal ick al-
hier het beraet stellen / niet soo seer booz den genen
die in 't geloove twijfelen / maer booz die wenschen
in 't selve versterckt te worden / 't welck nochtans
oock sal mogen dienen booz een bert aen de gene/ die
schip-bzake in het geloove souden mogen lijden.

Den mensch. **O** Heere leydt my in uwe rechtbeer- Pfal. 5.
digheyt: om mijnder byanden wille/ soo beschickt in
u aenschouwen mijnen wech: want daer en is gee-
pen anderen die mijne voet-stappen kan schikken in

uwē weghen / op dat ick van den rechten wegh niet
 af en wijcie / ghestelt zijnde tusschen soo beelders-
 hande ketterpen ende dolinghen. Want wie isser die
 niet en soude konnen delen oft twijfelachtigh wo-
 den / tusschen soo veel weghen / ghestelt zijnde in 't
 middel van den nacht / ende repsende eenen onbeken-
 den wegh? Wie en soude niet by nae vallen oft ten
 minsten strupckelen / 't en waer sake dat ghy / die een
 waerachtigh licht zijt / verlichtende alle menschen /
 in onse herten waert schijnende? Want het en is
 boozwaer niet des genes die wilt ende loopt / maer
 des ontfermenden Gods: noch het bleesch / noch het
 bloedt en kunnen ons niet bzenghen tot de kennisse
 van uwē wegh / maer ghy alleen / die uwē woon-
 plaetse gestelt hebt in een onbegrijpelyck licht; van
 wien als van den Vader des lichts / alle goede ga-
 be / ende alle volmaeckte gifte neder-dalende is: en-
 de die begeert dat alle menschen souden komen tot
 de kennisse van de oprechte waerheyt; ende daerom-
 me en hebt ghy ons niet gelaten sonder getuygenis-
 se / maer hebt eenen sekeren wegh / ende uwē wet / la-
 ten schijnen in dese werelt gelijk eene sachel / waer
 dooz alle menschen / gelijk hier booz-tijds de kin-
 deren van Israel / dooz de wildernisse souden mogen
 gelept worden in het landt van beloften. Verre sou-
 de het wesen van uwē goetheyt / ende al te hert / ons
 te roepen tot eenen onbekenden wegh / ende dat ghy
 ons niet en soudt wijsen / den wegh die wy moeten
 ingaen. Dit leert de rechte redene / ende betuyght
 ons dat dierbaer bloedt / dat ghy soo mildelijck booz
 ons hebt uytgestoet: want de rechte redene getuygt
 datter eene waerheyt is / gelijk ghy mijnen Godt
 een zijt / ende eenen Christus / eene Kercke / gelijk
 hier booztijds de Arche van Moë / byten dewelcke
 geene saligheyt te bekomen en is: eplaes! hoe droe-
 bigh is het te aenschouwen den oberbloet van soo
 menigerlep dolingen / dooz dewelcke wy by-nae de
 geheele werelt sien verdzincken / waer dooz u kileet
 (sonder naet zijnde) ghescheurt wordt / ende alsoo
 wordt verwoopen den alderheplighsten prijs van
 uwē bittere doot. O Heere Jesu!

Christus. **Wenmerkt hoe veel dat ik booz uw' ziele
 gedaen**

Ioan. I.
Róm. 9.

Matth. 16.

I. Tim. 6.

Jacob. I.

Gedt en
laet de
menschen
niet al
willens
dolen van
het Ghe-
loof.

gedaen hebbe/die u in't middē van so veel verschepden dolingen gegeven hebbe het licht van 't Waerachtigh geloove/ ende gestelt op den rechten Wegh.

Den mensch. Wat sal ick wederon gheben door dese groote weldaden/ o Heere? ick en sal doorwaer nimmermeer ten vollen u kunnen bedanken/ die van u geroepen ben tot u wonderlich licht.

1. Petr. 2.

Christus. Het is verre van my dat ick begeere dat ter pemandt verlooren soude gaen/ daeromme soo toone ick eenen pegelijcken den goeden wegh ende kercke/ zijnde een colomme ende steunsel der waerheyt/ gelijk een vper-bake in de zee des wereltds/ die soo veel schip-bzaken onderwozpen is.

Den mensch. Van waer komt het dan/ Heere Jesu/ dat soo veel secten/ verschillen ende dolingen der ketterpen/ van de menschen bywillighlijcken ghesocht worden?

Christus. Sone en is mijne Wet niet bekent gheuoegh door het licht der nature? en is mijn jock niet sacht? nochtans worden daer soo veel gebonden die door hare eygene boosheyt alsoo verblindt worden/ dat de naturelijcke reden in haer alsoo verdupstert wort/ datse mijne geboden als swaer jae onberdza-gelick rekenen; sy beschuldigen mijne wijsheyt ende goetheyt/ als oft ick begeerlijck wesende van haer lieder qualickvaert/ maecte geboden diemen niet en kan volbzengen oft onderhouden/ gelijk oft ick belaste sonder vleugelen te vliegen/ende sonder voeten te staen; sy willen alle dingen doorsoecken/ ende doen p2ofessie van niet te gelooben/ dan 't ghene datse van te boren wel hebben verstaen/ als oft daer pemandt soo scherp van verstant ghebonden wierde/ die mijne Ozebuldighepdt kan begripen/ oft eenige verborzentheden van de natuere gheheelijck kan doorgrondeeren/ eben sottelijck is 't/ als sy seggen datse gelooben in de Schriftuere/ die haer van de Kercke gegeven is/ende nochtans geensins haer willen te bzeden houden met den sin ende het verstant/ die haer van deselve Kercke gegeven wordt: ende alsoo geschiedt het dat de ghene/ die den gheest niet lebendig en maecht/ door de letter gedoot worden. Men vindt daer andere/ die dit niet met allen

De dwarshepdt der ketteren in de Schriftuere te gelooben nae haren eygen sin.

en achten / ende meynen in alle religien haer saligheyt te bekomen; waer dat alsoo / waer toe soude ick u lieden het Euangelie verkondicht hebben / ende mede gedeylt / het gene ick van mijnen Hemelschen Vader verstaen hebbe? Waer toefoudē de ketterpen dooz mijn bebel verwesen worden? Waer toe soudē de Martelaers vooz 't Catholijck geloof haer bloet gestoet hebben? Waer toe soudē d' Apostelen gesonden geweest hebben om het Euangelie te prediken dooz de geheele werelt? Wat onderschept soude daer wesen tusschen de Joden / Turcken ende Christenen? Waer toe soude mijnen Apostel bevolen hebben eenen ketter te blieden / na de tweede vermaninge / anders dan om dat soodanigen mensch verwozpen ende dooz sijn engen bonnisse verwesen is?

Ad Tit. 3.

De mensch
danct den
Heere van
sijnz wels
daet.

Psaln 85.

Psaln 55.

Psaln 7.

Psaln 18.

De kottigheyt
der ketteren /
van dat
het soude
onmoghe-
lick sijn de
reynigheyt
te onder-
houden.

Psaln 65.

Den mensch. Ick sal u dancken Heere uyt het binnenste mijnder herten / ende uwen Naem groot maken inder eeuwigheyt; want groot is uwe barmhertigheyt ober my / ende ghy hebt mijne ziele verlost van 't diepste der hellen / ghy hebt mijne ziele verlost van de doot / en mijne boeten op dat ick niet en soude vallen / ghy hebt mijnen beschermer geweest / en in der waerheyt ghy hebt my verlost. Wat het is groote eere u te dienen o Heere / ende te volgen uwe wetten / uwe wet / die onbedeckt is bekeerende de zielē / u oordeel is waerachtigh verlichtende de kinderen.

Christus. Neemt dit vooz een merck-teken van de Catholijckie waerheyt / te weten / dat de Ketters seggen onmogelijck te wesen t' onderhouden de reynigheyt die ick aengepzen hebbe; het vasten ende de beloften noemen sy een goddeloose sake. Sy beschuldigen my als autheur ende oorzacke van de sonde / om alsoo te srecken een decksel tot hare vyshedyt ende hare boossheden; want waer toe sijn dan de wetten / de straffen / ende den loon / is 't sacche dat den mensch de sonde niet en kan schouwen?

Den mensch. Dit hebbe ick klaer genoegh gesien als ghy mijne ziele geroepen hebt o Heere tot het leven / ende mijne boeten betwaert dat ick niet en soude vallen / daer-en-boven dit verstercht my groote lijckis en versekert my in 't middel van so veel dolingen dat de Ketters met haren eygen mont belijden /

dat

dat de Catholijcken gock saligh konnen worden. Hy moeste dan wel t'eenemael van sinnen berooft zyn/die hem niet en soude boegen met de Catholijcke religie/in de welcke oock onse tegenpartye seght/datmen kan tot sijne salighepdt geraken; want wie en soude ik niet raden den sekersten weg te kieser in soo groote onsekerheyt? ende desen sekeren wech is de Catholijcke religie/die van twee contrarie sijden aengepzesen wort. Insgelijcks en wort daer niemant ghebonden/of hy sal de medecijne/die naer het geboelen van twee herbaren Doctoren goet gebonden wort/ seckerder houden om in te nemen/ als die dooz opinie van den eenen verwesen wort.

Och wat eenē benaetheyt sullen soodanige ziele Hoe de ketters in de ure des doodts beswaert sullen wesen om hare twijfelachtige doelingen. len in d'upre des doodts geboelen / die met soo veel dwalingen herwaerts ende derwaerts gedzeben worden; sy en binden nergens geene ruste / maer sy leben al twijfelende/ende sterben al twijfelende/ende die u hebben derren beschuldigen in haer leben / dat ghy geenen rechten wech gewesen en hebt/loopē ontwijfelijck in den afgront van de eeuwige verdoumenisse:och wie sal mijne hooftē water geben/ende mijnen oogē een fonteyne der tranen/op dat ick soude mogen beweenen de ober-ledenen mijns volcks? Jerem. 9.

Dese sullen tot u komen o Heere / als tot haren Rechter/de welcke waer 't sake dat sy de H. Kercke gehouden hadden booz hare Moeder/ u hebben souden booz haren Vader / ende sullen terstont daer na hooren dat de goede wercken geloont/ende de quade gestraft worden; als men sal kroonen de ghene/ die hungerige hebben gespijst / ende men sal straffen die dit niet en hebben gedaen.

Christus. Wat sullen sy my antwoorden / dat sy de Hoe sy in den dach des oozbeels beschaemt sullen zyn. Apostaten of afgewekene ketters/ die sonder eenige getuygenisse van deught of mirakelen/ maer alleen booz hare boosheden ende schelmerpen bekent zyn/aengehangen hebben; verlatende de H. Kercke/ besegelt met haren ouderdom ende mirakelen; volgen (segg' ick) de ketters alleen op dit argument/ dat sy haer beroemen de beste upteleggers der H. Schrifre ende out-Vaderen te zyn. Want (let hier wel op) geene andere sluptreden en konnen de ketters boozt-

bzengē/om de menschē tot hare dwalinge te treckē.

Wat sullen sy seggen als sy sullen sien blincken mijn kruys in de locht/die gantschelijck een schroom gehadt hebben van al 't gene / dat het vleesch tegen was / mijn exempel versmaet ende beracht hebben? Ick hebbe den loon beloofst den genen / die gearbeyt sullen hebben in mijnen wijngaert; ende den pachter die op sijnen tijt bzuchten boozt bzengen soude: maer aengesien dat sy alle wercken booz sonden rekenen/ sal ick de sonden loonen? oft sal ick de sonden bzuchten noemen? geensins: daerom sullen sy beschaemt staen booz de gantsche werelddt / die haer booz wijse uytgebende/ sot geworben zijn; die al versmaedden/ 't gene sy niet en verstonde; ende booz onseker hielden/ 't gene sy booz sulcks oordeelden te wesen.

Rom. I.

Hoe dat
het hier
gaet om de
ewigheyt.

Den mensch. Waer 't sake dat hier aen d'ewigheyt hepdt niet en kleefde / ick en soude haer verlies so grootelijck niet achten ende beklagen; maer/o ewigheyt/o ewigheyt! wat eene sware ende grouwelijcke ewigheyt staet haer te verwachte! Weest genadigh o Heere/weest genadigh/want den tijt van t' ontfermen ende genadigh te wesen is gekomen.

Psalms 101.

Daerom
de ketteren
niet en ko-
men tot
kenisse.

Christus. Bermhertigh ende altydt genadigh te wesen is mijn eygen: maer als ick vermane/ende verwecke / daer en wort nochtans niemant gebonden op de straten / die eens onderbzage naer d'oude wegen; indien sy sulcks deden/siet terstont eene ontalijcke menichte van heplige Keligieusen / souden haer op den rechten wech wijzen / diesgelijcks veel heplige Bisschoppen/so veel als lichten der H. Kercke/souden alle dupsternissen der dwalingen uyt haer verstant verdzijben; want dese naer het out gebzuyck hebben Misse gedaen/gelijck ons getuygen alle eeuwen / de Kercken geben 't te kennen: de giften ende schencken aen Godt opgedragen / zijn als gedencktekenen/ die ons dit als met luyder stemme verklaren: daer-en-boven hoe menigh mirakel hebbe ick tot allen tijden gedaen / gelijck ick noch hedendaeghs ter eeren van mijne H. Moeder doe? Hoe veel hepligen hebbe ick met de selve vermaert gemaecht? maer gelijck aen my geseyt is / dat ick in den naem van den dupbel der hellen/de dupbels verdzief;

dreef; also noch heden dese verblinde menschen sou-
den geerne (waer 't in hare macht) de rechte waer-
hepdt der mirakelen verdoncheren / ende de men-
schen wijs-maken / dat hier in eenigh bedroch geles-
gen ware / die nochtans boozwaer / ende oprecht
booz de geheele werelbt bekent zijn.

Wat meynen doch dese Geresoormeerde? sal ick Hoe ont-
goddelijck
sp seggen/
als sp hant
de Geres-
soormeerde
noemen.
toelaten / die een onbeblecht ende onnoosel lam ben/
dat mijne Kercke sal geresoomeert worden van upt-
gelopen Nonnicken / menschen / die haren buych
ende wel-lusten toegedaen zijn? ende hoe sullen sy
predicken / die doch van niemant gesonden en zijn?
Hier upt komt dat haer-lieder Leeraers die dese
dingen weten / in geender manieren te ontschuldigē
en zijn; die mijn volck van den rechten wech afstrec-
ken / om deselve te doen dwalen gelijk verdoolde
schapen / en die also te brengen op de bleesch-banck /
ende tot hare bederffenisse: ja dat sy komen te vallen
tot in den afgrondt der hellen / alwaer sy van d'eu-
wighe doodt verstonnen sullen worden.

Den mensch. **O** alder-langmoedighsten / ende ver- Pfal 48.
duldighsten ober de booshepdt der menschen / weest
ten minsten barmhertigh aen so veel duysenden / die
gelijck verloren schaepkens sonder herder verlaten
loopen: aensiet / hoe dat de helle haren mondt open Iesai. 5.
gedaen heeft / wozyt uwe oogen op haer-lieden / o
Heere / ende en weest niet indachtigh onser ende
haer-lieder sonden; want ghy zijt onsen herder / on-
sen septsman ende wet-geber: doet haer eens sma-
ken den vrede / die ghy mede-deylt den genen / die u
beminnen / ende sy sullen komen om u te aenbidden /
ende uwen heyligen naem te belijden.

Christus. **D**esen vrede en wozyt niet gesmaect / Den vrede
der Chri-
stenen
wozyt by
den oot-
moedigen
gebonden.
dan van de gene / die ootmoedigh van herten zijn:
en wat ootmoedigheyt kander gevondē worden on-
der de gene / die met eene groote hooberdighepdt
mijne Schzifture derren oordeelen / verminderen
hier en daer / dat haer lust / achterlatē / de heylige Wa-
ders verbalschen / oft wel verwozpe. Is daer meer
dan eene waerhept? En vintmen geene tweedacht /
daer schepdinge ende deplinge is? soo veel hoof-
den als daer zijn / soo veel verscherpen opinien vint-

men onder haer; want een pegelijck naer synen eygen geest wilt syne dolinge bebestigen: ende anders wort daer geen vershil gebonden onder dese secten/dan dat d'eene seght onse uptlegginge is waerachtigh en oprecht; d'andere seggen / de onse is betere: vzaegtmen haer: Waer dooz bebesticht ghy dit? sy sullen antwoozden dooz onsen geest: ja maer / dient geest/te weten/ die den eenen/ den anderen tegen is: ende alsoo moeten dese botte ende onberstandighe menschen belijden/dat de waerheyt/die maer een en is/ oft wesen kan / gedeplt/ ende beelderley gewozden is. Wie en weet niet/dat de Schzifture/ ende de Oudtvaders/ (dooz de boosheyt der menschen) herwaerts ende derwaerts getrocken konnen worden/ gelijk als doock de wetten? ende hierom't en waer datter rechters en middelaers gebonden wierden / so en souden dese geen behulp wesen der vrede/maer wel een voetsel ende verwecksel van vpyandtchappen; ende om dese redene / hebbe ick de Kercke gestelt als middelareffe/eene colomme ende steunsel der waerheyt: soo dat/die haer niet en soude willen hoorren / soude gerekent worden vooz Heyden ende Publicaen. Heb ick niet mijne Apostele aldus de waerheyt bebesticht? Ick hebbe gelijk sy doen te rechte geseydt: Ten waer/ dat ick de wercken onder haer gedaen hadde/ die niemant anders gedaen en heeft/ sy en souden de sonden niet hebben. Dese wercken te doen en heb ick vooz my niet alleē bewaert/maer heb deselve aen mijne discipelen oock upt goeder herten mede-gedeplt/ soo dat ick oock beloof hebbe dat splieden inderder saecken doen souden (dooz mijne brachten)dan ick gedaen hebbe: ende heb dit aldus geschicht / datter tot allen tijden mirakelen en heyligen/soo veel als daer sterren zijn / blincken souden in het firmament van mijne Kercke.

Den mensch. Dit hebb' ick oock dickwijls bemerkit/te weten / datter noyt eenige afgeweken en zijn van de Catholijcken om hun tot een beter leben te begeben / maer om dat sy souden geraken tot de vpyheyt des vleeschs/ dewelcke aen-gepredicht wort/ van uwe vpyanden o Heere / ende van de vpyanden uwes heyligen Kruys. Hoe dickwijls is 't geschiedt/ dat

1. Tim. 3.

Math. 18.

Ioan. 15.

Wercke dat noyt peinantdt afgeweken is van 't Catholijck geloof/ om hem tot een beter leben te begeben.

dat d'alderwijfste onder haer-lieden/gebwenfcht hebben te leben op de wijfe ende maniere der Ketteren/maer te fterben op de maniere der Catholijcken/ en dat eplaes te vergeefs. *Och verblinde menfchen/ Hoe langhe fult ghy zijn fwaer van herten? Waer toe beemint ghy ydelheydt/ende foekit de logenen?* Pfal. 4.

G E B E D T.

Geloofte ende gedanckt moet ghy wesen, *ô Heere, die uwe barmhertigheyt van my niet gekeert en hebt, ick en fal in der eeuwigheyt, in der eeuwigheyt en fal ik my niet af-keeren van uwe geboden, maer fal altijd gehoorfaem wesen aen uwe Kercke, op dat ick niet gerekent en worde, voor eenen Heyden ende Publicaen. Ick fal blijven ftacn op de oude paden, die bewandelt hebben geweest van de oude Vaders, en door hare getuygeniffen bevestigt. Verlicht my ghy, die daer zijt het waerachtigh licht, ende verfterckt my op dat ick tot geender tijden en ontflope in de doodt, op dat mijnen vyandt niet en fegge, ick hebbe d'over-handt over hem gekregen. O hoogheydt der rijckdommen, van de wijfheyt ende wetentheyt Godts, hoe onbegrijpelijk zijn fijne oordeelen, ende hoe ongrondeerlijk fijne wegen! Wie is daer ghevonden, die uwen finne door-kent heeft, *ô Heere, oft wie heeft uwen raets-man geweest? Siet daer gaen alle oogenblicken, ontallicke menfchen verloren; ende helle heeft haren mont open gedaen fonder mate; en daer en wort by na niemant gevonden, die op d'eeuwigheyt denckt; met wat eene neerftigheyt, *ô foeten JESU, fouden de menfchen de waerheyt onderfoecken, waer het fake datfe hier op letteden, met wat eene vyerigheyt, fouden fy haer begeven tot de H. Catholijcke Kercke, die met foo veel H. mannen verciert is geweest, met foo veel mirakelen door-luchtigh, door foo veel hondert jaren bevestigt, met het bloet van foo veel heylige Martelaren befegelt? Het is voorwaer onge-loovelijck, dat defe alle gelijk gedooft hebben; en onder haer, fo veel wijfe en geleerde mannē, tot dat eenen uyt-gelooopen Monnick, het vijfste Euangeli, oft om beter te seggen fijne rafernye heeft beginnen te verkondigen. Wie foudē konnen gelooven. (t en ware dat wy het felve fagen,) datter foo veel menfchen afgeweken zijnde, van***

Pfal. 65.

Hoemen in 't geloove te kiezen/ hem aen de Gouders moet houden.
Pfal. 12. Ibidem.

Rom. 11.

Jesai. 5.
Pfal. 76.

Dat sy op d'eeuwigheyt dochten/ sy fouden haest tot de waerheyt getaken.

de, van de oprechte waerheyt, so gerustelijck levē, in dese sotte leeringe? Sy en wetē cylaes niet, dat haer d' eeuwigheyt nakende is! Hier door gebeurt het, dat sy naer de rechte en oude wegen niet en vragen, noch en letten niet op dit leven, en desen weg, die eens gepasseert zijnde niet te hergaen en is. Komt, dit bidde ick u, en aenmerkt de wercken des Heeren, die hy als wonderbare tekenen gestelt heeft op der aerden, en leert, waer den wegh der saligheyt, ende het eeuwig- duerende leven te vinden is; want het is onmogelijck God te behagen sonder geloove. Aenschouwt de groote menichte der gener die in de wildernisse, ende in de Kloosters door strangigheyt en suyverheyt van leven, alleen in de Catholijcke Kercke uytgeschenen hebben, de chooren der maeghden door reynigheyt blinckende, de Martelaren door onverwinnelijcke patientie uytstekende. Wat dancksegginge sal ick u bewijfen, ô Verlosser mijner ziele, die in 't midden van dese duyfstermissen so veel lichten hebt latē over my schijnen, op dat ick soude mogen sien, waer henen, en alwaer ick soude moeten reysen, om my te houden aen de colomme vande H. Catholijcke Kercke, in dewelcke het waerachtigh Geloof de sondaers geneest, de onwetende verlicht, de siecken meestert, de Geloovige onderwijft, die berouwen leetwesen hebben hermaectt, de rechtveerdige vyeriger macckt, de Martelaren kroont, de maegde bewaert, aen de gehoude persoonē reynigheyt geeft, de Geestelijckheyt reformeert, de Priesters wijt, ons den Hemel gereet macckt, en ten laetsten ons mededeylt de eewige ervenisse in 't geselschap van de Engelen Gods. Och of dit overdachten en beinerckten ende uwe geboden wilden onderhouden, die soo ellendelijck verleyt worden door de rasernyen der afvalligē: metter waerheyt, ende wel hebt ghy (ô eeuwige Wijsheyt!) geseydt, Die den wille van mijnen Hemelschen Vader sal willen doen, sal mogen kennen wat het is van mijne leeringe, offe uyt Godt is, of dat ick uyt my selven spreke. Sy soudē voorwaer lichtelijck uyt de Synagoge der goddeloosen geraken, waer 't sake dat sy hare sonden, en boos leven wilden verlaten, gelijk Abraham verlaten heeft het vyer der Chaldecē, en Moyfes door het geloove 't lant van Egyptē, met hare duyfstermissen, en datse wilden komen tot u, ô Herder der zielē, tot u, ô soetē JESU.

Die

Psal. 45.

Hebr. 11.

Aug. serm.
10 de verb.
Apost.

Joan. 7.

Hebr. 11.

Die geduriglijk uwe handen uyt-reyckt tot het onge- Isai. 65.
 loovig volck, welck wandelt in eenen weg die niet goet
 en is, na sijne gedachten, tot u, die daer zijt d' eeuwige
 Wijsheyt, die buyten predikt en op de straten geeft uwe
 stemme, seggende: Hoe langh sult ghy kleyne de kintf- Proverb. 14
 heyt beminnen? en hoe lang sullen de dwase hun selven
 schadelijcke dingen begeeren, ende de onwijse de we-
 tentheyt haten? Verlicht ô soeten JESU hare zielen, ende
 oock de mijne, versterckt my, en vermeerder mijn Ge-
 loof, ghy, die alle menschē zijt verlichtende. Spreyt uyt,
 ô mijnen Verlosser, de stralen van uwe goetheyt, ende
 weest genadig; weest gedachtig uwer ontfermhertighe-
 den, ende uwes dierbaren bloedts, waer mede ghy ons
 gekocht hebt. Leydt ons, ô waerachtigen Herder, in de
 weyden van het Hemelsch Paradijs, verlost ons van de
 eeuwige doot, ô ons leven, en onse eeuwige toevlucht.

MEDITATIE

Van de Gave des Gheloofs.

*De voorstellinge der plaetse zy, als oft ghy waert in ee-
 ne groote wildernisse/ in dewelcke verschepden we-
 ghen zijn / sonder leydts-man / oft (te weten) waer
 henen sy leyden.*

*Het Gkebedt. Bidt om licht van de Sonne der
 rechtveerdigheyt / op dat ghy mocht weten / wat
 wegen ghy moet wandelen.*

HET 1. point. Ten eersten / oversiet als van eenen
 hoogen bergh den geheelen aerdbodem / en ver-
 wondert u over de macht / wijsheyt ende goetheyt
 Gods; ende geloofst vastelijck (gemerckt datter niet Alle crea-
 turen ver-
 kondigen
 ons eenen
 Godt.
 van sy-selben wesen kan) dat hy den Schepper ende
 oorspronck is van dien. Ten tweeden overdenckt
 dat alle schepsels gemaeckt zijn by gewichte / getal
 ende mate / ende van hem / als van eenen Bou-mee-
 ster oft Konstenaer tot een seker eynde gestiert wo-
 den / ende oversulchs hem verkondigen als haren
 oorspronck: Want soo den Propheet segt: de heme-
 len vertellen de glorie van Godt / &c. ende wee u / soo Psal. 118.
 ghy swijgt. Ten derden overdenckt dat den mensch Alle crea-
 turen heb-
 ben hun
 eynde.
 d'edelse is van alle creaturen / ende dat ghy u eynde
 en volmaektheyt hebt: geroepen zijnde waerachte-
 lijck / ende niet spots-wijs tot de eeuwige brengh-
 ten /

leven

leben ende eere; en ter dier oorzake/ datter middelen
 bereypt zijn/onder welcke 't eerste ende alder noodig-
 ste is het Catholijck gheloove / als een licht in de
 duysternissen/ende eene arcke in't midden des ober-
 bloets / in dewelcke alleen gebonden wordt salig-
 heyt/heyligheyt ende onnooselheyt des lebens : alle
 de andere / die hier bukten zijn/lyden schipbrakin-
 ge van 't geloof/ ende gaen jammerlijck met groote
 menighden te gronde / dooz ketterpe en arglystig-
 heyt des dubvels. Daerom siet wat ghy kiest / ende
 laet u boozsekerlijck boozstaen dat ghy den ewigen
 bzant niet en sult ontkomen bupté dese arcke: Want
 de Kercke is een / het Geloof een/ het Doopsel een.
 Het huytgesin van eenen Noë is uytverkoren / ee-
 nen Abraham is Vader gestelt geweest van de ge-
 loobigen. Ten vierden ober- denckt hoe noodtsake-
 lijck het geloof is; en hoe sozgbuldelyck dat het van
 de ongeloobigen gesocht moet worden / denckt dat
 ghy daer ontallijcke siet af-wijcken/ en dat ghy me-
 de staet op het uytterste boozt om te vallen/ 't en waer-
 den Heere aen uwe ziele onder-stant dede met sijne
 genadige handen : waer af ghy hem schuldigh zyt
 uyt gantscher herten te bedancken. Ten vyfden o-
 berdenckt/ dat den Heere Christus neder-gedaelt is
 uyt den Hemel/ om aen onse ellendige (die daer saten
 in de schaduw des doots/) dese arcke ende dit licht
 des geloofs te toonen. Dat des Konincks Sone
 (segge ick) is gekomen/ op dat hy de schaepkens/ die
 daer doolden langhs dese wilde bosschagie/ soude
 soecken/ ende niet alleen deselve soude leyden na den
 rechten wech / maer oock op sijne eygene schouder
 soude wederbrengen: 't welck hy doet soa dickwijls/
 als hy yemant mede-deylt het licht des geloofs / en
 gelijk eenen tweeden Noë ontfanghtse in d' Arcke
 der K. Kercke. Ten sesten oberdenckt dat het ober-
 sulckis toestaet aen de Goddelijcke boozsichtigheyt
 geensins toe te laten dat den mensch/ die God waer-
 achtelijck en in goeder trouwen soeckt ('t en zy dat
 hy selfs wille) van der dubbelen ende Ketteren val-
 sche opstellinghe bedzoghden worde : ende daerom
 weest boozseker / gelijk hy tot allen tijden gekosen
 heeft uyt de heyligen sommighe Prophten ende

Daer en is
 maer een
 Geloof.

Ephes. 4.

Hoe groo-
 te gabe het
 geloof is.

Godt en
 laet niet
 toe/ dat
 en oprecht
 mensch bez-
 drogen
 wort.

Apostelen/ also niet en sal toelaten dat ketterpe/ha-
re boosheyt met gebeynsde manierlichheyt des le-
bens also bedecken: oft sy en kunnen altyts oog-
schijnelick van den insienden bebonden worden: als
het oock plagh te gebeuren/ soo wanneer den boosen
byant sijne gedaente verandert in eenen Engel des
lichts dooz schijnende mirakelen / die Godt onder
den roem van op-rechte/ niet en laet geschieden.

Het 2. point. Ober-denckt dat dese gabe also om
niet gegeven is/ dat sy in geender manieren met ee-
nige neerstigheyt of toedoen der menschen bekomen
kan worden; niemant en kan 't geloof verdienen /
niet meer (so Augustinus spreekt) als eenen onge-
schafden block verdient dat den beelt-snijder van
hem make eē staende beelt. Dus bedanckt de Heere/
die daer van de dupsternissen in u hert heeft doen
blincken dat schoon en wonderlick licht. Ten twee-
den oberdenckt dat dese gabe wel om niet gegeven
is/ in sulcker boegen nochtans/ datse booz een yege-
lijck bereydt zy. Want Gods wille is/ dat alle men-
schen salig worden/ en komen tot kennisse der waer-
heyt: en hy verlicht alle menschen komende in dese
werelt; alsoo dat/ waer 't by aldien (na het geboelen
van Goddelijcke Leeraers) datter ymant in de wil-
dernisse leefde naer het upt-wijzen van de wet der
naturen / Godt hem ontwijffelijck soude senden oft
eenen Engel (gelijk hy gedaen heeft aen de H. Chri-
stiana) oft eenen Apostolischen man / die hem in 't
geloobe soude onder-wijzen: alleen is 't van noode/
dat hy met een stil gemoet de venster sijnder ziele o-
pene aen't licht der waerheyt. Ten derde ober denckt
hoe groot dese gabe zy / want (soo de waerheyt ge-
tuyghet:) dit is het eeuwighe leven/ dat sy u kennen
alleen waerachtigen Godt/ en dien ghy hebt geson-
den JESUM CHRISTUM: want dooz het geloobe kent-
men Godt ende alle Heyligen/ ende aller schepselen
beginsel ende eynde. Het geloof is 't gront-werck
van alle goede wercken; want sonder het gheloof
is 't onmoghelijck Gode te behaghen: ende weder-
om soo wie niet en gheloofst / sal berdoemt worden;
sa dat meer is/ die niet en geloofst / die is van nu af
veroordeelt/ ends daerom seght den H. Petrus/ dooz
Chri:

Hoe dat
niemandt
het geloof
verdienen
kan/ noch-
tans booz.
een yege-
lijck bereypt
is.

1. ad Tim.
2.

Ioan. 17.

Hebr. II.
Marci ult.

2. Petr. 1.
Het Geloof
maecht
ons deel-
achtig van
de belofte
Christi.

Christum heeft ons God kostelijcke beloften gege-
ven / op dat wy hier dooz mogen deelachtigh wor-
den van de Goddelijcke nature. Hier uyt soo leert/
hoe groot eene wel-daet en gratie het is geroepen te
zijn tot het geloof / ende dat ghy onder so veel hon-
dert-dupsenden / die als verwesen waren tot eene
schroomelijcke ende wzeede doodt / alleen sonder u-
we verdiensten / ende enckelijck dooz des rechters
liefde wort verlost ; ende hier-en-boben noch geroe-
pen tot het rijck der Hemelen. Ten vierden ober-
leghet hoe groote genade van den Heere geschiedt is
aen Noth / hem treckende uyt het vber van Sodo-
ma : hoe groote aen Noë / hem bezijdende van den
gemeynen water-bloet : hoe groote aen Abzaham/
hem roepende uyt W der Chaldeeuschen / ende uyt
dese wel-daden leert kennen de grootheydt van het
weldaet uwes roeps tot het geloof.

Hoe wy
het geloof
bewaren
moeten.

Gal. 6.

Het 3. point. Overdenckt met hoedanige sozgbul-
digheyt 't geloof bewaert moet worden / alsoo dat
ghy veel liever vromelijck behoorde te sterben / dan
een strop-breed daer af te wijcken: hierom seght den
Apostel : waer 't dat wy / oft oock eenen Engel uyt
den hemel anders pzedichte / die sy verbannen van
Gode. Ten tweeden / aenschouwt de ontallijcke me-
nigte der Martelaren / die allegader veel liever heb-
ben gehaet haer leven / als haer geloof te verliezen.
Ten derden / denckt met hoe grooten vber en neer-
stighet het selve dooz so veel Apostolische mannen/
dooz menighe van perijckelen / en verscheyden sooz-
ren van dooden verbeydt is. Ten vierden / de reden
van dese sekerheyt ende volstandigheyt is / om dat
Godt selve / die de waerheyt is / de leeringe des ge-
loofs heeft geopenbaert : want wy doch ghelooven
om dat het Godt geseyt heeft. Ghy-lieden hebt ont-
fangen (spreeckt Paulus) het Woort des gehoors /
niet als 't Woort der menschen / maer so het waer-
achtelijck is / 't Woort Godts. Och hoe groote
eene gratie is 't Godt te hebben tot sijnen meester /
ende dooz sijn beleydt in te gaen den wech der eeu-
wigheyt ! Ten vyfden / hier uyt komt het / dat de Ca-
tholijcke religie noch failleren noch veranderen
kan / noch oock bedorven worden d' alder-heylighste
leerin-

1. Theff. 2.

Waer uyt
het komt
dat de Ca-
tholijcke

leeringe der Kercke : ende bemerckt wel/hoe dat nu soo veel hondert jaren alijt 't selve geloof / alijt de selve leeringe der H. Kercke blijft staen/daer noch- tang so menichbuidige secten der ketterpen zijn / en tot allen tijden geweest hebben. Ten seften / oberdenckt hoe groot de heyligheyt is deser Kercke : hoe dat dese uytgeschenen heeft in soo veel Maeghden ende Martelaers : wat eene onthoudinge der spijsen in d' Cremijten / wat eene verduuldigheyt in lijden/ wat eene menichste der mirakelen bevonden worden. Want het doch al mogelijk is aen den geloobenden/ alsoo dat oock na menschelijke boozsienigheyt/een pegelijck schuldigh is dit geloof t'aenbeelden. Ten sebensten / dese gabe en wort op geene andere maniere beter bewaert / dan met goede wercken/ende daerom en gebeurt het niet lichtelijck/dat pemant afballich worde van't geloove/die hem met Christo vereenicht in Godt-vruchtighepdt ende goede manieren:maer boven al/ soo leert uyt het exempel van Cornelius/hoe gewichtigh hier toe zijn/ 't gebedt ende d'aelmoesse naer het getuygen des Engels/ die hem seyde/ uwe gebeden ende aelmoessen sijn in gedenckenisse opgeklimmen vooz Godts aensicht / ende nu seynt mannen in Toppen / ende doet hem halen eenen Symon/die toegenamt wort Petrus / als oft hy seyde / dat hy om sijne gebeden ende aelmoessen gerocpen was uyt het Joodschay/ tot het Geloof Christi Jesu.

Religie
met failles
ren oft be-
dozben kan
worden.

Marc 9.

Act. 10.
Het gebed
ende ael-
moessen
verstercken
ons in het
geloof.

Een Gebedt voor de Catholijcken , op dat sy in het Geloof volstandigh blijven mochten ; ende voor de dwalende , op dat sy daer toe mogen komen.

O Mijnen God, ð oneyndelijcke goetheyt, en hebt ghy niet hemel ende aerde geschapen voor my ? maer wat is al dit? als ick verloren was, soo hebt ghy my met veel moeyten gekocht ende verlost, en u selven gegeven voor my. Ik kome dan met groot betrouwen tot u, ende bidde u, door u dierbaer bloet; wijst my dē weg, door dē welcken ick wandelē mach; op dat ik kome tot het eynde, dat ghy my voorgestelt hebt, tot het leven, het welck

Godt is
den mensch
als 't eph
de boozge-
stelt.

ghy voor my bereyt en so dier gekocht hebr: want aengiefien ghy niet te vergeefs gemaect en hebt, maer yeder dinck ordineert soetelijk en sterckelijk tot sijn eynde, en al om my; ja nademael ghy om mijnent wille van den hemel ter aerden gekomen zijt, uyt eene onuytsprekelijke liefde, op dat ghy my als een verloren schaepken in uwe weyde sout mogen leyden: ja noch duyfentmael bereyt soudt zijn om te sterven, indien uwe overvloedige onder-rechtinge ende verlossinge niet genoeg en waer. Ben ik hieromme niet meer als seker, dat indien ik maer en wille, ghy my ten eynde toe geleyden sult in den rechten weg? en dat ghy, o Sonne der rechtveerdigheyt my verlichten sult, indien ik mijn herte voor u niet en sluyte, dat ghy my uwe wegen leeren sult, indien ick niet en stoppe de ooren mijnder ziele: want ghy zijt een oneyndelijke goetheyt, en ghy wilt dat niemant verloren gae, maer dat alle menschen tot de kennisse der waerheyt komē. Hoe kan ik dan twijfelē, of ghy zijt bereyt om my te stieren, is 't dat ick u oprechtelick bidde, gelijk ik op het vyerigste doe? O eeuwige waerheyt, ghy en kont my door logen-tale niet bedriegen! O opperste goetheyt, ghy en kont my tot quaetheyt niet verleyden! O eeuwige wijsheyt, ghy en kont of ghy en wilt my niet in eenige dwalinge brengē, stellende voor my diversche en donkere wegen, ghy die daer zijt 't waerachtig licht in de duysterheyt, die verlicht alle menschen komende in dese werelt, op dat een yeder kennelijck worde, welken wegh goet is, en wandele in dien. Want wie en kan niet mercken de bedriegelijckheden van de oude ende nieuwe Kettters, naerdemael sy al te samē bekennen het eenigh fundament te wesen haerder leeringe, dat sy en alle menschen vastelijk moeten gelooven aen de Catholijcke Kercke, dat dese aen haer de ware Schrifture overgelevert heeft: maer datmē in d'uytlegginge van die, niet de Catholijcke Kercke, maer hun gelooven moet; en dat alleen, om datse hare uytlegginge de beste noemen? So kleeden haer met de Schrifture dese grijpende wolven in schaeps-kleederen: also Satan verandert hem selven in eenen Engel des lichts. Ick voorwaer, ende een yeder, die eenige wijsheyt heeft, sal in dit, en in alle andere saken, oock die veel kleynder zijn, liever gelooven aen de heylige Kerke, naerdemael alle Kettters ook lee-

ren,

Den
mensch is
seker/ soo
berre hy
wilt dat
hy tot dat
eynde ge-
raken sal.
1. Tim. 5.

Godt ber-
licht een
pegelijck
om op den
rechtsten
wegh te
komen.

De bals-
heyt der
Ketteren.

ren, datmen aen dese moet gelooven in 't over-leveren der Schrifture, 't welk eē fundament is van alle geschillen, die tusschen ons en de Ketteren zijn. In der waerheyt den ouderdom bevestigt dese Kercke: de mirakelē verstercken haer: de heyligheyt der geestelijcken recommandeert haer: maer dese andere maect de nieuwigheyt suspect; en de tweedracht, die onder haer is, eē de vrygheyt des levens, is genoegsaem om haer tē wederleggē. En hebt ghy niet geseyt, o aldersoetsten JESU, dat de poortē der hellen gene macht tegen uwe Kerke hebben fullen: dat ghy by haer blijvē sult tot het eynde des werelts? Hierom en kā geene ketterye, die de macht der hellen is, dese Kercke vernielen: gelijk ghy, die niet en hebt kunnen verlaten. Ik geloove u veel liever, o eeuwige Waerheyt, als eenige verloopene dwafsen, die de hooveerdye, ydelheyt, en de onkuyficheyt gebrocht hebben tot ketterye, als tot eene toevlucht van allē quadē: maer boven al de hooveerdye: want sy stellen hun selven als Rechters van alle H. Oat-Vaders, en van alle tijden, en so vallen sy in den afgront van alle dolingen en ellendē. O goeden JESU, hoe kunnen dit uwe Discipelen zijn, die sachtmoedig en ootmoedig van herten zijt? Mijne ziele heeft u aengehangē; laet doch uwer rechter-hant bidde ick, my ontfangen, op dat ick nimmermeer in dwalinge gebrocht worde, en indiē ick onverdachtelijk in eenige dwalinge quame, herstelt doch mijne gangē ten rechte; want ghy weet o Heere, dat ik buyten u niet en soecke. En hoe wel ick eenē armē fondaer ben, so is 't my nochrans van herten leet, dat ik u vertoornt hebbe: mijn hert is bereet o Heere, mijn herte is bereet, indien het noodig is my selven t'ontlaen van alle officien, eere, rijckdom, en oock mijn leven te laten, naerdemael hier gehandelt wort van eene eeuwige doot, en van een eeuwige leven, en van uwe liefde, mijn herte is bereet om u te volgē, op dat ick uwe wet mach volbrengen; en ik weet dat ghy door uwe oneyndelijke goetheyt den verloren sone, die tot u komt, niet verstootē en sult; dat ghy niet haten en sult, de gene, die u beminnen: dat ghy de arbeydende en overladene niet verworpē en sult; want ghy zijt eenē oprechtē Vader der armē. Hierom en versmaet my dan niet, maer helpt my o mijn licht; op dat ick niet en ontllape in de doot. En gemerckt ghy door uwe oneyndelijcke barm-

De tekenen van de ware Kerke Christi.

Matth. 28.

Matth. 11.

Het gebedt om upt eenē dwalinge op te staen.

Psal. 56.

Rom. 8.

hertigheyt gewilt hebt, dat ick het ware licht van uwe Catholijcke Kercke sien soude, verbreydt uwe liefde in mijn herte, op dat ick seker zy, dat noch doot, noch Engelen, noch Arch-engelen, noch Princelickheden, noch krachten, noch tegenwoordige, noch aenstaende saken, noch hoocheyt, noch diepte, noch eenige andere creature, my sal konnē affscheyden van de liefde Gods, dewelke is in u **CERISTE JESU**; want ghy zijt mijn leven, ende voor u te sterven is mijne winste, als ick mijne doot voor de uwe sal gegeven hebben, als ick het tegenwoordig levē, mijne cere, glorie, rijkdom, met u rijk vermagelt sal hebben, en sal ik niet gelukkig wesen? Maer boyen al, indien ick u bemint sal hebben en nauwelick een droppelken van liefde voor den afgront van de uwe wedergegeven: want hier toe alleen so fuchte ik, dat ik uwes mach zijn, dat ick u mach genieten om uwe liefde: op dat ick in u, die eeuwich zijt, eeuwich mach leven, ende met u een mach zijn in der eeuwigheyt, Amen.

Practijcke om het Geloof te oeffenen, ende tot het selve te komen.

1. **G**hemerckt de wercken van den **Chzisten** mensch op het geloof / als op eenen grondsteen steunen / so is 't dat wy gedueriglick gelegentheyt hebben / om het selve te oeffenen: maer principalich in het gebzuyck der **Hepliger Sacramenten**. Het selve wozt oock lebendigh gemaect / soo wanneer yemant sy selven onderbzaght / oft hy gelooft / oft hy so sijne wercken volbzengt / als een die waerachtelijck gelooft? want het lebende geloof bzenght booz bzuchten de wercken boozt: In sulcker boegen oock / dooz het aensien aller creaturen kan het geloof ende liefde tot den **Schepper der selver** / in ons verweckt worden; want soo **Hugo a S. Viet.** getuyghet: alle geschapene dingen roepen tot ons / ontfanght / geeft weder / bliet / ontfanght weldaet / geeft weder uwe schult / bliet de straffe. Ende wy en hebben niet min in tegenspoedige als in boozspoedige saken occasie om het geloof te oeffenen / aengesiendat wy in tegenspoet / eben als in boozspoet sijne **Goddelicke en Vaderliche handt** oock konnen bemercken / ende de hope der eeuwiger vergeldinghe in ons verwecken.

ken. Inſgelijcx ſoo dickwils alſſer van Ketters oft van booſe menſchen woꝝdt vermelt / ſoo mogen wy Godt dancken voꝝ de gabe des geloofs / ende ſoo= danige wercken doen / die hunner valscher leerin= gen contrarie zijn.

2. Het is nootſakelick / dat den menſch om tot het oprecht geloof te komen / ſijne toeblycht neme tot Godt / ende bidde dat hy verlicht mach woꝝden.

3. Alle affectien haet ende nijt aflegge / op dat hy met een onpartijdig herte van deſe ſake / mach ooꝝ= deelen ; beſonderlick moet men afleggen d'affectien tot tijdelicke goederen / dewelcke veel menſchen ge= bonden houdt.

4. Leſe de Oudt-Vaders : maer niet de gene die de Ketters / naer het quaet exempel van d'oude Ket= teren / hedensdaeghs bedoꝝben hebben.

5. Handele met een gheleert man / niet met meꝝ= ninge van diſputeren / maer om te komen tot kien= niſſe van de oprechte waerheydt.

6. Tot dien eynde aelmoeffen gebe / en hem oot= moedelijck dickwils begebe tot het gebedt / ende den Heere ſal ſeynden / oft ſijnen Engel / oft ſal dwingen eenen nieuwen Petrus te komen / dat is te ſeggen / eenen Apſtoliſchen man / oft wel ſal gheben eenen Philippus / gelijk hy gedaen heeft aen den Gefne= den Kamerlinck. Want den genen die waecht aen de deuren der wijsheyt / ende wacht aen de ſtylen van hare deuren / die is geluckigh / ende hy ſal het leven binden / ende ſal ſaligheyt ſcheypen van den Heere.

7. Ghy moet voꝝ al beneerſtigen / dat ghy 't herte van den genen / die ghy geeene op den rechten wegh ſout bꝝngen / wint met eenige weldaden ; want hier in vermach meer de liefde tot ſijnen ebenaefſten / dan lange redenen en diſputatien : en aldus leſen wy be= keert te weſen de vermaerdē Eremijt Daphnutius.

8. Eenige Godtbꝝchtige boeckkens / aen de gene die in dwalinge leven ter handt ſtellen / hare kinde= ren behulpsaem weſen oock tijdelick / deſelbe onder= wijsen in het Catholijck gheloobe / die is eene ſon= derlinge behendigheyt van de liefde.

9. Is 't ſake / dat ghy arbeꝝt penant te bekeeren / die nu tot ſijne jaren gekomen is / ſoo moet ghy be=

Voꝝ ael= moeffen ende Ghe= beden woꝝt principa= lick het ge= loobe be= komen.
Prov. 8.

Hoe dat= men meer doꝝ wel= daden dan doꝝ diſpu= tatie de be= keeringe van onſen eben= nae= ſten beſoꝝ= gen moet.

sozgen/naer den raet van **P. Petrus Faber**/ een van de tien eerste mede gesellen van den **H. Ignatius** ende van onse Societeyt/ dat den selven hem af trecke van het sondigh leven / want dit gemeynelijck de mensche wederhoudt / dat sy haer tot het rechte geloobe niet en begeben.

Sp moete **10.** Aengesien dat het ongeloof de eerste sonde niet onderwo- en is van een mensch die ongeloobigh wordt / maer ten worden dat sy dooz andere fauten / ende dooz kleyen achten in de ober- van de **H. leeringe** geboden ende kostupmen der **H. Kercken**/ al- Daders die lengskens tot ongeloof komt / soo is het seer profij- sy moeten telijck (om sy selven ende oock andere/ in het geloobe groot ach- te bewaren) dat men de geboden ende kostupmen van ten/ als de **H. Kercke** altijd met neerstigheyt boozstae / bes- oock de ge- scherme/ende onderdanigh zy/ als oock de oberlebe- hoden der ringe van de heylige Daderen / ende de geboden der **H. Kercke**, Oberheyt : boozts sijn leven niet slappelijck naer de maniere van den gemeynen man / maer byerigh- lijck/naer het exempel der Heyligen Gods/schickē.

I. Cor. II.

Ang. de fid.
ad Pet.

11. Het is nut / dat den genen die twijfelachtigh is/ in het gene dat het geloof aengaet / vastelijck geloobe/ datter veel ketterpen zijn; ja dat meer is/ gelijk den Apostel spreekt dat het nootsakelijck is/ datter ketterpen gebonden worden / op dat de gene/ die geproeft zijn/kenbaer worden. Ten anderen/dat de ketteren van de heylige Kercke / en van de heylige Daders verwozpen zijn. Ten derden / overleggen / dat de waerheyt maer een en is/ de welke/ op datse een pegelijck soude moghen bekent worden/ heeft Godt sijnen sone gesonden: verre is 't dan van daer/ dat sy de selve souze willen verbozgen/ om de menschen in dolingen te laten vallen / ober sulchs moet sy booz hem nemen de selve met alle neerstigheyt te soecken. Maer dit moet geschieden met eene groote ootmoedigheyt / aengesien dat de hooberdigheyt den oorzprongh van alle ketterpen is : want eenen ketter alle de Concilien/ Oudt-Daders/Leeraers / Heyligen / ende onse booz-Daders oordeelt ende verwozpt / op dat sy alleen schijne verstant te gebuycken/ ende en kan nochtans geene andere redene van sijne leeringe booztzenzen/ van dat sy alleen haben alle andere / den oprechten sin van de **H. Schjifture** gebonden heeft.

Practijcke om te disputeren.

Is 't saecke dat ghy het disputeren met de ketters niet en kont ontgaen/so moet ghy booz al vzaegen/ (op dat de disputatie niet te vergeefs en geschiede) wie dat den scheidtsman oft den oordelaer sal wesen? Is 't sake dat u booz antwoorde gegeven wort/ De Schzifture? vzaeght welck de Schzifture is/ en van waer ons die gegeven sal worde? hy sal ontwijfelijck antwoorden/ van de Kercke: vzaeght/ waerom dat de ketters de selbe dan veranderen ende schenden: waerom dat sy de Catholijcke Kercke sonder eenige twijfel gelooben wanneer sy seyt/ waerachtig dit is Schzifture/ ende vermaden nochtans hare uytlegginge als oft sy daer in soude dolen; ende indien wy/ om dese waerheyt te doozgronden/ de Schzifture alleen moeten gebzupcken/ waer sullen wy geschreben binden/ dat de boecken/ die wy de Schzifture noemē/ schziftuere zijn? Waer uyt men noot sakelijck moet laten volgen/ dat veel treffelijke hooft-puncten des geloofs/ geloofst moeten worden/ al is 't dat de selbe niet geschreben en zijn/ ende dat men hier in tot de H. Kercke als tot de colonne en het steunsel der waerheyt sijne toeblycht moet nemen. Waer af den H. Augustinus seer wel seyt: Ich en soude boozwaer de schzifture niet gelooben/ 't en waer/ dat my daer toe de vermogentheyt ende auctoriteyt van de H. Kercke/ beweeghde. Is 't sake/ dat hy alsdan hem begeven wilt tot de Kercke/ soo moet men de Kercke soecken ende onderkennen/ dooz sekere merck-teekenen/ te wetē/ dooz de eenighheyt vā leere/ dooz heplighheyt/ ouderdom/ ende oberleberinge der Apostelen/ want het is eene uyt sinnige sake/ ende een bedroch/ Petitorio principii, genaemt/ dat men de Kercke moet te rade gaen/ om te verstaen den sin van de Schzifture/ ende als men vzaeght welcke dat de Kercke is/ booz antwoorde krijght/ Dat het die is de welcke den waerachtigen sin/ ende uytlegginge heeft van de schzifture. En als men boozts vzaeght welcke dat dese dan is/ ons geene andere getoont en wort/ dan haer lieder Kercke; ende als ghy haer pzaemt/ wie dat dit aldus leert/ sullen u antwoorden/ haren geest; maer/

August. de
fide ad Per.
Aug. cont.
epist. Ma-
nich. c. 5.

te weten/den geest van dwalinge/ ende opgeblasent-
heyt. Als ghy wilt weten/ waer upt dat het blyckt/
dat sy desen geest hebben / en sult anders geen ant-
woorde krijgen/dan/dat het aldus is. Ten laetsten/
om in kort al te begrijpen / soo en sult ghy anders
geen fondament ende steunsel van het geloobe heb-
ben/dan de raseruyp van eenige ydele hersenen.

Een andere maniere om met de ketters te dispu-
teren/ sult ghy vinden by den C. P. Veronius.

*Schiet-gebedekens door de welke d' affectie van dese
beradinge door den dag soude mogen
onderhouden worden.*

- Pfal. 33. **G**Aet tot hem ende wort verlicht , ende soo en fullen
uwe aensichten niet beschaemt worden.
- Matth. II. Komt tot my alle die arbeydet ende belast zijt, ende ick
sal u vermaecken.
- Ioan. 7. Soo wie dorst heeft die kome tot my ende drincke.
Ioan. 8. Oft ick ben 't licht der werelt, den wegh, ende 't leven.
- Pfalm 94. Is 't dat ghy heden sijne stemme hoort, soo en wilt uwe
herten niet verherden.
- Eccl. 6. Hoort sone, ende ontfanght den raet des verstants ende
en verworpt mijnen raet niet. Ondersoeckt de wijs-
heyt, ende sy sal u geopenbaert worden, ende als ghy-
se verkregen hebt, soo en verlaet haer niet.
- Ierem. 6. Staet op de wegen ende besiet ende vraegt naer de oude
wegen welck den goeden wegh is, ende wandelt in
dien.
- Deut. 32. Vraget uwen Vader, ende hy sal 't u verkondigen, uwe
ouders, ende sy fullen 't u seggen.
- Prov. 22. Engaet niet over de oude palen, die uwe Vaders gestelt
hebben.
- Matth. 24. Siet roe dat u niemant en verleyde; want daer fullen
veel valsche Propheten opstaen.

HET III. CAPITTEL.

Beraet van den tweeden middel, oft om eenen
staet des levens te verkiesen, om tot ons
eynde te gheraecken.

NMer dat wy tot de kennisse van 't waerachtigh
Geloof ghekomen zijn / soo vesteert daer noch
eenen anderen middel nootsakelick tot de saligheyt/
het verkiesen / te weten / van eene staet van leven ;
Want aengesien / dat Godt den menschen verschap=
den verwekinghen ghegheben heeft / die oock van
jonghs af beginnen upt te schijnen / ende eenen pe=
ghelijcken schicken tot eene sekere maniere van le=
ven / gelijckerwijs eenen boozsichtighen vader des
hupsgefinis sijne kinderen plach te doen ; ende ghe=
merckt wy niet geschapen en zijn / om ons leven in
ledigheyt te berlijten / maer om t'arbejden ; so moe=
ten wy rijpelicke ende in tijt hier af met ons selven
beraden / soo heeft den Heere Adam / naer dat hy ge=
schapen was / gestelt in 't Paradijs / om dat hy het
selve bouwen en bewaren soude. Want het is booz=
seker datter ontallicke menschen hierom allec qua=
lick leven / ende oock eeuwelijcken qualick varen /
om diestwille / dat sy haer niet en begeben tot dien
staet des levens / daer sy van Godt Almachtigh toe
geroepen worden / oft wel alsulcken verkiesen / daer
sy meer dooz hare quade lusten / dan dooz eenig ber=
standigh beraet / toe gepoort ende gedreven worden.
Maer is 't sake dat yemandt nu tot eenen staet des
levens ghekomen is / desen moet sy selven dooz dit
beraet daer in verstercken / ende niet geduerighlick
hem van alle kanten laten herwaerts en derwaerts
drijven ; maer hem in den selven volmaken. Want
het en is geene klepne bekoringe / eens anders leven
grootelijcks te verheffen / ende het sijne te beklag=
ghen ; ende alsoo nimmermeer gherust te wesen.
Want daer gheenen staet / oft maniere van leven
gebonden en wort / in dewelcke de volmaekthejdt /
die in de llesde ghegrondt is / niet en kan bekomen
worden. Ende al-hoe-wel dat yemandt in sijne
eerste verkiefsinghe ghesailleert heeft / indien dese

Ma dat
men het
Geloof
van Godt
ontfangen
heeft /
moet men
verkiesen
eenen staet
van leven.

By fauts
van dese
kiefsinghe
gaender
veel eeu=
wiglicke
verloren.

niet en kan verandert worden/soo moet hy sy selven in dien verstercken / ende een toeblycht nemen tot den Vader der barmhertighejdt / op dat de laetste dwalinge niet erger en worde/ dan de eerste.

De ziele. Siet / o Heere dooz uwē onmetelijcke goethejdt/ hebt ghy my geschapen; maer ick wete/ dat het my nutter ware / niet geboren te zijn / dan niet te weten den wech dooz den welcken ick als eenen Pelgrim (in 't woest-landt onbewandelt / ende sonder water / gestelt zijnde) mach geraken tot u/ die mijn eynde ende alle mijn geluck zyt. O/waerachtigh licht / die alle menschen verlicht ! o wech/waerheyt / ende leven / alwaer moet ick reysen om tot u te komen/die mijnen herder zyt ? Lepdt my/ o Heere/want ick blindt ben / ende een kleyn kindt / niet wetende mijnen uptganck / oft inganck : daer zijn veelderley wegghen / ende veel manieren van leven : is 't sake dat ick desen verkieze / die my goet schijnt / die sal my moghelijck tot een quæet eynde brengen : is 't dat ick eenen anderen kiese / ick vreesse 't selve. Want daer is eenen wech/die den mensch schijnt recht te zijn / ende sijn uytterste leyt ter doot. Wien is den wech des mensches kenbaer? Wie kan desen dooz-kennen? Ende alle onse boozstentigheden zijn onseker ; maer als u / de wegen des mensches genoeghen / soo sult ghy sijne byanden oock tot brede bekeerē. Hierom bid ick u ootmoedelijck/o Heere dooz het binnenste uwer ontfermhertigheden / dat ghy my wilt toonen den wech / dien ick moet bewandelen in dese woeste wildernisse. Want drie dingen zijn my swaer / seght uwen Wijsen-man/ ende het vierde en ken ick niet met allen niet ; den wech des arendts in den hemel / den wech eener slange op den steen/ eens schips wech in het midden der zee / ende eens mans wech in sijne jonckhejdt.

Christus.Op u is getekent het licht van mijn aensicht. Siet dan wel toe/dat ghy niemandt anders te rade en gaet dan my / die d'eeuwige wijsheyt en al-tijdt gereet ben : oberleght wel/eer ghy yet begint : Siet dat ghy u niet en verhaest/kiest eenen staet van leven ter gelegender tijdt / ende niet om dat u wordt gepresenteert/ by exempel eene huyfsvrouwē te trouwen/

Pfal. 62.

Ioan. 1.
3.Reg. 3.Prov. 16.
Prov. 20.
Sap. 9.

Prov. 16.

Prov. 30.

Pfal. 4.

Wen/ ofte eenige pzebende/ eere/ sekere mede-gesellen oft gemak; want boozseecker daer en is niet/ daermen soo neerstighlijck op moet letten/ als op het verkiesen van eenen staet/ aen den welcken dickwijls uwe eeuwige saligheyt/ oft wel uwe eeuwige bederbenisse is hangende.

Mē moet ryppelijck handelen in het verkiesen/sonder haeste.

De ziele. De verschepdenheyt der staten trecht my nu herwaerts/ nu derwaerts/ soo dat ick niet en weet/ waer ick my keeren/ oft wat ick verkiesen sal. Verlicht my/ ghy/ die daer zijt het waerachtigh licht/ ende leydt my op den rechten wech/ den wech van uwe gheboden/ want myne begeerte is die te onderhouden. Psal. 118.

Christus. Nengesien ghy mijnen raedt wilt volghen/ soo wacht u/ tot dat ghy u met my beraden hebt van uwe sinnen te verbinden aen eenen seecken staet/ maer houdt u beerdigh om u tot alsulcken te begeben/ die u aldermeest tot uwer ziele saligheyt na mijn aenwijfen dienen sal: want gelijckerwijgs den siecken/ sijne gesontheyt t'eenemael stelt in handen van eenen herbaren Medecijn/ ende nieuwers anders booz besozght en is/ dan tot eene oprechte gesontheyt te geraken/ oock gereet wesende/ dat den medecijn-meester bzande ende kerbe/ is 't sake/ dat hy sulckis goet vint/ om sijn leven te behouden; desgelijcken moet ghy oock doen/ om 't eeuwigh leven te behouden. Doozts gelijck eenen reysenden man/ dien den wech onbekent is/ ende weet dat hy vol perijckelen is/ soecht eenen leydtzman ende laet hem leyden: doet ghy oock also/ ende komt volghit my na.

Mē moet bereet ende beerdigh wesen om d'insprake Gods te volgen.

De ziele. Och oft ick wiste/ o soeten Jesu/ alwaer dat ick moet gaen?

Christus. Bidt my hier dagelijcks om/ ende seght met den H. Paulus: Heere wat belieft u dat ick doe? Act. 9.

De ziele. Wat belieft u dat ick doe/ o mijnen God/ wat wegh belieft u/ dat ick kiese/ wat ampt oft officie dat ick bediene? mijn herte is gereet/ o Heere/ mijn herte is gereedt/ aensiet my/ ende weest mijns genadigh. Psal. 107.

Den Engel. En hout niet op van te roepen tot den Heere/ waecht 's morgens vroegh tot hem/ op dat hy u gebenedijde/ ende u sepnde synen Engel/ die u leyde/

Tob. 5:

lepde / gelijk 't gebeurt is / den kinderen van Is-
raël / Tobias ende Jacob. Ende stelt u geloof te
werck / want na 't selve sal u geschieden. Is dat
ghy uwen dienaer / oft sone geeft te kennen / wat
uwe belieste is : hoe veel te meer sal uwe Heere
ende Godt dit doen / die altijd ghereet staet / ende
klopt / vooz de deure uwes herten / om u goeden raet
te gheben / om u te lepden / jae selve / om u op sijne
schouwers te dragen / waer het noodigh?

Om tot
dese ken-
nisse te ko-
men sal-
men ober-
leggen het
eynde / daer
by toe ge-
schapen
zyn / ende
oft desen
oft dien
staet ons
tot dat
eynde leyt.

Christus. Stelt u vooz oogen het eynde / waer toe
dat ick u geschapen heb / ende oberleght / of u desen /
oft dien staet / tot 't selve eynde bequamelijck soude
konnen brengen : want dit moet ghy vooz seker we-
ten dat eenen peghelijcken eenderley maniere van
leben niet bequaem en is : waerom soude ick an-
ders soo beelderley manieren van leben inghestelt
hebben / dan om dat ick begeerde / dat mijne schepsels
dooz berscheyden wegen / tot my souden komen / en-
de om dat ick eenen pegelijck wilde roepen en trec-
ken / dooz alsulcke middelen / die ick kende een peder
bequaem te wesen? dus neemt u eynde eerst sonder-
lingh vooz oogen / ende kiest daer nae middelen / die
u tot het selve souden mogen brengen. Want het
niet wijfelijck gedaen en is / de middelen te kiesien
vooz het eynde ; den wech eermin weet / waer men
wil reysen ; de medecijnen gebuycken / vooz dat men
weet met wat sieckre men bevangen is. Ende wie
salder doch soo dwaes / ende onbedacht ghebonden
worden / die om in de stadt te komen / sal kiesien eenen
wech die moepelijck / sozgeijck ende vol roobers en-
de moozdenaers is / als hy enen anderen kan bin-
den / die sekerder is?

Den Mensch. Niemant o Heere / maer men vinter /
die den eenen oft den anderen kiesien / ghelijck sy seg-
gen / om dat splicden geenen anderen en konnen ver-
kiesien / oft wel geenen anderen en weten.

Christus. Ende op wat maniere laten sy haer vooz-
staen / den selven die sy verkosen hebben / te dooz-
reysen ; is 't niet dooz mijne hulpe ende gratie? Ende
wat is 'er betamelijcker / dat ick mijne hulpe ende
by-standt ghebe / den ghenen die mijnen wille oft
goede inspzaaken versmaect / oft die deselve volght?

Ick

Ick ben machtigh deselve mildelijck te geben in alle manieren van leben/ ende doe het selve om dies wille / dat sy my ghehoor geben. Dus moet ghy boor al gade slaen/wat ick van u versoethe / in wat maniere ende ampt/ dat ghy u leben sult verlijten / ende wacht u wel/ als u dit kennelijck sal wesen/het selve te versupmen:want ick ben uwen Heere/uwen Vader / ick ben den Koninck der Koningen / ende Heere der hey2-krachten/wie heeft my wederstaen/ ende vrede ghehad. Dus gaet u selven te rade/ desgelijcken Godt-vruchtige ende wijse mannen / die u hier in goeden raedt konnen gheben : Noch en handelt met den goddeloosen niet van Goddelijcke saken / noch met den onrechtbeerdigen van rechtbeerdigheyt/ met den blinden van de colouren/ met de wereltsehe mensche van hemelsche dingen; maer gaet te rade den wijzen ende Godtvruchtigen; Altijt gelijck boven gheseydt is/ boor ooghen hebbende u eynde/ ende oft ghy ten opsichte dit alleen/ ende van uwer ziele saligheyt desen raedt aenbeerd. Want is't sake/dat ghy u hier boor alleen geboelt beweegt te worden / (aengesien datter niemandt machtigh en is/ ghelijck mijnen Apostel ghetupght/ te seggen Heere Jesu/ van boor den H. Geest) soo mooght ghy u in alles gerust houden.

Eccl. 37.

I. Cor. 12.

Den mensch. Ick sie wel/ o Heere Jesu/ het gene dat beter is; maer eplaes! de betooveringe der ydele klappingen verdouckert goede dingen / ende de ongestadigheyt der quaet-lustigheyt verkeert den sin sonder argheyt.

Sap. 4.

Christus. Maecht u bloot van alle aertsche affectie/ trecht aē de begeerte/die ghy in d'ure des doots hebben sult/alsdan sult ghy alle dingen insien sonder beroerte van eenige passie / ende sult bekennen/ dat het ydele dingen sijn / die u nu vast houden/ en doen vreesen. En soude ghy alsdan niet begeeren het sekerste leben ende den bequaemsten wegh gebolgt te hebben? want in mijn strangh oordeel/ is't dat ghy uwe raden wel oberleght / ghy sult opentlijck d' ydelheyt des werelts beschuldigen. Als-nu woordt ghy weder-houden boor u eyghen ghemack / rijckdommen ende eere / gelijck met eenen vast-houden-

Den tweesden middel om tot ghy eynde te geraken/is geen aertsche dingen aen te hangen.

den

Den derde
middel is /
in eenig-
hepd des
herten
mandelen/
ende te la-
ren den
ruppen
wegh des
werelds.
Olea 2.

den lijn; alsdan soudt ghy wel willen het sekerste / in soo groote onsekerhepdt verkosen te hebben. Wel aen / wat hebben mijne Heplighen gedaen? sy zijn in de wildernissen gegaen / op dat sy dit werck van hare salighepdt ernstelijck souden beherten / ende om te hooren / in wat voegen / dat ick aen haer her- te soude spreken. Want daer staet geschreben: Ick sal hem in de wildernisse leyden/ende sal tot sijn her- te spreken.

Vertreckt u dan is 't u mogelijk; ende en laet u den tijdt vooz u selben niet ontbreken/vooz uwe zie- le segg' ick; ende beschaeint u/dat ghy soo dickwijls soo veel tijds met saecken van geender weerde on- nuttelijck oberbrenght/ende dat het u lastigh schijnt te vallen / wanneer ghy somwijlen eenige gheheele dagen soudt moeten besteden ter bate van uwe zie- le/waer toe het u al gegeven is/ tijdt/studien/ rijck- dommen ende andere bekommelingen. Is 't saecke dat ghy dit doet / soo sult ghy naderhandt bother- digh ende gerust wesen in den roep / daer ghy u toe sult begeben; daer-en-tegen andere menschen / die soo niet en doen/ altijdt eens anders leven verheffen ende pryfen / ende veel teghenhepdts in haer selben verdragen/ ende noch veel meer vreesen. Want ge- lijckerwijs dat den ghenen / die in den beginne des weghs begint te doolen/ altijdt bebreest is/ dat/ hoe hy verder voorts-gaet/meer ende meer dwalen sal; alsoo dese menschen hebben eenen wegh verkosen / sonder my/die nochtans haren leydts-man behooz- de te wesen: ende hierom is 't dat sy altijdt vreesen/ ende niet sonder redene beschroomt zijn vooz de pe- rijckelen / die haer in eenen onbekenden ende sib- berachtigen wegh ontmoeten. Want dit leven is ee- nen wegh. Ende het mishaecht my grootelijcks / dat ick d'eeuwige Wijshepdt zijnde / altijdt gereedt ende den Engel van grooten raedt ben/dat niemant my nae den rechten wegh en braecht / ende dat de gene / die mijne dienaers zijn / niet eens en vragen / wat mijne belieste is: hierom is 't / dat / die niet voozsien en konnen 't gene dat toekomende is / val- len op sulcks/dat haer aldermeest behaecht; al is 't dat ick/ die alle dingen tot den eynde toe sterckelijc- ken

ken aen-drijbe/ en soetelijcken schicke/altijts gereet
 ben/om haer den rechten/den gebaenden/en den on-
 beblekten weg/die ter saligheyt leyt/te wijsen. Och
 of sy maer alleen dit en bedochten/wat ick haer-lie-
 den bē radende/die haer tegenwoordig ben/niet min
 dan oft sy my met hare lichamelicke oogen konden
 aenschouwen en aenhooren/wat ick tot haer spreek-
 ke / want ick hebbe met den mensch in het Heyligh
 Sacrament willen wesen tot het eynde des werelts
 toe/ op dat de geloobigen aldaer raet/ ende ruste des
 herten souden binden. Nengesien dan dat ick haer-
 lieden dat gedaen hebbe / ende noch ontallijcke wel-
 daden daghelijcks bewijse; waer toe versmaden sy
 mijnen raet? Sal ick mijne hant upt-reycken/ende
 en salder niemandt gebonden worden/die daer eens
 naer sal sien? De wellustigheyt treckt tot desen oft
 dien staet/d'eere/oft eer-gierigheyt/ende bypdom/
 locken eenen yghelijcken: Maer zijn dit middelen
 om tot het goet eynde te geraecken? zijn dit raden
 booz menschen/die dooz reden/ende niet dooz de sin-
 nelijckheyt moeten geleydt ende gedzeben worden?

Matth. ult.

Prov. 1.

G E B E D T.

D En mensch. Ick belijde, als heden voor u, ô mijnen
 Godt, ende mijnen Koninck. Ick heb gesworen,
 ende voor my ghenomen t'onderhouden de oordeelen
 van uwe rechtveerdigheyt: den wegh die ghy my sult
 toonen sal ick ingaen; hoe swaer dat dien oock soude
 mogen wesen, want ghy kont ende sult my helpen, die
 d'opperste kracht en macht zijt; hoe verworpen datse
 is, want ghy wijs zijt; hoe moeyelijck datse is, want
 ghy goet zijt. Niemandt en kan u volgen, ô Heere J E-
 s u, t en zy dat ghy hem tot u treckt; treckt my dan,
 ô Heere: niemant en kander komen, dan den genen, die
 sijn kruys op hem neemt; legt my alsulcken op, als 't u-
 wer Godlijcker majesteit belieft. Want ghy zijt den
 Heere, ende wy de dienarē; ghy zijt den Vader, wy uwe
 kinderen; ghy den Koninck, wy de onderfaten; ghy zijt
 de wijsheyt ende het licht; wy in alles verblint; ghy zijt
 ten laetsten den Herder, ende wy de schaepkens. Doet
 Heere, dat ick mach aenhooren uwe stemme, ende dat
 ick deselve kenne, om die naer te volgen; want die de-

Psal. 118.
 Dit is een
 verbondt
 met den
 Heere/ om
 te volghen
 den wegh/
 die hy too-
 nen sal.

Ioan. 6.
 Cant. 1.

Matth. 16.

Ioan. 10.

se niet en hoort, en is van uwe schaepkens niet, noch van uwe uytverkoren, gelijk ick betrouwe dat ick ben, ende dat ghy my niet en sult verlaten, die gereet ben om u te volgen, maer sult my leyden als eenen goeden herder, op dat ick mach geraken tot de waerachtige weyden, ende dat ick mach leven in u, ende overvloedelijck leven, die daer zijt mijn leven, ende alle mijn goet.

Ibid.

Practijcke in 't verkiefen van eenen sekeren staet.

D'eerste
practijcke/
sp selve
vertrecken
in stilte
vooz het
verkiefen.

D' Eerste is / hem vertrecken / is 't saecke dat het mogelijk is / of ten minsten alle bekommeringen van eenen tijdt langh aen d'eene sijde stellen / ende sijne ziele supberen dooz het Sacrament der biechte; want in eene quaetwillige ziele en sal geene wijsheyt komen. Bemerckt hier-en-boven / dat het vooz al nootsakelijck is / sp selven geheel ober te geben aen Godt / waer dooz geschiet dat een mensch gereedt is te volgen den wegh die hem gewesen sal worden; noch en begeert niet dat de Goddelijcke wijsheyt haer boege naer sijne dwaesheyt / oft dat den Goddelijcken / heyligen / ende wel-behagelijcken wille / naer den synen getrocken wort. Doozts moet hy hem sonderlingh begeben tot het gebedt / tot aelmoessen / ende andere Godtbzuchtige wercken; aengesien dat dit eene alder-grootste saecke is / waer in men anders niet en moet onder soecken dan den wille Godts alleen / als die alleen weet wat ponden hy aen ons gegeven heeft / ende noch sal geliebet te geben. Daer-en-boven weet Godt wat maniere van leven ons beguaem is. Waer toe grootelijcks diezen sullen de tekenen om verschepden geesten t'onderkennen. Waer af hier naer gesproken sal wordē.

Bidden/
aelmoeffen
geben/
Godts
bzuchtige
wercken
aennemē
tot desen
epide.

De twee-
de prac-
tijcke / dik-
wijls te
D. Com-
mune
gaen.

De tweede / Dickwijls ten heyligen Sacramente te gaen / ende het selve ontfangen hebbende / ootmoedelijck / ende met een geheel overgeben sijns selfs / epschen ende seggen: Heere wat belieft u dat ick doe? Want het aen verschepden gebeurt is / gelijk den saligen Aloysius Gonzaga / dat sp alsdan de stemme des Heeren / ende sijnen wille gheheelijck herstaen ende gekent hebben.

De derde / Seerne hooren spzeken geestelijcke ende oprechte mannen in dit stuck. Want den Heere placht

placht gemeynelijck dooz een ander / maer aldermeest dooz den Siecht-bader / ons te kennen te geven / wat hy van ons gedaen wilt hebben : Aldus is gesept geweest aen den heyligen Apostel Paulus / als hy gesonden was tot Ananiam : Staet op / ende gaet in de stadt / ende aldaer sal u gesept worden / wat ghy sult moeten doen. Het selve vertelt P. Kibera geschiet te wesen aen de salige Teresa: want de Ziele van eenen heyligen man verkondicht sommijts meer waerachtige dingen / dan seven wachters / sittende in 't hooge om te aenschouwen.

De derde /
geestelycke
t' samen-
spakehou-
den van
dese sake.

A. Cor. 9.

Ecc. 37.

De vierde / Ich heb booz al gesept pzojijtelijck te wesen datmen sy selve vertrecke / als men dit beraet booz handen heeft : maer als dit niet geschieden en kan / als dan sal het nut en pzojijtigh wesen 's abonts eenen tijt langh te herkauwen ende t' oberleggen de pointen / die hier naer gestelt worden van de maniere van beraden en mediteren / en besonder / wat maniere van lebē datmen in de ure des doots soude willen verkosen hebben. Hier uyt en volghet nochtans niet / dat alle menschen eenen of al den selven weg in sullen gaen; by exempel den sekersten / dat is / de religie: maer want veel mensche daer toe niet bequaem en zijn / so en is de religie booz de sommige dē sekersten wegh niet: Want een pegelijck heeft sijne gabe / en synen roep. En een pegelijck moet blijven in den roep daer hy in geroepen is / naer den raet van den H. Apostel Paulus. Want / gelijck den selven Apostel te kennen geeft / sal eenigh maecksel seggen tot den genen die 't gemaecht heeft / Waerom hebt ghy my alsoo gemaecht? Daer zijn in het lichaem verschepden lidmaten / ende de lidmaten en hebben alle 't selve werck niet / maer het een heeft d'ander gebreck : dus moet men hier in anders niet naer volgen / dan de beste gaben / te weten / de liefde : Want Godt en is geenen uytnehmer der personen.

De vierde /
die hem
niet ber-
trecken
kan / sal
's abonts
in sulte de
nabolgen-
de pointen
neerstigh-
lijck ober-
leggen / die
staen pag.
51.

1. Cor. 7.

Rom. 12.

De vijfde / Sijnen heyligen Engel eren / ende aenroepen : want aengesien dat hy ons gegeven is tot eenen leptsman ende wech-gesel om ons in ons Vaderlandt te leyden / gelijck Raphael gegeven is geweest aen Tobias, sonder twyfel soo is sijne

De vijfde.
Sijnen H.
Engel bid-
den dat hy
in den weg
ons wilt
leiden.

meeste sozge ons te leyden tot dien wegh / ende mantere van leben / die aldermeest met den Goddelijcken wille ober een komt; op dat hy alsoo de gene die onder sijne beschermnisse gestelt zijn / ende de kinderen Godts wederom soude mogen brengen tot haren hemelschen Vader.

De seste/
sijn hert
gelijck stel-
len / sonder
affectie tot
het in't be-
sonder.

De seste/ Dooz al is't nootsakelijck / gelijck boven geseydt is / de bereydinge des herten / waer dooz den mensch vastelijck booz hem neemt / t' omhelsen den wille die hem van God almachtigh getoont sal woorden. Noeh men moet in geender manieren / hem gebent tot dit beraden / booz al eer dat onse ziele gelijck een weeghschale gelijck stae / op dat wy het gewichte van den Goddelijcken wille te beschepdelijcker souden mogen kennen. Maer is 't by aldien / dat wy dese gelijckheyt in ons niet en vinden ; soo moeten wy ons dickwijls oeffenen in't bukken van onsen wille / tot dien kant daerse den meesten afkeer heeft.

De sebens-
ste / 't een/
met 't an-
der ober-
leggē daer
op beraet /
ende de re-
denen / die
booz of te-
gen dienē /
by geschrif-
te aenteke-
nen.

De sebensste / Ende op dat ghy het gerief / ende ongerief / om tot het eynde te geraken te beter sout kennen / sal 't goet zijn by geschrifte te stellen de redenen en gerieben / die haer in dese maniere van leben beretoonen / ende die het selve aenprijzen; ende daer na de redenen die daer tegen strijden; oberleggende / of het gerief / ende de bequamigheden / het ongerief / en onbequamighede niet en oberwegen; ende sult de swarigheden in't schrifte gestelt by u selven oberleggen.

*Schiet-gebedekens, waer door den genen die hem be-
raedt, sich door den dagh kan verwecken.*

Psal. 85.

LEydt my Heere tot uwen wegh, ende laet my wandelen in uwe waerheyt.

Psal. 118.

Den wech van uwe rechtveerdigh-maekingē leert my, ende ick sal geoeffent worden in uwe wonderlijckheden.

Actor. 9.

Heere wat wilt ghy, dat ick doe?

Psal. 118.

Uwen dienaer ben ick, geeft my verstant dat ick werten mach uwe getruygenissen.

Prov. 16.

Het herte van den mensch beschickt sijnen wegh, maer des Heeren is 't sijne gangen te beschicken.

Van eenen staet des levens te verkiesen. 51

Den wech van den sot is recht in sijne oogen, maer die Prov. 12.
wijs is, hoort de raden.

Van den Heere worden eens mans gangen beschickt, Prov. 20.
want wie isser van den menschen, die sijnen wech
verstaen kan?

Spreeckt Heere, want uwen dienaer hoort. I. Reg. 3.

Alle wegen eens mans duncken hem oprecht te zijn, Prov. 21.
maer den Heere weget de herten.

Och oft mijne wegen gefeeckert worden, om te onder- Psal. 118.
houden uwe rechtveerdigh-makinge.

In allen mijn herte hebbe ick u gesocht, en wilt my niet Ibid.
verstooren van uwe geboden.

Leydt my voorts in den padt van uwe geboden, want Ibid.
die hebb' ick gewilt.

MEDITATIE

Van den Houwelijcken staet.

D' eerste voor-stelling. Stelt u booz het aenschijn des
Heerē/en sijn hemelsch hof/berept tot allē sijne wille.

De tweede. Bidt dat hy hem geweerdige u te roe-
pen tot sulcken eenen staet / in den welcken ghy hem
alder-aengenaemste wesen mocht.

HET I. point. Kenmerckt ten eersten / dat elcken
dienaer Godts moet berept zijn in alle staten
hem te dienen/ noch en moet ampt of staet kiesē/dā
na sijnen alder-heplighsten wille: hy die verscheyden
leden in sijn ltschaem geschapen heeft/ende meniger-
ley staten in sijne Heplige Kercke ingestelt heeft/
weet best wat ons profijteliçker soude mogen we-
sen/ende tot sijne meerdere glorie dienende; begeert
dit alleen van hem / ende leeft te vreden met ulwen
reep. Ten tweeden / het houwelijck is van Godt
ingestelt tot verbruydinge des menschelijcken ge-
slachts / op dat hier door meer zielen Gode in der
eewichheyt souden dienen/ende op dat het soude zijn
een remedie tegen de onsupberhepdt; hebt dit eynde
altijt booz oogen/ ende hoe schadelijck het is / om ee-
nigh ander eynde het houwelijck aen te gaen / leert
upt het exempel van Zara / wiens seben mannen
den boosen geest versmacht heeft/om dat sy hun (soo
den Engel getuyghde) tot desen staet begeben had-

Genē staet
des levens/
en sal men
niet upt
sijn eygen/
maer naec
Gods wils
te verkieſē.

Het eynde
des hou-
welijcks.

Hoemen
van Godt
sijne par-
ture begee-
ren moet.

dē/ om hunne quade lusten te genieten/ gelijk peer-
den en muylen. Ten derden/ aenmercht 't gene den
Wijfen-man segh: een goet deel en lot is eene goede
vrouwe/ in 't deel der gener/ die God vreesen: sy sal
eenen man gegeven worden vooz sijne goede wer-
ken; en ten 1. leert/ hoe neerstigh ghy moet begeeren
van Godt de parture/ die hy u toegeschickt heeft en
betrouit/ gelijk hy Adam al slapende/ E van gege-
ben heeft / so sal hy u ook/ als ghy op hem betrouit/
eene geben. Indien ghy nu een bekomen hebt/ denkt
op de voozsichtighejdt Godts/ die u dese beschickt
heeft van alle eeuwighejt; en danckt den Heere daer
vooz. Ten vierden/ aenmercht hoe den Arch-engel
Raphaël vooz Tobias eene huys-vrouwe gesocht
heeft/ ende den boosen geest gebonden heeft: en bidt
dien selven Arch-engel en oock uwen Bewaerder/
en den Bewaerder uwer parture/ die is/ oft wesen
sal/ dat hy u alijt helpe en bestiere/ en dese sake/ daer
u en uwes parture salighejt meest aen hanght/ ge-
liebe te beherten. Ten vijften/ aenmercht hoe A-
braham vooz sijnen sone Isaac eene huys-vrouwe
gesocht heeft/ en volghet Isaac na; en wacht u een
te nemen sonder raedt oft benedictie uwer Oude-
ren; aengesien dat sulcks vereyscht de eerbiedinge/
die ghy hun schuldigh zijt: waer toe u oock ver-
maent uwe onwetenthejt/ blinde liefde/ en klepne
experientie oft erbarenthejt. Ten seften/ aenmercht
dat sommige menschen met groote Godtvuchtig-
hejt/ en veel biddens het houwelijck aen slaen/ som-
mige andere doen het selve dooz veel ongeoozloofde
middelen: ende dat dese doen/ eben oft sy den wegh
dooz afwegen sochten/ remedie dooz wonden/ bene-
dictie dooz maledictie/ hun eerst geben den boosen
vbandt/ om Gode in den houwelijcken staet te die-
nen. Doch indien ghy nu soo gedaen hebt/ pepnst
wat ghy eenen anderen raden soudt; ende supbert u-
we ziele/ vernieubot uwe meyninge/ ende rantsoent
uwe sonden dooz aelmoessen ende goede wercken:
want anders gelijk ongoddelijck dit houwelijck be-
gonst is/ soo gemepnlijck komen daer upt seer bit-
tere ende droeve vuchten. Aenmercht ten seben-
sten/

Met raet
oft bene-
dictie der
Ouderen
salmen sij-
ne parture
soecken.

Godts
vuchtige
oeffeninge/
om den
houwelic-
ken staet
wel aen te
gaen.

sten/wat tekenen ghy hebt/ waer upt ghy sluyt/ dat God u tot den houwelicke roept/ als sijn sterckheyt van wegen des lichaems/ of een naturellicke genegelijckheyt van wegen der Zielen/ oft eenig ingeben als ghy ter tafelen Godts geweest hebt/ oft naer dat ghy Godt gebeden hebt / ende offert u uwen Heere op/ dat sijne hepligsten wille in u geschiede. Indien ghy nu gehout zijt/ bedanckt den selven/ dat desen in u volbrucht is / en betrouwt u vastelick/ dat hy uwen staet/ ende wercken sal gebenedyen/ is 't dat ghy den selven naer sijne wet beleeft.

Het 2. point. Aenmerckt ten eersten dat 't houwelick een groot Sacrament is / en dat het beteekent de bereeninge Christi ende der H. Kercke/ Gods en der zielen / der goddelicker nature met de menschelicke/ en besiet neerstighlick indien ghy daer toe geroepen wordt/ hoe dat ghy sout mogen bewaren een onbebleekte bedde/ ende trouwe aen uwe huyshouwe; gelijk Christus gedaë heeft aë sijn kercke. Ten tweedē aenmerckt dat dit Sacrament gratie geeft/ indien 't aengenomē wozt in den staet der gratie/ op dat sy bepde de lasten des houwelicks mochten draagē; en so veel grooter gratie geeft dit heplig Sacrament/ hoe de devotie/ met dewelcke mē hem daer toe bereept/ grooter is. Aenmerckt tē derde/ dat het houwelick van Godt in 't Paradijs ingestelt is/ en van Christo ge-eert/ eerst in de H. Maget MARIA, en Joseph; daer na in de huyloft van Cana Galilea/ met sijn eerste mirakiel. Hierom denckt hoe heplighlick/ en met wat een repnigheyt ghy na het exempel van onse Liebe Vrouw behoozt te lebē/ op dat Christus Jesus het water der tribulatie berandere in wijn van consolatie. Aenmerckt ten vierden/ dat dooz 't selve veel beletselen der saligheyt geweyzt worden / indien men 't selve aengaet soo 't behoozt / en daer in wel leeft: daerom danckt den Heere/ dat hy hem ge-weerdigt heeft / dooz soete middelen onse hooft heyt t' onderkomen. Aenmerckt ten vijfden / dat de ghehoude personen d'eene den anderen / met seer groote heplighe liefde moeten beminnen / soo den Apostel seght : Ghy mannen bemint uwe huys-

Hoe dat het Houwelick een Sacrament is.

Hoe dat het van Godt in 't Paradijs is ingestelt ende van Christo seer ge-eert ghe-weest.

Coloff. 3.

vrouwē/ gelijk Christus sijne Kerke bemint heeft/ ende heeft sy selven vooz haer gegeven: en segt noch meer; de mans moeten hunne hups- vrouwen be- minnen / als hunne eygene lichamen: alsoo dat den mensch om hun/ Dader en Moeder verlaten moet/ ende hun aenhangen; en hoe leelick soude het wesen desen bandt van foodanige vergaderinghe te scheu- ren / ende gelijk honden tegen malkanderen te bas- sen/ ende met woorden te strijden; want sulck een le- ven dooz onspreekelicke bitterheyt/ meer eene doodt ende helle / dan een leven mach genoemt worden.

Het ges-
mack en
ongemack
des hou-
welijcks.

Het 3. point. **N**enmerckt insgelijcx 't ghemack en ongemack des houwelicken staets. Ten eersten/ dat het eenen onbindelicken bandt is / waer dooz de ge- houwde aen malkanderen gebonden zijn/ en sy gaen aen eene seer nouwe compagnie van ailen goet ende quaet: ende daerom staet wel t'aenmercken/ niet wien men treet in dese compagnie. Ten tweeden/ sy moeten d'eene den anderen soecken te belieben in 't goet; want den man (so den Apostel seght) is besozgt vooz de dingen deser werelt / hoe sy sijne hups vrou- we belieben sal / en insgelijck de hups vrouwe hoe sy haren man behagen sal. Doch hun staet toe te sien / dat hun niet en bederbe eene al te grooteliefde/ ghe- lijck geschiet is in Adam en Eva / in Sampson en Dalila/ ja de vzeemde hups vrouwen hebben Salo- mon tot afgoderpe getrocken. **N**enmerckt ten der- den / dat gheen van beyden macht en heeft sijns ey- gens lichaems / gelijk den Apostel seght / maer sy zijn elck slaven geworden van den anderen / gelijk **S. Jan Guldemont** leert. Ten vierden/ bemerkht en dat op't alderneerstigste/ dat niet alleen de sieckte des lichaems / maer oock de sieckten der ziele/ van eene quade weder-partye ober d'ander komt: en dat als d'eene boos is / bykans voozseker den anderen bederft: en ober sulcx dat ghy veel neerstiger letten moet op de schoonheyt der ziele als des lichaems/ en so veel te neerstiger moetmen wesen / om de quade gebreken te mijde / hoe deselve als eene smettige sa- lie lichtelicker gehaelt worden: seght my/ ick bidde het u / soudt ghy met eenen melaetschen / oft die ee- niger

Hoe seha-
delijck het
is eene
quade
parture
gekosen te
hebben.

niger schandiger doodt plichtigh waer/oft die ont-
 erft waer van sijne ouders 't houwelyck aenbeer-
 den? ick en meyne het niet. Inder selber manieren
 bliet/ ende veel meer den ondeugdelijcken. Te woo-
 nen/ segt den Wijsen-man/ met eenen leeuw oft met
 eenen draeck is behagelijcker / dan met eene snoode
 vrouwe: die haer heeft is gelijk den genen / die ee-
 nen Scorpien gebat heeft: maer van eenen boosen
 man seght den selven: dat hy ghelijck eenen leeuw
 uptroept en verderft sijne hupsgenooten. Ten laet-
 sten / aenghesien dat de ghedachten der sterbelijcke
 menschen bloode zijn / en onse boozsichtigheden on-
 seecker; bidt den Heere ootmoedelijck / dat hy uwe
 weghen bestiere in sijn welbehaghen / ende u gratie
 verleene/ die noodelijck is tot den staet/ in den welc-
 ken hy u geroepen heeft.

G H E B E D T,

Om in den Houwelycken Staet Godtvruch-
 telijck te leven.

O Mijnen Heere, ô mijnen God, door wiens voorfich-
 tigheyt alle dingen bestiert worden, ghy hebt my
 uytverkoren om u in 't houwelyck te dienen, mijn herte
 is bereydt om uwen wille te volbrengen, in den welc-
 ken ick geerne my over-geve, om den welcken ick ver-
 late Vader ende Moeder, ende sal mijne parture aenhan-
 gen; maer voor al keere ick mijn aensicht tot u, ick heffe
 mijne oogen tot u, op dat ons houwelyck eerlick, ende
 ons bedde onbevleckt worde: want het is u bekend, dat
 ick geene parture begeert en hebbe, noch en begeere, dan
 om uwent wille, ende met uwe vreesse. Icken hebbe
 mijn consent niet gegeven, desen staet t' aenveerden om
 mijne wel-luste. Helpt ons dan, ende maect ons bey-
 den een met u, op dat wy u beminnen en dienen mogen
 met eene schoudere; op dat wy wandelē sonder klachte
 oft op-sprake. Van mijnent wegen, ick ben bereedt te
 haten Vader ende Moeder, parture ende kinderen, ende
 al dat ick hebbe, liever dan u, ook met eene dageliksche
 sonde te vertoornen. Ick ben bereyt liever te stervē, dan
 dat door mijn exempel oft onachtsaemheydt de mijne
 van u soude afwijcken, die daer zijt ons leven. Want

*De partu-
 re moet
 om Gods
 wille be-
 geert
 worden.*

De kinders woorden
door het
toedoe der
Anderen/
of salig/ of
verdoemt.
Prov. 22.

feker ben ik, dat bysonder de kinders sullen wesen door mijn toedoen, of erfgenaem van d' eeuwige saligheyt, of plichtigh van d' eeuwige doot, want na des Wijsemans gevoelen, een jongelingh oock als hy out sal wesen, sal van sijnen weg niet wijcken. Helpt my dan ô Heer, mijn eenige saligheyt, ende verkeert onse tribulatie des vleefchs, in consolatie des geefts, op dat wy uwen naem ghebenedijden, en dat onse huysghenooten oock uwen naem loyen, maect dat sy u vreesen, en wy al t' samen d' een den anderen beminnen: want u plaetse, o Prince des vredes, is in vrede gemaeckt, noch in't midden mijns huys sal wonen die hooveerdigheyt bedrijft, so dat hy niet en wilt uwen geboden onderdanigh wesen, en bysonder dat gebodt, dat ghy u geweerdicht hebt ons foomenighwerfaen te prijfen, seggende: Dit is mijn gebod, dat ghy malkanderen bemint, gelijk ik u-lieden bemint hebbe. Ontfangt doch bidde ik u mijne goede begeerte, ende verleent my dat ik noch door woorden, noch door wercken yemant van u afkeere; maer ter contrarie, dat ik een yegelijk in de deught mach voorgaen: want wie geene forge en draegt voor sijne huysgenooten, is arger dan een ongeloovig: hoe veel te meer, is't sake hy door woorden of exempelen hun tot de doot leyt, hun noode, of daer toe brenge, dat sy u souden versmadē, en (ô goedertieren JESU) u weder aen den kruyce hechten. Ick en bevinde niet wreeder te wesen, dan also aen de sijne te sschencken den beker des eeuwigen doots, also de poortē open te doen aen den vyant, also uwe tempelen, de zielē, die ghy my bevolen hebt, over te leveren aen dē duyvel, om van hem geschent te worden, niēt willen of derren hun vermanen, van de perijckelen daer sy in zijn; maer orgvuldiglik rijkdommen soecken, en allen overdaet of pracht toelaten. Weyrt doch, ik bidde u sulks van my, en o mijn Vader, maect dat wy uyt gantscher herten u beminnen mogen, en eerst soeken u rijk; bedelaers noot, en rijkdommen en geeft ons niet, verleent ons alleen onsen nootdruft om te leven. Doch, indien 't alsoo waer, dat u liefde my dit te weygeren, ick weet wy sijn u kinders ô Vader der bermhertigheyt en Godt alles troofts, ghy weet best wat ons profijtlick is, en ghy verbiet ons benout te zijn, en gebiet ons alle onse forge op u te worpen:

Hoe schadelijck het is/voor de kinders 't quaet exempel der Ouderen.

Hoe spijne nootdrufte righede van Godt moeten begeeren.

pen: en dit doe ick gerustelijck, en so my dat toestaet te doen, mijn ziele, mijn lichaem, mijn leven, parture, kinderen het is al u, en voor u alleen beware ick de selve, ick leve voor u en niet voor my, u drage ick op my selven, alle mijne en mijnder wercken, op dat sy u eeuwichlijck loven ende glorificeren van eeuwe tot eeuwe, Amen.

Practijcke oft Regel voor die in den Houwelijcken staet leeft.

1. **D**Je tot desen staet geroepen is / moet desen tot Godts glorie / en om dat sulchs Godts wille is alleen aenbeerden / en dat na eene generale biechte; naer goede bedenckinge / en veel gebeden / en aelmoessen: so heeft den Engel Tobias geleert / ja oock van hem te onthouden eenige dagen / om alsoo des dupvels macht t' ontgaen; ende wat wonder soude het wesen / dat sulchs penant nabolghde; gemercht soo veel in den houwelijcken staet / oock hebben eeuwighe supberheyt bewaert? Na dien dan men aldus heeft het houwelijck ingegaen / so moeten hem laten voorzaen t' samen aengegaen te hebben met sijne parture een compagnie van allen goet en quaet: ende booz al / die gehout is / dient te besorgen dat sijne geheele familie Gode aengenaem zy: hy sal daerupt slupten alle ondegelycke; ende sal wachten soo veel hem mogelijck is / dat Godt van de selve niet vergramt en worde. Tijt ende werck sal hy alsoo be-
deplen / datter niemant ledigh en zy.

2. Hy sal alle dagen booz hem nemen / in den naem des Heeren Jesu Christi te doen / al dat hy doet / in woorden ende wercken / ende hy sal besorghen / dat zy dagelijcks Nisse hooren / 's avonts hunne consciencie ondersoecken / ten minsten alle maenden eens biechten ende communiceren / ende hy en sal niemant / dan op sulcken besproken conditie aenmenen / oft oock by hem houden.

Alle dagen
pet doen
ter eeren
Godts.

3. Dat hy de sijne / leere op't nuerstichste te schouwen buyle of ongeoorlofde schouspelen / maer meest hem quijt maecte alle onsupbere boccken ende beelden; ende besorge in die plaetse Godtbruchtige boeken ende beelden / op dat de selve booz een yegelijck

Sp sullen
weyren
buyle
beelden en
oneerbare
boccken.

by de hant ende oogen zijn; ende indien 't soo te passe quame/men soude wat in 't gemeyn mogen lesen op eene gesette ende bequame ure/ soo den hepligen Elzearius dede: wiens leben ende van andere Godt-
 vuchtige gehouden per soonen sal hy lesen ende de sijne boozhouden/ om naer te volgen.

4. Den man is des vrouwen hooft/ noch 't en betaemt niet dat de vrouwe heerschappye hebbe over haren man; hy sal nochtans gedachtigh zijn dat hy haer moet houden/als een mede-gesellinne:en daerom sal haer als een krancker vaetken (soo den Apostel seght) eeren. Hy moet oock sijns huysvrouwe kranckheyt verdragen ende onder-rechten; (want soo den Apostel leert) indien de vrouwen yet willen leeren/ dat sy het r'huys hunne mannen vdragen.

5. Dooz al is 't te blieden alle strydinge/ klybagie ende quaet vermoeyen; ende de vrouwe moet haer mijden van te veel sprekens/ ende van moetwilligheyt; want dooz dusdanige dingen/wozt het houwelijck een onberdragelijck jock. De gehouden moeten hun beste doen/ om malkanderen te gelieven in 't goet; ende allen goet moet onder hun gemeyn zijn/ ende om geen dinck ter werelt/ en salmen aenemen eenige verbzeemdinge van sijne partuere / oft van hare vzienden oft magen.

6. Hun habijt oft kledinge zy matig/naer den sin des Apostels/ De vrouwen (seght hy) sullen met een tamelijck habijt / met schaemte ende soberheyt haer verciere / het welck oock plaetse heeft in de mans; maer de vrouwen volgē licht haers gelijck dooz sotternpe/ en zijn quellijck om meerder ciereaet des lichaems: 't welck oock selve meer ciereaets ontfangen soude/ van de heusheyt ende deught der zielen.

7. Als den Heere eene vucht verleent heeft / die salmen so haest als 't geboren is / ende daer nae/soo het eerst kan geschieden / Gode met groote affectie op-offeren in den tempel des Heeren/ ja oock dagelijcks / op dat hy daer van schicke ende ordonnere/ 't gene zy tot sijne meerdere glorie; 't en zy dat Godt de vucht met eene onrijpe doodt beliebe te halen/oft tot eenen keligieusen staet te roepen. Hy is Gode en den

Hoe men
 op gesetter
 upre wat
 goets les
 sen sal.

Hoe sy
 moeten
 timedzacht
 selvoutwen.

Matig
 heyt in
 klederen.

Hoe sy
 hunne
 vucht
 Gode op-
 offeren
 sullen.

den menschē ondanc̄kbaer / so wse de gaben Godts also ontfangt / dat hy 't gebzuyck der selber / den geber weygere eenen oogenblick van dit leben / daer hy de selbe in der eeuwigheyt wederom verkrijgen sal; maer de kinderē moetmen neerstelick onderwijfen / terstont van jonckis af / p̄ncipalijck dooz 't exempel van Godbzuchtigheyt / manierlickheyt / degelickheyt / matigheyt en sachtmoedigheyt: want de kinders plachtē in hun / als in eenen spiegel / te verbee'den oft upt te dzucken den aert oft maniere van hunne Ouders / daer-en-bobē moetmen hun oeffenē of gewennē in Godbzuchtige oeffeninge; en beschrijven hun memorie met Heplige dingen te verhalen / oft met sententien tot een Godbzuchtigh leben poogende / booz te houden. In 't kort men moet volgen het vermaen des Wijfen-mans / En geeft uwen sone geene macht in sijne jonckheyt / maer boogt sijnen neck; want eenen sone / die men sijn willeken geeft / die sal sijne moeder beschamen. Tijdelijck goet salmen also soecken te winnen / datmen nochtans sijne meeste hope op Godt stelt / ende datmen deselbe met Godt deplt; in den armen mildelijck by te staen / op datmen oock in dit leben hondert-bout ontfange / gelijk de Waerheyt selbe beloofst heeft.

8. De vrouwe sal in minder dingen het hupsge-sin regeeren / en maken dat sy onberispbaer zy / dooz eene seechbare en heplige conuersatie; want die pdele / nieuws-gierige en ongebonden van oogen / treckt een ander tot sonde / oft immers schijnt dat te doen. Ter contrarie de supbere ende eerbare (gelijckmen van een vermaerde vrouwe leeft) en kent niemanden dan haren man / noch is qualijck aen pemandt anders bekend / en dese na de vermaninge des Wijfen-mans / sal haren man goet geben / ende geent quaet / alle de dagen haers lebens; sy sal upt haer selben wolle ende vlas soecken / ende sal ledigheyt blieden / ende de hant geerne aen den armen openen.

9. Salmen alle maenden rekeningē houden van ontfanck ende upt-geben / ende hier salmen gedachtigh wesen / onder de winninge te stellen / 't gene men den armen upt-gedeplt heeft.

Hoe de vrouwe niet haren man besdeplen sal de regeringe des hupsge-sins.

10. Alle jaer op 't jaer-getijde uwes huyplofts / sult ghy drie dingē doen / ten eersten / ghy sult biecht-ten en communiceren is 't mogelijk met uwe ghe-heel familie: ten tweeden / pepst neerstelijck / en be-raedt u met u huyfzrouwe / om 't selve toekomende jaer beter te bestieren: ten derden / offert al het uwe aen Godt / in 't Sacrificie der Misse / dat ghy tot desen eynde sult doen doen; uptdeplende oock eenige aelmoessen; aldus was Job gewoon te doen / so de Schrifture verhaelt: te weten / hy offerde sacri-ficie booz sijn huyfgesin / ende supberde het selve.

Hoemen
drie dingen
doen sal op
't jaerge-
ryde des
huyplofts.

Job 1.

Schiet-Gebedekens.

Pfal. 7.

Mijnen Heere, ende Godt, in u hebbe ick betrouwt, behoet my voor alle, die my vervolghen, ende verloft my.

Pfa. 54.

Worpt uwe sorge op den Heere, ende hy sal u op-koeftren, ende en sal in der eeuwigheyt den rechtveerdigen niet in onrust laten.

MEDITATIE

Vanden Weduwelijcken staet.

d'Eerste voorstellinge; Aenmerckt dat ghy staet in Godts regenwoordigheyt / ende dat ghy van hem genoot wordt / tot eenen volmaecten staet.

De tweede, Bidt hem dat ghy sijne vopse hooren mocht / ende weerdelijck naer uwen roep leven.

Het 1 point. Aenmerckt ten eersten / dat een pēghelijck eenen staet moet kiesē naer den wille Godts / ende wat een opentlijck teken van den wille Godts dat heeft eene weduwe / dewelcke Godt haren man afgenomen heeft. Aenmerckt ten twee-den dese woorden / Indien yemant komt tot my / ende en haet niet sijnen vader / moeder / huyfzrouwe / kinders / broeders ende susters / ende daerenboven sy selven / die en mach mijnen Discipel niet zijn: en denckt dat Godt nu pzoeft uwe getrouwigheyt / oft ghy hem meer bemint / dan alle dese. Weest dan gedachtigh het bonnis / dat ober uwen man komen is: want 't selve sal ober u komen; moghelijck sult ghy heden by hem wesen / dien ghy onmatelijck be-klāeght u ontnomen te zijn. Aenmerckt wat teke-
nen

Hoe dat-
men eenen
staet kiesē
moet.

Luc. 14.

Godt die
pzoeft eene
weduwe of
sy hem bo-
ven al bes-
munt.
Eccles. 36.

nen ghy hierenboben noch hebt van desen roep. **Dese** zijn dickwils onbzuchtbaerhepd / siechte / datter geen parture u en pzeferent / dat ghy ruste vint in desen staet / ende een begeerte om tot de volmaechthepd te komen ; ende let op die woorzen des Apostels / **Eene** vrouwe die onder den man is / dese / also lanck als hy leeft / is in de wet verbonden ; maer indien haren man gestozven is / sy is ontbondē / van de wet des mans ; dat sy trouwe aen den genen sy wilt ; maer sy sal saliger zijn ; indien sy so blijft / naer mijnen raedt : doch ick meyne dat ick oock den geest Gods hebbe. **Maer** dit is meest te verstaen van de gene / die tot hunne jaren gekomen zijn / want boozd'ander (seght den selven) is 't beter te houwen / dan te bzanden.

Het 2. point. **Menmerckt** ten cersten / waerom den staet der weduwē saliger is / te weten om dat sy / gelijk de maeghden / los ende byz zijnde van 't gebodt des mans / mogen God byzelyk dienē / en aldus gelijk die hondertvoudige bzuchten boozts- bzengen / also bzengen de weduwen boozt de seftighvoudige : ontflagen wesende van de begeerlichheden / en hare wclusten / van veel sozgen / en ongerustigheden / van weerlijcke conbersatie / van maeltijden en pzacht in de kleederen / en familie ; dewelcke in de menschē de liefde Gods belet / wesende dese so veel te meerder / hoe onse liefde min versprept is. **Bemerckt** dan dat ghy zijt als ontbondē van de wetten des werelts ; gy en hebt niemant aen wien ghy moet soeken te behagen / om wien ghy u paleeren moet ; nu en sal uwen man u niet meer leyden tot bancquetten en schoufpelen ; ghy sult God loben / dat ghy niet / gelijk andere / wenscht een parture te binden ; dat ghy niet en weent / om 't afwesē van diē ; dat ghy niet onpatientig en zijt om sijn verheyden / is 't dat hy goet was : dat ghy niet en hoeft te wenschen sijne absentie / als hy moepelick was. **Hebt** ghy eenen goeden gehad / so hebt ghy dien gebzeest te verliezen. **Hebt** ghy eenen quade gehad (o groote katybigheyt) so hebt ghy diē t'samen gehaet / en moetē beminnen. **Verblijt** u dan (soo *Nunia Romana* dede) dat ghy noch goeden en wenscht /

Wat tekenē sy heeft om in haren staet te volherden. 1. Cor. 7.

1. Cor. 7.
1. Tim. 5.
Hoe den **Weduwē** ijcken staet het houwelijck te boben gaet. **Het** groot gemak des ses staets.

wenscht/ om booz hem meer/ als booz u/ te bzeesen;
 noch quaden en soecht om altijts te versuchten. Ten
 laetsten / aengesien u geoozloft noch is uwe liefde /
 die bedeyt was/ in God te vereenigen/ doet het uyt
 gantscher herte/ en bedencht u geluck des weduwe-
 lijcken staets/ dien de Heydenen oock verheben ende
 geprefen hebben. Ten tweeden/ om dat den Heere /
 bysonder booz de weduwen en weesen sozge draegt :
 hy is van dese boogt oft monbaer / ende eenen Pa-
 troon van d'andere: noch de gene/ die herhouwen/ en
 mogen niet seggen/ dat sy dat doen/ om also van den
 man geholpen te zyn / om hare kinderen op te bzen-
 gen ; aengesien sy dus doende / hare kinderen oock
 berooben van hure moeder/ ende van't moederlijck
 gemoet; sy stropt zaet van onbzedde/ en twist/ ende de-
 se verlatende soecht andere erfgenamen. Indien sy
 geene kinderen en heeft / wie isser die haer van gee-
 ne onbzuchtbaerheyt/ ende oozloosheyt versekeren
 sal. Wenmerckt ten verden/ oock 't exempel Judith/
 dewelcke om de weduwelijke supberheyt/ uytgeko-
 ren is/ om 't volck van Israël te verlossen/ Om dat
 ghy (segd de Schzifture) de supberheyt bemint hebt/
 ende naer uwen man geenen anderē gekent en hebt.
 Hierom heeft de hant Godts u versterckt/ ende ghy
 sult gebenedijdt zyn in der eeuwigheyt seght den H.
 Geest. Bemerckt ten vierden/ dat de H. Maget MA-
 RIA een exemplaer van alle weduwen ende maegh-
 den is/ daerom oberdencht hoe heplighijck sy in de-
 sen staet geleest heeft. Bepepst hoe sy hare sinnen be-
 waert heeft/ haren tijdt bedeyt heeft / een pegelijck
 dooz haer exempel ende heplige conbersatie/ bequa-
 melyck tot de Godtbzuchtigheyt getrocken heeft.

Het 3. point. Wenmerckt ten eersten / hoe ende in
 wat manieren eene weduwe/ na den Apostel haer le-
 ven moet aenstellen. Ten eersten / sy moet alle hare
 liefde tot Godt keeren/ ende soecken hare familie te
 gouberneren / onberispbaer zyn in hare maniere /
 heus en stil van wesen; den tijt die sy placht te beste-
 den/ om haren man te belieben / nu aen Chzistus te
 hangen; 't vermaeck en genoegte des werelts schou-
 wens want eene weduwe/ die in weelden leeft/ die is
 als

Godt is
 booght en
 monbaer
 van de we-
 duwen.

Judith 14.

Hoe dat de
 H. Maria
 een booz
 beeldt oft
 Patroon
 booz alle
 weduwen
 is.

Hoe eene
 weduwe
 haer leven
 moet aen-
 stellen.

1. Tim. 5.

als lebende doodt. **Menmerckt ten tweeden/** den lof van de **H. Weduwe S. Anne/** *Sp en ginck* (segd den **Euangelist**) uyt dē **Tempel** niet/ dienende **God** met vasten ende bidden dagh ende nacht. **Menmerckt ten derde/** de maniere van **Judith/** *sp* vastede alle de dagen haers lebens/ behalven de **Sabboth-dagen/** ende de **nieuwe Mane/** ende de **Feest-dagen** des hups van **Israël/** ende *sp* was ghekleedt met een haren kleet/ ende *sp* hadde haer in 't opperste haers hups/ een stille hamer gemaect/ in dewelcke *sp* met hare jonck-vrouwen gesloten woonde. **So verre was het van haer dat** *sp* na de schouw-spelen ghegaen soude hebben / oft dickwijls haer langhs de hupsen laten binden. **Menmerckt ten vierden/** de woorden des **Apostels/** so eenige/ een oprechte weduwe is/ ende verlaten/ die hope ende betrouwe op **Godt/** ende *zy* gestadig in gebeden ende smekingen nacht ende dagh. **Ende** *hy* verbiedt hun ledigh te zijn/ ende te swieren van 't een hups in 't ander / ende veel van woorden te zijn. **Doozwaer ledighheyt staet haer aldermeest te vermijden/** ende perijckeleus geselschap / ghelijck nock den modder der gierighepdt. **Verre** *zy* het van de **weduwe** (segd den **H. Augustinus**) dat *sp* haer laet bevangen met de **begeerlijckheyt der rijckdommen/** in plaetse van de **begeerlijckheyt des vleeschs/** want *wy* hebben dickwijls *hy* experientie bebonden / in sommige vrouwen / dat de wellusten gebluscht zijnde / de **gierighepdt** meer is ontstecken geweest.

Luc. 2.

Sp moesten naerbolgen het exempel van **Judith.**
Judith 3.

August. de bono Vid.

Gebedt eender Weduwe.

O Mijnen Heere, die onsen Koninck zijt, ende **Vader** der barmhertigheden, helpt my, die alleen ende verlaten ben, die behalven u geenen anderen helper en heeft, aensiet my van den hoogē setel uwer glorie; want tot u hebbe ick mijne oogen opgeheven; ghy zijt mijne eenige hope, ende mijne bewaringe: want ick en mach niet omsien, naer menschelijcke hulpe: want vermaleddijdt is van u, soo wie betrouwt op den mensche; ende siet ghy hebt mijne parture, tot u geroepen, op dat ick uyt gantscher herte my toekeeren soude tot u: ghy zijt rechtveerdigh, **Heere**, ende u oordeel is oprecht; want

Hoe *sp* het afsterben van haren man/ **God** de moet hy op-dragen;

hy hoorde u toe, ick ben u danckbaerheyt schuldig, dat ghy hem eenen tijdt lanck hebt laten mijn wesen. Ghy haddet sijne daghen getelt, die niet en konnen voorbygaen: ja ick wete oock, dat ghy de mijne getelt hebt, ende overfulcks ick verwachtte oock tegen dat mijne veranderinge komen sal, ende dat ghy mijns sult gedachtig wesen. Verwachtende sal ick u verwachten o Heere, ende ick wete, dat ghy my in den tijt der tribulatiën niet verlaten en sult; en ghy sult my veel beter zijn, dan tien mans. Vertoont u doch, ick bidde 't u, in den tijt mijnder tribulatiën, ende verlost my door uwe handt, ende helpt my, die geene andere hulpe en hebbe, dan u, o Heere; die alle wetentheydt hebt: mijnen noot ende voornemen is u bekend, hoe dat ick u begeere in desen staet aen te hangen uyt gantscher herten: want ghy hebt geseyt dat ick saligh wesen soude, indien ick also bleve; op dat ick alleen dencke, hoe dat ick u mocht behagen; op dat ick heyligh mochte zijn naer lichaem ende ziele; verleent my, ick bidde 't u, dat mijne eenigheydt door u geselschap oft bywesen, my mocht soet worden; op dat ick niet en soecke van de menschen bemint oft ghesien te zijn, oft van 't verdriet verwonnen, geen geselschap der menschen en soecke; maer dat alle mijne ghenoechte mocht wesen met de H. Anna: gheduerigh te wesen in bedinge ende in sine kinge; dat ick mijn huys-gefin heylighlijck mach bestieren; met Judith in 't secreet voor u leven; op datter niemandt van my een quaet woordt en spreke. Ick sal my altijt met eenigh goet werck besigh houden, ende sal u altijt voor oogen hebben, op dat ghy mijn gheheel herte besitten ende beslaen mocht. Ick sal mijne hant den armen open doen, ende den hungerigen mijn broodt breken; ende mijn herte sal betrouwen op den Heere: want u Heere is den armen verlaten; den weesen sult ghy eenen Helper wesen; ende ghy hebt de barmhertige saligh genoemt, want sy sullen barmhertigheydt verwerven. Toont my deselve, ende verhoort het gebedt uwer dienstmaeght, die haer gebedt niet en stort steunende op hare rechtveerdigheydt, maer op uwe menigerhande barmhertigheydt. Let op mijn ghebedt o Heere, ende en vertoest niet om u eygen selfs wille, o mijnen Godt ende eenigh betrouwen, Amen.

I. Reg. 1.

Judith 1.

Esther 14.

**Ghebedt
om in d'eenigheyt
smaeck te
binden.**

Luc. 2.

Psal. 9.

Matth. 5.

Daniel 9.

Practijcke oft Regel voor eene Weduwe.

1. **N**een rijp beraet ende generale biechte/ by so verre dat gelegen is/ verkieft desen staet/ ende neerstighlijck aenmerckt dikwijls het eynde/ waerom ghy tot den weduwelijcken staet geroepen zijt; te weten / om dat ghy van de macht des mans ontslagen zijnde / Godt bypelyck soude mogen dienen; schouwt het geselschap van mans-persoonen/ en na het exempel der Heyligen / bliet alle familiariteyt/ oock van ulwen Biecht-bader; 't welck soo wel den weduwen als den maeghden geboden wort: en daerom / dat voer dese dient/ pepust dat het u oock aengaet. En spreekt nimmermeer seght den H. Hieronymus/ met den man alleē/ op dat u/ die ober-comt/ niet beschaemt en maecte; mint Godt uyt geheel u herte/ noch en begeert niet bemint oft geacht te zijn van de menschen; staet dan na de volmaechtheyt/ ende wepzt van u de beletselen der selber: onder de welke wel de meeste is sorghebuidigheyt voer aertsehe dingen; waer van seght den Apostel: *Wepzt alle uwe sorghebuidigheyt op Godt.*

Woe ende waerom men desen staet verkieft sal.

1. Petr. 5.

2. Onderhoudt geerne met de heylige Weduwe Judith/ d'eenigheyt; komt selden op de stratē; weest zē vegelijck gespreeksaem/ maer niemant geneynsaem; en verhaelt niet lichtelijck by yemant 't goet/ dat ghy van Godt ontfangen hebt; en klaeght oock niet lichtelijck/ verhalende ulwe tegenspoet.

Sy sullen geerne alleen zijn met de H. Judith.

3. Bemint poenitentiële wercken met discretie; schouwt soo veel als ghy kont maeltijden of banketquetten; want eene weduwe levende in weelde is al levende doot: hierom gebuycht slechte kleederen/ bliet ende mis-acht grootsheydt/ ende lof der menschen: Want Godt weder-staet den hooverdigen/ den ootmoedigen geeft hy gratie.

Daer van sy haer wachten moeten.

1. Tim. 5.

4. Aengesien dat de Godts-dienstigheyt des genes/ die sijne tonge niet en snoert ydel is / vervolght met den Propheet David/ den genen/ die sijnen naesten heymelijck lastert oft blameert: Want gelijk een serpent bijt in 't verhozen/ niet min en doet hy/ die heymelijck achterklap spreekt.

Jacob. 1.

Psal. 100.

Eccl. 10.

Woe het
sontijts
goet is en
lofbaer/na
raet vā ee-
nen discre-
ten Biecht-
vader de
supberheyt
ten min-
sten vooz
eenen tijt
te geloobē.

5. Den Apostel prijst ons aen den weduwelijcken staet/ ende seght dat sy saligh zijn/indien sy soo blijben/ daerom beraet u/of 't u niet goet en waer/ ten minsten vooz eenen tijt supberheyt te beloben/ ende volghit den raedt van eenen Godtbruchtigen ende voozsichtigen Biecht-Vader: veellichter soo Augustinus leert/wozt de begeerlijchheyt verwonnen/die niet en wozt dooz eenige hope ontfeken/de welcke meestendeel vergaet/ soo wanneer men dooz gesloften aen God almachtigh/den geheelen boom offeret ende niet de bruchten alleen. Wacht u te verfmaden de gene/ die trouwen; maer danckt Godt vooz de gabe/die ghy van hem ontfangen hebt/ende bewaert uwen schat sozichbuldighlijck.

Allen Jaer
sullen sy
hun vooz
pooft met
grootte de-
botie ver-
nieuwen.

6. Allen jaer/ oft in het jaer-getijde van uwes mans afslijghhepdt/ sult ghy gebiecht ende gecommunicceert hebbende/ met een innigh gemoet/ het voozpooft van den weduwelijcken staet t' onderhouden/soecken te vernieuwen.

7. Siet vooz al/ dat ghy den tijt neerstelijck bedeylt/dozt altijt wat goets/gelijck Hieronymus segt/ op dat den duyvel altijt u besich vinde/ is 't dat ghy rijck zijt/werckt vooz den armen/of om beter te seggen/vooz Godt alleen: Des morgens sult ghy alle dagen wat van devotie lesen/ en bidt Godt sonder ophouden/en bespoept aldus uwe wercken met devotie/op dat ghy u in den Heere vermaken mooght.

8. Dieus-gierigheyt in schou-spelen te sien/ sult ghy blieden/ ende de poozten uwer sinnen met alle neerstighepdt bewaren.

9. Soeckt de passien uwes gemoets dagelijckis te verwinnen; principelijck hooberdye/grammoe-digheyt/ droefheyt ende onberduldigheyt; want de patientie is wel allen man/ maer principelijck den weduwen van noode; om de gesloften des Heeren te verkrijgen. Ick straffe de gene/die ick beminne segt den Heere/ ende den selven dooz sijnen Engel/ seght aen Tobias: Om dat ghy Gode aengenaem waert/ moest ghy dooz de tentatie geproeft worden.

ad Heb. 10.
Apoc. 3.

Sy moettē
hare meeste
hulpe stelle

10. Biecht ende communiceert dickwijls/ en in alle twijfel-achtige ende moepelijckie dingen/ neemt uwe

uwe toeblycht tot het H. Sacrament en verwacht hulpe ende raet van den Heere/gebzuyckel wel eenen Siecht-Dader/maer verbint u aen geenen.

in't Heylig Sacra-
ment/dat
tot dien
eynde dick-
wils nut-
rende.
Dat sy
milt tot
den armen
sijn.

11. Weest milt tot dē armen/ende en laet niemant gaen ongetroost kont ghy/ en versaeemt geene schat- ten/ latende Christus uwen Bzuydegom/ om een stuck bzoots roepen aen uwe deure:en zijt niet pom- peus in uwe kleederē/latende Christum naecht we- sen in sijne leden; ende indien ghy niet meer en ver- mooght/ geeft geerne twee minuten met het Evan- gelisch meucken/ ende met de Sareptana: van een luttel meels ende olie/maecht eerst een kleyn bzo- deken vooz Heliass/ende ghy sult den segen oft bene- dictie verwerben van den Heere/ ende den meel- pot en sal u niet begeben/noch de olie-krupck en sal niet vermindert worden.

12. Is't dat ghy kinderen hebt/bzenghtse op in de bzeese des Heeren/ ende offertse hem dagelijcks/ en bebeeltse oock aen uwen ende haren Engel Bewaar- der; op dat hem geliebe Daderlijke sozge aen die te dzagen: maer weet dat u toestaet goede sozge te bza- gen/om alle occasie van sonden te wepre/en wenscht met de moeder van den H. Ludobicus Koninck/ Blanca genaemt/ uwe kinderen lieber doot te sien/ dan te hooren/dat ghy ter werelt sout gebzocht heb- ben/ oft opboeden/ dooz de welke Godt doodelijck soude vergramt worden/ ende Christus Jesus we- derom gekrupst; en laet u geensins mis-achten/ noch en bederft uwe kinders niet dooz te beel toe te geben; maer houtse in eerbiedinge/meer dooz liefde als dooz macht/ ende vermaentse meer dooz exem- pelen/als dooz woorden tot de deught.

Hoe sy ha-
re kinders
godebzuyck-
elijck
moeten op-
bzengen.

Schiet-Gebedekens.

Gelijck des dienst-magets oogen in de handen haer-der Vrouwe: alsoo sijn mijne oogen gevestight op u, ô Heere onsen Godt. Psal. 122.

Uwer ben ick, maect my saligh, uwe rechtveerdigh- maeckingen hebb' ick seer gesocht. Psal. 118.

Den Heere is geworden de toevlycht voor dē armen, en Hulper in den bequamen tijt, ende in de tribulatie. Psal. 9.

MEDITATIE

Van den staet des reynigheydts.

Her eerste voor-bereytsel. Menschouwt in den Hemel de
 Apoc. 14. **Maegden/het Lammeken** **JESUM** allesins volgende.

Her tweede. Bidt God/indien dat tot sijnder meer-
 dere glorie is / dat het hem gelieve u tot desen staet
 te roepen/ of indien ghy daer in zijt/ u daer in te be-
 waren.

*Woe men
 in 't ber-
 kiesen des
 staetsmoet
 aenstien/
 welcken de
 bequaem-
 sten ende
 den besten
 is.*

H Et 1. point. **Menmerckt ten eersten / datmen den**
 staet des levens moet verkiesen / die ons alder-
 bequaemste is/ende den besten weg is/om tot 't eeu-
 wigh leven te komen:hoedanigh is ontwijfelijk den
 wech daer de meeste hulpe/ ende de minste beletselen
 zijn. **Ten tweeden/ondersoekt wat hulpe gebonden**
 wort in den staet des reynighepts om **Godt** te die-
 nen : ende ghy sult bevinden/ in den eersten/ dat sy u
 geeft byrighept: want eene vrouwe/ die in den hou-
 welijcken staet is / en heeft haers lichaems macht

I. Cor. 7.

niet/maer so den **Apostel** seght: **Den man aen wien**
 sy gebonden is/ te weten met wooninge/ tafel/rust-
 plaetse / ende sijn gebodt onderwozpen : want eenen
 man is het hooft der vrouwe/soo dat het nouwelijck
 geschieden kan/ dat d'eene sonder d'ander behouden
 zy / of verloren gae : als twee slaven met eene keten
 gebonden: want/naer het seggen van **S. Johannes**
Chrysostomus : soo sijn gheene slaven meer in be-
 dwanck van een ander/als man ende vrouwe: maer
 een **Maget** by van lichaem ende gemoet / mach

Ephes. 5.

Godt dienen naer haer eygen gelieben. **Ten twee-**
 den/ den staet des supberhepts geeft macht om son-
 der beletsel te bidden ende **Gode** te behagen:want ee-
 ne ongehoute vrouwe ende maget/denckt alleen om
 't gene dat **Godt** aengaet/ hoe sy na het lichaem/en-
 de den geest hepligh mach wesen:maer die ghewot
 is/ denckt hoe sy haren man behagen mach/ ende is
 verdeelt : want de liefde tot den man / ende tot de
 kinderen/ ende de wellust/ al is sy al geozloft/ belet
 nochtans en verstroyt / ende swacht ende treckt ne-
 derwaerts het gemoet / niet anders als de gram-
 schap.

*En groot
 bybilege
 van den
 staet des
 supber-
 hepts.
 I. Cor. 7.*

schappe: de welke hoe wel sy redē heeft/ niet en laet den mensch te ontstellen ende te blinden. Ten 3. desen staet verlost eenen mensch van tribulatie des vleeschs / den welchen (naer het seggen van den H. Paulus) de gehoude hebben: en van veel sozgen ende qualen / daer beyde de gehoude haer in verwerren; als sijn dickwijls armoede/ onbzuchtbaerhepdt/ jaourse/ tweedzacht/ moeyte/ ende sozge in 't opbergen der kinderen / d'ongehoozsaemhepdt der selver/ ende hare quade manieren; ja oock somtijdts eene schandelijcke doodt: welke saecken niemant en kan ontbluchten/ die dooz den bant des houwelijcks aen een ander verbonden is. Daer-en-boven soo zijn de kranckheden des gemoets / ende des lichaems den gehouden bykans gemeyn/ de welke seer dickwijls eene van beyde terstont na de bzuploft bevangen/ ende alsoo/ beyde t'samen ellendigh maken: ende hier-en-boven moet de bzouwe/ ende oock den man/ om de liefde des bzouwes / alle jaren een seker perijckel des doots in 't baren der kinderen aengaen.

Het 2. point. Kenmerckt hoe hoogh/ ende verheben den maeghdelijcken staet is / dien Christus by den staet der Engelen vergelijckt/ seggende; dat die niet en houwen oft ten houwelijck besteedt worden / sijn als Engelen Godts / ende daerom conberferen de Engelen oock geerne met de maeghdekens / gelijk in den Baploenschen oven / den Engel hem boeghde by de drie kinderen. Hierom lesen wy by den Wijsen-man: dat geene genoechte is te weerderen tegen eene kupsche ziele: Ja oock de heydenen hebben dese geleert / ende in de Sybillen is die oock dooz de gabe der Propheeten van Godt verheben; Ten tweeden/ wort eene ziele dooz de repnighept een bzupdt Godts: O hoe groot is dese weerdighepdt! waer af den H. Paulus seghet: Ick hebbe u ten houwelijck beloofst aen Christus/ om u als eene supbere maget hem te leberen. Ten derden / Bemerckt hoe de maeghden volgen in den hemel het Lammeken waer-waerts dat het gae; soo dat niemant den lof Godts soo singen en kan als dese. Ten 4. Dooz desen staet wordt eenen mensch eenichsins Christo

Sp wort
den verlost
van de tri-
bulatie des
vleesch.

Ibidem.

Hoe hoogh
ende verhe-
ben den
maeghdes-
lijcken
staet is.
Marci 12.

Daniel 3.

Eccles. 26.

1. Cor. 11.

Apoc. 14.

Hoe dat Christus dese staet booz hem ende booz de W.

Maget becofsen heeft. Matth. 13.

Matth. 15.
1. Cor. 7.

Matth. 25.

De groote blijfchap die in desen staet is.

Matth. 19.

Cant. 2.

Genef. 2.

Ecclef. 7.

gelijck/den welcké weseñde d' eeuwige wijsheyt/desen staet verkoosen heeft booz hem selben/ booz d' alderhepligste maget/booz sijne Apostelen/en allen die hy meest beminde: gelijck S. Joannes/ &c. als zijñde den alder-edelsten staet in den welcken het zaet der gratie soude boozbzenghen de hondertste bzuchte. Ten 5. Hy en heeft desen staet niet alleen verkoosen; maer hy heeft booz sy selben/dien oock aengeraden/ seggende: Die 't batten kan/dat die 't batte; en booz sijnen Apostel seght hy: Van maeghden en heb ick geen gebodt van den Heere/maer ick gebe raedt/als verwozben hebbende gratie / ende ick mepne dat dit goet is; En wederom die sijne maget ten houwelijck bestee die doet wel / maer die haer niet ten houwelijck bestee/die doet beter: en sy sal gheluckiger wesen/ indien sy alsoo blijue naer mijnen raet/ende ick mepne dat ick oock den geest Gods hebbe: maer bemerk dat onder de maeghden veel dwase zijn / soo Mattheus leert / ende maecht dat ghy booz liefde en ootmoedigheyt onder dese niet en wozt gerekent. Het 3. point. Menmerckt de groote blijfchap/die in dese staet is. Ten 1. Want Christus heeft beloofte dat also die gene/die Vader/ en Moeder/Hupsbzouwe/oft Kinderen/om hem verlaten sal hebben; hondertwerf meer in dit leven verkrijgen sal. En boozwaer Christus en heeft hem soo gemeynsaem met niemant getoont; als aen de maeghdekens/ soo het blijkt upt S. Catharina van Senen/en dupsent andere: Soo dat de Bzupdt met reden seggen mach: Mijne beminde is mijn/en ick ben sijn/ die tusschen de liden / te weten van supberhepdt geboedt wozt. Ten 2. Mengesien de gehoude persoonen twee wozen in een bleesch / so is te bemerken dat de maegden alleen hun eppen crups dzagen/ maer de gehoude hebben het crups van twee te verwachten; dewelcke upt de kranckheden des gemoets / ende des lichaems / en upt andere ongelucken booztkomen: Hierom seyde den Wijsen-man / dat hy bevonden hadde eene bzouwe bitterder als de doodt/ (te weten booz haren man/) gelijck eenen man oock dickwils is booz sijne bzouwe. Hierentegen de Kerpighepdt als

als een seliken onder de doozmen/ geeft eenen lieflic-
 ken reuck/ en vermæckt Godt/ ende den menschen.
 Ten 3. Want aen eene maget woꝛt het verborghen
 Manna gegeven/ en eenen name beter als van sonen
 en dochters/ eenen eeuwigen naem/ die niet en ver-
 gaet: ende wie en siet niet seght Hieronymus/ dat
 beter is eenen dienaer Gods te wesen/ als eenē die-
 naer van vrouwe of man: en dat 'et beter is den geest
 te dienen/ als het bleesch: want het bleesch dooz de
 welluste eer verweckt woꝛt/ dan verfaet. Aendenicht
 ten vierden/ dat niemandt en moet opklimmen tot
 desen staet/ dan die van den Heere gheroepen is:
 want een peder heeft sijne gabe van Godt/ ende alle
 menschen en batten dit woꝛt niet/ maer die alleen/
 aen wien het gegeven is. En soden H. Apostel segt/
 daer zijn verdeplingen der gratie maer eenen geest/
 een pegelijck uptdeplende soo het hem gelieft. Siet
 hierom wat inspiratien desen H. Geest u ingegeven
 heeft; wat dat u tot dit leven heeft moghen bewe-
 gen/ als oock somtijts is krankheyt/ armoede/ ge-
 breken des lichaems/ Ec. en indien ghy den Heere
 hoorz roepē/ en versteent u herte niet/ maer betrou-
 t u geheel op den Heere: ende ten eersten maectit/ dat
 dooz gestadig/ en vperigh gebedt/ en ootmoedighē
 uwe sinnelijckheyt bedwongen worde: wel wetende
 dat niemandt supberlijck leven en kan/ 't en 3p dat
 Godt dooz sonderlinge gabe dit ghebe: want dooz
 d'oeffeninge des ootmoedighēdts/ moet de nettig-
 heyt des supberhepts behouden worden/ en niet min
 dooz gehoozsaemheyt onder uwe Oversten: want
 S. Augustinus seght sprekende aldus van Adam/
 dat de ongehoozsaemheyt des bleeschs verkondig-
 de de ongehoozsaemheyt des geests. Aemmercht
 hier na dat gelijckerwijs den staet des supberhepts/
 seer hooch is; alsoo oock den val in den seiben seer
 leelick en swaer is. Want indien eene byupt Christi
 den oppersten Koninck eene ontrouwe doet/ dese
 valt in eene afgrijselijcke louwigheyt/ en woꝛt van
 den Heere verlaten/ en tot eens anders spiegel komt
 te vallen in de alderschandelijckste gebreken. Hier-
 om o maget en wilt u niet vermeten/ ende wijs in u

Cant. 2.
 De groote
 weerdig-
 heyt des
 maeghes
 lijcken
 staets.
 Apoc. 2.
 Ioannis 5.

Hoe nie-
 mant tot
 desen staet
 komen
 moet dan
 die van
 Godt ge-
 roepen
 woꝛdt.
 I. Cor. 7.
 I. Cor. 12.

Hoe wy
 Gods
 stemme
 hooren
 sullen.
 Genes. 32.
 Sap. 8.

Ghelijck
 desen staet
 seer hooch
 is/ so oock
 is den val
 in den sel-
 ven seer
 leelijck.
 Rom. 11.

oogen zijn: maer bzeest ende bewaert met de opperste neerstighhepdt u hert/ ende u lichaem/ op dat ghy reyn mooght zijn naer den lichaem/ en na den geest. Menmercht ten 1. hoe veel Maegden om desen schat te bewaren hebben geerne haer leven verloren. De andere als S. Brigida ende S. Angradesima hebben van Godt verkiregen dat hare schoonheyt soude vergaen/ lieber dan yemandt t'onstichten. Spiegelt u aen dese/ ende danckt Gode voor sijne gaben.

G H E B E D T

Voor de gene, die den staet des Reynigheys verkosen heeft.

Eccl. 51.

Ick sal u belijden, ô Heere, en ick sal u prijsen, ô Godt mijnen Salighmaecker: Ick sal uwen naem belijden, ô alderfoetsten JESU, want ghy hebt my verkosen dat ick heylig wesen soude, naer de ziele, en naer den lichaem: op dat ick alleen soude dencken om u te behagen: want eene Vrouwe, die aen eenen man verbonden en gehouwt is, die denckt het gene dat de werelt aengaet, hoe sy den man behagen mocht; maer ick sal dencken, hoe ick u alleen aengenaem zijn mach: ick en begeere van niemant geacht, of geprefen te wordē, ik en soecke niemanden te behagen, noch vreesē yemanden te mishagen, als u onbevleekt Lammeken, want wat sal het my baten, dat d'andere my prijsen, aengesien ick t'eenemael u toebehoore, en ben aen u door u dierbaer bloet ondertrout? Ick sal u volgen, alwaer ghy gaen sult, ende gelijk des dienst-magets ooghen altijd zijn in de handen van hare vrouwe; also sullen mijne oogen 's nachts ende daegs naer u sien. En ick en sal niemant aensien, oft mijn herte op niemant stellē, als op u o goedē JESU, die mijne eenige liefde zijt, ende de begeerte van mijn herte, en mijne oogen, Och oft mijn herte en mijn vleesch haer t' samen verheugden in u, o mijnen levenden Godt! och oft ghy in stilswijgen en eenigheyt spraeckt tot mijn herte; want uwe woorden zijn soet in mijnen mont boven honich ende honichrate, en hierom hebb' ick mijnen mont en mijne lippen tot u opgeoffert, ende allen cieraet ende welluste des werelts veracht: want eene maget, die leeft in genoechtē, en conversatie van veel mensché is voor u,

Eene
vrouwe /
die ghes-
houwt is/
denckt
t' gene de
wereldt
aengaet/
maer dese
denckt als
leen hoe
sy Gode
behagen
sal.

Pfal. 122.

Pfal. 83.

Pfal. 118.
Hoe eene
maget als
ten cie-
raet ende
welluste
bes woe

o Fon-

Ô Fonteyne des levés, levende doot: O Engel des grootē
 raets, ghy hebt ſomtijts vā deſe Engelschē ſtaet geſeyt:
 Die 't vatten kan, dat hy 't vatte: ghy hebt hier van geen
 gebodt, maer wel eenen raet gegevē. Och hoe kan ick u
 genoegh gedancken, dat het u gelieft heeft my daer toe
 te roepen, op dat ik het vatten ſoude, 't welck alle men-
 ſchen niet en vatten: wat is dat? uwen raet, den ſtaet der
 Engelen, het ſchouwen der perijckelen, maeltijden, en
 klappernyen, die by uwe Wet niet te gelijkē en zijn, dat
 ghy alleen my ſout weſen voor al, en al in alles: Heere
 bewaert dit, dat ghy in my gewrocht hebt, ende en laet
 mijne lampe met de dwafe maegden niet uytgaen door
 een ydel betrouwen, ydele en ſorgelijke converſatie.
 O JESU Bruydegom mijnder ziele, ik hebbe uwe berm-
 hertigheden ontfangen, in het middel van uwen tempel
 mijnder herte, ghy hebt mijne rechte handt gehouden,
 ghy hebt my den wijn geſchoncken, op dat ick vlieden
 ſoude al dat droncken maect, den wijn die maeghden
 doet groeyen, den welcken als ik ſal gedronckē hebbē,
 ſo en ſal hy op 't laetſte niet bijten als een ſerpent, noch
 als een Baſiliſcus ſijn venijn verſtroyen, noch en ſal ook
 gelijk 't broot des gulfgheyts in de mage vā die dat eer,
 in galle niet verandert worden; noch en ſal weſen als de
 lippē van eene hoere, als een droppende honichrate, wiēs
 uyerſte is bitter als aſem. Vā waer komt my doch dit?
 van waer komt my doch dit? dan van u O Vader vā ſuy-
 verē raet? ontfangt my hieromme, ghy die my geroepen
 hebt, u wil ick alleen aenhangen, en behagen; en verlaet
 my niet, ende en verworpt my niet: u begeere ick alleen
 te aenſchouwen, hierom ſiet naer my: om u begeere ick
 te hooren, hierom laet uwe ſtemme luydē in mijne oorē,
 ghy zijt mijn hope, mijne liefde, mijn levē: ſtel u als ee-
 nen ſegel op mijn herte, als eenen ſegel op mijnen arm;
 want ghy weet dat ik u uyt gantscher herte (ſo ik hope)
 lief hebbe; en uyt gantscher ziele, en uyt alle mijn ge-
 moet, en uyt alle mijn krachten. Indien ik gaen ſal door
 de waterē, ſo wilt toch weſen met my, op dat de rivierē,
 my niet en overloopen; indien ick gaen ſal door 't vyer,
 weeft gy mijn verkoelingē, op dat ik weſen mach als ee-
 nen onverbrandē doorn: ten laetſten weeft ghy, my alleē
 eenen God mijnder herte, en in plaetſe van alle dingen.
 Amen.

relts ter
 liefden
 Chriſti
 beracht.
 Iſai. 9.
 Marth. 19.

't Gebedt
 om in deſe
 ſen ſtaet te
 volherden.

Pſal. 47.

Zach. 9.
 Prov. 5.

Iob 20.

Prov. 5.

Cant. 2.

Iſai. 43.

Eene Practijcke oft maniere van leven
voor eene Maghet voor-ghestelt, door
eene t' samensprekinge met den
Engel bewaerder.

Eenen
spiegel
voor de
maeghe-
kens/ is
het leven
van de
M^{aria}.

Engel. Stelt u voor oogen als eenen spiegel / het
leven van **MARIA**, het welck is eene leeringe voor
alle menschen : Ten 1. 's morgens wacker gewo-
den zijnde/ omhelt met de armen uwer ziele den ge-
krupsten **Christum**. Ten 2. voorziet wat u te doen
ende te lijden staet dien dagh/ ende offeret hem al op.
Verdeypt uwen tijt/ ende bekommeringen ; ende op
dat ghy een gerust leven mooght voeren/ maect dat
de maniere van uwe oefeningen licht ende Godt-
vuchtigh zy ; want daer en is niet profijtelijcker/
om tot gerustigheyt te geraken. Verdeypt uwen tijt
om te bidden / mediteren/ goede boecken te lesen/ en
u hant-werck te doen/ &c. Bekent Godt ober al te-
genwoordigh/ ende zijt met hem gemeynsaem. Cert
de alder-salighste maget **MARIA**, als uwe alder-
minnelichste moeder ; ende bebeelt haer u leven ende
u voornemen van supberheydt.

Doe sy haer
tijt
verdeylen
moeten.

Maget. Ick sal dus doen door Godts gratie ; de
wegen van mijn hups bemercken / ende mijn groot
en sal ick niet ledighlijck eten / noch geen mans per-
soonen en sal ick gemeynsaem zijn ; noch niet per-
alleen spreken/ dan in 't openbaer ; noch oock licht-
lick op den wegh my alleen begeven / soo veel als 't
mogelijck sal wesen/ want ick hoore datter geschre-
ven staet: Wee den genen/ die alleen is.

Prov. 31.
Sy moet
schoutwen
alle ghe-
meensaem-
heydt met
mans per-
soonen.

Engel. Dit is lof-weerdelick gedaen: schoutwt so
veel als ghy kont/ de conuersatie der menschen /
ende voor al der mans-persoonen. Is 't dat ghy pe-
mandt merckt die u streelt / ende prijst / u dickwils
soecht alleen te spreken / oft u ander teken geeft van
onsupbere liefde/ verfoept hem als eenen dupbel ; al
is 't dat hy misschic een Engels lebē schijnt te leven ;
want anders ghy sult leelick ballē/ of immers sult in
groot perijckel wese. En ontfangt van hun niet lich-
telick gaben oft brieven ; en wacht u van bemint oft
geacht

Eccles. 4.

Doe sy
hun wacht
te moeten

geacht te willen zijn van yemandt; en laet niet toe datmen oock uwe handt gerake / naer het exempel van S. Agatha / die oock met de handt van den H. Petrus / haer openbarende / wepgerde gesont ghemaecht te worden: eenen kus sult ghy houden als eenen strick en de ure des doots: gebuyt een degelijck habijt naer uwen staet / schout de besonderheyt en curieusheydt / ende eene overbloedigheydt van woorden / soo binnen als buytens huys.

Maget. Och mocht ick de alderheplighste Maget naer volgen / die (so ick hoore) maer seben-mael in 't Euangelie gesproken heeft: en als sy spreken soude / soo dede sy dat seer wijselijck / ende ootmoedelijck.

Engel. Bewaert vooz al de ootmoedighheyt / ende en spreekat van uwe saken niet; noch en soecht oock geen lof van uwe debotie / oft penitentie / en soecht oock niet d'andere te boben te gaen; 't welck al tekenen zijn van hooverdye: maer oeffent lieber d'ootmoedighheyt / niet so met woorden ('t welck meestendeel een deksel van hooverdye is) als met eene ootmoedige dienstbaerheyt / en acht een pegelijck / ja oock de wereltdsche menschen / beter als u selven.

Maget. Moetmen hem dan niet poogen de beste gratie nae te volgen; als in dickwyls te biechten / communiceren / ende sulcke debotien?

Engel. Het is best hier in den Biecht-Dader ootmoedelijck gehoozsaem te zijn; want hy leght u up den wille Godts / aen wien ghy ten minsten den 8. dagh op eene sekere ure biechten / en daer nae communiceren mooght / 't en zy datter eenige H. dagen quamen: en dan oock moetmen niet sonder noot te dickwyls biechten. Mengaende de biechte / ende het verkieſen der Biecht-baderen / bemerkat hier in 't korte / dat 't met recht mispresen wort / sonder reden te veranderen van Biechtbader; oft om dat ghy sijne vermaninge bliede sout / oft om dat ghy dooz het herballen vreesst kleynder by hem geacht te worden / oft verhoopt by eenen anderé om uwe deugt oft andere redenen aengener en meer gesien te wesen: Macht u oock wel van eenige Biechtbader in 't besonder gehoozsaemheyt te belooben / want sulcks

van gaben
oft brieven
t'ontfangen.

Het stil
swijghen
van de H.
Maget
Maria /
het welck
de Maegden
moesten
naer-
volgen.
Een kort
berhael der
deghden /
die eene
Maget
betamen.

Hoe sy aen
haren
Biechtba-
der moe-
ten ghe-
hoozsaem
zijn.

Heeft hier
van
Ioan. Bapt.
Velati c. II.

Synod.
Mechl. tit. 5
cap. 7.

Sp sullen
eenen
Biecht-vader
der hou-
den/sonder
aen dien
verbonden
te zyn.

de Wijse seer ontraden ; als het gene dat Gode mis-
haeght/ seer periculcus is/ veel swarigheden onder-
wozpen/ ende nauwelijcx wozt behouden van eenige
Hepligē gebzupt. Veel meer/ wacht u van te belovē
aen eenē alleen te biechten/ want sulcx onredelick en
indiscreet is/ ende Gode geensins aengenaem/ ende
dooz sijnen Vicarius ende Prelaten/ verklaert dat
sulche beloften by hem van geender weerde en zyn.
Bidt den Heere dat hy u eenen geleerden en goeden
Biecht-vader verleene / ende biecht doozgaens aen
hem alleen: maer en haeght daer so seer niet aen/ dat
ghy ontfelt soue wordē/ indien hy dooz doot/ siekte/
Ec. veel min dooz bebel der Oberstē quam berandert
te worden. God is 't die u regeert/ ja het is dickwijls
goet dat sulche veranderingen komen / op dat nie-
mant sijn betrouwen op menschē stelle; waer van de
Schrifture segt: Vermaledijt is den mensch/ die op
den mensche betrouwt. Vzaegt oock andere Biecht-
vaders raet in de biechte/ als 't u belieft/ ende hout
uwe bypighed/ ende om het seggen oft respect der
menschē en verliest die niet doende onvolmaeckte
biechten. Wacht u oock van buyten de biechte uwe
conscientie t'openbarē aen yemant/ bysonderlijk die
uwē Biechtvader niet en is/ wāt dat en is niet son-
der perijckel. Dē Biechtvader als van God daer toe
gestelt / staet het toe u t'onderrechten/ ende t'onder-
schepdē tusschen melaetsheyt en geene melaetsheyt.

Deut. 17.

Hoe sp
sonder de
ghelofte
des ghe-
hoorzsaem-
hepdes /
nochtans
de verdien-
sten der
selver heb-
ben komē.

Maget. Maer sal ick dan de verdiensten van de
volkomen gehoozsaemheydt oock genieten / als ick
sonder belofte mijnen Ouderen / Biecht-vader oft
Obersten gehoozsaem ben / ghelijck de gebenedijde
Moeder Godts aen den H. Joseph geweest is ?

Engel. Radien ghy van Godt tot dese maniere
van leben geroepen zyt; als ghy met oprechte liefde
pooght uwen eygen wille te versaken: berepdt om
gehoozsaemheydt te ghelooven / indien sulchs den
wille Godts waer ; soo hebt ghy ghelijcke verdien-
sten ; maer ghy moet u oock wachten vooz de peste
van gierigheydt/ ende beminnen d'armoede in kost/
ende kleederen / sonder nochtans uyt te steken : oft
nae het exempel van onse L. Vrouwē mooght ghy
uwe

uwē goederen berdeplen/eensdeels vooꝝ den armen/
eensdeels vooꝝ de Kercke / ende eensdeels tot uwē
eygen nootduſt/oft andersins : ende als ghy altijt
metter herten bereydt ſult zyn / om allen u goet om
de liefde Godts te verlaten / als hem ſulcks ſoude
belieuen/ gebuyckende naer uwē ſtaet uwē goede-
ren ; ſoo ſult ghy oock vooꝝ Godt waerachtighlyck
arm gherkent worden ; ende met den Apoſtel niet
hebben / ende alles beſitten : vooꝝ al / ſoo ick u noch
hebbe geſeydt / ſchouwt veel conuerſatie / hoober-
dye ende ledighepdt ; ende vooꝝ ſoo veel als de con-
uerſatie aengact/ en houdt geen gemeynſchap / dan
tot dien eynde / dat ghy tot Godtbuyctighepdt pe-
mandt mooght trecken / oft van die ſprecken met
grootē ſimpelhepdt ende eenvoudighepdt / niet van
hooge dingen noch als meeſterſſe ſprekende.

Maget. Om de ledighepdt te ſchouwē/neme ick vooꝝ
my op wercke-dagē/’smorgens ten minſtē eene ure
in de Meditatie/ of wat goets te leſen te beſteden/de
Miſſe te hoorē/en met eene geestelike Communie/
ten minſten deelachtig te wordē van ’t ſacrificie:het
ander deel tijts wel te wercken/oft vooꝝ de Kercke/
oft vooꝝ den armen / oft vooꝝ my ; ende tuſſchen het
wercken ſomtjts van Godtbuyctige dingē te ſpre-
ken / oft die te berdeplen met het leſen van een goet
boeckken ; oft oock verſoeten met een geestelijck ge-
ſang. Daer dē noene/hebbende matelijck geten,naer
een wepnig ruſts/ oft eene goede t’samen-ſprekinge
ſal ick wederom wat leſen/en daer naer my op mijn
werck ſtellen/het welcke oock onderbuzoken ſal woꝝ-
den/ met eenig gebedt of het leſen van eenen rooſen-
hoepken. Ten laetſten ſal ick den dag beſlupten met
het onderſoecken mijnder conſcientie / ende ſlapen
gaen / als of ’t den laetſten nacht ſoude wēſen : met
een goet gedachte/ volkomen berouw / ende oeffe-
ninghe van liefde tot Jeſum mijnen Buzpdegom /
hem verwachtede alle ure met de wiſſe maeghden.

Engel. Is ’t dat ghy alſoo doet / ſoo ſal ick met u
geerne hanteren/ ſo ſult ghy van uwē Buzpdegom
dickwijſ besocht ende getrooſt worden : principa-
lijck is ’t dat ghy onderhoudt de liefde met een pe-
der /

Woe ſp
hunnē goes
deren ber-
deplen ſul-
ten.

Daer in
ſp hun
moeten
oeffenen /
om de le-
dighepdt te
ſchouwen/
ende den
dag Gods
buzchtelijck
oer te
buzngen.

Hoe sp
hun moe-
ren wach-
ten van
achter-
klap.

Wat
deughden
in desen
staet prin-
cipalijck
ghesocht
moeten
woerden.

der/ sonder tegen-strijden oft achterklap : want het eerste / is eene dochter van hooverdope / ende het tweede / is eene moeder van alle verbitterheydt. En bebleekt hierom uwen mondt niet met de gebzeken van eenigen mensch / noch en leent uwe ooren daer toe niet : want ghy hebt u selven / ende uwe tonghe aen Godt opgeoffert ; zijt oock neerstigh om boozganck te doen / waer af de teekenen zijn ; 1. van niemant af-keer / maer met peder compassie te hebben : peder principalijck byanden beminnen ende soet aenspreken : 2. verfoeyen van genoeghte des wereltds / ende sijne sinnen bewaren / ende die versterben : 3. grooten haet der sonden / oock van de minste geerne versmaedt woerden / ende niet excuse- ren sonder noodt / maer geneght zijn om sp-selven te berispen / ende altydt een ander te loben : 4. seer sozghbuldigh te zijn / om niemant te ontsichten : 5. gheboelen groote begeerte van volmaechtheydt : 6. de armen te beminnen ende helpen : 7. geerne booz Godt pet te lijden / ende min klagen als ghy placht / om dat ghy den wille Godts in alles aenmerckt ende bemint : 8. haken nae 't gebedt / naer 't Hemelsch broodt ende sijn Vaderlandt : 9. dickwijls met Godt spreken / ende van hem / ende van sijne Passie : 10. om geen respect der menschen pet goets laten / oft daerom eene goede ghewoonte achter-laten : 11. de devotie tot onse V. Vrouwe vermeerderen ende verbruyden : 12. eene stilte van herten ende lichaem genieten.

Schiet - Gebedekens.

Psal. 27.

DEn Heere is mijnen hulpet ende beschermmer, mijn herte heeft in hem gehoopt, ende ick ben geholpen geweest.

Psal. 17.

Mijnen Godt, mijnen hulper, ende ick sal in u hopen, ghy zijt mijnen beschermmer, de hope mijns saligheydts, ende mijnen ontfanger.

Psal. 29.

OHeere ick sal u verheffen, ghy hebt my aengenomen, ende ghy en hebt mijne vyanden over my niet verblijdt.

M E D I T A T I E

Van den ſtaet des Religieuſen menſch, begriipende drie deelen oft Meditationen.

Het 1. bereydeſel. Stelt u als in den Hemel / ende aenſiet Godt den Heere in d'eeuwige glorie / boozhoudende aen allegader / eenen peghelijcken nochtans na ſijne verdienſten/verſchepden woon-ſteden.

Het 2. bereydeſel. Bidt den Heere dat hy hem gheueerdige u tot ſulcken ſtaet te roepen / ende daer in te bewaren / daer hy begeert dat hy leeft tot ſijnder meerdere eere ende glorie.

HET 1. point. Oberpeyft ten eerſten/dat alle menſchen geſchapen zijn/ om te komen tot d'eeuwige ſaligheyt in den Hemel; ende hier beneffens in dit leven oock gheraken tot eene andere / die gelegen is in de volkomentheyt der deugden/ ende heyligheyt. Dese twee zijn ons boozgeſtelt als het eynde / ende het wit van alle onſe gedachten ende wercken. Ten tweeden/ datſe allegader/ in wat ſtaet dat sy oock leven/verbonden zijn tot de volmaecktheyt: want het eenen pegelijcken toegesprokē is: Weest volmaeck/ gelijk uwen hemelſchen Vader volmaeck is; gelijk oock 't ghene den Heere ſeyde aen Abraham: Wandelt booz my ende weest volmaeck/ want ſegt Chriſtus/ 't gene dat ich ſegge aen u-lieder/dat ſegge ich een pegelijck. Ten derden/ dat de volmaecktheyt hier in gelegen is/ datmen Godt beminne/upt gantscher herte/ende genegentheyt/ende niet buyten hem / dan om ſijnen wille; ende want het hem alſoo belieft; maer om dat het ſwaer is aerdtſche goederen te beſitten / ſonder deſelbe te beminnen; daerom en iſſer niet proſijtelijcker tot de volmaecktheyt/als alle geſchapen dingen/ ſoo wanneer u den Heere daer toe roept / niet alleen metter affectie / maer oock metter daet / ſoo veel het immers mogelijk is/af te gaen/ende verſaken. Ten vierden/datter wel verſchepden ſtaten ende weghen zijn tot de volmaecktheyt/ maer dat een pegelijck ſoo veel in hem is / behoort te trachten naer den verhebenſten /

Om twee ſaecten is dē menſch geſchapen.

Matth. 6.
Gelijck is verbonden tot de volmaecktheyt.

Marci 13.
Daer in gelegen is de volmaecktheyt.

Matth. 22.
Ioan. 15.

op dat alsoo de goddelijcke goedertierentheydt meer bereert mochte worden: ende eerst booz al moet hy alsulcke kiesē daer hem Godt toe roept; want niemant tot hem komen en kan / 't en zy den Heere hem treckie; ende wederom / allegader en vatten dat woort niet / maer dien wie het gegeven is. Gelyck het dan seer sozgelick is / den roependen niet te willen aenhooren / also oock boben sy selven te willen vliegen / ende naderhant met de hups - vrouwe van Loth achterwaerts sien / ende also onbequaem gemaect worden / tot Gods rijk; oft wel beginnen te timmeren / ende niet konnen volbouwen / is boozwaer bespottens weerdig. Want beter is het / lam oft kreupe / uyt de onvolmaecttheyt des staets / in 't rijk der hemelen te gaen / als met twee handen / oft met twee voeten / gesmeten te worden in het helsche byer.

Boedantich
dat is den
Religieu:
sen staet.

Ten vijfden / dat den Religiensen staet / naer sijn wesen (so verre als yemant van Godts wegen daer toe geroepen wort) den alderbequaemsten ende sekersten wegh is tot de volmaecttheyt; ende booz alsulcken van alle Hepligen / jae Christus selve boozgehouden is. Ten eersten / om dat hy weyzt alle beletselen ende occasie der sonden / welke zijn ten eersten / den eygen wille / ten tweeden wellustigheyt / ten derden rijckdommen / die t' samen wech - genomen worden / booz de drie belosten van Ghehoorzaemheydt / Supberheydt / ende Armoede. Ten tweeden / desen staet neemt wech alle gelegentheydt der sonden / want dese

De profij:
zen van
den Reli:
gieusen
staet.

in de Religie selden ghebonden worden; maer ter contrarie veel behulpsaemheden ende exempelen der deughden. Ten derden / alle wereltsche bekommeringhen / als zijn hups - vrouwe / kinders / bozgerlijcke saken / ende dierghelijcke; van welke den H. Gregorius seght: De ziele en kan gheensins tot hooghe dingen verheben worden / is 't dat sy met het ghewoel der sozghen / geduerigh in dese leeghde belemmert blybe. Ten seften / oberdenckt dat de Religie niet alleen de beletselen en weyzt / maer oock geeft groote behulpsaemheydt / om tot de volmaecttheyt te geraken. Ten eersten / achterbolgende het ghemeyn gheboelen der Goddelijcker scholen /

Gregor. 5.
moral.

len /

ſen/ als oock verſcheyden openbaringen/ woꝛt daer verleent in den inganck vergiffeniſſe van alle ſonden: want het een alder-volkommeniſte vol-doeningh is/ ende eenen ſtaet van penitentie ſo hoogh/ datter niemant toe gedwongen en kan woꝛden/ ende overſulckſ gelijck een tweede dooꝛſel gheuoemt woꝛdt. Ten tweeden / bloeyen daer gedurigh upt deſe fonteynen tot de Keligieuſen beel verſcheyden behulpfelen van gratie; want ſo de waerheyt iebers plaetſe heeft; (Soo waerder twee vergadert ſullen weſen in mijnen naem/ daer ben ick in 't midden van hunlieden) ſo grijpt ſy hier ſtede: want den ſoeten Jeſus ende ſijne H. moeder by de Keligieuſen wonen; ende de Enghelen al te gheerne met hun handelen. Ten derden/ want de Keligie eene ſchole is ende geduerige oeffeninge der deughden: hier by ſoo komit noch een beleyt / ende ſoet beſtieren der oberſten / de broederlicke hulpe ende onderſtant alijt bereyt/ ende de ghemeynſchap van alle goede wercken. Ten laetſten vericentſe eene geruſte ure des doots; ſo om het lanckduerigh oeffenen der deughden / als om dat het een ſeker teken is van de predeſtinatie; wat ſout ghy doch meer mogen wenſchen / o Keligieuſe perſoonen/ die tot deſen ſtaet geroepen zijt?

Math. 12.

Het 2. point. Overdenickt ten eerſten de weerdigheyt der Keligie / ende des geestelicken lebens; ende hoe heerlijck dat het is / dooꝛ het verſmaden des werelts / verheben te woꝛden/ boven de hooghde der aerde; niet hopende / niet bꝛeſende op der aerden/ maer als meeſter ende oberwinner van alles ſtaen als op eenen trap boven alle ſchepſelen / niet hebbende / nochtans al beſittende: want daer en is geen onderſchil tuſſchen niet te hebben / oft niet te begeeren. O rijke armoede! welker weerdigheyt alſoo ſy de hooghſte is / ſoo en iſſer niet onweerdigher / dan ghy / o Keligieuſ / die profeſſie maecht van de geheele werelt verloochent te hebben / ende nochtans aen deſelbe dooꝛ d'affectie u tot eenen boeck / ſchꝛift / kleeꝛt / oft beelꝛt ſtercker laet verbinden; murmurert ende onpatientig u dꝛaegt / wanneer pemandt van uwe Oberſten/ u deſe occaſie

De weerdigheyt der Keligien ende geestelijckhe lebens.
Gregor. 2.
Regut.

Genef. 12.

Matth. 19.

Luc. 14.
Hoe den
Religieus
Christus
ende Godt
na volghjt.

Luc. 18.
Marci 10.

Eecl. 13.

uwer verdoemenisse ende strick wilt af-nemen; jae meer dan de wereltdsche perfoonen / om het verlies van hunne tijdelijcke goederen. Om de liefde Gods wacht u van sulcx / ende aengesien dat ghy kont wesen (soo verre ghy wilt) Heere des werelts / en verwozpt u selven niet in eene ellendighe ende schandaleuse slavernye. Ten tweeden / hoe loffelijck het is met Abrahams te gaen buyten sijn landt / ende sijn maeghschap / jae sijn selven te verloochenen dooz de gehoozsaemheyt / ende den Heere te volghen / ende te mogen seggen met d' Apostelen: Siet wy hebben't al verlaten / ende u gebolghjt: maer boozwaer wat eens dzoerbe saecke is 't / dat ghy / naer soo kloecke sepren dooz dupbels bedzoeh verblint zijnde / aē eene plaetse / officie oft ghemack / oft bziendtschap blijft hanghen / ende breecht het verbondt tusschen u ende tusschen Godt: jae hierom so veel te booser ende ellendiger / hoe ghy meer verlaten hebt / hoe ghy u gereeder tot alles ober-gegeven hebt: want soo de H. Vaders leeren / soodanigh weder-nemen van sijnen eygen wille / is een groot sacrilegie / ende om de melancolie / ende ongerustheyt des gemoets / eene martellie des dupbels / booz-bode van eeuwighen pijnen: maer het leven der Godtbzuchtigher Religieusen is eene oprechte naerbolginghe van Apostolijcke mannen: en boozwaer gelijk het seer eerlijck is / alles te verlaten / also is 't oock nootsakelijck / immer metter herte 't selve te doen: 't welck in hem selven veel swaerder is / gemerckt daer geschzebe staet: So wie niet en verfaecht al wat hy besit / en kan mijnen discipel niet wesen / en wederom: Die niet en haet Vader en Moeder / ende hier-en-boven noch sijne eygen ziele / en kan mijnen discipel niet zijn. Ten derden / denckt dat de weerdigheyt deses staets grootelijck vermeerdert woardt / upt dien / dat den Religieus een lebē leyt / gelijk aen Christus en met hem / als aen't crups gehecht is. Daerom segt den Heere: Wilt ghy volmacht zijn / gaet henē verkoopt al wat ghy hebt / en komt volgt my na. En 't is boozwaer eene groote / ja aldermeeste glorie den Heere na te volgen; ende den Religieus volgt niet alleenlijck Christus naer /

maer

maer oock God den Vader/terwijl hy naer 't seggen van den H. Bernardus/tusschen boozspoet ende tegenspoet van bergancheliche dingē/voert een beelt der eeuwighēyt : gelijk den genen/ by den welken geene veranderinge en is/ oft ober-lommeringe der verkeerlinge. Ten vierden/pepst naer de leeringe der Ouder Vaderen/ dat den Keligieus onder de Mar-telaers gerekent wordt/ ende wordt genemt eenen tempel ende gedurige offerande/ seer aengenaem aen Godt: waer upt/ aengesien datter niet weerdiger en kan wesen/ de heerlichhepdt der Keligie upt schijnt.

Bernard.
Iacob. I.

Ten vijfden / denckt dat in dien schzoomelijcken dag des oordeels/ belooft is aen de Keligieusen/dat sy mede sitten sullen/op de twaelf stoelē/ bonnis gevende ober de twaelf geslachtē van Israel. Dunct u niet / dat in bergelijkinge van dese eere/ versmadelijck ende eerloos zijn / alle rijcken des werelts? Ten laetsten overdenckt wel/ dat de heplighēyt/ geleerthept/ ende hulpe des naesten/ booz 't meeste deel gesprooten is upt de Keligieusen : ende daerom is 't dat den Heere hem getweerdicht heeft / u tot desen staet te roepen/wacht u wel van oudanchbaer te zijn aen sijne Goddelijcke Majestē.

Wat aen den Keligieus belooft is in den dach des oordeels.
Matth. 19.

Het 3. point. Overleght dat men alleenlijck / upt het Keligieus ende Geestelick leben/bestandige ge-noechte scheppen kan:want het boozseker is dat het vermaeck des gemoets in Godt alleen is des te grooter / hoe dien berder allen saken te boben gaet : ende soo Bernardus getuyghet/ Dat is boozwaer die eenige ende waerachtige vzeugt / diemen trecht upt den Schepper/ ende niet upt de schepselen/ en principalick upt de waerachtige armoede/dooz de welke het herte van eenen Keligieus van alle geschapen liefde wozt bebzijt : ende alle geschapen dingen met de boeten treedt. Daer-en-boven upt de volkomen supberhepdt / dooz de welke den Keligieus maect een verbondt met sijne ooghen ende met sijne ziele ; om soo met den H. Job niet eens op eene maget te pepfen : want weet boozseker / 't en zy dat ghy uwe ooghen neerstelijck bewaert/ ende uwe handt oock van het aenraken van eens anders handt onthoudt/

In de Keligie is bestandighe ghenoechte te vinden.

Van h onderhouden sijnre belosten.

ghy sult u selven in't perijckel stellen van schip-brake/soo het dichtwijls bevonden is. Ende de brengh/die uyt dese deught spruyt is soo groot / dat sy (gelijck Cato een Heydensch mensch getuygh) het leven der menschen vergelijckt by 't leven der Goden: ende bemerckt hoe in 's werelts leven dit wort belet. Ten eersten/dooz tijdelijcke bekommeringe/van welke de Religie niet alleen ontflagen is / maer hier-en-tegen/ brengh boozts eene wonderlijcke genoechte/dooz een versterben sijnder passien/ende gedurigh gebedt/ende t'samen-spreken met God: hier by komt noch de liefde ende het soet geselschap der geestelijcker broederen ende 't hondertvout/'t welck van de Waerheydt selve den Religieusen beloofst is in dit leven. Over welke dingen ghy u dies te min verwonderen moet / hoe ghy klaerlijcker na goet bonnis sult bevinden / dat uyt genomen oneerlijcke ende bleeschelijcke wellustigheden / alle genoeghten geniet worden van eene Religieuse ziele: met so veel meer vermakens/als de ruste des hertē/ meerder is ende overbloediger van geestelijcke ende Hemelsche vertroostinge: alsoo dat met reden/de Religie van de Heylige Vaders aen een aertsch ende hemelsch Paradys wort vergelecken: wat isser dan dat tegen de Religie mach worden geweerdeert? Dus dit alsoo zijnde / soo overlegh hoe veel ghy aen Godt schuldigh zijt / dat hy u onder ontallijcke/ die hy booz-by gegaen is/ verlossen heeft: ende tot den alder-sekersten wegh uwer saligheyt tot sijn geselschap / ende bysondere bzientschap/ gebrocht heeft/ ende danckt hem sonder ophouden.

G H E B E D T.

Bern. ferm.
de Ingrat.

O Heere, groot is over ons uwe bermhertigheyt, die ghy met soo onsprekelijcke kracht van uwē geest, met soo onweerdeerlijcke gave uwer gratie getrocken hebt uyt de ydele conversatie deses werelts, in de welke wy te voren waren gelijk schaepkens dolende sonder herder, sonder u, oft (dat schroomelijcker is) wederspannigh aen u, ô soeten JESU; hoe groot is geweest dese blindheyt; hoe groot dese boosheyt tegens u op te staen,

ô on-

De Religie
wort aen
een paradys
vergelecken.

o oncyndelijke goetheyt, u te vlieden, u te versaken? hoe groot een geluck is 't de werelt te schouwen? ende uyt so veel duyfende, van u geroepen te worden tot uwe vrientschap, tot u erfdom, tot u huys, in 't welck den mensch suyverder leeft, weyniger valt, rasscher opstaet, voorfichtiger wandelt, dickwijlder met uwe hemelsche gratie bedout wort, sekerder rust, betrouwelijker sterft, haester gesuyvert wort, ende overvloediger vergolden.

Van waer komt het my doch? dat ick voor andere hoore uwe stemme seggende: Wilt ghy volmaectt wesen, gaet ende verkoopt al dat ghy hebt, ende komt volghet my naer. Van waer is my dit geluck? dat ick gevonden hebbe de kostelijcke peerle, ende den verborgen schat, ende hebbe konnen verkoopen mijnen acker, om die te koopē, van waer komt my dese genade? dat ghy my, die daer fiet so veel in dese Zee schipbrake lijden, geroepen hebt in de arcke der saligheyt; o JESU van Nazareth, en hebt begeert van my eenen Nazareum te maken; ende op dē bergh Tabor, u glorie te laten aenschouwen; ende verheffen tot de heerlijckheyt, van een Apostelijck leven, en handelingē te hebben in den hemel. Gebenedijt mijne ziele den Heere, en alle mijn gebeenten segt: Heere, wie is uwes gelijk, die in het Lichaem mijns moeders indachtigh sijt geweest mijnen naem, op dat ick, die u te voren toebehoorde, door mijne scheppinge, ende verlossinge, soude uwe goddelijker Majesteit toe geheyligt wordē, tot eenen tempel ende offerhande? wat sal ik u wederom geven mijnen Heer, mijnen Godt? voorwaer, als ick u sal hebben gegeven, al dat ick ben, en al dat ick vermach, en is dit al niet gelijk een sterre by de sonne, eē druppelken by de rivier, een steen by den berg, een koorn-graentken by den hope; wat segg' ick? 't is al gelijk als niet voor u, ende de geheele werelt, als een aelken der wage. Wat bē ik, dat ghy mijnder gedenckē sout? dat ghy my sout leyden uyt dese werelt, die geheel in boosheyt gestelt is? dat ghy my met Loth sout brengen uyt Sodoma, op dē berg Segor? uyt Egipten, in 't lant van beloften? uyt de woeste Zee, in de seker have, uyt de welcke met de belofte van armoede, gesloten wort de begeerlijckheyt, oorspronck van alle quaet, ende verre verjaeght worden menigerley vyanden, ende de baren der tentatien gebrokē. Ik bidde

Bern. hom.
simile elt
regnum.

Math. 19;

Gebed die
nende tot
danck
baerheyt
van dese
staet.

Plal. 34.

Bernard.
Epif. 143.

Isai. 40.

u ô Heere, en wilt niet toelaten, dat ik dese weldaet oyt vergete, dat ick oyt te rugge keere; of achterwaerts sien met de huys-vrouwe van Loth: want die sijnen vyant aldus bewaert, en met so veel bystants niet en kan wederstaen, wat sal hy uytrichten, wesende van dese onversiē? verre sy van my dan, dat ik arm wesende om u, soecke de welluste des rijckē, ergens af klage, vreesse dat my yet sal afgenomen wesen; blijvende gebonden met eē draeykē, daer ik te voren schip-kabels hebbe gebroken? verre zy van my dat mijne ooggen geslagen op ongelijke personē, my mijn ziele ontroove, of door te groote gemeynsaemheynt met hun my u vyant make; dat ik yemants aēsprake, tegenwoordigheyt, of liefde verfoeke, aengesien dat ghy, die alle goet in u besluyt, en God zijt, van allē troost, my tegenwoordig zijt. Verre sy van my, dat ik, die my u hebbe opgecoffert tot een brant-offer, en mijn eygen wille afgesworen, als een roover, vā het gene dat u eens toege-eygent is geweest, beschuldigt worde, niet willende ook in een kleyne sake, my aen mijn oversten onderwerpen: want wat is 't o bermhertighsten JESU? sijnen eygen wille; aengaende woon-plaetse, officie, oft eenige andere saken, te willen volgen? dan te mis-trouwen, van u Goddelijcke voorsichtigheyt, en sijn eygen wijsheyt, voor de uwe te stellen? en dat ik, als een peert, aen u, als ridder; en niet aen den toom, dat is mijne Oversten, door den welken ghy my regeert, wederspannigh zy; en my niet als een stock, doot lichaem, oft blinden, laet leyden, en handelen, noch ook voor het beste en oorboorlijkste houdē, het welcke ghy door mijne oversten sult hebben gestelt; maer dat allen, 't welk den eygen wille, (den welcken tegen-strijdende voorts-drijvende, wederstaēde, hem veropenbaert) heeft voorgenomen? Verre sy van my, dat ik uyt de have, wederō keere tot schipbrake, die ik nauwelik naeckt ontkomen ben; dat ik keere naer het vier, daer ik half verbrant uyt geraekt bē; dat ik uyt de plaetse der wellustigheden en voor-sale uwes huys, afdale naer Egypten naer 't huys van de ellendige slavernye; van waer soude my doch aen komē dese onwijsheyt o Heer. Voorwaer die gulfigheydt die Adam verjaeght heeft uyt het Paradijs, en 't vermaeck der sinnelijckheyt stoot den Religieus uyt het geestelijck leven, en macckt dat die gene

daer.

Afkeer
van 't we-
derkeeren
des we-
relcs.

daer op-gevoeyet worden in alle weelden, omhelfen den dreck der fonden, ende de hooverdye, die daer den afvalligen Engel verciert zijnde met alderley kostelijcke gesteenten, geworpē heeft uyt den hemel, die selve smijt den Religieus, die slave is sijns eygens wille, in den a-gront der catijgheden, en onder worpt, aen veel perijckelen en verstoortheden, d'welcke de afvallige Religieusen plegen over te komen. O ellendigen ende blinden Religieus, die gelijk eenen anderen Esau, voor een scho-tel vitſen, het recht sijnder eerste geboorte verkoopt; aengelockt zijnde, door begeerlikheyt van eenige plaetse, officie, oft ander verworpen creature, wat sal hy doen Heere? als ghy sult komen ten oordeel. Ick bidde, o God van Israel, die my met Abraham geroepen hebt uyt Ur der Chaldeeuwſchen, die my geleyt hebt, gelijk u uyt- verkoren volck, uyt Egypten, in de kracht van uwe hant, in teecken en wonderheden, ende in uwe groote macht, ende in uwen verheven arme; bewaert toch 'r gene ghy gevrocht hebt in ons, op dat der aerde kennelijk zy, dat ghy zijt den Heere onsen Godt, ende dat uwen heyligen naem aengeropen is over ons, Amen.

Thren 4.

Wat eenen
afvalligen
Religieus
plach te o-
verkomen.

KORTEN REGHEL

tot de volmaecktheyt.

1. **B**edeylt neerstighlijck op eene bequame manie- Om boort te gaen in desen staet/ salmen alle jaer hem tot eenige stilte vertrecken boort ettelijcke dagen/ende als dan rekeninge houden van datter gepasseert is om het selve te beteren.
re uwen tijdt/ ende beletselen/ op dat ghy alles met goede schickinge doet; beneersticht u alle weeten 't selve beter ende beter te werck te stellen: oock rekeninge houdende met u selven: vertreckt u alle jaren tot eenige stilte; ende oberleght dit by u selven op ettelijcke dagen/ ende hier-en-boven schickt hier toe noch alle maenden eenen geheelen oft immers eenen halven dagh.

2. **O**berdencht alle dagen met den heyligen Wobaventura / waer toe ghy gekomen zijt/ dat ghy gestorven zijt aen de werelt / ende dat ghy soekt ewigewige rijckdommen / eere ende bzeught/ die ghy in mangelinghe aenbeert hebt/ tegen de tijdelijcke ende aertsche / want alsoo door Godts gratie / sult ghy ontgaen de blindheyt/ in dewelcke de flouwe Religieusen plachten te vallen/ hakende altyt na lichame-

lijckie vermaeckiselen; ende 't en sy dat haer toegelaten worde/ naer haren eyghen wille te leven / ende soodanighe woonplaetse ende officie te kieseren / als 't haer belieft / soo vergaense van inwendighe droefheydt / oft bullen aen alle kanten die Kloosters met murmuratie.

Doemen
Godt bes-
quaamelijck
sal bedanc-
ken dooz
synē roep.

3. Danckit Godt ten minsten dziemaels daeghs/ vooz uwen roep / en viert eenen jaerlijckschen dagh tot dien eynde; mediteert alle maenden immer s van de principaelste Regels / ende letter wel op/oft ghy oock voozt ganck gedaen hebt. Sluyt vastelijck by u selven / also wel de minste als de meestet' onderhoude; want die sozgerlijcker ver supmt wordē/ als dese.

4. Weest gestadigh in't ghebedt / ende in alle uwe wercken/ oft handeligen; spzeecht met God in dier boegen/ als oft ghy alleen met hem waert in de werelt/ also sal het geschieden/ dat ghy u sult verheugen in den Heere / ende sonder swarigheyt verstellen alle sinnelijcke wellustigheden.

Doemen
de drie ge-
loften sal
oeffenen.

5. Bemint also d'armoede / dat u niet en kan afghenomen worden/ ghemerckt ghy niet eyghens en hebt/maer al aen God op-dragen; gebuycht de gemeyne dingen oozboozlijck/ende schaemt u/ is 't dat ghy arm wesen de / niet te vreden en zijt/ met 't gene waer mede haer de rijckie des werelts te vrede houdē.

6. Bewaert de supberheyt met het gade slaen uwer oogen/ met soberheyt/ met 't bluchten van lankdurige handelinge ende t' samen-spzeken van ongelijcke persoonen; Want die het perijckel bemint sal daer in vergaen.

Eccles. 3.

7. Doet neerstelijck u beste / om de nieuw-gierigheyt als eene peste van devotie t'overwinnen; want dese met menigbuldige lagen ende stricken den Religieus soeckt t'onder-kruppen/ daerom was 't eertijts onder de heplighe Oudt-Vaders een ghemeynt spzeech-woort; eenen goeden Religieus moet wesen stom/ doof ende blindt.

8. Hebt de gehoozsaemheyt also lief/ dat ghy niet en wilt/ niet en aenbeert/ niet te wercken stelt sonder dit aldersekerste rechtsnoer / noch eenighsins dooz menschelijcke wijsheyt/ oft om beter te seggen dooz
dubvels

durvels vernuftheyt/d' oberſte ſoecht na uwē wille te trecken; want te bergcefs roemt ghy u ober alſulke ghehoorzaemheyt/ die den heylighen Bernardus noemt te weſen de ckeſel van boofheyt: maer beſozght dat dē Oberſten van u geboele/ dat ghy niet en wep- gert/ niet en begeert/ dan den eenigen wille Godts.

9. Wilt ghy eenen religieus weſen ſo bedwingt uwē tonghe/ ſpreekt een jegelijck bziendelijck aen/ verhaelt geerne dat in haer lofweerdigh is/ ſwijght inſgelycks dat berispelijck is.

10. Wacht u neerſtelijck van 't gemeynſchap der flouhertige/ veel meer van de ſelbe na te volgē. Dat uwē handelingē bziendelijck zy/ ende gemeynſaem/ eerbaer en niet hooſſch/ d'oogen ten meefftendeel ne- derwaerts geſlagen/ uwē ſpake wepnig en wel be- dacht/ 't lichaem ſtil en ſeeghbaer/ tot een teken van de inwendige geruſtigheyt. Is 't dat ghy dit al ach- tervolght/ ſult woonen in 't landt van beloften/ in 't aertſch Paradijs/ ſult weſen bziert van den Bzup- degom/ ſult bebinden t' uwaert de H. Maget MARIA, als eene Moeder/ ende ſult u gemeynſaem maechen den heyligen Engelen: namentlijck uwē Bewaer- der: den welken ghy in alles moet te rade gaen/ en hem bebelen alle uwē goede wercken/ ende begeerte/ dat hyſe geweerdige dooz ſijne ſubvere handen op te offeren aen de Goddelijcke Majestept.

Het ghe-
mepnſchap
der flou-
wer Reli-
gieuſen
moet neer-
ſtigh ghe-
ſchout
worden.

Dagelijckſche Vernieuwinge van eenen
Religieus.

O Koninck der Koningen/ Chriſte JESU, ghy hebt my geroepen dooz uwē onuytſprekelijke berm- hertigheyt in deſe plaetſe der weyde/ in dewelke my niet gebreken en kan/ is 't dat ick aen my ſelven niet en gebreke; maer waer toe hebt ghy my geroepen? waer toe ben ick gekomen? op dat ick de werelt t'ee- nemaal ontloopen / ende al dat haer aengaet met de boeten ſoude ſtooten/ dat ick u niet goede trouwe en ongebeynst mijnen wille ſoude offeren. Siet bzywil- lighlijck ben ick gekomen/ ende hebbe u eene belof- te gedaen: my ſelven ende al dat my aengaet heb ick op- gheoffert tot eenen bzant-offer aen uwē verhe-

Werck-
fel tot
oetmoe-
digheyt.

ben naem: ick ben gekomen om met u de minste dan
al te wesen; wel wetende dat ghy d'oetmoedighe
verheft / ende de hooberdighe vernedert; waerom
is 't dan? dat ick heden van verootmoedinghe / van
de leeghste plaetse / oft van yet anders my sal bekla-
gen? en ben ick daerom niet gekomen? en wil ick
dan niet hoozen uyt uwen mont / als ghy komen sult
aldergoedertierenste JESU, vrient kint opwaerts?
maer dat meer is / doot uwe groote gewerdigheyt /
ick den verwozpensten van uwe dienstboden / begeere
aen u gelijk te wesen: ende gemerckt dat ghy zijt
gheloozsaem geweest tot de doot / ende dat tot de
doot des crupes / achterlatende vooz my een exem-
pel van eene volkomen gheloozsaemheyt: wat dat
het zy dan / dat mijnen Obersten sal hebben ghestelt
oft gestoten / in wat saeckie dat het oock zy / ick sal
het houden vooz 't beste / en vooz het alder-redelijck-
ste; want ick weet ghy zijt de eeuwige wijsheyt / ende
d'on-eyndelijke goetheyt / en niet en kan my beter
en nutter wesen / dan dat ick mijnen wille met de u-
wen gelijk-fozmigh make; en mijn oordeel boeghe
naer 't recht-snoer van u Goddelijck oordeel en wil-
le: den welcke doot mijne Obersten / uyt uwen naem
my voozgehouden word: noch ick en sal 't niet doen
doot bedwanck / maer vrywillig sal ik u offeran-
de doen / ende arm wesen / niet met den name alleen /
maer metter daet / derbende oock met blijshap / het
welck my nootfahelick is om uwe liefde; want daer
ghy rijck ende machtigh waert / om my u bloot en
behoevig hebt gemaeckt: O aldergoedertierenste JE-
SU, wie isser doch / die d'armoede bemint / en hare ge-
mepnschap haet / vergadert rijckdommen / en laet
niet toe dat hem yet gebreke / gemerckt dat ghy Hee-
re niet en hebt gehad / daer ghy u hooft op neder-
leggen soudt? O eeuwige Wijsheyt en is dit niet de
maniere / op dewelcke onse boosheyt haer selven be-
liegt? Hoe soude ik my derre verstouten u te vragen
om te sitten in 't oordeel? ja oock te oordeelē / te belij-
den / dat ick al verlaten hebbe / bekommert wesende
met eene kleyne ende verwozpen sake / ende aen de
selve met onbehoorliche affectie blijvende gehecht so
geluc-

Werck-
fel tot
d'armoede.

geluckiger is 't hier boozwaer naecht en bloot van alles te wesen / en nochtans al te besitten; u te genieten / en uwe goederen om uwent wille. Ick bidde u Heere / dooz uwe groote barmhertigheyt / maecht dat ick metter daet volbringe / 't welck ick met den monde belijde / ende datter boozwaer niet en zy / oft bedacht kan worden / dat ick soude mogen begeeren oft bzeesen dan u; want in u alleen is 't al besloten: wat wil ick dan weten / aenschouwen / oft besitten / meer dan u? hoe soude ick u kunnen verlaten? wel is het waer / dat 't vleesch / my met de werelt verbint / maer het verstant recht ende draeght my op tot u / 't vleesch drucht my nederwaerts; maer het verstant boert my opwaerts: 't vleesch dat bindt my / maer uwe liefde / die ontbint my. Bewaert my dan Heere / als den appel van d'ooge / en beschermt my onder de schaduwte van uwe vleugelen / op dat ick in onbederbelichheydt / aen u gelijk mach ghemaect worden / ende dat u alle de sinnelicke genegentheyt / als den helsche afgront versake. Want ick weet dat is 't saken / dat ick het perijckel beminne 't zy in toegenegentheyt tot eenige creature / in 't aenschouwen der selver / of t' samenspraakie / ick sal verloren gaen / oft immers ten minsten sal den spiegel mijnder ziele dooz eene slepne blecke besmet ende soo verduyfster worden / dat ick u / o Heere / niet en sal kunnen aensien / tot den welcken ick hebbe mijn oogen opgeheben / tot den welcken ick alleen suchte / den welcken ick uyt gantscher herte beminne ende omhelse.

Schiet-Gebedekens.

KEert wederom mijn ziele in uwe ruste, want den Pfal. 114.
Heere u heeft wel-gedaen, want hy heeft mijne ziele verlost van der doot, mijn ooghen van tranen, mijn voeten van den val.

Mijne beloften sal ick betalen den Heere, voor d'aen- Pfal. 115.
sicht van alle sijn volck, in de voor-hoven van des Heeren huys, in 't midden van u Jerusaleem.

Ghy hebt o Heere in stucken gebroken mijne banden, Ibid.
u sal ick offeren het sacrificie des lofs, ende den naem des Heeren aenroepen.

Pfal. 55.

In my zijn ô Godt uwe beloften, die ick u, tot lovinghe sal weder-geven.

Ibid.

Want ghy hebt mijn ziele vander doot verlost, ende mijne voeten vanden val, op dat ick behagen mach voor Gode in 't licht der levender.

M E D I T A T I E

Van de volherdigheydt eens yeghelijcks
in sijnen eygen roep.

Het in-beelden der plaetsen sal zijn. Aenmercken de wijde woeste wereldt / ende verschepden woon-steden in den hemel.

Het Gebedt. Bidt Godt om volherdigheydt in den roep / daer hy u in geroepen heeft.

Hoe dat het onderscheyt dat tusschen de creaturen is / oock gebonden word in 't geestelijck lichaem der H. Kercke.

Wat eene confusie het wesen soude / dat dese schijnge ghebroken wierdt.

Het 1. point. Aenmerckt eerst de geheele werelt / ende de verschepden soorten van creaturen in de selve: ende hoe grooten onderscheyt datter is / onder deselve / hoe onghelijck d'eene sterre is van d'andere in klaerheydt / ende redent hy u selven / dat in 't geestelijck lichaem der H. Kercke / oock dusdanige verschepdentheydt is dooz Godts ordonnantie. Aenmerckt ten tweeden / wat eene groote stooringe daer oprijsen soude / waer 't hy aldien / dat de dingen / die d'euwige Wijsheydt d'een onder d'ander ghestelt heeft / d'ordze omdrapende / de nederste boben d'opperste gestelt wierden: het selve soude sonder twijfel geschieden / waer 't dat een yeghelick in sijnen staet misnoeghen hadde / ende naer eenen anderen wilde staen. Want wat souder volgen / waer 't dat een yeghelick in de Republicke oft ghemeynte / oft in het hof des Koninckis wilde d'eerste wesen / waer 't dat een yeghelick in het schip der hepliger Kercke wilde aen het roer sitten / waer 't dat elck van de steenen des hemelsch Jerusalem / in eene selve plaetse wilde gelept worden: het gene dat ghy in dese dingen siet / soo ongerogelt te zijn / weet dat het oock seer ongheschickt ende berispelijck is in dese sake.

Het 2. point. Aenmerckt ten eersten / de parabole by S. Matth. 12. Al-waer den Heere / aen sijne verschep-

ſcheyden dienaers verſcheyden ponden geeſt; aen de eenen vijf/ aen den anderen twee/ aen den anderen een/ eenen pegelijck naer ſijne eppen kracht. Leeft dan te bidden met u lot: ende weet dat het beter is te beneerſtighen/ dat ghy dooz goede wercken uwen roep verſekert/ dan dat ghy als nu naer den deſen/ als dan naer eenen anderen roep ſoeckt te ſtaen. **Memmercht ten tweeden/** dat wy allegader reſpenderen perſoonen zijn/ ende dat het beter is in den aengenoemen weg/ **God die onſen Leytſman is/ en ons booz gaet/** naer te volgen/ dan eenen kozen en onſekeren weegh ſonder leydtſman te ſoecken. **Memmercht ten derden/** dat deſe werelddt als eene thoon-plaetſe oft theatre is/ en dat men van u niet epiſchen en ſal/ wat perſoone ghy gheſpeect hebt; maer hoe wel ghy dien perſoon/ die u opgelept is geſpeelt hebt/ wie en weet niet/ dat die den perſoone van eenen dienaer verroont heeft/ beter dan eenen anderen/ den perſoone van eenen Koninck/ den prijs oock boven hem behalen ſal: alſo is 't oock in deſe ſake/ den Heere en ſal niet wege/ wat ſtaet ghy beleeft hebt: maer met hoe grooteliefde ghy uwen ſtaet beleeft hebt. **Memmercht ten vierden/** dat wy alhier in de loop-bane/ om prijs lopen: maer wie is 't/ die in de loop-bane den prijs bejaelt en weg draegt: boozwaer niet den Koninck oft Prince/ maer den genen/ die dapperder loopt.

Het 3. point. **Memmercht de woorden des Apoſtels/ 1. Cor. 12.** Daer zijn bedeylingen der gratien/ maer 't is eenen geeſt: daer zijn bedeylingen der bedeyningen/ maer het is eenen Heere; ende daer zijn bedeyningen der wercken/ maer het is eenen Godt/ die het al werkt in eenen pegelijcken. **Siet ghy wel/** dat ghy te verghееfs arbejdt/ om eene andere bedeylinghe te doen/ ende anders te wercken/ dan Godts wille is. **Memmercht ten tweeden/** dat hier naer volghet: **Eenen pegelijcken wozt d'openbaringe des geeſts gegeben ten profijte:** ende weet boozſecker dat ghy geen profijt genieten en ſult/ 't en zy dat ghy leeft naer den epiſch ende gratie uweſ roeps/ ende niet naer eens anders roeps: noch ghy en hebt gheene reden om te murmureren/ want gelijck

Hoe dat men in den aengenoemen weg/ Godt booz eenē leytsman bols gen moet. Hoe dat de werelddt eene thoon-plaetſe is.

Wie dat in deſe loop-bane den prijs bejaelt.

Hoe ſorgeſlyck het is na ſijnen roep niet te leven.

gelijck den Apostel seght: Dit werckt alleen den eenen selven geest/ deplende eenen pegelijck soo 't hem beliest: ende op eene andere plaetse / Een pegelijck heeft sijne eyghen gabe upt Godt / den eenen aldus/ den anderen alsoo. **Merck** ten derden/ de woorden des Apostels: Gelijck het lichaem een is/ ende heeft veel leden/soo is de Heylige Kercke: ende het lichaem en is niet een lidmaet maer veel: is 't dat den boet seght/want ick geene hant en ben/ende de oore/want ick geene ooge en ben/ ick ben van het lichaem niet:en is sy daerom van het lichaem niet? doch d'ooge en mach tot de hant niet seggen / ick en hebbe uwe hulpe niet van doen; noch het hooft/ den boeten / ghy en zijt my niet van noode; maer meer de leden des lichaems / die de kranckste schijnen te zijn / sijn noodelijcker/ en die wy houden voor d'or-edelste / die behangen wy met meerdere eere: hier upt sult ghy besluyten volherdighejdt in uwen eersten roep / alwaer die oock slechter: aengesien hy van d'eeuwige Wijshejt ingegeven is: hierom ontsejdt den Apostel te doopen/ want hy gesonden was om 't Euangelie te verkondigen. **Merck** ten vierden/ oock de woorden des Apostels: Een pegelijck blijbe in den roep/daer hy in geroepen is:want gelijcker staet tot den Ephesien in 't vierde: **Merck** eenen pegelijcken van ons is gratie gegeven na de mate van Christus gifte. **Soo** dan/indien ghy geene groote macht oft kracht en hebt / dan om tien pont op te heffen / waerom pooght ghy u twintigh op te nemen / ende daer aen bersten? **Waerom** wilt ghy / die kleyn van vermoghen ende van moet zijt/ grooter kleederen / om soo te seggen (dat is) een ampt of eenen staet aennemen die grooter ende hooger is/dan ghy; **Merck** ten vijfden/ 't gene staet hy S. Luc. cap. 9. **Niemand** sijn hant aen den ploegh slaende/ende achterwaerts omziende en is bequaem den rijcke Godts. **Ende** leert hier upt/ dat soo wie sijnen roep verlaet / dien onbequaem is den rijcke Godts/dat is/hy woert daer upt gesloten:ende boozwaer het is beter kreupel ende kranck in 't leven te gaen/ dan twee handen ende twee voeten hebbende/ (dat

I. Cor. 7.

I. Cor. 12.

Waerom
men vol-
herdighejt
moet soec-
ken in sijn-
nen eersten
roep.

I. Cor. 4.

I. Cor. 7.

Luc. 9.
Die sijnen
roep ver-
laet is on-
bequaem
den rijcke
Godts.

(dat is / in eenen volmaeckten staet ghestelt zijnde) in den brandt der hellen ghestooten te worden. **A**nmerckt ten sesten / datter veel wanckelbaer zijn in hunnen roep / om dat sy het goet van hunnen eygen roep oft niet en bekennen / oft daer op niet en letten : maer bemercken het goet van eenen anderen roep / sonder te letten op het quaet / ongemack ende perijckel des selfs. Want het is secker dat elcken staet sijn boozdeel ende achterdeel / gemack ende ongemack / mede-bzenght : maer gelijk het eene bot-

Hoe dwaes het is in sijnen staet niet te willen te bezeden zijn / maer naer eenen hoogheren te staen.

G E B E D T.

O Eeuwige wijsheydt, mijnen Godt, hoe onfcker zijn onse voorfichtigheden ! Wy ellendige menschen, wy en weten niet, waer toe ons keeren, wat wegh wy best ingaen mogen : ghy weet alleen ende fiet, door wat wegen onder alle omwegen, ick soude konnen tot u komen, ghy raect van eynde tot eynde sterckelijck, schickt doch, ick bidde 't u soetelijck door uwe hertelijcke innighste barmhertigheyt, dat ick mocht volherdelijck wandelen den wegh dien ghy my gewesen hebt : op dat ick mocht komen tot u, naer wien mijne ziele verlanght, gelijk eenen hert haect naer de fonteyne der wateren ; ende maect dat ick niet en forghe, door wat wegh ghy my leydt : want ick en soecke den wegh niet, maer u, mijnen Leydts-man ende mijn opperite goet. Ick sie dien oft defen door eenen seer hoogen padt gaen, maer ick sie oock dat hy als een mensch sterft, ende als eenen van de Princen valt. Ick sie eenen anderen, in 't nederste staen, ende aenghesien men te vergeefs spreyt het net voor de oogen der gevleugelden, eylacen den ellendighen mensch op d'aerde wandelende, al en valt hy niet van hooghe, hy valt nochtans in de stricken der jageren : een ander houdt het midden, ende nochtans

Om holherdelijck te wandelen in den wegh die Godt ons ghetwesen heeft.

Sap. 9.

Het geluck
der gener
die Godt
als eenen
Leysman
volgen.

tans niet den rechten wegh; want sijn lichaem beswaert de ziel, ende druckt neder den sin, met veel ghedachten belemmert sijnde, maer ick sie andere, die in eenen saligen padt, u als eenen Leyts-man volghen, die op hunne hoede staen, ende vestighen hunne stappen op hunne sterckte in hunne ordre, die in de loop-bare loopen, ende achterhalen daer vele, ende sy behalen den prijs; welck anders geen en is, dan ghy, o mijnen Heere ende Godt: Want wat isler voor my in den hemel, ende behalven u; wat hebbe ick begeert op 't aerdtrijck, dan u Heere? tot den welcken ick, vermoecht zijnde van den weg, hake ende snacke, ende brandende van liefde suchte tot u, die zijt de Fonteyne des levenden waters, tot den welcken mijne ziele dorstende is nacht ende dagh; maer uwen alderheyligsten wille moet geschieden: om den welcken ick my geruust houde in mijnen staet; ende ick danke u dat ghy my den wegh gewesen hebt, in den welcken ick wandelen mach, ende den padt van uwe geboden: stiert mijnen ganck, op dat mijne voet-stappen niet beroert en worden in der eeuwigheyt, Amen.

Practijcke.

Men sal
Godt danc-
ken vooz
zijne roep/
ende de te-
kenen van
dien by ge-
schifte be-
waren.

D' Eerste zy dese / dickwijls Godt dancken vooz sijnen roep: ende de tekenen sijns roeps schrijftelijck bewaren. Want het is seker / gelijk onsen saligen vader Ignatius leert / dat den mensch behoort te volherden in sijnen begonnen staet / als hy den selven niet rijp beraet aenghenomen heeft. Daerom niet sonder reden sijnder herschepden ordzen van religieusen / onder de welke oock is onse Societeit / die niet en aenbeerden / de gene die eens eene andere ordzen aenbeert hebben.

Hoe dat
van de
hoogste
staten de
swaerste
geballen
zijn.

De tweede / weet vooz seker dat alle staten hun gemack ende ongemack hebben / ende pepst dickwijls aendachtelijck op de selve: en weet dat van de hoogste staten / de swaerste ballen zijn. Want S. Augustinus belijdt / dat hy geene deughdsamer menschen en heeft ghevonden / dan die in de Kloosters geboordert zijn / noch voozer dan die in de Kloosters achterwaerts gegaen zijn. Hierom van Godt gestelt sijnde in eenen nederen staet / dient hem ootmoedelijck ende

In eenen
nederen
staet kan

vol-

bolmaecktelijck: ende al waert ghy een slecht oudt
 wijf / ghy sult konnen / om eene excellente liefde tot
 Godt / onder d' Apostelen in den hemel gherekent
 worden / ende vooz veel ontalliche religieusen gestelt
 worden. 't Gemack ende ongemack van beschey-
 den staten / heeft Heer Rodericus Bisschop van Sa-
 mozren in eenen boeck beschreven / die ghenoeemt
 wordt / Den Spiegel des menschelijcken levens.

De derde practijcke / arbeet op u alderneerlijch-
 ste te behalen de bolmaecktheit uwes staets / die in
 volmaeckte liefde gelegen is / noch en staet niet lich-
 telijck naer eene andere maniere van leven.

De vierde / stelt u vooz ooghen 't patroon van ee-
 nen uptnemenden en hepligen persoon / die in soda-
 nigen staet als den uwen / den wegh tot het eeuwich
 leven gheluckelijck af-gelooopen heeft / ende volght
 dien naer : neemt sulcke tot uwe patroonen ende
 voozbidders / ende bysonder dient den H. Engel u-
 wen bewaerder / als den Lepts-man uwes weghs
 ende lebens.

Schiet - Ghebedekens.

MYn herte is bereydt, ô mijn Godt, mijn herte is be-
 reydt: ick sal u Psalmen singen in mijne glorie. Psalm 107.

Als een last-dragende beeste ben ick by u, ende altijts
 ben ick by u. Psalm 72.

Ick hoore u toe, maeckt my saligh, want ick hebbe uwe
 rechtveerdigheden ondersocht. Psalm 118.

H

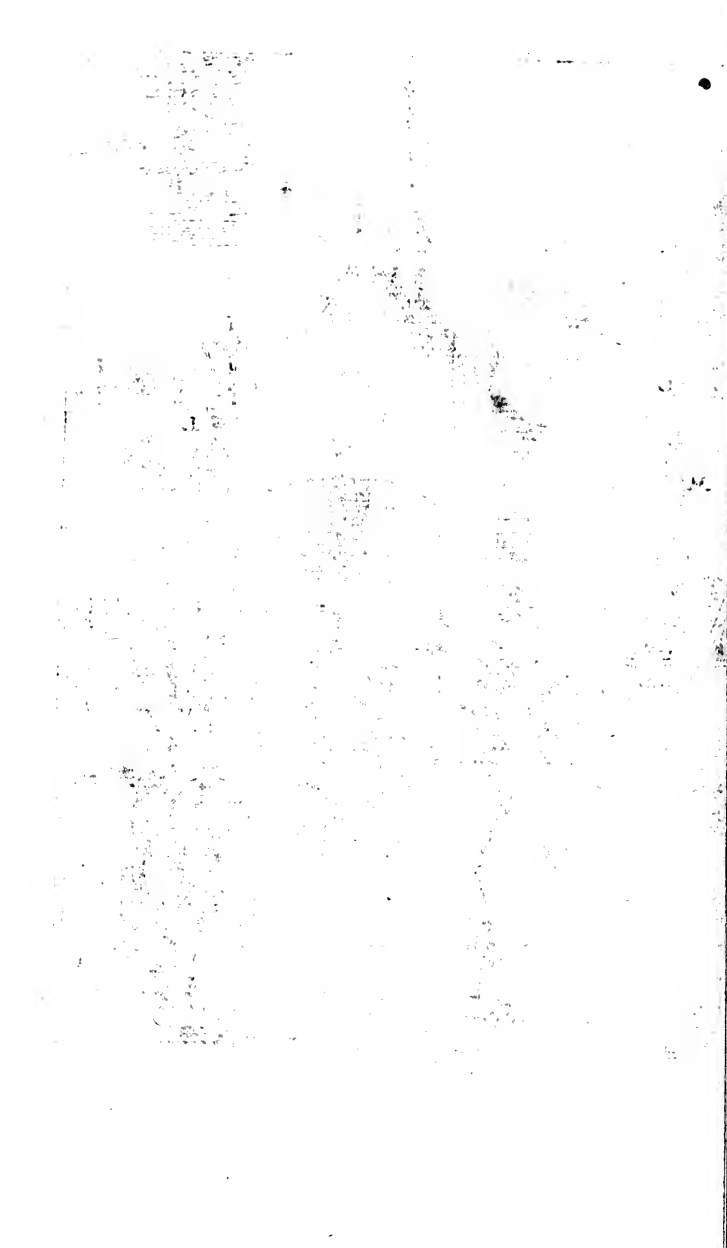
AEN-

AEN-MERCKINGHE OP
HET TWEEDE BEELDT.

**Wat verbejdt ghy u te bekeeren tot
den Heere uwen Godt/en al u goet?**

SPoet u ô fondaer om u te bekeeren tot
uwen Schepper, ende Verlosser, en blijft
niet [A] twijfelachtigh: want de doot volgt
u. Siet [B] Jesus gereet om u t' ontfangen,
Aensiet sijne wonden, let op sijne [C] pijnē,
en hoe dat hy u goedertierlijck te gemoet
gaet. Versmaet de [D] werelt met haer be-
drog; verfoeyt de [E] sonde, als een schric-
kelijck monster; volght Jesus, ende de [F]
deugt, die den [G] Engel u toont: let op den
prijs die daer toe staet, ende neemt uwen
toevlucht tot haer; door [H] berou van son-
den, ende door [I] biechte aen den Priester
gedaen: volght d' exempelen van [K] die
penitentie ghedaen hebben, op dat ghy
mooght voldoen voor Godt, also sult ghy
verlost worden van het jock des helschen
Pharao, ende sijne slavernyen; ghelijck de
[L] kinderen van Israël door het uyt-gaen
van Egypten: blijft hier niet stille staen,
maer trekt voorts naer u vaderlant, als een
reyfende man, baent hier toe den weg door
[M] aelmoessen, [N] vasten ende [O] bid-
den. Och hoe verblijden haer [P] de En-
gelen over eenen fondaer penitentie doen-
de: ende wat eenen grooten loon sal al-
sulcken ziele te verwachten hebben!

HET IV. CAPITTEL.

Beraedt om rijpelijck tot Godt ende ons eynde
te bekeeren, als wy van den rechten
wegh afgeweecken zijn.

WAt sal 't u baten/o reyser/ dat ghy het eynde u-
wes lebens weet/dat u dooz 't gheloobe Godt/
en den wegh tot God/ kenbaer geworden is/ en dat
ghy eenen staet des lebens verkosen hebt; is 't sake
dat ghy dus verre gekomen zijnde/afwijkt van den
rechten wegh/u eynde/geluck en saligheyt vergeet?
Doozwaer 't soude beter gheweest hebben / dat ghy
God noch sijn gebodt niet en hadt gekent:want den
knecht die den wille sijns Heeren weet/ ende niet en
doet/ die sal geslagen worden met veel slagen. Luc. 12.
Ge-
lijckerwijs den Apostel seyt/dat sy geene onschult en
hebben:want als sy Godt gekent hadden/so en heb-
ben sy hem als God niet ge-eert of gedanckt; maer
sy zijn ydel gheworden in hunne ghedachten/en hun
onwijs herte is berdonckert gheworden: want seg-
gende hun selvé wijs te wesen/zijnse dwasen gewoz-
den/en daerom heeftse God gelebert in de begeerten
haers herten in onsupberhepdt/ en schandelijcke lu-
sten. Is 't sake dan/dat ghy (die dit leest) noch dooz
menschelijcke kranckheyt afgekeert zijt van uwen
Godt / van u goet/uwen alderlieffsten Vader/ en al-
dermachtigsten Schepper; ick bidde u dooz 't bloet
van Christus Iesus/en uwe salicheyt/ dat ghy niet
lancksaem en zijt om u tot den Heere te bekeeren/en Ecclef. 5.
het selve niet uyt en stelt van daghe tot dage. Want
onbersiens sal sijne gramschap komen/en in den tijt
der wzaken sal hy u vernielen;maer keert u tot hem
op desen selvé oogenblich/en versucht tot hē. Want
sijne machtige hant is ober u uytgerecht; keert we-
derom/ ende keert u op den rechten wegh/ tot uwen
Heere uwen Godt. Want hy heeft gesept: den on- Isaïæ 55.
goddelijcken verlate sijnen wegh/ ende een onghe-
rechtigh man sijne gedachten/ende laet hem weder-
keeren tot den Heere/ ende hy sal sijns ontfermen;
tot onsen Godt/want hy is veel om te vergeben.

Den mensch. **I**ck weet/ende kenne opentlijck/het eynde waer toe dat scli geschapen ben/ te weten/ om Godt den Heere te dienen ; ende dat hier in al mijn geluck ende saligheydt gelegen is : maer wat sal ick doen ? Want mijne boossheden sijn boven mijn hoofd gewassen / ende gelijk eenen swaren last zyn sy op my beswaert. **I**ck bevinde dat ick neder gedaelt ben van Jerusaleem naer Jericho/ die ter contrarie upt Jericho moeste mijn reyse nemen naer het hemelsch Jerusaleem : ende nochtans soo ben ick met veel andere menschen verblint geweest / dat ick booz my nam alsdan mijn selven tot God te bekeeren/ als ick eerst Godt met alderley sonden genoeghsaem vertoont soude hebben : ick hebbe booz my genomen alsdan my tot sijnen dienst te begeben/ als ick onbeguaem soude wesen dooz mijnen ouderdom/ om de wereldd langer te dienen : ende als ick den nieuwen wijn/ den fleur ende jeught mijns lebens aen de werelt geschoncken hebbe/dan soude ick my selbē/slap ende krachteloos zijnde/ tot den dienst Godts begeben: en meynt ghy dat hy mijns genadich sal wesen?

Matth. 11.

Den Engel. **H**oozt den Heere seggen: Komt tot my die beladen ende belast zijt/ende ick sal u vermaken:

Pfal. 26.

Betrout in den Heere/ ende doet wel / ende ghy sult geboet worden in sijne rijckdommen. **A**lleen en vertoest niet u tot den Heere te bekeeren / ende en stelt dat niet upt van dage te dage ; want onbersiens sal sijne gramschap komen/ ende in den tijt der wzaken sal hy u vernielen.

Eccl. 5.

Spoet u te bekeeren / op dat hy uwe ziele niet wech en neme als eenen leuto / ende datter niemant gebonden en worde / diese verlosse

Pfal. 7.

ende behoude. **E**n weet ghy niet datmen dickwijls al te laet remedie soecht/ als de sieckie nu gewortelt

Den eerste middel om niet langer te dolen/ is in tijts weder te keeren.

ende berouderit is ? **W**at profijten sullen daer doch komen van dit uptstellen ? en siet ghy niet dat eenen boom niet gebooght en kan worden dan als dien

noch jonck oft een roede is ; alsoo oock sult ghy geluckigh wesen/ is 't sake dat ghy in tijts uwen hals

buigt onder het soet jock van Christus **J**esus uwen Heere/ende de kleyne kinderen van Babilonien (dat sijn de op-slimmende gedachten) staet aen den steen/

op dat ghy niet te langh beydende/de selve sout konnen verwinnē. Want wie isser siek/die verwacht tot dat de siekte berer gert is? Wie is eenen wijfen reyſendē man/die sijne reyſe uptſtelt/tot dat dooz dē gedurigen regen/de wege niet te paſſeren en zijn? Wie isſer die berbeydt dat den dzaet / die hy qualijck afſnijden kan / gewaſſen ſy als eene ſchippers kabel/dat is tot dat de quade gewoonte dieper gewoxtelt is / ende quader ſy om upt te roepen? Wie isſer ſoo dwaes/die boozte gaet dwaalen/als hy bemerket dat hy van den rechten wech geweken is? Wie isſer die het pack ſijnder ſonden / nu niet op-heffen konnende/om aen de boeten Chriſti onſes Saligh-makers/ende des Prieſters af te leggen / ſal konnen verdoagen/noch grooter gewoorden ſijnde? Het gene dan dat ghy eenen anderen ſout raden in ſoodanige ſake (let hier wel op) geeft deſen raet aen u ſelven.

Den menſch. Eplaes ! en is dan de gedachteniſſe des doots niet krachtigh genoegh om my dit wijs te maken / de welke my ſal verraffen/ ende komen gelijk eenen dief in den nacht / ende op ſulcken ure die ich miñſt ven verwachtende?

Den Engel. Siet wel toe dat ghy in deſer boegen niet geſtraft en woꝝdt : dewijle ghy nu kloeck ende welbarende zijnde/ Godt vergeet, dat ghy in de ure uwes doodts / u ſelven / ende Godt mede niet in dachtigh en zijt. Den vyant ſal u alſoan dapperlijck aenballen ende beſtrijden / ende dat ſoo veel te kloekker / hoe dat hy u dickwijlder overwonnen heeft / ende ghy dooz de menſgh-buldighepdt uwer ſonden te ſwacker ſult weſen / ſoo veel te geweldiger ſal hy u aenballen / hoe dat u alſoan de krachten der zielen ende des lichaems te meer ſullen ontbreken. Al is 't ſake dat Godt beloofte heeft vergifteniſſe den genen die met een rouwigij herte tot hem komē/en heeft hier toe nochtans niet beloofte u gratie te geben / noch toegesept / dat ghy den dagh van morgen ſult beleben. Hoe grootelijck ſult ghy in den dach des oordeels beſchuldigh worden/dat ghy byna de gelegenthepdt uwer ſalighepdt veronachtſaemt/en den wegh uwer bederffeniſſe/met grooten

Den kloeden is de onſekerhepdt des doots/en de alſoan het hert aenballen des vyants.

Matth. 7.

arbept ende verschepden perijckelen gesocht hebt? Wat eere sal het hem dan wesen / die geheel sijn leven qualijck overgebzacht heeft? wat sal hy alsdan maepen / die in sijn leven vooz sy selven / smerten / ende eeuwige tozmenten gesaeyt heeft? Oft sullen sy plucken wijn-druppen van de dooznen; of van de distelen / vijgen? Is dit eene bereydinge om den Rechter te versoene / d'een sonde op d'ander te bergaderen?

Rom. 2.

Den mensch. **I**ck bemercke / ende sie klaerlijck / datter niet droebiger en sal wesen in der eeuwicheyt / dan datmen in den tijdt van genade / sy selven bergadert eenen schat der gramschappen / in den dach der gramschappen ende van wazake / ende dat dooz dien wy Godt meer vergramt / ende meer ongelijck gedaen hebben / hoe dat hy in dit leven genadiger t' ons-waerts is geweest.

Den derde
is / te over-
dencken
den leelijcs
ken ende
slabelijckē
staet der
sonden.

Den Engel. **A**l waer het by aldien / dat ghy in u upterste saligh sout worden / soude 't niet een uptsinnicheydt wesen hier te blijven in den staet van eenen moordenaer ende byant Godts; in den staet van een slabe / liever dan by te wesen / ende laten allen den tijt van verdiensten ende Godt te behagen vooz-by gaen? Is 't sake dat ghy Godt in der eeuwicheydt wilt lief hebben ende beminnen / waerom wilt ghy hem nu haten? is 't dat ghy hem alsdan sult beminnen / hoe grootelijcks sult ghy u bedroeben / dat ghy uwen Vader / uwen Heere / ende al u goet / soo langh sult gehaet hebben. Ghy en laet hier geen gelegentheyt oft occasie van eenigh tijdelijck gewin vooz-by gaen / ende sult ghy veronachtsamen d'occasie van eeuwige rijckdommen te bekomen? Mensiet eens hoe sozghbuldelijck dat de Hepligen gewandelt hebben in de tegenwoozdigheyt Godts / ende vreesden den Heere gelijck op-risfende baren tegen haer-liesden opstaende / altijdt bebreest wesende / niet tegenstaende dat sy haer nergens in schuldigh en kenden / en waren nochtans tot geender tijden onbesozght. Ende ghy soo menighmael van my vermaent wesfende / op dat ick my soude mogen verhergen in uwe bekeeringe / hebt my soo langh wederspaunigh geweest. En laet u niet voozstaen dat het soo licht is /

is / sy selven te bekeeren / (seght den heyligen Am-
 brosius) ick heb bevonden dat het veel lichter is / Amb.lib. 2.
de pœnit.
cap. 10.
 datmen hem soude behouden in sijne eerste onnoo-
 selhepdt / dan hem te begeben tot eene waerachtige
 penitentie: ende al en waerder anders niet / wat isser
 droebiger dan te leven in eenen geduerigen strijdt /
 benaewthepdt / ende een knagen van consciencie
 sonder op-houden dagh ende nacht ? heeft dit ulwen
 Saligh-maker by u verdient ? is dit sijne voet-stap-
 pen naer-gebolght / hem te verbelligen om dat hy
 genadigh ende barmhertigh is geweest ; ende den
 spot met hem te houden / om dat hy lanckmoedigh
 ende sacht-sinnigh is ? En weet ghy niet / seght den Rom. 2.
 Apostel / dat de goedertierenhepdt ende goethepdt
 Godts u verwacht tot leet-wesen van u booz-leden
 leven ? Och hoe groot is de goethepdt die hy u da-
 gelijcks betoont in u te spijsen / t' onder-houden / te
 beschermen / ende alle creaturen om ulwen wille ! en
 kan u dit noch niet met allen bewegen ? Och oft ghy
 verstant / ende dat in desen ulwen dagh / die tot ulwen Luc. 19.
 brede is ! Ende wat is het doch dat u af-hout van
 ulwen Godt / van ulwe salighepdt / glorie / goet en-
 de saligh leven ; van het omhelsen ende liefde van ee-
 nen soo goeden Vader ? Wat is het anders dan een
 luttel geneuchts ende ydelhepdt deser wereltd / de
 welke nochtans met so grooten anghst ende sozgh-
 buldighepdt gesocht / met bzeese bewaert / ende ver-
 looren zijnde beschrept wordt ; daer-en-boven hier
 namaels met onsprekelijcke pijnen / oft wel alhier
 met geduerige tranen betaelt moet worden ? want
 komt ghy eens onder het getal der uytverhoorene /
 soo sult ghy wenschen duyfent dooden gestorben te
 hebben / lieber dan dat ghy Godt almachtigh ver-
 gramt sout hebben. Gact dan / ende geeft u tot ee-
 ne welluste van eenen oogenblich / die ghy daer naer
 met de eeuwige straffe moet bekoopen. Bekeert u /
 bekeert u / ende siet wat onderschept datter is tus- Malach. 3.
 schen den rechtbeerdigen ende den goddeloosen / tus-
 schen den genen die Godt oft sijnen byant dient.
 Want hy is den Heere / ende daer en is geen en- 1. Reg. 2.
 deren neffens hem / hy is den genen die doot slaet en- Psal. 44.

1. Tim. 6.

de wederom levendig maect; hy is grootdadig/en
zijns groot-dadigheyt en heeft geen eynde; hy is al-
leen die onstervelijck is/ en woont in een licht/daer-
men niet aen komen en kan: ende dooſt ghy u noch
verſtouden om deſen machtigē Heere te verſmaden/
ende lieber aen te hangen ſijnen ende uwē gewo-
ren byant/dooz eer-ſucht/ gierigheyt. ende pdelheyt
deſer werelt? Jeruſalem/ Jeruſalem/bekeert u/be-
keert u/ tot uwē Heere uwē Godt.

August. 1.8.
Conf. c. 5.

Den menſch. **I**ck en heb niet/ o heyligen Engel!
dat ick hier teghen soude verantwoorden / als ghy
my ſegt: Staet op/ ghy die daer ſlaept/en verweckt
u van der doot/ ende uwē Saligmaker ſal u ver-
lichten: ende overmidts dat ick bekenne/ dat het in
alles waer is / 't geene my booz oogen geſtelt wozt/
ſo en heb ick niet daer ick my met recht mede soude
konnen verdedighen / overwonnen weſende van de
waerheyt. Want ick soude wel uytſinnigh weſen te
ſondighen / by al-dien ick my liet boozſtaen/dat ick
naer alle mijne miſoaden gheene ghenade en soude
konnen verwerben:ende weet ick dat ick eenen goe-
den ende bermhertigen Heere hebbe/ die niet tegen-
ſtaende dat hy grootelijcks dooz de menigste mijnder
ſonden vergramt wozt/ nochtans ghereedt is mijne
ſonden te vergeben;hoedanig soude deſe mijne booz-
heyt weſen/quaet te willen zijn/om dat hy goet is?

Ghebedt van eenen die hem tot Godt bekeert,
uyt den H. Augustinus.

HEere Jefu Chriſte, Sone van den levendighen Godt:
die met uytgheſtreckte armen, tot de verloffinghe
van alle menſchen, ghedroncken hebt den Kelck van u
bitter lijden, komt my van daegh te hulpe. Ick arm ſijn-
de, kome tot den ghenen die rijck is; ellendigh, tot den
genen die bermhertigh is: en laet my doch niet onghet-
rooſt wech gaen. Ick kome tot u hongerigh zijnde, en
laet my niet gaen onverſaect. Al is 't dat ick verſuchte
eer ick etc, verleent my, dat ick naer deſe verſuchtinghe
mach geſpijſt worden. Voor al, ô alderſoetſten JESU, ick
belijde in de teghenwoordigheyt van uwe grondeloofe
bermhertigheyt, teghen mijn eygen ſelve mijne miſda-
den.

den. Aensiet, ô Heere, hoe dat ick in sonden ontfanghen ende gheboren ben, ende ghy hebt my ghesuyvert ende gheheylicht, ende ick heb my naderhandt met meerder sonden besmet. Want ick heb gheboren geweest in het gene dat ick niet en konde ontgaen; maer heb my daer naer vrywillighlijck in mijne vuyligheden ghewentelt, Dit is het quaet, o Heere, daer ick u mede onteert ende my selven besmeurt hebbe (die ghy nochtans naer u beelt en gelijkennisse geschapen hadt) hooveerdigheyt, ydele glorie, en meer andere sonden, met de welcke ick mijne arme ziele nu beswaert ende gequetst vinde. Siet, Heere, hoe dat mijne sonden boven mijn hoofd gewassen zijn, ende als een swaer pack my selven overladen; ende 't en zy sake dat ghy, wien het eyghen is genadigh ende bermhertigh te weten, my bystaet met uwe krachtige hant, ik sal t'eenmael te niet gaen. Slaet uwe oogen op my, ô Heere, die heylig zijt, en siet, hoe dat mijnen vyant tegen my opstaet, seggende: Godt heeft hem verlaten, ick sal hem vervolgen ende vangen, want daer en is niemant, die hem uyt mijne handen kan ontweldigen. Ende hoe langh sult ghy vertoeven, ô Heere? keert u tot my, ende verlost mijn ziele; bevrijt my door uwe ghenade. Weest uwes soons bermhertigh, die ghy niet sonder grooten arbeyt gebaert hebt, ende en acht so seer mijn quaet niet, dat ghy daer door uwe goetheyt sout vergeeten. Wie is den Vader die sijnen sone niet en verlost? oft wie is den sone die van den vader met sijne ghenadighe hant niet en wort gestraft? So dan, o Vader ende Heer, al ist dat ick een sondigh mensch ben, ick en kan nochtans niet laten uwē sone te zijn, want ghy my gemaect hebt ende hermaect. Ist dat ick ergens in gefondicht heb, suyvert my, ende door uwe geesselinghen ende straffen gesuyvert sijnde, levert my over aen uwen Sone. Is het wel mogelijk dat een moeder, het kindt dat sy in haer lichaem gedragen heeft, kan vergeten? ende al waer het by aldien dat zy het vergate, ghy nochtans als eenen goedertieren Vader, hebt belooft ons niet te vergetē. Ik roepe tot u, en ghy en verhoort my niet; ik ben in droefheyt, en ghy en troost my niet. Wat sal ick alder-ellendigsten mensch seggen oft doen? Ik ben verworpen van u aenschijn, aengheuen dat my desen troost ontbreeckt.

Psaln 37.

Psaln 70.

Psaln 6.

Isaïæ 49.

Wee my, van hoe grooten goet ben ick gekomen tot een aldermeeste quaet! waer giuck ick, en waer toe ben ick gekomen! waer ben ick, en waer ben ick niet! waer hebbe ick naer verlanght, en waer naer versucht ick nu! ick hebbe rust gesocht, en fiet ick ben benaut; fiet ick sterve, ende mijne Salighmaker en is met my niet: ende het waer my nochtans beter niet te wesen, dan sonder mijnen Salighmaecker te wesen: het is beter niet te leven, dan sonder het waerachtigh Leven te leven. Waer zijn uwe oude bermhertigheden, o Heere JESU! sult ghy al tijdt op my vergramt blijven? versoent u over my, ende weest mijns genadigh, noch en keert u aenschijn van my niet; die het selve om my te verlossen, niet afgekeert en hebt van de gene, die u bespot en bespogen hebben. Ick belijde dat ick gefondight hebbe, en mijne consciencie getuyght my, dat ick de verdoemenisse weerdig ben, en niet machtigh en ben voor mijne sonden te vol-doen; maer het is nochtans seker dat uwe bermhertigheyt alle misdaden verre te boven gaet. En wilt tegen my niet opteekenen, o aldergoedertierenste Heere, alle mijne bitterheden, noch met uwen dienaer in 't recht treden; maer wilt my naer de menighvuldigheyt uwer ontfermhertigheden alle mijne sonden vergeven, Amen.

Psal. 88.

Psal. 142.

Practijcke tot cene rijpe bekeeringe.

D'Eerste te bemercken dat het onwijnsselijck ghesdaen is / yet anders dan dese sake meer ter herten te trecken / maer aen 't al / ende de saligheyt van de menschen gelegen is. Want wat batet den mensche / dat hy de geheele werelt winne / ende dat hy schade lijde aen sijne ziele?

Matth. 16.

De tweede / dagelijcx 's avonts een van dese naervolgende bemerckingen hy sy selven oberlegghe / waer door hy mach berweckt ende boozts-ghebden worden; ende t'samen / eer hy gaet slapen / oberdenken / oft hy gereet is te sterben. Want den slaep een waerachtigh boozbeeldt is van de doodt / ende oock den wegh tot deselve. Hoe dickwils is 't ghebeurt / dat den ghenen die 's avonts gherustelijck is gaen slapen / 's moorghens onbersiens doodt ghendon

bonden is? Zijt ghy wijs / soo en sult ghy u tot den slaep niet begeben / u stellende in perijckel bande eeuwighde doot. Het is cene grouwelijche saecke te vallen in de handen van den lebenden Godt.

De derde / sekerde bequame uren hier toe schicken / besonderlick 's Hepligh-daeghs. Maer / eplaes! soo verre zijn wy verblindt ende verflapt / dat wy lichtelijck binden tijts genoegh booz ons tijdelijck proffijt ; maer booz onser zielen salighepdt / ende booz Godts-dienst / konnen wy qualijck eenen ooghenblick binden / aengesien dat ons geheel leben by-na in tijdelijcke bekommernissen verflaten woedt.

Korte bemerckingen dienende tot onse bekeeringe , ende om een goet leven te aenveerden , die wy dickwijls , maer fonderlinge teghen den nacht behoorden te overdencken.

Bemerckt ten eersten / dat ghy als eenen pelgrim en reysenden man zijt / ende spreekt u selven aen in deser manieren : Waer ga ick tot wat eynde ben ick geschapen / ende den wegh van dit leven ingetreden? 't Is boozwaer op dat ick eens soude geraken tot het hemelsch Jerusaleem. Maer leydt my derwaerts oock het leven dat ick leyde / ende den wegh die ick ingetreden ben? Wanneer sal ick komen / en verschijnen booz u aenschijn / mijnen Godt? eplaes mijne wooninge is verlenght!

Bemerckt ten tweeden / dat eenen reysende man / dagelicks boozts moet gaen / en soecken de kortste ende sekerste wegen / en oberleght oft ghy dit doet : boozwaer indien dat u / ober wegh gaende / den seckersten gewesen wiert / soudt ghy dien niet ingaen? Waer 't by aldien / dat u in eenige sake van grooter gewichte verschepden raden boozgelept wierden / en soudt ghy den seckersten niet verkiezen / besonder / waer 't dat u desen ghegheben wierde / van een seer wijs en verstandig man? Gebuyckit dese selve wijshept / in het gene dat uwe ziele aengact. Hoozt wat de eeuwige wijshepdt seght / ende het ghene dat ghy eenen anderen soudt raden / stelt dat booz u selven te werck.

Dese
poincten
dienen op
de vierde
pactijche
baben
gestelt /
pag. 48.
Bemerckt
ten eersten
dat ghy eenen
pelgrim zijt.
Ten tweeden /
den / dat
ghy alle
daghe
moet
boozts
gaen / ende
den kortsten
wegh
ondersoecken.

werck. Biecht u dickwijls/ende ontfangt 't H. Sacrament/ en hebt medelijden met u eygen ziele/ is 't dat ghy Gode wilt behagen/ so dat ghy tot geender tijt/ niet een ure lanck en blijft in de vpantschaft/oft verlaten van God Almachtigh/in de macht van de vbandt der hellen/ lebende naer sijn goetduncken. Eplaes / veel wijser zijn de kinderen deser wereldt / dan de kinderen des lights in hun geslachte !

Ten derden/ dat alle dingen hier seer haest vergaen.

Bemerckt ten derden / verscheyden bekommeringen der menschen / ende waerom dat sy haer tot deseibe begheben met gantscher krachten / soo van ziele als van lichaem: te weten/ op dat sy rijckdommen soudē mogen vergaderen / oft wel dat sy eere ende gonste der menschen soudē bekomen/ende dat vooz eene wijse tijts/ oft eenen oogenblich: ende dese kunnen dickmael op den selben ooghenblich / dooz eene klepne faute/oft dooz een woorzdeken van eenen quaet-willigen / oft dooz het schieten van een loot / herlooren gaen. Hoe veel te beter is het dan te denken op de eeuwige eere / ende goetgunstighēyt van den eeuwighen Koninck ende sijne Rijckdommen ? Idelheyt der ydelheyt / ydelheyt der ydelheyt / ende het en is al maer ydelheyt.

Eccl. 1.

Ten vierden/ dat al het goede hier is/ van klepnder weerden is.

Bemerckt ten vierden / wat de Koninghen ende Princen deser wereldt zijn / ende wat dat Godt is ? Sy en zijn anders niet dan woormen der aerden/slaven oft onse mede-knechten : heden zijnsē / en moogen niet. Oberleght hoe dat van d'eene zijde eenen woorm der aerden/en onsen mede-knecht / van ons begheert gedient te wesen / ende van d'andere zijde Godt : siet hoe neerstighēde veerdigh dat de menschen zijn / haer niet te moepelijck vallende om eenen Prince te dienen/ die haren mede-knecht is : ende hoe veel belosten moet Godt bybrengen / ende vermaenders uytenden/eer hem het tiende deel bewesen woordt/ ende dat dit selve noch niet eer en gheschiet/ vooz dat het van den mede-knecht goet gebonden ende toegelaten woordt : oberpeynst hoe leelijck ende onweerdigh dat sulchs is/ende seghet: My is goet Gode aen te hangen / te stellen mijn betrouwen op mijnen Heere/ mijnen Godt.

Ten

Ten vijfden / bemerkte eerstmael als ofter nu eenige wederom gekomen waren upt de helle / soo van de Heydenen / als van de Christenen / ende die u wes gelijk geweest hebben / 't 3p Keyseren / 't 3p Krijgsmannen / Princen / Raets-heeren / &c. vzaeght haer welcken loon dat sy van de werelddt vooz haren arbeydt ontfangen hebben. **Eplaes!** hoe veel worden der ghebonden die gheprezen worden daer sy niet en zijn / en gepijnicht worden daer sy zijn ? Ten tweeden / hoe veel goede wercken sulcken Prince / by exempel / ter eeren Gods soude konnen uptrechten / die sulcken arbeydt aenmeenit / en sy selven in so veel pe rijckelen stelt / om de werelt te dienen. Het is ontwijfelich / oft hy soude lichtelick tot groote heyligheyt konnen getaken / ende verre ende wijdt d'eere Gods konnen verbeyden: seght dan upter herten: **Wat batet den mensche is 't sake dat hy de geheele werelt winne / ende sijne epgene ziele verliese?**

Ten vijfden / de werelt en loont geen arbeyden naer verdienste.

Matth. 16.

Ten seften bemerkte / ten eersten dat ghy in het gene dat u te doen staet / niet en kont uptrechten sonder Godt / hierom schrijft het hem al toe / die de machtige vernedert / ende verheft den ootmoedighen : ende zijt vooz al besozght / dat ghy hem soudt mogen behagen. Ten tweeden / dat uwe dienaers ende andere die onder u bevel staen / soo veel als het doenlijck is / goet ende Godtbzuchtigh zijn. Want het is voozseker / dat soodanige geene bequame instrumenten en zijn / om het geloove vooz te staen / de eere Gods te verbeyden / oft het heerlijcks upt te rechten / die byanden zijn van Godt Almachtigh / en slaven van den duyvel der hellen / die haer-lieden tot alle quaet gedurighlijck verweckt. Ten derden / dattet onmogelik is alle toekomende dingē te voozsien / daerom als men alle menschelijcke neerstigheyt gebuycht heeft / moet men van alles Godt de sozge laten ende bevelen aen sijne Goddelijcke voozsichtigheyt. Ten vierden / aengesien dat hy alleen Heere is / alleen den Alderhooghsten / dat men oversulckis sijne eere en glorie vooz al moet besozghen en vooz ooghen stellen. Want anders doende soudent wy hem grootelijck bergrammen / ende ons vooznemen

Ten seften / dat men sonder Godt niet doen en kan: ende daerom middelen soecken om hem te dienen ende te behagen.

nemen en soude tot geen goet eynde geraken / als hy fiet / dat wy hier in meer de eere van eenen dienacr / dan zyn eere soecken : want hy getuyghyt ons klaerlick : Ick en sal mijne glorie niemanden anders geve. Wie isser te gelijckē by onsen Heere / onsen God / die daer woont in het hooghste / en aenschout de verwoyden dingen in hemel ende aerde? die daer seght : So wie my eere sal bewijzen / dien sal ick oock vercerē : maer die my versmaden / sullen onbekent wese.

Ten sebens-
sten / dat de
tijt snellyk
voorzby-
gaet / ende
dat men
daerom
niet moet
uytstellen.

Bemerckt ten sebenssten / de kortheyt des lebens / en dat het selve vooz- by gaet gelijck een schip / eenen pijl / eenen loopenden Post / en eenen roock. Daerom seynt de schatten van uwe goede wercken ende aelmoessen / alwaer ghy eeuwelijck sult leven : soecht daer heerlijkheden te verkrijgen / ende niet op deser werelt / daer wy vooz eenen korten tijt woonachtigh zijn. Hier naer bemerckt d' onsekerheyt van de ure des doots / ende weest daerom alle ure gereet / noch en begeeft u nimmermeer tot ruste / 't en zy dat ghy Godt naer het ondersoecken uwer conscientie verfoent hebt / indachtigh wesende het gene dat de ewige Waerheyt segt : De ure die ghy niet en meynt / sal den Sone des menschen komen.

Ten acht-
sten / dat
men ten
minsten so
neerstich
moet wese
vooz sijne
saligheyt /
als vooz
het tijde-
lijck te be-
sozgen.

Bemerckt ten achtsten / dat de Princen voozsien zijn van sodanige persoonen / die niet alder neerstigheyt besozgen het gene dat het gelt oft financie aengaet : die haer lichaem gade slaen / en datse rijckelick geloont wordē / die haer lieden schaden beletten / die haer de rekenen van sieckitē te kennen geben / ende de verbozgen listige bonden van de vbanden ontdekken en te kennen geben. Doegt dit uwe ziele toe / en kiest ten minsten eenen Biecht- vader / van den welken ghy begeert vermaent te wordē / als hy eenige sieckitē der selve sal ontdekken / oft de loose bonden van de helse vbanden u sal te kennen geben / op dat ghy u hier af in tijts sout mogen bevryen. O Heere / toont my uwe wegen / ende onderwijst my uwe boetpaden. Och of mijne wegen gestiert wierden tot het onderhouden van uwe rechtbeerdighmakinghen ! Ick hebbe ghesworen ende vooz my genomen / te onderhouden d' gozdeelen van uwe rechtbeerdigheyt.

Schiet - Ghebedekens.

EN zy dat ghy bekeert wordt, hy heeft sijn sweert Psaln 7.
opgeheven om te slaen, sijnen boge heeft hy ge-
spannen, ende dien bereydt.

Godt der heyr-krachten bekeert ons ende verthoont u Psaln 79.
aensicht, ende wy fullen saligh zijn.

Bekeert ons Godt onsen Saligh-maker, ende keert uwe Psaln 84.
gramschappe van ons.

Bekeert my, o Heere, ende ick sal bekeert worden, want Ierem. 31.
ghy zijt mijnen Heere, mijnen Godt.

HET V. CAPITTEL.

Van de Penitentie, den waerachtighen wegh, door den
welcken den mensch tot Godt, ende tot den wegh
der saligheydt wederom keert, ende van haer eerste
deel, welck is het Berouw.

NAdemael dat den mensch in Gods tegenwooz- Den genen
digheyt boozgenomen heeft / hem tot Godt te die weder
bekeeren / ende wederom te keeren tot den wegh der keert tot
saligheyt / ende te letten op het eynde / waer toe dat Godt / sal
hy van Godt Almachtigh geschapen is; soo moet booz al hē
hy hem begheben tot berouw sijnder sonden / waer begheben
dooz hy als dooz eenen hozten wegh / op den rechten tot berou
wegh mach geraken; ende alsoo boozts-repsen den sijnder
wegh van drie daghen in de wildernisse met de sonden.
Exod. 12.
Aracliten / om den Heere offerande op te dragen / en-
de verlost te worden van de slavernye des Dupvels.
Den eersten dagh van dese drie / ende het eerste deel
van dese repse / is 't Berouw; het tweede / de Biech-
te; het derde / de Boldoeninge.

Want ghelijckerwijs dat Godt den Heere / dooz
sijne wonderlijcke ende soete beschickinghe ghestelt
heeft / dat de ziele / die den weedom ontfanghen en-
de de sonde ghebaert heeft / de doodt soude sterben;
alsoo heeft hy geozdonneert / dat deselve / die nae de
sonde verbult sal wesen met weedom ende droef-
hepdt / het leven soude wederom krijgen: ende alsoo
geschiedt 'et / dat de bzuucht der sonde / te weten / den
weedom / die van de sonde boozts-gezocht wordt /
deselve

deselbe sonde / die ons vernielt hadde / wederom te niet brenght.

Dit leedtwesen is tweederley / 't een dat van de geleerde *Attritio* genoemt woordt / als pemaendt een leedtwesen sijnder boozleden sonden verweckt / dooz het oberleggen van de ielijckhepdt der selver ; oft dooz vreesse der hellen / oft dooz eenighe dusdanighe bemerckinge. 't Ander is / dat sy *Contritio* noemen / waer dooz de ziele / niet om eenighe straffe / niet ont het verlies van sijne goederen / niet om eenighe pijnelijckhepdt oft moepelijckhepdt / maer uyt pure liefde bedroeft is / wel willende dat hy die sonde niet ghedaen en hadde (al is 't dat hy gheene gheboelijche beweeghlijckhepdt oft tranen gewaer en wordt) om dat hy hier dooz het opperste goet / ende sijnen alder-goedertierensten Vader / sijnen alder-miltsten Heere bedroeft ende ongelijck ghedaen heeft / die hy nochtans alle eere ende liefde schuldigh was te bewijzen: ende dit is het leedtwesen ende berouw der kinderen / 't welck Godt den hemelschen Vader seer aenghenaem is / ende dat in sulcker boeghen / dat het oock ghenozghsaem ter salighepdt is / als wy geenen Biecht-bader by de handt en hebben. Om hier toe te gheraecten / moeten wy meer arbeypden / dan tot een beangst herhalen onser sonden / daer wy nochtans gemepnelijck contrarie sien geschieden. Waerom ick hier eenige middelen booz oogen stelle / die hier toe souden mogen dienen. *Magdalena* heeft dooz dit leedtwesen ende liefde / hare sonden afghewasschen: den *Publicaen* is wederom in ghenade ontfangen gheweest / als hy uyt gantscher herten / ende uyt eene affectie van liefde / dit saligh woordt gesproken heeft: *Godt weest myn armen sondaer genadigh.*

Dit tweederley leedtwesen begrijpt in hem (al is 't dat dit niet altijd uytzuckelijck en geschiedt) eene begeerte om de geboden t'onderhouden; waer onder begrepen woordt booz al 't gebodt van op sijnen tijdt te biechten: welck sulcken kracht heeft / dat hier dooz den mensche / die een onbolmaecht berouw hadde / tot een waerachtigh gheraect: soo dat wy behooz:

behoorden het selbe dickwils te gebzuycken/ om onsen roep ende salighejdt te verſekeren.

T'ſamenſprekinge Chriſti Jefu met eene ſondige ziele, om tot een volmaectt berouw te geraken.

Chriftus. Aenhoozt ghy hemelen/ dat ick ſpreke/ ende de aerde hoore de woorden mijns monts. Deut. 32.
Iob 38. Siet N.N. ick ſal u bzaagen/ antwoort my. Deben van
leert weſen
is de groot
te welda-
den/ die wy
ontfangen
hebben en-
de mis-
bzuyckt. En heb ick u niet dooz eene onepndelijcke ende onbedwonghen liefde ter eeren van mijnen naem geſchapyen? wel aen/ en getuyghet u uwe herte niet/ dat ghy leeft in mijne tegentwoozdighejdt / tot mijnder ſpijt/ dat met rechte / waer 't ſake dat u leven booz de werelt bekent ware/ om uwent wille mijnen naem gelastert ſoude woorden? daer ick u nochtans als mijnen Sone opgheboect ende verheben heb. Ende ghy hebt my verſmaect / ende ick heb geſwogen; den os heeft zijnen beſitter bekent/ ende den eſel de kribbe ſijns Heeren/ maer ghy en hebt my niet gekent: maer om dat ick lanckmoedigh ben/ heb ick verduldigh ge- weest ober de boofhejdt der menſchen.

De ziele. Pfal. 31. **I**nder waerhejt Heere / ick ben gelijk ghewoorden den peerde / ende den muyle / die onberſtandigh zijn. Ick heb u gendomit Schepper / Koninck / ende mijnen Godt / ende om u ſpijt te doen / heb ick u min gheacht dan eene ſnoode creature. Ende is 't ſake dat ghy my bzaeght de redene waerom ick dat ghedaen heb / en weet anders my niet te verantwoozden/ dan dat het my alſoo belieft heeft / niet tegenſtaende/ dat ghy het verboden hadt; want dit mijn vermaeck was/ al was 't u lief oft leet. Pfal. 50. **E**plaes! Iſai. 1. Van de plante des voets tot den top des hoofts / en is in my geene geſonthejt. Maer waer ſal ick henen gaen? tot wien ſal ick mijne toeblycht nemen? Pfal 50. **D**ader van bermhertighejt/ ende Godt van alle vertrooſtinge / en verwozpt my van u aenſchijn niet / ende en neemt ulwen H. Gheest van my niet. Iob 14. **T**reycht upt uwe hant aen u maekſel mijnen Heere/ ende mijnen Godt.

Chriſtus. **I**s 't ſake dat ick den Heere ben/ waer is mijne bzeese? **W**en ick den Vader/ waer is de liefde/ **I** die

Matth. 23.

die men my bewijst? Geloofst ghy dat ick den Heere ben/en versmaet ghy my? Roemt ghy my Daber/ ende versmaedt nochtans mijne geboden om uwen gesworen byant te gelieuen? Hoe dichtswijs heb ick u willen vergaderen/ gelijk de kloock-hinne vergadert hare kiecken en onder hare vleugelen/ ende ghy en hebbes niet gewilt? Hoe menigmael heb ick geseydt; hoe langhe sult ghy swaer van herten wesen?

Pfal. 4.

Waerom benint ghy d'pdelheyt/ ende soecht de loogen-tael? Meynt ghy datter yemant soo boos ghebonden wort/die/als hy hem laet boozstaen dat den Koninck ontrent hem is/ hem aenschouwt / hem dreyghet / nochtans niet op soude houden van den Koninck te vermaledijden? Iffer wel eenen misdadigen in den kercker ghestelt / die den rechter verwachtende/ weet dat de boozleden ure/ en oock dese teghenwoozdighe/verscheyden andere op de merckit grouwelijck gepijnicht worden / om alfulcken misdaden gelijk hy gedaen heeft/ende en wort niet verschyckt? Ende ghy wel wetende dat overmits sulcke soude N. de boozleden ure ontallijcke menschen gewozpen zijn in den asgront der hellen/hebt nochtans dit op de selbe ure versmaet ende veracht. Ick heb u niet tegenstaende wederom geroepen / en ghy en hebt my niet willen hooren; ick heb mijne hant uptgheseken/ ende ghy en hebt daer niet willen nae sien: ghy hebt allen mijnen raedt veracht.

Iob 10.

De ziele. Weest ghedachtigh Heere / dat ghy my gelijk sijck gemaect hebt / ende weest indachtigh uwer ouder barmhertigheden; laet uwe barmhertigheden ons haestelijck boozhomen / want wy zijn uitermaten seer arm gewozden. Wie sal my water geben booz mijn hooft / ende eene fonteyne van tranen booz mijne ooghen! Het is my bitter dat ick u berlaten heb/ mijnen Heere ende mijnen Godt.

Ierem. 9.

Christus. Weest gedachtigh der menighbuldiger weidaden/ die ick u gedaen heb / ende laet ons t' samen gheoozdeelt worden. Bzencht yet boozts dat ghy hebt om u t' ontschuldighen. En hebt ghy my niet ontallijcke quaden N. booz al't goet dat ick u bewesen heb/ wederom gegheuen; o onbzuchtbaerheyt

Isaie 43.
Hier wozen demee-
ste welda-
den aenge-
reld die wy
van Godt
ontfangen
hebben.

heydt mijnder ziele? Ick heb u gekocht met eenen
 dierbaren prijs van myn bloet/niet met eenige ver-
 gancelijcke saken van gout ende silber/om dat ghy
 my alle cere soudt bewijfen/ ende my dzaghen soudt
 in u lichaem : ende ghy hebt uwe ziele vercocht om
 gheender weerde / soo kleyn hebt ghy my gheacht.
 Weest gedachtigh/dat ick mijne liebe ziele te pande I. Cor. 6.
 ghestelt heb vooz u tot in de doodt : maer metter
 waerheydt uwen neck is eenen pseren zenue-bandt/ Isai. 48.
 ende u voozhoofd metael ; ende om dat ick goet ven/
 u ooghe is boos. Want ghy hebt u aensicht van my Matth. 20.
 ghekeert / ende ghy hebt een verbondt met de doodt
 gemaect/ ende eene aliantie met de helle/tot mijn-
 der spijt / op dat dese ober mijn bloet souden trium-
 pheren. Ick heb u bemindt / ende ghewasschen in
 mijn eppen bloedt / ende desen is uwen doodelijcken
 bypandt / die haectit ende snaecht naer u bloedt : ick
 heb u geschapen / en desen soeckit u in alle manieren
 te vernielen ; ick noode u tot eenen eeuwigen loon ;
 desen tot eene slechte genoeghte/ ende eeuwighen toz-
 menten : Ick ben het opperste goet/ende desen het
 opperste quaedt : ick roepe nochtans / ende ghy en
 hoozt my niet; ick bidde u/ende ghy verstoet my: ick
 weene / om de perijckelen in dewelcke ghy ghestelt
 zijt ; ende ghy houdt uwen spot met my / ende dat
 meer is / ghy neemt in de selve u vermaeck / ende
 soeckter noch meerder. Desen om eene vuple ghe-
 noeghte wordt met grooter moerte ghedient / ghe-
 beden ende ghe-eert ; zijne gheboden hoe swaer dat se
 oock zijn worden onderhouden : de mijne al is 't
 datse licht zijn / worden versmaedt. Ghy hemelen Ierem. 2.
 wordt verbaest hier af/ ende ghy hare poozten wort
 gantsch verlaten; sy hebben my verlaten de fonteyne
 van het lebende water. En heb ick u niet gheplant
 mijnen upt-verkoren wijngaerdt / ende een oprecht
 saedt / hoe zijt ghy dan dus vererghert / ende eenen
 vremden wijngaert gheworden? Ick heb gewacht Isaiæ 5.
 dat ghy dzupben voozts soudt brenghen / ende siet
 hier wilde dzupben. Wat moeste ick meer ghedaen
 hebben aen mijnen wijngaerdt/dat ick niet ghedaen
 en heb? Wat boosheydt hebt ghy in my bevonden/

dat ghy u van my gekeert hebt? en heb ick niet stille
 geswegen? en heb ick niet verduuldig/ lanchmoedigh
 ende barmhertigh geweest ober de misdaden der
 menschen? Nochtans/ naer alle dese dingen/ om dat
 ick gereet was om te vergeven / ende goedertieren/
 hebt ghy my soo veel te dichtwijlder bergramt : ghy
 hebt het jock gebroken/ ende gesept : Ick en sal niet
 onderwozpen wesen : ghy hebt u beroemt in uwe
 quaetheyt/ machtigh in boosheyt. Is dit/ daer ghy
 my mede bergelt / dwaes ende uptsinnigh mensch?
 Waer sijn uwe goeden/ uwen troost/ daer ghy u op
 vertrouwt hebt? T is al boozhy gepasseert gelijk de
 schaduwē/ ende gelijk een schip daer men geen teec-
 ken af en vint / als het dooz de golven gepasseert is.
 Hebt ghy niet terstont al volbozocht / het gene dat u
 de werelt booz-gelhouden heeft/ dat uwer sinnelijck-
 heydt ende 't bleesch behagelijck was / ende dat met
 vollen toestaen? Ende het gene dat ick geboden heb/
 geraden/ ja al biddende ende smeekende dooz mijne
 liefde ende dierbaer bloedt van u begeert / hebt ghy
 versmaet. Ende siet/ het gene dat ick soo veel jaren
 bevolen / ende gerecommandeert heb dooz de Pro-
 pheten/ ende mijne uytroepers/ te weten uwe ober-
 sten/ hebt ghy veracht. Is dit d'eersteliefde/ dooz de
 welke ghy in 't doopsel alle dingen versaeckt hebt?
 waer dooz ghy my u selven tot alles op-gedragen
 hebt? Is dit het gene dat ghy my bergelt/ derbende
 feer stoutelijck seggen: Ick en sal het in geender ma-
 nieren doen / ick hebbe mijn herte op vzemde goden
 gestelt/ ende die sal ick volgen.

De ziele. Ach! Heere wie sal derren staen om
 met u te spreken / oft een antwoort te geven op duy-
 sent dingen/ die ghy daer tegen hebt? De hemelen en
 zijn niet supber in uwe tegenwoozdicheyt/ ende oock
 in de Engelen hebt ghy boosheyt gebonden. Wie
 kan doch supber maken den genen die van onsupbe-
 ren sade ontfangen is / en kont ghy dat niet die al-
 leen zijt? Ghy hebt boozwaer mijne voetstappen ge-
 telt/ maer weest mijnder sonden genadigh/ ende zijt
 gedachtig dat mijn leven eenen wint is. Wat sal ick
 u doen / o bewaerder der menschen / waerom hebt
 ghy

Iob 14.

Iob 7.

ghy my u tegen gestelt : **Eplaes!** ick ben my selben
 swaer gevallen. **Siet** mijne droefheyt heeft my ver- Iob 16.
 dzucht/ende alle mijne leden zijn te niet gebzacht/ u=
 we pijlen steken in my/der welcker verholgentheyt/ Iob 6.
 verteert gantsch mijnen geest. **Wie** mocht my ge- Iob 29
 ben/ dat ick waer als in de boozleden maenden/ als
 in de dagen in de welke ghy my/o **Heere**/bewaerde.
Och! wie sal my dat geben ?

Christus. Waerom zijt ghy van my afgeweken/
 ende en komt niet wederom tot my? **Sal** een maget
 haer cieraet vergeten/ of een bzupt de bant van haer
 bozst-cieraet? **En** ghy hebt my uwen **Schepper** ver- Ierem. 2.
 geten ontallijcke veel dagen/ keert wederom/ keert
 wederom. **Siet** ick heb u gereet genaecht u eerste kleet/
 ick heb mijn armen uptgestreht om u t' omhelsen/
 mijn hooft heb ick neder gebooght om u te kussen.

De ziele. **Dader** ick en ben niet woerdigh genoemd Luc. 15.
 te worden uwen sone. **Mensiet** my/ ende weest mijns
 genadigh/want ick ben verlaten ende arm. **Eplaes!**
siet ick binde eene andere wet in mijne leden/ strij-
 dende tegen de wet mijns verstantz; ende ick en doe Rom. 7.
 het goet niet dat ick wille.

Christus. **Siet** ick sal u berispen/ ende sal uwe ey-
 gene consciencie te getuyge roepen. **Had** ghy sieck
 geweest/ en soudt ghy niet veel aen de **Medecynen**
 ende **Doctoren** verquist hebben? had tegen u eenigh
 proces opgerefes van cenen voet aerde/ ghy soudt
 hemel ende aerde geroert hebben. **Ende** waer 't sa-
 lie dat ghy 't hondertste deel van het gene dat ghy
 booz de wereldt doet/ booz uwer ziele salighepdt
 gedaen hadt/ soudt salighlijck geleeft hebben? **Heb**
 ick niet gesepdt/ die de waerhepdt ben; **Mijn** jock Matth. 11.
 is soet/ende mijnen last is licht/ende mijne geboden 1. Ioan. 5.
 en zijn niet swaer? ende ghy seghet datse moepelijck
 zijn: met woorden/ wercken/ ende quaet exempel
 trecht ghy anderen tot hare bedervenisse. **Ghy**
 bzeycht boozts/dat ghy u niet en kont wachten van
 seliere geselschappen/ van perijckelen van sondigen:
 ende waer het by aldien/ dat yemant hoe grooten
 bzient dat hy u ware/ u in het minste vergramt/ oft
 eenigh kleyn ongelijck gedaen hadde/ ghy en soudt

u/ oock gebeden wesende / met hem niet willen ver-
soenen. Waer 't saechie dat eenige plaetse oft uwen
bziend met de peste bevangen ware / oft dat den me-
decijn u dese/ oft dese spijsse verbodet / ghy sout hem
in alles onderdanigh wesen : maer om uwe ziele te
mogen behouden/ u lichaem te temmen/ my gehoorz-
saem te wesen/ ende te behagen; en wilt ghy het min-
ste niet lijden oft verdragen. En sult ghy dan my al-
leen niet bzeesen / ende van mijn aenschijn verbaert
zijn ? En heb ick u niet betuygende betuyght / ende
geseyt : Hoozt mijne stemme ; ende ghy en hebt niet
willen hooren / noch uwe ooren tot my buygen/
maer sijt boozts gegaen in de quaetheyt van u boos
herte ? Siet mogelijck dese ure sult ghy getrocken
worden tot een strenghe oordeel / en gaen in het huyg
van de eenwigheyt; ende siet uwe handen sijn noch
vol bloedts. **M**ijn volck/ wat heb ick u gedaen/ oft
waer in heb ick u moeyelijck gevallen ? Weest ge-
dachtigh/ o ziele/ mijner galle/ mijner armoede/ en-
de mijner tranen/ die ick booz u in het gebedt gestort
heb / want ghy kostelijck waert in mijn aenschijn;
ghy hebt noch onkupscheyt bedreben met veel boe-
len/ niet te min/ heert wederom/ heert wederom/ siet
ick stae booz de deure / ende kloppz ; doet my open
mijne suster / mijne bruydt/ want mijn hooft is vol
bloedigen douwe / ende mijne hayz-blechten vol
droppelen des nachts.

Jerem. 11.

Jerem. 3.

Cant. 5.

De ziele. **I**ck heb u tot gramschap berweckt / o
Heere/ ende ick heb gesondicht/ boven het getal van
de sandekens der zee / ick bekenne mijne misdaet:
maer en verstoot my niet t' samen met mijne boos-
heden/ noch en stelt mijn straffe booz d'eeuwigheyt
niet uyt: ver toont my uwe goetheyt / ende weest u-
wer onder ontfermhertigheden indachtigh / ende
woyzt achter uwen rugge alle mijne sonden. Want
siet ick neme vastelijck booz my / ende dat in de te-
genwoozdigheyt van uwe Goddelijcke Majestept/
ende geheel u hemelsch hey2 / u booztaen niet meer
te bergrammen / de boozsaken der sonden te blieden/
ende lieber u mijnen Godt als den dupbel te dienen.
Ontfanght my o Heere Jesu/ ende en versmaet niet
een

een rouwigh ende ootmoedigh herte/ ghy die dooz-
grondeert ende dooz-siet het herte ende de nieren/ u
is bekent mijn suchten/ende de begeerte/ die ick heb
om u booztaen te dienen.

Gebedt, oft verweckinge tot waerachtigh
leedt-wesen.

HEere Iesu Christe waerachtigh Godt ende mensch,
mijnen Schepper en Verlosser, 't is my leet uyt den
gront mijnder herten, dat ick uwe goddelijcke Maje-
steit vergramt heb, om dat ghy mijnen Godt zijt, ende
alle dat ick behoeve, den welcken ick boven al beminne
ende eere. Ick neme daerom vastelijck voor my, dat ick
u voortaan niet meer en sal vertoornen, maer alle oorfa-
ken van sonden met alle neerstigheyt vlieden: daer-en-
boven, dat ick mijne sonden oprechtelijck sal biechten,
ende de penitentie die my op-geleyt sal worden, vol-
brengen: Ende tot eene volkomen voldoeninge, offere
ick u my selven van dage, insgelijck mijn leven, al het
gene dat my aengaet, ende al het gene dat ick lijden sal.
Ende gelijckerwijs als ick u ootmoedelijck bidde ende
verfoecke vergevenisse mijnder sonden, alsoo verhope
ick de selve door uwe oneyndelijcke goetheyt en berm-
hertigheyt, ende door de verdiensten van u dierbaer
blöet, ende u heyligh lijden te verkrijgen: ende dat ghy
my gratie sult verleenen, om mijn leven te beteren, ende
in het goet tot den eynde toe te volherden. Amen.

Practijcke, dienende om dit berouw dickwijls
te gebruycken.

TEn eersten / soo wort dit gebruyck aengepresen
van alle geleerde ende Godtvruchtige mannen/
besonder 's mozgens; op dat / alsoo als wy ons met
Godt versoent hebben / onse wercken / die anders
sonder verdiensten waren / verdienstig soude mogen
worden van het eeuwigh leven. Ten tweeden is 't
's abonts in het ondersoek onser consciencie tegen
eene onboozsienige doot seer goet. Ten derden / als
wy gevallen sijn in eenige groote sonde / op dat wy
geene vanden Godts en blijven. Ten vierden booz-
pegelijck gebedt: want het gebedt van eenen sondaer

en is Gode niet aengenaem. Ten vijfden/in alle pe-
rijckelen des doodts ende eenige groote bekoringe.
Ten seften/ als wy eenigh gewichtig oft moepelijck
werck willen aenbeerden / ende daer toe de hulpe
van de Hemelsche gratie versoeken.

Schiet - Ghebedekens.

- Heb. 4. **D**Aerom laet ons toegaen (ô ziele) met betrouwen
tot den thron der gratien, op dat wy bermher-
tigheyt mogen verkrijgen, ende dat wy gratie mogen
vinden als wy de hulpe van doen sullen hebben.
- Eccles. 17. **K**eert wederom tot den Heere, ende keert u af van uwe
onrechtveerdigheyt, ende haet boven maten seer de
afgrijpselijckheydt, ende kent de rechtveerdigheden
ende oordeelen Godts.
- Ezech. 33. **I**ck leve, seght den Heere, ick en begeere niet de doodt
van den godloosen, maer dat hy hem af-keere van sijn-
nen wegh, ende dat hy leve; Bekeert u van uwe alder-
boofte wegghen, ende waerom sult ghy sterven ô huys
van Israël?
- Pfal. 24. **D**e versuymenissen mijnder jonckheydt ende mijnder
onwetentheden en wilt niet gedencken.
- Pfal. 50. **E**en suyver herte scheidt in my ô Godt, ende den rechten
geest vernieuwt in mijne binnensten.
- Pfal. 78. **H**eere en weest niet gedachtig onser ouder boofheden,
laet uwe bermhertigheden ons haestelijck voorko-
men; want wy sijn uytermaten seer arm geworden.

HET VI. CAPITTEL.

**Van de Biechte, welck is het tweede deel van de Pe-
nitentie; ende ten eersten van de generale Biech-
te, ende de profijten der selver.**

*Maer het
berouw
moet de
biechte
volgen.*

Het berouw/en is nochtans niet genoech/ maer
wy moeten daer-en-boven dooywandelen den
wegh van den tweeden dagh/ dat is/ het tweede deel
der penitentie: op dat ghelijck wy metter herten ge-
looben tot de rechtveerdigheyt/ dat alsoo met den
monde onse belijdinge geschiede ter saligheyt. Wat
begint ghy hier te twijfelen/ oft te vreesen? ghy zijt
eenen mensch/ ende 't gene dat de andere menschen
geschiet is/ kan u ook geschieden; dwalen/ vallen/en
ontwe-

onwetende zijn. Seght dan met den Propheet: **Ick heb gesept/ ick sal mijne onrechtbeerdigheden tegen my selven booz den Heere belijden; ende ghy hebt de boosheyt mijnder sonden vergeven. Dus en keert u herte niet tot de woorden der quaetheydt/ om t'ontschuldighen de onschulden in die sonden/ noch en weest niet beschaeint uwe sonden te belijden. Want die sijne sonden verbozght/ die en sal niet boozspedig zijn; maer diese belijt ende laet/ die sal bermhertigheyt verkrijghen.**

Psal. 31.

Psal. 140.

Ecclef. 4.

Prov. 28.

Wilt ghy dan upter herten u bekeeren tot den Heere? siet hier is den wegh; overdenckt alle uwe jaren in bitterheyt uwer herten/ ende stelt u tot eene oprechte ende waerachtighe generale biechte uwer sonden / 't en waer sake dat het uwen Biecht-vader anders geraden bonde. Noch en bzeest niet eenighe pijnende moepelijckheyt aen te nemen booz uwer ziele saligheyt; maer weet boozseker dat dese biechte/ is 't sake dat ghy u wilt laten gelepden/ eben licht is om doen/ als aen sommige / de gene diese alle werken doen. Ghebzuucht hier toe de maniere van ondersoeken/ die by verscheyden Auctheurs gheschreven staet / want 't en sal u niet swaerder vallen te segghen/ ick heb den Heere dupsentmael bergramt/ als te seggen/ hondertmael.

Al is 't dat de generale biechte niet alrijt van noode en is/ dickwijls isse nochtans nut/ ende somwijlen oock nootsakelijck.

Sp is nootsakelijck als de boozleden biechten onvolmaecht geweest hebben/ oft by gebreck vā gheheleheyt/ oft by faute van leetwesen/ oft dat den Biechtvader geene wettelijcke macht en hadde: want by sulcken gebal/ so soude dese moeten gedaen worden.

Wanneer eene generale Biechte vā noode is.

Sp bzencht oock menighbuldighe profijten by/ al is 't dat wy niet boozseker en zijn / dat de boozleden Biechten eenigh gebreck gehad hebben. Want sy bzencht den mensch ten eersten/ tot eene kennisse ende kleyn achten sijns selfs. Ten tweeden/ aengesien dat hier in een kloek werk van oormoedigheyt ghelegen is / soo woꝛdt Godt almachtigh hier booz oock verweckt / om den mensch eenighe bysondere

Verseyden profijten komende up eene generale Biechte.

gratien ende gaben mede te deplen : gelijck wy sien ghebeuren aen den ghenen / die dese sozghbuldelijck doen / dooz het aenneimen van een nieuw leben / als die hare rekeninghe van alle kanten nu effen ghestelt hebben. Ende hierom wordt dit selve booz alle boozgestelt den genen / die haer tot een religieus leben begeben / om dat sy haer selven sos veel te bequamelijcker tot een nieuwen volmaechter leben souden mogen schicken. Ten derden / sy gheeft den mensch eene gerustheydt ende seeckerheyt in 't midden van alle twijfelachtigheden ; waer dooz 't dickwijls gebeurt / dat veel menschen dooz den H. Geest gedzeben zijnde / deselve doen in de ure des doots.

Booz wie
eene gene-
rale Ziech-
te profijte-
lijck is / of
te niet.

Zemercht nochtans wel / dat de generale ziechte alle menschen niet nut en is : Ten eersten / en dientse niet den genen / die dooz groote vreesse en ongerustigheden des herten gedzeben worden : want booz soodanighe en is het geene medecijne / maer veel meer een crups ende eene geduerige quellinge ; want sulcke menschen haer te vergeefs hier dooz soecken te vreden te stellen / aenghestien dat sy desen vrede dooz geenen anderen middel / dan dooz de gehoorsaemheyt alleen / en eē vast betrouwē bergeselschapt niet eene oprechte liefde Godts sullen verkrijgen. Want alsoo langh als sy in het overdencken van hare sonden / die niet anders dan duysternissen en zijn / besich zijn / wordt haerliedder verstant meer ende meer bedonckert. Maer is 't sake dat sy niet betrouwen en liefde tot Godt gaen / sy sullen hem binden / ende van hem verlicht worden. Ten laetsten / is 't seker / dat ghy u eens moet gerust houden / ende dit sal ontwijfelick veel beter gheschieden dooz eens anders goetduncken / dan dooz u eppen ; waer af u geseyt is : Die u hoort die hoort my / daerom volgt dese leeringe. Daer-en-boven / het is onmoghelijck dat eenen mensch sekerlijck kan geraken tot het getal sijnder sonden : waer upt volght / dat hy hier toe niet verbonden en is / maer dat het genoegh is / dat hy hier ghebruycke / eene sedelijcke oft menschelijcke neerstigheydt ende sozghbuldigheydt / ghelijck als men placht te doen in eenige sake / diemen ernstelijck be-
hert.

Luc. 10.

hert. Want het Sacrament der penitentie is ingestelt/ niet tot eene pijnige ende quellinge/ maer tot troost ende solaes. Ende dit wel verstaende/ aengaende de boozleden sonden.

Nu aengaende de teghenwoordighe/ als eenen mensch/ die Godt upter herten vzeest/ ende hem in gheender manieren en begheert te vergrammen/ twijfelt/ so mach hy hem wel laten boozstaen/ dat hy daer in niet bypwillig geconsenteert en heeft. Want aengesten/ dat hy soo rijpelyck ende vastelyck by spselben gesloten heeft/ Godt te dienen/ soo en kan hy dit booznemen oft pzoopost soo lichtelyck niet vzecken/ dan/ t'eenemael contrarie doende/ ende met eenen volkomen wille: ende het waer goet/ dat hy hier toe van niet te sondigen Godt tot getuyghe name/ ende spselben in deser boegen 's morgens wapende tegen dese benautheden ende quellingen.

Ten tweeden de generale biechte/ en is oock niet nuttigh die oneerlyck geleeft hebben/ bysonderlyck nochtans vrous-personen/ naer dat se deselve eens ghedaen hebben. Want het overdencken van ons boozleden leven/ en veel meer het verhael/ niet sonder perijckel en is; en 't is veel beter geraden 't selve achter te laten/ ende hem uytstrecken tot 't gene dat booz de hant is/ en verbolgen te belikomen den prijs ende loon die ons belooft is. Het alderbeste en sekerste is/ hier in te volghen den raedt van eenen wijzen Biecht-Vader/ den welcken ontwijfelyck niet toe laten en sal/ dat sodanige menschen eene ghenerale biechte sullen doen/ die deselve eens van geheel haer leven gedaen hebben; 't en waer saecke dat den noot van het H. Sacrament anders bereyschte: ende sal oock lichtelyck het bedroch des byants ontdekken/ dooz het welck hy haer somwijlen soekit te bzingen tot haer boozleden sonden/ van dewelcke sy nu geheelijck bezyjt ende berloft waren/ ende dat onder het decksel van Godts-dienstighedot ende Godt-zychtighedot.

Gebet voor de Biechte.

O Goedertieren God, die mijn herte en nieren doorstraelt,

Prov. 28.

Job 10.

Isai. 5.

straelt, verleent my door het bloet van uwen eenigen So-
 ne, om wiens wille, ghy my niet weygeren en kont, dat
 ick u mach verhalen ende overdencken alle mijne jaren,
 en misdaden met een rouwigh ende gebroken herte, eer
 ick sterve, ende dat ghy uwe gramschap over my wilt
 laten komen, in tijts en stonde. Dat mijne jonckheyt ge-
 gelijk den arent nu vernieuwt mach worden, op dat ick
 alsoo behagen mach uwe Goddelijcke oogen, ò alder-
 liefsten mijnder ziele; ende niet uyt noot, of, door eenige
 gewoonte, maer door een oprecht herte, met een betrou-
 wen van vergevenisse te verwerven, met eene volmaeck-
 te liefde, mijne sonden voor u, ende uwen Stadthouder
 mach belijden. Want die sijne groote sonden verbergh-
 t, en sal niet voorspoedigh zijn; maer diese belijdt en laet,
 sal bermhertigheyt verkrijgen. U is het al bekent; ende
 ghy aenschouwt alle dingen, over al; ende zijt gereet om
 te vergeven. Weest gedachtigh, o Heere, dat ghy my
 gelijk slijck gemaect, ende soo dickwijls hermaect
 hebt, dat ghy metter waerheyt moogt seggen; Wat heb
 ick mijnen wijngaert kunnen doen, dat ick niet gedaen
 en heb? Want hoe menigerhande middelen hebt ghy
 my gegeven, om te komen tot mijne saligheyt? hoe veel
 exempelen van deughden hebt ghy my in u alderhey-
 lighste leven, met uwen sueren arbeyt achter-gelaten,
 die ik nochtans veronachtsaemt heb te volgen? hoe veel
 verweckfelen van liefde in u lijden ende doot hebt ghy
 my gelaten? Ende, eylaes, ghy hebt verwacht dat ick
 goede ende smakelicke druyven voorts-brengen soude,
 ende siet het zijn wilde druyven. Vader ick heb geson-
 digh, ende mijne sonden zijn vermenighvuldigh bo-
 ven het getal van de sandekens der zee, die ick door lau-
 wigheyt ende slappigheyt mijnder ziele by een verga-
 dert heb; maer ick come om van u gewasschen te wor-
 den, die daer zijt de fonteyne van het eeuwigh leven; tot
 u ben ick dorstigh, gelijk een hert tot de levendige wa-
 teren; ick come om van u verlicht te worden, die mijn
 licht zijt; op dat ick u beminne, o eeuwige liefde geneest
 my van mijne uyt sinnigheyt, door de welke ick u, ende
 alle remedien ende middelen mijnder saligheyt ver-
 smaecte: komt, ò mijn licht, léyt my op den rechten weg,
 o eeuwige Vader, maect my mijner sonden indachtig;
 ò So-

6 Sone Godts, geeft my dat ick de selve bekenne ende wel wege; ô H. Geest, verleent my dat ick mijne vyanden, ende de doot mach vervloecken, en van u, die mijn opperste goet zijt, my niet en vervremde. Och oft mijn gebedt mocht opklimmen voor u aenschijn, gelijk het wieroock, ten minsten desen dagh, den welcken mogelijk den laetsten sal wesen van mijn leven! Ick heb gesworen, en een vast opset gemaect te bewaren de oordeelen uwer rechtveerdigheydt. Ende al hebb' ick mijn goet voornemen seer dickwijls gebroken by faute van leetwesen, door mijne kranckheydt, nu neme ick vastelijck voor my door uwe gratie (sonder de welcke ik niet en vermach, ende overtulcks de selve van uwe Goddelijcke Majesteyt hertelijcken versoecke) inder eeuwigheydt niet af te wijcken van uwe geboden, ende die N. principaelste fonteynen ende oorsaken mijnder sonden met alle neerstigheydt te vlieden. Dit opset make ick in de tegenwoordigheydt van de H. maget MARIA, ende alle Heyligen, de welcke ick al te samen tot getuygen van dese mijne begeerte, ende als voorbidders aenroep, besondere mijne patroonen, staet my by, ende helpt my, ô soeten J E S U, mijne eenige hope. Amen.

Psal. 118

Korte practijcke, oft maniere om sijne consciencie t'onderfoecken.

De maniere van uwe consciencie t'ondersoeckē/
sult ghy bindē in het Hantboeckken van de So-
daliteyt / ende in den Lusthof van D. Makeblyde.
In 't kort / dient tot het ondersoecken / te overloopen
de thien geboden Godts / ende aenmercken hoe dat
ghy tegen dese met gedachten / woorden ende wer-
ken hebt gesondigt / ende om de memorie te helpen /
soo overloopt uwe jaren / officien / bekommeringen /
de plaetsen daer ghy geweest / ende de personen met
dewelcke ghy ghehandelt hebt; let oock wat quade
genegentheyt ghy in u selven bebt; want ghy sult
sien dat dese gemeynlijck den oorspronck is van alle
onbolmaecktheden: merckt oock wel / ende let dat
ghy de ghedaente van de sonde / sonder nochtans
rens anders sonden te verklaren / oft onnoodighe
omlegghentheden in de sonde van onhuyfsheden /
de

de sonde wel uytducht ende het getal der selber ten besten ghy kondt; (by exempel) hoe dickwijls in de weke/ in de maent/ oft dageinckis ghy zijt gevallen; oft is 't dat ghy gewoonte hebt van te sondighen/ noch en kont het ghetal niet uytducken/ alsdan is genoegh te seggen/ hoe veel jaren dat ghy costupme hadt van quade eeden!/ **Et.** maer let pncipalijck na het ondersoek/ dat ghy een oprecht leetwesen in u berweckt/ ende propoost van beteringhe/ ende namentlijck van de occasie der sonden te schouwen/ ende utwe quade passien/ als wortelen van alle onvolmaecktheden upt te roepen.

Oeffeninge oft beraedt van hem oprechtelijck
ende dickwils te biechten.

Eccl. 40.

D En mensch. **E**n swaer jock isser gelept op alle de kinderen van Adam/ van den daghe dat sy geboren zijn/ tot den dagh dat sy in de aerde/ onser aller moeder/ begraven worden: Want Heere ick en weet niet hoe dat het komt dat sy van u aensicht vluchten/ ende verborzghen hun ende hunne sonden booz u/ die in alle plaetsen aenschouwt de goede ende de quade. Maer wat doen wy ellendige? wy soeckien de sonde te verborzgen/ dat is de wonde onser ziele/om dat sy veranderen soude/om dat de sonde soude worden sondighende boben maten. Want wat is 't anders upt te stellen de Biechte/dan de medecijne? Wat is 't anders de sonden te verborzgen/ dan de wonden bedecken/ op dat sy verrotten souden/ ende de lidt-teechenen booz het aenschijn onser onwetenthept? Ick bidde u Heere geneest de schadelijcke beschaemtheydt/ met de welke d'onbeschaemtheyt bedeckt wozt: geneest d'pdele begeerte van eere/ dooz de welke men d'euwighsche schande behaelt. Helpt ons Godt onsen Salighmaker/ op dat wy onse sonden waerachtelijck ende oprechtelijck moghen biechten: ende ghy onser boosheden bermhertigh wesen.

Seer on-
wiffelijck
doet den
genen die
ijne sondē
bedeckt oft
upstelt
dit te
biechten.

Eccl. 4.
Beter is 't
hier booz;

Christus. **S**one en schaemt u niet booz utwer ziele welbaert de waerheydt te segghen; want daer is gene

eene beschaemtheydt aenbrenghende de sonde / ende
 eene beschaemtheydt aenbrenghende de glorie ende
 gratie. Oberleght wat profijt u sal toekomen van
 eene oprechte ende dickwijls gesproochten biechte /
 ende wat u komen sal uyt een valsch / ende uyt een
 langh uytstel. Indien ghy eene groote wonde / na-
 mentlyck eene doodelijcke ontfanghen hadt / en
 soudt ghy niet terstondt met groote neerstigheyt
 eenen medecijn soecken / ende hem die ontdekken /
 dit is de sonde? Indien ghy fenijn hadt ghedron-
 ken / soudt ghy vertroeben remedie te soecken / tot dat
 het binnenste uwes lichaems heel waer doozloopē?
 Indien ghy van den byandt gebangen waert / en-
 de in uwe macht ware om gerantsoent te worden /
 soudt ghy uytstellen tot der tijdt dat ghy met veel
 boepen / dat is / sonden / beswaert ende ghebonden
 waert / tot dat ghy eene lastighe slavernye langhen
 tijdt hadt gheleden? Wie isser soo dwaes / die wilt
 in ballinghschap blijven / soo langen tijdt tot dat hy
 veel goederen verloren heeft / ende uytghesloten is
 uyt een rijck erf-goet ende hooghe eere? Maer in-
 dien den mensche terstondt nae den val hem oot-
 moedelijck biechtede / hy soude van sonden aen van
 't fenijn ende slavernye ontslagen worden / ende we-
 derom aen-gheschreven onder het ghetal mijnder
 kinderen / hem soude wederom toegelaten worden
 daghelijcks met verdiensten sijne kroone te ver-
 meerderen / ende deelachtigh te zijn aller goederen.
 Die dit al veracht / ende uytstelt oft schaemt hem
 te biechten / hoe groot acht hy te zijn mijnen sone /
 ende dienaer? hoe groot acht hy de saligheyt sijn-
 der ziele / d'euwige erf-goederen / ende (dat meest
 is) mijne gramschap oft goetgunstigheyt? Seght
 my / indien pemandt beschuldigh waer van een
 stuck daer 't leven aen hingh / welcken wetende dat
 ter op deselbe upre vele uyt hun bedde / na de plaetse
 des doots / van sijne rechte ende slincke zijde worden
 gehaelt / ende dat hy oock obergedragen is / ja dat de
 officiers ende beulen daer ontrent zijn / last verfoec-
 kende om hem te bangen / ende indien desen sp selven
 met een woozdt van de doot / van eene wreede straf-
 finge /

de Biecht-
 vader als
 leen eens
 beschaemt
 te wesen /
 dan in der
 eeuwige
 heyt booz
 alle mens-
 schen.

Berispe-
 lijck is den
 genen / die
 sozghul-
 dighet is
 booz het
 tijdelijck
 goet ende
 leven / dan
 booz het
 eeuwigh.

Die in 't
 biechten
 traegh is /
 toont dat
 hy onacht-
 saem is
 in 't stuck
 sijnder sal-
 ligheyt.

De biechte / van 't verlies van sijne goederen / van des
 is eenen **Konincks** gramschap / ick segghe met een woordt
 lichten **konde** verlossen / belijvende sijn uisdaedt aen eenen
 middel om **getrouwen** bziendt / dien hy wiste seer secret te we-
 onse ziele **sen** / ende 't selbe nochtans versupmde te doen / en
 te bewa- **soudt** ghy soodanighen niet seggen onberadigh ende
 ren / ende **uypsinnigh** te wesen ? **Wensiet** de haestighe dootd
 noodtsake **van** veel menschen / de menighbuldige byanden ver-
 ijck / ghes- **gadert** om u te vermoorden / het getal der dupbelen
 merckt dat **mepne** ick / die u omringelen / ende u omgaen / soec-
 wy so veel **kende** wien sy souden mogen verflinden. **Waerom**
 byanden **en** slaet ghy uwe salighepdt niet gade ? **waerom**
 ende ver- **bertoeft** ghy / die u selven ende soo grooten quale /
 rijckelen **met** een woordt kont genesen ? **Den Hert** gequetst
 onderwo- **wesende** / loopt tot het krupdt dictamnus , de **Swa-**
 pen zijn. **luxe** soeckt het krupdt chelidonia genoemt / om ha-
 I. Petr. 5. **re** blinde jonckens siende te maecten : ende een
 mensche dooz sijne sonde beschuldicht / heeft liever
 eenen oogenblick verborghen te blijven / ende in der
 eeuwighhepdt berdoemt / dan van de straffinge ont-
 slagen ende saligh te wesen. **O ellendige** / die meer-
 der acht slaet op de schaemte dan op uwe salighept !
 die liever hebt eeuwelijck verloren te gaen / dan uwe
 sonde t'openbaren ! **Wat** soudt ghy in dit stuck u-
 wen bziendt raden / wat u selven ?

De onre-
delyjke
creatures
leeren ons
de biechte
gebyupckē.

Den mensch. **Hecere** ick sie dat het swaerder is de
 bedzeben sonden te openbaren / dan te schouwen de
 gene die noch te doen staen / ende ick moet my ver-
 wonderen ober onse uypsinnighepdt. **Ich** ben stom
 gheworden / ende om dat ick 't goet verstwegen heb-
 be / is mijne pijn vernieuwt. **Doozwaer** mijnen
Godt / ick sal u mijne onrechtbeerdighept belijden /
 ende ghy sult vergeben d'ongoddelijckhept mijnder
 sonden / dooz uwe onepndelijche goedertierenhepdt :
 want indien ick swijghe / ick sal meer beschuldicht
 wesen ; ende hoe ick langher bertoebe / hoe ick met
 meerdere swarighepdt / ghelijckmen van den egel
 seght / baren sal de sonde die ick ontfangen hebbe.

Hoe scha-
delijck dat
het is de
biechte te

Christus. **Och** met wat benauwheden zijn sy be-
 vangen in de ure des doots / die dooz hunne hoover-
 dpe / ende eene pdele schaemte zijn wederhouden ge-
 west

Pfal. 38.
 Pfal. 31.

weest van oprechtelijck ende dickwils te biechten! verbalſchē
dooz pdele
ſchaemte.
want hoe veel zijnder/die hun veel jaren balſchelick
hebben gebiecht / ende mijn bloet met voeten getre-
den/ende ſouden alſdan willen eene oprechte biechte
ſpreken; maer konnen nauwelijcken in deſe laeſte
en benoude ure des doots het feijn der ſonden upt-
ſpouwen. O wat droefheyt is 't mi om ſien/ dat dit
Sacrament/ 't welck ick tot trooſt hebbe ingeſtelt /
wozt dooz de boofheyt ende pdelheyt der menſchen/
in eene ſeer ſchadelijcke bederffeniſſe verkeert! wat
hebbe ik ſachter oft lichter konnen ſeggen/ dan: Be-
lijt uwe ſonde/ende ſy ſal u vergeben worden; biecht-
ſe booz eenen alleen / ende dat met een woozdt / ende
ghy ſult daer van ontflaghen zyn / oock van alle de
ſonden des werelts/ indien ghy die hadt gedaen.

Den menſch. 't Is alſo aldergoedertierenſten JESU,
daer en kan geene ſake lichter zyn: maer eplaes! aen
de bedorben natuere en dunckt geene ſake ſwaerd. e
noch pijnelijcker te weſen.

Chriſtus. Hoe ſo? heeft den menſch dan niet op ee-
nen tijt booz hem genomen ſijne ſonde te biechten? O dwaf-
heyt der
gner die
uptſtellen
hun te
biechten.
indien hy dat wilt doen op eenigen ſtonde / waerom
ſtelt hy dat upt van dage tot dage / gelijk ick geſeyt
hebbe / tot dat het quaet dooz het lanck vertoeven /
meerder ende erger / ende den byandt ſtercker wozt?
want de ſchaemte en mindert niet dooz het uptſtel-
len/maer vermeerdert. Ende wat groote oozſake is
daer toch van ſoo groote ſchaemte?

Den menſch. Ick en kenne geene andere / dan de
dwafse hooverdye der menſchen / die breeſen ontfla-
gen te worden dooz het bonniſſe van eenen menſch /
ende ſeer onwijffelijck verkiefen lieber booz de ge-
heele werelt beſchuldicht ende verdoemt te worden/
dan hunne ſchult booz eenen te bekennen ende daer
van by te weſen. Wy hebben lieber booz alle men-
ſchen beſchaemt te weſen / dan booz eenen ſonbigen
menſch alleen onſe misdaden te belijden / ende eene
eerlijcke victorie over ſy ſelven te behalen. Wy
hebben lieber van u in der eeuwigheyt verwoz-
pen te weſen / dan dat onſe wercken van eenen
wozm der aerden berispt ſouden worden. Wel aen Pſal. 138.

Heere/uwē oogen hebben onse onvolmaecticheyt ge-
sien/helpt ons/ende bzeect de banden onser sonden.

In dē dag
des ooz
deels sul-
len alle
berbozgen
saken ver-
toot wo-
den. De
hoobcerdi-
ge verne-
dert/en de
ootmoedi-
geberhebē.
Luc. 14.

Christus. Wat sult ghy ellendigh mensch doen in
dien schroomelijcken dagh/ als ick sal openbaren de
berholentheden der dupsternissen/ en sal verlichten
de raden der herten/ende alffer niet berbozgen en sal
zijn/ dat niet beropenbaert en sal worden/ en datter
niet gesept oft gedaen is/ oock in de meeste dupster-
nissen/sal in't licht booz de geheele werelt blijcken?
Hoe lilaer-schijnelijck sal haer dan berthoonen mij-
ne wet ende waerachtige sententie: Al die hem ver-
heft sal vernedert worden/ ende die hem vernedert
sal verheben worden.

Pfal. 54.

Den mensch. Bzeese en bebinghe zijn ober my ge-
komen/en de dupsternissen hebben my bedeckt: 't is
schroomelijck in uwē handen te vallen/o almachtig-
sten Godt! 't is schroomelijck te oberpepsen de be-
klaginge ende wee der ellendige/ welke de onnutte
schaemte sal verdoemen tot de eeuwige tozmenten:
aldaer sal de booshepdt gheopenbaert ende ontdeckt
worden/tot eene eeuwige schande/de welke waer't
sake dat so veel jonckmans/so veel dochters/so veel
mannen hadden in de biechte geopent/de sonde sou-
de hun tot eene eeuwige glorie geweest hebben. Wat
sullen wy hier op seggen/ o mijne ziele?

Heb. 10.

Pfal. 140.
De God-
bzuchtige
dooz de
biechte ge-
meten bze-
de des hers-
ten/ ende
de sonde-
ren worden
geduerigh-
nich gepij-
nigt dooz
den beul
hunder
consciē-
tie.

Christus. Mijne heylige bzienden onderwesen eer-
tijds de hunne also/ dat eenen Moninck soude ber-
klaren/hoe veel stappen hy wandelde/indien't doen-
lijck ware; sy en keerden hun herte niet af tot wooz-
den der booshepdt/om te ontschuldigen de ontschul-
den in de sonden;maer sy wiessechen hunne sonden af
met dickwijls ende ootmoedelijck te biechten: Hier
dooz ghenietteden sy soo grooten bzeede ende inwen-
dighe blijdschap; daer de sondaren gheduerighlijck
ghelijgh worden van den beul hunder consciē-
tie/ ende soo veel te wzeder/ hoe 't selve heymelijc-
ker geschiedt: sy bzoepen het serpent in hunnen boe-
sem/ ende het vernielende vper. Dunct u dan dat
de biechte lanck uytgesteld dient te wesen/ op dat de
straffe dies te langher/de vergiffenisse te swaerder/
ende d' inwendigh knaghen/ oock in 't midden der
wel-

wellusten/ te onberdragelijcher soude wesen? Want (soo mijnen Propheet seght) de boosheydt van Ephraim is t'samen ghebonden/zijne sonden verborghen / de pijnen van eender barender vrouwe sullen hem overkomen. Siet ontdeckt die aen eenen met een woordt/ende den brede met de stilheydt des ghe-
moets / daer ghy naer verlanght / sal u wederom toekomen/ende alle goet met haer. Noch sy en openbaerden niet alleenlijck opentlijck ende oprechtelijck hunne weghen in't Sacrament der Biechten/maer sy gaben oock een gemeyn ende klaer teecken/ende openbare kennisse der dubbelscher gedachten / indien sy beschaemt waren die aen den Onderlinck oft obersten te openbaren : aldan waren sy gherust ende sonder sozge als sy hem gheheel bekennt waren/want sy wisten aldan dat den Oudt-vader niet en soude roc-laten/ dat hun meerderen last soude opgelept worden/als sy souden kunnen draghen; want sy die hunne kracht hadden verklaert / en bresden niet/maer wenschten veracht te worden. Ende bemerk dat dese mijne instellinge en Goddelijk booznemen seer secker is/ dat den genen die hem vernedert ; sal verheben worden. Daerom en berliesen soodanighe noyt hunnen goeden naem / maer vermeerderen dien eer / want riyn woordt en kan niet missen en is onbedrieghelijck/ ende mijne oordeelen blijven in der eeuwigheyt: Want soo ick geseyt hebbe/van der eeuwigheyt af hebbe ick gestelt ende geordineert : Dat alle de ghene die hem vernedert/ sal verheben worden; ende alle de ghene die met 't verswijgen zijnder sonden hem pooght te verheffen/ sal verloos bedwongen worden dooz eene te spade penitentie oft leet wesen/het vier dooz den roock/ende de wonde dooz den stanck te ontdecken ende t' openbaren.

Den mensch. O goeden JESU! hoedanige profijten bemerkte ick? met hoe veel goederen/met hoe veel beloften noot ghy ons/ om die leelijcke ende schadelijcke ghebepnstheyt te verwinnen/om dat onse zielelen dickwijls in u dierbaer bloedt gewasschen/ ende onse wonden souden genesen worden/om dat wy tot

Ofez 13.

Cass. lib. 4.
Instit. c. 4.March. 23.
Die hem
in de biechte
te veroof-
moedicht/
wozt daer
naer van
Godt ver-
heben.

Matth. 23.

u wederom souden keeren / om dat wy supber hart herten souden zijn / om dat wy ten laetsten tot u souden komen / dat wy u souden aenschouwen / regnerende met den Vader ende den H. Geest in der eeuwighejdt der eeuwigheden.

Gebedt om wel te biechten.

Godt is
ober al en
aensiet al
watter in
de werelt
om gaet.

Pfal. 31.

Pfal. 90.

Ioan. 1.

Pfal. 61.

Eecl. 19.

Gal. 3.

Iob 20.

O Eeuwige waerheyt, mijnen Godt, die ondersoeckt de herten ende nieren, ick sal u mijne sonde belijden ende niet verbergen : want indien ick in den hemel opklimme, ghy zijt daer; ende indien ick nederdale in der hellen, ghy zijt daer tegenwoordigh. Ghy weet alle dingen eer die geschieden, ende ghy en kont de sonde niet aensien. Ick sal dan tegen my selven mijne onrechtveerdigheyt belijden, en ghy sult vergeven de boosheyt mijnder sonde : Ick sal die belijden voor eenen mensch, als voor u mijnen Godt, en ick weet wel dat ghy door uwe goedertierenheyt, sijne tonge ende mijne wegen sult ftieren. Uwe waerheyt sal my met eenē schilt omringen, ende ik en sal niet vreesen van de nacht-vreesse, maer u oordeel, o eeuwige Waerheyt! in't welck de raden der herten sullen worden verklaert, ende de verborgentheiden der duysternissen sullen geopenbaert worden. Door u Christe Iesu is gemaect de gratie en waerheyt : sonder u zijn alle kinderē der mensché ydel en leugenachtig in hunne weegh-schalen, om dat sy door de ydelheyt al t'famen souden bedriegen, en zy ellendige souden bedrogen worden, als zy verbergen willen voor den genen die t'al fiet, en den snellen getuyge hunder boosheyt. O hoe veel sullender in u oordeel, affeggende het masker der geveynsthejdt, voor geheel de wereltdt beschaemt blijven, en men sal aldan sien de gewitte graven, en dat zy hun selven schalckelijck hebben verootmoedight, wiens binnenste waren vol bedroghs. O onverstandige, wie heeft u betoovert, om der Waerheydt niet onderdanich te zijn? Ghy hebt u geschaemt u selven voor eenen mensch te beschamen, en fiet voor geheel de werelt sal de boosheyt der aerde geopenbaert worden. O hoe kort is den lof der goddeloosen, ende de blijfchap van dē geveynsden duert als een oogeblick! Indien sijne hooverdye klimt tot in den hemel, en sijn hoofft de wolcken geraeckt,

raeckt, hy sal als eenen mest-hoop ten eynde verdorven worden, en die hem gesien hebben, sullen seggen: Waer is hy? De hemelen sullen sijne boosheyd openbaren, ende de aerde sal tegen hem opstaen. Wee u die diep van herten zijt, en verborcht voor den Heere uwen raet! wiens wercken zijn in duyfstermissen, en sy seggen: Wie siet ons, ende wie kent ons? Heere ghy siet ende aenschout op alle plaetsen de goede ende de quade, ende daerom en sal ick mijn herte niet af-keeren tot de woorden der boosheyd, om te ontschuldigen d'ontschuldigen in de sonden; maer vrywillighlyck sal ick offeren, en ick sal aen uwen naem belijden, want dien goet is. Ghy sult my wijzen den rechten weg door den genen, die ghy u gewerdicht hebt my tot eenen leyts-man te geven, hem sal ick hooren als u selven: want daer en is geen raet, daer en is geene voorfinnigheyd Heere, dan die van u komt; alle onse voorzichtigheden zijn onseker: ick bidde u Heere, geeft hem eenen oprechten geeft, op dat hy mach bekenen de wonderheden van uwe Wet, dat hy my opene uwen goddelijcken wille, die ick seer begeere te weten, ende u alleen te behagen en te dienen in oprechte heyligheyd ende rechtveerdigheyd, in ootmoedigheyd ende verduldigheyd, in volmaeckte suyverheyd ende getrouwe liefde alle de dagen mijns levens, Amen.

Die dwaes is de mensch/ die liever heeft in de dagh des dootdeels vooz de geheele werelt dan nu vooz eenen mensch be-schaemt te wesen.
I Sai. 29.
Psal. 141.

Practijcke om de sonden te biechten.

D' Eerste. Bemerckt dat den dupbel/en namentlijck op desen tijt geene sake meer en beneerstigt/ dan om de menschen dooz eene groote dwaesheyt/ doock somwijlen de Godbzuchtige/ sonderlingh de vrouws-persoonen te doen hunne sonden berstwijgen/bedecken/ ontschuldigen/ en geene bermaninge toe te laten; ende alsoo met eene groote loofsheyt (gelijck S. Bonaventura seghet) alle remedien tegen onse sonden ende gebreucken onst' ontrecken. O hoe veel aenghenamer zijn vooz Godt de meeste sondaers/ dan soodanige gebeynsde menschen! want die lichtelijcker dan dese/ om datse flou ende lou zijn/ genesen worden. Een pghelijck dan vooz het eerste moet hem gewoon maken sijnen Biechtvader/ ende indien hy eenen Religieusen persoon is/

Den dupbel doet neerst om onse biechte te doen verbalsche dooz berstwijgen of ontschuldigen/ &c.

sy selven oock oprechtelijck openen aen sijnen Obersten; en niet alleen sijne gebreken / maer oock de bekoringen ende andere Godtbruchtige oeffeningen.

Beter ist
sijnen ge-
setten
Biecht-
vader te
verande-
ren/dan
een onbol-
maecte
Biechte te
spreken.

De tweede. Maer hoe wel dat het geraden is hem te biechten aen eenen sekeren ende gesetten Biechtvader/nochtans/indien het selve schijnt schadelijck te sijn aen de bysphepdt/ gelijk het somtijts gebeurt; so en is't niet alleenlijck goet/maer noodigh den selven te veranderen:ende men moet lieber gaen by eenen onbekenden ende in 't doncker / dan dat de ziele dooz het verswijgen van den stommen dupbel/ getrocken soude worden in de upterste pijnen en dupsternissen. 't selve moet men doen/ indien men dooz de biechte vzeest eenigh perijckel der ziele/ oft openbaringe der sonden. Hierom heeft onse Moeder de heplige Kercke ingestelt / dat in der vrouwen Kloosters / ten minsten dziemael 's jaers / dooz de Bischoppen/andere Biechtvaders/dan den gewoonlijcken soude gegeven worden. Hierom wort oock in de aflaten die men Jubileum noemt gemeynlijck eenē pegelijcken / oock den Religieusen geoozloft hun te biechten aen een pegelijckē/ die eens daer toe macht ontfangen hebben. Maer de discrete Obersten/en die oprecht pberigh zijn der zielen / boozsien geerne in dit ongebal / ende geven van selfs ooizlof om aen eenen anderen te biechten/gelijck zy niet reden behooren te doen/ indien sy bemercken/ dat hunne ondersaten anghst en benouwtheyt der conscientie lijden; berre is't van daer/dat zy 't selve souden wepgeren te doen. Doozwaer dit te wepgeren/ sonderlingh in Vrouwen Kloosters valt seer hert/ en die om Chzistus wille hun hebben laten binden/dese (by maniere van seggen) in stricken te verwerren / ende in de haben der salighepdt haer de poozte der selver / eylaes! te slupten. Hierom heeft wel boozsichtelijck gedaen de salige Moeder Teresa in hare Oidze/ 't bypberkiezen van eenen Biechtvader gevende. Ghy siet hoe grooten bysphep men hier moet gebuyckē. Daerom en kan ick niet geraden binden / dat men de biecht-kinders aenloctit; maer den raet van den eerweerdigen D. Alvarez heeft my altijt goet ende

Concil.
Trident.

Den pberigh
Obersten/staet
toe sijne
ondersaten
die benaemt
van con-
scientie
sijn/eenen
anderen
biechtvader
te laten
gebuyckē.

profijtelyck gedocht/dat den Biecht-Vader die soude hooren ende helpen / die den Heere tot hem soude gesonden ende gestiert hebben; want vooz dese geeft den Heere hem gratie/ende (om soo te seggen) spijse/waer mede hy hunne zielen soude spijssen:ende d'ootmoedigheyt wijst dit oock upt; want indien een pe-gelijck een ander beter dan sy selven achten moet/ so moet hy oock pepnsen / dat een ander bequamer is om de zielen te helpen: en niemant en moet hem laten voozstaen dat hy daerom bequamer is / om dat hy misschien geleerder en ervarender is / aengesien hy wel weet / dat het Gode alleen toestaet te trecken/ te genesen/ ende de zielen te stieren tot het eynde ende de volmaecktheydt / die hy hun heeft toege-schickt:maer dat de voozsichtigheden der menschen bedriegelijck ende onseker zijn. Dit vooznemen van sommige wozt oock vooz loffelijck gehouden/dat zy den Biecht-vader gebuycken / dien den Heere in hunnen gewoonelijcken stoel of biecht-plaetse gestelt heeft / ende hier in volgen met ootmoedigheyt sijne Vaderlijcke voozsichtighejdt. Hy weet wien hy tot pemanden sepnt:also heeft hy gesonden Philippum tot den gesneden Ananiam/ tot Paulum / Petrum tot Cornelium / ende hy en heeft die niet alleen gesonden/maer oock van te boren onder-recht/ wat sy moesten doen / ja dat meer is heeft de sepndinge tot Cornelium met een miraekkel betuyght.

De derde. Men moet tot eenen Biecht-vader verkiefen eenen geleerden / voozsichtigen/ rijpen man; niet die veel ende vleyende woorden gebuyckt; ick segge dat vooz de vrouwen/want dese gelijk sy moeten schouwen de gemeynsaemheyt met den Biecht-vader / moeten sy oock hun wachten van dickwijls hem te besoecken/ende langh t' samen-spreken/'t en waer sulcks den noot vereyschte; ende dat moet alsdan met korte woorden geschieden/ende noyt sonder getuyge/alwaer't oock eenen Engel upt den Hemel: also hebben alle H. Vrouwen ende Mannen gedaen. Die eenen anderen wegh in-gaet als hy kan / en volghet de voetstappen der Hepligen niet/ ende moet vreesen de straffe zijnder vermetelijckheyt.

Ten bestaemt niet dat de biecht-vaders gesamt tot hun aenslocken/maer moeten hooren die van Godt tot hun gesonden woꝝde.

Men moet eenen geserten/geleerden ende Godt-vruchtigen biecht-vader verkiefen.

De biechte
moet oot-
moedigh/
hoer en
klaer we-
sen.

De vierde. Men moet in 't biechten sinder son-
den hier op wel letten / datmen yn-selven daer toe
begebe niet diepgrondighe ootmoedigheyt; datmen
sijn sonde uytspreke niet goede ordie; niet clare / ge-
schichte en hoer woorden/achterlatende de genera-
le beschuldiging/die geene fouten in't bysonder en ra-
ken; en van veel persoonen onder conditie of besprekt
woorden gebiecht: (by exempel) Ick biechte my van
achterklap/ is 't dat ick achterklap gesproken heb-
be; en so van andere sonden/schouwende oock so veel
als 't mogelijk is lange propoosten en verhaelselen/
sonderlingh in't gene dat de suyberheyt aengaet: ge-
merkt dat een lanck verhael of beschuldiging in dese
materie dickwijls niet sonder perijckel en is / soo
voorden genen die hem biecht/als voorden Biecht-
vader: 't is genoeg datmen uytlegt de gedaente van
de daedt oft sonde / dat is / de circumstantie of om-
stant/die de sonde swaerder maekt/ gelijk sijn d'om-
standen van den persoon/ of die ghout/ of die Reli-
giens/ of die met beloften verbonden is. Maer wilt
ghy u bequamelijck bereyden tot de biechte/ ghe-
bryekt de maniere van 't gemeyn ondersoeck. Ten
1. danckt God dat hy u tijt van penitentie heeft ge-
geven. Ten 2. bidt om licht/op dat ghy uwe sonden
mooght bekennen / ende die verfoepen. Ten 3. on-
dersoekt u. Ten 4. verweckt leetwesen. Ten 5.
maect een vast voornemen van u leven te beteren;
ende ghy sult u selven mogen ondersoeken waer in
ghy tegen God/tegen uwen naesten/ en u selven ge-
sondicht hebt niet ghepeysen/ woorden/wercken en
achterlaten: oft oberloopt de wercken van den da-
ge/ende vergadert drie oft vier / (alffer niet swaers
en is) om u daer van in de biechte te beschuldigen;
maer doet meest u beste om een waerachtig leetwe-
sen te verwecken/ en sterck voornemen van beterin-
ge te maken. 't is seer geraten om eene beerdighe
biechte te doen/in't dagelicx ondersoeck aen te teke-
nen het gene men moet biechten: tot het leetwesen
sal grootelijck helpen te lesen de maniere ende ver-
wekkinge der selver/ voorgestelt/ fol. 119.

De vijfde. Hoe wel 't dickwijls biechten te prijsen
is /

Maniere
van syne
conscientie
't onders-
soeken/ en
hem tot de
biechte te
bereyden.

is/ nochtans moetmen hier in matigheyt gebzuycken. Men de Priesters soude ick raden hun dagelick te biechten/ na het exempel der Hepligen: maer booz de Godtbezuchtighe wereltsche menschen/ is 't ghe-
noegh eens oft tweemaels in de weecke het selve te doen/ ende dat in 't kort; 't en waer den noot anders bereyschte. Men moet hem wachten dat de biechte niet en geschiede dooz eene gewoonte / maer een pegelijck moet hem poogen die also te doen/ als oft hy nae de selve ter sondt moeste sterben; nochtans niet scrupuleuselijck ende met angst. 'T is seer profytelijck ende saligh d'eene biechte by d'andere te gelycken/ ende hier upt bemerkien wat boozganck men gedaen heeft.

Hoe dick
wijls het
betaemt
datmē hem
biechte.

De seste. Vele hebben seer wel beschrebe met wat eerweerdigheyt/ ootmoedigheyt ende maniere men moet biechten: hierom ick vermane alleenlijck hier eene sake/ te weten/ als den genen die hem biechten wilt/ sijne booz-biechte spzeekit: Ik belijde voor God, &c. oft den Confiteor, &c. dat hy aenmercke ende ernstelijck pepsē / dat hy niet en spzeekit aen eenen mensch / maer aen Godt / booz wien alle dinghen klaer ende openbaer zijn / ende niet en betrouwe op eenige menschelijcke boozsichtigheyt/ maer op God alleen ende sijne onepndelijcke gratie; dat hy daer komt als om gewasschen te worden in 't bloet Christi. Daer naer als hy gekomen is tot dese woorden: Mijne aldermeeste schult, oft Mea maxima culpa; dat hy wederom berwecke leetwesen/ ende daer by voegende ten minsten met der herten: 'T is my leet/ dat ick booz soo veel weldaden / soo grooten liefde van mijnen Godt/ anders niet dan sonden in wisselinge oft wedergifte hebbe ghegheben. 'T is goet dat dit insghelijcks geschiedt naer de biechte / tot de selve woorden diemen gemeynelijck naer de biechte herhaelt. Indien de korthepdt des tijts niet toe en laet eene lange boozbiechte te spzeken/ soo moetmen ten minsten eene korte ghebzuycken / te weten dese oft diergelijcke: Ick biechte my booz God almachtig/ de H. MARIA, alle Hepligen/ en u Dader/ want ick te veel hebbe gesondigt/ 't is mijne aldermeeste schult;

Wat dat
men in de
boozbiechte
te moet
pepsen.

oft in 't Latijn: Confiteor Deo omnipotenti, B. MARIAE, omnibus sanctis, & tibi Pater; quia peccavi nimis, mea maxima culpa.

Dat dat-
men na de
biechte
moet doe.

Als ghy nu op de boozsepede maniere uwe biechte
gesproken hebt/ Ten eersten/ looft God: Ten twee-
den/ begeert gratie/ op dat ghy u mooght beteren;
mistrout op u selben/en betrouwt op Godt: Ten derde-
den/ vernieut u booznemen; booz alsoo veel als ghy
kiondt/ boozsiet d'oozsaken/ende neemt booz u die te
schouwen: Ten vierden/ volbringt uwe penitentie/
lesende de Ghebeden die u bevolen zijn. Ghy sult
daer mogen byboegen eenighe kastijsinghe des lic-
haems/ als soude mogen zijn ongemackelijck knie-
lende / oft yet diesghelijcks dat het lichaem moepe-
lijck ende pijnelijck valt; oft wel geven eenighe ael-
moesse/ ten minsten eene geestelijcke/ biddende booz
uwen naesten / ende sonderlinghe booz de gene die u
niet wel toege daen en zijn; want alsoo sult ghy vol-
brocht hebben de dziederhande manieren van goede
wercken.

Gebedt naer de Biechte.

Psal. 88.

Ick sal uwe ghenaden, ô Heere, in der eeuwigheydt
verheffen, die my soo dickwils in u dierbaer bloedt
gewasschen hebt, ende in het badt uwer tranen, die ick
cylaes! uwe Goddelijcke Majesteit, sonder beweeght
te worden, sie storten. O oneyndelijcke goetheyt, hoe
grootelijcks acht ghy eene ontrouwe ziele, waer voor
ghy 't Hemelsch palleys verlaten hebt, en uwe ziele te
pande ghestelt; ende overghegheven in de handen van
uwe vyanden? Ghy hebt u erf-dom ten laetsten aen-
gesien, ende met lanckmoedigheydt tot penitentie ver-
wacht, ende niet verworpen van u aenschijn, maer wel
alle mijne sonden in 't diepste der Zee. O Heere ver-
sterckt doch het ghene dat ghy in my ghewrocht hebt,
ende weest mijns bermhertigh, op dat het laetste niet
erger en zy dan het eerste, naer dat ghy my ghebrocht
hebt tot u lieffelijck omhelsen, door eene quijdschel-
dinghe aller mijnder sonden. Och oft ick brandede in
uwer Goddelijcker liefde, op dat door mijne groote
slappigheydt my niet benomen en worde, ende aen een
ander

ander ghegheven, 't gene dat ick nu ghekreghen heb, ende dat ick my doch niet en verworpe tot mijne oude sonden. O beinner der menschen, 't is my leet, dat ick u tot eeniger tijdt vergramt heb, om dat ghy goet zijt; niet ten opfichte van de helle, oft dat ick de hemelsche vreughden soude moeten derven. Och, oft ick dit soo mocht gevoelen, gelijkmen gewaer wort ende gevoelt 't ongemack des lichaems, het verlies van kinderen, van rijckdommen ende tijdelijcke goederen, &c. En nochtans die u verliest, verliefet al, den hemel, de hulpe ende bystant der Heyligen, uwe vriendschap, ende alle goede wercken. Ende ghy, ô Heere, en hebt onse goederen van geen en noode, maer wenscht, dat ick hier saliglijk, ende hier namaels eeuwelijcken leve, ende dat met een gerust herte, 't welck met u vereenicht en aen u gehecht zy. Ick sie het Heere, ende ick ben beschaemt, en alsdan meest, als ick bemercke ende overdencke, datmen ten opficht van eene ydele glorie, ter begeerte der rijckdommen soo veel doet, ende dat uwe liefde soo veel van my niet verkrijgen en kan: maer ick bidde u wederom, vergevet my, o Heere, vergevet my, door uwe verdiensten ende het dierbaer bloedt van uwen eenigen Sone, den welcken ick uwer Goddelijcker Majesteit opdraege, ende in de vereeninge van sijne verdiensten, al het gene dat my aengaet, om u te dienen. Waer door ick voortaan betrouwe ende verhope, maer sonderlinghe door uwe gratie, een nieu leven te beginnen. Komt my te hulpe alle Godts Engelen, alle mijne heylige Patroonen, op dat ick al het gene dat ick in de tegenwoordigheydt van de alderheylighste Drievuldigheydt, ende van u-lieden alle voor my neme, door de Goddelijcke gratie soude mogen volbrengen, Amen.

Het ghene datmen doen moet naer de
generale Biechte.

Siet ten eersten / hoe dat ghy nu met grooten ar- Ten eer-
bejt / met den verloren sone in gratie ontfangen sten / na de
zijt / ende bedanckt Godt uyt het binnenste uwer biechte
herten / ende volghet Magdalena naer / ende maect moerment
een propoost / dat ghy naer haer exempel / al het God danc
ghene dat ghy tot noch toe ghebruycht hebt / om seggen.
de

de ydelheydt deser werelddt te dienen/ wilt Gode al-
machtigh toe-epgenen.

Ten twee-
den/ opset
maken van
niet meer
te sondigē.
Ioan. 5.

Ten tweeden / laet u boozstaen / dat dit tot u ghe-
seydt is : Siet ghy zyt nu gesont gemaect / en wilt
nu niet meer sondighen / ende verweckt in u selven
wederom een waerachtigh berou / in de tegenwooz-
dighheydt van Godt almachtigh / ende alle zijne lie-
be heylighen / die ghy hier toe sult nemen tot ghe-
tuygen; ende belijdt booz haer-lieden / dat ghy in der
eewigheyt niet afwijcken en sult van de gheboden
Godts.

Ten der-
den / booz-
taen de ge-
legenthe-
de der sou-
den schou-
wen.
Eccl. 3.

Ten derden / oberleght welck dat u quade gency-
gelijckheden zijn / en de booznaemste occasien die u
tot sonden bzingen; ende laet u boozstaen dat ghy u
beste moet doen om dese te verwinnen: want die het
perijckel bemint / sal daer in vergaē. En desen booz-
waer en schijnt in geender maniere tot een oprecht
berou gekomen / en waerachtelijck tot God bekeert
te zijn / den welcken / wel wetende dat hy dooz sul-
ken doozsake seer dickwils gevallen is / en dooz 't dik-
wils vallen altydt kranker en kranker geworzen
is / en niet tegenstaende hem byzwilliglijk in dit sel-
ve perijckel wederom stelt / by exempel te hanteren
met ongelijke persoonē / niet dzonckhaerts / etc. Segt
my ter goeder trouwen / waer 't sake dat ghy twin-
tighmael op de selve plaetse / cene groote tijdelijcke
schade dooz 't verlies van goeden gekregen had / en
sout ghy de selve niet schouwen ? Waer 't by aldien /
dat ghy op sulcken plaetse doodelijck gewondt had
geweest / en sout ghy dese niet blieden ? Waer 't sake
dat yemant dickwils hadde geweest in dangier van
sijn leven / van schip-bzake te lijden / van verlies van
eere ende goederen / ende sy-selven nochtans weder-
om willens ende wetens / sonder eenighe redene oft
doozsake / in de selve perijckelen en dangieren wierp;
sout ghy gelooben / dat hy in aller manieren begeert
hadde van schip-bzake t'ontgaen / oft wel eer / dat hy
heeft willen verlooren loopen ? Desghelijcken be-
hoozt men neerstigh ende boozsichtigh te wesen / om
alle perijckelen / die onse ziele eenigsins souden mo-
gen hinderen / t'ontgaen.

Hier

Hier toe dient oock te bemercken/ tot wat gebreke wy meest genepghyt zijn/ want een yegelijck heeft sekerre fouten/waer upt d'andere spruyten; dese moeten uptoepen/ oft wel als fonteynen toestoppen/ 't welk sal konnen geschieden/ dooz het besonder examen oft onder soeck (alwaer wy naderhant breeder af sullen spreken) en dooz eene sonderlinge neerstigheyt/ om ons in alles te versterben ende te breken.

Ten vierden/ overlegt neerstelijck het gene dat u te doen staet/ en siet hoe dat ghy uwe wercken beter ende volmaeckter sout mogen uptoechten.

Ten vijfden/bemerckt wat dat u soude moepelijck en swaer van een ander aenghedaden worden/en wat u dies aengaende ghemepnelijck placht te ontmoeten: en ten eersten/ neemt dit van de hant Godts tot boldoeninge uwer sonden/ en daer-en-boven bereypt u daer toe noch op andere manieren / om het selve kloeckelijck te verdragen.

Ten vierden/ een opset van alles beter te doen.
Ten vijfden/ hem bereyden tot lijden saemheyt.

Patroon van goede propoosten, naer de generale biechte, dienende om ons leven te beteren.

Rypelijck doozsien hebbende den staet ende ghelegentheyt mijnder conscientie/ neme ick vooz my met Godts hulpe /

Ten eersten/ dat ick wel en Chzistelijck begeer te sterben / en op deser maniere mijn leven wil aenleggen/aengesien dat soodanig de doot is/ als het voozgaende leven geweest is: over sulchs verkiefe ick in desen weg/ ende in het gene dat mijne ziele saligheyt aengaet N. den welken ick houde vooz een geleert en Godbzuchtig man / ende neme vooz my/ den selven mijn gantsche ziele te kennen te geben / en zijne onderwijfsinge dies aengaende te volgen/ ende dickwijls met hem te spreke van het gene dat den voozganck der selver aengaet; voozts van hem te versoecken/ dat hy my bypelijck / ende sonder vermypen van alles vermane. Heipt my hier in/ mijnen Heere ende mijnen God/ want ghy zijt God mijne sterckte/ ende mijne toeblycht; en ick en begeere anders niet dan u te soecken ende te beminnen upt het alderbinnenste mijnder herten/ Amen.

1. Propoost van het verkiezen van eenen stadigen Biechtvader.

Ten

2. Doos
poost van
op sekere
tijden te
biechten /
ende ten
D Sacra-
mente gaē.

Ten tweedē/aengaende mijne ziele/ik neme booz
mp deselve ten minsten alle veertien dagen met het
D. Sacrament des Outaers te spijsen / maer alle
acht dagen dooz de Biechte te supberē; want ick sie
klaerlyck dat ick dooz lang beyden dickwils bedro-
gen ben geweest/ ende seer gedooft hebbe/ aengesien
dat ick dooz het uytstellen altydt ongereeder ben ge-
worden / ende dat ick mp in geender manieren by u
mijnen almachtigen God en kan ontschuldigen/ter
oorsake van mijne bekommeringe; want die van de
ziele/alle d'andere behoorden te boben te gaen. Ick
beschame mp grootelyck in de tegenwoordighepdt
van uwe Goddelijcke Majestept / dat ick soo me-
nighmael mijnen tijdt onnuttelijck oberghbezacht
heb met spelen ende dooz ledigheyt/ende occasie van
eenigh tijdelijck ghewin/ soo sozghbuldelijck waer-
ghenomen hebbe / ende alleen veronachtsaemt heb /
het gene dat mijnder ziele salighepdt aengaet.

Dan geset-
te gebeden
te doen /
ende dage-
lijck Misse
te hooren /
ende sijne
conscientie
t'onder-
soeckē.

Ick neme booz mp deselve te spijsen met het ge-
bedt/ ende u Goddelijck woort/ dagelijcks Misse te
hooren / mijne conscientie t'ondersoecken / ende ten
minsten een quartier van eene ure te besteden in het
lesen van yet goets. Want ick hier toe lede/ en daer
toe geschapen ben; ende is 't sake dat mp geboden is
altydt te bidden/hoe sal ick dit konnen achterlaten?
Onder de sieckte mijnder ziele/sal ick alle neerstig-
heyt doē van dese faute N. booz al te genesen dooz u-
we gratie/gelijckerwijs ick soude doen/waer 't sake
dat ick met eenige lichamelijke siekte bevangē waer.

Dan 't lie-
haem niet
leckerlijck
te spijsen.

Aengaende mijn lichaem/ik sal hier in wel toesti-
geholpen zijnde dooz uwe gratie/dat ick 't selve nim-
mermeer soo leckerlijck en sal onderhouden/ dat het
uwer Goddelijcker Majestept wederspannig valle:
maer sal het in sulcker boegen temmen! met mate-
lijck eten en dzincken / kleederen en bermakingen /
gelijck mijnen staet toelaet/dat het altyt bequaem zy
om de ziele onderdanigh te wesen en te dienen/maer
uwe Goddelijcke Majestept booz al. Daer-en-bo-
ven sal ick mijn uytwendige sinnen/sonderling mij-
ne oogen/ooren ende tonge bewaren dooz uwe hulpe
en bystant / als de poorten en deuren mijnder ziele.

Ten

Ten derden / aenghesien dat ick rekeninge moet geven van mijne goederē (want het u al toebehoort / ende dat ick van de selve alleen eenen getrouwen uptdeplder ghestelt ben) neme ick ten eersten boozt my / de selve niet al te sozghbuldelijck te vergaderen / maer matelijck gelijk dat betaemt; soo om mijn le- ven t' onder-houden / als oock om de gene / die ick schuldig ben te betalen / op dat zy die mijne broeders en kinderen Godts zijn / in haren noot ende gebreke niet en roepen naer den hemel om wazake tot u / die eenen Vader zijt der barmhertigheyt ende genade. Ten tweeden / op dat ick mijn hupsgefin eerlijk naer mijnen staet mach onder-houden / ende niet na het sot ende dwaes goet-duncken des werelts; want ick niet en begeere rijcker ende machtiger te schijnen / dan ick waerachtelijcken ben. Ten derden / tot eens matelijcke en tamelijcke recreatie. Want wat isser leelijcker dan de rijckdommen / die met het sweet ende den sueren arbeidt van arme menschen ende van mijne ouders by een vergadert zijn; waer mede ick den hemel kan koopen; ende de arme ende hongeri- ge menschen / die mijne broeders zijn / spijzen: te ver- quisten met het wozen van eenen teerlinck? Ec. Ick en sal booztaen niet toelaten / dat den armen te vergeefs boozt mijne deure blijbe roepen / om een beetken broodts / ende dat ick daer-en-tusschen on- nuttelijck sal verspelen / het gene daer beel armen mede souden konnen gespijst worden / ende God sou- den loben ende dancken / waer boozt ick met eenen van den hemel gebenedijt soude worden.

Ten vierden / als ick rekeninge sal hooren van mijn hupsgefin: Ten eersten / en sal ik my niet opge- blasen dragen / maer sal my laten boozstaen / dat mij- ne dienaers / mijne mede-knechten zijn. Ten tweedē / sal haer-lieden van nootsakelijcke dingen boozsien. Ten derden / sal besozgen datse ten minsten mijnen God alfo neerstelijck dienen als my / ende en sal niet anders toelaten / dan dat zy ten minsten alle maen- den eens te biechten sullen gaen / ende ontfangen het hooghweerdigh H. Sacrament / want het en is niet redelijck / o Heere / dat ick gediend worde / als ick u

3. Dan 's
gebruyck
der tijde
lijcker goe-
deren.

4. Dan 't
regeren
sijnder die
uaren.

gee-

geenen dienst en bewijse. Soo veel als aengaet een-
ge andere die my onderworpen zijn / sal besorgen dat
alle verergeringe wech-ghe-nomen / ende een yege-
lick so haest als 't mogelijk is / recht gedaen worde.

5. Van of-
ficiē / daer-
men toe
verbonden
is / neerste-
lijck te be-
dienen.

Ten vijfden / heb ick by my selvé overdocht / waer
ick van officie wegghen toe verbonden ben / ende ick
bevinde / o Heere / dat ick my soo veel te neerstiger
moet begeben tot een goet ende Godtbruchtrigh le-
ven / hoe ick meer van uwe milde handt / al ben ick
dies onweerdigh / ontfanghen heb. Voorts is my
veel te voren gekomen / het welck ick ter ceren van
uwen Goddelijcken dienst sal konnen te werck stel-
len / het welck ick als-nu in de tegenwoordighheyt
van uwe Goddelijcke Majestept neme te doen N.

6. Van
geenen tijt
omutte-
lijck over
te brengen.

Ten seften / ick sie dat ick groot acht moet nemen
op den tijdt die ghy my verleent hebt ; want desen
seer kostelijck is / ende geensins te herhalen : waer-
om ick den selven aldus bedeylt heb ; ten eersten / ge-
tijck dit mijner zielen saligheyt nut ende profijte-
lijck soude mogen wesen / ende voorts naec het upt-
wijzen van de rechte redene / ende soo veel als mij-
nen eben-naesten van my soude mogen bereytschen.

7. Van
goet gesel-
schap te
verkiezen.

Ten sebensten / aengesien datter niet gebonden en
wozt / dat so seer helpt tot een goet leven / als het ver-
keeren met goede mensché ; so sal ick dusdanige ver-
kiezen / die ick wel wete dat uwer Godlijcker Ma-
jestept getrou zijn : en daerom die sulchs niet en
zijn / sal ick niet alder neerstigheyt schouwen. Want
het quaet gaet allengskens voorts / ende kan u niet
aengenaem wesen ; ghelijck oock aen geenen goeden
Vader / oft Prince kan behagen dat sijnen sone oft
onderfaet / met sodanige menschen verkeere / die niet
anders en begeeren van raedt te slaen / hoe den sone
sijnen Vader soude mogen vermoorden / oft den on-
derfaet sijnen Koninck wederspannig vallen. Want
dit selve doen de goddeloose menschen / ons verwe-
kende en lockende tot de sonde / waer dooz Christus
onsen Saligmaker wederom gecrupst / ende wy we-
derspannig aen u mijnen Heere ende Godt worden.

8. Sy sel-
ven seker
wertē stel-

Ten achtsten / ende oy dat dese propoosten vast
ende geduerigh mochten zijn / neme ick Ten eersten
vooz

booz mp/ hier af met mijné Biechtvader alle heer- ken om des
 thien dagen te handelen. Ten tweeden/ op dat ick 't se propoo-
 selve beter te wercke mochte stellen / so stelle ick mp sten te on-
 selven dese pene van een aelmoesse upt te deplen/ ten derhoudē.
 3p dat ick dit N. gedaen hebbe. Ten derden/ is 't sa-
 ke dat het mijnen Biecht-vader goet sal binden/ sal
 ick mp selven booz eenen tijdt verbinden / met eene
 belofte van een sehere penitentie te doen/ in ghebal-
 te ick in gebzecke ben van te volbrengen 't gene ick
 booz-genomen hadde. Ten vierden/ ick neme booz
 mp dit selve daghelijcks 's mozghens te herlesen.
 Ten vijften / ten minsten alle weken oft maenden/
 dit oock aendachtelijck te oberleggen.

Gebedt, om te verkrijgen volherdigheydt in
 ons goet voornemen.

O Heere Godt, Koninck der Koningen, ende Heere
 der heyrkrachten, ick belijde u in de teghenwoor-
 digheydt van u geheel hemelsch heyr, dat ick uwer God-
 delijcker Majestejt tot noch toe wantrouwich geweest
 heb, daer ick nochtans ontallijcke weldaden van uwe
 milde ende liberale handt ontfangen heb, dewelcke ick
 niet tot uwen dienst, maer wel om tegen u op te staen,
 gebruyckt heb. O Vader der barmhertigheydt, weest
 mijns genadigh; want het is my hertelijcken leedt dat
 ick gedaen hebbe, ende ick kome met den verloren So-
 ne ootmoedelijck gratie versoekende, ende worpe my
 ter aerden voor den throon van uwe glorie, aensiet het
 maecksel uwer handen. Siet ick versake den duyvel, de
 wereldt, ende alle de pompe der selver, ende neme dit
 voor my N. N. in uwe teghenwoordigheydt, ende te
 schouwen dese N. occasien, door dewelcke ick so dick-
 wijls gevallen ben. Ick wete wel dat ick in den dagh des
 oordeels niet en sal hebbē, daer ick my mede sal kunnen
 ontschuldigen; want ghy hebt my den wegh gewesen,
 die ick moeste doorwandelen, ende dat meer is, hebt my
 meer dan andere menschenghedaen, uwe wetten ende
 oordeelen besonderlijck my openbarende, ende sonder-
 linge gratie daer toe gevende om het selve te volbren-
 gen. Ende voorwaer waer 't saecke dat ick het hondert-
 ste deel ghedaen hadde, van het ghene dat ick voor de

Enc. 15.

werelt gedaen ende geleden hebbe, ick soude volkomen-
 lick uwe wet onderhouden hebben, ende soude ontwijf-
 felijck onder uwe vrienden ende getrouwe dienaers ge-
 reeckent hebben gheweest; maer ick en ben als-nu niet
 weerdigh genoemt te worden uwen sone; maer maect
 my een van uwe huerlingen, ende geeft my uwe gratie
 door het bloet van uwen eenigen Sone Christus Jesus,
 waer door ick dese goede propoosten mach volbrengen,
 ende u, ende Christus uwen Sone, ende sijne alderhey-
 lighste Moeder mach dienen, ende met u in der eeuwig-
 heyd leven, Amen.

Schiet-Gebedekens.

Psal. 118.

Ick heb ghesworen ende een vast opset ghemaect
 te bewaren de oordeelen uwer rechtveerdig-
 heyd.

Psal. 61.

En sal mijne ziele Gode niet onderdanigh zijn? want
 van hem is mijne saligheyd.

Psal. 118.

Ick ben bereyt ende niet beroert om uwe geboden t'on-
 derhouden.

Ibid.

Mijne ziele heeft lust gehad om te begceren uwe ghe-
 boden tot alle tijden.

Ibid.

Den wegh der waerheydt hebbe ick gekoren, uwe oor-
 deelen en hebbe ick niet vergeten.

Ibid.

In alle mijn herte heb ick u ghesocht, en wilt my niet
 verstoeten van uwe geboden.

Remedie tegen de scrupulen.

De dupbel
 volght en
 quelt den
 sondaer die
 hem wilt
 bekeeren.

Daer upt
 datmen sal
 bemerken
 oft de be-
 nautheydt
 des herten
 van Godt
 oft van
 den dup-
 bel komt.

DEn dupbel heeft hoor eene ghewoonte / ghelijck
 het serpent listelijck op de hielen te volghen den
 sondaer / die van hem blucht / den selven met scru-
 pulen en benautheden der consciencie quelijck ende
 moepelijck te vallen / ende sijn herte / in't welck
 JESUS Koninck des pens ende vzedes begheerde nu
 te rusten / ongherust te maecten: zijt ghy van wille
 hem te hooren / ende onderdanigh te wesen? oft wel /
 wilt ghy sijne bedriegelijckheden en balschen aerdt
 leeren kennen; en onderscheyden oft dese benaut-
 heden van God oft van den dupbel zijn? Bemerckt:
 En is God niet het waerachtig licht / verlichtende
 alle menschen / in't welck geene dupsterheden en
 worden

worden gebonden. Gaet tot hem/ende hy sal u ver-
lichten; neemt uwen toeblycht tot hem dooz uwe
gebeden / en dat soo dickwils als ghy kondt. Den
dubbel ter contrarien stroopt dupssternissen/ beroert/
en ontstelt het herte/want hy den pzinze is der dups-
sterheden. Daer-en-boven / en is den Heere niet
onsen peys? ende en heeft hy niet gegeven bzeede aen
de menschen van goeden wille? laet u dan vastelijck
boren staen / dat het gene dat den inwendigen peys/
ende bzeede des herten turbeert / van den quaden is.
Godt is oock de waerachtige liefde; gemerckt dan
dat dese de bzeese verjaeght / leght af alle onvol-
maeckte ende slabelijcke bzeese / ende berstout u te
gaen tot hem / die u soo minnelijcken noot / seggen-
de: Komt alle tot my die beladen ende belast zijt/en-
de ich sal u vermaken.

Matth. II.

Alle de scrupulen worden tot dese naerbolgende Bedeplins-
bedeplingen gebrocht: eenige raken de biechte. *ge der*
Teghen dese / overpeyst in den eersten / wat dat Godt *scrupulen.*
dooz het gebodt der biechte/ van u bereyscht; is het *Gemedien*
pet dat ghy op menschelijcke maniere met goeder *reghen de*
trouwe / en ongebeynst u aen den Pzester sout ope- *scrupulē die*
nen? in sulcker boegen dat hy hier dooz tot kennisse *upt de*
uwes staets mach komen? want aengesien dat nie- *biechte*
mant van alles in 't besonder en kan gedachtig we- *scrupulen.*
sen / en slijt ende en eet ghy u selven niet op dooz ee-
nen sotten arbejdt? wie isser die met den Propheet
niet en moet bidden om van sijne verborghen ende
bzeinde sonden gesupbert te wesen? Doozwaer nie-
mant. Gemerckt dan dat dit so is/ te vergeefs is 't
dat ghy alle uwe boozleden wercken / &c. wilt in-
dachtig wesen/en so nauw ondersoeken / aengesien
datter naer alle deboit en neerstighejdt altijd noch
eenige bedecht ende verborghen sullen blijven/en im-
mers niet kond weten / oft ghy haet oft liefde weer-
digh zijt. Daerenboven / ghy weet upt de een-stem-
mige leeringe der Doctoren / dat naer een biechte
met behoorzijke neerstichejpt gedaē/u anders niet en
staet te biechten/dan dat gy seker zijt gedaen te heb-
ben. Ten 2. dat daer groote sonde in gelegen is. Ten
3. dat ghy daer van noyt uwe biechte gesproken en

Den scrupulose
moet ghe-
hoorsaem
sijn aen sijn
nen bierht-
bader wilt
hij victorie
berkrij-
gen.

hebt/en dat so seker/ dat ghy 't soud derren sweeren.
Dooz al/ weest gehoorsaem aen den Medecijn/ die u
Godt gegeven heeft / ende houdt dooz seker (welck
doock het gheboelen is van alle erbaren ende wijse
Leeraers) dat alleen den onderdanigen in dit stuck
victorie sal behalen. Ten 4. en weet ghy niet dat den
Heere dooz den Bierht-bader tot u spreekt / ende u
bebeelt dat ghy u sout gerust houden? wilt ghy hem
dan wederspannigh zijn?

Remedie
tegen de
scrupulen
die spruyt
uyt twijfel-
selachtig-
heyt des
leetwesens
der sonde.

Ten tweeden/ dooz so veel als aengaet het berouw
der sonden / twijfelt ghy oft zy u oprechtelijck leet
zijn? uyt wat oorsaek? wilt ghy dan dooz dese of dier-
gelijcke naderhant Godt noch vergrammen? ghy
antwoort my/ Neen; maer u overhomen d'elchwiljs
begeerten ende gedachten: 't is den dubbel die u dese
ingeest / ende u aenlocht tot het volbrengen der sel-
ber / verstoofse ende verachtse / indachtigh dat ghy
eens vastelijck dooz u ghenomen hebt / Gode aen te
hanghen / ende hem te dienen; noch soo dwaes ende
uytsinnigh niet en zijt / dat ghy 't al / oock u welba-
ren ende eeuwighe salighepdt wilt verwerpen. Ver-
nieuw dit propoost alle morgen-stonden / jae oock
dickwils binnen den dage/ ende besit altijt uwe ziele
in verduidigheyt. 't En is niet te verwonderen/ dat
ghy gelepd wort/ dooz uwe gedachten / tot het gene
dat u gewoon is geweest; de gewoonte brenghet dit
mede: dooz dese gheschiet / dat somtijdt in ons ghe-
merckt wordt eenige onbetamelijcke beweginge oft
roeringe des lichaems/ dat wy onbedachtelick spre-
ken / ende van stonden aen her-roepen 't. Maer ick
hoore u klagen dat ghy geen leetwesen en geboelt:
mogelijck geschiedet oock dickwils / dat ghy geen
vermaeck oft ghenuechte en gheboelt/ als ghy dooz
haet oft grammoedighepdt ghesondicht hebt: ende
niet teghenstaende / hoe ghy die min gheboelt/ ende
vrywilligh ghesondicht hebt / soo veel te swaerder
is uwe sonde. In sulcker boeghen oock/ hoe dat ghy
dickwils min u berouw gheboelt / hoe 't selve dooz
Godt meerder ende volmaeckter is: want wat is
het berouw? anders niet dan een versaecken der
sonde/ wenschen dat die nopt geschiet en ware/ noch
doozt:

Wat dat
leetwesen
der sonden

booztaen die niet te willen doen; gelyckerwijs om is/en waer
 beswaert ende beschuldicht te wesen van eenighe in gelegen.
 sonde/het is genoeg te begeeren oft te wenschen die
 volbrocht te hebben.

Ten derden / de scrupulen spruyten hier upt / dat Remedie
 yemant aen Godt niet voldaen en heeft. Wilt ghy tegen de
 boldoen? ghy sult meer boldoen/ dooz een werck dat scrupulen
 upt de
 upt liefde gheschiet / dan dooz dupsendt andere upt boldoennin-
 vreesse gedaen; ja dit werck upt liefde volbrocht/ sou- ge der son-
 de konnen soo krachtigh ende innigh wesen/ dat het den spruy-
 alleen soude afsnemen de sonde/ ende ontstaen van de ten.
 schult der pijnen. Seght my doch eens/ in wat ma- kracht der
 niere hebt ghy Godt vergramt? een ander bemin- wercken
 nende/hem hatende: seght nu eens upt der herten en die upt lief-
 ongebevnst/ Ick hate ende versake u werelt/ met al de geschie-
 dat u aengaet; en u mijnen Heere mijnen Godt/ wil den.
 ick getrouwelick beminnen; ghy hebt hem versoent:
 maer ghy vergramt hem/ is 't dat ghy hem onma-
 tigh vreesst/ is 't dat ghy van hem mis-trouwt/ van
 sijn geloobe/en van sijne liefde. Segt my noch eens/
 wilt ghy van God beminnt wesen? beminnt hem: ende
 hoedanig ghy God t' uwaerts wilt hebben/ draeght
 u sodanigh tot hem: Ick/ seght hy/ beminne de gene
 die my beminnen. Het meeste gebodt is van de lief-
 de/ ende ghy draeght u als oft het van vreesse ware.

Ten vierden / den anderen is met alsulcke be- Den scrup-
 nouwthept des herten bevangen/ dat hy in alle saken- pulusen
 tast / als eenen die in dupssternissen wandelt; ober moet met
 ende in alles vreesst hy te misdoen. Hoort een kozt eene reso-
 vermaen: Hebbende gesproocken uwe biechte / ende lutre boort
 een opset ghemaect van Godt te dienen / loopt in gaen in al
 den wegh sijnder geboden/ ende verbreyt u herte; het gene
 schout 't gene/ daer ghy seker in weet perijckel gele- daer hy
 gen te wesen / ende is 't dat ghy daer van niet heel niet seker
 seker en zijt; Gaet boozts/ ende ghy sult byz wande- en is pe-
 len op d' Adere ende den Basiliscus/ en ghy sult ver- rijckel in
 treden den Leeuwe ende den Drake; ende weet dat gelegen te
 den Heere sijnen Engelen u bevolen heeft / op dat sy wesen.
 u souden bewaren in alle uwe wegen/ ende dat sy in Psalm 90.
 haer-lieder handen u sullen draghen/ op dat ghy Den scrup-
 by abonturen uwen voet niet en stoot aen den steen. pulusen
 moet doen
 gelyck
 boozsichtig-
 ge persoon-
 nen in
 twiiffels-
 achtige
 wereltse
 saken.

De dubbel
wozt meest
dooz ber-
smadē ber-
woimen.

Siet wat dat Godtbzuchtige en boozsichtige man-
nen doen in twijffelachtige saken / wat dat ghy een
ander sout raden; ende doet het selfste. In 't gemeyn
bermaen ick u/wilt u betrouwen in Godt stellen/en
wederstaet bromelijck den boosen vyant/maer meest
hem berachtende ende versmaedens-wijs / als van
eenen bassenden houdt uwe gedachten af-heerende.
Wacht u wel van te wijcken of hem yet toe te laten/
dooz dickwijls biechten/beraden ende ondersoeken
uwer sonden: want dat en is anders niet / dan uyt
dypsternissen licht willen trecken; dan in de vuplig-
heyt of gedachtenisse der sonden te wentelen/en daer
uyt repnigheyt soeken. Schout ook het geselschap
der genen/die met scrupulen of diergelijke benout-
heden des herten gequelt zijn/ als ook het gebzupck
der boecken / die de Casibus conscientiaē van sonden/
oft van de swarigheden der conscientie handelen:
maer boven al / uyt den raet uweg Biecht-vaders/
versmaet de quade gedachten / die u inballen; ende
hout dit booz een secker teecken datse u mishagen/
dat ghy in dese niet en consenteert: en ober sulks het
en is niet geraden/ datmen die anders/ dan in 't ge-
nerael ende aen eenen boozsichtigen Biecht-vader
te kinnen ghebe/ende alsoo dickwijls als ghy dooz't
versmaden u afgekeert sult hebben van het ingeben
ende de dypsterheden der sonden:keert u van stonden
aen dooz een geduerigh gebedt tot Godt; want hy is
het waerachtigh licht/ ende dooz sijn licht/ sult ghy
't licht sien. Treckt uyt alle occasie van danck-seg-
ginge ende liefde tot hem; eensdeels bemerkende
dat ghy van de boozleden sonden ontslagen zijt: ten
anderen dat ghy van de tegenwoozdige ende toeko-
mende bewaert wort. Is 't saecke dat u den dubbel
ingeeft het perijckel van te herballen/ boozhouden-
de 't gene dat ghy mogelijck sult moeten lijden / oft
berliesen om de sonden t' ontgaen / wacht u van dit
in 't bysonder t' ondersoeken / maer in 't gemeyn
offert Gode u herte t' eenemael op/weest secker en-
de gerust / dat de goetheydt Godts niet toe laten
en sal / dat ghy boven uwe macht bekoort sult
worden / ende is 't saecke dat hy u den last oft
het

Den scrupuleusen
moet
schoutwen
't gesel-
schap van
andere die
daer mede
oock ge-
quelt zijn/
maet hem
oock ont-
houden bā
boecken te
lese die van
de sonden
handelen.
In wat
maniere
en aen wie
hy de qua-
de gedach-
ten moet
biechten.

Age den
scrupuleus
sen hem
dragen sal/
als hy
beest te
herballen.

het pack opleght / dat hy u 't selve dooz zijne gratie
 sal helpen dragen/ende licht maken. Hy moet **W**oben al woest synen
 uwen Biecht-vader als aen Godt gehoorzaem / ge- Biecht-
 mercht datter geschreven staet : **D**ie u lieden hoort/ vader ge-
 die hoort my; want is de waerheyt waerachtigh/soo hoorzaem
 en sult ghy in den dagh des oordeels niet konnen be- zyn.
 schuldicht worden/dat ghy synen wille ende gebodt
 niet volbracht en hebt.

*Oeffeninge by maniere van Gebedt voor eene
 scrupulense ofte door tegenspoet be-
 druckte ziele.*

U We Heyligen Heere, hebben eenen wonderbaren
 wegh gevolght dienende aen uwe geboden : Want
 wat isser meer te verwonderen dan te wandelen door
 het midden der baren, ende te ontvlieden het sweert van
 Pharao? wat is wonder-baerder, dan te seggen aen de
 huylende zee, Swijgt ende hout u stil, ende dat van ston-
 den af, de baren worden getemt, ende de schuymende
 tempeest, in eene groote stille verandert, en uyt veel ten-
 tatiën winste worde getrocken? en al is 't dat de legeren
 der krachten deser duyfsteriffen tegē opstaen; nochtans
 onbevreesst te blijven. Voorwaer te verwonderen zijn
 uwe wercken! ende mijne ziele false al te wel bekennen:
 maer eylaes! fiet mijne vyanden hebben my omringelt,
 ick ben gedreven in 't vlacke der zee, ende de tempeest
 overvalt my! niet wetende waer ick my keeren oft wen-
 den sal; ick sie alleen de haven van uwe bermhertigheyt
 open: tot de welcke ick mijne oogen slaec: ende sult ghy ô
 Godt van alle troost u aensicht van my kunnen af-kee-
 ren, op dat ik gelijk soude wesen, aen de gene die dalen
 in de diepte? Wat sal 't u baten, is 't dat ghy my te niet
 doet, die ben een werck van uwe handen? O ongepaelde
 Goetheyt! mijnen Godt, uwen wille en is niet datter ye-
 mant verloren gae, noch ghy en verblijdt u niet in de be-
 dervenisse der levende! och hoe dickwijls hebt ghy my
 vermaent dat ick op u soude betrouwen! uwen Konink-
 lijcken Propheet die roept tot my, en segt: **H**oopt in den
 Heere, en doet goetheyt: maer door wiens behulpsaem-
 heydt sal ick ellendigen mensch, wiens sinnen van mijne

Hoe men!
 in tegens-
 spoet sijne
 roedlucht
 tot Godt
 soecken
 moet.

kintsche dagen af, genegē zijn geweest tot quaet, eenigh goet kunnen doen? maer wederom gevoele ick mijnen moet versterckt, wederom hoore ick uwen Propheet tot my roepen: Hoopt in hem, en hy sal 't doen. Maect dan Heere dat ick allen mijn betrouwen op u alleen stelle: werckt ghy het goet in my, want ghy oprecht en louter goet zijt: doet bermhertigheyt aē uwē katijvigē dienstbode; want ghy bermhertigh zijt, en sult my saligh maken, en in der eeuwigheyt sal ick uwe bermhertigheden singen: want gelucksalig zijn alle de gene, die in u hopē; gelucksaligh is den mensch, wiens hulpe en onderstant van u komt; gelucksaligh is de ziele, die foodanige opklimminge by haer selven heeft versint en overleyt in dit dal der tranen; door de welcke zy wort verheven boven de hoogheyt der aerde, boven alle de Engelen, boven al de hemelen: vernaerdert haer selve tot u, werpt haer geheel in u, en omhelst u; want ghy t'eenmael goet zijt, u grondeloofse bermhertigheyt en ongemeten goetheyt over alle uwe wercken zijn inder eeuwigheyt: want ghy en bemint niemant, en verlaet hem daer na; ghy en roept niemant tot u, ende verstoort hem; ghy en noot niemant, die ghy daer na met ydel handen ende onbegaeft van u wegh seynt; ghy en gebiet ons niet op u te steunen, ende treckt u van onder wegh, op dat onse vyanden met ons soudē spottē, seggende: Hy heeft in dē Heere gehoopt, dat hy hem helpe, dat hy hem verlosse, want hy begeert hem; of wel dat sy vragen dien boosen: Wie is 't die u sal ontweldigen ende trecken uyt mijne handen? want ghy de waerheydt zijt, mijnen Godt, en goedertieren aen de gene, die in u hopen; ende noyt en is 't gesien geweest, dat yemant op u heeft betrouwt, ende dat hy verlaten is geweest. Wacrom dan mijnen Godt, ik sal op u mijn betrouwen stellen, ende ick en sal niet beschaemt blijven: in u Heere sal ick hopen, ende in der eeuwigheyt en sal my geene schande geschieden; noch mijn vyanden en sullen my niet bespotten: want alle de gene, die u verwachten, en sullen niet beschaemt gemaect wordē. En is u Heere (die de nieren en hertē ondersoekt) niet bekent, dat ghy alleen zijt mijn verlangen? want verbeydende heb ick u verbeyt Heere met uwen Propheet; ende hy heeft my gescyft dat ghy op hem hebt gelet. Ick bidde u, o Vader,

Waar door
de ziele bo-
ven de En-
gelen ver-
heven
moet.

Gewichti-
ge redene/
waerom
men sijn
betrouwen
op Godt
stellen
moet.

let, ende neemt oock achte op my, ende gunt oock eenekleyne segeninge aen my uwen verloren sone : want ick hebbe in uwe bermhertigheden gehoopt, ende die in u hoopt sal uwe bermhertigheyt omringen, ende nu voort-aen sal ik voor u leven ende niet voor my, uyt gantscher herten in u betrouwen, aengesien dat ghy de door voor my gestorven zijt, ende duysent-mael u selven my gegeven hebt, ende sonder mate meer bemint hebt dan ick my selven, mijnen Godt, Vader der genaden, ende Godt van allen troost.

Protestatie voor den morgen-stondt, tegen de aenstaende tentatien ende scrupulen.

Ick bekenne in uwe tegenwoordigheyt mijnen Godt voor uwe Engelen, ende Heyligen, ende voor al u hemels hof, dat ghy my eenen Godt sult wesen en ick uwen getrouwen dienaer, tot den uystersten dagh mijns levens : want ghy zijt mijnen Heere, ende ick uwe slave; ghy zijt mijnen Vader, ende ick uwen onweerdigen sone; ghy zijt mijnen loon, maer al te groot ende rijk voor my, ende noyt oore en heeft gehoort, noch ooge gesien, noch menschelijck verstant begrepen, 't gene ghy voor my bereyt hebt: Ende niet tegenstaende dat die dingen groot ende veel in 't getal zijn, nochtans ghy zijt onsprekelijck meer weert, dan alle uwe gaven : want ghy zijt mijn deel, ende kostelijck erfgoet. Om uwent wille dan als pelgrim, ende uytlander, sal ick gaen, ende loopen in den wegh van uwe geboden, om dies wille dat ghy mijn herte hebt verbreydt. Is 't datter eenigen vyant my lagen leght, op my valt, my aenlockt, vervaert maect, oft listelick soeckt t' onderkruypen, ghy alleen sult mijne vreesse zijn, mijne hope, ende mijne liefde. Ick hebbe u uytgelesen voor mijnen Heere, ende den duyvel afgesworen, ende mijne ziele blijft aen u gehecht : ende wie sal my af-scheyden van uwe liefde ? hoe soude ick u konnen verlaten Fonteyne aller goet, ende van selfs loopen in eenen af-gront van alle quaet ? hoe soude ick u konnen haten, o oneyndelijcke goetheyt ? soo langhe alffer leven in my sal wesen, soo en sal ick van mijne onnooselheydt niet af-wijcken ; noch en sal yet voor goedt houden, van al dat u mis-haghen kan,

*Dijst be-
upberka-
renen.*

noch en begheere datter van mijnent wegghen yet voor fulcks gehouden worde, 't en zy dat ick eerst hemel en aerde, de H. Maget MARIA, d' Engelen ende uwe Heyligen, ende alle creaturen die mijne getuygen zijn gheweest, aengeroepen hebbe om het selve te getuygen, en in hunne tegenwoordigheyt u verloochene mijnen God, ende verkiefe alle quaedt voor u, die zijt alle goet, de bitterheydt voor de soetigheydt, uwen haet voor uwe liefde, ten laetsten de doot ende den eeuwigen rouw, voor het ghelucksaligh eeuwigh leven ende vreught in u; ende van u mijnen Godt ende mijnen al.

Oeffeninge voor den scrupulusen.

ICk hebbe gefeyt dat ik belijden sal aen u Heere, mijne onrechtveerdigheydt, ende ghy hebt vergeven de boosheydt van mijn misdaet: Ick hebbe gefeyt, ende van sonden aen hebt ghy uytgesprokē een troostlijk woort, seggende: Uwe sonden worden u vergeven, want ghy 't op my begeert hebt, en my hebt bemint. Wie en soude u niet beminnen, o grondeloofse goetheydt! want ghy my opent de sloten van uwe bermhertigheden, ende met de beke uwer genade hebt ghy my overwatert en gesuyvert. Wat soudt ghy anders moghen doen, ô Vader der bermhertigheden? gemerckt dat ick weet dat ghy my verbeyt hebt van der eeuwigheyt, en gesocht dat ik van verre ende vremde landen tot u weder-keeren soude: aengesien dat ghy dry-en-dertigh jaren in dese plaetse vol schrooms, ende woeste wildernisse my hebt gesocht met arbeyt ende liefde. Wat kont ghy anders doen, dan uwen boetveerdighen verloren sone t'omhelsen? ende het roockende vlas niet geheel uytbluffchen, noch het gekroockte riet t'eenmael in stucken onder de voeten treden? maer mijne hant te vatten, my te bewaren, my die gevangen ben, ende in duysternisse sitte, uyt de banden ende het huys der gevanckenisse te geleyden. Maer waer uyt bemercke ik dat ghy my bermhertigh zijt geweest? dat ick genade in uwe oogen hebbe gevonden? Ick weet wel, dat ick verre van u was, ende dat enen sterck-gewapenden my hadde gebonden; ende op mijn onverfiens ghy (want door niemant anders en kan dat geschieden) hebt mijne banden in stucken gebroken, op dat

Wetrouwe
op Godt /
spruytende
uyt sijne
liefde tot
ons ende
sijne bel-
baden.

Isa. 42.

dat ick van selfs soude komen tot de suyveringhe des leetwesens, op dat ick u offeren soude een vermorwet ende gebrijfelt herte, ende eene offerande des lofs; ghy hebt my getrocken met de koordekens van Adam; met de bandekens van liefde, op dat ick komen soude, ja loopen naer den reuck van uwe speceryen ende salven. Wat is 't anders tot u komen, dan te verlaten ende te verfoeyen de gewoonlijke conversatie ende gemeynschap, dan u te beminnen, die my van der eeuwigheydt hebt bemint? ende wat is u te beminnen, dan u te wenschen uyter herten allengoet; ende van u door eenige sonde noyt verscheyden geweest te hebben? dan bereet te wesen alle uwe Goddelijke geboden te onderhouden, verachten alle aertsche saken, en liever alle geschapen dingen af te gaen en te verliesen, dan u te vergrammen, geerne met u te redenen, u Godlijck woordt te hooren.

Tekenen
van eene
waerachtige bekeer-
tinge/ en
van de
gratie
Godts.

Gemerckt dan, dat ick dit door uwe gratie in my gevoele; soo late ick my voorstaen, ende hope eenighins uyt u te wesen: want die uyt u is ó mijnen God die hoort uwe woorden; want uwe uyt spraken zijn soeter dan honigh ende honich-raten. Ick sal dan hooren wat dat ghy in my spreeckt, ende en wilt my niet beschamen ó mijne Hope, ende ick betrouwe dat my, in u hopende, geen kranckheydt en sal bevanghen, wel is 't waer dat ick niet en wete oft ick liefde oft haet weerdigh ben; maer aen wien is dat bekend, daer uwen Apostel oock vreesde, als hy aen d'andere soude gepredickt hebben, selve verworpen te wesen: ende hoe wel ick duysendt-mael hadde gebiecht, soude nochtans geloof-seecker wesen, dat ick daer van onseker ben, ende niet en wete oft ick u behage. Maer dit en moet my niet beanght maken, aengesien ghy zijt de eeuwige Wijsheyt en Goedtheyt, ende hebt begeert dat ons dit onbekent soude wesen, om dat het ons profijtlijcker is, en dat wy betrouwen souden op uwe ongemeten liefde tot ons. Och oft dese gestort en verbreydt wierde in mijn herte, op dat hy daer uyt soude bannen alle vreesse, dewelcke door dickwils biechten ende ondersoecken, niet vermindert, maer eer vermeerdert wordt; aengesien sy daer uyt alleen haren oorspronk neemt: die is 't die mijn verstant verduystert, mijne memorie turbeert, krenckt mijnen wille, en alsoo
komt

komt te begeven in 't onderfoecken, en als ick arbejde om tot klaerdere kennisse mijnder sonden te geraken; om die te mogē verfoeyen en door de biechte af te leggē, mijn verstant wort verdooft, mijne memorie ontstelt, en den wille verflout door de groote benouwtheydt, die my bevanght. Waerom is 't dan dat ick inwendighlijck so gepijnigt en gespannen worde, en wentele in de vuygheden mijns levens? is 't om u hier door te behagen Heere? verre zy 't van daer: want ghy gebiedet en bevelet datmen uwen Stadt-houdere gehoorfaem soude wesen: den genen van hun, die u-lieden hoort, die hoort my, en die u-lieden versmaet, die versmaet my: Is 't om vrede en ruste des gemoets te bekomen? maer wie isser die aen u, en uwe Stadthouders wederspannigh is geweest, en die verkregen heeft? oft wel is 't om dat ick ten langen laetsten so verre geraken soude, dat ik door mijn eygen oordeel en veel onderfoeckens geruft soude wesen, als gerechtveerdicht in uwe tegenwoordigheydt? maer hier tegē hebt ghy geseyt: Dat alle die leeft voor u niet gerechtveerdicht en sal wesen, en dat nademael wy 't al hebben volbrocht, zijn onnuttige dienst-boden: voorwaer en is 't dan niet beter dat ick volge den leyts-man ende onderrechter, dien ghy my hebt gegeven? maer eylaes! die en weet niet mijne benoutheden, maer u alleen, ò ongemeten goetheyt, zijn die alle, ja oock die noch te geschieden staē van der eeuwigheyt bekent geweest, eer ghy oyt bevolen had, dat ik aen dese als aen u-lieden gehoorfaēheyt soude bewijsē: noch gy en laet die tot geenē anderē effecte oft eynde geschiedē, dan om my te proeven ende te suyveren, gelijk het gout in het forneys der tribulation, en dat ick klaer blincken soude in uwe tegenwoordigheyt, en voor de oogen der menschē. Daeren-boven al dat my van den vyant ingegeven wordt, en zijn mijne wercken niet, noch en besmetten mijne ziele niet meer als wel doende sonden van andere die ik hebbe gehoort, oft sien geschieden. Maer gemerckt dat ick yverigh ben geweest voor u, ende de onbevelecktheydt des herten hebbe bemint; hier door worde ik gesuyvert, hier door so worden mijne verdiensten voor so veel vermēnighvuldicht, als ick gevoele dat sy my om uwe liefde mishagen. Maer ick twijfele oft ick voorsichtelijck en

Waer upt
het komt/
datmen u
wendigh
gequelt
wordt ende
ongerust
is.
Luc. 10.

Pfal. 142.

Woe goet
het is in de
scrupulen
te hervinnē/
eenen
leyts-man
te volgen.

en oorboorlijk mijn officie hebbe bedient: hier op hoore ik u antwoorden, ende verbieden: en wilt op uwe eygen vernuftheyt niet steunen; ende ick bemercke datter niet sekerder noch geruster en is, in eene duyftere ende onsekerere sake, dan met ootmoet sijn verstandt aen andere r' onderworpen, sonder te willen alleen wijs wesen, ende hooverdelijck op sijn eygen oordeel oft sinnelijckheyd betrouwen. Maer mijne vreesse houdt my voren, andere saken dan ick van den Medecijn, van den Leydts-man, oft van den Engel door u gefonden (want soo hebt ghy den Priester geheeten) en worde geleert: hoe blijve ick dan aldus twijfelachtigh hangende, oft ick uwen wille, Heere, oft mijnen eygen wille moet volgen? oft ick in een sake die my aengaet, op mijn eygen verstant, oft op eens anders (gelijckerwijs alle geleerde en voorsichtige raden) moet betrouwen? Ick bidde u, o Heere, en wilt niet in 't oordeel oft recht treden met uwen knecht, want ik en kan niet een voor duyfent antwoorden; niet te-min hoewel ik u hebbe vertoornt, ghy doet my nochtans hopen op uwe bermhertigheyd, en niet en isser dat ghy straffer sult wreken dan mijn mistrouwen en wanhopen van uwe genade, die alle dingen voor my geschapen hebt, ende voor my geleeft, en gestorven zijt, op dat ick in u soude hopen, ende op u alleen mijn betrouwen stellen. Is 't mogelijk dat een vrouwe haer sprakeloos kint soude vergheten, dat sy de vrucht haers lichaems niet en soude ontfermen? en al waer 't dat sy 't vergate, ghy en kondt nochtans my niet vergeten: want wy en storten onse ghebeden niet in onse rechtveerdigheden voor u aensicht, maer in u veel bermhertigheden Helpt ons dan Godt onsen Salighmaker, en om de glorie uwes naems Heere verlost ons, ende weest verfoenlijck over onse sonden om uwen naem, Amen.

Men moet op sijn eygen verstant niet steunen/ noch sijn eygen wille volgen.

Isa. 49.

Dan. 9.

Schiet-Gebedekens.

Siet ghy zijt ghesont ghemaect, en wilt voort-aen Ioan. 3. niet meer sondighen, op dat u niet arghers en gheschiede.

Ick hebbe u mijne misdaet kennelijck ghemaect, ende Psal. 31. en hebbe mijne onrechtveerdigheyd niet verborgen: Heere wischt uyt mijne boosheydt.

Ick

- Luc. 15. Ick hebbe in den hemel gefondigt ende voor u, ende ick en ben nu niet weerdigh uwen sone genaemt te worden, maer maectt my als een van uwe huerlingen.
- Pfalm 18. Wie verstaet de misdaden? suyvert my van mijne verborgentheden, ende spaert uwen dienaar van vremde sonden.

HET VII. CAPITTEL.

Vande Voldoeninghe, welck is het derde deel der Penitentie.

- Exod. 22. **D**E kinderen van Israael hebben den tijdt van drie daghen besteedt om te komen tot den bergh Godts Oreb / om aldaer Godt den Heere offeranden op te dragen. Dese drie dagen / konnen in 't geestelijck verstant genomen worden / gelijk boven geseydt is van het Berouw / Biechte / ende Voldoeninghe. Ende aengesien dat wy van de twee eerste ghesproken hebben / volghet dat wy van de Voldoeninghe nu spreucken / dewelcke volmaecht wordt / dooz de wercken die den Engel Raphael aen Tobias gerecommandeert heeft / als hy seyde: Goet is het gebedt / met het vasten ende aelmoessen.

Tob. 12.
Voldoeninge wordt volmaecte dooz bidden / vasten / en aelmoessen geben.

Want die drie wercken van Voldoeninge / wordē seer beguamelijck als drie remedien gestelt tegen de drie quaden dewelcke de werelt mede-brenghet: dooz het vasten / de begeerlijckheydt des vleeschs; dooz d'aelmoessen / de begeerlijckheydt der oogen; ende dooz een ootmoedigh gebedt / wordt de hooberdigheydt des lebens genesen. Den Heere hadde een gebodt gegeven dat de brandt-offerhande / op den altaer verbrandt soude worden den geheelen nacht / tot 's mozzhens toe / ende dat den Priester die affchen van deselve / uptgetrocken hebbende sijne Priesterlijcke kleederen / ende andere aennemende / soude dragen bukten den heyl-leger / in de alder supberste plaetse / om het selve aldaer te doen verteeren tot den boncken toe / dooz een ander byer nochtans / dan van de heylige plaetsen. Wat wordt ons dooz dese figure anders beteekent dan den brandt-offer van u selen / ende dat alle uwe sonden den tijt van den nacht descs lebens / verbrant moeten worden dooz het byer der

Levit. 6.

der hepliger plaetse / dat is / van de liefde: Maer is 't sake datter noch pets 's morgens reesterde / dat ghy u moet vertreckē bupte den heylleger / uyt-trekkende het kleet van dit sterbelijck lebē / het welck aldaer met het bier van het vagebier gesupbert soude mogen wordē / tot dat alle de ongeluckelijcke blebelingē van de sondē geheelick verteert soudē sijn / en tot dat ghy tot den laetste penninck toe / betaelt sult hebbē.

Wy sullen dan / booz al van het vasten / ende penitentie ; daer nae van de aelmoesse / ende ten laetsten van 't Gebedt (want dit bzeeder verklaringhe van noode heeft /) handelen.

M E D I T A T I E

Van 't Vasten, 't eerste werck van voldoeninge.

De voorstellinge der plaetse is, sy selven te stellen in de tegenwoozdigheyt van Christus onsen Salighmaecker / gelaest met galle aen het kruys.

Het bereydende Gebedt, als horen.

HET 1. point. Bemerckt dat ghy gestelt zijt in dit dal der tranen met onsen eersten vader Adam / op dat ghy in 't sweet uwes aenschijns u broot soudt eten / ende arbeypden sout / om te komen tot de hemelsche erbenisse / ende op soudt klimmen op den berg des Heeren : ende dat ghy niet en hebt / dat u hier in meer belet dan u eygen lichaem ; 't welck bederbelijck is ende de ziele bestwaert / ende ghy het selve oberfulchs met den toom van matigheyt ende eenen goeden regel moet bedwingen / op dat het u niet onder den boet en wozye. Ten tweeden / hoe schandelijck dat Adam dooz 't selve lichaem en dooz begeerlijcke gulsigheyt / nedergeworpen is / ende dat / als hy gestelt was in het Paradijs van allerley wellusten. Dese heeft ons gebzocht tot alle dese ellenden ende miserien / daer wy qualick uyt konnen geraeken. Ten derden / oberleght wat dat Adam / die nochtans so wijs was / hier toe gebzocht heeft: Ende verwondert u / het heeft gheweest eene korte geneechte / die hy gebonden heeft in het eten van den verboden appel. O ongeluckigen appel / waer in alle de

De gulsigheyt van Adam is oorzack van alle quaet geboest.

Sap. 9.

Wat al quaets ons de begeerlijcke gulsigheyt heeft toegebzocht / ende noch dagelijck doet.

le de

le de quaden ende ellenden deser wereltd ende oock van d'eeuwigheyt besloten waren! Ghy hebt in desen appel gebeten/o Adam/ ende grootelijcx moeten dit selve uwe kinderen/noch hedens-daeghs bekoo- pen! Ten vierden bemerckt/ hoe dat onse Eva/ dat is/ ons eygen vleesch/ ende byandt/ ons geduerigh- lijk verweckt om onsen ongeluckighen vader na te volgen/ ende hoe verwozpen saken dat het zijn/ daer wy dooz de gulsigheyt begeerlijck naer zijn; met hoedanighen grooten arbejdt ende perijckel deselve ghesocht worden / van de gene diese niet en hebben/ ende hoe lichtelijck datmen die naderhant beracht.

Siet hoe veel datter dooz de gulsigheyt tot groo- te armoede komen / ende doen het gene dat haer in geender manieren en betaemt. Hoe veel Religieusen worden daer gebonden / die anders tot groote heyl- licheydt souden geraken/ maer hier dooz ter aerden gewozpen/en belet worden/ dat sy niet op en wassen in 't paradijs van de Hemelsche wellusten/dat is/in de H. Religie / om dat sy hier in haer selven niet en willen overwinnen? Ende boozwaer/ het en is niet sonder groot mysterie/dat Adam van God almach- tigh gestelt zijnde in den staet van volmaechthejdt/ dooz de gulsigheyt alleen onder dē boet gewozpē is.

Het 2. point. Overlegt het ongemack/dat de gul- sighejdt mede-bzenght; Ten eersten/ sy belet allen boozt-ganck in den gheest / ende maecht dat het lic- haem der ziele wederspannigh wozt. Want/soo ons Climachus getuygt/gelijcherwijs onder de werelt- sche menschen/de begeerlijckheyt den wortel is van alle quaet: alsoo onder geestelijcke ende Religieuse personen / is de onmatighejdt van eten ende van dzyncken. Want het is onmogelijck/als Cassianus seghet/ dat den genen die met spijsen overladen is/den strijdt van den inwendigen mensch kan bemercken ende onderkennen. Want uyt de gulsigheyt alleen/ spruyten ontallijcke andere fauten / ghelijck den H. Gregorius betuyght. Maer den H. Basilius boegt hier by/ dat hy bemercht heeft/ dat de gene die met alle andere fauten besmet waren/deselve hebben ge- laten; maer die dese onderwozpen hebben geweest /

oft

Grote schade
boozt-ko-
mendē uyt
de gulsig-
hejdt.
Climachus
gradu. 26.

Cassian. lib.
4. cap. 3.

Greg. in 1.
Reg. c. 2.
Basil. ferm.
de abdicat.

oft heymelijck/ oft t'ontijden/ oft op onbehoorlijcke plaetsen geneygt waren te eten/ ten laetsten geballen zijn upt den staet der religie: oft is't sake dat sy daer in volherdt hebben / ghesworden zijn slaven van den dubbel der hellen/ nieuws-gierige geesten/ murmurcerders/ die haer eygen gemak ende baet sochten/ ende hertneckig waren. Ten tweeden/ dese sonde en is niet alleen schadelijck aen den geest / ende aen de Godvzuchtigheyt/ maer belet gantschelijck alle de principaelste oefeningen der zielen/ ende maecht dat de scherpzinnigheyt des verstants/ ende d'andere alder-edelste krachten der zielen bot en plomp wordē. Ten derden/ mach hier by geboegt worden/ dat het lichaem hier dooz met sieckitē verbult wozt/ 't leben verhozt / ende veel ander ongemacks mede-bzengt. Ende also geschiet het/ gelijk ons Innocentius getuygt/ dat den mensch ter oorzake van eene welluste/ die in de wijde qualijck vier vingeren beslaet / ende qualijck vier oogeblijcken duert/ dit tegenwoozdig leben onberdzagelijck ende ellendigh maecht / den mensch in perijckel van sijne eeuwige verdoemenisse bzenght / ende dit om het lichaem eene korte ghe-noeghte aen te doen. Soo dat met recht/ wel mach roepen den H. Bernardus: O wzeethet! men dient het lichaem/ om de ziele te vermoozdē. En dat meer is/ om den lichame eene korte genoeghte aen te doen/ bekooptmen d' eeuwige tozimenten; oft ten minsten men stelt sy selven in perijckel van daer in te ballen.

Het 3. point. Bemerkht daer-en-tegen de profjten dewelcke matigheyt mede-bzenght. Ten 1. dat den vbandt die ons alder-moepelijckste valt / hier dooz geteynt wozt; ende dat veel beter ende bequamer/ dan dooz eenige lichamelijcke oefeningen/ als souden mogen wesen / hayre kleederen/ disciplinen/ op d'aerde te slapen. Want gelijkelijckwijls dat het vyer niet lichter uptgebluscht en wozt dan dooz het ont-trecken van het hout; alsoo oock de quade begeerlijckheyt ende den bonck der sonden/ en wozt nergens beter mede gebluscht/ dan als wy dese 't voedsel van alderley sonden / dooz matigheyt ont-trecken. Ten 2. aenschouwt de ghene die in voozleden tijden

Innoc. I. 2.
de contem-
ptu mundi,
cap. 17.

Bernard. in
Apolog.

Profjten/
boozt-ko-
mende upt
de matig-
heyt.

de wildernissen bewoont/en in alle soortē van deugden boben andze geschenen hebben. Vzaegt haerlieden wat geboelen datse van dese deugt gehad hebbē/aengesien dat sy een groot deel van hare hepligheyt hier in gestelt hebben/den H. Basilius seght/dat het onthouden van de spijse/is het gene dat bedwingt de onsteltenissen der zielen:en Chrysologus/dat het vasten/ is de doot van alle boosheden / en het leben der deughden. Ten 3. dit geboelen en hebben de Hepligē niet alleen gehad; maer ook veel heydensche Philosophen/en wijse mannen onder haer-lieden/ die dese deugt in grooter weerden geheuden hebben: So dat Artaxerxes en Ptolomeus/ water ende bzoot/ booz lechernyen rekenden:en alle kochen waren by die vā Lacedemonien ten eeuwigen tijde uytgebannen.

Basil. constitut. monast. cap. 5.
Chrysol.

Gulfsicheyt is dickwils van Godt gestraft.

Het 4. point. Bemerckt ten eersten/hoe dickwils/en hoe grouwelyck dat de gulfsicheyt van Godt almachtigh gestraft is geweest:want op dat ick onsen eersten Vader Adam boozby gae/ eenen pegelycken is kennelijck genoech/ tot wat schande dat dese vermaledypde sonde Loth gebzacht heeft/tot hoedanige miserien/ die van Sodoma; waer toe dat gekomen zijn de kinderen van Heli/ Esau/ende eenen sekeren Propheet in Bethel: Hoe dier hebben de Israeliten moeten bekoopen den lust die sy hadden om bleesch te eten in de woestijne; ende op eenen anderen tijdt/ alffer dertigh duysent mannen van haer-lieden verslagen hebben geweest. Ick late staen den rijcken bzeck/ ende ontalliche andere / de welcke dooz dese sonde van gulfsicheyt vernielt zijn/ende naderhandt geworpen in de eeuwige pijnen der hellen. Besiet dan / hoe dat ghy sonderlingh booz vasten/ ende andere manieren van verstervingen / u lichaem sult konnen bzingen onder het bedwanck des geests.

Genes. 19.
1. Reg. 2.
Genes. 25.
3. Reg. 13.
Num. 11.

Exod. 32.

Luc. 16.

Alle Hepligen hebben 't vasten geoesent.

Het 5. point. Bemerckt hoe dat alle die vermaert zijn/so in het oude/ als ook in 't nieuwe Testament/ het vasten ende de lijf-kastijdinge toegedaen hebben geweest. Mopses heeft dooz vasten de wet ende de gemeynschap van Godt almachtigh verkregen/als oock Elias; de Ninbiten hebben Godt versoent. Oberdenckt ten tweeden / hoe vermaert dat in het
nieuwe

nieuwe Testament hier in geweest is dien Joannes/
 van den welken onsen Heere selfs dese getuygenisse
 geeft/datter geen en meerderen opgestaen en is: en
 de Anna de Prophetesse. Den 9. Apostel Paulus
 getuyghet van sy selven: Ick klastijde mijn lichaem 1. Cor. 9.
 en brange 't onder bedwanck/ op dat als ick een an-
 der gepredickt sal hebben/ ick selve niet verloren en Gal. 5.
 gae. Want die Christus toebehooren hebben hun
 vleesch gekrupst/ met de gebzecken ende quade lu-
 sten. Overlegt neerstelijck in de tegenwoordigheyt
 Godts/ of ghy van dit getal zijt/ of ghy oock soecht
 de genoechte des vleeschs/en hier na verlangt/dan/
 of ghy soecht het vermaeck van den geest ende uwer
 ziele saligheyt. Ten derden/stelt u booz oogen Chrt-
 stus onsen Salighmaker/ die ons behoort te dienen
 booz eenen spiegel van alle volmaektheyt: Aensiet
 hem/hongerich/dorstigh/geheele nachten overbrun-
 gen in't gebedt/en alderley arbejden van sijne jonk-
 heyt af/ en ten laetsten gelaest met galle ende azijn/ Ioan. 19.
 aen de galge des krus. Hy heeft alsoo doende zijn
 leben willen slupten/ om ons de matigheyt aen te
 prediken; dat hy alsoo als onsen Verlosser soude be-
 talen de schult/die onsen eersten Vader Adam/ende
 wy sijne kinderen dooz de sonde van gulsigheyt/ ge-
 maect hadden. O Heere JesuChriste/leert my doch
 dooz het binnenste uwer barmhertigheyt/ dat ick de
 spijs niet anders en gebzupcke/ als eene medecijne/ Aug. 1. 10.
 dat ghy mooght wesen mijne genoechte/ ende het conf. c. 31.
 gene daer ick allen mijn vermaeck in neme. Dat
 mijne spijs zy/te doē uwen wille; Verre zy van my/
 dat ick/die geerne u soude toebehooren/mijn vleesch
 niet en krupte; maer 't selve onderwozpen soude
 zijn/ ende my selven eene slabe van mijnen buych
 maken/die in bypdom gestelt ben/ende gekocht dooz
 u dierbaer bloet. Geeft my/ dat ick my in u mach Aug. 1. 10.
 verheugen:geeft dat ghy gebiet/ende gebiet dat ghy conf. c. 31.
 wilt. Hy bekent (sejde Augustinus) uwen dienaer/
 dat hy 't ontfangen heeft/ ende dat hy glorieert/die
 hem in den Heere glorieert. Ick heb eenen anderen
 u hooren bidden/op dat hy verwerben soude; Neemt
 seght hy van my de begeerlijckheyt des buychs:

want wie sal dese konnen verwinnen; waer dooz oock de alder-sterckste ende alder-kloeckste kamp-vechters overwonnen hebben geweest; dan dooz u/ o soeten Jesu / die mijne eenige salighejdt / ende sterckte zijt/ Amen.

Ghebedt, om de deught van Penitentie ende Vasten te verkrijgen.

Psal. 129.

Uyt de diepten heb ick geroepen tot u, ô Heere, Heere verhoort mijne stemme; want ick ben gekomen in 't midden der zee, ende het onweder heeft my in den gront gestooten, Wie sal my verlossen, mijnen Godt, anders dan ghy, die beroert het diepste der zee, en stilt het gheluyt der baren? Wie sal my verleenen, dat ick alle nachten mijn bedde mach wasschen, ende met mijne tranen sal ick mijne rust-plaetse begieten, op dat ick alsoo mijne sonden soude mogen uytwasschen, ende door dese dobbele besproeyinge mijn ziele soude mogen vruchtbaer maken, ende met eenen ontkomen d' eeuwige ende altijt-duerende tranen ende droefheyd? Want ick wel wete, dat is 't sake dat ick de pijnen der hellen, met eene korte pijn in dit leven arbeyde af te koopē, d' eeuwige ontwijfelijcken door uwe gratie sal ontgaen: want ghy nimmermeer twee-mael het selfde en straft, maer uwe bermhertigheyt gaet alle uwe wercken te boven. Nochrans ghy begeert, ô soeten JESU, dat wy vruchten voortsbrengen, die in der waerheyt voor wercken der penitentie gerekent mogen worden; ende hebt ons over sulcks hier in willen voorgaen, ende goet exempel geven; ende hierom gelijk uwen Apostel getuyght: Die voor uwen dienaer gerekent wil wordē, die kruyft sijn vleesch, met alle hare quade lustē, hy en tracteert het selve niet sachtelijck, op dat hy het niet wederspannigh en beviude. Ick neme dan vastelijck voor my, ô alder-goedertierensten JESU, de penitentie met uwe Heyligen, ende vrienden te beminnen; want oft den mensche straft sijne sonden in sy selven door leerwesen (gelijk seer wel seght den H. Gregorius) of hy straft de selve met den mensche, die mijnen Heere ende mijnen Godt zijt. Ick neme voor my, ô Heere, vruchten te doen van waerachtige penitentie, op dat ghy u, met uwe H. Engelen over de bekcerin-

Greg. 1.9.
Moral.
cap. 17.

ge van mijne sondige ziele mooght verblijden, die soo dickwijls hebbe uwen H. Geest bedroeft; ende boosheydt bedreven in de tegenwoordigheyt van uwe Godlijcke Majesteit. Ick bekenne, dat dit qualijck doenlijk is; aengesien dat Ambrosius uwen dienaer seght: Ik heb het bevonden lichter te wesen te volherden in sijne eerste onnooselheyt, dan oprechte penitentie van sijne sonden te doen. Maer, ô Hemelschen Vader, alle dingen sijn u mogelijk, ja licht, ende fullen my soo oock wesen, is't dat ghy my bystaet met uwe heylige gratie, daer ick u ootmoedelijck om bidde, Amen.

Ambr. 1. 2.
de penit.
cap. 10.

Practijcke om het Vasten t' onderhouden.

D' Eerste / t' overleggen hoe dat men zijn lichaem hoestert / oft men dat oock leckerlijck en saghtelijck voet als sijnen knecht / die daer dooꝝ wederspannigh woꝝt: het welk ontwijfelijk geschieden sal / is 't sake dat wy der gulsighepdt toegedaen sijn; is 't dat wy ons begeben tot verboden ende schadelijcke spijzen t' eten; is 't dat wy in 't eten t' overbloedigh sijn / en t' ontijde of delicaetelijck doen / of al te heftigh ons begeben tot het onderhouden van ons lichaem.

De tweede / te bepepsen of ghy in u selven bemint de tekenen van een waerachtig verloochenen. Waer van het eerste is een bzeese van hem t' ontgaen buyten het gene dat nootsakelijck is. Ten tweeden / eene neerstighe wachte eer men gaet eten / ende terwile dat men eet / op dat de wellustigheyt den noot niet en berrassche! en dat men d'eene meer volge dan d'andere. Ten derden / of het ons oock moepelijck en lastigh is / dat wy desen noot onderwoꝝpen sijn. Ten vierden / dat wy noodige saussen toelaten / seldsame ende onnoodige verworpen.

De derde / het sal seer goet wesen / dat wy ons selven eene sekere mate stellen van spijsen en van drank. Want is 't sake dat dit aen de beesten gedaen woꝝt; hoe veel te meer is het betamelijck dat den mensch meer dooꝝ redene / dan dooꝝ geboelen gestiert ende geregeert woꝝde. Ende is 't by aldien dat wy ons gheboelen getrocken te worden dooꝝ eenige wellustighepdt / laet ons overdencken / dat wy redelijcke

creaturen zijn/ **C**hristen menschen/ ende vry/ geene slaven van ons lichaem/ of van onse wellusten/ maer dienaers ende kinderen van **C**hristus **J**esus/ die tot hoogere ende meerdere saecken geboren ende geroepen zijn. **O**ft wel laet u boozstaen/ dat ghy de spijsen nu genoten hebt/ daer ghy u geboelt toe verweckt te wesen; waer dooz sal geschieden/ gelijk den hepligen **B**onaventura seer wel bewijst / dat het al eben beel wesen sal/ oft wy die beproeft hadden.

Bonav. de
profectu.

De vierde / laten een ander altijdt naer zijn goetdunckē spijsē bereyden/ en nimmer meer van de sause klagen of spreken / ende het gene daer wy dooz de gulfigheyt aldermeest toe gedzeben worden/ ons selven ontrecken/ ende den armen uptdeplen. **E**nde hoe aengenaem een sacrificie dat dit **G**odt almachtigh is/ heeft hy somwijlen dooz mirakielen bewesen.

De vijfde/ om spijsē te nutten eene sekerē ende gestelde ure te houden/ noch niet lichtelijck pet buyten den gewoonelijcken tijt te nemen.

De sesste/ niet veel uren lang over tafel blijven sitten/ noch geene seldsame/ of uptnemende banketten oft spijsen toelaten. **W**ant het is boozwaer groote schande / datmen sijnen buyck / gelijk den **A**postel spreekt/ langer dient / dan den almogenden **G**odt: datmen grootelijckis prijst/ als de maeltijden langh geduert hebben / ende hoe kort dat den dienst is/ die men **G**od bewijzen moet/ alrijt te lanck schijnt te wesen. **O**berlegt/ waerom datmen de lange maeltijden instelt/ nergens anders om boozwaer / dan om sijne begeerlijckheyt ende lust meer te gelieven/ om sijnen buyck meer te bullen en te dienen/ die niet haest verfaet wort/ en op dat hy dooz den kostelijcken tijt/ onnutte kosten/ lacheryen en vzeemde saussen (daer hy met kleynder moeyten en arbeyt sijnen honger wel kan versaden) verweckt en getrocken worde/ tot eene walginge; waer dooz de ziele beswaert/ en het lichaem overladen wort; ende den mensch ten laetsten geenē mensch meer en is. **H**oozt / hoozt/ seght den hepligen **B**ernardus / want de spijsē is booz den buyck/ ende den buyck booz de spijsē/ **G**odt sal d'een ende d'ander vernielen. **D**e locht/ d'aerde/ de zee/ en
zijn

Den gulfigen mensch bemint lange maeltijden ende kouten nissen.

Epist. 2. ad
Falconem.

zijn by na niet genoechsaem om de gulsigheyt/ ende
 begeerlichheyt der menschen te boldoen/en hier dooz
 geschiet het/ dat d'arme menschen berooft worden/
 datter robingen geschieden/ dat den honger der ar-
 men diene tot de welluste der rijcken en machtigen.
 Kinderen der menschen hoe lanck sult ghy wesen
 swaer van herten/om dat ghy bollijbigh ende swaer
 van lichaem zijt; waer toe bemint ghy de ydelheyt/
 ende beronachtsaemt de waerheyt? O ghy delicaeten
 mensch/die sweimt in uwe wellusten ende rijckdom-
 mē/vcl beschaemtheyt verwacht de beschaemtheyt
 tot in de doot. Het rijck der hemelen/ en is noch spij-
 se/ noch dzanck/ noch purper/ noch kostelijke sijde;
 want den rijcken breeck/ die geen van dese dingen en
 ontbraken/is op eenen oogenblik gestooten geweest/
 tot in den afgront van der hellen. Wat sult ghy hier
 op antwoorden/ o ghy gulstige ende onkupsche men-
 schen/ die van uwen buyck/ uwen Godt gemaect
 hebt; ende anders niet en versint/dan het gene dat de
 gulsigheyt/ende onkupscheyt aengaet; ja die in uwe
 onkupscheden ende buyligheden/gelijck gemest zijt/
 so naer de ziele/als naer den lichame? Ick late booz-
 hy gaen/dat de arme booz uwe deuren om broot bid-
 den/ als ghy in alle oberbloedigheddt uwen honger
 moet soecken ende verwecken met leckernyen ende
 uytgesochte spijsen: men gebuyckht uytgelesen ende
 kostelijke dingen / om den appetijt te verscherpen/
 die nochtans altemael verloren gaen; ende waer 't
 datmen eenige slechte ende verwozpen dingen den
 armen die verhungert waren / boozgewozpen had-
 de/den rijcken soude daer dooz probisie van eene ee-
 wige ende onbederbelijcke spijsen verdienen.
 Wy moeten ons dan sozghbuldighlijck wachten/
 dat wy naer de bemaninge / ende het exempel van
 den Hepligen Apostel Paulus/ons leven niet koste-
 lijcker en houden / dan ons eppen selve. Dit sullen
 wy beproeben/seght den Hepligen Bernardus/is 't
 sacckie dat wy bedwingen/ versaken ende onder den
 voet treden alle lichamelijcke ende wereltse wel-
 lusten / ende ons bleesch krupcen met sijne hooshe-
 den ende quade begeerlijchheden: Wat seght ghy

Overdaet
 der men-
 schen son-
 der yrosijt.

hier tegen/seght hy/sprekende tot sijne Religieusen) die upt-nemers zijt van spijsse / ende daer en tusschen klepnachtende zijt 't gene dat de goede manierē aengaet? Hippocrates en sijne discipelen onderwijfen het gene dat strecht om te leeren / hoe dat men de zielen sal behouden en bewaren op de werelt; Christus onsen Saligmaker en sijne naervolgers/onderwijfen ons hoe wy de selve sullen versaken / ende verliefen. Die begeert ghy-lieden te volgē vooz uwe Meester? Maer die aldus begint te disputeren:ende seght/dit is goet vooz d'ooghen / dit is schadelijck vooz het hooft/ &c. die geeft genoeg te kennen hoedanigh dat hy is : ghy en hebt dese lesse niet gebonden in het H. Euangelie/of by de Propheten/of in de brieven van de heylige Apostelen. Dese wijsheyt heeft u ontwijfelijck het vleesch en bloet aengepredickt / niet den geest van den Hemelschen Vader. Ende een wepnig daer naer / seght den H. Bernardus noch ; Laet u voozstaen / dat bidde ick u / dat ghy eenen Moninck zijt/ niet eenen medecijn/ende niet geoozdeelt en sult worden naer uwe complexie/ of gesteltenisse des lichaems/maer naer uwe pfoessie / of 't onderhouden van 't gene dat ghy God belooft hebt. De wellustigheyt in eten ende dzincken wort in de Kloosters seer gebroken/dooz de Godtvuchtige lesse die daer over tafel gedaen wort; och oft Godt gabe dat de wereltlijcke menschen / die so sozchbuldigh zijn in het gene dat de Keucken aengaet/'t selve haer niet en schaemden t'aenbeerden / ende in sulcker voegen hare ziele te spijsen / ende dat het haer niet en verdroot / ten minsten een gerechte vooz de ziele te bewaren/ als sy met soo veelderhande gerechten van spijsse vooz het lichaem besozght zijn! want veel beter doet hy die aen de ziele besozght het gene daer sy dooz kan wasfen/bersterckt ende verciert worden/als die vooz het lichaem besozght het gene / waer dooz datse soude leven in wellusten/ ende gekrenckt worden.

Schiet-Gebedekens.

DIe Christo toebehooren, die hebben hen vleesch gekruyft met de gebreken, ende quade lusten.

- 't En sy dat ghy penitentie gedaen hebt, so sult ghy alle- Luce 13.
gader delgelijcks vergaen.
- Bekeert u tot my, uyt alle u herte, in vasten, in weenen Ioël 2.
ende in klaghen.
- Doodt uwe leden, die op d'aerde sijn. Coloff. 3.
Om u worden wy gedoodt allen den dagh, wy zijn ge- Psalm 43.
acht als slacht-schapien.
- Also ghy gedaen hebt, soo sal u geschieden, uwe vergel- Abdiaz 15.
dinge sal hy u wederom keeren op u hooft.
- Laet den etter in mijne beenderen gaen, ende laet het Habac. 3.
onder my uyt-loopen, op dat ick mach rusten in den
dagh der tribulatiën.
- Ick kastijsde mijn lichaem, ende brenge dat onder be- 1. Cor. 9.
dwanck, op dat ick by avonturen (als ick den anderen
gepredickt hebbe) selve niet verworpen en worde.
- Met Christo ben ick gekruyft, ende ick leve nu voorts, Galat. 2.
niet ick, maer in my leeft Christus.
- Ick ben ghelijck gemaect der doot Christi, oft ick ee- Philip. 3.
nighsins mocht ontmoeten de verrijfenissen, die daer
is van de dooden.
- Voortaen, soo en zy niemant my meer lastigh, want ick Galat. ult.
draghe de lidt-teekenen des Heeren Jesu Christi in
mijn lichaem.

HET VIII. CAPITTEL.

Meditatie van de Aelmoesse, het tweede werck
van voldoeninghe.

HET 1. point. Overloopt in de tegenwoordigheyt
Gods de geheele werelt / en al 't gene dat daer in
begrepen wort / ende siet hoe mild dat Godt geweest
heeft / hoe liberael t' uwaerts / daer ghy nochtans al- *De mild-*
tijt so ondanchbaer hebt geweest; en hoe dat hy dit al *heyt Gods*
gedaen heeft by williglick / en sonder uwe verdien- *tot de*
ste / en siet hoe ghy hem hier in naer volghet. Ten 2. *menschē.*
overleghet wat hy van al 't gene dat hem toekomt /
(want het al in sijnder macht is) begeert niet weder-
om gegeven / maer alleen gepresenteert te hebben ;
ende hoe onbehoorlijck dat 't is sulcks hem te wep-
geren. Want aelmoessen te geven niet anders en is /
dan Gode te presenteren 't gene dat hem selfs toebe-
hoort / als hy het van ons verpescht dooz de arme
men-

God geeft
kostelycke
dingen/ en
epscht
flechte
wederom.

Gelijckes
uffe.

Ambros.

August.

menschen/die hy tot ons sepnt. Ten 3. dat God met ons doet / gelijk eenen Vader met sijne kinderen / die hy veel en verscheyden dingen geeft/ende naderhant om haer'te proeven/en te sien hoe goet-aerdigh en danckbaer dat sy zijn / eenige klepne sake wederom epscht; want in sulcker boegen / epscht dooz den armen van den rijcken; in de plaetse / van goude stucken / koperen; in plaetse van zijde klederen / flechte/en versleten; in plaetse van leckernpen/flech- te en gemeyne eetbare dingē. Dit epscht ghy/o soetē Jesu/ en eplaes! u wordt dickwijls gewepgert/ dat ghy epscht dooz de weemoedige stemme van den armen: dewelcke al is 't datse de hemelen doozgaet / en komt alsoo tot u o Heere der heyl-krachten / en kan nochtans dikwijls niet vermozwen de versteen- de herten van de ondancckbare menschen. Ten 4. waer 't hy aldien dat eenen Vader sijnen sone veel verscheyden dingen gegeven hadde / op dat hy daer dooz tot een groot houwelik soude kunnen geraken: en dat den Vader naderhant hier dooz tot armoede gekomen zijnde/van sijnen sone eene aelmoesse soude epschen/ofst een stuccken broots/ en soude 't niet seer weedt en onmenschelick wesen het selve sijnen Va- der te wepgeren? Ende dit selve geschiet dagelijcks als men met eenen hongertigen armen mensch bid- dende om een stucck broots/geen medelijden en heeft; den welcken in noot wesende ende gebzeck lijdende / ghy niet geholpen en hebt/doot geslagen hebt/ seght den Hepligen Ambrosius.

Het 2. point. Bemerkt ten eersten/van hoe klepnen weerde dat 'et is/dat van de rijcke menschen den armen medegedept wort booz eene aelmoesse; een beet- ken aerde/een versleten kledt/sulckie spijsē meesten- deel / daer den wel-gespijsden eenen afkeer en wal- ginge af heeft; en dese giften zijn onsen goeden ende goedertieren Godt nochtans aengenaem; daerom schaemt u/ hem dit te wepgeren / en verwondert u van de onsprekelijcke goetherdt Godts. Weest in- dachtigh seght den H. Augustinus/ niet alleen wat dat ghy geeft/maer oock wat dat ghy ontfangt. Het broot dat ghy mede-dept is aerde/ komende van de aerde /

aerde/wozdt wederom gegeven aen de aerde/op dat deselbe daer dooz onderhouden soude mogen wozdē: soo dat den armen met recht soude moghen seggen / siet oft ik u niet meer en doe van u ontfangende/dan ghy/ my gebende. Want waer het sake datter niemandt en waer / om van u t'ontfangen / so en soudt ghy oock d'aerde niet uytgeven/om den Hemel daer mede te koopen. Versmaed my alsdan als ghy niet van doen en hebt/noch en eyscht niet van den genen/die my ende u gemaeckt ende geschapen heeft.

Gen 2. Bemerkt dat wy/als wy aelmoessen uytdeplen / anders niet en doen / dan gelijckerwijs als of wy ten tijde van eenigen grooten bzant/overbloet van water / oft in perijckel van plonderinge andere lieden goet in onse bewaernisse hadden; 't welck wy op ons eppen schade en perijckel souden moeten bewaren: en dat den Heere selve/die ons eenen getrouwen bzient is/ te bzeden en gereet waer/en hem presentsenterde om 't gene dat anders gerooft en genomen soude wozden / t'onser profijte en bate te bewaren / en gheduerighlijck te vermeerderen. Soude desen mensch niet uptsinnigh wesen / die dit niet en soude willen overleveren aen den genen/ die 't selve toebehoort/ besonder/ als die 't soude bewaren vooz dien/ die 't overgheeft / waer dooz het den overgeber eeuwiglijck soude toebehooren en by-blijben / en hem nimmermeer ontnomen wozden? want de doot sal 't doch haest al vernielen. Hier dooz wozdt den gierigen merckelijck gestraft ende beschaemt gemaeckt/ die alle menschen ghereet is sijn gheldt te betrouwen / behalven den Heere alleen / die hem nochtans hondertmael meer belooft. Siet oftmen mach seggen dat desen het H. Euangelie ende hare waerheyt gelooft? Want wat isser dat ons dickwijlder wozdt aengepzen dan aelmoessen? Gheeft aelmoessen / seght onsen Salighmaker/ende siet alle dingen zijn u supber. Ende wederom: Verkoop het ghene dat ghy besit/ende geeft aelmoessen: jae dat meer is/ hy heeft hier in de volmaeckthepdt ghestelt / segghende: Is 't sake dat ghy volmaeckt wilt wesen / gaet ende verkoopet al / ende gheeft het den armen/ ende ghy

d'Aelmoesse
se bewaert
ons 't gene
dat anders
berloren
soude
gaen.

Den gierigen
en
schijnt
Godt niet
te gelogben.

Luc. 11.

Luc. 12.

Matth. 19.

ghy sult eenen grooten schat hebben in den hemel. En dit niet alleen in het nieu Testament/ maer ook in 't Oude; als daer bevolen wordt / dat de obergebleven druyben in den wijngaert booz den armen gelaten moesten worden; en oock d'aren op 't belt / ende de vergeten schooben. Ten laetsten/ heeft Godt Almachtigh bevolen / datmen den hongherigen en den behoefstigen het broodt soude bzeken/ en die sonder wooninghe zijn / heeft hy bevolen te herbergen/ &c. Ende wederom: ick bebele u / dat ghy uwe hant open doet aen uwen broeder / die in noot is.

Levit. 19.
Levit. 23.
Deut. 24.
Isaia 58.

Deut. 15.

Den gierigen heeft liever eenen oogenblich te besitten dan eeuwelycken.

Bemerkit ten 3. Dat wy hier eenen korten tijt besitten de goederen der werelt/ te weten/ eenen oogenblich van dit lebē/ en wat een schande dattet is/ sijn leven lanck hier booz sozghbuldigh te wesen/ en niet eens ernstelyck te letten op 't gene dat d'eeuwigheyt aengaet. Want wie wert hier gebonden die so sozghbuldig is om d'eeuwige ryckdommen en eere te besitten/ daer hy sekerlyck toe kan geraken/ als om te bekomen 't gene dat maer eenen oogenblich en duert?

Het 3. point. Bemerkit dat den onbermhertigen mensch niemant woeder en is in dit leven/ dan sijn eygen selven. Ten 1. Want met deselve mate met de welke hy eenen anderen gemeten sal hebben/ sal hem wederom gemeten worden: En die gesparig zaept / gelijk den Apostel getuygt / die sal oock gesparigh maepen. Want het geschiet dooz het rechtveerdigh oordeel Gods/ dat sodanige menschen/ oock in haer leven/ armoede beproeben/ die deselve in de ledeliens Christi niet en hebbē willen helpen dragen. Hoe veel woždender gebondē/ die machtigh zijnde van goederen/ dooz schulden/ dubbelen en pacht deser werelt/ haer patrimonie - goeden onnuttelijcken verquist hebben; waer van den armen eene mijte mede te depelen / docht haer te wesen eene swaerder sake als sy konden verdragen? Godt en wordt niet begecht. Daerentegen wy leeren dooz de dagelijcksche erbartheit / dat hy den Heere woekert/ die medelijden heeft met den armen / en hy sal hem sijnen weder-loon bergelden: want die den armen gheeft / en sal geen gebreck lijden; en so wie versmaet den genen die

Matth. 7.

2. Cor. 9.

Hy is woeret ober sy selven die gesparigh is in aelmoeffen upr te depelen.

Galat. 6.

Prov. 19.
Prov. 28.

die

die eyscht / die sal armoede lijden. Waer af ons gee-
 ne exempelē en gebreken. Want hy kan niet bedre-
 ghen die hondert-werf belooft ende gheseyt heeft :
 Cert den Heere van uwē goede / en van de eerstelin- Prov. 3.
 gen aller uwē bruchten / ende uwē schueren sullen
 verbult worden met versaetheden / ende uwē perffen
 sullen van wijn overbloedigh zijn. Daer-en-boven
 't is geheel waerachtig dat sommige uytdeylen het
 gene haer eygen is / en sy worden rijcker : andere die
 rooben dat haer niet toe en behoort / en leben altijd in
 armoede. Dit heeft gebleken in de arme weduwe
 die den Propheet Elias spijsde / en is rijk geworden 3 Reg. 17.
 ten tijden dat alle andere menschen gebreck leden.

Bemerckt ten tweeden / dat top dagh vooz dag als Op zijn
 bedelaers komen vooz de poozten van den grooten bedelaers /
 Koninck ; en dat hy ook eenigen uytmaect en seynt / ende top en
 op datse van ons in sijnen naem yet souden eysschen. willen de
 Wat isser rechtbeerdiger / dan dat den genen die sij- bedelaers
 ne ooren stopt tot het gekrijfsch van den armen / oock niet aen-
 soudē roepen en krijsschen / en niet verhoort worden ? hooren.
 waer op den H. Augustinus seer wel te passe komt / Prov. 21.
 seggende : Wat zijn d' armen anders / dan onse ober- August.
 dzagers ? ghy gebet dese ober-dzagers / sy dzagen 't
 in den hemel : en het gene dat ghy geeft / verliest ghy
 dat ? Dooz waer veel geruster worden eenige schattē
 gedzagen dooz de handen van vele / dan dooz eenen
 alleen. Ten derden / aenmerckt / hoe dat den Heere
 oock in dit leven de onbermhertige dickwils straf / Luc. 16.
 gelijk het blijkt in den Rijcken breck / in Mauri-
 tius den Keyser / &c. Ten vierden / denckt wat goe-
 den de aelmoessen mede brenghen. Dese verlost ons
 van de sonde / en voldoet vooz deselve. Ende hierom
 sprack Daniel in deser voegen tot den Koninck Ba- Dan. 4.
 buchodonosoz : Neemt behagē in mijnen raet en ver-
 lost uwē sonden met aelmoesse. Want d' aelmoesse Tob. 12.
 verlost van de doot ; sy is die de sonden supbert / ende
 doet datmē bermhertigheyt vint / en 't eeuwig lebē.
 Dese heeft Cornelius gebrocht tot 't geloobe ; desel- A&tor. 10.
 ve bewaert in ons de Godlijke gratie. Want d' ael- Eccl. 17.
 moesse des mans / is gelijk eene boze met hem ; en de
 gratie des mensches sal hy als den appel der oogten
 bewa-

bewaren: met den schildt / ende met de lancie van den bromen sal sy strijden tegen uwen bypandt.

Chryf.hom.
33. ad Pop.
Antioch.

Let dan wel op de weerdigheyt van de aelmoesse / wiens konste te weten / naer 't getuygen van den H. Chrysostomus / meer is / dan eenen Koninck te wesen / ja dan dooden te verweckē: want hier door doet God ons eenige weldaet aen; maer daer door bewijzen wy Godt selfs weldaet. Ten bysden en ten laetsten / bemerkit dat in den dag des oordeels / de sententie in deser boegen gesproken sal worden: Komt ghy gebenedijde mijns Vaders / ende besit het rijk; want ick heb honger gehad en ghy hebt my gespijst; ende ter contrarie aen de gene die tot d'euwige doot verwesen wordē: Gaet ghy vermaledijde / want ick heb honger gehad / en ghy en hebt my niet gespijst / &c. Och wat sult ghy aldan wenschen gedaen te hebbē / die dit leest? Hoe grootelijcx sult ghy u bedroeben / en beklagen / is 't sake dat ghy in dit leven gehad hebt / waer mede dat ghy / en uwe kinderen / en uwe bloetbzienden in alderley overbloedigheyt ende overdaet hebt geleest / en niet met allen waer mede Christus gebreck lijdende / soude mogē gespijst hebbē geweest?

Matth. 25.

G E B E D T.

Matth. 7.

Alder-barmhertighsten Godt, die ons de wet gestelt hebt, dat wy met deselve mate ghemeten souden worden, met dewelcke wy eenen anderen gemeten hebben; geeft my doch uwe gratie, dat ick tot geender tijde my selven afen keere van eenigen armen, dewijle ik selver om mijn dagelijcx broot, vergevenisse mijnder sonden, en u rijke ben biddende, en geern soude verhoort wesen: en wilt u aenschijn van my niet keerē, die geseyt hebt, dat ghy barmhertigheyt begeert, en geen sacrificie. Want hoe soude ick in den dag des oordeels dit woort, 't welk meer doorsteekt dan een sweert van twee kantē snijdende; kunnen verdragen, als ghy sult seggen: Ik heb honger gehad, en ghy en hebt my niet gespijst; ende deret ghy van my begeerē broot te etē in mijn rijk? Ik heb dorstig geweest, en ghy hebt my geweygert te drincken te geven; en begeert ghy nu droncken te worden van de overvloedigheyt mijns huys? Ick heb naekt en bloot geweest,

Tob. 4.

Matth. 6.
Osee 6.

Matth. 25.

weest,

weeft, en ghy hebt my niet gekleet; ende eyscht ghy nu overdeekt te worden met mijne glorie; en verciert met een kleedt van onstervelijckheyt? Ick ben gevangen geweest, en ghy en hebt my niet besocht; ende soekt ghy te genieten de vryheyt van mijn kinderē? Als ick gaff was, en hebt ghy my niet onthaelt, en derrret ghy nu verfoecken eeuwelijckē met my te woonen in mijn rijk? Ik heb siek geweest, en ghy hebt my niet besocht; Ick heb doot geweest, en ghy hebt my niet begraven; ende hoe derrret ghy 't eeuwig leven van my begeeren? En wist ghy niet dat alleen den barmhertigē, barmhertigheyt soude verwerven? Voorwaer Heere, ick en weet niet, wat ick hier op soude kunnen antwoorden; mijne consciencie beschuldicht my van mijne boosheyt, gierigheyt, ende ontrouwigheyt. Want ick wete voorseker, dat het u al toebehoort, hemel, aerde, ende al het gene dat hier in begrepen wort; ende dat ick anders niet en ben dan eenen uytdeylder, die naderhandt van alles strange rekeningē sal moeten geven, 't en zy dat ick u wederom gegeven hebbe, dat u toebehoort: ende is 't dat ick 't wederom geve, soo sal 't my allegader in der eeuwigheyt toebehooren. Waerom en sal ick u dan niet geven, het gene dat u toebehoort? Wat hebt ghy tegen my gesondicht, ô alder-liberaelsten Godt? Waer toe gheloove ick den mensch die wantrouwich ende leugenachtigh is, (want alle mensch is leugenachtigh) ende u niet, die nochtans de waerheydt selve zijt? Oft hate ick in sulcker voegen u, ende mijn eygen selven? dat ick liever hebbe te dienen saligh ende geluckigh te wesen, dan u wederom te geven, dat u toebehoort? En sal ick niet begeeren liever te besitten hondertvout, soo ghy belooft, dan u te weygheren dat u toekomt, ende dat door sulcken middel voor my behouden? Eylaes wat grooter blintheyt is dit! Ick en begeere in uwe gelt-kiste, dat is in de handen der armen niet te legghen 't ghene my eeuwelijcken te pas soude komen; ende ick ongeluckigh mensch, hebbe liever u dat te ontrooven ('t welk ick nochtans niet machtigh en ben) tot dat het my ontnomen worde, dan door uwen raet het selve al te bewaren, ende met eenen selver bewaert te worden. Mijne rijckdommen vallen my lastig ende moeyelijck, ende dreygen my d' eeuwige quaden;

Beklagh
ons Sal-
ligmakers
in den dag
des oors
deels/over
den gierigē
mensch.

Matth. 5.

Psalms 115.

den; de dieven leggen my listen ende lagen, ende ick en wil deselve nochtans mijnen mede-gheselle niet geven, om alsoo daer af ontlast te wesen; ick hebbe 't liever de dieven te geven, ende dat also quijt te worden. O groote barmhertigheydt, die van de doornen der rijckdommen, druyven pluckt; uyt het quaet van eenen anderen, goet; uyt d'armoede, rijckdommē; uyt de kranckheden, sterckte ende vromigheyt; uyt de schande, een eeuwige glorie. O oneyndelijke liefde, mijnen Heere ende mijnen Godt, verbreydt mijn herte glijck het fant der zee, dat ick u naervolghende een yeder geern mede-deyle, maer sonderlinge mijne vyanden; ende dat ick u mijnen Heere mach eere bewijfen, medelijden hebbende met den armen. Want hoe veel afgoden-dienaers, ende die u vermaledijden, onderhoudt ghy, spijft ghy, ende doetse overvloedigheydt hebben van alle wellusten; ende doet uwe sonne opstaen ende schijnen over de goede ende quade? Ick en wil voortaan gheen acht nemen wie dat het is, diē yet van my ontfanght, maer in wiens naem dat hy het ontfanght, ende wie dat ick het selve geve; ick en begeere niet gesparigh te zaeyen, ende gesparigh te maeyen; maer zaeyen in benedictie, op dat ick ten laetsten mach hooren dese aldersoetste woorden: Komt ghy ghebenedijde mijns Vaders, ende besit mijn rijck: het welck ick verhope, ende u ootmoedelijck bidde, door het binnenste van uwe barmhertigheydt, Amen.

Matth. 5.

Matth. 25.

Practijcke om Aelmoessen uyt te deylen.

Siet wat ghy in den hemel besit.

TEn eersten/insiet uwe inkomsten ende goederen; wat dat ghy in den hemel / en oock wat dat ghy op der aerde zijt besittende. Och hoe menigmael gebeurt het/ dat het byer/het geweld/ oft eenigh ander ongebal de goederē beneemt/ dewelcke waer 't sake dat ghy den armen gegeven hadt / soudt deselve be-waert ende in der eeuwigheyt gebonden hebben; beschuldigt ende bekent uwe ontrouw/den byant kan u hups innemen en berooven/ maer niet den hemel.

Ten tweeden/bedeylt uwe goederē/en schijkt eene sekere somme booz den armen/ en geeft deselve ootmoedelijck aen den genen die u sal bidden / ende en wepgerit niemandt geen aelmoesse/soo verre als 't u moege-

mogelijck is. Is 't saeckedat ghy selfs arm zijt/oft religieus/ ende dat ghy noch silber noch gout en besit: bidt den Heere dat hy den armen wil ghedachtigh zijn: is 't u mogelijck/soo troost den selven niet woorden/ende met een blijde aensicht/'t welck meer medelijden/ dan eenigen af-heer te kiennen geeft.

Schickt eē
deel van u
goet booz
den armen.

Ten 3. en zweeft niet alleen mild en liberael aen dē genē die u daerom sullen biddē/maer soekt ook van selfs de gene/die uwe rijckdommē/gelijck packdza-gers soudē mogen dzagen in 't hemelsch vaderlant.

Soeckt
d'armen
van selfs.

Ten vierden/maecht uwe kinderen ende uwe on-derfaten gewent om geern aelmoessen uyt te deplen. Dit lesen wy gedaen te hebben de alder-godtbruch-
tighste Koninginne van Spagnien Margareta: hoe dat se hare kinderen / die sy tot eenen sonderlinghen troost ende bzeught van het Chzistendom voort-ge-
bracht hadde / plagh van joncks af t'onderwijsen / dat die / oock gheheel kleyn zynde / met hare eygen handen den armen aelmoessen soudē geben.

Bemint
d'armoede
van jongs
af.

Berept den armen somtijden eene maeltijt/ ende dient deselve/'t welck somtijts Koningē gedaen heb-
ben/ende noch gebzuyckt wort van sommige hups-
gesinnen in de Dasten-abont-dagen:alwaer te werk
gesteld wordt / het gene dat in het 12. Euangelie ge-
sept is: Als ghy yemant noodt ter maeltijt/en roept
niet uwe vrienden/maer den armen/krankē/kreu-
pelē/blindē/en ghy sult salig wesen/want sy en heb-
ben niet waer mede sy u dit soudē konnen vergeldē.

Luc. 14.
Berept
den armen
eene maelt-
tijdt.

Luc. 14.

Ten sesten/ 't is eene seer goede pzaetijcke van al-
len het gewin van dien dagh / van alle konsten in 't
bysonder/ behendigheden/ende koop-handelingen/
Godt de eerste bruchten en pzeffiten toe te eygenen:
ja dat meer is / in de koopmanschap Chzistum als
eenen mede-geselle te hebben/ende het gene dat hem
aengaet ter herten trecken/ en sijn gewin den armen
mede-deplē. Den 12. Chzysostomus geeft desen raet/
datmen eene kiste soude hebben / waer in datmen
booz sijn gebedt een aelmoesse bezijden soude leggen.

Draeght
Gode op/
d'eerstelins-
ghen van
alles.

Hom. 43. in
1. ad Cor.

Ten sebensten/ Chzistus oock mede rekenē onder
sijne erfgenamen / ende altijdt eenen armen mensch
in den naem Chzisti volkomelijck onderhouden:

Dat Chzis-
tus uwen
erf-ghe-
naem zp /

gelijk ghy den ghene zyt. dit is eene seer goede practijcke / ende wozt oock gebuycht / hoe wel van luttel menschen.

God booz-
sekert de
koopmans-
schappen.

Ten achtsten / het gene dat ghy sout moeten gebeden ghemen / die u de goederen en koopmanschappen verscherē / geeft dat Gode oft den armen. Dus heeft eenen vermaerden koopman tot Sevilien in Spagnien seer gelukkig sijnen koophandel aengestelt: maer ter contrarie als eenen anderen tot Lisbonen in Portugael die het selve gewoon was te doen dese Godbzuchtige gewoonte achter gelatē hadde / heeft zijne schepen alse by-nae in de haven gekomen waeren / haestelijck dooz een groot tempeest oft onweder datter onderstiens opghestaen is / in den grondt sien bergaen / waer dooz hem sijne rijckdommen ende middelen gantsch benomen zijn geweest.

Een seer
goede practijcke.

Ten negensten / te besozgen dat de kinderē die aelmoessen eyffschē om den armen mede te deplen / haer gewennen te seggen: dat God booz de deure aelmoessen begeert: ende ons dese manieren van spreken gemeyn te maken: Ik heb't Gode gegeven; oft om beter te seggen: Ich heb het Gode wederom gegeven: God heeft het van my begeert / ik heb het hem geresitueert. Noch en beschae mit u niet dese Chzistelijke en Godbzuchtige maniere van spreken te gebuyckē / aengesien dat ghy siet dat men doozgaens de wetten des werelts / hare spreekwoorden oft maniere van spreken ende schzjiben soo neerstelijck onderhout.

Et ander.

Ten thiensten / op dat het een dobbel aelmoesse zy / so kan't dickwijls geschieden (ghelijck ick op verscheyden plaetsen weet gedaen te worden) dat de aelmoessen uytgedeylt worden aen den genen die ghebiecht en gespijst zijn met het hoogweerdig H. Sacrament / oft wel de ghene die in den Catechismus oft Chzistelijcke leeringe dat verdient hebben.

De derde.

Ten elfsten / alle dagen ober tafel een schotel stellen / de welcke de schotel Godts genaemt worde / en van yeder gerechte wat afsnijden / dienen en schencken aen Chzisto onsen Salighmaker in zijne leden: Gelijck ick weet dat geschiet in een Edelen Dooz luchtigh huyfgesin; alwaer oock Saterdaeghs al het melck dat van de hoepen gemolcken wordt / ter eer en

eeren van de alderheylighſte moeder Gods MARIA, den armen gegeven wordt.

Ten twaelfſten / bemerkſt drie ſaken aengaende d'aelmoeffen. Ten 1. datter verſcheyden pꝛactijcken (om deſe deugt te werk te ſtellen) gebonden worden / die gereet en licht om doen zijn / booz dieſe ſal willen beherten / oberleggende de miſerien en ellenden van het menſchelijck gheſlachte : welke miſerien oock tweederley zijn / als eensdeels de ziele / en eensdeels het lichaem aengaende : met welke verſcheyden pꝛactijcken / wy oock gheestelijcke en lichamelijcke hulpe en aelmoeffe konnen doen / te weten / den hongrigen ſpijſen / etc. Ten 2. dat Godt meer aenſiet het herte en den wille / dan het gene datter gegeven wort : gelijk ons klaerlijck te kennen gegeven is in de weduwe / die twee mijten gaf : ende in den loon dier beloofte wort aen den genē die alleen een dronck houdt waters ſal uytrepcken in den naem ons Saligmakers / aen eenen die 't gebreck heeft. Ten 3. dat de aelmoeffe heymelijck moet gheſchieden / ſoo veel als 't moghelijck is / en dat deſe alder-pꝛofijtelijckſt is / die heymelijck en verborghen uytghedeylet wordt. Och hoe veel menſchen worden daer gebonden / die haren naem alomme op der aerden bekent maecten / die nergens in den hemel en ſullen bekent weſen; dooz dien dat zy als onwijſe en dwafe kooplieden van te boren haren loon ontfanghen hebben ! Want luttel wordender gebonden / die eenige ſichtingen / fundatien / oft andere Godbzuchtighe werken ſouden inſtellen / 't en waer ſake dat hare naem / macht / oft Godbzuchtigheyt hier dooz bekent worde ! Dit behoorde al gedaen te worden tot een goet eynde / en met eene rechte meyninge / niet gelijk dit de hypocrijten en geveynſde menſchen doen : Daeren-boven met gewilliger herten / beerdelijck / blijdelijck en ootmoedelijck. Toont alrijt een bly gelaet in alle dat ghy geeft / ſeght den Wijsman. Want die d'aelmoeffe weet uyt te deylen / gelijk dat behoort / die en laet hem niet boozſtaen dat hy eenen anderen eenighe weldaet aendoet / maer veel meer dat hem ſelver groot geluck ende weldaet aengedaen wordt.

Dzie ſaken moct men gade ſlaen in de aelmoeffen.

Luc. 21.

Matth. 6.
Eccl. 35.

Schiet - Ghebedekens.

- Matth. 25. **S**oo lange als ghy 't gedaen hebt een van desen minsten, hebdy 't my gedaen.
- Eccles. 4. Weest den Weesen bermhertigh als een Vader, en voor eenen man haerder moeder; ende ghy sult zijn als eenen Sone des alderhooghsten onderdanigh, ende hy sal uwer bermhertigh zijn meer dan eene moeder.
- Pfal. 40. Saligh is dien man die hem verstaet op den behoevigen, ende den armen, in den quaden dagh sal hem den Heere verlossen.
- Prov. 14. Die den armen ontfermt, sal saligh wesen.
- Hebr. 13. Der weldadigheyt, ende de mede-deelinge en wilt niet vergeten: want door sulcke offerhande, wort Godt vernoeght.
- Nazianz. de paupe-
rum amore. Daer en is niet soo Godlijk in den mensch, als datmen wel doet aen eenen anderen.
- Luc. 6. Weest bermhertigh, gelijk uwen Vader bermhertig is.
- Ecc. 17. Hy heeft eenen yegelijcken bevolen van sijnen naesten.
- Ephes. 4. Weest malkanderen goedertieren, vergevende malkanderen.
- Galat. 6. Draeght d'een des anders last, ende alsoo sult ghy volbrengen de wet Christi.
1. Ioan. 3. Mijn kinderkens en lact ons niet lief hebben met den woorde, noch met der tongen, maer met den wercken ende waerheydt.

HET IX. CAPITTEL.

Van het Gebedt, het derde werck van Voldoeninge, ende haer gebruyck ende vruchten.

DE derde maniere van gode werckē/waer mede wy God oock kunnen voldoen/is 't gebed: want dit een aldersoetsten reuck-offer is/ seer aengenaem aen Godt almachtigh/ en een sacrificie van voldoeninge/ is 't saecke dat het komt upt een rouwigh en ootmoedigh herte. Ende indien dat wy (soo den H. Chrysostomus segt) eenige groote gifte aē God willen offeren/wy en hebben niet grooter als 't gebedt/ noch wy en hebben niet moepelijcker dan 't gebedt. Want dooz 't gebedt en wert niet alleenlijck de ziele vermoept/maer oock 't lichaem: dit betuygt ons den H. Geest / als hy seght: dat het menichvuldigh gebedt

Chryf. in
Pfal. 116.
De Gebeden
sijn de beste
giften die men
Gode kan
offeren.
Eccles. ult.

bedt is eene pijnlijckhepdt booz het lichaem; en dit dient seer wel booz sommige menschen/die geen aelmoessen en konnen geben/ of niet sterck genoegh en zijn om te basteu. Volghet dan den Konincklijcken Propheet David na / die vol dooefhep en vernederinge sijns selfs/bzieschte van't suchten sijns herte/ en dooz een gebedt met tranen gemengelt/versoende den Heere. Den H. Augustinus nu op sijn sterben liggende/ ende geboden hebbende datmen de seven Psalmen van penitentie aen sijn bedde soude hechten / heeft eene sententie uytgesproken / die in der waerhep weerdigh was van Augustinus gekomen te zijn/ te weten : dat het niet en betaemde / dat een Chzistē mensch sonder penitentie soude sterbē. Dus is het noodigh/dat de gene die hem tot God wilt bekeeren/den gebede toegedaen zy:want het dickwijls gebeurt dat het bier van de quade begeerlijkheden/den oberbloet van quade gedachten/dē aenstoot van onse vbanden ons dwingen te roepen tot den Heere/en onse herten en handen op te heffen naer dē hemel.

Daer worden verschepden manieren van bidden gebonden. De eerste is (so ghy de volmasckthep des gebedts wilt aensien) de contemplatie / of het aenschouwende Gebedt. De tweede/de Meditatie. Van d'eerste wozt gesproken in het derde boeck / alwaer gehandelt wozt van de oeffeningen der gener die volmaecht zijn : Van de Meditatie wozt gesproken in het tweede boeck/ aengesien dat die maniere van bidden / eygen is den genen die eenigen booztgancck gedaen hebben: wy sullen daer-en-boven hier sommige andere manieren van bidden boozts brengen. Ten eersten/men kan yemants anders woorden gebuyckende/bidden/te weten/als wy eenige Psalmē lesen/oft andere stemmelijcke gebeden: en dit is ook een seer aenghenaem sacrificie van onse lippen aen God Almachtig/so naer de ziele/als nae't lichaem.

Ten tweeden/ als men gebuycket de woorden/de welke komen uyt het binnenste van de affectie des herten/en daer mede de Goddelicke Majestept aenspreekt:welke maniere spruyt uyt dē oberbloet van affectie. Want als onse ziel inwēdelik gelijk bet ge-

Psalm 37.

Het gebed is noodigh booz de gene die hun bekeeren willen.

Bedepkinge van het gebedt.

1. Alsinen yemants anders woort gebuycket. Osee 14.

2. Ghebedt het welck komt uyt affectie des herten.

maekt is/alsdan berst de blijtschap onser herten ook
uytwaerts/ dooz lofsangē die gesproken woorden tot
God; en als onse ziele met blijdschap verbult is/als-
dan verblijden haer oock onse lippen/ om den Heere
te loben/ en te gebenedijden. Want so het hert gesint
is/so getuyghet den mont/ende de liefde maeckt den
mensch wel sprekende/ en oberbloedig in woorden.

3. Alsmen
by eens
anders
woorden de
sijne boegt.

De derde maniere is gemengelt/te weten/ als de
ziele dooz yemandts anders woorden / gelijk dooz
bleugelen opgeheben woordt in de locht/ ende nader-
handt selfs voort blyeght / ende haer selven aldus
behelpt. Dit gebeurt als yemant aendachtelijck en-
de allenghskens eenighe stemmelijcke gebeden ge-
bruyckt; ende d'affectie nu ontsteken wordende / by
sy selven sijn gebedt volmaeckt : ende tusschen bep-
den valt wederom op het eerste.

4. Onder-
menginge
van ver-
suchtingen
onder het
gebedt.

Ten vierden / als wy by het stemmelijck gebedt
geen ander en boegen; maer het selve alleenlijck dooz
byperige affectie ende versuchtingē dickwijls onder-
breken/of naer elck woort in't bysonder/of wel naer
dat wy veel woorden aendachtelijck uytgesproken
hebben : alsoo dat elke lichamelijcke versuchtinge/
zy als eene ophessinge tot Godt.

5. 'T ge-
bruyck der
schiet-ge-
beden.

De vijfde maniere is/een kort begriyp van de ge-
heele volmaechthejdt / alsmaen korte Schiet-gebe-
dekens gelijk schichten tot den Hemel seynt / ende
hier dooz sy selven met Godt vereenicht. Want die
Gode aenhaught/is eenen geest met hem. Hier dooz
wozt het herte van onsen alder-lieffsten Salighma-
ker soetelijck doozwont: Ghy hebt mijn herte/seght
hy/o mijne bruydt/gewont/met een van uwe oogen/
ende met een hant van uwen halse. Want datmen
alleenlijck sijne oogen eens vierighlijck opheft tot
den hemel/ is een krachtelijck gebed/ ende beweegt
gant schelijck den Vader der vermhertighejt. Want
d'affectie moet wesen den oozspronck van dusdanige
gebedekens; welke affectien zijn leet wesen der son-
den/medelijden hebben met onsen Salighmaeker/
eene begeerte van den hemel/ een verdriet van dit
sterbelijck leven/weedom in tegenspoet/danckbaer-
hejt van de ontalijcke weldaden van Godt almach-
tigly/

Cant. 4.

Waer uyt
de schiet-
gebedekens
moeten
spruyten.

tigh/verwonderinge ober Godts wercken/betrou-
 wen op Godt / eenen pber van sijne eere ; maer be-
 sonderlijck een bzandende liefde tot God/waer dooz
 de ziele met geduerighlijckie / ende bzandende be-
 geerten verlanght / gelijk een hert tot de levende
 wateren/ te dzincken met blijdschap van de fonte-
 nen ons Salighmakers. Ende het byer van dese be-
 geerten wort aldermeest ontsteken in de meditatie/
 gelijk den Propheet David spreeckt / het welck o-
 verfulckis den geheelen dagh dooz met schiet-gebe-
 dekens als met byerige pijlen onderhouden moet
 worden / stellende sy selven booz oogen den persoon
 van onsen Salighmaker / gelijkmen in de medi-
 tatie / oft in de H. communie / oft in eenige andere
 oeffeninge / waer in d'affectie aldermeest ontsteken
 is geweest/geboelt heeft. Want is 't dat wy in sul-
 ker boegen / alle onse wercken derwaerts stieren/
 oft onsen Salighmaker opdragen/soo sal't geschie-
 den dat d'affectie die wy verweclit hebben/geboedt/
 en versterckt sal worden / bysonder als wy dese in
 elck werck vernieuwen. Het is nochtans oock pro-
 fytelijck / al is 't dat wy dese affectie niet en geboe-
 len/seeckere beerkens upt de Psalmen / oft andere
 plaetsen der H. Schrifte aen de hant te hebben
 ende te gebzupcken/ op dat hier dooz ons verkeerren
 ende hanteren met wereltsche menschen / ende alle
 onse uptwendige bekommelingen/ gelijk met eene
 geestelijckie fausse ende geur obergoten mach wo-
 den / ende dat niet alleen de gedaenten van het gene
 dat wy met onse uptwendige sinnen vatten / ons te
 voren souden komen / maer oock Godt onsen Hee-
 re. Want daer en wort niet profytelijcker oft soeter
 gebonden / dan als men dooz dese konste van Alke-
 misterye/ om soo te seggen/upt wereltsche ende ver-
 ganckelijckie dingen/ louter gout van de Goddelij-
 ke liefde weet te trecken / ende Godt alleen in alles
 te soecken en te binden: ja dat men dooz sulcke saken/
 daer gemeynlijck de menschen als met boetstricken
 dooz gebangen en vast gehouden worden/ oock weet
 naer Godt te bliegen/ in hem te rusten/ en in't mid-
 den des bzants van alderley behoringen / den mont

Het byer
 van goede
 begeerten
 ende van
 liefde moet
 met schiet-
 gebedekens
 onderhou-
 den wordē.

Maniere
 ofte konste
 om upt alle
 dingen het
 gout van
 de Goddes-
 lijcke liefde
 upt te tres-
 ken.

te openen / ende scheppen den oprechten ende waerachtigen geest van de kinderen Godts.

6. Een aendachtelijck overleggen van elck woort,

Ten seften / als men aendachtelijck overleght elck woort in 't besonder van het gebedt ons Heeren / oft van eenigh ander / ende op de selve blijft / so lang als wy daer smaect in vinden / en daer naer tot andere gaen; tusschen beyden hier by voegende eenige t' samensprekingen / die ons de liefde tot God / ende andere verscheyden affectien / sulken doen spreken.

7. Het bemercken van de geboden, oft zijnder regelen.

Ten sebensten / overlegghen oft de thien geboden in 't besonder / oft de geboden der Kercke / oft wel de regelen van sijne ordze / in welker voegen dat hy die onderhoudt / oft behoort t' onderhouden; en waer in dat hy dese overtreden mach hebben / ende naer dat hy hier af leet wesen berwecht sal hebben / lesen eenen Vader onse ende Weest gegroet / oft wel eenigen Psalm / by exempel den 50. Miserere, oft den Lofsauck / Te Deum laudamus. Het selve mach oock geschieden / ondersoekende de seben hooftsonden / de krachten der ziele / ende de vijf sinnen.

Driederley aendachtigheyt aengaende het stemmelijck gebedt.

Men moet bemercken 1. datter in 't stemmelijck gebedt / driederley aendachtigheyt gebonden wort. De eerste ende die nootsakelijck is op de woorden; op dat de selve behoorzijk / bescheydelijk / verstaedelijk / en geheelijk uytgesproken worden. De tweede waer dooz men op den sin set / als men is biddende met der herten / en met den verstande / en doen / gelijk als men de spijs knouwt / en smaect. De derde is / tot God / die wy aenbidden / en tot de sake / die wy dooz het gebedt van hem versoeken. Hierom moet men in 't beginsel van 't gebedt sp-selven eenigh eynde booz oogen stellen / en soo veel als 't mogelijk is / moet men in sp-selven berwecken eene ghedachtenisse van de tegenwoordigheyt Godts / en van het hemelsch heyt.

1. Cor. 14.

Daedanige bereydinge datter nootsakelijck is tot een lanch gebedt.

Bemerckt 2. dat men in de langhe manieren van bidden / in 't beginsel sijn herte moet vereenigen ende vergaderen; gelijk men doet / eermen sp-selven begeeft tot het mediteren. Ten tweeden / dat men hem stellen moet in de tegenwoordigheyt Godts. Ten derden / dat men moet ootmoedelijck van Godt begeeren de gratie om wel te mogen bidden,

Be-

Zemerckt 3. dat als men op de voozseyde maniere ondersoeckende de geboden oberloopt / ende naer elck ghebodt / leetwesen der fauten verweckt heeft / dat het seer pzoftijtelijck is / naer het berouw oock eenigh werck van boldoeninghe by te voegghen / 't zy knielende / oft met eene andere pijnelijckie ghesteltnisse (die nochtans betamelijck zy) sijne gebeden te spreken. Het is wel waer dat het gebedt in sy-selven boldoet; maer sal nochtans alsdan van meerder boldoeninge wesen / als het soodanigh is / waer dooz wy eenige af-laten souden mogen verdienen / gelyk ghy sult bebinden in verscheyden arrijkelen van de af-laten / die gegunt zijn ter eeren van den H. Carolus Borromeus / die als een kilaerblinckende licht t'on-sen tijden opgestaen is in de heylige Kerckie. Want die hier in den raet van sijnen Biecht-bader volgt / oft een werck volbringt het gene dat sijnen regel aengaet / oft eenige versterbinge doet / ofte yet sulcx / die verkrijgt vergebennisse van het derden-deel sijnder sonden. Die sijne conscientie ondersoeckt / oft eenig crups oft beelt devotelijck groet / sy-selven Godde bebeelt / oft aen sijnen H. Enghel / oft aen sijnen H. Patroon / oft gebuycht in 't beginsel van eenigh werck / dziemael het teecken des H. Crups / oft seyt dziemael: God komt tot mijnder hulpe / verkrijght thien jaren af-laet. Desgelycken verkrijgt den genen die berouw ende leetwesen heeft van sijne sonden / ende een vooznemen heeft van hem te biechten: maer die den vijftighsten Psalm Miserere leest / oft het Gheloof / oft den Loffsanck Te Deum laudamus, ter eeren van het dierbaer bloet dat Christus Jesus vooz ons gestort heeft / ende dziemael d' aerde kust / verdient de selve af-laten / die hy soude verkrijghen / gaende op de H. trappen / diemē noemt Scala sancta.

Dit hebbe ick in 't kortz alhier willen gheraken / op dat ick alleen te kinnen soude gheben / hoe oberbloedige schatten dat een pegelijck kan by een vergaderen / het zy dat hy ghesont oft sieck is / is 't sake dat hy wijselijcken sijnen gheestelijcken koophandel is aenleggende.

AEN - MERCKINGE OP
HET DERDE BEELDT.

Bereydt uwe ziele vooz het Ghebedt.

A Engesien dat het [A] Ghebedt een t'samenfprekinge met Godt is, so begeeft u daer toe met alle neerstigheyt, en denckt dat [B] God u tegenwoordig is, noch en [C] laet'et niet achter om eenige [D] wereltfche bekommering. Maer voor al [E] onderfoekt u confcientie, verfoeyt de [F] sonde, wiens pauwen-hoofst betekent hooveerdigheyt; den watersuchtigen buyk, giericheyt; d'onbeschaemde stinckende bocksvoeten, begeerlijckheyt des vleeschs; den scordioens steert, 't fenijn der sonde; en 't doots-hoofst, den loon der sonde. Voegt by 't Gebed [G] vasten en [H] aelmoessen; volgt uwen [I] H. Engel; bereyt u herte door [K] stilfwijgen, [L] eenicheyt, en lesen van goede boecken. Verweckt [M] hope, en stiert u [N] Gebedt ('t welck is als 't sweerdt van Godts woort, ontfekende ons herte) tot Godts eere, om uwe [O] sonden t'overwinnen, en om te verkrijgen de [P] deugd, die staet neffens God met vleugelen: Wantse de ziele van aerdtfche saken opheft: gewapent wantse onoverwinnelijck is; en door het cruys komtse tot de kroone. Dese wilt ootmoedelijck versoeken, ende bidden voor den thron Godts, gelijk eenen [Q] misdadigen, oft eenen armen bedelaer, of wel als een bruydt. Dese bereydinge heeft [R] Moyfes ons geleert.

Debe rationem preparare amicus huius

3

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110

111

112

113

Van de bereydinge tot het Gebedt, besonderlijk tot de meditatie.

HEt is eene vermaninge van den Wijsen-man : Eccl. 18.
 Maect uwze ziele gereedt vooz het ghebedt / op De bereydinge vooz het gebedt is nootfaskelijck.
 dat ghy niet en zijt / als eenen mensch / die Godt
 tenteert ; desen tenteert Godt / die hem laet vooz-
 staen dat hy sonder eenighe bereydinghe / in 't ghe-
 bedt sijne sinnen sal konnen vergadert ende aen-
 dachtigh houden.

Dese bereydinge is tweederley / d' Eerste / die van
 langher handt gheschiedt / ende d' andere die recht
 te boren gedaen woerdt. Tot d' eerste mach gezocht
 worden / ten eersten / datmen alle onmoedige sorg-
 vuldighheydt wech woerpe ; want de sorgvuldigheden
 zijn als doornen / seght den H. Bernardus / die
 de ziele in de meditatie steken ende moepelijck bal-
 len / en maken ons onbequaem om de Goddelijcke
 in-spraakent' ontfangen. Ende het is ontwijfelijck
 eene groote oneere / datmen inet dese so seer bekom-
 mert is / dat als Godt almachtigh vooz de deure
 klopt / ende getweerdicht hem met ons te spreekken /
 den selven moet staen verbeyden / om onse sotte be-
 kommeringen / die van gheender weerden en zijn.
 Hierom hebben de kinderen van Israel een gebodt Exod. 3.
 ontfanghen van haer te vertrecken in de woestijne /
 eer sy Gode op den berch offerhande souden wogen
 opdagen ; op datse ontlast zijnde van alle tijdelij-
 che bekommeringen / haer te beter tot Goddelijcke
 saken souden begeben. Want gelijk Cassianus ge- Cassian. col. 10. c. 5.
 tuptught / die opklimmen van verwoerpen en aertsche
 wercken ende ghedachten / ende haer vertrecken in
 het hooghste van den bergh des eenighepts / die aen-
 schouwen alleen de Godtheydt met reyne ende sup-
 vere oogen.

Wemerckt dan ende oberlegt uwze bekommerin- Depl't eenen anderen mede van 't gene dat u te doen staet. Exod. 5.
 gen / ende bedepht deselve met andere / soo veel als
 ghy kont en mooght : gelijk wy lesen dat Moyses
 gedaen heeft vooz den raet van sijnen schoon-vader.
 Pharao heeft hier vooztijts het uptverhoeren volck
 van Godt almachtig soecken besteh te houden met
 het

het hantwerck van pot-aerde/ back-steenen/ en haf te vergaderen/ 't selve soeckit den dupbel bander hel- len nu oock te doen; maer sijn bedroch ontdeekt heb- bende/ moeten wy gaen/ daer Godt de ziele/ en oock de ziele Godt is nopende/ met dese woorden: Komt mijne alderliefste / laet ons uytgaen in 't veldt/ laet ons broegh opstaen tot den wijngaerdt.

Cant. 7.

Onder-
soeckt uwe
consciens-
tie.

Ten tweeden/ het is seer profijtelijck aen den ge- nen die hem tot 't gebedt wil begeben/ in 't horte sijn- ne conscientie te ondersoecken; en in sy selven te ber- wecken leetwesen van sijne sonden/ en ootmoedelijck Godt bidden dat wy hem souden moghen komen te spreken: want den lof en is niet schoon in den mont des sondaers; Ende seer wel den Psalmist seght: Hebbe ik boosheyt gesien in mijn herte/ so en sal my den Heere niet verhooren. Maer is 't saecke dat ons herte ons niet en woeght/so hebben wy betrouwen aen Godt. Want met wat betrouwen sal den son- daer sijne handen / noch bebloet zijnde dooz de me- nichte sijnder sonden/ derren ophieven tot Godt den hemelschen Vader? en Godts vrant zijnde/ sal hem verstanten/ om hulpe / bystant / ende kostelijcke ga- ven van hem te begeeren?

Eccl. 15.

Psal. 65.

1. Ioan. 3.

Tob. 12.

Ten derden/naer het gene dat den Engel Tobias geleert heeft: Goet is het gebedt/ versaemt met vasten en aelmoeffen; sal het profijtelijck wesen/ desel- ve oft lichamelijcke / oft geestelijcke te doen; by ex- empel/ bidden dat sijn gebedt/ sijnen eben-naesten te stude soude mogen komen / en het selve aen de goet- hepdt Godts booz haer-lieden opdzagen/ oft naer den raedt die den H. Chrysostomus gheeft / dat de Chyristenen een kofferken t'hups gereet souden heb- ben/allwaer sy booz het gebed/eene aelmoeffe in mo- gen wozen. Is 't sake dat ghy oock eenige verster- bingē / dewelcke onder den naem van het vasten be- grepen wozt / te werck wilt stellen / sult ghy alsoo u gebedt veel aengenaemer maken.

Goeden
raet die
den H.
Chrysostomus
geeft
aen de
Chyristenē/
aengaende
de ael-
moeffen.

Isai. 30.

Ten vierden / men moet sijne tonge bedwingen van pdelen kilap / ende een betrouwen verwecken tot Godt / want in stil-swingen / ende in de hope sal uwe sterckhepdt zijn. De hope ende het betrou-
wen

wen is nootsakelijck / dat wy sonder haer niet met allen en kunnen verkrijgen / ende deselve hebbende / alle dingen kunnen verwerden. Mooght ghy geloo- ben / seght ons de Waerheyt selve / alle dinghen zijn mogelijk den geloobenden. d'Andere bereydinge / en die wat naerder comt / is / datmen met eene goede en oprechte meyninghe hem tot het gebedt begeeft / het welck niet en gheschiet als men hem daer toe be- geeft om geestelijcke vertroostingen te genieten / en- de sijn verstant te verbullen met veelderley debote ende geleerde bemerckingen; maer om Godt alle eere te bewijzen / ende te komen tot de deught / ende een hepligh leben. Dus moeten wy dit wel gade slaen / hoe dat wy onse fouten dooz het gebedt souden mogen afleggen ende verwinnen / bysonder die ons in den wegh der deughden alder-moepelijckste val- len. Want wy moeten ons laten boozstaen / dat wy woestelaers met den Patriarch Jacob zijn / in het gebedt / op dat ons den Heere gebenedye / ende de ze- nuwe van de dye onser quader begeerlijckheyt sou- de moghen verdozt worden. Ende boven al / soo moeten wy ons ghebedt aldermeest stieren tot de deught / die ons aldernootsaeckelijckste is / ende te- ghen de faute / ghelijck ick ghesepdt heb / dewelcke ons in den wegh Godts aldermeest belet. Want dese als de principaelste overwonnen zijnde / sullen d'andere van selfs te niet gaen / ende lichtelijck ver- wonnen worden. Wy en moeten hierom d'oeffe- ninghe van andere deughden / als dit soo gheleghen is / niet achterlaten. Maer ghy sult my braghen : Hoe sal ick upt alle materie eenighe hulpe trecken / om de deught die ick boozgenomen heb / om my in te oeffenen / te verkrijgen / en de faute die haer tegen is / upt te roepen? Ick antwoorde hier op / dat alsoo haest / als in ons eenige debote affectie sterckelijck verweckt is / soo kunnen upt alle materie lichte- lijck trecken / het gene dat hier toe dient / ghelijck P. Puente / in de aenleydinge tot de meditatie §. 4. seer wel bewijst.

Hier toe mach oock dienen / datmen den persoon / oft affectie aenneemt / 't zy van eenen misdadigen / van

Marc. 9.
De naeste
Bereydinge.

Genef. 32.

Waer toe
wy ons ge-
bedt alder-
meest moes-
ten stieren.

van eenen bedelaer / oft ten laetsten van eene Bruyt / naer d' affectie die wy in ons begeeren te vermecken oft te vermeerderen. Ende dit bewijst den H. Ignatius in het boeckken van sijne oeffeninge / hier toe grootelijcks te dienen.

Het lesen
is hier seer
nut.

Maer op dat 't herte / 't welck dooz verscherpen bekommelingen verstroyt is geweest / tot sy selven kome / sal seer pzoosijtelijck wesen t'overlesen de materie van de meditatie / oft wel van eenighen geestelijcken boeck. Want 't lesen is gelijk eenen trap / om tot de meditatie / oft het gebedt op te klimmen.

Daer-en-
boven d'een-
nighepd.

Ten laetsten soo woordt den ghenen / die hem tot bidden wil begeben / d' eenighepd seer aenghepzen van onsen Salighmaecker soo dooz sijne woorden / als dooz sijn exempel: Want aldus spzeekt hy by den H. Mattheus in 't 6. Maer als ghy bid / so gaet binnen uwe slaep-kamer / en met ghesloten deuren soo bidt uwen Vader. Ten laetsten sy selven stellen in de tegenwoordighepd van Godt / ende gheheel sijn hemelsch heyz / aldaer gelepd zijnde van sijnen goeden Enghel; Ende mach wel gehouden worden booz een van de pzeincipaelste belijdingen / daermen den aldermeesten troost ende bzuucht sal konnen upt genieten. Waer af den H. Bernardus aldus spzeekt:

Matth. 6.

Zoben al
sich stellen
in Godts
tegen-
woordig-
hepd.

Bern. ferm.
de 4. mod.
orandi.

Wat moet hy anders dencken / die hem begheeft tot het ghebedt / dan het gene dat den Propheet seght: Ick sal boozgaen tot de plaetse des wonderlijcken tabernakels / tot den huyse Godts; want wy behooren boozwaer ten tijden van het ghebedt in te treden in het paleys van den hemelschen Koninck / dat paleys (segghe ick) alwaer den Koninck der Konin ghen sit in eenen Konincklijcken stoel vol sterren / omringelt met eene ontalijcke / ende onspzekelijcke menighte van H. Engelen. Soo dat den ghenen / die dit gesien heeft / gheen meerder ghetal en heeft komen vinden / duysentig duysenden / segt hy / dienen hem / ende thien-werf duysentmael hondertich duysenden / stonden neffens hem: Met wat eere-biedinge / bzeese ende ootmoedighepd / behoort dan aldaer te komen een verwozpen dierken kruppemde upt het morasch van sijne buyligheden. Moeten wy
niet

Dan. 7.

niet al bebende/sozghbuldiglijck/ende met eene alder-grootste aendachtighepdt komen in de tegenwoozdigheyt van de Goddelijcke Majestejt/van de heplige Engelen / in de vergaderinge van de rechtbeerdige/wy die anders niet en zijn dan berwoozpen ende ellendige creaturen ? Hierom segh den selven H. Bernardus/ al is't dat Godt alomme is/ in den hemel moet hy nochtans aenbeden worden / ende daer moeten wy hem ons booz oogen stellen te wesen ten tijden van het gebedt/ &c.

M E D I T A T I E

Hoe dat wy het Ghebedt wel, ende eerbiedelijck fullen beginnen.

Het bereydende Ghebedt, als voren, in het I. Cap.

Het 1. voorbereytsel is, de voozstellinge van de plaetse / waer dooz d'imaginatie in de materie die wy booz handen hebben/soude mogen wy een vergadert blijven; de welke daer in gelegen is/ dat wy in de mysterien/die wy nemen t'oberpepsen/ ons laten boozstaen dat de saecke booz ons/oft in ons herte geschiet/ende dit met de selve omstandighepdt/ soo die certijds waerachtigh gheschiet is : op dat de ziele meer in / dan buypen haer selve zy. Men moet hem oock dikwijls (het welck hier seer wel te passe komt) stellen met sijnen Hepligen Engel in de tegenwoozdighepdt van Godt almachtigh.

Alcantara
de med.
cap. 8.

Het 2. voorbereytsel. Van Godt ootmoedelijck gratie versoeken om wel te mogen bidden / dat is / te mogen volbrzengen een werck van aldergrootste ende alder-profiztelijckste weerde. Ende dit is van noode booz elke meditatie.

Het 1. point. Overleght dese woozden van den Wijzenman; Dooz't gebedt soo bereypt uwe ziele/ende en wilt niet sijn als eenen mensch/die Godt temteert. Want hy temteert Godt/ ende berweckt hem tot gramschap/ die gekomen sijnde om hem te versoenen ; eventwel sonder bereydinge hem tot het gebed begeeft/of de selve onachtsamelijck volbrzenght. Hierom neemt booz u / eer ghy tot het gebedt gaet/wat

Eccles. 28.
Mē moet hem booz het gebedt daer toe bereyden/ willen wy dat het Gode aensgenaeinzy.

wat dat ghy doen wilt/ oft bidden/ oft Godt temte-
ren. Want is't sake/ dat ghy dit werck onachtsaem-
lijck volbrenght / wat doet ghy anders; dan Godt
tot gramschap verwecken / tot wien ghy waert ge-
komen om te versoenen ?

Bemerckt ten tweeden/ hoe neerstelijck/ sozgbul-
delijck/ ende hoe veel tijts dat ghy soud besteden/ ont
u proces acnt te geben den Rechter/ op dat ghy soud/
oft van eenig misdaet ontslagen worden/ oft wel ee-
nen voet aerde bekomen; en dunkt u niet dat ghy in
het gebed u selven gereed behoort te maken om in de
tegenwoordigheyt van den oppersten Rechter/ ende
sijnen Raed/ van d'eeuwige straffe/ oft booz den eeu-
wigen loon te gaen procederen / ende om al het gene
dat u nootsakelijck is te verkrijgen? Ende mogelijck
sult ghy bevinden dat ghy die in het spelen wacker
en blijtig zijt/ hier in slap en slaperachtig sult wesen.

Bemerckt ten derden/ waer upt dat dese oneere die
wy het gebed aendoen/ haren oorspronck neemt / en
ghy sult ten eersten bevinden dat het komt dooz dien
dat wy andere dingen meer achten/ ende ober-
sulck daer nae verlanghen / als oft sy ons profijtelijcker/
nootsakelijcker ende behagelijcker waren / dan het
gebedt ; daer nochtans niet gebonden en wordt/ dat
profijtelijcker / nootsakelijcker ende genoegelijcker
is. De nootsakelijckheyt wort hier dooz bewesen /
overmits dat wy sonder Godt niet en vermoghen;
het welck ghy neerstelijck gade moet slaen. Ende
dooz het gebed verkrijgen wy lichtelicken de dingen
die ons nootsaekelijck zijn / tot het gene dat ons te
doen staet. Want wat isser sekerder ende lichter/ dan
het gene dat ons de waerheyt selfs met dese wooz-
den te kennen geeft. Alle dinghen die ghy biddende
begeert/ gheloobet dat ghy die ontfangen sult / ende
die sullen u gebeuren; Ende gelijckerwijs het noot-
deloos is/ soo den Konincklijcken Propheet David
seght/ dat de ghene die lesen wil/ booz den dagh ende
lichte opstae; alsoo die 't licht belet/ belet met eenen
oock het lesen / ende alle dus danighe oeffeninghen /
waer toe ons het licht noodtsakelijck is: soo dat de
ghene die onder het ghebedt yet anders ter handen
treckt

Het is
schadelijck
in het ges-
bedt te
dencken op
sijne be-
kommerin-
gen.

Marci 11.

treckt dan dat het ghebedt aengaet/ die beneemt sy
selven oock 1. het licht/krachten ende sterckten/dat
is/ de gratie/ de welke nochtans booz al noot sake-
lijck is/om yet uyt te rechten. En hoe hy met meer-
dere sozghuldigheyt en angst denckt van de toeko-
mende dingē/ hoe hy oock meer belet dē goedē booz-
ganck van sijne sake/ dooz dese verkerde/ en dwase
neerstighert. Ende hoe groote prozjten datter uyt
het gebedt spruyten/ kunnen hier uyt lichtelijck be-
merckē; dat hier dooz den mensch met God almacht-
tig die den eersten oozspronck is van alle saken / als
dan geheelick versaeint/ ende in sulcker boegen Go-
des beguaem instrument gemaeckt wort/ ende daer
en boven / (het gene dat de genoechte aengaet) ver-
eenicht wort met de fontejne van alle goederen /
waer uyt hy waerachtige wel-lusten ende genoech-
ten soude konnen scheppen/ als het hem belieft.

Het 2. point. Bemerkht/datmen eenige irreveren-
tie oft oncer kan doen/ soo in het ghebedt/ als in het
aenkomen/als oock in het afscheyden van het selve.

Dit gheschiet in 't aenkomen / Ten eersten / in 't
uytstellen/ als men sonder wettelijke oozsacke ende
redene andere bekommeringen boozstelt : het welck
so veel is/ als oft men enen Koninck die ons soekit
te spreken / jae dat meer is/ booz onse deure tot dien
eynde staet kloppende/ soude versmaden / ende hem
niet weerdighen ghehooz te geben/ maer alleenlijck
(naer datmen een gespuyt van menschen / lanck en
breecht ghehoort heeft) den Koninck dan met hozte
woozden soude aenspreken : oft gelijk als daer eene
sake van grooter gewichte booz handen waer daer
men spreken soude van alle onse inkomsten oft mid-
delen/ ja van het leven selve te behouden of te verlie-
sen/ eventwel besigh waer met bliegen te vangen/ oft
met sandekens te tellen : Oberleght hoe sehandighe
sake dat dit soude wesen.

Ten tweeden / het is oock eene onweerdigheyt /
de bereydinghe soo lichtelijck te veronachtsamen /
als oft daer eene sake van geender weerde op han-
den waer / daerse nochtans van groote ghewichte
is. Dus oberdenckt wat bereydinghe dat ghy ghe-

woen

Hoe dat
men irre-
berentien
het gebedt
doet.

1. Sonder
oozsake
dat uyt-
stellende
ende ande-
re bekom-
meringen
boozstel-
lende.

2. Veron-
achtsa-
mende de
bereydinge
daer toe.

woon zijt vooz het gebedt te gebzuycken / ende hoe-
danige bereetselen datse plachten te werck te stellen/
die eenen sterbelijcken Koninck moeten aenspreken;
hoe dat hem eenen Predicant gereet maecht / oft pe-
mandt anders / die in de vergaderinghe van eenighe
treffelijcke personen sijne sententie ende meyninge
te voozschijn moet bzenghen.

De berepdinghe / die alder-nootsakhelijckste is tot
het gebedt / is dese: Ten eersten sijn herte onbekom-
mert van alle verstoptheden tot het ghebedt bzen-
gen / en hierom moet men alle quade genegelijckhe-
den sozgbuldelijck versterben / onnoodige bekomme-
ringen aen d'een zijde stellen / en met een hepligh be-
trouwen Gode alle dingen t' eenemael so lang bebe-
len. Want men kan dit in gheender manieren beter
berboorden / als God neerstelijck biddende / sonder
den welcken wy niet met allen en vermoghen / ende
die alle dingen werckt in alle menschen. Ten twee-
den een berouw berwecken van sijne sonden / na dat
men sijne consciencie sal ondersocht hebben ; dewijl
wy wel weten dat Godt de sondaers niet en ver-
hoort: want wat vpant Gods die na veel spijt en leet
God aengedaē / noch niet versoent zijnde / soude der-
ren groote saken van Godt eschen / 't en zj dat hy
wil toonen t' eenemael onbeschaemt / en onbeleeft te
zijn? Ten derden / men moet sp-selven tot het gebedt
gereet maken / met vasten / aelmoessen / stilswijgen en
betrouwen. Want den Propheet seght: In stilswij-
gen / en in de hope sal uwe sterckheyt zijn: en Tobias
seght tot den Engel; Het gebedt is goet / met vasten /
en aelmoessen. Ende Christus onsen Saligmaker /
seght: Alle dingen / die ghy biddende begeert / geloof-
bet / dat ghy die ontfangen sult / ende die sullen u ge-
beuren. En den H. Jacobus sijnen Meester volgen-
de / segt; Is't sake dat yemant van u-lieden wijsheyt
behoeft / die begeere die van Godt in 't gheloof niet
twijfelende; want de gene die twijfelt / en moet hem
niet laten duncken / dat hy yet ontfangen sal van den
Heere. Ten vierden / moet men in stilte sijn herte af-
trecken dooz het lesen van Godtbruchtige saken / en
men moet overleggen / wat foute dat wy meest moe-
ten

Hoedani-
ge berep-
dinge het
ghebedt
berepelt.

Ioan. 5.

Isaia 30.
Tob. 12.

Marei II.

Jacob. 1.

ten overwinnen/ ende tot wat deught dat wy in het ghebedt behooren te trachten. Ten laetsten/ als oft ghy met uwen Engel sout moeten hoorz korte vooz God almachtig ende geheel sijn Hemelsch heyz/ soo neemt aen den persoon/ oft van eenen misdadighen/ oft van eenen armen mensch / oft van eene bruydt. Ende wy bebinden dat dit beel menschen seer profijtigh ende saligh is geweest.

Het 3. point. Aensiet ten eersten de chooren der Heiligen/ en der Engelen vooz het aenschijn Godts schudden en beben / ende hoe datter tot sijnen dienst dupsentigh dupsendt gereet staen; en mogelijk ghy/ eplaes! een arm wozinken bander aerden/ ende eené domp die maer eenen oogenblich en duert/ sult vooz sijn aenschijn noch lichtbeerdigh derren lacchen; en als ghy met God moet spreken/ sult met alle de werelt klappen : so doende/ als ghy gaet om u selven te verschoonen/ so vererget ghy uwe sake. Ten tweeden/ aenmerckt de macht van God almachtigh die met drie vingeren de geheele werelddt bewaert/ ende draget al vooz 't woordt sijnder kracht/ ende siet hoe onweerdighe/ en onbetamelijke sake dat het is/ dat den mensch dickwijls met minder eerbiedinge met Godt handelt/ dan hy met den slechtsten en verwozpensten mensche soude doen. Soo dat seer wel / eenen Heydenschen Philosoph ons vermaent heeft : Spreeckt in sulcker boeghen met Godt/ als oft het de menschen hoorzden; en handelt alsoo met de menschen/ als oft u Godt aenhoorzde.

De Heiligen ende d' Engelen beben vooz Gods aenschijn/ ende de sonbaer derst in sijn tegewoordicheyt lacchen ende klappen.

Seneca.

Gebedt om een eerbiedinge in 't gebedt te verwerven.

O Machtigen Godt, ick wete ende kenne, dat ghy hier ende alomme teghenwoordigh zijt, ende dat uwe macht oneyndelijck is, voor wien alle krachten beven, en de kinderen Gods verblijden: met wat eene ootmoedigheyt behoor ick te komen in uwe Goddelijcke teghenwoordigheyt, die anders niet en ben dan asfchen en stof der aerden; met wat eene danckbaerheyt voor u; die my van niet gemaeckt ende geschapen, en daer-en-

Verootmoedinge sijnz selfs. Dancks segginge. Berwekinghe tot berouw. Vertrouwen.

boven door het dierbaer bloedt van uwen eenigen Sone verlost hebt, ende my ontallijcke andere weldaden, alle mijn leven lang gedaen hebt? En ick heb niet te min gesondigt boven t'getal van de sandekens der zee, ende en ben niet weerdigh te komen in uwe Goddelijcke tegenwoordigheyt. Maer waer sal ick my keeren, als ick my van u keere? Ik sal my verftouten te komē tot u, die zijt eenen Vader der bermhertigheyt, en eenen God van alle vertroostinghe, en sal seggen; Vader, ick en ben nu niet weerdigh, genoemt te worden uwen Sone, maer maect my een van uwe huerlingen. Ick wete wel, dat met recht in de vyerschare van u Konincklik paleys door oorsake van mijne ontallijcke sonden, het vonnis van d' eeuwige doot over my gestrekē is; maer ick kome, ô mijnen God, om u Godlijk aenschijn te versoenen. Verleent my doch door het bloet van uwen Sone, dat mijn gebedt my niet gerekent en worde tot sonde, ende en verworpt my tot geender tijden van u aenschijn. Ick bekenne, dat ick niet met allen en vermach, ô Heere, sonder u, Ick stelle alle mijn betrouwen in u, ende ick bevelet u al, op dat mijn gebed ende alle dat my aengaet, als eenen soeten reuckoffer gestiert mach worden in uwe tegenwoordigheyt, en dat op my afdale, uwe Goddelijcke bermhertigheyt, waer door ick soude oprechtelijcken mogen volbrengē het gene dat ghy van my vereyscht; maer voor allen dat ick mijn gebed mach stieren tot uwer eeren, ende met u vereenicht mach wesen, o mijnen Heer ende Godt, van wien, in wien, ende door wien alle dingen staen ende onderhouden worden: ghy zijt al't gene, dat ick hebbe oft begeere te hebben. Verre zy van my, dat ik voortaan, als ghy my noyt om met u te spreken, ende voor de deure mijnder herten staet en klopt, u soude versmaden door eenige wereldsche bekommelingen, dat ick ongerust, en haestig soude zijn, als ik dese sake moet aenrechten die alderprohijtelijckste, ende van seer grooten gewichte is, daer ick in andere saken, maenden, ende jaren placht te besteden. Siet ick kome tot u, om u oprechtelick een gebroken en ootmoedig herte op te dragen, welk ghy niet en placht te versmaden; want ick verlekert ben van het gene dat ghy my belooft hebt, te wetē, dat ghy gevē sult aen den genen die't begeert; te gemoete sult komē die u

soeckt;

Luce 15.

Bern. ferm.
3. de natali.

Wiftrou
weban sijn
eygen sel-
ben.

Opdring
ginge sijn
selfs.

soeckt; open sult doen, den genen die klopt, ende my sult verleenen, dat ick mijne boosheden en fauten sal mogen overwinnen. N. besonderlijck, is 't dat mijn gebedt verfaemt zy met vasten, en aelmoessen. O Heere, die alleen machtigh zijt van onreyn reyn te maken, den genen die van onsuuyveren zade ontfangen is, suuyvert mijn herte, ende mijne lippen, datse haer mogen verheugen, als ick uwe loffangen sal singen, het welck ick verhope te doen met uwe Heylighen, ende uytverkoren in der eeuwigheydt, gesterckt zijnde door uwe gratie. Amen.

Practijcke van de bereydinge tot het ghebedt,
ende van het herdencken oft recolle-
ctie naer het selve.

TEn eersten/ so moet men daegs te voren sijne be-
kommeringen soo veel als 't mogelijk is schic-
ken/ ende vooz aleen sekere upre kiesien/ in dewelcke
wy het H. Sacrificie van de Misse hooren. Dit
segtden H. Ignatius grootelijcx te helpen tot de ge-
rustigheyt des herten/ ende vooztganch in den geest.

Ten tweedē/ eer men hem tot ruste begeeft/ moet
men sijn herte besigh houden met lesen van eenighe
Godevzuchtige boeckien/ ende hier na oock sijne ge-
dachten/ ende affectien daer mede bekommeren/
denckende datmen by het scrups/ oft in de teghen-
woordigheyt Gods/ oft van de heplige Driebul-
digheyt is/ oft op de plaetse is/ daer het mysterie/
datmen daeghs daer na moet mediteren/ geschiedt
is. Ende dit dient tot het ghene/ dat aengaet de
voorzstellinge der plaetse.

Dat dat
men doen
moet eer-
men gaet
slayen.

Ten derdē/ eenige aelmoesse/ ten minstē geestelijc-
he/ en eenige versterbinge schicken te doen; op datter
geenē dag en passere/ die sonder dese goede oeffenin-
gen voozby gae. Daegs daer naer 's morgens en so
dichtwijls als men bidden moet; Ten eersten alle be-
kommeringē aen d'eene zijde stellē/ en deselve Gode
t'eenemael bevelen/ ja die dooz 't gebedt ver voozde-
ren. Ten tweeden/ verwecken in sp selven berouwen
en leetwesen. Ten derden/ sp selven eenig seker eyn-
de voozstellen/ in het gebedt/ ende vernieuwen eene

puere meyninge. Ten vierden / sy selven Godt ende
 sijnen H. Engel vooz oogen stellen / ende verwecken
 rene groote eerbiedinge / om ootmoedelijck te mogen
 spzeken met sijne Goddelijche Majesteyt / ende ber-
 wecken / geloobe / hope ende liefde / met dziemael tot-
 ter aerden te kmielen / is 't sake dat de plaetse sulckis
 toelaet.

Hic het gebedt volbracht is ; moetmen eerweer-
 delijck van daer scheyden / ondersoecten de fauten
 die wy daer in souden mogen gedaen hebben / ende
 ootmoedelijck daer af vergevenisse bidden ; en Godt
 bedancken van de weldaden die hy ons bewesen
 heeft ; sijn goet booznemen vernieuwen / ende de ge-
 dachtenisse der selve dooz den dagh verberfchen /
 en neerstelijck gade slaen om die te werck te stellen.

Ghebedt, naer een lanck gebedt, oft meditatie.

HEere Godt, die het verbont ende bermhertigheyt,
 welck ghy met uwe dienaren gemaect hebt, on-
 derhour: Ick dancke u, dat ghy u geweerdicht hebt mijn
 gebedt t' aenhooren, verhoort het doch om de glorie
 uwes Heyligen naems, ende geeft my gratie, (sonder de
 welcke wy niet en vermogen) dat ick uwen wille, die
 ick bekent hebbe, ende mijne fauten N. die my groot-
 lijcx leet zijn, soude mogen verbeteren, ende dat ick de-
 se Godtvruchtige begeerten N. mach volbrengen, op
 dat uwen naem groot mach gemaect worden, tot in
 der eeuwigheyt. Ontfangtse doch, met alle mijne wer-
 ken in de vereeninge van de verdiensten uwes Soons, en-
 de van alle uwe Heylighen : schickt van my, die u on-
 weerdigh maecksel ben, naer uwe liefste: Ick geve my
 geheelijcken over, ende worpe my geheel in u, nemende
 het al van uwe vaderlijcke handt, ende begheere u nyt
 gantscher herten te beminnen, ende te dienen. Amen.

Ghy sult hier beneden, een langer vinden.

Bemerckt ten eersten / dat gelijckertwijs hier ge-
 sent wort / datmen het gebedt / tot een seecker eynde
 moet schijcken / 't selve doch grootelijcx kan te passe
 ho-

komen in het stemmelijck gebedt. Want alsoo het seer profijtelijck ende nut is gheheel Psalmen te lesen booz verscheypden nooden/ende dient mede om selven in aendachtigheyt te houden: gelijck is/ als men elcken Psalm in 't bysonder booz sonderlinge weldaden/ Gode opdraeght.

Bemerckt ten tweeden/ datmen de gemeynschap met sijnen H. Engel/ ende sijne tegenwoordigheyt in't gebedt dickwijls moet gebuycken/ als oock in onse andere wercken: ons met hem beradende/ende booz hem onse wercken der Goddelijcher Majesteit opdragende/ de herten van onsen eben-naesten booz hem bereydennde/ als wy met hen-lieden moeten handelen.

Dienst tot onsen H. Engel.

Bemerckt ten derden/ datmen dagelijcks gestadelijck sijne geestelijcke lesse moet gebuycken:want in de selve Godt tot ons spreekt. Wat is doch anders / seght den heplighen Gregorius / de heilige Schrijftuere / als eenen briez van den almachtigen God/tot sijn schepsel? En hierom moetmen deselve aendachtelijck/ en met groote eerbiedinge gebuycken/ niet metter haesten/ maer/ gelijck lusterende/ op dat wy souden mogen aenhooren/ wat den Heere in ons spreekt. Ende dewijle Godt almachtigh hem weerdicht dit te doen / soo moetmen booz dese lesse een booznemen maecken / al het gene dat Godt ons in-geven sal te werck te stellen. Daer de lesse moetmen Godt bedancken/ ende onthouden eenige sententie van het gene dat wy gelesen hebben/ desen raet wort ons gegeven / van den heplighen Thomas van Aquinen. Hoe grootelijcks soude den schat van onse memorie vermeerdert worden / waer 't by al dien/dat wy daer dagelijcks pet in leyden! Waer af/aengesien dat de heiligeusen soo grooten gelegentheidt hebben dagelijcks ober tafel / geluckigh sulen wesen / is het saecke dat zy haer geluck hemmen ende verstaen.

Hoe dat men hem moet begeben tot de geestelijcke lesse.

Bemerckt ten vierden/ dat als men seer doze en dzoog is in den geest/ dat alsdan dese lesse/wel mach in de plaetse van de meditatie gebuyckt worden: besonderlijck/is 't dat wy alsdan meest/ende langer

200 Den I. Boeck. Het IX. Cap. Van 't Gebedt.
 letten / op de profijtelyckste sententien / oft wel soodanighe lessen nemen waer dooz top somtijds gheproeft hebben dat Godt almachtigh een straelken van sijne Goddelijcke gratte in onse ziele heeft laten schijnen.

SCHIET-GEBEDEKENS.

Door de welcke de goede begeerten in't gebedt gemaect, dickwijls den dagh door vernieuwt worden, ende de ziele tot het goet verweckt wordt.

- Pfalm 62. **G**ODt, mijnen Godt, tot u wake ick, van des morgens: Mijne ziele heeft gedorsticht naer u, hoe menigvuldelijck, dorstet na u mijn vleesch. **Want het gebedt / is eene fonteyne booz eene dorstige ziele.**
- Pfalm 118. Helpt my, ende ick sal saligh wesen, ende ick sal mijne ghedachten in uwe rechtveerdigmakinghen altijd oeffenen.
- Ibid. In uwe rechtveerdighmakinghen, sal ick my oeffenen, ende ick en sal uwe woorden niet vergeten.
- Ibid. Hoe seer hebbe ick uwe wet bemint, o Heere! den geheelen dagh is sy mijne aendachte.
- Pfalm 140. Laet mijn gebedt gestiert worden, gelijk eenen reuckoffer in u aensicht.
- Pfalm 118. Ick heb gesworen, ende een vast opset gemaect te bewaren de oordeelen uwer rechtveerdigheyt.
- Pfalm 39. In 't hooft van den boeck is van my geschreven, dat ick uwen wille doen soude, mijn Godt ick hebt ghewilt, ende uwe wet in 't midden van mijnder herten.
- Pfalm 118. In mijn herte hebbe ick uwe uytspaken gheborgten, op dat ick u niet sondigen en soude.

Het eynde van den eersten Boeck.

D E N
TWEEDEN BOECK
V A N
D E N W E C H
D E R G E N E R
D I E
VOORTGANCK DOEN.

A E N - M E R C K I N G E O P H E T V I E R D E B E E L D T.

Van de bekoringshe.

Strijdt eenen goeden strijdt / op dat ghy eenen goeden krijghs-man Christi mooght wesen.

AL is 't dat ghy tot den Heere bekeert zijt, en weest nochtans niet sonder forge; want ons levē is hier eene bekoringshe en strijt: om dese te wederstaen; so weet dat gy staet tusschen [A] Christus uwen Heere, en den [B] boosen duyvel, die u wederom soeckt te trecken tot de eeuwige bederve-nisse, u voor ooghen stellende des [C] we-relts wellusten en [D] ydelheyt; de [E] son-de lockt u ook door listige lagē; Maer siet, Christus roept, sijne gebenedijde wonden roepen: en sijn bitter lijden voor onse sa-licheyt roept ook tot u; wie sult ghy volgē? aensiet den loon die ter deught beloofd is: Bemerk dat de wellusten maer eenen oog-blick duren, ende de straffen eeuwigh-lijck, versaecht dan den bedriegelijken vy-ant, die hier voortijts de [F] kinderen van Israēl gesocht heeft wederom te trecken in [G] Ægypten, door begeerlijckheydt des vleeschs: en nu soeckt hy den weg des He-mels te beletten door [H] gulfigheyt, door [I] gierigheyt, ja ook, die na by den Hemel zijn, soeckt hy door [K] ydele glorie van boven neder te worpen. Maer die tot den eynde toe volherdē sal, die sal salig wesen.

VOOR-REDEN

TOT DEN TWEEDEN BOECK.

Van den voortganck, ende hare beletfelen
oft bekoringen.

Nedemael dat de ziele/ die van
haer eynde of van 't wit daer sy
na hadde behooren te trachten/
dat is Godt de opperste goet-
hepde / en sijne alderheylighste
geboden/ afgeweken was/ we-

derom gekomen is op den goeden ende rechten
weg; so is sy gelijk den kinderen van Israel/
die den Heere in de sterckte sijnder macht ende
kracht verlost heeft van het jock van Pharao/
ende de slavernye van Egypten. Ende daerom
gelijckerwijs de kinderen van Israel niet ghe-
bleben en zijn in het Landt daer sy gebanghen
waren/ maer dooz Moyses haren lepts-man /
boozts gereyft zijn na het landt van Beloften/
dooz de wildernisse; also moet de ziele ook doe.
Maer gelijk den kinderen van Israel gebeurt
is / datse dooz de vervolgingen haerder vpan-
dē/en dooz de rouwighept en ongemacken van
de wildernisse/met veel bekoringen overballen
hebben geweest; also sal de ziele van gelijken
bekoozt worden om wederom te keeren/ tot het
gene dat se eens verlaten heeft. Wat staet haer
dan te doen? sy moet haer verstercken / en dooz
een rijp beraet verwecken om alrijdt boozt en-
de boozt te gaen/ versmadende de pijlen ende de
aenbechtigen van haren vpan: want dē Hee-
re becht boozt ons; noch en sal niet toelaten / al
zijn onse vpan den ons van alle kanten omrin-
gelende / datse ons sullen beschadigen / indien
dat

dat wy eenen pber in ons hebben / om alrijt in den wegh des Heeren te voozderen / maer sal ons ober-decken met eene wolcke van sijne barmhertighepdt / ende sal deselve stellen tusschen ons ende onse vyanden : al is 't sake dat in den nacht der bekoringen / ons geene nachtbreese / ende verbaerthept en sal ontbreken.

Maer op dat de maniere van beradinghe / waer af wy hier boven gespzoken hebben / ende naderhant noch dickwils spzeken sullen / beter bekent soude mogen wesen / hebbe goet gebonden dese hier in 't kozt by te voegen / die gy hier naer inde maniere van mediteren / bzeeder uytgelept sult vinden. Want also dickwils als ons eenige twijffelingte te voren komt inden geestelijken wegh oft handel van menschelijcke saken / so sullen wy in deser manieren raet vindē / en versterckt worden in 't ghene dat ons dede twijfelen / en sal ons in alles te rechte wijfen.

HET I. CAPITTEL.

Van de maniere van beradinge.

Wat wy behooren te doen eer wy ons beraden.

Wat wy moeten doen eer wijlen dat wy beradē. Ten eersten.

Ten tweeden.

Bemerckt dat ghy / al eer ghy dese beradinge wilt aenbeerden / u moet stellen in de tegenwoordighepdt van Godt almachtigh / ende van hem licht ende gratie begheeren / op dat ghy sijnen alderheylighsten wille soudt moghen kennen ; want hem alleen kennelijck is / wat ons nut is. Als dit nu ghedaen is / soo moetmen ten eersten / het ghene daer men hem wilt op beraden / vooz hem stellen ; gelijk soude moghen wesen / van eenen staet des lebens te verkiefen / om vooztganch te doen in deughden / van sijn huyfgesin te verminderen oft te vermeerderen / van eenigh officie oft beneficie t'aenbeerden / oft te ontseggen ; ende voozts van andere saken / hoe ende in wat manieren / ende wanneer dat wy dit moeten aenbeerden oft achter laten. Ten tweeden / vooz al vernieuwt uwe affectie / so dat ghy / soo veel als 't moge :

mogelijck is/niet meer tot d'eene zijde dan tot d'an-
 dere ghenepgh en zijt: want als ons herte ghelijck
 in eene weegh-schale gelijck hangt / so kan het lich-
 telijck tot d'eene oft d'andere zijde gebogen worden/
 ende men kan oock beter de teekenen van den God-
 delijcken wille onderkennen. **O**berleght daer naer **Ten derde,**
 (u booz ooghen stellende het eynde waer toe ghy ge-
 schapen zijt) welck deel van uwe verkiefsinghe u tot
 dit eynde min oft meer behulpigh is / te weten / het
 aenbeerden van sulcken oft sulcken staet / officie /
 conuersatie / studien en oeffeningen / oft het weyge-
 ren des selfs. **W**ant wy moeten soecken/dit min oft
 meer / ende beghieren/niet dat ons min / maer dat
 ons meer kan boozderen ende helpen om tot het eeu-
 wigh leven te geraken/ ende den Goddelijcken wil-
 le te volbrengen. **E**nde alsoo de sake booz Godt van
 alle beyde zijden rijpelijck gewegen hebbende/ moe-
 ten wy besluyten / ende de saecke Gode almachtigh
 opdzagen; ende wel gade slaen de inwendelijcke be-
 bewegingen in de stilte ons ghemoets / dooz dewelcke
 den Heere sijnen wille placht te kenne te geben den
 genen / die desen met oprechter / ende overgegeven
 herte versoeken. **E**nde dit is doozgaens genoegh /
 om te verkiefen en sijn beraet te sluyten. **W**ant ge-
 lijckerwijs dat in de meditatie dickwils een oft
 twee bemerkingen onse affectie so beweghen / dooz
 medewerkingen van de gratie Godts/dat het niet
 noodigh en is eenige andere hulpe te soecken; alsoo
 geschiedet oock in het beraet/waer in niet min d'in-
 spzaecken ende bewegingen van den H. Geest gade
 geslagen moeten worden.

Waer 't sake nochtans dat de boozgeseyde poin- **Wat men**
 ten niet ghenoeghsaem en waren / om den wille te **doren moet**
 verstercken in het goet; alsdan moetmen boozder **als de booz**
 gaen / ghelijckmen in de meditatie doet / ende ghe- **seyde ma-**
 lijckerwijs dat beneden breeder verklaert sal wo- **iere niet**
 den; by exempel ghy sult moeten oberleggen / waer **en lucht.**
 dat ghy uwen vriendt in de tegenwoordighheyt van
 Godt almachtigh soue willen raden / ende met wat
 gelijckenisse dat ghy hem soudt soecken wijs te ma-
 ken / het gene dat ghy beter vindt. **W**ant het ghe-
 meyne

meynelijck aldus gebeurt / dat wy doozgaens eenen
 anderen goeden raedt geben / ende het slechtste booz
 ons selven behouden. Gaet alsdan boozts/ende ver-
 merckt / wat dat ghy soudt willen verkofen hebben
 in de upre ulwes doodts / ende weet dat ghy dit nu
 moet verkiefen. Bemerckt daer-en-boven wat
 raedt dat ghy soudt willen ghebuyckct hebben / als
 ghy sult komen booz den rechter-stoel van den eeu-
 wigen Rechter; ende dit sal u noch meer verwecken/
 is 't sake dat ghy let op d'eeuwighepdt/ende dat het
 gene ghy eens verkofen sult hebben / eeuwelijck is.
 Want dat eens gedaen is/ en kan niet herdaen wo-
 den. Maer is 't dat ghy overleghet wat de Hepligen
 gedaen hebben / oft doen souden in dese saecke/ ende
 haer aenroeyt ende te rade gaet / sy sullen u als ster-
 ren schijnen in 't midden van uwe duyfstermissen en-
 de twijffelachtigheden. Overdenckt oock van wat
 zijde dat ghy meerder vrede / gherustighepdt ende
 blijdschap van herten soudt gevoelen. Maer boven
 al sal het uptermaten proffijtelijck wesen/ is 't saecke
 dat ghy van Christus onsen Saligmaker/ als van
 den Engel van grooten raedt/ootmoedelijck vzaegt/
 wat dat hy met sijn leven / ende woorden hier in ge-
 raden heeft / ende raden soude ; tot hem / segge ick/
 moet ghy te rade gaen/ dooz wiens mondt d'eeuwi-
 ge Wijshepdt sprecket / die onsen Meester/ende den
 Herder is van onse ziele. Ende is 't saecke dat mo-
 gelijck het gene dat geraden is/ swaerder valt/ende
 oversulckis u min aenstaet ; alsdan soo moeten ons
 de ghedachtenissen van de weldaden / met dewelcke
 hy ons boozkomen heeft/ ende ons noodet/ om sijne
 alderheplighe raden ende inspraecken te volghen/
 verwerken ende boozts doen gaen.

Men moet
 ondersoec-
 ken wat
 ons belet.

Is 't sake dat wy alsdan noch de waerhepdt niet
 en konnen bekennen ende volgen ; so moeten wy be-
 merken wat ons soude konnen belettē; ende dit ge-
 houden hebbende / het beste kiesien / ende offeren sy
 selven tot eenē bzant-offer aen de Goddelijcke Ma-
 jestejt / ende bedancken hem naderhandt / booz liet
 licht ende den goeden wille die hy ons gegebē heeft.

Dese maniere heb ick booz-gehouden in de prin-
 cipaelste

cipaelste officien van een Godbzuchtigh leven. Ten eersten / op dat dit soude dienen booz een patroon. Ten tweeden / op dat / als ick de selve in het geheele boeck verbolght hebbe / ende mijn beste gedaen / om nas mijn kranck vermogen den wille te berwecken / de selve daer dooz als met eene andere behendigheyt soude mogen bebestigen. Want het boozseker is / dat alle de gene / die of den staet der religie / of eenige andere Godtbzuchtige maniere van leven met rijpen raet aengenomen hebben / dooz de menschelijke kranckheyt konnen verflappen; ende dat het hier toe seer profijtlich is om ons te vernieuwen / te herlesen de redenen / dooz de welke wy desen raet heylighlijcken aenbeert hadden. Want 't gene dat in het religieus leven tot de vernieuwinghe des geests soo grootelijckis gherecommandeert wort / te weten / sef selven booz oogen te stellen den dag / op den welchen men gegaen is uyt Egypten / met wat eenen geest / ende met wat groote redenen men hier toe beweegt was; mach oock seer wel dienen in alle oeffeninghe van Godtbzuchtigheyt / die men rijpelijk ende bedachtelijck aenbeert heeft. Ghy hebt hier verscheyden middelen / de welke ick ootmoedighlijck bidde / dat de Goddelijcke gratie tot profijt van enen pegelijcken wilt verboozderen.

Hoe dat men sijnen geest verstercken ende vernieuwen mach.

Maer bemerckt / dat also dickwijls als men eenighen raet staet / dat de ziele met verscheyden bewegingen / ende van diverse geesten herwaerts ende derwaerts gedreven wort: hierom is 't seer nut / jaenootsakielijck de selve t'onderkennen / op dat wy als den wille Gods beter ende sekerder gekent hebben / de / souden mogen volbrengen. Ende sal oversulckis alhier eenige bemerkinge boegen / van de tekenen / dooz de welke wy de geesten oft inspraken sullen konnen onderkennen.

Bemerkinge oft eerste meditatie, van de teekenen om de verscheyden geesten te onderkennen.

HET I. point. Bemerkht dat wy ghelijck in eenen weg zijn / den welke van alle kanten omcingelt is

De verſke-
kelen die
in de we-
relt ſijn.

is van de moozdenaers/ ende vol hooghe ende ſteple
plaetſen/ van dewelcke men lichtelijck nedertwaert
ſoude konnen vallen / ende dat wy hierom eenen
leptsman van doen hebben: maer datter veel zijn die
haer hier toe pzeſenteren als vrienden/ die nochtans
onſe geſworen vbanden zijn: hoe neerſtelijck moeten
wy dan hier op letten? Doegt dit tot de verſchepden
geeſten/ waer onder is den duyvel/ die hem dickwijls
berandert tot eenen Engel des lichtſ. Ten tweede-
n/ bemerckt dat wy pelgrims zijn/ ende datter veel we-
gen vooz ons zijn/ de welcke eens gegaen ſijn/ de niet
te herdoen en zijn/ van de welcke eenighe ſonder pe-
rijckel zijn/ ende eenige ſeer ſozgelijck; en oberſulcx
moeten wy ons hier op wel onderbzagen aen de ge-
ne/ die in de ſelbe wel erbaren zijn / ende vooz al van
d'eeuwige wijsheyt. Ten derden/ peyft dat wy gelijck
ober eene woefte zee baren / en hoe dat eenen ſchip-
per verlangt na den voozspoedigen wint/ om ſchip-
bzake t'ontgaen; en dat wy gheſtelt zijn in 't midden
van contrarie winden/ te weten/ den quaden en goe-
den geeſt: ende hoe dat den quaden alle neerſtigheyt
doet / om ons te ſtooten in de ſchroomelijcke ſchip-
bzaken van den eeuwighe afgrondt. Bidt dan oot-
moedelijck den Heere ende ſegt: Heere thoont my u-
we wegen en onderwijft my van uwe paden / ſtirt
my op den rechten weg/ om uwen naem : geeft my/
o Heere / dat ick dooz uwen gheeft ghedzeben mach
worden/ dat ick uwen Sone zy ; want die den geeſt
Chriſti niet en heeft/ en behoort hem niet toe.

Pſalm 24.

Het bes-
dzogh ende
arghlijſtig-
heyt des
werelts.

Het 2. point. Bemerckt hoe veel bedzogs en argh-
lijſtigheytſ datter in de wereldt is/ ghelijck het ten
eerſten blijckt aen de ſecten der Heydenen: ten twee-
den/ van de ketterpen : ten derden / dooz het leven
van de boofe menſchen : ten vierden/ oock in het le-
ven van de goede ende gheestelijcke perſoonen / van
de welcke ſommighe ghelepdt worden als van ſtal-
lichten / oft ſtal-keerſſen inde poelen van de vlee-
ſchelijcke welluſten. Bedancht den Heere vooz goe-
de bewaringhe/ en verwecht in u een mis-trouwen
uwes ſelfs. Ten anderen/aenmerckt dat wy in al-
les/ oock in de alderminſte wercken/ dooz eenighen
geest

geest gedzeven worden. Hierom siet neerstelijck toe / dat ghy sout mogen den alder soetsten geest des Heeren volghen / ende neemt booz u dat ghy de leydtgmannen / die u van Godts wegen gegeven zijn / te weten uwe obersten / sult volgen / &c.

Het 3. point. **A**enmerckt dat de dupbelē nu so veel dupsent jaren erbaren / ende altijt makende / hier op alleen upt sijn / om ons te verwinnē / dus ontwaecht ende blijft wacher. **T**en tweeden / let op de menichte der dupbelen / die al t'samen (gelijck het blijckt upt het leven van den **H. Antonius**) tegen eenen armen mensch opstaen / en berootmoedicht u. **T**en derden / overdencht datse nochtans seer bezeeft zijn / en dat hare kracht haer benomē is dooz de macht van onsen Salighmaker / ende datse ober sulckis / gelijck de vrouwen lichtelick wijcken / als sy bevinden dat wy haer-lieden mannelijck en kloechelijck wederstaen : 't welck oock ghebeurt aen de kleyne kinderen / ende de teere maegdekens / als dese in den naem des Heeren haer den strijt leverē. **L**eert hier upt eenē kloechken moet te hebben / ende seght met den **Propheet** : **A**l is 't datter legeren teghen imp opstaen / soo en sal mijn herte niet bzeesen. **T**en tweeden / bemerckt dat den vyant van der hellen / gelijck eenen belt-heer van alle kanten besichticht ende bespiet het kasteel onser ziele / om te weten van wat zijde dat het onsterckste is ; doet ghy oock also / ende weest des gelijck neerstigh / om 't selve van uwen kant te volwercken ende te verstercken / ende hout goede wacht. **T**en derden / dat men den vyant lichtelijck wederstaen kan / alsoo langh als hy binnen de vesten niet ghekomen en is : ende hierom moet ghy sozghbuldigh wesen / om de eerste oprijfende gedachten te niet te doen. **T**en vierden / bemerckt dat den dupbel allen sijn beste doet / hoe dat hy in soude mogen komen / gedeckt met een schaeps-bel / ingaende in 't eerste met schijn van goede gedachten ; maer daer nae lockende tot 't gene / dat so goet niet en is / ende ten laetsten oock tot het gene dat opentlijck quaet is. **H**ierom neemt booz u neerstelijck den oorzponck en het beginsel uwer gedachten / den booztgancck / ende het eynde t'onder soecken.

De waerkerhepde der dupbelē om ons te verwinnen.

Hare swaerhepde.

Psalms 26.

Bemerckinghe oft meditatie, van het onderschil tusschen de goede ende de quade geesten.

Hoe dat den dupbel de quade queit.

Hoe dat hy leeft met de goede.

Hy soeckt dat sijn ingeben be-
deckt blijft.

HET 1. point. Bemerkt hoe dat den dupbel de quade met begeerten des bleeschs / eere / rijckdommen / oft van aertsche dingen / gelijk Pharao dede / moepelijck valt / tot dat hyse gebangen heeft. Hierom laet u bastelijcken boozstaen / dat alle het ghene / dat derwaerts strecht / u van den dupbel / als een doodelijck fenijn inghegeben wordt / ende berwozpt het. Ten tweeden / dat hy de goede menschen veel quellingen aendoet / ghelijck Pharao de kinderen van Israel gedaen heeft / in het werck van de backsteenen / ende pot-aerde ; om alsoo onse reyse tot het landt van Beloften te beletten : maer contrarie doet onsen goeden Engel. Ten derden / dat hy dese soeckt te bzingen tot onmatige dzoefheyt ende swaermoe-dighepdt / alwaer de helle / daer hy toe verwesen is / mede verbult is ; op dat wy in sulcker boegen sijns gelijk souden worden. Ten vierden / hy soeckt in al sijn ingeben / wesende den Prince der dupsternissen / dat sijnen raet in geender manieren te boozschijn en kome : want den quaetdoender haet het licht / en verweckt de sijne tot gebeynsthepdt ende dobbelhepdt. Dus neemt bastelijcken booz u / als eene dochter die hare eere ende supberheyt bemint / de arglistigheyt ende schalckheyt van desen onsupberen byper / in alser manieren t' ontdecken aen uwen gheestelijcken vader. Ten tweeden / ende oock als ghy u verstant verdupstert bindt / soo wilt in gheender manieren boozts / oft achterwaerts gaen in den aengenomen wegh / oft in u goet booznemen : maer blijven staen / ghelijck hy doet die sp-selven bindt in eene perijckeluse ende donckere plaetse / alwaer sijn licht onbersiens uptgegaen is / den welcken blijft staen tot dat ter wederom licht gebzocht wort. Ende gelijk oft ghy in eenige tempeest waert / boozseeckert u schip met den ancker / ende roept tot Godt / die ons licht ende onsen troost is.

Het 2. point. Bemerkt dat u niet inghegeben en wordt van den bypandt / van booz de ghehengenisse
oft

oft het toelaten van Godt almachtigh; ghelijck het klaer blijkt in Job / den welcken den dupbel ver- socht heeft/te temteren; ende in den H. Petrus/den welcken hy begeert heeft te siften; ende verweckt in u een betrouwen tot Godt. Ten tweeden/ dat Godt als den oppersten Welt-heer / altijd staet voor in de slach-ordze/aensiet ons bechten/gelijck het gebeurt is aen den H. Antonius; dus neemt eenen kloecken moet. Ten derden/dat Godt toelaet/dat onse byan- den ons souden bebechten/ ende dat hy ons somwij- len gelijk schijnt te verlaten: ende dit om drie rede- nen. Ten eersten/op dat de deught ende getrouwig- heydt van sijne dienaers in de teghenspoet bekent soude worden; ende desghelycken oock de slappig- heydt ende traegheydt der quade. Ende hierom is't dat de H. Schyfture seght / dat Job ende Tobias

De byant
en ver-
mach niet
sonder
Gods toes-
laten.

Tob. 12.

Het 3. point. Bemerckt ten eersten/al is't dat het leven van de menschen eenen strijt op der aerden is/ dat het selve nochtans verbult is met menighbul- dighen troost ende consolatie/is 't dat wy de deught begheeren te beïnnen ende goedt willen wesen; ghelijck het blijkt in het leven van Christus onsen Heere/vande H. moeder Maria/ende andere Gods Heplighen/ Et. Alwaer ghy altyt sult bevinden dat de droefheyt die sy-lieden gehad hebben/met blijd- schap vermengelt is gheweest; ende aenghesien dat d' onepndelijcke eeuwige wijsheydt ende goetheyt goet bindt dat sulcks alsoo gheschiede / soo gheeft u hier in ober / ende laet hem de sorghe / ende als u yet teghen is / verstercht ende verkloecht u dooz de hope / dat ghy eens ghetroost sult worden. Ten tweeden datter geene consolatie van God en komt/ van de ghene/ die ons verstandt dooz het gheloof tot Godt trecht / onsen wille dooz hope ende liefde/ oft

De troost
der goeder
menschen.

De troost
die van
Godt kôt/
verweckt
ons tot
hemelsche
saechen.

ten minsten ons verweckt tot hemelschen saecken; welck wy gheboelen als ons herte af-getrocken wort van aertsche ende verganckelijche dingen/ ende met eene heylige blijdschap ontficken wort: oft immers als wy gheboelen een groote gherustigheyt des herten; maer als wy ghewaer worden dat dese gherustheyt in goede menschen gestoot wort/ soo mogen wy ons wel laten boozstaen / dat dese stoorringhe van den quaden gheest sijnen oorspronck neemt; ghelijck den vrede ende gerustigheyt een teeken is datse van Godt ende van den goeden geest komt / besonder is 't datter geene oorsake te voren gegaen en is. Ende hier zijt sozghbuldigh om alsulcken gerustheyt te bewaren / ende van u te keeren al het gene dat de selve eenighsins soude mogen beletten. Want gelijckerwijs als men in 't licht wesende / siet waer dat men moet gaen / oock booz dien tijdt / als ons naderhant het licht sal ontdecken; alsoo moet men oock doen / ende hem verhoecken in den somer / tegen den aenstaenden geestelijken winter/ &c. Ten laetsten/ laet u boozstaen dat ghy staet tusschen Godt ende den duyvel/ en dat ghy van alle beyde sijden aengelockt ende genoot wort / ende overleght wie dat ghy begeert aen te hooren ende te volgen.

Ghebedt oft vast voornemen om den goeden
geest te volgen.

K Omt heyligen Geest, ende laet schijnen uyt uwen hemel een straelken van u hemelsch licht: komt ô licht der herten; rijst op, ô Sonne, ende verdrijft mijne duyfstermissen, op dat mijnen vyant tot geender tijden en segge: Ick hebbe hem verwonnen. O alder-minnelijkste licht, hoe, en sal ick u niet liever beminnen, dan mijne duyfstermissen, dan den Prince der duyfstermissen? want dat ghy over my niet en scheent, mijne ziele hadde seer naer in de helle gewoont; 't en waer sake dat ghy de wolcke van de ydelheyt verdreeft, hoe soude 't mogelijk zijn, dat ick recht soude kunnen varen in de woeste ende wilde zee van dese werelt? ende ick en sal mijnen wegh

Psal. 93.
Sondec
het licht
des h.
Geests en

voor-

voorwaer niet kunnen vervolgen, 't en zy dat ghy, die daer zyt de hope van alle gewesten, hoeken der aerden, ende der zee, my den wegh wijft. Siet hoe veel arme zielen wordender verflonden door de dootlagen van den helschen afgront? Siet hoe veel heydenen ende ketteren loopen, eylaes! in hare eeuwige bedervenisse, bedrogen sijnde door 't schijnsel der waerheyt, overmits dat ghy, die zyt het licht der rechtveerdigheyt; over haer niet gheschenen en hebt? Maer my is de goedertierenheydt en liefde Godts geopenbaert geweest, op dat ick verfa-kende de ongoddelijkheyt, ende de wereltlike begeer-ten, soberlijck, rechtveerdelijck en godtvruchtelijck tot uwer eeren soude leven ende u volgen, o mijn leven: Ick sal my verheffen boven de hooghe der aerde, op dat te vergeefs het net gespreyt worde voor de oogen der vo-gelen. Want als ick bemercke dat mijne gedachten tot aertsche en verganckelijcke dingen haer strecken, so sal ik hier door genoegh konnen verstaen, dat dit eene aert-sche, beestelijcke, ja duyvelsche wijsheyt is: want de wijs-heyt, die van boven is, en van u komt, o mijnen Godt, die daer zyt het onveranderlijck Licht; de Fonteyne van al-le goeden, treckt ons van aertsche faken tot hemelsche; van het schepsel tot den Schepper; van verganckelijcke dingen tot eeuwige. Hier in verbreyt haer de ziele, ende smaect hoe soet dat ghy zyt, o oneyndelijcke Soetig-heyt: maer in de aertsche dingen wort zy verduystert en met bitterheydt vervult, noch en kan geen ruste vinden, want sy en vint geen ruste buyten u. Wilt hierom, o Hee-re, my in alle mijne wercken voorgaen; geeft my dat al-le mijne gedachten ende wercken, van u altijt mogen beginnen, ende door u voleynt worden; ende al is 't dat tegen my geheele legers opstaen, dat ick nochtans niet bevrees en zy. Want en weet ick niet voorseker, dat ghy my niet en sult laten tenteren boven mijn vermogen, noch laten ongetrooft; maer sult altijt voor my gaen, en-de my vertoonen den wegh, die ick moet doorwande-len? Want tot u heb ick mijn ziele opgeheven, mijnen Godt, in u stelle ick mijn betrouwen, ick en sal niet beschaemt worden: noch mijne vyanden en sullen my niet bespotten; want alle die u verbeyden en sullen niet beschaemt worden, maer sy sullen u loven ende dancken in

kannten de
duytere
wegen des
ser werelt
niet door
wandelen
sonder falē.

Tit. 3.

Prov. 1.

Stracht der
wijsheyt
die van
den hemel
komt.

Duyten
God en is
geene rus-
ste.

Psal. 26.

Psal. 24.

de eeuwigheyt der eeuwigheden, ende sullen gebenedijden uwen naem in de eeuwe der eeuwigheyt, Amen.

Practijcke die men te werck moet stellen als men hem beraedt.

Onder-
soeckt het
beginfel en
het eynde
van uwe
wercken.

Pfalme 75.

Bemerckt altijd in de tegenwoordigheyt Godts/ en in zijn Goddelijck licht/het beginfel uwer gedachten en het eynde/ al is 't dat dit eynde verre gelegen is/ende oberdenckt oft ghy oock obergegeven ende gerust zijt: ende bebindt ghy u gerust/ soo hebt ghy een seker teken dat Godt by u is; want in peys en in vrede is zijne woonplaetse. Dese menschen sal boozwaer seer in den geest verlicht worden / die in sijne gedachten/woorden en wercken/ dickwijls het eynde sal ondersoeken/ en sien hoe verre dat hy van de supbere meyninge afwijkt/oft van de Noortsterre sijnder wercken / welck behoort te wesen **CHRISTUS JESUS** onsen Heere.

Dolgt
eens an-
ders raet.

Ten tweeden/versoekt hier toe eens anders raet: want niemant en is sijns selfs medecijn en doctoor/ niemant sijnen eygen raetsheer: want den heyligen Geest waer schout ons/ dat wy gheensins en soudent steunen op onse eygen wijsheyt; ende 't en zy sake dat wy ons aen hem onderwozpen en gehoozsaem zijn/ so sal hy de wijsheyt der wijzen verstootten ende verworpen/ want d' ootmoedighe ende sachtmoedighe placht hy in sijne wegen te onderrechten.

Beraedt u
hoor het
h. Sac-
rament.

Ten derden/gaet booz het heylig Sacrament den Heere te rade ende uwe patroonen / maer besonder oock bidt ende onderbzaeght den heyligen Engel uwen bewaerder naer eenen goeden wegh.

SCHIET-GEBEDEKENS.

Waer door wy begeeren door den heyligen Geest ghestiert te worden.

Pfalme 24.

THoont my Heere uwe weggen, ende leert my uwe paden.

Pfalme 142.

Maeckt my kennelijck den wegh daer ick in wandelen mach, want tot u hebbe ick mijne ziele opgheven.

Leert

Leert my uwen wille doen, want ghy sijt mijnen Godt. Psal. 142.
 Wy bidden u Heere, wilt doch onse wercken door uwe
 gratie voorkomen, ende door de selve verwoorden,
 op dat alons gebed ende werck, van u altijd mach be-
 ginnen, ende door u begonst sijnde mach voleynden.
 Een suuyver herte schiept in my, ô Godt, ende den rechten Psal. 50.
 geeft vernieuwt in mijnen binnensten.
 Proeft my Godt, ende weet mijn herte: vraeght my, ende Psal. 138.
 keert mijne paden.
 Leydt my voorts in den padt uwer geboden, want die Psal. 118.
 hebick gewilt.
 Heere wat wilt ghy dat ick doe? Act. 9.

HET II. CAPITTEL.

Beraet van de neerstigheydt die wy doen tot de vol-
 maecktheyt, of van onsen dagelijckschen voortgank,
 na dat wy op den rechten wegh gekomen zijn.

DEn mensch. O eeuwige wijsheyt/ Chrieste Jesu/
 mijne saligheyt/ mijnen lepts-man/ ende mijne
 toeblycht/ ghy die my geschapen hebt / hebt my op
 desen wegh gestelt / ende hebt my vertoont ontal-
 lijcke goeden / die ghy gereet gemaect hebt den
 genen/ die u lief hebben/ mijne ziele verlanght dick-
 wijs ende haect naer de waerachtige volmaeck-
 heyt; sy versucht menighmael als sy haer bint in de
 berscheypden omwegen ende perijckelen. Toont my/
 o soeten Jesu/ den wegh daer ick in mach wandelen;
 want ick mijne ziele tot u opgeheben heb; leert my Psal. 137.
 waer in dat d'oprechte volmaecktheydt / ende ge- Psal. 142.
 lucksaligheyt van dit ende het toekomende leven
 gelegen is. Gelyck eenen hert begeerte heeft tot de Psal. 41.
 fonteyne der wateren/ also heeft mijne ziele begeerte
 tot u o Godt.

Christus. Het is een groot / ja het alder-grootste
 gebodt: Ghy sult uwen Heere uwen Godt lief heb- Matth. 22
 ben/upt gantsch uwer herten/upt gantsch uwer ziele/
 upt gantsch u verstant/ ende upt alle uwe krach-
 ten; ende uwen naesten gelyck u selven. In dese twee
 gheboden hanght de geheele Wet ende de Prophe-
 ten. Want de volheyt des Wets/ is de liefde. Maer Rom. 10.

hier uyt blijkt de liefde ende volmaechthept / dat de menschen het selve willen / ende begheeren dat ick wille ende begeere / ende dat in alles / ende desgelijcken versaken dat ick versake. Waer uyt volgt dat se by-naer altijt van my pepsen / ende spzeken / niet en wenschen / dan dat mijnen wille volbracht soude mogen worden; ende my / die een patroon ende voorbeeld ben van alie volmaechthept / naer te volghen. Dat se haer selven altijt met geruster herten betrouwen aen mijne Goddelijcke voorzichtighept / ende haer laten voorstaen dat mijne oordeelen rechtvaardigh zijn / ende niet recht gherechtvaardigh in hen selven. Waer uyt komt dat se noyt klaeghachtigh / noyt droevigh / maer altijt blijde van herten zijn.

Den mensch. Maer de volmaechthept is eene swaere sake / volarbepts / ende van langen tijdt: Wie sal daer toe / o Heere Jesu / kunnen geraken ?

Christus. Sone / is 't dat ghy een weynig wilt arbeypden / ende dat upter herten / in de waerachtighe bersterbinghe ende in 't gebedt; niet met soo grooten arbeyp als wel de kinderen van deser werelt om wereltsche saecken doen: maer doet alleen het seste deel voor uwre ziele / dat sy voor de werelt doen / voorwaer ghy sult mogen gerekent worden in het getal van mijne volmaechte. Ick heb een weynigh gearbeypdt / seyde mijnen Ecclesiastes / ende ick heb eene groote ruste gebonden. Maer wil niemant kloekelijck voorzigtig-gaen / sonder hem te keeren noch aen de rechter / noch aen de sincker zijde; ick sal hem in korten tijt tot de volmaechthept brengen: gelijk ick in seer korten tijdt veel kinderen ende dochterkens / maeghdaekens van twaelf jaren / tot d'oprechte volmaechthept van de Goddelijcke liefde ghebracht heb. Van de welke niet recht geseyt mach worden / dat se in korten tijdt voleypen / veel tijdt verbult hebben. Wat dunckt u / wilt ghy haer-lieden voetschappen naer volgen ?

Den mensch. Leert my uwen wille volbrachten / want ghy zijt mijnen Godt.

Christus. Aenhoort mijn woordt / want hier in is den geest ende het leven ghelegghen. Ende saligh sult ghy

Psalm 18.

De volmaechthept is met veel minder arbeyp dan de wereltsche saecken te berokrijghen.

Ecc. 51.

Sap. 4.

Psal. 142.

Ioan. 6.

ghy wesen / is 't dat ghy naer my gheluyfster sult hebben/ende gewandelt in mijne geboden. Siet ghy weet nu het eynde dat u boozghestelt is / want ghy loopt allegader in de loopbane/maer eenen isser die den prijs behaelt : ghy zijt alle nabolgers/maer een verarijght de victorie: ghy zijt alle mijne discipelen/maer eenen woxtter ghecroont. Wie is dit anders dan den genen die alle sijne wercken volmaecktelijck doet/sp-selven verwinnt/en sijnen moet temit? Want desen/ gelijk op eenen weg gestelt zijnde/ volght de rechte bane;maer die anders doet/gaet dooz omweghen / ende komt qualijck met groote moeyten ten laetsten tot het eynde / dat hy boozgenomen hadde. Soudt ghy uwen vriendt wel raden / als hy soude konnen hebben eenen wegh/ huys/huysvrouwe/acker/hof/spijse/dzancht/ofte eenige andere goederen/ dat hy de smootste soude kiesfen ; dat hy het huys / klect/ ende alle andere dinghen altydt onvolmaeckit soude laten?ende siet oft ghy in alles oock niet altyt het volmaeckste ende beste en kiest/behalven het gene dat uwe ziele aengaet / ende hoe dat ghy alle dingen volmaeckit wenscht/ behalven u selven. Dit is boozwaer een groote dwaesheydt / want waer 't by aldien dat ghy eene volmaeckte ziele had/so soude 't boozts al goet wesen:maer is 't saeckie dat alle andere dingen goet zijn/ ende de ziele quaet/ so worden u oock alle dingen quaet. Want gelijckerwijs de gene die my beminnen/alle dingen tot goet keeren: alsoo den ghenen die my niet en beminnen/en den quaden worden alle dingen tot quaet gerekent. Ende seght my doch: wat de redene is dat ghy tot gheender tijden en veronachtsaemt / als ghy kont oft mooght/gemackelijck woonen/gesont wesen/eten/dzincken/slapen/gaen/spzeken/wercken/ schilderen ende spelen: ende nochtans niet en acht / dat ghy wel soudt mogen leven/bidden/ ende my behaghen? Waerom doet ghy dit tot mijnder/ oft tot uwer eyghen spijt? om wie te gelleben? my/ oft uwen byandt? Gaet u selven te rade/zijt hier in uwen eyghen rechter ende schepdts-man. Als ghy ghekoimen sult wesen tot het eynde uwes lebens: och met wat eene groote

I. Cor. 9.

De mensch soecht in alles het volmaeckste ende het beste/ behalven in het ghene dat sijne ziele aengaet.

Doefheyt
der gheuen
die hier
hunne sa-
ligheyt
luttel bes-
herten inde
upre des
doodes.

doefheyt sult ghy alsdan bevangen worden/ die soo slappelijcken en slaperachtelijcken behert / het gene dat ghy alleenlijck behoort te hebben/ daer ghy nochtans soo neerstelijck en sozghbuldelijck alle andere dinghen beloopt? Want als ghy u selben alsdan vraghen sult/ waer toe dat ghy geleest hebt / sult bevinden dat ghy qualick begonst hebt te leven/ en niet voortgegaen en zijt: **I**ck hadde u nochtans gestelt op dat uwe paden wassen souden gelijk een klaer-blinckende licht/ tot den volmaecten dagh; en siet/mogelijck sal het laetste by u erger wesen dan het eerste / die / als ghy eerst de hant aen den ploeg stelde/ kloeck/ neerstigh ende vperigh waert/achter na hebt omgestien en u van my afgekeert. **O**ch/ hoe luttel wordender gebonden / die den selben geest behouden ende altijdt bewaren / die sy hadden als sy eerst bekeert hebben geweest!

Den mensch. **O** Heere/ wat sullen wy in den dagh des oordeels seggen/ is't by aldien/ dat wy/ hoe wy langher in de schole van de deught ende volmaechtheyt geweest hebben/ de **H.** Sacramenten gebuykt/ nochtans so veel te onvolmaechter/ min verstorben/ d'oortmoedigheyt en overgeven ons selfs min toegedaen sullen gebonden worden! **A**lsdan sal de kloekheyt en neerstigheyt van eenen peder in 't besonder booz al de wereldd kennelijck gemaect worden / en alsdan sal beschaemt blijven / den genen die wijs in sijn eygen oogen geweest heeft / ende sal van de gheheele wereldd booz sot gherkent worden. **O**ch/ hoe grootelijcks sal hem alsdan beklagen uwen louwen ende flouwen discipel/ die ghy met soo veel exempele onderwesen ende gheleert hebt / op dat hy sachtmoedigh ende oortmoedigh van herten soude wesen! hy sal alsdan grootelijcks booz de geheele wereldd beschaemt wesen/ dat hy u sijnen meester ende leydsman versmaet heeft.

Blijtschap
der Hepli-
gen die in
sijn leven
gearheydt
hebben om

Christus. **M**aer de Hepligen sullen haer verheugen die de volmaechtheyt/ dat is de saligheyt/ soo neerstelijck hier gebolgh hebben / soo datse hare ouders/ kinderen/ jae hare ziele selve versaeckt hebben / op datse niet en souden afwijcken van het ge-
ne sy

ne sy wisten / daer de volmaecktheydt in ghelegghen was. Sy hebben geduerighlyck getracht tot mijne meerdere glorie / en tot 't gene dat my alder behagelijckste was: ja mijne Teresia heeft haer selven oock met eene belofte verbonden / altijd te volgen 't gene dat volmaeckter gerekent soude worden. Want sy waren waerachtige kinderen / wiens spijs en vermaek was / in alles te doen / en te volbrengen mijnen wille / en den wille van mijnen hemelschen Vader. Daer en was onder haer lieden geenē stryft / dan alleē van ootmoedicheyt / versterbinge en liefde. Och wat eene schoone woysteling was dese ! Wat heerlijcke victorie ! Doozwaer een mensch en mach niet booz goet gereckent worden / die niet beter en begeert te worden / en op dien oogeblick als ghy niet beter en begheert te worden / alsdan laet ghy goet te wesen ; want die sacht en slap is in sijne wercken / die is eenē broeder des genes / die sijne eppen wercken bederft. En daer en wort niet gebonden dat mijne ziele meer haet / als louwe en flouwe menschen / van dewelcke ick aldus gesproken heb dooz mijnen Apostel : Och oft ghy hout waert / of heet ; maer want ghy sou zyt / so sal ick u beginnen upt te braken upt mijnen mont.

Den mensch. Dit is boozwaer eenen vreedtsamen strydt / ende seer behagelijck aen allen het hemelsch heyt: want hier dooz komt onder haer ende in haer / eenen uptnemenden vrede / eene gheduerighe blijdschap / ende eene vzeught in den H. Gheest. Want de volmaeckte loopen in den wegh der geboden / sy nemen vleugelen aen als arenden / sy vliegghen sonder moede te worden : overmits de hoosheden nimmermeer sonder pijnen en zyn / ende de deugden noyt sonder prijs en loon ; ende dat in sy selven eerlijck en deughdelijck is / vzeught sijne vergheldinghe mede. Ende gelijckerwijs als ghy de ghene / die u vze daeghen ghevolght hebben / o Heere / gespijst hebt in de woestijne ; ende de kinderen van Israel met het hemelsch broodt / 't welck alderley vermakelijckheydt in hem hadde ; also hebt ghy dese getroost / ende van den steen der moztificatie zyn haer-lieden gesproten de alder-soetste ende alder-smakelijckste wateren :
ende

tot de volmaecktheyt te geraken.

Saligh verbont van de H. Moeder Teresia.

Oy en mach niet booz goet gerekent worden die niet beter en begeert te worden.

Apoc. 3.

Boër. de consol.

Dat in sy selven eerlijck ende deughdelijck is / vzeught altijt sijne vergeldinghe mede.

ende de bittere wateren / dooz 't hout des heplighen
 crups / zijn haer soet en smakelijck gewozden. Ende
 dat met recht / om dat zy hebben ghehoorzsaem ghe-
 weest / ende uwe stemme ende vops aengehoort : die
 hebt geseydt : Weest volmaecht / gelijk uwen hemel-
 schen Vader volmaecht is. Waer toe uwen Apostel
 Petrus ons oock vermaent : Op dat ghy lieden / segt
 hy / in al uwen wandel en handel / heplich zyt ; want
 daer staet gheschreven : Ghy sult heplich wesen / om
 dat ick heplich ben. Ende den heplighen Jacobus
 vermaent eenen pegelijcken / datse doch volmaecht /
 gheheel / ende nergens in ghebrekende souden zijn.

Christus. Waerom als sy sagen / datse van my / met
 so menige weldadē boozkomē wierden / en kondē sy
 niet laten my in alle manierē wederom te behagen ;
 dit altydt in 't herte hebbende : Wat sal ick den Hee-
 re wederom geven / dooz al het gene dat hy my ver-
 leent heeft ? overdencht hoe aengenaem dat my dit
 is. Want waer 't by aldien / dat de kinderē van eenē
 Koninck / niet achter en lieten dat verbodē ware / oft
 den Koninck soude mogē misjagen / dan alleen dat
 op lijf - straffe verboden ware : maer een kindt noch-
 tans wilde oock het minste gebodt volbrēngghen / ja
 niet een wēck laten boozby passeren / soude 't niet
 redelijck wesen / dat dit kindt boven alle d' andere be-
 mint wierde. Dus overleght met u selben / ende siet
 welke kinderen dat ghy gelijk zyt ; en hoe schandig-
 ghen sake dat het is / om eene snoode welluste / den
 werck der volmaechtheydt te verlaten / welck is het
 aldermeeste gheluck / en blijdschap deser werelot.
 Want ick en roepe u-lieden niet tot onsupberheydt /
 maer tot heplichmakinge / op dat ghy soudt mogen
 smakē en sien / hoe soet dat ick ben den genen die my
 beminnen ; en wat eene overbloedige soetichheydt ick
 haer-lieden ghereedt gemaecht hebbe. Laet mijne
 Hepligen u seggen en verkondigen / hoe veel dat ick
 haer gedaen hebbe : hoe soet dat het haer geweest is /
 de bitterheydt des werelots verlaten te hebben / en te
 smaken de boecken mijnder soetichheydt / waer mede
 sy d'zonckē sullen gemaecht worden in 't huys mijns
 Vaders. Maer sy en hebben hierom niet alleen goet
 gebon-

Math. 5.

1. Pet. 1.

Jacob. 1.

Psalm 115.

*Tis grootē
 schande om
 eene snoode
 welluste de
 volmaecht-
 heydt te ver-
 laten.

1. Theff. 4.

Croost en
 ghenoecte
 der Heplige
 die om God
 te dienen / de
 werelt heb-
 ben verlatē.

gebonden my aen te hangen/maer ontsteken en verlicht wesen de van mijne liefde/ sagen klaerlijck/hoe redelijck dat het was / datse my souden dienen met een volmaecht herte/ en wierden grootelijc in haer selven beschaemt / als sy ghewaer wierden / dat de menschen haer vlijtiglicher begaben om de werelt / dan om my te dienen. Och hoe waren sy gedzeben dooz mijne liefde! sy en konden niet rusten/ noch slapen/ sy wandelden met alle sozghbuldigheyt in mijne tegenwoordigheyt/ om my t'eenemael / en alleen te behagen: sy gingen boozt van deughden tot deughden / haer wegen wieschen / gelijk een klaer-blincende licht. Maer als sy het al gedaen hadden / se- Luc. 17.

Den mensch. *Mijne onbolmaecktheydt hebben u* Psal. 138.
 we ooghen aensien / bolmaecht het maechsel uwer handen / ende ontfanget als eenen reuck-offer in uwe Goddelicke tegenwoordigheyt. Want ghy zijt weerdigh dat in uwen name alle knien ghebooghen moeten worden/ dat alle menschen u in hepligheyt ende rechtbeerdigheyt dienen alle de daghen huns lebens / ende van dese pelgrimage.

Sommighe hoofd- stucken , die alhier by exempel voorts gebrocht worden, dewelcke souden mogen te passe komen, om daer op te beraden.

Voor treffelijcke personen onder de gemeynthe.

Vanden Magistraet/ oft een officie ghesocht oft aenbeert behoort te wesen.

Hoe dat de vbanden Godts / tot Godtsdienst behooren gebrocht te worden/ en de zielen bekeert / van Heydenschap oft Ketterpe.

Wie datter behooren verboordert te wordē tot eere.

Hoe datmen sal de Godtbyzuchtigheyt vermeerderen / ende het gene dat den dienst Godts aengaet / in sy selven/ ende in sijne ondersaten.

Hoe

Hoe datmen de Justitie sal moeten bedienen.

Wat ende hoedantighe raedts-mannen / datmen sal
gebruycken.

Hoe datmen den armen sal mogen behulpsaem zijn.

Hoe datmen de vanden sal kunnen verseren.

Van het vergeten van het ongelijck dat ons gedaen
is.

Van het betalen onser schulden.

Van sijn huysgesin te schicken.

Voor de gene, die van middelbare conditie zijn.

Oft men eenigh offitie sal moeten aenbeerden.

Oft men hem sal begheben tot den houwelijcken
staet / oft datmen ongehoutwt sal blijven.

Hoe ende in wat maniere / datmen besonderlijck de
Godtbzuchtigheyt sal mogen onderhouden.

Hoe datmen sijn huys-ghesin sal schicken aengaen-
de de Godtbzuchtigheyt ende andere nootfak-
elijke dingen.

Van het opboeden sijner kinderen.

Van peys ende vrede t'onderhouden met sijn maeg-
schap.

Hoe datmen allen twist / processen ende vantschap
sal schouwen.

Van alle on-noodige kosten ende maectijden te ma-
tigen.

Van alle quade jalousie ende eer-gierigheyt uyt te
roepen.

Om sonderlinge sozge vooz den armen te dzagen.

Voor anderen.

Tot wat staet datmen hem behoort te begeben / den
houwelijcken oft den Religieusen / ende van welc-
ke religie / ende wat vrouwe / &c.

Tot wat konste / oft ambacht datmen hem sal bege-
ben om zijn leven eerlijck t'onderhouden.

Hoe datmen de Godtbzuchtigheyt sal oefenen / ende
hoe dickwils dat men hem sal biechten.

Oft men hem sal begeben tot eenigh vzoederchap
oft Sodaliteyt.

Wat

Wat ende hoedanige mede-gesellen datmen sal verkieſen.

Om eenen vermaender of waerſchouwer van onſe gebreken te verkieſen.

Van het updeplen der aelmoeffen.

Van de neerſtighejdt die wy moeten gebzupcken in het gebedt.

Van de recreatie oft vermaeck des geeſts.

Van de ſonderlinghe devotie tot de heylighe Maget

M A R I A.

Gebet om tot de volmaecktheydt te geraken?

DE *ziele*. Wie ſal my vleughelen geven als van cene duyve, ende dat ick ſal vliegen ende ruſten? Pſalm 54.

Chriſtus. Staet op, haeft u, mijne vriendinne, mijne duyve, mijne ſchoone, ende komt: want den winter is nu voorby, den regen is overgegaen, en gepaſſeert; de bloemen zijn geſiē in ons lant, dē tijde des ſnoeyens is aengekomē, de ſtemme der tortelduyvē is gehoort in ons lant, den vijgeboom heeft ſijne vroege vijgen voortgebracht, de bloeyende wijngaerden hebbē haren reuck gegeven; Staet op mijn vriendinne, mijne ſchoone, en komt, mijne duyve in de gatē der ſteenrotſe, in dat hol van den muer. Cant. 2.

De ziele. Ick hebbe, ô alderſoetſten JESU, uwe ſtemme gehoort, ick hebſe hooren klinken in de ooren mijnder herten: nademael dat den winter mijnder ſonden voorby gepaſſeert is, ende ghy noodt my, dat ick u, die mijne ziele bemint, ſoude naervolgen: Maer geeft my te kennen waer ghy weydt, waer ghy ruſt in den middagh, op dat ick niet en beginne herwaerts, ende derwaerts woefelijck te loopen naer de kudden mijnder geſellen. Want u alleen begeere ick naer te volgen, want ghy zijt mijn ſalighejdt: Ende wie iſſer die my ſal afſcheyden van uwe liefde, van den wegh der volmaecktheydt? is 't tribulatie, oft benauwtheydt, oft honger, oft dorſt, oft eenighe andere creature? Ick ſal op den wilden vijgeboom klimmen, ende ſal de ydelhejdt des wereltds met Zacheus verſmaden, op dat ick u ſoude mogen ſien, die daer zijt den genen, die van der eeuwighejdt verwacht hebt geweest: ick ſal op den palmboom klimmen, ende ſijne vruchten aengrijpen, ick ſal aenveerden de volmaeckte Cant. 7.

*Woeft
ſtandte
ſtrigh in het
vervolgen
des vol-
maeckts
hejdtg.*

maeckte liefde, dewelcke is de volheyte des wets; ô soeten J E S U, hoe kleynen arbeeydt sal u dit wesen! hoe langhduerige ruste! hoe lieflijck sal het wesen u te volgen, ô Heere! met u te hanteren, en brenghet geene bitterheyte mede; maer u naer te volgen verweckt eene onsprekelijcke soetigheyte. Want siet ghy zijt schoon mijn lief, ende cierlijck: verthoont my u aenschijn, het welck de Engelen verlangen t'aenschouwen, ende het sal my genoegh zijn. Maer eylaes! wat isser, ô Heere, dat mijne begeerten, ende den voortganck van de volmaecktheyte, in my belet? Siet, siet ô Heere, dese NN. verachten my u te volgen, ende beletten dat ick niet en sinake hoe soet dat uwe vrucht is aen mijnen mondt. Dat my vermane, ende verwecke ten minsten het exempel van de begeerlijckheyte der wereltscher menschen: want wie heeft oyt eenen eergierigen mensch gesien, die verfaeyt was met d'eere, die hy nu bekomen hadde, ende niet altydt hier op uyt was, om noch tot eenige andere te geraken? Desgelijcken en wort d'ooge door het sien, noch d'ore, door het aenhooren van eenen nieuws-gierigen mensch noyt verfaeyt, noch oock de begeertē der gener die door gierigheyte noyt te vreden en zijn met de rijckdommen die sy besitten; desgelijckē van de gene, die wereltsche wellusten, lof ende prijs van de werelt soecken; En zijn dese niet genoeghsaem, om my van mijne luyigheyte en traegheyte te beschuldigen? Wy behoorden ons te schamen dat wy geene meerdere begeerte en gevoelen om geestelijcke rijckdommen te vergaderen. Dat dan mijne ziele beschacmt blijve, dewijle sy nu bekeert zijnde tot u ô Heere, nochtans met mindere affectie, de deught vervolghet, dan sy van te voren gedaen heeft de boosheyte ende de sonde; sy moest haer schamen, datse nu onachtsaemlijcker het leven soeckt, dan te voren de doot; ende met mindere neerstigheyte hare saligheyte, dan sy hier voortijts hare bedervenisse vervolghet heeft. Want op dat wy in geender manieren t'ontschuldigen en souden zijn in den wegh des levens te vervolghen, so is 't hoe datmen daer in rasscher loopt, hoe datmen gemakkelijcker over den wegh geraeckt: ende u licht jock, hoe het meerder wordt, hoe het beter om dragen is. Wat sal ick antwoorden? moet ick so dier bekoopen, ellendigh, ende

veel

Cant. 1.

Bernard.
epist. 153.

't Is
schande
dat de
goet-gierige
mensche
neerstiger
zijn / om
verganck
kelijcke
rijckdommen
te
vergaderen / dan
wyl om de
seulwige.

veel onvolmaeckthedē onderworpe te wesen? moet my d' ydelheyt so dier staen, dat ick niet volmaeckt, en goet en begeere te wesen, en u niet en begeere toe te behoore ofte aen te hangen? In mijn beddeken en mijne welluste hebbe ick u gesocht, en niet gevonden: ick sal opstaen, en omgaen de stadt, door de straetkens; in de straten sal ick u soecken dien mijne ziele bemint. Ick heb u gesocht, en niet gevonden, ick en heb geene ruste gevonden, ick en heb niet gevonden alwaer mijnen voet soude mogen rusten, ick en heb in mijne ziele niet gevonden, waer in ghy sout rusten. Treckt my, dat bidde ick u, naer u, ende wy sullen loopen in den reuck van uwe salven. Want siet, ick belijde heden in uwe Goddelijcke tegenwoordigheyt o Heere, die mijne ziele van de doot verlost hebt, en mijne voeten van den val, op dat ick behaghen mach. Inder eeuwicheydt en sal ick van uwe gheboden niet afwijken: Ick hebbe my ontkleet van mijnē rock, hoe sal ick daer medeghekleedt worden? Ick heb mijne voeten gewasschen, hoe sal ick die vuyl maken? maer ick sal gaen van deughden tot deughde; tot dat ick u aenschouwe, den God der Goden in Sion, en dat ick woonachtigh zy in u huys, alle de daghen mijns levens.

Cant. 3.

Psalm 55.

Cant. 5.

Practijcke om de volmaecktheyt te verkrijgen.

TEn eersten/ oberlegt/ tot wat trap der deugden/ dat ghy gekomen zijt; Ende op dat ghy sout weten/ ober siet wat hier af seggen Albertus Magnus/ oft den H. Bonaventura / ende tot dese kennisse gekomen zijnde/ stelt u een seker eynde/ oft eenen sekeren trap boorder/ tot den welken ghy binnen eenen ghestelden tijdt seckerlijck niet alle neerstigheyt wilt trachten/ noch en rust oft en slaept niet/ tot dat ghy daer toe ghekomen zijt.

1. Ende
soekt tot
wat trap
der deugden
dat ghy ge-
komen zijt.

Ten tweeden/het sal hier en bobē profijtelyk wesen/zijnen H. Engel oft synen Patroon dese begeerte of victorie op te dragen; op dat ghy in sulcher boegē haer-lieden hulpe soudt mogen genieten/ en soodanige sonde moogt uptroepen. Hier toe vermaende en verweckte den H. Chrysostomus alle menschē Hom. 2. in Genes. Als hy seght: Ick bidde u lieden al t'samen / dat ghy een-paerlijck u beste wilt doen / soo ghy

Beveelt u
wen H. En-
gel en Pa-
troon uwen
hoor ganck
in den wech
der vol-
maecktheyt.

ghy het selve van te boren niet ghedaen en hebt/ dat ghy de faute die de affectien uwer herten aldermeest beroert en ontruff / uyt uwe ziele wilt bannen/ ende dooz eene debote ghedachte / als met een geestelijck sweert / u selven van alle quade beroerten wilt verlossen.

Schiet-Gebedkens.

1. Cor. 9.
Cant. 1.

LOopt also, segt ghy Heere, dat gy verkrijgē moocht. Treckt ons naer u, ende wy fullen loopen in den reuck uwer salven.

Isaïa 2.

Komst, ende laet ons opklimmen tot den berg des Heeren, ende tōt dat huys van Jacobs Godt, ende hy sal ons sijne weggen leeren, ende wy fullen wandelen in sijne paden.

Pfal. 76.

Ick hebbe gefeyt, nu hebbe ick begonst.

Pfal. 16.

Ick bidde u, volmaect mijne gangen in uwe paden.

Pfal. 83.

Salig is den man wiens hulpe van u is, hy heeft opklimminge in sijn herte geschickt in 't dal der tranen, in de plaetse die hy gestelt hadde. Maer wie kan komen tot u Heere, 't en zy dat ghy hem getrocken hebt.

HET III. CAPITTEL.

Van de beletfelen des voortgancks in den wegh des Heeren, van de dagelijcksche sonde, ende de bekoringhen.

Nademael dat yemant met de kinderen van Israel uyt de slavernye van Egypten verlost is / ende tracht om te komen tot den berg Gods Oreb; so doet den helschen Pharao alle neersticheyt als hy niet t' eenemael den mensch / die sijne reyse neemt naer den hemel / afstrecken en kan van den wegh der saligheyt; dat hy nochtans dooz verscheden bekoringen / ende eenig kleyen gebedt sijnen booztgancch soude mogen beletten. Dus is het noodigh / dat wy van wapenen boozsien zyn / ende dat wy weten / hoe dat wy moeten bechten met de princen deser duysternissen; Ende hierom sal het noot sakelijck wesen / alhier van de daghelijcksche sonde / ende van de remedien tegen die bekoringen / breeder te handelen.

ME-

Den duyvel soecht onse booztgancch tot de volmaektheit dooz bekoringen en dagelijcksche sonden te beletten.

MEDITATIE

Van de daghelijcksche sonde.

Het bereydende Gebedt, als boven.

De boozstellinge der plaetse is/ (Te bemercken de ziele / en u selven geheel/ als oberdeckt met me= laetscheyt van onbolmaecktheden in de tegenwooz= digheyt Gods ende geheel het hemelsch hey?.

Het Gebedt, als boven.

Het 1. point. Bemerket u boozleden leven / en hoe veel sonden en fauten dat ghy gedaen hebt. Ten eer= sten/ aengaende uwe maniere van leven. Ten twee= den/ is't dat ghy een religieus persoon zijt/ aengaen= de uwe beloften en regelen / in het versterben / in de seedbaerheyt. Ten derden/ in het gebedt/ ende in het gebuyck van de **H.** Sacramenten. Ten vierden/ in uwe wercken / oock upt de gehoozsaemheyt gedaen. Ten vijfden/ in uwen dagelijckschen handel: en ver= weckt in u/ een berou ende leetwesen/upt gantscher herten/ ende verootmoedicht uwen geest: want ghy sult bevinden dat uwe rechtveerdigheyt anders niet en is dan 't laken der maensuchtiger vrouwen.

Het 2. point. Overleght de grootheyt van de dage= lijcksche sonde. Ten eersten/ om datse onsen grooten Godt vergramt / ende den hepligen Geest bedroeft; Soo dat/ waer 't by aldien datmen de gheheele we= relt met eene dagelijcksche sonde te doen/ soude kon= nen verlossen / het selfde niet geoozloft en soude we= sen. Het welck ghy/ eplaes! so menighmael om sulc= ken kleynen oozsake gedaen hebt. Ten tweeden/ ten opsichte van de menigbuldige weldaden die wy van Godt almachtigh ontfangen hebben. Ten derden/ om dat wy in het doopsel/ ende veel meer dooz de re= ligie/ Gode toe-ghe-epghent worden. Ten vierden/ dooz dien wy ontailijcke veel hulpe ende bystanden in't doopsel ende in de religie hebben: so dat hier van den **H.** Bernardus seer wel segt: Ghy segt/ het en is geene groote saecke dat ick dus blijbe/ in dese dage= lijcksche ende alderminste sonden; dit is / beminde/ sonder berouw leven/ dit is eene lasteringe tegen den **H.** Geest / eene lasteringe die niet te vergeben en is.

Groot= heyt der dagelijck= sche sonde / ende waer in die gele= gen is. Ephes. 4.

Serm. 1. de converf. S. Pauli.

Schaden
die de dage
lijckſche
sonden me-
de brengen.

Het 3. point. Bemerckt de ſchaden die de dagelijckſche ſonde mede brengt. Ten eerſten/ al is't datſe de gratie niet wegh en neemt/ nochtans berachtert ons in den weg der deughden/ en maecht den ſelben moeyelijck. Ten tweeden/ ſp berdonckert alle d'andere deughden/ verbuyt de ziele/ de welke de buyt Chyſti is/ ende vermindert de liefde. Ten derden/ ſp maecht ons miſtrooſtig/ verbult ons met droefheden en verſcheyden quellingen/ dickwijls oock veel jaren langh. Alſoo heeft de ſuſter van Petrus Damianus ſesthien jaren geduerighlijcken gequelt geweest om eene curieuſheyt. Ten vierden/ ſp maecht ons onbeguazem om de geestelijcke vertrooſtingen te genieten/ ſoo datmen noch wereltlijcke/ noch religieuſe genoeghten deelachtig en is; aengeſien/ datmen hier ſijne ſinnelijckheyt niet toegedaen en kan zijn/ en daer verbult weſen met het gene dat het verſtant vermaecht. Ten vijfden/ dooz dien dat de dagelijckſche ſonde ons ſtelt in groot verijckel van in doodtſonde te vallen; want gelijk den H. Augustinus ſeer wel ſegt: Wy moeten verbaert weſen / dat wy eens overballen ſullen worden/ van de menichte/ is't niet vande grootheyt; want nae 't ſeggé vande Schyfture/ Die klepne dingen verſmaet ſal allenghſkens ne-
derballen. Waer op ſeer wel den H. Bernardus deſe ſententie boegt: De ziele die Gode toege-epgent is/ moet alſoo ſeer haer wachten van klepne ſonden/ als van groote: Want wat onderschept iſſer / 't zy dat ghy verdzinckt dooz de groote baren en golven/ oft dooz veel druppelkens die dooz het onderſte van het ſchip allenghſkens in dzingen? Waer dooz de krachten der ziele berdwijnen/ ſo datmen aldus lichtelijck in doodelijcke ſonden valt. Jae dat meer is/ gelijk den H. Gregorius getuyghet / men ſondicht dickwijls leelijcker in eene klepne ſonde/ dan in eene groote: want in de groote/ gelijk den menſch lichtelijckier tot kenniſſe komt/ alſo komt hy ook geringer tot beterniſſe; maer de klepne / gelijkmenſe klepnaecht/ ſoo iſſe ſoo veel te arger/ en blijft ons te langer en te vaster by. Ten ſeften/ bemerket dat alle groote ſaecten / nootſakelijcken aen klepne ſaken ſijn hangende;

Hier. epist.
ad Iul.

Eccl. 19.

De ord. vitæ
ad fratres.

gende; daerom let den orateur oft wel-sprekenden man/ ook op de syllaben/ en d'onderschepdingen die tusschen de woorden gestelt worden. Ten sebesten/ dat dickwijls booz Godt/ als groote saken gerekent worden/ de welke in ons goetdunkien/ kleyn zijn/ gelijk 't blijkt geschiet te wesen in den genen die hout bergaderden/ Nu. 15. in Achah/ Josue 7. en in Mopses die getwijfelt heeft/ Nu. 20. Heli/ 1. Reg. 3. Ananias en Saphira Actor. 5. ten laetsten in de gene die de wercken der berinhertighepdt beronachtsaemt hebben/ Matt. 26. O mijne ziele/ wat isser doch in de werelt/ dat ghy so bemint/ dat u kan verwecken/ om u selven sulche hinderlijke dingen te onderwozpen.

Het 4. point. Bemerckt hoe grootelijcks dat de dagelijksche sondē ons beletten. Want hoe kleyn dat se oock zijn/ sy benemen onse autoriteyt / en beletten dickwijls groote saken: ja ontstichten onsen ebennaesten/ die haer verwonderen/ dat de gene die so dickwijls communiceren/ biechten/ bidden/ Godts lofsangen singen/ en zijn 't Religioussen/ die alle dingen berlaten hebben/ dat die noch gebonden zijn aen sodanige kleynne beuselingē/ die haer/ al is 't dat sy haer eygentlijk daer niet mede en bekommeren / noch tans dickwijls berwinnen. Het is boozwaer beklagens weerdigh/ dat den mensch/ die soo veel gedaen heeft/ om God te besitten inde religie/ sodanige kleynne beletselen/ van hem niet en wozyt; dat hy die soo diep gegraben heeft/ om lebendige waterē te bindē/ nu ophout. Ten tweeden/ desen bererget oock de gheele gemeynte/ wāt hy hier dooz quade geboonten inbrynght / de welke naderhant oock dickwijls met alle neerstighepdt der Oversten niet en konnen verbeterd worden. Ten derden/ siet hoe dat de Hepligen oock de minste saken geschouwt en gestraft hebben/ gelijk Eusebius by Theodoretus getuygt/ &c.

Het 5. point. Bemerckt dat het eene stabelijke sake is/ oock dagelijksche sonden te doen. Want dit also veel is/ als oft ghy seydt/ dat en is niet verboden op de pene van den hals; dus lust het my / ende is my geoozloft quaet te doen: ter contrarie / merckt dat het den kinderen eygen is / oock de alder-kleynste

De dagelijksche sonden hoe kleyn sy oock zijn/ beletten dickwijls groote saken.

Het staet
een Godts
kint toe
doek de
kleynste
sake te blies
den die God
de sijnen
Dader
misjaegt.
Ezech, 22.

saken te blieden. Het welcke Godt den Heere so aen-
genaem is / dat hy eenen soodanigen meer acht dan
dusent andere rechtbeerdige / gelijk het blijkt in
den H. Antonius / Job ende Abraham. Want sulken
man soekit Godt almachtigh / die eenen tyn daer
tegen stelt / en die staen soude tegen hem booz 't lant
dat hy hun niet verderben en soude. Siet tot wat
berheben saken dat Godt is verheffende den genen /
die dese kleyne dingen schouwt / en hoe hy d'andere
slauwe en slappe menschen met beelderley geestelic-
ke ongerustigheden straft : want den genen die niet
mede en werckt met een kleyne gratie / die hem ge-
geven wort / en is geen grooter weerdigh ; ende wort
hem om sijne louwigheyt geweygert. Want de son-
den / soo wel de kleyne als de groote / en konnen niet
ongestraft blijven ; want dit geschiet hier / oft dooz
den mensch die van de selbe leetwesen geboelt / oft
dooz Godt / die het aldus schickt dat sy in dit leven
gestraft worden / of sullen naer dit leven gereynicht
worden dooz het bage-bier. Maer seght my doch /
om wat prijs soud ghy willen lebendigh verbzandt
wesen? ghy sult my antwoorzen / om geenen ter we-
relt / ende nochtans stelt ghy u dagelijcks in dit pe-
rijckel / om eene ydelheyt / &c. Wee dan u / die d'on-
gerechtigheyt treckt met seelkens der ydelheyt /
ende de sonde als eene strenge des wagens. Hierom
maeckt een vast propoost om een generael oft ghe-
meyn ondersoek uwer consciencie te doen / op dat
ghy sout mogen gerakē tot eene subere consciencie.

T'samen-sprekinge by een vergadert uyt de heylighe
Schriftuere, de welcke men sal mogen lesen ten
tijde van eenige bekinge.

DEn mensch. **M**ijne gedachten ontstellen my / die
van te boren in brede sliepen ende rusteden ; siet /
mijn herte dooz eene groote verstoptheyt wort van
tegenstrijdende winden herwaerts en derwaerts ge-
dreben ; en ick en schijne / noch in Godt te gelooven
noch te hopen / louw en slaperachtigh wesende ; my
en komt anders niet dan aertsch en dat vergancke-
lijck is te boren / 't en behaeght my niet hemelsche
din-

dingen t'oberdencken/ het en lust my niet te bidden;
 maer wel mijnen tijt ober te bzingen/ met klappen;
 mijn herte wozt oberballen van droefheyt/en mijne
 sangh-liedekens sijn verandert in kerren. **Ben ick**
 dan de zee? is't dat ick segge : **Mijn beddeken sal my** Amos 8.
vertroosten/en ick sal verlicht worden met my selbē Iob 7.
spreekende in mijne rust-plaetse; Ik worde verbaert
dooz droomen/en dooz mijn gedachten worde ik met
grouwel bestootē. Hierō mijnder ziele berdziet haers Iob 10.
lebens/spaert my Heer/want mijn dagē en zijn niet. Iob 7.
Pfal. 41.

Den Engel. Ghy wozt met bekoringe bevangen/
 ende de tentatie oberbalt u / maer weest gerust van
 herte / ende weet booz al dat het anders niet en is
 dan eene tentatie ende bekoringe/ daer ghy nu mede
 bevochten wozt.

Den mensch. **Ik late my dat niet boozstaen; of sy**
is soo geweldigh dat ickse niet en kan verwinnen.

Den Engel. En geboelt ghy niet/dat u van de duy-
 vel booz-ghhouden wozt het gene dat een schijnfel
 heeft van goet/en dit so lebendigh/dat ghy het selve Den duy-
 schijnt t'aenschouwen? (want daer en wozt niemant vel aen-
 gebonden/gelijck den Philosoph seght/ die in sijne lockt ons
 wercken / sijn eynde als quaet/of van minder goet- tot het
 heyt sy selven boozstelt) geboelt ghy niet / dat ghy quaet ons
 dooz dese aenlockinge tot de sonde getrocken wozt/ der het
 en seght ghy noch dat ghy ontstelt wozt/dat ghy be- schijnfel
 nout en ongerust zijt? Dit is boozwaer bekoozt wo- van goet.
 zen/ende dooz sijne quade begeerlijckheyt getrocken
 ende aengelockt worden. **Siet/u wozt van ulwe Eva**
ceenen appel booz-gehouden; wacht u om de liefde
Godts: onder den honigh is u benijn verbozgen/het
benijn van ader-slangen ongeneselijck. De Egypte Dent. 32.
naersche vrouwe/dat is u bleesch/noot ende bleet u; Genef. 39.
maer ghy als eenen supveren Joseph bliet van haer:
sy lockt u/ als Chamar dede/ oft gelijck Dalila/en Genef. 38.
laet u niet met bzedden / ende bermoept u dooz me- Iud. 16.
nighbuldige gedachten/ oft wel sy is u weder span-
nigh als Agar; daerom waecht ende bid/op dat ghy Genef. 21.
niet en balt in bekoringe: mogelijck sal de werelt/of
den sondaer hem boegen met ulwen byant/ verwec-
kende met woorden ende exempelen tot sonden/ende

2. Tim. 3. verbolgen den genen die Godbzuchtighlyck leven/
oft verleyden haer dooz de liefde van eenige creatu-
re: want gelyck den Wyſen-man ſeght/ Gods crea-
turen zyn tot haet gemaect/ ende tot eene behorin-
ge/ ende tot eenen ſtrick van de boeten der onwyſen.
Hierom neemt uwe toeblycht ootmoedelyck tot
God/ ende oberleght/ wat/ ende tot wat eynde u yet
dooz gelept woꝝdt/ ende ghy ſult den bypandt konnen
obertwinnen/ ſteunende op Gods gratie.

Pſalm 68. Den menſch. Maer ick ben gekomen in de diepte
der zee/ ende de tempeest heeft my verzoncken: hoe
ſal ick hier uyt geraken? Wie ſal my verloſſen? hoe
ſal ick wederſtaen ſulcken groote ende langhdurige
bekoringhe/ teghen de pꝛincen der werelt ende der
duyſterniſſen/ tegen de geeſtelijcke booſheden?

Eph. 6. Den Engel. Siet ghy treet als-nu in den wegh der
ſaligheyt/ miſtrout van u eyghen ſelven/ ende ſtelt u
betrouwen op Godt/ ende hy ſal u geven de begeer-
ten uwer herten: Godt is ghetrouwe/ die u niet en
ſal tenteren boben dat ghy vermooght. En geloofst
ghy niet het gene dat de Waerheyt ende de Wyſheyt
ſelbe geſproken heeft?

Godt en
laet nie-
manden
tenteren/
boben dat
hy ber-
mach.
1. Cor. 10.
Den menſch. Ick geloobe ſekerlyck dat Godt de
eeuwige wiſſheyt is / ende in geender manieren lie-
gen en kan; maer dooz dien dat mijne krachten ſoo
grootelijck verflout zyn/ bevinde ick/ dat ick ſo me-
nigmael valle/ ende ben geduerighlycken in vzeese/
dat ick het quaet/ welck ick niet en wille / ſal doen.
Nochtans gheloobe ick dat hy getrou is/ ende en ſal
niet toelaten dat ick ghetenteert ſal woꝝden boben
mijn vermogen: ende dat ick niet vallen en ſal/ dan
met mijnen bypen wille; jae dat meer is/ indien ick
begeere/ ſo ſal ick dooz zyne gratie met die behorin-
ge oock mijn proſijt ende booztganch doen.

Ibid. Den Engel. Maer aenmerckit wie dat het is/ die u
aenlocht/ dat ghy ſoudt afwijcken van de rechte pa-
den. En is het niet eene alderſchroomlyckſte ſonde/
de welke van nu al-eer sy u ghebangen heeft/ ont-
neemt u de krachten uwer ziele/ ende treckt de ſelbe
t' eenemael tot der aerden/ houtſe ghebanghen ende
treckſe merckelijcken af van hare ſaligheyt? Siet
daer-

De ſonde
aenlocht
ons om te
wijcke van
de rechte
weghen
Godts.

daer-en-tegen van d' andere zijde noot u de deught/
die belooft u alie hulpe/om u op den genoeghlijcken
wegh des hemels/ jae tot den hemel selve te leyden /
om u dooz veel victorien vermaert te maecken/ uwe
berdiensten dooz de selve te vermeerderen / en daer-
en-boven oock uwe neerstighejdt ende ootmoedig-
hejdt te verwecken. Want den genen die verwint/
wozt ghegeven het **Manna** : ende gelijck hier booz-
tijts aen onsen Saligmaker gebeurt is / also sullen
u d' Enghelen dienen / is 't dat ghy hier in u selven
verwonnen sult hebben : Ende sout ghy eenen ande-
ren den raet geben / van in die sonde te consenteren ?
daer ghy siet/ dat ghy dooz dese aenlockinge getroc-
ken wozt in den afgrondt van miserien ende ellen-
den : want ghy weet wel dat den genen/ die de sonde
doet/ eene slabe is van de sonde. Och/ hoe groote en-
de lastighe slavernye is het/ dat den mensch soo veel
ongelucks onderwozpen is ! ende wie is 't die men-
hier in dient? het is u bleesch ende de begeerlijckhejt
der sinnen/ de welcke onbersadelijck is. Ende gelijck-
kerwijs als den knecht eenige heerschappye begint
te hebben/ onberdzagelijck is/ also desgelijcken oock
u bleesch. Dus moet ghy met den eersten de aenko-
mende bekoringe van u keeren/ ende ontdecken des
byants bedzogh aen eenen getrouwen brient. Want
wee den genen die alleen is/ seght den **Wijzen-man**/
ende bemerket/ dit bidde ick u/ oft ghy in den dagh
des oozdeels soudt willen in de bekoringe geconsen-
teert hebben.

De deught
noot ons
tot den ge-
noeghlijcken
wegh des
hemels/ en
belooft
hulpe.
Apoc. 2.
Matth. 4.

Eccles. 4.

Den mensch. **Neen ick boozwaer.**

Den Engel. **Och met hoe veel suchten ende tranen**
sult ghy willen en wenschen/ maer mogelijk te laet/
dat ghy gheen consent ghegheben en soudt hebben !
waerom is 't dat ghy nu in tijds niet wijs en zijt ?
Is 't dat ghy heden zijne stemme hoozt/ so en wilt u
herte niet berherden . Wat sal ick segghen van het
breeselijck ende schroomelijck oozdeelken sout ghy u
niet schamen/ dat soodanige uwe gedachten/ de ge-
heele werelddt beropenbaert wierden ? Wat sult ghy
den Heere booz antwoort gheben / die u dooz my nu
vermaent ? Wat sult ghy my konnen booztbringen

In den
dagh des
oozdeels en
baten noch
suchten/
noch tranen/
daerom
meest in
tijts wijs.
Psaln 64.

om u te ontschuldigen / die u geduerighlijcken ber-
mane ? waer sult ghy u mede konnen verschoonen ?

Den mensch. Met niet met allen / om de waerheyt
te seggen ; want ick klaerlijck sie dat 'et quaet is / dat
ick doe : en is 't sake dat ick rechtsinnelick en oprech-
telijck wil oordeelen / dat ick dus doende / de wet en
den raet van mijnen Heer en mijne God versnade.

Wat sal-
der d'oe-
biger wese
in den up-
ersten
dagh dan
met ber-
ganckelijc-
ke genoeg-
ten d'eeu-
wige toz-
menten
gekocht te
hebben.
Eccl. 7.
2. Tim. 2.

Den Engel. Is 't sake dat ghy op de eeuwighepdt
wilt letten / wat sal u d'oebiger als dan wesen / dan
dat ghy niet korte en verganckelijcke ghenoechten /
d'eeuwige tozmenten gekocht / en d'eeuwige blijdt-
schappen verloren hebt. Dus weest gedachtig uwer
uytcrsten / en in der eeuwigheyt en sult ghy niet son-
digghen : noch en laet u niet boozstaen dat ghy alleen
zijt in desen strijdt : aenschout de Hepligen / hoe dat
den H. Antonius / Paulus / Tobias / en veel meer
andere geoeffent hebben geweest / ende hoe vermaert
dat sy dooz de geheele werelddt ghewozden zijn / dooz
dien datse kloeckelijck ende mannelijck ghestreden
hebben. Want niemant en wozt gekroont / 't en zy
dat hy wettelijck gestreden heeft. Ja dat noch meer
is / den H. Jacobus seght : Saligh is den man die
de behoringe verdzaght ; want als hy sal beproeft
zijn / so sal hy ontfangen de kroone des lebens. Ende
al waer het oock dat nae dit leven geen ander leven
en volghde / en is 't niet beter salighlijck ende met
een gerust herte te leven / dan sijn ziele met oneerlic-
ke oft andere quade gedachten te besmetten ende te
ontrusten ? Siet / nu beproeft ghy / ghelijck ick ghe-
sept hebbe / hoe veel swarigheden dat u den byandt
aendoet / al is 't dat ghy hem noch in utwe ziele niet
en hebt laten inkomen. Wat soude hy al bedrijven /
o ellendigen mensch ! hoe schadelijck soude hy u we-
sen / waer 't sake dat hy bypelijck / gelijk in een in-
ghenomen stadt / herwaerts en derwaerts u herte
mocht verwoesten ? hy soude 't aldaer ontwijffelijck
al in byande steken / ende met den sweerde vernielen.

Christus. Wat quaethepdt hebt ghy in my bebou-
den / dat gy u van my wilt verbeemden ? Gaet dooz /
seght mijnen Propheet / tot de eplanden van Cethim
ende besiet / ende sepnt tot in Cedar / ende aenmerckt
seer

Jacob. I.

Jerem. 2.

seer neerstelijck oft desgelijcks geschiet is/ oft eenig volck sijne goden verandert heeft / ende die en zijn nochtans boozwaer geene goden: maer mijn volck/ ghy verkeert uwe glorie in eenen af-godt. Ghy hemelen verwondert u seer hier af / en ghy hare poozeten word krachtelijck verwoest. En wort niet met recht dat eenen af-godt ghenaemt / om wiens wille ghy my versmaet/die u geschapen en verheben heb/ en daerenboven u gewoaffchen heb in mijn dierbaer bloedt? Siet/ op dat ghy soudt mogen een korte genoechte genieten/ veracht ghy al mijnen raet; en alle mijne weldaden en vermoghen by u niet / op dat ghy alleen sout mogen gebuycken 't gene dat u den dupbel boozstelt; ghy en acht niet met alle het gene dat ick u beloofte heb/ op dat ghy tot uwen luste sout mogen hebben booz eenen oogenblich tijdts / 't gene dat u de bedrieghelijcke werelddt boozlepdt. En siet ghy niet hoe leelijck en verganckelijck dat dese dingen zijn? oberloopt alle de geslachten des werelddts / ende siet hoe veel duysendt menschen datter gebonden worden / die met dese wellusten / en verganckelijcke dingen des werelddts / bertwijfelt hebben geweest / ende dooz deselbe verloren zijn gegaen / oft wel met veel tranen ende droefheydts / qualijck ten langen laetsten eene korte genoechte betaelt hebben. Ten laetsten / en weet ghy niet dat ghy staet in mijne teghenwoozdighheydt / die uwen Rechtter / uwen Heere/ en uwen Koninck ben / en sult ghy my noch derren bespotten / ende mijne gheboden berachten? Ick noode u met de eeuwige pryzen / en den dupbel met de eeuwelijck-duerende tozmenten. Ick hebbe booz u mijn bloedt gestoort / ende de doodt besuert; ende ghy en verlanght nergens meer nae / dan uwe doodt ende uwe bederbenisse. Ick hebbe u geschapen/ende den dupbel soekt u te vernielen/ende sal hy noch blijven d'oberhandt houden? Ick hebbe toegelaten dat ghy soudt getenteert worden/ op dat ick u alsoo beproeben soude oft ghy getrouw soudt wesen oft niet. Dus siet wel toe dat ghy getrouwighheydt toont booz my ende geheel mijn hemelsch heyt / oft ick sal tot u haest komen als een gewapent krijgs-

Christi beklach ende bermaen tot den sondaer die op sijne weldaden niet en past.

Ierem. 2.

man / en sal mijnen toorn uytstozten ober u / en ghy sult sien dat het u bitter is / verlaten te hebben den Heere uwen Godt : noch en staet niet op de penitentie / dewelcke ghy daer na sult doen / want ghy genoeghsaem bermaent woꝝdt / dooꝝ soo onberwachte ongelucken: en weest indachtig het gene dat ick geseyt hebbe / ter sulcker uren als ghy niet en meynt /

Luc. 12.

sal den Sone des menschen komen. Dus streelt ghy u selven te vergeefs van uwe toekomende penitentie / die u vergadert mijne toornigheyt ende wꝝake : noch ghy en kont met de hope van vergiffenisse / ende de grootheyt mijnder barmherticheyt niet boozt sijn komen / dewyle ghy nu willens en wetens / booꝝ my die u vermane / verwecke / dreyge ende smecke / in 't minste niet en wilt achter laten oft pet doen. Rechtbeerdigh sijn mijne oordeelen / ende alle mijne wegen sijn redelijck : ende weet dat het grouwelijck is te vallen in de handen des lebenden Godts.

Heb. 10.

te vallen in de handen des lebenden Godts.

Gebet tegen de bekoringe.

Maect een vast opset van in de sonde niet te consente ten.

ALis't dat my dese bekoringe seer quelt, siet ick neme voor my, o Heere, in gheender manieren in de selve te confenteren door uwe Goddelicke gracie: en ik wete dat ick vry ben, ende van niemant en kan gedwongen worden: maer waer't by aldien datter eenige ghe-dachten mogelijk in my opresen, ick protestere in uwe Goddelijcke tegenwoordigheyt en gheheel u hemelsch heyr, dat ick in gheender manieren voor goet en houde, 't gene dat eenigslins tegen mijn voornemen, en tegen uwen wille is; ick wete wel dat het in de macht niet en is des genes die wilt en loopt, maer des ontfermēde Gods, ende in u Heere sal ick over den muer gaen, en verworpen die tegen my opstaen. Ik bidde u Heere weest mijnē helper, en wilt my niet verlaten, noch versmaet my niet mijnen Godt; want onse sterckte en is so groot niet, dat wy sonder u wederstaen konnē: maer stelt my neffens u, en wiens hant ghy wilt, laet die tegen my strijden. Ghy hebt geseyt, met hem ben ik inde tribulatie; siet ik worde van alle kanten bevochten, staet my by mijne eenige hope. Ghy wilt my beproevē, oft ick u waerachtelik be-minne, ende ick bemercke dat ick niet getenteert en kan worden

Rom. 9.

Psal. 17.

Psal. 26.

2. Par. 20.

Job 17.

Psal. 99.

worden boven mijn vermogen: want ghy alle dingē van der eeuwigheyt afin gewichte, getal, ende by mate geschickt hebt. Waerom sal ick dan kleynmoedigh wesen, aenghesien dat ghy my uyt den hemel bystaet, die mijn kracht ende mijn betrouwen zijt? beschermt my dan, ô Heere, want ghy mijnen Godt zijt; neemt wrake van u bloet over uwe vyanden: aensiet u maecksel, ende mijne kranckheyt, en maeckt van my een vat ter eeren, noch en laet niet toe dat ick worde een vat ter schande, van uwen grooten naem. Ik en wille mijn leden niet gevē tot wapenē van boosheyt der sonden, maer mijn ziele sal u dienen, en mijne binnensten sullen roepen: Heere wie is uwes gelijk? Want ick weet wel, dat naer het onweeder stilte sal opkomen, en als ghy vergramt sult geweest hebben, so sult ghy uwer genade indachtigh wesen; en alsdan sal mijn herte hem verblijden ende verbreyden, en ick sal u lof-sangen singen, die mijne glorie zijt: want in uwen naem heb ick verworpen de gene die tegen my opstaen. Alsdan sal ick in den tempel mijnder ziele u den roof oprechten van mijne vyanden, ende van de afgoden mijns willes sal ick u sacrificie doen, ende ick sal uwen naem belijden, ô Heere, want hy goet is; want uyt alle tribulatiē hebt ghy my verlost, ende over mijn vyanden heeft mijne ooge versmaet. Amen.

Betrouwt
op Godt
ende hy sal
u bystaen.

Rom. 6.

Psal. 53.

Waerom spot ghy met my, verganck'lijcke wellustē? Daer u niet naer en volgt, dan droefheyt end' onrusten, Dan verlies van de ziel, dat eeuwelijck doet schroomē; En 't leven niet en is, dan ydelheydt en droomen.

Ewaelf
geestelijke
wapenen
van Picus
Mirandus
la / aldus
berdupt
sijet.

Siet toe, de felle doot, die wacht u vroegh en spade, Mogelijck u misdaet, sal zijn sonder genade:

Eeuwigh soo is de pijn, eeuwigh soo zijn de kroonen,
Die het quaet oft het goet, bestraffen oft beloonen.

Hoe weerdigh is den staet, van den mensch hoogh geboren?

Hoe soet den peys des herts, dat God heeft uytverkorē?

Hoe groot des hemels hulp, die ons komt hier beneden?

Hoe bitter is het cruyts, dat Christus heeft geleden?

Hoe schoon is het aensien, van al der Sancten werken?

Hoe menigh is de hulp, die onsen geest kan stercken?

Worp

Worp ick nu niet mijn selfs, uytfinnelijck in 't lijden?
 Gae ick mijn eygen ziel niet sottelijck bestrijden?
 Door u soo moet vergaen, al des duyvels geschal,
 J E S U, mijn hulp, mijn troost, mijn liefd' en mijnen Al.
 Amen.

P R A C T Y C K E.

Twaelf regelen van Joannes Picus Mirandula, een-
 deels verweckende, eensdeels den mensch te recht
 stierende in den geestelijcken strijdt.

TEn eersten / is 't dat den mensch den wegh des
 deughts swaer en lastig schijnt te wesen / ter ooz-
 saecke van den ghedurigen strijdt / dat hy bemercke /
 datter veel meer harder / dzoebigher en moepelijc-
 ker dingen gebonden worden / in alle andere wegen.

Ten tweeden / dat hy bemercke dat in dese we-
 relt eene ghedurighe oozloge is / ende dat hy hem
 begebe tot de volherdighepdt.

Ten derden / dat hy ghedachtigh zy dat het eene
 sotte ende dwase saecke is te gelooven / datmen in-
 den hemel anders kan geraecken dan dooz ghewelt /
 aenghesien dat onsen Salighmaecker ghetuyghet /
 dat het rijck der hemelen gheweldt lijdt / ende hy sel-
 ver dit dooz het crups bekomen heeft.

Ten vierden / dat hy hem verheughe / Christo ge-
 lijck te moghen wesen / ende als hy zinnen sinnen ge-
 weldt aendoet / dat hy oberlegghe wat deel des
 crups dat hy ghelijck is.

Ten vijften / dat hy hem betrouwe op de macht
 Christi / die ghesepdt heeft: Betrouwt / ick hebbe de
 werelt oberwonnen.

Ten sesten / als d' eene bekoringhe booz-by is / dat
 hy eene andere verwachte / aengesien dat den dupbel
 altijdt rondt-om ons loopt.

Ten sebensten / men moet niet alleen den dupbel
 oberwinnen / maer men moet oock eenighen booz-
 ganck ende profijt nemen upt de bekoringhe : ende
 dese moet ons dienen / by exempel: de bekoringe van
 hooverdye / als eene vermaninge oft verwecksel tot
 d' ootmoedighepdt.

Ten

Ten achtsten/ als ghy becht/ soo becht als die naderhant eenen gedurigen peys en vrede sult hebben/ want Godt dit dickwijls verleent aen de gene die kloeck ende vroom van herten zijn: maer als ghy gebochten ende den strijt vol-cynt hebt/ draeght u gelijkewijs oft ghy u terstont wederom tot den strijt soudt moeten begeben.

Ten negensten/ schouwt altyt d'occasien der sonden.

Ten thiensten/ siet wel toe in het beginsel.

Ten elfsten/ oberdenckt dat het soeter is de bekoringe te verwinnen/ dan hem te begeben tot de sonden: ende vergelijckt aldus de soetigheyt van de victorie/ met het vermaeck/ het welck in de sonden gebonden wordt/ maer niet den strijdt met de welluste.

Ten twaelfsten/ en laet u niet boozstaen/ dat ghy van God verlaten zijt/ oft dat ghy hem misshaeght/ want hy den rechtbeerdigen placht te proeben; maer verootmoedicht booz al uwen geest/ op dat ghy niet en valt in hooverdye.

Andere practijcken ende remedien.

TEn eersten/ bemerckt dat het eenen sonderlingen middel is/ sy selven te laten boozstaen/ dat mē tusschen Christus ende den dupbel is/ gelijk ons in het beelt bewesen wort; wat obligatie oft verhintenisse dat wy van d'eene en d'andze zijde hebben/ ende terstont de hulpe van God almachtigh versoecken/ ende d'oozaken van het quaet schouwen. Also is Iohy geseyt/ dat hy op den staenden boet soude uyt Sodoma vertrecken/ en hem behouden op den bergh. Hier toe mach dienē zijne memorie af te keere van de bekoringe ende verbeeldinge der seiber/ 't zy dooz eenige bekommeringe/ 't zy dooz andere gedachten/ waer dooz men somwijlen elders gedzeben wordt; gelijk soude mogen wesen eenige dzoebige oft wonderbare gheschiedenisse oft pet desghelycks. Dit komt meestendeel te passe in de vleeschelijke bekoringen/ geestelijke quellingen/ ende moepelijke tentatien/ als lasteringen van Godt/ Et. desghelycks oock in d'alderminste dinghen/ ende die van geen-

Oberpep
in wien
dat ghy
meer ghe-
houden
zijt/ in
Godt oft
den dup-
bel.
Genef. 19

der weerden en zijn / die gelijk de bliegen en muggen/niet met het sweert oft lancie/maer met eens te blasen oberwonnen moeten worden: of die ver smaet ende beracht moeten worden / gelijk gedaen wordt van eenen rupter/als hem eenighe honden naer basfen/ want soetelijck rijt hy te peerde; die van de gratie Godts gedragen wort. Dat hy van soetelijck sy selven van de tentatie afkeere / ende sijne ooghen tot Godt stiere/ sonder eenige beroerte: oft met het oefsenen van de deught / die dese sonde/ daer hy toe getrocken wordt/ tegen is; oft dat hy door het verwecken van de liefde Godts / de welcke alle d'andere deughtden in haer begrijpt/ voozts gae/in den wegh ende het beoeffenen van de deught.

Oeffent de deught contracie aen de sonde daer ghy toe verweckt wordt.

Math. 26. Neemt u toevlucht tot Godt door het ghebedt.

Abac. 2.

Stelt u in de reghen woordighend Gods/ ende verst dat hy dese beoobtinge toelaet om u te proeben. Psalm 120. 1. Cor. 10. Deut. 13.

Ten tweeden/ moetmen sijn toevlucht nemen tot het gebedt. Bid op dat ghy niet en valt in bekoringe/ seght onsen Salighmaccker: noch men moet hier af niet ophouden/ tot dat de gewoonlijke ruste wederom gekomen zy. Alsoo heeft den Heere in 't hofken gebeden/ tot dat hy van den Engel versterckt wiert/ noch hy en sal ons niet ontbrecken is 't sake dat wy sullen volhert hebben; want komende sal hy komen/ ende hy en sal niet vertoeben.

Ten derden/ also geringe als de bekoringe oprijst/ moeten wy ten minsten onse oogen opslaen/ tot God almachtigh/ die ons tegenwoordigh is/ en dit na het exempel van den Propheet David / den welcken seght: Ick heb mijn oogen opgeheben tot de bergen/ van waer my hulpe sal komen. Dit moeten wy in deser boegen te werck stellen/ te weten/ dat wy dencken. Siet Godt die weet de bekoringe/ ende heeft de selbe toegelaten / en sonder twijffel hy en sal my niet laten tenteren boven dat ick vermach: ende hy soo verre dat ick wille/ so mach ick oock proesijt trecken upt dese bekoringe. Godt tenteert ende proeft my / om te sien oft ick getrou ben: gelijk als eenen bypdegom soude toelaten datmen beproeben soude de supberheyt sijnder bypdt/ als eenen Koninck de getrouwigheyt van sijnen Velt-heer: ende waer 't saecke dat desen Velt-heer wiste / dat hy niet oberwonnen en konde worden / sonder sijnen eyghen wil ende belie-

elieven/en dat den Koninck hem in d' ooge hadde/
oe meynt ghy dat hy hem soude dzagen? Dus segt
het den Konincklijcken Propheet David: Psalm 26, Al is 't
at de legeren tegen my opstaen/ soo en sal nochtans
mijn herte niet bezyest zijn. Want den dubbel van
er hellen/ hoe dat hy ons meer bezyest siet; en hoe
hy min op Godt ons betrouwen stellen/ hoe dat hy
ns te weeder aenbalt: ende die eenen reuse ende
reuw is booz den slappen ende traghen/ desen en
hijnt aen den ghenen die in Godt betrouwen/
naer een Paenken en Miere te wesen/ ghelijck ons
a't leven van de heplighe Vaders verhaert woꝝdt.

Ten vierden/de verduldicheydt is oock noodich/
oant d' onberduldicheydt bergramt Godt/ booz
men sy een seker merck-teecken van hooverdye is:
gelijck ons den H. Gregorius opentlijck te kennen
seest/ als hy segt: Die volkomelijck begeert de son-
nen t' overwinnen/die moet beneerstigen ootmoede-
gh de straffen sijnder supberinge te verdzage. Want
net Godt en staet ons niet toe te kijden/ oft hem te
leggen: Waerom doet ghy dit in sulcker manieren?

Ten vyfden/aensiet Christus booz u als gecrupst/
omhelst hem/ kust sijne voeten/ en boeght u aen zijn
rijde. Den H. Augustinus en heeft gheene krachti-
ger middelen gebonden/dan hem aldus t' omhelsen/
hem t'aenschouwen/veel goede propossten te maec-
ken/en aldus sijne gedachten van de bekoringe af te
keeren: hierom en moet men met onsen bypandt niet
twistigh zijn/maer hem versmaden: Want is 't niet
veel beter met Godt te spreken zijn hulpe en bystant
versoeckende/ dan met den dubbel te woꝝstelen?

Ten sesten/ alsoo haest als 't u mogelijck is/ geeft
uwe bekoringe te kennen aen uwen geestelijcken va-
der; want daer en woꝝdt geen beter remedie gebon-
den/naer het advijs van alle heplighe Vaders. Soo
dat Climachus verhaelt/ dat de Keligieusen hier
booztijds oock Tafel-boeckkens plachten ober haer
te dzagen/ op dat sy hare inballende gedachten sou-
den mogen op-teecken/ die sy naderhandt te ken-
nen gaben; ende boeght daer by/ dat wanneer ee-
nen blinden zijnen lepts-man/ eene kudde haren

Vita Pa-
trum.Weest be-
duldich inde
bekoringen.
Greg.Keert uwe
gedachten
van beko-
ringe booz
het boozstel-
len van den
gecrupsten
Jesus.
August.Opent uwe
bekoringhe
aen uwen
vader-va-
der ende
volght sy-
nen raet.
Climach.

Derder/ eenen die den weg onbekent is/ sijnen weg-
wijser/ een kint sijnen vader/ eenen siecken de mede-
cijne/ en het schip sijnen stier- man onthouden woort/
dese woorden wel al te samen in groot perijchel ghe-
stelt: maer soo wie sonder de hulpe van sijnen geeste-
lijcken Vader tegen de boose geesten arbejt te bech-
ten/ die woort van de selve vernielt en gedoot. Hier-
om is het seer profijtig dat men inde biechte sijne be-
horingen opene/ en te kennen geeft/ niet dat het son-
den zijn/ maer 't is saedt/ ende 't zijn beginselen van
sonden: de welcke dooz desen middel in haren ooz-
spronck vertreden worden. Maer desen raedt noch-
tans in 't ghemeyn gesproken/ en dient eenen pege-
lijcken niet/ besonderlijck aen alsulcken/ die in den
gheest ghequelt oft schrupuleus zijn; noch aen vrou-
wen/ oft aen eenige die kleyuuoedig zijn/ op dat zy
niet al te seer op kleyne dinghen / ende die gheen be-
merckens weerddigh zijn/ en souden letten.

Weder-
waet kloek-
lijck de bes-
ginselen der
tentation.

Psalm 136.

Derfet alle
quade pdes-
le gedach-
ten.

Wapent
u/ tegen de
aenstaende
tentatie/
oft strijt/
in tijde
van peps.

Ten sebensten / men moet de beginselen kloecke-
lijck wederstaen / ende de deuren van onse memorie
ende van onsen wille sozgbuldelyck toeslupten; ende
wy moeten onse ghenegentheden wederhouden / tot
dat wy kilaerlijck weten/ wat dat wy behooren te be-
geeren. Salig is den genen / segt den Propheet/ die
de kleyne hinderkens van Babylonien sal vast hou-
den/ ende verpletteren (te weten/ het quaet ingeben)
aen den steen/ dat is/ aen Christus Jesus.

Men soude qualijck konnen uptleggen/ hoe groo-
telijck dat het helpt/ dat men terstont sijne memorie
soeckit te supberen van schadelijcke ende quade ghe-
dachten/ ende te schouwen alle vermaningen oft ge-
dachtenissen van saken/ daer wy op andere tijden toe
genepghit hebben geweest: maer op dat dit wel ghe-
schiet/ so is 't van noode dat die nae de deugt tracht/
sijne memorie van te boren verbulle met goede ghe-
dachten/ ghetrocken upt het ghene dat hy hoort en-
de siet.

Ten achtsten / men moet de behorlingen boozko-
men/ ende (gelijck men plach te seggen) de wapenen
gercet maken tegen den tijdt van oorloge. Ghy sult
dan oberlegghen (ghelijck ick noch te boren gheseyt
hebbe)

hebbe) tot wat sonden dat ghy aldermeest geneygh-
 zigt/by exempel/ tot hoobeerdigheyt; ende sult daer
 in boozsien. Ten eersten / oberdencken de leelijck-
 heyt der selver/ ende de schoonheyt van de contrarie
 deught. Ten tweeden / van de selve spreken. Ten
 derden/ wercken van ootmoedigheyt/ die dese tegen
 zijn / oefnenen : van gelijcken moet ghy oock doen in
 alle de andere.

Ten negensten / men moet hem seer wachten van
 alle onmatige droefheyt en ongerustigheyt des her-
 ten:want gelijckerwijs dat het qualijck doenlijck is/
 sijnen begonnen wegh op de zee te verbolghen / als
 daer eenighe tempeest opgerefen is / oft rijpen raet
 te slaen / ende volkomelijck sijnen byandt te weder-
 staen/als de stadt nu vol oproers is : also wort dooz-
 fulcx der zielen booztganch oock belet:dus moetmē
 booz al besorgen/ Ten eersten/datmen niet ongerust
 van herten en woerde / noch het gebedt beronachtfa-
 me dooz al te groote begheerte van eenigh goet / oft
 dooz haet en vzeese van eenig quaet: maer mē moet
 alle dinghen soetelijck stellen in de handen van de
 boozsichtigheyt Gods/ ende alleen naer sijnen heyl-
 ligen wille verlanghen ; want ghy en weet niet wat
 wegh dat ghy sult verkiefen/ ende wat u nut of pro-
 fytelijck is. Wat is 't dan dat ghy so sorgbuldelijck
 begeert ende vzeest ? oft waer van verblijdt ghy oft
 bedroeft ghy u soo onmatelijck ? mogelijck is u dat
 alderschadelijckste/ daer ghy aldermeest naer haekt/
 ende ter contrarie by abonturen alderprofytighste /
 daer ghy meest af schzoomt. Ten tweeden/ men be-
 hoozt soetelijck ende met goede ordze/niet met eeni-
 ghe vzeese oft al te grooten sorgbuldighepdt te ge-
 bupcken/ 't gene dat naer rijpen raet nootfakelijck
 gheoordeelt sal worden/om tot ons goet booznemen
 te geraken. Ten derden/het sal nut wesen/dese won-
 de onsen biecht-vader / oft eenen goeden vrient te o-
 penbaren/noch al is't dat wy geballen zijn/en moe-
 ten hierom geene plaetse geben aen eenige beroer-
 te/oft ons selven al te seer overgaen: maer wy moe-
 ten met alle ootmoedighepdt onse toeblycht nemen
 tot den thzoone Godts / ende Godt bedancken / dat

Wacht u
 bā onma-
 tige droef-
 heyt ende
 ongerust-
 hepdt des
 ghemoets/
 want sy
 goeden en
 rijpen raet
 beletten.

wy dooz sijn hulp niet swaerder geballé zijn/ 't welk ontwijfsliki soude geschiet hebben/ 't en ware dat wy dooz sijn krachtige hant wederhoudé hadde geweest

And're practijcken en middelen tegen de hoofd-sonden.

Oberdenckt de oormoedighedt Christi/ en uwe hooberdighepd.

OVerdenckt d'oetmoedighedt Christi/ oock onselendighedt ende snoothed/ tegens de hooberdighepd. Ende naer dat ghy de Goddelijcke hulpe aengeroyen sult hebben/ oberdenckt eenige sententie tot eene remedie hier tegen: by exempel: Wat heb ich geweest / wat ben ich/ ende wat sal ich worden? So wie sy selven verheft/ sal veroetmoedigt wordé/ ende die hem veroetmoedigt/ sal verheben worden.

Oberpepft Christi armoede/ uwe gierighed.

Tegen de gierighedt mach dienen d'armoede Christi Jesu / die rijck wesende / om onsent wille arm geworden is: aenhoozt hem/ ende is 't by aldien dat ghy hem wilt gelooven / soo hebby gewonnen: Saligh seght hy / sijn de arme van geeste/ want het rijcke der hemelen hoozt hen toe: en wederom: Wee u die rijck zijt/ die hier hebt uwen troost.

Andenckt de supberhedt Christi/ uwe onkupschedt.

Verwint de onkupschedt/ aenschouwende de supberhedt van Christus uwen Salighmaecker / die maeght geweest is / ende een maget booz sijn Moeder gekosen heeft. Hy is een onbedleckt lammeken/ ende die hem ober al willen volgen dat sijn al maegden. Is 't saecke dat u de wellusten aenlocken/ hoozt hem seggen: Salich zijns die droevigh zijn/ want sy sullen vertroost worden; en antwoort: O gekrupsten Jesu / o waerachtige gheneughte/ o onspreekelijke soetighed/ verlost my dooz u dierbaer bloedt/ van dese leelijcke ende schandige sonde/ Amen.

Matt. 5.

Stelt de liefde Christi tegen uwe nijdighepd.

Tegen de nijdighepd sult ghy de liefde Christi stellen / die oock booz sijn vanden hem geweerdicht heeft de bittere doot te smaken. Dus spreekt Godt almachtigh in deser boegen aen: O mijnen Godt/ van u/ in u/ ende tot uwen dienst is het al/ geeft my een waerachtige liefde: want hier dooz sal men kennen dat wy uwe discipelen zijn / is 't saecke dat wy malkanderen beminnen.

Christus die versaecht ende treet met de voeten de sonden van gulsighed/ als hy aen de galge des kruys/ met galle ende azijn heeft willen gelaest wez

sen. Menschouwt hem/ende ghy sult gesont worden; hoorz hem oock seggen: Saligh zijns die hungerigh Ibidem.
zijn/ ende doozstigh naer de rechtveerdighejdt/want
zy sullen versact worden.

Leert van Christus die so verduelig en langmoedig is/de gramschap temmē/en verdoegtooc d'on-
tallijke sonden en lasteringē der menschen:want hy
dit van ons begeert/ seggende: Leert van my; want
ick sachtmoedig ben/ ende ootmoedig van herten.

Is 't saecke dat u de traeghejdt oberbalt/aensiet
uwen Salighmaecker oberladen met sijn kruys/en
wat hy al gedaen heeft om u saligh te maken; hoorz
hem in deser boegen tot u spreken: Van mijne eerste
jonckhejdt hebbe ick in arbejden geweest.

Ghy moogt in alle tentatien,dit gebedeken gebruyckē.

GHy beproeft my, ô Heere, oft ick u beminne, ende
nochtans niet boven mijn vermogen. Ick wete wel
dat ick sonder uwe gratie u soude verachten, die noch-
tans al mijn goet zijt; ende dat ick sal moeten eeuwe-
lijcken beralen eene genoeghte van eenen oogenblick,
gedaen om mijnen alder-snootsten vyant te behagen.
Ik heb dan gesworen en voor my genomen t'onderhou- Psal. 118.
den d'oordeelen van uwe rechtveerdigmakingen. Weest
mijnen hulper, en en verlaet noch en versinaet my niet. Psal. 26.

Andere middelen.

TEn eersten/ oberleght en boozsiet 's morgens/so
veel als 't u mogelijk is/uwe gedachten/wooz-
den/ende wercken van dien dagh:ende stiert de selbe
ter eeren Gods/met een vast booznemen booz God/
booz sijn hemelsch hejz/ende namentlijk booz uwen
H. Engel / dat ghy in geender manieren de Godde-
lijcke Majestejt/ willens ende wetens en begeert te
vergrammen/ oock met de alderminste sonde/ ja lie-
ber soudt willen de doot sterben/ dan sulchs te doen.

Ten tweeden/berweckt in u selben een waerachtig
leertwesen/bysonderlijk van de sonde daer ghy toe ge-
renteert woazt/ indien ghy in de selbe somtijds ge-
ballen zijt. Ten tweeden/ versact de saecke/ die de
oozsake is ende het boozwozpsel van de sonde: want
dit de boozde is / waer mede wy getrocken worden Berweckt
leertwesen
ober de
sonde daer
ghy toe
getentert
woazt.

in onse bederbenisse/ende dese moet in alle manieren afgesneden worden: noch wy en moeten niet beladen wesen / al blijft daer naderhant noch eenige affectie oft geboelen van. Want Godt aensiet het herte/ 't zy in 't goet/ 't zy in 't quaet/welck hy oock alleenlijck sal vergelden of straffen. Noch en ontstelt u niet ter oorzaecken van de moepelijckhepdt des vyants: niemant en woꝛdt gequetst dan van sy selven oock in desen strijdt.

Wapent u met den scilt des geloofs.

Ten derden/ neemt den scilt des geloofs/en verweckt het selve in u/aendachtelijck lesende de twaelf artijckelen des geloofs: en desen mensch soude moeten wel hertneckigh wesen / die niet en soude beweeght worden dooz alle de groote weldaden / die hier in begrepen zijn: ende hierom is 't datmen het geloof aen de sterbende menschen doozleest: Dit is oock dat den Apostel raet/ Neemt aen den scilt des geloofs/waer mede wy souden mogen alle de byerige pijlen van den alder-boosten uptbluffchen. Ten tweeden verweckt in u hope en betrouwen op God/ ende mistrouwen uwes selfs. Ten derden / oock liefde / het welck ghy in het koꝛt aldus sult mogen doen: Ick geloove u/o Heere/ ick betrouwe in u/ende ick beminne u upt gantscher herten: want van u tot uwer eeren/ ende in u zijn alle dingen.

Aenroept de Hepligen/ die uptgeschenen hebben in de deught in de deught contrarie aen utue tentatie.

Ten vierden/aenroept de Hepligen/die uptgeschenen hebben in de deught / die uwer tentatie contrarie is/en sonderlingh de H. Maget Maria/die in der waerheydt is gelijk eenen leger in slagh-ordze gestelt: Deel sijnder die grootelijckis geholpen zijn geweest in den strijdt van de sonde der onsupberheydt/ soo diekwijls als sy de H. Maget aengeropen hebben/ dooz hare onbedlechte Ontfanckenisse.

Wacht u bā niemant te oordeelen/wilt ghy niet geoordeelt worden. Rom. 2.

Ten vijfden / en oordeelt niemanden van eenige sonde; want dese sententie is waerachtigh: Waer in dat ghy eenen anderen oordeelt/daer in verwijst ghy u selven. Ende daer en woꝛt by na niemant gebonden/ die dit in sy selven niet gewaer en is geworden. Want naer het rechtveerdigh oordeel Godts/ woꝛt hy niet de selve bekoringhe bebochten / die eenen anderen straffelijck oordeelt en bomist. Alsoo lesen wy

Wp in het leben van de Oudt-vaders gebeurt te we- Vita Pa-
 sen/als eenen jongelinc sijne bekoringe van onsup- trum.
 berhept eenen ouderlinck veropenbaert hadde/ende
 van den selven straffelijck berispt hadde geweest/ dat
 desen ouderlinck naderhant met de selve grootelijck
 geguelt ende by naer overwonnen is geweest. Maer
 de bermhertige sullen bermhertigheyt verwerben.

SCHIET-GEBEDEKENS.

H Eere ick lijde gewelt, antwoordt voor my. Isaie 38.
 In u Heere heb ik gehoopt, ik en sal niet beschaemt Pfal. 30.
 worden in der eeuwigheydt.

In ons, ô Heere, en is so grooten sterckheyt niet, dat wy 2. Par. 20.
 dese menigthe souden mogen wederstaen, die ons o-
 vervalt; maer als wy niet en weten wat wy doen moe-
 ren, dan en hebben wy anders niet meer, dan alleen
 dat wy onse oogen stieren tot u.

Godt hebt acht tot mijnder hulpen, Heere haest u, om Pfal. 69.
 my te helpen.

Verloft my van mijne vyanden, mijnen Godt, ende van Pfal. 58.
 de gene die tegen my opstaen verloft my.

Heere in uwen naem maectt my gesont, ende door uwe Pfal. 53.
 kracht, so oordeelt my, want de vremde sijn opgestaē
 tegen my: ende de stercke hebbē mijne ziele gesocht.

Verlicht u aensicht op uwen knecht, maectt my saligh Pfal. 30.
 in uwe bermhertigheydt.

HET IV. CAPITTEL.

Van een vyerighe begeerte te verwecken tot sijner
 voortganck, ende tot het gebedt, door seven bemerc-
 kingen, oft verweckfelen: waer af d'eerste is het aen-
 mercken van ons eynde, ende van de tegenwoordig-
 heydt Godts.

G elijckerwijs dat den honger niet alleen een al-
 der-beste sausse van de spijsē is/ maer ook mede
 grootelijcks dient om het lichaem te boeden en t'ou-
 derhouden/ alsoo desgelijcken worden de geestelijke
 oefeningen seer verboordert door eene vyerighe be-
 geerte/ maer boden al het gebedt; ende soo wanneer Eene vyer-
 rige be-
 geerte/ is
 eene goe-

de sauffe
des gebets
Iſaiz 26.

ſp het gebedt voozgaet / ſoo gheeft ſp aen haer eenen goeden geur / ende ſmaeck / ende maecht dat het der ziele proſijtelijck zy. Dit hadde ontwijffelijck Iſaſas / doen ſp ſeyde: **Mijne ziele heeft u begeert des nachts / maer ooch in mijnen geest in mijn binnenſte / ſal ich des morgens tot u waken.** Dus weyzt van u alle traeghepdt in de oefeninghen der deuchden: doet voozhet gebedt dooz begeerte uwten mont open / ende den Heer ſal dien verbullen / ende ſal geben de begeerten uwes herten.

Pſalm 80.

Dooz ſebē
bemerckin-
gē woꝛt dit
berweckt.

Om dese begeerte te berwecken / ſoo ſult ghy als 't u goet-duncken ſal / eenige van de ſeven nabolgende bemerckingen gebzupchen / ende alſoo dichtwijls / als ghy u ſelven geboelt te verſlappē in d'oefeningē der Godbzuchtigheyt / ſult ghy hier afeene nemē / waer mede ghy u ſelven wacker en dapper ſoudt mogen maken in den dienſt van Godt almachtigh. Want vermaledijt is den menſch / die het werk des Heeren doet onachtſaemlijck: ende eenen: blijden gheber be-
mint Godt / noch hy en begeert niet dat mē hem die-
ne upt dzoefheyt / oft upt noot / maer byzwillichlijck.

Ierem. 48.
1. Cor. 9.

1. Dooz het
eynde van
onſe ſchep-
pinge / ende
de tegen-
woozdig-
heyt
Godts.

Ten eerſten / ſo ſtelt u ſelven vooz oogen het eynde waer toe dat ghy gheſchapien zijt / ende boben al de Godlijcke tegenwoozdicheydt / welke voozſtellinge de beſte is om het gebedt volkomelijck te doen. Waer af in 't bzeede geſproken is hier boben in het 1. Cap. ende naderhant noch bzeeder geſproken ſal woꝛden.

2. Dat dit
mogelijck
uwe laet-
ſte ure is.

Ten tweeden / oberdenckt rijpelijck dat dit werk / by exempel / u ghebed / het laetſte ſal weſen / dat ghy doen ſult / ende de laetſte occasie ſal zijn om Godt al-
machtigh eene ootmoedighe requeſte te offeren vooz
uwe eenwighe ſalicheydt.

3. Dooz de
omſtaende
quade. 1.

Ten derden / ſiet / hoe veel quaden dat u van alle kanten omringhelen / van de welke ghy niet en ſult kunnen verloſt woꝛden / 't en ſp ſaecke dat ghy uwe toe-blucht neemt tot de deught ende het ghebedt.

4. Dooz de
vlicthepdt
der D.

Ten vierden / aenſiet de vierighepdt der Hepligen ende berweckt hier dooz uwe ſlappighepdt.

5. Dooz de
D. kercke /
die uwe ge-
beden ber-
ſaecht.

Ten vijfden / laet u voozſtaen dat ghy uwe moeder de D. Kercke nu van allen kanten bebochten / hoozt ſegghen / dat ghy kloeckelijck voozts ſoudt willen
gaen

gaen in de deught/ende dat ghy haer met utwe gebeden te hulpe soudt willen komen ; jaе dat meer is / overleghet hoe dat Christus onsen Salighmaecker / die t'onser liefde in 't hoogh-weerdigh H. Sacrament hem geweerdicht heeft met ons te blijven / spselben onderwozpt ontallijcker injurien / die hem de goddeloofe daghelijckis aendoen / die ghy dooz een hepligh ende Godtbzuchtigh leven / ende dooz het gebedt meestendeel soudt konnen beletten.

Ten seften / ghy en sult niet min verweckt wozen dooz de groote begeerte van de zielkens in 't vagebber / die utwe hulpe versoeken : och hoe Godtbzuchtigh ende profijtighlijck souden sy eene upre overbzengen / waer 't saethe dat deselve haer-lieden gegeven wierde!

6. Dooz de zielkens / die apt het vagebber onse gebeden versoeken.

Ten sebensten / laet u booz-staen dat ghy aenschouwt de menichte der zielen / die verloren gaen / ende arbejdt om deselve te helpen dooz utwe ghebeden ende andersing.

7. Dooz de menichte der zielen / die verloren gaen.

Gebedt besluytende de voorseyde verweckfelen.

MYn vleesch ende mijn herte zijn verdwenen, ô Heere, mijnen Godt; verre van mijne saligheydt zijn de woorden van mijne misdaden. O Heere, wanneer sult ghy 't aensien, ende wederom stellen mijne ziele van de quaetwilligheyt mijnder vyanden, ende van de leeuwen mijne eenige? Siet mijne krachten hebben my verlaten, ick bidde u weest gedachtigh wat mijn leven is, siet eenen windt is mijn leven, ende mogelijk is dit de laetste ure, ô Vader der bermhertigheyt, in dewelcke ick in tijt van ghenade u mach aenspreken, ende yet doen t' uwer eeren. Sy zijn vermenighvuldigt boven de hayren mijns hoofts, die my quellen, ende die my haten sonder oorfaeke. Vreesse ende bevingen zijn op my gekomen, ende de duyfternissen hebben my overdeekt, het en lust my niet te lesen, ick en hebber geen vermaeck in; ick en vinde mijne ghewoonelijcke meditatie niet. Eylaes! waer is de dronckenschap des geests? waer is de gherustheydt ende blijdtschap des herten, den vrede in den H. Geest? Mijne ooghen zijn ghekrenckt, opwaerts siende naer de hooghden; wanneer sal ick verschijnen voor u aenschijn,

Pfalm 72.
Pfalm 21.
Pfalm 34.

Iob 7.

Bern. ferm.
54. in Cant.

Isaïæ 38.

Pfal. 110.

schijn, in den raet der rechtveerdige, en vergaderinge uwer Heyligen, die in de liefde zijn brandende? In wat maniere sal ik mijne Moeder de H. Kercke, die hulpe vā my verfoekt, behulpsaē konnē wesen? hoe sal ik vertroostē de zielkens, die in 't vagevyer zijn, die met u getrouwt zijn? Wie sal my verleenen, dat ick van de bedervenisse sal mogen belettē so veel zielē; die met u dierbaer bloet gekocht zijn, over dewelcke de helle haren mont open-gedaen hadde. Ick bidde u Heere, dat ick u mach opdraghen eenen reuck-offer, die aen u Goddelijck aenschijn weerdig zy, en dat ick mijn eygen leven mach beteren. Verhoort my haestelik, mijne kracht begeeft my, en uwe bermherticheyt is goedertieren. Aensiet my naer de menigvuldicheyt uwer ontfermhertigheden, noch en keert u aenschijn niet af van uwen dienaar, merckt op mijne ziele, en verlostse; om mijne vyandē verlost my, gy weet mijn verwijt, en mijne beschaemtheydt, ende mijne versmaetheyt, in u aenschouwen zijn sy al die my lijdē aendoē. Is 't dat ghy u geweerdigt uwe oogen op my te slaē: gelijk wasch versmelt in de tegēwoordigheyt des vyers, so sullen vergaen alle de sondaers, en mijne vyanden vā u aenschijn, en ick sal u, o God mijnen Koninck verheffen, en uwen naem sal ick ghebenedijden in der eeuwigheyt, ende in der eeuwigheyt der eeuwigheden, Amen.

Pfal. 68.

Pfal. 67.

Meditatie van de slappigheyt ende traegheyt.

Het gewoonlijck bereydende Gebedt.

DE voorstellinge der plaetse. **S**tiet boven u/ gelijk oft den hemel open waere/ ende aldaer de Heyligen haer verheugen/ om eenen arbeydt die eenen oogenblich gheduert heeft; ende onder u de verdoemde/ huplende ober de ghenoeughten die oock eenen seer korten tijdt geduert hebben.

Het Gebedt, als boven.

Het 1. point. **B**emerckt ten eersten de schade van de traegheyt; want veel quaets heeft de ledigheyt gheleert. Ende sy bzencht boven al/ den mensch in perijckel van groote ende sware sonden; want sy onderwoypt den mensch alderley behoringhen/ sy bzencht voortz droefheyt ende armoede/ dooz dient datmen veronachtsaemt te zacpen en te wercken / als

Eecl. 33.

Der scheps
de groos
te schaden
die upt de
traegheyt
spruyten.

als den tijdt sulcks bereyſchte. Ten tweeden / het is gelijk een motte van de deughden ende verdienſten / ghemercht dat alle dinghen hier door ſlappe-lijck ende onbolmaecktelijck voozt-gaen (want den menſch woꝝdt gelijk eenen ſiecken tot alle dinghen traegh) ſp verdozt de geestelijcke vertrooſtingen / ſp verbult ons met ydele begeerten ende vermoeden: ten laetſten / vermaledijdt is den menſch die het werck Gods onachtsamenlijck doet: ende den Heere begint haer-lieden upt te bzaken upt ſijnen mondt; ende de ponden die hy gegeven hadde / ontneemt hy den onachtsamen / ende geeft die aen den neerſtigen / die ponden hebben. Ten derden / de traeghepdt bꝝenght den menſch op 't perijckel van eenen ſwaren val. Want ghelijck Caſſianus ſeer wel ſeght: Men moet hem niet laten voozſtaen / dat het eenen ſubijten ende on-verſtenelijcken val is / alſmen yemant ſiet vallen; maer dat in hem de ſonden allenghskens vermienighbuldighende / tot deſen jammerlijcken val hem gebꝝocht hebben. Ten vierden / d' alderſwaerſte is / datter groot perijckel is / van nimmermeer van de traeghepdt ende luyghepdt op te ſtaen. Want die in ſonden leeft / en heeft het betrouwen noch niet verlooren: maer die naer ſijne bekeeringe verſlaut is / heeft oock de hope van ſijne bekeeringhe benomen. De redene hier af is / want upt de traeghepdt ſpꝝuyt eene quade gewoonte: ende ghelijck den H. Auguſtinus ſeght / alſmen der ghewoonte niet weder-ſtaet / ſoo volghet daer den noot. Zemerckt hier-en-boben de bꝝeughden ende blijdtſchappen van de byerige menſchen / ende daer-en-teghen de moepelijckheyt ende quellinghen van de ſlappe ende onachtsame: want ſp zijn ghedwonghen te dꝝaghen den laſt van den daghe / ende van de hitte / ende ſp en woꝝden nochtang niet deelachtigh van eenighe beſtandighe vertrooſtinghen / obermits dat ſp gheduerighlijck ghepꝝaemt woꝝden in hun ghemoet / ende om dat ſp gheſtelt zijnde tuſſchen de blijdtſchappen van Godt ende van de wereldt / gheen van beyden en konnen ghenieten / ende oberſulcks ghedꝝeben woꝝden door onder-

Apoc. 3.
Matth. 25.

Collat. 6.
cap. 7.

Greg. in
Paſtor. cap. 35.

lib. 8. Con-
feſſ. c. 5.

Matth. 20

ferm. 6. de
Ascens. Do-
mini.

dzagelijcke begeerten; so dat den H. Bernardus wel
derret uyt spreken: En dunckt u niet dat het leven
van dese trage menschen/ seer wel vergeleken mach
worden by de hel/ aenghesien dat terwijlen het ber-
stant ende de begeerten tegen malkanderen strijden/
sp gedwongen worden mannelijcke wercken te vol-
brenghen/ daer sp nochtans met gheen mannelijcke
spijsse onderhouden worden?

Wegen bes-
merckin-
gen/ bes-
weckende
tot neer-
stighepdt.
Matth. 3.

Het 2. point. Bemerckt ten eersten dese woorden:
Allen boom die geen goede vrucht voort en brengh/
sal uyt-ghhouden worden. Ten tweeden/ den ar-
beydt/ penitentien/ ghebeden/ onderhouden des
wets ons Saligmakers/ die hy om uwent wille
ghedaen heeft/ geensins tot deselve verbonden zyn-
de. Ten derden/ de arbeit die de Heylighen/ Apo-
stelen/ Martelaren/ om tot hare salighepdt te gera-
ken/ aenghenomen hebben: dit te oberpepsen word
ons booz eene uyt nemende middel aengeprezen van
Cassianus/ dus stelt mede de hant aen 't werck. Be-
merckt ten vierden de byerigheyt der gener die hun
tot het kloosterlijck leven begheben: aenschout met
hoedanige heerlijckheyt de maeghden de werelt af-
leggen. Ten vyfden/ hoe kloeckelick dat alle gescha-
pen dingen arbeiden. Ten seften/ hoe neerstigh dat
de menschen/ die de wereldt toeghebaen zyn/ staen
naer eere ende rijckdommen. Ten sebensten/ de hoort-
heyt van ons leven/ ende dat mogelijck heden sal ko-
men dien nacht/ in den welcken wy niet en sullen
konnen wercken. Ten achtsten/ dat Godt eenen blij-
den geber bemint. Ten neghensten/ oberleght uwe
uytersten/ ende dat de tijdt booz by passeert/ die niet
wederom te bekomen en is: Daerom beminde/ segt
den saligen Ephrem/ en laet ons hier niet onacht-
saem wesen/ op dat wy in der eeuwighepdt geene pe-
nitentie en behoeven te doen.

1. 10. c. 25.

2. Cor. 9.

E phr. in 2.
L omni
A lventu
to an. 1.
E eben an-
d. te bes-
w. chfelen
to t neer-
st. yepdt en
ar. bept m't
he. yades-
ren. van
ge. fiethe
ke. rijck-
do. qmen.

Het 3. point. Oberlegt hoe dat de H. Schrijfture de
ledighepdt straft. Die de ledighepdt volghit is d'al-
dersotste: ende hierom is 't dat dit oock de boosheyt
van Sodoma ghenoemt word: ende op een ander
plaetse: Alle traghe sal altydt wesen in armoede.
Ten tweeden/ bemerckt dat den mensche gheboren
is

is tot den arbejdt/ gelijk den vogel om te blieden /
 ende dat eenen peggelijck loon sal ontfanghen naer
 sijnen arbejdt. Ten derden/ bemerkht watter in dese
 wereltd ghebonden woꝝdt / dat schoon is oft pꝛofij-
 tigh / oft oock behagelijck / 't 3° in kost oft kleede-
 ren/ het welck sonder arbejdt / oft van ons/ oft van
 de beesten gekreghen kan woꝝden: jae dat meer is /
 het wercht al / hemel/ aerde/ ende Godt selve. **Mij-**
 nen Vader wercht tot nu toe/ ende ick wercke/ seght
 den Heere / ende soudt ghy derren traegh ende le-
 digh wesen? Ten vierden/aenmercht dat alle staen-
 de wateren/ ende andere dinghen / die niet gheroert
 en woꝝden/ verrotten; dat het yser bot woꝝt/ ja ver-
 roest/ ende woꝝdt onpꝛofijtelijck/ ende gelijk den H.
 Ambrosius seght: De ledighejdt tenteert alsul-
 ken mensch / die oock dooꝝ veel andere stryden niet
 en is overwonnen. Ten vijfden / aensiet hoe dat de
 traghe ende flauwe menschen / haer selven in groot
 perijckel stellen / om alle haer verdiensten te verlie-
 sen/ als oock van te vallen in groote sonden / en van
 nimmermeer upt de traeghejdt op te staen/ ghelijck
 boben geseydt is; want sy haer-lieden laten vooꝝ-
 staen / dat sy hepligh zijn: booꝝts mede / om dat de
 ghene die in ledighejdt haer leven overbrēghen/
 alderley bekoringhen onderwoꝝpen zijn. Hierom
 seght den H. Mattheus: Als de menschen slapen so
 is het onkrūpt opghezaept in 't midden der terwen:
 d' Israelliten zijn tot d' afgoderij ghebrōcht geweest
 dooꝝ ledighejdt: Samson is overwonnen geweest /
 Dabid ende Salomon zijn gheballen. Ten seften /
 bemerkht dat den Heere aen de werck-lieden den
 loon geeft / niet aen die ledigh zijn; ende dat soo wi
 gesparighlich zaept/ oock gesparighlich sal maeyen.
 Ten sebensten / bemerkht den oneyndelijcken pꝛij
 van de gheestelijcke neerstighejdt / ende schaemt u
 dat de wereltsche menschen om een penningken hꝛ
 een te schrypen / soo neerstigh zijn / ende ghy hꝛ-
 en-tegen soo traegh ende onachtsaem zijt om tot de
 eeuwighejdt te geraecken.

Prov. 13
 Ezech. 1
 Prov. 21
 Ioh 5.
 1. Cor. 36

Ioan. 1;

Sec m. II.

Cassan.
 col. 4. c. 19.
 Matth. 13.

Exod. 32.

Matth. 20.

Practijcke om de slappigheydt ende traegheydt af te legghen.

Se
ken
de ti
hept
slap
hept

s teec
en van
: aeg
ende
vig
t.

O Verleght de teekenen van de traegheyt en slappigheydt in het binnenste uwer herten. Ten eersten/eenen schroom hebbē van sware dingen; kleyndmedich en verwozpen van herten wesen in sware saken/wanhopen van tot ons goet eynde te geraken/en hierom de ledicheyt soecken/en den tijt verquiste. Ten tweeden/geenen smaech nemen in 't ghene dat Goddelijk is/maer hier in lichtelijck vermoept worden; slappelijck hem begeben tot het gebuyken van de **H.** Sacramenten/ en geensins zijn beste doen/om vierigheydt te verkrijghen: traeglijck en sonder aandachtigheydt bidden: zijne ooghen ten tijde van het gebedt / herwaerts en derwaerts keeren/ spouwen/letten op de gebreken van andere/met de selve de sijne decken: geveynsdelijck zijne biechte spreke/het woort Godts niet gheerne hooren/ slappelijck en om haest ghedaen te hebben / zijne consciencie onder soecken/met groote moepelijckheyd sy selven vereenigen met God. Ten derden/geenen pver geboelen/ soecken de gemeynschap der menschen/ om het verdziet datmē geboelt te het minderen: te seer op eenen anderen letten/oorzelen/en qualijck van haerliedē spreken. Ten vierden/sy selven uytstozten tot het gemak sijns lichaems/ overdencken de ghenoechten der wereltse menschen/daer na verlangen/niet letten op de goede inspraken/die ons gegeven worden/ om ons tot een franger leben te begeben/ al-omme soecken eenigen menschelijcken troost/ ge-eert willen wesen/ende naere te trachten. Ten vijfden/onachtsaem wesen in 't ghene dat ons geboden oft gheraden woort/de omstandingen en ceremonien lichtelijck achterlaten/onghestadich wesen/ de kloosterlijke wetten qualijck konnen volbrengen/ traeglijck onderdanich wesen/qualijck te liden zijn op andere die beter zijn als wy / hem laten boozstaen datmen elders beter soude boozgaen. Ten seften / eene luy-roepende stemme / eene straefe/onnoodige en overbloedige spraccke. Dit is met stendeel getrockē uyt den **H.** Bernardus serm.6.

de Ascens. **Cassianus** l. 10. cap. 2. 3. 4. item / l. 12. c. 26. 27. **Seraphinus Firmanus** segt aldus: Den slap-
pen mensch seght: 1. Men leeft nu niet ghelijck eer-
tijds de Hepligen deden / en hy wozept eenige ydele/
oft arglistighe woorden op / die vol spots zijn / oock
nieusgierige ende ledige woorden; hy gaet geruste-
lijck daghelijcks achterwaerts / hy ontschuldicht
zijne louwichepdt / ende noemtse discretie / ende ten
laetsten / hy noemt de hooverdpe / rijpichepdt.

Ten tweeden / het is seer pzoftich van klepne sa-
ken te beginnen / die standvastelijck te verbolghen /
ende niet veel dingen t' samen te aenbeerden: want
alsoo wast onsen moet / en woardt ghereedt gemaect
tot sware ende ghewichtighe saken.

Ten derden / sy selven eene wet stellen / oft belofte
doen met eenige boete te betalen / alsinen de selve oft
sijn booznemen sal obertreden / oft op eenige andere
maniere. Want naer de ghetuyghenisse van den H.
Augustinus / is dit den alderbesten noodt / die ons
tot yet dat beter is dwinght. Maer hier staet gade
te slaen / datmen dit niet en moet aenbeerden / son-
der hem met God dooz het ghebedt veraden te heb-
ben / aenghesien datter by nae gheene gheestelijcke
siechte ghebonden en wozt / die swaerder is om te
ghenesen / als dese. Ghy sult hier af in verscheyden
plaetsen / noch veel andere practijcken binden.

Schiet-Ghebedekens.

MIjne ziele heeft dorst ghehad tot Godt de leven- Psal. 41.
de fonteyne.

Hoe langhe suldy wesen swaer van herten? waer toe be- Ibid.
mindy ydelheydt, ende soeckt leughenen?

En verworpt my niet in den tijdt des ouderdoms, als Psal. 75.
mijn kracht sal vergaen; zijn, soo en verlaet my niet.

Ick heb gearbeydt in mijn suchtinge, ick sal alle nach- Psal. 6.
ten mijn bedde wasschen, met mijn tranen sal ik mijn
rust-plaetse begieten.

Daer en is gheen gesontheyt in mijn vleesch van d'aen- Psalm 37.
sicht uwer gramschap, daer en is gheenen vrede in
mijnen beenderen van d'aensicht mijnder sonden.

Ick ben katijvich geworden, ende gekromt tot den eyn- Ibid.
de toe, alle den dach ginck ick droeflijck henen.

'Tis goet
van klepne
saken te be-
ginnen/
maer die
vast te ver-
bolghen.
Stelt u sel-
ven eenige
boete / als
ghy u booz-
nemen sult
hebbē ober-
treden.

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T V. B E E L D T.

**De doot is nakende / het leven gaet
voorzp; wat / staet ghy repser?**

Bemerckt dat den [A] tijt van ons leven onseker, kort ende snel is. Dit wort ons voorghebeelt door eenen ouden man met een seyfen; want den tijt alle oogenblicken vernieuwt en veroudert, ghelijck het gras dat afgemaeyt wort ende aenwaft. Dus gebruyckt den tijt, die terstont voorby ende te niet gaen sal. Sijnen rasschen loop wort betekent door den [B] fant-looper van een ure. En aen eenen draet van dit broos verganckelijck leven, hanght de eeuwicheyt, die wort uyt-gebeelt door eene slange in 't ront als eenē circkel, geen begin oft eynde hebbende; waer in ons de doot onverfienelijck treckt, oock die sulcks alderminst verwachten. Want dit leven vergaet hier gelijk eenen [C] roock, eene bobbel, eenen pijle, schip, vloet, vogel, hert, en bloeme: wy worden afgemaeyt gelijk het [D] koren in den ooght; en uytgebluscht gelijk een [E] keerffe door het minste blasen. Dus moeten wy waken, want de [F] bijl staet aen dē wortel. Die wijs is sal dese leeringe onderhouden en leven: ende hy sal alle sijne werken in sulcker voegē doen, als oft dese [G] ure de laetste ware, so den Engel vermaent; waer naer terstont de [H] eeuwigheydt volght, geluckich oft ongeluckich.

HET V. CAPITTEL.

Van 't tweede verweckfel tot de volmaecktheyt; welck is de meditatie van de doot, ende hoe rasch dat den tijdt ons levens voorby-gaet.

Het 1. voorbereysel sal wesen t'aenschouwen 't gene in het beeldt uptgetrocken woꝝdt.

Het 2. gratie begeeren/ op dat ghy sout mogen uwen tijdt ende d'occafien/ die u nu gegeven woꝝden/ neerstelijck waer nemen.

Het 1. point. **A**enmerkt dat dit leven/ de rijkdom: Sap. 5.
 men / eeren / ende wellusten booz-by gaen / ghelijck een schip/ een ribier/ eenen voghel/ eenen pyl/ eenen roock/ ende eene bloeme. 't Welck ons Salomon seer wel uptghedzucht heeft / als hy seyd in den persoon van den goddeloosen: Alle de dinghen zijn boozby ghegaen als een schaduwe/ ende als eenen booz-loopenden bode; ende als een schip 't welck baert dooz De ydel: heyd ende snelheyd van het menschen leven.
 een bloeyende water / der welcker spore als 't boozby ghegaen is / niet te binden en is / noch den wegh van sijnen bodem in de bloeden; oft ghelijck eenen pyl upt-gheschoten ter gheooghyder plaetsen/ de ghe-deplde locht is terstondt in haer selven weder ghesloten/ alsoo datmen sijnen dooz-ganck niet en kent: alsoo oock wy gheboren zijnde/ hebben terstont opgheshouden van te zijn; want de hope van den ongoddelijcken is ghelijck een licht wolcken/ dat van den windt wech-gheboert woꝝdt; ende ghelijck het dun schuytm / dat van de water-baren verstroyt woꝝdt; ende als eenen roock die verheydt is dooz den windt; ende gelijk de gedenckenisse eens boozby-gaenden gasts van eenen dag. Gal. 6. Ioan. 12.
 Dus laet ons goet doen terwijlen dat het tijdt is/ ende laet ons wandelen/ terwijlen dat wy het licht hebben/ op dat de duysternissen ons niet en bevangen/ ende de deure nu gesloten zijnde / niet en hooren dat droebigh: Luc. 13.
 Ick en kenne u niet.

Ten tweeden/ wat daer oberblijft van de ceuwen/ Wat ressteert daer van 't gene dat boozby is?
 jaren / maenden / ende alle verganckelijcke dinghen
 alse booz-by zijn / niet met allen / dan alleen eene
 S blijde

blijde oft dzoebe ghedachtenisse / van datter wel ofe
 qualijck ghedaen is. Hierom bepeyft u nu wat ghy
 van beyds in der eeuwigheyt begeert te berkiefen/
 ende in wat manieren dat ghy begeert te bidden/ te
 leven / &c. Doozwaer daer en is niemandt die booz
 wijs ghereeckent wilt wesen / die lieber een uurken
 hier / dan hier nae in der eeuwigheyt soude willen
 bancketteren / sijn vermaeck nemen / ende ghe-eert
 willen wesen.

Het 2. point. Oberdenckt 't gene aen eenighe van
 uwe kennisse onboozsiens oberghekomem is / ende
 bekent dat het eenen pegelijcken soude konnen ghe-
 beuren / dat eenen anderen gheschiet is; ende stelt u
 elcke ure als de laetste booz ooghen. **Cesarius** sept/
 datmen elcken dag / als den laetsten moet schicken/
 boeght ghy het selve oock tot elcke ure: ende aenge-
 sien dat ghy onsecker zijt waer u de doodt is ver-
 wachtende/ soo verwacht ghy de selve op alle plaets-
 sen: aenghesien dat Godt u in sulcker boeghen ooz-
 deelt/ ghelijck hy u bindt als hy u roept/ so ons ge-
 tuyght den H. **Cyprianus**. Ende alsoo hanght aen
 eene korte ure dickwijls de gheheele eeuwigheyt.
 Ende ghelijck yemandt die ghebanghen is / ende
 met d' andere ter doodt verwesen/siende d' een booz
 d'ander naer/van sijn zijde ter doodt ghesleppt wo-
 den/ hem niet en begeeft tot spelen/maer let op sijne
 saken/alsoo wilt oock doen. Ende waer 't hy aldien
 dat yemandt dooz vergift oft fenijn sijn leven soude
 moeten eynden / ende dat hem seben hzooden booz
 de seben daghen van de weecke ghegheben waren /
 van de welke daer een met fenijn gemenght ware /
 met hoedanighen gheboelen meyndt ghy dat hy
 hem dagelijcks soude begheben om dese hzooden te
 nutten? Oft waer 't dat yemant tot een bancliquet
 ghenoodt ware / alwaer hem eben veel gherechten
 boozghestelt wierden/ maer een vol vergifts / met
 wat een vzeese (de doodt altijd booz ooghen heb-
 bende) soude hy dese proeben? **Reemt** de selve af-
 fectie aen/ ende laet u boozstaen dat elcken dagh/jae
 elcke ure uwe laetste is / op dat ghy aldus alle uwe
 wercken op het alderbolmaeckste soudt moghen
 aen-

Cesarius.

Maer moet
 elcke ure
 booz de
 laetste res-
 kenen.

Cyprian.

Gelijcke
 nisse.

aenlegghe / naer het leeren van den H. Thomas / als hy seght: Godt heeft eene andere maniere van doen/dooz de welke hy alle sijne wercken op het alderhooghste wel gemaect heeft: desgelijcken moeten wy alle neerstighepdt doen / om alle onse wercken in 't besonder op ons alderbeste te doen; uyt geheel de kracht Christi ons Salighmaecker / ende met de begheerte van de triumpherende ende strijdende Kercke / ende in den naem van onsen Scheyper: ghelijckerwijs oft onse salighepdt / ende alle d' eere Godts / ende het profijt van de gheheele wereldt/aen een werck alleen waer hanghende: als oft wy nimmermeer ons weder tot dit werck en souden begheben / noch geen ander werck hier naer en souden beginnen. Want de menschen worden sonder ghetail daghelijcks van de doodt verrascht: dus bzeest als oft de doodt u alle ure soude oberballen / ende neemt d' occasie ende den tijdt waer / de welke eens booz- by ghegaen zijnde / nimmermeer wederkeeren en sal.

Het 3. point. Bemerckt d' occasie die ghy nu hebt / van te bidden ende Godtbzuchtelijck te leven / ende dat ghy oberfulcks de goede inspraecken / die u hier toe verwecken / niet en moet veronachtsamen: want al is 't dat ons leven verlenght wordt / daerom en wozt nochtans den tijdt niet verlenght / in den welken den Heere onser ghedachtigh sal wesen: want als hy ons gheroepen heeft / ons d' occasie presentende / ende dat wy de selve veronachtsamen / so doet hy naderhandt rechtbeerdelijck als hy ons oock vergheet. Ick heb gheroepen / seyd hy / ende ghy hebt gheweyghert; ick heb mijn handt uytgesteken / ende daer en was niemant die daer op sagh / dus sal ik oock in uwe verderbenisse lacchen. Want wat hebben wy anders verdient? wat isser rechtbeerdiger? Wy en hooren niet / wy en worden oock niet verhoort: wy en hebben niet omghesien / hy en siet oock naer ons niet om. Ende onsen Salighmaeker by den H. Joannes in 't 8. Die van God is / die

S. Th. opuf. de divinis moribus.

Wy moeten alle onse wercken bolmaecktelijck doen / ende Godt na volgen.

Wy moeten den tijdt waer nemen om deught te doen.

Prov. I.

Ioan. 8.

1. Reg. 15.

Ende in 't eerste boeck der Koningen spreeckt Samuel den Koninck Saul in deser voegen aen: Daerom want ghy het woort des Heeren verwozpen hebt/soo heeft u den Heere oock verwozpen/dat ghy gheen Koninck wesen en soudt ober Israel. Hy schijnt het woort des Heeren te verwozpen / die sy selven niet gereet en maectt gelijk het behoort/ om de stemme des Heeren te hooren / slappelijck hem begebende tot het Gebedt / ende tot andere Godtbruchtige wercken / ende aldus maectt hy sijn selven onbequaem om de Goddelijcke inspraken t'ontfangen / die den Heere hem aldan gegeven soude hebben/ waer door hy mogelijk / ende anders niet/ tot sijne salighepdt en soude geraecht hebben. Want hy seydt : In den aengenamen tijdt heb ick u verhoort: ende onse dagen en zijn niet alleen getelt/aengaende dit verganchelijck leven / maer oock aengaende het eeuwigh leven.

2. Cor. 6.

Gebedt om onse wercken wel ende Godtvruchtelijck te volbrengen.

Iob 14.
Den tijt
dan peni-
tentie die
voort by is/
en kan in
geender
manieren
herhaelt
worden.

O Koninck der Koningen, ende Heere der heyrkrachten, ghy hebt alle onse dagen getelt, die niet voorby en konnen geaen worden, ende hebt gestelt den tijt van penitentie, den welcken als hy eens voorby gepasseert sal wesen, en sal met geenen prijs, of met geene neerstigheydt herhaelt konnen worden. Geeft my dan gratie, waer door ick den selven soude mogen inhalen, ende dat ick terwijlen dat het licht is, mijne saligheyt mach werken; op dat ick niet te spade en beweene de jaren; de merckt-dagen, ende de uren van onse pelgrimagie voorby sijnde. Eylaes! hoe veel sijnder van mijn kennisse, ende van mijnen ouderdom, die met de onvoorsienelijcke doot overvallen zijn, die haer nochtans lieten voorstaen door haer sterckte ende vromigheydt, dat sy lanck souden leven! maer sy zijn gewaer geworden dat uwe komste onvoorsienelijck is, 't welck zy ons voorts geleert hebben, op dat wy alle ure gereet souden wesen. Ick begeere Heere J E S U, nu aldus mijn leven, ende mijn Gebedt te beginnen, ende desgelijcken alle mijne wercken, als oft aen elck werck in 't besonder geheel mijne saligheyt,

heyt, ende geheel uwe eere, ende het profijt van de gantsche werelt waer hangende, als oft ick foodanigh een werck noyt meer en soude doen, ende geen ander en soude beginnen. Het is nu tijt van genadigh te wesen, Psal. 101. O Heere, den tijt van genadig te wesen is gekomen. Weest dan uwer ontfermhertigheden indachtigh, want den dagh gaet ten avont wanneer datmen niet meer en sal kunnen wercken. Komt dan Heere, ende en beyt niet, ende ontbint de misdaden van u volck, op dat wy u mogen dienen in heyligheydt ende gerechtighydt, alle de Luc. 11. dagen ons levens, Amen.

Practijcke om onse wercken wel te schicken.

TEn eersten / somwijlen aenschouwen van een verheben plaetse / is 't saecke dat dit aldus gelegen is / 't gene den Wijse-man in 't 5. cap. van de ydelhepdt ende verganchelijchheyt van al wat in de werelt is / seer schoon booz oogen stelt / oberleggende Oberveest te weten / hoe veel datter in dien staet geleest hebben / waer datse nu zijn / waer datse nu zijn die in uwen staet hebben te worden geleest. Ec. Het welck alsdan meer beweeght / als men vint eenige verballen huyzen ende steden / oft datmen die sy selven booz oogen stelt : ende hier dooz salmen sijn leven konnen schicken ende verbeteren.

Ten tweeden / een rol oft naem-register hebben van sijn bzienden ende bekenden / maer besonderlijck van groote personagien / die wy plachten groot te achten / ende sien waer dat den mensch is / ende sijne wercken : haer gelijk onderbzagen wat geboelen dat zy nu hebben van de saken deser werelt. rol hebbē van sijn oberleden bzienden.

Ten derden / alle weken oft wel alle maenden / overloopen ons boozleden leven / ende ontallijcke pe- Oberleght de verrieken die wy dooz de Goddelijche barmhertigheyt ontgaen zijn / op dat wy hier dooz souden mogen boozsichtig ende byerigh worden. den die ghy ontkomen zyt.

Ten vierden / wat gelegentheydt dat wy geschadt hebben / ende als nu noch hebben / van Godtbyzuchelijck te leven / besonderlijck is 't saecke dat wy aensien ende letten op de gene die booz ons geleest Men siet de gelegentheden van Godbyzuchelijckheyt.

hebben/ende dat wy insien de kaerten die ons de geheele werelt beschrijven; hoe dat den meesten-deel des werelts ende der menschen verloren gaet / oft dooz onwetentheyt oft dooz quaet heydt.

Ten vijfden/somwijlen als in den dienst Gods is op eenige hooge dagen / alle sijne wercken overloopen/ende by sy selven overleggen/of wy die in de ure ons doodts niet beter en souden willen gedaen hebben:want dit het verstant grootelijcks verlicht/ende ontsteekt den wille.

Denckt in alle uwre wercken dat dit uwre laetste ure is.

Ten sesten/ dickwijls als wy pebers twijfelachtigh in zijn/ op dat wy rechtsinniger ende sonder eenige affectie mogen oordeelen; overdencken wat wy souden willen gedaen hebben/ waer 't saecke dat dit d'ure onser doot ware: boozwaer men soude lichtelijck sijn selven porren om sijnen byant te vergeben/ om alle traegheyt af te leggen/ de Misse op eene behoorlijcke maniere te hooren / om sijn conscientie t'ondersoecken/ &c.

Schickt alle uwre wercken.

Ons staet te bemercken / aengaende het schicken van onse wercken/ dat dese booz al/ niet alleen seker ende gestadigh en moeten zijn/aengaende de maniere die wy gebuycken om de selbe te doen/maer oock mede aengaende den tijdt: ende datmen oversulcks behoort te besorgen alle goet/niet alleen booz Godt/maer oock booz alle menschen.

Ten sebensten / het sal oock seer porsijtigh wesen de sententie van den H. Thomas / die wy boven bygebracht hebben/t' overleggen:besonderlijck op dat wy alle de principaelste wercken van ons leben volmaecktelijck souden mogen beoeffenen. Maer hier af sullen wy beneden breedder handelen.

Schiet - Ghebedekens.

O Verleggende datter ontallijcke zijn die op dese ure eeuwelijcken verloren gaen, seght uytter herten:

En verdoet met den ongoddelijcken, ò Godt, mijne ziele Psal. 25.
niet: ende met den bloet-stortige mannen, mijn leven niet.

Wat is den mensch, dat ghy sijns gedachtigh zijt? of den Psal. 3.
Soon des menschen, dat ghy hem besoeckt?

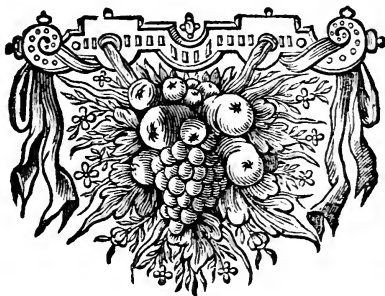
Gedenckt Heere dat mijn leven eenen wint is, Tegen Iob 7.
een bladt dat met den wint wech ghenomen word,
toont ghy u machtigheydt, ende een dorre stoppele
vervolght ghy.

Ick hebbe geleyt, in de helft mijnder dagen: Siet ick Isaiæ 38.
hebbe nu begonst.

Weest mijn helper, en wilt my niet verlaten, noch en Psal. 26.
verfmaet my niet, Godt mijnen Salighmaker.

S 4

AEN-

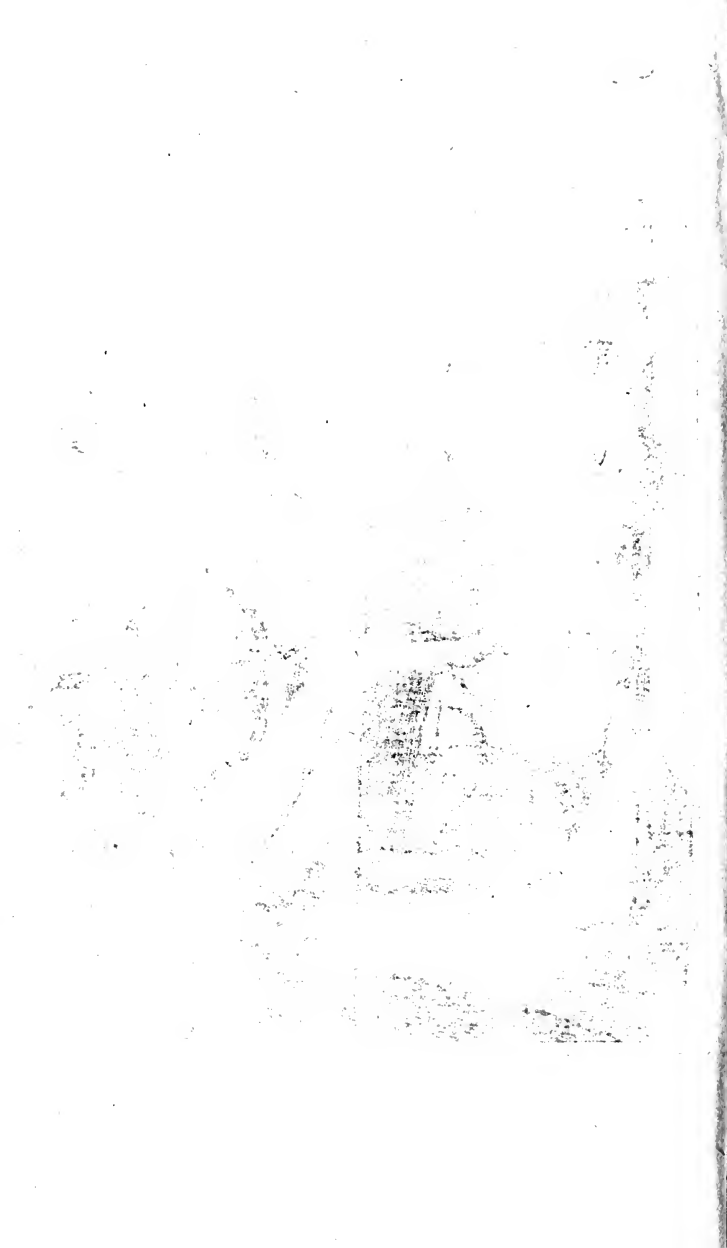

A E N - M E R C K I N G E O P H E T S E S T E B E E L D T.

Aensiet de perſckelen die u aenſtaende
zijn van de wereldt / duyvel / ſonde / ende van de
doodt / ende neemt uwe toevlucht tot de Godt-
vzuchtighepdt ende het Ghebedt als eene vzp-
hepdt.

BEmerckt hoe dat [A] de werelt, [B] den
duyvel, [C] de ſonde, met [D] de doot u
vervolgen, ende neemt uwe toevlucht tot
den gekruyſten [E] Jeſus, die eenen yege-
lijcken minnelijcken tot hem noot, als hy
ſeydt: Komt tot my al die daer belaft ende
beladen zijt, ende ick ſal u vermaecken.
Loopt oock mede tot [F] het Gebedt, ende
Gods tegenwoordigheyt, gelijk tot eene
vrye plaetſe: aldus heeft [G] den heyligen
Antonius, ende veel heylige mannen, door
de wapenen van het Ghebedt, ghetrium-
pheert over hare vyanden. Ende [H] Moy-
ſes heeft door het ſelve de Amalechiten
oock overwonnen. Volght deſen nae, ende
gaet voorts met groote ende wijde ſchre-
den tot Chriſtus uwen Salighmaker, ende
wilt hem volgen: want die den naem des
Heeren aengeropen ſal hebben, die ſal ſa-
ligh weſen.

HET VI. CAPITTEL.

Het derde verweckfel van de vreefe Godts, het welck is de meditatie van de perijckelen in dit leven.

Het 1. voor-bereydsel oft voorstellinghe der plaetse, soo die in het beeldt u doozghestelt is.

Het 2. voor-bereydsel oft Ghebedt.

Het 1. point. Bemerkht ten eersten/ dat ghy van alle kanten dooz uwe vbanden/ de werelct / den dupbel/ het vbleesch/ de sonde / ende d' occasien die u daer toe berwecken/ omcingelt zyt; ende hoe datse nimmermeer op en houden om u te verbolghen ende te niet te doen. Ten tweeden/ datse seer machtigh/archli- Ghy hebt beel ende machtige vbanden. stigh ende boos zyn / ende dat ghy oock den minsten niet en soudt konnen overwinnen sonder de besondere hulpe ende bystandt van Godt almachtigh. Tanderden/ bemerkht hoe dat de Enghelen dooz de sonde upt den hemel ghestooten sijn ghewoest / ende naderhandt Adam upt het aertsch Paradijs / niet teghenstaende datse in de gratie Godts gheschapen/ ende (om soo te spreucken) met onepndelijcke bystanden versterckt waren. Dus besozght in alle manieren / dat ghy de pijlen van uwen vbandt afkeert met den schildt van het Ghebedt / ende van het geloobe / ende de selve aldus oock upt-bluscht / segghende : O Heere Godt der heyz-krachten / wy en hebben soo veel krachts niet / dat wy dese menichte souden konnen wederstaen / die ons overbalt; maer aengheslen dat wy niet en weten wat ons te doen staet / soo resteert ons alleen / dat wy onse ooghen op-waerts slaen tot u. 2. Par. 20.

Het 2. point. Bemerkht den val / van vele goede menschen / die schenen colonnen des hemels ende pilaren der heyliger Kercke te wesen / en dat naer dat sy veel jaren heylighlijck ende Godtbzuchtelijck zhelceft hadden / ghelijck ghedaen hadde Hosius/ Lucifer/ Calaritanus/ Origenes/ Tertulianus/ &c. van soo veel Religieusen/ die van hare religie/ ende Het op den hal der Godtbzuchtighe.

van haren alderheylighsten roep / ende ten laetsten
 oock van het gheloof af - gheballen zijn. Wel met
 der waerhepdt machinen segghen / dat de oorzdeelen
 Godts eenen on-grondeerlijcken af - grondt zijn.
 Wenmerckt oock / hoe veel datter ghebonden wo-
 den / die bynae op het laetste van haer leben leelijc-
 ken geballen zijnde in hoobeerdye / oft in hypocri-
 sye / ellendelijcken verloren zijn ghewoest / die noch-
 tans boozsichtigheer / wijser ende Godtbzuchtigheer
 waren dan ghy zijt. Is 't saecke dat ghy de redene
 van sulcken ongelucken onderbzaeght van de Heyl-
 ighen / ghy sult verstaen / dat soodanige menschen
 afgheweken zijn van een oprecht / supber ende vpre-
 righ ghebedt / ende van de neerstighepdt / die sy be-
 hoorzen te ghebzyucken in het beoeffenen van de
 deught / ende dat sy alsoo eplaes ! dooz hare slay-
 pigheyt ende louwigheyt Godts rooyn ende gram-
 schap over haer gehaelt hebben. Ende aenghesien
 datter gheene sonde ghebonden en wozyt / dewelc-
 ke den eenen mensch doet / die den anderen oock niet
 doen en soude / 't en waer dat hy bewaert wierde
 dooz de gratie Godts ; soo weest kleyn in uwe ey-
 ghene oogen / ende begeeft u neerstelijck tot het ghe-
 bedt / ende tot de Godtbzuchtighepdt. Aldus heeft
 den H. Antonius ghetriumpheert van sijne vyan-
 den / dus heeft Moyses Amalech verwonnen ; ende
 ten laetsten alsoo veel alffer in den hemel ghelucksa-
 lighlijck haer verblijden / hebben in deser boegen de
 helle overwonnen.

Het 3. point. Overleght dese woorden van Chri-
 stus onsen Saligmaker hangende aen de galge des
 crups / gelijk tot u gesproken: Komt tot my ghy alle
 die belast ende beladen zijt / ende ick sal u verma-
 ken. Och hoe soet sijn uwe woorden in mijne kele / o
 aldersoetsten Jesu ! maer hoe sullen wy tot u gera-
 ken / 't en zy dat ghy ons trecht met koozdekens van
 Adam / met de koozdekens van liefde? Trecht ons /
 dat bidde ick u / tot u / op dat wy mogen loopen als
 herten / nae de fonteynen der wateren / die nu alhier
 vol benautheden zijn / ende wandelen moepelicke en
 onsekere wegen ; leydt ons in de wegen uwer ghe-
 boden /

De slay-
 pigheyt is
 den oorz-
 spronck
 van den
 val.

Matth. 11.

Pfal. 118.

Christus
 noebet
 ons srec
 minnelijk.

Van de perijckelen in dit leven.

boden / ende onderwijst ons van uwe paden. **W**p
zijn/ eplaes ! beladen ende overlast met veel sonden ;
staet ons by/ ende doo? de glorie van uwen naem/ so
berloft ons / noch en beracht ons niet / o **G**odt die Pfal. 78.
daer zijt onsen Salighmaecker.

Ghebedt, op dat wy van veelderley perijcke-
len in dit leven souden moghen
verloft worden.

Mijne vyanden hebben my van alle kanten omrin- Pfal. 56.
gelt, ende eenē strick hebben sy mijne voeten be- Pfal 6.
reyt, ende mijne ziele is t' eenemael verflagen, mijne oo-
ge is van de verbolghentheydt verflagen, ende ick ben
veroudert onder alle mijne vyanden. Wie sal my leyden Pfal. 107.
tot in de vaste stadt? Wie sal my verlossen van mijne Pfal. 6.
grammoedighe vyanden? keert u tot my, ô Heere, ende
verloft mijne ziele, maekt my gesont om uwe bermher-
tigheydt, want daer en is niemandt in de doot, die u-
wes ghedachtigh is, ende wie sal u in de helle belijden?
Laet beschaemt worden, ende seer krachtelijck ont-
stelt, alle mijne vyanden; laetse beroert worden, en seer
haestelijck hen schamen: Want den Heere heeft mijn
bidden verhoort, den Heere heeft mijn gebedt ontfan-
gen. Gaet wech van my, alle die boosheydt werckt, want
den Heere heeft de stemme mijns weenens gehoord. Ick
en sal niet vreesen de duysenden des volcks, die my om- Pfal. 111.
ringen, want ghy hebt my geroepen ô Heere, ende ghy
hebt mijnen helper geweest. Staet op Heere, en behout
ons altijt, op dat onse vyanden nimmermeer d' overhant
over ons en krijghen, maer datse kennen dat dit uwe
machtige hant is, ende dat dit u werck is, en ghy zijt ge- Pfal. 9.
worden eene toevlucht den armen, eenen helper in be-
quame tijden, inde tribulatie laetse in u hopen, die uwen
name kennen; want ghy en hebt niet verlaten de ghene
die u soeken Heere; maer ghy hebt die verheven van de
poorten der doot, op dat sy souden verkondigen allen u-
we looning in de poorten des dochters van Sion. U is
de forge van den armen gelaten, der weesen sult ghy een
helper wesen, soo dickwijls als hy u in het gebedt belij-
den sal, ende sijne handt op-heffen in 't heylighe, ende u
gebene-

gebenedijden. Want uwe ooghen sien op de arme, ende om de ellendigheyt van den behoevigen, ende dat suchten der armen, sult ghy opstaen, ende ons saligh maken, ende bewaren van desen gheslachte in der eeuwigheyt. Amen.

Practijcke om de perijckelen te
bemercken.

Oberloopt
hy u selven
de miserien
na ziele en
lichaem
met de
welcke an-
dere be-
hangen!
zyn.

TEn eersten / oberloopt met u verstant / de gantsche werelt / ende dat op eenen sekeren dagh ende upre / ghelijck soude mogen wesen onder eenige solemnelle Misse / of Desperen / ende bemercht alle de miserien ende ellenden / die d'andere menschen / soo in de ziele / als in haer lichaem lijden / ende bedanckt den Heere / dat hy u hier af / dooz eene besondere gratie bevizijdt heeft.

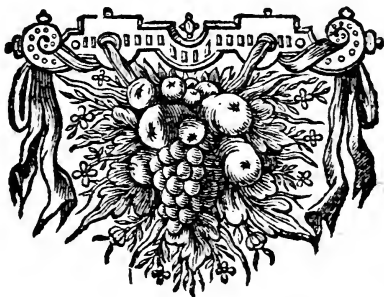
Ten tweeden / aenschout somwijlen de werelt / als met stricken gheheelijck oberdeckt : ghelijck den H. Antonius die ghesien heeft (dese stricken zijn de creaturen / obermits dat den mensch met haerder liefde bevanghen zijnde / in de macht van sijnen vyant komt) ende pepnst in welcker boegen dat ghy u selven ende een ander soudt mogen helpen / ende deselve ontgaen.

Besoeckt
het H.
Sacra-
ment ende
draeght
God ulwen
strijt op /
ende bidt
om victo-
rie.

Ten derden / stelt u somtijdts in den dagh / oft ten minsten eens daeghs booz het H. Sacrament / ghelijck eene versoen-plaetse / jae dat meer is / gelijck oft ghy in den Hemel waert / met een waerachtigh geloobe / ende draeght den Heere alleen ulwen strijdt op / en schrijft hem toe de victorien die ghy behaelt hebt / ende bidt om gratie / dat ghy soudt mogen wederstaen de listen ende laghen van den duvel / protesteert in sijne Goddelijcke tegenwoozdigheyt / dat ghy tot geender tijden booz goet ende vast houden en sult / al wat u dooz eenige menschelike krankheyt sal overkomen.

Schiet-Gebedekens.

HEere mijnen Godt in u heb ick ghehoopt, behoudt *Pfal. 7.*
 my uyt allen die my vervolgen, ende verlost my.
Oordeelt Heere de ghene die my hinder doen, verwint *Pfal. 34.*
 de ghene die my bevechten; neemt aen de wapenen,
 ende den schild, ende staet op tot mijnder helpen.
Verlost my uyt de handt mijnder vyanden, ende van *Pfal. 30.*
 mijne vervolgers.
Waerom zijt ghy Heere verre wech-gegaen, ende ver- *Pfal. 9.*
 smaet ons in de bequame tijden, in de tribulatie?

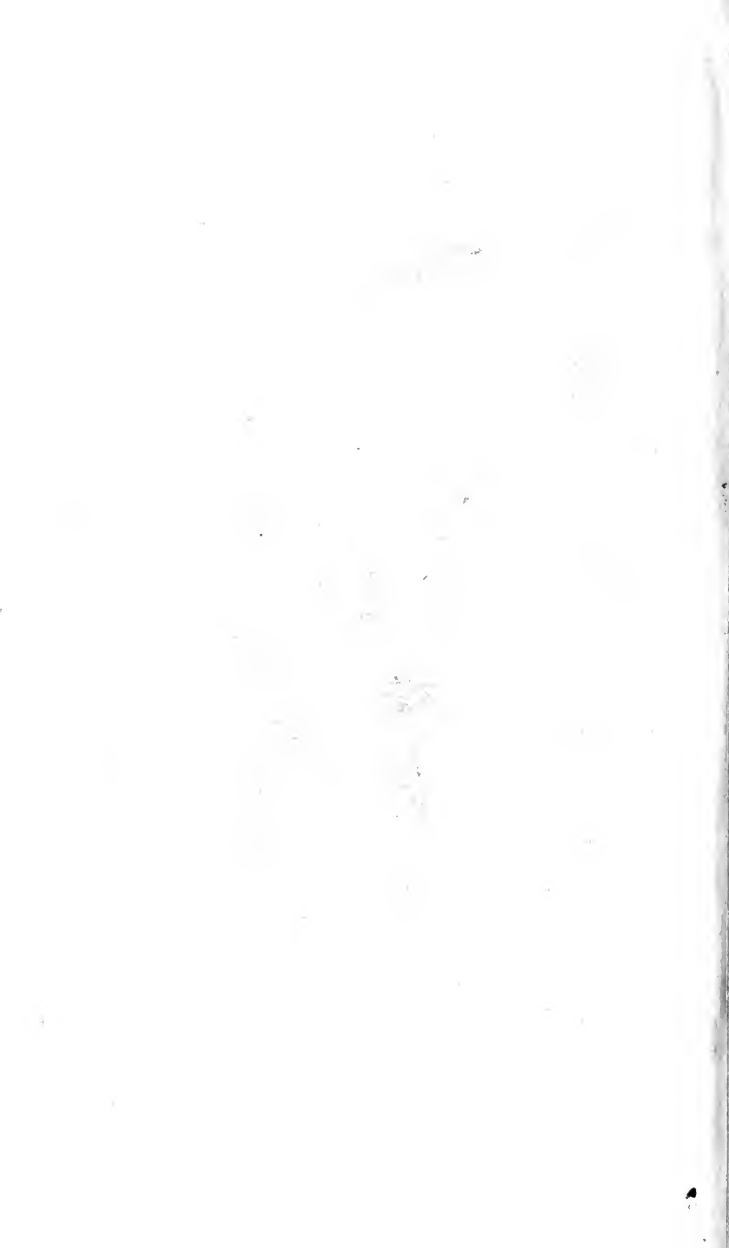
AEN-

A E N - M E R C K I N G E O P H E T V I I . B E E L D T .

Volght de Heyligen ende hare deughden naer.

IS't sake dat ghy u-selven in eenige slap-
pigheydt oft traegheynt vint, verweckt u
door de vyerigheynt der Heyligen: Aensiet,
hoe vyerighlijck ende veerdighlijck dat sy
haer tot het Ghebedt, ende tot de Godt-
vruchtigheydt begeven, [A] den heyligen
Benedictus, Augustinus, Dominicus, Ber-
nardus, Norbertus, Bruno, Ignatius, Catha-
rina van der Senen, Terefa, en ontallijcke
andere. Siet hoe veel datter in de [B] kloo-
sters, ende in de wildernisse, Godt dagh en-
de nacht loven ende dancken. Siet hier [C]
den H. Hieronymus, hebbende sijne borst
bebloedicht. Aenschouwt aldaer [D] Si-
meon Stylites volherdende in alle winden
ende onweder, staende op eene colomne;
ende boven al [E] den heylighen Francif-
cus; smiltende in de wonden van Christus
onsen Salighmaecker. Ende eylaes! [F] den
sondaer blijft versmoort ligghen in't mid-
den van alle de perijckelen die hem om-
ringelen. Hoort, hoort [G] den Heere seg-
gen; Waectt ende bidt, op dat ghy niet en
valt in bekoringe.

HET VII. CAPITTEL.

Meditatie van 't vierde verweckfel van de Heylige
naervolginghe, welck is de vyerigheydt
der Heylighen.

De voorstellinge der plaetse, gelijk in het Beeldt.

Het Gebede, als boven.

HET I. point. Bemerckt ten eersten / hoe dat de **O**berleghe
Heylighen als sy hier op de wereldt leefden / een **h**et leben
goet deel van haer leben overghebzacht hebben in 't **h**et leben
bidden ende neerstelijck beoeffenen van de **G**odt- **h**et
bzuchtigheyt. **S**y gingen van deughe tot deugde / **g**en / hoe sy
ende en hadden geene ruste noch dagh noch nachte : **i**n dese
maer sy sochten den Heere upt geheel haer herte / en **h**et
de met den vperighen wagen / ende vperige peerden **h**et
van Elias / dat is te seggen / met vperige ende bzait- **h**et
dende begeerten wierden sy op-waerts gedreven tot **h**et
hemelsche saken. **A**lle haer-lieden sacrificien wier- **h**et
den berbzant met dat vper / 't welck den Heere is ho- **h**et
men sepnden op der aerden / ende begeert dat het seer **h**et
soude ontfsteken worden / te weten / het vper der lief- **h**et
de : ende hierom hebben sy haer tot de wildernissen **h**et
ende het Kloosterlijck leben begeben (soo dit beelde- **h**et
ken u verdoont) op dat sy in de stilte ende eenigheyt **h**et
van het gebede / te beter ende te geruster haren **G**odt **h**et
souden moghen ghenieten. **O**berloopt dese met der **h**et
herten / ende besiet wat neerstigheyt dat ghy doet / **h**et
om met **G**odt vereenicht te wesen. **T**en tweeden / **h**et
wat datse / soo booz haer-selven / so booz andere ver- **h**et
kregghen hebben dooz het ghebedt / ende hoe won- **h**et
derbare dinghen datse in alle elementen upt-ghe- **h**et
recht hebben. **D**ooz het ghebedt heeft Elias den re- **h**et
ghen doen ophouden / ende wederom d'aerde doen **h**et
besproeyen / eenen anderen heeft dooz het selve den **h**et
krancken ghesontheydt verkregghen / eenen anderen **h**et
heeft oock den dooden het leben wederom gegeben. **h**et
Menstet hoe grootelijcks dat **G**odt almachtigh het **h**et
gebete ende de **G**odtbzuchtigheyt is waerderende. **h**et
Ten verden / bemerk / in hoe groote perijckelen dat **h**et
de

Oberleghe
het leben
der Heyli-
gen / hoe sy
in dese we-
relt van de
eene deugt-
in d'andere
boozt ghe-
gaen zijn.
Apoc. 4.
4. Reg. 2.
Levit. 6.

3. Reg. 18.

Paz.to. 1.1.
5.p.2.c.16.
Matt. 26.
Bern.fer.2.
de S.Andr.

de wereltdsche menschen gestelt zijn/ ende hoe datse sonder soz ghe nochtans / oock in 't midden van hare alderwozeetste vyanden vastelijck slapen/ niet tegenstaende dat den Heere ons soo dickwijls vermaent heeft : Waecht ende bidt / op dat ghy niet en valt in bekoringe. Van beneden/ seght den H. Bernardus/ rijst op de nacht-vzeese/ van der sincker zijde blegt den phl in den dach/ van der rechter zijde doozwaudelt de bekommeringe vol dupsternissen. Van boven komt ons bebechten den middaegschen dupdel: En wy-lieden van soo veel vyanden omringhelt zijnde/ blyven versmoozt in eene schadelijcke gerustighepdt ende onachtsaemhepdt ; wy slapen / als wy aldermeest behoorden te waechen; wy zijn traegh in geestelijcke saecken/ blytigh in tijdelijcke/ lupe in 't gene / dat onse salighepdt aengaet / veerdich tot onse eyghene bederbenisse. Wie sal des tooberaers ontfermen / die van een serpent geslaghen is / ende allen den ghenen/ die de bresten genaken? Ghy Heere/ die heerschapppe hebt ober de macht der zee / ende ghy stilt de heroerten van hare baren.

Eccl. 12.

Pfalm 88.

Den mens-
schelijcken
troost is
pdel/ maer
dien van
het gebedt
is upru-
mende
goet/ en
sonder
verdriet.

Het 2. point. Bemerkht ten eersten/ wat een solaes/ dat de Hepligen getrocken hebben upt het ghebedt/ soo datter veel van haer-lieden veel jaren sonder eenigh verdriet / sonder eenighe menschelijcke vertroostinghe in de wildernisse volherdt hebben/ sommige in groote ende menighbuidige arbeypden ende perijckelen ; ja oock sommighe in tozmenten ende lijden. Want uwe conbersatie/ o Heere/ en bzencht geen verdriet mede / maer ghy zijt gewoon in groote vzeught ende blijdschap van uwe fonteypnen / o mijnen Salighmaecker / te schencken uwen wijn; uwen wijn / die booztzencht ontallijcke maeghdekens / uwen wijn met den welcken ghy uwe Heplighen dzoncken maeckt. Ten tweeden/ oberdencht de pdelhepdt van allen menschelijcken troost: want het gaet doch al booz-by ghelijck een schaduwe / ende

Boet. de
Confol.

Dit is den acrdt van de wellust,
Dat sy eerst gheeft ghenoecht' en rust
Aen de weeldighe herten ;

Maer

Maer als een Bie vervlieght zy kort t,
 Wanneer den honich is gestort
 Door-straelt den geest met smerten.

Maer de blebelinghen van eene goede ende heylighe Platus.
 ghedachte ende meditatie/ verblyden de ziele/ die in
 den Heere haer vermaeck neemt. Want in het ghe- Bern. ser. 18.
 bed/ seght den H. Bernardus/ dzincht men den wijn in Cant.
 die den geest verheught; den gheestelijcken wijn/ die
 droncken maecht/ ende doet den mensch alle werelt-
 sche ende bleeschelijcke dingen bergheten. Ende den
 H. Augustinus / dooz-wont zynde met de pijlen van
 de Goddelijcke liefde / seght: Soeter zyn de tranen
 der gener/ die bidden; dan de blijdschappen/ die men
 scheidt upt de schouw- spelen. Ende wat seght hier af
 den Koninckijcken Propheet David? Ghelijck den
 hert verlanght tot de fonteyne der wateren/ alsoo /
 verlanght mijne ziele tot u / o Godt. Ende wat sal
 den Heere/ die rijk ende overbloedigh is/ in genade
 desen geben? Hy sal outwijffelijck geben dat hy be- Apoc. 21.
 looft heeft: Ick sal den dozstighen om niet gheben Iob 16.
 van de fonteyne der levende wateren. Wie sal my
 berleenen/ dat mijn gebedt oock verhoort worde/ en-
 de dat my Godt gebehet gene dat ick verwachte.

Het 3. point. Bemercht hoe dat de Heyligen in den De Heyligen in den
 hemel onse perijckelen/ ende onsen arbeyt aenschou- Hemel
 wen; ende hoe dat se dooz de liefde/ diese de menschen aensien onse
 dzaghen / vperighlijck Godt almachtigh booz ons se perijckelen/
 bidden; ende hoe schadich dat het is/ dat wy slaper- ende
 achtigh zyn in't beneerstigen van onse saligheyt/ be- bidden upt
 sonderlijck in't bidden / ende dat wy slou en traegh liefde booz
 komen in Godts tegenwoozdigheydt/ luy ende slap ous.
 zyn in't midden van de vierighe Cherubijnen ende
 Seraphijnen? Ende hierom is't / dat de H. Kerche
 met recht bidt/ dat den hemelschen Vader soude ge-
 lieben onse gebeden met haer-lieden gebeden t'samē
 t'ontfanghen. Ten tweeden/ hoe dat sy-lieden in der
 eeuwighheyt den Heere verheffen / in de vergaderin-
 gen des gheloobighen volcks; ende in den setel der
 ouderen hem loben. Hierom begint van nu af te
 wercke te steilen / o ziele / die de huydt Christi zyt/
 t gene/

't gene/ daer ghy toe gheschapen zyt/ om hier in al-
 tijdt te volherden/ noch en gedoocht niet/ dat ghy
 dooz ydelen klap ende wercken/ veel tijds onnutte-
 lijk verquist/ noch dat den tijdt/ die u gestelt is tot
 het gebedt/ ende tot de Godtvuchtigheydt/ verhozt
 ende vermindert worde.

Gebedt om de vyerigheydt der Heyligen
 te verwerven.

Psalm 63.

DE beschaemtheydt heeft mijn aensicht overdeekt,
 mijnen Heere, mijnen Godt, want ick vremdt ben
 gheworden mijnen broederen uwe Heyligen, ende een
 uytlander, want ick in gheender manieren ghelijck en
 ben den kinderen mijnder moeder, uwe Kercke. Want
 ick bemercke, dat sy in haer leven vervult zijnde met
 den Heylighen Gheest, ende met uwe gratie, noyt op-
 ghehouden en hebben van te bidden, dat sy in de Godt-
 vruchtighe wercken hebben volherdt, ende met alle
 sorghvuldigheydt ghewandelt in uwe Goddelijcke te-
 ghenwoordigheydt. Och met hoe veel suchten hebben
 sy voor de deuren van u hemelsch palleys gheklopt, en-
 de oock beweeght u aldergoedertierenste herte, o Hee-
 re Jesu! met hoe veelderhande begeerten vol ootmoed-
 ighedts, hebben sy gepasseert door de wel-geschick-
 te slagh-ordre van uwe H. Engelen! desen buyghden
 hondertmael 's daeghs sijne lichamelijcke knien, ende
 duyfentmael de knien sijnder herten tot u, ende dien
 met weenende ooghen riep uyt het diepste sijnder her-
 ten, in droefheydt ende tegenheydt wesende, op dar-
 ter een straelken van u, die de Sonne der rechtveerdig-
 heydt zyt, in sijn ziele soude schijnen, waer door de
 wolcken der booser gedachten verdreven, ende de di-
 stelen ende doornen uyt sijne aerde uytgheroeyt souden
 mogen worden. Ick versuchte soo veel te meer in mij-
 ne miserien ende ellendigheden, op dat ick haer-lieden
 soude mogen naer-volgen; 't is waer, ick heb den wille,
 maer ick en sie niet hoe dat ick het selve soude kunnen
 volbrenghe, 't en zy dat het my van u gegeven worde.
 Ick sal opstaen, ende u alleen soecken, den welcken mijn
 ziele bemint, ick sal my in eenigheydt vertrecken, op dat
 ghy soudt moghen spreken aen mijn herte, ende dat ick
 soude

In welc-
 het boegen
 de Heptis-
 ghen hier
 hebben ge-
 wandelt.

Cant. 3.

foude voortgaen van deughde tot deughde, tot dat ick u sal sien, den God der Goden, in Sion, tot dat ick droncken ghemaect worde van de overvloedigheydt uwes huys. Hier toe, bidde ick u o Heere, leydt my op de paden uwer geboden, in dese verwoefte plaetse vol schrikke ende vervaertheden, op dat ick u altijt mach dienen, met vreesse ende bevinghe, noch dat ick niet en zy al te onbevreesst in perijckelen, noch al te kleyn-hertigh in tegenspoet. Dit maect my voorwaer vervaert, en doorsuijt mijn herte met het sweert van eene grouwelijcke vreesse; dat ick in 't midden, van soo menichvuldighe perijckelen, niet bevreesst, niet gheoeffent, noch niet forchvuldigh ghenoech gevonden en worde. Want een van beyde moeten wy door onse onachtsaemheydt voor goet vinden, te weten, dat wy t'eenmael den vyanden overghelevert zijn, ende dat onwetende ('t welck van ons wil keeren uwe goedertieren goetheydt) oft, is't dat wy so ghestelt zijnde, door uwe machtige handt bewaert worden, dat wy dan wel voor ondanckbare menschen gerekent mogen worden. Hierom breydelt mijnen mont, met uwen lof, op dat u mijne wercken gebenedijden. Want ghy beveelt, altijds te bidden, ende tor geender tijt op te houden. Och, of ick dan mochte door goede, door heylighe ende Godtvruchtighe wercken uwen heylighen naem gebenedijden, als mijne kranckheydt, ende d'ongestadigheydt mijnder herten niet toen laet met u te spreken; ende uwe glorie te verkondigen met de hemelen, die ghy geduriglijk als eenen loon, een paleys en een rijck dat ons belooft is, voor ons aenschijn ghestelt hebt! Want ghy hebt my geschapen tot uwer eere ende uwen lof, ende fiet ick verwoeft en verstroyt zijnde, so metter herten, als met mijne ooghen onteere u, ende als ick het wieroock, ende eenen aldersoetsten reuck-offer mijnen Heere soude mogen opdragen, fiet soo zijn daer veel onreynne ghedachten in mijn herte opperesen. Wat sal ick doen terwijlen de salvinghe van het gebedt, ende de medecijne van de heylighe contemplatie verkeert ende verandert wort tot schult, ende tot wonden ende quetsuren mijnder ziele? terwijlen het gebedt, 't welck een ander voor een solaes ende lavinghe dient, my groote droefheydt mede brenghet?

Psal. 83.

Psal. 118.

Bernard.
 De mensch dient te vreesen en so gbuldich te wesen/ bemercken: de hoe beel vanden op hem uyt zijn.

Isaïæ 48.

terwijl en de toevlucht der ellendigen aen my verkeert wort tot gramschap, ende ten laetsten terwijl en het aldermeeste geluck ende de spijsen der Engelen, welck is uwen lof, ende het gebedt als het wat langer duert, aen my eene walginge en eenen afkeer mede-brenght? mine onvolmaecktheyt hebben uwe oogen gesien, en verlaet my niet, en scheidt van my niet; ende ick sal wandelen, ende niet ophouden; ick sal vliegen, ende niet rusten, tot dat ick den Heere eene plaetse vinde, een tabernakel den Godt van Jacob. Ick en sal mijn oogen geenen slaep geven, ende mijne wijnbrauwen sluymeringen, tot dat mijn herte tot u ontwake; ende dat mijn begeerte my toe u trecke, die daer zijt het gene dat mijn herte soude kunnen begeeren, Amen.

Psal. 138.

Psal. 131.

Practijcke om te komen tot vyerigheyt
der Heyligen.

Stelt u
wen pa-
troom des
maect
toesiender
ober uwe
wercken:
volght sij-
ne deugh-
den na.

Ten eersten/stelt uwe **H.** Patronen/besonderlijck die u alle maenden ballen / als toesienders op u gebedt ende wercken / leest met haer-lieder de psalmen en lofsangen/en neemt haer-lieden affectie aen.

Ten tweeden / let neerstelijck op hare besondere deughden / ende volgtse naer. Ende op dat ghy dit wel soud mogen te wercke stellen/so doozleest sozghbuldichlijck haer levens.

Ten derden/offert dooz hare handen aen den Heere/ uwe koude ende slouwe gebeden.

Ten vierden / besoecht haer-lieden graben/ reliquien; ende verweckt d'andere menschen dooz u exempel / ende dooz het verhalen van 't gene datse gedaen hebben/om haer eere te bewijfen.

Ten vijfden / begeeft u neerstelijck tot d'oeffeninge van 't gebedt/ want het woort Godts is byerigh en brandende. Hierom is 't by aldien dat ghy hout/ ende slap zijt/komt tot den Heere/ spreekt tot hem/ die daer is / een verflindende bier / ghy die anders niet en zijt/ dan stof/ ende aschen.

Ten sesten/ gelijkertwijs als de hinderen van Israël eenen jaerlijcken dagh hadden van het bier/ of te urim, op den welcken sp haer verheughden / om dat

2. Mach. 1.
Levit. 9.

dat alſdan haer-lieden uyt den hemel het vier ge-
 ſonden was / ende ober-ſulckis Godt bedancten:
 deſgelijcken moeten wy eenen ſeckeren tijdt kieſen Deckieft
 om Godt almachtigh te loben ende te dancken dooꝝ eenen ſeke-
 de gratie van onſe rechtbeerdigh-maekingē / ende ren dagh
 van onſen roep / ende dooꝝ de vernieuwingē der ſel- om Gode
 be / ja dat meer is / wy behoorden het vier van ſijne te dancken
 Goddelijcke liefde / elke ure te vernieuwen ende te van uwen
 vermeerderen. Want wat kander ſoeter gebonden roep ende
 worden ? ende wat iſſer proſijtelijcker ? het gaet alle rechtbeer-
 geboelen der menſchen ende alle blijdschap te boben / dighmaec-
 't gene de ziele / o Heere Jeſu / in u ſmaecht / de welc- kinge.
 ke van haer ſelven niet vermēten en is / maer in u
 leeft / die zijt haer leven ende genoeghte.

Schiet - Ghebedekens.

HOe groot is de menighvuldigheyt van uwer ſoetig- Pſal. 30.
 heydt Heere, die ghy verborgen hebt den genen
 die u vreeſen.

In 't aenſchouwen der Engelen, ſal ick u lof ſingen, ick Pſal. 137.
 ſal aenbidden tot uwen heyligen tempel, ende belij-
 den uwen naem.

Gelijck den herte begeerte heeft tot de fonteynen der Pſal. 41.
 wateren, alſo heeft mijne ziele begeerte tot u, o God.

Ick hebbe mijne handen uytgereckt tot u, mijne ziele is Pſal. 142.
 voor u als de aerde ſonder water.

Heere verhoort my haeſtelijck, mijnen gheeft is be- ibid.
 ſweecken.

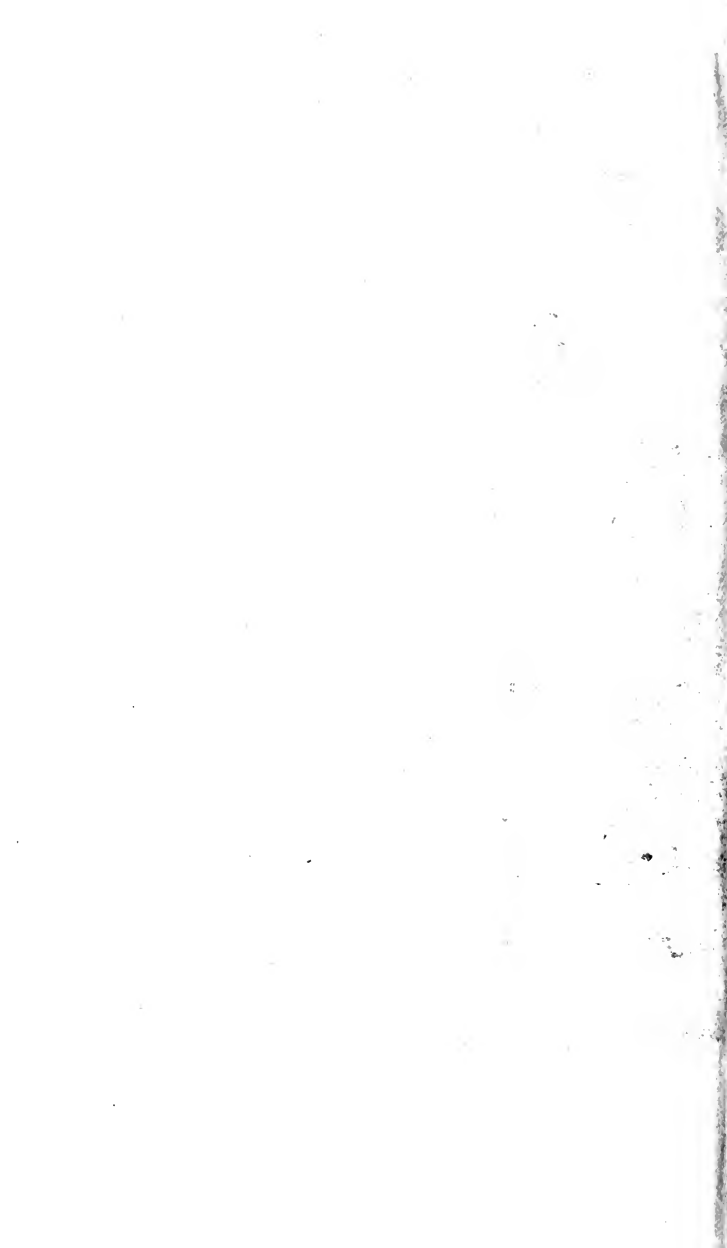
De rechtveerdigheyt ſal my, als eenen palm-boom bloe- Pſal. 91.
 yen, gelijck den Ceder-boom van Libanus, ſal hy ver-
 menighvuldicht worden.

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T V I I I . B E E L D T .

Ontfermt u uwer **M**oeder de **H.** Kercke/ doet alle neerstighepdt om haer te beschermen door u **G**odtbyzuchtigh leven ende uwe vperighepdt.

BEmerckt dat [A] de heylige Kercke is de Moeder van alle geloovigen, ende dat de selve van [B] de duyvelen, kettters, ende ongeloovigen bevochten wort, door wapenen ende schriften. Soo dat den duyvel een groot deel [C] des werelts van de heylige Kercke af treckt. Aenhoort hoe datse van hare [D] kinderen hulpe ende bystant eyfcht ende begeert door gebeden, ende beteringe van leven, al is't datse van de [E] heyligen Geest, ende van de [F] Engelen beschermt wort. Dit vereyscht Christus Jesus onsen alder-goedertierensten Heere, oock van ons; die [G] in het hooghweerdigh heyligh Sacrament des Autaers (t'onser liefde) sy selven ons mede-ghedeylt heeft, ende hem geweerdicht heeft met ons te wesen tot het eynde des werelts, al was't dat hy wel wiste, dat hy hier door met veel lasteringe soude bevochten worden, de welcke wy behooren met vyerige deughden te verdrijven.

HET VIII. CAPITTEL.

Van 't vijfde verweckfel, de liefde tot onse Moeder de
H. Kercke, 't welck is de meditatie van de ver-
druckinge der H. Kercke.

H Et 1. point. Zemerckt ten eersten / hoe dat onsen
Salighmaker de H. Kercke als sijne bruyt met
sijn dierbaer bloedt getrouwt / ende de selve in sulcker
boegen bemint heeft / dat hy vooz haer de bittere
doodt heeft willen sterben : ende dat hierom sijne
getrouwe dienaers (als sy van haer byanden om-
ringelt is) haer kloechelijck behoorden te bescher-
men / ende met eene sonderlinge bromighepdt vooz
haer te bechten. Ten tweeden / overleght hoe veel
heplighe ende Godtbruchtige mannen / dat hier
gebonden worden / die dooz dagelijcksche tentatie
van tegenspoet ende verbolginge bebochten wor-
den. Want alle die Goddelijck leven willen in Chri-
sto / die sullen verbolginge lijden : noch daer en
sal geene moepelijckhepdt der verbolginge ontbre-
ken / soo wanneer de neerstighepdt om de Godt-
bruchtighepdt te beoeffenen / niet achter-gelaten en
wordt. Dus herhaelt met ulwe gedachten / het ge-
ne op voozleden tijden geschiet is ; ende ghy en sult
in het oude Testament niet een vinden / die Gode
aengenaem is geweest / den welcken van te boren
gelijck het goudt niet gesupbert en is geweest dooz
het byer van tegenspoet. Ten derden / bemerkht hoe
groote verbolgingen dat de geheele H. Kerckelijck
dooz de geheele wereldd / soo van de Turcken als
van de Heydenen / maer besonderlijck van de ket-
ters. Wat Koninckrijcken en hebben dese niet ver-
nielt ? Wat heplige plaetsen en hebben sy niet ont-
eert ? Maer boven al wordt de H. Kerckelijck ver-
bolght van alsulcke / die qualijck leven ende noch-
tans in de selve Kerckelijck eenige geestelijcke Ober-
hepdt bedienen. Want dese dienaers Christi zijnde
gelijck den H. Bernardus getupghet / dienen Ante- Bernard.
christ : sy zijn bereert dooz de goederen des Heeren /

Hoe Godt
sijne H.
Kerckelijck bes-
munt heeft /
wat die ges-
leden heeft
ende dages
lijcks lyt /
hoe ghy
die moet
voozstaen.

2. Tim. 3.

Isaïæ 38.
De quade
geestelijke
personen
sijn seer
schade-
lijck.
Greg. hom.
27. in Eu.

ende en bewijfen nochtans den Heere / daer 't al af
komt / geene eere ; soo dat de H. Kercke niet recht
mach seggen : Siet in den vrede is mijne bitterheyt
d'alder-bitterste / eerst bitter in de doot der Martel-
laren / daer na noch bitterder in het beberchten van
de ketters / ende ten laetsten alder-bitterste in de
boose manieren van mijne epgene huyg-genooten.
Ende den H. Gregorius seght : Ick late my booz-
staen / beminde broeders / dat Gode geenen meerde-
ren spijt aengedaen en wordt van yemant / als van
de Priesters / als hy siet / dat de gene / die hy tot on-
derwijsinge van d'andere gestelt hadde / ongestich-
telijck leven / ende dat sy selver sondigen / die de son-
den behoorden te beletten. Ende de sonden die van
de Religieuze personen gedaen worden / en sijn oock
niet minder / van de welcke wy geheele gemeynten
ende vergaderingen beklagen / die jammerlijcken
geschient ende mismaeckit zijn ; waer van oock som-
mige / als sy behoorden te wesen het sout des we-
relchts / soo zijn sy dwaes ende ontwijs geworden ; en-
de als haer-lieden toefont een Engelsch leden op
der aerden te leyden / ende andere in goet exempel
booz te gaen / hebben alle verargeringe in de werelt
gezocht / ja zijn oock leeraers ende meesters ge-
worden der dwalingen.

Onsen
Saligh-
maecker
geeft ons
noet in het
Sacra-
ment des
Nutaers.

Het 2. point. Bemerckt hoedat Christus Iesus
uyt eene onepndelijke liefde / sy selven aen sijne
Kercke achter-gelaten heeft in het hooghweerdigh
H. Sacrament des Nutaers / op dat hy alsoo niet
haer soude moghen wesen tot het eynde des we-
relchts toe / tot bescherminge ende troost van alle
gheloobigen. Bemerckt nu hoe veel onghelijcks
dat hy sy selven t' uwer eere onderwozpen heeft /
het welck hem aenghedaen wordt soo van de too-
beraers ende ketters / die hem niet alleen niet boe-
ten plachten te treden / maer met ontallijcke ande-
re onbehoorzlijke manieren t' onteeren. Ende och /
oft dit van dese alleen geschiede ! maer het ghene /
dat beklagens weerdigh is / sulchs wordt hem me-
nichmael aengedaen van Catholijcken / ende som-
mige Priesters / ende Religieuzen / die sonder vreesse
van

van sijne Goddelijche Majestejt leben / soo dat hy met recht dit beklach wederom mach ghebruycken: hier mede ben ick ghewondt in het hups der ghe- Zach. 13.
 ner / die my beminden. Want die vooz den Heere haer bloedt behoorden ghestoort te hebben / dese hebben den spot met hem ghelouden / ende hebben hem ander-werf ghecrupst. **Bemerckt nu hoe dat de on-**
dersaten eenen sterbelijcken Koninck / die met haer-
lieden in slach-ordre staen soude / oock met het ruf-
schen-stellen van hare eyghene lichaemen / helpen
ende voozstaen soudent: doet het selve vooz utwen
Koninck Christus Jesus / vooz utwen Vader / utwen
Verlosser / den ghenen / die u soo menigerley welda-
den bewesen heeft; ten laetsten / doet het vooz den
Brudegom utwer ziele.

Het 3. point. **Bemerckt hoe kloechelijck dat de Ma-** Hoe dat de
 chabeen vooz haren Godt ende zijne Kercke ghe- Apostelen /
 bochten hebben / ende in welker boeghen dat de A- Martel-
 postelen / Martelaers ende Leeraers / na de doot laers / Lee-
 ons Salighmakers ghestreden hebben / ende beson- raers ende
 derlijck hoe de H. Athanasius / Hieronymus / Au- andere
 gustinus / Ec. de Ketters met hare schriften / ende Heplighen
 met veel andere manieren bebochten hebben: met vooz de
 hoedanighe sooghbuldighepdt dat sy / als goede Kercke
 wachters / op de torens ende wacht-plaetsen van de Gods heb-
 H. Kercke ghestelt zijnde / ghewaecht hebben over ben gestre-
 hare linden: ende hebben niet alleenlijck voozbech- den.
 ters der zielen gewest / het welk wel het principael-
 ste is; maer hebben desghelijcken oock mannelijck
 vooz de byshep der Hepliger Kercke ghestaen / ghe-
 lijck namentlijck gedaen hebben de Heplighen Sta-
 nislaus ende Thomas Cantuariensis. **Ten twee-**
den / hoe grooten glorie dat sy hier dooz verkregen
hebben: want sy niet overwonnen en hebben ijde-
lijke byanden / maer de princen deser werelt / en Ephes. 6.
de de machtigheden der duysternissen. Ten derden /
wat vermacheenen / die eenen oprechten pber heeft /
ghelijck den Heplighen Dominicus / Franciscus /
Ignatius / Faberius. Doozwaer twaelf Aposte-
len een wapnigh deeghs / luttel Religieuze Persoa-
nen in ghetal / hebben meer gearbeydt ende meerde-
re byuche

re bzychten vergadert / dan dupsendt andere. Den salighen Ignatius was gewoon te segghen / dat het ongheloofelijck was hoe groote saecken dat Godt dooz den mensch was werckende / waer het saecke dat den mensch die verkreghen gratie wel waer gebzupckende. Menhoozt dan utwe Moeder de heylige Kercke u met dese woorzen aenspzyken: **M**ynen Sone ontfermt u mynder / die u in mynen buyck negen maenden gedzagen hebbe / ende u dzye jaren melck ghegheven ende geboet hebbe / ende tot desen ouderdom gebzocht. Ich bidde u sone dat ghy wilt aensten tot den Hemel / ende de aerde / ende tot alle de dinghen / die daer in zijn; ende dat ghy verstaet / dat Godt dit al van niet gheschapen heeft / ende dat gheslachte der menschen: Alsoo sal 't gheschieden dat ghy desen Scherp-rechter niet vreesen en sult; maer weerdigh gewozden zijnde utwer bzoederen ende deelachtigh / ontfanght de doodt / op dat ick in de berrnhertigheyt u mach met utwe bzoeders ontfanghen. Menhoozt dit segghe ick van de heylige Kercke; want dooz haer zijn wy herboren / ende woerden van haer daghelijcks ghespijst / op dat wy in heyligheyt ende rechtbeerdigheyt booz Godt souden leven. Dus laet ons aennememen den pber van **M**athathias / als wy sien de verderbenisse onses volckis. Siet / de heylighe dingen zijn ghewozden in de handen der bzemde / sijnen tempel is als een on-edel mensch / de vaten van haerder glorien zijn ghevanghen wech-gheboert / hare ouderlingen zijn doodt-gheslaghen in de straten / ende hare jonghelinghen zijn gestorben dooz der byanden sweert: alle hare bercieringe is wech-genomen / onse heylige dingen / ende onse schoonheyt / ende onse klac- heyt is berwoest.

Gebet voor de H. Kercke.

Psaln 2.

T Samen hebben ghestaen de Koninghen der aerden, ende de Princen zijn te samen over een ghekomen teghen den Heere, ende teghen sijnen Ghesaliden, ende sijn Kercke: Daerom weenende heeft sy gheweent des nachts,

Thren. 1.

nachts, ende hare tranen zijn op hare wanghen, ende daer en is by na niemant diese trooft uyt allen hare be-
 minde. Sy heeft gewoont onder de Heydenen, ende sy
 en heeft geen ruste gevonden: alle hare vervolgers heb-
 ben haer achter-haelt tusschen de benautheden haers
 kints. Daerom ben ick weenende ende mijn oogen wa-
 ter voorts-brengende, want mijn kinderen zijn verloren
 geworden, want den vyant heeft de overhant gekregen.
 Het kindt ende den ouden man, hebben op d'aerde buy-
 ten gelegen, mijne maeghden ende mijne jongelinghen
 zijn gevallen met den sweerde. Hoe is 't goudt verduy- Thren. 4.
 stert, hoe is die beste verwe verandert, hoe zijn de steenē
 der alderheyghster plaetsen verstroyt in 't hooft van
 alle straten! De heerlijcke kinderen van Sion, ende ghe-
 kleet met den besten goude, hoe zijn sy geacht voor aer-
 de vaten, het werck van een pot-backers handt! Hare
 Nazareen witter dan sneeuw, blinckender dan oudt y-
 voor, schoonder dan sapphiren, Religieuse persoonen
 wel verstaende, sommige afvallige ende Priesteren. Hun
 aensicht is swetter geworden dan kolen, ende sy en zijn
 niet bekent gheweest in de straten; want om de sonden Psal. 105.
 van hare Propheten, ende om de boosheden van eenighe
 hare Priesters, hebt ghy Heere met eene rasende gram-
 schap gestoort gheweest op u volck, ende ghy hebt een Thren. 4.
 walginge van u erfdeel gehad, ende fiet die in geele zij-
 de kleederen opgevoet worden, hebben dreck omhelst.
 Gedenckt Heere wat haer geschiet is, aenmerckt ende
 fiet onse versmaetheydt; onse erffenisse is voorwaer ge-
 keert tot de vremde, ende veel Religieuse persoonen
 zijn wedergekeert na Egypten; de knechten hebben o-
 ver ons heerschappye ghehad; daer en is niemant ghe-
 weest die ons uyt hun hant verlossen soude. Bekeert ons
 Heere tot u, ende wy sullen bekeert worden; vernieuwt
 onse daghen als van 't beginsel. Keert af van ons uwe
 gramschap, want uwe kinderen zijn verlaten geweest,
 ende luttel menschen zijnder die eenen waerachtigen y-
 ver hebben van uwe eere. Verhoort, Heere, onse gebeden,
 op dat de geheele aerde wete ende kenne, dat ghy
 onsen Heere onsen Godt zijt; ende dat uwen H. naem
 aengeroepen is gheweest over Israel ende sijn geslachte,
 Amen.

Practijcke om de H. Kercke in noodt zijnde; te hulpe te komen.

Bidt vooz
de H. Kercke
ende die
haer wel-
baert kon-
nen vooz-
deren/alle
Religieuſe
voozde/ &c.

TEn eerſten/het is goet geſtadige gebeden aen te nemen/ende die tot de H. Kercke voeghen/ oock tot de Princen/ende den geenen die de gemeyne welbaert ſeer voozderen oft hinderen konnen: Aldus ſeght den ſaligen Ignatius / dat hy dagelijcks met oberbloedige tranen badt vooz de welbaert van den Koninck van Spagnien / als eenen van hem gebeden vooz den Koninck bereyſchte.

Ten tweeden/ vooz alle religieuſe ozderen te bidden; want dit de H. Kercke grootelijcks aengaet: ende aldus wordtmen deelachtigh van beelderlep verdienſten / dooz verſcheyden medaellkens / ghelelijk het uyt de aflaten blijckt.

Ten derden/ eeren/ byeren/ende bidden de Hepligen ende Engelen/ die gheſtelt zijn als beſchermerſ van de Provincien ende Landen / die met ketterye beſmet zijn.

Ten vierden/ naer ſijn macht mede helpen tot onderhoudt der Seminarien ende plaetsen / daer de jonckheydt onderweſen wordt/ ende tot de bebozderinge van de Chriſtelijcke leeringe / ende duſdanige andere Godtbyzuchtige oefſeningen / 't zy dooz ſijne middelen/'t zy dooz ſijnen raet.

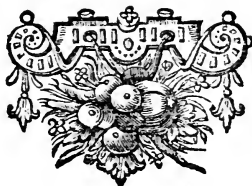
Ten vijfden/den bypdom van de H. Kercke kloekelijck vooz te ſtaen / vooz dewelcke oock de alderſterckſte martelaers de doodt geſtozven zijn / als is geweest den H. Thomas Cantuarienſis / &c.

Ten ſeften / van de geestelijcke Overhept altydt eerlijcken ende degelijcken ſpreken / haerlieden alle eere bewijſen; het welck den H. Franciſcus in ſulcker voegen beheret hadde / dat hy eer eenen Prieſter dan eenen Engel ſoude gegroet hebben / waer 't ſake dat sy hem beyde te ſamen hadden komen t'ontmoeten.

Spreekt
eerlijck van
de geestel-
ijcke O-
verhept.

Schiet-Gebedekens.

- G**odt der heyr-krachten keert u omme, ende be- Psal. 79.
foeckt desen wijngaert.
- O**nsen beschermer, God, aensiet, ende siet in 't aensicht Psal. 38.
van uwen gesalfden.
- W**eest onser gedachtigh Heere, in 't welbehagen uwes Psal. 105.
volcks, besoeckt ons met uwe saligheydt, op dat ghy
mooght gelooft worden met uwe erfelijckheydt.
- M**aectt ons saligh Heere onsen Godt, ende vergadert Ibid.
ons van de natien, dat wy mogen belijden uwen heyl-
ligen naem.

AEN.

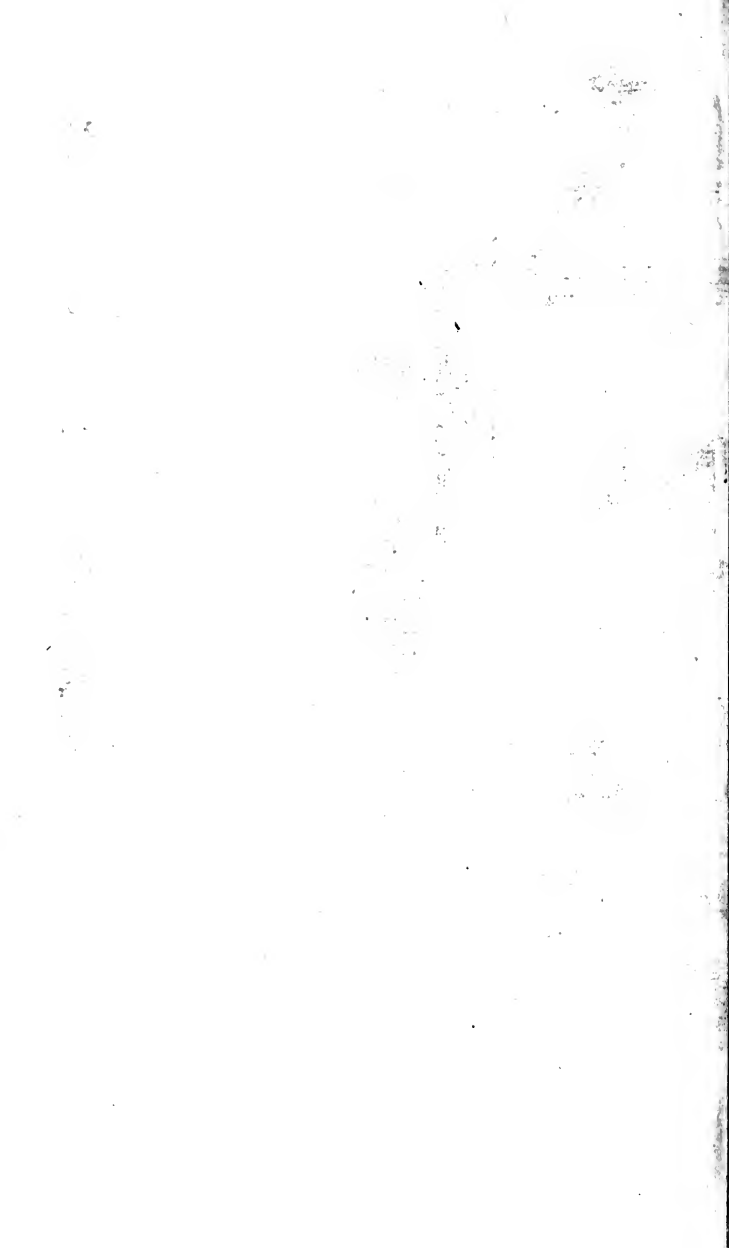
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T N E G E N D E B E E L D T.

Weest uwer ziele genadigh; die Godt wilt
bejagen; ende de oberledenen; ende begeeft
u kloeckelijck tot de deught.

B Emerckt hoe dat [A] de zielkens in 't va-
gevyer, door uwe deugt ende gebeden
hulpe versoecken, hebt medelijden met
haer, ende veracht hare begeerte noch [B]
des Engels vermaen niet, (gelijck [C] desen
onwijsen doet) want ghelijck sy haer von-
nisse ontfangen hebben, also sult ghy oock
het uwe ontfangen. Dus komt haer te hul-
pe (gelijck [D] desen sone sijne moeder) door
[E] offeranden, [F] ghebeden, ende [G] ael-
moessen. Och hoe blijden boodschap sullē
[H] de Engelen hier af overdragen! Indien
dese zielen eene [I] ure gegunt ware, peyft
hoe sy die besteden souden. Overlegt oock
oft uwe wercken aldus niet ghesuyvert en
moeten wesen; ondersoekkende of sy [K]
hout zijn, hoy, gout oft kostelijcke steenē.
Den heyligen Cyrillus seght, datmen kleyn-
ne sonden by stoppelen mach verghelijc-
kē, die haest verbrant zijn; andere by hoy,
daer den brandt wat langer in duert; maer
die noch grooter zijn, by hout, daer het
vyer meerder ende langer voetsel in vint.
Verwondert u over [L] Godts rechtveer-
digheydt, die dit al siet ende toelaet.

H E T

HET IX. CAPITTEL.

Van het sefte verweckfel, van de liefde die men moet hebben tot de zielen die in 't vagevyer zijn, oft de Meditatie van het vagevyer.

Het 1. point. Oberleght hoe dat ghy gemoet sout wesen/indien ghy wist/dat ghy verwesen waert om verbzant te worden / met een groote beschaemthejdt booz de gheheele werelddt / wat soudt ghy al doen/ oock alleen om dese maniere van doot met een andere te veranderen? boozwaer ghy soudt alle middelen hier toe gebzupcken. Ende is 't dan mogelijk als pемant ghelooft datmen om eene dagelijcksche sonde/dusdanighe ende soo langhduerige tozmenten moet lijden/ datmen nochtans die niet en soude willen/ niet alleen veranderen/ maer gheheel ontgaen/ dooz hem t'onthouden dikwijls van een ydel woort/ oft met eene klépne verstervinghe sy selven aen te doen? Bemerkht / waer 't sake dat ghy uwe ouders oft bzienden saegt in dese pijnen liggen/ hoe dat ghy u soudt gheboelen; besonderlijck waer 't datse uwe hulpe versochten dooz jammerlijck kermen ende klagen / pepnst of het u soude lusten te lachen/ ende u selven genoeghte aen te doen? Dus aenhoort haer roepen: Ontfermt u mijns / ontfermt u mijns/ ten minsten ghy mijne bzienden / ende zijt my behulpsaem waer ghy kont / en mooght/ met gebeden/ vasten/ ende aelmoessen.

Groutwelycke pijnen der zielen.

Job 19.

Het 2. point. Draegt haer wat sy lijden/ende waerom? ende ghy sult verstaen / dat de pijn die de zielkens lijden / de welke van de gheleerde de pijn des gheboelens wordt ghenoemt / soo groot is / als opt eenighen quaedt-doender oft martelaer in dit leven geleden heeft / gelijk het selve de H. H. Gregorius ende Augustinus betuyghen; jaec dat meer is/ datse meerder is/ als pemandt in dese werelddt soude konnen verdragen: soo dat Cesarius seght/ datse grooter is/ dan d'alder-wzeetste tyrannen souden konnen versinnen: ende wat en hebben sy dooz hare booshejdt

Soedanige dat de pijn des gheboelens is.

Gregor. in Psal. 37. August. de vera & fals. poenitent. cap. 18. Cesar. homil. 7.

De pijn
van 't gelte
datse moe-
ten derbē.

heydt niet bedocht! Ten tweeden / soo lijden sy de pijn van te derben het aenschijn Godts / ende is 't sake dat / als het gene daermen seer naer verlanght upt-ghesteit word al-hier / de ziele moepelijck ende lastigh valt; wat meynt ghy datse ghevoelen ende lijden / dooz 't lange derben van 't aenschouwen ende het omheisen van haren alderliefften Dader / ende Brudegom / daer sy soo lange naer verlanght hebben; ende dat so veel te meer / dooz dien datse het selbe in haer leden met silepne moeyten hadden konnen outgaen: 't welck sy nu niet sonder groote ende uytgesochte toymenten en kinnen betalen? Och hoe lastigh / hoe droevigh / ende moepelijck valt dese ballinghschay aen de vrienden ende kinderen / ende den genen die daer haken ende snacken naer Godt / als wesende de fonteyne van de levende wateren / tot dewelcke sy soo veel jaren ghearbeydt ende verlanght hebben te kinnen! Rechtveerdigh zijn nochtans d'oordeelen Godts ende waerachtigh.

Waerom
dat de ziele
den dit ijs
den.

Het 3. point. **B**emerckt om wat sonden dat de ziele dit lijden / ende ghy sult bebinden dat het is / oft om doodelicke sonden / van dewelcke de schult vergebē is; oft om silepne dagelijcksche sonden / gheleijckerwijs sonden moghen wesen pdele woorden / onachtsaemheydt in Goddelijcke dinghen / &c. Ten tweeden / ondervraeght haer wat ghevoelen datse nu hebben van de wellusten / ende van d'eere deser wereldt. Ten derden / wat eene wreetheydt ende onmenscheijckheydt dat het soude wesen / dese met twee of drie woorden te kinnen verlossen / ende dat te veronachtsamen / oft te vergeten / ende hoe dat u dit ter herten soude gaen / waer 't by aldien dat ghy in hare plaetse waert. Ende wat isser doch van noode om haer te verlossen / dan luttel ghebedekens te lesen / eenighe selmoessen te gheben / oft d'afiaten haer toe te voegen? Och hoe neerstelijck ende sozghbuldelijck soudē sy 't selbe te wercke stellen / waer het sake dat haer-lieden een upziken ghejont werde van penitentie / om van so grouwelijcke / nochtans rechtveerdige toymenten verlost te wesen! Ten laetsten / weet dat het dooz 't rechtveerdig oordeel Gods gheschiet /

gheschiedt / dat de ghene die onbermhertigh tot de overleden zijn / de selve oock naer hare doodt / geene hulpe van de levende en sullen beproeven ; ende dat het daer-en-teghen van de Goddelijcke ghenade / dus gheschickt schijnt te wesen / dat den ghenen die eene ziele upt het vaghevier heeft verlost / byna van zijne saligheyt boozsekert is : aengesien dat de God- bzuchtige zselkens seer danckbaer zijn / ende niet op en houden in den hemel te bidden booz den ghenen / van de welke zy wel weten soo veel deughts ontfanghen te hebben.

Het is een groote hulpe ter salicheyt vanden boozden zselkens.

Ghebedt voor de zielen die in't Vaghevier zijn.

O Vader der genade, ende Godt van alderley troost, weest de zielen ghenadigh, over de welke uwen heylighen naem aengheroepen is ; dat doch tot u come haer suchten ende kermen ; doet open de ooren uwer goedertierenheydt ; ende verthoont haer u aensicht, daer zy soo veel jaren naer verlanght hebben. Het is wel waer dat uwe oordeelen oprecht ende rechtveerdigh zijn, ende daer en is geen quaet mede gemengelt ; maer uwe barmhertigheyt gaet alle uwe wercken verre te boven. Spaert, Heere, spaert u uytverkoren volck, ende en stelt uwe erffenisse niet tot een verwijt, datse bespot worden van hare vyanden. Verleent my gratie dat ick haer door gebeden, door vasten ende Godtvruchtighe wercken soude moghen helpen, en brenghen tot het genieten van uwe Goddelijcke Majesteit. Want ick wel wete, dat zy mijns beter sullen ghedachtigh zijn, gekomen zijnde in u rijck, dan den schencker van Pharao Josephs indachtigh was : maer met reden souden de menschen my met de selve mate wederom meten door u rechtveerdig oordeel, naer mijn doot, daer ick dese zielen nu mede gemeten sal hebben. Daer en is voorwaer niet wreeder, dan te hooren dese woorden : Ontfermt u mijns ; en t' aenschouwen met de oogen ons geloofs, dat brandende vier, ende de grouwelijcke tormenten, en hem niet gheweerdighen met luttel Ghebedekens, oft eenighe aflaten, te helpen uwe alderlieffste zielen tot de welke ick oock verbonden ben. Och, hoe souden zy

Helpt de zselkens in't vaghevier door uwe gebeden / etc. en zy sullen uwe by Godt ghesachtigh sijn.

de uren overbrenghe, die ick soo onnuttelijk laet voorby gaen! hoegrooten profijt souden zy in korten tijdt doen in de Godtvruchtigheyt! Hierom begheere ick met uwe gracie gheholpen sijnde, in sulcker voegen mijn leven aen te stellen, ende de wellusten met de ydelheydt des wereltds te versaken, op dat ick niet en kome in de plaetse haerder tormenten; maer dat ick ontbonden sijnde van dit stervelijck lichaem tot u mach komen, tot u, die daer zijt de begheerte mijnder herten, de ruste, de blijdschap ende glorie, daer ick duysendtmael naer verlanght hebbe, Amen.

Practijcke om de zielen die in't Vaghevier zijn,
behulpigh te wesen.

Sp zijn te
helpē vooz
fundatien/
ghebeden/
aelmoeffe/
aflaten. &c.

TEn eersten/ soo kanmen besozghen dat de Godt-
vruchtighe fundatien ende instellinghen/ onder-
houden worden.

Ten tweeden/ hier toe dagelijcks seckere ghebe-
den en aelmoessen schicken / ende dat soo dickwijls
alsmen hem op eenige reyse begeest oft ober straten
gaet.

Ten derden / ghedenckenisse houden van zijne
oberleden weldoenders ende vzienden / ende bidden
vooz hare zielen. Tot dien eynde soo placht in veel
steden den ghenen die 's nachts omgaet / den geloo-
bighen hter toe te bermanen.

Ten vierden/ ober 't kerck-hof gaende/ eenen De
Profundis lesen / oft eenighe andere Ghebedeliens/
e..de oock alsoo dickwijls alsmen passeert vooz by
eenigh gherecht oft plaetse der justitie.

Ten vijften / hem jaerlijchs laten voozstaen / dat
wy nu oberleden zijn/ ende Ghebeden behoeven/ en-
de in't hemelijck doen het gheene datmen den o-
berleden ghewoon is te bewijzen / gelijk wy weten
dat verschepden gheluckelijck ghedaen hebben.

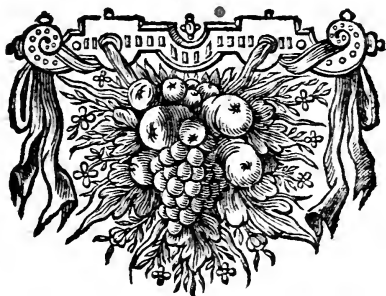
Ten sesten / d' aflaten neerstelijck de zielkens toe
voeghen. Ende het schijnt voozwaer eene groote
wzeethepdt te wesen / dit alsoo te veronachtsamen.

Schiet-Gebedekens.

Rechtveerdigh zijt ghy Heere, ende recht is u oordeel, maer weest gedachtigh uwer bermhertiger wercken, die van den beginne des wereldts geweest zijn. Pfal. 118.
Pfal. 24.

Waerom zijt ghy Heere verre wech-gegaen, ende versmaedt ons in de bequame tijden, in de tribulatie? Pfal. 9.

Hoe langh sult ghy uwe ziele vergeten tot het eynde? hoe langh keert ghy u aensicht van die? Pfal. 11.

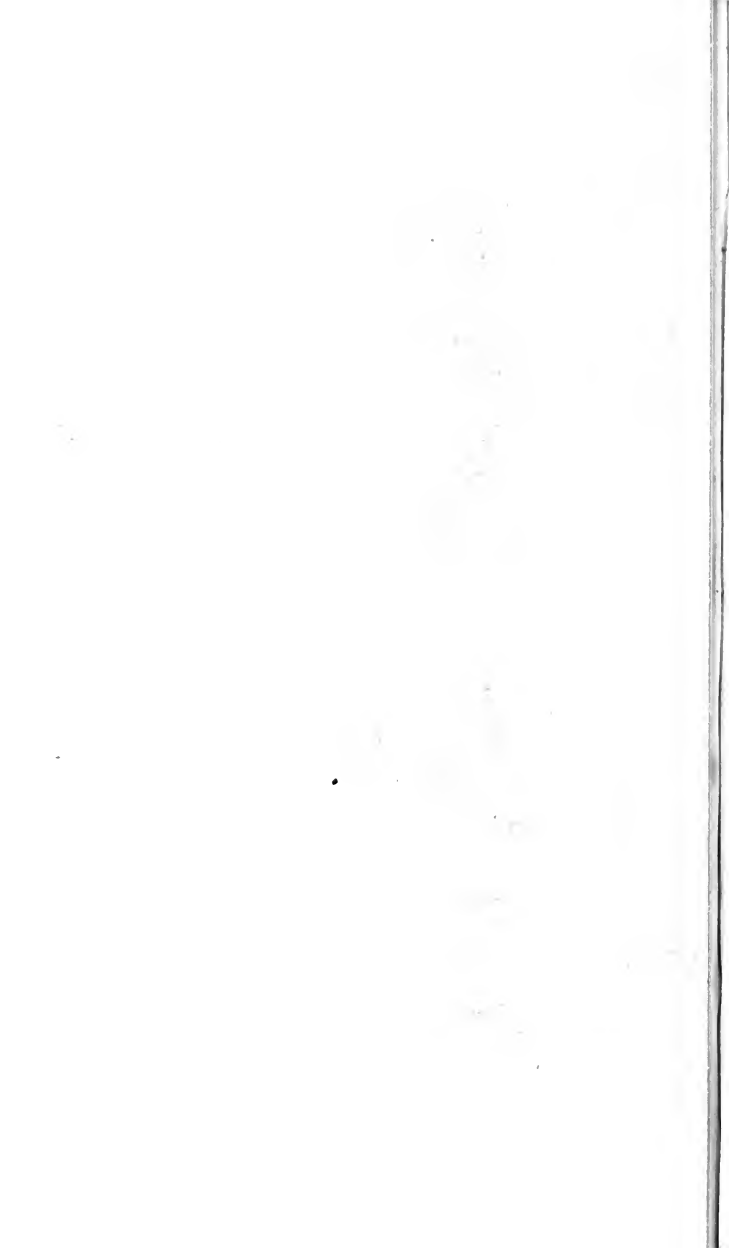

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X. B E E L D T.

Bemerckt hoe wijdt ende breedt dat den wegh is / die tot de verderbenisse leydt / ende hoe veel zielen dat ghy soud konnen verlossen/waer 't by aldien dat ghy de volmaecktheydt ter herten naemt.

B Emerckt het [A] groot getal der gener die verloren gaen: de welke [B] den duyvel aenlockt, ende [C] doorschiet met heymelijcke listen en lagen door de [D] ydelheyt daer hy achter schuylt, [E] de wereltd treckt ende drijft voorts, te weten, door hare wetten: ende eylaes! daer wordender gevonden die [F] van selfs in de helle loopen; [G] helpt dese met exempel, woorden ende Gebeden: och! siet hoe onseker dat het betrouwen van [H] eenen sondaer is, te weten, op een spinne-webbe, gelijk wy hebben in het 8. cap. van den Propheet Job, waer mede den mont oft put van de helle overdeckt wort. Aensiet hoe dat [I] de Engelen een yegelijck tot yver verwecken: ja dat meer is, hoe dat [K] dē Koninck Jesus Christus selve (waer het noodigh) gereet is op der aerden te komen, om [L] de zielen die in perijckel zijn, te verlossen, ghelijck dit aen [M] den Bisschop Carpus, hier voortijts te kennen gegeven is, so ons verhaelt Dionysius Areopagita.

HET X. CAPITTEL.

Meditatie van het sevenfte verweckfel, 't welck is den yver der zielen.

DE voorstellinge der plaetse, gelijk ons in het beeldt beteeckent wort.

Het gewoonelyck Gebed.

Het 1. point. Bemerkct ten eersten de helsche tozmenten/ waer mede dupsent en dupsent zielen eevelyk gepijnicht worden/van de welcke sy bezijt soude hebben geweest/hadde hem yemant met den yberder Apostelen tot het ampt begeben om haer te bekeeren / dooz welcken middel noch oock veel soudē kunnen bezijt worden. Ten tweeden/siet opwaerts tot den Hemel/ en bemerkct hoe dat de gelucksalige zielen/God in den Hemel alle eere bewijfen/met onuptsprekelycke vzeugt van haerlieden selver/ en met eene sonderlinge glorie van God almachtig: welke saken waer 't dat ghy die ter herten wildet nemen/hoe grootelycks soud ghy de glorie Gods/en de saligheyt der zielen connen vermeerderen/en boozts oock hoe veel soude hier toe helpē/waer't by aldiē dat ghy met eenen kloecken moet/ulwe sinnelyckhepdt temdet en dese quade beroerten N. Ten derden/bemerkct in hoe groot een verijckel dat den sondaer is; want boozwaer gelijk de spinne-webbe is zyn betrouwē. Oberlegt den staet der saliger ende onsaliger.

Het 2. point. Bemerkct hoe groot dat de hooghwerdighheyt van Godt is/ hoe grootelycks dat het betaemt datse van eenen yegelycken ge-eert ende bemindt worde. Ten tweeden/ hoe seer dat hy dit begeert en wenscht; want hy heeft zyn selven hierom vernedert / de gedaente van eenen dienaer aenemende/den menschen gelijk geworden/ ende van wesen gebonden als eenen mensch; op dat hy in sulcker boegen / als eenen goedertieren Herder / zyn schaepken op sijn schouderen wederom bzenghen soude. Ten derden/ ende dit niet alleen/maer dat hy hier-en-boben onmenschelycke tozmenten/ende ten laetsten oock de doodt geleden heeft / om de zielen met sijn dierbaer bloedt te verlossen / ende ons booz hē te supberen een aengenaem volck / gestade-lyck Iob 8.

Philip. 2.
Godt is alle eere werdigh die hem booz ons soo vernedert/ende so veel upt liefde geleden heeft.

Tit. 2.

lijck volgende goede wercken. Ten vierden / dit en heeft nochtans sijner onepndelijcker liefde niet genoegh geweest / maer is oock bereypt vooz elcke ziele in 't bysonder wederom neder te dalen uyt den hemel / ende hem te weerddigen den kelck van sijn bitter lijden noch eens te smaecten / op datse tot hare salighepdt soudē mogen geraecken. Oberleght oft ghy oock Godts pber in u hebt / ende oft ghy geern u selven / ende al wat u aengaet / vooz de salighepdt der zielen / ende vooz d'eere van Godt almachtigh te pande stelt : oft dat ghy hier-en-tegen niet het minste van u gemak ende eere en wilt derben/waer dooz de zielen die met het dierbaer bloedt ons Salighmakers gekocht zijn/soudē mogen tot hare salighepdt geraken?

Neerstighepdt des dubbels ende sijnder medegesellen om de zielen te vernielen.
1. Petr. 5.

Het 3. point. Bemercckt ten eersten de uytnemende neerstighepdt die den dubbel gebzupct ; want hy gact om als eenen bzieffschenden leeuw / soeckende dien hy verflinden mocht / ende sepnt sijne medegesellen aen allen kanten / om de zielen te vernielen / ende met hem te trecken in de eeuwige bederbenisse. Verfoept uwe traeghepdt / vooz sijne wackerhepdt ; ende aengesien dat sijne dienaers / 't 3p menschen / 't 3p dubbels / so neerstigh zijn om de zielen te bederben / en laet uwen dienst niet gebzecken om die te helpen. Ten tweeden / aensiet met wat manieren dat den byant de menschen soeckt aen te locken / te weten / met eene welluste die eenen oogēnblick duert / of met eenige korte ende verganchelijcke eere / welke oock al gemenght zijn met groote bitterhepdt / ende die de ziele tot geender tijden en konnen versaden. Ten derden / oberleght dese woorden : Soo langhe als ghy 't eenen van desen minsten gedaen hebt / soo hebt ghy 't my gedaen / ende hoe dat ghy behoozde gemoet te zijn / om uwen eben-naesten te hulpe te komen / die in sulcken noot gestelt is ; aengesien dat onsen Salighmaker seght : dat het hem al gedaen wort / 't gene men aen sijnen ebennaesten doet / gelijckerwijs dat hy dit in den dagh des oordeels vooz de geheele werelt openbaerlijck sal verklaren.

Matt. 25.

Gebedt

Gebedt om eenen yver der zielen te verkrijgen.

O Chriſte Ieſu, Verloffer des werelts, die ons met u dierbaer bloedt verloſt hebt, ende hebt uwe koſtelijcke ziele voor ons tot in der doot toe te pande geſtelt; worpt toch uwe oogen op ons; want de helle heeft haeren muyl open gedaen ſonder eenigh eynde, ende ruym is geworden den wech die daer leyt ter verdoemeniſſe, ende veel zijnder die door deſen ingaen: maer engh is den wegh die ten leven leyt, ende luttel zijnder die dien vinden. Hierom faelgeren mijn oogen door de tranen, ende mijn binnenſte is heel ontſtelt, mijn herte is uytgeſtort op de aerde; want onſe vyanden zijn geworden in 't hoofd, onſe vyanden ſijn rijck geworden om de menich-
 te van hare ſonden, ende de Princen uwes volcks, die haer hadden moeten als eenen muer tot beſchermeniſſe voor u huys ſtellen, deſe ſijn wech-gegaen ſonder ſterckheyt. Is 't ſake datter eenigh tijdelijck gewin te verwachten is, men reyft ende rotſt de geheele werelddoor; maer daer gaen ontallijcke zielen verloren, ende daer en is niemant die 't overdenckt in ſijn herte. Wie ſal mijnen hoofde water geven, ende mijnen oogen eene fonteyne der wateren, ende ick ſal beweenen dagh ende nacht de gedoodden mijns volcks? maer des Heeren bermhertigheyt heeft gedaen dat wy niet heel verdaen en zijn; want ſijne bermhertigheden en hebben niet geſaelgeert. Den Heere en ſal in der eeuwigheyt niet verſtooten. Want heeft hy verworpen, ſoo ſal hy oock ontfermen, naer de menighvuldigheyt ſijnder bermhertigheden. Want ghy hebt in der waerheyt, o alderſoetſten Ieſu onſe weedommen geleden, ende met uwe ſtramen hebt ghy onſe qualen geneſen. Weeft gedachtigh dat ghy geſtaen hebt, ende tot noch toe ſtaet in de tegenwoordigheyt van uwen hemelſchen Vader, om ons een goet woort te verleenen: opent doch de oogen der verblinden, op dat ſy u mogen kennen ende beminnen; doet open de ooren der dooven, op dat ſe uwe ſtemme aenhooren, o Vader onſer zielen, weeft onſer aller genadigh; want daer en is geen anderen die ons beſcherme, oft onſen middelaer zy, dan ghy onſen Heere onſen Godt, Amen.

Isaiæ 5.
 Matt. 7.

Thren. 2.
 Thren. 1.

't Berlies
 der zielen
 is te be-
 klagen.
 Isaiæ 57.
 Jerem. 9.

Thren. 3.

Isaiæ 53.

Practijcke om den yver der zielen te oeffenen.

Sticht u
wen nae
sten doo
goet exem
pel / ten 2.
doo God
bzuchtighe
propooste.

TEn eersten moetmen sijnen eben-naesten goet exempel geben / ende sozghbuldelijck onderhouden 't ghene aengaet de stichtinghe van sijnen eben-naesten. Maer dit moeten vooz al de geestelijcke ende religieuse persoonen doen / op dat de menschen moghen hare goede wercken sien / ende glorificeren den Vader die in de hemelen is.

Ten tweeden / boozts-bzenghen eenighe Godtbzuchtige t'samen-sprekinghen / ende beletten onnutten klap / die de goede manieren plachten te berderben / schouwen ende beletten oock oneerlijcke ofte lichtbeerdighe lledekens.

Ten derden / niemandt in sijn huys-gezin ontfangen om te dienen / 't en zy datse beloben alle maenden te biechten ende te communiceren. Het selve mach dienen in arbeyders te huere / in aennemen van soldaten / &c.

Ten vierde / lichamelicke weldadē daer toe schikken / dat ghy van den selven pet geestelijck wederom krijgt. Aldus heeft den Sinte Ignatius (genoodet wesende om te spelen een spel / in het welck hy niet erbaren en was) hem met dese conditie tot het spel begeben / dat den verlieser eenige dagen soude moeten leven naer het gebiedt des genes die gewonnen soude hebben : dus heeft hy desen mensch die verloren hadde opgeleydt de geestelijcke oeffeninghen oft meditatie die men ghebzuycht om sijn leven te bekeeren : ende dooz desen middel heeft hy hem op eenen goeden weg gebzacht. Aldus hebbe ick op sommige plaetsen gesien datmen niet eer d'aelmoeffen uyt en deydte / booz dat de ontfangers oft armen de Christelijcke leeringhe gehoozt hadden. Op ander plaetsen dat die van de Broederschap van onselieve Vrouwē elck in 't besonder eenen armen kose aenden welcken sy een aelmoeffe uytdeyden / naer dat sy het H. Sacrament des Outaers genut hadden.

Ten vijfden / de siecken / de bedzuchte menschen / de gehangenen / ende die in de gast-huysen zijn / besoecken / ende haer de Godtbzuchtighepdt aenprijfen.

Dijfbaer
ghebruyck
van den
S. Ignatius.

Besoecke
de bedzuchte
te ende
siecken.

sen. Want men nimmermeer gereeder en is/om de salige bermaninghet aenhooren/ dan als men in tegenspoet is/ ende oock als men metter daedt geholpen wordt. Nocht men moet sy seiven niet laten boozstaen/ dat dit een Christen-mensch die rijck is niet en betaemt; want wy weten/ dat in den dagh des oordeels ons/ om so te spreken/ alleen te staen sal komen 't gene wy den armen gedaen sullen hebben.

Ten seften/ geestelijche boeckshens/ beeldshens/ ende roosen-hoepshens upt deplen: de rijcken zijn wel in andere dingen upt-gestozt ende mildt/ maer hier in onachtsaem.

Ten sebensten/ de Christelijche leeringe/ ghelijck Verbozert naer u hermogē de Christelijche leeringhe. hoven ghesepdt is/ verbozderen/ ende desghelijcken de scholen/ ende Godtbzuchtighe huysen van weesen ende weduwen/ ende in de selve meerdere sorghe draghen van de Godtbzuchtighepdt/ ende het gene dat de ziele/ dan dat het lichaem aengaet.

Ten achtsten/dese onderhouden die de bekeeringe der zielen beherten/ want die eenen propheet ontfangt/ in den naem van eenen propheet/ die sal den loon eens propheet's ontfangen. Dus heeft den S. Faberius de Koninginne van Portugael gheraden dat se het geldt/ 't welck haer ghegeven wierdt boozmuplen ende pantoffelen/ toe soude willen epgenen aen de bekeeringhe der zielen; Ende aldus geschiet het dickwijls/ dat soodanighe die niet en prediken/ noch en leeren/ oft die de Christelijche leeringe dooz haer selven niet en konnen boozts leeren/dooz eenen anderen dickwijls veel profijtelijcker doen. En gelijckerwijs dat pemant/ die eenen geuschen Predikant onderhouden/ en geben soude/ al wat tot zynen behoebe dient/ soude schuldig wese van dien Godslasteringhe/ en het verlies der zielen/ dat hier naer soude volgen; alsoo/ is het oock waerachtig/ dat het den genen die contrarie doen contrarie gebeuren sal.

Ten negensten/ is't by al-dien dat pemant van Godt gestelt is/ om eene gemeynte te regeeren/ om Magistraten te stellen/ soldaten te vergaderen/ &c. Zijt ghy in officie/ booz al bekeersticht de Godtbzuchtighepdt. dat die booz eerst in sy selven/ ende daer naer oock in eenen anderē sorge dzage booz de Godtbzuchtighepdt.

Want het is kennelijck dat hem een peggelijck terstont boeght naer de goede / oft quade manieren der gener die in Oberheyt gestelt zijn. Want al is 't dat ter selden pemandt soo boos ende goddeloos gebonden wordt/die het volck/ oft sijne onderfaten tot ongoddelijckheyt vermaent/oft dwingen wilt/en dooz woorzen oft wercken daer toe verwecken; 't is nochtang nootsakelijck oock alle verargeringhen en alle openbare sonden wech te nemen. Want is 't sake dat het waerachtig is/dat d'exempelen trecken/ende de woorzen bewegen; soo moeten wy ernstelick by ons selven overleggen/ hoe grouwelijcke sonde dat 'et is/ eenen anderen tot bal te brengen. Ende hierom is 't/ dat de Schrijtuere seghet : Den kleynen wort vermehertigheyt verleent/maer de machtige sullen machtelijck pijn lijden: Kengesien dat wy dickwijls sien/datse niet alijt een ander in Godbzuchtigheyt te boben en gaen/die boben andere in eere verheben zijn.

Ten thiensten / 't gene dat gesept is van de Oberheyt/ ende hare verkiefinge/ dient so veel te meer in den krijgh/ 't zy datter gesproken wort van de Weltheeren/'t zy van de soldaten. Want dat by de vryheyt ende onghelondenheyt van leben die daer onder de soldaten placht te wesen/ noch oock komt het quaet exempel/ van haren Welt-heer; so en kan het anders niet gheschieden / oft de Godtbzuchtigheyt moet gentsch en geheel te niet gaen. En overmits/ dat alle heerschappye is in de handen Gods/ en dat hy dit geeft den genen die hy wilt / ende van hem alleen de victorie te verwachten is; soo blycht klaerlijck genoegh / dat de sonde van den Capiteyn / oft sijne deugt/ grootelick hier toe helpt. Want is 't sake dat ter oorzake van eene sonde alleen van Achan/den leger van de Israelliten verflagen is geweest; wat salder te verwachten wesen/is 't by aldien dat den Capiteyn/met die berpe/rooberpe/kerkschendinge/onkupscheyt/en hooberdigheyt/ de gramschap ende tooznigheyt van God almachtig over sy selvé/en over de sijne is verwekende? De kinderē van Israell waren te velde getrocken om 't geslacht van Benjamin te straffe; maer overmits datse te seer stonde op hare

Sap. 6.

Dan. 4.

Iosue 7.

De sonden der Welt o: bersten en de soldatē heletten dickwijls de victorie/ ende zijn oorzaak van de nederlage. Lucie. 20.

hare krachten en menigten van volck/ zijn tot twee reysen toe verdzeben/en verflagen geweest. Wat salder geschieden / als de soldaten niet alleen te seer en staen op hare epgheue bzymigherdt / maer oock alle boosheden en schelmerpen toeghe daen zijn? Doozwaer / sck soude geerne de Obersten van den legher willen bzaen/ oft sy haer late boozstaen/dat sy van Godt meer dooz goddeloose soldaten/de victorie/ en oberhant van hare byanden verwachten / dan dooz goede en Godtbzuchtige? Is 't sake datse my booz antwoozde geben/dooz goede;so moeten sy alle neerstigheyt doen/datse sodanige upkiezen / ende sulche soldaten allenghshens maken. Want als dese haer selven verhoobeerdigen dooz hare victorien / en het rijk der goddeloosheyt dagelijcx verbzypden; meynt ghy oock niet / dat Godt lichtelijck toelaet dat alle ketterpe / ende boose manieren herwaerts ende derwaerts haer sullen verbzypden? Ghy acht grootelijcx in eenē soldaet de bzymigherdt des lichaems; waerom niet meer eene goede ziele? Ghy en begeert niet den genen die slap ende krank van lichaem is;ende waerom is 't/ dat gy aenbeert den genē die eene boose en quade ziele heeft/en die tegen Godt strijft? Laet ghy u boozstaen/ dat den genē die booz sy selven niet nut en is / eene gemeynte pzoofijtig sal wesen? Of dat hy u getrou sal wesen / die Gode niet getrou en is? Meynt ghy/ het quaet dooz quaet/ het byer dooz het byer upt te blusschen/ de Godtbzuchtigheyt dooz de booshepdt te verbzypden; het rijk van de deught/dooz hare tegen-partpe; Godts bziendtschap/ dooz sijne byanden; sijne eere te verboozeren dooz de gene die hem crupten / en die de tempels haerder zielen/ ende desgelijcken van andere schenden en ontceeren? Den Koninck van Juda is in de H. Schrifture verwonnen geweest / om dat hy sijnen legher met de goddeloose vermengelt hadde; wat meynt gy dat hem soude overgekomen hebben/hadde hy sijnen legher van sulche boose menschen by een vergadert? Ic late staen / dat de soldaten die goet van conscientie zijn/ mede oock sterck en bzoorn zijn/ende dat Godt hier en boben met haer becht; en dat dese die so qua-

Den soldaet die booz sy selven niet en dooght/ en is oock niet my booz deffepublijcke.

3.Reg. 22.

God becht met de Godtbzuchtige soldaten.

lijck

lijck bedacht zijn/dat sy Godt/ende sijn gebodt veracht hebben / noch vooz haer selben / noch vooz het gemeyn goet; maer vooz den dupbel van der hellen/den welcken sy dienen/ oozloge voeren. Dus behooren de Delt-heeren t'oberlegghen / wat ampt datse bedienen / ende wat gelegentheden datse hebben om haren yber te beoeffenen / ende datse oberfulckig deselve op sijnen tijdt te werck moeten stellen ; op dat d'ongoddelijckhejdt / niet bzyeder heerschappye en hebbe/dan de Godtbzuchtigheyt: ende datse weten/dat luttel goede menschen veel quaden te boben gaen in de gratie / en goede jonste by Godt almachtigh. d'Exempelen hier af/ en gebzyeken ons niet:en wie sal hier aen twijffelen? dan den genen/die soude derren segghen / dat Godt almachtigh / het quaedt niet en straft/ noch het goet niet en vergeldt?

Schiet-Gebedekens.

- Pfal. 21. **M**Aer ghy Heere, en vervremt uwe hulpe niet verre van my, tot mijnder helpen, fiet toe.
- Ibid. Godt verlost mijne ziele van den sweerde, ende mijne ziele uyr de macht mijnder vyanden.
- Pfal. 88. Hoe lange Heere, sult ghy tot den eynde u afkeeren, hoe langh sal uwe gramschap, als een vyer seer ontsteken worden?
- Pfal. 34. Heere wanneer sult ghy 't aensien? Stelt wederom mijne ziele van hunne quaet-willighejdt, ende van den leeuwen mijne eenige.

HET XI. CAPITTEL.

Van de oeffeninghen daer sy toe verweckt worden die eenighen voortganck doen, waer af het eerste is, de mortificatie oft verstervinge.

Wat dat mortificatie is.

MEn soude by nae eenen grouwel hebben / allcen maenhoorende desen naem / gelijk oock als men spzeect van billen/ende branden:maer als dese dingen ingesien worden / als eene medecijne/ ghelijckse waerachtelijck zijn / alsdan sullense aenghenamer wesen. Want dese mortificatie/ anders niet en is / dan sodanige oeffeninge waer dooz met Gods gratie het ghene in ons kranck is / ghesont ghemaecht wort;

wozt; 't gene from en slim is/ recht wozt; dat doncker was/ klaer wozt; 't gene in den wegh der deugden bitter was/ soet/ ende genoeghlyck wozt. Ten laetsten/waer dooz de genepghelyckheden der ziele endes lichaems/die dooz haer gewelt describe / naer de erf-soude beroeren ende ontstellen/dooz de rechte redene in bedwanck gehouden worden / en waer dooz den mensch voldoet dooz de sonden / berwint sijne behoringhe / sticht sijnen eben-naesten / maect dat sijnen ghebeden krachtigh zijn / ende komt ten laetsten tot sijnen eersten bzedde/ ende onnooselheyt.

Dese versterbinge is tweederley; d'eene uytwendigh/ ende lichamelijck/ d'andere inwendigh/ ende gheestelijck. d'Uytwendighe is / dooz dewelcke het lichaem met basten en andere straffigheden getemt wozt / ende de vijf sinnen naer de rechte redene geschickt worden: waer af den H. Apostel Paulus spreekt: Ich kastijde mijn lichaem / ende brenghede dat onder het bedwanck/ op dat ich by abontueren / als ich den anderen gepredickt hebbe/ selve niet verworpen en worde. De geestelijcke versterbinge is / dooz dewelcke de genepghelyckheden des herten / ende der zielen gebroken worden.

Welcke hare bepleginge is.

I. Cor. 9.

Ende al is 't saecke dat het Gebedt seer geprefen wozt/dooz de gene die van geestelijcke saken schrijben/ ende als d'eerste deught genoemt wozt/nochtang en is de versterbinghe niet min nootfakelick/ ende en wozt van deselve niet min geprefen. Soo dat den Apostel segt: Want is't dat ghy na 't bleesch leeft/so sult ghy sterben/maer is't dat ghy dooz den geest de wercken des bleeschs doodt / so sult ghy leven: want die Christo toebehooren/die hebben hun bleesch gecrupst met de gebreke/en quadelusten. En gelijkertwijs dat de versterbinge den oprechten weg is/om tot het Gebed te geraken/also en leyt het Gebed den mensch niet alleen tot de versterbinge/maer dwinght den selven derwaerts en maect het selve smakelijck. Dus klimt op met de Brupt tot de berg van moztihen/te weten/tot moztificatie/en den heubel des wieroochs; leght af den ouden mensch/ende trekt aen den nieuwen mensch/die na God geschapē is:

Hoe nootfakelijck dat de versterbinge is.

Rom. 8.

Gal. 5.

Cant. 4.

Ephes. 4.

is: ende gelijk de serpentē hare oude bellen tusschen eenige steenrotsen afstroopen/also behoorden wy onse oude manieren af te leggen/ en dat byzwilliglick. So nochtang/ dat/ als ons eenige versterbinge/ van eenen anderen aengedaen woort / wy dat dan als van de hant Godts nemen/ met sulcken herte/ als wy de medecijne ontfanghen upt de handen van den Doctoor/ ende eenige hulpe ende bystant soudē aenbeerdē van eenen getrouwen bziendt.

Wat dat wy alderneest behooren te versterken.
D'eygen liefde.

Wy moeten booz al in ons sterben d'eygen liefde/ dat is/ het gene/ waer dooz wy al te seer ons eyghen baet en gemak in alles soecken: dese eygene liefde/ kan ook booz haer boozwozpsel hebben/ yet dat geestelijck is/ booz so veel als dese dingen eenig profijt/ oft genoechte in haer begrijpen; ende dese en is dickwijls niet min schadelick/ als eenige de welcke haer bekommert met 't gene dat der sinnen vermakelijck is/ gelijk soude mogen wesen/ eere/ rijckdommē/ en andere dusdanige tijdelijcke goederen. Want aengesien dat onse volmaecktheit hier in gelegen is/ dat wy in alles den Goddelijcken wille volgen: dieshalven/ is 't sake dat yemant dooz dese eygene liefde/ in het gene dat de ghelijchozsaemheydt aengaet/ wederspannigh is/ ende al te seer verballen is op sijne oefeningen/ oft al te seer is van sijn eygen verstant/ desen en hindert sy selven niet min/ dan den eersten.

D'uytwerckinge van dese liefde.
2. Tim. 3.

D'uytwerckingen van dese eygene liefde worden verhaelt van den Apostel Paulus: In de laetste dagen/ segt hy/ sullen daer menschen zijn hen selven liefhebbende / gierige / hooghmoedighe/ hooberdige / lasteraers/ den ouderen onghoozsaem/ ondankbarige boose wercken doende/ sonder bewegelijckheyt/ onbzedelijck/ beschuldigers/ onkupsche/ wzeet/ sonder goedertierenheyt/ verraders/ krijgelaers/ opgeblasene / ende liefhebbers der wellusten / meer dan Gods. Andere tekenē van dese eygene liefde zijn/ een beschaemte/ ter oozsake van sijne natuerlicke gebreken; hoewel men om geene andere oozsaecke beschaemt en behoort te wesen / dan om datmen Godt almachtigh vergramt heeft: maer eyghene liefde doet schamen datmen van slechte afkomstē is/ ende
men

men wil zijne gebreken onschuldigen/ handelen van dingen daer onse eere aenkleeft; van een ander berfmadelijck/ van ſp ſelven eerlijck en hoogelijck geboelen en ſpreken; alleenlijck trachten naer al wat hoog en verheben is/ en dat ons doet groot achten; alleen ſozghbuldigh ſijn om ſp ſelven te wederhouden/ in dingen die in 't openbaer gheſchieden/ en niet in het gene dat heymelijck ghebeurt; tijdelijcke ſaken beneerſtigen/ eeuwige beronachtfamen; eerlijck onthaelt wesen/ zijne Godbzuchtighe wercken achterlaten/ ter oorzaken van het bonniſſe der menſchen/ &c.

Het gene dat men hier-en-tegen kan gebreken/ ſoude mogen wesen/d' eere ſchouwen/ zijne gebreken diſcretelijck openbaren/ ſp ſelven geenſins onſchuldighen/ van ſp ſelven/ oft van yet dat ons aengaet ſonder noodt nimmermeer ſpreken; in het gene dat het lichaem aengaet/ niet begheeren dat onnoodigh is/ oft dat alleen tot eenige welluſte dient/ maer alleen noodtſakelijcke dingen/ende (booz ſoo veel als 't ons aengaet) wenschen hier in gheene ghenoechte te voelen. Ten laetſten/ eenen alder-beſten middel is 't/ alle zijne wercken doen met eene ſubbere ende oprechte meyninge/'t zy dadelijcke/'t zy krachtelijcke/ de welke ſpruyp up de ghene die te boozen ghedaen is gheweest; niet ten opſichte van ons eegen baet/ maer om dat Godt ſulcks begheert/ ende tot profijt van onsen ebennaesten/ &c.

En ander ghebreck moeten wy dooz de verſterbinge overwinnen/ te weten/ onsen eegen wille/ een ſeer ſchadelijcke melaetſcheyt onser zielen/ dewelcke deſgelijcken de goede wercken ſcheyndt en bederft. Waerom/ ſeyden de Joden/ hebben wy gebast/ende ghy en hebt niet aensien; wy hebben onse zielen berootmoedicht/ ende ghy en hebt niet geweten? Ende den Heere heeft geantwoort: Siet in den dach uwes bastens wordt uwen wille gebonden.

Den eeghen wille is/ die ons niet ghemeyn en is met Godt/ ende de menſchen; maer die ons alleen eegen is: als wy 't gene wy begeeren/ niet en doen ter eeren Godts/ noch tot profijt van onsen eben-naesten/ maer ten opſichte van ons ſelven; niet booz ons nemende

De remedien hier tegen dienende.

Maer moet deſgelijcken verſterben ſijnen eegen wille. Iſaia 58.

Wat het is d' eeghen wille.

nemende hier dooz Gode te behagen/ende eenen anderen te bate te komen / maer alleenlijck te voldoen aen de genepgelijckheden ons gemoets.

Watse
hoort
bynght.

Hier upt komen en spruyten verscheyden andere fauten; want ghelijckerwijs den H. Augustinus be-
toont/ alle sonden nemen hier upt haren oozspronck.
Want die eene slabe van sijne eygen wille is/ is me-
de nieuwigierigh/ ongestadigh/twistig/qualijck kon-
nende verdragen onderwesen en onder-recht te wo-
den / vol ontschuldighen / ende de selve altijt aen de
hant hebbende/van sijn eygen goetduncken/en geer-
ne sijnen eygen wille doende / niet willende staen on-
der eens anders bebel/ in dinghen die de ghemeynte
aengaen/ traegh ende onachtsaem zyn/in eygen ge-
mack neerstigh ende sozghbuldigh.

Middelen
ende reme-
dien hier
tegen.

De middelē en remedien hier en tegen/mogē we-
sen: Ten eerste alle nieuwigierigheyt bypdeden/oeffe-
nen hem in de gestadigheyt; en om in een woort al te
begrijpen / de boozseyde fouten/met 't gene dat daer
tegen is/verbeterē/en eens anders wille geerne vol-
gen/al en is 't onsen oversten niet. Dit geeft ons ge-
noeg te kennen den Apostel als hy segt: Weest onder-
danigh alle creaturen om God. Want dit den eygen
wille doot / en verdrijft de begeerte van prijs en lof /
welck een quaet gebroetsel van den eygen wille is.

1. Pet. 2.

Mē moet
oock doo-
den de be-
geerten
van eer-
gierigheyt.
Ioan. 5.

Dus moetmen ten derden uptoepen de begeerte
van eergierigheyt/welck is een groot fenijn in het
geestelijck leven / want hier dooz ons gheloobe oock
dickwijls komt te wanckelen. Hoe mooght ghy ge-
looben/segd de Waerheyt/die glorie van malkande-
ren ontfangt? Want daer en is geene sonde die haer
boozder verbruyt heeft/en noch hedensdaeghs booz-
der uptstreckt dan eergierigheyt: want ten opsichte
van eere/ ende om groot gheacht te worden/ doen de
menschen meestendeel hare wercken / ende oock de
heydenen en hebben geen ander eynde: want de we-
tenschap/ eere/ rijckdommen/ schoonheyt/oberdaet
in kleederen / 't en zy datmen hier in ghepzesen ende
gesien wordt/ en sijn niet seer geacht.

Dat re-
medien
hier tegen
zyn.

Men moet dan by sy selven sluyten/datmen geene
eere aenbeerden en sal / 't en zy sake dat dese ons op-
ge-

geleydt woꝝdt van den geuen die ons kan gebieden/
 oft dat sulckis goet gebonden woꝝdt van onsen gee-
 stelijcken Dader : maer dat men nochtans sijn herte
 daer op noyt en sal laten rusten. Men moet somwij-
 len eenigen eerlijcken staet ende ampt aenbeerden/
 te weten/ als de gehoꝝrsaemhepdt sulckis soude ber-
 eyschen/ oft den noot ende het profijt onser zielen/ oft
 den booztgancck van onsen eben-naesten / oft wel de
 berberpdinge van de glorie Gods. Want gelijcker-
 wijs als men van de rijckdommen oꝝrdeelt/ so moet-
 men oock van de eere vromissen. Dus is 't by al-
 dien / dat de rijckdommen ende eere overbloedigh
 zijn/ soo en wilt u herte daer op niet stellen : Ja dat
 meer is / geeft ende biedt een ander geerne het eer-
 lijckste/ 't zy in officien ende ampten/ eerlijcke tijte-
 len/ de weerdighste plaetse/ ende dat gewillighlijck/
 om hier in onsen Salighmaecker gelijck te mogen
 wesen : kiest ootmoedige ende verwoꝝpen saken/ be-
 decket uwe deughden soo veel als 't mogelijk is; be-
 geeft u geerne tot soodanige ampten ende officien /
 waer af andere den naem hebben als oft syse gedaen
 hadden/ ende en spzeecht van uwe saken niet. d' Ooꝝ-
 saken die ons moeten verwecken om alle eere ende
 grootachtinge te schouwen/ zijn onse krankhepdt/
 ende het perijckel van lichtelijck in eenige ydelheyt
 te ballen. Want is 't sake dat yemandt d'eere die hy
 noch niet bekomen en heeft/ al te heftigh begeert /
 hoe sal hy konnen met der herten kloeckelijck ver-
 smaden / dese daer hy nu toe gekomen is ? Is 't dat
 hy een gemeyn officie bedienende / hem in ootmoe-
 digheyt tegen den windt van ydelhepdt niet en kan
 wederhouden/ hoe sal hy dit konnen yptrechten/ nu
 verheben zijnde/ ende op eene hooge plaetse gestelt ?
 Hierom segt seer wel den H. Bernardus/ datter lut-
 tel gebonden worden/ die oberheyt ende gebiet ober-
 een ander hebben / met hare eyghen bate ende booz-
 deel ; ende noch luttelder die het selve doen met oot-
 moedigheyt: Ja dat meer is/ den H. Gregorius ver-
 ret wel stoutelijck seggen / dat het onmogelijck is/
 dat d'onvolmaeckte d'eere aenbeerden met yzuchte
 van haer-lieden ondersaten / ende dat se haer niet en

Psalm 62.

Bern. serm.
2. in Cant.Greg. in l.
1. Reg.

berheffen. Hierom is 't dat alle Heyligen soo sozgh-
buldelyck alle eere geschouwt hebben / namentlyck
de H. Gregorius / Chrysostomus / Martinus /
Augustinus / Fulgentius / Nicolaus. Leest hier af
P. Arias van 't versterben.

Men moet
sijn eygen
goet dunck-
ken ver-
sterben.

Het vierde quaet datmen dooz de versterbinghe
moet genesen / is ons eygen goet-duncken / eene op-
rechte laserpe / gelijk den H. Bernardus segh / van
onse ziele. Ende wat is het eygen geboelen ? dit is /
als ghy u vastelijck laet voozstaen seker ende waer-
achtigh te wesen / het gene dat den Obersten / oft (als
den Obersten sijn gheboelen niet te kenne en geeft)
't ghene andere wijse mannen oock vooz sulchs niet
en houden / al en sijn dese uwe Obersten niet. Want
gelijck den H. Basilius seer wel segh: Het is groo-
te hooberdye / sy selven niet te willen onder-geben
als het meeste deel van ander geboelen is. Ende den
H. Bernardus: Kander wel meerder opgeblasent-
hepdt ghebonden worden / dan dat eenen alleen sijn
eyghen goet-duncken stelle vooz het verstant ende
goet-duncken van eene gheheele ghemeynte / als oft
hy alleen den Geest Godts hadde ?

Basil. in
Reg. brev.
9. 123.

Bern. ferm.
2. de refur-
rect.

Remedien.

Om dit dan wel te helpen / soo dient hier toe het
overleggen van onse onwetenthepdt / dewelcke on-
gemeten is ; ende de verscheydenheyt van opinien /
ende veelderley begeerlijckheden / waer dooz de re-
dene verdonckert ende verdupstert wordt : ende hoe
menighmael hebben wy dooz de erbarenthepdt be-
bonden / dat wy bedrogen hebben geweest ? Ende ge-
lijckerwijs dat dese faute den oorzpronck is van alle
quaet ende tweedzacht / soo in de H. Kercke als in
andere gemeynten ende alle vergaderingen ; alsoo is
oock het versaken / ende het overwinné der selbe / een
seer aengenaem sacrificie ende offerande aen Godt
almachtigh. Dus boeght geerne u goet-duncken
naer den wille ende het goet-duncken van eenen an-
deren / op dat ghy zijt een kindt des vzedes / ende van
Godt uwen alderlieffsten Vader: Kiest eenen geeste-
lijcken vader / dooz wiens voorszichtighepdt ende
wijshhepdt ghy u laet leyden ende regeeren: het en is
u nochtans hier dooz niet verboden ootmoedelijck
eens

d' Ontwe-
tenhepdt
des men-
sches ber-
epsche den
raedt ende
onderwijs
van een
ander / ende
nament-
lijck van
sjuen
geestelics-
ken vader.

eens anders raedt t'onderbzaghen / oock der genen die minder zijn ; jae weest blijde als ghy van eenen anderen onderrecht woꝝdt : want ghy en weet niet / gelijk den Propheet Job getuyght / van waer dat ghy eenigh licht ontfangen sult / in 't midden van de dupsternissen van soo grooten onwetenschapd.

Meditatie van het verfterven.

DE voorstellinghe der plaetse is, t'aenschouwen Chri-
stum onsen Salighmaecker hanghende aen de
galghe des kruys / hebbende gheheel sijn lichaem
doꝝwondt ende doꝝhacket.

Het 1. point. Bemerccht ten eersten / hoe onsen eer-
sten vader Adam gestelt was / eer hy in sonden viel ;
hoe dat het lichaem alsdoen der ziele onderwoꝝpen
was / de begeerlijckheden der redene / ende dese alle
aen Godt almachtigh : so dat den mensch sonder ee-
nigh beletsel hem begaf tot het aenschouwen van
Godt almachtigh / ende in alles ober een quam / met
den wille Godts / &c. Ten tweeden / hoe dat alle din-
gen doꝝ de sonde verkeert zijn : ende hoe dat dit niet
min en mis- staet / dan oft de leden die boven behoꝝ-
den te staen / beneden waren. Ten derden / is 't hy al-
dien / dat den mensch nu lebē wilt na de rechte redene
te weten / als cen mensch ('t welck alleen sijn opper-
ste goet is) ende niet als een beest / soo moet hy sy sel-
ven uytgaen ende versterben : ende noch veest meer /
is 't saecke dat hy wilt leven ghelijck een Christen-
mensch / oft ghelijck een religieus persoon / ende niet
wederom en begeert te keeren tot het wereltsch lebē.
Dus bemerccht / dat den mensch doꝝ de moꝝtifica-
tie / of het versterben herstelt woꝝdt in sijnen eersten
staet / aengestē / dat hy hier doꝝ de reden / de wetten /
ende Gode onderdanigh ende onderwoꝝpen is : ende
daer-en-teghen / de selve schouwende / krank blijft /
ende den beesten ghelijck woꝝdt / &c. Hierom / neemt
voꝝ u / dat ghy de rechte redene soꝝghbuldelijck en-
de neerstelijck wilt soecken ende omhelsen.

Het 2. point. Bemerccht ten eersten / dat de moꝝtifi-
catie / den wille / het verstant / ende de andere krach-
ten der zielen gheneest / ende volmaect ; soo dat se der

De nature
is doꝝ de
sonde bee-
doꝝpen.

Den
mensch
moꝝt doꝝ
het ver-
sterben
hermaect.

redene onderdanigh zijn/ende dat den ouden mensch
gehrupft sijnde onder 't bedwanckel gebrucht wort.
Ten tweeden/dat hy alsoo langh als wy op dese we-
relt reysen / niet volmaectelijck en konnen ontste-
ken worden dooz eene begeerte van hemelsche saken/
't en zy dat wy neerstigh zijn in 't bedwingen van de
begeerlijkheden des lichaems / oock der gener die
geoozloft / ende nootzakelijck zijn. Ten verden/dat
dese philosophie / dese wetenschay / ende dit geluck/
naer het geboelen van alle wijzen / gelegen is in het
versterben van sy selven : want den genen die onge-
storben is / is geduerighlijck vol droefhepds / ende
wort altyt als eene zee gedreven:maer die sijne qua-
de genegelijckhepdt verstorben heeft / is in eenen ge-
duerigen vrede / ende leyt hier een hemelsch leven/
ende is boven alle verganckelijcke dingen : ja en
wort niet verandert / noch dooz voozspoet / noch dooz
tegenspoet. Ten vierden / overlegt de vertroostinghen
der Hepligen ende hare ruste / oock in uptnemende
strangighheyt van leven / ende geduerige versterbin-
gen. Ten vijften / overdenckt wat begeerlijkheden
dat u alder-moepelijckste vallen / waer dooz ghy
meest soud konnen vermommen worden / ende neemt
dooz u / die / dooz het besonder ondersoek uwer con-
scientie upt te roepen.

Het 3. point. Bepuyst hoe aengenaem dat aen Godt
is d'offerhande van het versterben sijns selfs : want
hierom heeft Christus onsen Salighmaker / al was
hy glorieus / bedwongen de glorie die upt sijne ziele
komende / 't lichaem overgoten soude hebben / ende
dat op dat hy vooz ons de alder bitterste tozmenten /
ende de doot selve soude mogen verdragen ; en hier-
om wort aen dese de verlossinge van 't menschelijck
geslacht toegeschreven. Ten tweeden / sijne salige
Moeder / den H. Jan Baptista / ende alle de Aposte-
len hebben met menigbuldige tegent heden geoeffent
geweest / waer afeenen aldus spreekt : Tot op dese
ure zijn wy oock hungerigh ende dorstigh / ende wy
worden met halsslagen geslagen. En met hoedanige
liefde ende vperighheyt van lijden / hebben de marte-
laers de wzeede tyrannen gepzaemt / op dat sy haer
in

Het ver-
sterben
sijns selfs
is Gode
een aenge-
naem of
verhande.

in fulcker boegen als't haer soude gelieben pijnigen souden. Ten derden/onsen Heere heeft alle Hepligen desen geest van sy selven te versterbē/ook in d'alderminste dingen ingegeven/gelyk het blijkt in den H. Aloysius en andere: so dat het Gode aengenaemer is den reuck van eene bloeme/eenige sause/spijse/twaeter/gelijck Dabid gedaen heeft/te derben/en Gode op te dzagen/van oock eenen dooden te verwecken.

2.Reg.23.

Het 4. point. Bemercht wat eene groote cere dat het ons is/dooz dese oeffeninge onsen Salichmaker/die in sijn leven soo veel booz ons geleden heeft/naer te volgen:want het is eene groote glorie den Heere te volgen/ende hy heeft een gebodt gegeven / ende geseyt: Die na my komen wilt/die verloochene sy selven/en neme sijn kruys/ende volge my naer. Noch daer en kan geen seckerder teken gegeven worden van de vrientschap van onsen Salighmaecker/dan het kruys te dzagen met hem / die onsen Koninck/onsen Heere/ende ons hooft is. Aldus/als Dabid met bloote voeten uptgegaen is / en isser niemant gebonden geweest / die hem heeft derren te peerde stellen. Drias en heeft niet willen in sijn huys gaen/als Joab/ende d'Arche Gods woonden onder tenten : ende hoe en sal een Christen mensch hem niet schamen te strijden onder het kruys/ende nochtans van het selve eenen grouwel te hebben eenen Capiteyn ende een hooft te hebben doozwont met dooznen/ende selver genoeghte ende gemack te soecken.

Het is eerlick Gode in lijden naerbolgen.
Eccl. 22.
Matt. 16.

2.Reg.15.
2.Reg.11.

Het 5. point. Bemercht dat de versterbinge eene boldoeninge is booz onse sonden. Alsoo getuygt ons de Schrifture/dat Achab/Dabid/ende meer andere aen Godt voldoen hebben. Hierom is't dat den H. Gregorius seght: Wy moeten dit neerstelijck gade slaen/dat wy oock arbepdē ons t'onthouden van eenige dingen die ons geoozloft zijn/gedachtig wesen de/dat wy bedreven hebben 'tgene ongeoozloft was/op dat wy in sulcker boegē onsen Heere en Schepper souden mogē voldoē. Aldus heeft gedaē de H. Magdalena/en alle de gene die haer tot leetwesen vā hun boozleden leven begeben hebben. Want sy boozsekerlijck wisten / dat God alle sonde straft / oft hier/

De versterbinge sijns selfs dient tot boldoeninge der sonden.
3.Reg.21.
Greg.hom.
34.in Euag.

Luc.7.

Ione 3.

of hier namaels/ ten 3p dat wpseselver straffen. En aldus geschiedet/ gelijk die van Ninibe gebeurt is/ dat wy dooz het bersterben verlost worden soo van alle quaden in dit leven/ als van al het gene dat ons soude mogen oberhomen in het toekomende leven.

Gebedt om den geeft van sterven te verkrijgen.

Pfal. 87.
Matt. 8.

Wie sal my geven, ô alder-goedertierensten Jesu, dat ick u sal mogen volgen? Ick sie dat ghy in het arbeyden zijt van uwe jonckheyt af, ende dat de vossen hollen hebben, ende de vogelen des hemels nesten, maer ghy ô Heere, en hebt niet daer ghy u hoeft op nederleggen mooght. Ende waerom dit? dan op dat ghy my soud leeren door u exempel de wellusten des vleeschs niet te beminnen, maer mijne leden die op der aerden sijn te temmen. En wie en sal door uwe liefde niet getrocken worden, ende door dese alder-soetste stemme: Ick heb u een exempel gegeven, op dat ghy oock so doen soud, gelijk ick u-lieden gedaen hebbe? O soetigheyt! ô genade! o krachtige liefde! Ghy den alder-grootsten wesende, zijt den alder-minsten geworden; Waer door is dit geschiet? door de liefde, de welcke hare weerdigheyt niet indachtigh en is, uytgestort is in weldaden, gantsch vol is van jonsten, krachtig om yemant te bewegen. Wat isser geweldiger? de liefde heeft d'overhant over Godt, ende en salse my niet kunnen overwinnē? En sal de liefde van mijnen Godt, mijne eygene liefde niet kunnen uytbluffchen? Ick wete wel, dat die niet en haet sijnen

Godt leert ons de wel lusten des vleeschs berwerpē.
Coloss. 3.
Ioan. 13.Bern. sup.
Cant. ferm.
64.Wonders
lijke kracht
der liefde.

Luc. 14.

Cant. 4.

Gal. 5.

de

deren. Ghy en hebt, ô Heere, den naem van Salighmaker niet eer willen aenveerden, dan als ghy befneeden hebt geweest: ick en kan oock mijne faligheyt niet bekomen, t en zy dat ick het merck-teken draghe van uwe rechtveerdigheyt, van u geloove, ende van uwe naevolginge, ende door eene oprechte verftervinge onderkent worde van de kinderen deser werelt. Verleent my, ô Heere de gratie, dat ick om uwent wille gevangen ende gespannen zy, ja de doot mach sterven, ende blijde zijn, als ick weerdigh gevonden fal worden om uwen naem eenigh ongelijck te lijden. Geeft my, ô Heere Jesu, dat ick uwe heylige mortificatie geduerighlijk in mijn lichaem mach dragen; want ick vastelijck betrouwe, dat, indien ick u gelijk ben geworden door het sterven, dat ick door uwe bermhertigheyt en ghenade u gelijk sijnde fal verrijfen ter glorie, ende dat door uwe gratie. Amen.

't Versterben sijns selfs/ is een merck-teken van de naevolginge Christi.

2. Cor. 4.

Practijcke om sy selven te verfterven.

D' Eerste/ behalven/ die bobē vermeldt zijn/ sal wesen/ met een seker getal/ by exempel van vijfde/ ter eeren van de vijf wonden van onsen Salighmaker/ sijn versterbingen Gode op te dragen/ besonderlijck aengaende het gene daermen het besonder ondersoect sijnder conscientie op doet / ende niet ophouden/ tot dat dit volbracht is. Want gelijckerwijs Dabid niet opgehouden en heeft / de Philistijnen te berbolgen ter liefde van Michol die hem van Saul tē houwelijcke beloofte was/ tot dat hy hondert hoofden van dese sijne byanden by een vergadert hadde; also op dat onse ziele weerdig mach gebonden worden om van Godt bemint te worden/ moeten wy enige victorien behalen van onse byanden / welke sijn onse quade passien oft begeerlijckheden/ onse eygene liefde/ ende soodanige andere.

Neemt booz u seker getal van versterbingen.

De tweede is/ de selve altemael vereenigen met het lijden van Christus onsen Salighmaecker/ ende die in sulcker boegen aen sijne Goddelijcke Majesteit opdragen / ende dat by maniere van vergeldinge/ ende op dat wy als lidmaten aen ons hooft/ als soldaten aen onsen Capiteyn / ende oprechte kinderen aen onsen Vader gelijck mogen wesen.

Vereenicht uwe versterbingen met het lijden van Christus.

De derde / het is seer profijtigh by een te vergaderene eene rolle oft catalogue daer in zijn ghetekent alle de ghelegghentheden / die wy souden kunnen hebben van ons te versterken / is 't by aldien dat wy het crups Christi en zijne wonden ober ons begheeren te dzaghen.

Oberdenck dat den prijs die naer eenen swaeren strijdt volgt lofselijcker is dan die naer eenen lichten strijdt volgt.

De vierde / t'oberdencken / als men in eenigen grooten ende swaeren strijdt is / dat men ghestelt is in dese werelddt als op een stellagie ; ende dat wy behooren als byzome soldaten te verlangen naer het ghene dat swaer ende verheben is / en dat het eene loffelijcker ende prijsbaerder saechie is / te moeten bechten met eenen stercken en welgewapenden byand / dan met eenen slechten ende verwozpen siel.

De vijfde / dichtwijs t'oberdencken dat de creature eenen wijn is / den dupbel den schencker / die ons noot om daer af te dzincken / en dat in den gront van den kroes verborghen leyt eene slanghe / en den oorspronck van alle quaedt / naer het segghen van den Wijzen-man : En aensiet den wijn niet / als zijne verwe in 't glas blinckt : hy gaet soetelijcken in / maer ten eynde / sal hy bijten als eene slanghe / ende ghelijck den basiliscus sal hy zijn benijn uytstozten.

Prov. 23.

Schiet-Gebedekens.

Pfal. 30.

D Raecht u vromelijck , ende laet u herte versterckt worden, alle die in den Heere hopet.

Pfal. 49.

Offert den Heere dat sacrifice des lofs, ende betaelt den alderhoochsten uwe beloften ; alle die ronts-omme hem giften aenbrenght.

Pfalm 2.

Aenveert de leeringhe , op dat den Heere by avonturen niet gram en worde, ende dat ghy niet en vergaet van den rechtveerdighen wech.

Pfalm 31.

En wilt niet worden ghelijck een peert oft eenen muyl, de welcke gheen verstandt en hebben.

Pfalm 43.

Om u worden wy ghedoodt allen den dach, wy sijn gheacht als slach-schappen.

Prov. 16.

Beter is enen verduldighen man, dan eenen stercken man, ende die sijns moets Heere is, dan eenen verwinner der steden.

HET XII. CAPITTEL.

Van het versterven der menschelijcker
genegentheden.

Gelijckerwijs dat in het opperste deel van onse ziele/den oorspronck van alie quaet is den eygen wille/de eygene liefde/ende het eygen geboelen: desgelijcken in het onderste deel der genegentheden/ die anders noch goet noch quaet en zijn/ is het beginsel van alle quaet d'ongestozbenheyt. Ende de beroerten der zielen worden passien oft genepghelijckheden genoemt/ dooz dien dat den sinnelijcken appetijt oft lust beroert zijnde dooz de verbeeldinghe van eenigh goet oft quaet/bzenght mede eenige indzuchinge oft veranderinge in het lichaem. Desen lust is tweedelep/ te weten den begheerenden lust/ ende den grammoedigen. Den begeerenden lust/die hem streckt tot het gene dat enckelijck in hem selven goet oft quaet is/heeft dese ses ghenepghelijckheden. Ten eersten/ een liefde van het goet dat hem vertoont wert/ upt dese liefde spruyt een verlangen tot het goet/ so wanneer het niet tegenwoozdig en is aen den beminner: ende eene blijdschap als 't hem tegenwoozdigh is. Ten tweeden/ soo wanneer eenigh quaedt hem vertoont aen ons gemoet/terstont so spruyt daer in ons eenen haet van het selve quaedt/ dat naer eenen schroom des selfs / indien het niet teghentwoozdigh en is; ende ten laetsten eene droefhepdt ende pijn so wanneer het den mensch overbalt. Den grammoedighen lust streckt hem tot het goet ende quaedt/ booz so veel als de selve swaer ende moepelijck zijn: de ghenegentheden van dese zijn vijve. Ten eersten/ eene hope van eenigh goet dat moepelijck is om te verkrijghen. Ten tweeden/ een stoutighepdt teghent het quaet dat qualijck kan verwonnen worden: Ten derden/ eene wanhope van het goet/ dat men niet en kan verkrijghen: Ten vierden / eene breefe van het quaet dat men niet en kan verwinnen: Ten vijfden / eene groote gramschap tegen het selve quaet. Dese gheneghentheden hebben booz haer boozwozpsel oft wit daer sy toe strecken / alle dingen die dooz de sin-

Wat dat de genegentheden zijn. Waer dat se gebonden worden.

Ses genepghelijckheden van den begeerenden lust.

Vijf ghenepghelijckheden van den grammoedigen lust.

Welch het boozwozpsel van dese genepghelijckheden is.

nen begrepen worden; welke zijn het goet deser werelt/ oft die geleghen zijn in yozofijt/ eere oft genoegte. Dus is 't dat pemandt sijn affectie van berganchelijcke dingen afstreckt en stiert tot hemelsche / desen sal berckrijgen eene heerschapppe ober sijne ghenepgelijckheden; dooz dien dat dese van de voozseyde affectie geheelijck beweeght worden. Want den genen die de tijdelijcke saken niet en bemint/den selben en verlanght daer oock niet naer / noch en verblijt hem niet te seer als hy die besit: wederom/ is 't dat hem yet daerentegen overkomt/ te weten/ eenig quaet / hy en haet dat niet / maer als eenen oprechtendienaer Christi/ omhjelst ende bemint het crups/ als het gene dat in der waerhepdt nut ende yozofijtelijck/ saligh / eerlijck / ende vol ghenoeghen is: en bliet het selve in geender manieren/maer soeckit het; ende en is oock niet onmatelijck bedzoest / maer glorieert met den Apostel in 't crups/ dooz 't welck hem de werelt gecrupst is/ ende hy der werelt. Desghelijcken versmaet hy de goederen deser wereltdt / aengesien dat hy sijn betrouwen volkomelijck in de eeuwige goederen gestelt heeft: hy schouwt wel het quaet dat swaer is/ vooz soo veel als de rechte rede ne uytwijst; maer en wort nochtans dooz geene stoutighepdt beroert: hy en wanhoopt oft en bzeest niet/ want hy niet en begeert. Ghy siet dan dat den middel ende remedie van alle sijne genepgelijckheden te berwinnen is / sy selven bloot te maken van alle eygen liefde/ ende alle geschapen dingen/ waer naer de liefde van Godt almachtigh pleeght te volgen. Besozght dan vooz al / dat de liefde van alle dingen deser werelt in u matigh zy: 't welck geschieden sal / is 't dat ghy dickwijls op hemelsche saken denckt / en pepnst dat alle berganchelicke saken gemenghelt zijn niet menighbuldige pynen ende sinerten / ende oversulckis dat het onmoghelijck is / dese nu hier te ghenieten / ende hier naemaels 't gene dat eeuwigh is. Ende hierom is 't datter gesepdt wiert aen den rijcken bzeck: Sone weest gedachtigh dat ghy goet ontfanghen hebt in u leven. Dit is ontwijfelijck swaer / besonder in 't beginsel; maer men moet sijn

bleesch/

Remedien
hier tegen.

Gal. 6.

Men
moet de
liefde des
werelts
uyt roepē.

Luc. 16.

bleesch/ gelijk onsen Salighmaecker ons gheleert heeft / crupcen ; ende alle genoeghten / die de sinnen souden mogen vermaken (dooz de hope van ceulwige dingen) versaken : en het sal gebeuren dat het versterben dooz de gewoonte / ons so soet sal ballen/ dat het gheen sterben / maer een waerachtigh leven sal worden. Bemerckt datter geseydt is / dat de liefde van tijdelijcke saken / 't zy van eenige welluste/ 't zy van eenigh gemak / d'oozsake is van alle beroerte oft ontsteltenisse: en aengesien dat enen pegelijcken van sijnen lust getrocken woꝝdt / ende gelijk het gebeurt in spijsen ende haren smaeck / dat se verschepden zijn/ en verschepdelijck bevallen; soo moet enen pegelijcken dit neerstelijck gade slaen / ten eersten / wat dat hem aldermeest vermaeckt/ende waer dooz dat hy meest getrocken woꝝdt ; op dat hy de versterbinge soude mogē te werck stellen. Ten tweedē/ hier op letten/ dat de welluste/ gelijk eenē pegelijckē kenelick is/ haren inganck in ons neemt/ dooz de deuren onser sinnen; waer in wy aldermeest behooren te waken / op dat wy den byandt in het inkomen souden mogen wederstaen: By exempel/ daer komt yet dooz oogen dat vermakelijck is / ende terstont komt daer eene liefde / ende daer naer eene begeerte of affectie/ soo dat men naderhant grootelijckx moet arbeypden om die te verwinnen : ende waer 't by aldien dat de begheerte / oft dat byer terstont ghebluscht hadde geweest/ oft om een ander ghelijckenisse te gebuycken/ het hooft van dit serpent terstont geplettert hadde geweest / oft hadde den byant buyten gesloten geweest / soo soude de ziele in vrede volherdt hebben : maer aenghesien dat het niet en kan gheschieden/ als wy niet de menschen handelen/ besonderlijck is 't by aldien dat de deuren niet wel gesloten ende bewaert en woꝝden / oft den byandt sluypt somtijlen onboozsiens in; soo houdt goede wacht / ende bespiedt oft hy oock byendt is ; aensiet den moozt-priem/ waer mede hy u/ gelijk Joab Amasam gedaen heeft / soeckt te vermooꝝden : aenschout ulwen byandt / die u bedecktelijck onder het deksel van eenighe creature soeckt te doozschieten. Ende aldus

De welluste komt in dooz de deuren onser sinnen/ ende daerom beslet haer het inkomen wilt ghy ruste hebben.

aldus sult ghy lichtelijck uwe begeerte versterben / noch ghy en sult niet lichtelijck verleyt worden dooz eenig uytwendig schijnfel / noch hy en sal u niet trecken in de stricken die hy u bereypt heeft: maer is't by aldien dat ghy dese tijdelijcke sake moet gebuyckē / so sult ghy 't kostelijck van 't slecht onderscheyden / den angel / of het gene dat schadelijck is van den hōnich; ende en sult niet alleen versterben in het ghene dat u niet geoorloft en is / maer oock in 't gene dat u toegelaten wozt. **D**an daer is een groot verschil tusschen den rechtberdigen ende den goddeloosen / in 't gebuyck van de selve sake; denersten geniet de sake matelijck / ende niet eenige pijn ende moepelijckheyt / ende heeft altyds sijn oogen geslagen op 't gene dat eeuwigh is: den tweeden wozt gedreben als een onredelijcke creatuere in alle saken / ende hy heeft een walge van hemelsche saken. Als in sulcker boegen pemandt de ongeregelde liefde tot de creaturen wederstaen heeft / ende boozsichtiger gheworden is dooz de perijckelen daer hy sy selven in ghebonden heeft; machinen somwijlen dit wederom oberdencken / ende sy selven booz oogen stellen / en naderhant wederom het quact van hem keeren. **E**n al is't dat desen strijt tegen de gedachten niet is / waer dooz pemandt hem gerect maecht tot den aenkomenden strijdt / oberdenckende 't gene datter gepassert is; overmits dat hier dooz in de ziele geplant wozt een gestadigheyt van de deught; het is nochtans veel nutter ende profijteliker sy selven hier in te oeffenen / als de gelegentheyt aen de handt is / oft als men bytwillighlijck soekit de gelegentheydt van eenigh ongelijck van versmaetheydt / honger / ongemack oft om sijnen smaect te versterben / ende van eenige andere begeerlijckheyt / &c. **M**aer het ghene datter gesepdt is van sijne gedachten te verhalen / en is in geender manieren te verstaen van oneerliche ghedachten / oft eenigen grooten haet / oft sodanige geweldige begeerten des gemoets: want hier in de alderbeste victorie is / de blucht te nemen / oft sijne gedachten af te keeren / ende al wat dat daer eentighsing toe streckt.

Doemen
regen sijne
gedachten
strijden
moet.

De beste
victorie is
ver de on-
eerlijke
gedachten
is de
blucht te
nemen.

De practijcke dan van sijne quade geneygelijckheden te bersterben is: Ten eersten / dickwijls t'overdencken hemelsche saecken / sijn herte afstrecken van alle welluste / ende al wat de sinnen mede gaet / als wesende dingen die den mensch niet en betamen. Waer toe sullen mogen dienen meditatieën vanden hoestsonden.

Ten tweeden / sekere bemerkingen en exempelen aen de hant hebbē / waer mede men sy selven (hier by boegende 't gebedt) soude konnen behelpen / als d'occafie sulcx verespichte / en waer dooz wy ons gemoet / als 't begint te wanckelen / soudē mogen bevestigen.

Ten derden / als het so gelegen is / ten eersten sijn begeerte een weynigh wederhouden / ende ondersoekken / oft het oock goet is / oft profytelijck dat ons boozgehouden wort. Die isser die booz eenen wijfen gerekent wort / die in dypsternisse wesende / synen boet oft hant lichtbeerdelijck te verre sal uptsteken / besonderlijck als hy weet datter dooznen / buyghelijck ende perijckelen sijn van besmet te worden.

Ten vierden / de hulpe Godts aengeropen hebbende / dooz Godts liefde / ende upt eenen haet van ons epghe selven / verwecken eenighe contrarie deugden; maer is't by aldien dat de sake nootsakeelijck oft profytelijck is / de selve met eene supbere en oprechte meyninghe aenbeerden / ende niet alleen upt welluste ende genoechte.

Ten vijfden / oberdencken naer de victorie de boozgaende gedachte / ende bestien van waer ons het perijckel overkomen is / oock oft wy / en waer dooz wy gevallen sijn / daer naer boozsichtelijck eenighe repsen / in de tegenwoozdighepdt Godts en van sijn hemelsch hep / (gelijck boven geseyt is) de selve wederstaen; eene oft meer occasien soecken / en met een seker getal dese Gode op-draghen / en aldus met de hoofden der Philistijnē (dat is met werken van bersterbingen) de liefde Godts verdienē. Maer mē moet booz al de curieusheyt hzepdelen in 't sien / hooren / &c. gelijkerwijls dat Guiltelmus Parisiensis wel leert. Want hoe krachtig datse is / blijkt in alle schou-speelen / 'tzy datse droevig sijn / 'tzy blijde / waer dooz hoe groo-

De practijcke hier af is / 1. t'oberdencken hemelsche saeken.

2. Het gebedt ende goede bemerkingē.

3. Ondersoekken oft het goet is dat ons boozgehouden wort.

4. Is de sake niet goet verweken contrarie deughden.

5. Bemerckt oft wy gevallen sijn / en dooz wat ooz sake.

'Tis nootdich dat mē de curieusheyt in 't sien / hooren / &c. be-dwinght.

Exempelē
der gener
die de curi-
eushepde
hebben
bromelijck
overtwon-
nen.
1. Theſ. 5.

2. Reg. 23.

Luc. 19.

Genſ. 21.

grootelijcks dat den mensch getrocken wordt/ leert ons den H. Augustinus met het exempel van Aliphus: want naer dat hy hem eens begeben hadde tot het aenschouwen van dese spelen/ en heeft daer naer van de selve qualijk getrocken konnen worden. Den H. Hugo Bisschop van Lincolniē in Engeland/ en heeft den tijt van vijftig jaren geene vrouwe aengesien/ en den H. Franciscus en kerdender niet eene van aensien. Is't sake dat dese mannen breefsden/ die nochtans gewapent waren met dat pansier des ghelocks/ met den helm der salighepdt/ en bebijdt met alderley Goddelijcke wapenen/ en sullen wy naentkens niet breefsen/ die den vyant so menigmael overwonnen heeft? Aldus moeten wy ons gehoor oock besnijden van alle fabelen/ onnutten klap/ ende nieuwe tijdingen; so moeten wy den reuck/ en alle andere sinnen/ door eenen hepligen haet van ons selven/ en ter liefden Gods versterben. En dat niet alleen in groote/ maer oock in klepne saecken; want het en heeft niet veel te bedieden/ datmen sy selven onthoude/ van het aensien van eenige vuple en onbehoorzijcke saecke; maer het is groot te achten als men 't selve doet in klepne saecken/ en in't gene dat geoorloft is. Aldus heeft David uptgestort en Gode geoffert het water dat hem ghebrocht was upt de cisterne van Bethlehem; want die niet getrou en is in klepne saken/ noch sy selven daer in niet en kan verwinnen/ die en sal het selve oock in groote niet doen. Maer de ziele aldus verstorven zijnde/ blieghe gelijk een dzooge pluyne opwaerts tot den hemel; want anders nat wesende door eenige aertſche dompen valt geduriglijk nederwaerts. En daer wort ten laetsten aen de ziele in dese speninge/ eene groote maeltijdt berepdt/ gelijk hier voortijds Abrahā ghedaen heeft op den dagh van de speninge van zinnen sone/ 't welck is de gheestelijcke verstervinghe. Want Godt en wordt niet gebonden in het lant der ghener die sachtelijcken en ghemackelijcken leven. Dus op dat het ghene hier af gesept is/ soo veel te dieper soude mogen in ons herte ghepzent worden/ siet ende leest de naerbolghende meditatie.

D'eerste

D' eerste meditatie van sijne gheneyghelijckheden te versterven.

DE voorstellinge der plaetse sal wesen. *Sp* selven te stellen in **Godts** tegenwoozdighejdt / ende hem laten boozstaen / datmen omringhelt is van boose honden / oft datmen beelderley wilde dieren in *z*p selven geboelt die tegen malkanderen strijden / ende onse eenige bederbenisse soecken.

Het Ghebede, als boven.

Het 1. point. *W*enmerkt ten eersten dat den mensch om **Gode** te dienen van **Godt** gheschapyen is / ende ontfangen heeft alle sijne leden / krachten ende gheneyghelijckheden / op dat *h*p de selve ter eeren **Godts** / en naer sijnen **Goddelijcken** wille (want het hem al toebehoort) soude gebzupcken / 't en *z*p saecke dat *h*p lieber hebbe / niet alleen in een lidtmaet / *E*c. maer oock in gheheel sijn lichaem ghepijnticht te woerden. **D**us verfoept u booz-leden leven / ende offert u ende al het ghene dat u aengaet aen **Godt** almachtigh. *W*enmerckt ten tweeden / dat dese gheneyghelijckheden alleen *h*p na oorzake zijn van onse eeuwigher bedoemenisse / ende zijn den oorzponck van alle onse sonden / is 't sake datse niet wel in 't bedwanck ghehuden en woerden; ja dat meer is / oock oorzake zijn van de lichamelijcke siechten / ende tijdelijcke quaden. **W**ant luttel woerdender gebonden / die de goede ende sachtmoedige menschen tegen vallen. **T**en derden / oberlegt hoe groote beroerten datse mede bzen- gen / gelijkmen genoeg sal bevinden / is 't sake datmen alleenlijck dit gade slaet; dat gelijckerwijs de ontsteltenisse der humeuren siechten medebzenght / ende ten laetsten oock de doot; alsoo doet de beroerte der geneyghelijckheden aen de ziele. **D**us verweckt u om dese te verwinnen / booz soe veel als *g*h

u leven ende d' eeuwige salighejdt ter herten neemt.

Het 2. point. *B*emerkt ten eersten / hoe soet dat den bze de ende de gherustighejdt des herten is / als dese gheneyghelijckheden verwonnen zijn / ghelijck het blijkt in onsen eersten **Vader Adam**. **D**ie dus gestelt is / en bzeest niet / *h*p en hoort niet / *h*p is in eene gedue-

Het gewelt der geneyghelijckheden is oorzake van alle siechten der zielen.

Het herte leeft in soeten bze den na dat de geneyghelijckheden verwonne zijn.

geduerige soetigheyt/in cene ruste ende stilte der ziele/ende dickwijls oock des lichaems: het welck alle wijfen soo seer geacht hebben / dat de Heydenen om hier toe te komen/ alle dingen versmaet hebben; ende de menschen noch dagelijcks so grootelijcks achten/datse alle neerstigheyt doen om hier toe te geraken. Want waer toe is 't dat de menschen haer lichaem met spijsse begeeren te verbulen/ hare begeerten ende eergierigheyt/ende andere lusten soecken te boldoen/haer verstant soecken te versaden met curieuse ende nieuwigheytige dingen / 't en zy/ op datse souden mogen seggen aen hare ziele: Hout hier op.maer al te vergeefs / aengesien dat de ziele hier mede niet verfaet oft verbult en kan worden / al waer 't oock dat sy dese al bekomen hadde/evenwel moeten sy weten datter niet gebonden en wort/ dat sy seckerlijck ende vastelijck konnen besitten / gebuycken/oft genieten: ende datter alsoo groote vreesse in het herte van den mensch gebonden wort/ als de begeerte ende liefde groot is/met de welcke hy dese dingen verbolghet. Ten tweeden/bemerckt datter gheenen soo wreeden vyant oft heul en kan gebonden worden/die u so gestadelijck kan pijnigen/als dese genepghelijckheden die van binnen zijn:ja dat meer is/den dubbel en kan u nergens in beschadigen/'t en zy dat hy dese tot sijnen dienst gebuycke. Ten derden / bemerket dat den mensch gheschapen is / op dat hy over alle geschapen dingen heerschappye soude hebben / ende dat sijnen lust hem onderwozpen soude zijn; maer dooz dese ghenepghelijckheden wort den mensch selve oock d'alderflechtste saecken onderwozpen / is 't hy aldien / dat hy dese niet en bemint nae den wille Godts. Hierom verwozpt eenen mensch/ die in sulcker boeghen ghestelt is/ den vrede sijnder ziele / d'euwige glorie / ende al dat goet is / om tot sijne ghenepghelijckheyt te gheraken;ende is 't dat hy ghebraght wort / waerom dat hy dus uptsinigh is / sy selven dus quelt? sal u dooz antwoorde gheben/dat het ghene hy verbolghet/hem niet toe en laet anders te doen/dat hy daer aen onderdanigh is ende anders niet doen en kan; hy moet hier toe komen.

Den dubbel bebercht ons dooz onse ghenepghelijckheden.
Gen. 4.

men. Ende dickwijls gebeurt het / dat het eene verwozpen faecke is daer hy naer staet/waer af/is 't by aldien dat hy belet woꝝde/ oft dooꝝ ghewelt/oft dooꝝ ghebodt/oft dooꝝ eenige wet/hy geeft sy selven in de handen van den vꝑant/hy murmurert/en alle goede dingen bergetende/lept een ellendig leven/die anders hadde connen gelukkig wesen hadde hy gewilt. **O** ongeluckigen ende alder-verwozpensten mensch/die sy selven so beel beulen ende pijnigers obergegeven heeft/ om eene alderflechtste sake te genietē/ ende met eenen berooft woꝝdt van de eeuwige glorie ! Ende al is 't dat hy niet alijt en komt tot de eeuwige verdoemenisse/ so moet hy nochtans in der eeuwighepdt derben de glorie die hy verkrigen soude hebben/waer't sake/dat hy sy selven verwonnen hadde.

Het 3. point. **B**emerckt ten eersten/alle de creaturen/ ende siet/ indien dat ghy uwe affectie op eenige laet ballen / dat ghy terstont oberballen sult woꝝden van begheerten / hope / vꝑer/ stoutighepdt / grammaedighheyt/ so wanneer daer yemant hem tegen u sal stellen/ en wederom van eenen haet/ van 't gene daer teghen is / van dꝑoefhepdt / ende met eene wanhope van het goet: ende is 't dat ghy verkrijght uwe begheerte/ dan sullen u bebechten liefde/ vꝑer / uytstozingen tot inwendige dingen / ende eene aenklebinge van uwe geest aen de verganchelijcke creaturen. Want eerst so woꝝt eene sake bemint/ de welke hare liefde indꝑuekt in het herte van haren beminder/ ghelijck het vꝑer in het hout verweckt eene groote hitte. Daer dese liefde volghet een verlangen/ eene blammende begeerte / enen vꝑandenden sinnelijcken vꝑer/ ende eene quellinge des geests/ so wanneer men niet en kan verkrijgen 't gene men begeert; daer nae soo komt in ons eene ongerogelde hope/eene vꝑerse/eene wanhopinge/dat men niet en sal verwoꝝben daer men naer verlanght. Stelt hem yemant tegen ons/ so ontsteeckt de grammaedighheyt met eenen grōsten vꝑer ende eene ongetemde stoutigheyt. Waer by (indien wy berooft zijn van onse begheerte) boeght haer enen grooten haet / enen schꝑoom van eenigh quaedt/ ende eene lastige dꝑoefhepdt. Ende soo men

Hoer beel
beroert
datter kom
men uyt de
liefde der
creaturen.

verkrijght het gene datmen begeert / soo spruyt in ons een welbehagen/dat ons seer krachtelijk trecht/ eene vperigheyt endz oock eene quellinge des geests/ eene opgetogentheydt oft aertsche aenklebinge des gheests / dooz de welke den minnaer gheheel verflonden is in de creature die hy bemint / eene smiltinge des herten / op dat het goet dat men bemint daer in soude mogen bloeyen / eene lebendige ende krachtige aenhanginge aen de schepselen / eenen pber dooz de selve / eene vzeese van die te verliesen/ eene groote hope/oft een diep mistroutwen van die te bewaren/eenen haet/ eenen schroom/eene dzoefheyt van dat daer strijdt tegen 't gene/ dat wy beminnen. Ende aldus wordt den begeerenden lust geduerigh beroert/dooz hare ses genepgelijchheden/ de welke zijn : liefde ende verlangen / blijdschap ende haet/ schroom ende dzoefheyt. Insgelijckis de grammoedige begeerlijckheydt wordt oock beroert dooz hare bijbe / te weten : dooz hope/ dooz wanhope/ vzeese/ stoutigheyt ende gramschap. Is het dan alsoo/dat alle saken hoe kleyn datse oock zijn/u kunnen beroeren in soo veel manieren/ versaeckt dan alle ongeregelde liefde der creaturen / ende stelt uwe liefde alleenlijck op Godt/die de fonteyne is van allen goet.

De tweede Meditatie, van het selve.

De voorstellinge der plaetse, als boven.

HEt 1. point. Bemerckt ten eersten/ dat God/ als het opperste goet / ende de fonteyne van alle saken/ altijt by u is / die alomne mede werckt / ende waer in alle uwe ruste gelegen is / ende siet oft u van hem soude kunnen afscheyden eenige saecke/die ghy soud mogen wenschen / oft nu hebt / oft soudt willen besitten ; ende oft ghy soud mogen seggen met den Apostel: Wie sal ons scheyden van de liefde Chrizsti? Ende op dat ghy soud kennen / waer toe dat ghy ghenepght zijt / let op het ghene daer ghy meest op denckt/ende siet hoe snoode/bitter/leelijck/ ende verganchelijck dat dit is. Ten tweeden / bemerkte dat het selve geensins en versaeckt / maer meer ende meer berweckt om noch meer te begeeren/

Rom. 8.

De gedach-
ten geben
re kennen/
wat het
herte be-
munt.

ren / jae daer-en-boben seer quelt ende pijnelijck is.
 Ten derden / hoe leelijck dat het is / dese dingen onderworpen te zijn / ende hierom alsoo beroert te wesen. Ten vierden / dat gelijckerwijs niemandt vanden beginne des wereltds in eenige saecken ruste en heeft konnen binden / dat ghy desghelijcken deselve hier in oock niet en sult genieten / ende dat ghy boozwaer in de ure uwes doots / of in 't upterste oozdeel / wel soudt willen dese sake so niet bemint te hebben.

Ten vijften / hoe dat den dupbel als eene spinne sit in alle creaturen / om van daer alle goede menschen dooz de liefde der selber te doozschieten: gelijck het blijckt in onse eerste moeder Eva / die van het serpent bedrogen is geweest. Ende denckt dat ghy ghequelt sult worden / soo booz als na het besitten / eerst van den dupbel / ende daer na van alle de boozsepde genepgelijckheden / begeerten / hope / wanhope / afkeren / vreesen ende grammoedigheden / &c. Indien dat den dupbel van der hellen / u met de liefde van eenige sake bevangen heeft / soo sult ghy sijns gelijck worden : Want hen-lieden gelijck moeten sp worden / als den Propheet getuyghet / diese maechen: ende het is al even veel oft het wat kleyns oft wat groots is. Want veel zijnder / seght den H. Gregorius / die van het sandt overballen worden / die haer van groote saecken gewacht hebben.

Den dupbel sit als eene spinne in alle creaturen.

Psal. 115.

Greg.

Ten festen / overleght wat dat ghy van die saecke zijt verwachtende: is 't welluste? boozwaer ghy moet weten / dat het herte dooz beroerten gedreben / geene oprechte genoeghte en kan genieten / ghelijckerwijs de spijs den siecken niet en smaecht: ende siet / ghy sult in God veel meerder genoeghte / meerderen smaech ende welluste binden.

Het 2. point. Bemerckt ten eersten / hoe dat Godt / die de fonteyne en den oozspronck is van allen goet / in u tot nu toe geduerighlijck de becxkens van sijne genade ende barmhertighed / dooz ontallijcke weldaden heeft laten bloepen / ende noch dagelijcks doet bloepen: hierom versmoort in hem alle uwe genepgelijckheden; dat hy uwe vreesen / ghelijck Jacob sepde: dat hy uwe hope / aengesien dat hy u alleen

kan helpen: dat hy uwe liefde sp/ende al 't gene daer ghy naer verlanght: dat ghy niet en haet dan dat tegen hem strijt/die alle dingen begrijpt/en alleen goet is: want u niet en kan deynen sonder sijne belieste/noch het buyten hem geluckigh maken. Bemerkht ten tweeden/waer dooz dat het gebeurt/ dat ghy en beel menschen met u dit niet en beheret. Dit is booz/waer gelijk tooberpe en verblintheydt der oogen en des verstants/ende eene uytnemende uptsinnicheyt: want aengesien dat ghy geene ruste en kont binden in geschapen dingen / en dat hier niet en is/dat ghy langh oft volmaecktelijck kont besitten: is het niet een groote uptsinnigheyt hem niet te willen in eenige klepne saecken versterben/om Godt/in den welcken alle genoeghte gelegen is / hier en hier namaels in der eeuwigheyt te genieten? Ten derden/alwaer't dat ghy oock booz eenen tijdt alle geschapen dingen soudt mogen genieten/ghy soudt nochtans dese moeten versaken/by aldien dat ghy begeerdet in ruste te leben. Want aengesien dat wy dooz het genieten der creatueren / anders niet en saecken dan gerustheydt des herten/ ende dat dit onmogelijck is hier in te verkrijgen/ eensdeels dooz dien dat de blijdschap hier dooz genietende / op een schreyen uytkomt; soo oock dooz dien dat eenige saecke verkrege de begeerte tot een ander meer verwecht / dan uytbluscht: gelijk den water-suchtigen plach te ghebeuren / die niet geen dvincken genoghsaem verfaet en wordt; boozts mede / dooz dien dat de creatueren ontallich zijn/ende dat men ober-sulcks verlooren moeyte doet / soo is het noodigh die gantsch ende gheheelijck te versaecken / ja oock sijn eygen selven / om te geraecken tot eenen waerachtigen peys ende ruste sijnder ziele: soo ghy nochtans tot dese/ gelijk het allen menschen toestaet / soeckit te geraecken. Ten laetsten/ als wy eene van dese lusten verkrege hebben / soo rijst terstont in ons op eene breefe/ ende die soo beel te grooster/ hoe ons de saecke meer ter herten gaet. Daerom en verliest ghy dan niet peys en bzebe in Godt booz den kortsten wegh/ te weten/dooz het verloochenen uwes selfs/ ende des

Verblint-
heydt der
menschen.

sen in Godt gebonden hebbende / hoe komt dat ghy u niet en schaemt tot sijnder spijt ende onser eeenigh solaes van de creaturen te bedelen?

Het 3. point. **Bemercht** watter van noode is om de gheneyghelijkheden uwer herten / dat is uwe alderweedtste byanden te verwinnen. **Ten eersten/** soo isser van noode eene groote couragie/ die haer te goet kent om haer aen dese aertsche ende pdele saken t'onderwoypen. **Ten tweeden/** eene seer neerstighe ende sozghbuldighe wacht der sinnen / want de byanden hier dooz insluppen / gelijk dooz de poozten / die men lichtelijcker buyten houdt / eer dat sy in komen/dan mense daer naer kan uptdryben. **Ten derden/** oberdencken dat Godt/ die al ons goedt is/ met ons is; ende daerom alle onse begheerten tot hem stieren. **Ten vierden/** gedurighlijck oberpeynsen d'pdelheyt en snoodtheyt van alle saecken deser werelt. **Siet** boozts / waer toe dat ghy in't doopsel de werelt versaeckt hebt; boozwaer anders nergens om / dan op dat ghy alle wereltdsche saecken soudt schouwen/ niet so seer lichamelijck als wel geestelijck/ en met der herten/en met eenen gestadigen wille om den Heere te dienen alle de dagen uwes lebens.

Het ghebedt ende de pRACTIJKEN / salmen mogen nemen upt de meditatie van het Versterven.

De eerste Meditatie, van den haet sijns selfs.

De voorstellinge der plaetse is, sy selven booz oogen stellen eenen schzoomelijcken en grondeloosen kuyl / als eenen afgrondt / waer upt alle boosheydt komt.

Het Ghebedt, als boven.

HET 1. point. **O**berlegt ten eersten de wooyden: **Die** Luc. 14.
niet en haet zijnen vader en moeder/en daer-en-boven zijne ziele / die en mach mijnen discipel niet zijn. **Ten tweeden/** hoe dat yemandt/ die eenen anderen haet/ teghen den selven gemoet is; ende weet/ dat die sy selven hater wil / teghen sy selven alsoo behoozt ghestelt te wesen: sy behoozt hem te verblijden in't quaedt dat hem aenghedaen wozydt / ende te beminnen die hem sulckis aendoet: want dien spandt dan met hem t'samen tegen sinen gheswo-

Die ons hater helpen ons onsen byant verwinnen.

ren byant/welcken hy selver is; andere/die hem geene quellinge aendoen/ maer naer den mont spzeken/die en mach hy soo seer niet achten/ gemerckt dat sy sijnen byant onderhouden. Ten derden/siet hoe veelderley begeerten dat dese eygen liefde in u verweckt/ ende hoe veel gelegenheden / dat ghy hebt om den haet van u selven te beoeffenen / ende verfoept de eygen liefde/ seggende mer den Heydenschen Philosoph Seneca : Ick ben edelder ende hooger geboren / dan dat ick eene slave van mijn lichaem soude zijn. Verweckt u hier dooz o Religieusen persoon/ ende aenbeert het gene hart ende scherp is/ ende bemintse / die u sulchs aendoen ; ende hier-en-tegen versmaet het gene dat sacht ende soet is.

Sen.ep.66.

Alle quact
spruyt upt
de eygen
liefde.

Het 2. point. Bemerckt ten eersten/dat alle sonden/ ende dies volgende allen het quact deser werelddt/ spruyten upt de liefde ons selfs. Want niemant en sondicht dooz eergierigheyt of onkupscheyt/dan alleen dooz dien dat hy sijn gemak bemint: ende hierom is 't dat desen / die eenen volmaechten haet sijns selfs heeft/by is van alle sonden. Ten tweeden/dat dese eygen liefde Christum onsen Saligmaker gekruyft heeft. Want gelijckerwijs den Apostel getuyght / den sondaer kruyft den Sone Godts / soo veel als hem eygen aengaet : ende hierom is 't / dat men boozden haet sijns selfs/ Godt ende onsen Salighmaecker moet boldoen. Ten derden/ bemerckt dat de eygene liefde is gelijck eene schroomelijcke melaetsheyt/ ende een merckteeken van den dupbel der hellen; maer dat den haet sijns selfs een teken is van eenen discipel van onsen Salighmaker/ gelijck dit selve genoegh blijckt in de lebens der Hepligen.

Het 3. point. Oberleght op wie dat de menschen gram plachten te wesen/ te weten/ op haren geswoeren byant : soodanige is uwen wille / ende de liefde uwes selfs. Want het is eenen verrader/stelt ons beynij ende bergif om te dincien / is den alder-hooverdighsten ende wzeetsten / eenen verdrucker der ellendiger menschen/ d'oorzake van alle oozlogen en oproerten dier in uwe ziele opstaen/ eenē roover van de goede wercken/ den dootslager van Godt ende de

Den eygen
wille ende
de liefde
sijns selfs
sijn onse-
geswoeren
byanden.

ziele. Dese dingen toegeboeght der eygen liefde/
kanmen de selve also verfoepen.

¶ **S**amenſprekinge met onsen Saligmaker hangē
de aē de galge des kruys/ die ons in sulker manieren
bemint heeft / dat van de plante des boets / tot den Iſaie 1.
top des hoofts in hem geene geſonthejdt en was.

De tweede Meditatie van den haet ſijns ſelfs.

De voorſtellinge der plaerſe, als boven.

HEt 1. point. **A**enſiet **C**hriſtum **J**esum bā de god:
delooſe menſchen onder de boeten getreden in 't
huyſ van **C**apphas/ en bemerckt hoe veel te leelijc:
ker dat dit geſchiet van ſijne eygene liefde; ende hoe
ſchandigh dat het is/ dat een alderberwozpfte ſlave/
het welck is ons vleesch / **G**odt den **K**oninck der
Koningen verſmade en onder de boeten trede. **T**en
tweeden/ u eygen vleesch/dat ulwen alder-wzeerſten
byant is/ende hoe onbetamelijck dat het is/ dat wy
dit ſouden beminnen / ende ſtellen booz eenen bzient
die ſijn bloet booz ons geſtozt heeft; eenen verrader
in laten / ende den **H**eeere buyten ſuyten; een alder-
ſlechtſte ſaecte/ te weten/ eenen ſtinckenden woym/
welck is u vleesch / in meerder cere en weerde hou-
den/dan de opperſte ende alderhooghſte **M**ajeſtejt.

Het 2. point. **B**emerckt hoe **C**hriſtus onsen **S**a-
lichmaker/als eenen alderwijſten **K**oninck/al was't
dat hy dypſent ende dypſent middelen hadde / waer
mede hy deſe ſlave ſoude konnen verloffen / heeft
nochtans om ſijne onepndelijcke goethejt ende lief-
de te toonen / booz de ſelbe ſlave / die hem alle ſpijt
ende ongelijck aengedaen hadde/de doot willen ſter-
ben/ ende lijden al het gene dat mogelijck was te lij-
den. **T**en tweeden/bemerckt dat deſe ſlave/hier-en-
tegen in alles ſijn gemak ſoeckt / om hier booz ſij-
nen **K**oninck ende **V**ader wederſpannigh te ballen.
Ten derden/ dat hy oock de eygen kinderen van den
Koninck / dat is/ de goede ende **G**odtbzuchtige be-
geerten doodt/ om ſijnen boofen byant te gelieben.
Ten vierden / dat den **K**oninck die u ſoo toegedaen
is uwe hulpe begeert/om wzake te nemen van ſijne/
ende ulwe byanden / ende hoe verre dat het van daer

Onſe eyge-
ne liefde o-
bertreec
ende ber-
ſmaet **C**hri-
ſtum onsen
Saligh-
maker.

328 Den II. Boeck. Het XII. Cap.
is/ dat ghy hem hier in soudt willen ghelieben ende
gehooz gheben ; maer onthaelt hier-en-teghen desen
byandt/ toont hem alle byzientfchap/ met hem han-
delende van uwen Koninck te vermoorden ; want
gelijck boven gheseyt is / den sondaer cruyft weder-
om onsen Salighmaker. Doeght ende past dit al op
uwe finnelijchhepdt/ende verfoeytse/ende verweckt
een groote liefde tot Godt / die daer allen u goet is.

Het is
groote
oer/ aen
het lichaem
de ober-
hant te
gheben.

Het 3. point. Bemerckt ten eersten / dat ghy ghe-
maecht zijt / van een alder-edelste ziele / ende een
seer slecht ende verwozpen lichaem. Ten tweeden/
wat eene oer dat het is / datmen eenen sacht der
wozpen/te toeten ons lichaem/welck onredelijck is/
d'overhandt laet hebben ober de ziele ; en wat eene
fottighhepdt dat het is / tot d'eeuwighe bederbenisse
sijnder ziele/ zijnen byandt dooz eenen korten tijdt te
verheughen/ende de ziele/ ende het lichaem t'samen
eeuwelijck obergeven te byanden.

T'samen-sprekinghe , als boven.

De derde meditatie, van den haet sijns selfs.

De voor-stellinghe der plaese , als boven.

Het 1. point. Bemerckt ten eersten/hoe veel duyde-
len dat ons alle listen en lagen legghen/ ende hoe
grooten schade datse den menschen doen. Ten twee-
den/ dat ghy nochtans geenen schadelijcker byandt
en hebt / dan uwe epgene liefde / ende datter niet in
de werelt en is/dat u meer hindert. Ten derden/dat
alle uwe byanden verwonnen worden/is't by al-dien
dat ghy dese epgen liefde verwint. Dus versaecht
desen byant geheelijck / en alle vermaecht / als eene
aenlockinghe der wellusten/ ende smeekinghen des
bleeschs/en oberlegt met eenen/hoe goet dat de Hee-
re is aen den genen/die hem oprechtelijck soecken.

Het 2. point. Bemerckt ten eersten/dat de genoech-
te der uptwendige sinnen luttel tijdts duert / en siet
hier en tegen hoe gestadich/ edel en vast/de genoech-
te is/ die de ziele in God en in de deught schept ; hoe
wel dat sy haer oock vermaecht in de ghenoechte
die het lichaem aengaet. Ten tweeden / bemerckt
dat het onmoghelijck is / datmense beyde t'sa-
men

men kan genieten; hier te wetē sijn lichaem verbu-
len/en hier namaels de ziele. Ten derden/dat/als 't
dat ghy het lichaem al toegeeft 't ghene het soude
mogen wenschen/ dat het nochtans nergens anders
tōe dienen en sal/dan tot een terginge ende een nieuw
berwecksel / ende dat sijnen lust tot geender tijde en
sal versaeft worden. En is het niet een groote dwaes-
hepdt/ sijnen byant yet te geben/ op dat ghy genoot-
saecht soud zijn om hem noch meer te geben / en be-
sozgen / en op dat ghy uwe slavernye te herder soud
maken. Ten vierden/is 't by aldien dat ghy de ver-
ganckelijcke genoeghte versmaect / soo sult ghy hier
naer eene eeuwige genieten / ende oock in dit tegen-
woordigh leven eene meerdere dan ghy soud hebben
als ghy uwe wellusten ende genoeghten hier volgt.

Den sinne-
lijcken lu-
sten wordt
niet ver-
saecht.

Het 3. point. Bemerkht ten 1. hoe verblint dat de
bleeschelijcke affectie is; hoe buyl/en met wat eē pe-
rijckel datmen hem aen de selve onderwozpt/en daer
af laet leyden/aengestien dat wy niet het licht der re-
denen begaest zijn. Ten 2. oberleght dat het bleesch/
ende de bleeschelijcke liefde tegen alle deugden strij-
den/obermits/dat de deught swaer om te bekomen/
ende haren wortel gelijkmen gemeynelijcken seght/
bitter is; ende het bleesch altijts sijn gemak soeckit.
Tē 3. oberdenckt/dat so veel als ghy begeert te was-
sen in de liefde Gods/dat ghy so veel moet vermin-
deren van u epgē liefde; want 't een met 't ander niet
t'samē en kan blijven staen. Ten 4. bemerkht hoe dat
Christus onsen Saligmaker sijn eegen bleesch ge-
haet heeft / en oberleght dese woorden : Die na my
komen wilt die verloochene sy selven/ende neme sijn
kruys/ en volge my na; en ghy sult siē dat desen haet
van sy selven/soo noodigh is/dat hy niet weerdig en
is den naem te boeren van een religieus/oft van een
oprecht Godbruchtig mensch/die Christum niet na
en volgt. Besiet nu/of ghy in der waerheyt mooght
seggen : Met Christo ben ick gekruyst/en berweckt
u selven tot de liefde van uwen Heere/ uwen Godt.

Den wortel
der
deught is
beter.

Matth. 16.

Gal 2.

Der'samen-sprekinge, het Gebedt, ende dat daer noch
volgcht/sal mogen genomen worden uyt de Medita-
tie van het Versterben.

d' Eerste Meditatie van de nieuws-gierigheyt, een groot achter-deel in den wegh des Heeren.

De voorstellinge der plaetse, sal wesen te bemercken dat onse ziele is gelyck een kasteel / hebbende vijf pooz-ten / die onse byanden bespien.

Bona. spec.
discip. c. 5.
De wercken
van
nieusgierigheyt.

H Et 1. point. Bemerkht ten eersten / welck dat de wercken van de nieuwsgierigheyt sijn upt den h. Bonaventura. Den nieuwsgierighen mensch / seght hy / die bekommet hem met 't gene / dat hem niet aen en gaet / beronacht saemt dat noot saeckelijck is / ende sy selven vergetende / bemerkht / ondersoeket / ende let op eens anders wercken: is 't dat hy ergens pet hoozt hy is sozghbuldigh om daer nae te vernemen / ende sonder schaemte begheert dat te weten / van de gene / die sulcks willen ver swijgen; hy komt op ongeoorloofde plaetsen / boeght hem in de vergaderingen / ende t' samensprekinge van de broeders / daer hy niet toe geroepen en is; als ghy meynt dat hy betrocken is / boeght hem sonder schaemte aen uwe zijde / ende aen uwe oore / soo dat ghy oock de alderheymelijckste woorzen niet secreet en kont u sprecken; hy doozsiet alle hoecken / hy laet sijne oogen herwaerts ende derwaerts om-loopen / hy blijft stille staen op al het ghene dat hem ontmoet / hy blijft staen op de ghemeyne plaetsen / hy verblijdt hem als hy vreemde aensichten ontmoet; hy is besich met nieuwe tijdingen ende wereldtsche saken te hooren ende te vertellen / hy en hout niet op nieuwsgierighlick te oberleggen / 't gene daer hy geenen last af en heeft. Ten tweeden / bemerkht hoe dat dese dinghen mis-staen.

Tecken
van de overwonnen curieusheyt.

Et 2. point. Bemerkht dat de tecken van de overwonnen curieusheyt sijn / noch t' hups / noch bukten 't hups sijne oogen onboozsichtelijck pewers op wozen / 't en sy dooz noot / oft om eenigh eerlijck en tamelijck vermaeck; nimmermeer nochtans op onghelijcke persoonen / niet vernemen nae eens anders dingen: upt het gene dat wy sien / eenige Godvruchtige bemerkkinge trecken. Ten tweeden laet u voozstaen / dat ghy Christus onsen Salighmaecker oft

oft de **H. Maget Maria** fiet / wel gefchicht en ver-
ftorben: ende fiet hoe verre dat uwe manieren hier
af noch zijn / ende berweckt u om haer na te volgen.

Het 3. point. **Bemerckt** ten eerften / dat ons dit le-
ben / en onse fimen gegeven zijn / om **Godt** te ken-
nen / ende op dat wy fouden verkrijgen het gene ons
noodigh is ter falighepdt / waer upt men lichtelijck
kan verftaen / hoe verre dat hy verdoolt is / die fyne
ziele met vuple en oneerlijcke verbeeldinghen en be-
geerten befmeurt. **Ten** tweeden / **bemerckt** dat de
byanden in geender manieren den inganck en kon-
nen krijgen / oft het kasteel onfer ziele innemen / 't en
zy dat onse finnen dooz nieuwigierighept oft curieuf-
hept / al te onbehoorlijcken open ftanen. **Ten** derden /
dat ghelijck het licht om doen is / hem te bescher-
men / tegen de byanden die van buyten zijn; dat also
doek als onse finnen wel bewaert zijn / al 't gene dat
van binnen is wel bewaert fal wesen. **Hierom** moet-
men fy felben begeben tot treffelijcke en profijtelijc-
ke dingen / waer mede men den hemel soude mogen
be-erven: en **bemercken** hoe leelijcke fake dat het is /
lieber te difputeren van eenige namen en woorzen /
nieuwte tijdinge te onderbyagen / yet willen sien / **Ec.**
dan mijne ziele te bebyyden van de eeuwige toymen-
ten / ende fy felben te kennen.

t' **Samensprekinge** met den gecrupften **Jesús** /
vol pijnen zijnde in alle fyne finnen.

Eene andere meditatie van 't felve.

De voorftellinghe der plaetse ende het gebedt, als boven.

Het 1. point. **Bemerckt** ten eerften / wat dat ghy nu
hebt / van al 't gene dat ghy tot noch toe nieuwig-
gierighlijck gehoozt ende gefien hebt. **Ten** tweeden /
wat het u soude baten / dat ghy veel meer soudt we-
ten / ja kenniffe sout hebben van alles / ende u felben
ende **Godt** niet en soudt kennen / ende den wegh om
hier toe te geraken. **Ten** derden / **bemerckt** dat den
mensch hier niet volmaectelicken kan begriypen /
maer dat dit seer onbolmaectelijck gefchiet. **Soo**
dat wy oock de natuere van een het alder-kleynfte
beestken niet en konnen dooz grondeeren. **Ten** vier-
den /

De nieu-
gierighept
opent de
poozten
onfer fims-
nen.

De mensch
en kan hier
niet vol-
maectelijck
begriypen
ftaen.

den/ bemerkit dat eenen nieuwsgierigen mensch al tijt ongerust is / en in 't midden van veel moeyelijckheden/ en perijckelen leeft; overleghet daer- en- tegen de ruste des genes / die het in Godt al vint/ en hem begeeft om alle nieuwsgierigheyt geheelijck te versterben. Hoozt den Wijfenman: Ick heb in mijnen sin voozgenomen te soecken/ ende te onderbragen wijfelijck van alle dingen/ die onder de sonne geschieden. Dese alderquazetste bekommeringe heeft Godt den kinderen der menschen ghegeven/ dat sy hen daer in bekommeren souden/ en ik bekent dat hier in ooc arbept was en pijnelijckheyt des geests/ om dat in veel wijsheden / veel verholgentheden is; en wie wetentheyt vermeerdert/ die vermeerdert oock den arbept.

Het 2. point. Bemerkit ten eersten/ wat eene sottelike sake dat het soude zijn / eenige klepne saken ende die van geender weerde en zijn/ ende eenen anderen aengaan/ te beneerstigen / als daer perijckel is van 't leven te verliesen/ en dat noch meer is / van 't eeuwigh leven: Ten tweeden / dat desen den alderwijsten in den hemel sal wesen/ die hier met de H. Benedictus/ wijselijck ongeleert sal zijn/ te weten van curieuse en nieuwsgierige dingen. Bemerkit ten verden/ dat ghy in Godt vint/ op 't alder- supberste en ten vollen alle genoeghte die ghy upt eenige geschapen creaturen sout mogen scheppen. Ten vierden / dat ghy te vergeefs arbept / als ghy u laet voozstaen dat ghy uwe ziele die onbersadelijck is/ soekit te versaden / dooz hooren ende sien/ aengesien dat d' ooghe niet versact en wozt van sien / noch d' oore niet verbult en wozt van hooren. Ten vijfden/ overdenkt hoe dat den Heere de nieuwsgierigheyt van de Betsamijte met de doot gestraft heeft / in alle de gene die alleen hare ooghen op d' Arcke gestagen hadden. Ten seften/ hoe dat Eba/ dooz dien datse in 't aertsche paradijs van de curieusheyt bekoozt ende van deselve verwonnen was ons in alle dese ellenden en miserien gezocht heeft.

Het 3. point. Bemerkit ten eersten/ dat pemant te vergeefs eenige neerstigheyt doet/ om te geraken tot het aenschouwende leven / 't en zy/ dat hy sijne uptwendige sinnen/ maekit te versterben/ ende hierom is 't

Ecclef. 1.

I. Reg. 6.

is 't dat de bypdt gefeyt woꝝdt : keert ulve ooghen/
 want sy hebben my doen wech bliegen/en oberleght
 hoe fchadelijck dat dit is. Ten tweeden/foꝝ en moet
 ghy tot geender tijden nieuſgieriglich de volmaekt-
 heden Gods; ſijne oꝝrdeelen/en wercken onderſoet-
 ken; want een onderſoeket der Majesteꝝt / ſal van
 der glorie verdukt woꝝden. Wy en moete nimmer-
 meer de redenen onderſoeken/ waerom dat ons yet
 geboden woꝝt/ maer ons met vollen toeſtaen begebe
 om 't ſelbe te volbrengen/ gelijck wy doen/in ſaken/
 die ons gheloobe aengaen; Het is de ſtemme ende de
 bzage bandē dupvel: Waerom heeft hy 't u geboden?
 Maer Abraham ſwijgt ſtille/ hy en onderſoekt niet/
 noch waer dat hy moeſte gaen / als hem belaſt was
 upt ſijn lant te vertrecken; noch naer de nakomelin-
 gen van ſijnen Sone/ als hem geboden wierdt/ den
 ſelven God op te offeren; deſgelijck en heeft Iſaias
 niet met allen onderbzaght als hem bevolen wierd
 naecht te gaen; noch Jeremias als hy ober-laden
 wiert met boeyen ende ketenen; noch Ezechiel/ als
 hem belaſt wiert dat hy op eē zijde ſoude gaē liggen.

Cant. 6.
 Prov. 25.
 De ghe-
 hoorſaem-
 heyt en ont-
 derſoekt
 geene rede-
 ne.

Iſai. 3.

Dat de *ſamensprekinge* geſchiede tot Godt / in den
 welken de Heyligen alle dingen aenſchouwen/ met
 eene groote begeerte van liefde ende verſakinge van
 alle affectie tot nieuſgierige dingen.

Het *Gebedt*, ende de andere ſaken / ſalmen mogen
 nemen upt de meditatie van het Verſterven.

Een ander Gebedt.

HEere Jefu Chriſte, in wien verborghen zijn alle de
 threſooren ende ſchatten van wetenſchap en wijs-
 heyt; och oft ick u mochte kennen, en my ſelven deſge-
 lijcken, ende uwen alderheyligſten wille! want deſe my
 alleen genoegſaem is; waer door ick in der eeuwigheyt
 wijs genoeg kan worden, u kan kennen, ſien, ende in al-
 le dingen mach beſitten; ende ſo veel te meer en te vol-
 maeckter, hoe ick door de nieuſgierigheydt te min her-
 waerts ende derwaerts ſal verſtroyt worden: want eene
 ſake is noodigh, ende dit is het eeuwich leven, dat wy u
 alleen kennen. Wat wil ick dingen onderſoeken, die hoo-
 ger en ſtercker zijn dan ick ben? Waer toe ſal ik mijn oo-
 gen

Godt en
 ſijn ſelven
 te kennen
 is de hoog-
 ſte wijs-
 heyt.

Eccleſ. 3.

Bernard.
ferm. de 7.
donis.
Idem ser.
ad Clar.

gen slaen op d' ydelheyt en niet op u, van wien ick alleen hulpe verwacht? Maer, eylaes! als d' aerde mijnder herten door onachtsaemheydt, dijstelen ende doornen voortsbrenght, door dien datse in haer selven geen ruste en vint, so is sy genootsaect haer buyten haer te keeren; en sy begint slaperachtigh te worden in het onderfoecken haers selfs, wordt dan curieus ende nieuwsgierigh om te weten het gene dat een ander aengaet. Ende waer toe fullen my oock dienen alle schouwspeelen en ydele wetenschappen, wat baet dit aen de ziele oft aen het lichaem? Want mijn ziele en kan hier mede niet verfaet worden, noch ruste in eenighe creature vinden, maer in u alleen, waer in alle dingen gevonden worden. O salige ziele, aen de welcke ghy alleen genoegh zijt, en dient in de plaetse van alle andere dinghen; en die in u alle dingen siet, ende van u al ontfanght, ende tot u alle dinghen schickt.

De Practijcken sult ghy boben binden.

HET XIII. CAPITTEL.

Oeffeninghe oft beradinghe, van het versmaden van d' oordeelen der menschen.

De bzeese
van de ooz-
deelen der
menschen
doet groot
acht erdeel
in den gee-
stelijcken
boort-
ganck.

MEn bindt gheen meerder beletsel in het geestes-
lijck leven en beneerstinge der volmaecktheit/
dan te bzeesen de oordeelen der menschen / en zp sel-
ven naer die te schicken: hier dooz is't boozwaer/
dat de boozgenomen heylighe begeerten niet alleen-
lijck in het beginsel / als zp noch jonck en teer zijn/
wozden verbzucht; maer oock als sp nu groot ghe-
wassen zijn / wozden neder gewozpen en uptgeroept.
Want hoe veel sijnder / die verbeert zijnde / dooz an-
dere lieden segghen ende opspzaecke veronachtsa-
men veel Godtbzuchtige oeffeninghen / tot de wel-
ke zp hun andersins souden begheben; oft gewoon
sijnde die te oeffenen ende te ghebzupcken / verlaten
die booz eenen tijdt! hoe veel zijnder die in lasteringe
ende ander onghelijck souden versoenelijck ende
sachtmoedigh zijn / 't en waer / dat zp dooz het ooz-
deelen des werelchs tot wzakie verweckt wierden!
De Godtbzuchtighepdt en heeft geen meerderen
bpandt/

byandt / dan de opspzake van Goddeloose : ende dat te verwonderen is / die dooz exempelen tot het quaet niet en woorden ghetrocken / sietmen dickwijls dooz woorden van den rechten wegh ende volmaecker leben afgheleydt worden.

Het eerste voor-bereytsel sal wesen, sp selven te stellen in de tegenwoozdighepdt Godts / ende van zijn hemelsch hof / met een booznemen van alle dingen te schicken na sijne glorie.

Het tweede voor-bereytsel, seer ootmoedighlijck gratie begheeren / op dat wy dooz de selbe sonden mogen bekennen de fonteyne / by-kans van allen quaet ; de welcke is / hem te boeghen na de oordeelen der menschen / ende naer de selbe (ghelijck den meestendcel der menschen doen) zijn leben te schicken.

Den mensch. O eeuwige Wijshepdt / siet / soo dickwijls als ick by my selven maecke een Godtbuchtigh booznemen / soo gheboele ick / dat ick niet alleen en bemercke wat de saecken in haer selven zijn / maer oock hoedanigh geboelen de menschen daer af hebben ! Want indien ick my selven stelle eene wet van wel te leben / van te schouwen quade geselschappen / en onnutte t' samen-sprekingen / van soberheyt / van de wereld te schouwen / van seebaerheyt in kost ende kleederen / van my dickwijls te biechten ende ten H. Sacramente te gaen / so geschiedet dooz het oordeel der menschen / dat veel van dese saken my duncken swaer ende lastich te wesen ; ja oock dickwijls dooz het oordeel van boose menschen / oft immers van de ghene / die noch goet / noch quaet / maer tusschen beyden zijn / ende ober beyde zijden kreupel gaen.

Christus. 'Tis eē dooz-bonnisse / het welk schijnt te streckē tot agterdeel / maer sonder verstant gesprokē.

Den mensch. Het berdyet my seer / dat ick alsoo verboert en wech ghenomen worde dooz de winden der menschen spzake en geklap / en niet dooz de gewichtighepdt der saecken / maer dooz het duncken. Maer wie sal my verlossen van dese gemeyne quale en sieclite / dan ghy / mynen Godt ? want so ick bemercke / de Religieusen zijn oock met dese bevangen / woorden dickwijls dooz de selbe daer neder ghelwozen / ende

De oordeel der menschen makē 't goet booznemē swaer en lastich.

ende dooz lof oft misprijs doen hun doolen van den rechtē padt der ootmoedigheyt en gehoozsaemheyt; doet hun afwijken van de wet der eenboudigheyt.

Christus. 't Is also/en men vintse selden/die/daer den regel rupin is/den selbē strengelijck onderhout.

Aug. lib. 2.
conf. c. 9.

Den mensch. Sp bzeesen uyt te sehjnen in besonderheyt ende epgentheyt / ende andere niet te behaghen / ende u niet te misshagen. Het welck uwen dienaer Augustinus certijds oock lilaeghde: Ick schame my niet onbeschaeint te wesen.

Christus. Och hoe groote elende ende boosheyt der werelt is dit! dewelcke so groote macht neemt oock ober de Kloosterz/ en de gene/die hun selbē verachtē! die vooz my alleen behoozden te lebē/en te sterbē.

Galat. 1.

Den mensch. Doozwaer ick begeere dat seer/want ick hoore uwen Apostel seggen: Indien ick de menschen behaeghde/ ick en soude Christus dienaer niet zijn. O waerachtige uytspzake! wie oberlepdt dese/ soo hy behoozt? och oft ghy u gewerdighde my die te verleenen / die alleen kont supber maken/ dat

Iob 14.

van onsupber zaedt is ontfanghen / ende alleen als den Samaritaen kont onse wonden ghenesen? een pghelijck heeft in het heyligh doopsel de werelt / hare oberdadigheyt ende oozdeelen versaecht / ende bastelijck vooz hem genomen u te dienen/ende alsoo tot het leven in te gaen; ende siet / ick en binde niet dat ons meer achterwaerts treckt/ dan de pdele bonnissen des wereltds: wy bzeesen quaet ghe-noemt te worden / ende wy en konnen dit niet verdraghen; ende nochtans verdragen / dat wy om de woorden alleen der menschen / quaet zijn.

d' Oordeelen der menschen en zijn anders met dan pdele gedachten ende raseren.
1. Ioan. 5.
Ioan. 2.

Christus. Maer wat zijn dese oordeelen meer dan pdele gepens/propoosten ende raseren van eenige menschkens; ende meest van quade/ ende alsulcke / die ons niet toegedaen en zijn? want een pghelijck spzeekt ende oordeelt soo hy gemoedt is. Ende aengesien de geheele werelt gestelt is in de boosheyt / ende al dat in deselve te binden is / en is anders niet dan begeerlijckheyt des bleeschs/ der oogen/ende hooberdye des lebens: hoedanigh kan he bonnisse der selber wesen?

Den mensch. Dit is het gheboelen der ghener/ die booz vernufter willen ghelouden worden; datmen dese saecken met de Godtbzuchtighepdt moet boegen/ die van de selbe seer verschillen / ende tegen de Godtbzuchtighepdt stryden: ende by aldien dat niet gheschieden kan/ datmen als dan lieber van de Godtbzuchtighepdt wat moet af-trekken; op dat het niet en soude schijnen / dat wy ons aen het oordeel ende gheboelen van andere niet en willen onderwoopen.

Christus. Waer toe zijn dese oordeelen profijtelyk oft schadelijk? wat batet de mane/sonne/ ende sterren/dat sy van de afgodisten booz Goden eertijds ghelouden zijn geweest? wat schadet het goudt / dat het booz slyck wordt geacht?

Den mensch. Niet met allen/ghelyck het ons oock niet en schadet / oft batet/ dat wy verschepdelijk geoordeelt / dat wy gepresen worden / dat wy bekent zijn/ ydelijk vermaert oft mispresen worden.

Christus. Boozwaer in 't besonder willen bemint wesen (aenghesien dat wy een yegelijck van onsen naesten / als ons selben moeten beminnen) is tot onghelyck van andere menschen; ende ghepresen te willen zijn / maecht ons gheheel onprijfelyck ende berispelijck: want die dat begheert / en is nu niet lofbaer / want niemant en wordt ten rechten ghepresen / dan die goetd / ende die oprechtelijck / ende niet valschelijck prijfsbaer wordt gheacht. Op dat pement soude mogen gepresen worden/ moet hy den lof alder meest schouwen/ghemerckt dat hy niet oprechtelijck gepresen en kan worden / die den lof van selfs soecht / maer is om sijne hooverdpe seer wel misprijfens weerdigh. Inghelijcks die hem vergramt oft droebich is om eenigh onrecht oft lasteringhe / die hem aenghedaen wordt / die gherupght dat hy het selve weerdigh is / ende dat hy booz sooveel soecht den lof / als hy gheschout heeft het misprijfen. Indien ghy dan veracht oft versmaedt sijt gheweest / indien pemandt quaedt vermoeden van u ghehadt heeft / niet teghenstaende is 't dat ghy u daer inne hebt verheught / soo verclaert ghy/

D'oordeelē der menschen/hummen lof en misachtin-ge en baet noch en schaedt.

Niemant en is oprecht lofbaer/ dan die deught bemint.

dat 't selve te onrecht u geschiedt is / ende met recht waert ghy weerdigh veracht te wesen / indien ghy u om dese verachtinghe hadt bedroeft. Ende wat hebt ghy van u selven / oft dat utwe is ? boozwaer niet met allen / want 't is al mijn. Waerom wilt ghy dan het selve tot u trecken ? waerom begeert ghy dat een ander u dat toeschijve / ende daerom u eere bewijse ? Gelijck de dubbelen willen / dat hun de Goddelijcke eerbiedinghe aenghedaden worde / alsoo wilt eenen ydelen mensch gheprezen ende in verwonderinghe zijn / ende my de eere / die my met recht toekomt / ontrecken. Indien hy wils waer / hy soude met mijne Apostelen seggen tot de ghene / die hem beminnen ende verheffen : Ghy Israelijtsche mannen / waerom verwondert ghy u hier af / ende siet op ons / als oft wy dit dooz onse eghen kracht hadden ghedaen ? oft gelijck andere seiden / als men hun wilde offerande doen : Wannen waerom doet ghy dit ? wy zijn oock sterbelijcke menschen / ghelijck ghy-lieden zijt ; wilt ghy dan / dat sy ny verlatende op u sien ? u sonderlingh prijsen ende alle eere bewijzen ? dat zy mijne byanden worden / om dat sy utwe vrienden souden zijn ? Wilt ghy my booz-by gaende ende versumpende de eere / den lof / de liefde / die ghy my kondt betoonen / toeschicken aen eenen seer ydelen afgodt ; dat is aen het bonnisse ende oordeelen der menschen ? want ghy / die de oordeelen der menschen bemint / wordt de selve dooz de liefde onderwoyden / ende bemint de werelt / en wordt mijnen byandt. Wilt ghy dat de menschen dooz de liefde tot u / belet worden my uyt gantscher herten ende met volkomen liefde te beminnen ? wilt ghy my als eenen muer stellen tusschen hun ende my / om dat zy my niet volkomelijcken en souden aenhanghen ? Ghy verblijdt u moghelijck / indien u veel menschen aensien / ende vereeren : dat is / dat zy bedrogghen worden / ende ghy hun bedrieght / indien sy tot u komen / indien ick hun yet dooz u gunne. En siet ghy niet dat de vliegghen vergaderen by den pot / ende de bloyen ende muiggghen komen tot u bleesch / ende daer uyt supghen ? sy supghen u bloedt

booz

De mensch
en heeft
van sy sel-
ben niet
dat lof-
weerdigh
is.

Acor. 3.

Acor. 14.

vooz hun en trecken 't u af: also die tot u komen om hulpe oft troost te verwerben / begeeren 't gene/ dat hun is/ dat ick hun dooz u toeschicke/ want om hun hebbe ik u dat gegeven/ sy ontfangen dat mijn is; dat sy my dan den lof geben: en en sozgt ghy vooz geenen lof oft laster/ noch vooz geen oordeel der menschen.

Den mensch. Indien ick dan gheenen lof en mach hopen noch begheeren / noch het verfmaden haten/ is 't sake dat ick goet wil wesen ende Gode aenghe- naem: o Heere/ hoe groote onwijshepd is 't te wil- len quaet zijn om den selven lof te bekomen oft im- mers niet soo goet / dooz het verachten der men- schen my verstoorende ende bedzoebende.

Christus. Wie isser/ die soude willen bederven zij- ne gesonthept / wetenthepd / sterckhepd/ rijckdom / om dat die niet en worden gepresen / ja mispresen? Niemandt en pijnicht sy selven met honger / om dat de dwase ende de uptsinnighe roepen/ dat de spij- se ende dzanck benijn is.

Den mensch. En nochtans/ om dat niemandt by a- bontueren teghen ons zijnen mondt niet en soude o- penen oft mispresen / onthouden wy ons dickwils van de Godtbzuchtighe oeffeninghen/ en van de ge- hoozsaemhepd te volbzengen: dat is / van de spijse der ziele/ en verliesen de sterckte en rijckdom der sel- ber; en wy worden om niet verhoest onder de sonde.

Christus. Indien jemandt u raedt vzaeghe / wat hy soude moghen verkiezen / oft wat hem nutter soude zijn / oft oprecht rijck / eerbær ende gheluc- kigh te wesen / oft valschelijck vooz sulcks ghehou- den te zijn / overbloedighepd te hebben van alle dinghen / oft bloot ende onbersien van alles / rijck te wesen van bestandighe deughden / oft alleenlijck met schijnelijcke verciert. En soudt ghy niet ooz- deelen dat de waerachtighe dinghen vooz de val- sche ende schijnbare behoorden ghestelt te worden? nochtans is een peghelijck met dese doolinge be- vanghen / ende om dat sy niet en souden mispresen worden / hebben sy lieber onrechtbeerdig / oft im- mers min rechtbeerdig te zijn / dan om de deught met recht ende reden prijsbaer / salich / ende alle

De men- schen syn wijser in't verkiezen van rijck- lycke ende wereltliche dingē/ dan in de gec- stelijcke.

eere weerddigh te zijn. Hoe verscheyden sal het oordeel der menschen zijn in de ure des doodts : boozwaer anders sal alsdan wesen het oordeel bykans der gheheele werelddt. Dan sal den genen van de werelddt geprefen worden / die haer hier te voren verstootten ende versmaedt sal hebben ; ende die ter contrarie sal berispt worden / die dooz hare bedriegelijke stemme verleydt sijnde / een ledigh / vuyt ende onaerdigh leven sal hebben gelept : alsdan sal verheben worden de liefde der armoede / de versmaedinge van alle eere des werelddts / ende hare oordeelen ; dan sal de miltheydt tot den armen ende alle deughden met haer oock van de quade / maer boben al van my ende mijne liebe Hepligen in der eeuwigheyt geprefen worden ; soo dat ick met recht begeert hebbe dat den sterf-dagh der Hepligen / hunnen geboort-dagh soude genoemt worden / ende oock in der waerheydt soude zijn / want sy alsdan opstaen / ende als sterren / die den dagh deses levens ondergaet beginnen in den nacht te schijnen.

Onbedacht heyt der menschen / die oock in de ure des doots ontzien haer te beteren.

Den mensch. Maer de boose ontsien alsdan oock als 't tijt is van de saligheyt te beneerstigen / hun tot u te bekeerem / hun openbaerlijck te biechten / het hooghweerdigh Sacrament des Altaers / het Olysfel te ontfangen / om dat men niet en soude seggen / dat sy onstantvastigh oft bebreest zijn / ende worden in sulcker boegen wreddelijck gepijnicht dooz hun eppen consciencie.

Christus. Indien ghy de oorzake wilt ondersoeken die is klaer / sy seggen : Wat soude men van my seggen ?

Den mensch. Goeden JESU, wordt dan het seggen ende een vliegende woordt meer gheacht / dan de saecke selve ; dan de waerachtige saligheyt ? Wordt daer op meer ghelet / dan om u te ontfanghen / dan van u besocht / geboedt ende versterckt te worden ? wordt daer van meer op een woordt ghepast / dan op alle uwe gaben ? meer op eene kleyne bzeese van eenige opspraecke der menschen / dan op het peerijckel van het eeuwighe leven ? O hoe groote kracht ende macht van menschelijcke oordeelen ! Cplacs !

Waecheyt der mensche / die meer pas-

wat

Wat sal hy in 't oordeel verantwoorzen / als sijne dwaesheydt openbaer sal zijn booz gheheel de wereldt? Alsoan o eeuwige Wijsheydt sult ghy hem berwijten / dat hy u versmaedt / ende meer werchs ghemaecht heeft van het seggen van eenighe berwozpen menschen / dan van u gebodt. Dan sal gheheel de wereldt tegen hem opstaen / dan sullen de Hepligen hem bespotten / ende de dupbelen begeeken; welker lof dat is hun scherpe pijlen / die hy met soo groote begeerte hadde gesocht / ende dooz de welchenu gewont zijnde / sal gesiraft wozen met de eeuwige schande.

Christus. Maer die my ende de Godtbzuchtigheyt booz de menschen sal hebben beleden / dien sal ick oock belijden ende bekennen booz mijnen Vader: Maer soo wie my / ende mijne wozen geloochent sal hebben booz de menschen / dien sal den Sone des menschen oock loochenen / als hy sal gekomen zijn in sijne Majesteit / ende die van sijnen Vader ende der Hepliger Engelen. Matt. 10.

Den mensch. Hoe bedrukt sullen de kinderen deser werelt zijn; eplaes! in de lange eeuwighheydt / dat sy om een woort / een gepeps / eenen wenck van eenigen mensch / verloren sullen hebben dupsent gelegentheden der saligheyt / en der ewiger glorie.

Christus. Alsoan gelijk oock in 't oordeel sullen de boose huplen / seggende: siet dese zijn 't / die wy somwijlen hebben gehadt tot spot / ende gelijkenisse des berwijts / wy onberstandige achteden haer-lieder leben te wesen rasernye / ende hun eynde sonder eere: siet / hoe sy gerekent zijn / onder de kinderen Godts / ende onder de Hepligen is haer-lieder deel. Dalsch oorz
deel der
boose men-
schen.
Sap. 5.

Den mensch. Wy willen bemindt wozen / ende siet / indien wy daerom uwe liefde verlaten / wy sullen in der eeuwighheydt van u onsen Godt ende uwe heplige Engelen gehaet wozen: wy trachten naer eere / ende alle onse boosheden ende verborghentheden onser herten / sullen booz een peghe-lyck openbaer zijn: wy willen vermaert zijn / ende eplaes! wy sullen in eene eeuwige ghebanckenisse ghesloten / ende altydts-duerende vergetenheyt Die hier
wil van de
werelt be-
munt/geeert
ende ber-
maert wo-
zen / sal in
der ewighe-
heydt van
Godt ge-
haet / ber-
smaet ende
vergeten
wozen.

begraben ligghen / noch ghy onsen Godt en sult ons noyt gedachtigh wesen ; de gene naer welke wy hebben gelupstert / welcher oordeelen wy hebben ghebreest / sullen ons met eeuwighen vermaleddijdingen quellen. Indien wy naer eere staen / en behoorden wy / eplaes ! niet voor de boozhy-bligende / die als eenen roock maer eenen ooghenblick en duert / de eeuwige eere te verkiesen ! O gelucksalige zielen / aen de welke den heyligen Geest desen raedt ende leere ghegheven heeft / dat ghy de eeren ende jonsten des werelts soudt verachten / ende u verheben heeft boven alle ghescheyden dingen. O saligen Alexius / die daer ghy seer edel waert van stamme / hebt verborzen gehouden / om voor de geheele werelt te bewijzen / dat ghy waert een kindt Godts : ghy hebt verwonnen / o byomen kamp-bechter / ghy hebt verwonnen ende victorie behaelt / onder de trappen schuyplende / ghy hebt de geheele werelt door gespreyt de stralen uwer heylighejdt. O heilige Apostelen ende Martelaren Christi / hoedanige exempelen van versmadinge der dwase oordeelen des werelts / hebt ghy ons achter gelaten / ghy ginckt blijdelijck van d'aensicht des raets / om dat ghy weerdigh waert geacht voor den name JESUS versmaethejdt te lijden. O salige vergaderinge der Anachoreten ende Cremijten / hoe geluckelijck hebt ghy met de werelt gespot / om dat die niet en soude spotten ! ghy hebt met de boeten gestooten 't gene dat sy groot achtende / ghy hebt verkoren 't gene dat sy misprees. Wie hadde u desen geest gegeven ?

Christus. Weet voorwaer / dat het bleesch ende bloedt hun dit niet en hadde geopenbaert / maer den Geest mijns Vaders die in de hemelen is / ende sy hebben hier door eenen grooten byede verkregen ; sy en waren noyt beancort / aen niemant verbonden ; maer ontslagen / by en sonder sozghen door eere ende oneere / door quade fame ende goede fame / als berleppers ende nochtans waerachtige / als die onbekent zijn ende nochtans bekent / als sterbende ende levende / als gekastijdt ende niet ghe-

Exempel
van de vers-
madinge
des we-
relts ende
hare oorz-
peelen.

2. Cor. 6.
Byede ende
gerustheit
der gener/
die d'oor-
deelen der
menschen
versmact.

doedt.

doodt. Maer eenen wereltschen mensche / die ge-
 quelt wort van het menschelijck opsicht / moet waer
 nemen d'oogen / monden / ende manieren van een
 pegelijck / ende eens pegelijcks knecht zijn. Want
 die pet bemindt / moet nootsaeckelijck aen het sel-
 ve dooz de liefde onderwozpen worden / ende ver-
 volght sonder ruste (welck wel het alder-ellendigh-
 ste is) de liefde / jonste / ende goede achtinge sijns
 selfs (die om de ydelhepdt niet oprecht en konnen
 zijn) ende en kan noyt weten oft hy die verkrege-
 heeft; want het herte van den mensch is quae-
 ongrondeertelijck; wie sal 't selve kennen! Want dick-
 wijls die u met den monde uytwendelijck prijst /
 versmaect ende berispt u inwendelijck; ende tegen ee-
 nen die u verheft / isser hondert die u verachten ende
 bernederen: soo dat / in wat gedaenten ghy u als ee-
 nen Proteus verandert / noyt en sult ghy aen eenen
 in alles / noyt en sult ghy aen een pegelijck behagen /
 maer sult aen veel mishagen.

Hy maect
 sy selven
 eene slabe /
 die op de
 oordeelen
 der men-
 schen acht.

Ierem. 17.

Den mensch. Och tot wat dieren prijse worden de
 oordeelen der menschen verhocht / daer nochtans
 niemant opt en kan weten / oft hy die oprechtelijc-
 ken ende naer sijn begeerte verkrege heeft: ende
 al waer 't sake dat hy 't wiste / soo en soude hy van de
 selve niet eenen oogenblich versekeren konnen blij-
 ven / soo onstantbaestigh ende wanchelbaer bemerc-
 ke ick de herten ende liefde der menschen te wesen;
 ende dat hy heden op dese ure prijst / hy verwozpet
 op de selve. Wy verwonderen ons / siende dat pe-
 mant sijn goet verquist met onkupshepdt ende gul-
 sighepdt; maer veel onbedachter is hy / die om de in-
 beeldingen / gesinthen der menschen / de oprechte
 bestandige eere / byede / deught / ende uwe gratie / dat
 is alle goet / verliest.

Onwijs is
 hy / die om
 de gesin-
 heden der
 menschen
 Gods gra-
 tie ende al-
 len goet
 met haer
 verliest.

Christus. 'T is wel waer / dat den mensch veel el-
 lenden onderwozpen is / maer de gene die sy selven
 vermenght by andere lichamen / by maniere van
 spzeken / dat is by het goetduncken / verwonderin-
 ge / eere / ende liefde der menschen / vermeerdert sijne
 ellenden seer: want gelijck hy geboelt de quetsueren
 van sijn eegen lichaem / alsoo geboelt hy oock de

quetfure van d'andere/ ende hy bzenghyt hout om sy
felven te bzanden/ ende banden om gebonden en ge-
troekien te worden.

Den mensch. **Daerom** neme ick vast booz my/
noyt acht te slaen oft aen te hangen 't goet-duncken
der menschen en des wereldts: maer alleenlijck aen
te sien / wat van my de rechte redene/ uwen godde-
lijcken wille/ uwe geboden ende raden berepffchen :
want hoedanig en hoe dwaes dat is het oordeel des
wereldts / is opentlijck berklaert gheweest in u le-
ben ende doot: want ghy zijt in den nacht in eenen
stal ghebozen ; dertigh jaren hebt ghy onbekent en-
de veracht met den menschen verkeert/ ende na dat
ghy aldersoetste **JESU** u gewoerdicht hebt te bero-
penbaren aen de wereld / hoe menighmael hebt ghy
ons dese versmadinghe des wereldts bebolen / ghy
en hebt gheen eere / staet oft lof ghesocht / segghen-
de : **Ich** en soecke mijne glorie niet/ daer is een die-
se soekit ende oordeeldt. **Maer** noyt en heeft het
meer gebleken hoe vaesch het oordeel des wereldts
is/ dan in uwe alder-heplighste doot: **Want** daer
ghy heplighende onmoosel waert / een **Lam** sonder
blecke / zijt van de wereldt gherekent gheweest
onder de quaet-doenders / veracht ende ghehouden
als den slechtsten ende verwozpensten der mannen ;
ende sal ick den lof oft verachtinghe der menschen
achten ? **Noch** ghy en hebt uwe Heplighen gheen
anderen wegh ghewesen / die u ernstelijck/ niet
ghebernsdelijck / oprechtelijck / niet bedrogen dooz
dolinghe oft epgen liefde / hebben bemindt / ende
hebben vierighlijck begheert versmaedt/ booz dwa-
se ghehouden ende gheacht te worden / op dat sy u
souden moghen naerbolghen. **Dooz**maer het is ee-
ne groote oneer die wy u aendoen (ghelijck uwen
dienaar **Chrysofostomus** leert) indien wy u booz-by
gaende/ tot onse mede-knechten ons keeren/ als oft
ghy niet genoehsaem en waert / om ons naer ber-
dienste te pzijsen. **Dit** verwerret al / dese saecke
heeft gheheel de wereldt in beroerte ende onruste
ghesfelt / want wy doen alle dinghen ten opsiene
van de menschen/ ende wy en draghen gheen sozghen
booz

Christi le-
ben ende
doot heeft
elaerlyck
betoont /
hoe soet dat
zyn de ooz-
deelen des
wereldts.

Ioan. 8.

Chrysofosto-
mus de
contem-
nenda lau-
de homi-
num.

hooz de goede wercken / maer wy bejaghen en soeckenden lof van onse mede-knechten.

Christus. Daerom heeft Hieronymus waerachtelijck dooz my gheseydt : d' Eerste deught van den Moninck is te versmaden d'oordeelen der menschen/ende altydts te pepsen op 't ghene dat mijnen Apostel heeft gheseydt : Indien ick de menschen behaeghde / ick en soude den dienaer Christi niet wesen.

Gal. 1.

Den mensch. O alder-lieffsten JESU, ghy en locht my niet alleen met exempelen / maer oock met seer beel en groote weldadē / die ghy my op alle oogēblichē toeschickt; want wat verkondigen my dese / dan datmen den opzechten lof van u moet soecken / van wien ons alle goet toekomt ? Want is 't sake datter geen goet en komt dan van u / die de zee zijt van alle goederē / waerom wille ick van andere groot geacht worden / daer zy my niet en konnen geben dan dooz u / geen sake opzechtelijck en konnē weerderē / want zy geene sake volkomelijcken en konnen bekennen ? Doozdeel alleen is opzecht ende waerachtigh / aengesien dan dat wy het doozdeel der menschen niet en bzeesen / 't en zy dat wy met eenen van hun ons selben pet beloven. Die u de fonteyne van alle goedt aensiet / en bemerckt datter bupten u niet en is / die veracht alle dingen om u ; want wat soude hy bupten u soecken ? hy siet dat de kromme wegghen / dooz welke de menschelijcke verblindtheyt ruste socht / lanck ende swaer zijn / ende datter gheenen bzeede in die te binden en is / jae dat meer is dat den ellendigen mensch daer dooz sy selven bzeenght tot alle onruste / dzoefheydt en benautheydt des gheests ; want hy beveelt ende obergeeft sy selven aen de onghestadige ende onsekerē winden van den wille / jonste en bzeese der menschen / die noyt in eenen staet en blzben. O hoe sottelijck bemint sodanigen de ydelheyt / steunt op de seibe / als op dzybbende barē / op de locht / op snelle winden / bzeest met redene / ende bzeesende betoont dat hy onwijs ende onboozsichtig is. En nochtans dese ydele bobbelkens worden dooz so veel om-wegen / soo veel bzeesen / soo veel gebeynsgheden /

Van God
alleen kan
ons eengh
oprecht
goedt / lof
oft eere toe
komen.

G H E B E D T.

WEest ons bermhertigh Heere, Schepper van alle dinghen, ontfermt u onser ydelheydt ende slaver-nye, met dewelcke wy de werelt ende de gepeysen der menschen dienen. Indien wy lust hebben om te dienen, is 't niet beter te dienen u mijnen levenden en waerachtighen Godt? is 't niet beter u te dienen Koninck der Koningen, en Heere der Heeren? Indien ick begeere gepresen te worden, so begeere ick voor u hemelich hof, voor de wijde werelt, en in der eeuwigheyt gepresen te worden: indien ick glorie soecke, so wille ick d' onstervelijcke glorie van u handt verwachten: indien ick voor verachtige vreesse, soo moet ick aldermeest vreesen van u veracht en versmaet te wesen? want wie sal prijsen den genen, die ghy veracht sult hebben? wie sal desen voor goet houden, dien ghy waerachtighen Godt, die de herten en niern ondersoeckt ende doorsiet, sult verworpen hebben? Siet Heere, ick hebbe den rechten wegh der waerheyt, en uwe waerachtige oordeelen, die gerechtveerdicht zijn in haer selven, verkoren. Verlicht dan mijne duyfstermissen, dat ick voortaan den dagh des mensches, niet meer en begeere, maer wensche u alleen te behagen, vreesse u te mishagē. Want ghy zijt mijnen lof, ghy zijt mijne glorie: is 't dat ick my beroemen, ende verheffen moet, in u sal ick my beroemen; want door u fullen wy onse vyanden opworpen, met den hoorn, ende door uwen naem fullen wy versmaden, die tegen ons opstaen; op dat wy sonder vreesse verlost uyt de handen onservyanden, u souden dienen alle de daghen ons levens, Amen.

Practijcke om d'oordeelen der menschen
te versmaden.

TEn eersten/ men moet zijn wercken oberleggen/
ende die schicken; niet naer het oordeel van 't ge-
meyn volck; maer naer den regel van de wet Gods/
ende alsdan met eenen kloecken moet boozgaen in
den wegh der deughden. Het is onspreekelijck/ hoe
seer

Gebedt in
het welck
de mensch
berkiest
Godt te
dienen / en
niet d' ooz-
deelen der
menschen /
ende in
Godt sijn
behagen te
nemen.
Pfal. 118.
Pfal. 17.

Pfal. 43.

Den regel
uwer wer-
ken moet
zijn de wet
Godts / en
niet 't ooz-
deel der
menschen.

seer onsen booztgancck in den aengenomen wegh der deughden belet/ ende verachttert woort dooz het vreesen/ ende aensien der oordeelen der menschen: want dit heeft veel menschen afghekeert ende weerhouden/ van dickwijls te biechten/ ten H. Sacramente te gaen/ ende boben dien van verscheyden andere Godtbzuchtige oeffeninghen. Men vintter veel die wel derren/ d'eerste/ende de boozgangers zijn/ in de schole der ydelheyt ende boosheyt; maer luttel die in den wegh der Godbzuchtigheyt hun derren daer toe verstanten. Men vreesst hier in de woorden en 't ydel oordeel der menschen / en men vreesst daer in niet het strenge oordeel des eeuwigen rechters. Hoe grootelijcks dat Godt dit mishaeght / blijkt klaerlijck dooz sijne eegen woorden als hy seght: dat hy booz sijnen hemelschen Vader in den dagh des oordeels niet en sal bekennen / die hun geschaemt sullen hebben booz de menschen hem te belijden. Luc. 9.

Ten tweeden/ is 't geraten ende seer pzoftelijck hem dickwijls te verbeelden / als oftmen ghestelt waer op eene groote verthoon-plaetse oft theatre booz Godt en sijn hemels geselschap / om daer op / in hunne teghenwoordigheyt onse wercken te volbrēngghen / ende in sulcker voegghende oordeelen der menschen te versmaden.

Ten derde/ gemerck dat dit quaet sijne oozspzonck neemt upt de eegene liefde / en dat niemant bykans eens anders oordeel oft berachtinghe en vreesst / 't en zy dat hy oock niet eenen soecht den lof oft yet dierghelijcks / soo is ons van noode eene grootmoedigheyt/ want dese en laet niet toe dat den mensch eenige ydele oordeelen en vermoedingen/ ja oock niet eenen anderen mensch diene en onderwozpen zy; veel min dat hy die van hem niet sijn groot achterdeel/ en ten prijse van de Christelijke vryheyt soude bedelen.

Ten vierden/ de Heplighen hebben booz eene maniere gehad/ sommige dingen te doen om de tongen des volchs te verwecken / ende hun selben te doen berachten / sonder nochtans daer toe eenige gerechtighen oozsaecke te gheben. Hier inne moetmen hun nacrvolgen / indien wy willen den loon van de volmaect-

Stelt u dickwijls in Gods tegewoondigheyt/ en sijn der Heplighen.

De vreesse der menscheijcke oordeelen spuyt upt de eegen liefde/ ende woort dooz oortmoedighheyt verwoonen.

Loslijck gebuyck der Heplighen.

Schiet-Gebedekens.

- I. Cor. 4. **H**Et is my voor 't minste dat ick van u-lieden oft van
den menschelijcken dage geoordeelt worde.
Psal. 118. Ik hebbe gedaen oordeel en rechtveerdigheyt, en levert
Psal. 42. my niet aen die my lasteren:oordeelt my Heere, ende
onderscheyt myne sake, van dat onheylig volck; ver-
lost my van de boose ende bedriegelijcke menschen.
Ierem. 12. Ick en hebbe den dagh van de menschen niet begheert,
ghy weter.

HET XIV. CAPITTEL.

Meditatie van de Hooverdigheyt.

DE voorstellinge der plaetse is, *Bemerckt ende stelt u
hoor ooghden den af-gront der hellen / ende hoe
dat alle pijnen der berdoemde haren oorspronck ne-
men van de hooverdigheyt alleen.*

Het Gebede, als voren.

Het 1. point. *Bemerckt ten eersten/dat de hoover-
dye is eene ongheregelde begheerte van uptnemen-
hepdt / 't zy in tijdelijcke oft gheestelijcke dinghen /
waer door yemant sy selven meerder maecht oft be-
geert te wesen / dan hy in der waerhepdt is : ende
dit is alsoo grooten sortighepdt / als oft een naent-
ken qualijck te byeden ware / datmen seyde / dat hy
geenen reuse en is / oft dat het kleedt van eenen an-
deren hem niet en past. Hierom is 't dat den hey-
ligen Chrysostomus seer wel seght: Daer en is niet
quader dan de hooverdighepdt/die de krachten der
zielen/die de menschen van Godt gegheben zijn/ in
sulcker boegen nederdyckt / datse haer de wijsheyt
beneemt / ende van wijse dwase maecht. Want is 't
dat yemandt in sijne lenghde de maet van ander-
halven voet niet te boben en gaet / hem laet voor-
staen dat hy hoogher is dan de berghen / ende dat
hy oberfulckis sy selven berheft/ als oft hy boben de
ber-*

*Wat de
hoover-
dye is.*

*Chryf. ho.
59. in Matt.*

berghen ware / men soude boozwaer gheen ander teecken van sijne dwaeshepdt behoeven te verwachten : aldus als ghy eenen hooveerdighen mensch vindt / die sy selven laet boozstaen dat hy beter is als een ander / ende meent dat hy veracht wordt / als hy met pemandt anders vergheliecken wordt : boozwaer ghy mooght wel ophouden van eenigh ander teecken te soeken van sijne uptsinnighepdt : want desen is veel meer weerdigh bespot te zijn / dan de ghene die upter natueren dul ende onverstandigh is / dooz dien dat hy sy selven dese uptsinnighepdt aenghedaen heeft. Ende een wepnigh daer naer seght den selven Chrysostomus : Desen heeft den dubbel boozwaer als een verworpen slabe / ende eenen miserabelen ghevanghenen wech-ghevoert / onthaelt hem met slaghen / ende doet hem alle spijt aen / waer hy kan oft mach. Ten tweeden / overdenckt / dat de hooverdye komt dooz dien datmen geene kennisse sijns selfs en heeft / ende uyt eene oprechte dwaeshep / gelijk het blijkt uyt het bovenghestelde exempel. Hier uyt komt / dat den mensch hem valscheijck laet boozstaen / datmen hem veel schuldigh is / dat hem veel geoozloft is ; ende aldus doende gheschiedet dat hy noch de wetten onderdanigh en is / noch danckbaer en is booz de ontfangen weldaden ; want hy laet hem duncken dat hy in niemant ghehouden en is / daer hy nochtans in eenen pghelijcken verbonden is / hy wozyt van hem alle gheboden / hy en acht niet met allen de wetten ende regelen / hy soeckt eenen anderen te ghebieden / hy doet alle dinghen / als oft hy eenigh bebel hadde. Dus overleght ghy / die dit leest booz een remedie wat dat ghy naer soo veel sonden verdient hebt. ende op dat ghy tot dese kennisse soudt moghen geraecken / denckt neerstelijck wat ghy geweest hebt / wat ghy zijt / ende wesen sult. Ten derden / bemerkct datter in dese werelt geen quaedt en is / noch aengaende de ziele / noch aengaende het lichaem / het welck u niet en soude moghen overkomen / ja dat meer is / dat ghy niet verdient en hebt : Want is het niet wel redelijck / dat alle creatueren wazake nemen

De hooverdye
berdye
sy uyt uyt
d'ontwe-
tenthepdt.

van

van het ongelijck / dat ghy den schepper aengedaen hebt / dus verwondert u / dat de Engelen / en Godt booz al / u verdzaghen / die ghy dooz uwe wercken lastert / verwondert u oock / dat Christus uwen Salsigmaecker u niet en straft / dien ghy soo wederspannigh valt dooz uwe manieren en sonden / en in zijne schole van ootmoedighepdt anders niet boozts en bzenghet dan traeghepdt / onbeleefthepdt / ende versteenhepdt des herten / ja selve den minsten arbeyp niet en doet om hem open te doen / als hy booz uwe deure klopt. En gaet aldus boozts tot de creaturen.

Het 2. point. Bemerkht dat ghy als eene creature behoozt uwen Heere en Godt onderwozpen / en onderdanigh te zyn ; als eenen Christen mensch de H. Kercke / als eenen bozger de gemeynte ; ja dat meer is / is 't dat ghy oprechtelijken oorzdeelt / ghy zijt aen eenen pegelijken verbonden : want die Godt dooz de sonde weder-spannigh is / die doet desghelijken alle creaturen ongelijck ; waer in sult ghy u dan konnen glorieren en verheffen ? Ten tweeden / dat ghy sulckis in der waerheyp zijt / en anders niet dan waer booz ghy van Godt den Heere gehouden wordt. O verleght dan / hoedanich dat ghy in zijne teghenwoozdighepdt zijt / ter oorzsaecke van veel quade wercken / maer weynigh goede / en die noch onbolmaeckit ; soo dat ghy u selven wel te recht met een sweer bol etters mooght bergelijcken. Ten derden / bergelijckt u met de beesten / aengaende de gesteltenissen des lichaems ; en sult ghy niet bebinden datse u hier in te boben gaen ? en aengaende u verstandt / ghy en zijt niet alleen van de duybelen verwonnen / maer gaet haer oock in booshepdt te boben / ten opsichte dat ghy naer soo veel ontfanghen weldaden / soo menighmael wederom in sonden gheballen zijt ; ende wat sal 't wesen / is 't dat ghy u wilt bergelijcken by de verdoemde / die veel min sonden ghebaen hebben dan ghy ? Wat salder geschieden is 't dat ghy u bergelijckt met de Heydenen / die haer soo neerstelijck tot de deught begheben hebben / ende tot den dienst van hare valsche Goden ?

Het 3. point. Bemerkht hoe seer dat Godt almachtigh

Den mensch
en is niet
anders/
dan gelijk
hy booz
Godt bes
kent is.

tigh de hooberdighepdt haet. Ten eersten / uyt de ghetupgenisse van de **H.** Schzifture / die al-omne de hooberdighe ende op-gheblasen menschen verfoeyt. Want de hooberdye is hatelijck booz Godt ende booz de menschen / ende is 't beginsel van alle sonde / endeden Heere haet de ghene / die daer mede besmet zijn. Ende dese sonde en is niet alleen hatelijck booz Godt / maer oock booz de menschen ; soo dat de Schzifture seght : Dat het beter is hem te verootmoedighen met den sachtmoedigen / dan den roof te deplen met den hooberdigen. Boozwaer / ghelijck den **H.** Augustinus seer wel betupght / daer is qualijck een bladt van heplighe boecken / waer in ons niet gheleert en wordt / dat Godt den hooberdigen wederstaet. Ten tweeden / bemerckt de straffen van de hooberdige menschen / soo wel hier / als hier namaels. Och hoe grouwelicke exempelen hebben wy van Lucifer / Adam / Aman / ende Nabuchodonosor ! Ten derden / bemerckt d'ellendighe slavernye van de hooberdige menschen ende haer leben / welck vol benauwtsheden ende sozghbuldigheden is / hoe sy met breefe ende hope geduerighlijck bevochten worden : ende versaeckt dit leben upter herten. Ten vierden / aenmerckt dat den mensch / dooz het rechtbeerdigh oozdeel Gods / ter oozsaecke van de schzoomelijcke sonde van hooberdye / valt in alderlep onkupshepdt / ende andere sonden. Want de hooberdighepdt berooft ons van alle deugden ; ende gelijck den **H.** Gregorius sepdt : De Koninginne van alle sonden is de hooberdighepdt / want als sy het herte geheelijck bevanghen heeft / soo levert sy het selve aen de seben hooft-sonden / als aen soo veel woerde bebel-hebbers / om dat t'eenemael te vernielen ; ende sy is een klaer teecken van de verdoemde menschen / gelijck d'ootmoedighepdt van de uptverkoren is. Bemerkten ten laetsten / de schande die den hooberdigen sal moeten lijden in sijn upterste : want die bebel hebben ober andere / sullen een strangh ende swaer bonnisse verwachten ; maer den ootmoedighen sal genade ghebeuren / als den machtrigen machtelijcke toezichten sal lijden. Och hoe lastig sal den hooberdigen

Godt haet de hooberdighepdt. Eccl. 10.

Aug. doct. Christi. 1. 3. c. 13.

Ester 7. Daniel 4.

Basil. Coet. mon. c. 10. lib. 31. Mor. c. 17. & lib. 34. Mor. c. 18.

Den hooberdigen sal te laetsten met schande verbult worden.

gen het begeck ende de bespottighe der duyvelen ballen / als sy haer sullen bespotten en seggen : Ghy zyt gewont gelijck wy / ghy zyt ons gelijck gewozden / utwe hooberdye is tot in de helle getrocken.

Meditatie van de Ootmoedigheydt.

DE voorstellinge der plaetse. Laet u voozstaen dat ghy nu eerst van niet gheschapen / naecht / ongewoent / ende van als berooft zijnde / staet in de teghenwoozdigheyt van Godt almachtig / en geheel het hemelsch heyt / dat vooz u is den afgront van alle sonden ; achter u / en van alle kanten ontallijke vbanden die u voozt stooten ; onder u de helle open ; boven u den hemel en het hemelsch heyt u aenschouwende.

Bid den Heere / dat hy u wilt verleenen eene oprechte ootmoedigheydt des herten.

Wat de ootmoedicheyt is.

Het 1. point. Bemerckt dat d'ootmoedigheyt eene deught is / waer dooz den mensch uyt de kennisse zijns selfs / kleyn wordt in zijn eyghen ooghen / ende kent hem waerachtelijck verwozen te zijn / uyt het gene dat hy van sijn selven is. Ende wat is 't dat hy uyt sijn selven is ? voozwaer niet met allen : want den mensch is van niet / ende soude wederom in niet beranderen / het en ware dat hy bewaert wierde dooz de machtighe handt Godts ; jae dat meer is / soude min dan niet worden / te weten / hem tot de sonde keeren / een aldergrootste quaedt. Besiet nu oft ghy wel sulcken gheboelen van u selven hebt / want is 't dat ghy u laet duncken dat ghy wat zyt ; daer ghy niet en zyt / soo bedzieghit ghy u selven / ghelijck den Apostel ghetuyghit. Ten tweeden / aenghesien dat ghy van u selven niet en hebt / soo overdenckt wat ghy van een ander / te weten van Godt / van de menschen / ende van d'andere creaturen hebt. Schepd dese dinghen van u / ende leghtse aen d' een zijde / te weten / u wesen / u leven / en u verstant / ende gheeftse wederom den gheenen daer ghyse af ontfanghen hebt : ende besiet wat u sal overblijven : voozwaer niet met allen. Houdt u dan hier aen / dat ghy u selven soudt moghen kennen / ende leeren ver-

Gal. 6.

Den mensch en heeft van sy selven niet.

1. Per. 5.

ootmoed-

ootmoedighen onder de machtighe handt Godts. Ten derden / bemerkht u selven (booꝝ soo veel als ghy pet zijt) den dach uwer gebooꝝte / u geheel leben / ende den uytganck uyt dese bedruchte werelt / ende ghy sult in der waerheyt bebinden / dat ghy in alle de deelen uwes lebens katijbich ende ellendich zijt. Want wat hebt ghy gheweest ? niet. Wel aen / wat zijt ghy nu ? aensiet u lichaem / wat is 't anders dan eenen sack vol buyligheydts ende woꝝmen ? aenmerckht uwe ziele / soo veel als 't verstandt aengaet / vol dolinghen ende ontwetentheyd / soo dat het ban geene goede saecke reene mael opzachtelijck en kan oordeelen ; aengaende den wille / wederspannich tot al dat goedt is / genepghet tot alle quaedt. Want en hebt ghy in u selven niet den bonck van alle hoofsonden / ende den wortel die ghedurichlijck wederom groeyt / ende woꝝdt ghewaer de brandende ghenepghelijckheden van den lust der begheerten ; ende de ghenepghelijckheden van den grammoedighen / traegh tot alle het ghene dat goedt is ? Wat sal ick seggen van de memorie ? eplaes ! met hoe veel ydelheyt isse besmet ? Ten vierden / bemerkht doch het quaedt dat u omcinghelt / ghelijck wy boben in de booꝝ-stellinghe der plaetse ghesepdt hebben ; de perijckelen der sonden daer ghy in vallen kondt ; de booꝝ-leden sonden / ghelijck een swaer ende lastigh pack ober u hanghende ; de duyvelen die u van alle kanten bebecchten ; de helle die onder u sijnen mondt open doet ; den hemel boben u open / ende den Rechtter die u verwacht om bonnisse ober u te strijcken. Ten vijfden / oberleght wat ghy worden sult ; booꝝwaer / aengaende het lichaem / maer eenen korten tijdt / naer sieckten / ende naer veel ellenden ende miserien die ghy sult gheleden hebben / een spijsse der woꝝmen / ende dat tot den dagh des oordeels toe. Blijft hier een weynigh staen beminde Leser / ende daect (noch lebende) in de graben. Hier naer preysht wat dat ghy worden sult naer de ziele / te weten / naer veel dwalinghen / naer eene langhdurighe quellinghe des geests ende sonden / sult ghy moeten sterben / ende sult ghetrocken worden booꝝ den rech-

De ellensdicheyt der menschen.

De perijckelen.

Wat daer sal geschieden naer de doot.

terstoel van God almachtigh/ onseker zijnde van uwe saligheyt/ en dooz sijne sententie sult ghy berwesen worden ten minsten gebzant te zijn in't bagebier/ want luttel wordender ghebonden die hier op dese werelt ten vollen ghesupbert zijn. En is't oock wel mogelijk dat ghy uwen hozen dertet op-heffen/ en tegens Godt boosheyt spraken? Ghy die anders niet en zijt dan eenen domp/ die een luttel tijds ghesien wort/die van daech zijt/en morgen sult verdwijnen.

Jacob. 4.
Psal. 74.

De ontwe-
tenheyt der
menschē.

Het 2. point. Veruist dat ghy van u selven niet met allen en vermoogt noch en weet/ maer dat Godt alle dingen in alles werckt / en dat ghy zijt gelijk een kleyn kindeken/dat noch opstaen/ noch sy selven beschermen/nich staen/nich onderhouden/nich de selve van een ander eysschen en kan. En leert van den alder-sachtmoedighsten Jesus / sachtmoedigh en ootmoedigh van herten te zijn/ schrijbet hem al toe/ en u selven niet met allen. Want hy is het licht/ het welck alle dingen dooz-licht / ghy zijt gelijk eenen lanteerne / die / al is't datmen in haer eenich licht stelt/en verlicht nochtans upt haer selven niet/maer het licht datter ingestelt is: jae dat meer is verdupstert het selve licht / het welck naer het goetduncen van den ghebruycker al-omme ghestelt mach wordē. Leert dan ootmoedig van herten wesen/ van den alder-ootmoedighsten J E S U S. O Heere / zijn hier toe gekomen alle de thesooren en schatten van wijsheyt en wetenschap die in u verborzen zijn / dat wy dit als eene wonderbare saecke leeren / dat ghy sachtmoedigh en ootmoedigh van herten zijt? Is het sulcken grooten saecke / kleyn te wesen/ dat 't en waer saecke dat het van u te werck ghestelt wierde/ die groot zijt / van niemanden en soude konnen gheleert worden? ende dit is immers inder waerheyt alsoo / want de ruste der zielen en wordt anders niet gebonden/dan als de ongheruste op-geblasentheydt verteert is / waer dooz den mensch sy-selven laet voozstaen groot te wesen/ als hy noch vol onghesonde humeuren steecht.

Matth. II.

August. de
S. Virgini-
tate.

De onbol-
maekth-
heydt.

Het 3. point. Mensiet de volmaektheden van d'andere creatueren / ende dat ghy niet boven d' andere

en hebt/ maer dat u hier-en-teghen veel ghebreecht/ ende dat ghy vand' andere in veel dinghen overwonnen woerdt / al is't dat ghy haer moghelijck in een te boben gaet. Hierom oberleght wat u betaemt aengaende den kost ende kleedinghe / (die niemandt kostelijck en begheert / dan op dat hy soude moghen ghesien worden) oock aengaende u officie ende woon-plaetse / op dat ghy niet beschaemt en woerdt in den dach des oordeels / en dat u gheboden woerdt de leeghste plaetse te nemen / soo ghy nu u selven al te veel toegheeft. Ghy sult met der waerhepdt bevinden / is't dat ghy alle dinghen wel insiet / dat de aldersechtste ende alder-berwoopenste u alderbest soude betamen. Want is't dat het spottens weerdigh ware / dat eenen sechtsten boer hem soude willen boben den Koninck verheffen / oft dat pemandt hem liet duncken groot te wesen / dooz dien dat hy op eenen bergh verheben stonde; veel meer sult ghy oock begheekt ende bespot worden/ is't dat ghy wilt trachten naer yet dat boben u verstandt is / is't dat ghy u wilt verheffen ter oorsaecke van de gaven die ghy van Godt ontfanghen hebt / daer ghy nochtans siet / dat onsen Saligmaecker sy selven vernedert/ ende eenen anderen gedient heeft. Verheught u dan naer het exempel der Heplighen/ in het versmaden uwes selfs/ belijdt dat ghy anders niet weerdigh en zijt / maer dat andere menschen / alle eere / privilegien/ en eerlijcke ampten ende officien verdient hebben: en klaeght over niemandt / want alle creature ende Godt besonder/ kan hem grootelijcks over u beklagen: ende is't dat ghy u selven booz secht ende verwoopen acht / so wacht u om booz yet anders te willen gherekent oft ghetraecteert worden; want dit is eene groote ghebepnstheyt / en boosheyt: en is't dat ghy alle andere booz beter ende wijser houdt als ghy zijt/ so moet ghy haer-lieden alle eere bewijfen / ghy en moochtse niet bedroeben / niet oordeelen / maer moet van eenen pghelijcken goetd geboesen hebben/ ende wel spreeken / ende hun het beste jonnen/ ende oock toeschicken.

Het tweede deel.

De mens-
chuld-
digeit
onser son-
den.

HEt 4. point. Bemerckt de menighite uwer son-
den / die ghy tot spijt van uwen Heere gedaen
hebt / ende leert kleyn wesen in u eygen oogen. Is 't
dat ghy bebochten wort dooz eenige ydelheyt / we-
derhout u dooz dese gedachtenisse / ende oberdenckt
het alder-swaerste / waer dooz ghy de eeuwige pij-
nen ende toymenten der hellen verdient hebt / waer
af al is 't dat ghy mogelijk vergiffenisse verkieregen
hebt / en behoort nochtans nimmermeer sonder
breefe te wesen / aengesien dat ghy niet en weet / oft
ghy des haets oft der liefden weerdigh zijt. Ten
tweeden / bemerkct in hoe groote sonden dat ghy
noch soudt mogen vallen. Want daer en wort gee-
ne sonde soo groot gebonden / die den eenen mensch
doet / oft eenen anderen en soude de selve doen / 't en
ware dat den Scheyper der menschen hem / nu val-
lende / wederhstele. Want wy staen op eene slij-
berachtige plaetse / ende eenen bergh die siepl afda-
lende is / ende eplaes! wy worden van alle kanten ge-
dreeben om te vallen ; maer besonderlijck dooz onse
natuerlijcke geneygelijckheyt. Ten derden / be-
merkct dat ghy niet voorszeker en weet / oft ghy
opt eenigh werck gedaen hebt / dat Godt aenge-
naem is geweest : Want wie heeft den sin des Hee-
ren gekent ? Ende siet alle onse rechtveerdigheden
zijn als 't laecken der maensuchtiger vrouwen / ende
als wy al gedaen hebben dat ons bevolen is / soo en
zijn wy anders niet dan onnutte knechten : is 't dat
de gaben Godts vermenighvuldicht worden / soo
wordt oock onse verbintnisse ende rekeninge meer-
der / waer aen wy nimmermeer ten vollen en sullen
konnen voldoen. Ten vierden / bemerkct dat ghy
niet met allen machtigh en zijt upt u selven te doen /
maer dat ghy zijt gelijk een landt 't welck anders
niet voorts en bzencht van distelen ende doornen /
het en zy dat ghy in u hebt het saedt van de gratie
Godts / ende hoe menichmael hebt ghy dit in u wel
verdooft ende versmacht / ende als ghy hondert-
werf bzuichten hadt moeten voorts-bzengen / en
hebt

Eccl. 9.

Aug. hom.
25. lib. 50.
hom.

Rom. 11.
Isaïæ 64.
Luc. 17.

hebt het minste niet gedaen? Ten vijften / overloopt alle uwe wercken / ende ghy en sult 'er niet een binden / waer in ghy u selven niet en soudt konnen berispen / oft waer op den genen die de herten ende nieren doozstraelt / niet en soude konnen binden te seggen.

Het 5. point. **Bemerckt dat dese deught soo noot-
saeckelijck is / dat sonder de selve geen andere Gode
en behaeght : Want 't en sy dat ghy wort als klep-
ne kinderen / getuyghet ons de Waerheyt selfs / soo en
sult ghy in het rijcke der hemelen niet komen. Dooz
dien dat het is den gront ende het steunsel van het
geestelijck bouwsel / ende wy moeten dooz ootmoe-
digheyt om hoogh klimmen / gemerckt dit alleen
den wegh is ; ende die eenen anderen wegh ingaet /
die valt eer dan hy opklimt / want d'ootmoedigheyt
alleen verheft ons / sy is alleen die ons tot het leven
leedt. Dus leert ons den H. Bernardus. Ende den
heyligen Chrysostomus seght: Dat sy is de moeder /
den wortel / de voetster / het steunsel / ende den bandt
van alle goet / ghelijck de hoobeerde is van alle
quaet ; daer en is niet krachtiger ende machtiger
dan d'ootmoedigheyt / sy is stercker dan de steenen /
baster dan eenen Diamant-steen. Bemerckt ten
tweeden / dat het Gebedt van den genen die hem
herootmoedicht / altijt verhoort wort. Hy heeft ge-
sien tot den gebeden der ootmoedigen / seght David /
ende hy en heeft hen Gebedt niet versmaet. Ja dat
meer is / hy en siet op niemant anders. Want tot
wien / seght hy / sal ick sien / dan tot den armen / ende
den heel gebroken van geste / ende die van mijnen
woorden beeft? maer Godt wederstaet den hoobeer-
digen.**

*Hoe noot-
saeckelijck
dat d'oot-
moedig-
heyt is.
Matt. 18.*

*Bern. ferm.
2. de ascens.
Domini.
Chryfost.
hom. 20. in
Acta.*

Pfal. 101.

Isaiz 66.

1. Pet. 5.

Het 6. point. **Bemerckt dat ghy gestelt zyt op de
stellagie van deser wereldd / ende in de tegenwooz-
digheyt van het gantsch hemelsch heyt ; sluyp wy u
selven oft ghy liever van dit gheselschap gepresen
wilt wesen / oft van eenen woym der aerden. Ten
tweeden / bemerckt dat de geheele volmaecktheyt
van een Christen leven in d'ootmoedigheyt gele-
gen is / dese is de hoogheyt van den mensch / dese**

is sijne glorie ende sijne hooghdadigheyt / oprechtelijck te bekennen het gene dat groot is / ende het selve aen te hangen / ende glorie te soecken van den Heere der glorien. Ten derden / set op d' exempel van Christus onsen Saligmaker / die sy selven verootmoedicht heeft totter doot / op dat ghy in der ewigheyt soud blijven leben. Ten vierden / overleghe de waerheyt van dese sententie : Alle die hem verheft sal vernedert worden / ende wie hem vernedert sal verheben worden. Ten vijfden / overloopt de exempel der Heiligen / die glorieerden / ende hun vermaeck namen in het kruys des Heeren : sy verheughden haer / om datse weerdigh waren geacht voor sijnen naem versmaetheyt te lijden. Sy hadden liever gepijnicht te worden met Moyses ende Gods volck / dan der tijdelijcke genoeghte te genieten. Ten laetsten / bemerkht dat den grooten Godt alleen van de ootmoedige ge-eert wort / ende dat sijn sprake is met den simplen ; ende datter niet en is dat hem aengenamer is / dan dat wy ons rekenen onder de minste.

Philip. 2.

Luc. 14. 18.

Acor. 5.

Hebr. 11.

Prov. 3.

G H E B E D T.

O Alder-ootmoedighsten Jesu, mijnen Schepper ende Verlosser, en hebt ghy my niet van niet geschapen, ende met u dierbaer bloet verlost? Voorwaer hieromme behoore ick u t' eenemael toe : mijn memorie, mijn verstant, mijnen wille, het is al u, ende het maeckfel uwer handen, ende al het gene dat ick hier uytrechte, door uwe gratie, komt u toe, maer ghy hebbet my mildelijck gegeven, op dat ick 't soude gebruycken, met conditie dat ick van alles naderhant scherpe rekeninge soude geven. Is 't dan dat ick dit van uwe hant ontfangen hebbe, om dit al te gebruycken, ende is 't dat ick het selve al qualijck doe, wat heb ick dan daer ick my in kan verheffen oft glorieren, dan in mijne kranckheden, oft hoe sal ick my selven boven eenen anderen stellen? Eylaes! sal ick wel eens kunnen danckbaer wesen voor duysent en duysent weldaden, die ick van uwe milde hant ontfangen hebbe? mach ick wel van een sonde sonder vrees wesen,

Ecc. 5.

fen, als oft de selve my vergeven ware? Ick weet wel dat ick menighmael de helle verdient hebbe, maer ick en kan niet weten, oft ick daer voor ten vollen betaelt hebbe, ende oft ick uwe liefde, oft wel uwen haet weerdigh ben. Ick sien oock datter ontallijcke ellenden ende sonden zijn, waer inne ick soude kunnen vallen. Want daer **er** is geene sonde soo groot die den eenen mensch doet, die den anderen niet doen en soude, waer 't dat hy van u, **ô Heere**, niet geholpen en wierde. Siet ick ben in uwe tegenwoordigheyt, als een kint dat eerst geboren is, ick en kan niet staen, noch gevallen sijnde opstaen, noch eten, noch ick en ben niet machtigh om my selven te beschermen in 't midden van mijne vyanden, ende van veel benauwtheden. Voorwaer met recht mach ick bekennen, **ô Heere**, dat ick den aldersnootsten ben; sulck een gevoelen moet ick van my hebben, soo moet ick van my spreken, soo moet ick my selven tracteren, ende voor sulcks van eenen anderen geacht worden; ende alle andere menschen voor beter ende wijser houden dan ick ben. Maer siet, **ô Heere**, niet tegenstaende dat ick sulcks ben, soo kranck ende soo ellendigh, nochtans ick misprijse eenen anderen, ick stelle mijn gevoelen, ende mijn selven boven haer, ick ontschuldige mijne fouten, ick soeckse te verborgen, ick ben geern groot geacht ende gepresen, ick vreesse veracht ende mispresen te zijn. Ter contrarie, **ô alder-ootmoedighsten Jesu**, die my d'ootmoedigheydt van uwe geboorte af, tot uwe doot toe geleert hebt, die om mijnen wille eenen Samaritaen ende eenen schimp van de geheele werelt hebt willen worden, sult ghy, **ô Heere**, de alder-leeghste plaetse verkiesen, die mijnen Koninck zijt, ende sal ick naer de hooghste staen? in geender manieren, **ô Heere**; want ick en ben 't niet weerdigh, ende sal noch verwoepender worden door uwe gratie in mijn eygen oogen, want ghy veracht de hooverdige van herten, ende verheft uwe ootmoedige vrienden. Sulcks begeere ick te leven ende te sterven, geholpen sijnde door uwe Goddelijcke gratie, ende wensche dat ick dese mijne begeerte soude mogen bevestigen met mijn eygen bloedt, **ô machtigen ende alder-ootmoedighsten Jesu**, tot uwer eeren ende glorie. Amen.

Eccl. 9.
De mens
schelijcke
kranck-
heyt.

Practijcke om d'ootmoedigheydt
te oeffenen.

D'Eerste sal wesen/somwijlē t'oberloopē de trap-
pen van de ootmoedigheyt/die wy hier beneden
sullen stellen/ende ons selven daer op ondersoeken.

De tweede/ghelijck 't in de meditatie gheseyt is/
te bemercken dat wy van alle kanten omringelt zijn
met alderley perijckelen/welcke bemerkinghe up-
termaten profytelijck is / ende al-omme te passe
komt in de behoringhen.

De mensch
naer de
ziele is ge-
lijck een
nieu-gebo-
ren kindt.

De derde / het selve sal kommen geschieden/ ober-
denckende dat wy gelijk een nieu-gebozen kindt zijn/
't welck alle miserien ende hatijgheden onder-
worpen is/ ende berooft van alle wapenen en hulpe
om sy selven te beschermen / oft ghelijck eenen lan-
teerne/so ick in de meditatie bewesen heb. Dese be-
merkinge moeten wy in alle gelegentheydt van yde-
le glozie gebuycken/en men moet den genen die ons
pijst/houden dooz eenen/die dooz misverstandt/oft
dooz bedroch / Godt te vergeefs soeckt t' ontrecken
dat hem toe-komt/ende schijnt ons 'tselbe te willen
geven / en in sulcker boegen ons deelachtigh te wil-
len maken van zijnen roof die hy Godt dooz ons te
pijzen ontrocken heeft ; oft wel / die ons soeckt oft
dooz haet/oft dooz onwetentheydt te benemen de eeu-
wige glozie van ons goet werck/ende nemen gelijk
de kroone van ons hooft / om in de plaetse een yde-
le te stellen / en aldus met ons den spot te houden.

De vierde/by ghetal hebben zijn onbolmaeckthe-
den/ ende dat naer den uytwijjs van den N. B. ende
den selven oberloopen als ons eenighe behoringhe
van ydelheydt overkomt. Want het ghene eens aen
eenen Keyser geraten wierde/om de haestige gram-
schap te verwinnen/dat hy eerst zijnen N. B. soude
opseggen eer hy eenighe sententie oft bonnisse soude
uytsprecken ; 't selve salmen hier niet sonder groot
profyt kunnen te wercke stellen / en den selven lich-
telijck daghelijcks somwijlen oberloopen.

De vijfde / Een oprechte biechte dickwijls ghe-
sproken/ helpt hier toe grootelijcks.

Ten

Ten seften/bemercken dat wy alomme zijn gelijk op een stellagie ghefelt/ende dat wy van boven van Godt almachtigh ende van sijne Heplighen ghesien worden; en dat hier teghen een berwozpen dierken van ydelhepdt in ons op-staet. Dit sal ons kunnen te passe komen tegen d'pdele glorie / ende de opgeblasentheyt der herten / die somwijlen komt upt eenige goede wercken/ of ter oorzake van de gaben die wy ontfangen hebben. Als oock is't dat wy bemercken/ hoe ontweerdig dat het is dat wy met d'ontfangen weldaden tegen Godt opstaen / als hy ons eert/ dat wy hem onteeren; als hy ons vertroost / dat wy den hepligen Geest bedroeven; als hy t' onswaerts milt en liberael is/ dat wy ter contrarie het gene dat hem toebehoort en eppen is/ ons toeschrijven. Want wat doet eenen hoobeerdighen mensch anders / dan van Godt t' ontfangen sijne gaben / en de selve terstondt daer naer geben aen synen gesworen byandt tot spijt van synen Heere / oft met de selve hem be-
 bechten; van Godt verheven te worden / en soecken daer tegen Godt wederom te bekleppen? En hierom is't dat hy dooz den Propheet Isaias hem be-
 klaeght/ seggende: Ick heb hinderen opgebzocht en
 verheven/ maer sy hebben my veracht.

Den hoo-
 beerdighen
 wapent
 synen by-
 andt te-
 gen Godt.

Isai. 1.

Hier sal oock grootelijcks toe helpen/ is't dat wy noyt in 't spreken ons selven te veel en laten voorstaen/maer dat wy alle dingen der Goddelijcke Majestejt toeschrijven / waer af alle gaben af-dalende zijn/ en dat men te werck stelle dat den Apostel segt: Is't dat yemandt spreekt / dat het zy van Godt;
 Is't dat hy eenigh ampt bedient / dat het selve geschiede als dooz de kracht die van Godt komt. En hierom en moete wy noyt dese woordē gebuycken: Ik heb dit of dat gedaē; maer/ dooz de gratie Gods is dit of dat gedaen: En aldus spreekt den Apostel/ als hy seyde: Ik niet/maer de gratie Gods met my.

1.Petr. 4.

1.Cor. 15.

De sevenste/ in al't gene dat u ontmoet/ weest alrijdt de leeringe van de ootmoedighepdt indachtigh: Wat wordt anders dooz de valleyen oberbloedigh in horen/ dooz de doozrigheyt en onbzychtbareheyt op de bergen betekent van ootmoedigheyt/ Ec.

d' Achtste/ somtijden bemercken se benderley bal-
len; d' eerste is/ van de gene die uwes gelijck zijnde /
en leelijck geballen zijn: de tweede/ van de heydnen:
de derde/ der kinderen die vooz het Doopsel sterben:
de vierde/ der gener die wanjopen: de vijfde/ van die
haer te seer beroemen op Godts bermhertighejdt:
Den seften/ van alsulcken die tot de volmaeckthejt
ghekomen waren: Den sebenden / van die bynaer
volherdt hadden / ende noch geballen zijn.

Ten negensten/ eenige deugden in andere bemerc-
ken / ende die sp selven vooz oogen stellen om naer te
volgen / oock sp selven boben niemanden te stellen.

Ten tiensten / eenen verkiesen die ons upt vziens-
schap ende getrouwelick vermane/ ende soodanigen
die ons niet en soecke naer den mondt te sprecken /
maer oprechtelijck de waerhejdt segge.

Ten elfsten / oeffenen wercken van ootmoedig-
hejt / en gehoozsaemhejdt/ naer 't exempel Christi
onfes Salighmakers. Ende daer en wozt niemant
foo groot gebonden / oft hy en moet hem somtijden
boegen naer den wille der gener die hem onderwoz-
pen zijn: 't welck hy met groote vzychten sal doen /
is 't by aldien dat hy geern waerneme de ghelegent-
heden ende occasien van deugden te beoeffenen.

Ten twaelfsten/ op wegh zijnde/ geern volgen den
raedt van sijnen mede-geselle / in 't gene dat vooz de
hant te doen staet; tot geender tijden beroemelijken
sprecken van sp selven / oft van het ghene dat ons
aengaet.

Bemerckt dese tekenen ende trappen van de
ootmoedighejdt.

Trappen
van d'oot-
moedig-
hejdt.

DEn eersten / sijn eygen snoothejt kennen: Den
tweeden / hier af leetwesen hebben: Den der-
den/ gener sijn schult bekennen: Den vierden / zijn
beste doen dat d'andere sulck geboelen van ons heb-
ben: Den vijfden / verduldigh verdzagen als sp het
segghen: Den seften / verdzagen dat wy als slechte
ende verwozpen menschen getracteert wozen: Den
sebensten/ wenschen dat het in sulcker manieren ge-
schiede.

Practijcke

Practijcke dienende tot de kennisse sijns zelfs van
den E. P. Robertus Sotowellus.

Wat heb ick geweest o Heere? wat ben ick? wat sal ick wesen? Ick en heb niet geweest / ick en ben niet met allen / en ick sal mogelijk min dan niet wesen. Ick heb ontfangen geweest in de erf-sonde / ick ben vol dadelijcke sonden / ende wie weet oft ick niet verwesen sal worden / tot d'eeuwige straffe? Ick heb ellendigh geweest in 't beginsel / ick ben noch ellendigher in mijnen voortganc / ick sal alder-ellendighste wesen in mijnen uptganc. Ick ben geboren van onsuiver zaedt / ick ben eenen sack vol bupligheys / ick sal wesen eene spijs der wormen. Als ick niet met allen en was / was ick buypen 't perijckel van verdoemt en oock van salig te worden; en als nu ben ick in groote twijfelachtigheyt van 't selve: ick sal / oft gelukkig wesen dooz 't gene ick verhope / oft dooz 't gene den tijt en 't perijckel soude konnen mede-brenghen / seer ongelukkig. Ick heb geweest / dat ick niet en konde verdoemt worden; ick ben soo gestelt / dat ick qualijck kan saligh worden; Ick sal sulcx wesen dat ick oft in der eeuwigheyt verloren / oft in der eeuwigheyt behouden sal wesen. Ick wete wat ick geweest heb / te weten den alderboosten; wat ick nu ben / en wete ick niet; want ick geene sekerheyt en heb / oft ick in de gratie ben; wat ick wesen sal / en wete ick oock niet / want mijne saligheyt onseker is. Vergheeft my Heere dat ick geweest heb / verbetert dat ick nu ben; Schickt my tot 't gene dat ick wesen sal: keert my af van de boozleden quaden / stiert my in het teghentwoozdigh goet / ende tot den eeuwigen loon. Amen.

Schiet-Gebedekens.

O Heere gheeft my dat ick u ende my selven mach Aug. l. 2.
kennen, dat ick u beminne, ende my selven ver- Soliloq. c. 1.
achte.

Wie ben ick o Heere Godt, ende wat is het huys mijns 2. Reg 7.
Vaders, dat ghy my veel weldaden sout bewijzen?

Wat

Iob 7.

Wat is een mensch dat ghy hem groot acht, oft waer toestelt ghy u herte aen hem?

Psal. 112.

Wie is gelijk den Heere onsen Godt, die in de hoogte woont, ende de ootmoedige aensiet in den hemel, ende op de aerde?

HET XV. CAPITTEL.

d'Eerste meditatie van de ghehoorsaemheydt, de dochter van de ootmoedigheyt.

Hoe noot-
sakelijck
dat d'on-
derwoz-
pinge in
alle din-
gen is.

DE voorstellinge der plaetse, Sy selven de geheele wereldt booz ooghen stellen / Christum onsen Saetghemaker / de H. Maget ende Moeder Gods Maria / de Engelen / ende alle geschapen creatueren die Godt / oock tot den minsten wench gehoozsaem zijn.

Het 1. point. Bemerckt hoe dat de Goddelijcke Majestept / al is 't datse alomme tegenwozdig is / nochtans dese werelt niet en heeft willen regeeren / dan dooz eenige Overhepdt / gelijk het blijkt in de hemelen / Engelen / ende menschen. Bemerckt ten tweeden / dat dese onderwozpinge soo noot sakelijck is / dat gelijckerwijs het in den omloop der hemelen gheschiedt / daer den ondersten met eene sekere gheuoeghelijckhepdt alleen gheroert wozt / dooz den genen die hy alder-naest onderwozpen is / dat alsoo oock den mensch van Godt / ende van den Goddelijcken wille niet gheregeert en wozt / het en zy dat desen met den wille des Oversten vereenigt zy. Den eersten oft hoogsten hemel / hier in is de wille Gods / den welken enen regel / oft het recht-snoer is van alle goede willen / hier naer volght den wille des Oversten die hy berkosen heeft. Want alle macht van Godt afdalende is / ende wozt van God dooz eene sonderlinghe sozge ghestiert / aengesien dat de ghemeynte dooz den Oversten gheregeert wozt / waer booz Godt almachtigh met recht meerdere sozge draecht / dan booz enen yegelijcken in 't besonder. Bemerckt ten derden / dat alle geschapen dinghen Godt onderdanigh zijn / dus schaemt u / dat ghy alleen Godt weder spannich zijt / aen wien nochtans alle dinghen ghegeven zijn / van den alder-miltsten Godt / op datse u souden onderwozpen zijn / ende dat ghy

ghy wederom Godt onderwozpen ende onderdanig
 fout wesen. Bemerkht ten vierden/hoe onweerdige
 sake dat 'et is/ dat den mensch/den wille Godts/dat
 is/van sijnen Obersten/niet gehoozsaem en is; want
 soodanigen mensch/ wederstaet/ ende stelt hem niet
 alleen teghen den toom/ maer oock tegen den berij:
 der/ gelijk een ongetemt peert. Want wie de Ober:
 heyt wederstaet/ die wederstaet Godt; ende hierom
 is 't dat de Schzifture seyt: Zoo wie hem verhooz:
 heerdicht/ niet willende onderdanigh wesen des
 Priesters geboden/ diesal sterben.

Rom. 13.

Deut. 17.

Het 2. point. Bemerkht de weerdigheyt en de vol:
 maekthepdt van de gehoozsaemheydt. Want dese
 ons op het aldervolmaekteste vereenicht met God/
 so dat sulcken mensch qualijck kan dolen: Ten twee:
 den/dzaeght ons geheelijck op/in eenen bzant-offer/
 ghelijck oft men den boom selbe/ ende niet alleen de
 bzuchten op en dzoeghe; want sy geeft/ ende levert
 ober het werck/ den wille/ ende het goetduncken
 't welck het alderwaerste is. Siet oft ghy sooda:
 nigh zijt/ te weten/ als een doot lichaem/ende eenen
 ouden mans stock/ in de handen van uwre Obersten.
 Ten derden/de gehoozsaemheyt/ is de deugt alleen/
 die d'andere deughden (naer het seggen van den H.
 Gregorius) in 't herte plant/ ende naer het inplan:
 ten bewaert. Ende dat eens-deels/dooz dien dat alle
 de oeffeningen der deughden bevolen werden; eens:
 deels dooz dien dat de gehoozsaemhepdt in haer be:
 slupt de uytwerckinghen van ootmoedighepdt/ber:
 duldigheyt/ hope ende liefde; ja dooz haer als eenen
 toet-steen/wozden alle de andere deughden gepzoest
 ende bekent ghemaect/ die oock in de alder-ber:
 lichtste Hepligen zjn: Ten vierden/ bemerkht dese
 plaetse van de Schzifture/Onderdanigheyt is beter
 dan slach-offerhanden/ en gehoozsaem zjn/ is meer
 dan offeren het bet der rammen. Want ghelijck de
 sonde der tooverpen/is wederspannig zjn/ ende als
 dat groot misdaedt der afgoderpen is/ niet wilken
 hooren. Den H. Gregorius leyt de slach-offeranden
 uyt/te wesen/de lijf-kastijdingen/ende wercken van
 debotie; Ende d'onderdanighepdt/ seyt hy/ is beter
 dan

De vols
 maekts
 heyt ende
 weerdig
 hepdt van
 de gehooz
 saemheyt.

Greg. lib.
 35. mor.
 c. 10.

I. Reg. 15.

dan slagh-offeranden / want dooz slagh-offerande worden de lichamen Godt op-gheoffert / maer dooz de onderdanigheyt / den eyghen wille. Overleght / hier-en-boven / dese woorden van onsen Saligma-ker : Die u lieden hoorz / die hoorz my / en die u ver-
 smact / die versmaedt my. Want 't zy dat Godt / oft den mensch / Stadt-houder Godts ons pet gebiedt / gelijk den H. Bernardus seer wel seght / men moet het voorzwaer met de selbe neerstigheyt / ende eerbiedinghe volbrzenghen. Ende hierom is 't dat ons den
 Apostel vermaent : Al wat ghy doet / doet het van herten / als den Heere dienende / ende niet den menschen. Bemerckt ten vijfden / dat dooz de ghehoorzsaemheyt alle behozinghen ende perijckelen over-
 wonnen worden ; naer het segghen van den Wijse-
 man : Een onderdanigh man sal victorie spreken ; Ende dat onse wercken hier-en-boven veel edelder ende verdienstiger worden / ende onse ghebeden van meerdere krachten. Want Godt sal onse ghebeden onderdanigh zijn ende verhooren / is 't dat wy onsen
 Obersten ghehoorzsaemheyt bewijzen. Ten seften / de
 gehoorzsaemheyt / gelijk Climachus getuyghet / is eene versakinge onser zielen / eene ghewillige doot van ons eyghen lichaem / een leben sonder sozge / een schip-baerte sonder schade / een begravenisse van
 onsen wille / een leben van ootmoedigheyt / ende ge-
 lijk of pemandt al slapende reysde : want hy onbesozght is / 't zy dat hy eenigh werck doet / 't zy dat hy het niet en doet / als hy maer de gehoorzsaemheyt en volgt / want hy hem selve Godt over-gelevert heeft.

Het 3. point Bemerckt ten derde / in hoe veel dups-
 ternissen dat den mensch gestelt is / hoe dat hy ver-
 blindt is / hoe onseker dat alle onse dinghen zijn / soo dat niemandt en weet wat hem nut is : Ende over-
 sulcx is het eene groote weldaet van Godt almach-
 tigh dat wy eenen goeden leydtz-man hebben / ende
 besonderlijck Godt / die in sulcker voeghen op ons
 let / als oft wy alleen in de wereldd waren : soo dat
 wy niet recht moghen segghen : Den Heere regeert
 my / ende my en sal niet ghebrzeken / in de plaetse der
 weyden daer heeft hy my gheselt. Want ghelijc-
 ker-

Luc. 10.

Bernard. de
præcept. &
discip.

Coloff. 3.

Prov. 21.

Gregor.

Grad. 4.

Het ghes-
mack en de
profijten
die de ghes-
hoorzsaem-
heyt mede
veught.Aug. lib. 3.
Conf. c. 11.

Psal. 22.

kerwijs dat Godt ons dooz de **H.** Sacramenten hepligh maect / alsoo regeert hy de menschen dooz de menschen / ende gheeft sijnen wille te kennen : want den religieus / ende alle de ghene die eenen anderen onder-worpen zijn / hebben altijd d'Arcke des Heeren / dat is / hare Obersten / die sy altijd konnen te rade gaen. Exod. 25. Ten tweeden / datter gheen konste ghebonden en wordt / die lichtelijck sonder meester gheleert wordt / ende dat den gheestelijcken wegh so veel te meer eenen erbaren lepts-man bereyscht / ende dat het eene groote dwaeshepdt is / op sijn eyghen perijckel willen beproeben 't ghene ons onbekent is / als men anders vermacht. En hierom is 't / soe Climachus seght / dat oock den ongheleerden / Grad. 4. ende luttel erbaren / dooz de ghehoorzaemhepdt geleydt zijnde / tot de volmaeckthepdt gheraecht / ende dat sonder dese / oock den alder-wijsten lichtelijck failleert. Ten vierden / bemerkht de profijten van de oprechte onderdanighepdt : want is 't dat pemandt oprecht onderdanigh is / hy sal terstondt gheboelen dat oock d'alder-meeste bekozinghen / besonderlijck des bleeschs sullen verdwijnen / ende dooz de selve ghenesen worden. Ten vijfften / met hoedanighe liefde ende eerbiedinghe dat men d'Obersten eere moet bewijzen / aen gestien datse onse Vaders zijn / Stadt-houders Gods / ende die rekeninghe sullen gheben booz onse sielen. Heb. 12. Weest onderdanigh / seght den Apostel / uwen Obersten / ende zijt hen onder-worpen / want sy waken ghestadelijck / als die redene booz uwe zielen sullen geben ; op dat sy dat met blijdschap doen moghen / ende niet suchtende ; want dat en is u-lieden niet profijtelijck.

De tweede meditatie van de Gehoorfaemheydt.

De voor-stellinghe der plaetse. Bemerkht / Godt die alle dinghen boozts-bzenght / ende die ons een ghebodt gheeft van sijnen wille te doen.

HET 1. point. Bemerkht dat onse saligheyt hier in gelegen is / dat wy den wille Gods mogen volgen een als alderbolmaecksten regel : ja dat het saliger is / dan te wesen de Moeder Gods / ghelijck den De ghehoorzaemhepdt is onse salighepdt.

H. Au-

Luc. 11.

H. Augustinus getuyghet. Ende hierom seyde onsen Salighmaecker/ als de vrouwe in 't H. Euangelie gesepdt hadde: Saligh is den buyck/ die u gedragen heeft; dat's immers waer/ maer doock sijn sy saligh die het woordt Godts hooren/ ende dat bewaren. Ten tweeden/dat onsen Salighmaker seer veerdiglijck ghekomen is/ om den wille van sijnen hemelschen Vader te volbrengen; ende gheworden is ghehoorzaem tot der doodt/ niet alleen aen Godt sijnen hemelschen Vader/ en aen sijne Moeder/ maer aen de boose menschen/ te weten/aen den Keeser Augustus/ en aen de beulen/ die hem alle tozimenten aendeden. Ten laetsten heeft de selve in sulcker voegen bemint/dat hy het seyde te wesen syne spijs/ te doen den wille van sijnen Hemelschen Vader. Siet / oft ghy den Heere JESUS gelijk zijt. Dus soecht alsoo neerstelijck/als ghy de lichamelijke spijs doet/dat den wille van God/en van uwe Obersten volbrocht worde. Ten derden/overleght dese woorden: Soo wie doet den wille mijns Vaders/dese is mijn broeder/ende suster/en moeder. Ten vierden/bemerckt hoe dat de H. Maghet Maria/ haren Soue naerghevolght is/ ende desgelijcken d' Apostelen/die den Heere allegader dooz Bethanien/ dat is/ het hups van gehoorzaemhepdt tot den bergh van Oliveten/ als hy ten Hemel soude op-klimmen/gelepdt heeft. Want dooz de ghehoorzaemhept hangen wy op het alder-volmaeckste aen de Goddelijcke voorszichtighept/ de welke wy dooz onse Obersten ghewaer worden. Ten vijfden/bemerckt dat den ghenen/ die oprechtelijck ghehoorzaem is/niet en behoort aen te sien hoedanigh sijnen obersten is/ te weten/geleert / oft onghleert / aenghesien dat wy dooz de Goddelijcke wijshepdt ende dooz-sichtighepdt ghestiert en gheregeert worden. Ten seften/ dat den selven doock behoort vooz goedt te houden/ende te begheeren/het gene dat van den Obersten geschickt wort/ gelijk wy doen in dinghen die 't geloobe aengaen/ ghelijkerwijs oft het ghebodt upt den mondt van Godt almachtig selber quam. Waer toe dient/dat den H. Hieronymus seght; Laet u voozstaen/dat het saligh is/

Hier. epist.
ad rult.

is/

is/ 't ghene den Obersten ghebiedt ; noch en wilt het gheboelen uwer Obersten niet vonnissen ; u staet toe onderdanigh te zijn / ende te volbrængghen datter geboden is/ gelijk Moyses segh: Hoozt Israel/ ende swijgh. Want die dooz eenighe redene beweeght woꝝdt/ om onderdanigh te zijn/ die is sy selven ende der redene onderdanigh/ en niet den Obersten; noch en mach booz geen oprecht gehooꝝsaem mensch gerekent woꝝden ; gelijk die om de redene alleen ghe- looft/ die en is niet gheloobich. Ten sebesten/ be- merckt de onproffiten / die uyt het versumpen der selber sprupten. Ten eersten / den mensch steunt op sijn eghen wijshepdt / 't welck sottelijck gedaen is; want den wech van den sot is recht in sijne ooghen/ maer die wijs is / hoozt de raden. Ende boozwaer men kan niet langh gehooꝝsaem wesen / als het e- gen geboelen tegen- strijdt ; want soodanigen mur- murcirt lichtelijck / oozdeelt lichaerdelijck sijnen Obersten / acht sy- selven beter ; en hierom dese ge- hooꝝsaemhepdt en is gheene deughē van lijdtfaem- hepdt/ maer een dechsel van arghepdt. Doozts/ ten tweeden / d'eendzachtighepdt gaet te uet ; want het is redelijker dat de leden het hooft / als dat het hooft de leden onderwoꝝpen zijn. Bemerk/ hoe dat ghy hier teghen misdoet / ende hoe grostelijcks dat het misstaet / wanneer een religieus persoon die sy sel- ven overgegeven heeft om te wesen gelijk eenen ou- den mans stock / oft een doodt lichaem / ende om de gehooꝝsaemhepdt te houden booz eenen reghel sijns lebens / sy selven nochtans hier in misgaet ; en wat een hoobecbighhepdt dat het is ; dat pemant hem laet boozstaen / wijser ende beter te zijn in sijn egen saken dan Godt selve. Want aengesien dat den on- gehooꝝsamen weet/ dat het gebodt van Godt komt/ waerom oozdeelt hy anders/ ende is der ghehooꝝ- saemhepdt wederspannigh?

Het 2. point. Bemerk/ ten eersten/ dat de gehooꝝ- saemhepdt t'eenemael te niet doet den eghen wil/ die eene schadelijcke lazerpe onser zielen is: want het is in der waerhepdt eene melaetschepdt de welcke maect/ dat het goedt gheen goedt en is/ ende strijdt

Prov. 12.
De onproffiten
sijten van
de eghen
wijshepdt.

De bruch-
ten bande
gehooꝝ-
saemhepdt.

teghen Godt / ende onderbzeect de schickinghedie Godt almachtigh op de wereldt ghestelt heeft. Ten tweeden / dat dese de deure opent / aen alderley sware bekoringen en ontsteltenissen: noch doch geene sonde en trecht den dupbel soo lichtelijck den Idonick weder tot de doot / dan als hy hem daer toe bzeengt / dat hy op sijn eyghen goetduncken ende herstandt soude betrouwen. Maer den onderdanigen / ende die sijnen eyghen wille versaeckt heeft / vaert ghelijck in eene stille habe. Bemerckt ten derden / besonderlijck als ghy hier af belofte gedaen hebt / hoe swaer dat het is ; niet onderdanigh te wesen / aenghesien dat ons hier toe de redene / onse scheppinge / verlofsinge / ende onsen roep verbinden. Hierom seght wel den H. Basilius : Zij dat ghy sonder de wete van uwen Obersten doet / dat is die verpe en kerckschenderpe / jae is u schadelijck / ende gheensins profijtelijck / al is 't dat u het selve goetdunckt te wesen / want is 't goet / waerom en bzeengt ghy 't niet te boozschijn ? Bemerckt ten vierden / is 't by aldien dat ghy uwe Obersten niet onderdanigh en zijt / soosult ghy nootzakelijcken u bleesch / ofteden dupbel moeten onderdanigh wesen ; ende oberleghet / hoe sottelijck dat het ghedaen is / het soete jock Christi te beranderen met eene soo sware slavernye.

Cass. coli.
Abb. Moy-
fis.

Basil.

De conditien van de ghehoorzsaemheyt.

Het 3. point. Bemerckt ten eersten / de conditien van de ghehoorzsaemheyt / en oft de selve in u gebonden worden: Ten eersten / sy moet geheel wesen / oock in de alderminste saken: want het schande is / datmen oock het minste ontrecke in den brandt-offer. Ten tweeden / datse veerdigh zy / en dat wy sijn ghelijck dappere en wachere Engelen / en tot den minsten wenck gereet: want 't zy dat Godt / 't zy dat den mensch eenigh ghebodt gheeft / wy moeten het selve boozwaer / met de selve neerstighepdt / ende eerbiedinghe volbzengen. Ten derden / sy moet simpel en eenboudich wesen / te weten / dat wy de selve purelijck ter eeren Godts doen / niet om eenigh gemack. Ende hierom is 't dat die oprechtelijck ghehoorzsaem is / gheen onderscheet en bindt in 't ghene hem geboden wordt / oock in de alder-swaerste saken te aenveerden.

beerden. Ten vierden / sp moet volherdigh wesen.
 Ten vijfsten / blijtigh. Ten seften / ootmoedigh. Ten
 sebensten / sp moet uyt de liefde en debotie spruyten.
 Ten achtsten / met eene geestelycke blijdschap. Be-
 merckt ten twerden d' exempelē der Heplighen / die
 oprechtelijck onderdanigh hebben gheweest / gelijk
 was Abrahā / eenen Religieus Joannes genaemt
 Ec. ende wy moghen ons schamen / dat wy soo neus-
 wijs willen wesen : want al waer 't dat wy yeman-
 den onderdanigh waren / die soo seer in gheestelycke
 saecken niet erbaren en waer ; nochtans / ghelijck
 Climachus ghetuyght / Godt en is niet onrecht-
 beerdigh / dat hy sulcke zielen sal laten bedrogen
 worden / die met een gheloof ende ootmoedighedyt /
 haer selven eenen anderen onderwoypen. Tander-
 den / bemerkēt de straffe der onghewoozsaemheydt
 van Adam / Saul / ende van dien Propheet in Be-
 thel / ende weest verschickt. Overdenckt / dat den
 meesten troost / ende gheluck der Heplighen is / te
 weten ende te doen den Goddelijcken wille / ende
 dat den onderdanighen dese goederen mede deel-
 achtigh is. Ten vierden / bemerkēt datter geene
 verdienste en is sonder ghewoozsaemheydt. Want
 wie wordt daer ghebonden / die sijnen knecht sal
 willen loonen / die vooz sijnen meester niet en sal
 willen wercken / noch sijnen wille niet en begeert te
 doen ? Ende de ghewoozsaemheydt is van sulcker
 weerde / datse al het ghene daer sy aenkomt ver-
 dienstigh maeckt / oock de wercken / die uyt haer
 selven noch goet noch quaet en waren / gelijk hier
 vooztijts het roedeken van den Koninck Midas / al
 wat het geraeckte / in louter gout veranderde. Ten
 laetsten / bemerkēt (aengestien dat ghy op so beelder-
 lep manieren / uwen Heere ende Godt toebehoort)
 hoe groote sonde dat het is / te murmureren / niet te
 willen gehewoozsaem wesen / gelijk het blijkt in Cha-
 re / de kinderen van Israel / ende Maria de suster
 van Moyses : Soo dat den H. Basilus seer wel ge-
 sept heeft : De gehewoozsaemheyt verdient eenen meer-
 deren prijs ende loon / dan de goede wercken ghe-
 boeght met matighedyt.

Grad. 25.

 Gen. 2.
 1. Reg. 15.
 3. Reg. 13.
 Het geluck
 der gehewooz-
 saemheyt.

G H E B E D T.

O Mijnen Schepper ende Verlosser, mijnen Heere, en Godt, siet hier u schepsel, uwen dienaar, uwen Sone, die u op ontalijcke manieren verbonden ben, om uwer Godlicker Majesteit onderdanigh te wesen: Maer eylaes! al is't dat allen dingen u onderdanigh zijn, ende dat ghy my dit al verleent hebt, op dat ick u soude gehoorsaem wesen; nochtans naer't exempel vanden verloren Sone, ick ontfange uwe goederen en weldaden, ende en begeere niet onderdanigh te zijn; als oft ick wijser, ende voorfichtiger waer dan ghy, ende de gene, die ghy gestelt hebt om my te regeeren. Ende hierom is't, dat ick niet en weet waer my keeren; ende leve vol forge, die nochtans gerustelijc soude kunnen leven, waer't sake, dat ick mijn betrouwen op u stelde. Want wat weet ick, wat my nu is? Dit weet ick alleen, dat ick u behoor gehoorsaem te wesen, ende op te dragen met den Patriarch Abraham mijnen wille, die mijnen eerst-geboren is, en mijne vryheit; Dit doe ick als heden in de tegenwoordigheyt van uwe goddelijcke Majesteit ende geheel u hemelsch heyr, ende ick begeere in alles gehoorsaem te wesen, mijne Overste te bekennen als uwe Stadthouders, ende de selve met eene oprechte liefde, alle eere bewijzen, geensins vonnissen hare geboden: want die oprechtelijcken heeft leeren onderdanigh wesen, en weet van geen vonnisse te strijcken. O soeten Jesu, die om mijnen wille gehoorsaem zijt geworden tot de doot des kruyces toe, en uyt u lijden d' onderdanigheyt in u selven, ende ons voorts geleert hebt door u exempel, ende verwonnen; Ghy seght, Niet mijnen wille, maer den uwen geschiede. Sal ik dan seggen, niet uwen wille o Heere Godt, maer mijnen wille geschiede, wederstaende, ontschuldigende en tegensprekende so dickwijls als mijne sinnelijckheyt, en mijn eygen goetduncken anders fullen raden dan my de gehoorsaemheyt leert? Ghy segt, Ick en soeke mijnen wille niet, maer den wille van die my gefonden heeft; ende ik daer-en-tegen, tē sy dat het my wel sinaeckt, en behaegt datter geboden wort, soecke menigmael mijnen wille te doen. Maer ick offere u desen nu tot een slachtofferande; op dat ick voordaen den selven niet en gebruycke, noch

Wt onge-
hoorsaem-
heyt spruyt
forge ende
onruste.

Phil. 2.

Luc. 22.

Ioan. 5.

in't kleyn, noch in't groot, 't en zy dat het u behagelijck is. Want niemant, ô alderminnelijcksten Heere, en leeft voor sy selven, maer tot uwer eeren, en tot uwen dienst, die u geweerdigt hebt voor ons te leven ende te sterven. Och of ick in der waerheyt seggen mochte: Ick leve nu, voorwaer ick niet, maer Christus in my! Want wat isser saliger, dan mijnen boosen wille die my so dickwils bedrogen heeft, ende noch dagelijcks bedriegt, als ick den selven volge, uyt te schudden: en den uwen aen te treckē, die den regel is van alle goeden willen? O eeuwige wijsheyt, stiert my in de paden uwer geboden, en onderwijft my, hoe dat ik uwen wille alleen sal kunnen volbrengen: want ô Vader des huysgesin, die my geroepen hebt in uwen wijngaert, ick en sal van u geen loon kunnen verwachten als ghy de arbeyders loon sult geven naer hare wercken, is 't dat ick naer mijnen wille ende goetduncen sal gedaen hebben: ende niet naer u welbehagen. Verleent my dan gratie, ô Heere, dat ik den selven mach kennen, ende uyt gantscher herten volbrengen. Amen.

Het is saligh sijnen eegen wil-
le te ver-
saken.

Practijcke om de gehoorfaemheydt te oeffenen.

D' Eerste is neerstelijck bemerckē wat Overstē/en lepts-mannen dat u Godt in elck werck gegeven heeft; en daer na haer-lieden geboden/en wetten ondersoecken ende onderhouden/daer en wozt geene deugt gebondē/die haer verder uptstrect/en die proffijtelijcker geoeffent wozt/als de gehoorfaemheydt.

De tweede/neerstelijck volbrengen 't gene onse ouders/ ende meesters sullen geboden hebben / oock in de alderminste saken. Hierom heeft de H. Catharina van Senen in 't huys haerder ouders levende / in haren Vader/Christum / in hare Moeder / onse L. Vrouw ghe-eert / ende dese met alle sozghbuldighheydt onderdanigh geweest.

De derde/als wy 's morgens onse wercken schicken/de selve altijt na den regel van de geboden/ ende den wille des Oversten / dat is/ van Godt almachtigh schicken ende stieren.

De vierde/in alle twijfelingen/voor al/God door eē ootmoedig gebed/ en daer naer onsen Oversten te rade gaē/en dat met een oprecht overgebē ons sels.

De vijfde/ sijn herte gereet maken/ tot de geboden/ die ons swaer ende lastigh souden konnen vallen.

De sesste/ dickwijls in sijn herte/ dese woorden oberleggen: Die u hoozt/ die hoozt my; dat is/ de eeuwighe Wijsheyt/ goetheyt ende macht/ der welcker niemant en kan wederstaen.

De sebenste/ tot geender tijden soecken den Obersten tot sijnen sin te trecken/ maer sijne redenen boozts- bzingen met een overgeven sijns selfs.

Schiet - Ghebedekens.

1. Reg. 2.

Act. 9.

Psal. 118.

Psal. 115.

S Preeckt Heere, want uwen dienaar hoort.
Heere wat wilt ghy dat ick doe?

Ick heb mijne handen opgeheven tot uwe geboden, die ick bemint hebbe, ende ick sal my oeffenen in uwe rechtveerdighmaeckingen.

O Heere, want ick ben uwen knecht, ick ben uwen knecht, ende uwer dienst-vrouwen Sone.

HET XVI. CAPITTEL.

Meditatie van de Gierigheyt.

De voorstellinge der plaetse, **B**emercht ende aensiet alle de menschen gelijk op eenen bergh klimmen/ ende hoe dat Christus de armen aenlept/ ende dat de selve onsen Salighmaecker soetelijken nabolgen/ d'andere den dubbel/ of wel sommige onsen Salighmaecker/ maer dooz dien datse overladen zijn/ dickwijls nederwaerts in 't opklimmen vallen.

Bidit den Heere/ dat hy u herte wil verlichten/ op dat ghy de weerde van de armoede soudt mogen bekennen/ die den Heere van dat hy in dese werelt gekomē is/ in weerde gehouden heeft tot der doot toe.

Wat de
gierigheyt
is.

H Et 1. point. **B**emercht wat de gierigheyt is/ te weten eene onbersadelijcke begeerte van geldt/ ende goet deser werelt; waer dooz den mensch het selve in sulcher boegen toegedaen is/ dat hy niet en kan vergeten/ als sijn gelt hem ontnomen wort/ hy sjeckt onmoedighe ende nieusgierige dingen/ oock sonwijken met schade van eenen anderen/ ende be-
waert die niet al te groote sozghbuldigheyt. Ten
twee-

tweeden / hoe leelijck dese sonde in haer selven is: Hoe leelijck dat de gierigheyt is. eerst ten opfichte van het booz-wozpsel seiber : ende hoe dat de mensch hem t'eenemael eene slabe maecht van het gelt / een slecht metael van der aerden (soo dat de gierigheydt eenen afgoden-dienst genoemt woꝝdt) waer dooz hy niet beter / noch geluchiger en woꝝdt / aengesien dat het buyten ons is / dan alleen dat ons daer dooz eenige ydelheyt aen-waeyt / ende dat wy rijck genoemt woꝝden. Ten tweeden / hoe leelijck sy is / obermits de edelheyt ende weerdigheyt van den mensch / die hier toe geboren ende geschapen is / dat hy dooz de liefde soude besitten God / die allen ons goet is / ende hy verwoꝝpt sy selven dooz de gierigheydt tot slechte ende verganckelijcke dingen / ende acht meer het gelt / 't welck eene verwoꝝpen substantie is / dan sijne ziele. Ten derden / ter oorzake van de maniere / die men gebuycht om silber ende gout te vergaderen / aengesien dat het den mensch nootsaecht / om hem te begeben tot het alderflechtste gewin / doock met schande / dooz twist ende kuybagie / perijckel van sijn leven te verliesen / ende onsprekelijcke soꝝghbuldicheden; waer dooz het herste op ontallijcke manieren / herwaerts ende derwaerts verstroyt woꝝdt / soo datter geenen tijdt noch plaetse gebonden en woꝝt / daer men gerustelijck op sy selven soude mogen letten. Ten vierden / dooz dien dat men 't met de selve soꝝghbuldigheyt ende neerstigheyt hy een moet houden / het gene nu vergadert is. Ten vijfden / dat oock naer het geboelen van alle de heydenen / eenen gierigen mensch / booz den alder-verwoꝝpensten gerekent woꝝt / als die geen geniet oft gebuyck van sijn goet en heeft / ende sy selven altijdt meer ende meer belast dooz het gene dat hy vergadert.

Het 2. point. Hoe onberfabelijck dat se is. **B**emerckt waer toe dat ghy ten laetsten / alle dese goederen wilt hy een schapen. Ten eersten / den gierigen stelt hem booz oogen peys ende rust / ende siet hier-en-tegen / hoe dat hy rijcker woꝝdt (welck ghebeurt in alle aerdtliche dinghen) hoe dat de begheerte van goet te vergaderen oock meer vermeerdert / gelijk wy in den water-suchtig-

gen mensch dagelijks sien geschieden met het dzinc-
ken; want de ongoddelijcke en hebben geen en brede.
Ten tweeden/ stelt hy hem voor oogen het ghemack
des lichaems; om wel gekleet te worden/leckerlijck
te eten / &c. om welcke redenen/ eplaes! den rijcken
bzeck begraven is geweest in de helle. Ende om de
waerheyt te seggen/wat geben de rijckdommen den
mensch anders/ dan kost ende kleederen! Doozwaer
anders niet met allen; ende dit en gebzeecht den ar-
men oock niet. Maer den rijcken heeft eene saeckie
meer/ te weten/ dat alwaer veel rijckdommen zijn /
aldaer oock veel hulpers ghebonden worden/ om de
selve op te maken/ende te verteeren;ende dat de wel-
lusten een sonderlingh boetsel zijn van menigerhan-
de siekten; waer af/die sober ende matigh zijn/niet
af en weten: ende dat hy hier-en-boven ontallijcke
instrumenten heeft (het welck aldermeest te bekla-
gen is) van gulsighepdt / onkuyfheyt/ ende van alle
andere sonden / om hem te bzingen tot de eeuwighen
bedervenisse / ende niet en heeft in eenen siiberach-
tighen wegh / waer mede hy sy selven soude konnen
wederhouden. Wat heeft dan den rijcken/waer dooz
hy sy selven soo grootelijcks sonder redene wil ber-
hoobeedigen op sijne rijckdommen? Mengemercht
dat de rijckdommen geene oprechte eere en konnen
mede bzingen / overmits datse minder zijn dan den
mensch/ende upt haer selven niet en hebben dat pzy-
sens weerdbigh is. Bemercht ten vierden/in hoe veel
stricken des dupbels datse vallen / die hier begeeren
rijck te wesen; want den wortel van alle quade/is de
begeerlijckheyt. Ten eersten/sy en konnen haer niet
begeben tot het gebedt / want aldaer is haer-liever
herte / daer haren schat ende thzefsoo is. Ten twee-
den / sy gevoelen eenen affkeer van alle wercken van
Godtbyzuchtighepdt/ aengesien dat sy altyt gebzeck
lijden/ende nimmermeer en konnen versaet worden.
Ten derden/sy schzapeu 't al by een/hoe ende in wat
manieren datse konnen/'t zy/datse geoozloft zijn/oft
niet/ en zijn in sulcker vaegen versot op 't gene datse
onrechtbeerdelijck vergadert hebben/ dat het by-na
onmogelijck is haer te bzingen tot restitutie/oft om
weder-

De gierige
ballen in
de stricken
des dup-
bels.

wederom te geben datse qualick gewonnen hebben. Ten vierden/ alse komen te sterben/ woerdense by-na wanhopigij/ ter oorzake van de scherpe rekeninghe/ diese moeten doen/ om datse den armen ontrocken hebben/ dat den armen toe-quam/ en om datse van hare goederen moeten scheidten. Dus/ o mensch/ woeyt van u uwe rijckdommen/ ghelijckerwijs oft ghy in eene groote tempeest oft onweder soudt moeten verdrinckē en vergaen/ 't en waer dat ghy u van de goederen outlastedet; ende en wilter u herte niet op stellen/ is 't dat ghy overbloedigh van rijckdommen zijt/ op dat ghy ten laetsten mooght geraken tot d'ewighe haben. Ende nademael/ dat ghy alle dinghen moet laten aen een ander/ soo en wilt booz hen geene blijtschap vergaderen/ en booz u d'ewighe toezementen/ met het onrechtveerdigh besit ende behouden van eens anders goet: Ende is 't by aldien dat ghy (ten minsten) in de ure des doots/ yet sult moeten versaken/ of wederom geben/ en wilt doch so langh niet wachten tot dat u de doot overbalt/ met so groot een achterdeel van ulve ziele.

Het 3. point. Overleght de groote dwaesheyt van de gierighe menschen deser wereldd/ die aen Godt d'ewighe wijsheyt/ (die haer hier honderdmael meer/ ende hier naer d'ewighe leven belooft) nochtans weygheren (in sijne armen) wederom te gheben/ dese dingen/ die doch boozsecker verlooren sullen gaen; ende ghelooven hier-en-teghen de bedrieghelijcke werelt/ ende de menschen/ daer sy een kleyn ghewin af te verwachten hebben. Ten tweeden/ aenghesien dat ghy maer eenen uytdeelder der selver zijt/ wat eene sottigheyt dat het is/ dat ghy die weyghert aen Godt wederom te gheben/ ende verquist aldus dat eenen anderen toekomt/ waer af ghy naderhandt scherpe rekeninghe sult moeten geben. Ten derden/ dat ghy lieber hebt eenen oogeblick rijck te wesen/ sock met soo veel ellenden/ ende hier naemaels altydt arm/ dan in der ewigheyt met eene onsprekelijcke glorie rijck te zijn/ ende alhier met Christus uwen Koninck ende Heere/ booz eenen korten tijdt arm. Ten vierden/ dat ghy dese

De sottigheyt der gierigen.

ſlechte en verworpenen dingen / ſo grootelijck zijt achtende als de kinderen hare beuſelingen / en kinderſpelen / daer nochtans Chriſtus ende alle de wiſen ſulckſ gantsch niet geacht en hebben. Ten vijfden / dat ghy ulwe ziele / alwaer de geheele werelt niet by te ghelijcken en is / ende waer vooz Chriſtus onſen Salighmaecker de doodt geſtozen is / om ſulcken ſlechten prijs verkoopt / oft ten minſten onvolmaecht ende arm laet in 't toekomende leven ; ende alſoo de rijckdommen meer acht / dan u ſelven. Ten feſten / al-hoe-wel dat den Heere ons beloofte / dat als wy eerſt 't rijcke Godts ſoecken / alle andere dingen ons toeghevozen ſullen worden / dat nochtans eenen gierigen dit veronachtsaemt / als oft hy Godt niet en betroude. Bemerckt hoe dat den Heere op deſe werelt de gierige menſchen geſtraft heeft / hoe dat hy Achan om ſijne dieberpe heeft doen ſteeninge ; Jeſabel / die den wijngaert na Naboth begeert hadde ; Ananias ende Saphira / dooz dien dat ſe yet ontrocken van de goederen / dieſe vooz de boeten der Apoſtelen brachten / ende den verrader Judas alle met eene grouwelijcke doodt geſtraft heeft.

Iof. 7.

4. Reg. 9.
Acor. 5.

Matth. 27.

Meditatie van de Armoede.

De voorſtelling der plaetſe, ſal weſen onſen Salighmaecker te ſien met ſijne Diſcipelen ſlechtelijck gekleedt / hongerigh / in groote armoede reyſende dooz doozen ende ſteden / ende dat wy als pelgrims hem volgen op den bergh.

Het Gebede, Bidt op dat ghy mooght kennen de weerdigheyt van de armoede.

Het 1. point. Bemerckt dat d'armoede is eene verloocheninghe (ten minſten metter herten) van alle uytwendelijcke ſaecten / ſy ſchickt oft vaeght den menſch geheelijck / ſo wel uytwendelijck als inwendelijck / vooz ſoo veel als dit van noode is. Ten eerſten / deſe ſteelt in 't verſtant een oprecht gevoelen van deſe ſaken / gelijk ſy in de tegenwoozdigheyt Gods zijn / en beroont dat ſe in der waerheyt berganckelijck / ſlechte en ſchadelijck zijn. Ten tweeden in den wille eenē afkeer en een walginge deſer dingen. Ten laet-

Wat de
armoede
is.

laetsten / in 't werck een volkomen verloochenen (is het dat hy van God tot de volmaechtheit geroepen wordt.) Oberleght oft ghy dese deught oock groot acht / hoe gereet dat ghy zyt u bloot te maechen van alles / waer 't sake dat uwer ziele saltigheyt oft den noot sulcks van u bereyschte. Bemerckt ten tweeden / dat ghelijcker wijs de begeerlijckheyt den oorspronck ende den wortel is van alle quaet / ende den fundament-steen van Babilonien / ghelijck den H. Augustinus bewijst; alsoo is d'armoede en het versmaden der rijckdommen het beginsel van alle goet / ende een moeder van alle deughden / den gront-steen van 't hemelsch Jerusalem / ende van onse alderhooghste saltigheyt. De redene is / overmits datse ons beneemt het instrument van alle sonden / welck is den rijckdom / die de gulsigheyt ende hooberdigheyt boedt ende onderhoudt; ende brenghet mede eene nootsakelijckheyt / ende blytigheyt om wel te leven: aengesien dat het naer het geboelen van de eeuwige wijsheyt lichter is / dat eenen kemel passere doot d'ooge van eene naelde / dan dat den rijcken kome in 't rijcke der hemelen. Geloofst ghy dit oock? Bemerckt hier-en-boven / dat d'armoede de sonden repaicht / naer de getuygenisse van dese Schryfture: Ick heb u verkoren in den oven der armoede; ende datse den mensch bevizt van alle wereltlijcke bekommeringe / op dat permandt Godt alleen soude mogen dienen ende aenhangen. O groot geluck der Chyristenen / wien ghejont is / datse met d'armoede den hemel kunnen hoopen ende be-erven! dat u dan d'armoede niet en misnoege / want daer niet rijcker en kan gebonden worden.

Het 2. point. Bemerckt dat de armen aen Godt d'alder-aenghenaemste zyn / aengesien dat hy d'armoede bywilliglijck aengenomen / ende sonderling in haer selven bemint heeft; ende de rijckdommen hier-en-tegen / ende alle eere / heeft hy soo in sijn geboorte / als nader hant in sijn leven / ende ten laetsten in sijn doot t'eenemael met de boeten getreden: die als hy rijck was / om onsent wille arm is geworpen; soo dat hy niet en heeft gehad waer hy sijn hooft op rusten

De armoede is eene moeder van alle deughden. Aug. l. 2. de Civit. Dei. cap. 13.

Ambr. l. 3. in Luc.

Matth. 19.

Isaïa 48.

Aug. ser. 28. de verbis Apost.

d'Armoede is Godt seer aengenaem.

2. Cor. 5. Luc. 9.

rusten mocht / ende heeft een arme moeder en arme discipelen verkosen. En wy moeten ons laten boozstaen / dat hy eenen staet verkosen heeft die hem betaemde. Desghelijcken hebben alle de Heyligen gedaen / die met den H. Apostel Paulus alle dingen gesacht hebben als dzek / haer verheugt hebben in honger / hongier / dorst / en niet met allen te besitten : so dat den H. Franciscus heylighlijck de genen die armer waren dan hy / benijdde. Hier-en-tegen de wereltsche menschen / en de gemakelijcke dienaers van Godt almachtigh / begheben haer met bollen toestaen om rijckdommen te vergaderen / op datse kostelijck / cierlijck / nteusgterighlijck / en gemakelijck gekleet mogen zijn / en op deselve maniere ober tafel / en in hare wooninghe onthaelt mogen worden / hier dooz ghebeurt het dat sy gheern zijn in gheselschap van hare vrienden / en niet geerne en dienen / Et. Der smaet dese dingen / niet min oft meer dan ghelijck als eenen die een mannelijck herte heeft / eenige beuselinghen ende kinder-spielen veracht / en hebt u herte gheduerighlijck gevesticht in 't gene dat eeuwich ende onverganchelick is / en als eenen vromen soldaet van utwen Salighmaker die u boozgegaen is / en hebt geen en grouwel van 't gene dat lastigh ende moepelijck is. Bemerckt ten tweeden / hoe verheben dat is den moet van eenen heiligheus die d'armoede onderhoudt / waer dooz hy boven alle aerdsche dinghen wandelt / soo dat hy oock niet met de woorden niet en begeert yet sijn te noemen / op dat sijn herte daer aen niet en soude gehecht worden. Ten derden / hoe grooten strijdt dat hier in geleghen is / aenghesien dat hier dooz den meesten-deel der menschen overwommen zijnde dooz hunne in-geborene begeerlijckhepdt / soecken ober al 't gene hun aengact / 't ghene gemakelijck is / ende 't ghene eenigh schijnfel heeft van verheben te zijn / hierom seght oock seer wel den Wijsen-man: Saligh is den man / die na 't gout niet wech gegaen en is: wie is desen / ende wy sullen hem prijsen ? wat eene groote glorie is 't dan de begheerlijckhepdt te verwinnen / dooz dewelcke alle menschen haer laten verlepden / wereltdijcke / gheestelijcke

Philip. 3.

Het goet
en geluck
der gewil-
liger ar-
moede.

Eccl. 31.

Ijcke en oock de flappe en floutwe Religieusen? waer toe dient het gene dat den **S. Chrysostomus** seght: De ziele van eenen armen blinkt als 't gout/ schijnt als eenen kostelijcken steen / verheert met de menschen als eenen Engel/ ende is den duypelen niet onderwozpen/ en is altijd by Godt. Ten vierden/ dat dese armen/ gelijk **Paulus** ghetupgh/ zijn als niet hebbende / en alle dingen besittende ; en gelijk hier booztijds **Climachus** seyde / eenen **Moninck** / die hem bloot ghemaecht heeft van alle saken / is eenen Heere van de gheheele wereldt. Bemerkht ten vijfden / dat die 't al verlaten sullen hebben en den Heere naegebolgh/ hondertfout ontfangen sullen/ ende sitten op de twaelf stoelen / oordeelende de twaelf gheslachten van **Israël** / ende dat soo wanneer als de Koningen sullen staen / ende de machtighe deser wereldt sullen beben. Besiet / o Religieus / oft ghy oock in der waerheyt wel sout mogen seggen: Siet/ wy hebben 't al verlaten / ende oft u herte niet aen eenige kleynre beuselingen ghehecht en is/ die van te boven alle dingen soo kloeckelijck had verloochent.

Het 3. point. Bemerkht Godts boozsichtigheyt ober den armen / nae het seggen van den **Psalmist**: De rijke hebben ghebreck ghehad / ende hongher gheleden/ maer die den Heere soecken/ en sullen niet vermindert worden van allen goet. Want den Heere boozsiet den armen als sijn **Edelmans** in tijds / sy hebben Godt booz haren Hoof-meester / gelijk het volck gheluckigh is / wiens den Heere haren Godt is. Ten tweeden/ dat sy alleen weten ende beproeben geestelijcke verheuginghen in 't binneste haerder herten/ sy en vreesen niet/ sy en verhoppen niet/ sy zijn sonder eenige soorge/ met luttel te vrede; waer in **Epicurus** oock de salicheyt stelde: sy en geboelen geene walginge als de rijke/ maer worden upt de steenrotse met honigh verbult ; ende als sy haer also wel verblijden niet hebbende / dan de gheheele werelt besittende/genieten sy de keerne sonder de note te kraeken: Want die Godt oprechtelijck soecken/ worden dese dingen toegewozpen/ gelijk **Paulus**/ **Daniel** / en **Elias** geschiet is / ende noch dagelijcks alle Religieuse

Chryf. ho.
47. in Matthe

2. Cor. 6.

Grad. 16.

Matth. 19.

De Goddelijcke boozsichtigheyt ober den armen.
Psal. 33.

Psal. 143.

ligieuse gebeurt. Ende hierom zijns gereet in alle ghesten des werelts sonder cenigh teergeldt te gaen/ ende haer te begeben tot het bekeeren der zielen; want sy haer betrouwen op Godt ghestelt hebben/ dat hy haer-lieden niet en sal vergeten.

G H E B E D T.

2. Cor. 8.

Eccl. 31.

1. Tim. 6.

Bar. 3.

Matth. 6.

Het exem-
pel onses
Saligmae-
kers.

Isaiæ 66.

Matth. 8.

Luc. 19.

O Koninck der Koningen, en Heere der heyrkrachten, ô mijnen Saligmaecker, die als ghy rijck waert, om mijnent wille arm geworden zijt, op dat wy door uwe armoede rijck souden mogen worden; verleent my dat ick tot geender tijden en gae naer het gout, noch en hope in het gelt, oft schatten, noch in de onsekerheydt der rijckdommen, en dat ick niet te seer besorghet en ben om rijck te worden, aengescien dat dese schadelijcke begheerten de menschen brenghen tot hare bedervenisse. Want waer zijns die 't silver tot schatten vergaderen, ende het gout daer de menschen in betrouwen? Sy zijn verdweenen ende ter hellen neder-ghedaelt. Hierom, ô Heere J E S U, t' uwer eeren en ter liefden uwer armoede, die ghy begeert hebt door uwen Propheet, dat ick gedachtigh soude zijn, offere ick uwe Goddelijcke Majesteit al het gene dat ick van uwe mildehant ontfangen heb: noch ick en begheere u niet met allen van desen brantoffer met Ananias t'ontrecken, noch ick en wille niet soo forghvuldigh wesen, wat dat ick sal eeten, oft waer mede mijn lichaem bekleet sal worden. Want ghy zijt mijnen Vader, en ghy weet dat wy dit al van noode hebben: ick sal dan voor al u rijck soecken; en ick weet, dat dese dingen my toegeworpen sullen worden: Verrezy van my, dat ik mijn herte soude willen laten vallen op een brocxken aerde, die tot het rijck der hemelen geroepen ben, sonderlingh, naer dat ghy Koninck van hemel en aerde sijnde, alle dinghen om mynent wille verlaten hebt, ende en hebt niet ghacht, ô alderminnelijcksten Saligmaecker, (die nochtans den hemel voor uwen stoel hebt, ende de aerde eenen bancxken uwer voeten) daer u hoeft soude mogen op rusten. Hoe, sal ik dan, oock eenen oogenblick, yet onrechtveerdelijk by my bewaren, wâer ick eeuwelijck mede gepijnicht worde? Hoe, sal ick kostelicker dingen gebruycken, als ghy, die mijnen Koning zijt,

zijt, ende d' alderslechtste tot uwen gebruyck genomen hebt? En soude ick niet beschaemt wesen boven mijnen staet gekleedt te gaen, ende u sien naeck wesen? dat ick anders niet en soude doen dan goet ende geldt by een te vergaderen, ende u niet naer te volgen? Ick schame my als ick verstaet dat de Heydensche Philosophen allen haer goet wech-geworpen hebben, ende dat ick vol sorgen leve, die uwen sone ben, voor den welcken ghy, als eenen getrouwen, ende sorghvuldigen Vader, altijd besorghht zijt. Verleent my de gratie, dat ick alle mijn sorge in u worpe, ende dat ick oprechtelijck arm van herten zy. Want ghy hebt geseydt, dat de arme van geeste saligh zijn, ende dat het rijk der hemelen hen toebehoort, maer de rijke hebt ghy ydel gelaten. Waerom en begeere ick niet saligh te wesen, ende t'ontgaen de droevige sententie: Wee u ghy rijke! want die u waerachtelijck dienen zijn als behoefstige, maer veel menschen rijk makende, als niet hebbende, ende alle dingen besittende. Ende hier-en-tusschen en hebben sy niet eygens met de Levijten, noch en hebben geen deel onder d' andere geslachten, dan ghy hebt haer-lieden geseydt: Ick ben u deel, ende ervenisse. Maer my is 't goet den Heere aen te kleven, te stellen in mijnē God, mijne hope.

Matth. 5.

Luc. 1.

Luc. 6.

2. Cor. 6.

Num. 18.

Psal. 72.

Practijcke om d' Armoede t' onderhouden.

D' Eerste/ 't zy dat hy wereltlijck/ 't zy religieus zy/ dat hy overlegge ende hy getal hebbe/ al dat hem toebehoort/ ende dat hy sie oft hier yet onder is dat hy onrechtbeerdelijck besit/ oft sonder wete van sijnen Oversten. Is 't dat hy religieus is/ dat hy overlegghe oft hy yet heeft dat niet noodigh en is/ oft al te curieus/ ende dit alle jaren eens oft meer/ ende dat hy 't al levere in handen ende in de macht van den Oversten. Het is boozwaer eene beklagelijcke saecke/ dat een Religieus/ die de geheele wereldt/ ende al dat hy te verwachten hadde/ verlaten heeft/ sijn herte soude stellen op een roosen-hoepken/ een boeckken/ een mesken/ oft yet sulchs/ ende dit soo veel te schandiger/ hoe dat hy heerlijcker de wereldt verwonnen heeft. Hierom is 't datter sommighe gebonden worden/ die een rol van alle hare dingen

En Religieus en moet sijn herte op gene klepne saecken stellen.

gen hebben/ende dese niet en vermeerderen/'t en zy dat sy 't van te voren rijpelyck overdacht hebben.

De tweede/dat hy alle secdbaerheyt in sijne kleedinge houde/ende in al wat sijnen hupsraet aengaet; en dat hy al 't gene 't welck hy sijne pzacht (is 't dat hy werelijck is) oft sijn gemak ontrect/uytdeple aen Christus in den armen / ende dat hy oberdecke de naechte ledelings ons Saligmakers/ met 't gene daer van te voren de muerē mede behangen waren.

De derde/eenen pegelijckē kan sy selvé eenē anderen onderwozpen/gelijckinen verhaelt dat Thomas Morus gedaen heeft/te wetē/dat hem also van eenē anderen van alles besozgt wort/ en met het gene dat hem gegebē wort te vreden zy/'t welck besonderlijck de hinderē des hupsgeins/dochteris/maer boben al religieuse persoonē behoore te doen:die haer moestē verheugē/ als sy eenige oozsake hebbē om d'armoede te beproeben; noch het en is in geender manieren te verdragen/datse klagen/ en nochtans booz arme begeeren gerekent te worden / en datse niet en konnen lijden dat haer yet ontbzie/ aengesien dat oock de rijcke niet al en hebben datse wel souden willen.

De vierde / als onsen staet / ende de eere daer pemaendt toe verheben is/berespelt datmen kostelijck gekleedt gae/soe kan den genen die naer de perfectie ende volmaeckthejdt van armoede tracht / beminnen ende besozghen dat de kleederen die hy onder draeght/ slecht/ ende verwozpen zijn/ gelijk'er van den H. Carolus Boromeus vertelt wort.

De vijfde is/naer het exempel van onsen Saligmaker/van dē armen geenen afkeer te hebben/en de selve liever dan de rijcke/die hier hare troost hebbē/hy te staen/met haer spzeliē/dooz sy selvé/oft dooz de sijne haerlieden troostē. En boozwaer/al is 't dat dit mach dienen aen alle rijcke / oock groote Heeren en Princen/besonderlijck nochtans moet het dienē den religieusen. Want het is onverdzagelijck dat de gene die pzessie make van d'armoede t'onderhoude/en dat aen God belobē/deselve nochtans in haer eygen selben niet lief en hebben/ ende Christus onsen Saligmaker die d'armoede verhoosen heeft/niet naer en wil-

Men
moet lie-
ber de ar-
me dan de
rijcke
troosten.

willen volgen/ den armen verachten/en den rijken naer den mont spreken. Want onsen Heere is als eenen armen mensch in dese werelddt gekomen / heeft arme discipelen verkosfen/ende heeft getuygt dat hy ghesonden was om den armen het H. Euangelie te verkondigen; ende ghy religteus/die eenen naer volger van Christus zijt / en sult ghy haer-lieden niet beminnen/ oft soudt ghyse somwijlen oock wel deren verachten? ghy toont boozwaer dat ghy luttel denckt op 't gene daer ghy toe geroepen zijt/ende dat ghy Gode belooft hebt / ende niet en pepnst dat ghy d'armoede moet toeschryven dat ghy leeft en onderhoudē wozt/ja dat hier in uwe saligheyt gelegen is.

De seste / ondersoecken tot wat trap dat wy van de armoede gekomen zijn. Dese zijn naer de leerin- ghe van den H. Bonaventura: Ten 1. alle tijdelijche dingen berlaten; Ten 2. alle werelddelijche ende tijdelijche bysinden ende maghen; Ten 3. sy selven. Oft wel: Ten 1. niet besozght wesen booz 't ghene dat tijdelijck ende berganckelijck is; Ten 2. naer deselbe niet begeerlijck wesen; Ten 3. dese versma- den/ ende die niet aenbeerden/ dan bedwongen zijn- de. Oft opeen ander maniere: Ten 1. met alles te byeden wesen; Ten 2. niet aenbeerden dan dat noot- saeckelijck is; Ten 3. het selve oock geern derben. Oft wel: Ten 1. niet nemen sonder van te vooren oozlof gebzaeght te hebben; Ten 2. niet geven son- der oozlof; Ten 3. niet hebben dat obereschiet; Ten 4. in het ghene dat tot onsen behoeven gegeven wozt/ wenschen het alder- slechtste booz sy selven; Ten 5. blijde zijn als ons yet noodelijckis ontbreect.

De trap-
pen van de
armoede.

Ondersoeck waer door datmen de ghebreken van de armoede kan bekennen.

TEn eersten / niet willen derben dat noot-sakelijck is/ 't welck nochtang dē oprechten armen eygen is: Ten tweedē/ sijn eygē gemak toegedaen wesen: Ten derden/ sijne dingē niet gade te slaen: Ten vierden/ by een te vergaderen dingen die niet noodig en zijn/begeerlijck wesen en niet geern te gevē: Ten vijfden/ dat slecht is/ mis-achtē/ en gesparigheyt hatē:

Ec

Ten

Ten seften / kostelijcke ende konstelijcke gemaecte dinghen tot sijnen ghebzupck begeeren : Ten sebensten / pet ghebzupcken met een begeerte van epgendom / soo dat hy qualijck te vreden soude zijn / waer't datmen 't hem afname : Ten achtsten / eenige loose treecken gebzupcken om dese dinghen te ghenfelen : Ten negensten / pet verborzghen / opstupten / oft byrenen anderen pet hebben te bewaren : Ten thiensten / pet overleveren / uptdeplen / ontfangen / geben / oft wel tot sijn gebzupck upt den huse nemen / dooz sekeren aengenomen ende versierden oozlof.

Schiet-Gebedekens.

- Pfal. 61. **I**S't dat de rijckdommen overvloedigh zijn, so en wilt u herte daer aen niet stellen.
- Eccl. 31. Saligh is de rijcke die na't gout niet wech-gegaen en is, noch niet gehoopt en heeft in't gelt en in de schatten.
- Matt. 6. Soeckt eerstmael het rijck des hemels, en alle dese dinghen fullen u toegeworpen worden.
- Prov. 30. Armoede en rijckdom en geeft my niet, maer geeft my alleen mijnen nootdrufft.
1. Tim. 6. Wy en hebbē niet gebracht in dese werelt, 'tis oock sonder twijfel dat wy van hier niet wech-dragē en mogē.
- Matth. 19. Is't dat ghy wilt volmaeckt zijn, soo gaet verkoopt dat ghy hebt, ende geeft het den armen.
2. Cor. 8. Om uwent wille is Jesus arm gheworden doen hy rijck was, op dat ghy door sijn armoede rijck soudt zijn.

D'eerste Oeffeninghe van het bedeylen
sijnder goederen.

Waer toe de goederē aen den mensch van God gegeven sijn.

HEt 1. point. Bemerekt tot wat eynde dat u de goederen van Godt gegeven sijn / te weten / op dat ghy de selve niet anders dan tot sijnder eere en glorie / ende tot uwer ziele saligheyt soudt besteden. Overleght / oft ghy dit aldus tot noch toe ghedaen hebt. Ten tweeden / weet dat het ons niet geoozloft en is / de selve leghe te laten liggghen en sonder profijt daer mede te doen / ghelijck dien in't Euangelie dede / die sijn pondt verborzghde / maer dat ons bevoelen wordt hoopmanschap daer mede te doen / tot dat den Heere sal komen ; ende dat op het alderprofijtelijckste /

lijckste / is 't dat wy getrouwe knechten begeeren te wesen / en booz soodanighe gepresen willen worden; ghelijck den ghenen die by den H. Matth. in't 25. den welcken vijf ponden ontfangen hebbende / noch vijf andere daer by ghewonnen hadde.

Denckt doch eens oft ghy niet en soudt begeeren / dat uwe goederen in sulcker voegen gebuycht sou- den worden / oft ghy niet en soudt willen / dat het saedt dat ghy in de aerde wozyt / hondertmael meer boozt- bzynghe; en leert hier upt / dat den Heere met redene begeert dat ghy in sulcker voeghen uwe goe- deren soudt gebuycken / dat ghy eenen getrouwen besteder / oft upt-deplder soudt moghen ghebonden worden. **Bemerckt hier beneffens / dat 't gene ghy** In wel- ker boegen wy onse goederen moeten gebuyckē. seght uwe te wesen / u in geender manieren toe en be- hoort / maer Godt; en dat ghy ober sulcks naer u goet-duncken en bate alleen / hier af niet en mooght schicken. **Ten laetsten / ghy en zijt niet getrouw / in** dien dat ghy jaerlijck (om so te seggen) hondert kont winnen / en nochtans alleenlijck tachtentigh uwen Heere geeft; en twintigh verquist in pdelheyt / en in u eyghen ghebuyck: gelijck dien knecht dede / van den welcken wy geschreben vinden by den H. Euan- Luc. 16. gelist. Also doet hy / die sijne goederē / niet opzichte- lijk en gebuykt ter eeren Gods / maer tot sijn eygen eere en grootheyt / oft eenige pdelheyt daer in soekt.

Het 2. point. **Bemerckt datter dzy soozten van** Dzy sooz- ten van menschen oft kinderē op verscheyden manier de goederen gebuyck- kende. menschen / oft knechten / oft om beter te seggen / van kinderen ghebonden worden. **D'eerste zijn de gene /** die de goederen van haren Heere oft Vader berdoen tot sijnder spijt en oneer / en hier dooz hem bebecy- ten. **Soodanige zijnse / die hare goederen misbuyck-** ken tot onkuysheyt / en onbetamelijke pzycht / ende haer mede-ghesellen dooz haer exempel / oft ander- sins berwecken om hun na te volgen / oft mede-de- 1. Sootte, len de gene die sulcks doen om dat sy 't te bequame- lijcker souden mogen doen / ende in sulcker voeghen onderhouden sy met hare goederen de byanden Gods. **En moghen wy haer-lieden niet met recht** berghelijcken / by de ghene die van haren vader / oft meester ghelt ontfanghen / om haer te dienen /

ende te beschermen / ende dit ontfangen hebbende / hueren met het selve moozdenaers om haren Vader / oft Heere te vermoorden / van de welcke / sy haer selven 't hooft maken. D'andere soozte is van alsuicken / die Godt willen dienen / ende de rijckdommen / gelijk de Samarijten God ende den Afgoden dienst wilden bewijfen: sy willen de koophandel drijven booz Godt / ende booz haer eygen selven. Dese ober al / daer den Heere sijne wapenen stelt / willen daer hare wapens byvoegen als den Heere selve: als den meester twaelf ponden betaelt worden / so nemen sy daer van tot haren boozdeel de ses / dit is een deel van de glorie ende van 't profijt. Dit zijnse die in de tegenwoordigheyt Godts derren seggen / dat se eensdeels haren eygen wille / eensdeels den wille Godts begeeren te volbrengen. De derde soozte is / die wel weten dat 't gene sy besitten / haer niet toe en behoort / ende het selve Gode opdzagen / op dat hy naer sijne liefste dat soude gebuycken / ende ondersoeken sozghbuldelijck hoe dat sy den Heere hier mede eenige bzeught / eenige eere / ende glorie souden mogen aendoen. Dit zijnse die geheelijck overgegeven zijn in Godts wille / ende gebonden zijn sonder blecke / ende die de rijckdommen deser werelt niet gebolght en hebbē: Dese / op dat se de Discipelen van Christus onsen Salighmaker souden mogen worden / versaken ende verlatent al wat sy besitten / gelijk by den H. Euangelist bevolen wort. Overleght by u selven onder wat soozten of getal van menschen dat ghy tot noch toe geweest hebt / ende booztaen wesen wilt.

Het 3. point. Bemerckt dat men in den dagh des gozdeels / een scherpe rekeninge sal houden van de ontfangen goederen / want van het bedepelen der selver spreekt den H. Mattheus in sijn 25. cap. in sulcker voegen als oft men alsdan geen acht nemen en soude op andere saecken. Ten tweeden / bemerkht hoe dat menschelijcke begeerlijckhepdt in dese werelt altijt upt is / om tot het hooghste te geraken / ende anders niet en wenscht dan dat het gelt seer wel besteeft soude worden in spijsse / in kleederen / in hupsingen ende landen / ende hoe sottelijcken dat het ge-

daen

De 2. soozte
te.
Matt. 6.

De derde
soozte van
menschen
oft kinde-
ren.

Luc. 14.

Men sal
scherpe re-
keninge
moeten ge-
ben in den
dagh des
gozdeels
van de goe-
deren hier
ontfangen.

daen is datmen niet eens en dencht op de beste woon-
 plaetse/ noch op alsulcke spijsse / klederen ende ver-
 cierselen die in der eeuwigheyt dueren sullen. Men
 soude boozwaer soodanigen koopman booz onwijs
 ende dwaes achten / die booz den selben prijs soude
 kunnen eene kostelijcke peerle bekomen / ende noch-
 tans een ander die hy soude weten veel siechter te
 zijn/booz sijnen Heere oft booz sy selben soude willen
 koopen. Al anders worden wy dooz d'eeuwige wijs-
 heyt onderwesen / alse seght : Het rijck der hemelen
 is gelijk eenen koopman soeckende goede peerlen. Matt. 13.
 Ende gebonden hebbende eene kostelijcke peerle/soo
 is hy wech-gegaen / ende hebet al verkocht wat hy
 hadde / ende heeft die gekocht. Overleght dit in de
 tegenwoozdigheyt Gods / ende begeert van hem
 verlicht te worden / versoekende oock sijne gratie
 waer dooz ghy in u mooght verwecken een groot
 leet-wesen/dat ghy een kind des lichts wesende/ soo
 boozsichtig niet en hebt geweest / als zijn de kinde-
 ren deser werelddt in haer geslachte. Die altijd be- Lucz 16.
 sozght zijn / hoe ende in wat manieren dat sy meer
 profijts/meer cere ende gemak dooz gelt ende goet/
 upt haer sant ende sant / upt hare konste/ Ec. souden
 kunnen behalen / ja doozrepsen ende doozrotfen tot
 dien eynde de geheele werelddt ; maer ghy gedreben
 sijnde / 't zy dooz het exempel van andere/ 't zy dooz
 eenige redenen my onbekent/daer ghy hondert-fout
 soudt mogen profijteren/hout u alleen te breden met
 tachtentigh/ende daer ghy uwe dingen soudt kunnen
 boozseecken/ stelt u selben/ ende al wat u aengaet/
 in beeld der ley perijckelen.

Die t'samen-sprekinge sal wesen : Waer dooz ghy u / en-
 de al wat u aengact / Gode sult opdragen / op de-
 se oft op diergelijcke maniere.

OFonteyne van alle goederen, van wien my alle goet
 afdalende is, ende daer ick alleen den uytdeylder af-
 ben, ick offere u de selve gantschelijk op, want het behoort
 u t'eenemaal toe, en ick wensche allen 't selve geheelijck
 tot uwer eeren te besteden. Och oft ick wiste, hoe en in
 wat maniere dat ick dit op het alder-beste soude mogen

doen! Voorwaer ik soude my daer toe, als eenen getrouwen dienaer veerdelijk begeben, geholpen sijnde door uwe Goddelijcke gratie, tot uwer meerdere glorie, Amen.

De tweede oeffeninge van de selve bedeylinge
sijnder goederen.

In 't bedeyplensijnder goederen moet men den wille Godts ondersoeken.

HET 1. point. Bemerckt dat men in 't bedeyplensijnder goederen / vooz al moet ondersoecten den wille van Godt almachtigh: want al wat ghy uytgedeylt sult hebben / dat tegen den wille Godts is / of met den selven niet ober een en komt / dat sult ghy dyp-dobbel moeten goetdoen ende betalen. Daerom begeert hier in / gelijck ghy in andere dingen doet / dat Godt geliebe sijnen wille u te kennen te geben / ghelijck Ioannes een Roomsche Edel-man gedaen heeft / als hy sozghbuldelijck de H. Moeder Godts Maria gebeden heeft / om te weten waer toe datse begeerde dat hy sijne goederen soude besteden: de welke hem te kennen gegeven heeft / dat het haer aengenaem soude wesen / waert dat hy sijne erfelijckie goederen tot het bouwen van een Kerche soude besteden / twelk sy ook met een seer doozluchtig mirakel bebesticht heeft: maer op dat u den wille Godts kenbaer worde / soo moet ghy u selven geheel Gode overgeben; want Godt en geeft soodanige menschen sijnen wille niet te kennen / die van te boren bastelijck by haer selven gestoten hebben / haren eygen wille te volgen. Dit is dat Godt almachtigh dooz sijnen Propheet is beklagende: Want sy soecten my van dage te dage / ende sy willen mijne wegen weten / als een volck dat rechtbeerdigheyt gedaen heeft / ende het oordeel van Godt niet verlaten en heeft; sy vraghen van my de bonnissen van rechtbeerdigheyt / sy willen Gode na by komen. Daerom hebben wy gebast ende ghy en hebt het niet aengesien; wy hebben onse zielen veroormoedicht / ende ghy en hebt het niet geweten? Siet in den dagh u wes bastens wort uwen wille gebonden.

Het 2. point. Maer op dat ghy met redene soud mogen begripen welck dat den wille Godts is / oberdenckt wat aelmoesse dat beter is. Doozwaer soodanig

Wat aelmoesse dat de beste is.

ni

nige is 't / waer dooz d'eere Godts aldermeest ber-
 hrept wort; hierom is 't dat alle Godtbzuchtige her-
 ten/wenschen dooz hare middelen ende andersing/te
 mogen beneerstigen dat alle menschen souden ko-
 men tot de kennisse van Godt / ende den selven sou-
 den lief hebben ende beminnen; ja waer 't sake dat sy
 nieuwe hemelen/ ende nieuwe chooren der Engelen
 konden maken/ sy souden dat geduerighlijck begee-
 ren te doen/tot lof ende prijs van Godt almachtigh.
 Ende aengesien dat Godt alder-meest van de recht-
 beerdige ende goede menschen ge-eert wordt; soo
 schijnet aen Godt alder-aengenaemst te wesen dat-
 men sijne aelmoesse aen die geve/op dat Gods dienst
 bequamelijck soude mogen dooz haer geschieden.
 Daer sijn tweederley goede menschen / d'eerste zyn/
 die/ op dat se Godt beter souden mogen dienen/ ende
 oprechtelijcher volgen / verlaten bywillighlijck al
 dat sy besitten. Ende het is kennelijck genoegh hoe
 seer dat den Heere begeert dat men alsulcken die-
 naers helpe onderhouden. D'andere soorte is van
 alsulcken die of by gebal/ of dooz hare foute/of dooz
 bedwanck ende noot gedwongen zyn/arm te wesen:
 de welke is 't dat ghy van uwe goederen mede-
 deplt / sult oock wel ende Godtbzuchtelijck doen.
 Maer hoe veel aengenaemer dat d'aelmoesse is / die
 men aen d'eerste / dan die men aen de tweede geeft/
 is kennelijck genoegh. Onder de goede menschen
 sijnder noch tweederley te vinden; D'eerste van de
 gene die alleen haer eygen salicheyt beneerstigen en
 de God dienen: de tweede/die hier-en-boven veel an-
 dere menschen tot den dienst van Godt almachtigh
 soecken te trecken / die sijne eere soecken te verbrap-
 den ende te beschermen. Datter soodanige religieuse
 personen gebonden worden / is eenen yegelijcken
 kennelijck genoegh. En het schijnt dat de rijcke van
 Godt gestelt zyn als procureurs / aen de welke de
 rijckdommen tot dien eynde gegeven zyn / om al-
 sulcken werck-lieden tot den dienst Godts te ber-
 boozderen. Ende hoe dese werck-lieden bequamer
 ende volmaeckter zyn / hoe sy oock beter den koop-
 handel van den Heere drijben; beter boozwaer dan

*Twē soor-
 ten van
 goede men-
 schen.*

alsulckie die ten selven eynde / met groote onseker-
 heyt van wat daer afkomen sal / eerst gesocht en aen-
 genomen worden / en daer na oock met groote sorg-
 vuldigheyt moeten onderwesen worden. Dit kan
 dooz een exempel / upt den krijgs-handel getrocken/
 klaerlijck bewesen worden: want wat Koninck isser
 die niet lieber gheoeffende ende erbaren soldaten en
 soude in sijnen leger begeeren / dan nieuwe aenhome-
 lingen die noyt booz den brandt en hebben geweest?
 wie en soude niet lieber alsulckie soldaten onderhou-
 den / die hy ober veel jaren selve aengeschebē heeft/
 dan nieuwe aen te nemē / van de welke hy niet booz-
 sekert en is / oft sy tot den krijg nut en bequaem sul-
 len wesen? ten laetsten / een yegelijck soude dese solda-
 ten booz de bequaemste houden tot d'oozloge en om
 eere te behalen / die zenen boozsichtigen ende wijzen
 Welt-heer / met grooten arbejdt upt veel dupsenden
 uptghelesen soude hebben. Eygent ende voeght dit
 aen Christus onsen Koninck en de religieuse perso-
 nen / die haer tot de bekeeringhe van haren naesten
 begheben / want dese hebben hunnen roep booz hun
 veldt-teecken / en alle d'andere / soo veel alffer wo-
 den onderhouden / worden opgheboedt op dat sy
 metter tijt alsulcke oft dierghelijcke / ghelijck dese
 nu zyn / souden mogen worden. Dus soude 't oock
 aengenamer wesen aen den Koninck / datmen erba-
 ren piloten ende stier-mannen soude soecken en on-
 derhouden / om sijne schepen en blote boozsichtelijck
 te stieren ende te regeeren / dan eenige gemeyne ende
 slechte boots-gesellen / nergheens toe bequaem / dan
 om den durch upt te pompen ; soo voek lieber soude
 hy hebben datmen konstige boumeesters soude aen-
 beerden dan plumpe arbejders. Maer hoe treffelijck
 ende eerlijck dat het is booz God ende booz de men-
 schen / van alle kanten by een te bergaderen fraepe en
 uptgelesen booz-vechters van 't Catholijck gheloo-
 be / oft konstige werck-meesters en stier-mannen in
 de zee deser werelt / daer so veel menschen dickwijls
 schip-bzake lijden / en is niet van noode hier bzeeder
 te bewijfen ; dies is het klaer dat de aelmoesse aen
 sulcke personen alderbest tot pzoijt en bzucht van
 vele

Het is seer
 loffelijck
 soodanige
 personen
 dooz ael-
 moessen te
 helpen / die
 andere
 menschen
 tot den
 dienst
 Gods
 soecken te
 trecken.

bele verbeyd/ worden / wanneer men eenen na den lichame onderhout / op dat hy verscheyden andere nae den geest soude voeden; ja dickwijls gebeurt het oock dat men met eenen dooz den selven middel deel armé na den lichame te hulpe komt. Ten alder-laetsten dit gaet vast / dat d'aelmoeffe na het gheboelen van alle de Godts-geleerde/ booz al gegheben moet worden aen den Godt-bzuchtighsten. Hierom is't dat den H. Hieronymus/ schrijvende tegen den ketter Vigilantius/ en uptleggende dese woorden: Maecht booz u bzienden van de onrechtbeerdige rijckdommen; bzaegt of dit verstaen moet worden van alsulken armen/ de welke wel onder een verfsteten kleet/ en onder de buyligheyt des lichaems/ inwendelijken ontsteken zijn met bleeschelijcke begeerten : daer en staet niet/ segt hy simpelijk/ dat de arme saligh zijn/ maer de arme des geests ; in de ghemeyne armen te helpen en moet men sijn verstandt niet te werck stellen/ maer de handt in de bozse steken, in de heplighe armen moet men het verstant der saligheyt gebzuplien/ gelijk daer geschreven staet: Salig is den man die hem verstaet op den behoebigen / en den armen/ in den quaden dach sal hem den Heere verlossen.

Hieron.
Contra
Vigilant.
cap. 5.
Luc. 16.

Pfal. 40.

Op-draginghe sijns selfs ende sijnder goederen, waer door den rijcken arme, ende ghelucksaligh is voor Godt.

O Mijnen Godt, siet, ghy hebt my dese goederen gegunt, ô onghemeten goetheydt ! maer zijns oock oprecht goet ? ô goedertierenste Jesu, ghy zijt de eeuwige Wijsheyt, geweerdicht u dit my te leeren, ende te spreke; want uwen dienaer die luyfert toe; maer siet, wee roept ghy tot de rijcke, die hier hebt uwen troost, wee u ! hoe kunnen dit dan oprechte goederen wesen ? Eylaes ellendigh mensch dat ick ben, wien ghy dreyght, ô fonteyne van alle goet ! Ja wat meer is, ghy voeght daer by : Voorwaer ick segh u lieden, want den rijcken sal qualijck geraken in het rijcke der hemelen, ende sijn dit dan goederen ? ende wederom; 't Is lichter eenen kemel door d' ooghe van een naelde te gaen, dan eenen rijcken te komen in u rijck : ende zijn dit dan goederen ? is

De rijcke
lijcke goe-
deren en
zijn niet
goet.

dit dan waer, ô eeuwige Waerheyt, is dit dan waer? en zijn dit dan goederē, ô oneyndelicke goetheyt? In welker voegen dan zijnsē goet? is 't om datse ons aen u, die zijt 't eeuwig goet, aengenaem maken? hoe kan dit wesen, daer ghy (so uwen Apostel van ughetuygt) hebt de arme in dese werelt uytgelesen en verkoren? oft wel, is 't omdat wy door dese beter en Godvruchtiger zijn? maer eylaes! ick hoore u seggen: Is 't dat ghy goet-rijcke zijt, ghy en sult sonder schult niet wesen, en alle de gene die rijckdommen willen vergaderen in dese wereltdt, vallen in bekoringen, ende stricken des duyvels, en veel zijnder door 't silver en gout verlooren gegaen: sullen wy door de behulpsaemheyt der rijckdommen te kloecker ende veerdigher uwe Goddelicke majesteyt dienen? maer ick hoore u seggen: Ghy en kont Gode niet dienen en den rijckdom: en kont ghy niet! en konnen wy niet? zijn dit dan goederē? niet te min ghy sult ons tot u keeren. Hoe? en verskert ghy niet, dat die 't gout bemint, en sal niet gerechtveerdigt wesen? want daer en is niet booser dan het gelt te beminnen, en saligh is den genen die nae het gout niet gevolgt en heeft, noch sijn hope op sijne schatten niet en heeft gestelt! en ter contrarien, gelucksaligh noemt ghy de arme van geeste, en dat met redenc, want ghy hebt geseyt dat het rijcke der hemelen hun toebehoort. O krachtige stemme des Heeren, nederwerpende de Cederboomen! stemme des Heeren, openbarende dat verholen ende verborgen was! maer gheloove ick dese oock mijnen Godt? geloove ick u waerachtelijck ô eeuwige Waerheydt? geloove ick u oprechtelick, ô eeuwige Wijsheydt? zijn uwe uytspaken waer, zijnsē seecker, zijnsē ongetwijfelt, en mach ik dan niet met goede redē seggen: Wee my ellendig mensch! den welkē de vergancelijke goederen, die ik maer eenen oogenblik genieten en mach van u, ô alle goet, affscheyden! goederen, die hunnen besitter quaet makē: goederē die hem schadelik zijn, en niet en latē sonder misdaet levē! goederē, die my uytfluyten, en onterven uyt mijn eeuwig erfgoed, 't welck in hē alle goederē besluyt! wat sal ic u doē, o bewaerder der menschen? waerom hebt gy my wederspannig aen u gemaekt? Ic weet wat my te doē staet, ic sal u eere met mijne goederē: maer wat seg ic? sy zijn u en niet mijn. Want

wat

Schade
der tijdes-
lijcker
goederen.

wat heb ick doch in dese werelt gebrocht? wel is 't waer dat ik uytreycker der selver ben, maer eylaes! is 't fake dat gy in rekeninge treet met uwe dienstboden, wie salder getrou gevonden worden? Ik weet wat ick doen sal, de benautheden omringen my, en ick worde gesmeten door de barē deser woeste, en ongetemde zee, liever dan dat ick soude verfincken; ick sal 't al uytwerpen, en ghy sult my mijn erfgoet weder geven: den wegh is engh, ick sal 't al vrywillighlijck afleggen, liever dan ick in der eeuwigheydt buyten gesloten van u soude moeten blijen, en ick weet dat ick 't al weder sal vinden: u en kan niemant volgen dan die afgaet al dat hy besit; niemant? ick verlatet en versaket dan al, ick begeere, ick bid u, ja met ootmoet en smekende valle u te voet, en versoecke door uwe grondeloofse bermhertigheydt, dat ick doch mach uwen discipel wesen! O mijnen Heere, o mijne saligheyt, o mijn leven! ghy en verblijft u niet in onse bederffenisse en doot; neemt dan van my alle begeerlijckheydt, en aenveert dese mijne begeerte, door dewelcke ik 't al versake, ick begeere arm en bloot te wesen, ick offert u al op. Is 't dat mijn goederen verloren gaen, ik sal eenstemmelik met den H. Iob seggen: Den Heere heeftse my gegeven, den Heere heeftse wederom ghenomen: den naem des Heeren zy in der eeuwigheydt gebenedijt. Is 't fake dat gy van my door den armen vraegt, oft wederom eyscht dat u toekomt, belovende hondertfout weder te gheven, ick sal 't u geerne betrouwen, en nimmermeer en sal ick yemant bedroeft van my wech seyn: maer ick belijde in uwe tegenwoordigheyt, en in 't aenschijn van u gantsch hemelsch hof, al dat ick sal verstaen, 't zy door natuerlijcke redene, 't zy door raet van voorfienige persoonen, 't zy door H. insprake, te wesen tot uwer (en niet tot mijnder) meerder eere, en glorie, dat sal ick volbrengen. Al dat ik eens verlaten moet, met d' affectie ick verlatet nu; al dat ik eens verliesen moet, verliese ick nu, op dat ick 't selve weder vinden mach, ik versaket al, om uwen discipel te mogē wesen. De werelt en kent, noch en verstaet dit niet, welcker neerstigheyt tot cieraet der familie, en vermenighvuldige der huysen alleen is streckende; maer ik ben uwen dienaer ende getrouwen uytdeylder, al dat ick sal oordeelen tot uwer

*Het pack
der rijck-
dommer
belet beer-
delijck
Godt te
volgen.*

meerder glorie, tot winste der zielen, ende meest naer uwen Goddelijcken wille te wesen, sal ick beneerstigen: want u en kan ick niet bedriegen, ende ick weet wat ick van mijnen knecht soude vereyschen, ick weet daer beneffens wat dat ghy van my begeert; ghy hebt gefeydt dat ick mijn geldt tot woecker moet geven, aen u sal ick het geven, en hondertfout sult ghy my weder geven. Ia ick geef 't u, en siet van stonden aen ick ben arme, siet ik heb 't al verlaten, en volge u na: wat sal dan my worden? ghy sult my mynen Godt wesen, ende al myn goet, ghy sult my in plaets van alles wesen, die my u-lieden en alles hebt geschoncken; ick geve u my selven wederom, en al dat ick besitte; want ick door uwe gratie hondertfout hope t'ontfangen, en het eeuwigh leven te besitten. Ick geloove u vaster, want ghy de Waerheydt selve zijt, dan eenen leugenachtigen mensch; ick geloove u, want ghy de goetheyt selve zijt, en door geen miltheydt verwonnen en kondt wesen; hoe wel dat 't ghene dat u toekomt en geven wy dat u niet wederom, o mijnen Heere, ende Godt mijnder herten? ontfanghet dan gelijk ick het u op-offere, met een oprecht en ongeveuyt herte, op dat ghy my met der daet wel is 't waer rijk, maer met der herten ende toegedaenheydt arm van geeste, als het uwen wil sal wesen ontfanght in uwe eeuwige tabernakelen. Amen.

HET XVII. CAPITTEL.

d'Eerste Meditatie van de Suyverheydt.

DE voor-stellinghe der plaetsse sal wesen, t'aenschouwen Christum onsen Saligmaker / die vande **V.** Maegt **MARIA**, met eene ontalliche menighthe van **V.** Maeghden in het hemelsch Jerusalem gheduerighlijck gebolghet wordt.

De tweer-
dighend
van de
supber-
heyt.

Het I. point. Bemercht de weerdigheyt van dese deught / wat een geluck ende ruste datse aen de ziele mede-deylt: so dat den Philosoph Plato wel heeft derren seggen / dat 'et leven der mensche soude wesen gelijk het leven der Goden / waer 't by aldien datse sonder het gebuyt der vrouwen hadden konnen leven. Ten tweeden / bemercht de moepelijchheyt van
de son-

de sonde/ die dese deught teghen is. Want sy weten
 boozwaer / wat dat is verdziet des vleeschs te heb-
 ben/ die de werelt beminnen. Ten derden / kent de
 weerdigheyt van de supberheyt/ dooz den prijs die
 de alderwijste hier booz gegeven hebben. Want hoe
 veel maeghdekens hebben hier booz / uyt de liefde
 Christi haer leven te pande gestelt. Mensiet de **H. H.**
Agnes/ Catharina/ Barbara/ en geheel de chhoz der
 Maeghden. En is 't dat haer de martelie ontboken
 heeft/ soo hebben sy deselve t' hups gesocht/ te weten
 dooz een strange versterbinge en eene harde maniere
 van leven / hebben sy soecken de supberheyt t' onder-
 houden. Bemerkht ten vierden/ haren prijs uyt ha-
 re moepelijckheydt / waer dooz den meestendeel van
 de werelt overwonnen wort: ende hierom is 't dat
 God almachtig deselve niet en heeft willen stellen
 als een gebodt/ maer als eenen raedt. Bemerkht ten
 vijfden/ dat het een teken is van de eeuwige verkie-
 singhe/ ende dat oversulckis/ die de repnigheyt on-
 derhouden/ baten van eere genoemt worden.

Het 2. point. Bemerkht de privilegien ende uptne-
 mentheden van de supberheyt. Ten eersten/ dat sy
 den mensch de Engelen gelijk maect / ja dat meer
 is/ dooz dien dat d' Engelen geen lichaem en hebben/
 ende dies- volgende gheenens strijdt onderwozpen en
 zijn/ so gaen de supbere menschen d' Engelen hier in
 te boben/ naer het geboelen van den **H. Bernardus.**
 Ten tweeden / die in repnigheyt leeft woardt van de
 Engelen omcinghelt ende bewaert / ghelijckerwijs
 de kinderen in 't forneys ghebeurt is / ende sy wor-
 den verhoelt met eenen hemelschen dauw / die den
 bzant der onkuyshedyt uytbluscht. Ten derden/ den
 supberen mensch is Gode alder-aengenaemst / ende
 sijn geneugte is/ gelijk den **H. Basilius** segt/ te ver-
 keeren met soodantige menschen. Hierom is 't dat de
H. Maghet MARIA verhoesen is gheweest onder dyp-
 senden / en dat den **H. Joannes** boben alle d' andere
 discipelen bemint is geweest. Ten vierden/ de supbe-
 re ziele woardt van onsen Salighmaker getrouit in 't
 geloobe ende in barmhertigheyt/ ende woardt over-
 goten met gheestelijcke geneughten/ dooz dien datse
 de

1. Theff. 4.
 De privile-
 legien van
 de supber-
 heyt.

Basil. lib.
 de virgini-
 tate.

Osea 2.

de vleeschelijcke verlaten heeft; soo dat sy hondertmael in dese werelt ontfanght/overmits dat sy van ontallijcke ellenden verlost/ende met veelderley goeden verbult woꝝdt. Hierom is 't dat den Heere be-
 Iſaïæ 56. looft den besnedenē te geben eenen beteren naem dan der sonen ende der dochteren / ende dat haer deel alder-aengenaemste sal wesen in den Tempel Godts.

Het 3. point. Bemercht dat de repnigheyt dē mensche alder-bequaemste maect tot de liefde Godts/ter oorzæcke van de vꝝpheyte die hy geniet; maer die aen eene vꝝouwte gebonden is/ en heeft geene macht van sijn lichaem. Want die sonder hꝝys-vꝝouwte is / die is besozght vooꝝ het gene dat den Heere aengaet/hoe dat hy Gode behagen mach; maer die met een hꝝys-vꝝouwte is/ die is gedeelt. Ten tweeden/dooꝝ dien dat eene supbere ziele/ Chꝝistum vooꝝ haeren vꝝupdegom heeft in den hemel / ende het woꝝdt Godts in den schoot van Godt den Vader; want hy maeght zijnde / heeft eene maeght verkosen. Ten
 I. Cor. 5. derden/bemercht dat dese deugt/de menschen Gode gelijck maect:want de onbederbelijckheyt maect den mensch Gode alder-gelijckste/ende dat hy eenen supberen ende onbeblekten spiegel is. Ten vierden/dat het eene offerande is/dewelckie gelijck Origenes seght/Gode alder-aengenaemste is/ende waer dooꝝ wy alderbest Godt konnen versoenen. Ten vijfden/dat dese deugt/naer het getuygen van den H. Hieronymus/ bergeleken woꝝdt met de martelie/ ja selve martelaers vooꝝts-bꝝenght. Ten sesten/datse eenen grooten loon in den Hemel gereet maect/ende doet dat wy 't Lam volgen alwaer dat het gaet/ende dat wy mogen singhen sijnen sangh. Bemercht vooꝝts met wat eene soꝝge dat wy dese kostelijcke peerle behooren te bewaren ende gade te slaen/ overmidts de groote perijckelen in dewelckie wy daghelijcks ghestelt sijn om die te verliezen. Wy moeten oversulckis van ons keeren / al te grooten ghemeynschap ende occasie van ongelijcke personen. Ten tweeden/wy moeten schildt-wachte houden dooꝝ d'ootmoedigheyt. Ten derden/de gehooꝝzaemheyt neerstelijck te wercke stellen. Want naer het segghen van den H.

Bernar-

Bernardus/ also voeght hem ons onderste deel naer onse ziele/ eben-eens gelijck wy ons boegen naer het gebodt van onsen Obersten / ende de wederspanninghepdt des bleschs geeft te kennen onse ongheschootsaemhept. Ten vierden/ hier toe sal oock grootelijck helpen/ sijne beloften dickwijls te vernieuwen.

Bern. ferm.
1. in fest.
SS.

De tweede Meditatie van de Suyverheydt.

DE voorstellinghe der plaetse. Aensiet de **M. Moeder** Gods **MARIA**, omcingelt met heylige Maeghdekens/ ende klaer-blinckende in den hemel.

Het 1. point. Bemerckt datmen tegen dese Engelsche supberhept sondicht: In den eersten / dooz onrepne gedachten; Ten tweeden / dooz woorden die eenighsins hier toe strecken; Ten derden / dooz de genoeghte die men sijn vijf sinnen aendoet. Maer de tekenen van dese deught sijn: de oogen/ tonge ende ooren wel te bewaeren. Ten tweeden/ seer woepnigh gebuycken het gene dat de sinnekens mede gaet/ ende van hem wepren/ al wat saclyt ende gemakelick is. Ten derden/ repnigheyt in den mont. Ten vierden/ repnigheyt in alle vrientschap/ schouwende te grote gemepnschap van vrouwen/ hare t'samenprekinghen ende giften. Ten vijften / blieden al wat dese deught tegen is/ gelijck sijn/ grammoedigheyt/ hoorderde ende geselschappen. Ten seften / supberhept in onse gedachten / ende alle beroerten/ 't zy wakende/ 't zy slapende. Dit sijn de bladeren van de alderschoonste lesse der supberhepdt.

Hoe datmen tegen de supberhept sondicht.

Tekenenvan de supberhepdt.

Greg. 1. 11.
Moral. c. 8:

Het 2. point. Overlegt de leelijckheyt van de contrarie sonde/aenmerckende den oorspronck van ons lichaem/het welck is d'oorzake van veelderley buyligheden ende ontalliche siechten / ende ten laersten een spijs der woymé: Slaet hier op eens uwe oogé/ ende ghy sult bemercken de leelijckhepdt van dese sonde/in sulcker voeghen/dat de natuere den mensch gheleert heeft / altydt hier toe eenighe verbozghen plaetsen te soecken. Stelt hier-en-tegen d'edelheyt der ziele/ ende bemerckt dat hare ghenoechten/ veel supberder sijn: dies versaeckt alle genoeghte/die het lichaem aengaen/ ende soeckt de wellusten/ ende genoeght

De leelijckheyt van de onsupberhepdt.

Greg. l. 31.
Mor. c. 17.

Iob 31.

noeghten der ziele / ende stiert de selbe tot het gene /
 dat hemelsch is. Ten tweeden / bemerkte hare wercken : de welke zijn verblintheit des herten / onbedachtigheyt / ongestadigheyt / haestigheyt / liefdesijns selfs / haet van Godt / eene begeerte tot het tegenwoozdigh leven / ende eenen schroom ende wanhope van het toekomende. Ten laetsten / dese sonde dwinght den mensch / tot alle onbehoozliche dingen / ende is ghelijck den Propheet Job seghet : Een byer totter bedervenisse toe verslindende. Ten derden / overleght / in hoe veel sonden / dat de menschen vallen / die met dit byer ontfeken zijn / in hoe veel perijckelen datse komen van haren naem ende faem / ende van de krachten soo der zielen als des lichaems te verliezen ; de menschen worden hier dooz den beesten ghelijck / oock naer het geboelen van de Heydenen / ende het is een onbersadelycke ghenoechte / die niet lichtelijck t' ontkomen en is. Bemerkte hoe Christus onsen Salighmaker / ende sijne Hepligen / met hare oogen / ende gantsch haer uytwendigh gelaet / dese contrarie deught betoonen : siet / hoe datse hare ooghen bewaert hebben ; wat eenen haet dat sy ghehadt hebben van alle nieuwigheyt / ende hoe sy alle occasien eenighsins tot sonden treckende / gebloeden hebben / gelijckertwijs gedaen hebben de Hepligē Bernardus / Benedictus / Thomas / Edmundus / Faberius : ende aenmerckte hier-en-tegen / hoe schandelijck datse gevallen zijn / die hier in niet wel toegesien hebben / al was 't dat sy anders heplig van leven waren ; ghelijck David / Salomon / Sampson ende andere / waer af den hepligen Augustinus segt : Ick heb bevonden dat de Cedar-boomen van Libanus / die leptsmannen van d'andere waren / dooz dese schadelicke peste van onkupscheit gevallen zijn ; van de welke ick niet meer achterdenckens en hadde / dan van het oneerlick leven van Ambrosius / oft Hieronimus : ende derret ghy in den fleur ende jeught van u leven / wel getoest zijnde / in 't midden van alle perijckelen / hopen dat ghy supberlijck sult konnen leven †

De verb.
Domini.

Het 3. point. Bemerkte hoe dat Godt in de werelt dese

dese sonde gestraft heeft. Ten 1. met den algemeene oberbloet. Ten 2. met het vernielen van Sodoma. Ten 3. dooz de doot van de 24 duysent Isracliten/ dooz de verderbenisse van de kinderē van Heli/ dooz het ongeluckigh eynde van Salomon / dooz de vervolginghe die Dabid heeft moeten lijden van sijnen eyghen sone / ende dooz den val van Sampson / &c. Bemerckt daer-en-boven de straffen en pijnen / die de onsupbere in der eeuwigheyt lijden/ ter oorsacche van eene genoegte die eenen oogenblik tijts geduere heeft/ besonderlijck in de lidtmaten met dewelcke se de sonde volbrucht hebben / gesteken zijnde in eenen brandenden poel/ daer se oock grouwelicke toornen lijden/ in alle hare sinnen / gelijk ons verschepden visioenen / ende openbaringen geleert hebben.

De straffe van de sonde van onkuyshedde. Genes. 7. & 19. Num. 22. 1. Reg. 4. 3. Reg. 11. 2. Reg 15. Judic. 16.

G H E B E D T.

O Alder-heylichste Maget, ende Koninginne van alle maeghden, aensiet ons doch, met uwe minnelijcke oogen, ende aensiet onsen strijdt, ende d'oorlogen van de kinderen van Adam. Eylacs! sy leven in het midden van hare vyanden, in 't midden van ontallijcke perijckelen; ja sy zijn gedwongen, hare vyanden by haer te logeren, te voeden, ende t'onderhouden; want niemandt sijn eygen vleesch oyt gehaet en heeft: ende wie sal het gewelt van desen vyant kunnen ontgaen? Siet van desen is verwonnen geweest, den alderheylichsten David, eenen man na het herte Gods; den alderwijtē Salomon, den aldersterksten Sampson. Wie sal hem dan kunnen verwinnen? O hoe veel duysenden heeft dese beeste vernielt, en gestooten tot in den afgront van der hellen oock op dese ure! Och hoe veel verborgen en secrete sonden en boosheden fullender te voorschijn komen van menschen, die nu Godvruchtig en heylig schijnen te wesen! Want dit is eene algemeyne sonde, die ons ingeboren is, en dewelcke den vyant van der hellen gedueriglijck soeckt in ons t'ontstekē. Och hoe ongeluckig zijn wy ellendige menschen! ō mijne ziele, die van sulcken wreeden vyant sonder ophouden bevochtē wort, daelt neder tot in der hellen; en is 't dat het u lust in der eeuwigheyt te brandē, op dat ghy voor eenen oogenblik sout mogē smaken eene

bittere genoegte, so gaet voort, ende en schout d' occasiē niet, maer bemint de perijckelē, en gaet in deselve verlorē. Indien nochtans dat ghy wilt wijs zijn, so hout dese begeerlijkheyt in't bedwang, stiert u herte opwaerts tot uwē Bruydegom, die sijn vermack neemt, te handelē met de kinderen der menschen. Waerom lust het ons meer te wentelen in't slijk met de verckens, dan te genieten sijn omhelsen, en met de Engelen te verkeerē; en haer-lieden gelijk te wesen? **W**eest indachtig hoe edel dat ghy zijt, ende en wilt u selven niet al te seer verworpen om u lichaem te dienen; maer neemt de vlucht: in de vlucht is de victorie en u saligheyt gelegen; in harde saken is dese soetigheyt te vinden, in moeyelijckheyt is den meesten troost te behalen. **O** mijnen goeden Engel, die my hebt in uwe bewarenisse, en die eenen leyts-man zijt mijnder ziele, keert doch altijt mijn oogen af, dat ick geene ydelheyt en sie, op dat mijne ooge mijne ziele niet en verrade; dat my de vreesse van mijnen Godt wederhoude, dat ik sijn Godlijk aenschijn alle eerbiedinge bewijse, op dat mijne vyandē tot geender tijdē dē spot met my en houdē.

Practijcke om de Suyverheydt t' onderhouden.

Eene als
derbeste
remedie is
schouwen
d' occasie.
Eccl. 3.
Cyprian.
de sing.
Cler.
Basil. 17.
Constit.
Monast.
cap. 4.

TEn eersten; bliet alle occasien: want is 't dat dese nabolgende schiziture ergens te passe komt / soo is 't hier / te weten / die het perijckel bemint die salder in vergaen. Hierom was 't / dat den **H. Cyprianus** seght / datmen niet en behoort langh te blijven in de tegenwoordigheyt van vrouwen-per-soonen. En den **H. Basilus** leert / datmē alle neerstigheyt sal doen / om alle conbersatie van vrouwen / is 't mogelijk / t' eenemael te schouwē / maer is 't dat dit niet doenelijck en is / datmen immers soude beneerstigen / dat deselve seer selden / en op het alder-kortste geschieden. Maer de wereltlijcke menschen / en moeten haer niet laten boozstaē / dat dit alleē booz de religieuse dient. Want sy mogen eens oberdencken / oft sy in 't midden van so veel perijckelē meer boozseker zijn / dan alsulckie / die dooz geduerige oeffeningē der Godbzychigheyt gewapent zijn? **Arbadeniera** verhaelt van den **S. P. Franciscus Borgia** / dat als hy noch in de werelt was / nimmermeer eenige vrouwē ginck besoecken / dan

dan een hapren kleeft aenghetrocken hebbende.

Ten tweedē / d'eerste oprijfende gedachtē / terfont berdzijben en wederstaen / tellende / oft de ruyten van de gelasē / of de kepers van de solderinge / of pet sulcx aen-nemende waer mede wy onse gedachten soudē mogen verstopen / oft wel eenige dzoede / of wonderbare geschiedenissen nreter herten oberleggende.

Ten derden / sijn lichaem kastijden / sonderlinghe dooz vasten: want hier dooz woxt het boetsel van dit byer vermindert: *I*ch castijde mijn lichaem / seght den heplighen Apostel Paulus / ende bzeuge dat vnder 't bedwanck. I. Cor. 9

Ten vierdē / niet soecken van ongelijcke persoonē / op eene sonderlinghe maniere / bemint / ge-eert / noch yesten te wesen / en alle gemeynschap / en 't besoecken affsnijden / oock van sijnen Biecht-Dader selve / 't en ware dat dē noot anders waer bereyschende / gelijk de Hepligen gewoon sijn te doen. Ende hierom is 't dat men sozghelijck wandelt / als men te langh t'samen spzeecht: waer upt komt / dat men sijn herte te seer op malhanderen stelt / ende dat sonder het selve ghewaer te worden. Want al is 't / dat ons oock de Hepligen desen raedt geben / van altyt eenen Biecht-Dader te ghebruycken; nochtans aen hem gelijck gehecht te wesen / ende als hy wech is / al te seer naer hem te verlanghen / en is niet sonder perijckel / ja is seer schadelijck in den gheestelijcken wech.

Ten vijfden / alle ledigheyt op het alderneerstigste schouwen: want veel quaets heeft de ledigheyt gheleert; Eccle. 33. Dit is gheweest de boosheyt uttoer suster Sodoma / sepde den Propheet / hooverdye / verfaethedyt van broode / ende oberbloedigheyt / ende hare / ende haerder dochteren ledigheyt. Ezech. 16.

Ten sesten / let op de tekenen van de bleeschelijcke liefde / de welke den heplighen Bonaventura ons geeft. Ten eersten / ydele fabelen / en onpzoftelijcke t'samen-spzakingen gebuycken / daer ter contrarie de geestelijcke liefde placht geboet te wesen dooz gestichtige t'samen-spzaken. Ten tweeden / onbesoorlijke manieren / en roeringen der leden: want de geestelijcke liefde / is geseten / en boozsichtig / ende doet

D. Bonav. lib. 2. de profectu cap. 27.
De teekenē van de bleeschelijcke liefde.

dat men sijne oogen wel bewaert / en alle d'ander leden onder 't bedwanck van eenen goeden regel hout. **Ten** derden/ een ongerustigheyt des herten/ spruytēde uyt het wech-wesen van de gene die mē lief heeft/ oberdenckende wat hy doet/waer dat hy is: maer de geestelijke liefde/en vzaegt hier niet naer. **Ten** vierden/ qualijk nemen dat hy een anderen lief heeft/ ja loers wesen/dat hy eenen anderen aenspreekt/of dat hem peimant raet vzaegt. **Ten** vijften/lichtelijck en sonder redene ontstelt wesen. **Ten** seften/ de heplige liefde en weet niet/van snuddoerckens/vā leckernyen/ verschepden gifkens/ minnelijcke en amoreuse vzieben te sepden. **Ten** sebensten/ al te seer geveynsen/ als of wy de sonden van den genen die wy aldus beminnen/niet en sagen/so dat mē de selve/ook somtijts schijnt te beminne. Dit uyt dē H. Hieronymus.

De sebenste pzaectijcke/ende eene alderbeste waerschouwinge is/die ooc door d'erbaretheyt van beel beproeft is / een ander niet lichtelijck te oordeelen/ of te bonnissen van dese sonde: want het gebeurt seer dickwijls / dat men in 't gene waer af men eenen anderen oordeelt/ gelijk den H. Apostel seer wel seght: **Sy** selben verdoemt ; want dit geenen anderen oorzpronck en heeft/dan de hooberdyz/die dickwijls in sodanige menschē niet eer genesen en wort/voor dat sy selber in onkupscheyt gevallen zijn? Siet hier af verschepde exempelen in 't leben bande **Outbaders**.

De achtste is / sijne uytwendige sinen op het alder-neerstighste te bewaren : want hier uyt komt al het quaet in de ziele. Hier toe dient uyt sijn huys te bannen/als naeckte en oneerlijke beelden:want is 't sake/dat na het vermaen van den H. Apostel niet genoemt en mach worden onder de **Christenē** dat buyl oft oncerlijck is / hoe beel te min mogen sy het selve aenschouwen? Maer men siet/eplaes! by-na ober al dat sulcke berweckselen voortz gestelt worden. Is 't dat de spijsse mijnen broeder verargert / seght den H. Apostel **Paulus**/so en sal ick geen vleesch eten in der eeuwigheyt: is 't dat uwe ooge of uwen boet u verargert/ soo gebiet den Heere dat wy dien af sullen snijden/ende wech woypen. Ende wie sal aen dese konnen

S. Hieron.
epist. 2. ad
Nepotia-
num.

Rom. 2.

I. Cor. 8.
Matth. 5.
Marc. 9.

nen wijs-maken / datse een verwechfel ende instru-
 ment van de Goddinne Venus wel ende konsteijck
 geschildert/maer naect/wech soudē wozen? sy en
 willen niet dat de konste verloren gae / ende sy zijn
 niet verbaert de zielē/die met Christi dierbaer bloet
 gekocht zijn/te vernielen ende te bederben/sy sijn be-
 droeft dat de beelden van eenen excellenten konste-
 naer bedorben worden/ende en zijn niet beladen/dat
 de beelden van Godt almachtigh geschent / ende tot
 de helsche blammen verwesen worden. **O Heere Je-
 su/hoe is't te vergeefs'tgene ghy haer-lieden geseyt
 hebt: Wat baet het den mensch / is't dat hy alle de** Matt. 16.
**werelt wint/maer sijnder ziele verlies lijft? Hoe kont
 ghy/ o hoe kont ghy oock alderminnelichste moeder
 met goede oogen aensien met uwē gebenedijden
 Sone/ dat hups/waer in't verwechfel der onkups-
 hepdt / hoosheyt en bederbenisse allen den genen die
 daer in komen/boozgestelt wordt? Want waer toe
 is't/dat een buyle ende oneerlijke schilderpe de salen
 van de Christenen onteert? is't mogelijk om dat den
 meester van den hupsē indachtigh soude zijn/ om
 hem tot oneer te begeben/ ende op dat den genen/die
 van buyten inkomt ende sulcks siet/ 't selve met der
 herten oock soude begeeren? oft om dat hy de konste
 soude mogen aenschouwen ende sijne ziele verliesen?
 Ich late my ontwijfelijck boozstaen/ dat den dupbel
 daer ontrent is / die d'ooge der gener die daer inko-
 men/derwaerts stiert/ om in deser boegen de zielen/
 die sulcks niet verwachten/te mogen betrappen/ en
 haer sijn benijn in te geben/'t welck onder dē honich
 gedeckt is. En wat geboelen dat ik hebbe van de ge-
 ne die dusdanige schilderpen maken/kanmē genoeg
 verstaen/al en segge ich anders niet. Dese uwe wer-
 ken en zijn geene afgoden-beelden / maer den byant
 der ziele heeft dooz u gemaekt een konstigen striek/
 om de zielen te vangen dooz het gesichte: **Is't sake/
 dat u verstant en konste hier aldermeest in speelt en
 meest versmacht/soo toont ghy wel/waer uwē aert
 u toe drijft: De byant selfs/ en kan niet in alle zielen
 verbeeldē eenige oneerbaerheyt;maer hy wēschet dat
 van u-lieden soude in een schoon paneel uytgedrukt****

worden een geduerigh verwechfel van sijne oneer-
 bare boosheyt / ende de teekenen van sijne victorie/
 dooz de welcke hy gemaect heeft / dat de leden Chri-
 sti / souden worden leden van eene oneerbare vrouwe.
 Waer't sake dat ghy toondet en leerdet dooz schilde-
 ren / met wat middel dat u vaderlant verraden sou-
 de konnen worden / of de gemeyne financie of Chre-
 sovier-kamer soude konnen berooft worden / en soud
 ghy niet met recht / als eenen verrader moeten wo-
 de gestraft? En waer't dat ghy sulcx in de kerche be-
 dreeft / en soude men u niet als eenen kerck-schender
 houdē? En nu / en weet ghy niet dat de ziele het huyg
 en het kasteel is van uwē Saligmaker / en dat de sel-
 ve alderkranchste is vā de sijde daer sy vereenigt is
 met het vleesch? En weet ghy niet dat het dē tempel
 Gods is / daer ghy dese schandelijke beelden instelt?
 So daer ontbreect de behoringe des duyvels / ghy
 gaet selfs en doet het werk van dese boose vyant met
 alle uwē konste en vernuftheyt. Ik en wille hier ook
 niet verfwijgen / te vermanen / datmen het lesen van
 oneerbare dingen in aller manieren moet schouwen /
 en de nieuwgierigheyt moet temmen en bedwingen.
 Want wat begeert ghy te weten / dat ghy sonder son-
 de niet en mooght doen? Qualijck sullen de dienaers
 van Venus 't selve by de Heydenen goet binden / ende
 sal dit den Christenen wel behagen? Maer ghy sult
 my booz antwoorde geben / dat ghy soecht de konste
 van de welsprekentheyt / en om u selven in verschep-
 den talen te oeffenen : maer wilt ghy hier dooz uwē
 goede manieren / en ziele verliezen? Ghy wilt leeren
 wel spreken / en qualijck en ongeschicktelijck leven; of
 om beter te seggē qualijck spreken / en qualijck leven:
 Want nyt de oberbloedigheyt van het gene daer het
 herte vol af is / daer spreekt men geerne af. Ende
 waer toe worden dese saken gelesen / dan om nader-
 hant boozts te vertellen; en op dat het soude schijnen
 datmen erbaren is en welsprekende in het gene dat
 de konste van minnen aengaet / en oock datmen me-
 nighmael geoeffent is in den winckel van alderley
 boosheyt: insgelijckis op datmen den kostelijcken tijt
 onnuttelijck soude mogen verquisten / ende dat hier

dooz veel zielen souden verloren gaen. Ten laetsten/
op dat in 't midden van haer-lieden soude gebonden
worden den doodelijcken vpant van de supberheydt/
alsmen van daer berdzehen heeft/ dooz onnutte ende
oneerbare woozden/ den liefhebber van alle repnig-
heydt/ den Sone van eene Maget.

Schiet - Ghebedekens.

Doorsteect mijn vleesch met uwe vreesse, want van Psal. 118.
uwe oordeelen heb ick gevreesst.

Heere voor u is alle de begeerte mijns herten, ende mijn Psal. 37.
suchten en is voor u niet verborgen.

HET XVIII. CAPITTEL.

Meditatie van de Seeghbaerheydt.

De lichamelijcke seeghbaerheydt / helpt groote- De seegh-
baerheyt is
seer gepre-
sell.
lijcks naer het geboelen van alle wijsen / tot de
gerustigheydt ende geschichtheyt : Hierom is 't dat
ghy eenigen booztganch wilt doen / denckt hier op
rÿpelyck / ende aenbeert de selve met alle neerstig-
heydt / ende mediteert hier dickwijls af.

De voorstellinge der plaetse, sal wesen u te stellen in
Godts tegenwoozdigheydt / als oft ghy eerstmael
geschapen waert / ende u lichaem met alle sijne lid-
maten ontfangen hadt / op dat ghy de selve ter eeren
Godts soudt mogen gebzuycken / ende dat sy u sou-
den mogen wesen wapenen / dienende tot de gerech-
tigheydt / niet tot de boosheydt / gelijk den Apostel Rom. 6.
spreekt.

Het 1. point. *Bemerckt dat de seeghbaerheyt eene* Wat de
seeghbaer-
heyt is/en-
de hoemen
daer tegen
kan mis-
doen.
deught is / de welke de eerlijckheydt / ende het wel-
staen in alle roeringen des lichaems onderhoudt /
maer besonderlijck in de tekenen die men met d'oo-
gen plach te doen / acht nemende op den persoon /
plaetse / ende tijdt : men misdoet hier tegen dooz
plompe / dooz bzoot-dzoncken ende dooz ghemaecte
manieren ; bemerckt / oberlopende uwe wercken /
oft alle de roeringhen ende bewegingen uwes lic-
haems hier nae / ende na het uytwijzen van hare
regelen / gepast zÿn ; oft derÿnigheydt / ootmoe-

digheyt/ Godtbzuchtigheyt hier in uytſchijnen; oft
 uwe ooghen vriendelijck / en niet ſtuer en ſtaen/niet
 herwaerts en derwaerts draepende / niet al te ſeer
 opgeheben; want deſe verſaecht den Heere: het hooft
 moet recht ghehouden worden/ een wepnigh neder-
 waerts buygende/niet lichtveerdighlijck herwaerts
 ende derwaerts ghedraept worden/ de lippen mate-
 lijck geſloten; ten laetſten het geheel aenſicht blijde;
 den ganck/ waer in den H. Ambroſius d' autoriteyt
 ſeght gheleghen te weſen / ende een tecken is van
 eene inwendige ſtilte des herten / moet met ſimpel-
 heydt ende eenboudigheyt verſaemt weſen ; de klee-
 deren reyn / de handen moeten ſtil ghehouden wor-
 den ; de ſtemme niet al te ſtil / ghebroken / oft boer-
 achtigh/ maer ſoet/ en t' ſamen eenighe mannelijck-
 heydt behoudende; de ſprake ſonder beroerte/ vreed-
 ſamigh/vriendelijck ende ſtil : want een ſoet woort
 maecht dickwijls veel vrienden / ende een woort
 helpt dickwijls hier meer toe / dan groote giften.
 Ende den H. Ambroſius ſeght op eene andere plaet-
 ſe / dat uwe ſprake/ claar/ ſimpel/ open ende ſonder
 omwegghen zy/ met alle degelijckheyt en ſtatigheyt/
 niet ghebeynt. Als ghy met yemant met woorden
 niet ober een en kont komen / dat ghy niet en kijft
 met eenige gramschap / dat ghy niemant en ber-
 maent met bitterheyt/ niemant en onderrecht met
 quade gratie. En men ſoude niet konnen ſeggen/ hoe
 grootelijcks dat deſe dingen helpen tot de deught/
 ende tot d' inwendige bereeninge des herten. Alhier
 dient oock de deugt de welke helpt om alle bootsen
 en jocherpen te matighen / waer af Seneca aldus
 ſeght; Dat uwe genoegelijcke t' ſamen-ſprekinge ſy
 ſonder ſpijtigheyt/ u gecken en bootsen/ ſonder ſnoot-
 heyt: want deſe ſomwijlen nootſakelijck zijn/ by ma-
 niere van eenigh eerlijck en degelijck vermaeck: ge-
 lijck men oock eenigh ſpel deughdelijck mach ge-
 buycken. Men moet hier nochtans gade ſlaen/ ſeg-
 den H. Ambroſius/ dat wy geheel het accoozt niet en
 bycken van alle de deugden als dooz een berachtin-
 ge. Daerom o Aeligieus/ gecken en gabberen/ ende
 van eenen anderen begecht te worden / laet dat hoor-
 de

Waer in
 de ſeeg-
 baerheyt
 van ma-
 niere gels-
 gen is.
 Prov. 6.

Lib. I. off.
 c. 19. & 20.

Seegbaer-
 heyt in de
 ſprake.

Eccle. 6.

Matig-
 heyt in
 jocherpen.
 Seneca.

Hier. ep. 8.
 cap. 7.

de wereltlijcke perfoonen / uwen persoon betaemt een gestadigheyt. Ja oock Tobias wozt hierom geprefen / om dat hy niet hinderachtighs ghedaen en heeft / als hy noch jonck was. Tob. 1.

Het 2. point. Bemerckt hoe neerstelijck dat dese deught geoeffent moet worden. Ten eersten / dooz de leelijckheydt van de onmanterlijckheydt / de welke d'oogen van alle die haer aensien misshaeght / gelijck hier-en-tegen / de seegbaerheydt / eenen pegelijcken treckt / om hem te beminnen. Ten tweeden / dooz dien datse van den H. Geest seer berispt wozt. Gelijk den Propheet segt: Om dat de dochteren van Sion / opgeheben zijn geweest / en hebben gewandelt met eenen uptgesteken hals / daerom heeft den Heere caluwe gemaect den top haers hoofts. En den Wijsman: Een afballende mensch / die met Godt niet ober een en komt / een onnut man gaet met eenen verkeerden mondt / hy winckt met de ooghen / hy vyzjt met den boete / met den vinger spreeckt hy. Hierom is 't dat ons so dickwijls op verscheyden plaetsen de seegbaerheydt aengeprefen wozt / en op dat alle dingen eerlijck / en met goede manieren onder ons souden mogen geschieden. Dwe manterlijckheydt seght den Apostel / zy kennelijck alle menschen. En onsen Saligmaker seght: Laet u licht alsoo schijnen / booz de menschen / op dat sy sien moge uwe goede werckē / en glorificeren uwen Vader / die inde hemelē is. Bemerckt ten derden / dat eenen wijsen en boozsichtigē mensch / hier upt oozdeelt / van het gene dat inwendich is; want upt den gesichte wozt eenen man gekent / en dat habijt des lichaems en het lacchen der tanden / en den ganck des mensch verkondigen van hem. Want / is't by aldien seght den H. Ambrosius / dat de roeringe der leden is / gelijck eene sekere stemme der zielen; soo machmen met recht segghen / dat als de uptwendige leden qualijck gemaniert zijn / te kennen gheben / dat het herte oock ongeschickt en qualijck ghemaniert is. Waer upt den H. Gregorius Nazianzenus langh van te booren boozsepdt heeft / dat den afballighen Julianus / de geheele werelt schadelijck soude zijn. Maer leert / dat de seegbaer-

De leelijck-
heyt van de
onmanter-
lijckheydt.

Isaie 3.

Prov. 6.

1. Cor. 4.

Matt. 5.

Eccle. 19.
Li. 1. offic.

De roeringe
ge der leden
is gelijck een
stemme der
zielen.

Nazianz.

2.2.9.193.
a.1. ad 3.

baerheyt/ niet gebeynst en moet wesen/maer gelijk den **H. Thomas** seght/moet komen upt het binnenste/ bemerkende dat **Godt** onsen **Vader**/ ende meester alomme by ons is.

De seeghbaerheyt
verweckt
seer tot de
Godbzuchtigheyt.

Het 3. point. **Bemerckt** gelijk datter niet gebonden en wort/dat de mensche meer ontsticht als d'omanierlijckheyt/ dat hier-en-tegen oock niet en is / 't welck de menschen soo seer verweckt tot de **Godbzuchtigheyt** als de seeghbaerheyt en manierlijckheyt; aenghesien dat d'exempelen trecken/ daer de woorden qualick eens verwecken. **Och** hoe profytelijck is 't aldus met den **H. Franciscus** te prediken/ soo dat hy te verghheefs veel woorden gebzuyckt/ die met de wercken / en sijne quade manieren 't gene hy gesept heeft wederom bederft. **Hierom** is 't dat den **H. Apostel**/ de vrouwen vermaent / datse dooz hare seeghbaerheyt/en manierlijckheyt (dewelcke krachtigh is in de tegenwoordigheyt **Gods**) hare mans / die de woorden niet en ghelooben / soudent bekeeren.

1. Pet. 3.

Gestichtige manieren
van den **H. Gregorius**
Thaumaturgus.

Dit is altijd waer/ dat de menschen/met dewelcke den **H. Gregorius Thaumaturgus** berkeerde/beleeden hebben/datse meer dooz sijne gestichtige maniere/ende de ootmoedigheyt bekeert wierden / en hem beminde/ dan ter oorzake van sijne mirakelen:want sonder de beständige deughden/en kan geene bzienschap / die nochtans het meeste goet is/ 't welck den mensche soude moghen toekomen / ghestaen. **Ten** derden / bemerkct dat de lichtbeerdighe manieren / de ziele bederven / ghelijck diesghelijcks de quade t'samen-spreekingen. **Hierom** seght aldus den **H. Basilius**:

Serm. de humil.

Laet ons / ons begeben tot seegbaerheyt: want onse ziele / die wort gelijk aen hare oeffeninghen/ ende sulcks als sy werckt / alsulck een beeldt ende ghedaente treckt sy oock aen. **Ten** vierden / dat oock alle de gheneghelijckheden / is 't datmen d'uptwendige wercken bedwinght/berisacht ende verdooft worden/gelijck het byer/ datmen bluscht / het welck oock lichtelijck ende sonder moeyte gheschiet. **Ten** vijfden/bemerckt dat sonder dese deught alle debotie ende **Godbzuchtigheyt** gantsch ende gheheel te niet gaet / ghelijck een vat het welck vol gaten

Schaden
der onmaerlijckheyt.

gaten is / al datter in besloten is / uytloopt. Ten seften / dat d' on-manierlijckheydt den mensch / al is hy anders goet / ten minsten besmet. Ende al wat besmet is / oft eenige blecke heeft / dat en mach Gode almachtigh niet op-ghedraghen worden tot eene aenghename offerande. De lichtbeerdigheydt van manieren kan somtijds booz eenen korten tijdt wesen / in den ghenen / die anders oock goet is / maer nimmermeer in eenen die deboot is / seght den H. Bonaventura / is 't dat hy waerachtelijck deboot is. Ten laetsten / is 't dat ghy eenen Religieus zyt / bemerkte de manierlijckheydt van veel wereltdsche menschen / die hier af nochtans selden / oft nimmermeer vermaent / oft onderwesen en worden ; bemerkte oock datmen uyt u alleen / oordeelt van alle uwe mede-broeders : ende hoe groote schade / ende achterdeel dat hier uyt komt.

Bonav. de profet. Relig. cap. 5.

Het 4. point. Bemerckt de gestichtige en ootmoedige conbersatie van Christus onsen Saligmaker / so binnen als buyten den hurse ; desgelijcken van de H. Maghet Maria / ende van d' andere Heplighen. Overlegt / hoe dat den S. P. Ignatius / gelijkmen oock verhaelt van den H. Malachias / nauwelijcks een lidtmaet en roerde sonder redene : hoe datter veel booz 't aensien alleen van den H. Lucianus martelaer bekeert hebben geweest. Den H. Chrysostomus seght / dat d' Apostelen / niet so seer booz mirakelen / als booz haer H. leven de werelt bekeert hebben / het welk meest uyt scheen in haer lieden gestichtige maniere van doen / ende seeghbaerheydt : ghelijckmen besonder mach merken vanden H. Johannes / die niet een mirakel gedaen en heeft / ende desgelijcken den Patriarch Abraham / die nochtans het gheloof wijt ende breedt verheydt heeft.

De gestichtige seeghbaerheydt van onsen Saligmaker / van Maria sijn H. moeder / en vanden S. P. Ignatius.

Het 5. point. Bemerckt dat ghy eenen tempel des Heeren zyt / en gelijk een graf / het welck ontwijfelijck behoorde glorieus te wesen / aenghesien / dat ghy soo menighmael deelachtigh zyt van 't H. Lichaem des Heeren. Ten tweeden / dat alle uwe lidmaten aen God toege-eggent zijn / soo dat ghy daer over geene macht en hebt. Hierom is 't / dat den H.

Men moet Godt oock met het lichaem eeren. Ilaiz II.

Hugu-

Augustinus sijne broeders aensprekende/ segt: Dus
crupst u- lieden met sijne heplige vreesse/ ende siet wel
toe / dat de tonghe / dewelcke de macht ontfanghen
heeft van den sone Gods upt den hemel te trecken /
teghen den Heere niet en spreekte ; ende dat de han-
den / dewelcke geberbet worden met het bloedt van
Christus onsen Salighmaker / niet besmeurt ende
gheberbet en worden dooz 't bloedt der sonde. Ten
laetsten / siet / hoe dat niet alleen de ziele Godt en
moet dienen / maer dat oock het lichaem mededza-
ghen moet de versterbinghe van onsen Heere JESUS,
dooz geschickte manieren en dooz de seeghbaerheyt/
op dat den Heere ghelobet worde van een gestadigh
volck. Dooz het alderlaetste aenschout alle de lid-
maten Christi uwes Salighmakers / vooz u dooz-
wondt / ende spreeket den Heere aen / ende vzaeght
hem / wat hem daer toe ghebzocht heeft ? ende ghy
sult verstaen / dat het is gheweest / dat ghy hem met
elck lidt in 't bysonder soudt loben ende prijsen / ge-
lyck hy u / met sijne ledemens verlost heeft.

Psal. 34.

Eenige vermaningen van den S. P. Ignatius aengaende
het verkeerren met de menschen.

TEn eersten / hy gaf desen raedt / datmen alle kij-
bagie soude schouwen / ende hy belijdde / dat hy
lieber soude sien / maer eenen trap van volmaect-
hepdt in sijnen eben-naesten sonder dese faute / dan
verschepden trappen / met dese.

Ten tweeden / datmen eenen pghelijcken soude
boldoen : want daer niet soo kostelijck en is / dat de
broederlijcke liefde / als die eens gequetst is / soude
konnen bermaken. Ende datmen hierom verdule-
lijck alle tegen-sprake soude moeten lijden / jae oock
dickwijls lange ende onnutte propoosten.

Ten derden / hy epschte tijdt alffer pet te besozgen
was / ende als dien eens gestelt was / soo begheerde
hy / datmen den selven tijdt dooz sijne neerstighepdt
soude voozkommen.

Ten vierden / hy seghet / datmen soo voozichtig
behoorde te wesen in 't spreken / als oft al het ghene /
datmen

datmen seght / soude moeten in 't openbaer komen.

Ten vijfden / datmen luttel woorden moeste ghe-
brypcken / ende deselve traegelijck boozts-bzengen.
Ende datmen verduuldigh behoorde te wesen / in 't
langh berhael van andere t'aenhooren.

Ten seften/hy vermaende/datmen hem om Gods
wille / soude boegen nae den aerdt van eenen pege-
lijcken / ende niet dzoebig wesen met den genen / die
blijde was ; maer datmen met den bedzoefden lief-
lijck soude handelen. Ende met den grammoedigen
oock rasch spzeken. Ten laetsten / seght hy / dat ge-
lijckerwijs den byandt insluppt met het ghene / dat
hem niet toe en behoort / ende gaet upt met het gene
dat hem toebehoort: want hy komt in sonder hem te
stellen tegen den aert van den genen / die hy wilt be-
vechten ; ja hy geeft hem goede gedachten booz het
eerste / ende daer nae gheeft hy hem ghedachten / die
schijnen goet te zijn; ende dit gedaen zijnde / gaet upt
met het syne / dat is / hy krijght het quaet eynde daer
hy nae heeft verlanght. Aldus behooren wy oock
eerst / in onsen eben-naesten het goet te pzijsen / ende
daer na al soetelijck het quaet te verbeteren.

Men be-
hoorde
hemselven
nae den
aerde van
onsen nae-
sten te boe-
gen.

Ten sebbensten / datmen noyt af en moeste schep-
den / van den ghenen / die men soecht tot goet te tret-
ken / hem latende bedzoeft oft qualijck te bzeden.

Ten achtsten / datmen hem soo veel / als onse ma-
niere van leven toelaet / boege ende te ghemoet ko-
me aen eenen anderen / op datmen also doende eenen
pegelijcken boldoe.

Ten negensten / datmen niet terstont tot 't hoogh-
ste en klimme / maer allenghskens / ende alsoo eenen
anderen soetelijck make te verbouderen.

Ten thiensten / datmen hem voeght / naer eens
pegelijcks vermogen. Want waer 't dat pemandt
in eenen pot met eenen engen hals veel t' samen sou-
de willen gieten / desen soude eer stozten / dan daer in-
gieren.

Ten elfsten / hy seght: datmen hem moeste wach-
ten / dat in ons dese nabolgende fauten niet bemerk
en wierden: als zijn / overdaet in eten ende dzincken /
manieren van spzeken / die de saken grooter maken
dan

Faute en /
de gebre-
ken in 't
berkeeren
met onsen
ebennaes-
ten.

dan sy en zijn / ende met de waerheydt niet wel over
 een en komen ; oock woorden / die ydel en twistigh
 zijn / en eenige onmanierlijkheden in't roeren synde
 leden : want soodanige dingen / gelijckse schadelijck
 zijn / ende beletten het goet geboelen datmen van
 ons heeft ; alsoo verminderen sy oock de liefde / ende
 de affectie / die men ons soude moghen dzaghen.
 Dus bereytschte sy in den uytwendighen mensch /
 eene betamelijcke ghesteltenisse ende eene seeghbare
 ghelijcksoornighheydt / welck een tecken is van de
 inwendige ghesteltenisse des herten.

Ghebedt, om de seeghbaerheydt, ende eene hey-
 lighe conversatie te verkrijghen.

O Alderminnelijcksten J E S U, die ter oorfaecke van
 de ongeregelde manieren, ende roeringhen mijn-
 der leden, in alle uwe litmaten seer grouwelijck ghepij-
 night hebt geweest, gheeft my gratie, door uwe seegh-
 baerheydt, dat ick al-omme ghedachtigh zy wie dat ick
 ben, ende het goet exempel, het welck ghy my hier
 in ghegheven hebt, op dat om mijuent wille uwen
 naem niet gelastert en worde. Het is wel waer, dat ick
 eene andere wet in mijne leden vinde, strijdende teghen
 de wet mijns verstants: maer ick, die mijne leden heb
 doen dienen aen de sonden, waerom en sal ick de sel-
 ve niet brenghen tot den dienst van de gerechtighydt?
 Is 't dat mijne ooghe my verargert, oft mijne hant, ghy
 ghebiet my de selve af te snijden, ende van my te wor-
 pen: hoe veel te meer moet ick mijne leden dwinghen
 met de wetten van de seeghbaerheydt, op dat ick niet
 en verargere eene van de kleyne, die in u gelooven? Ick
 en wille, noch door spijsse, oft door mijne manieren, oft
 roeringhen der leden yemandt bederven van de ghene
 daer ghy voor gestorven zijt: maer ick sal met uwen A-
 postel in uwe Goddelijcke tegenwoordicheyt segghen:
 Is 't dat mijn eten, mijnen ganck, mijne kleedinghe, oft
 mijnen handel mijnen broeder verargert, ick sal my hier
 af inder eeuwicheyt onthouden, op dat ick niemant en
 verargere, op dat onsen dienst niet veracht en worde;
 maer dat alle de gene die my sien fullen, uwen naem mo-
 gen gebenedijden, ende seggen: Siet dit is het saet, het
 welck

Rom. 7.

Matt. 5.

Matth. 18
 Niemandt
 en moet in
 onse ma-
 nieren
 ontsticht
 worden.
 Rom. 14.

1. Cor. 8.

Philip. 2.

welck den Heere ghebenedijt heeft. Want ghy hebt ons gestelt, op dat wy souden mogen wesen sonder klachte, en simpele kinderen Godts, onberispelijck, in't midden der quader en verkeerder Natien; Op dat wy souden I. Tim. 4. mogen wesen een exempel der geloovige, in't woort, in wandelinghe, in liefde, in't geloove, in suyverheydt, op dat uwen voort-ganck eenen yegelijcken kennelijck zy, en onse conversatie goet sy, op datse in het gene daer sy ons in lasteren, siende onse goede wercken, loven u onsen God in den dach van de besoekinghe. Ik wete wel dat het niet genoeg en is, dat ik my van de grofste sonden onthoude. Want hier vraegt seer wel den H. Apostel Jacobus, seggende: Iacob. 3. Wie isser wijs en geleert onder ulieden? dat die thoone uyt sijne goede wandelinghe sijn werck, in de sachtmoedigheyt der wijsheyt. Want aldus is 't den I. Petri 2. wille Gods, dat ghy wel doende, stom makē sult der onwijser menschen onwetenheyt; en dat u licht also lichte voor de mensche, op datse aen siende onse goede werckē, Matth. 5. souden mogen loven en dancken u onsen Vader, die inde hemelē zijt, en wort gebenedijt in der eeuwicheyt, Amē.

Practijcke om eene Seeghbaerheyd der manieren te verkrijghen.

D'Erste/ te letten op alle de fouten/de welke wy met elck lidt doen / ende hier op ons oock beza- ren by andere. Want het kan qualijck gheschieden/ datmen hem naer de regelen der seeghbaerheyt soude konnen voeghen/'t en zy sake datmen van andere gade gheslaghen worde. Hier dooz sien wy geschieden datmen in de teghentwoozdigheyt van andere menschen meer ghedachtigh is de seeghbaerheydt Men moet oock alleen zynde/ de seeghbaerheyt onderhouden. onderhouden / dan elders: dit recommandeert nochtans den H. Bonaventura neerstelijck/ dat een reghelijck hem in sulcher voegen soude dragen al een zynde / oock bestoten in sijn kamer / gelijck hy doet als hy by d'andere is. Want bobē dien dat den yenen die aldus doet/ lichtelijcker komt tot eene gevoonte van seeghbaer te zyn / geraeckt oock desgeijcken lichtelijcker tot een volmaecht gebedt/ en tot de ruste der zielen/ waer toe een groot beletsel zyn de yptgestozte ende ongeregelde manieren van doen.

De tweede/ te lesen eenige boecken die hier af geschreven zijn/ gelijk van den H. Bonaventura tot de Nieuwelinghen oft Nobitien/ als oock van andere. Want al is 't sake dat d'uytwendige seeghbaerheyt/ 't en zy sake dat sy spruyt uyt 't accoozt van d'andere deughden/ niet lang en sal blijven staen/ sy is nochtans een groot behulp tot de deugt/ en't gene dat in't beginsel met swarighepdt/ ende tegen de nature geschiet / wozt allenghstiens licht ende geneuchelijck.

Schiet-Gebedekens.

Philp 4.
Marth. 5.

UWe manierlijckheydt zy kennelijck alle menschen. Laet u licht also schijnen voor de menschen, op dat sy sien mogen uwe goede wercken.

HET XIX. CAPITTEL.

Meditatie om sijnen tijdt wel gade te slaen.

Gelijck ghy kont bemercken dat inde geheele werelt alle dingen op sijnen tijdt/ met mate/ ghetal ende gewichte gestelt zijn/ also behoozden het oock te gheschieden in den mensch/ den welken eene klerne werelt is/ ende die op 't alderneerstighste sijnen tijdt wel behoozde te besteden/ ende gheheel sijn leven met alle de deelen des selfs / naer den tijt passen en regeren. Het welck eene sonderlinge hulpe is / dienende tot de Godtbruchtighepdt.

De voorstellinge der plaetse is : hem laten boozstaen te zijn in eene wildernisse/ ende bemercken hoe dat alle dingen boozby gaen / soo datmen naer eenen oogeblick niet wederom en kan krijghen van al dat eens geweest is.

De kort-
heyt van
den tijdt/
hare onse-
kerhepdt
ende weer-
de.

Het I. point. Bemerkliken ten eersten/ hoe onsecker dat den tijdt van ons leven is / en hoe kort / is 't dat den selven vergeleeken wozt met de langhduerende eeuwighepdt. Ten tweeden/ dat wy alle oogheblichen/ oft een eeuwig ghewichte van glorie / oft wel van pijn vergaderen. Want de verdiensten eeuwelijck vergolden sullen worden / ende de sonden (oock die kleyn zijn) in de verdoemde eeuwelijck gestraft. Ten derden/ hoe grootelijcks dat de menschen deser werelt waerneemen de ghelegghentheydt van

van haeren koop-handel aen te rechten / van haer
 gewin te beneerstigen ; hoe datse 's morgens vroegh
 in de weer zijn / den dagh in arbejden oberbzengen/
 repfen ober zee / ende oock haer leven wagen. Be-
 merckt ten vierden / dat den tijdt het kostelijckste is
 van al datter in de werelddt gebonden woꝝdt / ende
 niet te herhalen en is : maer / eplaes ! gelijk den H.
 Bernardus seer wel seghet: Daer en woꝝt niet koste-
 lijcker gebonden dan den tijdt / ende daer en is niet
 dat hedensdaeghs minder geacht woꝝdt. De da-
 gen gaen boozhp / de maenden / ende de jaren on-
 ser salighepdt ; ende daer en is niemant die hier eens
 op denckt / daer en is niemant die hem beklaght dat
 den dagh verloren is / ende nimmermeer wederom
 keeren en sal. Zemerckt oock waerom dat den sel-
 ven so kostelijck is ; de reden is / om dat wy daer door
 alle d'ingen kunnen winnen / ende sonder den selven
 niet uprecht en kunnen. Ja dat meer is / alwaer
 het dat den mensch de geheele werelddt soude wil-
 len geben / om den tijdt van sijn leven te verlan-
 gen als de doodt gekomen is / ende dat booz eenen
 oogenblich / hy en soude 't selve nochtans niet kon-
 nen verkrijgen. Zemerckt dit wel. Hoe grootelijcks
 mepnt ghy / souden de berdoemde ende oock de ge-
 lucksartige achten / waer 't saecke datse noch een ure
 mochten leven ; d'eerste op datse de salighepdt / d'an-
 dere op datse meerder glorie souden mogen verkrij-
 gen ! Hierom is 't dat d'eeuwige Wijshepdt roept
 ende seghet: Och hadde ghy 't oock bekent / ende booz
 waer in desen uwen dagh / die tot uwen vrede is !
 Och oft den mensch kende hoe grootelijcks dat hy
 in dit leven de goederen ende rijckdommen sijnder
 ziele kan vermeerderen ! Ende is het wonder ! aen-
 gesien dat de Heydensche Philosophen van den tijdt
 alsulcken geboelen gehadt hebben ; onder de welc-
 ke Zeno seyde : Datter niet en was dat den mensch
 meer gebreck als den tijt. Ende Democritus: Dat
 het kostelijckste datmen verliesen kan was den tijt.
 Ende aldus spreeckt Seneca: Dus doet aldus / Lu-
 cili / neemt u selven wel waer tot uwen profijte / ende
 spaert wel uwen tijdt. Want wie woꝝdt hier ge-

Serm.ad.

Schol.

Den koste-
 lijcken tijt
 woꝝt on-
 der de men-
 schen kleyn
 geacht.

Derquis-
 stringe des
 tijts sal
 ons hier
 naermaels
 berouwen.

Luc. 19.

Zeno.

Democri-
 tus.

Seneca.

vonden die den tijdt in sulcker weerden houdt / als het behoort? Dus oberleght hoe dat ghy uwen tijt sult besteden / hoe dat ghy het kostelijckste dat ghy hebt / sult gebuycken / waer mede dat ghy dit sult vermangelen / sal't mogelijk wesen met klappen ende snappen / met ledighejdt ende spelen / aengesien dat ghy hier-en-tusschen Koninckrijcken kont verkrijgen / de gratie Godts vermeerderen / uwen evennaesten helpen / uwen roep ende verkiefsinge dooz goede wercken versiekren.

Het 2. point. Bemerckt dooz al / hoe luttel tijts dat u resteert / ende hoe veel dat ghy verloren hebt. Ten tweeden / hoe dat ghy den selven moet besteden. Seneca vermaent ons hier toe seer wel / als hy seght : Laet ons onse ziele aldus stellen en schicken / als oft wy in ons uyterste gekomen waren ; ende en laet ons niet uytstellen : die alle dagen sijn leven soo volmaecht / als oft den laetsten dag ware / die en sal geen tijdt te kort komen. Daerom stiet toe / seght den H. Apostel Paulus / hoe dat ghy behoedelijck moogt wandelen / niet als onwijse / maer als wijse / winnende den tijdt / want de dagen quaet sijn. Wy moeten den selven dan besteden tot onse salighejdt / want hy hier toe ons van Godt gegeven is ; ende is't dat wy dit niet en doen / soo sullen wy eene scherpe rekeninge daer af moeten geven. Dus bemerckt hoe veel tijds dat ghy stelt in geestelijcke oefeningen ; oft ghy ten vollen volbringt den tijdt die daer toe / ende tot andere Godtbzuchtige wercken gestelt is ; oft ghy dese wercken alleen geeft het gene dat u overschiet / ende d'andere het beste ende principaelste. Doozts / oft ghy de selve niet beter en soudt kunnen doen. Wie sal daer soo dwaesen koopman gebonden worden / die slecht ende verwozpen strop op eenen merckt-dagh sal koopen / als hy gout en kostelijcke gesteenten soude kunnen bekomen? Ten derden / bemerckt aendachtelijck wat ghy op eē ure goets soudt kunnen uytrecte / wat dat ghy soudt kunnen doen op eenen dagh / en op eenige weke / waer't dat ghy neerstigh ende volherdigh wilde wesen in den wegh der deughden : En schaemt u / besonderlijck / is't dat ghy wilt

Ephes. 5.

Wy moeten den tijt tot onse salighejdt besteden.

Die den tijt verquist / is als eenen dwaesen koopman.

wilt aenmercken eene onspzkelijcke neerstighepdt die de wereltdtsche menschen gebzupcken in d' alderminste ende alder-slechtste saecken te beloopē.

Het 3. point. Bemerckt hoe sottelijck dat het ge-
daen is/alle dingē (doozloopt al't gene dat u belieft) wel ende scherpeelijck t'oberleggen / die het hups-
houden aengaen/ende daer-en-tusschen den tijt ver-
onachtsamen/den welcken het alder-kostelijckste is datter gebonden kan worden/ ende den selven in on-
nutte ende pdele dingen oberbzengen. Ten tweeden/
hoe groote ende sware ongemacken dat u obergeko-
men zijn upt de ledigheyt/ende veel menschen dage-
lijcks pzoeben/die nimmermeer yet sekere ter han-
den trecken / maer alleen soo het balt / ghelijck een schupcken 't welck naer geen sekere habē en baert / maer alleen herwaerts ende derwaerts dzijft.

Gebedt om sijnen tijdt wel te besteden.

EYlaes! wat is den mensch, wat is sijn leven, wat is den tijt die hem gegeven is, hoe kostelijck en kort is hy? Nu is 't de ure om van den slaep op te staen, nu is onse saligheyt naerder. Alsnu bevroede ik, ô mijnen Heere mijnen God, dat het lijden van desen tijt niet weerdigh en is der toekomender gloriē, die in ons sal geopenbaert worden. Want het gene dat wy alhier voor eenen korten tijt in tegenheyt moeten lijden, dat sal ons hier namaels menigvuldelijck in den hemel vergolden ende betaelt worden: ende hierom is 't dat wy hier suchten, kermen, ende benauwt zijn, verwachtende eens t'eenemael onder uwe kinderē gerekent te worden, 't welck sijn sal, als wy ontbonden sullen wesen van dit kranck ende stervelijck lichaem. Och, wanneer sal ons desen dagh verschijnen die eeuwelijck sal dueren, op den welcken wy klaerlijck sullē belijdē, dat elcken oogēblick ons dese eeuwigheyt verworvē heeft! Als wy ons ten vollē sullen verheugē, al is 't dat wy nu een luttel tijts moetē bedroeft zijn; op dat de proevinge onses geloofs, veel kostelijcker dan gout gevonden worde, tot uwer eeren en glorie, ô alle mijn goet ende welvaert! och hoe kostelijck sal ons aldan den tijt schijnē, waer door wy d'eeuwigheyt haddē konnē koopē, hoe kort d'ure van ons leven, hoe kort allen arbeyt,

Rom. 13.

Rom. 3.

1. Petr. 5.

Men kan
mer den
tijt d'eeu-
wighepdt
koopē.

Bern. ferm.
ad schol.

hoe kostelijck een quartier uys, 't welck wy dickmaels onprofijtelijck laten voorby passeren, ja in boossheden overbrengen ende in onnutten klap! Een woort vlieght voorby, 't welck niet herhalijck en is; den tijt gaet voorby, die niet te herdoen en is; noch den onwijfen mensch en fiet niet wat dat hy verliest; ende hy seght: Het lust my te klappen tot dat d'ure gepasseert zy. Och, wat seght ghy tot dat d'ure gepasseert is, daer dese ure u gegeven is om penitentie te doen, om vergiffenisse te verwerven, om gratie te verkrijgen, om glorie te verdienen door de miltheydt van uwen Schepper ende Heere! tot dat den tijt gepasseert zy, in den welcken ghy de Goddelijcke goetheyt had moeten versoenen, om te komen tot het geselschap der Engelen, te verlangen tot de erffenisse die ghy verloren hebt, om te verwecken uwen slappen ende flauwen wille, beschreyen de boosheyt die ghy gedaen hebt. O Heere wilt my toch gratie verleenen, dat ick u hier mach dienen eenen korten tijt die ick te leven heb, ende hier namaels mach loven ende dancken in de eeuwigheydt der eeuwigheden, Amen.

Practijcke om den tijdt wel te besteden.

TEn eersten/ bemerk welcken tijt dat u den alderbequaemsten sal wesen om u dingen te doen/ en booz al om uwe saligheyt te beneerstigen/ en fiet wel toe dat ghy den alderbesten niet ober en brenghet met dingen van geender weerden/ en dat ghy tot het gebedt/ en om uwe saligheyt te verboozeren/ niet en verkieft den onbequaemsten tijt. Aldus sien wy/ ep= laes! dat de menschen dagelicks doen/ te weten/ dat= men het beste van sijn leven aen de werelt schenckt/ en het beste van den dagh in ydelheyt oberbrenghet; maer als het lichaem nu onbequaem is / en den on= derdom ons oberbalt / soo wiltmen hem tot Godt= bzuchtigheyt begeben. Men dient de gemeynte in den fleur van sijn leven/ ende men begint alleen sijne salicheyt te beherten als ons leven ten eynde streckt. En wat dunckt u dat meer te weerderen is/ saligh te zijn/ oft eenen goeden bozger te wesen? Dat dan eenen pegelijck sijne jaren/ dagen en uren bedep=le/ ende aldus doende en sal hy sijn leven by gebal niet ober= bren=

De menschen schien schickken het beste aen de werelt/ ende laten booz Godt het slechtste.

hzenge/maer bedachtelijck. Desen woꝝdt onder de lege ende trage menschen gereeckent / die alleen wel doet als daer eenige occasie komt/om het treffelijck uyt te rechten. Maer wy moeten den tijdt in sulcher boegen bedeylen / dat wy voꝝ al doen daer wy toe verbonden zijn / dat is het gene dat onse saligheyt aengaet/te weten/den dienst Godts/het Gebedt/het sacrificie van de heylige Messe/het lesen van geestelijcke boecken / ende het ondersoek onser consciencie. Ten tweeden / dat wy beneerstigen het gene dat dese dingen aldernaest is / gelijk is het gene onsen staet ende officie vereyscht / oft ons ambacht ende handt-werck : Want den mensch is geboren tot den arbeyt/ gelijk eenen vogel om te vliegen. Tanderden moetmen besorgen 't gene het hupshouden aengaet : Ten vierden/dat streckt tot eenige eerlijcke en tamelijcke vermakinghe. Want gelijkmen met een gemeyn spreek-woꝝt plach te seggen : Den boge en kan niet altijdt gespannen staen.

Alle dingen moeten op sijnen tijdt beneersticht woꝝden.

Ten tweeden / hout alle maenden rekeninghe/ hoe dat ghy uwen tijdt besteeet hebt ; ende overleght oft ghy den selven niet beter ende profijtelijcker en soude konnen besteden.

Schiet - Ghebedekens.

Siet nu hier den aengenamen tijdt , siet hier den dagh der saligheyt : daerom laet ons wech-worpen de wercken der duysterheydt. 2. Cor. 6.

Broeders het is nu de ure van uyt den slaep op te staen, want nu is onse saligheyt naerder , dan doen wy eerst geloofden. Rom. 12.

Alle dat uwe hant doen mach, dat doet neerstelijck, want daer en sal noch werck , noch reden, noch wijsheydt, noch wetentheydt zijn in de helle, derwaerts dat ghy haestelijck gaet. Eccl. 9.

Werckt dewijle dat ghy 't licht hebt , want den nacht komt alsser niemant wercken en mach. Ioan. 9.

Wandelt dewijle dat ghy 't licht hebt , dat u de duyster- nissen niet en bevangen. Ioan. 12.

HET XX. CAPITTEL.

Meditatie, aengaende het verkiefen ende schicken van
sijn huysgesin, een groot voordeel in den wegh
des Heeren.

DE voorstellinge der plaetse sal wesen, te bemercken dat
wy staen in de tegenwoozdigheyt Godts / ende
dat Godt aen ons bebeelt eenige van onse mede-
knechten / op de conditie nochtans dat sy Godt al-
leen sullen dienen.

Alle Ober-
heyt komt
van Godt.

Het 1. point. Bemerkht ten eersten / dat alle macht
van Godt komt : want daer en geschiedt in dese
wereldt niet by gebal / maer al seer bedachtelijck /
ende alsoo wozt van Godt oock uytghedept alle
macht / rijckdommen / ende wetenschappen / waer
dooz den eenen aen den anderen wozt onderwoz-
pen : Dan yemant sal bragen : Tot wat eynde ge-
schiet dit ? waer op dient booz antwoozde / dat dit
tot het selve eynde geschiet / tot het welke eenen
Princke bebeelt sijn Venden aen eenen Veldt-heer /
te weten / niet op dat sy tegen hem souden opstaen /
maer op datse booz hem kloeckelijcken souden
vechten / waer toe sy de selve oock met eede ver-
bindt ; ende op dat sy haer bloet te pande souden stel-
len booz het rijck / ende booz d' eere van haren Hee-
re / bebelende desgelijcks dat sy hier toe onderwe-
sen souden worden. Oft gelijck eenen vader sijne
kinderen aen eenen meester geeft om haer t' onder-
wijsen / t' onderrechten ende te leyden : want dit
het officie is van de Heeren / van de vaders des
huysgesins / van de meesters / ende van de gene
die eenen anderen leeren ende onderwijsen. Ten
tweeden / oberleght hoe dat alle treffelijcke ende
kloecke mannen beneerstigen / dat sy al te samen
die onder haer bebel zijn / mannelijcke ende trefse-
lijcke saecken uytrechten ; ende wat een eere ende
glorie het hun is / steden in te nemen / ende de byan-
den te verwinnen. Doeght dit tot het huysgesin
ende de scholen. Ende bemerkht wat ondersaten
dat u bevolen zijn / ende wat dat ghy al ter eeren
Godts dooz de selve soud konnen uytrechten. Wie
en

Sorge van
sijne onder-
saten.

en weet niet dat somwijlen alleenlijck eenen schoolmeester / niet alleen een geheele stadt / maer oock dickwijls een geheel landt soude konnen bederven? Ende desghelijcken oock dooz sijne discipelen bewaren ende helpen / gebuyckende de selve als verweckselen der Godtbuyctigheyt? Wie en weet niet dat sommige knechten beranderen in Heeren / dat oock van de slaven Koningen groeyen / ende dat de discipelen zijn als een stoffe om tot alle ampten gereedt gemaect te worden. Het is een seer groot werck goede ordze te stellen/ende te leeren de maniere van wel te leven / als oock dooz dese maniere veel menschen te brynghen tot de volmaectheypdt des deughts. Maer dat meer is ende troostelijck booz de menschen/Godt almachtigh selfs stelt alsulcken ordze/ende gebuyckt dien Heere of meester als een instrument van de regeringe des wereldts / dooz den welcken hy veel menschen tot de Godtbuyctigheyt berboozdert/ ende hy saeyt dooz hen sijn Goddelijck saet der deughden op der aerden. Ten derden/bepeyft hoe nootsaeckelijck dat het is aen eenen Heere / sijn huysgesin aldus te schicken / op dat het selve aen Godt aengenaem soude wesen/ende hem alleen dienen / niet aen sijnen byant : want den meester ende Heer/ blijft bozge booz sijne ondersaten : ende wee u is 't by aldien dat dooz uwe onachtsaemheypdt oft quaet exempel verloren gaet uwen sone / uwen dienaar of discipel/die mede eenen discipel ende dienaar Christi is/ ja oock eenen sone Godts : want al is 't dat ghy anders goet zijt / ghy en sult nochtans hier in niet ontschuldicht worden/ maer sult ten opschere van eenen anderen verloren gaen/die dooz u eygen leven soude behouden geweest hebben. En hebt ghy uwe macht/ huysen ende rijkdommen hier toe van Godt almachtigh niet ontfangen / gelijk als eene soldye van uwen Heere ende Koninck / op dat ghy/ ende die u bevolen zijn/ Godt soudt dienen?

Den Meester oft Heere blijft bozge booz sijne ondersaten.

Het 2. point. Zemerckt dat dit verkiefen (het welk op de kinderen niet en valt) nootsaekelijck is/ op dat ghy goede ondersaten ende discipelen soudt mogen hebben / oft immers die niet heel quaedt en zijn.

Ende wie isser die met sijne vbanden ter oorloghe sal trecken? wie sal hem ter zee begeben met kranc-ke en onstercke boots-gesellen? Soo van ghelijcken uwe knechten en discipelen zijn ghelijck in een schip met u / ende dienen ghelijck onder u vaendel / waer doorz ghy uwen alderstercksten vbandt den dupvel van der hellen moet bebechten: want en is het leven van den mensch niet eenen krijch op dese wereldd? ghelijck Job seght. Ende wie zijn onse medegesellen in den gheestelijcken strijdt / anders dan onse knechten / discipelen / ende ondersaten? Bemerckt dan hoe profytelijck ende nootsakelijck dat het is dese verkiefsinghe hier in te gebuycken. Want het gebeurt dickwijls / dat eenen alleen doorz sijne luygheyt / de kloeckigheyt en behendicheyt van alle d'andere belet / gelijk Achab den legheer van de Israeltien / ende het is klaer dat om Jonas alleen / blieden- de van het aenschijn Godts / alle d'andere schipbza-ke geleden souden hebben / 't en waer saecke geweest / dat sy hem uyt het schip hadden ghewozpen: eenen alleen is ghenoechsaem om een gheheel huysgesin te bederven / ende te beletten alle de Godtbzuchtigheyt / ende neerstigheyt van synen meester. In wat perijckel is ghekomen het huysghesin van Jacob / alleendoor dien dat Rachel de vzeemde afgoden verborghen hadde? Ten tweeden / doorz dien dat dit boorzeker is / dat desen alleen ghetrouw ende ghedienstigh is aen synen meester / die den oppersten meester / Godt almachtigh ghehoorzaem is; en dat desen onderdanigh is aen den Heere die synen mede-knecht is / die den oppersten Koninck onderwozpen is: Van ghelijcken dat hy kent den ghenen die hem spijst ende onderhoudt / als hy weet dat het al komt van den ghenen die hem gheschapen heeft; ten laetsten / dat hy als dan ghehoorzaem is aen alsulcken / waer af hy eenighe vergheldinghe verwacht / als hy den aldermiltsten vergelder ghetrouw is.

Het 3. point. Bemerckt hoe dat het nootsakelijck is / om sijn huysgesin wel te schicken / dat den genen die oberste is / d'andere boozga met goet exempel.

Want

De onder-
sater helpē
de meester
regen sijne
vbanden
strijden.

Iob 7.

Iosue 7.
Ion. 1.

Gen. 35.
Het is een
goede
ondersaet /
die booz al
den opper-
ste meester
onderdan-
igh is.

De oberste
moeten
d'andere
met goet

Want hoe sal hy sijnen dienaer derren bermanen tot den dienst van God almachtigh/ die den selben veel krachtelijcker treckt / dooz sijn quaat exempel / om den dubbel te dienen / en onderdanigh te zijn ? Hierom is't dat de H. Schrifsture seyt ; datter als Saul verhoosen is geweest / niemant gebonden en is onder die van Israel / die beter was dan hy ; hy gingse al te boven van de schouderen en opwaerts. Soo behoorden alle oberste en vaders des huysgesins te wesen: dus bemerket dat / als Saul kleyn in sijn oogen was / so is hy geworden het hooft in de geslachten van Israel ; maer verheben zijnde / ende oberbloedigheyt hebbende van alle dingē / is hy den Heere wederspannigh geworden. Ten tweeden / daer wort oock een groote sochbuldigheyt van de oberste berepcht. Want die eenen anderen moet bevelen / is gestelt als eenen wachter op eenen verheben toren / en als eenen oppersten van het schip / die aen het roer ophestelt is om alle perijckelen van verre te boozsien. Dus is't hy aldien / dat ghy met alder neerstigheyt besloten hout u gelt-kiste / oft u kasteel / so moet ghy boozwaer meerder sozge dzaghen booz de ziele van uwen dienaer / discipel / oft ondersaet / booz de welke ghy rekeninghe sult moeten geven ; noch en ontschuldicht u niet / seggende : een pghelijck sal sijnen last dzaghen / aenghesien dat dit uwen last mede is.

exempel
boozgaen.

1. Reg. 15.

Gal. 6.

Ghebedt tot Godt , voor sy-selven ende
sijn huys-ghesin.

O God mijnder Vaderen , en Heere der bermhertigheyt , die alle dingen gemaect hebt door u woort , en door uwe wijsheyt hebt ghy den mensch gestelt , dat hy soude heerschappye hebben over de creature die van u gemaect is , dat hy de Wereldt regeeren soude in gerechticheyt ende rechtveerdigheyt , ende dat hy met oprechticheydt sijns herten , soude recht oordeel oordeelen ; geeft my de bystaenstere uwer stoelen de wijsheyt , ende en wilt my niet verworpen van uwe kinderen , want ick ben uwen knecht , en een soon uwer dienst-vrouwen , een kranck mensch , en van korter tijt , en te jonck tot het verstant van dat oordeel en der wetten. Ende is't datter

Sap. 9.

yemandt sal wesen volmaectt onder de kinderen der menschen, is 't dat uwe wijsheyt by hem niet en is, so sal hy voor niet gerekent worden. Seynt die van uwe H. hemelen, en van den stoel uwer grootheyt, dat die met my zy, ende met my arbejde, dat ick weten mach wat dat aengenaem by u is, want sy weet en verstaet alle dingen, en sy sal my leyden in mijne wercken matelijck, en my bewaren in hare matigheyt. Ende mijne wercken sullen aengenaem zijn, en ick sal u volck rechtveerdelijck beschicken, ende ick sal weerdig zijn de stoelen mijns Vaders: want wie isser van de menschen die mach weten Godts raet? oft wie mach dencken wat Godt wilt? want de gedachten der stervelijcker mensche sijn vol vreesen, ende onse voorfinnigheden zijn onseker. Want het lichaem dat verdorven wordt, beswaert de ziele, ende de aertsche inwooninghe druckt nederwaerts dat verstant, 't welck veel peysende is. Ende qualijck kunnen wy begripen de dinghen die op der aerden zijn, ende die voor ons gesicht zijn, die vinden wy met arbeyt. Maer de dinghen die in den hemel zijn, wie sal die ondersoecken? ende wie sal uwen sin weten, 't en zy dat ghy de wijsheyt geeft, ende dat ghy seynt uwen heyligen Geest van den alderhooghsten, ende 't en zy dat de paden der gener die op der aerden zijn, geberert zijn, ende dat de menschen gheleert hebben, de dinghen die u behaghen? want door de wijsheyt zijn sy ghenesen, alle die u behaeght hebben van den beginne. Ick bidde u aensiet het gebedt van uwen dienaar; want ghy hebt my dese zielen bevolen: maer ick ben een kleyn kindeken, en niet verstaende mijnen uytganck ende inganck. Hierom sult ghy uwen dienaar geven een eerbaer herte, dat hy mach onderscheden tusschen goet ende quaet. Geeft my wijsheyt en verstandigheyt, dat ick in-ga en uyt-ga voor u volck. Want wie mach u volck weerdelick berechten, 't en zy dat ghy met hem zijt, en hem bystaet? Och oft ick uyt het binnenste mijnder herte mochte seggē: Heere wie kan by u vergeleken worden! Och oft sy alle die my bevolen zijn u dienden uyt gantscher herten! want is 't dat dit door mijne onachtsaemheyt ende quaet exempel anders geschiet, ghy sult met recht het verlies van haer-lieden zielen, van my vereyschen, en een scherpe rekeninghe van my

2. Reg. 3.

2. Paral. 1.

my begeeren, in den dagh uwes toorns. Want 't zijn uwe kinderen, voor dewelcke ghy u dierbaer bloedt te pande gestelt hebt, hoe slechte van conditie dat sy oock souden moghen wesen, en 't zijn mijne mede-dienaers; en moghelijk om dat sy alhier verworpen zijn, fullen sy hier naermaels Heeren wesen, ende ick eenen slave; sy-lieden d'eerste, en ick den laetsten; sy fullen mogelijk als Princen en Vorsten ghestelt worden aen het hooghste eynde van uwe tafel, en ick sal moeten met schande de laetste plaetse nemen. Het is reden dat ick als-nu waecke voor haer-lieden zielen; en is 't by aldien datter yemant valle door mijne schult, so sal ick voor hem moeten vergelden. Verleent my dan, ô Heere der heyr-krachten, dat ik wel toefie, en wel mach gade slaen, die my bevolen zijn, en dat ick aldus Overste ben, dat ick haerlieden die my bevolen zijn, in de deugt mach vervoorderen; dat ik haer so voorga, dat ick hun tot u mach brengen, ende dat ick kleyn in mijn eygen oogē mach wesen. Want is 't dat yemandt voor de sijne, en al dermeest voor sijn huysgenooten geen forge en draegt, die heeft het geloove gheloochent, en hy is arger dan een ongeloovige, en ghy sultse al straffen die hooveerdelijck wandelen. Dit is dan, ô aldersoetsten Iesu, de konste der konsten, verheven te zijn, en nochtans sy selven hierom niet te verheffen; machtigh wesen, ende het selve niet te weten; bekennen sijn macht om veel goets uyt te deylen, ende niet weten, hoe datmen yemant quaet soude konnen vergelden. Maer, ô Heere, die alleen machtigh zijt, en van wien alle macht afdalende is, so in den hemel als op der aerden, bewaert my; want ghy zijt mijnen Heere ende mijnen God: bekeertse allegader die gy my gegeven hebt, op dat ik niemant van die en verliese, maer datse uwen naem ende glorie altijts soecken, en datse weten dat ghy den Heere zijt, en gheenē anderen. Geeft my dat ick in alle sachtmoedigheyt mijne saligheyt wercke, en dat wy den eenē des anders last mogē dragen. Ghy hebt my vermaent, seggende: Bekent neerstelijck 'taenschijn van uwe beestē, en aenmerckt uwe kudden. Och oft ick de vruchten die sy konnen doen neerstelik vergaderdeloch oft ick al het gene dat haer schadelijck kan wesen, sorghvuldelijcken van haer keerden! och oft ik ook mochte verbannen wesen

Onse on-
derfaten
moeten als
kinderen
Godts ge-
acht wor-
den.

3. Reg. 10.

1. Tim. 5.

De oot-
moedigheyt
moet met
de overheyt
berfaemt
wesen.
Greg. 26.
mor. c. 19.

Ecc. 3.
Gal. 6.

Prov. 27.

fen

- Rom. 9. fen voor mijne broeders, op datse u fouden mogen kennen ende beminnen! komt kinderen hoort my, de vreesse
- Pfal. 33. des Heeren sal ick u leeren. Hoopt in hem alle vergaderinghen des volcks, stort uyt voor hem uwe herten,
- Pfal. 61. Godt is onsen hulper in der eeuwigheydt, gaet tot hem ende wordt verlicht, ende soo en sullen uwe aensichten niet beschaemt worden: aenveert de leeringhe, op dat
- Pfal. 2. den Heere by avontueren niet gram en worde, ende dat ghy niet en vergaet van den rechtveerdigen wegh. Maer ick bidde u, ô Heere Godt, door het binnenste uwer ontfermhertigheden, den wercke uwer handen sult ghy uwe rechter handt uytreycken, op dat wy u met een volmaeckt ende oprecht herte moghen dienen ende behagen alle de dagen ons levens, Amen.
- Iob 4.

Practijcke om sijn huys-gefin wel te schicken.

Deerste is/dickwils neerstelijck te oberleggen/hoe kostelijck dat een ziele is / en in wat manieren dat wy de zielen van onse huys-genooten / ende daer wy last ober hebben/ souden mogen helpen/ ende van den Heere hier toe ootmoedelijck begeeren de gratie die hier toe van noode is.

Den oberste moet besorgen dat Godt oock van sijne dienaers gediend woode.

De tweede / soo wanneer ghy yemandt in u huys ontfanght / siet dat ghy met hem alsoo wel ober een komt / van den dienst Godts / als van u selven te dienen / te weten / dat hy ten minsten alle maenden biechte ende communicere / op dat wy ons selven niet meer en souden schijnen te beminnen / dan onsen Heere. Daer 't by aldien dat hy hem niet en begheerde te boeghen / ende d'andere schadelijck soude zijn / so moet ghy hem terstont upt den huysse setten. Ghy sult hier af een doozluchtigh exempel vinden in den H. Elzearius/wiens leven Surius beschrijft den seven-en-twintighsten September. Als dat hy ghelijck eenen nieuwen vader des huys - ghesins / heeft op eene nieuwe maniere acht beginnen te nemen ober sijn huys / ende alderley nieuwe ende goede manieren daer in te planten/ ende den overtreder straffen booz te stellen. Hy heeft ten eersten inghestelt dat alle die van sijnen huysse/ so mans als vrouwen/dagelijck ten minsten eene gheheele Masse debotelijck

Surius. Bize ende geschickte hebdt des huysgesins van den H. Elzearius.

botelijck souden hooren. Ten tweeden dat sy supberlijck souden leven: die anders deden die dreef hyten hupse upt: want hy en begeerde niet datter pēmant sijn tafel soude genieten / den welchē hy soude weten dat met eene doodelicke sonde besmet was / op dat die d'andere oock niet en soude bederven / ende op dat hy sijne sonde niet en soude schijnen te stercken. Ten derden / dat de Edelmannen / soldaten / maeghden / en joffrouwen / ter weke eens hare sonden souden biechten / ende alle maenden het hooghweerdigh hepligh Sacrament des Outaers devotelijck souden nutten. Ten vierden / dat de boorzepde maeghden ende joffrouwen van 's morgens tot den middagh toe / haer souden begeben tot het gebedt / en andere geestelijcke oeffeningen: naer den noen haer souden besich houden met haer handt-werck. Ten vijfden / datter niemant soo stout gebonden en soude worden / die soude derren Godt lasteren / de H. Maget Maria / oft eenighe van de Heplighen; noch dat pemandt soude eenen valschen eedt doen / noch oock sweeren upt een quade gewoonte oft lichtebedelijck / noch eenige oneerlijcke woorden spreucken. Want hy wiste wel dat de doodt ende 't leven zijn in de hant van de tonge / gelijk den Wijsen-man seyt: ende dat quaden klap de goede manteren bederft / als den Apostel ghetuyghet. Ende hy begheerde dat de gene die dese goede ordonnantien quamen t'ober treden / aldus ghestrast souden worden / datse ten tijde van d'andere ober tafel waren / op d'aerde souden eten / anders niet hebbende tot hare maeltijt dan water en broodt / oft datse den geheelen dagh in haer kamer besloten souden blijven / ghebruyckende de ghemepne spijsē. Ten sesten / datter niemant met teerlingen mochte spelen / oft eenigh ander ongheroozloft oft oneerlijck spel. En als pēmant hier tegen misdaen hadde / soo mocht hy wel eene sware straffe verwachten. Ten sebensten / dat alle de gene die van sijn hupse waren / in vrede / vrient schap / en eendrachtigheyt souden leven / dat den eenen den anderen niet en soude vergrammen / noch met woorden / noch met der daedt: ende soo pēmant een ander wat misdaen

Het ghesbruyck der H. Sacramentē.

Verbodt van Godt oft sijnē Hepligen te lasteren.

Prov. 18.
I. Cor. 15.

Verbodt van alle onbehoorlijck spel.

Verde en vrient schap.

daen

**T'samen-
spzekingē
van goede
saken.**

daen hadde/ dat hy terstont peys soude maken. En op dat dit selve soude mogen geschieden/ dede hy alle neerstigheyt : en hy strafte se oock die ergens in misdaden hadden/ naer hare verdiensten. Ten achtsten/ datmen alle dagen/naer den middach/oft het abontmael/ten ware datter eenig wettelijck beletsel overgekomen ware/cen t'samen-spzekingē soude houdē/en dat in sijne tegenwoordigheyt / van het leven van onsen Salighmaker / tot onderwijsingē der zielen. En in dese t'samen-spzekingē/ terwyle datter eenen spzack/so begeerde hy dat d'andere vooz hem souden bidde in haer herte/op dat Godt sijnen mont soude willen roeren / dat hy soude mogen uyt-spzeken/het gene waer dooz d'andere souden mogen gesticht wesen: noch daer en mocht niemant so stout wesen/ om in pemants anders woorden te varē/oft hem andersins te beletten. En als daer pemant gebonden soude worden / die dit niet en soude onderhouden / dat den selven buytē dese Godbzuchtige t' samen-spzekingē soude gestoten worden/ tot dat hy sy-selven gebeteret hebbende / van de andere wederom geroepen wiert.

**Der gades-
ringē tot
het abont-
ghebedt.**

De derde/besozgen dat alle de hups-genooten ten minsten tot het abont-gebedt by een geroepen souden moghen worden : het welck den hepligen Boro-meus in geheel sijn Bisdom ingezocht heeft. Het selve mach verstaen worden van eenighe geestelijcke lesse 's abonts voozt te bzenghen / besonderlijck als alle die van den hupsē by een komen / het welck in verscheyden plaetsen gheoeffent wordt.

**Det ges-
bruyck van
geestelijcke
boecken.**

De vierde / besozghen datter gheestelijcke boecksiens by de hant zijn / ende dat de dienst-boden tot de sermonen / ende tot andere gheestelijcke oeffeninghen ghesonden worden.

De vijfde / datter prijsen ghestelt worden vooz de Godtbzuchtige ende goede/ ende datmen so veel als het mogelijck is / niet en gebe / dan tot dien eynde/ op dat den genen die dese dinghen ontfanght / hier dooz beter worde/ ende lichamelijcke dingen ontfangende / tot geestelijcke berweckt worde. Ende hoe grootelijckis dat dit helpt om de kinderen ende de jonckheyt te verboozeren/ is ongeloobelijck.

De

De seste / in een huysgefin daer kinderen zijn ende knechten / moet men de meeste sozge draghen booz den kinderen / op dat die wel opgebracht moghen worden. Bemerkct dit wel / want gemepnelijck sodanighe als den scheut oft griffie is / sulck eenen boom moet men verwachten; Ghy sult by Tobias binden hoe dat men de jonckheyt wel op-bzengen sal: Ghy sult / seghet hy / uwe moeder in eeren hebben / alle de dagen uwes lebens: want ghy moet gedachtigh zijn / hoe-danighe / ende hoe groote perijckelen / dat sy geleden heeft om u / in haer lichaem / en als sy cock sal vol-eyndt hebben den tijdt van haer leven / soo begraeft haer ontrent my: ende alle de dagen uwes lebens hebt Godt in uwe gedachten / ende wacht u dat ghy nimmermeer tot de sonde consent en geeft / noch achter en laet de gheboden des Heeren onses Godts. Van uwe goeden doet aelmoesse / ende en wilt u aensicht niet afkeeren van eenige armen mensche; alsoo sal't geschieden dat oock van u niet en sal afgekeert worden het aensicht des Heeren: Na dat ghy vermoogt / alsoo weest barmhertich; is't dat ghy beel hebt / so gheeft oberbloedighlijck; is't dat ghy luttel hebt / soo weest oock neerstich dat luttel mede te deplen / want ghy bergadert u eenen goeden loon in den dach des noots: want de aelmoesse van alle sonden / ende van de doot verlost / ende sy en sal niet ghedooghen / dat de ziele gaen sal in de dupsternisse. Een groot betrouwen sal booz den hoogen God zijn de aelmoesse allen den genē diese doen. Wacht u mijnen Sone van alle onkupscheyt / ende behalven uwe huys-brouw / en lijdet nimmermeer enig misdaet te weten. En laet nimmermeer de hooverdye in uwen sin oft in u woort heerschappye hebben / want daer dooz heeft beginsel genomen alle verderbenisse. So wie u yet gewoacht heeft / geeft hem terstont sijne loon / en den loon van uwe huerlinck en laet geenins by u blijven. Wat ghy niet en begeert dat u geschiede / siet dat ghy nimmermeer dat een ander en doet. Bzoot eet niet den hongorigē / en behoebigen / en niet uwe kleederen bedeckt de naekte. Bzoot en atwen wijn / stelt op de begravinge van eenen recht-
beerdi-

Sozge booz het opbzengen der kinderen.

Tob. 4. Onderswijs om de jonckheyt wel op te bzen gen van Tobias.

Bemerkctigheyt tot sijnen eben-naesten.

Blucht van onkupscheyt.

veerdigen/ende en wilt daer niet af eten en dꝛincken
met de sondaers. Soeckt alijt raet van den wijsen.
Tot allé tijden gebenedijt God/en begeert van hem/
dat hy uwe wegen beschicke/ ende alle uwe raden in
hem mogen blijven. En wilt niet vzeesen mijnen so-
ne/want wy leben boozwaer een arm levē/maer wy
sullen veel goets hebben/is 't dat wy Godt vzeesen/
en dat wy afschepden van alle sonden/ende weldoen.

De kinde-
ren moe-
ren van
alle onsup-
berhepde
bewaert
worden.

Hier beneben/ men moet booz al besozgt zijn/ dat
onse kinderen nochen sien/nochen hoorē/ yet dat te-
gē de supberhept is. Het welk ons Jubenalis eenen
Hepdenschen Doect gewaerschout heeft/ seggende :

Niet dat lichtveerdigh is, in hooren oft aenschouwen,
Moet komen in het huys alwaer is eenigh kindt ,
Wech roffianen , wech met u oneerbaer vrouwen ,
Wech oock des vryers fangh , als hy by nachte mint.
't Quaet moetmen voor de jeught forghvuldlijcken
schouwen.

Men moet de kinderen van jongs af/indzucken het
gene dat het leven van onsen Saligmaker aengaet/
ende dat d'euwige Wijshepdt uytgesproken heeft/
van de liefde/ootmoedighept/berduldighepdt/ende
milthept tot den armen. Maer hedensdaegs plant-
men de kinderen fabelkens in('t welck Plato groo-
telijcks verboodt) veel beter soude 't zijn/ dat sy van
jonghs af in hare memorie dzuckten de gheschiede-
nissen van 't leven onses Saligmakers/ende beson-
derlijck het gene / dat hy in sijne kindtsche jaren ge-
daen heeft. Den H. Hieronymus wenschte/ dat hy
d'eerste deugt der kinderen soude mogen onderwij-
sen / waer af ghy hem sult in 't bꝛeedt konnen lesen.
Ten tweeden / men moet neerstelijck de genepgent-
heden der kinderen gade slaen/ en waer mede/ datse
vermaekt wordē/en dese moeten soetelijck verbeteret
worden/dooz het voozstellen van eenige prijsen. De
inwoonders van de eplanden die wy heden Majori-
ca en Minorica noemen / gaben haer kinderen gee-
nen onbijt/'t en waer datse dē selven met den slinger
te worpen/van te boren verdient hadden; aldus sou-
dē d'ouders/ oock 't gene dat nootzakelijck is/ de kin-
deren

Hier.ep. ad
pentan.

deren geben / ende eenen prijs stellen vooz de ghene/
 die wel gedaen soude hebben / ende alsoo gelijkmen
 met een gemeyn spreekwoort seght : Twee vliegen
 met een lap slaen. Ten derden/ eenen pegelijcken is
 kennelijck genoegh/ wat eene neerstigheyt datmen
 behoort te doen/ in het verkiefen van de boesters en
 de meesters/ soo aengaende het lichaem als de ziele.
 Want de fauten die in dese ghebonden worden/ vol-
 gen de hinderen ontwijffelijck na. Aldus lesen wy/
 dat Alexander den Grooten/naer-gebolgt heeft den
 onmanierlijcken ganck van sijnen meester Leonis-
 des: den Keyser Nero/ heeft upt de bozsten van sijne
 boester/ de wzeetheydt gesogen. Hier upt mogen sp
 alle/ die in oberheyt gestelt zijn/ bemercken/ ende
 besonder alle meesters/ hoe neerstigh datse behooren
 te zijn/om hare manieren te schicken na het uytwij-
 sen van de deught. Want het is onmogelijck/ dat pe-
 mant/ die tot dzonckenschap/ onkupscheyt/ ende cer-
 glerigheyt geneght is/ eenen anderen ten rechten
 onderwijfen kan in de ootmoedigheyt/ ende matig-
 heydt. Datse dit gade slaen/ datse vooz haer selven
 niet en leven/ maer vooz veel andere : ende dat vooz
 eene faute/ diese onderwozpen zijn/ so veel zielen ver-
 loren gaen/ die haer bevolen zijn. Daer en kan geene
 meerdere bederbenisse vooz de jonckheyt gebonden
 worden/ dan eenen meester/ die van grooten verstan-
 de is / maer quaet ende boos van manieren. Men
 moet vooz al besorgen dat de hinderen niet ledigh en
 zijn: Ende hierom behoortmen haren tijdt te bedep-
 len/ soo dat hy eensdeels oberghebracht worde in
 Godtbzuchtigheyt/ in oeffeningen die het bozger-
 lijck leven aengaen/ ende in eerlijcke vermakingen.

Goede ber-
 kiefinghe
 van boes-
 ters ende
 meesters.

Eene qua-
 den meester
 is de beder-
 benisse der
 jonckheyt.

Schiet-Gebedekens.

HY en sal in 't midden mijns huys niet wonen, die Psal. 100.
 hooveerdigheyt doet.

Ende mijne ziele sal hem leven, ende mijn zaedt sal Psalm 21.
 hem dienen.

Vreest den Heere alle sijne Heylighen: want sy en heb- Tob. 4.
 ben geen gebreck, die hem vreesen.

Mijne ooghen zijn tot de ghetrouwe der aerden, datse Psal. 100.

434 Den II. Boeck. Het XXI. Cap.
met my sitten fouden: die in den onbesmetten wech
wandelde, dese diende my.

Ibid. Ick en stelde voor mijne oogen geene onrechtveerdige
faken: die overtredingen deden, heb ick ghehaet.

HET XXI. CAPITTEL.

Meditatie hoe goet dat het is alleen te zijn.

Het eerste voorbereysel. Stelt u gelijk in de wilder-
nisse met onsen Salighmaker / als hy was basten-
de / ende biddende.

Het tweede voorbereysel. Een gebedt naer den eysch
van dese materie.

HET I. point. Bemerkht dat men op twee manieren
alleen kan wesen; op een maniere/ naer de ziele/
en op eene andere maniere naer het lichaem. Alleen
te wesen/naer de ziele/ 't welck van een pegelick kan
verkreghen worden / is hier in gheleghen dat den
mensch sijn herte somwijlen af-treacht van uytwen-
dige dingen/en in sp-selven vereenicht worde. Ick
heb my / seyde Seneca / niet alleen vertroocken van
de menschen / maer oock van alle saken. Want een
pegelijck kan hem ontledigen / die 't begeert: nie-
mandt en wordt daer gebonden / die de saken naer-
loopen / een pegelijck neemt deseibe aen / ende sp la-
ten haer booz-staen / dat het groot gheluck is / seer
belammert / en bekommert te wesen. Men kan dese
afgetrockentheydt / oock in 't midden van het getier
der menschen genieten. Aldus sien wy / datter som-
mighe ghebonden worden / die het ghene dat booz
haer is niet en sien / noch en hoorē / noch en smaken.

Seneca.
Genigheyt der ziele.
Genigheyt des lichaems.
D'andere eenigheyt gaet het lichaem aē / waer dooz
men hem oock afstrecht lichamelijck van het gesel-
schap der menschen / ende dat op datmen hier dooz
soude mogen gheraken tot eene heplighe eenigheyt
des herten / ende het selve soo veel te beter tot hemel-
sche saken soude moghen stieren / naer het ghene dat
ons de Schzifture leert / hy sal alleen sitten en swij-
gen; want hy heeft sp-selven boven sp-selven gelie-
ven. Siet oft ghy dese eenigheyt bemint / ende hoe
veel dat ghy hier in verboozdert zijt. Bemerkht ten
twee-

Thren. 3.

tweeden / hoe grootelijchs dat de Hepligen dese eenigheyt des herten geacht hebben. Want wat hebben anders getuyghet de H. Joannes Baptista / Paulus / Antonius en soo veel dupsent Heremijten / die haer leven / afgetrocken zijnde van de werelt / in de wildernisse ober-ghebracht hebben / dan datse de stemme van den H. Geest metter herten ghehoort hadden / dewelcke Arsenius oock uytwendighlijck gewaer geworden is / als hem geseyd wierde; Vliet / schuyt / en swijght? Ja daer en wort byna niemant onder de Hepligen gebonden / die dese niet toegedaen en is geweest. Aenschouwt het exempel van Chri- Matth. 4.
 stus onsen Salighmaker / die van den H. Geest ge-
 leydt is geweest in de woestijne naer sijn doopsel / en heeft aldaer veertigh dagen volherdt / en desgelijcken vernacht in 't gebedt / hy betracht alleen op den berch / ende gaf hem tot het gebedt / en seer dichtwijls op den berch van Oliveten: want gelijk den H. Jo- Ivan. 13.
 annes getuyghet / Judas wist de plaerse / want Jesus daer dichtwijls t'samen gekomen hadde met sijne discipelen. Volghet uwen Heere / ende d'eeuwige wijsheyt naer. Bemerkht ten derden / hoe nootsake- Hoe noot-
saeckelijck
dat de een-
igheyt
des herten
is.
 lijck dat deselve is: want gelijckerwijs datmen qua-
 lijck pet onder het getier van 't volck kan uyt rech-
 ten; alsoo is dit veel meer waerachtigh in 't ghene
 dat onse saligheyt aengaet. Want is 't sake dat nie-
 mant wijsheyt en schaft / dan alleen zijnde / en in stil-
 te / noch pet treffelijchs ter herten en trecht / 't en zy
 dat hy belet datmen hem niet en stoore / oft eenig ge-
 tier en make; jaer / is 't datmen selver in 't spelen / o-
 ber tafel / by nachte in 't slapen / ruste soecht; wat en
 behoortmen niet te doen / om sijne saligheyt te ver-
 boderen / is 't datmen dese behert? Wat en sullen
 veel perijckelen / vermaningen / het exempel selve / en
 de seeringe van onsen Salighmaecker hier in niet
 doen? Hoozt hem u vermanende: Als ghy bid so gaet Matth. 6.
 binnen uwe slaep-kamer / en met gesloten deuren so
 bid uwen Vader in 't heymelijck. Aenhoozt hem tot
 u spreken doorden Propheet: Ick false leyden in de Osez 2.
 woestijne / ende ick sal tot haer herte spreken; als oft
 hy wilde segghen / dat hy onder het gheter van 't

4. Reg. 4.

De heplis
gen hebben
han selven
dickwijls
vertroc
ken.

volck niet gewoon en was te spreken / oft wel niet tot het herte / om yemant te bekeeren. Noch hy en geeft geene boozderinge in den geest / dan alleen den genen / die hem afgetrocken heeft / ende met gesloten deuren / bemerkte de paden van sijn huys. De vrouwe de welke den H. Propheet Eliseus plach te herbergen / en konde haer schulden niet betalen / soo langh als sy haer deure niet en hadde gesloten / noch d'olie gegoten in de pdele vaten. Ende den mensch moet menighmael veel schulden maecken / ende met ontalijcke sonden oberballen worden / 't en zy dat hy hem selven somwijlen bertrecke. Dit heeft den Heere willen te kinnen geben Marci in 't 6. als hy sijne discipelen / seer belet sijnde in de predicatie / geseyt heeft: Komt aen d'een sijde / in eene verlaten plaetse / ende rust een wepnigh. Hierom is 't dat den H. Franciscus op den bergh Albernus / den S. Ignatius op den bergh Cassinus haer bertrocken hebben. Ende den H. Martinus was gewoonelijck alle jaren een maent laack / alle dingen uytfluytende / buyten de stadt / in eene eensame plaetse te bertrecken / om aldaer sijnen geest ende herte met Godt te vereenigen. Het selve dede den H. Carolus Boromeus / ende is noch heden daeghs / ja heeft alijt alle heplige mannen eygen geweest. Overleght hier met wat eenen geest / sy lieden gesocht hebben alleen te wesen / ende in dese maniere van leven soo langen tijdt volhert hebben : en is 't niet geweest / door eenen H. Geest? Dus kont ghy genoegh bemerkken / dat men van den quaden geest gedreven wort / als men eenen groo wel heeft van alleen te wesen. Wilt ghy dan / dat u Godt aen u herte spreect; begeert ghy eene seckere maniere van leven met Mose's t'ontfangen? socht alleen te wesen. Wilt ghy Jesum sien verschijnen / wilt ghy den hyndegoni met de byndt binden? komt buyten in 't veldt / verlaet het gedruys van 't volck / niet soo seer lichamelijck / als wel metter herten; blietse nochtans oock met den lichame / soo veel als uwe maniere van leven toelaet.

Het 2. point. Bemerkte waer uyt dat het komt / dat dese eenigheyt des lichaems soo seer gepresen wort.

Dit

Dit gheschiet / om datse den geest / die herwaerts ende derwaerts verstroyt is / vergadert; ende die van te voren gelijk verdooft was / wacker maecht / ende doet lusteren naer de stemme des Heeren: soo datse dien begint t'aenhooren / diese van te voren niet gekent en hadde / ende begint te smaechen de soetigheyt van de deught in haren oorspronck. Hier-en-tegen / gelijk het accoozt van de musijcke / als daer eenigh getter is / niet gehoozt en kan worden / noch oock de stemme van den genen die spreeket: alsoo en kan oock d'insprake van den H. Geest / noch d'intwendighe vertroosting niet ghesmaecht worden dan als men alleen is: ja dat meer is / den mensch en kan niet bedachtelijcken yet doen / dan wesende in dese eenigheyt. Wie soude kunnen schilderen / schryben / oft yet van buyten leeren in't midden van een berckens merck / oft daer het vol gekrijsch is? men kan dan gheen werck ernstelijck doen sonder dese eenigheyt; noch het lichaem en kan sijn gemak niet hebben / oft de ziele hare ruste. Dus bemint de eenigheyt uptter herten / ende neemt vooz u / dat ghy Godt almachtigh begeert te hooren spreken aen u herte. Bemerckt hier-en-boven / wat eene behulpsaemheyt dat dit alleen wesen mede brenghet. Ten eersten / den genen die de eenigheyt aenneemt / dooz dien dat hy den troost der menschen bywillighlijck derft / maecht hem weerdigh om den Goddelijcken troost te smaken; ende hoe grootelijck dat dit te achten is / is kennelijck genoegh. Voozts die hem alleen vint / ontrect sp selven by-na alle aenlokingen der sonden. Ja dat meer is / gelijk die met de beste bevangen zijn / niet geneselijck en zijn / 't en sp datse van de andere siecken afgescheyden worden; alsoo en kan de ziele niet gesont worden / 't en sp dat sp haer aftrecke van de gene die met besmettenhe ende aenleibende sonden behangen zijn. Hierom s't dat den Propheet van sp selven gheseyt heeft; Siet ick hebbe mijn berre gemaecht al vliedende / en ick bleef woonende in de woestijne. Desen soeckt ene woestijne / seyde Seneca / die met den onnoosen / ende onbeblekten begeert te leven: En waerom

Hoe goet dat de eenigheyt des lichaems is.

Die alleen is ontgaet de aenlokinge der sonden.

Psal. 54.

Seneca.

Die alleen
is en mis-
doet niet
met sijne
tonge.
Iacob. 3.

dat? ten eersten / om dat hy aldaer met sijne tonge
niet en kan misdoen. Ende is 't dat yemant met de
woozden / oft tonge niet en misdoet / die is een vol-
maect man: ja ook de Philosophen sepden / dat den
genen die stil konde swijgen / den Goden alder-ge-
lijckste was ; ende om te komen tot het opperste van
de volmaecticheyt / soo berepichten sy datmen luttel
woozden soude gebzuycken / selden ende stillekens
spzeken. So dickwijls / seght daer eenen / als ick on-
der de menschen geweest hebbe / ben ick minder
mensch t' hups gekomen. Den H. Ambrosius sepdē:
Te konnen swijgen / ende op sijnen tijt te spzeken / en-
de het berispeden van de rijckdommen / sijn de mee-
ste steunfelen en fondamenten der deughden. Hier-
en-boben men woꝝdt soo lichtelijck niet getrocken
om sijn herte op eenige creatuere te stellen / als men
alleen is; want dat verre gestelt is / en locht soo seer
niet aen / als 't gene dat boꝝ oogen is: daer-en-bo-
ben als wy alleen zijn / dan berleyden ons geene qua-
de exempelen. Hierom sepdē den H. Antonius / die in
de woestijne sit ende rust / woꝝdt van dꝝy quaden be-
bzijt / te weten / van hooren / spzeken / ende sien. Ende
tot Arsenius wiert gesepdt / ghelijck boben noch
bermelt is: Bliedt / swijght / ende rust; want dit zijn
de woꝝtelen om niet te sondigen. Hierom is 't oock
datmen hem dooꝝ het ingeben van den H. Geest be-
geeft tot het kloosterlijck leven / ende tot de wilder-
nisse. Ende al is 't dat de wereltdsche menschen /
hier in niet al eben beel boꝝdeels en hebben / sy kun-
nen nochtans menichmael eenigen tijdt binden / om
den selven te besteden in devotie / ende in het lesen
van Godtbzuchtige boeckē: ja dat meer is / ick late
my boꝝstaen met Seneca / dat het een van de ber-
maerste ende sekerste tekenen is van een wel gestelt
herte als yemant in sy selven vereenicht ende ver-
saemt is. Dit siet men immers dickwijls gebeuren /
dat den genen / die dooꝝ het aenhooren van sermoo-
nen ende bemaningen niet bekeert en woꝝdt / me-
nighmael het selve verkrjght / met hen eenen dagh /
oft eenige uren te vertrecken / ende rijpelijck op sijne
saken te letten.

Seneca.

Ambr. I. II.
de offic.

Athan. in
ejus vita.
Eenigheyt
der woestijne.

Het 3. point. **B**emerckt wat goederen dat mede:
 bzenght/alleen te wesen. Want hier dooz komt den
 mensch tot sy selven/ ende oberlegt sijne saken rijpe:
 lijk / ende schichtse wijselijck / gesuybert hebbende
 d'ooge sijns verstants; en al is 't dat hy niet en schijnt
 te doen/ soo doet hy nochtans groote saken. Hy wozt
 doek bequaem om met God te sprekken/ende den sel:
 ven te genieten. Ende seght my eens/ is het niet veel
 soeter met Godt/ dan met eenen mensch te sprekken/
 met Godt segge ick/ die daer is de fonteyne van alle
 gelucksaligheydt ende goetheydt / waer mede den
 mensch dooz het gebedt vereenicht wozt / 't welck
 nochtans niet en kan gebeuren/ dan als hy hem ver:
 treckt/ en besozgt/ dat hy alleen is! Want waer heeft
 Godt almachtig Elias/ waer heeft hy Moses aen:
 gesproken? is 't niet in de woestijne geweest? 't welck
 hy ons ook dooz den Propheet Isaias gewoerdicht
 heeft te beloben/ seggende: Hy sal hare verwoestheyt
 stellen/ als wellustigheden/ ende hare verlatentheyt/
 als den hof des Heeren. Blijtschap ende bzoelijckheyt
 sal daer in gebonden worden / dancksegginge / ende
 de stemme des lofs. Soo dat seer wel seght den H.
 Augustinus : Soeter zijn de tranen / der gener die
 bidden/ dan de blijtschappen en bzeughden die men
 scheidt in't aensien van de schou-spelé. Hier by magh
 seer wel geboeght worden het lesen van de boecken
 van de Oudt-Vaders / ende de genoeghte die ge:
 trocken wozt in 't gemeyn upt de studien. Ghij siet
 dan wel/ hoe veel goets datter spruyt upt dese eenig:
 heyt. Met wateen by gemoot aenschouwt men van
 hier den hemel / hoe blijdelijcken verachtmen van
 hier d'aerde ende d'aertsche saken. Hier in weten wy
 dat den S. Ignatius hem gewoon was te oefenen/
 ende als hy overgoten was met hemelsche vertroo:
 stingen / met luyder stemmen te roepen: Hoe stinckt
 my d'aerde/ als ick mijne oogen slae op den hemel.

Isaiæ 51.

In Psal. 127.

Gebedt om te verkrijgen de deught van alleen te we:
 sen, ende van stilswijgen.

O Liefhebber der menschen die uwe woonplaetse ge:
 stelt hebt in een licht, tot het welck wy niet en kon:

De goederen der eenigheyt.
 Seneca
 Epist. 8.

De eenigheyt maekt den mensch bequaem om met Godt te sprekken.

nen geraken, (want niemant en kan u aenschouwen, ende blijven leven) wat hope fouden wy kunnen hebben van u te vinden? geen voorwaer, ten waer sake dat ghy om onsent wille nedergedael't waert uyt uwen Koninklijcken throon, uyt u hemelsch paleys, in dese wildernisse, in een verlaten en woest lant. Want wy waren gelijk schapen doolende sonder herder op de gebergten. Ende wat soudt ghy anders kunnen doen, wiens natuere, de goetheyt, en barmhertigheyt selve is? En fout ghy voor ons niet oprijfen in 't alderhooghste, op dat het volck, welck sat in duysternisse, soude een groot licht aenschouwen? En waerom dit? op dat wy wederom fouden keeren, ende ons bekeeren tot u die eenen herder onser ziele zijt, en op dat wy u fouden volgen in de woestijne, den tijt van dry dagen reysens, alwaer ghy ons sout spijfen, met het hemelsch broot van u dierbaer bloet en lichaem; op dat het oordeel in de woestijne soude mogen wonen, en het werck der rechtveerdigheyt vrede soude wesen, en d'oeffeninge der rechtveerdigheyt stille swijgen, en vryheyt tot in der eeuwigheyt. Uwen Propheet hadde voorseyt: De verlaten wildernisse, en de afwegen fullen haer verblijden, en de woestijne sal haer verheugē, en sal bloeyen als eene lalie, groeyende sal sy groeyen, en haer verheugen vol blijfchap, ende lovende, de glorie van Libanus is haer gegevē, de schoonheyt van Carmelus, en van Saron, sy fullen de glorie des Heeren sien, en de schoonheyt onses Gods. Dan sal den kreupelen springen als eenen hert, en de tonge der stommen sal geopent zijn; want in de woestijne zijn de waterē gescheyden, en de beken in de verlatē plaetse. En 't lant dat drooge was, sal wesen tot een staende water, en het dorstigh lant tot fonteynen der wateren. In de rustplaetsen daer te voren draken woonden, daer sal opgaen de groenheyt des riets en der biesen. Wat beteekent dit anders mijnen Heere, mijnen God, dan dat de ziele haer verheught, als se alleen is, en niet in 't midden van het getier der menschen; dat se alleen, en afgescheyden zijnde van de gemeynschap der menschen, bloeyt en groeyt, en uwer glorie deelachtigh wort? dat se wateren overvloedelijck drinckt van uwe fonteyne, o Saligmaker, en dat de ziel dewelcke van te voren dorre en droogh was, wort gelijk eenen vloet

In de
woestijne
wort de
ziele ghes-
pijst ende
vermaecht.

Isaia 32.

Isaia 35.

der wateren? want den genen die van de wateren drinkt, die ghy hem geven sult, uyt hem fullen ook levende wateren in alle overvloedigheyt vloeyen. Verleent my dan ô Heere dat ick u gewillighlijck van alle de jaren, maenden, en dagen mijns levens eenige thienden opdrage, dat ick u volge in de woestijne, en aldaer aenhoore wat dat ghy in my spreeckt; want het en brenghet geen verdriet mede, met u te verkeerem, ô eeuwige wijsheydt, maer overvloedigh is de soetigheydt die ghy verborgen en bewaert hebt, voor den genen die u vreesen. Ghy gebiedt ons ô Heere, ledig te wesen, en te sien, dat ghy God zijt, dat is, alle goet: Ende men seght dat ghy uwe verkorenen verborgt, in de verborgentheydt van uwen aensicht voor de verstooringe der mensché. Och oft ick mijn vermaek name, om uwent wille verborgen te worden, en dat ick gewillighlijck van soo veel dagen der ydelheydt in dit leven, eenige soude mogen besteden in stilte ende ruste tot saligheyt mijnder ziele: op dat ik u mochte hooren spreken aen mijn herte; op dat ick met u, en met uwe heyligē liever sprake, dan met de menschen. Want wie heeft uwen sin, o Heere, gekent, oft wie heeft uwen raetsman geweest? Onbegrijpelijk zijn uwe oordeelen, ende ick en weet niet door wat wech, dat ghy my in mijn Vaderlant begeert te leyden. Maer d'ongerustigheyt der herten, ende de verduysterheyt mijns verstants en laet mijn lichaem niet rusten: my lust te gaen sien, en te hooren, en fiet ik keere wederom ydel, want dit en kan my niet verfadē; ick keere vermoeyt, want daer geen rust gevonden en wort buyten u. Dus mijne ziele gaet uyt u landt, uyt u maeghschap, uyt het huys uws Vaders, vergeet u volck, ende uws Vaders huys, ende den Koninck sal begeeren uwe schoonheyt. O mijne ziele, weest alleen, op dat ghy u selven alleen soudt mogen bewaren voor den genen, die het alleen al toekomt, den welcken ghy u onderal datter is, gekofen hebt. Schour onder de mensché te komen, vertreckt u van uwe huysgenooten, vrienden, en die aldernaeste zijn, ook van dē genē die u dient; vertreckt u, niet met den lichaem, maer metter herten: met goede meyninge, met devotie, met dē geest. O wie sal my dit geven dat ick u alleen sal mogen vinden, o alder-liefsten mijnder ziele! en dat ick in u mach rusten, ende dat

*Men be-
hoort de
Godt van
sijne wel-
daden tiens-
den te ge-
ben.*

*Pfalm 45.
Pfalm 30.*

*Pfalm 44.
Bern. serm.
40. super
Cant.*

Coloff. 3.

alle verstroytheden van my gheweert zijnde, ick in 't binnenste mijnder herten my soude mogen verheughen, in deughden voorts-gaen, in ruste blijdelijck leven, dat ick mochte dootd zijn, ende mijn leven mocht verborgen zijn in mijnen Salighmaecker, in u mijnen Godt, tot, dat ghy komt, ende ons leyt in uwen schoonen hemel, in het gefelschap der Heyligen, alwaer wy ons eeuwelijck fullen verblijden, Amen.

Practijcke om geerne alleen te zijn.

Prov. 4.

DE eerste / met alle neerstigheyt / ghelijck de Schrijtuere ons vermaent: Bewaert u herte /

De redene
moet booz
het herre
wacht
houden.

en uwe uptwendige sinnen. Siet wel toe / dat de redene goede wachte houde / op dat den byant in u herte niet en come / en uwe ruste / noch d'eenigheyt uwer ziele niet wech en neme. Want eenen mensch / die sy selven in hooren / sien ende spreken niet en kan bedwingen; is gelijk eene stadt die van alle kanten open licht / sonder mueren oft poozen: en mach met recht oock vergeleken worden / aen eenen hof sonder tyn / waer van den Wijfman seght: Die den tyn wech nemen sal / die sal gebeten worden van de slange / te weten / van de slange der hellen. Hier upt kommet / dat dit het eerste teken is / datter in een klooster eenen goeden regel en ordze is: indien dat de seeghaerheyt / en eenigheyt daer wel onderhouden worden / twelck in sulcker boegen / ten tijden van den S. Ignatius in 't gebuyck was (gelijck ick verstaen hebbe van de gene die met hem geleest hebben) dat 'et scheen datter niemant in huys en was / daer sy nochtans seer groot van getal waren; Ja dat meer is / als daer yemant eenigh getier maecte / so quam hy ook Generael wesende / upt sijne kamer en vermaende den selven rijpelijck: so dat ick 'er eenen ghekent hebbe / die also dihwilg als hy booz by de kamer van desen saligen man moeste passeeren / sijne schoenen in sijne handen nam / op dat hy geen geruchte en soude maken / oft hem eenige moepelijckheyt aendoen. Dit is de geest der Heyligen; die anders wandelt / die gact achterwaerts / gelijck den H. Bernardus wel segt.

De tweede / Preemt dagelijcks / ten minsten eenigen

gen tijdt om uwe saligheyt te beneerstigen/ vertreckende u alleen vand'andere. Aldus weten wy/ dat ghedaen heeft Thomas Morus/ ende andere mannen/ die klaer in heyligheyt geweest hebben. Is 't dat ghy dit t'hups niet doen en kont/ neemt hier toe den tijdt/ in eene Religieuse plaetse/ ende vertreckt u aldaer/ ende bzenght daer eenigen tijdt ober/ in eene profijtelycke ledighepdt.

De derde/ Also dikwijls als ghy kont oft moogt/ so schickt alle uwe dingen in stilte/ en alleen zijnde/ en oberlegt in deser manieren de paden uwes hups. Daer en is boozwaer niet profijtelyker/ dan alle sijne saken bedachtelyk te doen/ ende niet by gebal/ geelijck ik oock op andere tijden vermaent hebbe. Hierom als ghy eene sake van eeniger weerde/ repse/ oft ampt wilt aennemem/ vertreckt u eenige dagen/ en volghet uwen Salighmaecker naer/ die sy selven 40. dagen in 't gebedt ende vasten goeoffent heeft/ eer hy hem gaf tot prediken. Scipio Africanus by de Romeynen plach te segghen: dat hy nimmermeer min ledig en was/ dan als hy ledig was; door dien dat hy in dese ledighepdt oberleypde wat hem te doen stont.

De vierde/ Alster eenige groote feestdagē aenstaēde zijn/ na 't exempel van veel/ so hout u/ t'hups zijnde/ dikwijls alleē/ of is 't sake/ dat dit niet doenlik en is/ vertreckt u in eenig klooster. Maer ghy sult my mogen seggen/ dat dit alleen den wegh niet en is/ die den mensch ter saligheyt leyt. Het is waer: maer sult ghy den sekersten/ en den bequaemsten/ die u tot rijdommen/ eere ende glorie kan leyden/ berachten?

De vijfde/ Al is 't dat alle menschē/ maer besonder Religieuse personen/ jaerliex eenige dagē behoorden te nemē/ om haer te versinnē/ laet ons alle maēden/ eenen dag hier toe verkiesen/ aengesien dat wy van Arsenius lesen/ dat hy dit alle wekē gewoonlik was te doen. Maer dit moet booz al geraden worden genen/ die hem wil beraden van eenige treffelicke sake/ van 't verkiesen van eenige maniere van leven/ of yet sulcx/ op dat hy mach hooren wat dat den H. Geest in hem spreect/ en op dat hy mach gelept worden van den genen/ dien alleen kennelijck zijn de wegen

Men behoort alle dingen bedachtelyck te schycken en te doen.

Het is lofsijck alle maēden eenen dag tot stilte en Gods dienst te verkiesen.

wegen der menschen / ende die alleen han onse onse-
here boozstenigheden dooz sijne vaderlijcke booz-
sichtighepdt stieren ende regeeren.

Het is wel
reden dat
hy immers
enen dagh
aen Gode
gebe/dier
soo veel
in de wer-
reid ber-
quist.

Ten seften / Is 't by aldien dat het u niet gelegen
en is/ veel dagen alleen te wesen/ kiest immers eene
booztwe ziele/ ghy die soo veel geeft aen u lichaem/
en aen uytwendige en wereltlijcke oefeningen: blijft
een dagh by uwen Salighmaker na 't exempel van
de Apostelen/ maer niet sonder eenighe boozgaende
bereddinge. En oberleght booz al / hoe veel datter
dooz 't aennemen van't Kloosterlijck leven de werelt
berlaten / en dit aennemen als eenen sonderlinghen
middel/ om tot hare salighept te geraken. Waerom
en wozt ghy niet beweeght dooz de perijckelen die u
omringelen / op dat ghy ten minsten de werelt booz
enen tijdt sout berlaten ? Siet wel toe/ dat ghy dese
gelegenthept niet en laet booz by gaen / op dat ghy u
inder ewighhept niet al te laet en beklaegt. Siet hoe
veel misdadigen wordender inde kerckers gedwon-
gen alleē te zijn? hoe veel Princen houden haer alleē/
om hare authorighept te bewaren? hoe veel krankken
worden hier toe bedwongen dooz noot? Bemerkt gy
ook uwe sieckte/ ballingschap/ gebangenisse/ en ge-
neest u selven in dese eenighept. Dewelcke booz waer
veel menschen soo profijteliick gheweest heeft/ dat sy
geheel haer leven gebeter hebben van onsprekelijcke
quellingen des geests/ dat sy van ontallijcke benaut-
heden verlost zijn/ en verwinders haers selfs gewoz-
den zijn/ 't welk sy noyt van te voren en hadden kon-
nen verkrijghen ; daerenboven noch den haet en nijt
afgelept hebben/ vrede met hare byanden gemaect
hebben/ en sonderlinge weldaden van God almach-
tigh verkregen hebben/ &c. En waerom wil ick dit
breeder bevestigen? Dit bewijfen ons genoeghsaem
d'oeffeningen van den S. Ignatius, die de heele werelt
dooz genoeg bekent zijn/ en de bychten/ die daer uyt
spruyten/ gelijk ons de jaerlijcke brieven onser So-
cieteyt getuygen. Ende op dat onsen alderhepligh-
sten Vader/ Paus van Roomen Paulus den V. alle
Religieuze tot d'eenighept van dese oefeningē soude
verwecken/ heeft mildelijck vollen aflact ghegeven
aen

aen de gene / die haer daer toe souden begeh en.

Maer bemerket dat dese oefeninghen dewelcke gheschieden als men hem aldus alleen vertreckt / seg verscheyden deelen oft eynden in haer begripen. Ten eersten / eene generale biechte: Ten tweeden een beraedt / van het schicken sijnder saken: Ten derden / een leetwesen van het gene / dat ghepaffert is: Ten vierden / een booznemen van sijn leven dickwijls te vernieuwen / dooz eenighe recollectie / oft versinnen sijnder oefeningen alle weken: Ten vijfden / van ons booz ooghen te stellen / in wat staet oft trap der deughden / dat wy souden begeeren te sterben: Ten sessten / eene wel-gheschickte maniere van leven: ende dat wederom: Ten eersten / aengaende het ghebedt: Ten tweeden / de mortificatie oft versterkinge: Ten derden / de bedeylinge des tijds: Ten vierden / de reformatie oft verbeteringe van de manieren / en besonderlyck aengaende de meyninghe: Ten vijfden / aen-gaende de gheleghentheden om deughden te werck te stellen: Ten sessten / de begeerte / ende mede-werken om tot de volmaechtheydt te geraken. Want den genen / die hem tot dese eenigheydt oft oefeningen begeeft / en moet sy selven niet laten boozstaen / dat het zyn eenighe hooge contemplantien / maer de kennisse sijns selfs / ende beteringhe sijns selfs: ende hierom is dit eene alder-beste bereydinghe / te oversien / welcke faute dat ons aldermeest belet / wat ghenepgelijchheydt ons meest ontstelt / ende dus moztmen deselve geestelijcke oefeningen derwaerts schicken. Hier toe dient het gene / dat den H. Bernardus seght / de meditatie oft bemerkinghe / supbert booz al de fonteyne daer spruyt spruyt / te weten de ziele; boozts spruyt regeert de begeerlijchheden / schickt onse werken / verbeteret dat onmatig is / stilt en verbeteret de manieren / ten laetsten geeft sy ons de wetenschap so van Goddelijcke / als van wereltlijcke dinghen. Dese is dewelcke al het gene dat verwoest is upt een schept / het gene dat te seer verdeypt is / by een vergadert / dat verbozen is ondersoecht / het gene dat waerschijnigh is / ende de waerheydt achterhaelt / van alle kanten weeght / ende

Oeffeninghen tot het vertrecken ende eenigheydt.

Oeffeninge in de kennisse sijns selfs.

Lib. I. de Confid. Duchten der Meditatie.

ende het gene dat gebeynst is/ doozsiet. Dese is/ de-
welcke van te booren schickt / dat ons te doen staet/
het ghene dat boozby ghepasseert is / oberleghet/ op
datter in de ziele niet met allen ghebonden en worde
het welck onvolmaectit zy/ oft verbetert soude moe-
ten worden. Dese is/ dewelcke in boozspoet/ de te-
genspoet boozsiet/ ende in tegenspoet wesende desel-
be byna niet en gheboelt: waer van het eene de bro-
migheydt / ende het ander de boozsichtigheydt/ en-
de wijsheydt aengaet. En dunckt u niet dat den ge-
nen / die hem in sijn leven tot dese Godtbzuchtighe
eenigheydt ende profijtelycke stilte niet en begeeft /
sijnen tijdt laet verloren gaen?

De eenig-
heyt is ee-
ne goede
remedie te-
gen alle
kranckhe-
den der
ziele.

De sebenste/ Is 't sake dat ghy noch dooz het ge-
bedt / noch dooz het lesen van gheestelycke boecken/
noch dooz het aenhooren van de sermooenen u bindt
geholpen te wesen/ so braeght u selven/ oft ghy oock
begeert geholpen te zyn? Want waer't by aldien/ dat
ghy kranck sijnde naer den lichaem/ te vergeefs ge-
pzoeft hadt u met eenige middelen te helpen / ende
datmen u een sonderlinge remedie gabe / het welck
ghy sonder eenigen hinder soud konnen gebzuycken/
soudt ghy wel soo sot wesen om het selbe te verach-
ten? Doeght dit tot uwe ziele: ende pzoeft dit alder-
salighste remedie. Vertreckt u eenige wecken / oft
hont ghy dat niet doen / eenige dagen / ende is 't dat
ghy dit oock niet en vermooght/ ten minsten eenen
dagh: kan dat oock niet zyn/ soo maect dat ghy upt
sominige dagen een uurken uptsplijt / tot saligheyt
uwer zielen / booz u selven / om Gode almachtigh
eene aengename saecke te doen; ende dit en sal niet
wesen om eenen gupchelaer/ oft eenen kamer- speel-
der gehooz te geben / maer om Godt almachtigh te
mogen heoren spreken aen u herte. Aenhoort hem/
ende en wilt uwe ooren / ende herte niet slupten;
maer schaemt u / dat ghy menighmael uwen koste-
lijcken tijdt met lust overbzenght in 't klappen; en-
de dat diekwyls / gelijk den H. Bernardus seght/
tot dat d'ure boozby is / de welcke u van den Heere
gegeven was om penitentie te doen/ om vergiffenisse
te verwerben/ om gratie te verkrijgen/ om glorie te
ver-

Bern de
triplici cu-
stodie.

verdienen; en dat het u niet en lust een upzê of twee te besteden om u tot ruste/ eenigheydt/ ende stilswijgen te begeben: waer upt een pegelijck naer het geboelen van alle wijze mannen; maer besonderlijck alle religieuse personen/so veel goets konnē genten. Het is voorzeker/dat het dickwils meerder proeft medebzengt een ure obergebzacht te hebben in 't bemercken oft betrachten van Godlijke dingen in stilte/ende met aendachtigheyt/dan veel sermoonen onder de menighe van de menschen gehoozt te hebben. So dat seer wel tot desen propooste Seneca geantwoort heeft/aen eenen die hem bzaeghde/wat hy aldermeest moeste schouwen/seggende: dat hy hem aldermeest moeste wachten van veel volcks dat in roeren is/ende hy voegt daer by dese woorden: Ick en bzenge nimmermeer de manieren wederom van eenigh getier komende/die ick daer gebzagen heb.

De achtste. Gelijckerwijs datmen in alle deugdē allengskens ophlimmen moet/ alsoo oock hier in. Maect u dan dit met der tijt gewoon/en bedwingt u selven een weynig tijts alleen te wesen/en daer na recht desen tijt noch wat upt/en boedt uwen geest aldus zijnde/met veelderley vertroostingē:ende doet dat/by exempel dē tijt van eē of twee quartier upzst/ter eeren van de H. Maget Maria/op dat ghy alsoo soude mogen genoeghte nemen van alleen te zijn.

De negenste. Men placht somwijlen dus alleen wesende/eenig berdziet te krijgen: Waer mede den H. Antonius in sijne eerste proebinge bebochten is geweest:maer hy is geleert geweest dooz 't vermaen van dē Engel/hoe hy dat selve soude mogē verwinnen/te weten/onderbzekende somwijlen het gebedt/met eenig uptwendig hantwerck; in deser manieren sult ghy u oock met verscheden oeffeningen mogen bekommeren/ ende aldus dit berdziet versoeten. Dese zijn/ten eersten/het stemmelijck gebedt/schickende hier toe somwijlen de staten en heplige plaetsen/ diemen te Goonen placht te gaen besoecken: Ten tweeden/het inwendigh oft verstandelijck gebedt/het welck men gemepnelijck meditatie noemt: Ten derden/het lesen van geestelijcke boecken.

Eene upre in stilte met Godt oberghesbzocht/ is dickwils beter dan veel sermoonen.

Onder het gerucht der menschen en is de deught niet te bekoemen.

Remedie tegen het berdziet in stilte ende eenigheyt.

Schiet-Gebedekens.

- Psaln 62.** **I**N't midden van de wildernisse, ende in de plaetsen, die niet doorwandelt en waren, die dorre ende droog waren, daer ben ick voor u verschenen, op dat ick soude sien uwe kracht ende uwe glorie.
- Psaln 54.** Siet ick hebbe my verre gemaect al vliedende, ende ick bleef woonende in de woestijne.
- Osez 2.** Ick false leyden in de woestijne, ende ick sal tot haerder herten spreken.

HET XXII. CAPITTEL.

Meditatie van de Volherdigheyt, eene sonderlinghe hulpe in den wech der deuchden.

Wat dat de volherdigheyt is.

DE voor-stellinghe der plaetse. **I**s sy selven stellen in de tegenwoordicheyt van onsen Salighmaecker/ hangende aen de galge des crups/ den welcken/ gelijk hy 't al volbrocht heeft/ alsoo heeft hy ons oock achtergelatē een schoon exempel van volherdigheyt. *Het Gebede, als boven.*

Thom. a Kempis. l. 1. c. 11.

Het 1. point. **B**emerckt dat de volherdigheyt is een gestadige en gedurige volherdinge in de welbedachte redene/ niet tegenstaende datter eenighe swa-
righedde dooz het langh-dueren overkomt. **O**berloopt hier uwe heplige begeerten/ en siet hoe dickwijls/ en hoe rijpelyck dat ghy dese booz u genomen hebt/ en hoe onghestadelijck dat ghy de selve vervolght hebt: en waer't by al-dien/ dat ghy alle jaren u bestē ghedaen hadt/ om alleenelijck een ghebezek upt te roepen/ hoe verre dat ghy nu gekomen soudt wesen! **T**en tweeden/ weet dat **G**odt eenen pegelijcken roept; niet alleen tot eene sekerre maniere van leben/ maer daer-en-boven oock tot eenen sekeren wech oft padt in den selven staet: welke zijn eenige oefeningen/waer dooz den mensch/ indien hy de selve gebuychete/ tot de volmaekthedde soude ghebraken/en anders niet (want daer zijn menigerley gratien en gaben/ al is't datter maer eenen gheest is.) **H**ier upt spruyt ghemepnelijck datmen afvalt van sijnen eersten begonsten wech/ en somtijlen oock van sijnen roep tot de religie/ dooz dien datmen eenige

1. Cor. 12.

eenige dingen / die kleyn schijnen te wesen/en noch-
tans grootelijcks te achten zijn / veronachtsaemt/
ende sijne ghewoonelijcke oefeningen achter laet/en
aldus belet de inbloepinghe van Godts gratie.

Het 2. point. Bemerket de noetsakelijckheyt deser
deught / oock in de alderminste saken : want die tot
den eynde toe volherden sal/die sal saligh wesen. Het
welck/al is't eyghentlijck van de volherdigheyt ge-
sejdt/daer den mensch tot den eynde toe in volherdte
het streckt hem oock niet te min tot d' andere oeffe-
ningen : in de welke is't dat ghy onghestadigh zijt/
so sult ghy dese boozsejnde volherdighejdt eenigfins
doen wanchelen/daer den vbandt van der hellen ge-
duerighlijck op uyt is. Boozts / ghelijck Lauren-
tius Justinianus seghet: De deught en verdient niet
ghesesen te worden / 't en zy datmen in de selve is
volherdende. Gelijck den genen die een deel van sij-
ne schuldt betaelt / geensfins en boldoet; noch die al-
leen een deel van den wech ober-reyft / niet geraken
en kan/daer hy booz hem genomen hadde te komen.
Wat doen dese dan? Sy vermoeden haer / booz-
waer te vergeefs / ende met groote schande/ by ghe-
breck van de volherdighejdt. Want het goet te be-
ginnen ende qualijck eynden/wat is dat anders dan
mismaeckte dingen boozts-brengen? Dusdanigh
werck mach met recht een monster ghenoemt wo-
den/hebbende sijn beginsel van de redene/ maer eyn-
dende met de sinnelijckhejdt. Sonder de volher-
dighejdt boozwaer noch den ghenen die becht en sal
victorie verkrighen/ noch desghelijcks die victorie
gebochten heeft/ en sal gekroont worden. Ende ge-
lijck den H. Bernardus ghetuyghet: De volherdig-
heyt is de jeught der krachten/ het eynde der deuch-
den/een boester der verdiensten/middelareffe tot den
prijs / de sustre van verduldighejdt/ de dochter van
stantvastigheyt/ de vziendinne van brede/den bandt
van de vzienschap/een sterckte van alle heyligheyt.
Neemt wech de volherdighejdt / noch den dienst is
eenigen loon weerdigh / noch de weldaet eenige jon-
ste/ noch de vromighejdt eenighen prijs en lof.

Het 3. point. Bemerket ten eersten/hoe leelijck dat

G g

het

Boodtsa-
kelijckheyt
van het
volherden.
Math. 24.

Laur. Iust.
de ligno
vitæ tract.
de obed.c.
ultimo.

Aug. serm.
8.ad fratres
in Eremo.
Een goet
werk qua-
lyk geeyt
mach wel
een mon-
ster ghe-
noemt
worden.

Bern.epist.
ad Ianuen-
ses.

Hoe lees
lyck dat
het is veel
te begin
nen ende
luttel te
bolependen.

Die we
derom
balt in
sonden is
als eenen
berrader.

De stants
vastigheyt
maecht
goede
wercken
licht.

De heme
len ende
andere cre
aturen

het is / veel dingen te beginnen / ende niet volep
den / ende gedreben te worden gelijk een riedt / her
waerts ende derwaerts; het welck dese gelijckenisse
genoeghsaem bewijst / ende oft pemandt op de werelt
alle dinghen alleen begonst sage. Ten tweeden / dat
wy te bergheefs arbeypden / geduerighlyck timme
rende / ende wederom bzekende. Ten derden / be
merckt dat den ghenen die in afgeleypde sonden her
balt / doet gelijck eenen verrader die ber soent zijnde
met den Koninck / wederom op een nieuw berra
ders-stucken aenrecht / ende den Koninck soeckt te
bermoorden: want den sondaer / dooz de doodelijcke
sonden / soeckt onsen Salighmaker te krupten. En
de al is 't dat onsen Heere / dooz de dagelijcsche son
den niet gekrupt en wozyt; nochtans dooz dien dat
den mensch dooz deselbe allengskens meer geneygt
wozyt om in doodt-sonden te vallen / overmits dat de
kracht van de liefde hier dooz vermindert wozyt / soo
schenen sy oock mede derwaerts te strecken. Ten
vierden / bemerckt dat de beste maniere van leven /
dooz de stantvastigheyt ende de gewoonte / ten laet
sten seer licht wozyt / maer hier-en-tegen dat den ge
nen die altijdt begint / gelijck is alsulcken eenen die
altijt leert / en dat hem oversulckis alle dinghen swaer
ende moepelijck vallen. Dus stelt u dit booz oogen /
ende overleght by u selven / seggende: Siet ick ben
dese loop-baen in getreden: maer waerom? wil ick
de kroone behalen of niet? Dooz waer is 't dat ick dit
wil / segt my wat is beter / een maent oft twee kloec
kelijck te arbeypden / ende nader-handt in groote rust
te leven / oft wel in de schole van onsen Salighmaker
altijt te leeren / ende nimmermeer tot enige weten
schap te geraken; altijdt zaeyen ende noyt maeyen;
graben / ende nimmermeer water binden; altijdt be
sich zijn met een hups te timmeren / ende noyt vol
maecht ende ghedaen werck hebben / om 't selve te
mogen gebuycken / ende daer in te schuplen / maer
geduerighlyck alle winden ende tempeesten onder
den blooten hemel onderwozpen te wesen? Ten vijf
den / bemerckt dat de roeringen der hemelen altijdt
gestadig ende gelijcksozmigh zijn / dat de tijden des
jaers /

jaers/ende alle andere dingen die van Godt geschapen zijn/ met eene geduerige oydze en maniere geregeert worden: dat alle saken in gewichte/ getalen/ de mate/ oock de alderminste gemaeckt zijn. Op dat wy hier dooz insgelijcks souden leeren neerstigh ende sozghbuidigh wesen/ ende van alle gheschapien dingen hier toe genoodet souden mogen worden. Overloopt dusdanigh gemack ende ongemack/ van de gestadigheyt/ ende ongestadigheyt.

leeren ons
de stant-
vastig-
heyt.

Het tweede Deel.

Het 4. point. Bemerckt wat dat u in de oeffeninge van de deught ongestadigh maect. Het is ten eersten/ dat ghy den arbejdt schout; maer is 't dat ghy de sake wel insiet/ ghy vermeerdert den arbejdt meer dooz sulcks te schouwen/ gelijk het lichter is een huys t'onderhouden/ dan van den grondt op te bouwen; sijne ghesontheydt te onderhouden/ dan alffe verloren is/ wederom te krijgen; toesien datmen niet en valt/ dan gheballen zijnde wederom op te staen. Dus oberleght oft het wel ghedaen is/ eenighen kleynen arbejdt te mijden/ ende eenen meerderen ende by-na onberdzagheijken aen te nemen/ ghelijck doet den ongestadighen; oft wel ten tweeden/ het gheschiedt om d'opspzake ende de oordeelen der menschen. Och wat eene sottigheyt is dit! bemerckt dat den ghenen die u raedt oft dwinght om op te houden ende t'ontbreken in uwe goede oeffeningen/ u grootelijcks hindert/ 't zy dat hy dit doet onder het deksel van byzandt oft van bypandt. Want is 't by aidien/ dat hy waerachtelijck uwen bypandt niet en is/ soo is hy nochtans uytgemaect van uwen gestworen bypandt den dupbel van der hellen/ op dat ghy op den wech soudt mogen beswijcken/ op dat ghy uwen leytsman Christum Jesum niet stantvastelijck en soudt volgen/ ende ten laetsten/ op dat ghy dooz de moepelijckheyt verwonnen zijnde/ (bemerckende den kleynen voortganck die ghy doet) hem met eene walginghe soudt laten naer te volghen; want die kleynen dingen bermaedt/ ghelijck de Schzistuere spreeket/ sal in der

Den ooz-
spronck
van onge-
stadig-
heyt.

De op-
sprake van
andere
maect de
mensch
sontijds
ongesta-
digh.

Ecc1. 19.

waerhepdt allenghstkens verballen. Desen doet gelijk eenen die de opgehoudede wateren van eene slupse om eenen meulen te draepen/ op eenen tijdt laet ontspringen. Och hoe veel tijts ende arbeets moet men hebben om een kleyne onachtsaemheyt wederom in te halen! Desgelijcken siet men in eenige wercklieden die geduerighlyck hier moeten stoken / de welke groote schade lijden / soo wanneer het selve in 't minste vergaen is / dese moeten top nabolgen in alle sozghvuldigheyt ende neerstigheyt/ ende het bier dat eens ontfeken is op den outaer onser herten / gelijk hier booztijds geboden was / geduerighlyck boeden ende onderhouden.

Levit. 6.

Ecc1. 27.
Den onge-
staden
verandert
als de ma-
ne.

Het 5. point. Bemerckt de dwaeshepdt van alsulken/ die veranderen gelijk de mane/ die ongestadig zijn / ende die seer dickwijls hare goede oeffeningen veranderen ; want soodanige menschen staen te bergcefs dooz eene vermetentheydt dickwijls naer het gene dat sy eens hooren ; noch sy en bemercken niet datter verschepden roepen zijn/ ende dat eenen pegelijcken sijne gabe heeft van Godt / den eenen aldus/ den anderen alsoo. Dat hy prijsde de deughden van d'andere / seyt Cassianus / maer dat hy in sijn aengenomen deught boozts-gae / al is 't dat sijne sinnelijckheyt daer tegen pzeutelt/ want dooz eenen onberwinnelijcken arbept moet het al verwonnen wordē.

I. Cor. 7.

Col. 14. c 5.

De deught
van vol-
herdigheyt
is swaer.
Matt. 20.

Het 6. point. Bemerckt ten laetsten/ hoe swaer dat de deught van volherdigheyt is/ en oberfulckis seer eerlijck en prijsens woerdigh : want veel sijnder geroepen/ maer luttel uytverhorē. Dat ons diene booz een exempel ende spiegel/ Saul/ Salomon/ Judas/ Nicolaus Diaconus/ Tertullianus en Origenes/ en soo veel religieuse personen die haren eersten roep verlaten hebben. Ten tweeden/ hoe neerstelijck dat de Hepligen dese deught onderhouden hebben/ volherdende langē tijt in grooste strangigheyt op een plaetse (want gelijk Climachus seer wel seyt: Die lichtelijck van plaetse veranderen/ worden booz quae gerekent) bemerckt hoe de Hepligen volherden in volmaeckite supberheyt ende Godtruchtigheyt. Ende spreekt u selven aē met den H. Augustinus: En sulck

Climach.
trad. 3.

ghy niet vermogē/dat die en die hebben konnen vol- Aug. l. 8.
 brengen? Ten derden/hoe dat Christus onsen Sa- Conf.
 lighmaecker tot den eynde toe volherdende/ gesept
 heeft: Ick moet met een doopsel gedoopt worden/en
 hoe worde ik benauwt tot dat het volbracht worde!
 En wederom aen het kruys/ heeft hy u gesept: Het
 is al volbracht. Ten vierden/ oberlegt tegen de Ioan. 19.
 kleynmoedigheyt/ Godts boozsichtigheyt en liefde
 t'ons-waerts/ ende dat wy alle dingen vermogen/
 door den genen die ons versterckt. Maer bemerckt
 dat gelijk inde kortse 't herbullen seer quaet is/des-
 gelijcken oock in de sonden/en dat sulcker menschen Phil. 4.
 uptersten erger worden dan hare eersten/ naer upt- De mensch
 wijfen van de Euangelische parabele. Want om de die in son-
 ondanchbaerheyt van den sondaer soo is sijne bekee- den her-
 ringe van Godts wegen swaerder geworden; ende balt/balt
 van des dubvels wegen desgelijcken/ door dien dat swaerder.
 den dubbel meerder macht ober hem heeft verkre- Matt. 12.
 gen; ja oock van sijns selfs wegen/ obermits dat hy
 swaeker ende krancker geworden is. Hierom seyt
 den H. Apostel Paulus: Het is onmogelijck dat de Hebr. 6.
 gene die eens verlicht hebben geweest/ ende hebben
 gesmaecht de hemelsche gaben/ en afgeballen zijn/
 soudē wederom vernieuwt worden ter penitentie.

Het derde deel.

H Et 7. point. Bemerkht wat middelen dat ghy tot Bemerc-
 noch toe gebruyckt hebt om u selven te verwin- kinge der
 nen/of om tot de deugt te gerakē/en wat boortgang middelc
 dat ghy gedaen hebt; is't dat ghy een kleynen boort- diemen ge-
 ganck gedaen hebt/ oberlegt of dien middel die ghy bruyckt tot
 hier toe gebruykt hebt/upt sy selbē krachtig genoeg de vol-
 is oft niet: Soo niet/ende indien ghy geen ander en maecthept.
 begeert te gebruycken/ soo onderbræghit u selven of
 ghy de onvolmaektheyt begeert te verwinnen/en tot
 de volmaektheyt te geraken. Ghy sult u selbē ant-
 woorden: Ja. Waerom bedrieght ghy dan u selven?
 Want soudt ghy wel seggen/dat alsulcken eenen be-
 geert genesē te wesen/ die wel wetende dat de reme-
 diē die hy tot noch toe gebruykt heeft/ niet krachtig
 genoegh en zijn/ en nochtans geen andere die hy aen

Die geene
 bequame
 middelen
 en verkieft/
 en soeckt
 niet oprech-
 telijck de
 volmaekthe-
 ydt.

de hant heeft/wilt gebzupcken? wie bedzieghet desen anders dan sy selben/ende onberstandige menschen/ als oft hy begeerde het gene dat hy niet en begeert. Seght my eens / waer 't hy aldien dat ghy eenen saeght die dickwijls sijn beste gedaen hadde om een swaer gewichte op te heffen/of om eenen wagen met sijn handen boozts te pozren/ oft met een os of peert den ploegh boozts te trecken / maer dat hy 't selve niet machtigh en ware ; ende dies niet tegenstaende dat hy noch hulpe / noch meer krachts daer toe en wilde gebzupcken / soudt ghy seggen dat hy dit oprechtelijcken meynde ? Boozts/ waer 't sake datter pemant ghebonden wierde die wel soude begeeren dat eenige timmeragie opgebout ware / ende nochtans daer toe noch materialen/noch werck-lieden en wilde soecken / oft oock de hant aen 't werck stellen/ en soudt ghy niet seggen dat hy onwijsselijcken sijne saken soude aenleggen ? Doeght dit u selben toe/die van meyninge zijt eenen toren van de bolmaeckthept op te rechten. Waer in boozwaer al het selve is/ geen middelen te willen gebzupcken/ oft wel soodanige/die niet krachtigh genoegh en zijn: ja het soude dickwijls beter wesen / geen te werck te stellen/ dan sy selben te vergeefs vermoeyen / ende dooz een ydel behagen sijns selfs hem in meerder perijckel te stellen / ende dooz eenen geduerigen arbeydt allenskiens gelijk dooz een yper vergaen.

Den tijdt
ende ure
om te ver-
winnen
moet waer
genomen
worden.

Het 8. point. Oberdenckt of ick wil my selben hier in nu verwinnen of nimmermeer. Is 't dat ick 't van sinne ben eens te doen/so moet ick liever nu volstandelijck boozts gaen/eer dat mijne liefde ende affectie verflauwe/ ende terwijle dat ick in dit leven de gelegentheyt hebbe / oock terwijlen dat de krachten van mijne ziele ende lichaem noch geheel ende niet gehrenckt en zijn dooz de traegheyt en ongestadigheyt. Boozts terwijlen dat Godt/van wien my alle hulpe en bystant moet toekomen / min op my dooz mijnen ongestadigen wille vergramt is / waer toe wil ick dan dese sake uytstellen ? en groepen mijne geneygelijckheden niet / als sy veronachtsaemt worden ? en vermindert den yper ende de yperigheyt der liefde niet/

niet/dooz uytstellen ende onderbzeken? ende en wort de siechte der zielen dagelijks niet grooter/ hoe dat ick langer in lauwigheyt ende flauwigheyt volherde? Ten laetsten/wat batet my dat ick langh beyde?

Het 9. point. Bemerckt dat in alle sware oeffeningen der deughden/ d'z saken gebonden worden / dewelcke u behooren boozts te d'zjben. D'eerste/ is den noot/die een scherp sweert is/ende den welcken hier ontwijffelijck gebonden wordt/aengesien dat wy tot onse eeuwige salighepdt begeeren te geraken. Ende het is boozseker / datter veel van hareen eersten roep afballen / dooz dien datse haer seiben in 't beginsel niet en berwinnen / en dat sy naderhant oock schijpbzake lijden van hare eeuwige salighept. Ten tweeden / soo behoort u te beweghen de gencughte die de verkregeen victorie mede-bzengt: want die sacht ende slap is in sijne wercken/die is een bzoeder des genes die sijne eygen wercken bederft / ende altydt arbepdt en nimmermeer en geniet de b'zuchten sijnder handen ; hier-en-tegen die eens de moepelijckhepdt van de deught berwonnen heeft/die is altydt geluckigh. Het derde berwecksel is/d' eeuwige glorie/dewelcke de deught toekomt. Siet hoe kloeckelijck d'zagen haer de kinderen deser werelt/ om eene pdele eere te behalen/ende en sal u de eeuwige niet berwecken? Wat en hebben de heylige Martelaren niet gedaen / die haer nu met onsen Heere eeuwelijcken in den hemel verblijden? hoe sult ghy derren met haer/ ende booz haer te boozschijne komen / die dooz hare b'zome seften/ ende dooz veel lijdens gekroont zijn?

Ich bidde u/beminde Leser/ende bermane u/dat ghy die Sodoma berlaté hebt/u spoepende naer het gebergte/ niet achterwaerts en wilt sien/noch af en wilt trecken uwe hant van den ploeg / noch van den boort van het kleet van onsen Saligmaker/dat ghy niet af en komt van het dach der deugde/om wederom te keere tot de klederen die ghy eens uytgeschut hebt/dat ghy uyt den acker niet wederom t'huys en keert : noch en bemint niet de veldachtige plaetsen met Loth/ ende delieffelike hoben/die niet begoten worden met den dauw des hemels/gelijck de heylige

Den noot van ons selben in de deught te oeffenen.

De gheheugte der victorie sijns selfs.

Prov. 18.

D' eeuwige glorie volghet de deught.

Hieron. epist. 18. ad Lucinum. Dermange tot het volgheden in de deught.

Aug. ser. 8.
ad fratres
in Eremo.
Wof der
stantba-
righbeyt.

aerde/maer van de onklaren Jozdaen/na dat hy sij-
ne soete wateren/ dooz het vermengelen van de doo-
de zee verandert heeft: Veel zijnder die begonst heb-
ben/maer luttel zijnder tot het sop der deughden ge-
raecht. **O** mijne hoorders / dat het ons niet en ver-
dziete groote saken te beginnen/ende noch in het ge-
ne dat eens begonst is te volherden / wetende dat de
volherdighepdt het leven geeft aen de berdiensken /
verciert de goede propoosten / vergeldt den loopen-
den/ kroont den bechtenden/ leyt om den loon t'ont-
fangen / ende bzenghet ons tot de habene: dit is den
rock van Joseph / komende tot de enckelen toe/ ons
bzengende tot ons eynde:dit is't Priesterlijck kleet/
hangende tot op de voeten : dit is den steert van de
offerhande / dewelcke wy schuldigh zijn Gode al-
machtig op te dzagen: dit is de versen van het goet
werck/die wy tegen het bijten van het serpent moe-
ten bewaren:dit is de deught/dewelcke God bindt/
dese is 't die alle goet haren eygendom geeft.

Gebedt om de volherdighepdt in den wech der
deughden te verkrijgen.

O Koninck der Koningen, en Heere der heyrkrach-
ten,wien te dienen,is heerschappye hebben; wie sal
my verleenen dat ick u oprechtelijck en volherdelijck
mach dienen, en dat ick mach bewijfen dat ik waerach-
telijck ende uyter herten uwen dienaer ben, met vrome
dingen uyt te rechten, en sware te verdragen? Ick hoore
uwen kloecken martelaer Ignatius seggen, dat het vyer,
't kruys, de beesten, het breken mijnder beenderen, het
scheuren mijnder leden, het meurselen van geheel mijn
lichaem, en alle de pijnen en tormenten van den duyvel
der hellen over my komen, alleenlijck op dat ick mijnen
Salighmaker mach genieten. Ende den Apostel roept al-
dus: Wie sal ons scheidt van de liefde Christi? tribula-
tie? oft benauwtheyt? oft honger? oft naecktheydt? oft
perijckel? oft vervolginge? oft 't sweert? Ick ben seker
dat noch doot, noch levē, noch Engelen, noch heerschap-
pyen, noch krachten, noch tegenwoordige, noch toeko-
mende dingē: noch sterkheyt, noch hoogheyt, noch diep-
te, noch geen ander creature ons en sal mogen scheidt
van

Epist. ad
Rom. Et
refertur a
Hieron. 1.
de Script.
Ecclesiast.
Rom. 8.

van de liefde Godts, dewelcke is in Christo Iesu onsen Heere. En wat is 't dat my belet, en by-na niet en scheidt van u mijnen Heere ende mijnen God, zijn 't niet beuseligen en kinderspel, ydelheyt der ydelheyt, op dat ick tot u niet en soude geraken? Ick schame my van mijne voorleden luyicheyt en traegheyt, dat ick tot noch toe so kout geweest heb in uwe liefde, die een vyer zijt altijts brandende, en nimmermeer verbrandende. Maer ick begeere u van nu af, en besonderlijck uwe martelaers, ten minsten in kleyne saken naer te volgen, al ben ick swack en kranck, ghy sult my te ghemoete komen door uwe gratie, op dat ick u soude mogen behagen. Sullen de kinderen deser werelt, en de slaven van den duyvel der hellen stercker ende wijser wesen dan uwe dienaers? Sullen sy soo veel verdragen, om naderhant gepijnicht te worden, ende en sal ick niet kunnen lijden, om eenen eeuwigen prijs te behalen? Sullen sy neerstelijck ende forghvuldelijck alle dingen doen voor den helschen leeuw, die altijt uyt is om haer te verslinden, ende sal ick achterwaerts keeren, oft my laten voorstaen yet swaer te wesen om te verdragen voor u o mijnen alderlieffsten Vader, mijnen aldergoedertierensten Koninck, ende alderbarmhertighsten Verlosser? Verre zy van my dat ick sulcks soude doen, oft dat ick eenigh werck swaer oft lastigh soude achten, eenigh officie oft versmaetheydt moeyelijck soude vinden. Sier, ick verachte vrywillighlijck van nu af alle d'ydele eeren deser werelt, op dat ick u stantvastelijck soude mogen naervolgen, ende d'euwige eere bekomen. Och oft ick alle dingen mochte hebben, ende alle dingen versmaden om uwent wille, geholpen zijnde door uwe gratie! Och oft ick u mocht beminnen en liefhebben met d' affectie, met dewelcke ghy van alle creature t'famē bemint wort, u mocht beminnē bovē al in desen oogenblik van dit tegenwoordig leven! dat ick door de sterckte der martelaren, swaer en lastige dingen stantvastelijck soude mogen verdragen, en door de vromigheyt der belijderen soude mogē volherden tot den eynde toe in de oefeninge der deugden, tot dat ghy komt ende neemt my op tot u, tot dat ghy my versaedt, ende my zijt in plaetse van alle andere dingen! Weest my hier in behulpzaam, o alderheylighste Maget Maria;

**Het en is
maer pdele
hebt het
welck ons
van Godt
afrecht.**

**De die-
naers der
werelt en
mogen de
dienaers
Gods niet
beschamē.**

helpt my ô alderkloeckste Martelaren. Staet my by ô H. Engelen, in wiens tegenwoordigheyt ick dit voorne-
men make. Helpt my, ô Heere Iesu, die mijne sterckte
zijt, mijne kracht ende mijne blijdschap, mijne vreesse,
ende al mijn goedt, Amen.

Practijcke om te volherden in 't begonnen goedt.

Men moet
van klep-
ne dingen
beginnen.

D'Eerste/ beginnen van klepne dingen / ende die
gestadelijck onderhouden. Het is ongelooabelich
hoe veel dat hier aen ghelegen is/ te weten/ van niet
veel dingen t' samen t'aenbaerden / maer luttel din-
gen wel beherten. Want beter is een hant-vol met
ruste/ dan bepde de handen vol met arbejt / ende pij-
nelijckhejdt des herten.

Eccles. 4.

De tweede/ een register te maken van de bedey-
linghen van gheheel den dagh (waer af wy nae der
hant noch breeder sullen spzecken) oft sy selven een
seechere wet stellen om die te onderhouden.

De liefde
der deught
berweckt
tot stant-
vastichejt.

De derde/ men bekrrijght de volstandighejt des
herten in dzyderley manieren. Ten eersten/ dooz de
liefde van de sake die wy vervolgen: ende hierom
moet men de deught en volmaechthejt groot achten.
Ten tweeden/ dooz eenig verbont/ belofte oft eedt.
Wy konnen ook onsen Obersten/ oft een goet vriend/
so veel victorien die wy booz ons nemen van de by-
ant onser zielen te bekrrijgen/ van te boren beloben;
en gelijk een weddinge instellen/ of oock eene belofte
met eenige straffe daer by boegen/ oft wel byperigli-
st dat wy ergens in misdoen/ eenige by-willighe-
ke boete stellē. Ten derde/ opdragende God almach-
tig dagelijck in de tegenwoordighejt van 't hoog-
weerdigh H. Sacrament / eenigh goet propooft.

De vierde/ offeren sijnen goeden Eughel/ oft de
Heyligen/ die hy booz sijne patroonen gekosen heeft/
een seker ghetal van victorien / dooz dewelcke hy sy
selven verwonnen heeft / en niet ophouden booz dat
hy tot dit getal gekomen is. Men vint'er sommige
die een gewijdt habijt oft kleet van eenige ordze dra-
gen booz eenen sekeren tijt/ en dat Godbzuchtelijck:
oek oft sy niet alleen sorghebuldig waren om het lic-
hamelijck kleet/ maer oock om het geestelijck kleet/
der

De inbr-
dige deugt
is beter
als het
uptwendig
kleet der
Ecligie.

der zielen te bekrifigen / eenighe penitentie aennemende / tot dat sy haer in 't een oft in 't ander overwonnen hadden. De gebangendzagen lanck hanz / die belegert zijn verdzagen den hunger tot dat sy berlost zijn. Maer 't by aldiendat wy oock dooz eene geduerige bersterbinge deselve naerbolghden / wy souden berwinders worden bande tyrannye van onse sonden / ende de slavernye der selver.

De vijfde / sy selven booz oogen stellen d'examplen der gener die volmaecht zijn / ende hare kloekmoedighepdt aentrecken.

De sesste / is 't dat yemandt dooz krotzheyt van den tijdt eenige oefeninge niet en kan doen / ghelijck hy booz hem genomen hadde / dat hy dat immers in 't krotzste doe; maer is 't dat hy 't achtergelaten heeft / dat hy dat herhale / op dat hy blijbe in de goede gewoonte / jae selve dat hy daer wat hy voeghe / op dat hy alsoo de faute verbeterere / al is 't dat hy daer in niet misdauen en heeft.

Schiet-Gebedkens.

MAecht stantvastigh Godt, her ghene dat ghy in ons Pfal. 67.
gewrocht hebt van uwen tempel.

Ghy hebt geseyt, o Heere, dat het rijck der hemelen Math. 11.
gewart lijdt, ende dat de gheweldige dat gheweldelijck innemen.

Godt der heyrkrachten keert u omme, fiet nederwaerts Pfal. 79.
van den hemel, ende besiet, ende besoeckt desen wijngaert. Ende volmaecht dien den welcken uwe rechte handt geplant heeft.

HET XXIII. CAPITTEL.

Van de maniere van mediteren, waer door de ziele van aerdtische dinghen op-ghetrocken wordt tot Godt.

AEngesien dat / naer de getuyghenisse van den Homil. 4. & 50.
h. Augustinus / den genen die wel kan bidden / Hoe noot sakelijck dat het Gebeds is.
oock een goedt leven sal leyden; ende dat het Ghebdt 't welck meditatie ghenoemt wordt / boven alle andere nut ende Gode aengenaem is; soo hebbe ick booz my genomen / hier af byreder te spreke / en eenig behulp

Bonavent.

behulp hier toe dienende eenen peggelijcken / maer
 besonderlijck de religieusen te geben. Want den reli-
 gieusen staet / is 't dat wy den H. Bonaventura wil-
 len gelooben / sonder het gebedt ende de contempla-
 tie toegedaen te wesen / is gantsch doore ende onbol-
 maect / ende gereedt om onder den voer te geraken.

Maer desen onsen arbejdt en is den religieusen
 niet alleen toege-eygent / maer eenen peggelijcken /
 waer dooz wy het ghene dat by lof-weerdige schry-
 vers gebonden word / oock dooz de beeldekens upt-
 gedzucht hebben. Dese sullen eenen peggelijcken mo-
 gen dienen / alse in doozrighjeydt des gheests ghestelt
 zijn; maer sy sullen besonderlijck te passe komen den
 genen die niet seer geoeffent en zijn om aendachtigh
 te zijn / ende om de meditatie niet meerder profijt te
 ghebryucken. Want die dese maniere te werck sul-
 len stellen / sullen lichtelijcken ontgaen twee saecken
 die de meditatie dickwijls lastigh ende onbryucht-
 baer plachten te maken.

Maer toe
 dat dit
 dooz beel-
 dekens
 uptghe-
 dzucht is.

Twee be-
 letselen
 van het
 Gebedt.

D'Onge-
 stadighjeyt
 van de
 imagina-
 tie.

D'Erste is / de ongestadighjeyt van onse imagina-
 tie oft voozbeeldende kracht / dewelcke naer de sonde
 van onsen eersten vader Adam / t'eenemael ontbon-
 den zijnbe / maect dat de ziele herwaerts ende der-
 waerts gedreven wort / ende en laet niet toe datse be-
 kommert zy niet met Godtbruychtige gedachten : en op
 datse in bedwanck gehouden worde / soo is 't gera-
 den deselve niet met H. gedachten ende verbeeldinghen /
 gelijk op eene plaetse te hechten. Het welck / als het
 den H. Ignatius / onsen eerste vader / grootelicx be-
 haeghde / so heeft hy geboden aen P. Patalis / dat hy
 hem soude begeben / om 't leven Christi niet schoone
 beeldekens upt te doen brucken / ende tot een sonder-
 linge bate der gener die mediteren / soude in 't licht
 brengen. Het welck hoe waerachtig dat het is / leert
 ons de erbarenthejt; ende desgelijcks bevesticht ons
 de H. Kercke / dooz den H. Geest onderwesen / in de
 welke het gebryuck der beelden seer gemeyn is.

De dooz-
 hejt van
 den wille
 ende het
 verstant.

Het tweede beletsel / 't welck de gene die haer tot
 de meditatie begheben / ontmoet / is eensdeels in den
 wille / eensdeels in 't verstant : want het ghebeurt
 menighmael dooz eenige doozrighjeydt / dat wy niet
 en

en konnen begrijpen / noch oberlegghe met ons verstandt : ende aldus ghebeurt het / dat den wille doore zijnde / gheene bzuichten van goede begheerten voort en brenghet. Dit wordt gheweert door eene menigh-buldighe ende aen-dachtighe bemerkinghe / van het gene dat gemeynelijck dient / om de deughden in onse ziele eerstmael te planten / oft als sy nu gheplant zijn / t'onderhouden: ghelijck soude moghen wesen eenighe booz-stellinghe der plaetse / van dese Goddelijcke rhetorijcke / oft wel-spreekentheydt / by exempel van de doot / oft van het bemercken van de andere uytersten ; de exempelen ons Saligh:nakers / oft van de Hepligen / oft eenighe andere / van dewelcke wy hier naer breeder sulden handelen.

Nochtans / noch den ghenen die plant / noch den genen die begiet en is wat / maer Godt die den wasdom geeft / die noot sakelijck de ziele moet oberstralen / op dat de bloemen voort komen / ende de bzuichten wassen in onse aerde. 1. Cor. 3.

Men moet dan voort al de gratie Godts aenroepen / waer mede geholpen zijnde / die dese korte maniere ghebzuickt / lichtelijck profijt trecken sal uyt de meditatie / ende sal sijne ziele doore en droogh zijnde / met veelderlepe Godtbzuichtighe begeerten besproepen ende bzuichtbaer maecken. Ich heb in den boozgaenden boeck / als ich van het Gebedt / als van een voldoende werck gesproken heb / oock gehandelt van de bereydinge tot het selve / en tot de meditatie / 'twelck ober sulcx onnoedig is hier te herhalen / maer sal van daer genomen mogen worden / hoe dat men te weten de materie sal mogen verkiezen ende oversien / in welker boegen dat men de meditatie moet stieren / om sijne onbolmascht heden te verwinnen. Want in saken die de manieren aengaen / en plach niet krachtig te wesen / dat alleenelijck in 't gemeyn gesepdt wordt / maer men moet tot de saken in 't besonder komen. Hier uyt komet datter sommige gebonden worden / die haer oeffenen in den welriekenden hof der deughden / ende van de mysterie Christi onses Saligmakers ; ende blijven nochtans al eben opge-

De meditatie moet gestieert worden om de deugt te oeffenen.

opgeblasen/ eppen-foeckelijck/ ongehoorzaem/ ende uytgestoort tot uytwendige geneughten / ende en geuen geenen goeden reuck van haer / den welcken sy uyt onsen Salighmaecker hadden moeten trecken. Maer dese dingen/ ende het gene dat wy gesept hebben van het boozbereydtsel der plaetse / ende het bereydende Gebedt / ende andere saecken hier toe dienende / sullen mogen genomen worden / gelijk ick nu gesept hebbe/ uyt den eersten boeck/ als nu sal ick spreken van de meditatie in haer selven.

Van de maniere van Mediteren.

Wat de
meditatie
is.

Mediteren is / met sy selven oberleggen/ ende in sijn herte/ gelijk schilderen eenigh mysterie/ of leeringe van het leben Christi/ of eenige volmaechtheypdt van Godt almachtigh / met d'omstanden der persoonen/ wercken/ woorden/ plaetse/ ende tijt/ ende dit tot dien eynde/ op dat wy gelijk biekens hier opt/ als uyt bloemkens de soeten honich/ dat is/ de Goddelijcke liefde/ souden mogen vergaderen/ en boozts enige onderwijfinge of deught/ ende een berwecksel tot de selve souden mogen binden om ons leben te schicken; ende dat wy onsen wille souden mogen bukken/ ende boozderen om te komen tot de boozgestelde deught/ soo dat wy als gierigh zijnde/ de selve tot ons geestelijck profijt mogen schicken.

Het is een
werck des
verstants.

De meditatie wordt genoemt eene bemerckinge/ oft werckinge des verstants. Want/ naer dat de sake ons dooz de memorie boozgeleydt is/ soo oversiet het verstant het selve wederom/ gelijk met eene oog/ ende alle sijne deelen ende omstanden/ gelijk souden mogen zijn/ den persone/ de plaetse/ den tijdt/ het eynde/ wie dat het is/ wat het is/ waer het geschiet/ wat daer toe gebuycht wordt / waerom dat het gedaen wort/ in wat manieren dat het aengeleyt wort/ ende wanneer dat het geschiet; ende oberleght wat deught dat wy hier uyt sullen mogen trecken / oft ver volgen / ende wat soude dat wy sullen moeten schouwen/ op dat wy tot onse salighheypdt souden mogen geraecken/ die een pegelijck/ als het eynde waer toe dat hy geschapen is / altijt behoorde booz oogen
te

te hebben. Hier naer moet den wille / als alle dese dingen aenschouwt hebbende / die het verstant bevoelen heeft / aenbeerden / oft immers sijn beste doen / om het selve t' aenbeerden. Het welck nochtans te vergeefs sal geschieden / sonder de hulpe van Godt almachtig / aengesien dat wy van ons selven / niet met allen en vermogen. Het verstant dan / bedient hier in het officie van eenen jacht-hont / het wilt opjagende / het welck den wille / gelijk eenen habick soeckt te bangen ; want het verstant en behoort hem tot geen ander eynde hier toe te begeven / dan op dat den wille soude moghen eene Godtzychtige begeerte tot Godt / ende tot de deught verkrigen / oft om de selve te ontsteken / ende te vermeerderen.

D' affectie die in de meditatie geoeffent wordt / is dzyderley : De eerste is / van leetwesen der sonden : De tweede van de liefde tot de deught : De derde van de liefde Godts. Op de welke / die in het geestelijck leven erbaren zijn / passen drie wegen der zielen / van de welke den eersten is / den supberenden wegh ; den tweeden / den verlichtenden wegh ; den derden / den bereenigenden wegh.

D' affectie van de meditatie is dzyderley. Waer op drie wegen passen.

Sy noemen den supberenden wegh / als het verstant der ziele / de leelijckheyt der sonden booz hout / op dat se de selve souden verfoepen / ende desgelijcken oock souden letten op hare yptersten : waer dooz sy beweeght sijnde boozts-gaen / gelijk met de boeten haerder affectien (om alsoo te spreken) dooz den wille tot de vreesse Godts / ende haer afkeeren van de sonde met een groot mishagen.

Den supberenden wegh.

Den verlichtenden wegh is / als het verstant den wille de schoonheyt van de deught boozstelt te be-minnen / ende in alder manieren te verbolgen / besonder dooz het exempel van onsen Salighmaecker / ende de Hepligen ; soo dat hy de deught (ghelijck Salomon van de Wijsheyt spreekt) stelle booz de Koninckrijcken / ende Rechters-stoelen / ende de rijckdommen niet met allen en achte / met haer vergelecken.

Den verlichtenden wegh.

Sap. 7.

Den bereenigenden wegh / wordt genoemt / waer inne den wille / dooz het overdencken van de welda-den /

Den bereenigenden wegh.

den / ende volmaecktheden Gods / dooz de liefde tot Godt gedreven wort / haer boegende naer den Goddelijcken wille / ende verlanghende naer eene volmaeckte vereeninge met hem.

Waer upt men kan bemercken / datter dyp-derhande affectien oft begeerten gebonden worden / die op de dyp boozseyde wegen gepast / ende in verschepden manieren ghedept konnen worden.

D'affectie van den superberenden wech.

D'affectien van den superberenden wech / zijn beschaemte van de sonden / leetwesen der selber / en een vzeese van de Goddelijcke rechtbeerdigheyt / waer upt spruyt eene begeerte om sy selven te versterben / op dat den mensch aen God soude mogen boldoen.

D'affectie van den verlichtenden wech.

D'affectien van den verlichtenden wech / zijn / een liefde tot verschepden deughden / eene hope / ende begeerte om de selve te verkrijgen / eene versaekinghe van alle aerdtische dinghen / ende van sijnen eyghen wille / naer-bolginghe Christi / ende der Heylighen.

D'affectie van den vereenighenden wech.

D'affectien van den vereenighenden wech / zijn / de liefde Godts / danck-segginghe / pber der zielen / verwonderinge / blijdschap / ende geluck-biedinge van de volmaecktheden Godts / overgheden sijns selfs / versuchten ende verlanghen tot de Fontepue des lebens / ende de hemelsche glorie / &c.

Hoe veel affectien datter zijn.

Bemercht / datter ghemeynelijk maer seben oft acht booznaemste affectien gerekent en worden. Dese zijn van verwonderinge / van berou / medelijden / dancksegginge / hope / blijdschap / liefde / en nabolginge. Ven C. P. Alcantara / deylt de geheele meditatie / in de dancksegginghen / in het opdzaghen sijns selfs / en in het eyschen oft begeeren. Men kan hier in geene sekere ozdze volghen ; maer men moet den H. Geest volghen die ons sal leyden. Dit is al tijt sekier / dat de volheyt van de wet / is de liefde / en hier toe moet alle onse meditatie / jaer selve onse ghedachten / woorden ende wercken ghestiert worden.

Rom. 13.

Bemercht hier-en-boben / dat op dese dyp wegen passen de weken van de oeffeninghen van den H. P. Ignatius : want d'eerste weke dient tot den superberenden wech / en hare affectien ; de tweede en derde weeke dient tot den verlichtenden wech ; de vierde weke

welke komt over-een met den vereenigenden wech.

Ende al is 't by aldien dat dese meditatie ende affectien op elcken wech ende weke passen; ende dat in de selve meditatie geboeght konnen worden verscheyden affectien van dese wegen: Nochtans moet den genen / die hem beghheeft om te mediteren in de eerste weke / oft in den supberenden wech booz al besozgen / dat hy in sy selven leetwoesen van sijne sonden verwecke; in de tweede ende derde / eene naerbolginghe / welke affectie eyghentlijck den verlichtenden wech toekomt; in de vierde weke / oft in den vereenigenden wech / moet hy de liefde booz ooghen hebben. Maer gelijckerwijs nu gheseydt is / dese affectien worden meestendeel in de selve meditatie onder een ghemenghelt / ghelijck dat gheschieden kan: Soo dat den genen die mediteert / Ten eersten van de deught / de welke hem booz ooghen gestelt wort / droevigh zy / dat hy die tot nu toe so qualijck beoefent heeft: Ten tweeden / dat hy hier naer sy selven verwecke / om die te bearbeyden naer het exempel van Christus onsen Salighmaecker: Ten derden / dat hy hem daer toe bewege dooz d'affectie van liefde / ende van danckbaerheydt.

De affectie worden oock in de selve meditatie ghemengelt.

Van dese maniere van mediteren / schrijft in't bzyet Andreas Capella / in de booz-redene van sijne meditatie / al is 't dat hy in elck Evangelie dzy meditatie maect / naer den eytsch van de dzy wegen. Maer den H. Bonaventura in een boeckken / twelck hy noemt / een kleyn goet / spreekt in't bzyet hier af in deser boegen / seggende: Hier uyt blijkt klaerlijck genoeg / hoe dat mē tot de wijsheyt van de H. Schrijfture kan geraken / mediterende te weten / achtervolgende den supberenden / verlichtenden / en volmaecten wech. Ende niet alleen het inhoudt van de H. Schrijfture / maer oock alle onse meditatie behoort hier toe te strecken. Want alle meditatie van een wijs mensch / is / oft aengaende menschelijcke werken / oberdenckende te wetē / wat dat den mensch gedaen heeft / en wat hy behoort te doen / oft wat hem beweeght / om het te doen oft t' aenbaerden; oft aengaende de Goddelijke werke / oberleggende / hoe beel-

Bonavent.

De meditatie der wijsen is van het gene dat ons te doē staet. Oft aengaende te Goddelijke werken.

dat God den mensche belast en bevolen heeft / dat hy alle dinghen om den mensch gedaen heeft / hoe veel dat hy uyt den hemel komende / verlaten heeft / en hoe groote saken dat hy beloofd heeft / en hier in zijn befloten de wercken van de scheppinge / verlossinge / en dat hy ons sijn glorie mede-gedeelt heeft; oft aengaende de beginselen van dese twee / de welke zijn te weten Godt / ende de ziele / hoe dat dese twee op mal-kanderen moeten passen. En hier in moet alle onse meditatie rusten / want het is het eynde van alle kennis / en uytwerckinge / en is d'oprechte wijsheyt / waer in de waerachtighe wetenschap gheleghen is dooz de erbarentheyt. En in soodanige meditatie / moet onse ziele geheel aendachtigh wesen / met alle hare krachten / te weten / na het uyt-wijsen van de rechte redene / naer het getuygen onses gemoets / en met geheel onsen wille. Want in sulcken meditatie de redene al bzagende stelt haer pet booz / daer naer de conscientie oozdelende geeft hier op een bonnisse / als dan het bzoegen des herten obertuygt den mensch / en ten eynde / den wille pet verkiefende maectt een volkomen besluyt / van al het boozgaende / volgende het Chzistelijc uytwijsē der redene. Als by exempel: So ymant wilt mediteren eenige pointen die dienen om de ziele te supberen van sonden / so moet de redene ten eersten ouderfoecken / wat verdient heeft sulcken mensch / die geschonden heeft den tempel Gods? Ten tweeden / de conscientie antwoozdt hier op / dat sulcken persoon moet verdoemt zijn / oft gesupbert woorden dooz tranen van penitentie: Ten derden / het bzoegen des hertē oozdeelt by hem selber aldus: Ghy zijt den ghenen die Godts tempel hebt geschonden: Ergo so moet ghy eeuwelijcken zijn verdoemt / oft hier gekastijt woorden dooz penitentie. Ten vierden / so kiest den wille / datse niet en begeert verdoemt te woorden / en aenbeert bypwilliglijck de wapenen der penitentien. Ende volgende dese maniere kan men doek in de andere wegen boozt-gaen. Den H. Bonaventura boegt hier naderhant by / hoe dat mē dooz het Gebet geraecht tot de waerachtighe wijsheyt. Na dat wy bewesen hebben / seght hy / hoe dat men tot de

De ziele
moet in de
meditatie
aendachtig
wese.

Practijcke
der medi-
tatie.

waer-

waerachtighe wijsheyt geraecht dooz lesen/ medite-
 ren. &c. moeten wy beemercken/ hoe dat wy daer toe
 komen/ dooz bidden. En wy mochten weten/ dat in
 het Gebet/dy trappen oft deelen gebonden worden/
 die het selve volmaken: van den welcken den eersten
 is/beklach van onse ellende: den tweeden bermyer-
 tighedyt versoeken/ ende den derden opperste eere
 bewijzen. Dese opperste eere en konnen wy Gode al-
 machtig niet bewijzen/ ten zy saecke/dat wy gratie
 van hem verwerben. En wy en konnen de bermyer-
 tighedyt Gods om ons sijne gratie mede te deplen/
 niet bekomen/ ten zy dat wy onse ellende beweenen/
 en hem dese te kennen geben. Want alle volmaecht
 Gebedt/ moet dese dy deelen in hem besluypen: dooz
 dien dat het een deel sonder d' ander niet ghenoech-
 saem en is. Het beweenen is/aengaende alderley el-
 lendē/ 't zy om vergebenisse van eenige schult te ver-
 krijgen/ 't zy dooz 't verliesen van de gratie/ oft 't zy
 dooz het uytstellen der glorie; daer-en-boven dese dy
 dingen moeten oock in haer gebondē worden/ te we-
 ten: Weedom/schaemte en bzeese. Weedom/ter ooz-
 sake van de schade die wy dooz de sonde geleden heb-
 ben: de schaemte/ ten opsichte van het ongelijck dat
 wy Godt aenghebaen hebben: bzeese/ obermits het
 perijckel ende de misdaet. Want uyt de gedachtenisse
 van het gene dat geleden is/spruyt den weedom/als
 yemant indachtig is/wat hy achter gelaten heeft/te
 weten/ het gene dat hem van rechts wegen bebolen
 was:wat hy bedrebe heeft/te weten de sondē die hem
 verboden waren; wat hy verloren heeft/ te weten de
 gratie van een Christen leben. Dit het verstant van
 het gene dat tegenwoozdig is/spruypte eene schaemte/
 als hy oberlept dat hy geheel achter gegaen is/ die
 nu behoorde op het hoochste gekomen te zijn: en hier-
 en-boven hoedanig dat hy is/leelijck en mismaecht/
 die naer Gods epgen beelt geschapen was: wat dat
 hy is/te weten eene slabe/die by was. Dyt het booz-
 sien van toekomende dingen/ spruyt eene bzeese/ als
 hy oberdenckt waer henen dat hy gaet/ dat hy loopt
 in den afgront van der hellen: wat hem sal ontmoet-
 ten/ het scherp en strangh oordeel/ het welck hy niet

Dy deelen
 des Gebets.

In het
 Gebedt
 moet ge-
 bonden
 worden
 1. Weedom.
 2. Schaem-
 te.
 3. Bzeese.

Rom. 8.

Hoe men
krachtelijck
de berm-
hertigheyt
Godts
moet be-
geeren.

1. Met ons
berbloedie-
heyt der
begeerten.

2. Met een
betrouw-
wende
hoep.

3. Met
neerstelijck
de hulpe
der Hepli-
gen te
aenroepen.

en kan ontgaen/het welck nochtans rechtbeerdigh
is: wat hy hier dooz behaelt/den loon van d'euwige
doot. Ende als wy bidden om barmhertigheyt van
eenige gratie te verkrijgen/ soo moet dat geschieden
met eene oberbloedigheyt van den H. Geest/ die
vooz ons selve begeert met onspreekelijke suchtingen/
met een betrouwende hoep/ die ons komt van
onsen Saligmaker/ die vooz ons alle gestorven is;
met eene neerstigheyt om hulpe te versoeken van
alle Godts Iebe Hepligen. Ende als dese d'z saken
t'samen malkanderen ontmoeten/ soo begeert men
krachtelijck Godts barmhertigheyt. De oberbloed-
digheyt der begeerten krijgt men van den H. Geest/
want dooz hem zijn wy van den Vader in den So-
ne eeuwelijck verhoesen: dooz hem zijn wy in 't doop-
sel geestelijck herboren: en dooz den selven H. Geest/
sijn wy ten laetsten eendzachtelijck vergadert in de
Kercke. Wy hebben eene betrouwende hoep van
Christus onsen Heere/ want hy heeft sy selven vooz
ons op der aerden aen de galge des kruys opgedra-
gen/hy wort oock vooz ons geoffert van onse moeder
de H. Kercke in het H. Sacrament des autaers/ tot
sijnder gedachtenisse/ende ten laetsten obermits dat
hy hem vertoont vooz sijnen hemelschen Vader/ ook
nu in glorie sijnde vooz ons. Wy worden verweckt
om neerstelijck de hulpe der Hepligen te aenroepen/
dooz bescherminge ende den dienst die ons de hepli-
ge Engelen doen/ ten opsichte van de Gebedekens
die de Hepligen vooz ons stozten/ende de berdiensten
van de rechtbeerdige die noch op de werelt zijn strij-
dende. Den oppersten dienst/ dien wy Godt bewij-
sen/uyt wat gratie dat hy komt/ bereyscht d'z saken.
Want ten eersten moet ons herte neder-gebo-
gen wesen tot eene eerbiedinge ende aanbiddinge om
de gratie te verkrijgen die wy versoeken. Ten twee-
den/ moet het verbruyt worden tot goetgunstigheyt
en dancksegginge. Ten derden/ moet het verheben
worden tot een behagen/ende eene vziendelijcke t'sa-
men-spreekinge/ gelijk eenen bruydegom met sijne
bruyt/ 't welck ons den H. Geest leert in 't boeck der
Sangen. Waer in eene wonderlijcke vzeught ende
blijd-

blijdschap te binden is / is 't by aldien datmen hier in geschicktelijck boozts-gae : soo dat den mensch oock opgetrocken worde / ende doet de ziele seggen: Het is goet dat wy hier zijn. Ende hier moet ons Marc. 9. Ghebedt voleynden / noch wy en moeten niet ophouden / tot dat wy ingaen in de plaetse des wonderlijcken tabernakels / tot den hupse Godts : waer in de stemme des verheugens / is dat geluyt des genes die blijdelijck etende is. Ende op dat ghy soudt mogen gebogen zijn / tot eerbiedinge / verwondert u van de ongemeten Godlijcke Majestejt / ende aensiet uwe ontweerdighejdt. Op dat u herte verhezeydt soude mogen worden tot goetgunstighejt / bemerket de goethejt Godts / ende besiet uwe snoochtejt. Op dat ghy verheben mooght worden / tot een behagen / overlegt de Goddelijcke liefde / ende aenmerckt uwe flauwighejdt: soo sult ghy dooz dit bemerkten mogen opgetrocken worden in den geest. Psal. 41.

Den C. P. Arias / in het boeckhē dat hy gemaect heeft van de maniere van mediteren / vermaent desgelijcken dat wy d' affectie van de liefde Gods moeten verwecken / naer dat wy ons in eenige deugt / en d' andere affectien geoeffent sullen hebbe / en dat dooz het bemerkten van eenige Goddelijcke volmaectheden. En op dat dit klaerlijck blijcke / bemerket / dat de meditatie besonderlijck ingestelt wordt / om ons Hoe men in de meditatie de affectie der deughden moet verwecken. leven te beteren / en datmen over-sulks daer in eenige deught moet aenmercken / en tot de selve ons verwecken: en dit niet lupelijck / maer acht slaende op sy selven / ende bemerkende hoe tragelijck dat wy de selve tot noch toe geoeffent hebben. En aldus doende oeffent men hem in de affectien van de eerste weke / en in den supberenden wegh. En men neemt naderhant booz hem / de selve naer het exempel van onsen Saligmaker / ende der Heyligen te oeffenen / t welck eene affectie is van nachbolginge / die past op de tweede en derde weke / en op het verlichtende leven. Daer naer verweckt haer de ziele / dooz de liefde en weldaden Godts / het welck aengact de vierde weke / en het vereenigende leven. So datmen hem in de eerste weke / als men sy selven booz oogen stelt de son-

de daermen in gehalten is / oft de deught de welke men veronachtsaemt heeft / tot leetwesen begeeft ; Ten tweeden/ tot d'affectie van naerbolginge; Ten derden/ tot de liefde. In de tweede weke/wozdt ons ten eersten booz oogen gestelt de naerbolginge van eenigh goet exempel; Ten tweeden/ een leetwesen ende schaemte dat wy het selve veronachtsaemt hebben ; de welke affectie oock vermeerdert wozdt dooz het oberleggen van Godts weldaden : Ten laetsten wozdt men ontsteecken tot de liefde Godts. Is't sake dat de materie van onse meditatie is / eenige volmaeckthept/ of weldaet van Godt almachtigh: So behoort de meditatie/ten eersten geboeght te wozden tot de liefde Godts/waer naer volghet een leetwesen / dat wy de gheboden van onsen alderliefften Heere oobertreden hebben : Ten laetsten/ nemen wy booz ons onsen Heere naer te volgen. Ick hebbe in't gemeyn gesept/datmen inde meditatie de deught die men verweckt heeft / tot sy selven moet boegen / maer men moet hem boden al begeben tot de oeffeninge van geloobe/hope/ende liefde: 't welck seer licht om doen is. Want wy moeten gelooben/ende ons vastelijck laten boozstaen/ dat alle dingen/gelijck booz ons alleen/upt eene onepndelijcke liefde van Godt geschapen zijn/ende 't selve oock berstaen van het gene dat onsen Saligmaker booz ons gesept en gedaen heeft/'t welck onse affectie wonderlijcken ontsteeckt: En aldus doende/oeffenen wy ons geloo- be/en maken het selve lebendigh; dat ons sonderling aenprijsst den C. P. Puente §. 6. van sijne inleydinge; ende Bartholomeus Salucius / in het Hofken der Gebeden : want als wy bemercken dat het om onsent wille gedaen is / soo wozdt men lichtelijck ontstecken tot eene hope / ende begeerte om hem naer te volgen/ en ten laetsten de liefde; al is't dat dese meer dooz eene bywillige liefde van Godt / ende van Christus onsen Saligmaker in ons verweckt wozt. Is't by aldien dat de meditatie aldus geboeght wozt tot eenige Goddelijche / of Sedelijche deught te oeffenen / ende aldus den wille boozgesteld wozdt/ soo datse van de selve bemint wozdt / ende de sonde-
ber-

berfoept/soo false alijt nut ende profijtigh wesen.

Is 't saecke dat de materie van de meditatie/anders niet en is/dan eene sententie;so moetmen noch tans de deught/die daer in gerecommandeert wozt/met alle hare behoozlijke omstanden bemercken/te weten/wie/waer/om wat redene/in wat maniere/wanner dat Christus de selbe / oft den H. Geest dooz d' Apostelen/of Propheten heeft uptgesproken. Is 't datter eenige sonde in de materie berispt wozt/ende dat de selbe/oft de deught die dese tegen is booz de materie van de meditatie gekosen wozt / alsdan moetmen de sonde ende de deught bemercken / ende de gelogentheydt om de deught te beoeffenen / gelijk ons booz oogen gestelt wozt in het beest van de deught / ende de sonde te wegen. Maer als men wil contempleren van eenige creatuere / behalven de Goddelijcke volmaecktheden die in de selbe uyt-schijnen / soo sult ghy daer lichtelijck eenige onderwijfinge/te weten/eenige deught upt trecken. (Gelijck onsen Salighmaker sijne discipelen heeft leeren betrouwen/upt het aenschouwen van de vogelen des lochts/ende de lilien des belts:) ende leetwesen in u berwecken / dat ghy niet neerstelijck uptgedrukt en hebt in u leven de deught in de materie van de boozgestelde meditatie. Ende aldus sal geschieden/ het gene dat den H. Augustinus seght ; de meditatie brenghet boozts wetenschap / de wetenschap/berouw ende leetwesen/het leetwesen debotie/ende de debotie volmaeckt het gebedt.

Hoe dat men op eenige sententie mediteren sal.

Matt. 6.

August. l. de spiritu & anima cap. 70.

Wt het gene dat tot noch toe gheseyt is / blijckt/ dat een yegelijck hem kan oeffenen in de selbe meditatie in de dyp wegen/oft hare affectien. Maer dooz dien dat het dickwijls lastigh valt/in de selve langh te volherden / soo bemerckt dyp saecken/ die u grootelijcks hier in sullen helpen.

Het gene dat kan dienen/ om in de meditatie ende in de affectie te volherden. 1. D'omstanden.

Ten eersten / soetelijck/ ende neerstelijck te letten op de omstanden van het exempel onses Salighmakers/of van de deught. Want men moet hem wachten van sy selven gewelt te doen / gemerckt dat de ziele meer beweeght wozt/ dooz een soet ende een in-nigh bemercken ende oberleggen van de omstanden

der deught/dan dooz gewelt/ende het her-galen van eenige proppoosten/ ende wercken.

7. Gemeyne plaetsen.

Guilielm. Paris. in Rhetor. div. Vinc. tract. de vir. Spirit.

Ten tweeden/te hebben eenige sekere bemerckingen/en als gemeyne plaetsen/ waer dooz ghy u Gebedt soudt mogen bzychthaer en profytigh maken/ ghelijck Guilielmus Parisiensis spreeckt in sijne Goddelijke Rhetorijcke/ alwaer hy de maniere van mediteren beschrijft. Soodanige plaetsen stelt ons den H. Vincentius booz oogen in een tractaet dat hy gemaecht heeft/ van het geestelijck leven / en eenige andere. Ende het schijnt dat alle meditatie is gelijk eene maniere van sijn-selben te beraden:want het eynde van den genen die mediteert/moet wesen/hem selben te verwecken tot Godtbzychtige affectien/sijn herte en sijn gemoet slap/ traegh/ en twijfelachtigh zijnde/ te ontfeken tot den lof van Godt almachtigh/tot de boozgestelde deught/ en om hem wel te beraden. Het welck dooz dese naer-bolgende Capittelen lichtelijck sal konnen geschieden.

Me moet de deugden bemercke/ ende verwecken.

Me moet hem oefenen in't mistroutwensijns selfs. Hoe dat de wille verwekt moet worden.

Bemercke 1. het eynde van uwe scheypninge/en hoe grootelijck dat de deugt hier toe helpt.

2. Wat ghy wilt brient sout raden ende dooz wat gelijcknisse.

Want/ naer dat yemandt in eenigh mysterie / oft eenige volmaechthept van Godt/ oft eenige creature / waer op dat hy heeft beginnen te letten / eenige deught bemerckt sal hebben / die hy geerne in sijne ziele soude willen planten ; die moet boozts leetwessen verwecken/dat hy deselve tot noch toe/ niet verbolght en heeft / ende booz hem nemen dese te volgen;maer aengesien dat hy dit niet en vermacht/sonder Godts gratie / moet hem oefenen in Godts tegenwoozdighept/ in ootmoedighept/ mistroutwen sijns selfs/ ende betrouwen op Godt.

Daer naer/op dat hy sijne wille ontsteke/sijn eynde booz oogen stellende/dat hy ten eersten bemercke/wat gemak dat hem komt uyt de deught/ende wat ongemack / hier-en-teghen uyt de sonde / ende wat gelegentheden dat hy van dese twee heeft.

Ten ij. is't dat hy boozder begeert te gaen/dat hy oberdencke / wat dat hy soude willen raden aen sijnen brient/die raet van hem soude begeeren om dese deught te mogen beoefenen/ende dooz wat gelijcknisse dat hy hem die soude aen-prijzen / ende dat hy het selve booz hem selver neme te doen.

Ten

Ten ij. dat hy overlegge wat dat hy soude willen gedaen hebben in de upze sijns doots; Ten iij. hoe dat hy soude wenschen/in den dag des oordeels/dese deught gheoeffent te hebben. Ten v. wat hy soude wenschen gedaen te hebben in alle eeuwighejdt.

Ten vij. dat de Hepligen ons in dese deught boozghegaen zijn / dooz haer exempel / ende wat geboelen dat sy daer af gehadt hebben / dooz schriften achter-gelaten. Insgelijckis wat hier af geseydt hebben de Philosophen / ende wijse mannen.

Ten vij. men mach dencken / wat eenen vrede / vrydom / en glorie dat hy geniet / die dese deugt onderhout; en hier en tegen / hoe ongerust / ende ongecert dat desen blijft / die de sonde onderwozpen is.

Ten viij. dat hy sy selven onderbraghe / wat het doch is / dat hem verweckt / om de sonde booz de deught te stellen; ende hy sal bevinden / dat het anders niet en is / dan eene snoode / verganchelijcke / ende onbersadelijcke welluste. Dat hy dan eenen kloecken moet scheppe met den verloren sone / ende segghe: Ick sal dooz de deught gaen tot de fonteyne van alle goet / ende sal water scheppen met blijdschap upt des Salighmakers fonteynen / ende ick sal versaet worden; liever dan upt den stinckenden poel van dese werelddt / met grooten arbejdt soecken dooz de sonden mijnen doozst te blusschen.

Ten neghensten / men moet upt het leben van Christus onsen Salighmaker exempel trecken van de deught de welcke ons boozgestelt is / ende upt eenige sententie der hepliger Schrijture / de welcke altydt in grooter meerden gehouden moet werden.

Ten x. dat hy overlegge de weldaden Gods / waer dooz hy bekent / dat hy ten minsten upt danckbaerhejt verbonden is / om de deught t'omhelsen.

Ten xj. dat hy by sy selven aldus sluyte: Niemand en kan twee Heeren dienen; oft men moet dooz de sonden aen den dupbel / oft dooz de deught / Godt almachigh dienen: maer het is veel beter / Godt te dienen / die het opperste / ende alder volmaekste goet is / dan onsen geswooren vbandt. Dat hy dan booz hem neme / het selve / upt een oprechte liefde te doen /

3. Wat hy soude wenschen in de upze des doots.

4. In het oordeel.

5. In de eeuwighejdt.

6. Der exemplen der Hepligen.

7. Overlegt den vrede die de deught bergeselschapt.

8. Eene oprechte blijdschap van de selve.

9. Verwekt u selven / dooz het exempel Christi / ende de sijne leerlinge.

10. Gock dooz veel weldaden Godts.

11. Arcnt booz u lieber Godt te dienen dooz de deught. A. dan den dupbel dooz de sonde.

geholpen zijnde dooz sijne Goddelijcke gratie.

11. Doeght hier by uwe begeerten/ oock met smeeken/ soo booz u als booz andere.

(Ten xij. so moet hy dese deught die hy in de materie bemerkte heeft ootmoedelijck van God begeeren/ ja smeeken om die te verkrijgen dooz het lijden van onsen Saligmaker/ dooz het tusschen-spreken van de H. en dat hy niet alleen om dese deught en bidde/ maer oock om d'andere sonder eenige twijfelachtighepd/ ende met een sonderlingh betrouwen.

12. Watmen moet doe/ na de meditatie.

(Ten laetsten / de Iesde indachtigh zijnde / dat hy Godt bidde/ daer hy booz gehouden is te bidden.

1. Dankt Godt.

Als de meditatie volepnt is/ soo moet hy ten eersten Godt dancken dat deselve wel volbracht is / en booz alle andere ontfangen weldaden / en den Heere opdragen sy selven en al wat hem aengaet. (Ten 2. oberleggen hoe dat hy dien dag met de hulpe Gods/ ende dooz de meditatie die hy ghedaen heeft / sijne onvolmaectheden / ende sonden sal mogen blieden.

2. Verneemt uwe propoosten.

(Ten 3. moet hy booz sien wat hem dien dagh te doen staet/ ende in welker boeghen/ hy het selve in de teghenwoordighepd Gods / Godtbzuchtelijck sal konnen aenlegghen. (Ten 4. wat hem soude moghen ontmoeten / dat hem teghen soude moghen zijn / waer toe hy hem ghereet ende veerdigh sal maecten.

3. Stiert het gene dat u te doen staet/ tot Godde.

4. Maect u gereet tot teghenhepd.

Bemerckt / dat hier in geender manieren geleert en woordt/ dese maniere te ghebzuypcken/ om alle dese middelen in eene meditatie te oberloopen/ maer dat men aldaer behoozt op te houden/ alwaermen de debotie gebonden sal hebben / daermen naer ghesocht heeft. Ende aengesien/ dat het dickwils genoegh is/ om den wille te bezegen/ neerstelijck/ ende soetelijck/ (gelijc boden gesept is) te letten op de omstanden van eenigh exempel van onsen Saligmaker/ oft de nature van eenige deught/ sonder eenige andere hulpe; soo blycht het dat wy dese middelen dan alleen moeten ghebzuypcken / als ons herte doore en droogh is.

13. Men moet al het gene dat boozsept is/ op eene meditatie niet oberloopen.

3. Middelen om d' affectie te verholpen.

Het derde/ t welck dient/ om d'affectie sonder ophouden te verholpen/ is (gelijck verschapden leeren) eene berispinge sijns selfs/ sy selven aenspreken/ opdraghen/ biddinghen/ smeekinghen/ verwonderinghen / verlangen ende wenschen naer de deught/ oft ber-

versuchtingen: welke niet anders en zijn/dan korte ghebedekens / waer dooz de ziele hare begheerten te kinnen gheeft / nademael dat de selve dooz de meditatie / oft dooz eene sonderlinghe gratie van den H. Geest / hier toe verweckt is geweest. De ziele kan tot Godt versuchten upt eene begeerte: Ten eersten / om de sonden upt te roepen; Ten tweeden / om de deughden in te planten; Ten derden / om onsen Saligmaker naer te volgen / ende medelijden met hem te hebben; Ten vierden / ende besonder / om Godt te beminnen / ende hem te genieten / met eene verwonderinge ende blijdschap van sijne goetheyt.

Ghy hebt dan dypderley manieren / waer dooz ghy in deselve deught te oeffenen / sult konnen volherden: want hier upt spruyt sonderlingh het pzoofijt van de meditatie / is 't dat booz al / ghelijck ick boven gewaerschout hebbe / de pzofoosten en booznemen van de deughden niet in 't wildt ghemaect en worden; maer ghelijck dickwijls gesept sal worden / haerder ghelegentheden in 't besonder oberlept worden / ten minsten in t laetste van de meditatie / ende dat hier dooz de ziele gereet ghemaect worde. Den H. Ignatius prijst oock besonderlijck het vernieuwen van het goet booznemen / 't welck kilaerder bewesen sal worden met exempelen / ende dooz het ghene / dat dooz de beeldkens in 't besonder sal verklaert worden. Dewelcke in dyp deelen / gedept konnen worden; Ten eersten / het beelt selve / en sijnder deelen verkilaringe; daer naer de meditatie hier toe dienende / aenghesten dat daer in selve begrepen wort; Ten laetsten / het gebedt / 't welck zy / ghelijck de pzaetijcke / ende de verwekselen van de meditatie begrijpende / ende te passe komende eenen pegelijken / van wat deught / dat hem gheliebe te mediteren. Want dit zijn / ghelijck gemepne middelen en verwekselen tot de deught en tot de volmaectheyt / in een ghebedt begrepen / en zijn machtigh om ons sonderling tot de deught te verboozderen / by exempel / op dat de verduldigheyt in ons herte soude mogen wortelen. Neemt dan / datter yemant is / die in eenigh impsterie de verduldigheyt / dewelcke hem booz

Wat dat versuchtingen zijn.

De fonteynen der selver.

Hoe dat men de pzofoosten moet maken / ende de ghelegentheden waer moet nemen.

Het is goet sijn booznemen te vernieuwen.

Hier in sijn dyp dingen besonderlijck besloren.

Het gebedt is gelijck de pzaetijcke van meditatie.

vooz oogen gestelt wort / naer volgen wilt / ende dat
 hy begeert te proeven / oft sijnen wille slap / oft wel
 veerdigh is / soo sal hy hier upt hulpe ende bystant
 binden ; Ende is 't by aldien dat het yemant niet en
 lust te mediteren / so sal hy konnen elck gebedt / welck
 in 't generael tot de deught geboegt wort / in 't beson-
 der tot de deught die hy sy selben vooz oogen gestelt
 heeft / oft daer hy naer tracht / konnen boegen : ghe-
 lijk dit nader hand klaerlijck sal blijcken als men de
 oeffeninge te werck sal stellen. By exempel / daer is
 yemandt / die in de Geboozte onses Salighmakers /
 het exempel van sijne diep-grondige ootmoevigheyt
 bemerckt heeft / en hy soecht het selve na te volgen /
 maer hy en kan alle de hooft-poincten / dooz ber-
 stropheyt van sinne niet overleggen (want dit wort
 hier geleert / ende niet van de meditatten / oft gebe-
 den alleenlijck te overlesen) wat sal desen doen ? Het
 sal seer profijtigh wesen / dat hy de deught / ende ha-
 re omstanden een weynig bemercke / gelijck deselve
 ons in 't beeldt voozghestelt wort / ende dat ontrent
 den tijt van eenen Miserere / oft twee / ende dat hy /
 daer naer het gebedt lese / 't welck naer de meditatie
 van het betrouwen op Godt / ende van het mistrou-
 wen van sijn eygen selben gestelt wort / maer dit al-
 leughshens ende bedachtelijck. Ende dat hy nader-
 handt voozts-gae / is 't by aldien dat het selve hem
 alsoo goet dunckt. Want als hy de devotie ghebon-
 den sal hebben / die hy gesocht heeft / soo en moet hy
 geen boozder moeyte doen / oft arbeiden : maer hy
 moet daer in rusten / volgende den H. Geest / die ons
 hier in sal leyden. Dan gelijck ick geseyt hebbe / de
 huyt sal haer alleenlijck beropenbaren / als men tot
 de oeffeninge hem sal beginnen te begheven. Want
 wat souder soeter / oft lieffelijcker konnen gebonden
 worden / booz eenen die hem tot de meditatie wilt
 begeben / ende tot het oeffenen der deught / dan in stil-
 te des herten / ende des lichaems / dese beelden in 't
 besonder t'aenschoutwen ? ende so wel sijn herte / als
 sijne oogen hier dooz vermaken ? Wat souder pro-
 fytelijcker oft nutter konnen ghebonden worden /
 booz den genen die by sy selben beract / tot wat staet
 van

Als yemant dooz
 re is / kan
 de gebeden
 passen op
 elke deught.

Bemerk
 dat men de
 gebeden
 bedachte-
 lijk moet
 lesen.
 Het is ee-
 ne verma-
 kelijcke / en
 profijteli-
 ke sake de
 beelden
 t'aenschou-
 wen so om
 de deught
 te bewin-
 nen als
 oock om
 sijn beract
 wel aen te
 stellen.

van leben/ dat hy hem wilt begeben/ wat ampt dat hy beghert t' aenbeerden/ oft hy hem tot een volmaechter oeffeninghe sal schicken/ dan in eene D. stilte / in sijn kamerken betrooken zijnde / ende besonderlijck in 't secreet sijnder herten / dese voorge- stelde saken te doorwandelen/ ende met eenen den alderbesten wegh der saligheyt te bespeuren.

Tot de practijcke/ oft het gebuyck / van het gene dat tot noch toe gesept is/ soo is dit naer- volghende eene seer lichte ende behendighe maniere/ te weten : naer dat ghy de materie/ of het poinct der meditatie oberlesen sult hebben / maecht by u selven dese questien ; Ten eersten / wat staet my in dese materie te bemercken? Ten 2. wat moet ich wegen tot mijnen boozt-ganck? Ten 3. wat affectien moet ich in my berwecken ende geboelen/ dese sake aldus oberleydt hebbende? Ten 4. in welckier voegen/ en wat manieren/ ende wanneer sal ik dese leeringen/ die my hier boozgestelt worden/ te werck moeten stellen? Ten 5. hoe moet ich aldus beweeght zijnde met mijnen Godt spreken? Doch een andere practijcke van mediteren/ sal oock kunnen wesen van den C. P. Bozgas / die upt alle dingen track eenighe beschaemtheit; Ten 2. dancksegginge; Ten 3. eenige begeerte; gelijk betoont wozt in sijn boeckken.

Sodanige is oock de maniere/ de welcke leert den C. P. Capella ; te wesen : Ten eersten/ bemerkinge: Ten 2. dancksegginge: Ten 3. beschaemite: Ten 4. het begeeren : Ten 5. dat men hem moet oeffenen in het opdagen van sy selven.

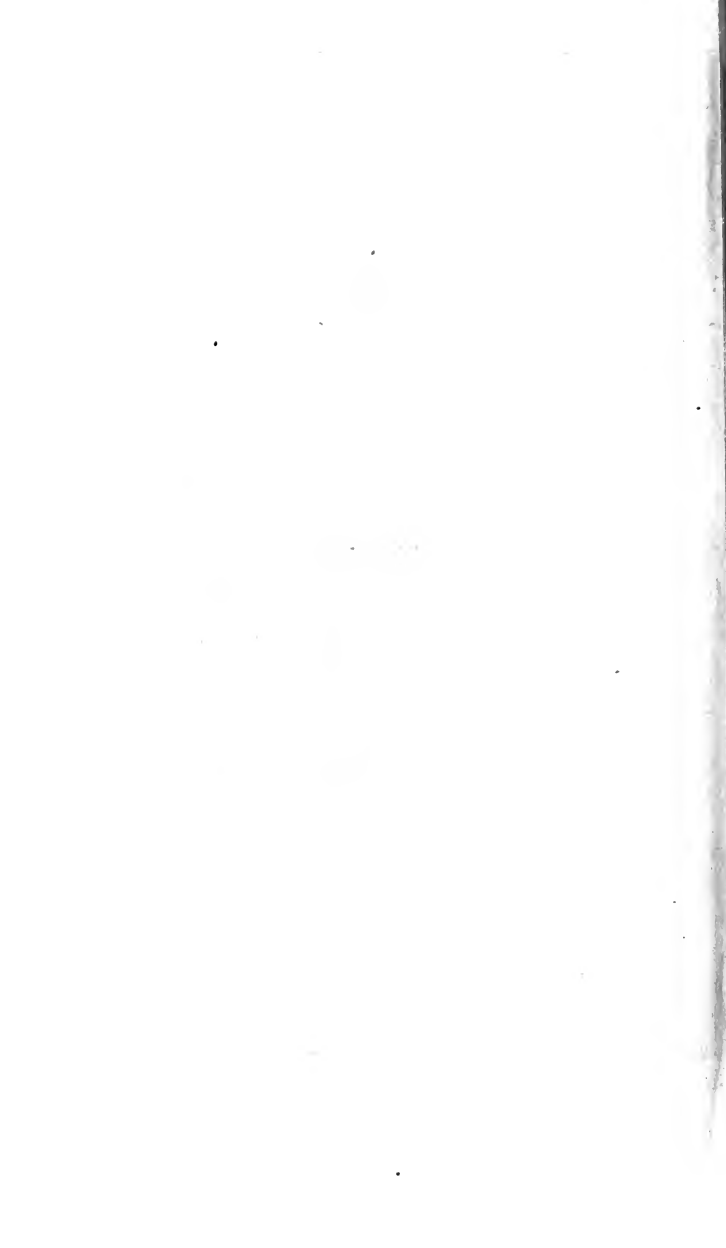
Bemerckt dese korte ende profijtelijcke practijcke om te mediteren.

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X I. B E E L D T.

Wilt ghy weten de maniere van mediteren? aensiet dese in 't mysterie van de geboorte.

U Bereyt hebbende om te mediteren, so verkiest de materie; als hier, by exempel de [A] geboorte Christi: overlegt oft schildert de materie met alle d'omstanden in u [B] herte, 'twelk den vrede onderhout: ten 1. [D] wie daer geboren wort: ten 2. [E] hoe, watter geschiet en geseyt wort: ten 3. [F] waer ende wanneer: ten 4. [G] waerom, te weten, om Adam, ende ons allen te verlossen: ten 5. treckt uyt elck eenighe [H] deught, so ghy hier siet uyt elck perck eene strepe tot de deught als u metter hant wijfende; ende bemerckt wat [I] occasie ghy der selver hebt. Verfoeyt [K] sonde. Verweckt dikwijls [L] dankbaerheit, [M] blijfschap, [N] verwonderinge ende [O] medelijden: maer oeffent over al in alle materie eerst [P] het geloof, hope en liefde. Neemt wel waer de [Q] deugt die in 't mysterie verschijnt ende gheleert wordt. Ende al hebt ghy uwe meditatie genomen, alleenlijk op eene [R] leeringe oft onderwijs, so bemerckt evenwel de voorseyde omstanden, maer meest wat [S] deught het leert, ende wat d'occasie van deselve is: ende oeffent met eenen de voorseyde affectien.

Meditatie van de geboorte Christi, in de welke de practijcke van de voorseyde maniere bewesen wort, ende wy tot de liefde worden ontsteken.

Voorstellinge der plaetse, gelyckin't beelde.

Het Gebed om liefde te verwerven, gelyck voré staet.

Het I. point. **Bemerckt** dit groot mysterie/ in het **Het ghe-**
welcke den **Sone Gods/ d'eeuwige Wijsheyt/ en het** loobe.
Woozt des Vaders is gebozden een kint van eenen
bage op der aerden. **Is 't dan** oock geloobelijck dat **2. Paral. 6.**
God met de menschen woonen soude op der aerdé?
Is 't dat den hemel ende de hemelen der hemelen u
niet en begrijpen / hoe veel min dese kribbe? Wooz-
waer hedé wozt een wonderlick mysterie verklaert/
de naturen wozen vernieut. Nu machmen uptroe-
pen: Den bermhertigen en genadigen Heere heeft **Pfal. 110.**
gemaect een gedenckenisse van sijn wonderlickhe-
den. Want niet en isser so wonderlick als dit woozt/
dat Godt/ Godt blijvende/ mensch is gebozden; en
dat den eeuwigen/ ende de wijsheyt selve/ gebozden **Pfal. 138.**
is een kint van eenen dage/ &c. Owe wetenthept is
wonderlijck tot ons gebozden/ ende wy en sullen tot
die niet konnen geraken: Heere wie heeft uwen sin **Rom. 11.**
gekent/ of wie heeft uwen raetsman geweest? Komt
dan ende laet ons dit woozt sien / datter geschiet is / **Luc. 2.**
dat den Heere ons ghetoont heeft/ laet ons met be-
trouwé gaen na den thsoon sijnder bermhertighept.
Want wat sult ghy alder-soetsten Jesu ons **De hope.**
konnen wepgheren / die u gheweerdicht u selven
ons te geben? Wat sal ons uwen eeuwigen Vader
konnen ontsegghen / die sijnen epgen Sone niet en
heeft gespaert / maer heeft dien bozo ons allen ge- **Psal. 50.**
levert? Siet ick ben in sonden ontfangen / ende de
quade / der welker gheen getal en is / hebben my
om-ringhelt: nochtans en sal ick nu niet breefen /
want ghy zijt Emanuel/ dat is God met ons. Ghy
en kondt my uwe gaben niet ontseggen / die u ghe-
weerdigt hebt bozo my te opené het binnenste uwer **Luc. 1.**
bermhertighept / in dewelcke ghy opgaende upt dé
hoogen ons besoeckt. Geest my Heere om de glorie
uwes naems/ dat ick verbult met dit betrouwen u
mach

mach in blijfchap dienen/ ende niemant en soecke te behagen noch vzeese te mishagen dan u ; aenghesien ghy alleen mijnen al en mijnen God zijt/ dat ick niemant en beminne dan om u/ aengesien ghy mijn eenigh goedt zijt/ en ghy u geweerdigt hebt mijns gedachtig te wesen op den hoogen stoel uwer glorien.

De liefde tot welke de meditatie gestiert wordt.
Psalm 18.

Aetwese.

Verwonderinghe.

Verispinghe ende noodtinge.
Philip. 2.
Matth. 10.
Matth. 20.

Wagge.

Want wie en soude alder-goedertierensten Jesu/ uwe liefde ende goedertierenheyt die haer nu openbaert / niet ontsteken ? Owe Majestept verheught haer als eenen reuse om den wegh te loopen / en sijn uytganc is van den hoogen hemel / ende sijn ontmoeten is tot het hooghste van den selben / ende daer en is niemant die hem soude kunnen verbozghen van sijne hitte. O onghemeten liefde mijnen God/ maecht my een met u/ gelijk den Vader ende den Sone een zijn. Doozwaer mijn herte is seer bezoeft / dat mijne sonden N. tot noch toe u van my gheschepden hebben ; maer ick bidde u worpt dese achter uwen rugge/ op dat ick uwe liefde mach nabolgen en volmaectelijck uytzueken / met sulcke ende sulcke oorsake N. want hoe sal ick mijne hulpe kunnen wepgeren mijnen naeste/ hoe verwozpen hy oock zy/ als ick aensie dat uwe Majestept haer heeft vernedert/ en ghy om onsent wille hebt aengenomen de gedaente van een slave/ doen wy noch uwe byanden waren ? Den knecht en is niet meerder dan den Heere/ ghy zijt ghekomen om te dienen/ en niet om gedient te worden/ om dat ghy ons de liefde sout leeren/ en soudt genesen de meeste wonde onse hooberdigheyt. Ende wy moeten volgen d'exempelen van onsen Heere. Want wie soude de weerde der selver ghekent hebben op dese aerde/ bedeckt met de duysternisse des doodts/ daer de sonde en onbetentheyt overbloedigh waren / 't en ware ghy Heere mijnen Godt ons alsoo hadt dooz u exempel gheleert ? Siet nademael dat ghy u gheweerdicht hebt/ niet alleen eens/ maer dickwijls ons de liefde te bevelen / sal het dan noch verdzieten aen de soldaten hunnen Capiteyn te volghen ? aen de knechten hunnen Heere ? aen d'ondersaten hunnen Koninck ? ende aen de creaturen hunnen Schepper ? Wijne ooghen hebben

hebben gesien myne onbolmaechthejt / ontfermt u
 mijnder en verhoort my; want myne ziele op u al-
 leen betrouwt: **Geeft** my volmaechte liefde / dat ick
 geene personen uptnemende mach arbejden eenen
 pegelijcken/sonderlinghe myne vanden/ deught te
 doen om uwen name. **Ick** bidde u **Heere** weest ge- Bedinghe.
 dachrig/dat ghy booz ons gebozen en gestozven zijt/
 ende en verwozpt niet/ dit mijn gebedt en offerande.

Want ick offere my aen u / om dat ick u oprech-
 telijck soude beminnen / ende alle mijne naesten ins-
 ghelijcks om uwen 't wille: want indien ick maer
 de vrienden en beminne / en doen de Heydenen dat
 oock niet? **Ick** sal dan dooz uwe gratie bidden booz Matth. 5.
 de ghene / die my bergrammen: ick sal deught doen
 aen de ghene die my haten / om dat ick soude mo-

ghen getelt worden onder de kinderen van den eeu-
 wighen **Vader** / die sijne sonne laet op-gaen op de
 goede ende quade / ende reghent op de rechtbeerdi-
 ghe ende onrechtbeerdighe. **Ick** weet wel / dat dit
 niet en is in de macht van den ghenen / die wilt oft
 loopt / maer o **Godt** / in de uwe / die ghy ontfermt.
 want wy en kunnen sonder u niet doen / noch wy en
 zijn niet ghenoechsaem upt ons selven yet te pepsen
 als upt ons selven / maer onse ghenoechsaemhejdt
 is upt u alleen / hoe wel wy sien dat dese liefde een
 groot behulp en troost is tot het leven: want eenen
 broeder / die van sijnen broeder gheholpen wozt op
 desen swaren en seer perijckeleusen wech / is gelijk
 eene stercke stadt / en daer en is geene droeber sake/
 dan met yemanden twistig te zijn: **Want** wat quadt
 en wozt de tweedzachtighejt niet upt? ghemerckt
 dat sy het herte quelt in dyp manieren / te weten / sy
 verbult de ghepensen ende memorie met onkupsche
 inbeeldingen/ sy scherpt de tonge / ende verbult die
 als met venijn / na datter gheschreben staet: Psalm 56.
Hunne tonge is een scherp sweert / ende onghene selijck be-
 nijn vanden aspicy / met welck de quade wercken
 overkomen/ als bruchten der booshejdt.

Maer wat dwaeshejdt ende onwijshejdt is't / de Bemerckt
het waerint
der deught
 sonde booz de deught te berkiefen / de dwaeshejdt
 booz de boozsichtighejt/ de kleynmoedighejdt booz

ende schade
der soude
om sijn
eynde te
krijgen.

de sterckmoedigheyt/d'onrechtbeerdigheyt booz de
rechtbeerdigheyt / d'onmatigheyt booz de matig-
heyt; terwyle niet de sonde/ maer dese deugden hun
alt'samen tot de liefde boegen / wensg bzycht seer o-
verbloedigh en soet is in de memorie / verstandt en
wille. Maer mijne ziele / laet ons sien wat oorzaken
dat wy van d' een en d' ander hebben om de deugt te
gebzupcken / ende de sonden af te sweeren en te ver-
foepen. **N.** En wie is so onboozsichtig/die eenen an-
deren soude willen raden bypandschap te onderhou-
den/ om wat oorzaecke het oock zy/'ten zy dat hy is
upt-sinnich en boos? Want en is de liefde met den
naesten niet 't selve / dat den kalck is in den muer?
boozwaer desen sal sonder den moztel vallen / en hy
en sal alleen niet konnen staen in de slach-ozden / die
de liefde niet geboegt en sal hebben met sijnen mede-
geselle. Maer dit en openbaert hem noyt beter dan
in de ure des doots:want wat Christen wilt met pe-
mant twist hebbē/ als hy hem gereet maect om tot
den Gerechtter te gaen/die ons wederom meten sal met
de selve mate daer wy mede gemeten sullen hebben?

Wat ghy
eenen an-
derē soude
raden/
doet dat.

Wat ghy
in de doot
sout wens-
schen.

Wat in't
oordeel.
2. Per. 4.

Want in der waerheyt dese deugt alleen sal in het
oordeel het proces winnen / want de liefde bedeckt
de menigte der sonden/ en hy sal naectit verschijnen/
die niet gekleet en is met dit byzuploft-kleedt / en al-
soo geworpen worden in de upterste dupsternissen.

Wat ghy
in de eeu-
wigheyt
soudt
wenschen.

Daerom Heere begeere ick dese alleen van u / ick
wille de liefde alleen / ende ick sal die eeuwelijken
willen; oft ick sal my bedzoeben/ dat ickse niet ghe-
wilt en hebbe/ 't welck soo ick hope/ niet geschieden
en sal: Ick sal dan maken / dat d'oorzake niet en sal
boozby gaen / van sulcks als ick wenschen sal in der
eeuwigheyt ghedaen te hebben.

Siet d'ex-
empelen
der Heplig-
ghen.

Hierom is 't dat de Heplighen dese deughdt soo
seer hebben gerecommandeert met hunne schryften
en exempelen: den discipel die ghy goeden Jesu soo
seer beminde / en wiste niet anders te verkondigen
dan de wet der liefden: ende hoe pzyisen de Hepdenen
(aen de welcke ghy o Sonne der rechtbeerdigheyt
niet en zijt opgegaen) de eendzachtigheyt / dooz de
welcke kilepne dinghen wassen?

Ende

Ende hoe grooter bzeede der herten / hoe grooter vertroosting in den H. Geest is hier dooz te binden / die uwe Hepligen geproeft hebben / ende pzoeden alle lief- hebbers der liefden. Doozwaer desen bzeede bloepende upt de waerachtige deught / gaet alle geboelen te boben / want o alder-soetsten Jesu uwe plaetse is gemaccht in bzeede. Ende daer ghy zyt / moet bzeede zyn in den H. Geest: gelijck daer is tribulatie ende benautheyt in alle ziele die quaet doet.

Hoe grooten bzeede upt de deughde komt.

Phil. 4.
Kom. 14.

Wat kander dan zyn dat my van dese deught soude konnen afkeeren? een ydele en onreynne vermakin- ge / die genomen soude woorden upt den seer leelicken poel der sonde? Die sonde schijnt om de epgene liefde / in ons hert te stozten wat bitterachtige welluste; maer so haest als sp't ingestozt heeft / is die verdwenen / ende daer en blijft maer het leetwesen / onruste der herten ende droefheyt. Indien ick lust hebbe om my te vermaken / 't is my geoozloft wateren in blijtschap te putten / upt u fonteyne van alle goederen / dooz het belept der deught / der welker wateren die gedzoncken sal hebben / die sal noch doozst hebben sonder pijn / ende sal verfaet woorden sonder walginge / oft vermoepinge / ende sal in u het opperste goet verblijden. Maer niet en wondt mijn herte soo seer / dan dit u woozt en exempel / waer mede gy dit teken aen uwe kinderen gestelt hebt: want hier aen sullen alle menschen bekennen / dat sp uwe discipelen zyn / indien sp liefde tot malcanderen hebben.

Datter niet en is / waerom de sonde kan behaagen.

Siet het exempel en leeringhe Christi.

Hier toe dienen de weldaden / met de welke ghy dooz uwe onepndelijcke liefde my hebt vooz-komen en dagelijks noch voozkomt; want ghy wilt ons o beminneer der menschen tot de deught trecken met seelkens der liefden. O hoe vierelijck behoozde ick alle deught / die uwe Majestept my voozlept / te omhelsen; aengesien ghy mijn herte wondt met soo veel weldaden / als met pylen der liefde! Doozwaer 't soude eene seer groote ondancckaerheyt zyn 't selve aen mijnen Heere ende Godt ende aen mijnen milden gheber te wepgheren: uwe bermhertighepdt o Heere moet sijnen dienaer hier af verhoeden.

Maer hoe groote weldaden Godt ons noot tot de deught.

Maer hoe wel mijnen God / dit alsoo niet en wa-

Is beter
Godt te
dienen dooz
de deught/
dan den
dupbel
dooz de
sonde te
dienen.

re; en is't nochtans niet beter u Koninck der Konin-
gen ende Heere der Heeren dooz de deught te dienen/
dan aen onsen meest geslaghen vyant dooz de sonde
om niet verhocht te worden / ende komen onder het
joch van den alder-wreeststen tyran? Och 't en moet
noyt zeman in den sinne komen soo uptsinnigh te
worden / dat hy verlaten hebbende u / het opperste
goet ende oppersten Koninck / soude aenhangen het
opperste quaet ende den geslagen vyant / mogelijk
gelocht dooz de blijdschap van eenen oogeblick. O
menschelijke verblintheit! o onse onwijsheyt! o
hoe ydel zijn de kinderen der menschen in 't wegen!
want ghy zijt den alder-machtighsten / alder-wij-
sten/de fonteyne van alle goederen / alle goet is ons
van uwe milde hant komende: ghy alleen verfaet en-
de verbult onse herten / ghy zijt ober al tegenwooz-
digh / ende de deught treckt my tot u / uwe goeder-
tierenheyt noot my / ende de liefde dwinght my / het
is my van goet u aen te hangen / ende mijne hope te
stellen in mijnen Heere. O menschen maect u le-
digh / ende stiet / hoe soet den Heere is / hoe weerdigh
hy is om glorie ende eere te ontfangen. Kinderen
der menschen / hoe lange sult ghy wesen swaer van
herten/waer toe bemint ghy ydelheyt/ende soecht de
leugenen? weet dat den Heere Godt is/hy heeft ons
gemaect/ende niet wy ons selven.

Wel aen dan Heere/ geeft dat ghy gebiet/ende ge-
biet dat ghy wilt. Ghy gebiet te beminnen/ &c. geeft
my dat / ende aensiet van den hoghen stoel uwer
glorien / de gene die arbeiden ende schip-brekinghe
lijden in dese zee; want den wint is ons tegen/en het
lichaem dat bedorben wordt/beswaert de ziele/ende
d'aertsehe wooninge drucht neder den sinne/pepsen-
de hemelsche dingen. Aensiet Heere de liefde van u-
wen Sone / die ons bemint ende gewasschen heeft
van onse sonden in sijn bloet. Hoort uwe Hepligen
die booz ons bidden/hun bloet ende verdiensten roe-
pen booz ons ellendighen / op dat wy souden moghen
de hulpe uwer gratien verkrijgen / ende souden ma-
gen oeffenen de deughten die ons noodigh zijn/dooz
dese soz sake. **N.** ick bidde u oock ootmoedelyck mij-
nen

Pfal. 72.
Pfal. 45.
Pfal. 33.
Pfal. 4.
Pfal. 99.

Sap. 9.
Apoc. I.

nen Heere ende mijnen Godt / dat ghy u wilt ge-
weerdigen te verhooren het suchten van uwe heylig-
ge Kercke/ende vooz komen in de soetigheden uwer
soetighepdt. **N.** alle de gene daer ick schuldigh ben
vooz te bidden/ Amen.

Ghy siet hoe in 't mysterie der geboozten geoes-
fent woꝝdt eerst het geloobe / hope ende liefde; daer
naer hoe dat uyt de omstanden/de leeringe van eeni-
ge deught genomen woꝝt/tot het welke achter naer
verscheyden aenpoꝝringen geboeght woꝝden / dooz
de welke den wille gepzaemt woꝝdt / om de selve
deught te omhelsen.

Het selve kan geschieden (gelijck hier voren ge-
sept is) indien pemant eene spreucke oft Schryftue-
re neemt tot materie van de meditatie/oft indien hy
oock eene creatuere bemerckt. Want daer en is gee-
ne / die de glorie Godts niet en verkondicht / ofte
geene leeringe en geeft om wel te leven : ende daer-
om woꝝt den lapaert met rechte van den Wijse-man Prov. 6.
gesonden tot de miere/ seggende : O lapaert gaet tot
de miere/ende bemerckt hare wegen/ende leert wijs-
hepdt / de welke al en heeft sy noch leytzman/ noch
meester / noch pꝛince/ bereypt nochtans in den somer
hare spijsse / ende vergadert in den ooght dat sy sou-
de eten. Hoe langh sult ghy lapaert slapen? wanneer
sult ghy opstaen uyt uwen slape? een weynigh sult
ghy slapen / een weynigh sult ghy sluymeren / een
weynigh sult ghy uwe handen t'samen leggen om te
slapen/ende de gebrekelijckheyt sal u komen als ee-
nen wandelaer / ende d'armoede als een gewapent
man. Maer indien ghy rasch zijt/soo sal uwen ooght
als eene fonteyne komen / ende d'armoede sal verre
van u blieden.

HET XXV. CAPITTEL.

Van de maniere van mediteren, door de werkinghen
van 't Geloove, Hope, ende Liefde.

ND is u uytgelept de maniere om de begeerten
oft affectien te vermeerderen/ oberloopende ee-
nige plaetsen van dese Goddelijcke Rhetorijcke: oock
hebt ghy gesien verscheyden manieren die u uyt-

gelept zijn om te mediteren / onder de welke gestelt is eene / waer dooz geoeffent worden het geloof / hope ende liefde / die als Goddelijcke deughden met goeden rechte d'eerste plaetse hebben. Maer om dat dese boben d'andere eene sobere uptnementheyt hebben / ende oock so gemeyn niet en zijn / soo moeten die niet alleen lichtelijcken aengerackt / maer met goede sozge uptgelept worden. De Goddelijcke goetheyt / van welke alle goet ende gabe komt / wilt geven dat het selve zy tot glorie haers naems ende saligheyt der zielen.

Alle geschapen ding is ons eenen boek des levens.

In den eersten dan / gelijk ick hier boren vermaent hebbe / indien wy neerstelijck insten alle 't gene / dat dooz de Godlijcke macht geschapen is / 't selve kan ons zijn eenen boeck des lebens: want de hemelen vertellen de glorie Godts / ende alle creatuere roept dese dzy dingen: Neemt / geeft / wacht; neemt ende ontfanght van God de gifte / geeft hem danck / wacht u van tot spijt van den geber ende uwe bedervenisse / te misbruycken 't gene dat u gegeven is tot u leven. Want wy konnen upt alle creaturen een leeringe des lebens nemen / ende de selve bemerken / niet als of het ons van Godt alleenlijcken ware geseyt / maer oock als of 't in de creaturê selve met letteren geschreven ware. Wederom al wat d'eeuwige Wijsheyt haer geweerdicht heeft ons te openbaren / dient daer toe dat wy haren wille ende raet souden verstaen / op dat wy schapen van Christus dooz sijne seer genadige barmhertigheyt het leven souden hebben / ende oberbloediger hebben / gelijk hy met sijnen mont hem geweerdicht heeft te openbaren / met den welken hy heeft verklaert de verborghentheden van 't beginsel des wereltds. Insgelijcks al wat van de waerheyt is komende tot ons dooz de Philosophen oft eenige Wijsse der werelt / ende veel meer dooz H. Schrijvers / dit is al van hem komende / om dat hy den wegh tot hem leydende soude toonen / ende de waerheyt / dooz de welke men tot het leven soude mogen geraecken: want hy alleen is den wegh / ende de waerheyt ende het leven. Ten laetsten / om dat wy souden weten dat van hem gedaen

ende

ende gesept is allen 't gene dat van yemant wel gesept oft gedaen is tot onse onderwijfinge. **S.** Paulus seght alsoo van de **H.** Schrifstueren: **Rom. 15.** Al watter geschreven is / is geschreven tot onse onderwijfinge. Maer wat helpt dat het geschreven is / indien wy siende betere ende saliger saecken/die niet en konnen aenbeerden? Doozwaer niet: ja het soude seer schadelijck zijn te weten den wille Godts/ ende dien niet te konnen volbrengen / oft dat ons den wegh gewesen worde / en dat wy van den selven afgekeert worden: Daerom boeght'er den **Apostel** by: **Ibidem.** Op dat wy dooz verduhdigheyt ende vertroostinghe der Schrifstueren hope souden hebben. Maer van wat sakekten eersten van gratie te verwerben / om te doen 't gene dat tot onse leeringe geschreven is/ daer na van de eeuwige glorie / indien wy gewoxtelt ende gefondcert zijn in de liefde; als ghy dan sult begonst hebben eene meditatie van eenigh mysterie / oft overlept hebt 't gene ghy in eenige creatuere oft eenige spzeucke sult konnen bemercken/ en dat ghy eene leeringe des lebens daer upt sult genomen hebben / soo verweckt eerst 't geloof van die leeringe/ als of u de selve van Godt (dat in de **H.** Schrifstueren meest plaetse heeft) in dit mysterie oft **H.** Schrifsture/ oft oock wereltlijcke geschriften boozgehouden wort. Want al dat de waerheyt aengaet/ al wort het by de **Philosophen** gebonden/dat hoort Gode toe/ende het is van hem om onsent wille gekomen. 't Selve is oock indien ghy dooz 't aensien van eenige creatuere geleert wort tot de saligheyt. Want al wat in de selve ende van de selve is/ 't zy dat het komt dooz eenen **Engel**/ of mensch/ of redelijcke creature; 't is seker dat het al van Godt almachtigh komt/ als upt de fonteyne van alle goederen: want het en is niet min van Godt / hoewel het gemeynsaemlijcker is/dat de miere (by maniere van seggen) spzeect tot den luyaert / om hem wijshepdt te bedieden / dan dat selt saemlijcker geschiet/ dat de eselinne vā **Balaam** hem straffede vermaent.

Geloofst dan Godt / want hy is de waerhepdt/ geloofst de waerhepdt / die u soo is boozgehouden / ende na 't uytwijfen der selver neemt booz u de

Verweckt het geloof van de leerlinge/die ghy upt eenigh mysterie/ creatuere/ &c. sult getoeken hebben.

Matth. 23.
Luc. 14.

Oberleght
de redenen
waerom
dat dese
leeringhe
seer geloof-
belijck is.
Plalm 92.

deught te aenbeerden: By exempel in dese Schrif-
ture: Al die hem verheft sal vernedert worden: ge-
looft dat het waerachtelijck alsoo is; want de waer-
heyt seght dit/die niet en kan bedriegen noch bedzo-
gen worden:want dit is de redene om te ghelooben.

Ten 2. en gelooft niet alleenlijcken Godt/ dat is de
waerheyt die 't seght/ Maer ghelijck het geschiedt
in 't Goddelijck en menschelijck gheloof/ soo ober-
leght de redene waerom dat dit niet alleen geloobe-
lijck en is/maer oock seer geloobelijck: want de ge-
tuygenissen des Heeren zijn boven maten seer ghe-
loobelijck geworden; besiet dan waerom dat de men-
schen gemeenlyk malkanderen plegen te gelooben;
woozwaer ghy sult bevinden verscheyden oorzaken/
want de sommige gelooben om dat sy selber ontwe-
tende/ blindt en onboozsichtig zijn; men ghelooft
oock om dat den genen die 't seght/van autoziteyt /
oprecht en getrouw is; van gelijcken men ghelooft
overmidts de sake in haer selven gheloobelijck is;
want gelijckerwijs men qualijck kan gelooben yet
dat onmogelijck schijnt te zijn/en also schijnt te we-
sen teghen de Godlijcke macht/ oft wel teghen sijne
wijsheyt en boozsienigheyt oft goetheyt: also schijnt
eene sake geloobelijck te zijn/ al sy ons dooz de rede-
ne wort boozgehouden als mogelijck. En dit ver-
mach veel in de tegenwoozdige sake: want 't ghene
dat geboden oft geraden wort/ wort van den alder-
wijssten Godt geraden/die als hy een gebodt gheeft/
gheeft oock den middel om dat te volbrēnghen.

Bermeckt
eene groot-
te begeerte
om vast-
lijck aen-
te hanghen
't ghene/
dat van 't
geloof u
boozghe-
houden
wordt.

Ten derden / oeffent eene Godtbruchtighe be-
gheerte der gheloobelijckheyt/ met de welke ghy
vastelijck mooght aenhanghen/ 't ghene dat u van 't
gheloof boozgehouden wordt. Ghy sult segghen:
Hoe sal ick dat doen? Ick antwoozde: bemerket
't gene/dat den mensch van 't geloof afskeert/ en ber-
soept dat. Het eerste is/ den raedt oft leeringhe van
een ander/ te weten/ van eenen duyvel oft mensch.
Het tweede / de aenlockinghe oft noodinghe van ee-
ne creature / dooz de welke den mensch afghetroc-
ken ende ghelockt zijnde / lijdt schip-brēkinge van 't
gheloof/ gelijck den Apostel spzeect van de begeer-
lijck-

lijckhepdt. Het derde / zijn toornen ende teghen-
spoedt. Maect dan een boornemen / al waer 't dat
geheel de werelt / ja gelijk den Apostel spreekt / oock
eenen Enghel uyt den hemel leerde contrarie aen de
saken / die seker zijn van 't geloof / dat ghy hem soudt
vermaledijden ; hoe veel te meer eenen mensch ende
gheheel de werelt / hoe sy smeecht / ende hoe sy ver-
baert maect / ja al werde het selve boorgehouden
met verlies van goet / van fame / oft des lebens / ge-
looft nochtans ende staet vastelijck nae het exempel
der martelaren / al word ghy gedreven dooz moepe-
lijckhepdt oft smeeckingen / oft om onghenal te
lijden / oft goedt te verliezen. Ten vierden / als ghy u
soo hebt gheoeffent in een punt des gheloofs / streckt
u uyt tot d'andere redenen / want die zijn bykans de
selve / die ons alle de ghetughenissen des Heeren
gheloobelijck maecten. Ghy mooght dan overloo-
pen de sonderlinge mysterien des gheloofs / ende de
artijckelen des selfs : ende ten laetsten in 't eynde
oft naer de meditatie pepst ten vijfden dit ernste-
lijck by u selven : Indien ick waerachtelijck ghe-
loofde / ende een lebendigh gheloof hadde / aengesien
het selve sonder wercken doot is / wat wercken sou-
de ick doen dooz dese oft die deught N. van welke
de meditatie wordt ghedaen / dooz die oft dese oozsa-
ke / die ick soo dickwijls hebbe ghehadt / ende noch
hebbe op den dagh van heden ?

Gal. 8.

Oeffeninghe der Hope.

NAer dat ghy het geloof gheoeffent hebt / so oef-
fent de hope. Draegt ghy hoe ghy dat sult doen ?
Ick antwoorde : Als ghy siet dat u het selve van
Godt waerachtelijck is bevolen oft gheraden ; ver-
wacht seckerlijck van sijne onepndelijcke goetheit
de gratie / dier noodigh is om dat te boldoen / want
hy en leert niet om te bederven / noch hy en noodet
niet om uyt te jaghen / hy beveelt oock soo strenghe-
lijck niet het ghene dat niet en kan ghedaen wor-
den ; verwacht insghelijcks oock de glorie / ende het
ghene dat belooft wordt den ghenen / die ghehoor-
sacm is aen de gheboden ende raden des Heeren (ge-

Iacob. I.

Daer toe
dat onse
hoye moet
strecken.

lijck ghy siet geschieden in de acht saligheden en elders) hoopt sekerlijck te verkrijghen/ en dat om dat Godt waerachtigh is in sijne beloften/by den welcken geene veranderinge noch om-loumeringhe der verkeeringe en is. Bemerckt datter twee dinghen verhoopt worden/ macht oft gratie om in den wijngaert te wercken/ oft om te loopen in de loop-plaetse/en den loon oft prijs selve. Ende siet ten eersten/ hoe de sake van uwent wegen gehoopt kan worden/ ende wat oorsake ghy van wanhope ende hope hebt; nemende exempel van menschelijcke dinghen. Ten tweeden/ van wegen de sake selve/ die daer gehoopt wordt. Ten derden/ van Godts wegghen/ van den welcken de sake verfoept wordt. Ghy kont van uwent wegghen wan-hopen/ Ten eersten/ want ghy swack zijt tot hooge saken/ om in den wijngaert te wercken/om te loopen in de loop-plaetse. Ten tweeden/ overmits ghy onweerdigh zijt vooz hem/ van den welcken ghy de giften en gaven verhoopt/ om dat ghy hem ongelijck hebt ghedaen ende ondankbaer zijt geweest vooz sijne weldaden. De menschen plagen te hopen/ wanneer sy weerdigh ende danckbaer waren/ ende wanneer sy met weldaden hadden verbonden den ghenen/ van den welcken sy yet verhoopten te hebben: Neemt dit oock vooz u in deser manieren/dat/den Heere heeft ons dooz sijne barmhertigheddt deelachtigh ghemaect van het lot der Heplighen/ die hem aenghenaem zijn/ ende hy gheweerdicht hem te bekennen dat hy van ons wat ontfangt 't zy aelmoessen/ 't zy yet anders.

Getwichtige redenen
waer dooz
dat onse
hoye grootelijck
vermeerert kan
worden.

Ten tweeden/ vermeerderen de menschen de hope van wegen den genen/ van wien sy yet verhoppen. Ten eersten/om dat hy 't belooft/ ende sy selven also verbonden heeft. Ten tweeden/om dat hy meerdere saken aen deselve gegeven heeft/ ende dat dooz sijne goetheyt/en om dat hy dit gewoon is upt sy selven te doen: en kan doen als hy wilt. Ten derden/om dat den belover bedwongen kan worden. Ende en heeft den Heere niet belooft/ ende meerdere dinghen ghegeven/en (om so te spreken)en wort hy niet gedwongen en gelockt in de eene ooge van de bruyt & ende is
de

de liefde doock tegen hem niet krachtigh? En heeft hy niet gesept tot Moyses: Laet my gaen? En heeft hy niet gheseydt tot Abraham: Sal ick booz Abraham konnen verbozen dat ick doen sal?

Genef. 28.

Ten derden/wanhopen de menschen van weghen de sake/ indien die hoogh ende swaer is:maer sy hopen te doen ende te berwerben eene lichte sake:maer de geboden en raden Godts en zijn niet swaer/want sijn jock is soet / eude sijnen last licht. Dus tot noch toe isser gesept van de vermeerderinge en oeffeninge der hope / om dat eene saecke in dyp manieren kan verhoopt worden.

Ten vierden/ als ghy / die de begheerte der hope wilt vermeerderen/ pepst/ wat saken den mensch de hope plagen af te nemen. Ten eersten/den raet van eenen anderen/oft dupbel/oft mensch. Ten tweedē/ smeekinghe / om datter yet anders soude verhoopt worden: maer al was 't dat sy hun altogader tegē u stelden en smeecten om u van den Heere te keeren / jae al waer 't dat den Heere u kastijdde ; seght ghy evenwel : Al sloeg hy my doot/ ick sal in hem hopen.

Ten vijfden/en hoopt niet alleenlyk dat/daer af in de tegenwoozdighe materie wozt gehandelt / als by exempel/bande ootmoedicheyt; maer strect uwe hope tot allen 't gene dat u noodigh is tot de saligheyt.

Ten sessten/pepst/indien ghy waerachtelyk hooptede / wat / ende hoe ghy sout doen: want die niet en hoopt / die en zaeyt niet / en arbejdt niet / en becht niet/ gelijk dat in menschelycke saken blyckt. Ter contrarfen/die hoopt/ die ackert/becht/sweet/loopt om den prijs te krijgen:welcke dingen inde materie van de deught ende Godtbyzuchtighejdt/daer wy af handelen/ de sake niet onbequamelyk booz en houden/ gelijk booz eenen pegelycken blyckelyck is.

Oeffeninge der liefden.

O de liefde te verwecken oft t'ontsteecken / bemerk het ghebodt oft den raed/ die u ghegheben is / oft dooz eene creature in-ghegheben upt de onghemeten liefde Godts / ende dat om u opperste goet ende saligheyt : ende neemt die als eenen wegh u van

Bemerkingen diens om de liefde t'ontstecken ende te doen groeten.

u van den leptsman gewesen/als de waerhepdt van den meester / als het leben van den Heere / als eene medecijne van den medecijn-meester/ als eene kroone van den Koninck oft meester van 't spel/ ende dat alleen tot u eygen goet ende profijt. Hoe seer behoort u dan aen te porren sijne liefde/ die niet gemaect en heeft van al dat hy ghemaect heeft/ dan om u / die niet en begheert van 't ghene dat hy bebeurt / niet en spreekt/ niet inne en geeft/ doot alle creaturen/ dan doot u/ ende doot uwe liefde ; hy / segge ick/ die uwen meester ende herder / uwen lepdt's-man op den wegh/ uwen Koninck ende Schepper is? Want sijne geboden zijn soeter dan honich/ een licht boot onse voeten/ beminnelijcker/boben gout ende den steen Copasion. Maer ghy ziele/ die van Godt met eene gewillighe liefde bemint zijt/ wacht u van hem met eene andere liefde te beminnen / wacht u van eenen huerlinck te wesen/van u eygen profijt en glorie aen te sien ; maer bemint alleenlijck sijnen wille / sijne glorie en eere. Ten tweeden / bemerk waerom de menschen gewoon zijn te beminnen : Ten eersten / om dat sy meppen dat sy bemint worden. O hoe seer heeft ons den Vader bemint/ die sijnen eygen Sone niet en heeft gespaert/ maer heeft dien gelebert boot ons allen! hoe seer heeft ons den Sone bemint/ die op-geoffert is geweest/om dat hy gewilt heeft/ende heeft sijne ziele boot ons sijne schapen ghestelt ! hoe seer heeft ons den H. Gheest bemint / die tot ons is gekomen in 't byer der liefden/ ende eyscht boot ons met on-uysprekelijcke suchtingen/ dat is/ doct ons eyschen met groote begeerte/ onse salighepdt !

Ten tweeden/ ick hebbe hier boren geseyt/dat het geloof en hope vermeerderd worden / om dat de sake geloobelijck en hopelijck is : alsoo oock de minne en liefde Godts en van sijnen wille / om dat hy uyt sy selven beminnelijck is ; en hy is uyt sy selven beminnelijck / ende seer volmaect ende goet / soo wel om de ghedane weldaden / als om het ghene/ dat hy bereydt boot de gene/ die hem beminnen.

Ten derden/ besiet welcke saken u souden mogen afkeeren van de liefde/ met smeken/ met verbaren/

en met raden : en bepeynst hoe sterckelijck ghy moet beminnen; want de liefde is sterck als de doot/ ende jalourshepdt hert gelijk de helle; hare lampen zijn als lampen des byers ende der blammen; veel wa- Cant. 6.
 teren en hebben de liefde niet kunnen upblusschen. Al lochten u dan alle de goederen der werelddt/ ende dat u allen het quaet omringelde ende verstoorde/ ja dat u oock alle de Eughelsche gheesten anders raedden; bemint Godt/ want hy alleen goet is/ en weer-
 digh om te ontfangen de liefde/ glorie ende eere.

Ten vierden/ neemt waer / dat ghy hem mooght beminnen met eene sonderlinghe liefde; want hy u met eene sonderlinge liefde heeft om-helst. Want al dat van Godt gedaen / oft gesept/ oft toegelaten is/ laet u boozstaen dat allen 't selve booz u alleen ghesepdt is/ ende alleen ghedaen oft toe-ghelaten is om uwe liefde; want Godt heeft soo groote liefde tot een peghelijck in 't besonder / als hy doet tot allegaeder : dat is / eene onepndelijcke/ onsprekelijcke / ende onbegrijpelijcke liefde.

Ten vijfden / pepnst / indien ghy oprechtelijck Godt beminde/ hoe dat ghy soudt pepsen/ spreken / Greg. hom. 3. in Euang.
 ende doen; want de liefde Godts en is noyt ledigh / want indien Godt in eene ziele is/ soo werckt hy groote saken; maer indien hy wepghert te wercken/ soo en is hy daer in niet.

Wilt ghy dit in 't korte hebben?

ALs in eenige spreucke en Schrifture/oft creatu- Hoemmer het geloof oeffenen sal.
 re/ oft mysterie/ eene leeringe/ oft Godtbuch- tige onderwijsinghe boozgelepdt wozt om te omhel-
 sen / pepnst ende ghelooft : Ten eersten dat u die van God boozgehouden wozt / en datter boozgehouden is/ seer waerachtigh is : en/ Ten tweeden/ dat oock de waerhept seer geloobelijck is: daerom/ Ten derden/ aenhangt de selve met geheele begeerte / op dat ghy met den Apostel mooght segghen : Wie sal ons Rom. 8.
 dan scheidten van de liefde / van de ootmoedighept/ berduldighepdt/ ende manierlijckhept Christi? Ec. tribulatie/ oft benauidthepdt/ oft hunger? Ec.

Daer nae hoopt hulpe van Godt / want hy die de goet-

In welcke
ker voegen
dat men
de hope
moet oef-
fenen.

Hebr. 11.

Hoze oef-
feninge
der liefde/
ende hoe
die in ons
berweckt
wozt.

goetheyt en oneyndelijcke macht is/ dat bebeelt/ en hy heeft beloofd gratie te geben. Ten tweeden/ aenmerckt wat sake / dat moeten vermeerderen het betrouwē en hope/ en eenige menschelijcke sake hopelijck maken. Ten derde/ aenbeert dat gelijk de Hēy- ligen/ van dewelcke den Apostel seght: Sp zijn gesteentigt/ sp zijn gesneden/ sp zijn gestozen in de doo- dingē des sweerts/ om de hope ende het betrouwen.

Ten verden/ berweckt de liefde/ om dies wille dat hy 't gebiedt tot uwe ende niet tot sijn profijt/ volghet dan den Heere upt liefde/ aengestien hy u 't selve van de eeuwigheyt en upt gewilligheyt raet oft gebiedt. Ten tweeden/ bemerckt hoe minnelijck hy en sijne geboden u zijn. Ten verden/ omhelst hem/ versaken- de alle dingen om sijnent wille / en bemint hem upt geheelder herten / upt geheelder ziele / upt geheel u verstant/ ende upt alle uwe krachten.

Maer dit kont ghy met dyp bzagen in alle mate- rie doen/ van dewelcke d'eerste is; hoe waerachtigh ende geloobelijck is / 't gene datter boozgehouden wozt? De tweede: wat sekere hope datter is om te verwerben? De derde: met hoe groote liefde deselve my van God is bevolen/ ende met hoe groote liefde ick die moet boozzengen?

Hier na bemerckt / indien ghy oprechtelijck ge- loofde/ hoopte/ beminde/ hoedanigh uwe gepepsen/ woorden ende wercken souden zijn.

Dese maniere sult ghy mogen gebuycken in al- le meditatie / het zy dat die zy van eenigh mysterie/ oft van eenige creature oft spzeucke. De mysterien zijn ober al bekent / de creatueren zijn ober al ghe- meyn; daerom sal 't genoegh zijn eenige sonderlin- ge spzeucken hier booz te houden.

Spreucken uyt de H. Schrifture, in dewelcke dese maniere profijtelijck sal konnen ghe- oeffent worden.

AL die hem verheft sal vernedert worden, ende die hem vernedert sal verheven worden. *Luc. 14.*
Dit is mijn ghebodt, dat ghy malkanderen sult bemin- nen, gelijk ick u bemint hebbe. *Ioan. 15. dat is / gez- lijck*

lijck 't den selven uptleght : En wy moeten oock de zielen voor onse broeders stellen. *1. Ioan. 3.*

Soeckt eerst het rijke Godts ende sijne rechtveerdigheydt, ende alle dese dinghen sullen u toegeworpen worden. *Matth. 6.*

Wat helpt het dē mensch, dat hy geheel de werelt wint, maer dat hy schade van sijne ziele lijdt. *Matth. 16.*

Voorwaer voorwaer segge ick u, indien ghy yet van den Vader begeert in mijnen naem, hy sal 't u geven. *Ioan. 16.*

Maer Godt is getrouw, die u niet en sal laten beproeven boven 't gene, dat ghy vermooght. *1. Cor. 10.*

Die u hoort, die hoort my, die u versmaet, versmaet my. *Luc. 10.*

De verduldigheyt is u noodigh, op dat ghy doende den wille Godts, mooght verkrijgen de belofte. *Hebr. 10.*

Vermaledijdt is den mensch, die 't werck Gods bedriegelijck doet. *Jerem. 48.*

In wat roepe een yegelijck gheroepen is, dat hy in den selven blijve. *1. Cor. 7.*

MEDITATIE VAN DESE WOORDEN:

Al die hem selven verheft, sal vernedert worden, ende al die hem vernedert, sal verheven worden.

Besluitende in hem de oeffeninghe des gbeloofs, hope ende liefde, ende de maniere van te mediteren met de dry Goddelijcke deughden.

Bemerckt elck woordt in 't bysonder. Al, 't welck bewesen woordt dooz het exempel der Enghelen / die hun verheben hebben: die hem selven, niet een ander / verheft, in gepepsen / woorden / oft wercken / in goederen der natueren / in uptwendighe ende der gratien: die sal vernedert worden, te weten van God / van de menschen / ende van de dupvelen. Hoe waerachtigh is dese sprzeuke mijnen Godt! hoe betameelijck is 't dat ick u gheloobe / ende dat ick aen uwe zheboden ende leeringhe ghehoorzaem zp? want alle uwe gheboden zijn de waerhepdt selve. Ick legghē / ghy zijt de eeuwige waerhepdt / d'onepndelijckē wijshepdt ende goethepdt / die niet en kondt bedzie:

bedrieghen noch bedrogghen worden; maer ick ben blindt op den wech / waerom en sal ick u / mijnen leydts-man niet volghen waer ghy oock gaet? ick / die daer ben een dolende schaepken in dese woeste wildernisse / ick die een kint ben / niet wetende mijnen uptganck ende inganck / ende en sal ick u / o eentwige Wijsheyt niet hooren? Siet ick ben in dups ternisse / ende ghy zijt mijn licht / ghy zijt de sterre booz den ghienen die schip-bzekinge lydt / hoe en sal ick u niet volgen? ende en sal ick my niet wapenen met den schildt des geloofs / dat mijne rechte handt oft mijne rechte ooghe is? ick sal dan het gheloof houden / op dat ick de vanden soude mogen wederstaen / ende beletten dat sy my dese ooge niet en nemen die Raas den Israëlitien wilde uptstelen? Ick gheloobe dan ende belijde u op de oordeelen uwer rechtveerdigheyt: want waerom en soude ick u niet gelooben? en zijn uwe getuygenissen niet te seer geloobelijck gheworden? Den af-wijckenden Engel heeft hem verheben: Adam / Nabuchodonosor hebbe haer verheben / en hoe zijn sy berootmoedigt van u / die in de hooghden woont / ende d'oetmoedighe aensiet in den hemel en op de aerde? Ja dese waerheyt wordt dooz dageijckliche beproebinge en experientie bebestight: by na alle de creaturen leeren ons die / ende maken / mijn Heere / uwe oordeelen waerachtigh / gerechtveerdicht in haer selven; want 't is recht / dat de genen / die hem stelt tegē sijnen Scheyper / en hem verhoobeerdigt / vernedert worde. Ick aenbeerde dan dit u woot / dat ick wete getrouwt en alle aenbeerdinge weerdig te wesen; en hoe wel den vyant in mijn herte brenghet hoobeerdige gepeysen / en arbept om uyt de goederen / die ghy ons verleent hebt te krijgen eene ydelheyt / een seer groot quaet / om my quaet te maken / dooz dien dat ghy goet tot my zijt / om my hoobeerdig te maken / dooz dien dat ghy tot my genadigh zijt / ende seer ootmoedelijcken tot my daect; oock om my gierig te maken / om dat ghy seer milst tot my zijt; en benijddende uwe glorie / ende nae deselbe staende / hoe ghy my die meer wilt mededeelen / hoe hy die meer soecht te beletten / maer

al moch-

1. Reg. 17.
Geden die
dient tot
de saken
des ghe-
loofs / en-
de maect
de geloov-
bigh.
Psal. 112.

Psal. 18.

Kenne
minge des
geloofs
met ver-
soepinge
van 't con-
trarie.

al mochte ick hebben al de goederen der werelt / ick verfoepe ende verwoepe die alle als eenen strick/als eenen steen om aen te stoeten / als eenen hoogen val / als eene eeuwighe bederbenisse. Want (om alsoo te seggen) al worde ick bedwongen met tozmenten/ende verdrucht met tegenspoet / om dat ick my selben soude verheffen oft wreken / soo en sal ick nochtans niet laten in u te gheloooven ende met u ootmoedigh dooz uwe gratie te zijn / ende meer verkieesen verwozpen te zijn in 't huys van mijnen Godt / dan te woonen in de tabernakelen der sondaren.

Noch ick en geloobe u/o eeuwighe Waerheyt/daer inne niet alleenlijck / maer ick gheloobe oock allen 't gene/dat ghy my dooz de H. Kercke boozhoudt/al is 't selve geschreben oft niet:Want het is my al geloobelijck gebozde/om dat ghy 't/o eeuwighe Waerhepdt/hebt geseydt; ende dat het selve bebestigen soo veel exempelē der Hepligen / soo veel schriften der Oudt-baderen/ soo veel wozden der Philosophen/dewelcke uwe onsielelicke dingē dooz sielelicke bekenē hebbende/ en hebben u nochtans niet als Godt geglorificeert/ende daerom zijn sy gegeven in eenen verkeerden sinne/ ende hebben geleest tot onsen proffijte/ indien wy booz u leven ende sterben : ick segge indien wy leven ende ons gheloobe dooz de wercken bewijsen : Want indien ick oprechtelijck geloofde / indien het geloobe van dit u wozt in my oprechtelijck wozchte/het soude wozden gelijk een mostaertzaet tot eenen grooten boom. Want die in u gelooft/sal oock doen de wercken/die ghy mijnen Godt hebt gedaen/ en sal sijnen schepper naer volgen. Indien ick ootmoedigh ware/hoe waerachtelijck soude ick my-selben slecht achten/ hoe slecht soude ick willen gelhouden wozden/ en niet ootmoedigh geacht wozden? ick soude ootmoedelijck/manierlijck sprekē/ ick soude eenē pegelijcken toegeben/ ick soude een pegelijck booz my stellen/ ick en soude niemanden hoogmoedelijck wederstaen/ men soude de ootmoedighheyt sien in de stemme/ manteren en oogen / niet hooverdije/niet eygen bonnisse/eē peste mijnder ziele:maer gewozden zijnde uwen discipel/soude ick sachtmoedigh

Psalm 83.

Maen mach hier overloopen de andere aertijckelen des geloofs.

dich ende ootmoedigh van herten zijn/ ende ick soude ruste vinden vooz mijne ziele en gratie in uwe oogen/ daer ick uyt geheel mijn herte na haechte.

Oeffenings
ge der ho
pe.

Ick sie ende geloobe wel dattet waerachtigh is/ 'tgene / dat uwe Majestept ingheeft: maer hoedanig is mijne kracht / dat ick dese deught soude moogen verkrijgen in 't dal der ellenden / die den Engel in den hemel ende Adam in 't paradys heeft verloren / ende die den byandt soo veel ende groote mannen gestelt zijnde in 't hoochste der Godtbzuchtigheyt heeft ontnomen / woepende hun in de diepte? Dochtang Heere om dat ghy 't geboden hebt/ so ben ik versekert/dat ghy my gratie sult geven/op dat ik uwe geboden mach volbrzenghen; want ghy o aldergoedertierensten Vader en zijt geenen tyran/die uwe kinderen soudt bevelen/dat sy niet en souden kunnen doen/die hun soude nooden segghende: Komt tot my ghy alle die beladen en belast zijt/en ick sal u vermaken/en dat ghy niet en sout doen. Ghy hebt beloofd seggende: Begeert ende ghy sult ontfanghen/soecht ende ghy sult vinden. Waerom en soude ick dan niet hopen? wat en soude ick niet hopen? hoe ende waer en soude ick niet hopen? al wandele ick in 't midden van de schaduwe der doot/ soo en sal mijn herte niet breezen. Siet/wel is 't waer dat ick hier arbejde / en dat ick worde geladen met mijne hooverdye/ die my nederdzucht/ en soude my verdzinken tot in de helle / indien ghy uwe handt daer niet onder en settedet: Maer wát ik in u hebbe gehoopt/ so en sal ick in der ewigheyt niet beschraemt worden. Gheeft dan dat ghy beveelt / ende beveelt dat ghy wilt. Ghy hebt geboden dat uwe gheboden te seer wel souden betwaert wordē; maer ick wete oock wel/dat ghy uwe gratie niet en sult weygeren/ dooz dewelcke ick u gehoorzaem sal zijn; want Heere ghy hebt my sonderlinge in de hope gestelt. Ghy sult my geven uwe wapeninge/om dat ick soude konnē wederstaen in den quaden dag/staen opgeschoot aen de leundenen in de waerheyt / gekleedt met het pantsier der rechtberdigheyt/nemende in alles dē schilt des geloofs/en vooz helmet de hope der saligheyt. Wel is 't

Werck der
hopen.

Matth. 11.

Matth. 7.

Pfal. 22.

Pfal. 30.

Pfal. 118.

Pfal. 4.

Ephes. 6.

is 't waer dat ick niet weerdigh en ben/ die u onge- Rom. 5.
lijck gedaen hebbe ende u gelastert met mijne werck-
ken: maer daer de boosheyt heeft oberbloedigh ge-
weest / plach dooz uwe berinhertighepdt de gratie
oock oberbloedigh te wesen. Ick bekenne wel / dat
ick niet weerdighs booz uwe oogen en hebbe ghe-
daen; maer ick belijde dat ick dooz uwe gratie u wil
dienen/ende u soecken upt geheel mijn herte:hier op
moeten u alle uwe wercken belijden/ende uwe heyl-
ligen moeten u gebenedijden.

Maer boozwaer dit soude my een kleyen betrou- Hebere
helpt de
hope.
Eccles. 9:
wen zijn / want ick ellendigen mensche en weet niet
oft ick liefde oft haet weerdigh ben: maer het selve
wozdt vermeerdert / om dat ick wete dat ghy 't be-
looft hebt / ende dat ghy meerdere saken ghegeven
hebt aen de ghene die niet en begheerden; ghy hebt
u selben aen my gegeven / uwe ziele hebt ghy gege-
ven in de doodt booz my/ende u lichaem ende bloedt
tot eene spijse ende troost van mijne ziele. Ick wete
dat ghy aen veel menschen dese deught hebt gege-
ven/maer sy waren veel weerdiger dan ick / doch sy
waren't dooz u / en ghy hebt de macht upt steenen te
verwecken de kinderen van Abzaham. Ick wete
dat ick boozgenomen hebbe dooz uwe gratienopt te
verlaten uwe wet / uwen raed / noch u selben / maer
met eene innige omhelsinge mijns herten / u te om-
helsen / tot dat ghy my gebenedijt sult hebben; ghy
die niet een woot alle dingen hebt geschapen / ende
kondt met eenen wenck genesen alle mijne qualen.

Maer 't en is boozwaer niet swaer dooz uwe gratis
oormoedigh te zijn: en is 't niet lichter neder te da-
len dan op te klimmē? is't niet lichter te zijn dat wy
zijn / dan te zijn dat wy niet en zijn? te hebben / en te
vertoonē dat wy hebben / dan te hopen en te toonen
dat wy niet en hebben? Ick hope dan sekerlijcken
dooz uwe gratie / dat ick dese gratie in uwe ooghen
sal binden: ende hoe wel ghy Heere vertoeft / noch-
tans sal ick verwachende u verwachten; want ho-
mende sult ghy komen / ende niet vertoeben: Hebr. 10.
Al is 't dat my den vbandt oft den langen arbept pet anders
inneblaest; nochtans sal ick hopen / ende al waer 't

Wersprey-
dinge der
hopen.

dat ghy my doot sloeght/ nochtans sal ick in u hope.
Ende ick en sal niet alleenlijck dese gratie begeere
ende ontfangen/soechien ende binden:maer oock
al dat my totter salighepdt noodigh is; ick sal klop-
pen aen de deure uwer barmhertigheyt / ende die sal
open gedaen worden / ende ghy sult openen uwe seer
milde handen/in de welcke ghy my geschreeben hebt/
ende sult my verbullen met ghebenedijdinge / om
dat ick uwen name soude ghebenedijden ende leven
in de eeuwen der eeuwen.

Nu dan mijne ziele / indien wy oprechtelijck ho-
pen dooz ootmoedigheyt op te kinnen/ ende onsen
Godt gelijk te zijn; waerom sullen wy soechien
aertscche berwozpen dingen? sullen wy toelaten dat
alle eerlijcke hemelsche dingen aen andere gegeven
worden? Wy moeten ons verootmoedigen/ op dat
wy op eenen bequamen tijt mogen verheben wor-
den in den dagh der besoeckinge. Wanneer sal dien
komen / wanneer sal 't komen/ dat ghy ons o Godt
tot u sult nemen/ende wy u sullen mogen sie? Maer
een mensche en sal u niet sien ende leven. Och oft ick
stierbe/ op dat ick u mijn leven mochte sien! want
waerom vertoeve ick hier / oft wat hout my hier?
Indien't u anders belieft/ ick ben oock gereet:want
ick hebbe u mijnen wille toege-epgent/ende alle mij-
ne liefde/alsoo dat ick niet/ja geene deught oft gabe
en begeere/ dan om u te behagen/aengesien niet van
u gedaen oft bevolen is / dan om dat ghy my alleen
soudt behagen/ ende dat my soude misshagen alle
dingen/ die van u verbzemt zijn.

Werkin-
ge der lief-
den.

Want ghy beveelt my d'ootmoedigheyt/ende ghy
raet my de volmaecktheyt/ om dat ghy my tot mijn
hoordeel dooz uwe ongemetene liefde soudt mogen
verheffen. O mijnen Godt/o alder-gcedertierensten
liefhebber der menschen / hoe supberlijcken bemint
ghy my/met hoe onverdiende liefde! Siet indie ghy
yet beveelt oft gebiet/ende indien ghy yet maect/ of
schept / dat doet ghy al om mijnent wille : ende sal
ick eenen huerlinck zijn / dienende om loon / ende u
niet liever gehoorzaem zijn dooz puere liefde / om u
te behagen? ende op dat ghy soudt mogen genoeghte
heb-

hebben in mijne ziele/ op dat ghy u soud mogen ver-
 heugen in uwen dienaer/ ende in hem glorieren/ dooz
 dien hy u niet oagetrouw en is/ om dat ghy u ge-
 weerdicht hebt barmhertighepdt met hem te doen?
 Indien ghy dooz liefde beveelt/ wat soeckt ghy au-
 ders dan liefde? Ghy wilt van my bemint zijn/ wat
 is dan beminnen? u toegedaen zijn/ verblijden van
 uwe goederen/ bedroeft zijn van 't quaet dat ghy het
 uwe acht/ geerne by u zijn/ van u pepsen/ ende met u
 ende van u spreken/ om uwen wille wercken. Is dit
 beminnen? ende sal 't my bitter zijn u te beminnen o
 opperste soetighepdt/ onepndelijckie lieffelijckhepdt/
 ongemeten goethept/ mijne barmhertighept/ mijnen
 toeblycht ende mijnen Verlosser.

Kan ick u quaet willen/ die niet anders en begeert
 dan uwe goederen my mede te deplen? en sal ick my
 niet verblijden van uwe goederen ende glorie/ aen-
 gesien ghy my alle dingen met u selven hebt gegebē?
 en sal ick uwe ongelucken niet geboelen/ aengesien
 dat den genen die my raecht/ raecht den appel uwer
 oogen? en sal ick niet geerne by u zijn/ wiens ge-
 noeghte is met my te zijn/ met my/ die ben eenen
 woorn ende geen mensche/ asschen ende stoffe? Ghy
 pepst altoos op my/ om dat ghy my soud mogen hel-
 pen/ my boozsien/ my bestieren/ my onderhouden/
 my boeden; ende hoe sal ick u konnen vergeten? Ghy
 zijt gekomen upt het hooghste der hemelen/ om dat
 ghy ons soudt openbaren de verholen dingen van 't
 beginsel der werelt/ en hoedanig is uwe geweerdinge/
 alder-minnelijcksten Jesu! Ghy hebt ons brien-
 den genoemt/ ende hebt ons bekent gemaect al dat
 ghy van uwen Vader hebt ontfangen: ende soude het
 mogen geschieden/ dat ick van u niet en soude spre-
 ken? Laet mijne tonge hangen aen mijne keele/ in-
 dien ick uws niet en barmane/ indien ick uws niet
 gedachtig en ben alle de dagen mijns lebens. Och en
 soude ick uws niet gedachtig wesen/ die my/ om dat
 ick soude zijn/ verkosē hebt upt beel dupsenden/ die
 ghy vergeten en niet gekent en hebt? Alle menschen
 dier geschapen konnen worden/ die hebben altydts
 geweest in uwe tegenwoozdighepdt/ in den asgront

Godt gee
 ons alle
 dingen met
 sy selven.

Zach 2.

Prov. 8.

Psal. 136.

uwer macht/ ende sy en konnen niet zijn/ 't en sy dat
 ghy beveelt dat sy souden boozt-komen; ende alsoo
 ick noch was onder dese ontallijcke / die beter ende
 uytnemender souden geweest hebben dan ick/ soo is
 my nochtans bevolen boozts te komen op dese we-
 relt. Maer wat hebt ghy toch in my gebonden/ dat
 ghy my boben andere/ van het beginsel des werelts/
 soudt beminnen? wat hadde ick gedaen/ als ick noch
 niet en was? wat saeght ghy dat ick doen soude/ die
 u hebbe versmaet / ende groot onghelijck ghedaen
 dooz mijne sonden/ die ick hebbe bermenighbuldicht
 boben het getal van het sant der zee? Wat heeft u
 dan Heere beweeght/ dat ghy mijns soudt gedachtig
 wesen? boozwaer dit is geweest uwe liefde/ die my
 gemaecht heeft als ick niet en was/ ende die my her-
 maecht heeft naer dat ick was. Ick was geboren
 en met my seer veel andere / gelijk ontallijcke bloe-
 men des ackers / ende doen wy t'samen in uwe te-
 genwoordighepdt stonden / latende ontallijcke in de
 ongeloobighept/ ende sterbende sonder doopsel/ hebt
 ghy my wederom tot de hope doen gaen/ om dat ick
 onder uwe kinderen soude getelt worden. O onuyt-
 sprekelijcke geweerdinge! o onepndelijcke barmher-
 zighept! siet ghy hebt my gedaen gelijk in den ober-
 bloet aen Noë / ende ghy hebt mijne ziele behouden.
 Daer stondender ontallijcke veel/ sy stonden noch op
 den oever van de woestijne deser werelt; ende siet de
 wateren der sonden oberbloeyen't al / ja de wateren
 komen oock op de hooghste bergen: siet ick hoore
 roepen / my dunckt dat ick se sie hun armen uytste-
 ken/ om dat sy van u in de Arcke/ dat is de H. Kerck-
 ke souden genomen worden: ick stonde oock sozge-
 loos onder hun u verachtende ende bespottende/ ghy
 hebt my geroepen van de doodt tot het leven/ van de
 bederffenisse tot de salighepdt/ van den gemeynen o-
 verbloet in de Arcke. Ende dit en is't niet al / ghy
 hebt my op u schouderen in de selve uwe schaeps-
 kope gedragen. Och hoe sal ick u omhelsen o liefde/
 o minne/ o afgront der liefden! Saligh is't volck
 wiens God de Heere is; 't volck/ dat hy booz hem tot
 zene erffenisse heeft verkoren! Den Heere heeft van
 den

den hemel neder gesien / hy heeft gesien alle de kin-
deren der mensché: van sijne bereyde wooninge heeft
hy gesien op alle de gene / die d'aerde bewoonen. En-
de siet daer was honger in't Egypten van deser we-
relt / ende daer is noch honger; maer ick en was niet
sozghbuldigh booz't bzoort / dan ick was aen u o mij-
nen Salighmaker moepelijck / ende ick stont gelijck
ick noch stae / onder ontallijcke menschen / die van
honger vergaen; maer ghy hebt my geroepen ende
roept my geduerighlijck / boedende my met uwe
hant. Wat segge ick met uwe hant? ghy boet my
met u lichaem / ghy laeft my met u bloedt / ende ghy
geeft u selven aen my geheel: ende wien sal ick toe-
behooren? Siet d'oogen des Heeren zijn op de gene

Psal. 32.

die hem bzeesen / om dat hy hunne zielen van de doot
soude berlossen / ende hun boeden in den honger.

Het is bzant / ende de wereltdt bzant / ick stae in 't
midden der misdadiger / die ghy dooz een rechtbeer-
digh oordeel laet bzanden ende verteert worden van
hunne begeerten: van uwe sijde ballender **M.** ende
x. M. van uwe rechte sijde / maer de geeffel en heeft
niet genaecht aen my ende mijn tabernakel. Wat
hebbe ick gedaen? wat hebbe ick verdient? niet:
Maer o Jesu / o Jesu / o Jesu de stemme uws bloets
heeft geroepen tot Godt den Dader / ende ick hebbe
gratie in uwe oogen gebonden / ende ghy zijt geko-
men / ende ghy hebt my genomen upt het midden
der perijckelen: ende wien sal ick toebehooren? Onse
zfele verheyt den Heere / want hy is onsen hulper en-
de beschermer / want in hem sal ons herte verblij-
den / ende wy hebben in sijnen **H.** name gehoopt.

Hy berloft
ons upt de
bzant des
werelts.

Daer was schip-bzekinge / ende sy duert noch /
maer eplaes! hoe veel soecken te vergeefs de plancke
der penitentie? wie heeft my konnen upt trecken?
wie hebt willen doen? sy hebben my alle verlaten:
maer ghy zijt gekomen / ghy zijt neder-gedaelt / ende
hebt in u bloedt gestommen / om dat ghy my soudt
upthalen. Eplaes! wie ben ick? wie ben ick? ende wie
zijt ghy? waer af kent ghy my / die niet en ben / ende
arger als niet? waer dooz onderkent ghy my onder
soo veel dier verdzincken: booz waer alleenlijck dooz

Hy berloft
ons upt de
schip-bzake.

uwē onepndelijcke minne en liefde. Ik sal den Heere op allen tijt gebenedijden/ sijnen lof is altyt in mynen mont. **M**ijne ziele sal in den Heere geloofst worden/ laet de sachtmoedige hooren/en hun verblijden.

Psalms 33.

Hij spaert ons onder sijnē vlyden die hij re niet doet.

Siet ghy zyt gekomen als eenen stercken gewapenden/ en hebt uwē hez-legers bevolen/dat sy uwē vanden souden te niet doen: ick was onder dese en ick was verloren gegaen/het bonnisse was gegeven/en mijn misdaedt was meerder dan van d' andere; en nochtans hebt ghy bevolen/en ik hebbe't gehoozt: **B**ewaert my dit kindt: ende booz wien sal ick leven? **D'** andere maken gheluyt/ ende met rechte/ d' andere huylen / andere benijden't / segghende: **W**aerom wozt desen opgenomen? wat heeft hy meer dan wy gedaen? ende ick ben beschaemt om dese stemmen/ die my de Waerheydt en mijn conscientie ingeeft. **W**at sult ghy doen Heere? ick wete ghy sult mijnder ontfermen / jaē ghy sult booz my verantwoozden: **I**s uwē ooge quaet om dat ick goet ben? siet sy seggen: **D**esen heeft alle sijn goedt verquift: en ick dit hoorende ben beschaemt/ en lijde geweld/ antwoozdt booz my/ neemt de wapenen ende schildt / ende staet op tot mijnder hulpen / rucht upt het sweerd / ende beslupt teghen hen / die my verbolghen: seght tot mijne ziele / ick ben uwē saligheydt. **G**hy hebt het gheseydt/ ende siat sy woorden beschaemt / en sy breezen die mijne ziele soecken. **I**ck siender ontallijcke inden nacht der dypsternissen/in dypsterheydt niet wetende waer gaen: **I**ck wozenken wandelde met hun onder dypsēnt dypsēden / ende ick die was in dypsternisse / ende in de schaduwē der doodt hebbe booz my sien opgaen een groot licht. **J**aē wat sal ick segghen? wat sal ick sprecken? ghy selve o **S**onne der rechtveerdigheyt/o schijnselder glorien/ o blinckinge van het eeuwich licht / zyt ghekomen ende hebt my verlicht; ende doen ick stondt onder alle volck/ dat onder de sonne is / hebt ghy my de oore open ghedaen / en hebt my willen uwē wegghen leeren. **W**at sal ick noch meer seggen? wat sal ick sprecken? laet my stilswijgen ende mijn herte tot u sprecken. **G**hy en hebt soonet ghedaen aen alle natien/ ende

Matth. 20.

Psalms 34.

Psalms 147.

ende en hebt hun uwe oordeelen niet gheopenbaer.
 Maecht den Heere groot met my / en laet ons sijnen
 naem verheffen met malcanderen. **Ick hebbe den** Psal. 33.
Heere gesocht/ en hy heeft my verhoort/ en heeft my
verloft uyt alle mijne tribulatiën. Gaet tot hem/ en
wozt verlicht / en uwe aensichten en sullen niet be-
schaeint worden. Desen armen heeft geroepen/ende
den Heere heeft hem verhoort/ende heeft hem saligh
gemaecht van alle sijne tribulatiën. Noch o goede
Jesu en hebt ghy vermoeyt gheweest / al verwierp
ick uwe woorden achter-rugghe / en wandelde ick't
al dooz-loopende/ ende speelde op de straten/ en spot-
tede met u ; nochtans hebt ghy my verkoren / om
my te leeren uwe wegen. My dunct dat ick weder-
om ontallijcke veel menschen hoore binnen 's mout's
spreecken ende segghen : Waerom wordt desen ver-
horen ? ende waerom worden wy verloren ? ende ick
en hebbe oock niet wat ick soude segghen/ dan : Ick Psal. 88.
sal de barmhertigheden des Heeren in der eeuwig-
heyt singhen : 't zijn de barmhertigheden des Hee- Thren. 3.
ren dat wy niet verdaen en zijn.

Nochtans hebbe ick naer alle dese saken gebodt/
 ende en hebbe uwe raden niet gehoozsaem geweest/
 maer ben soo dickwijls wech gegaen berachtende u-
 we geboden / hoe wel sy licht zijn : en ghy saeght my **Hy brengt**
 met veel andere gaen en oock verlooren gaen ; wat **ons we-**
 sout ghy mijnen Godt ghedaen hebben / o onepnde- **derom op**
 lijcke goetheydt wat soudt ghy gedaen hebben ? Och **den rechtē**
 hoe dickwijls hebt ghy uwe Enghelen ghesonden/ **wech.**
 die my dolende souden weder roepen/ende seer soete-
 lijcken in mijne ooren souden roepen: Komt weder- **Cant. 6:**
 om/ komt wederom/ komt wederom **Sunamitis/**
comt wederom op dat wy u mogen sien. Ik ben dan
weder-ghekomē / oft ben eer wederom getrocken.
Want niemandt en kan tot u komen / 't en zy dat u-
wen Vader hem ghetrocken sal hebben. En kondt
ghy van my niet hopen / dat mijne ooghen altijds
tot u souden wesen / ghelijck de uwe tot my open
waren dach ende nacht / ende dat mijn herte met u
soude zijn ; ende dat ick booztaen niet en soude be-
minnen / noch begheeren / noch wenschen / dan dat

uwen wille soude gheschieden / waer in ick wiste
 mijne salighepdt ende mijn opperste goet gheleghen
 te wesen? Ja met recht. Maer eplaes / hoe dickwils
 wordt het vooz-nemen ende de meyninghe in een
 werck met de liefde van eene creature besmet / ende
 hoe licht wordt daer pet af-ghetrocken van mijne
 liefde tot u / hoe wel de liefde van alle creaturen my
 niet genoeghsaem en is om dat ick u weerdighlijck
 soude beminnen. Ick wete ende sie datter beel ghe-
 lebert zijn gheweest in de handen van wreede Hee-
 ren / de duybelen / sergeanten uwer rechtbeerdig-
 hepdt : want ghy hebt 'er beel verlaten / ende sy zijn
 verballen van hunnen roep / van uwe gratie ; ende
 ick moeste met 't selve recht / jae met meerder reden
 verlaten worden. Sy waren allegader gebanghen
 in 't net der ydelhepdt / daer geheel de werelddt (ghe-
 lijck uwen dienaer S. Antonius heeft gesien) mede
 bedeckt is / maer ghy hebt dickwils bevolen dat-
 men my soude sparen / ende ghy en hebt my niet la-
 ten leyden in behoringhe. My dunckt dat ick als
 uyt der aerden hoore roepen / ende van onder d'aer-
 de / dat ghy my gespaert hebt / dat ghy my met soo
 veel gebenedijdingen hebt voozkommen / ja my dunckt
 dat ick het selve oock uyt den hemel hoore. Ick sie
 dat seer veel hun verwonderen / als oft ghy hun niet
 en hadt ghedaen / 't ghene dat ghy my vooz uwe on-
 begriypelijcke goedertierenhept hebt verleent. O
 hoe veel quaets isser in de werelddt / ende welck en
 soude met ghemeynen rechte oock mijne sonden niet
 behooren te straffen? Ick segghe soo veel sieckten /
 soo veel ellenden / soo veel katydbigheden? maer ghy
 hebt verboden / datse tot my niet en souden komen :
 Wat sal ick u mijnen Godt wederom gheben? wat
 sal ick u wederom gheben? vooz wien sal ick leven?
 vooz wien sal ick leven? o minne / o liefde / mijnen
 Godt / ick bidde om eene sake seer ootmoedelijck :
 zijt mijnen helper / en verlaet my niet / en verwozpt
 my noyt / en verwozpt my niet o grooten Godt om
 uwe liefde / en verwozpt my noyt van u aengesicht.
 Mijnen sangh is altyts in u / ghy weet het: Mijnen
 sangh is altydts in u. Ick ben vooz veel als een
 won-

wonderlijck werck gheworden / ende ghy zijt eenen stercken helper. Ghy raedt datmen van u soude hoopen gloepende goudt / dat is / de liefde : ick begeere 't ende versoecke 't seer / ende ick bidde wederom seer ootmoedelijck / dat ghy my liever laet sterben / dan dat ick u niet en soude beminnen / dat ick niet en lebe dan vooz u alleen / dat ick niet en spreke dan tot u / dat ick niet en hope dan u / dat ick niet buyten u en soecke. **Och / och oft ghy my hoorde / ende dat ghy toe-liet tot den thsoon uwer glorien / mijne klepne begeerte / dewelcke is / aenghesien dat ick u niet en kan beminnen dan dooz de gratie / dat ghy my wilt geven de liefde / ende 't is my genoegh ; dat ghy verleent het byploft-kleedt / op dat ghy den reuck des selfs mooght riecken / ende uwe ziele my mach gebenedijden : Noch ick en begeere gheene glorie noch eenige gabe / noch voozdeel : dese laet ick uwe bzienden toebehooren / aen wien sy eygen zijn :**

ick ben den knecht ende sone van uwe dienst maeght / Psal. 115.
 ick en begeere niet anders / dan dat ick soude wederom lief hebben den ghenen die my bemint / dat ick vooz u soude konnen sterben / ende vooz u leben. Dooz-steeckt my ende laet uwe liefde my wonden / dat ick vooz my selben sterbe / ende vooz u lebe. **O liefde ! o vper dat altydts bzandt ! o minne ! o mijnen Godt ! Die sal ons / o ziele / schepden van de liefde**

Christi ? tribulatie ? benautheydt ? honger ? naechtheydt ? perijckel ? verbolginge ? 't sweert ? want ick ben verseliert dat noch doot / noch leben / noch Enghelen / noch heerschapppen / noch krachten / noch teghenwoozdighe / noch toekomende dinghen / noch sterckheyt / noch hoogheyt / noch diepte / noch eenige andere creatuere ons en sal konnen schepden van de liefde Godts / dewelcke is in Christo Jesu onsen Heere.

Rom. 8.

AEN-

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X I I . B E E L D T .

Wilt ghy volgen de deught/ gheteeckent
in het misterie **D**? betrouw op **G**odt al-
leen / wantrouw dan u selven.

HOe wel ghy voor u genomen hebt de
deught in 't misterie waergenomen,
ende [A] Christus te volgen; eylaes! u sal
wederhouden [B] de wereldt, ende 't ghe-
wicht van de bedorven nature, oft ghy sult
wederom getrocken worden met de ban-
den der [C] sonden: maer betrouw op Godt,
ende [D] Christus sal u verlossen, ende sal
u den wegh wijzen na de [E] deught. Son-
der dese gratie is den mensche ghelijck [F]
een jonck kindt, dat niet en kan op-staen,
noch op sijn beenen rechten, noch hem be-
schermen, noch voeden, oft dit van een
ander begheeren. Wantrouw dan van u sel-
ven, ende betrouw alleen op Godt ende sijn-
ne gratie, met [G] David, die Goliath heeft
verwonnen, niet met de slingher, maer in
den name des Heeren, ende en twijfelt
gheensins, op dat ghy met [H] den H. Pe-
trus om het kleyn geloove niet en begint te
verdrincken.

HET XXVI. CAPITTEL.

Meditatie van het betrouwen op Godt, ende wantrouwen sijns selfs, het welck in alle ghebeden moet gheoeffent wesen.

Voor-stellinge der plaetse, ghelijck in't beelt.
Het Gebedt is, om dese deught te bekriften.

Het 1. point. **Bemerckt dat den mensch so krank is / dat hoe wel hy stiet en booz goet houdt beter dinge / dat hy nochtans die niet en kan volgē / dan booz hulpe van Godts gratie / om dat hy achterwaerts gehouden wort / oft van de liefde der werelt / oft gewicht der naturen / oft van den dubbel met de bandē der sonde: Want niemant en kan tot Jesus komen / 't en zy dat hy van hem getrocken worde; 't welck de byzuidt heeft uptgedrucht roepende: Trecht my nae u / ende ick sal loopen in den reuck van uwē salben.**

Ten tweeden / bemerckt dat den mensche is gelijk een jonck hint / omringelt van de vanden / ende onderworpen hun ongelijck / want gelijk 't selbe hem niet en kan beschermen / noch kuyffchen als 't buyl is / noch opstaen als 't gevallen is / en op zijnde / niet recht staen / dan met hulpe van een ander; noch spijse soecken indien 't honger oft dorst heeft / ende (dat het alderellendtghste is) van niemandt hulpe in dese saken kan epffchen; also en is den mensch niet genoegsaem yet tot sy selven als upt sy selven te doen / noch oock segghen Jesus dan in den H. Geest. Siet hoe wel den Heere ons vermaent: 't En zy dat ghy wort als klepne kinderen / soo en sult ghy in het rijcke der hemelen niet komen. Want alleen desen die sy selven kent en booz sulcx acht / gaet tot den Heere / die seght: Laet de klepne kinderen tot my komē / want alsulcken behoort 't rijcke Gods toe. Ten derden / bemerckt hoe luttel sozghbuldig sodanigh hint is / so veel aengaet den kost / kleederen / ende wooningen / want het en pepst hter op niet / maer sonder sozghē zijnde / laet een ander booz hem sozghen / neemt booz u dit nae te volgen / ende bebeelt alle saken aen de Goddelijche goedertierenhepdt. Ten verden / hoe dat den Heere gelijk eene seer byzindelijcke moeder / seer byzindelijcken

krankheyt
des mens-
ches / en
hoe Godt
die booz
komt en
bersterckt.

Ian. 6.

Cant. 1.

I. Cor. 12.

Matth. 18.

Luc. 18.

lijcken alle dese kindtsche ongemacken boozsiet / soo dat hy met recht dooz **Isaias** seght: Gelyck oft pe-
mant van sijne moeder soetelyck aengesproken wo-
de/ alsoo sal ick u-l. vertroosten/ende ghy sult aen de
bozsten gedzaghden worden/ ende op de knien sullen
sy u smeecken. Siet ick sal tot u keeren de riblere
des vzedes/ ende de glorie gelyck een bloeyende be-
ke: Ende is't mogelijck dat een vrouwe soude haer
sprakeloos hint vergeten / dat sy niet en soude ont-
fermen den sone haers lichaems? en al waer't dat
sy 't vergate / ick en sal u nochtans niet vergheten:
siet in mijne handen hebbe ick u gescheyben.

Het komt
al van
God/ ende
wozt al
dooz hem
in wesen
behouden.
Siet Lud.
de Pueute
6.p.med.50
Actor.17.
Ioan. 15.

Het mis-
haegt God
dat den
mensch op
sy selven
betrouwt.
Ierem.17.

Prov.12.
Sy worde
van Godt
verlaten.
Exempel.
Daniel 4.

2 Paral. 25.

Het 2. point. Bemerckt dat alle dingen die hier in
de wereldt zijn/ altemael van Godt hebben dat sy
zijn/ datse bewaert worden ende wercken/ dat wy
upt hem/ ende dooz hem/ ende in hem leven/ beroert
worden/ ende zijn/ gelyck den **Apostel** spreekt. Ten
tweeden/ dat het sekerlijcken te gelooben is/ dat wy
sonder Godt en sijne gracie niet en kunnen wercken
tot der salighejdt/ na dat woortd onses **Salighma-
kers**: Sonder my en kondt ghy niet doen: maer dat
hy alle dinghen in alle dinghen werckt/ ende geeft
een pegelijck gelyck hy wilt. Ten derden/ bemerckt
hoe grootelijck dat het **Gode** mishaegt dat den men-
sche de hope stelt op sy selven/ oft op een ander/ ende
niet op sijne goethejdt. Vermaledijdt is den men-
sche / die op eenen mensche betrouwt / ende stelt het
bleesch tot sijnen arm; want hy sal wesen als de hej-
de in de wildernisse/ en hy en sal't niet sien als't goet
komen sal; en die op sijne ghepeynsen betrouwt / doet
booslijck. Ten vierden/ dat alle de ghene die op hun
selven betrouwen/ van God verlaten worden/ gelyck
Goliath verwonnen is van **David** in den name des
Heeren; **Babuchodonosor** geworden als een beeste.
Waerom den **Propheet** aldus spreekt tot **Amasias**:
O Koninck is't sake dat ghy meynt dat d'oorlogen
geleghen zijn in de macht des hejz; so sal God ma-
ken dat ghy sult verwonnen worden van de byan-
den: want het is in Godts macht te helpen ende ter
vluchten te keeren. Dit hebben beproeft de **Israeli-
ten**/ zijnde in grooten getale verwonnen van wepni-
ge

ge Benjamiten/want de Schriffture seght: De kinderen van Israel betrouwende op hare bzymigheyt en menichte/ hebben hunne slach-ozden gestelt. **Bassilius** meynit/ dat niemant van eenige behoringe en wort verwonnen / 't en zy dat hy te seer op sy selven vertrouut. **Maer Richardus** seght: 't Is onmogelijck dat den mensche van sy selven kan triumpheren/die hy beproebinge niet en heeft bebonden / dat hy dooz syn eyghen kracht gheen triumphen en kan bekrijgen/en dat Godt soo lange behoringen plach te sependen/ tot dat hy 't selve volkomelijck verstaet.

Het 3. point. **Bemerckt** hoe dat het betrouwen op Godt / den mensche van alle quaden verlost; **Kenroept** my (seght hy) in den dach der tribulatiën/ ick sal u verlossen/ ende ghy sult my vereeren; ende wederom / **bemerckt** dat een weynich wan-trouwen veel quaedts by bzynght. **Wacrom** Moyses twijfelende by de wateren der op-spraken/is booz hem gesloten het landt van Belosten. **Ende Petrus** heeft in de zee beginnen te verdzincken / die te vozen / op Godt betrouwende / ober het water ginck. **Ten tweeden/ ondersoekit** de oorzake hier af/ en ghy sult bevinden dat een mensche Godt mistrouwende / meer sy selven schijnt te betrouwen/ oft om dat d' onepndelijcke goetheydt niet en wilt/ oft d' ongemete ne macht hem niet en kan verlossen/ oft doen het gene dat hy begeert. **Ten derden / bemerckt** met hoe grooten liefde den Heere hem selver eenen leptsmaag aanbiedt/ den genen die den wech der saligheyt wilst ingaen. **Ich** ben (seght hy) den wech/ de waerheyt/ en het leven / niet alleenlijcken om den wech te wijzen / maer oock om dat desen goeden ende barmhertighen Herder / op sijne schouderen soude dzaghen het dolende en kranck schaepken. **Ten vierden / hoe** wel den Heere van den mensche dooz seer veel sonden tot gramschap verweckt is / dat hy nochtang se boozgaende sonden niet ghedachtigh en is / so jaest als den mensch wederom komt om hem te volgen/ dat meer is / ghelijck hy in den verloren sonde heeft bewesen / dat hy hem omhjelst ende ontvindt/ ende aendoet het beste kleedt / &c. **Ten laetsten/**

Het betrouwen op God verlost den mensch van alle quaden. Psal. 49. Num. 20. Matth. 14.

Hebr. 5.

sten / dat hy hem vertoont voos het aenschijn des
 Daders in den hemel / om dat hy als eenen seer goe-
 den Advocaet voos ons soude sprekien / die altyts om
 sijne eerweerdighepdt verhoort wort.

G H E B E D T.

Rom. 7.

Sap. 9.

Pfal. 3.
Pfal. 117.

A&or. 17.

I. Cor. 12.
Pfal. 43.
Pfal. 117.

O Heere roept ghy my om dat ick u soude volgen ?
 aenghesien dat ghy ons een exempel hebt gegeven,
 en dat het eene groote glorie is, soo N. als door ootmoe-
 digheyt u mijnen Heere te volgen. Maer eylaes! mijnen
 Heere mijnen God, ick ben een onsaligh mensch: wie
 sal my verlossen van het lichaem deser doot? Ick hebbe
 wel geneughte met uwe wet na den inwendighen men-
 sche, maer ick sie een andere wet in mijne leden, wede-
 staende de wet mijnder herten, ende my gevangen ma-
 kende in de wet der sonden, die in mijne leden is. Siet,
 ick en doe niet het goet dat ick wille, maer ick doe het
 quaet dat ick niet en wille. Ick wille u volgen al waer
 ghy gaet, en loopen in de wet uwer geboden, ende uwe
 deughden nae volgen; maer beufelingen der beufelinge-
 gen, ydelheyt der werelt wederhouden my, ende dit lic-
 haem dat verdorven wort, beswaert de ziele, en d'aert-
 sche inwooninge druckt nederwaerts 't verstant 't welk
 veel peysfende is. Sy zijn vermenighvuldicht die my be-
 nauwen, en veel staen tegen my op; sy hebben my om-
 ringelt gelijk bien, sy zijn ontfteken gelijk vyer in de
 doornen, maer in uwen name sal ick over hun wreken.
 Ick ben gestooten ende omgeworpen om dat ick soude
 vallen, maer ghy Heere ontfanght my: want wat creatu-
 re en soude niet vergaen sonder u, in wien alle dingen
 leven, roeren, ende zijn? Hoe sal een onsterck mensche
 sonder u kunnen staen in de slibberachtigheyt van dit le-
 ven? Ick bidde u en laet my niet aenkomen dien voet-
 der hooveerdyen, dat ick op mijne kracht soude betrou-
 wen: want ick ben verskert dat ick niet en wete noch
 en vermach sonder u gestelt in 't midden der vyanden,
 in 't midden der golven ende ellenden. Heere ghy werkt
 alle dinghen in ons, ick en sal in mijnen boge niet ho-
 pen, ende mijn sweert en sal my niet saligh maecken,
 maer uwe rechte hant heeft kracht gedaen, de rechte
 handt des Heeren sal my verlossen, de rechte handt des
 Heeren.

Heeren heeft kracht gedaen : ghy zijt mijne sterckheyt en lof, en ghy zijt my geworden tot saligheyt. Komt en fiet alle die mijnen Heere vreesen, ende ick sal u vertellen hoe groote dingen hy mijne ziele gedaen heeft : alle vyanden ende volcken hebbē my, die eē ongewapent en arm kint ben, omringelt, en ick hebbe over hun gewroken in den name des Heeren. En wilt niet betrouwen op de Princen, op de kinderen der menschen, want den man en sal in sijne sterckheyt niet gesterckt worden; noch hy en heeft geen goet behagen in de beenen van den man. Vermaledijt is den mensche, die op eenen mensche betrouwt, en stelt het vleesch sijnen arm; want hy is mijn sterckheyt en lof, en hy is my geworden tot saligheyt. Den Heere is mijnen steen, ende mijn sterckte, ende mijnen Salighmaker, mijnen stercken Godt, ick sal op hem hopen, mijnen schildt, ende den hoorne mijnder saligheyt, mijnen verlosser ende mijne toevlucht, mijnen Salighmecaker. Ghy sult my verlossen van de boosheydt, ick sal den loffelijcken Heere aenroepen, ende ick sal saligh zijn van mijne vyanden. Dat den wijsen niet en gloriere in sijne wijsheyt; ende dat den stercken niet en gloriere in sijne sterckheyt; ende dat den rijcken niet en gloriere in sijnen rijckdom; maer dat den genen die glorieert, daer inne gloriere, dat hy u weet ende kent, ô Heere, want ghy zijt ons licht, ende ghy sult mijne duy sternisse verlichten.

Psal. 117.

Psal. 145.

Jerem. 17.

2.Reg. 22.

Practijcke om te verkrijghen betrouwen op Godt ende wantrouwen sijns selfs in alle Ghebedt ende faecke.

TEn eersten/bemerckt hoe dat u seer veel saken in verschepden dinghen qualijck gheluckt zijn / al docht u dat ghy u seer wel beraden hadt.

Ten tweeden/ en bestaet niet/dan met Godt ver-
soent zijnde/ende hem aengeroepen hebbende; want wy en vermogen niet sonder Gods gratie: Daerom eer ghy eenige gewichtige sake begint/hebt tē minsten berouwt van uwe sonden / ende aenroept Godt/ seggende: Godt merckt aen tot mijnder hulpen. Welck veersien de Guds-vaders eertijts dichtwijls

En aens
beert niet
en staet
van soude.

gebruycht hebben/ ghelijck **Cassianus** verhaelt.

Draeght
Gode op
den booz-
spoet uwer
saken/ ende
dancke
hem.

Ten **derden**/ bedanckt **God** van den goeden booz-
spoet uwer saken/ besoeckende (indien het u gelegen
is) het **H. Sacrament** des **Outaers**: ende en schrijft
u selven noyt pet toe/ maer **Gode** alleen/ ende be-
tuyghe dat oock met woorden. Want geijck de reli-
gieusen geschouwt hebben dese woorden: **Mijn** ende
Uwe; alsoo is 't haer oock seer nut niet sy-selven ep-
gen te maken / op dat dit woort soude geschieden:
Indien yemandt dient / dat die diene als upter
kracht/ die **Godt** geeft. **Indien** yemandt spreeckt/
die spreke als woorden **Gods**/ op dat in alle dingen
Godt mach ge-eert worden.

Verkiest
jaerlycks
eenen dagh
tot danck-
segginge.

Ten **vierden**/ schickt alle jaer eenen feest-dagh tot
dancksegginge booz de weldaden u in 't besonder ge-
geben.

Ten **vijsden**/ bedanckt **Godt** dagelijcx tweemaels
in 't ondersoek der conscientie/ oft ten minsten eens/
en aen-neeemt alle goet en quaet/ als van sijn handt.

Widt om
gratie alle
dage/ om
uwe wer-
ken te vol-
brengen.
Ontfangt
de welda-
den der
menschen
als van
de handt
Godts.

Ten **sesten**/ boozsiet al wat ghy doen moet 's moz-
gens oft 's abonts te boren / ende begeert booz elck
gratie met groote ootmoedighedte ende wantrou-
wen uwes selfs.

Ten **sebensten**/ en begeert geene weldaet van ee-
nen mensch / 't en zy dat ghy deselve te boren oot-
moedelijcken begeert hebt van **Godt** den geber van
alle dingen/ ende soo ghy pet van den menschen ber-
krijght/ rekent het als oft ghy 't van **Godt** verkre-
gen had; want de menschen zijn maer uptrepckers/
Godt is den **Heere**/ sonder welchen sy die niet en
konnen uptrepcken/ al waer't dat sy dat seer bekeer-
den; noch sy en konnen het niet wepgeren/ als 't sijn-
ne **Goddelijcke** goedthedyt beliest.

Het is
goet op
sijn eygen
wijsheydt
niet re-
staen.

Ten **achten**/ daer-en-boven is het goet tot wan-
trouwen van sijn selven / in sijne eygen sake / niet te
steunen op sijne eygene boozsienigheyt / maer op de
boozsienigheyt **Gods**/ en daer-en-boven ootmoede-
lijck van andere raet en hulpe begeere. Boozwaer het
is een teeken van groote hoochmoedighed en be-
trouwen sijns selfs/ indien yemant meynt dat hy al-
leen wijs is/ kan niemant raet en eyscht/ oft maer
alle-

alleenelijck met den monde / ende daer toe neme eenen die eer sijn saken soude prijsen dan stieren. Ende het is seker dat eenen mensch die sy-selben mistrouwt ende op God betrouwt / dat desen oock meer betrouwt op de vernustheyt / boozsichtigheyt ende goetheyt van een ander / dan op de sijne. Dit maect dat dese menschen bereet zijn tot den wille van hunne Obersten ; dat sy niet en wepgeren te doen / ende niet en versoecken / aengesien sy hun selben mistrouwen.

Ten negensten / dit is een teken ende practijcke van sijn wantrouwen / noyt te seggen : Ick sal het doen ; Ick heb het gedaen ; Ick belove / oft met versekeringe. Ick sal maechen dat het gedaen sal zijn ; maer op dese maniere : ick sal dit doen met Godts gratie ende hulpe. Ick sal het doen / indien Godt my sal helpen ; ende met eenen sijn hert tot God heffen / ende hulpe begeeren.

Schiet-Gebedekens.

- Z**ijt mijnen hulper , en verlaet my niet , noch en ver- P^{sal.} 26.
smaedt my niet Godt mijnen Salighmaker.
- Het is goet den Heere te belijden , ende lof te singhen u- P^{sal.} 91.
wen name Alderhooghsten.
- Ick sal u alle daghen belijden , ende ick sal uwen name P^{sal.} 144.
loven in de eeuwe , ende de eeuwe der eeuwen.
- U moeten Heere belijden alle uwe wercken , ende uwe Ibidem.
Heyligen moeten u gebenedijden.
- Want door u sal ick verloft worden van de bekoringhe , P^{sal.} 17.
ende door mijnen Godt sal ick door den muer gaen ,

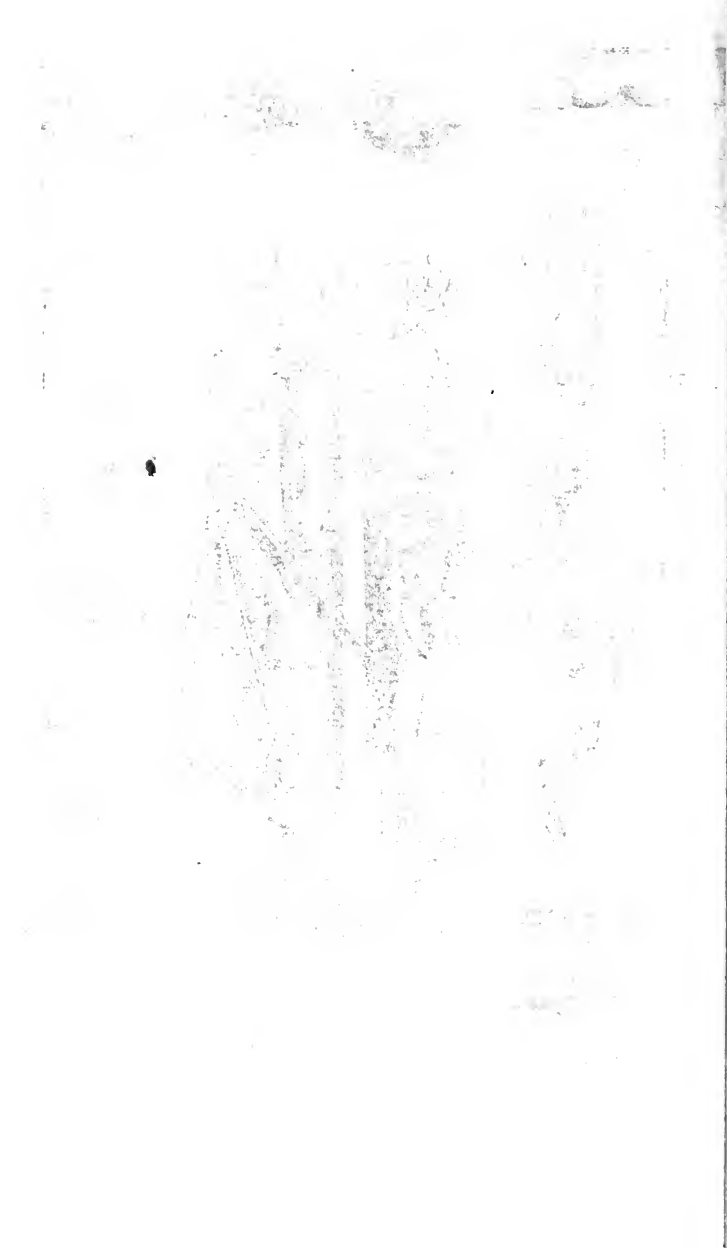
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X I I I . B E E L D T .

Bemerckt ende weeght de deught teghen de sonde/ ende overlegt de natuere van beyde.

Wilt ghy u meer tot de [A] deught verwecken? Siet hoe veel gewichtiger dat sy is dan de [B] sonde, ende geheel de wereldt. De deught belooft ende toont u lof ende prijs: de sonde slavernye en strafingen (want die de sonde doet, is een slave der sonde.) De deught geneest ende versterckt de krachten der zielen; de sonde quetst en vernielt met dryderhade schichten, gelijk zijn de dry ongevallen des werelts. Bemerckt [C] d'oorfaken van beyde, ende omhelst d'oorfaken van de deught, schouwt die van de sonde. [D] Alle deught, gelijk het blijkt in [E] d'armoede met S. Franciscus, maect onbelemmert, en voordert u door den rechten wegh tot [F] de saligheyt: maer [G] de sonde treckt af van den wegh der saligheyt, soo oock de [H] werelt, ende hare, ende der rijckdommen liefde leyt door omwegen, en beswaert ten minsten den genen die opklimmende is, ende maect eenen seer traghden voortganck. Wat dan? neemt dit eerst voor u in alle beradinge, tot wat [I] leynde ghy geschapen zijt, alsoo dat u tot het selve de deught, ende 't gene dat deughdelijk is, alleen kan leyden ende voorderen.

*Oruchten
van de
deught.
Schaden
der sonde.*

HET XXVII. CAPITTEL.

Van den eersten middel om de meditatie ende hare begeerten te vermeerderen: oft meditatie van het waerden der deught ende sonde, ende verkiefinge der selver.

HET I. point. **B**emerckt eerst hoe dat den Heere alle dingen in gewichte / getal ende mate geschapen heeft / ende hoe verre de hemelsche dingen de aertsche in groothed / weerdighepd ende prijs te boben gaen. Ende waerom dat? Dit is soo wel tot sijnder glorien / als om dat den mensch / die dagelijcks den hemel aensiet / ende sijne schoonhepd / sijne grootte ende bevel ober dese aertsche dingen / tot den selben niet alleen het hooft / maer oock sijn herte altydts soude ophessen / ende stellen de geestelijcke ende eeuwighe dingen booz de verganckelijcke. Ten tweeden / hoe waerachtigh is dese spreuke van David: Nochtans de kinderen der menschen sijn ydel / de kinderen der menschen sijn leugenachtigh in de wage / om dat sy in ydelhepd malkanderen souden bedriegen: maer hoe seer dat dit Gode mishaeght / leert Salomon / seggende: Gewicht ende gewicht / mate ende mate / alle beyde is verfoepelijck by Godt. Och met wat een valsch ghewicht worden de hemelsche dingen gewaerdeert / ende hoe groot worden de aertsche dingen geacht! Siet hoe kleyn ende verwozpen dat geacht wordt van de kinderen deser wereldt / de materie der deught / te weten / straffe dinghen / serpente / dozst / hitte / koude / lydinge van armoede ende ongelijck (die den saligen P. Ignatius seght dat seer moeten geacht worden van de sijne / ende van grooten gewichte sijn in 't aensicht van onsen Schepper ende Heere) ende ter contrarie / siet hoe groot sy achten / eere / wellusten / edeldom / sterckhepd / rijckdom / &c. ja eenen penninck / een woort / want sy dicke wijlsom d'een ofte om d'ander eeuwelijcken verliesen / leben ende ziele: ende ghelijck de kinderen om de bobelen ende buplighepd kijben / ende verachtend' eeuwighe

Sap. 11.
Alle dingen
sijn in sijne
volmaecthepd
hepd geschapen.

Psal. 61.
De menschen der
werelt en
kennen den
prijs niet
van de
deught.
Prov. 20.

dingen ende waerachtighe deught : hierom worden de bierscharen oberballen dooz de menichte van de processen ; ende eplaes de na-voiginge der deught is seer seltsaem. Tanderden/ waer upt dit geschiet: ende ghy sult bevinden dat het daerom is/ dat sy niet aen en sien het eynde van hunne schepplinge/ maer alleen de tegeewoordige dingen : want indien sy op 't selve achteden/ sy en souden anders niet achten dan dat tot dit eynde kan boozderen : gelijk den siecken den medecijn-meester ende medecijnen beelacht / om datse profijtelyck zijn tot sijne gesonthept/ ende den soldaet de wapenen/ende allen werck-man sijn gereetschap. Besiet oft ghy oock met de gemeynedolinge bebangen/dan oft ghy beter beraden zyt/ hebbende goet opsicht op uwe salighepdt/ ende daelt tot uwe gebreken in't besonder / ende tot de deughten die ghy begeert.

Het 2. point. Bemerckt dat niemant dese saecten beter en kan bemercken / dan de gene die van de selve niet bedrogen en worden dooz haren schijn / ende die de weerde der selver seer wel weten. Siet dan / hoe grootelijcks dat Godt de deughdelijcke dingen geacht heeft / soo wel om dat hy de tijdelijcke goederen geeft aen boose menschen / als om dat hy aen sijne kinderen geeft de deught ; maer alder-meest/ dooz dien hy sijnen Sone op de wereltd heeft ghesonden / om dat hy ons soude leeren de wereltd versmaden / ende de deught in weerden te hebben. Ten tweeden / hoe grootelijcks dat d' Engelen die achten / die ons tot de selve altydts vermanen. Tanderden / wat hier de dupbelen af houden / die ons eeuwelijcken daer af soecken te trecken/ dooz vemen onblusschelijcken haet / ende geben alle dingen hunne knechten ende slaven/ om die van de deught te brenghen / sy en vreesen niet / sy en worden nergens mede bedwonghen / dan alleenlijcken met de deught : want (ghelijck Job seght) daer en is geene macht by de selve te ghelijcken. Ten vierden / in hoe grooten eere by de Heydenen/ oock die boos waren / de versierde ende schijnelijcke deught is gheweest ; ende hoe sy die vereert hebben/

De menschen en aensien het eynde niet.

Hoe groot dat de deught van Godt geacht is.

Den dupbel wordt alleen van de deught overwonnen.

Job 41.

De Heydenen achten oock groot hunne schijnelijcke deught.

ben / alleenelijck verlicht sijnde met het licht der na-
 tueren: wat eere sy oock doen hunne clupsenaers en-
 de pziesters die sy hebben / die eene groote boossheydt
 bedecken met den ydelen schijn der deught. Ten
 bysden / bemerk dat wat de deught in haer selven
 is / te weten / eene goede gesteltenisse der zielen / dooz
 de welke men wel leeft / die niemant qualijck en
 gebuycht / ende die God in ons / sonder ons werckt.
 Siet haer gewapent / want sy 't al verwint ; sy en
 kan niet gewont worden / ende sy maecht hare be-
 minners haer gelijk / begiftse met oberhant ende
 met de kroone ; sy gaet hooge dingen te boven / ende
 sy gaet met eenen bliegenden ganck ende bleugelen
 na de hemelsche dingen. Besiet aen alle hare schoon-
 heydt. Doozwaer (seght Lactantius in sijne onder-
 wijfinge) niet en kan daer schoonder dan de deught /
 niet weerdiger als de wijssheydt gebonden worden.
 Van dese seght Plato aldus : Indien sy konde met
 oogen aengesien worden / sy soude eene groote liefde
 tot haer verwecken. Clemens Alexandrinus seght:
 De schoonheyt vertoont haer alleenelijck in de ziele /
 ende daerom is desen alleen oprechtelijck schoon /
 goet ende eerbaer / die met de deught begaeft is / en-
 de dat wordt alleenelijck booz goet gehouden / dat
 schoon ende eerbaer is. Maer de deught alleen die
 vertoont haer oft dooz een schoon lichaem / oft dooz
 eene minnelijcke gedaente van matigheyt ende ma-
 nierlijckheyt.

Het 3. point. Ten eersten / bemerk dat de sonde
 is / te weten / een monster dat de ziele mismaecht en-
 de leelijck maecht / besmet / verduyct met veel sieck-
 ten / ende wont met d'z pijlen / te weten / in de ge-
 dachten / verstant ende wille / gelijk het blijkt
 in de hoosbeerdpe / gierigheyt / gramschap / onkuyf-
 heyt / &c. pepst dan dat ghy aensiet eenen mensche
 u bekent / die met dit gebreck van sonde ghequelt
 is / ende dat ghy met eenen siet sijne gepeysen / bon-
 nisse ende woorden / &c. oft pepst op d' alder-
 schoonste ende wijste Engelen / ende wat in hun de sonde
 gedaen heeft. Ten tweeden / ondersoek der men-
 schen tijdelijcke goeden oft weelden / indien daer

Beschij-
 ninge van
 de deught.
 D. Thom. I.
 2. q. 55. a. 4.
 in 1. arg.

Lactant.
 112.
 In tit.
 De schoon-
 heyt der
 deught.
 Plato.
 Clemens
 Alexand. in
 Pedagog.

De sonde
 is een mon-
 ster.

eenige zijn/ t'samen met geheel de wereld / ende dat die gheensins by de deught en konnen gheweghen oft vergheliken worden. Ten derden/ hoe groot dat is de byzheyt der deughden / hoe groot de slavernije der sonde : want hoe grooten slave is den eergierighen/ goetd-gierighen / gulfigen ende onkuyffschen mensche/ende hoe herde wetten hebben sy? want hoe wel dat men tot hun spreekt van de ziele / van den naem en faem / ja oock van het eeuwich leben / sy seggen: Ick en kan my niet onthouden van de sonde daer ick aen verbonden ben. Ten vierden / hoe seer dat Godt/die het onepndelijck goetd is/haet de sonde die een onepndelijck quaedt is. Ten vyfden/ hoe dat de sonde de ziele berooft van alle gheestelijcke goederen/van Gods byzentschap/van de gaben des H. Gheests / van de byzucht der goeder wercken/ en doet de namen upt den boeck des lebens.

Ghebedt tot d' eeuwige Wijsheydt, om met de werelt niet te dolen in de waerderinghe der deught,

O Alderfoetsten Jesu, doen ghy u noch geweerdighde pelgrim te zijn op dese werelt, doen riep tot u den blinden staende by den weg: Jesus Sone van David ontfermt u mijnder, ende hy en begheerde niet anders dan te sien dit kort ende onstantvastigh licht, dat den nacht dagelijcks wegh neemt, ende de veranderinge wisselt: maer ghy door uwe groote goedertierenheydt, hebt hem ghegheven dat hy oock soude sien u de Sonne der rechtveerdigheydt, een licht dat noyt op en houdt, een licht des waerachtighen geloofs. Dit licht begeere ick ootmoedelijck van u, ô eeuwige Wijsheydt, op dat ick u mach beminnen, en vinden de gave des verstants: Want den mensche en kent hare weerde niet; noch sy en wort hier niet gevonden op der aerden van de vleeschelijcke menschen, die gemackelijck leven. Den afgrondt heeft gheseydt: Sy en is in my niet, want de boose van de werelt en vinden die niet. En de zee deser werelt spreekt: Sy en is by my niet. O eeuwige Wijsheydt, ghy zijt verborgen voor de oogen van alle die leven, ende ghy zijt ver-

Slavernije der sonde,

Lucas 18.

Het licht der ziele,

ver-

verholen aen de wijfen deser werelt. Want wie waerdeert de deught? een yegelijck soeckt sy selven, ende al wat dese werelt aengaet; hierom sweetmen en looptmen, maer om de deught ende't rijck der hemelen en soudemen bykans niet eenen voet versetten. De deught ende uwe gheboden worden ghehangen in eene ongherechte weeghschale, want de goederen deser werelt ende de sonde zijn gewoon veel meer te wegen: de deught ende uwe onbevleete wet die de zielen bekeert, die wort veracht. Siet de sonde wondt doodelijck onse zielen, ende sy wort bemint, sy verblint het verstant, ende sy wort aenghenomen, sy versteent den wille, en sy wort gefocht, sy maect de memorie vuyl, en sy wort neerstelijck begheert. Sy treckt ons van u dewelcke zijt den wegh der saligheyt; maer de deught maect ons goet en salig. Ende de kinderen der menschen ydel en leugenachtig, die worden bedroghen ende sy bedrieghen een ander: daer en is niemant die dit ter herten neemt ende overpeyst: Allegader, seyde den Apostel, zijn sy afgeweken, want sy zijn meest al onnut geworden, ende daer en is bykans niemant die goet doet. Och hoe grooten verblintheydt overvalt ons ellendighe! want ghy, o Sonne der rechtveerdigheyt, verschijnt ons, om dat wy dit ende d'ydelheyt der werelt souden sien, ende dat wy d'oorfaken der sonde souden schouwen, ende de wonden der selver mijden, ende siet wy vallen in't midden der vyanden, als oft wy niet en wisten, hoe dat de sonde der gulfigheyt ghewont heeft onsen vader Adam, ende het sweert der hooverdye d'Engelen nederwaerts geworpen, die sy met Lucifer gemaect heeft, de leelijckste, quaetste, wreetste vande suyverste geesten. Maer dit is d'uytsinnigheyt ende onwijsheyt der kinderen van Adam o mijnen Verlosser. Daer worden noch hooghe faken ghehoopt ende ghehaect, ende het lust hun noch dese N. sonde te dienen. Ick hebbe oock ghedoolt Heere, gelijk een verloren schaep, ick bidde u soeckt uwen knecht, want ick en hebbe uwe geboden niet vergheten, ende leyt my op den rechten voetpadt, verleent my dat ick d'oorfaken mach schouwen, ende keert af met uwe seer goedertieren handt, dat ick noyt en kome in bekoringhe. Amen.

Dalsche
Inegh-
schael der
wereldt.

Psal. 118.

Practijcke om de deught ende sonde te weghe-
nae hare verdiensten.

Onderfoec
sijn selvs
met een re-
gister sijn
der gebze-
ken.

TEn eersten / sy selven ernstelijck bemercken / en
ondersoecken wat quade gewoonten ende gebze-
ken datter in de ziele en in 't lichaem zijn / en een re-
gister van deselve maken / ende onder soecken hier op
het bonnisse van een ander.

Ten tweeden / dit register somwijlen ten minsten
eens ter maendt ober-loopen / ende sien de boozde-
ringe ende berachteringe.

Ten derden / verhalen yemandt oft sijnen vziendt
oft biecht-vader het getal der gebzecken / 't welck
den salighen P. Ignatius booz seer profijtelijck
heeft gebonden.

Bemerc-
kinge van
de oorsake
der deugde
ende der
sonden.

Ten vierden / sonderlinge in de sonden en deugh-
den bemercken / welke d'oozsaecten der selver zijn /
op dat ghy d'eene sout mogen schouwen / ende d'an-
dere aen-nemen.

Ten vijften / sy selven dickwijls beschjaemt ma-
ken / dat ghy geene meerdere neersticheyt en doet om
Godtvuchtigh te wesen / dat ghy siet / dat soo veel
boose menschen / dieben ende moozdenaers / soo veel
onghemacks lijden om hare boosheyt te doen : jae
oock alle wereltsche menschen / om dat sy hunne be-
geerten souden volbrengen.

Ten sesten / bemerckt hebbende de sonden van u
boozleden leven / en den arbeydt gedaen booz de we-
relt / in 't berdzagen van hare wetten ; soo ordineert
yet desgelijcks om de deught te verwerben.

De bon-
nissen der
menschen
en moeren
onse Gods
vuchtig-
heit niet
verstoort.

Ten sebensten / noyt verlaten de deught en Godt-
vuchtige gewoonten om den wille oft bonnisse der
menschen oft om eenige tijdelijcke saeckie ; want dit
sonde deselve seer kleyn achtende zijn / ende booz de-
selve te stellen eene seer ydele sake / maer stantvaste-
lijck verbolgen de dingen / die eens goet ghebonden
ende geordineert zijn geweest.

Schiet-Gebedkens.

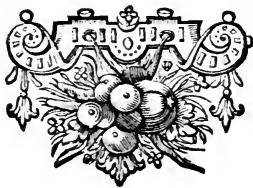
Verlicht Heere mijne oogen, dat ick tot geenen tijde Pfal. 12.
en ontslapen in de doot, op dat mijnen vyant noyt
en segge: Ick hebbe hem verwonnen.

Geeft my verstant, ende ick sal uwe wet onderfoecken, Pfal. 118.
ende ick sal die bewaren in geheel mijn herte.

Ick hebbe de boosheyt gehaet ende verfoeyt, maer uwe Ibidem.
wet heb ick bemint.

Hoe hebbe ick Heere uwe wet bemint, 't is mijn over- Ibid.
peysen geheel den dagh.

Hoe soet zijn uwe uyt-spraken voor mijne keele, boven Ibid.
honich voor mijnen mondt.

A E N -

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X I V . B E E L D T .

**Men fiet wat raedt dat ghy soudt gheben aen
eenen bziendt/ van de deught hem berabende /
ende met wat gelijckenisse ghy hem hier
toe soudt berwecken.**

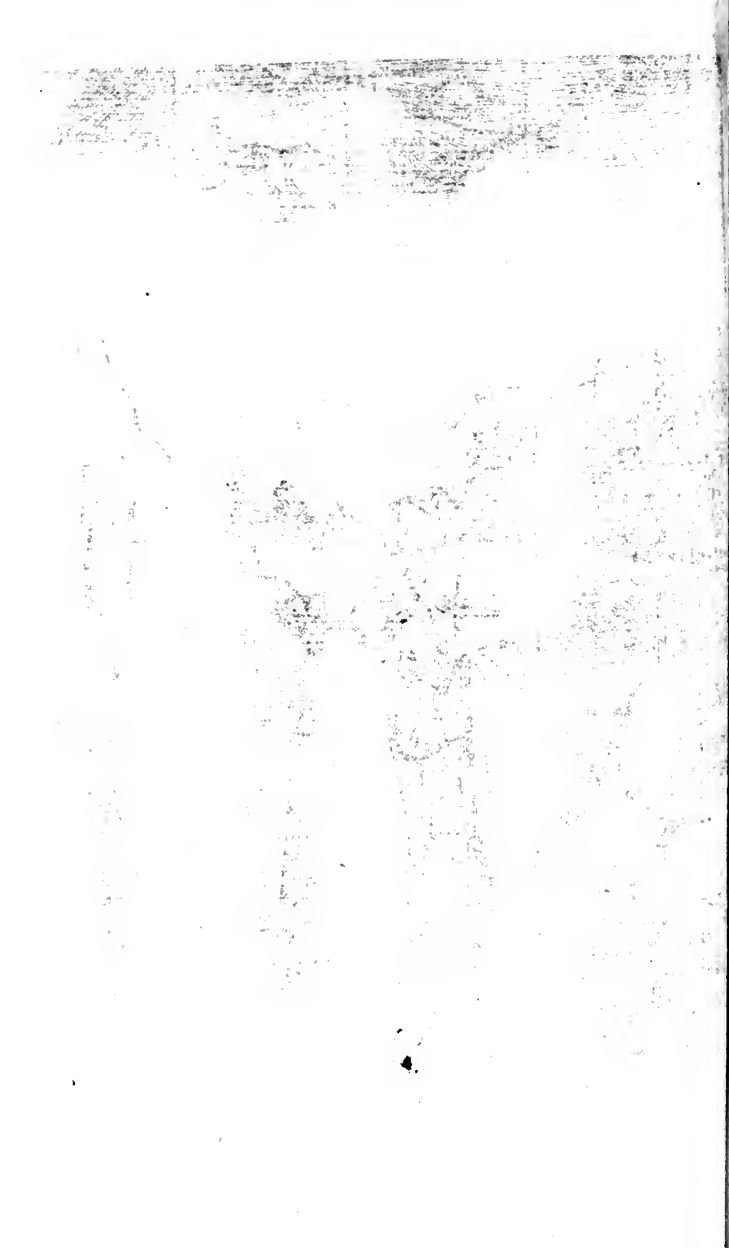
IS't dat ghy twijfelt ende dat ghy u her-
te noch ghereeder wilt maecken tot de
deught , soo fiet wat ghy in de teghen-
woordigheydt Godts uwen oprechten
[A] vriendt soudt raden , ende doet dat
voor u selver; indien [B] de sonde u weder-
houdt , ende meest [C] de quade gewoon-
te ; so breeckt die af , want anders dese als
een nootfakelickheydt maeckt eene kete-
ne, en van eenen draet beginnende maeckt
sy eenen kabel. Voorts gelijk ons Matth.
10. door het serpent ende duyve te ken-
nen ghegeven wordt , soo volght [D] een-
voudighlick ende voorsichtelijck op den
rechten wegh den [E] goeden Engel uwen
leydts-man , ende den raedt van Christus ;
neemt wel waer [F] d'occasie der deught.
Bepeyft eenige gelijckenisse oft onghelijc-
kenisse , om u de [G] deught voor te stel-
len ; want dit heeft ons de [H] Heere Jesus
geleert , met de parabelen van den [I] her-
der , den [K] zaeyer , den [L] wijngaerdt ,
ende den [M] verloren sone.

*De quade
gewoonte
moet ge-
broken
worden
eerste sterck
worde.*

A

14

HET XXVIII. CAPITTEL.

Van den tweeden middel om te vermeerderen de meditatie ende hare begheerten (te weten) om met sulcken grooten voorfichtigheydt de deught te verkiesen, als wel de kinderen der wereltdt wereltdtsche saeckendoen.

Voor-stellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt: 't berey-
dende gebedt/ als boren.

Het I. point. **B**emerckt hoe boozsienigh dat de kinderen deser wereltdt zijn in hunne handelingsen; in rijckdommen / welluste / oft eere te verkrijgen; hoe neerstigh om t'ondersoecken goeden raedt; hoe bereydt ende onbermoet / om te volbrzenghen / dat sy sien hun profijt te zijn / hun en verbaren noch perijckelen der Zee / oft moordenaren / noch geduertigen arbeydt / noch ongelucken van andere. Vergelijckt dese met de neerstigheyt / die de kinderen des lichts doen om hunne saligheyt te boozderen / ende neemt booz u in eene soo gewichtige sake / als is uwe saligheyt / u te beraden met d'alderboozsichtighste ende wijsste: noch en laet niet toe / dat Godt ober u synen knecht niet rechte soude mogen klagen / segghende: **W**ie isser blind dan mijnen knecht / oft wie isser doof / dan den genen / aen den welken ick boden hebbe gesonden? Ende aengesien dat niemandt en kan weten wat in den mensche is / dan den geest des menschen / die in den mensche is / soo moetmen booz al te rade gaen de rechte reden / onbedozen booz eenige genegentheyt / ende men moet weten / dat 'et selve alsdan genoegelijck gheschiedt / soo wanneer wy onse sake / als oft sy eenen brzenden aenging / ons selven booz oogen leggen ende ondersoecken / ghelijck den **P**ropheet **N**athanaen den **K**oninck **D**avid fraep booz ooghen heeft ghehouden de leelijckheyt van sijne sonden: ende ghelijck de brzouwe van **C**hecuā hem wijs gemaecht heeft dat hy **A**bsalon in gratie soude ontfangen. **S**iet dan uwe verkeeringe / u leven / oft ten deel van 't selve / niet met uwe (om soo te seggen) maer met eens anders ooghe / ondersoekt oft ghy dat in een ander soudt booz goet houden / hoe ghy hem

Doozsie-
nigheyt
der men-
schen in
wereltdts-
che saken.

Isaie 42.

1. Cor. 2.
Maer moet
hem sijne
saken be-
raden als
oft sy eenē
brzenden
aengingent.

2. Reg. 12.

2. Reg. 14.

hem in dit oft dat soudt raden / ende wat wegh ghy hem sout wijfen / neemt ghy den selben als sekerder ende bequamer tot de deught ende salighepdt. Ten laetsten / bemerket hoe groot en hoe bitter dese verwijtinge met recht in 't oozdeel sal wesen / alffer sal bewesen worden / dat den genen / die den weg aen andere heeft ghewesen / ende andere dooz geleert hepdt heeft boozgegaen / nochtans selbe gedooit heeft / ende in dupsternissen geballen is. Want eenen knecht / die den wille van synen Heere weet / sal met veel slaghen geslagen worden / ende die de wet weet ende niet en doet / 't is booz hem sonde.

Luc. 12.

Iacob. 4.

Schade
der quade
gewoonte.

Het 2. point. Bemerket dat ons niet se seer af en treckt om goede raden t' aenbeerden / dan een verouderde gewoonte: want hoe veel bermaningen sijnder van noode / om dat yemant eene quade genegentheyt soude af-leggen? De beenderen van den mensch (seggt Job) worden verbult met de gebzeké sijnder jonckheyt / ende sullen met hem in 't stoffe slapen. Het segghen dat den Wijse-man is: Den jonghelinck naer synen wegh die hy hem gewent / en sal van dien niet wijcken als hy out gheworden sal zijn. Welck soo waerachtigh is / dat Jeremias 't selbe willende upt drucken ghesepdt heeft: Indien eenen Moriaen kan veranderen sijn vel / of den Lappaert sijne verschedentheden; soo sult ghy oock goet kunnen doen / naer dat ghy quaet geleert hebt. Want de gewoonte is ghelijck eene tweede nature / ende gelijk eene ketene daer den mensche mede ghebonden wordt / ghelijck den hepligen Augustinus ghesepdt heeft: Ick was (sepdt hy) ghebonden niet met vzeemt pfer / maer met mijnen pferen wille / den bypandt hadde mijnen wille / ende hadde my van den selben eene ketene ghemaect / ende hy hadde my ghebonden; want dooz den quaden wille is boozts-ghetomen de welluste / ende als men de welluste dient / soo groept daer upt eene gewoonte / ende als men de gewoonte niet en weder-staet / soo komt daer af eene noodtsahelijckhepdt. Waerom als ghy by u selben overleght van de deught te volghen / ende de sonde te schouwen / soo weet dat ghy u hier booz seer moet wach-

Iob 20.

Prov. 22.

Ierem. 13.

Aug. lib. 8.
Conf. c. 5.

wach-

wachten dat ghy aen de boosheyt geenen tijt en geeft om te verouderen / ende dat ghy van den eenen trap niet en valt in eenen argeren / gelijk den heyligen Apostel Petrus / als hy eerst Christus hadde gheloochtent ; ten tweeden met eenen eedt hem heeft verfaect / en ten derden oock verbloecht. Lazarus vier dagen doodt zijnde / en konde niet verwecht worden dan met tranen en roepen / het welck een gelijckenisse is van eenen sondaer / die dooz het gebzuyck der sonden is begraven / ghebonden / bedeckt / stinckende gemaect / en ghesloten onder eenen grooten steen / te weten / onder de quade ghewoonte.

Matth. 26.

Ioan. 11.

Het 3. point. Bemerkt dat alle 'rgene / dat in de werelt is / geschapen is van de milde hant des Heeren / so wel tot onsen gebzuycke / als oock tot onser leeringe en onderwijfinge. Daerom seyde den saligen P. Ignatius / datter by naer niet geboegelijcker en was tot een gheestelijck leven / dan de handelinghe oft gemeynschap met Godt almachtig / die eene deugt oft Godtbyzuchtige genegentheyt is / dooz de welke wyupt de geschapen dingen trecken 't gene dat tot ons geestelijck profijt kan helpen / en dat onse herten en begeertē kan opheffen tot hemelsche dingen om de memorie byzuchtbaer te maken van Godtbyzuchtige gepypsen en gelijckenissen / en den wille met die als met sackelen t'ontsteken. En siet hoe ghy deseibe tot noch toe ghebzuyckt hebt / te weten / oft ghy dit ghedaen hebt gelijck eenen wijfen Sone Gods / oft gelijck een peerdt en muyl / in de welke gheen verstandt en is. Want dooz sodanige bemerkinge komen den mensche verscheyden gelijckenissen te boren ; soo dat wy dooz eenig sienelijck dinck klimmen tot d'onfienelijcke ; gelijk als wy dooz de schoonheyt van 't gene dat wy sien / bemercken als dooz eenen voetspaj de Godlijcke schoonheyt / oft als wy dooz onfienelijcke geschapen dingen / gelijk is onse ziele / opstaen om te beschouwen den onfienelijcken God / oft ten laetsten dooz sienelijcke dingen ons porren om andere sienelijcke te beschouwen / gelijk ons dit de Goddelijcke wijfheyt dooz gelijckeweisse ende parabelen heeft bewesen. Gheluckigh (seght Richardus) zyn sp / aen wien

Handelinghe met Godt dooz aenschouwinge der creaturen.

Psalm 31.

Richard.
tra&t. 3. de
Exterm.
mali.

in eene leere berandert/ dat booz andere plach te zijn tot eenen bal. Hierom wilt ghy u selven tot de deugt verweken ende hebben eene oberbloedighe materie van meditatie ende ghepeynsen? aensiet dese siene-lijcke werelt/ ende verwondert u van hare schoonheyt ende verscheydenheyt/ ende bemerkte hoe de creaturen haer hebben tot haren Schepper. Ten eersten/ naer het seggen van Trismegistus: Sy zijn gelijk eenen spiegel der Goddelijcker dingen/ ende eenen boeck vol Goddelijckheyt/ spreekende in onse ooren sijne macht/ sijne wijsheyt/ ende goetheyt/ en lobende hem hier af. Ten tweeden/ siet hoe sy hem allegader gehoorzaem zijn. Ten derden/ hoe sy u al te samen dienen/ ende u onderwijsen/ indien ghy't wel wilt aenmercken. Waerom den Wijsen-man sepdt: Gaet o luyert tot de miere: Ende de Wijsheyt selve: Zijt boozsichtig gelijk serpente ende simpel gelijk dupben. Ten vierden/ hoe sy allegader arbeiden/ soo om haer selven te behouden/ als oock den meestendeel om naer hare gesteltenisse te wassen ende volmaect te worden/ ende dit al tot onse onderwijfinge/ op dat wy insgelijckis boozts souden gaen in den wech des Heeren/ ende vandaghe te daghe wassen/ ende behouden dat wy berekregen hebben.

Trismegif.
De crea-
turen zijn
als eenen
spiegel en
als eenen
boek van
Goddelijc-
ke saken.

Prov. 6.
Matth. 10.

G H E B E D T.

EYlaes! ô eeuwigh licht, minnelijcke waerheyt Iesu Christe, Wijsheyt des Vaders, Engel van den grooten raet, met hoe dicke duyfsterne zijn wy omringelt! Verlicht de gene, die sitten in de duyfsterne ende in de schaduwe des doots, om te bestieren onse voeten in den wech des waerheys en vreeds. Wy sien ander lieden gebreken en schaden, en wy en achten d'onse niet; in die zijn wy scherp-siende, en in d'onse blindt. O hoe veel voorfichtigher zijn de kinderen van dese werelt in haer gheslachte dan de kinderen des lichts? Want wy raden onse vrienden N. dese oft die saken, als beter sijnde, te weten, dat den wech tot de eeuwichheyt niet wederkeerlijck en is, dat den dach, ure, oogenblick der doot onseker is, dat wy moeten leven als oft wy dese ure souden sterven.

Luc. 1.

Luc. 16.
Wy zijn in
onse eegen
sake blind/
ende claer-
siende in't
gene dat
andere
aengaet.

Wy

Wy hebben eene walge van ander lieden gebreken, ende wy zijn gereet om die te berispen, maer ons ſelven ſme- Luc 4
ken wy, ſoeckende onſchuldige in de ſonden. En ſoud
ghy met recht niet mogen ſeggen: Medecijnmeester ge-
neeft u ſelven, aengeſien wy andere goeden raet geven,
ende ſelve den quaden volghen. O wat ſtraffen oordeel Luc. 12.
is daer voor den knecht, die weet den wille van ſijnen
Heere, ende dien niet en doet? voorwaer hy ſal met veel
geeffelen geſlagen worden. Heere en gaet met uwen
knecht in geen oordeel, maer doet my na u woort in 't
goede, op dat ik 't ſelve mach volgen, dat ick andere sou-
de raden in den ſtaet des levens, in verkieſinge der deug-
den, in verachtinge der ydelheden ende uytroeyinge der
gebreken, op dat ik niet bedwongen en worde te hooren
dit woort: Ghy die een ander leert, en leert ghy u ſelven Rom. 2.
niet? die dit of dat N. eenen anderen predickt, verſuymt
ghy dat ſelver? die quaet voor ſy ſelver is, hoe kan hy Eccl. 14.
goet voor een ander weſen? Verleent my dan o eeuwige
Wijsheyt, dat ick mijne wegen alſoo mach beſtieren, ge-
lijck ick die aen eenen anderen ſoude wiſſen: dat ick al-
ſoo aſſtant mach doen van 't quaet gelijk ick dat een an-
der ſoude raden, dat ick alſoo het beſte mach verkieſen,
gelijck ick dat mijnen beſten vrient ſoude voorhouden.
En wat iſſer, dat my wederhout, die het beſte ſie en voor
goet houde? Eylaes mijnen Heere, mijnen verloſſer van
mijne toornige vyanden, het is alleenlijck de quade ge-
woonte, eene ſware en ſchadelijcke ketene, die niet lich-
telijck en kan ontdaen oft gebroken worden, 't en zy dat
ghy te hulpe komt o Heere der krachten. Ik ſal opſtaen,
ick ſal opſtaen, ende Heere ick ſal u door uwe gratie vol-
gen. Ick en ſal niet vertoeven, op dat de gewoonte niet en
veroudere, ick en ſal niet verbeyden om tot u te komen
ende de deught te volgen; want ick beminne u uyt ge-
heel mijn herte, o licht mijnder oogen, mijnen eenigen
toevlucht. Ontbint de t'ſamen-bindingen der godde-
loosheyt, ontbint de banden, die wederhouden de genen,
die door u bloet vry gemaect is. Geeft my vederen als
van eene duyve: op dat ik mach vliegen ende ruſten: ver-
heft my boven de hooghe der aerden, op dat het net te
vergeefs voor mijne oogen geſpreyt worde; op dat ick
mach ſien de wercken uwer handen, ende leeren, waer

Bern. ſerm.
de 7. verbiſ
Dominj.

voorsichtigheyt, waer deugt, waer verstant, waer lanck
leven, ende kost, waer het licht der oogen ende vrede is.

Practijcke van de voorsichtigheyt.

Maniere
om van
uytwendi-
ge dingen
tot Godt
te komen.

TEn eersten / wandelende lancks de straten ende
veldē neemt waer de vernustheyt der menschen/
die een pegelijck oeffent in 't sijne / ende neemt daer
uyt eenige geestelijcke bzucht.

Ten tweeden / gewent u 't selve te doen uyt alle
creaturesn.

Ten derden / neemt also oorzaak van Godbzuch-
tige houtinge / ende ondersoekt (om den tijt niet ge-
noeghte ober te brengen) wat geestelijcke dingen uyt
d'een ende d'ander konnen genomen worden.

Ten vierden / daer konnen oock namentlijck by
ghebrucht worden de gesteltenissen van de dingen /
daer Christus ende de Maget Maria by geleecken
worden in de Schysiture / gelijk van 't schip / boom /
sonne / licht.

Ten vyfden / ondersoekt wat quade gewoonten
dat ghy hebt / ende arbejdt die te verwinnen. Ick
meyne datter geene meerdere voorzichtighejdt en
is / aengesien datter lichtelijker eene goede gewoon-
te dooz den tijdt ende gebzuyck ghelegen wordt als
eene seer quade.

Ten sessten / gelijk de glerige met alle dingen soec-
ken profijt te doen / so gewent ghy u oock: ende 't zy
dat u geluck oft ongeluck toekomt / siet in alles booz
u / op dat u herte van sijnen staet niet verwozpen en
wozde / ende boeght ulwen wille na den wille Gods.

Ten sebensten / gelijk de hinderen des wereltds
aenhangen met eergierigheyt de groote Heeren / al-
soo ghy een boester - kind der deught neemt waer
de bzienden ende oeffenaers der selver / ende veran-
dert met deselve soo seer als 't doenlijck is.

Ten achtsten. Bemercht wat passien in u meest
macht hebben / ende gebzuyckt die tot geestelijcke
boozderinge / by maniere van segghen : Zijt ghy
hooveerdigh? gebzuyckt hooveerde / ende heft u
herte tot de dingen / die oprechtelijck hooghe ende
ber-

Soet ge-
bzuyck der
passien.

berheben zijn / veracht aertfche / ende berfmaet de
 bonniffen der menfchen booz de Goddelijke. Ende
 en wilt niet toelaten / dat ghy met recht foudt mo-
 gen befchuldicht worden van defe onwijfheyt ; met
 dewelcke de beminnaers der werelt meer achten de
 tijdelijke dan d'eeuwighe dingen / d'ypdele dan de
 waerachtige / de creaturen dan den Schepper ende
 het opperfte goet.

Schiet - Ghebedekens.

- D**E kinderen defer werelt zijn voorfichtiger dan de Luc. 16.
 kinderen des lichts in hun geflachte.
- De voorfichtigheydt des vleefchs is de doodt. Rom. 8.
- Wie is'er blindt, dan mijnen knecht ? Ifaiz 42.
- Heere keert mijne oogen af, op dat fy geen ydelheyt en Pfal. 118.
 sien, maect my levende op uwen wech.
- Want ghy Heere mijnen Godt verlicht mijn lampe, ver- Pfal. 17.
 licht mijn duyfterniffe.
- Stiert my in uwe waerheyt, leert my, want ghy zijt God Pfal. 24.
 mijnen Salighmaker, ende ick hebbe u verbeydt ge-
 heel den dagh.
- Proeft my God ende weet mijn herte, vraeght my ende Pfal. 138.
 bekent mijne voet-paden.
- Ende fiet oft daer wech des boofheydts in my is, ende Ibid.
 leydt my op den eeuwigen wech.

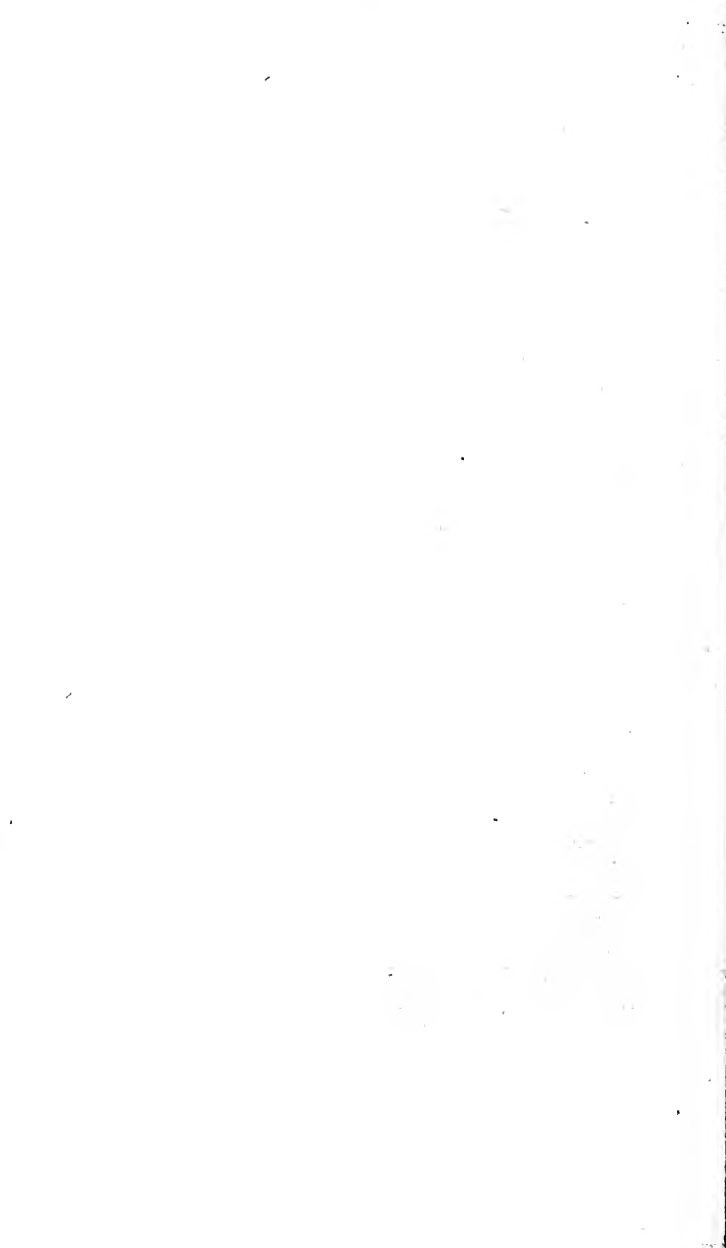
A E N - M E R C K I N G E O P H E T X V . B E E L D T .

**Bemerkt hoe ghy in de doot wenschen sult ge-
oeffent te hebben *N.* de deught : dus gebzupcht
het leven wel ende d'occafie.**

*De deught
blijft ons
by als alle
dingen ons
verlaten.*

Siet, of ghy in de[A]doot niet wenschen
en soud de deugt voor de sonde geoeff-
fent te hebben. Want de[B]deught sal dan
daer alleen ende eenen troost zijn , als [C]
de sonde ende haren worm u sal pijnigen,
[D]de doot vervaren,[E]den duyvel gereet
sal by u staen om uwe ziele te nemen , als
oock uwe beste[F]vrienden, de rijckdom-
men , vleesch ende bloet u fullen verlaten:
als[G]d'occafie vertroocken sal zijn,ende al-
le wereltsche [H]genoeghte ende spelen
vergaen. Van allen u goet en sal u maer een
[I]slaep-laken overschieten;u[K]vrienden
en magen fullen wel met den lijcke gaen,
maer eylaes sy fullen u verlaten , in de aer-
de steken ende vergeten,welck gefelschap
alwaer 't dat ghy[L]begeerde,ghy en soud
niet verwerven. Hier tegen [M]den recht-
veerdigen verheugt zijnde door de deugt
ende Engelen,sal de doot met het leven,de
drcefheyte met de blijdschap veranderen,
ô met wat een geruust herte sal den recht-
veerdigen, ende met wat een beroert herte
sal den sondaer komen voor [N]het oor-
deel Godts.

HET XXIX. CAPITTEL.

Van den derden middel om de Meditatie ende hare be-
geerten te vermeerderen; oft van de doot, ende van de
bemerckinge op het ghene dat wy alsdan wenschen
fouden gedaen te hebben.

Voor-stellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt.

Ge woonlijck Gebedt.

HET 1. point. Bemerckt waerom dat ghy van
Godt in dit leven gestelt zyt / te weten / om dat
ghy in eenen korten tijdt soude hoopen d'euwige De mensch
en heeft
maer eene
sake te doo.
glorie / ende dat hierom noch ghy / noch eenigh
mensch pet anders te doen en heeft / daer sy noch
rang meestendeel al andere dingen doen. Ten twee-
den / bemerckt als dese ure gekomen sal zyn / hoe hy
moet ghestelt zyn / die op desen speel-wagen ende op
dese merckt sijne saken wel beschickt heeft : eben-
eens boozwaer / als of eenen hongertigen mensch tot
een leckere maeltijt geroepen wiert / of eenen werck-
man tot sijnen loon / ende eenen bedelaer tot eenen
Koninckrijck : ter contrarie dat de boose menschen
alsdan met de dwase maeghden te laet op de olie Matth. 25.
pepsen / ende dat sy alle dingen verlatende haestelijck
getrocken worden booz den Rechter / naekt / ende be-
last met veel schulden / ende seer beroert. Wat wij-
sen mensch bemerckt dit / die niet terstont de deught
geerne en aenbeert / al is 't dat haren woxtel bit-
ter is ?

Het 2. point. Stelt u booz oogen als oft ghy sooda- Hoe bitter
dat de doot
is aen de
gene / die de
werelt be-
minnen.
nigen mensch saeght ligghen op sijn sterben / ende
pepst hoe bitter hem is de gedachtenisse des doods /
terwijl hy eenighen vrede heeft in sijne rijck-
dommen / meest als hy sijne ooghen keert naer de
plaetsen / tijden / sijne boozleden wellusten / ende
vrienden / die hy gebuyckte / aen de welke hy nu
moet adieu seggen ende eeuwelijck berlaten : want
hy sal sien dat den sanck in weeninghe / ende alle
blijdschap in droefheydt berandert is / ende dat dese
daghen kortz in eenen eeuwichen nacht sullen ber-

anderen. Och hoe ydel sullen alsdan verschijnen de aenlokingen der werelt / hoe bitter sullen zijn de wellusten. De vzienden sullen sien (gelijck men segt) ende aenbidden d'opgaende sonne / den erfgenaem sal naer de erbe ende roof haken. De behoringen sullen van alle sijden aenballen ende oberballen. Ter contrariën sal't gebeuren aen de Godtbzuchtighe ende Godtbzeesende mannen / want dese sullen niet d'zooge oogen verlaten 't ghene dat boozgegaen is / sy sullen hun verblijden / dat den arbeit / om den loon ende troost te verwerben ghedaen is / dat het baltinghschap volbzacht is / dat de ruste ende de kroone naer den wettelijcken strijdt der deught verkrengen is.

Bemere-
kinge des
roekomen-
den tijds
booz den
sterhenden
mensche.

Het 3. point. Indien den sterbenden mensche sijn gepeys stiert tot de toekomende dingen / soo sal hy sien 't verloopen des tijts tot het laetste oorzdeel toe / ende in 't selve beelderhande veranderinge des werelts en hare rijcken : maer en sal niet eenen mensch sien die hem gedachtigh sal zijn. Ten tweeden / sal hy sien d'euwigheydt / in de welcke hy moet gaen niet eenen stappe / die eplaes seer onseker ende schzome-lijck is: hy sal oock sien dat sijn oorzdeel bereept is / ende dat daer hy staen veel beschuldigers ende pijn-gers / ende dat het bonnis seer onseker is / aengesien den mensche niet en weet / of hy liefde oft haet weer- dig is. Ten derden / dat geheel de ewigheyt hanght aen desen oogenblich / ende dat alle oorzaecke der saligheyt sal ontnomen worden. O Heere oft de menschen wijs waren ende verstonden / ende de nyterste booz-sagen. Ten vierden / sal hy aensien het lijck ende graf / haren langen slegge / maer korten tijdt duerende / ende die hem in der ewigheyt sal verlaten / ende het open graf ende gapen der woymen / om te verflinden het lichaem / dat hy leckerlijck ende teerlijck heeft bewaert. Ten laetsten / waer henem sal den allendigen mensch hem keeren & boben hem siet hy den gestoorzen Godt / beneden de helle open / rontsom hem de vpannen getier maken / van binnen de conscientie knagen : ende hy siet dat aen dese ure / ja oogenblich hanght de seer lange ewigheyt.

Ecccl, 9.

Gebedt

Gebedt van de Doodt.

U Wen Ecclesiastes, ô mijnen Godt heeft geseft: Beter is 't te gaen tot een lijckhuys, dan tot het huys des blijde maeltijds, want in het lijckhuys, wordt vermaent het eynde van allen menschen, ende de levende peyst wat daer toekomende is. Maer de betooveringe van ydel klappinge verdonckert goede dingen, ende de ongestadigheydt der quaet-lustigheydt verkeert onsen sinne: want als de doot gekomen sal zijn, dan sullen geopen worden d' oogen der blinden, ende sy sullen sien hoe de werelt ende hare begeerlijckheydt voorby gegaen is; men sal alsdan een ander gevoelen hebben ende anders oordeelen; niemant hoe quaet hy oock is, sal wenschen de deught ende goetheyt niet geoeffent te hebben: maer het sal eenen ydelen wensch zijn Hy sal sien dat alle het gene, dat hy beminde, voorby gegaen is, gelijk een schaduwe, dat het graf bereydt wordt; hy sal de laetste ure hooren, hy sal tijdinge krijgen van de doot, sijn herte sal kloppen, d' oogen sullen breken, sijn aensicht sal bleek worden, sijn vrienden sullen wech loopen, de rijckdommen sullen hem verlaten, hem latende een slaep-laken, ende dese wellusten sullen gebroken zijn, ende den sondaer en sal geene hope hebben van de eeuwige wellusten, om dat hy veronachtsaemt heeft de deughden, ootmoedigheydt, liefde, miltheyt ende verduldigheydt Maer daer tegen sal den goeden stervende mensch troostende gedenckenisse hebben van de deught, ende een wel overgebracht leven. Hierom mijnen Godt, indien ick dese dingen wel door-sage, ick en soude de deught noyt versuymen, noch de sonden, die door uwe barmhertigheydt uytgeroeyt zijn, en souden in mijn herte niet wederom groeyen. Uwen beminden Josias heeft de beelden gebroken, de bosschen afgekapt, ende om dat die niet wederom en souden opgerecht worden, heeft hy de plaetsen vervult met doots-beenderen. Voorwaer de afgoden, die ick eere bewijse, soo dickwils als ick van de deught wijcke, en souden niet wederom opgerecht worden in den tempel mijnder herten, indien in 't selve waer eene geduerige gedenckenisse der doot. Want den

Eccles. 7.
Het is beter te gaen tot een lijckhuys dan tot eene blijde maels tijdt.
Sap. 4.

In d' ure des doots worden d' oogen geopen.

4. Reg. 23.
De gedenckenisse der doot doet de sonden schoutwen.

Serm. de 6.
tribulatio-
nibus.

schroom in den uytganck (gelijck uwen Bernardus segt) de droefheyt in den doorgank, en schaemte in de tegenwoordigheyt der glorien van den grooten Godt vermaent ons. Van waer (seght hy) komt ons dese geveynstheyt, van waer komt dese soo schadelijcke slappigheyt? van waer komt dese vermaledijde sorgeloosheyt? Waerom verleyden wy ellendige ons selven? mogelijkc zijn wy nu rijck geworden, mogelijkc regneren wy: maer en beleggen dese schroomelijcke geeften niet de deure van ons huys? en verbeyden de lelijcke menschen niet onsen uytganck? indien wy dan de deught oprechtelijcken hebben geoeffent; gelijck wy voorwaer sullen wenschē, soo sullen wy door uwe gratie sonder sorghe zijn, uwe rechte hant sal ons besoecken, ende d' alderlieffelijckste aenschouwen der Engelen, ja oock uwe tegenwoordigheyt (goeden Iesu) sal ons verheugen en saligh maken: ghy sult u aensicht toonen, ende wy sullen saligh zijn.

Want ick ben versekert, dat noch doot, noch leven, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogheydt, noch diepte, noch geene andere creature my en sal mogen scheidē van uwe liefde. Daerom ick sal nu doen, dat ick dan sal wenschen gedaen te hebben, ende de gemeyne dolinge ende uytfinnigheyt en sal my door uwe gratie soo niet bedriegen, dat ick nu soude verkiefen, 't gene my aldan ende in der eeuwigheyt soude berouwen. 't Is geordineert dat een yegelijck eens moet sterven, ick sal nu voor my selven beginnen te sterven en voor u te leven, ô mijn leven ende mijn licht. Want de dagen van den mensch zijn seer kort, ende 't ghetal van sijne maenden is by u! jae ghy sult komen gelijck eenen dief in der nacht. Ick sal dan waken tot dat ghy komt, ô Bruydegom mijnder ziele, ende ick sal wercken terwijlen dat het licht is, terwijlen dat het tijt is van penitentie ende tijt om te wercken, op dat ick aldan niet en beklaghe dat ick doen met ledigheyt hebbe overgebracht: ick sal gebruycken de talenten ende oorsaken, die u goetheyt my verleent, op datter aldan niet belast en worde, dat ick als eenen boosen knecht gheworpen worde in de uysterste duyfstermissen, als ick eylaes hopen soude geleyt te worden met den goeden en getrouwen knecht in 't huys ende blijdschap van mijnen Heere.

Rom. 5.

Job 14.

Luc. 12.

O wan-

O wanneer sal dat zijn? wanneer sal ick komen en verschijnen voor u aensicht? wanneer sult ghy komen, om my te verlossen van dit stervelijck lichaem, op dat ick levende u mach belijden, u mach loven ende verheffen in de eeuwen der ceuwen, Amen.

Practijcke voor de gedenckenisse der Doodt.

Ghy sult dese saeche meer in 't lange gehandelt sien in 't derde Boeck/daer gesproken woert van de bereydinge tot der doodt: ick en sal hier maer eenige stellen.

D'eerste: Doet alle dage offerande in de Misse met den Priester booz de overleden / ende als gestelt in het midden der dooden (want de Kercken zijn vol graben) pepst dat ghy hoorts sult moeten sterben / en overlegt oft ghy nu tot der doodt bereydt zijt.

Offerande
booz de
overleden.

De tweede. Den Wijzen-man segt: 't Is beter te gaen tot een huys der droefheydt / dan tot een huys der blijdschap: daerom indien ghy ober eentighen vrient rouwe draeght / schickt u dies te meer tot de doodt: Indien u pemant by gevalle tegen komt in den rouwe gelieet / en pepst niet dat het selve by geval geschiedt / maer dat hy u als eenen vermaender gesonden is. Alsoo verhaelt Joannes Damascenus van eenen Godtbzuchtigen Koninck / die de Religieusen daerom groot achtete ende eerde.

Eccl. 7.

In hist. de
Barlaam &
Iosaphat.

De derde. Den hepligen Joannes den Helmoesse- nier booz een seer Goddelijcke boozsienigheyt / wilde dagelijchs van sijnen knecht vermaent worden van sijn graf / ende dat het selve booz hem bereydt wiert / en dat het allengshens volmaeckt soude worden / op dat desen heplighen man aldus booz de gedenckenisse der doot soude verscherpen de begeerten van een beter leven. Men seyt oock van Philippus Koninck van Macedonien / dat hy in sijnen boozspoet sy-selven eenen vermaender heeft gestelt / die hem alle dage's morgens soude seggen / dat hy eenē mensch was / om dat hy sijnen hoogen moet soude doen sincken / ende dagelijchs oberleggen d'onstantvastigheyt der soztuypen en andere ellenden van het

S. Joannes
elemofy-
narius.

Philippus
Macedo.

leven des menschen / ende die tot hem nemen. Och hoe beschaeint sal desen de Chzistenen maken in den dagh des oozdeels! Ghy sult mogen naer volgen het exempel van den H. Joannes ende desen Koninck / indien ghy het vornisse van de doodt oft ydelhepdt der werelt des daeghs te boren sult geschreben hebben / ende eer ghy slapen gaet / aen u bedde geplacht / om dat het selve des anderen daeghs als ghy wakker woꝝdt eerst boꝝ uwe oogen home / ende u herte betwege.

Den slaep
is een beeld
van de
doodt.

De vierde. Wepst alle dage / als ghy slapen gaet / oft ghy ghereect zyt om te sterben: want het bedde vermaent ons met recht van den grave / gelijkmen seght dat den slaep is een beeldt van de doodt. Gaet dan soo slapen / als of ghy dien nacht soudt gebracht woꝝden boꝝ het oozdeel / ende verweckt ten minsten leetwesen met eene belijdenisse des gheloofs / hope / liefde ende dancksegginghe indien ghy enen Keli- gicus zyt / vernieuwt uwe belofte / ende slaept ende rust alsoo in bꝝede.

Schiet-Gebedekens.

IN dien wy met Christus gestorven zijn, soo gelooven Rom. 6. wy, dat wy oock met hem sullen leven.

De dagen van den mensch zijn kort, het ghetal van sijne Iob 14. maenden is by u. Ghy hebt sijne palen gestelt, die niet voorby gegaen en sullen kunnen worden.

O doot hoe bitter is uwe ghedenckenisse voor eenen Eccl. 41. mensch die vrede heeft in sijn goet!

Wy sterven allegader, ende wy verdwijnen gelijk wa- 2. Reg. 14. teren in der aerden, die niet weder en komen.

Wie is den mensch, die sal leven ende die de doot niet Psal. 88. en sal sien, hy sal sijne ziele verlossen van de handt der hellen?

Zijt bereet, want op wat ure ghy niet en meynt sal den Luc. 12. Sone des menschen komen.

De zielen der rechtveerdighen zijn in de handt Godts, Sap. 3. ende het torment des dootds en sal hun niet raecken.

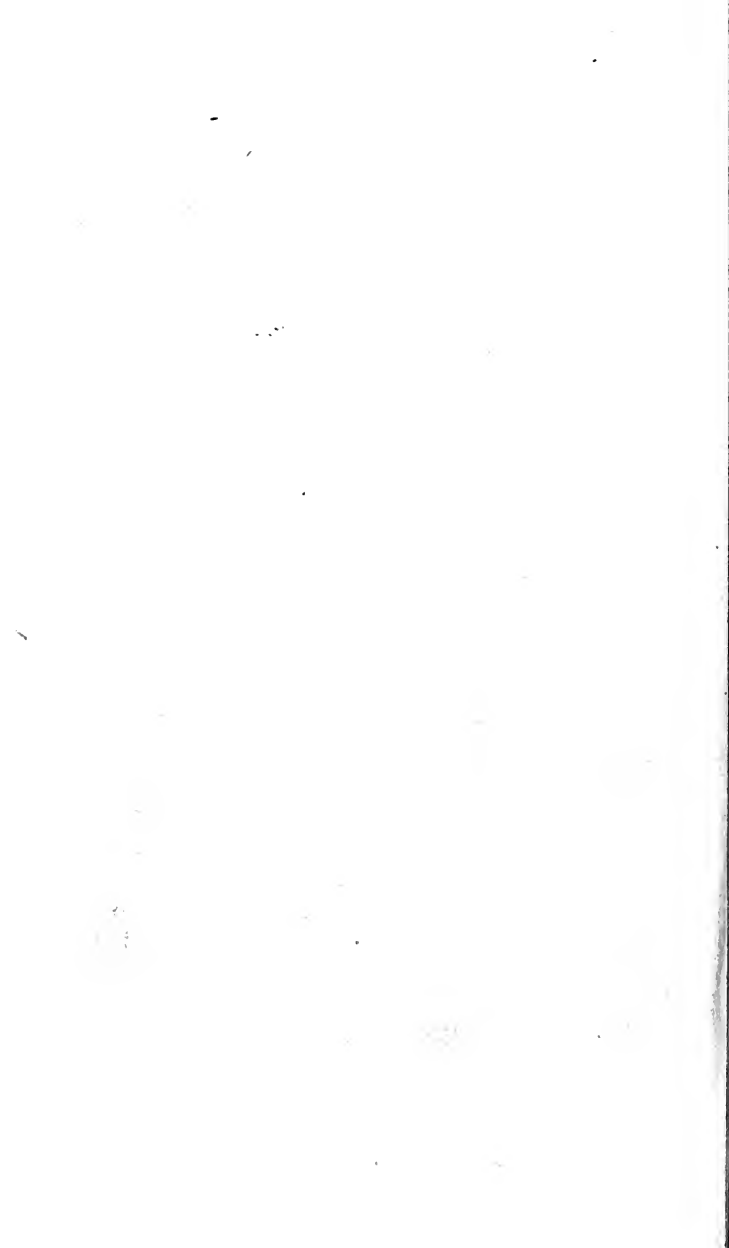
A EN-

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X V I . B E E L D T .

Wat sult ghy wenschen in het oordeel gedaen te hebben/ de deught **A. oft de sonde **B** ?**

O Schroomelijck aensien van 't oordeel des Heeren; Siet mensch wat ghy dan soudt wenschen ghedaen te hebben , doet dat nu , ende bemint **[A]** de deught , die u dan alleen sal helpen , als de verholentheden **[B]** uwer herten sullen veropenbaert worden. Wel is waer dat **[C]** den Engel de goede wercken sal verhalen , maer **[D]** den duyvel sal u oock voor Godt ende alle de werelt van sonden beschuldigen. Och hoe seer sal dan **[E]** den boosen wenschen ghevoeght te worden met de goede ! ô droeve **[F]** scheidinge ! ô deerlijck aensien , **[G]** hier wort de wereldt (die de menschen nu soo groot achten) met den vyere verbrant; **[H]** daer schudden de Koninghen ende Princen , hier sal gegeven worden een onwederroepelijck vonnisse der **[I]** straffinge, oft **[K]** glorien. Gedenckt dan, ô mensch uwer uytersten , ende ghy en sult in der eeuwigheydt niet sondigen.

HET XXX. CAPITTEL.

Van den vierden middel om de Meditatie ende hare be-
gheerten te vermeerderen oft van het uysterste Oor-
deel.

Voor-stelling der plaetse, gelijk in 't beeldt.

Het Gebedt, als boren.

H Et 1. point. Bemerckt ten eersten/ datter eenen Stedenen
dagh van Godt ghestelt is / die niemandt en van het
weet / op den welcken hy de wereltd in rechtbeer- uysterste
digheyt sal oordeelen/ in eenen man/ in den welcken oordeel.
hy't geordineert heeft: eensdeels om dat het bon- Matth. 24.
nisse/ het welck gegheben is in 't bysonder oordeel / Act. 17.
soude uptgespoocken worden / ende dat een peghe-
lijck soude ontfanghen eyghen loon des lichaems /
naer dat hy heeft ghedaen/ oft goet/ oft quaedt / en- 2. Cor. 5.
de dat het selve / als een instrument insghelijcks
gheoordeelt soude worden: eens-deels oock om dat
sijne rechtbeerdighe ende heplighe oordeelen sou-
den blijcken / hoe-wel hy nu toe-laet dat de quade
boozspoedigh zijn ende gheprezen worden / ende de
goede berdzucht ende veracht: 't welck Dabid ber-
socht hadde te verstaen / maer niet en hadde konnen
begrijpen / tot dat hy de uysterste van alle beyden
hadde bemerckt. Ten laetsten/om dat aen Christus
d'eere soude weder-ghegheben worden booz de
schande die hy by Jerusalem op den bergh van Oli-
veten heeft gheleden. Want hierom heeft hy het
oordeel van allen aen sijnen Sone ghegheben / op
dat een peghelijck den Sone soude vereeren / ghe-
lijck Ioannes seghet: Daerom moetmen onsen Hee- Ioan. 5.
re gheluck bieden van dien dagh / ende Godt danc-
ken / om dat hy de volcken oordeelen sal in de ghe-
rechtighepdt. Bemerckt ten tweeden/ de tekenen /
die daer sullen boozgaen / hoe dat den Heere / ghe-
lijck Isaias spreeckt / sal onboozsiens komen / en- Ifai. 29.
de sal besoecken in dondere ende bebinghe der aer-
den / ende in eene luyde stemme des storm-wints en
ontweder/en der blammen des berflindenden byers.
Booz hem (seght Joël) is een berflindende byer / Ioel 2.
ende

Gzoutve-
lrickhepdt
der vort-
deels.

Apoc. 6.

Sophon. 1.

ende naer hem een verbrandende blamme; sonne en-
de mane zijn verdupstert/ende de sterren hebben haer
licht ingetrocken/ ja de sterren sullen uyt den hemel
vallen/ ende de sonne sal verdupstert worden/ ende
sal worden ghelijck eenen hapren sack/ende de mane
gelijck bloet. Och met wat goeden recht roept So-
phonias: De stemme van den dach des Heeren is
bitter/ den stercken sal daer benout worden/den dag
der gramschappen/ dien dagh is den dagh der tri-
bulatien ende benoutheyt/ den dagh der verderbe-
nissen ende ellenden/den dagh der dupsternissen ende
der donckerheydt/ den dagh des nebels ende onwe-
ders/den dagh des trompets ende geklancks: Ven-
siet de werelt gelijk Sodomia brandende/ een byer
verwoestende d' aerde/de zee/steden/tozrens/ende de
hooverdye der werelt; de elementen sullen dooz de
hitte ontbonden worden/ende de aerde ende wercken
die daer inne zijn/ sullen verbranden. Slaet uwe oog-
ghen rontom/ siet hoe dat het de verflindende blam-
me al bevanght/ ende daer en is niet dan vuypheydt
ende verwoestinge; en sal u de werelt ende hare ge-
daente noch kunnen behagen?

De trom-
pette des
Enghels:
Staet op
ghy doode.

Het 2. point. Bemerckt dien donder van de trom-
pette des Enghels: Staet op ghy doode; ende hoe
dat de verdoemde ziele met eenen grooten schroom
bedwonghen wordt aen te doen haer lichaem: maer
de heplighe ziele doet het selfste aen met seer groote
blijdschap/ ende let oock op de t'samenspreckinge
van beyde/ende neemt booz ooghen 't gheboelen van
eene goede ende quade consciencie. Siet daer na hoe
groote menighte van volcke datter komen uyt de
steden ende speloncken/ die al gaen na het dal van
Josaphat: ende naer dat ghy dese aendachtelijck
hebt aenghesien/soo onderschepdt/indien ghy kont/
den Koninck van eene slabe/den rijcken van den ar-
men/ den wijzen van een kindt. Waer sal dan we-
sen de gunste der menschen/ den rijckdom/ de glo-
rie/ de wijshepdt deser werelddt? daerom verfoeyt
doch/ al dat foodanigh is/ ende dat u van de vol-
maectheyt wederhout. Hier na aensiet hoe de scha-
pen geschepden worden van de bocken/de goede van
de

Schepdin-
ge van de
goede ende
quade
menschen.

de quade / de terwe van het onkrupdt ; ende hoe dat dese roepende ende huplende / seggen tot de bergen : Apoc. 6. Valt op ons. Och wat eene doeve / deerlijcke / beklagelijcke scheidinge ! Och wat en sal den mensch niet wenschen ghedaen te hebben / om dat hy op dien dagh soude by de goede ghestelt worden ! maer hier en helpen noch tranen / noch bidden / noch huplen. Alsdan sal tot den ootmoedigen ghesepdt worden : Luc. 14. Klimt opwaerts : tot den rijcken / machtigen ende hooberdighen : Gheeft desen plaetse. Och met wat schaemte sal hy nederwaerts gaen ! Alsdan sullen de rechtbeerdighe staen in groote standt : Sap. 5. vastighepdt teghens de Kepsers / Koninghen ende Princen der aerden / die hun hebben benouwt / ende wech-ghenomen hunnen arbejdt / die sullen schudden ende beben / seggende by hun selven / ende suchende van benouwtheden des geests : Dese zijn sy die wy somwijlen in spot hebben ghehadt / ende in ghelijchenisse der lasteringen. Wy onberstandige achteden hun arin / ootmoedigh / ende benouwt / haer leven te wesen rasernye / ende hun eynde sonder eere : siet hoe sy gherekent zijn onder de kinderen Godts / ende hun deel is onder de Heplighen. Hier-en-tuschen sal den Heere komen met groote macht ende majestejt / hy sal komen in sijne heplige dupsenden / met sijne alderheplighste Moeder / ende sy sullen de goede toelacchen / ende de quade verwoyden. De komste van den Rechter tot het oordeel. Luc. 21. Terstondt sal verschijnen het teeken van den Sone des menschen / klaerder blinckende dan de sonne ; ende de kinderen Godts sullen hunne hoofden opheffen / ende de naerbolghers van het krups ende verstervinghe sullen hun verblijden / die nu hun bleesch hebben ghekrupst met hunne begeerlijckheden / ende sy sullen hun verheughen met eene ongheloobelijcke blijdschap / siende dat sy in sijne handen ende wonden gheschreben zijn : sijne byanden sullen beschaemt worden ende verdwynen. Gal. 5. Wat sult ghy dan verkiesen ghedaen te hebben ? Daer naer sullen de boecken der consciencie open-ghedaen worden / ende de raden der herten sullen veropenbaert worden / dan sullen te voorschijn Openinge van de boecken der consciencie. komen

men alle quade meyningen seer verborghen/ ghe-
 veynstheyt/ meynedighheyt/ dibernsche booznemens
 van een pegelijck / tot eene seer groote schande ende
 beschaemtheyt van de boose. Siet oft ghy sout wil-
 len dat alle de verholentheden uwer herten booz een
 pegelijck openbaer waren; siet wat ghy nu in desen
 boeck schrijft / deughden oft sonden / want niet en
 isffer verborghen/dat dan niet en woort geweten. Ter-
 stont sullen hier nae volgen breefelycke beschuldin-
 ghen / Christus sal hun verwijten de weldaden / de
 Heplighen hun vermaninghen ende exempelen / de
 duyvels hun ingeben ende boossheden / alle de crea-
 turen hun misbzyck. Den Heere sal Jerusalem
 ondersoecken in lampen: waerachtelijck den dagh
 des Heeren is groot / seer breefelyck. Wie sal dien
 verwachten? sijnen toozne is brandende/ende swaer
 om dzagen: sijne lippen zijn verbult met verstoorn-
 ge / ende sijne tonghe gelijk een verflindende byer /
 sijnen gheest is ghelijck eene overbloedende becke
 om de volcken te bederven. Den sondaer sal staen/
 ende hy sal van binnen sien sijne conscientie hem be-
 schuldighende / ende de duyvelen van alle kanten
 bereydt tot den roobe: waer sal hy henen blieden? de
 helle sal onder gapen / boden sal hy den hemel ghe-
 sloten ende den rechter ghestoozt sien: waer sal hy
 gaen?

Matth. 10.

Sophon. 1.
Ioel 2.

Isaïæ 30.

Het ontwe-
 derroepes-
 tigh bonn-
 nisse.

Het 3. point. Bemerkht hoe dat als de boose ober-
 streeden sullen sijn / soo dat sy niet en konnen looch-
 nen/ ende de goede sullen ghepresen zijn/ als dan het
 ontwederroepelijck bonnisse ghegheben sal worden
 van de eeuwigheyt/ te weten/ van de hooghste salig-
 heydt/ ende van de eeuwige pijnen. Ten eersten sal
 den alder-goedertierensten Jesus segghen: Koint
 (te weten van het kruys ende tribulatie) ghebene-
 dijde mijns Vaders / ende besit het rijcke dat u be-
 reydt is van het beginsel des wereldds : dese als-
 dan ende oock alle de Enghels sullen verbaest zijn
 van de miltheydt ende onepndelijcke liefde Godts.
 Ter contrarien sullen de boose hooren: Gaet van my
 (te weten van allen goet / uwen Vader ende Godt)
 ghy vermaledijde in 't eeuwig byer. Oberleght elck
 woort

Matth. 25.

woozdt in't besonder/ ende indien ghy kont/ verga- Rom. 2.
 dert u noch eenen schat der gramischappen in den
 dagh der gramischappen. Terstont sal't bonnisse te
 werck ghestelt worden/ ende d'eerste sullen gaen in
 het eeuwighe leven / ende d'andere in het eeuwighe
 vier : Wel aen / voeght u nu by de goede / ende be-
 proeft hoe grooten blijdschap sy van de deught en-
 de van de eeuwighe ruste ghenieten. Gaet nu by de Het droe-
 bigh aen-
 schouwen
 der ber-
 doe inden.
 quade/ende overleght d'onberdragelijcke bitterheyt
 die hun by-bzenght soo dit bonnis als hunne epge-
 ne consciencie / om dat sy in der eeuwighepdt van
 Godt / van den hemel/ ende heylighe vrienden ghe-
 schepden worden / ende met wat een ooge sy den he-
 mel ende vrienden aensien ; hoozt oock het seer droef
 afscheyt/dat sy nemen van hunne bekende vrienden:
 ende terstont sal de aerde open gaende / bedecken de-
 se onsaltge menschen ghemengelt met de dupbelen/
 onder de welcke zijn veel Koninghen / machtighe
 Prelaten/ Edele/ eergierige/ onkupsche menschen.
 Staet ende waerdeert met eene rechtveerdige scha-
 le de werelddt ende hare begeerlijkheden / ende siet
 hoe ghy nu soo groote perijckelen sult ontgaen.
 Komt van daer wederom by u uytberkorene / ende
 gaet met der herten met de selve na den hemel / ende
 biedt hun geluck. Ten laetsten / gaet by den Heere
 Jesus het alder-sachtmoedighste Lam / sijnde nu
 lanckmoedigh ende lydt saem / ende bidt hem dat
 hy u niet en verwozpe van sijn aensicht. Ich bidde
 u goeden Jesu / en komt niet in't oordeel met u-
 wen knecht / maer doet met my na uwe groote
 barmhertighepdt ; want alle levende en sal in uwe
 teghenwoozdighepdt niet gherechtbeerdicht wo- Pfal. 147.
 Iesaiæ 10.
 den. Wat sult ghy doen (seght uwen Propheet) in
 den dagh der besoekinghe ende ellende / van verre
 komende ? Tot wiens hulpe sult ghy bluchten ?
 Och Heere / daer en is geene hulpe dan in u / ghy
 zijt mynen ontfanger / myne toelucht / mynen
 Godt / ick sal in u hopen. Ghy sult my berlossen Pfal. 90.
 van de stricken des jagers / ende van dat scherp
 woort : Gaet van my. Heere ick en wille van u niet
 geschepden worden / ick en wille u fontepne des le-

Rom. 8.

benden waters niet verlaten / noch nu noch in der eeuwighejdt. Want wie sal my scheyden van uwe liefde / tribulatie / oft benaewulthejt / oft honger / oft naechtheydt / oft perijckel / oft 't sweert ? Ick ben versekert / dat noch leven / noch Engelen / noch heerschapppen / noch krachten / noch teghenwoordige / noch toekomende dinghen / noch sterckhejdt / noch hooghejdt / noch diepte / noch geen andere creature my sal konnen scheyden van uwe liefde.

G H E B E D T.

Iob 14.

WIe sal my mogen geven, dat ghy Heere, my in der hellen soudt beschermen, ende verberghen tot dat

Osee 13.

uwten toorne voorby gaet ? want ghy aldersachtmoedighste Lam, sult komen gelijk den Leeuw, uyt het geslachte van Juda, gelijk eenen beyr na dat hare jongen genomen zijn, ghy sult tegen komen de goddeloose, die nu uwe vermaningen ende inspraken tot der deugt versmaden, ende als dien dagh sal verschijnen, dan fullen verlicht worden de verborgentheden der duyfsteriffen, ende de raden der herten fullen openbaer zijn. Wat de onkuysche, eer-gierige, goet-gierige menschen gehandelt hebben, wat afgodt sy gediend hebben, sal voor de

Opninge
van alle
verholen
sonden.

Matth. 24.

werelt openbaer zijn, ende dan sal daer eene groote tribulatie zijn, sodanige als 'er niet en heeft geweest van 't beginfel der werelt, noch zijn en sal: maer alleenlijcken voor hun die de deugt niet oprechtelijck geoeffent hebben, ende die uwe geboden niet en hebben onderhouden. 't Is nu swaer een weynigh tijts verootmoedicht te worden, de laetste plaetse te houden, honger ende dorst te hebben, te lijden, veracht te worden, maer alsdan sal d'ootmoedigheyt glorieus zijn, ende sal een betrouwen geven voor uwe Majestejt. 't Is nu moeyelijck te breken de beroeringhe der herten N. eens anders wille te volgen; maer alsdan sal den gehoorsamen ende verstorven van u lof hebben voor de gheheele werelt. Dan sal de verduldighejdt met het heyligh Kruys blincken, den regenspreker sal met den boosen huylen. Dan fullen de benauwde hunne hoofden opheffen, want hunne verlossinge sal naken. Dan sal den hooveerdigen slave van dese werelt

werelt gebonden worden met eeuwige banden, ende omringelt worden met schroomelijcke vlammen. Want Pfal. 49. een vyer sal in uwe teghenwoordigheydt ontsteken, ende een geweldigh onweder in uwen om-ganck; maer in uwe rechte hant sal verkoeling wesen, ende een kroone voor de gene die u beminnen, ende die u soecken uyt geheel hun herte. Och hoe seer sal dan den boosen wenschen gerelt te worden onder de goede! maer te ver-gheefs: want die nu doof is tot de vermaninghen der deught, sal met de sonden ghedreven worden in 't eeuwigh vyer: ende waer den boom eens gevallen sal zijn, daer sal dien blijven, 't zy aen den Zuyden, 't zy aen het Noorden. Wie sal kunnen peysen den dagh uwer toekomste? wie sal dien kunnen vertellen? hoe droef is de scheidinge van u **ô Heere**, en uwe uytverkorene in der eeuwigheyt? ende dat, om dat den boosen niet eenen oogblick, een weynigh tijts in dit leven en heeft willen arbeiden. Wy zijn vermoeyt (seggen sy) op den wech der boosheyten en bedervenissen, en wy hebben sware wegen gewandelt; maer den wech des Heeren en hebben wy niet geweten: wat heeft ons geholpen hooverdye? oft wat heeft ons gegeven de beroemelijkheyten der rijkdommen? alle dese dingen zijn voorby gegaen gelijk een schaduwe, ende wy en hebben geen teken van deught kunnen toonen, en wy zijn verteert in onse quaetheyden. Dese sullen de doot soecken, en sy en sullen die niet vinden, en sy sullen begeeren te sterven, ende de doot sal hun vluchten. Maer de vergeldinge der goeden sal geneughelijck ende soet zijn, aen dewelcke hebbende wat tijts benaut geweest, gegeven sal worden d' eeuwige glorie, bereyten van het beginsel der werelt. Dan sullen sy u Heere Apoc. 9. Jesus singen eenen nieuwen sang; want ghy zijt glorieuselijcken in hun groot gemaekt, want ghy hebt het peert en den opsitter, en die hun verdrukten, geworpen in de zee der ellenden, in de eeuwige vlammen: maer aldermeest, om dat voortan geen geroep, noch droefheyden meer en sal zijn, noch op dat hun de sonne niet en sal vallen, noch eenige hitte, en voortan sal den geest seggen dat sy souden rusten van hunne wercken, en sy souden verheugen in uwe tegenwoordigheyten. Verleent my aldergoedertierensten Iesu, door het binneste uwer

Benaut
heyt der
boose in
den jong-
sten dach.

Eccles. 11.
Malach. 3.

Sap. 5.

Apoc. 9.

23
Blijfschap
der uyt-
verkorenen.

Exod. 15.

Apoc. 21.

ontfermingen, ende door de liefde, met welcke ghy ons hebt bemint, nu also te leven ende de deugt te oeffenen, op dat ick u in der eeuwigheyt mach genieten, ende u bekennen ende beminnen met geheelder herten ende geheel mijne ziele. Amen.

Practijcke om te oeffenen de ghedenckenisse
van het Oordeel.

In den
dagh des
oordeels
sullen alle
dingen
naer hune
weerde ge-
acht wor-
den.

D' Eerste / te bemercken / hoe dat 't gene dat wy hier sien blincken / ende nu van de werelt soo veel geacht wort / aldan geacht sal worden / als den Heere ten oordeele sal komen ; want daer sal zijn de oprechte wage ende prijs van alle dingen.

De tweede / alle dese dingen die wy nu sien / de selve aenschouwen / als berganckelijck / ende die met dat breefelijck vier vernielt sullen worden / ende berwecken dickwijls de verachttinge der werelddt / ende neerstigheyt doen tot d'euwige saken.

De derde / dickwijls sijn herte ondersoeken / ende aldus tot sy selven spreken : Siet alle dat ick nu peyse oft doe / sal openbaer worden vooz de geheele werelt.

Alle mens-
chen sullen
malkander-
ren gelijk
zijn.

De vierde / te pepsen / dat alle menschen aldan malkanderen gelijk sullen zijn / ende datter niet swaerder en sal zijn / dan ongelijck gedaen te hebben aen Godt ter liefden van eenigen mensche / die Godt om sijne booshepdt alder-meest mishaeght / gelijk nochtans de wereltse menschen dagelijcks doen.

De vijfde / in alle verstervinge pepsen / wat dat better is / beschaemt te worden vooz de geheele werelt / oft vooz eenen biecht-vader alleen ?

Alle din-
gen ver-
manen
ons tot het
oordeel.

De sesste / somwijlen als men de heplige breefe des Heeren wilt verwecken / te sien / hoe dat alle dingen ons van het oordeel vermanen : want soo veel Religiensen als wy sien / soo veel rechters sien wy ; soo veel creatueren / soo veel beschuldigers sien wy / in dien wy die misbruycken / d'aerde is den kercker / daer de misdadige in gestoten sullen worden : de locht is den schroomelijcken stoel van den rechter ; als wy een gedruysch hooren / laet ons bemercken het ghekracht der hemelen ; soo dickwijls als wy sancit

laeck hooren/de beklaginge der berdoemde: indien wy pet riecken/laet ons pepsen den bzant van de gejele wereldt. Ten laetsten/laet ons sien/hoedanigh je dingen zijn sullen/ die hter nu zijn.

De sebenste/te pepsen in alle berkiefinge/wat wy Wat sult ghy wenschen in den joncksten dagh gedaen te hebben. Sap. 5.
 alsdan souden willen gedaen hebben. Du worden in se oogen als met een betooberinge gebonden/ende jet bonnisse ende de redene worden verblint; maer alsdan sullen de onwijse hunne uptsinnighhepdt sien/ende sullen seggen: Wy achteden huu leven te wesen rene uptsinnighhepdt ende hun epnde sonder eere/ siet hoe sp nu gherekent zijn onder de kinderen Godts/ende hun deel is onder de Hepligen.

Schiet-Gebedekens.

Doorsteekt met uwe vreesse mijn vleesch, want ick Psal. 118.
 hebbe van uwe oordeelen gevreesst.

En komt met uwen knecht niet in 't oordeel, want alle Psal. 142.
 levende en sal in uwe tegenwoordighepdt niet gherechtveerdicht worden.

Dien dagh is den dagh der gramschap, den dagh der tri- Sophon. 1.
 bulatien ende duyfsternisse, den dagh des nevels ende stormen van winde, den dagh van trompetten ende geklanck.

Den dagh des Heeren is groot ende vreesfelijk, ende Ioel 2.
 wie sal dien verwachten?

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X V I I . B E E L D T .

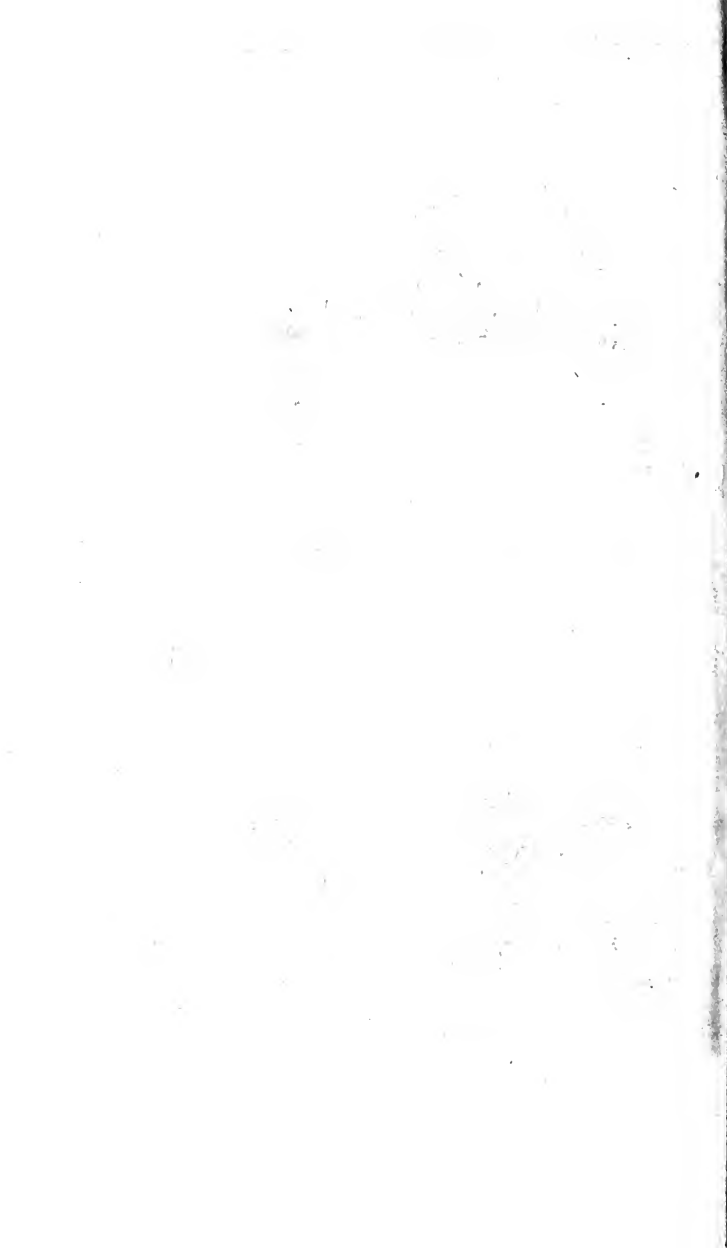
Indien ghy twijfelt in de verkiefinghe der
deught/besiet oft ghy in alle eeuwigheyt
niet en sult wenschen dat ghy die
verhoren hadt.

Voor al bemerckt[A] d'eeuwigheyt, en-
de hoe dat de Heyligen in den hemel,
ende de verdoemde in de helle wenschen
de deugt beter geoeffent te hebben. O hoe
lanck is d'eeuwigheyt, by der welcker ja-
ren, het getal[B] van de sandekens, noch de
[C] druppelen der zee vergeleken en kon-
nen worden: daer den[D] boom eens sal ge-
vallen zijn, 't zy na het Zuyden, 't zy na het
Noordē, daer sal dien altoos blijven, noch
daer en sal voortaan geenen[E] tijt, oft[F]
occafie, oft[G] doot meer wesen, dan d'eeu-
wige: siet hoe dat oock maer eene[H] sonde
dē mensche in de helle sluyt. Och hoe dier
soude den verdoemden ook[I] een uurken
willen koopen, indien hy penitentie konde
doen! maer 't is te vergeefs, ende hy wordt
van[K] den duyvel bespot. Siet dan wat, en
in welcke[L] eeuwigheyt ghy nu schrijft,
want dat eens gepeyft, geseyt ende gedaen
is, is eeuwigh, ende en kan niet ongedaen
zijn. Och, och, oft u dit ter herten ginck!

Hoe lanck
is d'eeu-
wigheyt.

Hoe dier
soude den
verdoemde
een ure als
leen willen
koopen.

HET XXXI. CAPITTEL.

Van den vijfden middel om de meditatie te vermeerderen, oft van de Eeuwigheyt.

*Voorstellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt.
Gebedt, als boren.*

HET 1. point. Gelijk alle de rivierē bloeyen in de zee/so strecken haer alle saken na d'euwigheyt/ ende sommige bederbelyckhe dinghen verwachten eene eeuwige onbederbelyckheyt/ maer sommige sullen wederom keeren tot haren niet / ende daer inne blijven. Menschout dan als upt een schou-plaetse alle creaturen/ende oberleght op hoe korten tijt alle dinghen boozby sullen gaen gelijk eene schaduwē; soo beel bloemen/bzuchten/ dieren en wercken/also dat die booztaen noyt meer in der eeuwigheyt en sullen zijn;ende slaet uwe oogen op u selven/bersekert sijnde dat u leven gelijk de andere dinghen boozby gaen sal/ ende dat 't selve noyt dan in 't oordeel vernieuwt en sal worden. Alsoo Ferrēs van eenen berghe oberfiende sijnen seer grooten leger / ende oberleggende hoe korten tijdt geheel den selven soude leven / heeft begonst te weenen : maer wy oversien hebbende de ijdelheyt der dinghen/ die ons van de deught afstrecken / laet ons onse oogen keeren tot de deught ende d'euwige dinghen.

*Ijdelheyt
ende ber-
ganchelijc-
heyt des
werelts.*

*Ferrēs heeft
over sijnen
leger ge-
weent.*

Het 2. point. Bemerckt datter is tweederhande eeuwigheyt / eene geluckige ende eene ongeluckige/ ende dat het nootzakelijck is een van twee te beereben / ende dat het nu in uwe macht is de deught te volgen / ende de salighste eeuwigheyt te verkrijgen; of eplaes! de sonde te volgen/ ende gewozen te worden in de eeuwige ellenden. Oberleght hier wat dese eeuwigheyt is/ te weten/ eenen onepndelijcken/ onbegrijpelijcken/ende seer langen tijdt. In de selven en zijn niet alleenelijck veel meer jaren / dan daer zijn sterren des hemels/sanden der zee ende druppelen waters / ende oock bloemen ende bladeren der boomen/ maer oock hondert dupsent milioenē meer dan al dit te samen. Ende al waer 't dat yemant van het beginsel af tot den eynde des wereltds toe

*Wat de ee-
wigheyt is.*

veel jaren telde / ende dat hy die afstroock van de eeuwighepdt / hy en soude nochtans noyt soo veel konnen begripen / oft d'eeuwighepdt soude eben-welgeheel ende ongebroken blijven. Nu bemerckt hoe seer dat de eeuwighepdt vermeerdert de pijnen der verdoemde / dooz dien dat in deselve gheene schozfsinge gebonden en woedt / noch geenen troost / oock niet van een druppel waters / noch oock geen eynde / want humen woym en sterft niet. Ter contrarien hoe groote salighepdt dat van de selve eeuwighepdt komt tot de salige / dewelcke hebben de meeste versekerthepdt / ende seer versekerde besittinge van het opperste goet ; want sy en sullen in der eeuwighepdt geenen honger noch dorst meer hebben. Wat isser dan dat den mensch brenghet tot soodanige uyt sinnighepdt / dat hy de geluck-salige eeuwighepdt versmaedt / ende al willens valt in de eeuwige pijnen / droefheden ende tozimenten ? Doozwaer heer ick moet roepen met uwen Propheet: Ghy hemelen verschyckit u hier af / ende ghy hare poozen woedt krachtelijck verwoest. Laet u dan booz-staen dat u een van twee ober-komen is / te weten / oft dat ghy saligh zijt in den hemel / oft ('t welck niet gheschieden en moet) dat ghy verdoemt zijt in de helle / ende bepepst wat geboelen ghy alsdan soudt hebben om de deught te aenbeerden.

Het 3. point. Bemerket in alle uwe ghedachten / woorden ende wercken / dat ghy moet een van dese twee eeuwigheden verkiezen : want al dat eens geyest / gescydt / oft gedaen sal zijn / dat sal eeuwig wesen / dooz dien dat eens gedaen is / niet en kan ongedaen zijn : en daerom sal het selve den mensch oft eenwelijck salig maken / oft verdoemen. Men moet hierom alle werken rijpelyck en bedachtelijck doen / aengesien datter geenen wederkeer en is / noch sulcken verbeteringe / dat de saken niet geschiet en souden zijn ; maer gelyck eenen seyde / wy schilderen / wy schryben booz d'eeuwighepdt / allen eeuwig werck sal synen meester pijsen oft laken ; want al woorden de sonden dooz de penitentie uytgebaegt / nochtans en woedt d'onnooselhepdt niet wederom gegeven.

GHE-

D'eeuwighepdt vermeerdert de pijnen der verdoemde.
Marc. 9.

Apoc. 7.

Jerem. 2.

Wy schilderen / wy schryben booz de eeuwighepdt.

G H E B E D T.

O Mijnen eeuwigen God, ghy blijft alleen stantvastig, ende by u en is geene veranderinge noch verkeeringe, want al verouderden alle dingen gelijk een kleet, en veranderden gelijk een decksfel-kleedt, nochtans ghy mijnen Godt zijt den selven, en uwe jaren en sullen niet beswijcken. Maer wy het werck uwer handen, vaten van den pot-backer, die heden zijn en morghen niet en verschijnen, versuchten ghelijck alle creaturen, tot dat dit bedervelijck aendoet d'onbedervelijckheydt, ende het ftervelijck aendoet d'onstervelijckheydt. Ende alsoo ons hier eenen korten tijt gegeven wort om te leven, soo haken wy tot het eeuwigh leven; maer eylaes! oft wy en kennen den wech niet, oft dien gekent hebbende, verlaten wy den selven. Want welcken is anders desen, dan uwe voetstappen te volgen, die den wech zijt in 't exempel, de waerheynt in de belofte, ende het eeuwigh leven in den loon, soo wanneer als dien dagh in der eeuwighheynt verschenen sal zijn? Och met hoe groote ende onvertelijcke blijfchap sullen wy verfaet worden, als wy de deught sullen hebben gevolght, en uwe stemme gehoorfaem geweest? Och wat genoeghte sal 't zijn, dat deselve naer seer veel eeuwen noch gheheel sal wesen! ende als wy ghelaest sullen zijn met de beke uwer welluste, datter noch sal zijn eene onuytputtelijcke zee ende eeuwige fonteyne! O saligen honger ende dorst, na den welcken volght foodanige verfaetheydt! O salige verachtinge, die d' eeuwige eere verheft! O salige droefheynt ende arbeyt der deught, na den welcken volght de eeuwige ruste ende blijdtichap! Hoe lieflijck zijn uwe tabernakels Heere der heyrkrachten! mijne ziele verlanght ende verflout na de voorhoven des Heeren, en het schijnt dat alleen den tijdt onser tribulationen seer kort ende licht is, die 't eeuwigh gewicht der glorien in ons werckt. Maer nochtans om dat den mensch niet en weet oft hy liefde oft haet weerdigh is, soo sijne vreesse ende bevinge my overkomen, d' eeuwige glorie noot my, ende d' eeuwige straffinge vervaert my. Wat sal ick doë? Laet ons o mijne ziele gaë in 't huys onser eeuwigh-

Pfal. 101.

1. Cor. 15.

Pfal. 83.

Pfal. 54.

heydt, ende laet ons d'eeuwige jaren in ons gepeys hebben: niet en isser saliger dan de goede eeuwigheyt, ende niet droever dan d'onfalige. Wien soude het lusten eenen oogenblick oft eenen korten tijdt te lacchen, om in der eeuwigheyt te schreyen? Hoe sal 't hem lastigh wesen door de deught te laten varen de genoeghte des werelts eenen oogenblick duerende, die op d'eeuwigheyt sal peysen? Wien sal d'arbeyt van de deugt swaer zijn, die sal aensien den eeuwighen loon? Ghy o eeuwighe Waerheydt, aenbiet eeuwige eere ende blijdschap; de werelt 't gene maer eenen oogenblick en duert: wat sal ick wenschen in alle eeuwigheden verkoren te hebben? wat soude den rijcken vreck verkiesen, eyschende een droppel waters in de tormenten soo veel jaren laugh, maer te vergeefs. Daer is eē al te groote spatie ruffchen de salige ende onfalige zielen: d'onfalige oock om eene soude gesloten zijnde in den eeuwighen kercker, te vergeefs wenschen sy om eene ure tot hunne saligheyt, die soo veel jaren hunne herten verfteent hebben, om dat sy op uwe weggen niet en souden peysen, dien ghy in uwe gramschap gefworen hebt, indien sy in uwe ruste fullen gaen. Verleent my aldergoedertierensten Godt, alsoo d'uyterste en d'eeuwigheyt der selver te bemercken, dat ick u in de eeuwe der eeuwen mach loven, Amen.

Luc. 16.

Psal. 84.

Practijcke, om dat de gedenckenisse der eeuwigheyt vast in het herte bevesticht soude worden.

Die pet
tijdelijck
berlaet
sal 't eeu-
wigh ber-
werken.

D'Erste. Bemerckt in de creatueren dickwijls d'ypdelheyt der selver/ende laet u vastelijck boozstaen/indien ghy enige van die versaeckt/dat ghy booz eene tijdelicke eene eeuwige sult hebben: gelijk by exempel/indien ghy om Godts wille/eere/gelt/eenigh gemak des lichaems/ uwen eegen wille in eenighe sake verwozpt / ghy en hebt die niet verlorren/ maer ghy hebt deselve/ die te boren tijdelijck ja oock maer van eenen oogenblick en waren/ eeuwig gemaect. Dese oeffeninge is seer krachtigh/sonderlinghe indien die dickwijls met der daedt woꝝdt gebzupcht/ oft met der herten boozgehouden. Ghe-
lijck

lijck by maniere van segghen/ ghy zijt seer toeghe-
 daen aen desen boeck/ beelt/hups/ acker/ kinderen/
 nemet soo als oft u die van Godt af-genomen wier-
 den/oft dat hy die van u begeert/ om in der eeuwige-
 heyt te bewaren/ ende om eeuwigly te maken. Pepst
 oock dat'et u bevolen sal worden/dat ghy van plaet-
 se/ officie/ wooninghe sult moeten veranderen; dat
 ghy sult moeten gaen in 't perijckel uwes lebens /
 ende gheeft al 't selve Gode terstont ober met eenen
 gewilligen ende obergegeven moet/ niet als oft ghy
 die sout verliesen / maer om 't gene dat ghy bemint
 eeuwigly te maken. Want dat onsen Salighmaker
 geseyt heeft van de ziele: Die sijne ziele sal verloren
 hebben / sal die binden / heeft plaetse in alle andere
 dingen. Ende en oeffent u niet alleen in toekomen-
 de/ maer oock in voozleden dingen/in dewelcke ghy
 eenen wederspannighen wille hebt beproeft/ op dat
 ghy dien mooght verbeteren / ende boogen tot pro-
 fytelijke dingen.

De tweede. Stelt dese bemerckinge dooz alle uwe
 wercken/te weten/dat die noyt ongedaen en konnen
 zijn/ als sy eens gedaen zijn/ ende maecht dat die so-
 danigh zijn / als ghy in der eeuwigheydt sult wen-
 schen de selve geweest te hebben.

De derde. Als uwe wercken gedaen zijn / ober-
 loopt die wederom/ende oberleght u gebedt/ende u-
 we woorden/ende weet dat al datter tot dien oogen-
 blick ghedaen oft gepepst is/ nu eeuwigly is gewo-
 den/ want het gene dat eens gepepst/ gesepdt oft ge-
 daen is/ en kan niet ongedaen zijn.

Schiet-Gebedekens.

DEn mensch is de ydelheydt gelijk geworden, sijne Psal. 143.
 dagen gaen voor-by gelijk eene schaduwe.

Eens menschen dagen zijn als hoy, gelijk eene bloeme Psal. 102.
 des veldts sal hy uyt-bloeyen.

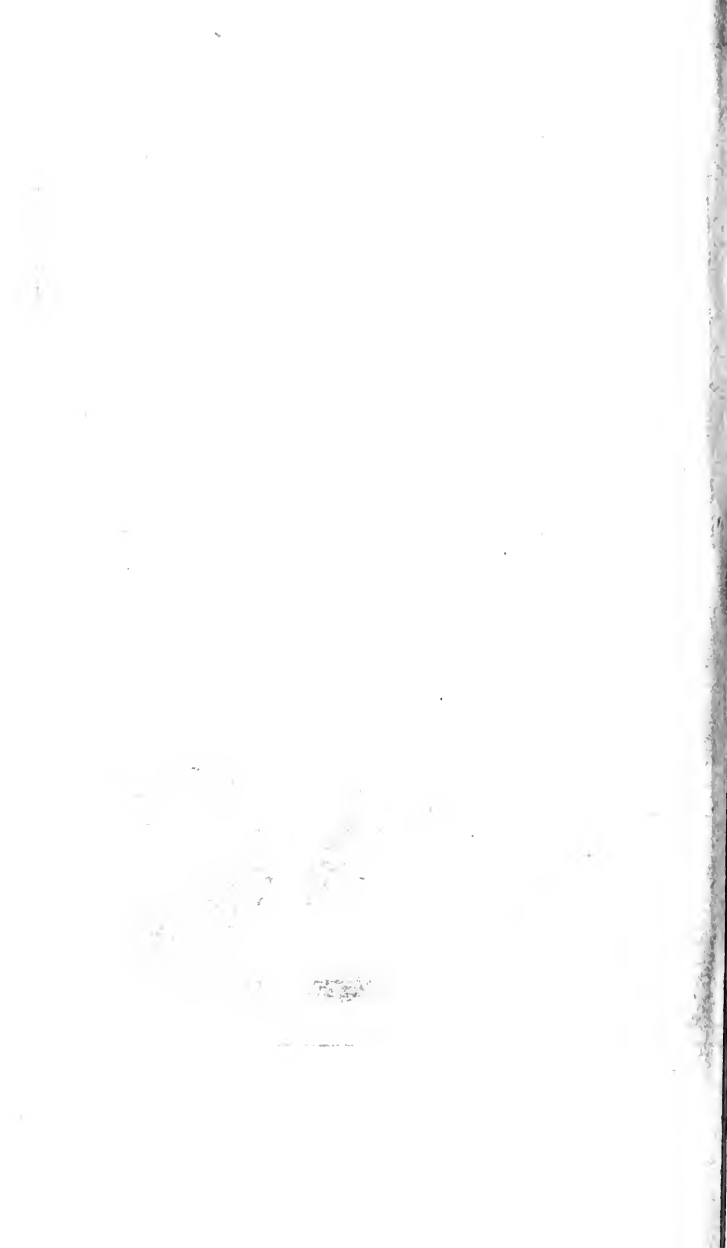
Den Heere weet de daghen van de onbevleekte, ende Psal. 36.
 hunne ervenisse sal in der ceuwigheydt zijn.

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X V I I I . B E E L D T .

Merck de exempelē der Heylighen / ende hunne
woorden van de D. deught u boozgehouden. .

OM dat ghy te stercker tot de deught ver-
weckt sout worden, soeckt ende volght
[A] d'exemplen der Heyligen, meest van uw'
Patronen, ende verfoeyt [B] de sonde, die u
van deselve treckt, onderfoeckt wat sy van
dese deught hebben gevoelt, en geschreven;
hoe sy die hebben geoeffent door 't ingeven
van den [C] H. Geest. Het beste voorbeeldt
van alle deught is de [D] Moeder Godts Ma-
ria; van eenen yver ende neerstigh ghebedt
[E] S. Paulus; van de penitentie [F] S. Hie-
ronymus oft Antonius; van verduldigheydt
[G] de Martelaers. Siet oock wat [H] de Phi-
losophen alleen verkeerende in de schaduwe
[I] der deught van die ghevoelt hebben; hoe
sy die geoeffent hebben: Waerom en volght
ghy dese niet? De mannen van Ninive (seght
den Salighmaker) sullen in 't oordeel met dit
gheslachte op-staen, ende sullen dat verdoe-
men; Want sy hebben penitentie ghedaen
door 't prediken van Jonas, ende siet desen
is meerder dan Jonas. Ende 't selve seght hy
van de Koninginne van den Zuyden, die
van het eynde der werelt gekomen was, om
te hooren de wijsheyt van Salomon: 't selve
moeten wy nemen van alle Philosophen, en-
de ons door hunne schijnelijcke deught por-
ren tot de waerachtige deught.

HET XXXII. CAPITTEL.

Vanden seften middel om de Meditatie ende hare be-
geerten te vermeerderen, oft vande navolginghe der
Heyligen.

*Voorstellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt.
Gebede, als boven.*

HET I. point. Bemercht dat den Heere behalven
de twee grootelichten in dese wereltd / oock ge- Genef. 1.
gheben heeft seer veel sterren; diesghelijcks dat hy
behalven Christus ende de *H.* Maghet Maria heeft
in de *H.* Kercke gegeven de Heylighen / die ons als
mede-ghesellen ende leydts-mannen op den wegh
na het Hemelsch Jerusalem souden dienen. Siet oft
ghy haer volght / ende bemercht / hoe dese veel lij-
dende ende kloekelijck de quade gheneghentheden
berwinnende / ghekomen zijn tot de upt-nemen-
de deught. Ten tweeden / wat eere sy Godt hebben De Hepli-
ghen her-
wecke ons
tot de
deught.
2. Petr. 1.
gedaen / berweckende ontalliche veel menschen dooz
hun exempel om Christus ende sijnen raedt te vol-
gen / blinckende gelijk den Apostel seght / ghelijck
lampen in de dupstere plaetsen deser werelt. Ober-
loopt hunne schoone victorien / hoe wel moepelijck /
die sy ober hunne zielen berkrege hebben / verloof-
chenende d'eere / de wellusten ende begheerten des
blyscs. Sy zijn gesteenicht gheweest / (seght den Hebr. 11.
Apostel) van een ghelouwen / geproeft geweest / ende
dooz 't verstaen des sweerts ghestorven; sy hebben
omgegaen in schaeps-pelsen / in gepten-bellen ghe-
breck lijdende / benout / ghelijck / der welker de
werelt niet weerdigh en was / in woeste plaetsen do-
lende op bergen ende speloncken / ende in de holen der
aerden: ende dit alle om dooz de getupgenisse des ge-
loofs beproeft gebonden te worden / ende de deught
te berwerben. Ende boozwaer met goeden rechte:
want aenghesien de deught soo uptnemende is / wat
wonder is 't / indien de goede menschen soo groo-
te neerstighepdt ende arbeypdt doen in eeuwige din-
gen / als de wereltliche menschen doen om verganc-
elijcken rijckdom te berwerben ?

Het

Het 2. point. Bemerkht dat de Hepligen (ghelijck den Apostel spreekt) ons gelijk hebben geweest. Elias (seght hy) was eenen mensch ons gelijk/gebouende het lijden / boozwaer sy waren van eene stoffe / onderwozpen dooz de wet der menschelijcker naturen deselbe ellenden des lichaems ende zielen / ende siet / hoe veel van hun eerst hebben gheweest groote sondaers/ gelijk Mattheus/ Saulus/ Magdalena/ ende hoedanighe sy daer naer dooz de gratie booz Godt gelwozden zijn. Ende dat een pegelijck bekenne hoedanigh den mensch is / dooz de nature / ende wederom hoedanigh ende hoe groot hy dooz de gratien kan wesen. Ende en aenmerckt niet alleenlijck de sonden/ die veel Hepligen booz hunne bekeeringe/ maer oock die sy na deselbe gedaen hebbē/ als Moyses/ David/ Petrus ; ende neemt hier upt oock uwe ellende ende de Godlijcke bermhertighepdt. Gaet daer na boozts ende siet hoe groot sy booz Godt gelwozden zijn / hoe ghetrouw / vroom / verduldigh / ootmoedigh / Godt minnende/ ende verghelijckt uwe kleyne ende krancke deught met hunne deught.

Ezech. 43. Toont (seght Godt tot Ezechiel) aen 't volck van Israeel den tempel / ende laetse beschaemt worden van hunne boosheden / ende laetse dat gestichte meten / ende laetse hun schamen van alle de dingen/ die sy ghedaen hebben ; maer wat is den tempel anders dan ghelijck den H. Gregorius het selve uptleght / het leben der Heplighen / die den Heere ons heeft ghestelt tot een exempel / die waerachtelijck wonderlijck is in sijne Hepligen? Dooz al stelt booz oogen booz alle de Heplighen / de alder-heplighste maget Maria / als een booz-beest van alle hepligheyt ende Godtbzuchtighepdt. Want sy is de vrouwe gekleet met de sonne der rechtveerdighepdt / in de welcke Godt heeft ghestelt sijn tabernakel : want ghelijck S. Thomas seght / de ziele aenschouwende de volmaechthepdt der sonne kan klimmen tot de Goddelijcke volmaechtheden : insgelijck beschouwende de volmaechtheden van Maria ende hare heerlijcke deughden / sal sy komen tot eene wonderlijcke kennisse Godts. Ten tweeden / bemerkht dat sy soo niet

Iacob. 5.

Den mensch boozsch dooz de nature / kan groot wozen dooz de gratie.

Greg. I. 24.

Mor. 11.

De alderheplighste maghet Maria is een booz-beest van alle Heplighen.

Apoc. 12.

Thomas.

niet boozhomen en zijn gheweest van Godts gratie/dat sy sonder arbeit gekomen zijn tot de deught; want sy hebben de gaben van de Godlycke miltheit met veel waecken/ strengigheden/ ende byna met een gheduerigh ghebedt verkregen: ende hoe onbetamelijck dat het is te betrouwen dat wy de selve ledigh sijnde/oft niet veel doende soudē verkrijgen/ indien wy ons by hun wilden gelijcken. Den 9. Bonaventura maecht de alder- heylighste maget aldus sprekende tot eenen mensch: Weet boozseker/ dat ick my selven booz soo sondigh ende slecht ende onweerdigh van de gratie Godts achtende ghelijck ghy/daerom eyschte ick soo wel gratie als de deugt. Dochter ghy meynt/ dat ick alle de gratie/ die ick hadde/ gehadt hebbe sonder arbeit/maer 't en is alsoo niet. Ja ick segge u/ dat ick geene gratie/ gabe oft deught van Godt ghehadt en hebbe sonder arbeit/ maer met geduerigh gebedt/ vperige begeerte/ diepe devotie/ veel tranen ende groote beuouwtheyt/sprekende/ende pepsende al dat hem behaeghde. Weet boozseker/ datter geene gratie en komt in de ziele dan dooz 't gebedt ende kastinge des lichaems. Ten derden/ bemerkht hoe sozghuldigh de Heyligen geweest zijn/ om te soecken ende waer te nemen oock de minste behulpselen der deugden: Hierom bedwongen eenige dooz een eeuwich booznemen/ hunne tonge/ eenige d'oogen/ eenige de handen. Want die klepne saken versmaet/ sal

De heyligen en hebben niet sonder groten arbeit de deught verkregen.

Bonavent. in Medit. de vita Christi.

Het 3. point. Bemerkht ten eersten/ met hoe groote volherdinge de Heyligen van hun eerste kintscheyt of booztgegaen zijn in den loop der deughden; want sy alleen sal salig zijn/ die volhert sal hebben tot den ynde toe. Ten tweeden/ hoe sy de deught verkregen hebben/ te weten/ gebuyckende Godts gratie/ ende in latende hunne talenten niet ledigh liggen; soo hebben sy dagelijcks verwozen vermeerderinghe der gratien/ ende alsoo is hunnen voet-padt gelijck en blinckende licht gewassen tot den volmaechten dagh.

Eccl. 19.

Dolherdigheyt der Heyligen.

Matth. 10.

Prov. 4.
Sterckte
om alle
beletfelen
te verwinnen.

dagh. Verhoopt dese oock van den Heere/en volghet naer de beste salvinge. Ten derden/bemerckt hoe sy dooz eene fraepe sterckhepdt dooz-gaen hebben het hoogste der deught/ ende verwonnen alle beletfelen/ ouders/rijckdommen/kinderen/quade genegentheden/ende op eenen tijt volbrocht veel tijden. Verkiest ghy oock de beste maniere des lebens/ de gewoonte sal die genoeghlick maken; ende overleght dit neerstelijck. Maer gaet tot Godt den Vader/ ende offert hem den lof van geheel 't hemelsch heyl/ ende d'arbeiden/die de Heyligen booz sijne liefde hebben bezagen/booz al de alderbperigsteliefde van de Moeder Gods/ in de welke hy van der eeuwigheyt sijn behagen heeft gehad/ende dooz dese bidt om gratie/die u noodig is om hun na te volgen/roept aen hunne boozsprake/die niet alleenlijck seer begeeren uwe saligheyt/maer oock uptnemende heylighepdt. Bedanckt Godt booz huime glorie/ ende biet hun ghe-luck van de selve upt geheelder herten.

Ghebedt om te verwerven naervolginghe
der Heylighen.

Joan. 14.

O Salighmaker der werelt, ghy zijt wel den wegh, de waerheydt ende het leven, ende onsen leytzman in dese onse pelgrimagie tot d'eeuwigheyt, die noyt herhaelt en kan worden:maer ghy hebt my oock de Heyligen in den selven wech gegeven tot leytzmanen ende mede-gesellen. Ick bidde u dan door het binnenste uwer barmhertigheyt, dat ghy my wilt gratie gheven, op dat ick hun kloeckelijck mach volgen in waerachtige ootmoedigheyt, liefde ende andere deughden, die uwen alder-heylichsten wille ende mijnen roep van my vereyscht. Ick ben beschaemt Heere Iesus dat ick tot noch toe soo schoone exempelen hebbe versuymt, en uwe seer heylighe inspraken, die my hadden behooren te trecken in de foetigheyt van uwe salven. Eylaes! wat isser dat my van den voet-padt der deught kan trecken ende dwinght ter sijden te gaen, als my voorlichter soo veel door-luchtige menschen, die gestiert zijn, nie van dese wereldt, maer van den heylighen Gheest? Ocl

of

oft ick nu eene genoeghte krece, om met hun eenen oogenblick kloeckelijck te strijden, die seer begeere met hun te regneren ende u te loven! Want indien ick nu bloo en vervaert ben in den strijt; hoe schandelijck sal't dan voor my zijn met soo glorieusen kamp-vechters te verschijnen voor u mijnen Koninck ende mijnen Godt! Ick begeere dan, o Heere, voortaan soo mijn leven aen te stellen, dat ick in de tegenwoordigheyt uwer Heylighen ende van uwe Goddelijcke Majesteit niet beschaemt en worde, noch oock als ick sal moeten spreken tot mijne vyanden in de poorte, in den uytganck van dit leven. Voorwaer ick stof ende affchen betrouwe op uwe oneyndelijcke goetheit, dat ghy my uwe gratie niet en sult weygeren, op dat ick niet deughden N. verciert draege uwen name, ende trecke ende bekeere de zielen tot u, op dat die met my u in den hemel mogen loven ende glorificeren, van de welcke ghy nu om mijne ende uwer dienaeren gebreecken gelastert wort. Want eenen dienaar heeft waerachtelijck gheseyt, dat d'Apostelen de werelt bekeert hebben, niet dat de wonderlijcke teckenken hun wonderlijck maecten, maer het versmaden der rijckdommen, verachtlinge der glorien, ende ontlastinge van alle saecken deser werelt.

O alder-salichste Maget, ick bidde u verhoort mijne gebeden, die ick heden voor u uyt-storte, op dat ghy my, welcken den Heere Jesus uwen Sone hem geweerdicht heeft met Joannes te bevelen, wilt verwerven cieraet van alle deughden, versmadenisse van alle menschelijcke saecken, suyverheyt der herten ende des lichaems, ootmoedigheyt ende liefde.

O salige zielen, dien nu dese eeuwige saligheyt is ge-jont, aeniet my uwen broeder, die noch ben doende pelgrimagie in de plaetse des schrooms ende woeste wildernisse, op dat ick u soude mogen naervolgen.

O heyligen Engel mijnen bewaerder, die in den spiegel van de seer klaer-blinckende Godtheydt voorstiet mijne perijckelen, val, ende d'oorfaecken der selver: ick bidde u helpt mijne ghebeden, ende stiert my op den goeden wegh, op dat het u niet en verdricte, ende u niet en bedroeft, dat ghy my bewaert, maer u in der eeuwigheyt mooght verblijden.

Beschaemt-
heyt der
flautwe mē-
schen voo-
het gesel-
schap der
Heyligen.

Psal. 90.

O mijne Patroonen NN. omringelt my van alle kanten met uwe hulpe tegen de vyanden, die op my vallen, op dat geen quaet tot my en kome, en geen geesfele en genake aen mijn tabernakel. Want den Heere heeft hem gewerdicht sijne Engelen en u te bevelen, dat ghy my in alle mijne wegen soudt bewaren. Komt dan aldersterckste vechters tot mijnder hulpen, op dat ick door uwe hulpe mach sien wrake over mijne vyanden gheschieden, en met u in der eeuwigheyt mach loven ende glorificeren onsen Heere in 't landt der levende, Amen.

Practijcke om de Heyligen te eeren.

Met ober-
lesen van
het leven
der Hepli-
gen.

D'Eerste. Ober-leest neerstelijck de lebens der Hepligen / ende daer-en-boven bergadert bescrepden exempelen der deughden / ende oberleght dicswijls in uwer herten eenig schoon exempel / dat bequaem is tot het besonder ondersoecken der consciencie / genaemt Examen particulier : want dit is eene krachtighe medecijne ende remedie / ende als eenen wel-riekenden appel / om de krachten der zielen te mogen vermaken.

1. Cor. ◆

De tweede. Arbejdt oock in u te maken eene gelijckenisse der manieren ende deughden van eenigen hepligen Patroon. Hier toe vermaent ons den Apostel seggende : Zijt mijne naer-bolgers / gelijk ick Christi naerfolger ben.

De derde. Lees het leven van uwen Patroon van de maent / neerstelijck / en ber-cert hem door het naer volgen van eenige deught / ende begeert tot deselve sijne bystant / ende maecht een tafelken van alle uwe Patroonen / op dat ghy in de upze uwer doot hunne hulpe mooght begeeren / ende vzienden hebben om aen te roepen.

Bedeplin-
ghe der
Hepligen
om op elc-
ken dagh
van de
weke de-
selbere
aenroepen.

De vierde. Men vint eenige die de choozen der Hepligen bedepelen op elcken dagh van de weke / aenroepende des Sondaeghs de choozen der Engelen / des Maendaeghs S. Jan den Dooper / des Dinsdaeghs de Patriarchen ende Propheten / des Woensdaeghs d' Apostelen / des Donderdaeghs de Martelaren / des Vrydaeghs de Confessoren / des Saterdaeghs

daeghs de Maeghden. Maer men moet booz al
dickwijls aenroepen de Koninginne der hemelen /
ende S. Michiel den Prince der hemelscher hez-
scharen / met den Engel onsen bewaerder.

De vijfde. De oeffeninge der ghenet die de eere
der Heyligen bedepelen op alle upzen van den daghe /
is oock loffelijck.

Schiet-Gebedekens.

BEmint den Heere alle sijne Heyligen, want de Heere Psal. 30.
sal de waerheyt versoecken, ende overvloedelijc-
ken betalen de gene die hooveerdye bedrijven.

Doet mannelijck ende laet u herte versterckt worden Ibidem.
alle die in den Heere hoopt.

Een weynigh is beter den rechtveerdighen, boven veel Psal. 36.
rijckdommen der sondaren.

Maer de rechtveerdige fullen d'aerde erven, ende fullen Ibid.
op die woonen in de eeuwe der eeuwe.

Bewaert de onnosselheyt, ende siet de rechtveerdigheyt, Ibid.
want het zijn de bevelinghe van den vreedsamighen
mensche.

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X I X . B E E L D T .

Och hoe grooten vrede soudt ghy hebben / in-
dien ghy de deught *N.* oeffende! overleght
dit neerstelijck.

Wt de
deught
szuypten
ruste ende
eere: upt de
sonde pijn
en schande.

B Emerckt hoe grooten vrede ghy soudt
genieten, ende hoe grooten eere ghy
soudt verkrijgen, indien ghy de deught oef-
fende gelijk [A] S. Franciscus ende andere
Heyligen geproeft hebben, want [B] de
deugt is altyts met [C] den vrede gevoeght,
sy woont met dien t'samen in een herte, en
doet [D] den Heere Jesus daer inne rusten:
Ick bidde u, siet hoe sy allegader de deugt
vereeren, aengesien de groote soo wel als
de kleyne besoecken de [E] hutten ende [F]
graven der Heyligen, ja God selve eert die,
ende [G] d'Engelen oock op de werelt, en-
de dese met Christus geweerdigen hun met
de heylige menschen gemeynschap te hou-
den, om de sonderlinge grootachtige der
deught, gelijk het blijkt in [H] de H. Ca-
tharina van Senen, aen de welcke den Hee-
re sijn herte gegeven heeft. Siet hoe hoogh
[I] de Moeder Godts door de deught ver-
heven is. Ter contrarie [K] de sonde pij-
night, ende maect ongerust de ziele, ende
berooft den mensche van alle eere, oock in
de meeste [L] ydelheden ende genoegh-
ten der werelt.

HET XXXIII. CAPITTEL.

Van den sevensten middel der meditatie, oft van den vrede ende gerustheyt der ziele, die uyt de deught is spruytende.

Voor-stellinghe der *pl. ietse*, gelijk in 't beelt.
Gewoonelijck Gebedt.

Het 1. point. **B**emerckt dat de neerstighepdt ende gepepsen der menschen daer toe alleenlijck strecken/ om dat sy souden verkrijghen vrede ende ruste der herten. Den gierigen schzobber deser werelddt / den eergierigen ende curicusen en heeft niet anders booz hem/ dan om te versaden sijn herte / het welck naer berganchelijcke dinghen haecht / om dat hy soude mogen seggen: *Mijn ziele rust / want ghy hebt seer veel goederen booz beel jaren opgelept.* Want de begeerten der aertscher menschen zijn ghelijck beroeringen/ die de ellendige soo lange pzaemen/ tot dat sy genieten 't gene sy begeert hebben/ en daer inne vrede binden/ die den mensche daer niet in binden en klan; maer hy kan metter waerheyt seggen: *Ich hebbe in alle dingen ruste gesocht / en ick en hebbe die niet gebonden; want al besittede hy geheel de werelt / hy is eben seer ja dupsentmael ongeruster / ghelijck het blijkt by de machtige van dese werelt.* Wat een uyt-sinnighepdt is 't dan te volgen de wereltsche saken/ en in u alder-soetsten Jesu geenen vrede te soecken? **T**en tweeden / pepst waer uyt dat het geschiet dat de beminners der werelddt geene ruste in aertsche dingen en binden / hun begebende tot de sonde ende afwijckende van de deught. **T**en eersten / om dat dese dingen ongestadigh ende berganchelijck zijn / daer sy hun hert aenhechten. **T**en tweeden / om dat sy eene geduerige vreesse ende sozge by-bzengen / soo wel om de selve te verkrijgen / als om te bewaren. **T**en derden / om dat den vrede ende ruste daer alleenlijck is / daer geene oozioge en is / maer dat als een vleescheelijck mensche sijnre begeerlijkheden onderdanigh is / hy alsdan aen de redene / aen de wetten / ende aen Godt selve oozioge doet / ende wapent sijnre sin-

Alle menschen soecken vrede ende ruste der herten.

Luc. 12.

In wereltsche saken en is geene ruste te vinden.

nen ende passien sijnder ziele tegen de redene / ja tegen de selbe/ende tegen Godt doet hysse bechten. Hoe sal dan daer vrede konnen zijn? want wie heeft hem wederstaen (seght Job) ende heeft vrede gehad? ende Baruch : Hadt ghy ghewandelt in den weegh Godts/ ghy soud boozwaer in eeuwigen vrede ghewoont hebben. Want de oeffenaers der deught onderwerpen de begeerlijkheden onder de deught/ ende de redene onder Godt / ende hebben eenen wille met hem: dus overleght hoe gerechtigh ende schoon 't selbe is/ ende verfoept de sonde.

Job 9.

Baruch 3.

Worsake
der beroer-
ten die in
de boose
menschen
zijn.

Het 2. point. Ten eersten/bemerckt van waer daeren-boven de beroerte komt in de ziele van den boosen mensch/boozwaer om dat hy sijnen wille niet en kan volbrengen / want hy bebindt dat seer veel menschen eenen anderen wille hebben/en die ook tegen den sijnen is/om dies wille dat hy heeft veel mede-begeerders ende bypers / en dat veel eene sake niet en konnen besitten. Maer de rechtveerdige / ende die de deught toegedaen zijn / volbrengen altydts hunnen wille / want sy en hebben geenen anderen wille dan Godt/ende daer en is niet dat Godts wille kan wederstaen. Want die geenen eygen wille en heeft/doet nochtans altydts sijns selfs wille/ ende also niet willende doen onsen eygen wille/ worden wy altydts gebonden dien gedaen te hebben/ gelijk den H. Dorothheus plach te seggen / ende daerom doet sulcken alle dingen na sijnen wille / ende sijnde altydts blijde/ geboelt hy in sijn herte eene geduerige maeltijt: ende aengesien eenen sot verandert gelijk de mane / soo blijft eenen wijzen in de wijsheyt gelijk de sonne/ en volghet Godt na. Ten tweeden/bemerckt dat alle de gene / die sonde doet/ slabe is van de sonde/ ende de slavernye van de sonde ende sondigen mensche is soo groot/ dat hoe wel hy siet/ dat hy sijnen wille niet en kan volbrengen/hy nochtans niet en kan ophouden. Ten derden / bemerket dat hoe wel eenen boosen mensch sijnen eygen wille kan doen / dat hy daerom niet te geruster en is/ om dat den selven strijdt tegen den wille Godts / ende daerom is hy altydts gequelt met broeginge der conscientie / ende alsoo door sijn eygen

Doroth.

Eccl. 27.

Joan 8.

eygen bonnisse en word hy niet ontslagen/ maer een schuldigh mensch geoordeelt/aengestē der consciētie strengelijck beschuldigh/ende de selve verdoemt en pijnicht. Och hoe grooten helle geboelen de sondaren hier door! ende niet alleenlijcken/ die sware sonden doen/ maer oock die hunne gebzeken dienen/ ende en arbeypden niet om hunne genegentheden te doen versterben. Ten vierden/ bemerkte ter contrarie/ hoe grooten troost komt door den vrede in de ziele van den rechtveerdigen/ ende hoe schoon dat is 't aensien van den klaren hemel/ locht ende zee; wat vrecht den vrede brenghet in eene gemeynthe: ende schickt dit toe de ziele. Om te weten hoe groot desen vrede te achten is/daer wy af spreken/ moetmen den heyligen Apostel Paulus aenhooren / als hy seghet: Den vrede Godts / die alle verstant te boben gaet: want daer en is geen sake hy te gelijcken/ een gerust herte wort van dē Wijsen-man met rechte genoemt: Eene geduerige maeltijt/ en dien gaet alle sinnen te boben/ ende gout ende silber en sal niet geacht worden in gelijckenisse van dien. Want hoe grooten sake is't (seght den H. Ambrosius) niet beweeght oft beroert te worden door vreesse / niet gequelt te worden met achterdencken/ met geene droefsheyt ongerust te worden/maer als op eenen seer sekeren oever het onberoerlijck gepeys te stillen in eene goede habene tegen d'opstaende baren der wereltscher onwederen?

Het 3. point. Bemerkte wat groote eere gedaen wort aen de oprechte deught / oock in een slecht ende onbekent mensche/en oock hoe de gebeynsde deught hy de Heydenen in de maeghden van Vesta ende in de priesters ge-eert is geweest en noch wort. Siet hoe de Kefers ende machtige des werelts eeren de Heyligen noch in 't leven sijnde / dat sy komen in hunne hutten als in kercken/om raet te vragē. Het palley van de Princen (seght Athanasius) ende alle het Konincklyk hof verheft den H. Antonius een mensche berwoyden in 't upterste eynde des werelts: spreken de van Constantinus en sijne sonen. Ende de graben der Heyligen zijn gelijck eene toeblycht/ gelijck eene verlichtinge van alle qualen: hoe veel pelgrimagien

Troost ende vrede der rechtveerdige.

Phil. 4.

Prov. 15.

Ambr. li. 1. de Iacob.

Wat eere datter gedaen wort aen de oprechte deught.

Athan in vita Antonij.

Den H. Antonius wort van de werelt vereert.

wozden derwaerts gedaen? hoe veel giften wozden der ghesonden? met wat eere wozden hunne reliquien bereert? die de menschen wat tijds te boren (indienmen aensiet hun geslacht ende uptwendige goederen) in gheender weerden en hielden / oft oock en souden hebben / indien sy sonder deught waren.

De eere der hepligen is oprecht ende gestadigh.
Chrysoft.
I. quod ne-
mo laedatur
nisi a seipso.
Prov. 10.

Ten tweeden/siet hoe oprecht ende vast dese eere is/ daer d'andere wereltdsche eere geheel ydel is. Want (gelijck Chrysostomus seght) het roepen des volcx / met welcke sy de rechters prysen en toeroepen / en komt niet upt der waerhepdt/ maer hier dooz wozdt alleenelijck geschildert den onwaerachtighen naem van de eere / 't welck blaerlijck blycht / als sy van hunne officien afgegaen zijn. De ghedenckenisse van den rechtbeerdigen (seght den Wijzen-man) is met lof / maer den naem van de goddeloose sal verrotten. De deughdelijcke wozden Koninghen ghe-noemt / ende sy zijn waerachtighlijck stercker ende machtiger (want sy heerschappye hebben ober hunnen moet) dan die eenige steden in-neemt; want sy zijn de beste vrienden van den oppersten Koninck / den welcken als hy de sijne wilt bereeren / wat en doet hy niet? Dit betuyght S. Franciscus / S. Dominicus / den saligen P. Ignacius / S. Catharina van Senen / met dewelcke hy oock sijn herte heeft gemangelt; andere veel / gelijck Magdalena heeft hy gheweerdicht te besoecken ende met groote gemeynsaemhepdt te bereeren. Maer wat souden de Engelen doen / als sy sien dat hunnen Koninck soo grooten werck van een deugdelijck mensch maecht? Siet hoe waerachtigh dit wozdt is: Al die hem verheft / sal vernedert wozden / ende die hem vernedert / sal verheben wozden. Maer hoe groot dat is de schande der boosheden / blycht upt dagelijcksche straffingen der misdoenders / ende dat de menschen / hoe boos sy oock zijn / hun schamen van hunne boosheden / ende dat niemandt en is hoe machtigh oft wijs hy is / die de boosheden dient / die niet eenen spot en wozdt van de sijne / ende eene beschimpinge zijnder vrienden ende vanden. Want de spreucke van den hepligen Paulus is seer waerachtigh: Tri-

De deughdelijcke wozden met recht Koningen gheueint.

Lucz 14.

De schande der booshepdt na de booshepdt.

Rom. 2.

bulatie

bulatie ende benauthendyt in alle ziele van den mensche die quaet doet / maer glorie ende eere ende vrede eenen yegelijcken die goet doet.

G H E B E D T.

O Prince des vredes, en blijfchap van geheel de aerde, ons herte soeckt in alle faken rust, een yegelijck begeert vrede en stilte; want dit is d'eenige saligheyt in desen onsaligen staet en ballingschap, vrede te vinden, daer ons leven eenen strijt is: ende daer toe zijn wy gerechtveerdicht van u, om dat wy vrede by Godt fouden hebben, door u onsen Heere Iesus Christus. Den arbeyt van eenen yegelijcken streckt hem om vrede te hebben, dese soecken d'onkuyfche, goet-gierige, eer-gierighe menschen, maer te vergeefs; want de goddeloose en hebben geen vrede; sy en hebben geen vrede, dan die uwe wet beminnen. Ghy hebt ons desen uyt den hemel gebrocht, en der werelt verkondicht. Ghy wordt waerachtelijck genoemt den Prince van den vrede, den hoeck-steen, die twee dingen een maect, en versoent in u d'onderste met d'opperste. O hoe groot is de saligheyt van die ziele, die ghy door de deught verheft boven d'onwederen deser werelt, gevestigt in eene heylige beschouwinge: sy en sal geen quaet vreesen, want ghy zijt met haer: haer herte en sal niet en geveerlijckheden beroert worden, want ghy zijt haren al: sy staet tusschen voorspoet en tegenspoet verskert en stille, als op eene hooghde, en sy veracht alle dingen. O onsen vrede mijnen God, wie sal my geven vreden als van eene duyve, en ick sal vlieden, en ick sal rusten in de gaten van de steen-rotze, in 't hol van den muere? Want ghy zijt gekomen, om dat ick vrede soude hebben, en als ghy serven sout, hebt ghy my den vrede gelaten, seggende: Ick late u den vrede, ick geve u mijnen vrede. Heere zijt mijns genadigh, dat ick niet en geve uwe ervenisse (die ghy my met uwen bloede getekent achtergelaten hebt) voor eene slechte sake van dese werelt, die kranck ende verganckelijck is. In vrede is uwe plaetse gheworden, alsoo dat ghy oock niet en hebt ghewilt dat u eenen tempel gheinaect soude worden, dan van den vreed-

Rom. 5.

Esaiæ 48.
Psal. 118.
Den vrede
komt van
hoben.

Psal. 54.

Cant. 2.

Ioan. 14.

Psal. 75.
Godt is
eenen kro-
nach des
vredes.

famighen Salomon; noch geboren worden, dan in tijde van vrede; noch sterven, dan om ons vrede te verwerpen. Indien ick dan vrede hebbe, soo ben ick verskert, dat ghy Godt des vredes ende liefde met my sult zijn, ende wat salder dan meer zijn dat ick daerenboven soude kunnen begeeren? want desen vrede gaet alle verstant te boven. O hoe groot, hoe groot is de saligheydt van een vreedsamigh herte, niet te begeeren, niet hopen, niet vreesen, niet te willen behalven uwen H. wille; niet gepraemt te worden met eene vroeginge der consciencie; t'allen uren tot de doot, tot uwe komste, gereet te zijn.

Philip. 4.

Bern. ferm.
35. in Cant.

Indien yemandt dit eens heeft ghesmaect, ick en weet niet (seght uwen Bernardus) oft sulck een al schroomelijcker ende pijnlijcker soude vinden voor eenigen tijd de helle te lijden, dan ghesmaect hebbende de soetigheydt van dese gheestelijcke neerstigheydt, wederom te gaen tot de smekingen, of liever de moeylijkheden des vleeschs, ende wederom aen-nemen d'onversadelijcke curieusheydt der sinnen. Noch ghy en geeft niet alleenlijk den vrede aen de deught, maer na die volght noch eene eeuwighē ordinantie van uwe Goddelijcke Majesteit eene oprechte eere. Want die sy selven met eene

Ambros.

Konincklijcke macht bedwinght, wort een Koninck genoemd, om dat hy sy selven kan regeeren, hy is een rechter van sy selven, ende is sijns selfs, om dat hy niet ghevangen en wort geleyt in de schult, ende niet geworpen wordt in de sonde. Ende voorwaer de deught alleen verdient eere; maer noch heerschappyen, noch hooghe staten en kunnen de boosheydt niet eerlijck maken, met recht wordt eenen deughdelijcken armen mensch meer van eenen yegelicken geacht, dan alle de macht der werelt. Want eenen yegelijcken is soogroot, als hy is in uwe oogen, ende Heere ghy sult de gene, die u beminnen, hier oock vereeren, maer die u versmaden sullen onedel zijn. Waerachtelijck heeft uwen Psalmist geseyt: Uwe vrienden zijn uytermaten seer eerlijck geworden, ò God uytermaten seer is hare heerlijckheydt versterckt. Maer alsooghy door uwe oneyndelijcke ontferminghe u gheweerdicht hebt my voor uwen vriendt te verkiezen; want ghy hebt my kennelijck gemaect alle de gheboden ende raden, die ghy van uwen Vader hebt ontfan-

1. Reg. 2.

Psal. 133.

gen;

gen; so en wille ick geenen vriendt van dese werelt zijn , maer u alleen uyt geheel mijn herte, ende alle mijne gedachten beminnen , u minnelijck omhelsen tot dat den dagh aenkomt , ende de schaduwen ondergaen , tot dat ghy voor my verschijnt , en opent de schatten uwer liefden , die my bemint hebt van het beginsel des wereldts.

Practijcke om te verkrijgen gerustheyt
der herten.

T En eersten / sp selben dicitwyls op dese ende diergelijke maniere overgeben : **Mijnen Godt ende mijnen Al / uwen alder-heylighsten wille moet in alles gheschieden. Eenem pghelijcken kan verscheyden saecken booz hem nemen / om te beproeben oft sijn hert daer teghen is oft niet / ende kan sp selben over-geben.**

*Obergebe
sijns selfs
in de wille
Godts.*

Ten tweeden / indien eenighen tegenspoet overkomt / sijn herte vergadert houden ende pepsen: Ten vrede is soo beel ende meer weert / ende ghelijck pemandt alle dinghen geeft booz sijn leben / oock alsoo lieber alle dinghen verliesen dan den vrede.

Ten derden / dicitwyls en ootmoedelijck te biechten.

Ten vierden / boben al sachtmoedigheyt / ende berdzijben uyt sijn herte alle verbittertheydt ende quaet vermoeden.

Ten vijfden / tamelijcke bekommeringhe ; want Martha is beroert booz te beel dinghen; hier af heeft Ierho oock Moses vermaent.

Exod. 18.

Ten sessten / neerstige bewaringe der sinnen.

Schiet-Gebedekens.

D En vrede Gods alle verstant te boven gaende, moet onse herten ende onse verstandnissen bewaren. **Philip. 4.**

O Heere ghy hebt ons tot u ghemaect , ende ons herte is ongerust , tot dat het in u rust. Augustin.

Grooten vrede is den genen die uwe wet beminnen , ende hun en is geene verargeringe. Psal. 118.

In den vrede sal ick t'samen slapen ende rusten , want ghy Heere hebt my sonderlinge in de hope gestelt. Psal. 4.

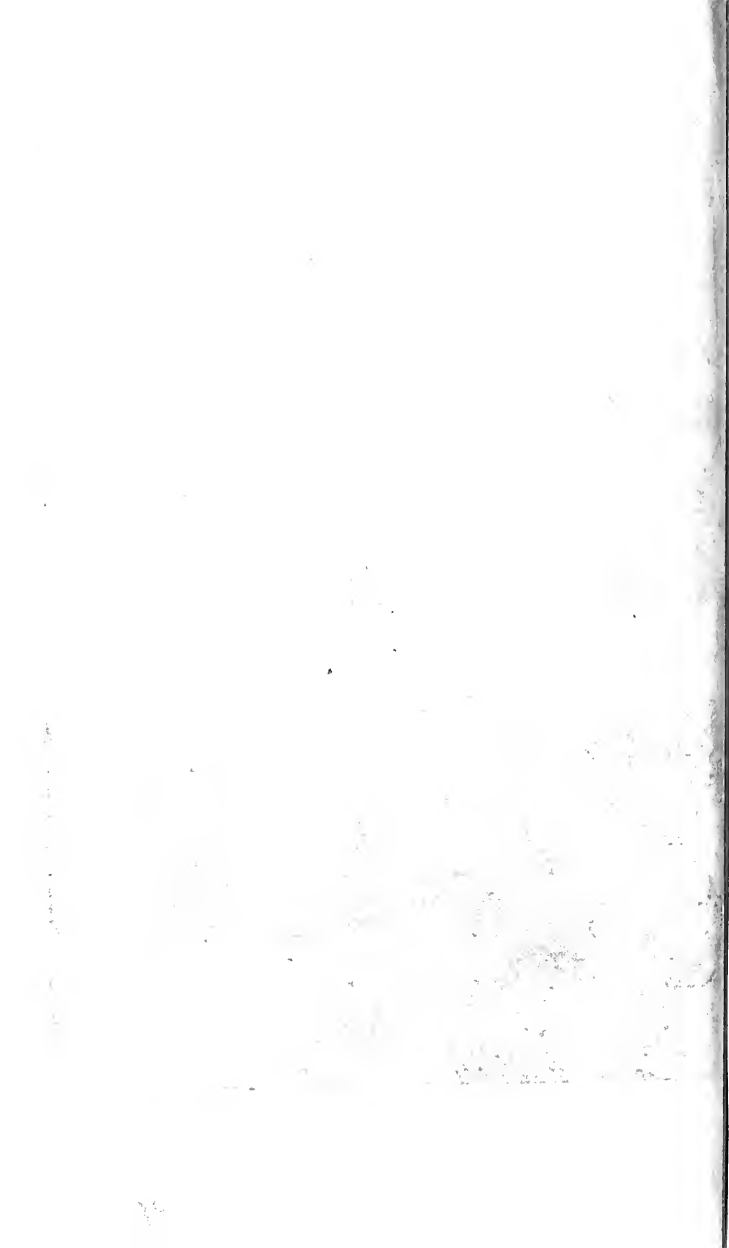
A E N - M E R C K I N G E O P H E T X X. B E E L D T.

⊙ hoe grooten blijdschap heeft hy / die de
deught volght! laet u dit ten minsten
trecken tot de selve *R.*

GHeheel de [A] wereldt en kan u herte niet vervullen, dat beroert wort met de winden van [B] verscheyden begeerten: waerom laet ghy u dan van de deught af-trecken door [C] dwase smeeckingen der sonden? te weten, om dat ghy soudt moghen drincken uyt den stinckenden [D] poel, om den welcken ghy doolt lancks eenen periculeusen en [E] krommen wech, alwaer de [F] hooverdye, onkuysheyt, giericheydt, lockende sonden u in [G] eene beeste veranderen, ende trecken u in den [H] afgront der hellen. Siet [I] het rijcke Godts is binnen u, waerom soeckt ghy dat te vergeefs elders? fiet seer groote [K] blij-schappen der deught, die't herte waerachtelijck vervullen, die den [L] salighen P. Xavier; ende andere Heyligen oock in dit leven ghesmaect hebben. Voorwaer de blijdschappen geput uyt Godt de fonteyne van alle goet vloeyen in het [M] herte, ende versmaden't selve; maer de blijdschappen [N] geput uyt den poel der sonden, verlopen ende verdwijnen.

Het rijcke
Godts is
binnen
ons / ende
niet in
aertsche
dingen.

HET XXXIV. CAPITTEL.

Van den achtsten middel om de meditatie ende hare begeerten te vermeerderen, oft van de Blijdschap, om welcke men de deught behoort te volgen.

HET I. point. Bemercht dat 'et den Heere dooz sijne goedertierenhepdt / die hy heeft tot de menschen / alsoo geschickt heeft / dat sy dooz de welluste getrocken souden worden om te wercken: ende indien de lichamelijcke welluste dese kracht heeft / veel meer heeft de geestelijcke / dat is / de ghene die komt upt de deught. Indien ghy dan dooz de welluste van de deught ghetrocken wordt / siet hoe veel betere ende meerdere / hepligher ende oprechter welluste komt upt de deught / dan upt de verganckelijcke geneuchte van dese werelddt. Ten eersten / dooz dien dat de welluste upt de werelddtsche saecken ghetrocken / seer buyl / leelijck ende valsck is / alsoo dat Aristoteles seght dat de buyle ende leelijcke vermaekingen / gheene vermaeckinghen en zijn / dooz dien dat sy sulcks niet en zijn / dan aen de ghene die van binnen qualijck ghestelt zijn / ghelijck (seght hy) de kinderen groot achten hun speel - dinghen / die de mans versmaden. Sy zijn soo buyl / dat de Philosophen ende Poëten verstaert hebben dat de menschen in beesten ende wilde dieren veranderen / die bevinghen waren met de liefde van Circe: ende en is niet qualijck verstaert; want en sien wy niet dat een hooberdig mensche wandelt gelijck eenen paulw? dat eenen onkupschen dertel is ghelijck een gepte? dat den gulfighen ghelijck een vercken ghedzeven wordt tot den buyck ende spijs? ende niemandt en isser eerbaer / die dese genegentheden dooz schaemte niet en bedeckt. Siet dan hoe leelijck ende verwozpen dat dese blijdschappen in haer selven zijn. Want de vertroostinghe der werelddt (gelijck den H. Bernardus seght) is oprechtelijcken verwozpen / ende nergkens toe pzoijtelijck / ende het ghene dat meer te vreesen is / sy is een beletsel van de waerachtighe ende

De oprechte welluste spruyt upt de deught.

De welluste der werelddt is onsupber ende valsck. Aristot. 1o. Ethic. 3.

Sy verandert de menschen in beesten.

Serm. 4. in vigil. Nativit.

ende salige bemaninge: want wat begeert den gul-
sigen mensche so seer anders/ dan een stuck bleesch/
een oft twee leckere beten; ende die te aengenaemer/
hoe sy seldsamer zijn? hierom vaertmen ober zee/
hierom worden zielen verloren / d'hemelsche erve-
nisse beronachtsaemt / gelyck d'eerste geboorte van
Esau; ende hierom komen religieuse ordens som-
tijds in perijckel.

De ver-
makinge
des geests
is meerder
dan die
van het
lichaem.

Het 2. point. Bemerckt dat de vermakinge des
geests ende der deught veel meerder is / dan die van
het lichaem. Ten eersten/om dat het geestelijck goet
ende voozstellinge beter ende edelder is: want hier-
om behooren wy lieber te derben onse lichamelijckie
ooge dan de redene. Ten tweeden/om dat de geeste-
lijckie goederen blijven/ ende dat d'andere vergaen.
Maer waer toe strecht de Godtbzuchtigheyt / ende
welck is het edelste van al? Doorzwaer Godt. Wat
wonder is 't dan/dat sijne omhelsinghe/ door dewel-
ke wy hem als aen het opperste goet worden toege-
boegt/seer soet ende geneueghlijck is? Dese geschiet/
als de ziele met God door eene oprechte deugt wort
geboeght/maer meest door de liefde ende geestelijckie
beschouwinghe/in dewelcke Aristoteles ende de Phi-
losophen de saligheyt gestelt hebben. Kenmerckt nu
hoe groote blijtschappen de Hepligen upt deselve ge-
voelt hebben/so dat sy de grootheyt der selver niet en
konden berdzagen / gelyck wy lesen van den saligen
Ephrem/den saligen P. Fabier/als sy riepen: 't Is
genoeg Heere/'t is genoeg. Maer de redene waerom
dat de saligheyt in God is/als ook d'eenige/oprech-
te/ en opperste vermakinge van den mensch / is de-
se/ om dat God sijn eynde is/en al dat tot sijn eynde
komt/verwerft sijne saligheyt. Ten eersten/ om dat
hy alleen de ziele versaedt/ maer alle d'andere din-
gen geensins / niet meer dan oft pemandt sy-selven
wilde boeden met roock oft windt. Sy sullen (seght
Oseas/sprekende van de Goddeloosen)eten ende niet
versaedt worden. S. Hieronymus seght: Gelyck
de rechtbeerdighejdt versaedt/ alsoo de booshejdt
gheen wesen hebbende / bedzieghet d'etende met een
pdel bedroch / ende laet de buycken van de etende
pdel.

Hoe men
Godt sal
omhelsen.

De blijt-
schap der
Hepligen
in de
deught.

Godt al-
leen ver-
sact den
mensch/
ende met
de werelt.
Oiez 4.
Hieron.

pdel. Ende **Isaias** gelijckt de wereltsche menschen Isaiæ 29.
 by de droomers / die hun laten duncken dat sy eten/
 ende als sy wacker zijn / hebben sy hunger. **O** wat
 onsalighejdt is 't / te moeten putten te bergeefs met
 een vat vol gaten ! te bergeefs batten na de locht !
De uptsinnighejdt van den wereltschen mensche
 is soodanigh / seght **S. Bernardus** / dat hy honge- Vide Bern.
 righ zijnde / met volle kaken de locht inneemt / en- in sermo-
 de hopet daer mede versact te worden; oft dat hy in- ne : Ecce
 neemt eenen solferachtighen roock; daer hy oock nos reli-
 niet mede verbult en wojdt. Ende den **Wijzen-man** quimus.
 seght : Den gierigen en sal niet geldt verbult Ecclcl. 5.
 worden / ende die de rijckdommen bemint / en sal
 uyt die geen byuchte nemen : 't welck oock geschiet
 in alle andere sonden. **Siet Salomon** en hadde sij-
 ne oogen niet gewepgert / ende hy heeft gesien dat
 het al pdelhejdt ende benauwthejpt der herten was. Eccl. 2.
Ter contrarien die hunger ende dorst hebben na de Matth. 5.
 rechtbeerdighejdt / sullen hier ende hier namaels
 versact worden.

Het 3. point. **Bemerckt** dat den mensche is als Den dorst
 dorstigh / ende dat den wereltschen mensch met lan- der ziele
 ge ende moepelijckie omwegen soeckt sijnen dorst te wojdt met
 verslaen / maer dat hy dien gelijk eenen watersuch- aerliche
 tigen mensche met wereltsche saken bermeerdert / dingen ber-
 ende dat hy put als uyt eenen solferachtighen ende meerdert.
 stinkenden poel / daer de begeerlijckhejdt hem toe
 noot : maer dat den rechtbeerdigen mensche **Godt**
 ober al teghentwoordigh heeft / die de fonteyne is
 van alle goet / ja dat het rijck **Godts** binnen in ons
 is. **O** hoe groote onweerdighejdt ende uptsinnig-
 hejpt is 't / die te verlaten ! Dit beklaght den **Heere**
 dooz **Jeremias** : Sy hebben / seght hy / my verlaten Ierem 2.
 de fonteyne des levenden waters / ende sy hebben
 booz hun gegraben water-putten / die geen water
 en konnen houden. **Maer** mijne ziele heeft gedorst Psal. 41.
 tot **Godt** de levende fonteyne : wanneer sal ick ko-
 men / ende verschijnen? wanneer sal ick komen / ende
 sult ghy my verbullen met blijdschap met u aen-
 sicht? **Ten** tweeden / bemerckij dat het seker is / in-
 dien ghy dedet den halben arbejdt ende moepte om
 de

de waerachtige deugt / die gedaen wort vooz de werelt / dat ghy hier ende eeuwelijck saligh soudt zijn.

G H E B E D T.

Pfal. 41.

Gelijck den hert snackt na de fonteyne der wateren, soo snackt o Godt, mijne ziele tot u. Mijne ziele heeft dorst gehadt tot Godt de levende fonteyne; wanneer sal ick komen, ende verschijnen voor u aensicht

Cant. 1.

mijnen Godt? Geeft my te kennen, dien mijne ziele bemint, waer ghy weydet, waer ghy rust in den middag; op dat ick niet en beginne herwaerts ende derwaerts woestelijck te loopen na de kudden uwer ghesellen. Indien ick mijnen ooghen slaep geve, ende ruste den slaep mijns

Pfal. 131.

hoofts, tot dat ick Heere Iesu uwe plaetse vinde, en ruste in u tabernakel! In 't woeste onbewandelt lant ende sonder water sal ick u openbaren, op dat ick soude moghen sien uwe kracht ende uwe glorie. En verberghet u aenschijn niet van my, want welcke is mijne verwachtinghe, en zijt ghy die niet Heere? Ick en sal niet meer wandelen moeyelijcke ende quade weggen. Want wat

Pfal. 62.

zijn de wellusten, om de welcke wy vermocyt zijn gheweeft? en zijn die niet vuyl, leelijck, onvriendelijck, om de welcke wy ons schamen als die geleden zijn? Waerachtelijck, waerachtelijck alder-soetsten Iesu het is bitter, het is bitter u te verlaten. O uytfinnigheyt der kinderen van Adam! al zijt ghy tegenwoordigh, o zee van alle goederen, sier sy vlieden ende maken leelijcke kuylen ghelijck den poel van Sodoma, die den dorst niet en bluschen maer ontfeken. O blijdschap, die uyt u mijnen God genomen wort, hoedanige blijdschap is die? hy kentse die u kent, die heeft geproeft Heere hoe soet ghy zijt voor den ghenen die u beminnen. Wat soeckt ghy mijne ziele? vermacekt u in den Heere, ende hy sal u geven de begeerten uwer herten. Soeckt u goet, want een

August. in
Pfal. 36.

De ghe-
neughte
der besten
en is het
goet met
der mens-
schen.

ander goet is voor eenen anderen, ende alle creaturen hebben een hun goet; voor de beesten is 't goet den buyck te vullen, niet ghebreck te hebben, te slapen, op te springhen, ghesont te zijn, voorts te brenghen oft baren. Soeckt ghy, mede-erfghenamen van Christus, sulcken goet? waerom verblijft ghy u? omdat ghy een mede-ge-
felle

selle zijt van de beesten? recht uwe hope op tot het goet van alle goederen. Want ghy mijnen Godt zijt alleen het goet, en kont alleen het herte versaden; ghy alleen zijt eene blijdschap, die seer vast zijt door een geduerige genoechte, de genoechten zijn in uwe rechte hant tot den eynde toe: dit is 't dat ick beminne, als ick u mijnen God beminne, die zijt alle volmaect-blijvende en vloeyende goet: Alle andere genoechten zijn kort, 't zy oft die komen uyt eere, 'tzy uyt welluste, want alle dinghen zijn verganckelijck en onseker. Want wie kan glorieren van de gunste des werelts, dewelcke op een oogeblick wech loopt? sy is altijs onseker, en sineect gelijk Joab, en doodet u in 't heymelijck; sy vloeyt soetelijck binnen, en is in 't eynde gelijk eene slange. De kinderen deser werelt gevoelen de stekingen der gepeysen, de knagingen der consciëntien, daer die mede bedeckt, oft eer mede te niet gedaen wort. Wat kan soet zijn sonder u, o opperste soeticheyt, onse saligheyt en blijdschap boven alle blijdschap? Beter, beter is eenen dach in uwe voorsalen bovē duysenden; beter zijn de brockelingen, die vallen van de tafel van mijnen Heere, dan de genoechten van alle de werelt. Hebbende dan alle dinghen in u, waerom fullen wy u verlaten? Ick verwondere my van het blinken in de sonne, van de schoonheyt in de bloeme, van den smake in 't broot, van de vruchtbaerheyt in de aerde; maer alle dese dinghen zijn van u mijnen Godt, ende 't en is niet te twifelen, oft ghy mijnen Schepper hebt noch veel meer behouden voor u, dan ghy de creatueren gegeven hebt. Het soude my misschien verdrieten te haecken, indien den wech lanck ware door de wildernisse; maer siet, indien ick wille, ick mach nu uwen vrient zijn door uwe gratie, en voor u verblijden, en in een geruft herte u bereyden eene geduerige maeltijt, ende met glorie en eere gekroont worden. Siet, bidde ick, seght uwen Ecclesiasticus, met uwe oogen, ick hebbe luttel tijts gearbeyt, en ick hebbe groote ruste voor my ghevonden, gaet tot haer ende wacht hare goede vruchten; want ghy sult in haer werck een weynich arbeyden, ende ghy sult haest van haer gheslachten eten. Ick sal dan voort-aen ende nae desen oogeblick u Heere Jesum eersteelijck volgen, ende de deught omhelsen: want indien

De gunste
des wer-
relts is
bedriege-
lijck.

Bern. ser. 1.
in fest. om-
nium San-
ctorum.

Ecc. 51.

ick dit gedaen sal hebben, soo sal mijn hert ende mijn vleesch verheugen in den levenden Godt: indien ick 't niet en doe, soo en ben ick niet verwachtende dan tribulatie ende benautheyt. Wat is my dan in den hemel, ende wat begeere ik van u op der aerden! Ghy zijt mijn hope, mijn deel in 't landt der levender.

Pfal. 83.

Pfal. 72.

Pfal. 141.

Practijcke om de blijdschap uyt de deught te krijghen.

Met ver-
kinnen
sijns selfs
is soeter
dan sijne
wellusten
te volgen.

D'Erste / als den mensche geboelt dat hy van de welluste gelocht wort / soo moet hy sinen moet schorsen / ende matigen de begeerte / want 't ghene dat hy dooz de sonde soecht oft hoopt / dat kan hy beter ende profijtelycker verkrijgen dooz 't bidden ende sy-selven berwinnende.

De tweede. Soo dickwijls als de welluste u noodet / so pepst 't gene *S. Bonaventura* pepste / dat ghy die nu al hebt genoten / want daer en is geen verschif oft ghy de wellust waerachtelijck oft alleen dooz meyninge genoten hebt / aenghesien dat na deselve anders niet en blijft dan droefheyt uyt de gebuyckte welluste / die ghy met waerachtige blijdschap in den Heere sult konnen soecken / ende putten uyt de fonteynen des Salighmakers.

De derde / oeffenen de versterbinge ende verfaeking in groote ende alepne saken / want dit is seer profijtelyck / en dit en sal niet swaer zijn / indien wy weten dat ons om dat wy eenen soodanigen geschapen troost achter gelaten hebben / eenen eeuwichen bereydt is in den hemel / jaer oock eenen eeuwichen troost in dit leven.

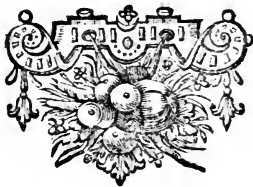
Schiet - Ghebedekens.

En dinck hebbe ick van den Heere begeert, dit sal Psal. 26.
 ick versoecken, dat ick mach wonen in des Heeren huys alle de daghen mijns levens, op dat ick mach sien de wellusten des Heeren, ende besoecken sijnen tempel.

Ick gheloove te sien de goeden des Heeren in het landt Ibidem.
 der levender.

Sy fullen droncken worden van de over-vloedigheydt Psal. 35.
 uwes huys, ende ghy sultse laven met de vloet uwer wellustigheyt.

Want by u is de fonteyne des levens, ende in u licht sul- Ibidem.
 len wy het licht sien.

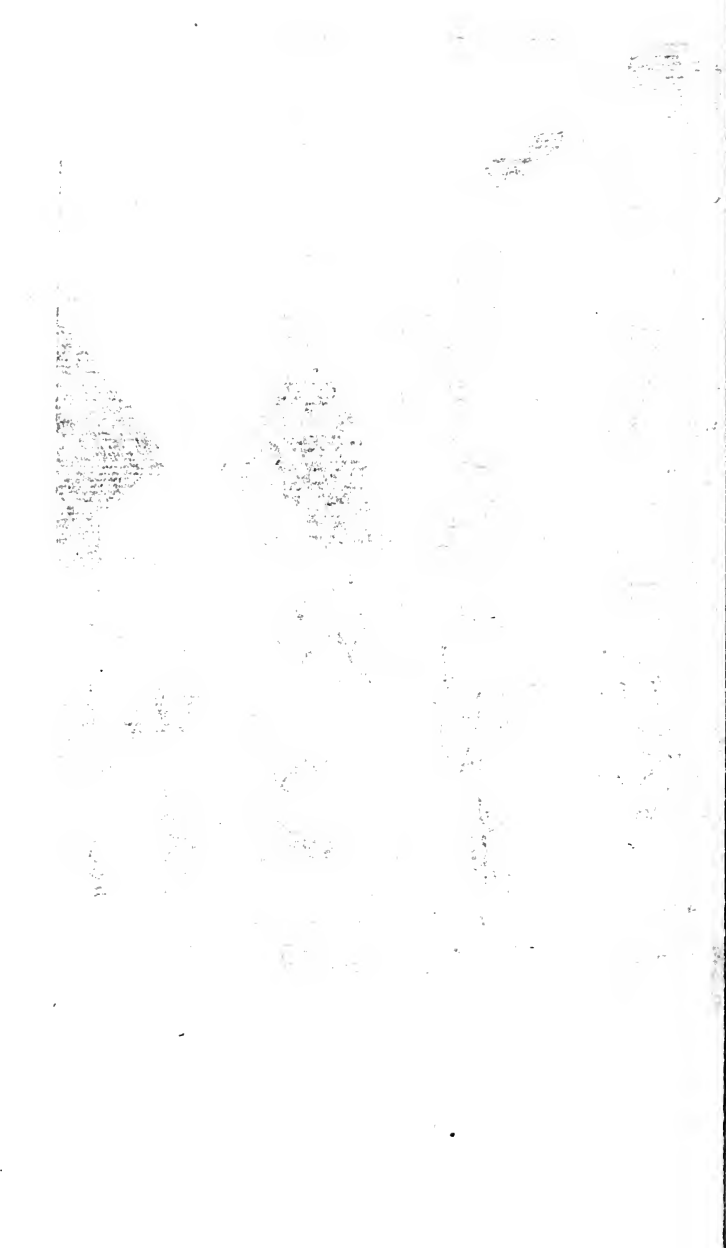
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X I . B E E L D T .

**Aensiet ende volght na het boozbeelt van de
deught D. dat u van den Heere getoont is.**

*Christus
heeft ons
boozge-
gaen in al-
te deugh-
den.*

A Enmerckt Christen-mensch hoe dick-
wijls den H. Geest, ende Christus den
Heere u in [A] de heylige Schrifture gege-
ven heeft schoone leeringhen der deugh-
den; siet hoe [B] de deught u toont, met hoe
veel exempelen [C] den Heere Jesus u heeft
voorgegaen, [D] volght hem; aensiet ende
doet na het [E] voorbeelt op den bergh ge-
toont; hoort [F] Christum ons op den bergh
leerende, dat wy hem ende [G] de deught
fouden volgen. Hoort [H] Godt den Vader
het selve bevelende: ten laetsten, schout de
[I] sonde, die tot uwe bedervenisse u af-
treckt van Christus ende den hoogen weg
des Kruys oft der deught te volgen. Want
eenen yegelijcken wordt bekoort, getroc-
ken ende gelockt door sijne begeerlijck-
heydt, ende genoot tot de sonde, door den
schroom van de strengigheydt die in de
deught is, oft door de liefde van de werelt-
sche welluste, die maer eenen oogenblick
en duert.

HET XXXV. CAPITTEL.

Van den negensten middel om de meditatie ende hare begheerte te vermeerderen, oft van de navolginghe Christi.

Voorstellinge der plaetsen, gelijk in't beelt.

Gebedt, als boren.

HET 1. point. Bemerckt eerst/ Godt den Vader u met dese woorden aansprekende: Siet woornken der aerden/aensiet mensche ghy eenen domp eenen kouten tijt verschijnende: alsoo hebbe ick Godt de werelddt bemint / dat ick mijnen eenigen geboren Ioan. 3.

Sone ghegeven hebbe / op dat alle die in hem ghe-
looft niet en vergaen/ maer hebbe het eeuwighe leven.
Ende aenmercht met hoe grooten liefde de Godde-
lijcke goetheydt u soodanigh een voorbeeldt heeft
ghegeven / onepndelijcker ende volmaeckter dan
alle de Hepligen. Aensiet met hoedanighe verwen
hy hem gheweerdicht heeft dit voorbeeldt te schil-
deren; want in't selve is de witheyt van't eeuwighe
licht / ende het beelddt van de maeghdelijcke reynig-
heyt/ ende de gedaente van het wesen des Vaders/
het schaerlaken ende purper van het dierbaer bloedd
van't onbeblechte Lam. Ende bemerktaengesien
dat hy soo kostelijcken voorbeeldt heeft ghegeven/
het welck upt den hemel is ghesonden / oft het be-
taemt dat die van u sal versmaedt ende verwoyden
worden. Weest dat Godt den Vader stelt in 't mid-
den van ons het jonck kint Iesus / ende dat hy
seght: Ten 3^e dat yemant hem verootmoedicht
ghelijck dit jonck kint / hy en sal niet komen in 't
rijck der hemelen. Omhelst hem den welcken seer
groot zijnde / is om u een kleyn kint gheworden/
ende minder dan d'Engelen. Ten tweeden / aen-
mercht ghelijck 't is de hooghste saligheyt Godt te
sien / gelijk hy is in den hemel / alsoo is't de meeste
weerdigheyt ende saligheyt/hier Iesus Christus
te kennen ende na te volgen. Ten derden / wat eene
vreesheyt / om soo te seggen / dat het is vrees den

Godt den
Vader heeft
sijnen eeni-
gen Sone
aen de
mensch ge-
geven tot
een alder-
volmaeck-
ste voor-
beeldt van
alle deugh-
den.

De meeste
saligheyt
alhier is
onsen Sa-
lighmaec-
te kennen
ende na te
volgen.

Heere Christus/ dat hy sy selven aen 't kruys gestelt heeft als een voorbeeld / met soo veel toymenten/ om dat hy u soude saligh maken/ om dat ghy/ meest ghy Religieus/ u soude na hem boegen / ende dat ghy nochtans 't selve veracht. Ten vierden/ dat den Heere dooz eene onepndelyche liefde gedaelt is upt den hemel / om ons den wegh te wijssen (want hy is den wegh / de waerheydt ende het leven) om het dolende schaepken wederom te brengen : ende eplaes ! hoe dickwijls o alder - goedertierensten Iesus steecht ghy u hant upt / ende daer en is niemant die daer na fiet : ghy roept ende wy weygeren te komen. Och met hoe goeden rechte klaeght ghy dooz uwen Propheet; Ich hebbe geheel den dagh de handen uptgesteken tot dit volck / dat niet en geloofde ende tegen my sprack: Och hoe dzuckelijck is 't u o onepndelyche goetheydt / te hooren van uwe kinderen/ die ghy hebt gehocht met den vierbaren schat uwes bloets : Gaet van ons/ wy en willen uwen wegh niet weten.

Het 2. point. Bemerckt waer inne men den Heere Iesus moet naer volgen / ende aenmerckt dat ghy ten eersten sult moeten verbeteren de dyp krachten uwer zielen / die dooz d'erffsonde seer berargert zijn. Weest dan hoe heylige ghedachten dat Iesus heeft ghehadt in sijne memorie / hoe supber sijn verstant heeft geweest van alle dolinge ende valsheydt / ende sijnen wille verbremt van alle aertliche liefde / ende verbult met d'onepndelyche liefde des Vaders. Ondersoecht dan uwe dyp krachten / ende arbeidt de wonden der selver te genesen dooz het exempel van Christus. Ten tweeden / bemerkte insgelijcks de deught van armoede / van sachtmoedighydt / van heylige droeffheydt / hoe grooten hunger der rechtveerdighydt in Christus was / hoe groote barmhertighydt / supberheydt der herten/ liefde van vrede / verduldighydt / pber ende ootmoedighydt / van de welcke 't gene S. Leo seght / kan gesept worden van de andere deughden : Sp en moet van geene rijcke menschen veracht worden / geene edele en moeten hun van die schamen / want het menschelijck geluck en kan tot soodanige hoogheyt niet verheven

Christus
toont ons
den wegh/
ende wy en
willen
daer na
niet hoorē.
Ioan. 14.

Isaia 65.

1. Cor. 6.

Iob 22.

Verbete-
ringe van
de dyp
krachten
der ziele
naer het
exempel
Christi.

Niemant
en moet
hem scha-
men. Cuzi-
stum naer
te volgen.

heben worden / dat sy niet rechte behoorden te meynen / dat het haer schande soude wesen te lyden 't gene dat God (zijnde in de gedaente van eenen slave) hem niet en heeft geschaemt te lyden.

Het 3. point. Bemerckt de maniere op de welke d'euwige wijsheydt alle dingen seer soetelijck ende boozsichtigelijck beschickt / boozwaer (gelijck den wijssen-man seght) sy en heeft noyt eenige bitterheyt Sap. 8. gehad / maer heeft heerlijcke exempelen achter-gelaten in alle saken van gehoozsaemheyt / liefde / suyper booznemen ende devotien. Ghy dan insgelijcks en wijckt noyt van den Goddelijcken wille noch in u werck / noch in de maniere des selfs / maer aensiet hem altijd in boozspoet ende teghenspoet met een onberanderlijck wesen : want d'oogen des Heeren Eccl. 13. zijn klaerder blinckende dan de sonne rondtsomme siende alle de wegen der menschen / ende de diepte des afgronts / ende doozsiende de herten der menschen / in de verbozgen deelen. En laet niet toe dat u soo blijkelijcke exempelen te vergeefs zijn boozgestelt. Want hy heeft ons een exempel gegeven / op dat wy souden doen gelijck hy gedaen heeft. Ioan. 13. Ende die seght dat hy in hem blijft / die moet wandelen 1. Ioan. 2. gelijck hy gewandelt heeft. Daer-en-boven / bemerket dat wy den Heere Christus niet alleen en moeten nabolgen / maer oock onsen hemelschen Vader / want het is ons alsoo bevolen. Sijt ghy dan volmaect / gelijck uwen hemelschen Vader volmaect is. Matth. 5. Daerom acht dat de mysterien ende deughden De mysterien der mensche-lijckheydt Christi / leyd den ons tot de Goddelijcke volmaectheden. der mensche-lijckheydt zijn als een deure / dooz welke ghy soudt innegaen in de krachten des Heeren ende tot de bemerkinge van sijne volmaectheden. Want den Heere seght : Ich ben de deure / indien yemant dooz my ingaet / die sal saligh zijn / ende hy sal uyt ende inne-gaen / ende hy sal weyde binden. Daerom bemerket de volmaectheden Godts / als de lancmoedighedyt / boozsichtigheyt / wijsheyt / milthedyt ende goetheyt / stelt se booz u om na te volgen.

G H E B E D T.

Coloff. 2.
Ioan. 1.
Psal. 142.

O Alder-minnelijcksten Iesu, alderklaerfte fonteyne, ende spiegel van alle volmaecktheydt, in den welcken woont lichamelijck alle volheydt der Goddelijckheydt, in den welcken de schatten der wetentheydt ende wijftheyt Gods verborgen zijn; van uwe volheydt hebben wy allegader gratie voor gratie ontfangen. Maer nochtans onse ziele is noch dorre, ende is voor u gelijk aerde sonder water, sy en is noch in u niet verandert. Doet my dan dese gratie, op dat ick u mach navolgen, in u zijn, in u leven, ende altijts beroeren, ende dat ick naer uwe teekeningen in my selven mach uyt drucken de seer volmaeckte exempelen der deughden. Want en mooght ghy niet met goeden rechte klagen, indien ick ellendigen en katijvigen knecht weygere u te volgen? Hoe? sal ick my schamen? 't is eene groote glorie den Heere te volgen. Sal ick daer droef om zijn? maer 'ten sal eenen rechtveerdighen niet beschamen, wat hem oock aankomt, ende d'oprechte van herten hebben altijts blijdschap; want by u is de fonteyne des levens, ende in u licht fullen wy 't licht sien. Wat sal ick my dan van u keeren ende van uwe voet-stappen, die ick root sien van den bloede, blincken van het vyer der liefden, die ick gevoele eenen reuck van hun geven, ende dat ick nochtans tot uwe liefde niet en sal gedreven worden? Ghy zijt het voor-beeldt dat ons op den berch is getoont; ick begeere dit door uwe gratie na te volgen, ick begeere u de krachten mijnder zielen toe te eygenen. Verre moet voortaan zijn uyt mijne memorie het gedruyfsch van de wereldtsche gedachten, van ydele saken: ick sal mijne memorie vercierren met gepeysen van hemelsche dinghen, ende ick sal nemen uyt uwen tempel, dat is uyt mijn herte d'afgoden van mijne voor-leden ydelheydt. Och oft ick vergeten hadde dat achter is, ende my strecken konde tot het gene dat voor is, oft ick altydts op u peysde, oft ick door al't ghene dat ick met de sinnen begrijepe ginge in uwe kracht! hoe lichtelijck soude ik konnen stillen alle de beroeringen mijnder herten, indien ick sloote dese poorte der memorien, ghelijck ick vaste-

Ecccl. 23.

Psal. 35.

Exod. 25.

Philip. 3.

vastelijck voor my neme te doen! want soo haest als den vyant hier inne gekomen is, ende daer inne gekomen is een gensterken van hooverdye, gramschap oft onkuysheyt, wort mijne ziele beroert, ende het verstant wort verduystert, alsoo dat ick niet en kan aensien u ô waerachtigh licht (die daer verlicht allen mensche die in de werelt komt) noch de redene die ghy my tot eenen leyts-man hebt gegeven. Komt alder-salichste licht, ende vervult het binnenste mijnder herten, op dat ick my selven ende u mach kennen, ende weten dat alle dingen niet en zijn buyten u: ghy alleen zijt, die zijt, alle andere dingen zijn eene schaduwe ende ydelheyt der ydelheyt. Verleent my oock dat soo wanneer ick sal bekennt hebben't gene dat u behaegelijck, dat goet, rechtveerdigh ende heylich is, dat ick hoe wel blint ende onwijs, dat voor sulcx oock mach oordeelen, want ghy zijt d'alderwijste, ghy zijt de machtichste, beste, schoonste, weerdichste om van een yegelijck alleen bemint te worden; ende ghy o eeuwich licht ende eeuwige wijsheyt, ondersoectt alle dingen, ghelijck ghy alle dingen ghemaect hebt: waerom en sal ick u niet gelooven, maer liever de bedriegelijcke werelt? Ick bidde u neemt van my dese verblintheyt, dolinge ende onwetentheyt. Geeft my dat ick geloove de H. Schriftuere u woort, en uwe heylige Leeraers, ende mijne overste. Maer aengesien dat het sonde is het goet te weten, en niet te doen; so geeft my, bidde ick u, dat ick geneuchte mach nemen om te doen het goet dat ick sie: geeft my eenen heyligen wille, dat ick niet anders en begeere dan u, ende om u: laet het mijne spijsen zijn uwen wille te doen, mijn eygen vonnisse te versaken, noyt steunen op mijne eygene voorfichtigheyt, gelijk aen u goeden Jesu eene spijsen heeft geweest den wille van uwen hemelschen Vader. Och oft alle menschen bekenden alder-ootmoedighsten Jesu, dat ick uwen discipel ben, niet alleenlijcken indien ick den goeden wille ende de liefde hebbe (dewelke is den bant der volmaecktheyt) maer oock als ick de ootmoedighheit hebbe om de deughden te verborgen, gelijk ghy uwe glorie verborgen hebt, ende dat ick altijds begeere de leeghste plaetse, ende niet den eersten stoel, die ick voor hooverdye verfoeye als het laken van een maen-

De sonde
ende quade
lusten be-
druyfteren
D

Ioan. 1.

Ioan. 4.

Ioan. 8.
1. Cor. 10.

siecke vrouwe. Ick begeere alder-oortmoedighsten Jesu met u te wandelen; ick en begeere niet hooveerdigh te zijn, aen-gezien ghy u verootmoedigh noch te sitten, aen-gezien ghy mijnen Koninck ende mijnen Godt staet, noch genoechte te hebben daer ghy mijn hoofd Christe Jesu gepijnicht wort, noch ge-eert te worden, aen-gezien ghy schande verkoren hebt. Ick (seght hy) en soecke mijne glorie niet, daer is eenen diese soekt ende oordeelt: alsoo begheere ick te doen alle dingen tot uwe glorie, oft ick ete, oft drincke, oft iet anders doe, ick sal versmaden tegen-woordige, verganckelijcke ende verdwijnende dingen, ende begheere nu hemelsche ende eeuwige, my-selven u over-geven, ende alle dingen door uwe gratie van uwe alderminnelijckste hant ontfangen, Amen.

Practijcke stierende tot de Naer-volgin-
ghe Christi.

D'Eerste/ als ghy twijffelt/ ende niet en weet wat ghy seggen oft doen moet / bemerkte hoe Jesus Christus d'ewige wijshepdt dat segghen oft doen soude / ende aen-roept sijne gratie / op dat ghy hem mooght naer-bolgen.

Ten tweeden / als ghy zijnde in stilte ende ruste u leven wilt schicken / so pepst dat den Heere Christus by u tegenwoordich is / ende schickt ende stiert alle uwe wercken na sijnen regel.

Matth. 17.

Ten verden / aengesien wy een gebodt hebben ontfangen van Godt den Vader / dat wy den Heere Christus soudent hoozen ende naer-bolgen / want op den bergh Thabor is dese stemme van de Apostelen ghehoort: Dit is mijnen beminden Sone / in den welchen ick goet behagen hebbe gehad / hoort hem; soo moeten wy het selve vol-bzengen / soo seer als't mogelijk is. Want daerom is't Woordt vleesch geworpen / ende heeft in ons gewoont / om dat het ons met sijn exempel soude nooden / ende dat den mensch hem daer nae soude schicken.

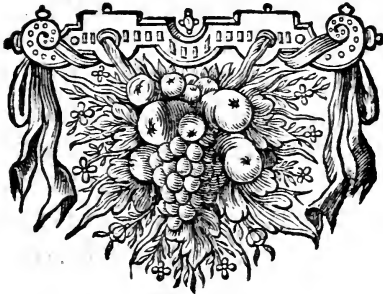
Schiet-Gebedekens.

HOort na den Heere, als oft hy tot u seyde : Komt Psal. 33.
kinderen, hoort my, ick sal u leeren de vreesse
Godts.

Komt tot hem, ende wort verlicht, ende uwe aensichten Ibid.
en sullen niet beschaemt worden.

Die naer my wilt komen, dat hy sy selven verloochene, Matth. 16.
ende sijn kruys op neme, ende my volge.

Ick hebbe u een exempel gegeven, op dat gelijck ick ge- Ioan. 13.
daen hebbe, ghy oock soo soudt doen.

AEN-

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X X I I . B E E L D T .

Merck de weldaden ende gaven **Godts** /
door welke ghy met recht tot **h.** de deught
gheroepen wordt.

**De menig-
vuldighe
weldaden
Godts
berwerken
ons tot
liefde.**

Bemerckt de weldaden met welke God
u tot de deught noot : te weten , van de
[A] scheidunghe , [B] mensch - wordinghe
CHRISTI , [C] verlossinghe , [D] heylige Sa-
cramenten ende gratien . Daer-en-boven
Godt [E] voet ende kleedt u , [F] verlost u
van veel quaets ende ellende , ende seynt u
sijne gaven , door sijne [G] Engelen , gelijk
hy eertijds [H] aen de Israeliten ghedaen
heeft , Godt gheeft tot uwen gebruyck en-
de vermakinge [I] den regen , [K] de Son-
ne , ende [L] wasdom van de vruchten , om
dat ghy [M] de deught soudt volgen . Ende
aengesien Godt dit al uyt eene groote [N]
liefde doet , en sult ghy oock van liefde
niet smilten ? want het is betamelijck dat
wy de deught , hoe wel sy uyt haer selven
beminnelijck is , ende de sonde verfoeye-
lijck , nochtans oock om de liefde van
Godt onsen Heere , ende om de weldaden
met welke hy ons voor - komen heeft
omhelsen .

HET XXXVI. CAPITTEL.

Van den thiensten middel om de meditatie ende haere begheerten te vermeerderen, oft van de weldaden Godts, met dewelcke hy ons noot tot de volmaecktheydt.

Voor-stellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt.

Gebede, als boren.

HET I. point. *Bemerckt ten eersten/ dat den mensch van Godt dooz sijne weldaet van niet gheschapen is nae sijn beeldt ende gelijkenisse / ende dat hy daerom niet byp en is / ghelijck het jonck van eenen wilden Esel / maer dat hy Godt moet onderwozen en gehoozaem zijn/ niet alleen sijner geboden/maer oock sijner werchinghen ende inspraken / indien hy sijn ampt wel wilt bedienen:want hier toe is hy van den Heere gheschapen / wien hy gheheel toebehoort. Laurentius Justinianus seghet : d' Angeborene redene roept/ dat een pegelijck hem Godt soude onderwozen/ van den welcken hy heeft/ dat hy is; sal dan de bijle glorieren tegen den ghenen die daer mede snijdt / oft sal de saghe haer verheffen teghen hem / daer die af getrocken wordt? gelijk oft de roede opgheheben wierdt tegen den genen / die haer opheft. Ten tweeden/ overleght de weldaet van de menschwordinghe Christi ende onse verlossinge / ende dat wy ghekocht zijn met eenen grooten prijs / met het bloet van 't onbeleckite Lam / om dat wy hem souden glorificeren ende draghen in ons lichaem. Ten derden / hoe wel dit groote dinghen zijn / nochtang worden die seer verlicht / indien wy aenmercken/ dat Godt ons van de eeuwigheyt af heeft verhooren booz het beginsel der wereldt / op dat wy sijne kinderen ende vaten ter eeren souden zijn / ende dat hy daer toe middelen heeft gheordineert / ende dat hy ons / soo haest als wy gheboren waren / ghebocht heeft tot het hepligh Doopsel / in de heplige Kercke heeft op-gheboedt / ende in de oprechte Arctie ghestelt / dat hy ons de heplighe Sacramenten heeft ghegeven / om dat wy souden zijn een verhooren*

De mensch is Godt onderwozen pen dooz de scepunghe. Iob 11.

Laurent. Iust. 1. 3. c. 5.

Dooz de verlossinge. 1. Pet. 1.

Dooz de verkiepinge tot de eeuwighe glorie.

1. Petr. 2.

koren gheslachte / een heyligh volck / het volck der
berkynginghe / ende om dat wy sijne deughden sou-
den verkondigen. Alder-bermhertighsten God wat
sal ick uwe eeuwige goetheyt weder-geben / ick die
my gheroepen sie tot u geloof ende gratie / terwijlen
datter andere ontallijcke veel ghebornen worden ende
sterben inde Heydenschap en ongeloof / ende sal't my
dooz alle dese dingen swaer zijn de deught t'aenbeer-
den / welck is / de schoonheyt / saligheyt / fraepheyt /
rijckdom ende de glorie mijnder ziele ? sonderlinghe
terwijlen ghy my niet alleen soo grootedingen en
hebt gegeven / maer oock noch veel meerdere beloof
hebt / altydts toonende den hemel / den stoel uwes
rijcks / onsen loon / ende daer-en-teghen verborzgende
de helle / want ghy hebt liever bemindt te worden /
dan gebzeest.

Wy zijn
om niet
dooz Gods
gratie
rechtbeer-
digh ghe-
maecht.

Het 2. point. Bemerkt hoe dickwijls ghy sult kon-
nen gebzupcken dat woordt tot de Romeynen in het
derde: Wy zijn om niet gherechtbeerdicht dooz sijne
gratie. Hoe dickwijls hy u dooz sijne Goddelijcke
bermhertigheyt / soo langhmoedelijck tot peniten-
tie heeft verwacht / ende al gaender op elcke ure veel
dupsenden verloren / hy heeft u nochtans gespaert /
om dat uwe ziele kostelijck was in sijne tegenwoor-
digheyt. Ten tweeden / oberleght dese woorden: Het
heeft hem beliest / die my ghescheyden heeft van het
lichaem mijnder moeder / ende heeft my dooz sijne
gratie gheroepen / om dat hy sijnen Sone in my
soude openbaren / op dat ick't Euangelie soude pre-
dichen: ende boegt dit tot eene geestelijcke roepinghe /
dooz welcke ghy uyt 't midden van eene quade natie
ende de boose werelddt gheroepen zijt tot het oprecht
paradijs ende saligheyt op der aerden / tot eene Apo-
stolijcke maniere van leben / ende den sekersten wegh
der salighepdt. Waerachtelijck sal een pghelijck
sp selven toeboeghen het woordt van Mardocheus:
Eene klepne fonteyne is ghewassen tot eene groote
ribiere / sp is berandert in een licht ende sonne / ende
heeft ober-ghebloept tot seer veel wateren. Want
Heere soo haest als uwe stemme gehoozt is in mijne
ooren / siet soo zijn my t'samen met de selve alle goe-
deren

Galat. 1.

Esther

deren gekomen/ ende seer veel gratien zijnder ghebloept uyt de zee uwer barmhertigheyt. Ten derden/ beemerckt seer veel andere besondere weldaden der naturen/ dat ghy ghekomen zijt van goede ouders; dat ghy gekregen hebt goede meesters/ medegesellen ende nootduft/ dat hy u soo veel creaturen heeft gegeven tot bermakinge ende nootsakelijckheyt. Het welck den **H. Basilius** seer wel verbolgt in de eerste Homilie: Hy heeft gemaect (seght hy) van niet/ dat wy souden zijn/ ende heeft ons voort-ghebrocht uyt het binnenste der aerden/ hy heeft uytgheleyt de elementen/ hy heeft tot onsen dienste gegeven alderhande beesten; om onsent wille zijn de reghenen/ de sonne/ de berghe/ ende beltachtighe landen schoon vertiert/ om onsent wille loopen de rivieren/ spzingen uyt de fonteynen/ &c. Wat sal ich nu seggen alder-liefsten Vader/ indien ich bemercke/ hoe groote ende veel ongeballen ende perijckelen ander overkomen/ ende van de welke ghy u gheweerdicht hebt my alder-snootsten sondaer te bewaren ende verlossen? maer ich en soude dese dingen noch so groot niet achten/ 't en waer ich sage/ dat die quamen van eene onepndelijcke liefde van de eeuwighedyt/ ende die noch vooz niet. Siet hoe leelijck dat het is/ God niet willen wedergeven wederkerige liefde/ maer die te gheben eene slechte creature/ ende dooz sijne epgene liefde van het opperste goet ende de deught **R.** afgekeert te worden.

Besondere
weldaden
Godts.

Alle Gods
weldaden
komen uyt
eene onepn-
delijcke lief-
de.

Het 3. point. Bemerckt ten eersten/ dat den dienst Gods (gelijck **S. Augustinus** segt) daer inne meest ghelegen is/ dat de ziele Godt niet ondancbaer en soude zijn/ want d'ondancbaerheyt is van Godt seer ghehaet/ ghelijck wy dat oock aen de menschen sien/ jae sy is soo seer van Godt ghehaet/ dat hy als van binnen geraect zijnde met droefhedyt der her- ten/ seght dooz **Isaias**: Ich hebbe kinderen op-gheboet ende verheben/ ende sy hebben my versmaet. Siet oft hy alsoo niet met reden van u en kan klagen/ indien ghy sijne **H.** inspraken beronachtsaemt. Alffer tien melaetsche gesupbert waren/ ende maer eenen en bedanccte/ soo seyde **Jesus**: Zijnder niet

Abgustin.

De on-
danc-
baerhedyt
misgaeght
Gode.

Isaie 10.

Luc. 17.

thien

thien ghesupbert/ ende waer zijn de neghen? daer en is maer desen vzeindelinck ghebonden / die Godt glorie gaf. Ghy zijt van den Heere ghesupbert / wacht u dat ghy ondanchbaer niet en verwozpt sijne leeringhe / ende niet en volghit d' exempelē sijn der deughden. Ten tweeden/ bemerckt nae het seggen van S. Bernardus / datter niet en is welck soo seer belet dat onse ghebeden niet verhoort en worden als d' ondanchbaerheydt. Wat is d' oorzsaek / seght hy / dat Godt ons daer wy sonder ophouden bidben / sineecken ende begheeren / niet en verhoort / die hy soo groote ende onberdiende gratie te boren heeft uytghereyckt? ende Bernardus antwoozdt / 't en is niet berispelijck / dat wy begheeren : maer de begheerte en wozt niet volbracht / om dat wy ondanchbaer bebonden worden. Den selven seght in't sermoon op het boeck der Sanghen : Ondanchbaerheydt is vbandt der zielen / verpdelinghe der verdiensten / verstropinghe der deughden / verlies der weldaden: ondanchbaerheydt is eenen verbrandenden windt / verdooghende vooz haer selve de fonteyne der Godtbzuchtigheydt / den dauwe der barmhertigheydt / den bloet der gratien. Siet dan / aenghesien den Heere u soo groote weldaden gheeft / ende die tot gheenē anderen eynde / dan om dat ghy hem dooz de deught sout vereeren ende dienen / hoe danighlijck ghy hem behoort toeghedaen te zijn / ende te verghelden aen soo grooten Majesteyt. Ten derden / bemerckt ten eersten / wat daer noodigh is tot danckbaerheydt / te weten / niet alleenlijck te segghen / Heere / Heere / maer sijnē wille te doen / want wat dancksegginghe sal 't konnen zijn / in dien d' eeuwige goetheydt met de lippen wozt gheert / ende met de wercken onteert? Ten tweeden / dat ghy vooz u neemt / waerachtelijck de Goddelijcke goetheydt om niet te dienen / op dat ghy soudt moghen segghen : Ick sal u ghewillighlijck offerhande doen / ende ick sal uwen name belijden / want die goet is / ende want ghy my hebt verlost uyt alle tribulatiē. Ten derden / dat ghy u selven soudt offeren met eene groote begeerte om alle swarigheyt

ende

Bern.

D' onse
danckbaer-
heyt maect
onse gebeden
onse
weerdigh.

Serm. 52.

D' onse
danckbaer-
heyt belet
dat de
gratie
Gods tot
ons kome.

Wat de
danckbaer-
heyt van
ons ver-
eyscht.

Psal. 53.

ende benautheden / die u van Godt soude moghen toe-ghesonden worden / ghewillichlyck t'ontfanghen / ende met eenen u-selven gheheelijck overgeven om weder-om berooft te worden van alle de selve weldaden / indien 't hem belieft. Want indien wy soo veel goets van sijne hant hebben ontfangen / waerom en souden wy het quaet niet ontfangen? Laet ons hem in alles bedancken / ende offeren een offerhande des lofs / ende betalen aen den Alder-hoochsten onse beloften: want eene offerhande des lofs / seght hy / sal my verceren / ende daer is den wech doot welken ick u sal toonen de salicheydt Godts. Want doot dese danckbaerheyt wordt Godt meest ghenoodt om sijne mysterien t'openbaren / die ghebenedijt is in der eeuwichheyt.

Psalm 49.

Ghebedt voor de Weldaden.

MYn ziele (Heere mijnen Godt) maect u groot, om dat ghy u gheweerdicht hebt my aen te sien uyt den hoogen stoel uwer glorien. Want Heere wie ben ick, dat ghy mijns sout ghedachtich wesen, ende hoedanich is het huys mijns Vaders: Ick sal u mijnen Godt ende Koninck verheffen, ende ick sal uwen naem gebenedyden in de eeuwe der eeuwe. Ick sal u alle dagen gebenedyden, ende ick sal uwen naem loven in de eeuwe der eeuwe. Komt en hoort alle die Godt vreeft, en ick sal vertellen, hoe groote dinghen hy mijne ziele heeft gedaen. Van der eeuwichheyt heeft hy my geordineert van den ouden tijdt, eer d'aerde gemaect was, en siende my in de gemeyne ende onsalige gesteltenisse van de kinderen van Adam, besmet door de erfsonde der verdoemenisse onderworpen, heeft hy my uyt ontalijcke by naer duysenden verkoren voor het beginfel der werelt, ende heeft my eer ick was, van der eeuwichheyt bemint, ende als ick nu begonst hadde te wesen, ende ick dit licht aensach, heeft hy my verlicht met het waerachtich licht, ende de sonne der rechtveerdicheyt is voor my op-ghegaen; daer veel andere met eene ontijdighe doot sijn wech ghenomen, heeft hy my ghebracht

Prov. 3.

bracht tot de gratie des Doopsels, des geloofs, en in den schoot der heyliger Kercken, en heeft my gevoedt met het vleesch ende bloet van sijnen Sone: ende nochtans, ô alder-goedertierensten Vader, wist ghy vander eeuwigheyt wel met hoe veel sonden ick u somwijlen soude verstooren, hoe dickwijls ick u wederspannigh soude zijn. Maer uwe liefde heeft mijne quaetheyt verwonnen, u vyer heeft mijne koude verwonnen, uwe goedertierenheydt heeft mijne sonden verwonnen. Ende wat isser eeuwigen Vader, dat my sal kunnen scheidten van uwe liefde? hoe en sal ick niet geerne gehoorfaem zijn uwer gheboden, ende doen allen uwen wille? en sal ick niet volgen de deught ende voet-stappen van uwen alder-liefften Sone? Mijne ziele ghebenedijt den Heere, en al dat binnen my is, sijnen heyligen name. Gebenedijt mijne ziele den Heere, ende en wilt niet vergeten alle mijne vergeldingen, die genadig is aller uwer boosheden, en geneest alle uwe siekten, die van de door u leven verloft, en noot u met bermhertigheyt en genadigheden. Want Heere indien ghy ons niet en hadt geholpen, noch dagelijcks en bewaerde; luttel min soude onse ziele in der hellen gewoont hebben: maer uwe handen, die my geschapen en gemaect hebben, die hebben kracht gedaen, en hebben my van mijne vyanden verloft, sy hebben my met alle ghebenedijdinghe vervult; want al dat ick geschapen sie, dat zijn uwe gaven, met dewelcke ghy my noot, om dat ick u soude dienen: want ghy en hebt die niet geschapen om uwent wille, oft om de schefselen selve, maer om datse uwe uytverkorene, ende desgelijcks uwe uytverkorenen u souden dienen. En ick en moet die niet min achten, om dat die aen andere oock gemeyn zijn; want dat is voor my eene seer groote weldaet ende eere: ick dancke u daer voren, ende voor alle weldaden aen eenige menschen gedaen, en dies te meer, hoe sy dat min bekennen oft u gebenedijden. En boven al bedancke ick u, om dat ghy aen ons hoeft, Christus Iesus gebenedijt, verleent hebt te voegen sijne menschelijckheyt met het Goddelijck Woort, ende hem gegeven de kroone der schoonheyt, op dat hy soude zijn den Koninck der Koninghen, ende Heere der Heeren. Inghelijcks voor alle de gaven aen hem gegeven; van

wiens

Pfal. 102.

Alle gheschapen
dingen
nooden
ons tot
Gods
dienst.

wiens over-vloedicheydt wy allegader mede ghedeylt hebben. Desgelijcks bedancke ick u voor alle de weldaden, die ghy met uwe milde hant gegeven hebt aen de alder-reynichste Maget M A R I A, ende voor dat ghy haer verkoren hebt tot eene Moeder van uwen Sone, en gestelt boven alle Engelen. Ick bedancke u oock voor de ghetrouwe Engelen die hun Prinschap hebben door uwe gratie behouden: voor de Heyligen die tot den eynde toe hebben volhert om uwent wille, ende hebben over hen selven ende de werelt getriumpheert: ten laetsten bedanck ick u voor alle rechtveerdige ende on-rechtveerdige, die ghy met uwe grootdadige gratie hebt voor-komen, ende u noch ghe-weerdicht daghelijcks te voor-komen. Want Heere ghy zijt weerdigh, dat u hemel ende aerde gebenedyde, ende al datter inne is, ende dat alle dingen vertellen uwe glorie. Och, och! oft ick alsoo leefde dat het u noyt en beroude van uwe miltheyt aen my bewesen, ende dat ghy niet vergramt en wordet om de boosheyt mijnder giericheyt, ende u aensicht van my niet en verberghde. Weest gedachtich Heere dat ghy desen wijngaert mijne ziele hebt ghebrocht uyt Egypten, ende uyt de duyfstermissen van Egypten; dat ghy verworpen hebt seer veel volcken, ende dese mijne ziele geplant hebt; dat ghy leyts-man van hare wegen hebt geweest, ende die gestelt hebt op uwen heylighen berch, in de H. Kercke, jae oock in eenen gheestelijcken roep. Ick bidde u door uwe ongemeten liefde, en wilt niet toelaeten, dat ghy verwacht hebbende van der eeuwicheyt ende gehoopt hebbende wijndruyven, ick u nu voort-brengen soude wilde druyven; dat ghy van my sout seggen 't gene ghy eertijds seydet van het uytverkoren volck: Ick hebbe u gheplant eenen uyt-verkoren wijngaert, alle waerachtich saet, hoe zijt ghy my verkeert tot den quade ghy vremen wijngaert? Ick bidde u laet dese uwe gramschap van my keeren ende en fiet mijnen wijngaert noeyt verwoest, op datter de distelen ende doornen niet inne en wassen: maer laet mijne ziele zijn ghelijck eenen besproeyden hof, bloeyende van deughden, gelijk een hout dat geplant is neffens de loopende wateren, dat u vrucht mach geven op sijnen tijt, op dat het niet en ge-

Danck-
segginge
voor de
weldaden
die de Heere
ligt Gods
ontfangen
hebben.

Psalm 63.

Godt heeft
ons als eenen
uyt-
verkoren
wijngaert
geplant.

Isaie 5.
Ierem. 1.

Matth. 21. **f**chiede als ghy komt, ende niet vindende eene vrucht van oprechte deught, ghy my soud vermaledijden (gelijck ghy ghedaen hebt aen den vijgh-boom) ende dat niemant geene vrucht meer van den selven en sie. Heere gebenedijdt de vrucht uwer handen mijne ziele, op dat 1y u t' allen tijden mach gebenedijden, nu door oprechte deught ende Godtvruchtigheydt, maer in der eeuwigheyt met lof ende lofsangen ende fangen ende vyerige liefde. Amen.

Practijcke om Godt te dancken voor
de Weldaden.

TEn eersten / Godt dickwijls des daeghs dancken van alles / sonderlinge in de Misse ende ondersoeckinge der conscientie.

Dancks
baerheyt
vooz gratie
des Doops
sels. **T**en twceden / herdencken de sonderlinge weldaden op eenige feestdagen van den jare / gelijkmen siet in't gemeyn ende openbaer geschieden in de H. Kercke; ende oock den dagh onser geboorde / oft den naesten daer aen vooz de gratie van 't doopsel houden vooz feestdagh / ende vperen die met biechten / ten H. Sacrament te gaen / aelmoessen te doen / ende oeffenen andere Godtvruchtige wercken.

Ten derden / is 't oock eene profytelijke practijcke / ende dat sonderlinge des Sondaegs / alle ure eene weldaet te gedencken / ende Godt lobben / ende beginnen alsoo op der aerden een hemelsch leven.

Dancks
baerheyt
vooz groote
re ende
klepne wel-
daden. **T**en vierden / men moet niet alleenlijcken danckbaer zijn vooz groote / maer oock vooz de minste weldaden. Waerom S. Franciscus ghewaer wordende eenige inspraak / bleef oock midden op de strate staen / en danckte Godt / ende neemt dit oock vooz eene sonderlinge gratie / dat ghy God kont dancken.

Vooz al
dat ons
overkomt. **T**en vijfden / neemt waer dat alle 't gene dat ons van yemant toekomt / Gode moet toegeschreven worden / op dat Godt den autheur van alle goet / alle liefde gegeven worde / ende en verstaet dit niet alleenlijck van voozspoet / maer oock van tegenspoet. Want eenen medecijn / die snijt ende bzant / en is niet onprofytelijcker dan den medecijn die strijckt ende

berz.

berkoelt. Wat sullen wy dan beter in't herte kunnen
 dzagen ende met den monde uytspzeken/ende met de
 penne schryjven/dan **Godt lof/oft Deo gratias?** daer August.
epist. 27. ad
med.
 en kan niet korter gheseyt / noch blijdelijcker ghe-
 hoorz/noch grooter verstaen/noch profijtelijcker ge-
 daen worden.

Schiet-Gebedekens.

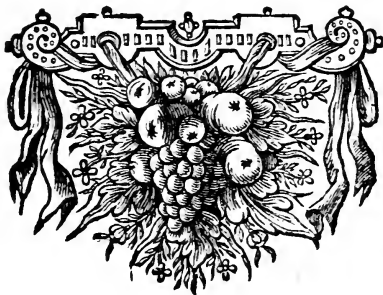
Gebenedijdt mijn ziele den Heere , ende al dat in my Psal. 102.
 is sijnen heyligen name.

Gebenedijdt myne ziele den Heere , ende en wilt niet Ibidem.
 vergeten alle sijne vergeldingen.

Wat sal ick den Heere wederom geven voor al dat hy Psal. 115.
 my gegeven heeft?

Komt ende siet alle die den Heere vreesst , ende ick sal Psal. 65.
 vertellen hoe groote dingen den Heere mijne ziele
 heeft gedaen.

De bermhertigheden des Heeren sal ick in der eeuwig- Psal. 88.
 heydt singen : van geslachte tot geslachte, sal ick ver-
 kondigen uwe wachtheyt met mijnen mont.

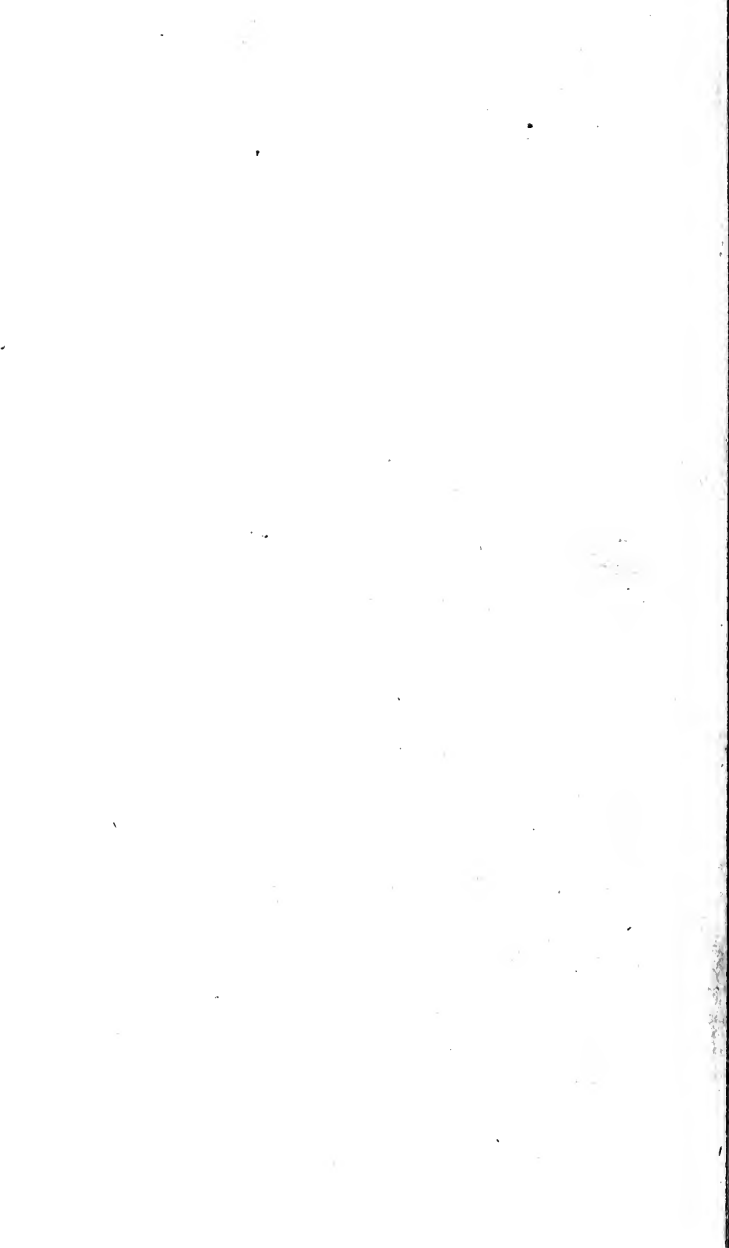

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X I I I . B E E L D T .

Zien siet boven Godt ende beneden Lucifer: siet oft het beter is Lucifer dooz de sonde/
oft Godt dooz de deught te dienen.

GHy moet nootsakelijck een van dees twee dienen, te weten, [A] Godt, oft [B] den duyvel. Welck is beter? [C] de deught noot u dat ghy Godt, [D] de sonde dat ghy den duyvel soudt dienen. Siet toe wat ghy doet, ende merckt wel wat Godt is; hy is [E] dryvuldigh ende een, [F] de fonteyne van alle goet, [G] eeuwich, [H] almachtigh, [I] den alder-wijsten, [K] den alder-miltsten, alleen [L] het herte versadende, alle dingen [M] vervullende, ende over al tegenwoordigh, [N] den alder-rechtveerdighsten, ende [O] den oppersten Koninck. Gaet by hem, ende offert hem geheel [P] u herte gelijk [Q] eene bruydt met liefde ontsteken, levert hem door [R] geloove, hope, ende liefde, [S] ende treckt tot sijne liefde al die ghy kont, brandende met eenen yver van sijne eere, ende doet alle dingen tot sijne glorie.

HET XXXVII. CAPITTEL.

Van den elfften middel om de meditatie ende hare be-
geerten te vermeerderen, oft van de Volmaecktheden
Godts, door welcke wy met redene verweckt wor-
den, om hem door de deught te dienen.

Voorstellinge der plaetse, gelijk in 't beeldt.

Bereydende Gebedt gelijk 't plach.

HET I. point. Bemerckt o Chzistene ziele/ die ge-
roepen wordt om de deught t'omhelsen ende tot
de volmaecktheydt / dat ghy nootzakelijcken Godt
dooz de deught moet dienen / oft den dupbel dooz
de soude/ ende dat in alle wercken/ gepepsen/ woort-
den / begeerten / &c. ende siet wie ghy verkieft on-
derdanigh te wesen. Want niemant en kan twee
Heeren dienen / Godt ende Mammona ; de Arche
ende Dagon en konnen in eene plaetse niet zijn /
daer en is geene overkominge van Chzistus ende
Belial / noch daer en is gheene gemeynschap van
de rechtveerdighheyt met de boosheyt / noch ge-
felschap van het licht met de duysternisse. Maer
wat dunckt u beter te wesen? Ten tweeden / be-
merckt wat den dupbel is / te weten / den ulwen ende
Godts seer schadelijcken ende wreeden vpant / die
dooz de smeechingen der werelt u noot tot het eeu-
wigh hier / in het welck hy geworpen heeft ontal-
lijcke veel Koningen / Princen ende liefhebbers des
wereldts : Wat is hy noch ? Hy is een seer schzo-
melijck ende mismaecht dier / in het welck geene
Godtbruchtigheyt / gerechtighheyt / noch mildt-
heyt en is / maer eenen kuyl van alle sonden ende
quaet. Ende hy noot ons dooz eenen seer grooten
haet ende nijdt / dooz den welcken den boosen Lu-
cifer berooft zynde van den hemel / wel soude wil-
len dat wy insgelijcks gestoten wierden upt de eeu-
wige blijdschap / ende souden zijn in de selbe verdoe-
menisse met hem / ende hier toe soeckt hy alle listen
ende bedroch om ons tot de sonde te locken / sonder-
linghe tot hoobereyde / eergierigheyt ende liefde

De mensch
moet van
twee een
dienen / oft
Godt oft
den dupbel.

Matth 6.

2. Cor. 6.

Wat den
dupbel is.

der rijckdommen. Ten derden / bemerket dat de sonde niet anders en arbejdt / by maniere van spreken / dan dat men haer soude dienen; maer de deught arbejdt / dat men Godt soude dienen. Ten vierden / pepst wat het is den dupbel dooz de sonde te dienen / te weten / bedwongen te worden om te doen seer verwozpen ende on - weerdige dingen / op alle ure ende ooghen - blick ghebonden te worden aen de ketene van den quaden wille / aen een verwozpen ende slechte sake / ende slave van de selve te worden / want eenen gierigen dient het ghelot / den on-kupschen de wel - luste.

Slavernye der sonde.

Godt is alleen / ende alle dinghen zijn als niet.

Exod. 3.

Hy moet van een-pegelijck ge dient worden. Hy is de fonteyne van alle goet.

Het 2. point. Ten eersten / bemerket en begrijpt dooz een levende gheloope dat Godt waerachtelijck is den alder - besten ende meesten / die eenen pegelijcken moet dienen / ende dat hy waerachtelijck alleen is / aen - ghesien andere dinghen als niet en zijn booz hem / daerom seyde Mopses : Die is / heeft my tot u gesonden; bemerket dat den selven is den alder - edelsten gheest / den alder - minnelijcksten ende eenvoudichsten sonder eenighe mengelinghe / een in wesen / maer dry - buldich in persoonen ende onsterbelijck. Siet dan oft het oorbaerlijcker is te dienen / hem die is / of het ghene dat niet en is : der berganchelijcke werelct ende ulwe byanden meer dan den onsterffelijcken Godt. Ten tweeden / bemerket dat hy is de fonteyne van alle goet ende volmaechthejt / ende dat hy alle dinghen uptnemenlijcken in sy - selven heeft. Waerom Sinte Franciscus aldus plach te bidden: Mijnen God / mijnen Godt / den Godt mijns herten / ende mijnen al. Over - loopt / indien ghy wilt / de volmaechtheden der creaturen / ende schijct deltesde der selver tot Godt de fonteyne der goederen / in den welcken die alle te samen zijn / ende daerse upt ghebloedt zijn / ende dagelijcks upt - bloeden. Want hy heeft alle dinghen ghemaecht / ende alle dinghen zijn booz hem ghelijck een dzuppel dans vallende in den mozgen - stonct / oft als een aeghen der waghden. Ten derden / hy is ewich ende on - beranderlijck. Ghy Heere (seght David) zijt van de eeuwe tot in de eeuwe /

Sap. 11. I saia 40. Hy is ewigh ende onberanderlijck.

eeuwte / maer wy niet blijvende eenen ooghenblick
 ende noyt in eenen staet ; maer indien wy sijne
 deught ende geboden beminnen / soo sal hy ons met
 hem eeuwig ende saligh maken. Laet ons dan dien
 Heere eeren / die altydts den selven is / ende wiens
 jaren niet en sullen beswijcken. Ten vierden / aen-
 mercht dat hy almachtigh is / die met een woort
 onepndelijcke werelden kan schapen / ende insche-
 lijcks op den opslach van eene ooghe te niet doen.
 Men siet dit ghestichte der wereldd / aenschouwt de
 zeen ende hemelen / hy heeft gheseydt / dat dese sou-
 den zijn / ende sy zijn ghemaecht ; hy heeft met dyp
 vingheren gheweghen de groote swaerhejdt der
 aerden / ende met ghewichte de bergghen ghewegen /
 ende de heubelen in eene waghe. Hy is de fonteyne
 der wijshejdt / die alle dinghen van de eeuwighejdt
 heeft bekennt / de nature / macht / volmaechthejdt
 van alle dinghen / de beroeringhe / ghedaente ende
 ordinantie / ende seer onderscheydelijck alle din-
 ghen in ghewichte / ghetal ende mate / ende elck in
 het besondert / alle de hayzen ons hogfts / hy telt
 het ghetal der sterren / ende roeptse alle met haren
 name / hy heeft de wateren metter buyst ghemeten /
 ende den hemel met de palme ghewegen / ende hy
 heeft van der eeuwighejdt booz-sien den op-ganck
 ende onder-ganck van alle menschen / de verdiensten
 ende quade wercken om-siende alle wegen der men-
 schen. Indien hy hem alle menschelijcke ende En-
 ghelsche wetenthejdt woort gheleucken / het is eene
 oprechte onwijshejdt. Sult ghy dan derren sijne
 wercken berispen ende seggen : Waerom hebt ghy
 ons alsoo bevolen / oft waerom geschiedt dat alsoo ?
 Daer en is gheenen raedt / daer en is gheene wijs-
 hejdt / tegen den Heere / hy is den konstenaer van
 alle dinghen / hy hebet al ghebonden / een licht een
 peghelijck verlichtende ende openbarende de diep-
 ten der ghepeysen ende verbozghentheden. Maer
 booz al weeght eens de liefde / met welke hy be-
 mint al dat hy heeft ghemaecht / ende hy en haet
 niet van deselbe. Want in dese liefde heeft hy een
 eyghen behagen / hy werckt alle dingen om sy-sel-

Hy is al-
 machigh.

Isaie 40.

Hy is de
 fonteyne
 der wijs-
 hejdt.

Isaie 40.

Job 12.
 De liefde
 Gods.
 Sapien. 11.

ben / ende hy bemint van de eeuwighedyt ghewil-
 lighlyck ende weldoende jalours van sijne glorie /
 booz sijn rechtbeerdighe / nochtans in vrede een
 autheur van vrede / ende hy is pberigh ende oozdeelt
 met stilte: lanchmoedigh ober de boosheyt der men-
 schen / ghebende een tecken aen de ghene die hem
 vzeesen / om dat sy souden blieden van d'aenschijn
 des booghjs / ontfermende ende bermhertigh / ver-
 ghetende de boosheyt / ghelijck het aen Niibe is
 gebleecken: oock seer mildt tot sijne vbanden ende
 ondancbare menschen: ongemeten / dien de heme-
 len der hemelen niet en konnen beslupten / ende
 ober al teghenwoozdigh: want in hem leben wy /
 ende roeren ons ende hebben 't wesen / alsoo datter
 niet en is / dat wy meer souden konnen soecken / aen-
 ghesten wy alle dinghen in hem hebben / eenen seer
 rechtbeerdigen ende oprechten rechter / een vzeese-
 lijk wzecker / goethertigh / weldoende / gespraek-
 saem / sterck / grootdadich / soet / hepligh / supber / den
 schepper / bewaerder / alle dingen met sijne boozsie-
 nigheyt regereende ende bewarende. Want hy is
 den waerachtigen Heere / ende Heere der heyz- scha-
 ren / ende Koninck der Koninghen / ende Heere der
 Heeren / groot / ongemeten / hoogh / verheben / geheel
 beminnelijck / begeerlijck / loffelijck / ongelijckelijck:
 soodanigh ende soo groot is den Heere. Wat weder-
 houdt ons dan / eplaes! van hem te dienen! hoe ghe-
 reetsamelick dientmen de werelt in seer sware dien-
 sten! ende het is ons swaer / o Heere / in uwe teghen-
 woozdigheyt onse saligheyt te wercken dooz waer-
 achtighe deught / waerachtige ootmoedigheyt / sup-
 verheyt / ober- ghebinghe. O boosheyt ende ver-
 blindtheyt van de kinderen van Adam!

Psal. 59.
 Hy is
 lanchmoe-
 digh ober
 de boos-
 heyt der
 menschen.

Acor. 17.

Hy is al-
 leen den
 waerachtig-
 en Heere.

Alle dingē
 sijn hem
 onderda-
 uigh.

Het 3. point. Bemerkht hoe geheel 't hemelsch hof
 sijne wencken gehoozsaem is / d'Engelsche geesten
 ende alle Hepligen / ende hoe sy arbeypden sijne eere
 ende glorie dooz eene seer groote liefde met ghedue-
 rigen lof te verheffen / ende gedzeben te worden met
 eenen seer vperigen pber: ende dat niet alleenelijck
 dese / maer oock de winden ende de zee / ende alle
 dingen hem ghehoozsaem sijn / ende sult ghy onder
 alle

alle andere dingen kunnen wederstaen sijnen wille ?
 O hoe veel betamelijker soude het zijn / dat ghy met
 eene seer supbere meyninge / dat is / om dat het hem
 beliest / en hy het wilt / ende hy seer weerdigh is / u in
 de deught ende Godtvuchtighepdt oeffende / ende
 arbeypde te komen tot volmaeckthept / dan dooz ho-
 pe van bergeldinghe / oft vreesse van straffinghe !
 want hy is weerdig om eere / glorie ende benedictie
 te ontfanghen / die alleen Heere / ende alleen den Al-
 derhooghsten is. *Apocal. 4.*
 Ten tweeden / stelt aen d'een zijde *Hoe ont-*
 den dupvel / de wereldt / den eyghen wille ; aen d'an- *weerdigh*
 dere zijde Godt den alder-besten ende meesten : ende *het is hem*
 aenmerckt met eenen dat alle creatuere van hem is *selben van*
 geschapen tot glorie sijns naems / ende hoe ongodde- *Godt af te*
 lijck ende onweerdigh dat het is / die dooz eene qua- *keeren.*
 de meyninge te heeren van haer eynde / ende sy sel-
 ben van den Schepper tot de creatueren te heeren.
 Ten derden / bemerckt dat den Heere in alle creature
 tegenwoozdigh is / ende dat hy die bewaert / ende in
 die werckit met eene gewillige liefde om uwent wil-
 le / ende hoe leelijck dat het is / dat ghy eenen huer-
 linck soudt zijn / noch hem met geene oprechte lief-
 de en soudt dienen / ende met gheen geheelder her-
 ten beminnen.

G H E B E D T.

HEere onsen Heere , hoe wonderlijck is uwen name *Pfal. 8.*
 over geheel aertrijck ! wie sal in de wolcken u ghe-
 lijck gemaect worden , oft wie sal uwes gelijk zijn in
 de kinderen Gods ? want ghy zijt den hoogen Heere bo-
 ven alle volcken , ende uwe glorie is boven de hemelen.
 Laet dan alle volcken die ghy ghemaect hebt komen ,
 laetse u aenbidden ende uwen naem glorificeren , eenen
 onuytsprekelicken naem. die boven alle naem is , ende in *Philip. 1.*
 uwen naem moeten alle knien ghebooght worden , van
 den ghenen die in den hemel , op der aerden , ende onder
 d'aerde zijn : want wie isser eenen grooten Godt , mijn
 ziele , gelijk onsen Godt ? Hy is almachtigh boven alle
 sijne wercken , ende veel verborgen dingen zijn meerder
 als dese ; want wy sien luttel van sijne wercken. Godt is *Ecccl. 43.*
 vreeselijck en seer groot , en sijne macht is wonderlick ;
 al

al glorificeren wy Godt, so seer als wy kunnen, soo is hy noch al veel meerder, en sijne grootdadigheyt is wonderlijck. Gebenedijde den Heere laet ons hem verheffen so veel als wy vermogē; want hy is meerder dan alle lof. Wie sal hem sien en sal 't vertellen? wie sal hem groot maken gelijk hy is van den beginne? Siet God is groot, te boven gaende onse wetenthey, 't getal sijnder jarē is onwaerdeerlijck, is hooger dan den hemel, en wat sult ghy doen? dieper dan de helle, en van waer sult ghy het kennen? sijn mate is langer dan d'aerde, ende breeder dan de zee; is 't dat hy 't alomme worpt ende over een benauwet, wie sal tegen hem seggen: Eylaes Heere wie en spreekt nu niet teghen u? ghy alder-goedertierste God noot tot deught, ende beveelt: Leert van my, want ick ben sachtmoedigh ende ootmoedigh van herten: neemt mijn jock op u: ghy seght mijn jock is soet, en mijnen last licht: ende siet dit woort schijnt hert te wesen, ende daer en is bykans niemandt die 't kan hooren. U dan te dienen o Heere en is dit niet regneren? en is het niet een groote glorie u te volghen? wie is 't dan die ons sal kunnen scheyden van uwe liefde? den leelijcksten vyandt, die rontsom gaet ghelijck eenen briesshenden leeuw, en soeckt wie hy soude mogen verslinden? oft de seer ydele werelt, den roock der eeren, de schaduwe en dompe een weynich tijts verschynende? oft de vuyle en qualijck een oogenblick duerende welluste. Dit zijn eylaes! dit sijn de saken, die de ellendige menschen drijven, en worpen in de bedervenisse en eeuwige ellende, die ons van u o alle goet en eeuwigen Vader keeren, hoewel ghy so lanckmoedelijck verwacht ende vertoest tot penitentien. In der waerheyt uwe bermhertigheyt is boven alle uwe wercken: want oft wy sonde doen, wy en fullen u geene schade doen, en indien onse boosheden vermenigvuldicht zijn so en fullen wy niet tegen u doen, ende indien wy rechtveerdelijck handelen, en fullen wy u niet geven, oft ghy en sult niet uyt onse hant ontfangen, ghy soeckt alleenlijcken waer mede ghy ons soudt kroonen, ende daerom wilt ghy dat alle menschen komen tot de kennisse der waerheydt, ende en begeert niet dat yemant verloren gae, om dat ghy goet zijt, ende om dat uwe bermhertigheyt is inder eenwigheyt. 't Is my dan

goet

Job 11.

Math. 11.

Godt te
dienen is
regneren.
Ioan. 6.
Rom. 8.
1. Pet. 5.

Job 35.
Godt en
heeft nie-
mandes
dienst van
noode.

1. Tim. 2.
Psal. 99.

goet u mijnen Godt aen te hangen, ende u te dienen alle de daghen mijns levens. Mijn ziele heeft lust gehad om te begeeren uwe rechtveerdighmakinghen tot allen tijden, want uwe uytſpraecken zijn waerachtelijck voor mijnen mondt; soet boven honig ende honigh-raet. En sal mijne ziele u niet onderworpen zijn? ja ick hebbe gesworen ende voor my genomen te bewaren d'oordeelen van uwe rechtveerdigheyt, ende ick sal uwe wet altijs bewaren in de eeuwe, ende eeuwe der eeuwe: want ghy zijt eenen aldermachtighſten, wijsſten, mildſten, goeder-tierenſten, rechtveerdighſten, ſchoonſten, onuytſpreckelijcken, ende geheel begeerlijcken Koninck. Ick en wille niet meer gelijk worden dese boose werelt: maer proeven welck uwen goeden ende welbehagenden ende volmaeckten wille is. Want ick ſegge door de gratie die my ghegeven is, ick en wille niet dienen eenen anderen Heere, de begeerlickheydt des vleeschs, der oogen, of de hooverdye des levens, maer u Koninck der Koningen, Heere der Heerē, u alleen behagen in rechtveerdigheyt ende heyligheyt; want ick wete, indien ick de menſchen behaegde, dat ik uwē dienaer niet en soude kunnen zijn. Och oft ick alle menſchen tot u door een goet exempel en deugt konde brengē, vande duyſterniſſe tot het licht, vande dolinghe op den rechten wegh, van de leugenen tot de waerheydt! Ick begeere gebeficht en meer als gebeficht te worden voor uwe glorie, voor de ſaligheyt van mynen naeſten, op dat ſy u moghen bekennen ende beminnen, en weten dat den Heere God is, en datter geen anderen Godt is behalven ghy. Zijt dan mijnen hulper, ende en verlaet my niet, noch en verworpt my oyt Godt mynen Saligmaker, want in u alleen Heere hebbe ick gehoopt, ende ick en ſal in der eeuwigheyt niet beſchaemt worden, in u Godt is mijne ſaligheyt en glorie, myne hulpe en hope, want mijn vader en myne moeder hebben my verlaten, maer ghy Heere hebt my opgenomen: in u ben ick bevestight in 't lichaem mijns moeders, ghy zijt mynen beſchermer. Ick ſal u dan Heere mijne ſterckheydt, beminnen uyt gheheel mijn herte, uyt gheheel myne ziele, uyt gheheel myne ghedachten, ende uyt alle myne krachten. Want wat is voor my in den hemel, ende wat hebbe ick van u ghewilt op der aerden?

Pſal. 118.

Pſal. 138.

1. Tim. 6.

Galat 1.

1. Cor. 12.

Pſal. 70.

Pſal. 26.

Pſal. 72.

D'onghemeten ende honigh-vloeyende kracht der liefden, alder-soetsten Iesu, moet my verslinden, op dat ick door de liefde uwer liefden mach sterven, die u geweerdicht hebt om mijne liefde te sterven, Amen.

Practijcke om hem te oeffenen in de Goddelijcke volmaecktheden.

Oeffeninge van het geloof / hope / ende liefde.

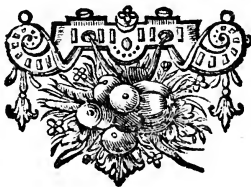
D'Eerste / d'oeffeninge van het geloof / hope ende liefde / van het welke hier voren breeder ghesproocken is / want dese Goddelijcke deughden verenigen de ziele met de Goddelijcke goetheydt.

De tweede / gemeynschap met Godt / in de welke den mensche / door de creaturen op - klimt tot Godt almachtigh.

De derde / eene supbere meyninghe in alle werken / soo seer als 't doemlijck is.

Oberghes binghe sijn selfs.

De vierde / obergebinge / door welke yemant al het sijne / ende meest den wille aen den Goddelijcken wille toe-eggent ende obergeeft / ende hem in alles volgt.

Schiet - Ghebedekens.

Gelijck den hert begheerte heeft tot de fonteyne Pfal. 41.
der wateren, alsoo heeft mijn ziele begheerte tot
u Godt.

Mijn ziele heeft dorst gehadt tot Godt de Ievende fon- Ibidem.
teyne, wanneer sal ick komen ende openbaren voor
d'aenschijn Godts?

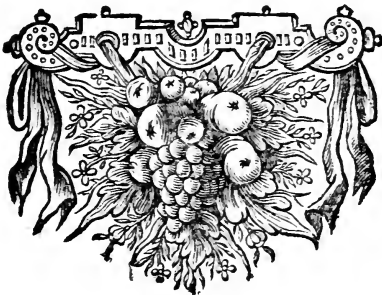
Tot u heeft mijn herte geseyt, mijn aensicht heeft u ver- Pfal. 26.
socht, u aenschijn Heere sal ick versoecken.

Mijn ziele heeft ghedorsticht naer u, hoe menighvulde- Pfal. 62.
lijck dorst naer u mijn vleesch?

Groot is den Heere ende loffelijck bovenmaten, in de Pfal. 47.
stadt onses Godts, in sijnen heyligen berch.

Wie sal in de wolcken den Heere gelijck worden? wie Pfal. 88.
sal Godes gelijck zijn onder de kinderen Godts?

Groot is den Heere ende te seer loffelijck, ende zijnder Pfal. 144.
grootheyt en is geen eynde.

AEN-

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X I V . B E E L D T .

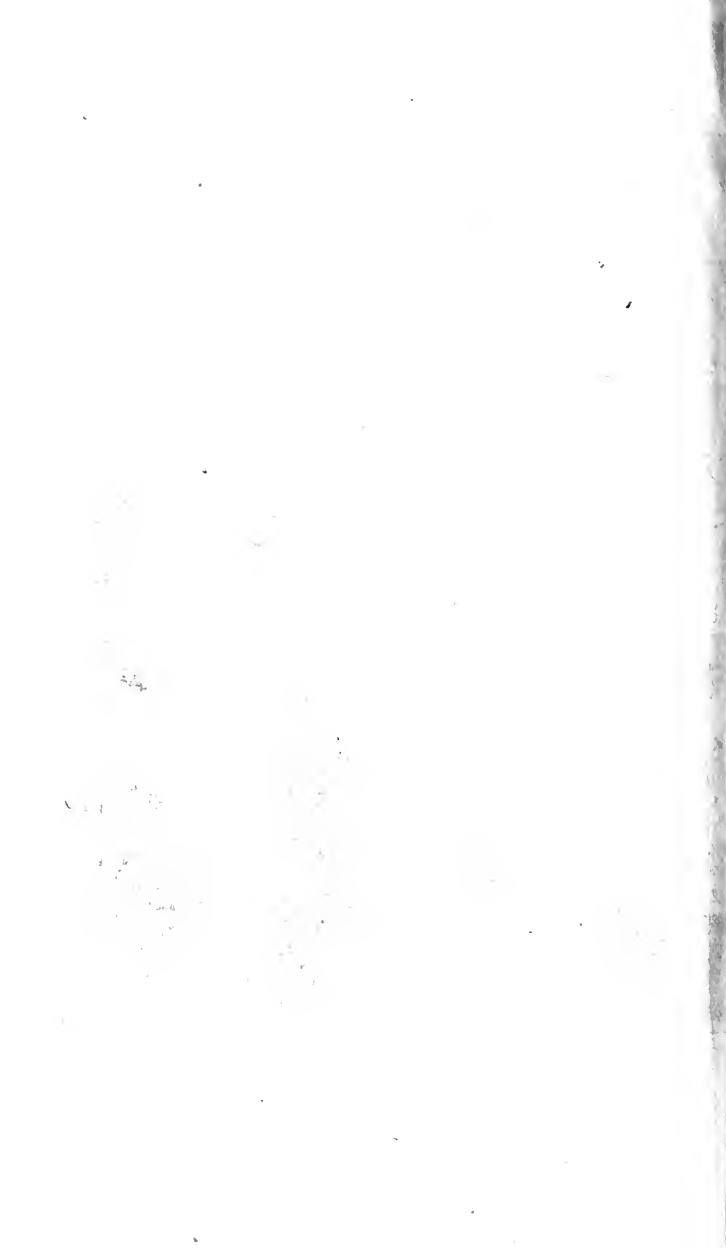
Laet uwe begheerten by Godt bekend
worden in alle ghebedt ende bedinge met
danckfegginge/ want sonder hem en
vermooght ghy niet.

TE vergeefs hebt ghy alle dese dinghen
overleyt, 't en zy dat Godt daer by is.
Begeert dan de deught door [A] de passie
Christi, ende verfoeyt [B] de sonde, neemt
voor u in 't eynde van 't gebed oft medita-
tie (voorsien hebbende [C] d'occasien) de
deught te oeffenen, tot de welcke ghy u in
de meditatie hebt verweckt. [D] Bidt Godt
om de deught te verkrijgen, bidt oock [E]
de Heyligen, dat sy God voor u willen bid-
den : bidt vyerighlijcken gelijk [F] eenen
die sterven sal, oft gestelt is in groot perijc-
kel. Bidt oock om [G] geloove, [H] hope, [I]
liefde, [K] ootmoedigheyt, [L] miltheyt, [M]
reynigheyt, [N] soberheydt, [O] sachtmoe-
digheyt, [P] neerstigheyt: ende ten laetsten
gedachtigh zijnde de liefde, bidt voor [Q]
de geheele heylige Kercke, [R] voor u ou-
ders ende oversten, [S] voor de ondersaten
u bevolen, ghelijck David dede, [T] voor
weldoenders, [V] voor vyanden, [W] voor
fondaren te bekeeren, ende [X] voor de
zielen die ghesuyvert moeten worden.

*Gebedt en
begheerte
om de
deught te
verkrij-
ghen.*

*Gebedt
voor onsen
eeren-naes-
ten.*

Oeffeninghe der begheerte.

Ick bidde u Heere God van den Hemel, sterck, groot 2. Esdrae 1.
 ende vreeselijck, die u verbont ende uwe barmhertig-
 heydt bewaert met de gene die u beminnen ende bewa-
 ren uwe geboden; laet doch uwe ooren toe-luyfteren,
 ende uwe oogen open zijn, op dat ghy mooght hooren
 het gebet van uwen dienaer; dat ick heden voor u bidde,
 op dat ick mach doen uwen wille, ende getrouwelijck
 uwe Heylige in-spraken; want indien uwe Majesteit
 haer niet en heeft gheweerdicht my aen te sien met de
 goedertieren oogen uwer barmhertigheyt, so is mijnen
 arbeydt ydel en oock mijne meditatie. Ick bidde u dan
 Heere, laet uwe ooren luyfteren naer het gebedt van u-
 wen dienaer, en geeft my de deughden, die mijne ziele
 noodigh zijn; een levende geloof, eene vaste hope, eene
 volmaecte liefde; gheeft my een ootmoedigh en rou-
 wigh herte, op dat ick u mach behaegen; een ruym en
 mild herte, op dat ick u mach na-volgen; een eerbaer en
 suyver herte, op dat ghy in't selve mooght rusten; een
 sober herte, op dat ick u mach sinaken; een sachtmoe-
 digh herte, op dat het mach blijcken dat ick uwen dis-
 cipel ben; een neerstigh en vroom herte, aenghesien ghy
 my beloofst hebt, dat noch ooge en heeft gesien, noch oore
 gehoort, noch in des menschen herte is gekomen, wat 1. Cor. 2.
 ghy bereyt hebt voor de gene die u beminnen. Godt der
 heyr-krachten keert u omme, fiet nederwaerts van den
 Hemel, en besiet, en besoeckt desen wijngaert, en vol-
 maect den selven, die uwe rechte hant heeft gheplant, Psaln 79.
 ende op den Sone des menschen, die ghy voor u beve-
 sticht hebt, onse perijckelen moeten bewegen u Vader-
 lijck hert, mijnen Godt, Godt van allen troost, ende
 zijt gedachtigh uwer ontfermingen, die van de eeuwigh- Psaln 24.
 heydt zijn. Ghy die met een woort alle dinghen ver-
 mooght, ende ons hebt ghegheven uwen eenighen ge-
 boren Sone, en sout ghy ons alle dinghen met hem niet
 geven? Verhoort Heere het gebet van uwen dienaer en Daniel 9.
 sijne biddingē om uwes selfs wille, verlost ons om de glō-
 rie uwes naems, en zijt onser sonden genadig, en geeft Psaln 78.
 ons tot geenē verwijte om uwen name, ende en maect
 geene

Psal. 49.

geene schamperheydt van den stoel uwer glorien. Ghy hebt geseyt: Roept my aen in den dagh der tribulation, ick sal u verlossen, ende ghy sult my vereeren. Ick kome dan tot den thron uwer bermhertigheydt, en hoe sal 't my mogen geweygert worden, aengesien het bloet van uwen alder-liefsten oock voor my roept van de aerde, niet om wrake, maer om Godtvruchtigheydt: den selven heeft wel verdient dat ghy mijne ondeughden sout verworpen: dē selven heeft voor my met tranen ge-eyfcht,

Hebr. 5.

en het is verhoort om sijne eerweerdigheydt oock voor my den minsten van alle uwe dienaren. Indien mijne handen vol zijn van bloet der sonden, ick bidde fiet op dese handen, in dewelcke ghy u geweedicht hebt my te schrijven; aensiet sijn alderheyligste herte, en uwe Majesteit sal van my gedenckenisse, ende liefde en goedertierentheydt tot my vinden. Hy heeft beloofst: Alle't gene ghy van den Vader sult begeert hebben in mijnen naem,

Ioan. 14.

sal hy u geven, het staet uwe goedertierentheydt toe, te consenteren, o eeuwige Waerheydt, 't gene dat wy begeeren in den name van uwen eenigen geboren Sone. Ik bidde u aensiet op sijn aensicht, en sijn offerande, die ghy niet en kont verachten, aensiet op de ghebeden uwer Heyligen, der alderheyligste Moeder van uwen Sone, ende van mijne Patroonen. Ick weet wel Heere, ick weet, dat sy nu van hun selve verskert zijnde, voor ons sorgvuldigh zijn: sy zijn in de havene, en wy in de schipbrekige zee; aenmerckt de liefde die sy tot u hebben gehad, en hun bloet dat sy voor u hebben gestort. Thoont my, o aldersaligste maget by uwen Sone, dat ghy eene Moeder zijt, eene Moeder der gratien, eene Moeder der bermhertigheydt, ende dat niet alleenlijck aen my, maer oock aen de benauwde Heylige Kercke, aen mijne ouders en oversten, op dat sy alle dingen naer uwen wille oprechtelijck mogen handelen; aen mijne ondersaten, op dat sy u vyerighlijck mogen dienen; aen mijne weldoenders, op dat sy door de tijdelicke dingen d' eeuwige mogen verwerven; aen mijne vyanden, op dat sy in der ewigheydt met mijnen levenden en waerachtigen God, ende met my door liefde mogen vereenight worden; aen de sondaren, eylaes! op dat sy ten laetsten hunne oogen mogen keeren na de sonne der rechtveerdigheydt; ende

Tot de alderheyligste maget.

ten

ten laetsten aen de geloovige zielen, op dat sy haest mogen komen tot de begeerde om-hellingen, en sien u regnerende met den Sone, ende u gebenedijden in de eeuwen der eeuwen, Amen.

Practijcke om de begeerte te oeffenen
in 't Ghebedt.

Hier worden geleert verscheyden manieren van bidden/die **S. Paulus** in den eerste brieft tot **Timotheus** in 't tweede capittel prijft / seggende: **Ick bidde datmen ten eersten sal doen gebeden / biddingen/begeeringe/ dankseggingen** vooz alle mensche; want dit is goet en aengenaem vooz onsen **Saligmaker Godt/ die wilt dat alle menschen souden saligh worden/ en tot kennisse der waerheyt komen.**

1. Tim. 2.
Verschey-
de manie-
ren van
bidden.

D'eerste maniere is het gebedt / dooz welck wy ons herte ophessen tot Godt/ op dat wy hem souden loben en glorificeren/ gelijk de heyligen gedueriglyck in den hemel doen: want men moet het gebedt alsoo beginnen/ en daerom het selve meest instellen/ Godt te verheffen/ende sijne groote daden verhalen/ ende maken als eene Litanie van sijne volmaectheden / en komen van d'eene tot d'andere na een behoortlyck vertroeben / hem lobende als den aldermachtighsten/ besten/ heylighsten/ miltsten/ lancmoedighsten/ende voozichtigsten/ insgelijcks om de diensten / die hy gewoon is de creaturen te doen. Want hy is den schepper/ bewaerder / beschermer/ regeerder/ meesier/ vader/ indecijn / saligmaker ende glorificeerder der selver. Maer van dese maniere is gesept in het voozgaende capittel.

1. Gebedt
streckende
tot Gods
delicken
wille.

Deselbe maniere kan goeffent worden verhalende de deughden ende uptnemenheden van Christus onsen Heere in sijne tegenwoozdigheyt / die hy in de Mensch-wozdinge / Geboorte en andere mysterien heeft bewesen/ seggende: **Ick verblijde my seer o alder-soetsten Jesu/ om uwe ongemeten liefde en ootmoedigheyt/ dooz welke ghy u geweerdicht neder te dalen upt den schoot uwes Vaders in het lichaem van de Maget / om ons menschen en onse saligheyt wille/ Ec. Insgelijcks kan een pegelijck verwecken**

Pfal. 102.

alle de krachten sijnder zielen tot den lof Gods/ seggende met den Propheet: **Mijne ziele gebenedijt den Heere/ ende al dat in my is/ sijnen hepligen naem/ of in den naem van alle creatueren sijnen lof verhoondigen als met de tonge der selber / bykans op de selbe maniere gelijk de dzy kinderen deden in den gloeyenden oven van Babylonien: Gebenedijt alle wercken des Heeren den Heere. Hier toe dient oock te overloopen de chooren der Engelen / ende de ordenen der Hepligen/ ende die alle nooden tot Godes lof.**

Dan. 3.

2. **Dancksegginge.**

De tweede maniere is dooz dancksegginge/ welke maniere dickwijls behoort gebuycht te worden in het gebedt / ende ober dagh/ van de welke meer geseyt is hier voren.

3. **Begeerte van het quaet te ontgaen ende goet te verkrijgen.**

Vide P. Lud. de puente tr. 1. de orat. 15.

De derde maniere is dooz begeerten/ dooz welke wy het quaet verbidden / en begeeren vooz ons goede dingen/ als de deught/ gratie Godts/ ende devotie. Ende dese begeerte geschiet/ toonende aen onsen Heere onse ellenden ende wonden / ghelijck de arme bedelaers doen/ ende versoeken met byerige begeerten sijne hulpe. Ten tweeden/ dooz heymelijcke aengebinge/ als wy met korte woorden onsen noot ende begeerte verhalen/ en daer inne blijvende staen vooz den Heere / gelijk hondkens/ etende van de byzselingen die vallen van de tafel van hunnen Heere/ ende gelijk d'oogen van enige dienst-maeght/ zijnde in de handen van hare vrouwen / alsoo souden oock zijn onse oogen tot den Heere onsen Godt/ tot dat hy onser ontferme. Alsoo begeerde hy/ die seyde: Heere indien ghy wilt/ ghy kont my supberen. Alsoo seyde oock Martha: Heere hadt ghy hier geweest/ mijnen broeder en soude niet gestorven hebben: Ende dit geschiet dooz eene groote eerbiedinge/ oft een groot betrouwen / gelijk doen de susters seyden tot Jesum: **Siet dien ghy bemint/ is sieck.**

Matth. 8.

Ioan. 11.

4 **Begeerte dooz het voozhouden van bescapden reden om de goetheyt Godes.** Psal. 24.

De vierde is / begeeren uptdruckelijck verlost te worden van ellenden / ende deughden te verwerpen met biddinge / die ghelijck is eene besweeringe offerende bescapden redenen. De eerste is om Godt selve: alsoo badt David/ seggende: Ghy sult om uwen name mijne sonden genadigh zijn / want die is groot/

groot/dat is/want het betaemt uwe groothedde en de goetheid / en op dat de vanden u niet en bespotten / oft de gene die op u betrouwen / als oft ghy hun niet en hielpt / ende men u te vergeefs diende : insgelijcks om dat hy is eenen Vader ende beschermer / &c.

De tweede redene ende tijtel van te bidden is doo? Doo? Christus onsen Heere. Christum den Heere/want wy konnen sijne verdiensten booztbrengen/sijn leven/passie ende doot/ de beloften hem gedaen/dat dit sijne eere toestaet.

De derde redene van bidden is/den Heere offeren de verdiensten der Heiligen / ende meest van onse liebe Vrouw de Moeder van sijnen eenigen geboren Sone. Doo? de verdiensten der Heiligen.

Maer men moet bemercken ten eersten / gelijk Granatensis vermaent / dat het goet is in't begeren/te eyschen verscheyden deughden ende remedie tegen onse gebreken / doo? dien dat in deser boegen onse booznemens vernieuwt worden/ ende oock den geest seer geboozdert. Daerom zijn hier by gestelt de deughden/ die de hooft-sonde contrarie zijn/t'samen met het geloobe ende hope.

Ende yemant en moet niet alleenlijck booz sy selven bidden / maer doo? liefde oock booz de H. Kercke / obersten/weldoenders/ vanden/sondaren ende overleden zielen / die wy allegader kunnen stellen in de leden Christi/ de H. Kercke sijne bruyt in't herte/ d'oberste in't hooft/ de ondersaten in sijne sijncke/de weldoenders in sijne rechte hant / de vanden in de knien/ de sondaren in den sijncken/ ende de geloobte zielen in den rechten boet. Men moet oock bidden booz de H. Kercke/ obersten/weldoenders/ &c.

Ten tweeden moet men bemercken/ dat de seben getijden konnen geboeght worden tot dese seben staten van menschen/ daer men booz moet bidden.

Ten derden moet men bemercken/dat het seer nut sal wesen om aendachtigheyt te verkrijgen/ dat men geestelijken begrijpt de onderscheydingen/ diemen hier lichamelijck kan sien uytgedrucht / ende dat men hier doo? sy selven geesteene aenpozinge tot vperigheyt in 't gebedt/ende andere Godtbruchtige oeffeningen.

HET XXXIX. CAPITTEL.

Oeffeninge na de Meditatie.

Dank-
segginge.

TEn eersten / bedanckt Godt booz de gabe des ghebedts / dat d'onopndelijckie Majestept haer gheweerdicht heeft u te laten komen tot hare tegenwoozdighepdt ende t'samen-sprekinghe / ende niet versmaedt en heeft uwe verstopde ghebeden : al is 't dat hy sit in sijnen thzoon / in't midden van de hemelsche sale / ende aen de maectijdt des byplofts / die hy sijnen Sone heeft gemaeckt onder de Loben ende Loffangen der Engelen ende Hepligen / ende dat hy niet gheweygert en heeft u ghenadelijck met de selve te aenhooren / ende bedanckt hem in 't generael booz alle weldaden / gelijk u leeren sal het eerste Beeldt van de vier / die gestelt sullen worden in den naesten boeck. Ten tweeden / bemerkht de gezaken die ghy ghedaen hebt in de meditatie / ende hoe ghy (versterckt zijnde dooz 't hemelsch bzoot ende manna van het Godtbzuchtigh gebedt ende meditatie) niet alleenlijck dese faute / maer oock andere (die ghy in 't kortte moet overleggen ende verfoepen) sult schouwen / maer meest dat gebreck / het welck ghy bemerkht dat u alder-meest belet in den boortganck der volmaecticheyt / ende het welck ghy dooz een sonderlingh ondersoek arbept te berwinnen. Ten derden / bemerkht in 't kortte al wat ghy dien dagh te doen hebt / ende offert het selve Godt op ende schicket behoorelijck. Ten vierden / boozsiet wat ongeluck dat u soude mogen toekomen / ende berepdt u herte daer toe met eene volinaeckte overghebinghe. Maer soodanige oeffeninge moet in 't kortte overloopen worden / gelijk de redene dat uptwijst / ende gelijk dat profijteliicker na de meditatie alleenlijck om sy selven te vereenigen / geschieden kan / 'ten ware dat den quaden boortganck van de meditatie raedde langher daer op te blijven staen / ende alsoo dat gebreck te voldoen : hoe bequamelijck dit soude mogen geschieden / sal u de beproevinge leeren. Om dat dan dese vier punten dit ende

de

Bemere-
kinge van
onse gebre-
ken in de
meditatie.Wat ons
in den dag
te doen
staet.
Wat onge-
luck ons
soude mo-
gen toeko-
men.

de meer andere profijten heeft/soo moetmen breeder van de selve spreken. Want de voorszede vier punten besluyten daer-en-boven in haer de maniere om profijtelijcken te mediteren / oft liever om se selven te vereenigen/ ende te vernieuwen sijn leven/ desgelijcks de maniere om slapen te gaen / ende te doen ondersoekinghe sijnder conscientie om 's morgens op te staen / om hem te bereyden tot de heylige Sacramenten der Penitentie ende des Altaers/ om Diffe te hooren/ &c.

Gebedt na de Meditatie.

Wie isser gelijk den Heere onsen Godt, die in 't hoo-
ge woont, ende aensiet ootmoedige dingen in den
hemel ende op der aerden? Ghy zijnde den Koninck der
Koningen, ende Heere der Heeren, geweerdicht ghy my
aen te sien, die stof ende affchen ben? Psal. 102.
Mijne ziele gebenedijt den Heere, ende al dat binnen my is sijnen heyligen
naem : gebenedijt mijn ziele den Heere, ende en
wilt niet vergeten alle sijne vergeldingen, maer laet ons
hem dienen met een volmaect herte, ende laet ons aen-
doen den Heere Jesus Christus in alle gepeys N. woort
N. ende werck N. laet ons sijn kruys opnemen, ende laet
ons hem navolgen. Offerande
sijns selfs.
Ick bidde u alder-soetsten Jesu, aen-
veert dese mijne begeerte ende alle mijne dingen door
de handen van de salige Maget uwe Moeder, in de vere-
eeninge van alle uwe verdiensten, ende schickt van my
na uwen alder-heylichsten wille. Want o Godt mijn-
der herten, ende mijnen al, uyt u, in u, ende voor u zijn
alle dingen.

Ander Gebedt na de Meditatie.

Eylaes! Heere mijn eenige hulpe, Koninck der Ko-
ningen, ende Heere der Heeren, ick affchen ende stof
gestelt in soo veel perijckelen, hoe koudelijck ende ver-
stroydelijck hebbe ick om de onachtsaemheyt der be-
waringe mijnder sinnen ende herten met u gesproken in
de tegenwoordigheydt van geheel u hof, dat u met ge-
heelder herten looft, gelijk oock doen alle rechtveer-
dige ende Godtvruchtige zielen? Ontfermt u mijns, die

*Deroot-
moedinge
sijns selfs.*

*Opoffe-
ringe.*

*Oberge-
vinge.*

*Beenue-
kinge van
het booz-
nemen.*

*Betrou-
wen op
Godt.*

*Mantrou-
wen sijns
selfs.*

*2. Reg. 6.
Judith 9.*

een kint ben van alles behoevende, ende die niet en kan in sijne seer groote perijckelen aen-roepen de hulpe van sijnen Vader, van den Vader der berrnhertigheden, uwen alder-soetsten Iesus: ende aenveert indien ick yet goets hebbe gedaen, 't welck u werck alleen is, in de vereeninge uwer verdiensten, leven ende doot, van de salige Maaget Maria ende alle Heyligen, sonderlinge van de gene, die ick tot patroonen hebbe verkoren, doet met uwen knecht soo u goet dunckt: indien 't u beliest my te vertroosten oft te verlaten, uwen wille geschiede: in der waerachtigheyt indien ghy my aensiet, ick ben weerdig dat ghy my verlaet: maer iindien ghy aensiet uwe wonden, ghy sult vinden, waerom ghy my niet en sult verworpen, om dat uwe berrnhertigheyt soude zijn boven alle uwe werken.

O Heere verleent my gratie, dat ick geredelijck mach volbrengen het gene, dat ghy alder-goedertierensten Vader my geleert hebt, tot troost en saligheyt mijnder ziele, door uwe on-eyndelijcke liefde en minne, aengesien ick openbaerlijck uwen wille bekent hebbe. Ghy kent, ghy kent, die 't al kent, mijne vyerige begeerten, hoe seer ick verfoeye dese mijne onvolmaecktheden N. ende mijnen eygen wille, en het vleesch mijnen meesten vyant: maer en waer uwe ontferminge niet groot, ick soude voorwaer in mijne kranckheyt vergaen, daerom zijt ghy mijne eene hope en betrouwen; want hoe sal ick kunnen betrouwen op my selven, die niet en ben, en arger dan niet? Voorwaer ick ben verworpen en ellendigh, maer ick sal noch verworpende en ootmoediger worden, ten minsten in mijne eygen oogen; want 't gebedt van de ootmoedige en sachtmoedige heeft u altijd behaeght. Ick sal oock wenschen voor slecht gehouden te worden, en ick wensche te mogen versmaden de genoeghten der wereldt, en wandelen in uwe tegenwoordigheyt, mijnen oversten gehoorsaem te zijn gelijk u, mijnen naesten om uwen wille te beminnen, ende meest mijnen vyant, op dat ick niet en soude zijn gelijk eenen Heyden en Publicaen, die alleenlijck beminnen die hun lief hebben. Wie sal my verleenen, dat ick op sijn hoofd mach vyerige kolen vergaderen om uwen wille; op dat ick oprechtelijck u kint mochte zijn? Ghy alleen kont

het

het geven, van wien alle beste gaven en alle volmaeckte giften neder-dalen. Geeft my bidde ick u, ô Vader, ô mijnen Godt, gratie, op dat ick dese onvolmaecktheden N. volkomelijck mach verbeteren, ende alle mijne wercken N. gelijk ick voor my genomen hebbe, doen tot meerder glorie uwes naems, op dat dese bemerckingen ende exempelen, soo wel uwe als der Heyligen, met soo veel vermaningen ende middelen, my in den dagh des oordeels niet en zijn tot versuchtinge. Hier-en-boven Heere, indien ick u beminde (dat ick hope en wensche uyt geheel mijn herte) soo moet ick geerne voor u lijden, daerom aenveerde ick van nu af allen tegenspoet van uwe handt N. ende omhelse de kruyden, verftervingen ende op-spraken, op dat ick u ende uwe Heyligen gelijk mach zijn, om dat ick voor mijne sonden soude voldoen, op dat ick u o oneyndelijke goetheyt mach beminnen uyt geheel mijn herte, uyt geheel mijne ziele. Och oft ghy u gewerdighde te stellen als een teken op mijn herte, als een teecken op mijnen arm, op dat my voortaan niemant meer moeyelijck en zy, ende dat een yegelijck mach weten dat ick uwe ben, ende ghy mijn, ende dat ghy u ghewerdicht eene wooninghe by my remaecten, ende my korts door uwe oneyndelijke barmhertigheydt sult trecken tot u, ende my ontfangen in de eeuwige tabernakelen. Ick hope dat ghy my sult leyden in 't huys uwes Vaders, ick sal gaen in de machten des Heeren, ende ick sal sien ende bemercken uwe wonderlijckheden van de grootheyte ende afgront uwer liefden, Amen.

Rom. 12.
Iacob. 1.

Werk
van ber-
duldigheyt
en liefde.

Cant. 8.

Practijcke van 't gene datmen doen moet naer de
Meditatie, ende eerst van de verftroyingen,
ende remedien der selver.

DEN Propheet seght: Jerusaleem heeft eene sonde
gesondigt/daerom is sy ongestadigh geworden:
Doozwaer onse ziele heeft oock gesondigt/ en sy is
ongestadigh geworden/ sy is woest-loopende gegaen
na veel minnaers ende hare begeerlijckheden/so dat
sy op geene plaetse en rust/ maer wordt berstroyt in
verscheden deelen. Maer aengesien dat dese ber-
stroyingen ende uyt-loopingen der herten/ ghelijck

Thren. 1.

Hoe schadelijck de verstroyt- heyt is. Ecclef. 10.

Cyprian. de orat. Dom.

Cafl. col. 9. cap. 2.

1. Remes die/ sijn herte ver- gadert te houden.

2. Gods te- genwooz- dighepdt.

Bozaken der ver- stroyngē in't gebed.

stervende bien/bederven alle soetigheyt der salve oft des gebedts/ ende seer beletten het profijt des selfs/ soo moetmen neerstelijck daer inne boozsien. Want hoe wilt ghy van Godt verhoort worden (seght Cy- prianus) als ghy u selvē niet en hoozt? Wilt ghy dat Godt uwes gedachtigh zy als ghy bidt/ als ghy u- wes selfs niet ghedachtigh en zijt? Dat is als ghy met der ooghen wilt waecken ende met der herten slapen/ daer nochtans een Chzisten behoort met der herten te waken/ als hy met de oogen slaept.

Het eerste en sonderlinghste remedie tegen de ver- stroytheyt is/ te houden sijn herte vergadert booz het gebed: want wy moeten ons soo bereyden booz 't ge- bed/ gelijk wy biddende gebonden willen worden; want 't gepeys en herte wozt in 't gebedt verstercht dooz den boozgaenden staet/ ende dit moet dies- hal- ven te neerstiger gedaen worden; want dooz 't gebed als dooz eenen water-loop bloeyen tot ons de waterē der gratie/ en daerom en isser geene sake die de dup- bels so breezen/ ende die sy so seer soecken te beletten.

Ten tweeden/ is oock een sonderling remedie/ be- halven de bereydinge van dewelcke gesproken is in het eerste boeck in 't neghenste capittel / te behouden de teghenwoozdighepdt van de Goddelijcke Maje- stept/ ende een waerachtigh geloof van de selve dick- wijls te verwecken/ en staē met grooter eerbiedinge oock uytwendige booz deselbe majestept en sijn hof / als of wy gewoždē waren een schouspel booz de we- relt/ Engelen en menschen. Indien ghy kondt bid- dē in de tegenwoozdicheyt of booz 't H. Sacrament/ doet dat oock: maer indē niet/ so is 't nochtans goet en profijtelijck hem derwaerts te keeren/ waer men dock is/ aengesien 't volck van Israēl van God ge- leert is geweest hem in 't bidden te keere na dē tem- pel. Het dient oock tot eerbiedinge seer stille van lic- haem te zijn/ ende d'inbeeldinge oft imaginatie vast mascken op eene sekere plaetse / dooz de boozstellin- geder plaetse / van dewelcke in 't lange is gesepdt.

Ten derden/ bemerkit dat dzy saken ons in't gebed verstroyen/ te weten/ tegenwoozdige/ boozleden ende toekomende dingē. De tegenwoozdige dā meest/ als sy de

sy de begeerte tot haer treckē/ maken ons ongerust/
 en verstoppen dooz curieusheyt/ en daerom wozt seer
 zepresē eenigheyt/ ruste en bewaringe der sinnē. De
 boozleden dingen beletten ons / als pet qualijck ge-
 daen is/ of niet aengenaem en is geweest ; want dit
 is het herte gewoon te pepsen en t'oberlegghen in 't
 gebedt / als pēmant sy selven te vooren niet en heeft
 ondersocht en sijn herte in ruste gestelt. Indien dan
 pēmant ruste soecht onder het bidden / so moet hy sy
 selven wel ondersoeken/ eer hy konit tot den gebede/
 ende verwecken leetwesen der sonden ende alle saken
 schickē ; pepsende ten eerste/ dat alle dingē van geen-
 der woerde en zijn by de neersticheyt om Gode te be-
 jagen/ en sijnen wille te volbrēngen/ ende also dat hy
 niet anders en wilt pepsen/ dan dat de Godlyke Ma-
 esteyt aēgenaem is/ en dat hy niet en wilt in plaetse
 van wierdoock en soeten geur offeren de dompen van
 rene verwozpen en stinckende ziele/ te weten/ ydele /
 onnutte/ leelijke en quade gepepsen. Hy moet sy selvē
 neerstelijck laten voozstaen / ja baskelijck gelooven /
 dat hy verliest en belet den vooztgancck van sijne an-
 dere saecken/ indien hy op deselbe pepst ten tijde van
 het gebedt/ aengesien dat dooz dese gebzeken het ver-
 tant berdonckert wozt / en den wille trager tot het
 joet/ en dat de gratie Godts/ die ons licht en sterck-
 jeyt is/ dooz deselbe belet wozt. Indien hy dan soo
 doet en alle dingen slepen acht / vergeleken by Godt
 en sijne eere / so is 't seker dat hy lichtelijcker de we-
 reltsche saken sal vergeten/ gelijkmaen gewoon is te
 verachten andere verwozpe dingē/ besonder alsmaen
 wilt pepsen op saken/ die van grooter gewichte zijn.

Du so veel aengaet de toekomende dingen/ die wy
 nogelijck sullen moeten doen oft lijden/ 't is blijcke-
 ijck/ dat wy tot beyde gratie van doen hebben. Want
 hoe sullen wy verkrijgen dese gratie oft pet vermo-
 gen/ 't zy dat wy pet te handelen hebben / oft dat wy
 moeten prediken/ oft pet in 't openbaer seggen / oft
 moeten schrijven/ anders dan dooz een aendachtigh
 n corincedig gebedt? Alsoo dat alle gepens van ee-
 lige toekomende sake die ontijdig oft niet noodigh
 n is/ een groot beletsel is van het Goddelijck licht/
 gelijck

De boozle-
 de quellin-
 gē en moe-
 ten het ge-
 bedt niet
 versto-
 ren.

De toeko-
 mende din-
 gē en moe-
 ten ons
 niet bes-
 kommenen
 in 't ghe-
 bedt.

gelijck ick gesept hebbe/ en eene toestoppinge van de fonteyne der gratten/ en een groot achterdeel van de sake/ daer ghy u toe bereet maect. Maer indien ghy yet breeft; geen sekerder toelucht isser dan bedelit te wordē onder de schaduwē van de vleugelen des Heeren. Laet dan dit uwe breefe en hope zyn/ te woonen inde bescherminge Gods/ want dē Heere alleen kan alle dinghen doen / en onse byanden bekeeren als hy sal willen/ ende als onse wegen hem sulken behagen.

Maaniere
om de ver-
stoppinge
uyt te sluy-
ten gebue-
rende't ge-
bedt.

Siet gy wel met wat vast en pzohtelik booznemē alle gepeys van boozleden / tegenwoordig en toekomende saken/ uytgestoten moet wordē? Maer dit en is niet genoeg booz onse krankheyt/ dan indien in 't gebed ons eenige verstopingen overkomen/ so moet men eerst soetelijck en niet met verfoepinge/ d'oogen onser herten af-keeren / om datse d'pdelheyt niet en soudē sien/ en men moet terstont wederom komē op den weg en boozgenomen plaetse/ als of wy van den selben afgedoot waren. En indien de menighte der boozbeeldingē praemt / nochtans moetmen booz dē byant niet wijken/ maer mē moet d'oogē terstont tot Godt opheffen / en 't geloobe van de Goddelijcke tegenwoordigheyt niet groote neersticheyt verweclē.

Ootmoes-
digheyt
naer goe-
den booz-
spoet in 't
gebedt.

Neemt ook waer ten eersten/ dat 'et seer d'aendachtigheyt verboozdert/ al dat dient om te verkrijgen vrede der herten/ gelijck oock is d'ootmoedigheyt te bewaren als het gebedt boozspoedelijck booztgaet / want daerom wort den troost dickwijls in 't gebedt wech genomen / om dat de ziele haer selbē niet kennende/ dooz 't gebed wort opgeblasen. Daerom ghebeurt 't gene dat Salomon seght: Die veel honichs eet/ en is hem niet goet. Daerom den H. Bernardus seer bequamelijck segt : Hooverdye is in my gebonden / ende den Heere is in gramschap gewesien van sinen knecht/ hier uyt komt dese onbzychthaerheyt mijnder ziele / en gebreck van debotie dat ick lijde / ick en kan tot geen tranen beweegt worden/ den lofsancē en smaect niet/ 't en lust my niet te lesen/ 't en bermackt my niet te bidden/ ick binde de gewoone-lijcke Meditaciē niet. Waer is de bronkenschap des geests? Waer is de stilte/ en blijdschap ende vrede in

Prov. 25.
Serm. 34.
in Cant.

Hoover-
dye is ooz-
sake van
dozheyt in
het gebedt.

den

den H. Geest? Hier naer schrijft den H. Bernardus wederom aldus: Ick hebbe metter waerheydt be-
bonden/datter niet soo krachtigh en is om gratie te
verdienen / te behouden ende wederom te verkrij-
ghen/dan wanneer ghy t'allen tijden vooz Godt be-
bonden wordt niet hooge dingen te smaken/maer te
breezen. Saligh is den mensch/ die altydts bebreest
is. Breeft dan als ghy de gratie sult verlozen heb-
ben/breeft oock als sy sal wederom gekomen zijn/en
dit is altydts bebreest te zijn:breeft insgelijcks als u
de gratie is ontrocken/als die terstont staet te valle:
breeft en breeft/als gy geboelt/dat God op u gestoozt
is: breeft/want ulwe bewaringhe heeft u verlaten.

Prov. 28.

Ten tweeden / neemt waer / dat hoe wel eenighe
dinghen/ die nu gesept zijn/ by naer maer te passe en
komen in 't inwendigh gebedt / dat den meestendeel
doch plaetse heeft in 't uyt-sprekende gebedt/ en dat
het daerom nut is in 't selve het herte op te heffen /
meest in 't beginsel en eynde van de Psalmen/insge-
lijcks elcken Psalm te lesen tot een seker eynde ende
doornemen / ende met een verscheyden Godtbruch-
tiglycke en betamelijcke gesteltenisse des lichaems/
doch met verscheyden Patroonen ende chooren der
Heplighen ; de selve Godt almachtigh op-offeren.

Tē derde neemt waer/dat de practijcke van som-
nige seer profijtelyk is/aē te tekenen de heplige in-
spraken/en verlichtingen ende begeerten. Ende dit
helpt seer; Ten eersten/want de schryften der Heplige
betuppen/dat dit dē Heere behaegt heeft/dien hy be-
zolen heeft dat sy dit souden doen/ende dat sy souden
licht nemen op de gaben die sy ontfangen; Tē twee-
den/ om dat de vooz-gaende wateren der hemelscher
besproeyinghe met woorden vol van den Heplighen
Breeft bewaert souden worden/ als in eenen getrou-
wen water-bach/teghen den tijdt der drooghten: en
dat het also soude geschieden dat de blebelingen van
het hepligh gepeps eenen hepligen dag souden hou-
de in onse ziele. Dē H. Augustinus belijt/dat hy dat
aengesien heeft in 't schrybē van sijnen Manuael oft
Hant-boek. Tē derde/om dat het schijnt dat de vooz-
nemens als sy geschreven zijn/gelijc de contractē en
de

Elcken
Psalm
mach tot
een seker
eynde gele-
sen worden
tot aen-
dachtig-
heyt.
Het aen-
teekenen
der goeder
inspraken
helpt tot
het gebedt.

Maniere
van de h.
mispzaken
oft booz
nemens
aen te te-
kenen.

de verbonden onder de menschen / meer vasticheyt hebben / ende meerder beschaemtheyt / als die wederom gelesen en nochtans versupint worden. De maniere van schryven sal van wesen / als by exempel : Heere ick bedancke u / dat ghy u op den 25. dach van December 1622. geweerdicht hebt open te doen den prijs uwer armoede / die ghy rijk zijnde om mijnen wille hebt aengenomen / om dat ghy my soudt leeren / &c. Ick neme dan booz my booz uwe gratie (want uyt my selben en kan ick niet) heden d'armen met sulckie oorzake N. ende booztaen soo ende soo te helpen met geestelijcke ende lichamelijcke aelmoesse / niet te versteeken eenige arme bzienden / maer ter contrarien die boben andere te vertroosten. Och oft mijne wegen gestiert wierden / om uwe rechtberedichmaeckingen te bewaren.

Psalms 118.

Psalms 38.

En vierden / neemt waer gelijk'er dickwijls gesepst is / datmen eenich schiet-gebedt moet nemen / dooz 't welck peimant soude mogen 's daeghs overleggen de bzuucht van de Meditatie / en bewaren het vper / dat Dabid seyde t'ontsteken in sijne meditatie / gelijckerwijs ick hier onder sommige stelle / die bequaem zijn om t'onderhouden alle Godt-bzuuchtige begeerte.

Schiet-Gebedkens, met welke den Oeffenaer sal mogen ber-halen de vruchten van elcke meditatie.

Psalms 15.

GHy hebt my kennelijck ghemaect de wegen des levens, ghy sult my vervullen met blijdschap met u aensicht; wellusticheden zijn in uwe rechte hant, tot den eynde.

Psalms 118.

Heere ick hebbe bekent dat uwe oordeelen zijn gerechticheyt, ghy hebt my in uwe waerheyt verootmoedigt.

Ibidem.

Ick sal peysen in uwe rechtveerdich-makingen, ick en sal uwe woorden niet vergheten.

Psalms 76.

Ende ick sal my bedencken in alle uwe wercken, in uwe vonden sal ick geoeffent worden.

Psalms 17.

Ende ick sal on-besmet zijn met hem, ende ick sal my wachten van mijne boosheydt.

Psalms 61.

En sal mijne ziele Godt niet onderdanich zijn? want van hem is mijne salicheydt.

Het eynde van den tweeden Boeck,

D E N
D E R D E N B O E C K
V A N

D E N W E G H

D E R
V O L M A E C K T E .

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X X V . B E E L D T .

Baruch 3.

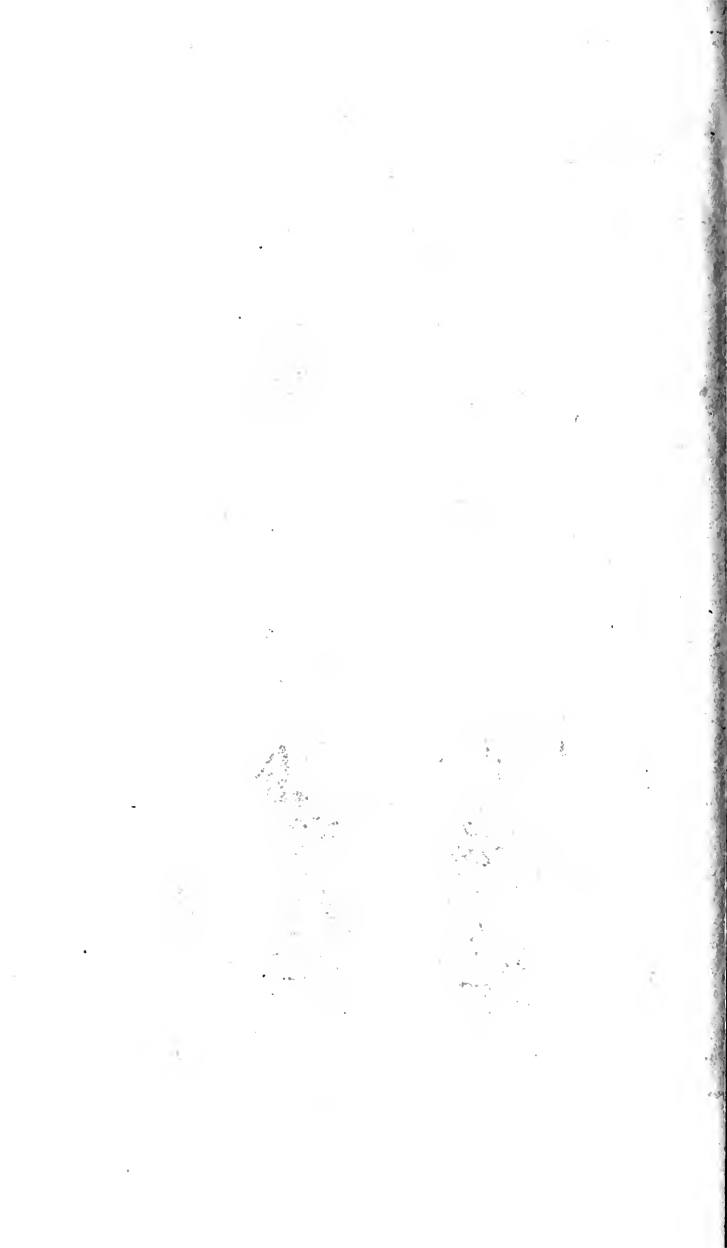
Leert waer de voozstienicheydt is / waer de deugt is/waer het berstant is/op dat ghy t' samen weten mooght/waer de lanclicheyt des lebens is / en des lebens onderhoudinge/ waer't licht der ooggen is/en den vrede. Wie heeft sijne plaetse gebonden ? en wie heeft in sijn schatten gegaen ?

VEel seggen : Wie heeft ons het goet getoont? siet ik sal u te kennen geven, wat goet is, en wat den Heere van u vereyscht: voorwaer het is ten eersten ons selven te oordeelen (want indien wy ons selven met een menighvuldigh [A] onderfoeck sullen geoordeelt hebben , soo en sullen wy van den Heere niet gheoordeelt worden) ten tweeden, dat wy beminnen de bermherticheyt , verdragen andere menschen gebreken, en sorgvuldig met [B] God wandelen. Want door desen middel met eene geduerige [C] Meditatie van de passie Christi, en [D] Godlijcke beschouwinge oft contemplatie met gheduerige hanteringhe van de Biechte en het alderheylichste [E] Sacrament, maer alder - meest met [F] de liefde Godts en des naesten , sult ghy komen tot oprechte stilte des herten, en tot de plaetse daer 't licht der oogen is, en den vrede, die alle sinnen te boven gaet, besonderlijck, indien ghy ten minsten in eenicheydt des herten uwe ziele sult geoeffent hebben met dese Godtvruchtige oeffeningen.

V O O R -

SIMILIS FACTVS SVM PEL-
LICANO SOLITVDINIS *Psal. 101*

V O O R - R E D E N.

De twee eerste boecken is ghehandelt van den wegh der beginnende ende voortgaende/ende van de hulpen inde selve. In dit boeck moet ghehandelt worden van den wegh der volmaeckte/ende hunne oeffeningen. Want by-naer alle de oeffeningen zijn eenighsins eenen pghelijcken ghemeyn/ghelijck alle deughden/maer de volmaeckte besitten ende oeffeneu de selve volmaecktelijcker. Ick noeme volmaeckte; niet die soodanigh geheelijck zijn:want wie is desen? Ja/seght S. Bernardus / niemant en is volmaeckt / die niet en begeert volmaeckter te wesen: maer de ghene die grooten voortgauck hebben ghedaen in de deught / meest in ootmoedigheyt ende liefde / die noem ick de volmaeckste.

Bern. epist.
34 ad
Drog.

Maer aenghesien de volmaecktheydt meest ghelegen is in de liefde Gods / soo wordt hier meestendeel gehandelt van de selve / ende van't gene dat de Christene ziele tot die bereypt. Ende dit is supberheydt der herten / die dooz de Goddelicke gratie verkregen wort met geduerige vernieuwinge / met ondersoekinghe sijns selfs/en met de biechte. Ick hebbe geseyt dooz de Goddelijcke gratie / want wie kan supber maken/ dat ontfangen is van onsupber saet? en is by't niet alleen/die ondersoect de herten en niere? Maer dit en is noch niet genoeg / want nae dat den spiegel der zielen gesupbert is / soo moet den selven verlicht worden van de Sonne der rechtberdigheyt. En hoe sal dit bequamelijcker kunnen geschieden dan met dikwyls ten

H. Sacramente te gaen ende aendachtelijcken
 te bemercken den gekrupsten **Chzistus** onsen
 alderlieffsten **Heere?** ende doo2 een supber voo2-
 nemen in alle onse wercken / doo2 welke wy
 alle onse wercken tot **Godt** / ende de **Goddelijc-**
ke goetheydt / als eene seer aengename offer-
 hande soudē mogen stieren / ende hem bemin-
 nen in alle creaturen / ende alle creaturen in
 hem. **Daer** na klimt de ziele opwaerts om dik-
 wijls te hebben de **Goddelijcke** tegenwoozdig-
 heyt / ende zijnde in dien middagh ende aensien
 van haren **Schepper** gewont / wo2t sy ontste-
 ken met d' eeuwige liefde / eene liefde / doo2 wel-
 ke sy hem niet alleenlijk en perst met seer min-
 nelijcke om-helsingē / maer treckt alle dingen
 tot hem / sy stiet alle dingen in hem / en siet hem
 alleen in alle dingē; sy en kent niet dan **Jesum** /
 en dien gekrupst / hem kent sy in de kinderen /
 een kint / schoon boven alle kinder en der men-
 schen: in de jongers eenen jongeling groepende
 in gratie by **God** ende de menschen; in de mang
 een volmaecht man en haren byzupdegom. **Als**
 sy desen gebonden heeft / nae dat sy hem langh
 gesocht heeft / lange begeert / ende met dupsent
 versuchtingen geroepen heeft / omhelst sy hem
 waer sy coek is / wat sy doet / oft sy eet / oft sy
 dzinkt / oft sy pet anders doet / sy doet het al om
 hem / die haer heeft bemint: ende sy leeft / sterft
 ende rust in hem: ick segge sy rust doo2 de ruste
 der beschouwingē / ende sy sit in de schoonheyt
 van den byede / en rijcke ruste / en verwerft teke-
 nen der saligheyd / doo2 dien den **H. Geest** ge-
 tuygenisse geeft / dat sy is een kint van den he-
 melischen **Vader** / den **Vader** der barmhertig-
 heyt ende van den **Godt** van alle troost.

Van de Volmaecktheyt, waer in die gelegen is.

A Engesien men hier sal moeten handelen van de volmaecktheyt/ soo sult ghy mogelijk begeeren te weten/ ende dat niet redene/ in wat deught de volmaecktheydt meest gelegen is. Daerom verstaet dit niet met korte woorden. Ten eersten / weet dat die niet gelegen en is in de gratten/ die booz niet gegebē zijn/ gelijk in de gratten der mirakelen van hooge beschouwinge en Gebed: niet in groote wetentheydt/ al is die ingestoot / gelijk in Salomon heeft geweest: noch in volmaecktheyt van den staet/ alwaer 't oock eenen Engel / noch in onder-houdinge van eenige strengere discipline/ oock niet in de uytneementheydt der reynigheyt/ tot welke deselve is geschickt/ hoe wel dese groote behulpselen tot de heyligheydt zijn / dat is/ tot de liefde/ gelijk de mirakelen groote tekenen der selver zijn. Van dewelcke den Heere segt: Maer en wilt u daerom niet verblijden / om dat de geesten u onderdanigh zijn: want soo ick gesept hebbe dooz de getuygenisse van S. Gregorius/ dese toonen meer de heyligheydt/ dan sy die maken. Maer de volmaecktheydt is meest geleyghen in de liefde van Godt ende van den naesten: want de liefde is de volmaecktheydt der wet/ ende daerom/ gelijk den Apostel segt: Al sprake ick met tongen der menschen ende Engelen/ maer indien ick de liefde niet en hebbe/ soo ben ick geworden als een luydende koper / ende een klinkende belle. En al hadde ick de propheete/ ende wiste alle de verborghentheden ende alle wetentheydt/ ende indien ick hadde alle geloobe / alsoo dat ick oock bergen soude versetten / maer indien ick de liefde niet en hebbe/ soo en ben ick niet. Ende indien ick alle mijn goet ghedeylet hebbe tot spijse der armen/ en indien ick mijn lichaem lebere / alsoo dat ick brande/ maer indien ick de liefde niet en hebbe/ 't en baet my al niet.

Maer de liefde is tweederhande: eene van begeerte/ met welke wy Godt beminnen om onse willes ende om ons goet: d'andere van vrientschay/

De volmaecktheyt en is niet geleyghen in de gratten die booz niet gegebē zijn.

Luc. 19.

Greg. hom. 29. in Euang. Sy is meest geleyghen in de liefde. Rom. 13. 1. Cor. 13.

De liefde is tweederhande.

met welke wy hem beminnen niet om onsen wille/
 maer om hem-selven ende sijne goetheydt : ende in
 dese is de volmaechthepdt. Wel is waer dat Godt
 niet en wozt bemint sonder loon/ hoe wel hy bemint
 moet worden sonder opsicht van loon ; want de
 waerachtige liefde en kan niet ydel zijn / nochtans
 en is sy niet gelijk van eenen huerlinck. Maer en
 verstaet dit niet van de liefde die alleenlyck den
 mensch beweeght ende vermaecht; maer van de lief-
 de die hem bzenghyt tot de wercken: want hem te ver-
 blijden van de goederen Gods/ van sijne tegenwooz-
 digheyt ende toespzekinge/ en is geen teken van eene
 waerachtige liefde/ maer den pber om te onderhou-
 den sijne geboden ende raden zijn een seker teeken.
 Want ghelijck Gregorius seght/ vertooninghe des
 werckis is de beproebinge der liefden. Ende S. Jan
 seght : Kinderkens en laet ons niet lief hebben met
 de woorden noch metter tongen/ maer metter wer-
 ken en waerheyt. Welck Richardus seer frap upt-
 leght / seggende : Eene geboelijcke beminninge (by
 welke / soo wy te voren gheseyt hebben/ beteekent
 wozt de beminninge der zielen) beweeght dickwijls
 meer den ghenen die min bemint/ ende die min vol-
 maecht is. Want een yegelijck en bemint so veel niet/
 als hy wel geboelt/ en als hem dunckt dat hy in dien
 staet bemint; maer soo veel als hy in de deught ende
 liefde gefondeert is / en getrouw geacht wozt om de
 geboden t' onderhouden. Eene soete genegentheyt tot
 Godt/ is in sekere manieren vleeschelijck en bedrie-
 gelijk/ ende staet somtijts meer toe/ de menschelijck-
 heyt/ dan de gratie/ het hert/ dan den geest/ de sinne-
 lijckheyt/ dan de redene. Wat verklaert de waerheyt
 anders/ als sy seght: Die mijne geboden heeft en on-
 derhout/ desen is't die my bemint ? Maer wy moe-
 ten hem beminnen upt geheelder herten / upt geheel
 de ziele / upt geheel de gedachten / ende upt alle onse
 krachten. Wt geheelder herten segt Chrysostomus/
 dat is/ en laet u herte niet genegen zijn meer tot de
 liefde van eenigh dinck/ dan tot Godt/ noch en hebt
 geen vermaeck meer in de gedaente der werelt / dan
 in Godt/ niet in eeren/ niet in gout/ &c. maer meynt
 dat

Bern.de
 dilig. Deo.
 De liefde
 moet ons
 tot goede
 wercken
 bzengen.

Gregor.

Rich.in
 Cant. c. 6.

Een yegelijck en be-
 mint soo
 veel niet
 als hy wel
 geboelt.

Chrysoft.
 in Imperf.
 sup. Matth.
 Hoe men
 Godt upt
 geheelder
 herten be-
 minnen
 moet.

dat ghy alle dese dingen in Godt hebt / op dat ghy Godt boven al mooght beminnen. Ghy siet dat hy wilt/ datmen hem geve geheel het herte/ende geheel de ziele/indien ghy dan yet bemint niet om hem/soo bemint ghy hem min en onbolmaecktelijcker. Maer men moet dooz de bolmaecktheyt alle genegentheyten der creatueren stellen op den Schepper selve. Dit sal geschieden / indien ghy de genegentheyden van de creatuere om Godts wille afleght/ ghy sult seggen: Seght my in wat maniere? antwoort: Wat haet ghy? en ist niet het schadelijck/berderbelijck beletsel van meerder goet? Dit is booz u de liefde van de creatuere / dooz welke ghy yet treckt van de liefde des Scheppers/aengesien ghy hem niet weerdighlijcker en kont beminnen / al beminde ghy hem uyt geheelder herten / ziele ende krachten/ hem die daer is alle u goet/ende begrijp van goet/ende indien ghy daer-en-boven weet dat alle goet 'twelck geschapen is onepndelijck bolmaeckter in Godt is/ en dat ghy dat mooght genieten; wat creature sal u dan kunnen bedziengen/ende u herte deplen? Dit is het gene dat Thomas van Kempen seer wel segt: Wien alle dingen een zijn/ende alle dingen tot een treckt/ende alle dingen in een siet / die kan stantvastigh van herten ende vreedsaem in Godt blijven. In de hemelsche saligheyt sal Godt een in alle wesen; maer de eenigheyt in Godt die men in dit dal der tranen verkrijght / dat verkrijgen de bolmaeckte in eeniger manieren/dooz dien sy trecken alle dingen tot God/ende sy worden van alle dingen tot Godt getrocken/ sy sien alle dingen in hem/want sy aensien al dat geschapen is als seer klepne straelkens van het ewigh licht/ende gaen dooz de selve als met leeren tot Godt: sy hebben alle dinghen in hem / alsoo dat sy waerachtelijck met S. Francisco mogen seggen: Mijnen Godt / Godt mijnder herten / ende mijnen al; ende daerom verliesen sy geerne/ ja sy verwerpen van selfs alle rijckdommen/ende eere/fame/gunste/ iuders / hinderen / vzienden / ende al datmen hebben kan/lieber dan sy Godt souden mishaghen; ja sy haten en verliesen boven al hun selven ende hun-

De Imitat.
Christi l.1.
cap.3.

1. Cor. 15.
Hoe men de
eenigheyt in
Godt ver-
krijght.

Hoe de bol-
maeckte
menschen
alle dinghen
berispeden
om de liefde
Godts.

ne ziele / om die te binden/soo geerne / ghelijck een kint / dat sijn hinder spel ende mosselschelpen soude geben/om een rijck te verkrijgen. En alle Chzistenē moeten berept zijn liever te verliesen rijckdommen/ fame/leben/en alle dingen/dan de gratie Godts/dat is/ Godt boven alle dingen beminnen:soo seer dat sy liever souden berooft worden van huyfzouwe/kinderen/rijckdommen/ eeren/ja van 't leben selbe/ghelijck alle de Martelaren/dan sy God souden vertooren. Waer upt verstaen wort/dat een yegelick de genegentheyt tot de geschapen dingen moet matigen/ende de volmaecte menschen ook de selbe verloochenen:want een volmaect dienac van Chzistus/ghelijck **S. Hieronymus** seght/ en heeft niet dan Chzistus/of indien hy yet anders heeft dan Chzistus/soo en is hy niet volmaect : tot welke kennisse hem brengen de boecken van die ydelheyt der werelddt. Want als men wel doorszien heeft d'ydelheyt der menschelijcker dingen/ soo wort de werde en liefde der selber minder / overmits den onsaligen mensch daer dooz getrocken wort tot eene selckere bederbenisse / bedrogen dooz sijne epgene liefde. Want epgen liefde/oft begeerlijckheyt na het seggen van **S. Augustinus**/is den wortel van alle quaet/maer de liefde Godts/is den wortel van alle goet : maer alle creaturen/die wy begeeren/ die begeeren wy om onse epgene liefde / zijnde dooz de selbe gedeben. Van den welcken breeder gesproken is in 't tweede boeck / alwaer verklaert is/dat men die moet verwinnen dooz haet sijns selfs/op dat de liefde Godts gestort soude worden in onse herten dooz den **H. Geest**. Ende de begeerlijckheyt van de rijckdommen moet dooz armoede verwonnen worden; de begeerte van gemak des lichaems/van wellusten ende maeghschap/dooz verloocheninge der selber : van den epgen wille/van yzphent en eere/ooch dooz versakinge der selber ende gehoozsaemheyt. Eene ziele die sit vercregen sal hebben/die trecht dooz haer selven tot Godt/ghelijck het vier opwaerts/ als het sozneys open is; ghelijck blot-hout dat onder het water neder-gedruicht heeft geweest/ en boven komt/als 't gewicht wech-genomen

Epist. 1. ad
Heliodor.
Een vol-
maect
mensch en
heeft an-
ders niet
dan Chz-
istus.

Aug. ferm.
39. detemp.

Die han de
liefde der
creatureren
verloft is/
bliecht son-
der swaric-
heyt tot
Godt.

men is. Also oock eene ziele berlost van de liefde der creaturen/ blieght opwaerts/ ende rust in Godt/ gelijk den zepl-steen in 't Rooden / ende hanght hem aen/ ende wozt eenen geest met hem/ ende ten laetsten begeert al 't selve met hem: 'twelck is eene volmaeckte bzientschap met Godt ende de volmaeckthept selve. Dit heeft den Heere JESUS opentlijck getuyghet/ seggende: Ick en bidde voor hun-lieden alleen niet/ maer oock voor de gene / die door haer-lieder wozt in my sullen gelooven/ op dat sy alle een mogen zijn/ gelijk ghy Vader in my/ ende ick in u/ op dat sy oock in ons mogeneen zijn: ende opeen ander seght hy: **Wie is mijne moeder/ ende wie zijn mijne broeders?** alle de gene / die gedaen sal hebben den wille mijns Vaders/ die in den hemel is / desen is mijnen broeder/ ende suster/ ende moeder. Siet hoe vasten t' samen-boeginge datter is tusschen de ziele ende Godt: hoe groote en oprechte bzientschap. Maer ghy sult my bragen wat verschil isser tusschen de rechtveerdighe onder malkanderen: tusschen de volmaeckte ende onbolmaeckte/ aengesien dat de onbolmaeckte oock liever behooren alle dinghen te verlaten dan God? Ick antwoorde sulcken verschil alser is tusschen Koningen ende de huyss-mans / tusschen den stercken ende den onstercken/ op de selve maniere als d'een sterre is verschepde van d'andere in klaerhept/ gelijk de saden/ van de welke eenigh wozt-bzengt dertich-fout/ d'andere sestig-fout/ d'ander hondert-fout bzuichten; gelijk tusschen de kooplieden/ van de welke den eenen wint twee / den anderen by talen ten/ en den anderen byf. Ick segge den volmaeckten doet alleen den wille Godts/ gelijk van David geseyt wozt: waer toe ons den Apostel Jacobus vermaent/ seggende: Op dat ghy volmaect ende geheel mooght wesen/ nergens in gebrekende: eenen onbolmaeckten en doet by-naer niet anders / dan dat bevolen wozt op straffinge van de eeuwige pijn. Den volmaeckten arbeet om Godt met alle sijne krachten aen te hangen/ want hy geeft sijn verstant gebangen tot de gediensstighed van het geloof/ ende loeft Godt in alle wercken: hy heeft hem ober al tegen-

Ioan. 17.

Matth. 12.

Ver-
schil
tusschen de
rechtveerdighe
onder
malkanderen.

Matth. 25.

Jacob. 1.

Den bol-
maeckten
wozt
van Godt
niet gheschepden /
biids heit

in alle din-
gen eert
hem in al-
les.

woordigh dooz sijne gedachtenisse / hy hanght hem
aen beminneude hem dooz den wille in alle creaturē/
hy en spzeect niet anders dan de woorden Godts/
en dat uyt sijne liefde: hy en bedient niet dan dooz de
kracht die Godt aendienst/ die 't hem al geeft; hy eert
God dooz alle dingen/ die hy siet/ hoort/ smaect en
gevoelt; hy arbejdt alle menschen tot Godt te beu-
gē/ hy siet ober al yet/ dat God aengaet/ dat hy sou-
de mogen beminnen; ende aengesien dat hy weet te
sehepde 't gene dat kostelijck is/ van 't gene dat slecht
en verworpen is/ soo beminnt hy alsoo alle geschapen
dingen/ dat hy dooz deselve komt in de macht des
Heeren en in den seer vperigen oben der liefden/ tot
den Heere die de weldaden aen alle creaturen om on-
sent wille heeft gedaen/ en aen ons deselve heeft ont-
steken als balsam en caneel tot eenen reuk der soetig-
hejdt. Dese volmaecte onderhouden alle de gebod-
den/ want de geboden zyn geschickt om te wepzen
het gene dat der liefde contrarie is/ en niet de wele-
he de liefde niet en kan staen. Maer de raden worden
geschickt om te wepzen de beletselen van de werkin-
ge der liefde/ die nochtans der liefde niet contrarie
en zyn/ ghelijck is het houwelijck / bekommeringe
van wereltse handelingen/ en andere diergelijcke.
Maer uyt het blycht dat dien een volmaect man
genoemt wordt/ die niet alleenlijck niet beschuldigt
en is van eene doot-sonde / maer die oock verre is/
van het gene dat ons tot deselve trecht / ende in de
deught belet: oft / de volmaecthejdt is gelegen in
het alder-beste gebuyck der dencken/ en in 't wepze
der beletselen / die tegen de liefde zyn/ en die weder-
houden; daer na in de begeerte van de Goddelijcke
liefde/ welck is het eynde van de wet: Hierom seght
den Heere: Ich ben A ende ^o het beginsel en eynde/ en
seer wel Gregorius: De liefde is het beginsel ende
eynde van alle deught. En den Apostel: Het eynde des
gebodts is de liefde van een supber herte en goede
conscientie/ en ongebuynt geloobe/ dit is het fonda-
ment van alle goet. Ja te gelooven dat God is/ ver-
dijft alle quaet/ en plant in alle goet. Seght my die
daer geloof dat Godt is almachtigh / alle dinghen
we-

D. Thom.
2. 2. q. 184.
a. 3.

Berskil
tussen de
raden ende
de geboden
Godts.

Hom. 23.
ad Rom.
1. Tim. 1.

En op
recht ge-
loobe is
het fonda-
ment van
alle deught.

wetende/ende den alder-besten/ sal hy hem gebeynst houden/ ende hopen dat hy sonder straffinge sal mogen bedziagen/ en sal hy hem verhoobeerdigen? En weet hy niet/ dat Godt de hoobeerdighe verwozpt / ende vernedert alle de gene / die hun verheffen? ende in der eeuwigheydt verheft al die hun vernederen? Sal hy gierigh zijn tot wereldtsche saken / die weet dat hy Godt en alle dingē in hem kan hebben? boozwaer hy is veel te gierig/ dien God niet genoegh en is. Sal hy onkupsch zijn/die by der hant sal hebben de fonteyne der blytschap/en den Godt van alle vertroostinge? Sal hy nijdig zijn/die weet dat het Gode geschiet / watmen sijnen naesten doet / die weet dat het Godts wille is/dat den selven dese goederen geniete? oft sal hy Godts raet oordeelen booz onboozsichtig oft quaet te wesen? Sal hy gulsiggh zijn/die de welluste van hier eenen oogen-blick / in God kan eeuwiggh maken / indien hy de gulsigheyt wilt versnaden? Maer op wien sal eenen grammoedigen mensch gram worden? op Godt? die geseyt heeft: Die u raecht/die raecht den appel mijner ooge? Hoe sal hy traeggh oft luy zijn/ die bekent/ hoe veel goets hy verliest/ende hoe groote ellendē hy verwerft? Indien 't geloobe dit geeft/ veel meer sal de liefde doen: upt de liefde tot Godt / komt de liefde tot den naesten: ick segge de riviere van den vrede / soetigheyt der herten/een soet woort/en wercken der barmhertigheyt/meest de geestelijche:want die sijnen naesten bemint/ oberkomt met hem in alle goederen / ende verdzijft van hem/soo seer als hy kan/ sonderlingen de quaden der zielen; hy besozght 't goet / ende en oordeelt niemanden vermetelijck / hy en spreect geen achter-klap van yemant/ en hy helpt eenen pegelijcken met wercken ende exempelen.

Maer ghy sult vraghen/ oft een pegelijck tot volmaecktheydt kan komen? Ick antwoorde: Ja / in wat state hy oock gestelt is; hoe wel den eenen staet daer toe bequamer is dan den anderen. Cassianus seght: Het is blyckelijck/ dat niemant om de ongelerttheydt uptgefloten en wordt van de volmaecktheydt der herten/ noch dat de plonpheyte yemanden

*Duchten
der liefde.*

*En pegelijck kan tot de volmaecktheyt komen.
Coll. 10.
c. ult.*

schadelick is om te krijgen supberhepdt der hertent ja aengesien dat Godt spzeekit met de eenboudighe oft simpele / soo verheft hy dese by naer altijds tot meerdere hepligheyt / op dat alle bleesch in sijne tegenwoozdigheyt niet en soude glorieren. Indien ghy niet en kont bidden / contempleren oft beschouwen / dickwijls biechten ende ten H. Sacramente gaen / oft naerbolghen de heplige strengighepdt; soo zijt verduldigh ende ootmoedigh / bemint Godt ende uwen naesten metter wercken ende waerhepdt / looft sijnen wille in alle dinghen; ende ghy sult verkrijgen eene kostelijcke peerle / schat / wijsheyt / ende oprechte volmaeckthepdt.

Practijcke om Volmaecktheydt te verwerven.

Trappen
tot de vol-
maeckthe-
pdt.

Indien ghy begheert te hebben trappen tot de volmaeckthept; siet hier zijns. Den eersten is / na dat ghy gesupbert zijt van de swaerste sonden / te schouwen oock neerstelijken de minste / en u te oefnen in manterlichheyt. Den tweeden / ver smaden tijdelijke dingen / en ten minsten met een begeerte die te verloocheuen. Den derden / uwe passien / meest de eergierighepdt te bedwingen. Den vierden / bedwingen de tonge / ende die meest van achter klap ende pdelhepdt wederhouden. Den vijfden / met eene menigbuldige vernieuwinge soecken supberhepdt der herten ende gepepsen / ende dooz eenen pber van boozderinge spselven dagelicks tot boozderende saken strecken / en volmaken sijne wercken ende gepepsen. Want den weg der rechtbeerdiger wast als eē blinckende licht tot den volmaeckten dag. Den sessten / verduldichept houden in tegenspoet / en houden booz blijshap / als wy gevallen zijn in verschepden bekoringē; want de verduldigheyt heeft een volmaekt werck. Veel zijnder neerstich in't onderhouden bande regelen / sy zijn stille en gerust: maer indien ghy de bergen raecht / sy sullen roochen. Den sebensten / dickwijls oefnen d'inwendige deugden / sonderlinge die seker zijn / als van een supber booznemen / van liefde / van pber / en van de tegenwoozdigheyt Godts. Den achtsten / een wille

wille met Godt hebben / nergkens af klagen / maer houden onder so veel veranderingen der dingen alle gelycksozmighepdt ende ruste der herten.

Eenen korten regel van den saligen P. Ignatius, om volmaecktheyt te verwerven.

D En eersten / ghy en mooght noyt pемant tegen spreekken / 't zy met reden oft sonder / noch tegen den obersten / noch den genen die minder oft die uwes gelyck is: maer moet altydts aennememen / dat van andere goet gebonden wordt / u selven niet ontschuldigen noch tegen-spreekken / al hadt ghy uwe redenen.

Moet pемant tegen spreekken.

Den 2. Ghy moet eene blinde gehoozsaemhepdt bewysen in d'alder minste ende klepne saken aen uwe oberste / aen die minder ende uwes gelyck zijn / pepsende dat ghy Godt dit bewaert hebt.

Blinde gehoozsaemhepdt.

Den 3. En aensiet noyt de gebreken van andere / maer zyt altydts bereept om die te ontschuldigen / ende ter contrarien om u selven te beschuldigen. Iae wenscht van eenen pegelijcken bekent te worden / so van binnen als van buyten.

Eens anders gebreken te ontschuldigen.

Den 4. En spreeket / oft antwoort / oft mediteert / oft wandelt / oft doet noyt yet / het en zy ghy eersten pepst of 't Gode behaeght / oft het is tot stichtinghe van uwen naesten.

Godt in alles te behagen.

Den 5. Hout ober al bypheynt des geests oock met alle personen / ende en aensiet niemant ; maer hout altydts dese bypheynt / soo dat ghy oock contrarie hunnen wille doen mooght / ende en verliest die om geen beletsel.

Bypheynt des geests.

Den 6. En zyt met eenen pegelijcken niet ghemeyn oft vriendelijck / maer bzaeght raedt aen den gheest / tot wien hy u meer beweeght ende dzyft. In-siet nochtans neerfelijcken / hoedanigh ende welcke de bewegingen zijn / die u daer toe souden bewegen.

Verkiezen der vriendelijckschay.

Den 7. Oeffent u gheduerighlijcken / dadelijcken ende inwendighlijcken in Godtbzuchtige oefeninghen / ende begheert sot gheacht te worden door de menschen /

Godtbzuchtige oefeninghen.

menschen / op dat ghy vooz wijs van Godt mooght
gehouden woorden / om hem te winnen.

Ondersoek
sijn selfs.

Den 8. **T** gene dat nu gesept is sal u werck zijn.
Oberloopt dan dese dingen des mozgens ende oock
des abonts als ghy slapen gaet.

Beschrijvinge van eenen geestelijcken man.

En geestelijck man sycht den mensche inwen-
dighlijcken. Hy verciert dien van buypen. Hy
bedwinght hem van buyle dingen. Hy bemint op-
rechte ende profijtelycke redenen. Hy en woardt niet
hinderlijcken uptgestort tot lachhen. Lupde spre-
kende en roept hy niet. Hy gaet gemankert. Hy en
ondersoeckt niet curteuselycken de daden van ande-
re. Hy aenbeert met een bzolijck ghelaet de berina-
ningen. Hy vergeeft lichtelijck de dolinge van ande-
re. Hy en woardt dooz prijsen niet verheben. Hy en
woardt niet neder-geworpen dooz achter-klap. Hy
antwoort lichtelijck ende sachtmoedelijck den genen
die hem vzaeght. Hy wijckt lichtelijck aen den ge-
nen die tegen strijt. Hy hoozt andere verduhdighlijck.
Hy arbeyt sijnen bzoeder in alle saken te stichten. Hy
spreekt seldom ende statelijck. Hy is spaerlijck ende
sober in spijse ende vranck. Hy is geschickt in gelaet
ende woorden. Hy is een hint der waerhepdt. Hy
heeft sijn ooghen neder-geflaghen ende eenvoudigh.
Hy is oprecht van supberhepdt. Hy is uptnemende
in ootmoedighhepdt. Hy is gereedsaem dooz gehooz-
saemhept. Hy is gewapent met verduhdighhepdt. Hy
is stantvastigh in 't geloobe. Hy is gheduerigh in 't
Gebet. Hy is neerstigh in 't werck. Hy is strenge
in 't vasten. Hy is stichtigh in manieren. Hy is aen-
ghenaem in handelinge. Hy is ghespraecksaem in
woorden. Hy is mild in 't geben. Hy is sijn vzienden
getrouw. Hy is sijn vpanden goedertieren. Hy is aen
Godt obergegeben. Hy is vooz sp selben doot. Hy is
vooz de werelt gekrupst. Hy is 't eenen vegelijcken
al / om dat hyse allegader soude winnen.

HET II. CAPITTEL.

Oeffeninge om te verwecken eene groote begeerte van Volmaecktheydt.

Het 1. voor-bereydtsel. **B**emerckt u selven in de tegenwoordigheyt des Heeren met Moyses op den hoogen bergh / van den welken ghy mooght sien de neerstigheyt ende grooten arbeidt der menschen / die sy doen om in dit leven saligh te zijn dooreere / rijckdommen / &c.

Gebeds, op dat ghy oock soude mogen ontfleken worden met een groote begeerte tot de saligheyt.

Het 1. point. **B**emerckt met hoe grooten / hoe langen ende gheduerigen arbeidt de menschen soeken te komen tot wetentheydt ende kennisse der creaturen / hoe wel nochtans dat soo wie vermeerderde wetentheydt : dat die vermeerderde doeffheydt. **M**aer ick vraghe u / en is de volmaecktheydt niet de oprechte wijsheydt / doore welcke den mensche Godt ende sy selven kent / ende en weet niet alleenlyck de menschelijke ende Goddelijke rechten / maer volbringt die oock ? ende nochtans verdrietet u eenen korten tijt om de selve te arbeiden. **T**en tweeden / bemerk hoe seer sy arbeiden om hare lichamelijke gesontheit te bewaren : ja hierom verliesen sy dikwils te vergeefs allen hun goet / ghelyck de vrouwe in't Euangelie. **M**aer de wijsheyt ende het studeren van de volmaecktheydt en leert niet alleenlyck kennen de medecijne der zielen / maer den mensche verkrijgt oock doore selve volmaeckte gesontheit des lichaems.

De volmaecktheydt is de oprechte wijsheyt.

Het 2. point. **B**emerckt dese woorden van den Saligmaker : **W**at vrouwe isse hebbende tien penningen? is't dat sy eenen penning verloren heeft / en ontsteect sy niet een licht / en keert het huys upt / ende soecht neerstelyck tot dat sy dien vint? **D**ese penning is de volmaecktheydt / getreckent met Gods beeldt / want de volmaecktheydt is eene gelyckenisse Gods. **D**en Wijsen-man seght: **A**lle dinghen zijn 't gelt onderdanigh : maer d'aerde / zee / locht /

Luc. 15.

De volmaecktheydt is den verloren penning.
Eccl. 10.

- Hebr. 11. locht / byer / sonne ende de doodt selve is eenen volmaeckten man onderdanich / aen - ghesien de volmaeckte som-wijlen heerschappijje over dese dingen gehad hebben: aensiet dan hoe groot dat men de selve moet achten. **O** hoe veel boozsichtiger zijn de kinderen van dese wereld / dan de kinderen des lichts in hun geslachte? **B**emerckt ten tweeden dese woordē: **H**et rijk der hemelen is gelijk eenen mensch / soeckende goede peerlen / ende gebonden hebbende een kostelijcke peerle / herkoopt hy al dat hy heeft / ende hy koopt die: want eene soodanighe heeft onghemeten rijkdommen: nochtans en beswaert zy den mensche niet / maer verciert ende maect hem salich. **D**ese is de volmaecktheit / van de weicke men mach seggen: **S**y is kostelijcker dan alle rijkdommen / ende al dat begeert wort / en kan hier by niet geleen worden. **O**f gelijck **S.** Augustinus segh: **D**ese kostelijcke peerle is de liefde / sonder de welke u niet profijtelych en is / al wat ghy hebt; en indien ghy dese alleen hebt / het is u genoegh: **M**en seydt dat de peerle wort boozt - gebacht dooz den dauw des hemels / alsoo wort de volmaecktheit alleelijck verkregen dooz de groote barmhertigheyt Gods. **B**emerckt ten derden / dat de volmaecktheit ghelijck is eenen schat die verborghen is in den acker / den welken eenen mensch dien bonden heeft verbergh / ende upt blijdschap van dien / soo gaet hy ende verhoopt al dat hy heeft / ende koopt dien acker / desen is de volmaecktheit. **W**ant 't is eenen on - eyndelijcken schat / welke wie dien ghebruyckt hebben / zijn deelachtigh geworden van de vrientschap Gods.
- Den verborghen schat. **M**atth. 13. **S**y is het rijke Gods. **R**om. 14.
- Sap. 7. **H**et 3. point. **B**emercke ten eersten / dat de volmaecktheit waerachtelijcken is het rijke Gods / dat wy daghelijcks in het ghebedt des Heeren eyschen. **W**ant spijse en dzanck en is het rijke Gods niet / maer rechtveerdigheyt ende vrede in den heyligen Gheest. **G**ods rijk wort genoemt dit / dooz welck Godt in ons regneert / gelijck **S.** Jan dat uitlegh. **E**nde wy zijn waerachtelijck Koningen / indien wy volmaect zijn / gelijck den **H.** Chrysostomus

mus in't lange verclaert; want het rijcke Gods is waerachtelijck in ons door de volmaecktheydt der deught: ende ghelijck Godt in den hemel ghesien wordt/ gelijcker is eene eeuwige blijdschap/ gelijck de salige lichamen onlijdsfaem ende klaer/ snel ende subtyl zijn / ende gelijck daer de Hepligen / de kinderen ende vzienden Godts versaedt worden van de overbloedigheyt van het hups Gods; alsoo geboelen dese dinghen in hare ziele de gene die eenichsins volmaeckt zijn. Laet ons dan met eene groote die- righeyt tot dit rijck gaen / want het rijck der heme- len lijt geweld / ende de geweldigen nemen dat wech. **Bemerckt ten tweeden / dat de volmaecktheyt ons maeckt vzienden Gods/ 't welck verclaert wort met d'eygen woorzen van d'euwige Wijsheyt: Ick hebbe u vzienden ghenoeit / want ick hebbe u be- kent ghemaeckt / al dat ick van mijnen Vader ge- hoorz hebbe. Wat en doen de menschen niet om vzienden van den Koninck te zijn? doet ghy wel soo veel om Godts vziend te zijn? wat laet ghy van u- we sinnelijckheyt achter om dat ghy Godt sout be- hagen? Ende de volmaecktheydt en maeckt niet alleen vzienden / maer oock kinderen Gods: waer- om wy aldus vermaent worden om na te volgen de hemelschen Vader: Zijt volmaeckt / gelijck uwen hemelschen Vader volmaeckt is. Iae sy maecht de ziele oock eene Bruyt van den Sone Gods / gelijck het opentlijck bewesen wort in geheel het boeck der Sagen. Bemerckt ten derden/ hoe grooten vrede/ geneughete/ gemepnschap met God/ hoe groote glo- rie hier ende in den hemel den volmaeckten mensch heeft. Alle welke dingen hoe groote begeerte behoor- den sy in ons te verwecken? want de begeerlijckheyt van wijsheyt vzengt tot het eeuwig rijck. Ick heb- be begeert / seght Salomon/ ende my is verstant ge- geben: ende ick heb aen - geroepen/ ende den gheest der wijsheyt is in my gekomen. Ten laetsten / ick bidde u / besiet wat datter is / dat u belet / dat ghy dit rijck/ desen schat en alle goederen niet en krijght/ en ghy sult bevinden dat het meest al is eene kleyne saecke/ eene genegentheyt tot eenige creature. Ver- gelijck**

Matth. 11.

Sp maekt ons Gods vzienden.

Ioan. 15.

Sp markt ons kinde- ren Gods.

Sp markt de ziele de Bruydt Christi.

Sap. 7.

Bemerckt uwe belet- selen.

gelijck ende ober-leght dit met de volmaecktheyt /
ende neemt bastelijck booz u met eenen grooten wil-
le tot die te arbeyden.

Ghebedt om te vermeerderen de begheerte
van de Volmaecktheyt.

- Gen. 13.** **O** Eeuwigen Vader, ghy hebt tot my geseyt: Wandelt voor my ende zijt volmaeckt. Maer eylaes! hoe langh sal ick mijn vleesch verscheuren, ende sal ick mijne ziele dragen in mijne handen? Hoe langh sal ick arbeyden, om voor my eenen put te graven, die ick mach noemen de overvloedigheydt uwer gratien, om mijnen dorst te verslaen, ende den dorst van mijnen alder-liefsten Heere, die op den autaeer des kruys dorst heeft nae mijne saligheyt? Wanneer sal ick komen, ende tot u gaen, ô fonteyne des levenden waters, op dat ick niet meer dorst en hebbe in der ceuwigheyt? Siet gelijck de
- Psalm 102.** oogen der knechten zijn in de handen van hunne Heeren; ghelijck de oogen der dienst-vrouwen op de handen van hare vrouwen, alsoo zijn onse ooghen tot den Heere onsen God, tot dat hy onser ontfermt. Ontfermt u mijnder Heere, ontfermt u mijnder, ende neemt doch wech de verblintheyt mijnder herten, ende de traecheyt van mijnen wille: want wat belet my, dat ick niet gheluckigh en ben ende oprechtelijcken saligh? Siet Heere anders niet dan mijn eyghen liefde, ende de liefde der creatueren N. de welcke my wederhouden, ende maecten my onsalich ende ellendigh. Helpt my, om mijne kracht. Waerom vergeet ghy mijne armoede ende mijne tribulatie? Heere leyt my op den wegh, ende wijst my waer de wijsheydt is. Want wie is in den hemel gheklommen, ende heeft dien uyt de wolcken ghenomen? wie is over de zee ghevaren, ende heeft die gevonden? daer en is niemant die hare wegen kan weten. Leert my waer dat is den verborgen schat ende de kostelijcke peerle, om de welcke ick sal mogen verkoopen al mijn goet, ende dat verachten als niet. Want den mensch is oprechtelijck saligh, die de wijsheydt gevonden heeft ende verkrijgt volmaecktheyt, ende de verkryginghe der selver is beter dan de koopmanschap van het
- De eyghen liefde als een maekt ons ellendigh.**
- Baruch 3.**
- De oprechte saligheyt.**
Prov. 3.

het beste ende alder-louterste gout ende silver. Hare vrucht is kostelijcker dan alle rijckdommen; ende al dat begeert wort, en kan by dese niet geleecken worden. Ick hebbe die bemint boven gesontheyt ende schoonheydt, ende hebbe voor my ghenomen die tot een licht te hebben; want haer licht is onbluffchelick, ende alle dingen sullen my met haer toekomen, ende ontallicke eerbaerheydt door hare handen. Ick segge, ghy sult by my komen, ende sult eene wooninge by my maken, ende ghy sult wonen in 't tabernakel mijnder herten, ende ick sal in u verheugen ende verblijden, ende ick sal u in geheel mijn herte beminnen, het welck myne eenighe begeerte is, het rijcke dat ick begeere; den schat dien ick soecke; de peerle, die ick begheere te koopen; de saligheydt, nae dewelcke ick met geheel mijn herte hake.

Practijcke om te vermeerderen de begeerte der Volmaecktheydt.

D'Eerste / neemt vastelijck booz u te volghen de volmaecktheydt / ende het rijck der hemelenge-welt aen te doen / ende vermeerdert dien wille al-tijts. Maer wacht u neerstelijck (gelijck S. Bernardus seght) soo wel van de kleyne als van de groote sonden / want die in seer groote sonden vallen / beginnen van de minste: ende het minste gewin oock te soeken / is seer groot gewin / want die wat heeft / dien sal noch gegeven worden.

En bast
booznemen
van de vol-
maeckthe-
heydt.
Bernard de
ordine
vitæ.

De tweede / aensiet / gelijck ick dickwijls gesepdt hebbe / alle creatueren / ende bemerkct hoe u die tot de volmaecktheydt nooden / hoe sy de begheerte der selver in u vermeerderen / ende u aenbzenghen als giften / met welcke sy u van Godts wegen tot hem souden locken.

Alle de
creaturen
nooden
ons daer
toe.

De derde / handelt dickwijls met gheestelijke mannen / ende houdt Godtbyuchtige t'samen-spze-kingen: want het byer ontsteect in de t'samen-spze-kinge gelijck in de meditatie.

De vierde / aenmerckt de begeerten die u van den Heere toe-ghesonden worden / ende als utwen niet slapper geworden is / soo oberpeyst de ghene die ghy eertijds veel byeriger hebt gehad.

De Gods-
delijcke in-
sprak' ga-
de slaen.

De vijfde/ stelt u een oft meer booz exempel/ die ghy in verscheyden deughden soudt mogen nabolgen/ gelijkmen seght van S. Antonius.

Schiet - Ghebedekens.

- Pfal. 18.** **D**E rechtveerdigheden des Heeren zijn oprecht, verblijdende de herten: het ghebodt des Heeren is klaer, verlichtende de oogen.
- Ibid.** Uwe oordeelen zijn begeerlijck boven goudt ende seer kostelijcke gesteenten, ende soeter dan honich ende honich-raten.
- Pfal. 23.** Wie sal klimmen op den bergh des Heeren, oft wie sal staen in sijne heylige plaetse? die onnoosel van handen is, ende suyver van herten.

HET III. CAPITTEL.

Oeffeninghe tot sijns selfs vernieuwinghe.

De voorstellinge der plaetse 27, als oft ghy de menschen faeght upt de werelt tot het oordeel roepen / ende den eenen upt den acker / d'andere upt den meulen/ upt den bedde/kamer/maeltijt/ ende booz verscheyden dooden ende wegen derwaerts gaen.

Ghebedt, begeert vernieuwinge der herten.

In de laetste ure vertoont haer de ydelheyt.

HET I. point. Bemerckt ten eersten/ indien ghy nu moest sterben / ende rekeninge van u leven gheben / hoe ydel dat alle de saken deser werelt souden schijnen: die booz-leden ende ghepasseert zijn souden gheheel ydel zijn / aenghesien datter niet af en is ghebleven / de teghenwoozdighe slecht / ende de toe-komende vol vreesse / ober-pepst wat ghy dan soudt willen ghedaen hebben. Ten tweeden / pepst hoe onweder-roepelijck dat is den verlooren tijdt / ende d'occasien tot het gaet / die ghy gehadt hebt / ende onder-soeckit hoe ghy die booztaen sult moghen gebuycken. Ten derden / siet uwen boozganck in den wech der deughden / hoedanigh ende hoe groot dien is. Desen sult ghy weten indien ghy bemerckt het eynde waerom ghy hebt begonst te leyden een gheestelijck leven / wat trappen van volmaect-

Den verooren tijt blijft verooren.

maeckthepdt ghy u selven hebt boozghestelt / ende met hoe groote begeerte ende wille ghy dien in 't beginsel hebt boozghenomen / oft ten minsten behoozde boozghenomen te hebben / ende oock wat uwen staet vermach. Maer hoedanigh heeft dien gheweest? Ten eersten / Godt met geheelder herten ende geheelder zielen aen te hangen; want die Godt aenhanght woꝝdt eenen gheest met hem: Ten tweeden / met eenen yegelijcken vrede te hebben / en dooz liefde ende wille met hun geboeght te woꝝden / daeren-boven indien het uwe oberste zijn / aen gheen van hunne wetten / oft bebel met verstant oft wille te wederstaen. Ten derden / dooz den haet uwes selfs / verloochenen alle menschelijcke dinghen / den lof der menschen / de rijckdommen ende blijdschappen der wereltd / ende gheneughte hebben in Goddelijcke saecken. Siet dan hoe ghy Godt aenhanght met uwe dꝝ krachten. Met de memorie / te weten / hebbende hem ober al teghenwoꝝdigh / ende seer dichtwijls met hem spreekende / want men moet altydts bidden ende noyt bestwijcken. Ten tweeden / met den verstande / pꝝijfende alle sijne wercken ende rechtbeerdighe oꝝzdeelen / 't zꝝ dat hy aen u oft andere goet oft quaet toefepndt. Ten derden / met den wille noyt klagen van Godt / oft mensche / oft eenigh ongheluck / ende dat dooz dien dat ter in de stadt gheen goet noch quaet en is / dat den Heere niet ghedaen en heeft; oock gheen ghebodt willens ende wetens bersupmen / hoe kileyn dat het oock zꝝ. Kenmerckt oock oft ghy een supbere meeninghe in alle dingen hebt / dat is / oft d'ooghe des verstants supber is. Bemerckt ten tweeden / hoe ghy geboozdert zijt tot uwen naesten. Ten eersten / met de memorie / oft ghy niemandt en bersupint oft achter-laet / maer oft ghy van selfs soeckt het pꝝofijt van uwen naesten / sonderlinghe van den genen die u niet seer toe-ghedaen en is / oft ghy hem soeckt te bekennen. Ten tweeden / met den verstande / oft ghy met niemandt twistelijck en handelt / maer dat ghy geerne u goet-duncken hem onderwoꝝpt / sonderlinghe aen uwe obersten. Ten derden / met den wille /

I. Cor. 6.

Bereenings
ghe met
Godt dooz
de dꝝ
krachten.

Luc. 18.

Liefde tot
onsen ebens
naesten.

oft ghy van een gheboelen zijt met hun / ende meest oft ghy met u oberste al het selve seght / ende aen hun gheheel overghegeven zijt / niet schickende van eenige saecke / plaetse / officie / oft bekommeringhe. Oft ghy gheneughte hebt in't goet / in den lof ende eere van uwen naesten / als in u eygen / ende hem geluck biet ende boozdert / oft ghy u bedzoeft ende medelijden hebt in sijnen teghenspoet / ende oft ghy hem met der daet / soo seer ghy kont / met eenen pber aen lichaem ende ziele helpt / ende dat om Godts wille / niet om eenige gelijkfozmighepd / oft eenige natuerelijcke gratie : dan oft ghy van hem eenen afstreck hebt / hem oordeelt in u herte / u selven meer dan hem acht / ende van sijne gebzeken spzeeckt. Ten derden / bemerkht wat booztgancck ghy ghedaen hebt in de versmadenisse van menschelijcke saecken / van lof / misprijnsinge / ende geboelen van menschelijcke oordeelen / in verwozpinge van ghemack ende vermaeckingen / die met de sinnen geboelt worden / in versterbinge ende haet uwes selfs. Ende ten eersten / oft ghy u selven ende u eygen ghemack dooz de liefde van de eeuwige dingen versmaet. Ten tweeden / oft ghy met het verstant u booz den alderflechtsten houdt / ende booz sulcken wilt geacht ende ghelhouden worden. Ten derden / oft ghy met den wille bemint / die van u quaet gheboelen hebben / ende quaet van u seggen / ende oft ghy die lief hebt / ende prijst / ende oft ghy de ghene / die u prijzen / ende achten / ende alsoo bedzieghen / daerom geensins en bemint ende onderhoudt. Hy bedzieghht sy selven gheheelijck / die sijnen booztgancck alleeneelijck waerdeert / uyt de meditatie ende beschouwinghe / ende begheerte der selver : Want indien uwe meditatie oft ghebedt vperigh ende goet is / ghemerckht dat sy is eene opheffinghe der herten tot Godt ; soo is't secker / dat ghy dooz de selve verheben wordt boven de hooghde der aerden ende aertsche dingen / ende dooz de selve gheschiedet / dat ghy niet anders en begeert oft wenscht dan Godt / ende sijnen alder-heplighsten wille. Indien 't selve niet en gheschiet / soo verheft ghy u te vergeefs van die

Der smadenisse van menschelijcke saeken.

Den booztgancck en is niet als teenelijck gelegen in de meditatie.

die / ende het is meer een bedrogh des dubbels dan een teecken van booztganch. Ten vierden / neemt booz u / hoe ghy boozraen u leven wilt aenstellen / ende wandelen in den wegh der geboden ende raden Godts.

Het 2. point. Bemerkht ten eersten / wat beletsel u vertraeght in den wegh der salighepdt / wat passie / wat creatuere oft hare liefde. Ten tweeden / oft ghy dit beletsel kont wepren / ende hoe groote uptsinnighepdt dat het is de selve niet te wepren; neemt oversulckx ernstelijck booz u een particulier ondersoek te doen / ende de middelen daer toe te gebuycken / die het selve krachtelijck souden mogen helpen. Want boozwaer hy en begeert oprechtelijck sijne ghesonthepdt niet / die allcenelijck wilt gebuycken onkrachtige middelen / ende die booz alsulcke booz lange experientie ende erbarenthepdt bebonden zijn geweest. Ten tweeden / aenmerkht in de tegenwoozdighepdt Godts / wat eene droefhepdt / ende wat eene schande dat het is / te sien betere ende heyliger middelen / oock te kunnen smaken soo groote soetighepdt van de volmaeckthepdt / ende nochtans dese groote goederen niet te willen verkrijgen / ende dat oft om de begeerte van d'eere / oft om liefde tot eenighe creatuere / oft om eenen seer kozen troost. Stelt dan u herte op uwe wegen / ende siet waerom dese pzoephepdt in u plaetse heeft : Ghy hebt veel gesaepdt ende luttel gemaepdt; ghy hebt geten / ende ghy en zijt niet versaepdt; ghy hebt gedroncken / ende ghy en zijt niet droncken ghewoorden; ghy hebt u gedeckt / ende en zijt niet werm gewoorden; ende die loon heeft vergadert / die heeft dien gewoorden in eene booz-gaette boze / boozwaer dit geschiet om datter het herte niet ernstelijck toe gebuyckt en woordt.

Beletsel
in den wegh
der salighepdt.

Aggæi 1.

Het 3. point. Bemerkht de boet-paden van u hups / ik segge / uwe wercken van smozgens tot 's abouts toe / ende bemerkht 'er twee saken inne. Ten eersten / oft ghy boozgenomen hebt ter eeren Godts te doen. Ten tweeden / oft ghy oock u booznemen al volbruynght. Daer-en-boven bemerkht hoe ghy u hebt in tegenspoet / te weten / hoe verduyldighlijck en oot-

Bemerkkinge
onscr
wercken
van smozgens
tot 's abouts.

moedighlijck. Ten laetsten / stelt in geschrijfte het gene ghy booz u genomen hebt / ende offeret aen de alder-heylighste **D**iebuldigheyt dooz de handen van de alder-heylighste **M**aget / ende dooz den **E**ngel uwen bewaerder / ende toe-eygent u selven geheelijck aen de **G**oddelijcke **M**ajestejt / vernieuwende oock uwe beloften / indien ghy eenen **R**eligieus zijt.

Gebedt om voortganck te doen.

Psal. 119.

WEc my dat mijne pelgrimagie verlenget is, ik hebbe gewoont met de bewoonders van Cedar, seer lange heeft mijne ziele eenen vremdelinck gheweest : wy hebben oordeel verwacht, maer te vergeefs, de saligheyt, ende sy is verre van ons geworden. Onse boosheden zijn vermenighvuldicht voor u, ende onse sonden hebben ons geantwoort. Ick bidde u neemt van 't midden van my de ketene **N**. ende maectt dat in mijne duyfsternisse u licht opgae, ende dat mijne duyfsternissen worden als den middagh. **H**oe lange sal ick luyaert slapen ? wanneer sal ick van mijnen slape opstaen ? Want fiet de gebreckelijckheyt sal tot my komen als eenen wandelaer, ende d'armoede als eenen gewapenden man. Maer indien ick rasch ben, soo sal als eene fonteyne mijnen oogft komen, ende d'armoede sal verre van my vlieden, die mijne slappe hant gewrocht heeft ! want fiet ick arbeide soo veel jaren te vergeefs ; ende geheel den dagh begeere ick, ende mijne begeerten dooden my, om dat ick niet kloeckelijck ende stantvastelijck en wercke om mijne saligheyt ende de spijs die niet en vergaet. Maer wat wederhout my, dat ick niet rijck, niet wijs, niet saligh en ben, noch dat u rijck in my niet en is ? Siet **N**, **O** mijnen **G**odt ! ick ben beschaemt voor u: wat uytfinigheyt is dit van my, dat het my om dit **N**. oft om dat **N**. niet en lust te genieten soo veel ende groote goederen ; ja oock dat het my hierom niet geoorloft en soude zijn ? Indien ghy wilt, ghy kont my genesen. Ick bidde u geneest my, ende geeft my ruste, vervult mijne ziele met klaerheyt ende verlost mijne beenderen, ende bekleet my met uwe sterckheyt. Maectt dat ick zy gelijk eenen besproeyden hof, gelijk een fonteyne der wateren,

wiens

Ifaix 59.

Ifaix 58.

Prov. 6.

Schadelijke raegheyt in den weg der deughden.

Prov. 10.

Ifaix 58.

viens wateren niet en beswijcken, op dat ick u mach ge-
 oeynt worden eenen gemackelijcken Sabboth, het hey-
 igh des Heeren glorieus, op dat mijnen wille niet meer
 n my gevonden en worde. Dan Heere sal ick door u ver-
 naeckt worden, ende sult my verheffen boven de hoog-
 le der aerden, ende ghy sult my spijfen met uwe ervenil-
 e, ende ghy sult bevrucht worden van de vruchtbaer-
 seydt van u huys.

Practijcke om te verkrijgen vernieuwinge
 der herten.

D' Eerste. Bemerckt in't kozt op de maniere hier
 voren verklaert / als ghy eenigen ledigen tijdt
 hebt / uwe gebzeckelijckhepdt ende booztganch / soo
 tot Godt / tot uwen eben-naesten als tot u selven.
 Maer aenmerckt meest 't gene daer ghy u besonder
 ondersoeck op doet / ende siet in 't selve zijn min oft
 meer fouten / dan in de boozgaende werke / en maecht
 alsoo uwe rekeninge ende teeckent die indien 't u
 goet dunckt: want veel sijnder die alsoo hunne wer-
 ken aenteekenen. Aldus schreef den salighen P. I-
 gnatius in een boeckken oock alle de bewegingen
 des H. Geests ende sijn leven.

Besonder
 ondersoeck
 sijns selfs.

De tweede. Indien ghy geboelt dat ghy niet veel
 en boozdert / noch gepozt en woardt met eenige oeffe-
 ninge die ghy booz handen hebt / oft meditatie / oft
 lesinge / oft gewillige penitentie / soo aenbeert een
 ander / ja versterckt u oock somwijlen na het goet-
 duncken van uwe oversten oft biecht-vader / met ee-
 ne verbintnisse op eenige penitentie tegen de onge-
 stadighepdt.

Verander-
 ringe van
 oeffeninge.

De derde. Overloopt het register / na 't welck ghy
 uwe wercken geschicht hebt / ende neemt u gemerck
 tot volkomen onderhoudinge van 't selve.

De vierde. Toe-egent u booznemen aen ber-
 cheyden Hepligen / ende offert die met een hepligh
 booznemen / ende bebesticht die in de tegenwoozdig-
 jepdt van het H. Sacrament na de communie.

De vijfde. Onder andere siet dat ghy altyts ar-
 leyt om booztganch te doen in oprechte ootmoedig-
 heyt /

Woozt
ganck in
oortmoes
dighheyt/
liefde/ &c.

heyt/ten tweede[n] in oprechte liefde/verklarende die
liebet met der daedt/dan met woorden: ten derden/
in de gemeynsaemheyt met Godt/oft Godts tegen-
woordigheyt: ten vierden/in eene supbere meynin-
ge: ten vyfden/ in de verceninge van de alder-heyt-
lichste Maget.

Eene andere maniere om sy-selven te vergaderen,
ende de Practijcke.

Ick hebbe hier voren geseydt / dat de vier-boudige
oeffeninge/die gestelt was na de meditatie/hadde
verscheyden gebzupck:so om 's morgens op te staen/
soo om 's abonts slapen te gaen / soo oock om het
herte te vergaderen. Indien dan de meditatie hier
voren gestelt u te langh dunckt te wesen/ gebzupckt
dese korte maniere.

Gods wel-
baden.

Stelt u selven in de tegenwoordigheyt Godts/
ende bemerckt ten eersten de welbaden / die sijne
Goddelycke miltheyt u de boozleden welke heeft
gegeven/ ende bedanckt hem.

Onse ge-
bzeken.

Ten tweede[n] / bemerckt uwe gebzeken/ ende son-
derlinge / die dooz eenige gewoonte veroudert zijn/
oft ghy booztgaet oft niet / ende wat u meest op den
wegh belet / ende doet daer af een sonderling onder-
soeck.

Onse werck-
ken.

Ten derden / bemerckt uwe wercken van 's mor-
gens af tot des abonts / ende indien ghy eenen Ae-
ligieus zijt / soo schickt die naer uwe regulen ende
ordinantien / naer d' exempel[n] van den Heere Je-
sus / ende Hepligen.

Aijdsaem-
heyt in tes-
gen-spoet.

Ten vierden/hoe ghy u gehad hebt in tegenspoet/
hoe matelijck / hoe stille / ende boozsiet het gene u
soude moghen ober-komen / ende versterckt uwen
moet daer tegen.

Ten laetsten / schrijft in 't korte u booznemen oft
ordinantien/ende offert die aen Godt onsen Heere.

Het gebzupck sal mogen leeren/dat dese vier punc-
ten hebben in haer groot profijt ende een korte ma-
niere van een geestelijck leven. Maer neemt waer /
dat elck van die maecht op haer selven eene oeffe-
ninge/

ninge / ende daerom bedeyt dat geheel oock in beel-
deelen. Maer als ghy u dooz dese pꝛactijcke sult ver-
gaderen ende uwe begheerten vernieuwen / indien
het u belieft / soo siet aen de beelden hier nae gestelt /
die ober-een komen met dese vier capittelen: ick ho-
pe dat u die een geestelijck behulp sullen geben.

Schiet-Gebedekens.

Ick hebbe u in geheel mijn herte versocht, en verdrijft Psal. 118.
my niet van uwe geboden.

Ick hebbe den wech der waerheyt verkoren, ick en heb- Ibidem.
be uwe oordeelen niet vergeten.

Siet ick hebbe uwe geboden begeert, maeckt my leven- Ibidem.
de in uwe gerechtigheydt.

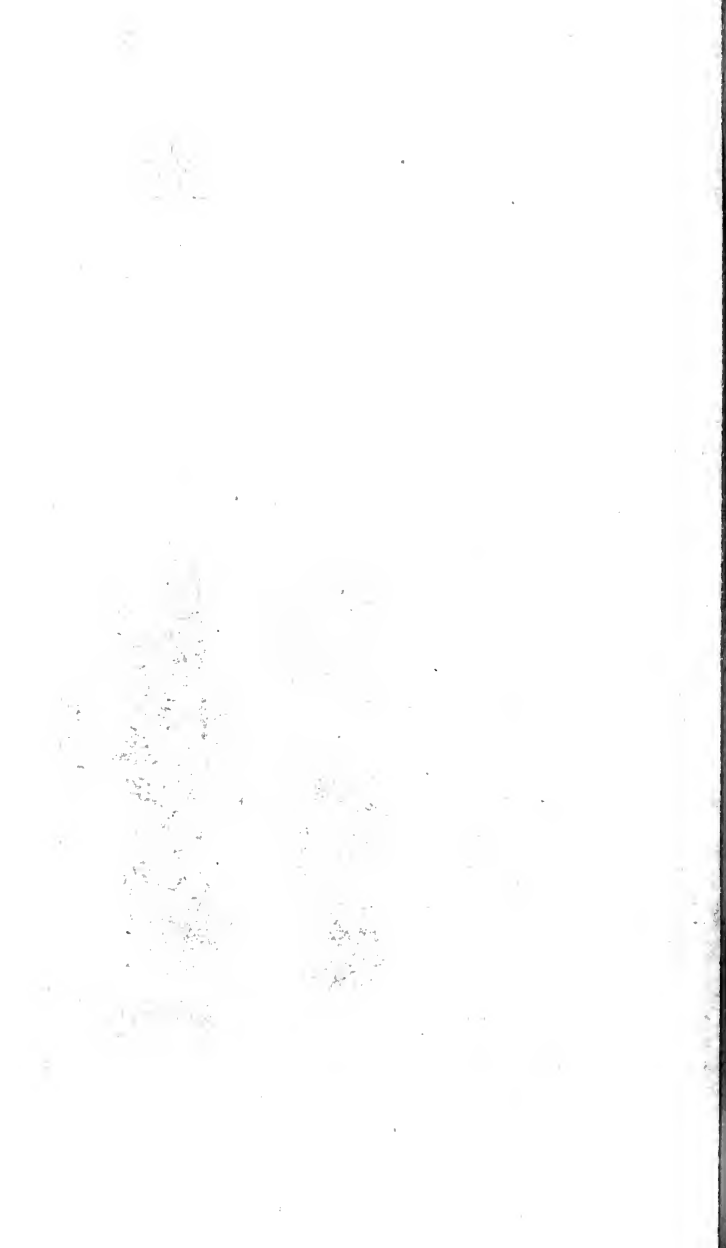
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X V I . B E E L D T .

1. Theff. 5.

**Danckt Godt in alle dingen/want
dit isijnen wille.**

NAe de meditatie [A] bedanckt Godt voor sijne ontallijcke weldaden aen u bewesen, voor [B] de scheppinge, [C] verlossinge, [D] Sacramenten, [E] gave des gebedts, [F] deughden, [G] Heylighe inspraken. Aenmerckt ende danckt Godt, dat hy u door den goeden Engel [H] beschermt teghen de laghen des [I] duyvels, ende bewaert van soo veel [K] perijckelen, sieckten, verscheuringen, tooveryen, bedervingen ende ongevallen van water ende vyer. Maer wat sult ghy Gode voor soo veel goets weder-geven? Bedanckt Godt, sonderlinge om dat hy u met so lange verduldigheydt heeft verdraghen, die andersins met de duyvelen ende [L] Goddeloose soudt verlooren gegaen hebben. Laet dan [M] u herte alleenlijck in Godt endeijnen wille ruste soecken.

HET IV. CAPITTEL.

Oeffeninghe van dancksegginghe.

Ick hebbe in 't boozgaende Capittel in't hozt uptgelept eene vierboudighe oefeninghe / laet ons nu in het lange verbolghen peggelijcks deel van de selbe.

Het 1. voor-bereytsel. Stelt u selven in de tegenwoozdighepdt Godts en van sijn hof: ende gaet met eene groote begeerte; maer nochtans met schaemte / by de chooren der Hepligen / die Godt loben.

Het 2. voor-bereytsel. Begheert van den Heere / dat hy u gratie gebe / dat ghy hem moocht dancken: begeert van sijn hof / dat sy hun gewerdighen / uwent lof by den hummen te voegen.

Het 1. deel. Danckt Godt booz sijne weldaden.

Ten eersten / booz de weldaden ghegheben aen de menschelijckheyt van onsen Heere Christus / te weten: dat die geboeght is geweest met het Goddelijck woozdt: ten tweeden / dat hy 't hooft is van de Engelen ende menschen: ten derden / dat in hem is alle volhepdt der gratien / wijshepdt / wetenthepdt ende heplighepdt.

Dancksegginge booz de weldaden gegebē aen de menschelijckhepdt Christi.

Ten tweeden / booz de weldaden ghegheben aen de Heplighe Maghet Maria / dat sy is de Moeder Gods: ten tweeden / dat sy is sonder smette van eenighe sonde: ten derden / dat sy begift is met de meeste gratie: ten vierden / dat sy met de meeste glorie verheben is boven alle Hepligen / ende Engelen Godts.

Booz de weldaden van de hepligste Maget.

Ten derden / booz de weldaden aen de Engelen ghegheben / booz hunne scheppinghe / verkiepinghe ende volherdinghe / glorie ende weerdighepdt van officie.

Weldaden der Engelen.

Ten vierden / danckt Godt booz de weldaden aen de Hepligen ghegheben / dat hy hun geroepen heeft tot de volmaechtheyt: ten tweeden / dat hy hun met soo veel deughden heeft verciert: ten derden / dat hy hun met mirakelen heeft bereert: ten vierden / dat hy hun met glorie begift: ten vyfden ende ten laetsten /

Der Hepligen.

sten / dat hy dooz hunne tusschen-sprekinge seer veel dingen heeft gegeven.

**Weldaden
der recht-
veerdige.**

Ten vijften/danckit vooz de wel-daden/ die hy de rechtveerdige geeft: want hy verdzaeght hunne onvolmaecktheden/ hy supbertse ende verlichtse met wetenthept / hy ontsteectse met liefde/ hy treckse van 't quaet / ende verlostse van de tribulatiën/ ende verleent hun eene salige doodt.

**Der son-
daren.**

Ten seften/danckit hem vooz de sondaren: ten eersten/ om dat hyse verdzaeght: ten tweeden/ om dat hyse goedertierlijck roept tot de penitentie: ten derden/ om dat hy hun tijdelijcke dingen verleent / ten vierden / om dat hy hun noch dickwijls salighepdt geeft in de doodt.

**Der H.
kercke.**

Ten sebensten / dooz de weldaden gegeven aen de H. kercke: ten eersten / dat sy Christus heeft vooz haer hooft ende Bzupdegom: ten tweeden / dat sy van den Hepligen Geest wort geregeert: ten derden/ dat sy alleene heeft de sekere ende waerachtige leerlinge: ten vierden/ dat sy heeft de Sacramenten: ten vijften / de genoegelijcke verschepdenhepdt der ordenen.

**Onse ey-
gen wel-
baden.**

Ten achtsten / bedanckt Godt vooz de weldaden/ die hy insgelijcks aen u als allcen ghegeven heeft / vooz de weldaedt der schepplinge/ nature / der soztynen / ende meest vooz de weldaedt der menschowdinge / verlossinge ende gabe der gratien / des gheloofs / hope ende liefde / des gebedts / Et. dat Godt eenen Engel gheschickt heeft tot uwe bewaeringhe: want hy heeft u sijne Enghelen bevolen / om dat ghy by gheballen uwen voet niet en soudt stooten teghen den steen / ende dat hy dien niet alleenlijck ghegeven en heeft aen u / ende pegelijcken mensch/ maer oock alle Landen / Landschappen/ Vergaderingen / Bzclaten; om dat die ons souden regeeren nae sijnen alder-H. wille. Ober-leght wel ten eersten/ de gracie des doopsels / der penitentiën ende roepinghe. Ten tweeden/ hoe veel menschen datter verloren gegaen zijn / (daer hy u bewaert heeft) eer sy tot het doopsel quamen; hoe veel datter naer het doopsel dooz eene onboozstienighe doodt sonder verouba

Psal. 90.

heroude der sonden ghestorven zijn. **Merck** hoe veel teghenspoet in dese werelddt is / ende hoe veel oorzaccken van wercken der bermhertighedyt dat ghy hebt; ende ghy sulter boozwaer soo veel sien / als ghy binden sult ellenden / waer af den aldergoedertierensten Godt u verlost heeft: **Ten** derden / noot alle **Heplighe** Enghelen / ende alle creaturen / om dat sy met u Godt souden loben booz de onghe-
meten weldaden / die hy u geeft / hoe wel ghy de selve niet en verdient. **Ten** vierden / offert hem u herte / ende alle uwe woorden ende wercken met een seer danckbaer herte.

Het 2. deel. **Bemerck** hoe grootelijcklyc ghy Godt moet bedancken booz de gabe des gebeds. Want hy heeft ghewilt / dat alle dingen tot ons dooz 't gebedt souden komen: nochtans Godt en heeft ons ghebedt niet van doen / maer hy bekeert dat booz ons tot menigerhande profijten. **Ten** tweeden / dat men booz 't selve met Godt mach spreken / ende so dickwijls als men wilt / ingelaten wort tot den thoon van so groote Majesteit. **Ten** derden / om de werckingen des gebedts: want ten eersten / het paeyt Godts gram-
schap; want de **Schryfture** seght: **Moses** heeft gebeden den Heere / ende hy is te vreden geworden: ten tweeden / het verwerft vergebennisse der sonden: **Ich** hebbe u al de schult quijt gescholdé / om dat ghy my gebeden hebt: ten derden / het verlost van perijckelen ende quaet; also berjaeght **Ezechias** **Sennacherib**: ten vierden ende ten laetsten / het verkrijght alle lichamelijcke ende geestelijcke dingen / die den mensche nut zijn.

Danckfegginge booz de gabe des gebeds.

Exod. 31.

Matth. 18.

4. Reg. 19.

Het 3. deel. **Bemerck** hoe groot de milthedyt Godts tot ons is / die ons soo lichtelijcklyc ende dickwijls maer een woordt biddende / soo groote dingen geeft / ghelijck het blijckit in veel Hepligen / ende hoe grootelijcklyc dat het hem mishaeght / als 't de Religiösen oock niet en lust behoorzijcklyc het ghebedt te doen / om daer booz tot volmaechthedyt te ghera-
ken / hoe wel hy de selve soo minnelijcklyc daer toe noot? segghende: **Al** die begheert / die ontfanght; ende die soeckit / die bindt; ende aen den ghenen / die

De milthedyt Gods.

Godt ver-
hoozt ons
op bequa-
men tijdt.

Matth. 7.

die klopt woꝝdt open ghedaen. Ten tweeden / be-
merckt hoe groote goedertierenthept dat het is / dat
den oppersten ende machtigen Godt soo verstropde
gebeden niet en verwoꝝpt. Ten derden / dat hy dooz
sijne Vaderlijcke soꝝghbuldighept ons weygert /
'tghene dat hem dunckt ons schadelijck te zijn / ende
dat hy ons op den bequamen tijdt verhoort: Wat
mensch is daer van u lieden / seght hy / is't dat sij-
nen sone broodt van hem begeert / sal hy hem eenen
steen bieden? oft is't dat hy eenen vissche begeert /
sal hy hem een serpent gheben? Indien ghy dan /
die doch quaezt zijt wel weet goede gaben uwe kin-
deren te geben; hoe veel te meer sal uwen Vader die
in de hemelen is / goede gaben geben den genen diese
van hem begeeren?

Het Ghebedt J E S U des Soons Syrach.

Ecclef. 51.

Ick sal u belijden Heere Koninck, ende ick sal u mij-
nen Salichmaecker t'famen loven. Ick sal uwen naem
belijden, want ghy zijt my eenen hulper ende eenen be-
schermer geworden. Ende ghy hebt mijn lichaem ver-
loft van de bedervenisse, van den strick der quader ton-
gen, ende van de lippen der gener die logenen wercken,
ende voor 't aenschijn der ghener, die daer by stonden,
zijt ghy my eenen hulper geworden. Ende ghy hebt my
verloft na de menigte der bermhertigheyt uwes naems,
van de briesschende, die bereyt waren om te eten, van
de handen der ghener, die mijne ziele sochten, ende
van de poorten der tribulatiën, die my omringhelt
hebben, ende van het verdrukken der vlamme, die my
omvangen heeft, ende in't midden des viers en ben ick
niet verbrant gheweest: uyt de diepte van den buyck
der hellen, ende van de besmette tonghe, ende van de
logen- tale, van den boosen Koninck ende van de on-
rechtveerdighe tonge. Mijne ziele sal tot der doot toe
den Heere loven, ende mijn leven was naeckende ter
hellen nederwaerts. Sy hebben my van alle sijden
omringelt, ende daer en was niemant die my mocht
helpen. Ick sach na de hulpe der menschen, ende daer
en was geen. Ick hebbe gedachtich geweest uwer berm-
hertig-

hertigheyt Heere, ende uwe mede-werckinghen, die van den beginne der werelt zijn, want ghy Heere verlost de gene die u verdragen, ende ghy verlostse van de handen der Heydenen. Ghy hebt op der aerden mijne wooninge verheven, ende voor de af-vloedende doot hebbe ick gebeden. Ick hebbe aengeropen mijnen Heere mijns Heeren Vader, dat hy my niet verlaten en soude in den dagh mijnder tribulatiën, en in den tijt der hoo-veerdige sonder hulpe. Ick sal uwen naem altijts loven, ende dien t' samen prijsen in de belijdinge, ende mijn gebedt is verhoort. Ende ghy hebt my verlost van de verdervenisse, ende hebt my uytgetrocken uyt den quaden tijt. Daerom sal ick u belijden ende lof seggen, ende ick sal uwen naem gebenedijden.

Practijcke om Godt te bedancken van sijne giften ende gaven.

D'Eerste. *Boeken de ghene / die ghy in't booz- gaende Boeck hebt / sal dese mogen zijn: in geschrijfte stellen Gods besondere weldaden tot u / ende die beschrijven met woorden vol liefde / en also Da- bid ende de Propheten naerbolghen / die booz eene maniere hadden / na dat sy eenige sonderlinge weldaden ontfangen hadden / daer afeen gedicht oft lofsanck te maecken. Leert (seght den H. Bernardus) Bernard.*

niet lup of traeg zijn in te bedancken: leert booz elcke weldaet bedancken: bemerkte neerstelijck wat u boozgeset wort / op dat aen gheene gaven Gods de behoorzijcke danck-segginghe ontnomen en worde. En hoe wel de danckbaerheyt meer met de werken dan met de woorden bewesen moet worden; nochtans is't Gode seer aengenaem / indien wy hem van de weldaden dickwijls loben / en die dick-wijls overpeysen. Maer in elcke weldaet moeten vijf dingen bemerkte worden: ten eersten / de onepndelijcke werdigheyt van den geber: ten tweeden / sijne onepndelijcke liefde: ten derden / de uyt-nementheyt van de weldaet: ten vierden / onse slechticheydt ende verwozpenheyt: ten vijften / Gods onepndelijcke mildheyt. Ende op dat de danck-segginghe

*Wenteeke-
ninge van
onse by-
sondere
weldaden.*

Bernard.

Hulpe der
hepligen.

ge behoorzlick souden geschieden; so moctmen bidden de heylighe salige geesten/ dat sy hem gheweerdigen willen ons te helpen/aengesien wy niet weerdiglick genoegh hem konnen dancken: Daer nae moet men alle creaturen nooden ende wederom giften offeren.

Genef. 28.

De eerste is: den Heere booz uwen Godt ende Heere hemmen/ gelijk Jacob: Indien/sepde hy/ Godt met my sal geweest hebben/ ende my bewaert hebben op den wegh / langhs den welcken ick wandele/ soo sal den Heere my tot eenen God zijn. Hier toe dient een opset maken van sy selven noyt yet toe te geven/aengesien dat wy het Gode al schuldig zijn/die alle dingen in alles wercht. Ten tweeden/ booz hem nemen Godt te dienen om niet/ende niet om u profijt. Ten derden/hem alle uwe wercken/arbejt/ende u selven geheel opofferen/tot al 't gene dat sijn eeuwige wijsheyt ende Vaderlijche boozsienigheyt goet duncken sal / 't sy boozspoet oft tegenspoet. Alsoo singht den Konincklijcken Propheet booz seggende: Wat sal ick den Heere wederom geven booz al dat hy my gegeven heeft? Den kelck der saligheyt (hoe wel bitter) sal ick nemen / ende den naem des Heeren aenroepen. Mine beloften sal ick den Heere betalen (ooch met het leven selve) want kostelijck is in des Heeren aensicht de doodt van sijns hepligen/ om dat sy booz him-selven ende de werelt sterben.

Psal. 115.

De tweede. Ende gelijk wy de boozleden jaren oberpepsen in de bitterheyt onser zielen/also moeten wy hem ooch bedancken booz de vergebinge van de groote sonden.

Liefde tot
onse: i nae
sten.

De derde. Soo dichtwijs als wy eenige weldaet van Godt hebben ontfangen/aengesien wy hem niet en konnen weder geven eenigh weldaet / laet ons onsen naesten eenig sodanigh doen/indien het selve kan gheschieden. Daerom begeerde den Heere dat hem souden gegeven worden de thenden van alle 't gene / dat de Israeliten besaten/ende hem toeghe-eyghent worden d'eerste geborene. Volghet dat na/ende uwe ziele die hem gebenedijdt / sal bet worden. Want de bloeden der gratien komen wederom ter plaetsen daerse uytgaen om wederom te bloepen.

Prov. 11.

Schiet-Gebedekens.

A Engesien de danckbaerheydt Gode soo aengenaem is/ soo schijnet dat de heplige mannen ende Prophteten hun in geene saeckie meer gheoeffent en hebben dan in dancksegginghe: hierom en doet David by-naer niet anders in gheheele Psalmen: maer neemt nochtang eenighe veerskens bequaem tot soo heplige oeffeninge der danckbaerheydt.

Sijnen name zy gebenedijt in der eeuwigheydt.

Psal. 71.

Maeckt den Heere groot met my, ende laet ons sinen naem verheffen met malkanderen.

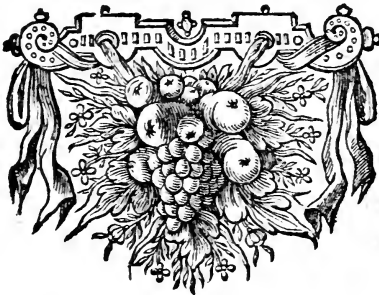
Psal. 33.

Vervult moet worden mijnen mont met love, op dat ick mach singhen uwe glorie, ende geheel den dach uwe grootheydt.

Psal. 70.

Gebenedijt mijne ziele den Heere, ende al dat binnen my is sinen heyligen naem.

Psal. 102.

D

AEN.

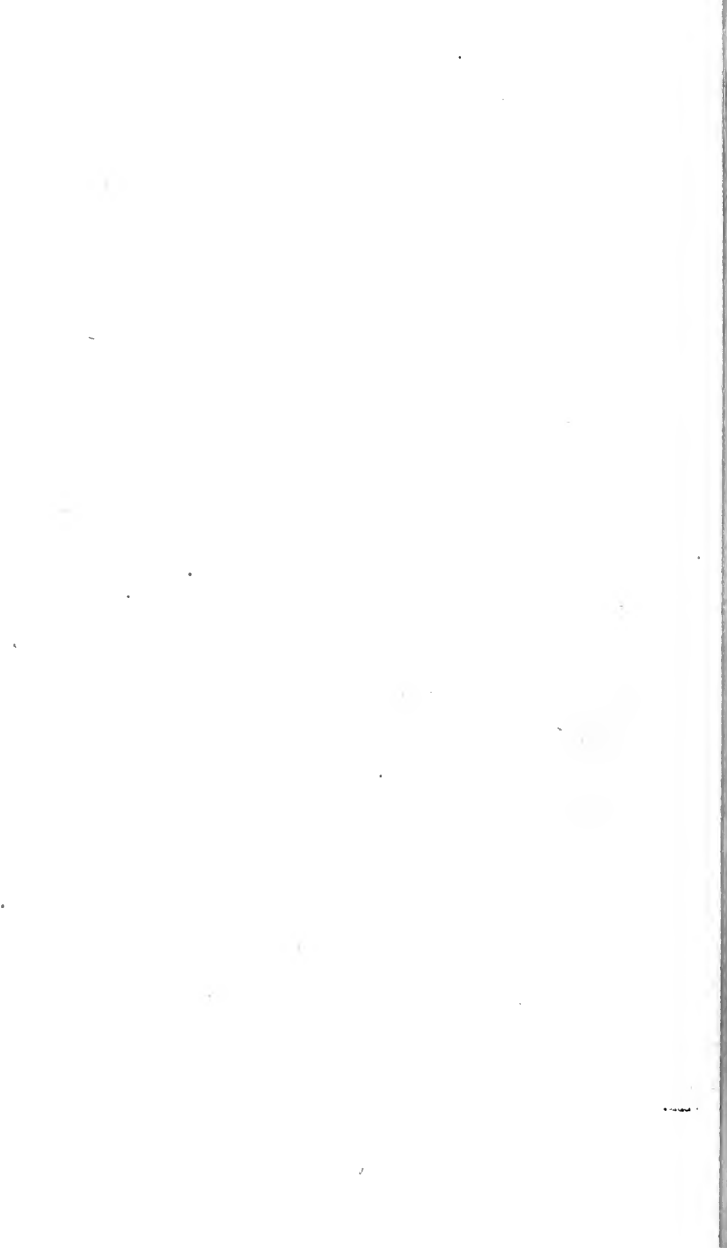
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X V I I . B E E L D T .

Onderfoecht uwe gebzecken / ende doet neer-
stigheyt om de sonden upt te roepen / ende
de deught te planten.

O Nderfoeckt[A]uwe conscientie, ende
eyfcht van deselve [B] rekeninge voor
[C]den Rechter Christus. Stelt u voor oo-
gen[D]Godts geboden, ende[E]uwe rege-
len: fiet hoe[F]den duyvel u beschuldight,
ende hoe luttel[G]goetsghy hebt gedaen,
vertreedt [H]de sonde, ende fiet hoe ghy
die fout mogen vlieden : kapt af den onsa-
ligen[I]boom der sonden, ende greffiet de
[K]nieuwe deught. Daer na[L]bevecht dat
[M]ghebreck met sonderlinge forge ende
onderfoeck , ick segge dat ghebreck, dat u
meest van het onder-houden van de [N]
thien geboden ende[o]uwe regelen (dat is
in den wegh Gods)achterwaerts hout. Zijt
wacker tot alle[P]occafie van victorie, en-
de aenmerckt dat den eersten trap der [Q]
deugt den moeyelijcksten is, den tweeden
lichter, den derden den alder-lichtsten.

Oytroep-
inge der
sonde.

HET V. CAPITTEL.

Van het ghemeyn Onderfoeck.

Dit Capittel hout in de maniere van te doen een gemeyn onderfoeck / 't welck eben-eens gelijck ick gesejdt hebbe gedaen moet worden / als oft ghy moest rekeninge van uwen boozleden tijt geben booz Godt / booz de Engelen / ende booz uwen vyandt : Ende dit wordt bedeylt in vijf deelen.

Het eerste is / dancksegginge booz alle ontfangen weldaden.

Het tweede is / verfoekinghe van gratien om de sonden te bekennen ende te verfoepen.

Het derde / onderfoeck sijns selfs / beginnende van het laetst-leden onderfoeck / ende onderfoeckende / soo veel als 't doenlijck is / te gepepsen / woorden ende wercken na de tjiën geboden / ende indien pemauidt religieus is / oock na sijne regelen.

Het vierde / verfoeyinge der ghebreken ende sonden / verweckt booz verscheyden bemerkingen.

Het vijfde / een booznemen / dooz 't welck pemauidt schickt booztaen sijn leven beter aen te leggen : waer toe pzoftijtelijck sal zijn eerst te boozsien watmen sal moeten doen oft lijden / ende sijn herte tot beyde ge-reet maken.

Oeffeninge van een gemeyn Onderfoeck.

Het I. point. Bemerkht ten eersten / om hoe veel redenen dat het betamelijck is onsen Schepper en weldoender te dancken. Ten tweedē / siet opwaerts / ende ghy sult aenmercken dat de Heyligen niet anders en doen. Ten derden / siet nederwaerts / en ghy sult hooren dat de verdoemde niet anders en roepen dan ondankbaerheyt / en eeuwige vermaledijdingen teghen d'oneyndelijcke goethejdt. Ende siet nu wie ghy wilt gelijck zijn. Ten vierden / siet met hoe kleynen sake ghy booz sijne so groote weldaden kont voldoen / ende verheft de stemme uwer herten met alle de chooren der Heplighen ende Engelen / ende doet u best om met geheel u herte te loben onsen Hee-

Danck-
baerhejde
tot Godt.

re ende Godt / gelijk in 't lange gesept is in't eerste Capittel.

Dupsternisse des verstants.

Het 2. point. Bemerckt met hoe groote dupsternissen wy bevangen zijn / hoe veel dolingen dat de werelt om-winden / die d'alderwijste menschen brengen tot seer leelijke sonden ende uyt sinnigheden. Ten tweeden / hoe veel Hepligē om eenige verborzgen sonden in sware perijckelen gevallen zijn. Ten derden / dat wy daerom onseker zijn / oft wy Iesde oft haet weerdig zijn. Hier uyt bemerckt met hoe groote ootmoedighedten gestadigheyt datmen aen Godt den Vader moet bidden / dat hy onse memorie wilt bevestigen : aen Godt den Sone / dat hy ons verstant wilt verlichten: en boben al aen den H. Geest / dat hy ons wilt geben eenen wille om de soude te verfoepē.

Eccl. 9.

Supberinteder ziele.

Het 3. point. Bemerckt de voet-paden van uwen hupse / ende gaet in de slaep-kamer uwer herten / ende siet hoe noodelijck dat het is dese te supberen. Ten eersten / van doodelijcke wonden / ende daer uyt wozen de doot-byanden / ingenomen hebbende den thsoon / in den welken den alder-goedertierensten onsen Salighmaker Iesus hem geweerdigen soude te sitten / ende by ons komen met den Vader ende den H. Geest / ende eene wooninge by ons maecten. Ende indien ghy aenmerckt met hoedanige neerstigheyt ghy begeert supber te hebben 't gene dat ontrent het lichaem is / ghy sult lichtelijck bezoeuden / wat men sal moeten doen in de ziele / die in werde hemel ende aerde te boben gaet.

Dzoefheyt om het verlies van het eeuwig goet.

Het 4. point. Bemerckt hoe dzoebe hy is / die schade lijft / oft die verliest sijne ouders / kinderen / goederen / eere / jonste oft gewin : ende weet dat hy veel dzoever moet zijn / die verloren heeft het eeuwighe gewin / de gratie Godts / en sijne jonste. Ten tweeden / hoe dzoef hy behoort te zijn / dat hy een mensch zijnde / vertorent heeft eenen soo grooten Godt ende goedertieren Vader / dien hy quaet hooz goet weder-ghegeben heeft. Ten vierden / siet van waer het verballen ende vertragen in Godts dienst gheschiet / ende ghy sult aenmercken / dat het komt dooz ghebreck van onrecht dzoefheyt / daerom oeffent u meest in de selve.

Het

Het 5. point. **Neemt vastelijck** vooz u/in de tegenwoozdighepd van Godt ende sijne Engelen / de gebreken te schouwen/ sonderlinge de gene die ghy arbeyt te verbeteren in't besonder onderfoeck: ende siet hoe gewichtich in alle saken is een vast booznemen. Ende bemerkht hoe dat wy sien dat de gene die vooz hun nemen met een vast opset te schouwen het gheselschap / oft het by-wesen van hunnen byant/ ende t'ontgaen het perijckel des lichaems / naetwelijck daer toe konnen gezocht worden dat sy hunne meyninge souden afgaen. De booznemens ende belofden die men doet / worden in dyp manieren vast ghemaeckt: ten eersten/gelijck alsulcke gedaen worden in de tegenwoozdigheyt van andere / soo doctse vooz d' Engelen ende Hepligen Godts / ende aenroept uwe Patroonen. Ten tweeden/ gelijck daer een boete wozt toe gestelt: soo moet ghy dan oock schicken in dien ghy in faute valt / eenige gewillige kastijdinge aen te nemen. Ten derden/ is't pzoftelijck de selve aen andere te kenne te geven / sonderlinge aen den Siecht-bader / om dat ghy oock versterckt soudt worden dooz menschelijck opsicht.

Booznemen
van bete-
ringe.

Gebedt om hem t' ondersoecken, besluytende
de X. Geboden.

Verlicht Heere mijne oogen, op dat ick tot geenem Psal. 12.
tijde en ontsape in de doot, noch in de sonde en ruste, op dat mijnen vyant noyt en segge: ick hebbe hem verwonnen. Komt waerachtigh licht, die alle menschen verlicht, verdrijft de duyfstermissen mijnder herten, op dat ick u mach sien, na wien ick hake. Mijne ziele heeft u in der nacht begeert, ghy weet het tot dat den dagh aen quam, ende de schaduwē neder gingen, ende ghy die genoemt zijt den opganck soud verschijnen in mijn herte, gaet voor my om te wijfen den wegh des daeghs in de colonne der wolcken, ende in desen nacht in de colonne des viers, want sonder u zijn wy in't midden ons levens in de doot; sonder u zijn wy als dolende schapen; sonder u zijn wy blind, ende en weten den weg niet, daer wy in souden wandelen, O eeuwige Waerheyt, verstroyt

de donckerheyt mijnder herten, op dat ick tuffchen fooveel verfcheydenheden des weghs ende van dit leven, by u mach komen, om wiens wille ick leve, ben ende verfcuchte.

**Droo-
moedinge
fyns zelfs.**
1. Efdr. 9.

Jerem. 31.

Apoc. 5.

Jerem. 17.

Iacob. 3.

**Betwaers-
niffe der
tonge.**
Ibidem.

1. Siet ick ftae heden voor u, mijnen Godt, ende ick worde befchaemt, ende fchame my mijn aenficht naer u op te heffen: want myne boofheden zijn vermenighvuldicht boven mijn hooft, ende myne misdaden zijn gewaffen tot den hemel toe, maer ick ftae voor den Vader als eenen fone; voor mynen Advocaet als eenen misdadigen; voor mynen verlosser als eene slave; daerom verheffe ick myne oogen, mijn herte, ende myne hope, op dat ghy myne sonden foudt genadigh worden, ende uytwiffchen alle myne boofheden. Bekeert my ende ick fal bekeert worden, want ghy zijt mynen Heere ende Godt. Maeckt dat ick gedachtigh mach wesen, van waer ick ben uytgevallen, en dat ick penitentie en d'eerfte wercken mach doen. Ick hadde u mynen Schepper moeten beminnen uyt geheel mijn herte, ick hadde al 'telve met u moeten willen ende niet willen, en op u alleen betrouwen, ende u gelooven. Maer eylaes! mijn herte is gedeylt geweest, ende ick hebbe 't vleefch gestelt als mynen arm, en ick ben tot niet gebracht, ende ick en hebbe niet geweten dat ick op u alleen konde ende moefte steunen, lenen, ende verroeren, noch my oyt om uwent wille fchamen, of onderfoecken 't gene dat boven my is, maer veroormoedigt wordē onder uwe machtige hant. Ten tweeden, gelijk mijn herte is gegaen na de ydelheden, alfo heeft mijne tonge oock ontfteken het rat mijnder geboorten, ende die behoort hadde te wesen het hout des levens, om u te loven; van u te spreken o alle mijn goet, heeft my ende andere gegeven een oorfake des doots.

2. O faligh ende volmaeckt, die met sijne tonge niet gefondicht en heeft! want die meynt dat hy Godtvruchtigh is, niet temmende fijn tonge, de Godtvruchtigheyt van defen is ydel. O feer geluckigh is hy, die u sijne beloften volkomelijck heeft voldaan, die fijne lippen hebben onderscheyden!

3. Ende och oft ick in u mijn vermaeck hadde gehad, ende hadde onderhouden den luftigen Sabbath, vierigh zijnde in uwe dienften, ende myne lippen haer hadden

ver-

verheught, als ick u fangh: ick soude met de ftemme gefongen hebben, ick soude met den geest gefongen hebben, om dat ick vermaect soude worden in de ftemme uwes lofs: want ghy foudt uwe aerde befocht hebben, ende foudt die geheel vochtigh gemaect hebben, ende ghy foudt hebben vermenighvuldicht die rijck te maken, Den vloet Godts soude vervult zijn met wateren, ende myne tranen fouden geweest zijn den wijn der Engelen: ghy foudt gebenedijt hebben de kroone des jaers van uwe goedertierenheydt, ende uwe velden, de krachten mijnder zielen fouden vervult hebben geweest met vruchtbaerheydt, ende de fchoone plaetsen der woestijnen fouden vet geworden zijn, ende de valeyen fouden overvloedigh geweest hebben van terwe, van terwe der uytverkorene, ende ghy foudt my met wijn bevestight hebben in de heylighe offerande der Miffen, met den wijn der uytverkorene, den wijn die maeghden voortbrenght.

Pfal. 64.

4. Dan soude ket my eene fpijfe geweest hebben uwen wille te doen, dat is, van myne overfte, ick soude hun om uwen wille vlytiglijck ende volherdighlijck gehoorsaem geweest hebben, noch ick en soude in geene kleyne faken met eenen herden necke ende een onbefneden herte den H. Geest niet wederftaen hebben; want fy en bevelent my niet, maer uwen geest die door hun fpreekt, want ghy hebt ghefeyt: Die u hoort, hoort my, Indien ick dit hadde ghepeyft, hoe geerne soude ick hun eere, liefde, ende alle andere dingen bewefen hebben, als zijnde uwe ftadt-houder; aengesien fy waken, als die rekeningne fullen geven voor myne ziele. Maer ick soude my aen mijne onderfaten oock gegeven hebben als aen u, ick soude beforght hebben hunne nootfakelijckheden; ick soude verduldelijck hunne kranckheden ende lasten gedragen hebben, wel wetende, dat het minfte dat ick aen een van de minfte doe, aen u doe, ô mynen Godt ende mijnen al.

Gehoorfaemlijc.

Luc. 10.

Hebr. 13.

Marth. 25.

5. O hoe grooten aenporringe moet dit zijn, dat ick niemant soude hinderen met een nijdhig gepeys, oft fchamper woordt, oft met der daet: maer vrede soude houden, soo verre als 't doendelijck is, met een yegeelijck, den vrede Christi, die alle finnen te boven gaet!

Liefde ende vrede met een yegeelijck.

Matth. 5.

want wy zijn uwe kinderen, die uwe sonne laet opgaen op de goede ende quade. Ende indien ick alleenlijck sal beminnen mijne vrienden ende welvaert, siet dit doen de Heydenen, ende oock de beesten: maer quaet met goet te verwinnen, dit staet door uwe gratie toe uwe kinderen, ende mijnen eenigen wensche is, dat ick onder hun soude mogen getelt worden.

Supper-
leydt.

6. Want ick hope dat ick in 't laetste oordeel voor sodanigh bekent sal worden, ende daerom wille ick verre van my doen alle vuyle ende aen-lockende begeerten, op dat ick u op eenigen tijdt met een suyver herte mach sien, ende tegen mijn oft mijns naestens lichaem niet en soude sondighen, maer dat ick door eene seer neerftige bewaringe der ooghen ende sinnen mach verdrijven de vyerige pijlen, die gloeyende zijn van dat vyer, dat totter doot toe verslint, ende ontheylight alle heylige dingen. Schept in my mijnen Godt een suyver herte, ende vernieuwt in mijn binnenste eenē oprechten geest, keert van my hooverdye, die ghy door u rechtveerdigh oordeel straft met onkuyscheydt, op dat ten minsten den mensche alsoo soude verootmoedicht worden, ende sy-selven bekennen: want hy was den mensche gelijk, die sy-selven bemerckt hadde in eenen spiegel, ende hy is wech-gegaen, ende vergeten hoedanigh hy was.

Psal. 50.

Iacob. 1.

Matinge
der begeer-
lijckheyt
van goet.

7. Ick bidde u bluscht dese begeerlijckheyt in uwen dienaar, ende insgelijcks oock de ooghen, op dat ick niet (ontsteken zijnde met de begeerlijckheyt, die den wortel is van alle quaet) en soude nemen, oft verborgen ander lieden goet, ende hun schade doen, die na u gebodt het mijne behoorde te geven; ick die begeere getelt te wesen onder de salige, ende arme van geeste, ende die liever alle dingen heb te verlaten, dan u, (die mijnen al zijt) te verliefen.

Schou-
wen van
achter-
klap.
Prov. 8.

8. Ende ick wete wel, dat aen uwe Majesteit dese begeerlijckheyt mishaeght, maer veel meer eenen dobbelen ende leugenachtigen mont (want ghy mijnen Godt zijt de waerheyt) gelijk ghy oock verbiet onsen nacten met de tonge te slaen, sijne fame te verdonckeren ende te oordeelen eens anders knecht. Van dese dingen, bidde ick u mijnen Saligmaker, behoedt my, want ick wete wel dat hy u wreedelijcken wont, die sijnen broe-

der

der soo steeckt : hy pijnicht u, die den selven bedruckt ende versmaedt, dien ghy geweerdicht hebt met soo grooten prijs te verlossen.

9. Och oft ick uwe Majesteit met dese faken noyt **Barout.** vertoornt en hadde! ick en wete niet ô mijnen Godt, mijnen Schepper, mynen Verlosser, hoe ick u soo ver- **Isaie 40.** geten hebbe, die altijts mijns gedachtigh zijt, mijns die niet en ben: want alle volcken zijn voor u oft sy niet en waren, ende worden niet ende ydel geacht, Och oft my yemant gave een fonteyne der tranen, op dat ick dagh ende nacht soude weenen; want ick hebbe u fonteyne **Luc. 15.** des levenden waters verlaten, ende ick hebbe in den he- **Isaie 40.** mel ende voor u gesondicht, voor u, die aen dry vingeren **Isaie 26.** haught de werelt, ende hebt alle onse wercken in ons gevrocht! Voorwaer veel wateren mijnder sonden en hebben uwe liefde niet kunnen uytblusschen, die ghy u **Cant. 8.** geweerdicht hebt met soo veel ende soo groote weldaden, ende sonderlinge in uwe passie te verklaren. Gebenedijt moet ghy Heere mijn Godt zijn in der eeuwigheyt, want ghy zijt goedertieren ende bermhertig over mijne quaetheyt, ende ghy en hebt my niet gedaen nae mijne sonden, maer nae de menighvuldigheyt uwer bermhertigheyt. Maer nu hebbe ick mijne voeten ge- **Boornemē** wasschen, ick en sal die voortaan door uwe gratie niet **van betez-** meer vuyl maecten; want ghewasschen zijnde door u **ringe.** bloedt, en sal ick my niet wederom besmetten, noch u wederom voor my kruycen, o Christe Jesu: maer ick sal my neerstelijck wachten, datter niet aen uwe alderfuyverste oogen in my en mishage: ick sal voor u wandelen; ick sal eenen yegelijcken om u beminnen, ende al het gene dat uwen alderheylighsten wille sal beken- nen, sal my seer aengenaem wesen, ende ick sal 't van uwe Vaderlijcke hant ontfangen: want ick begeere voor u te leven, voor u te sterven, o mijn leven, o mijne saligheyt, o mijne blijdschap. Dit bekenne ick heden voor u, ende geheel u hemelsch hof, ick neme 't selve hof tot ghetuyge mijnder begheerte, ende tot hulpe mijnder kranckheyt, tot uwer glorie. Amen.

Practijcke om te doen een ghemeyn
 onder-foeck.

D'Erste. Begint nae het onderfoeck wederom
 sozghbuldelijck te wandelen booz den Heere u-
 wen Godt / ende vernieuwt u booznemen ten min-
 sten alle uren.

De tweede. Iae ghy sult op elke ure kostelijck
 konnen uwe ziele onderfoecken by nae op de selve
 maniere.

De derde. Indien ghy een Vader des hupsge-
 sins Dooz eenē
 Vader des
 hupsge-
 sins. zijt / maect dat u hupsgefin oft in 't gemeyn oft elck
 in 't besonder dit onderfoeck doet. Want alsoo sullen
 sy wederom tot hun herte komen en den Heere ver-
 soenen booz hun ende u hupsgefin ; het welck Godt
 dickwijls booz sijn rechtveerdigh oordeel castijt om
 de booshepdt van eenen / gelijk hy dat om de Godt-
 bzuchtighepdt van eenen knecht heeft gebenedijdt /
 soo de Schrifstuere van Jacob verhaelt / om wiens
 wille hy het hups van Laban heeft rijck gemaect.

Genef. 30.

Lib. de
 monte con-
 templatio-
 nis.

De vierde. Bemerckt dat dit onderfoeck ghe-
 bzuyckt kan worden op de maniere van mediteren /
 van dewelcke Gerson aldus schrijft: Ik kenne eenē
 persoon / die niet luttel daer dooz en heeft ghepofi-
 teert / dat hy sy selven neerstelijck aensagh / als een
 arm ende ellendigh mensche / ende klimmende met
 sijn herte na den hemel bedelde dese dingen van elc-
 ken Hepligen. Volghet van soodanigen armen nae /
 ende toont de siekten ende wonden uwer zielen aen
 den Heere ende sijne Hepligen / ende bidt om hulpe.

De vijfde. Om datmen breeker spzecken moet
 van het besonder onderfoeck / staet dit hier allene-
 lijck gade / dat het dickwijls goet is / sonderlinghe
 booz de bekommerde / dat sy het selve doen met het
 gemeyn onderfoeck.

Practijcke van 't besonder onder-
 foeck.

De klimt
 allenghs
 kens tot
 de deught.

A Enghestien datmen maer met trappen en komt
 tot de volmaecthepdt / soo salmen hier moeten
 uyt-

uptleggen een besonder onderfoeck / genaemt examen particulier / het welck seer van den saligen Pater Ignatius gepresen is geweest. Ende dit is / als yemant met eene besondere neerstighepdt / ende (om wel te seggen) met eenen strijdt hem begeeft om elck gebreck in 't besonder te verwinnen / ende de deughden allenghskens ende traps-gewijse te verkrijgen / waer toe dooz Godts gratie de nabolgende stieringe helpen sal. Maer op dat yemandt deselbe elck in 't besonder profytelijck soude ghebruycken / eer hy eenen sonderlingen strijdt tegen eenigh ghebreck aenstelt (gelijck S. Bernardus vermaent) soo moet den mensche sy selven kennen / ende weten tot wat goet hy uyter natueren meest gheneghen is / oft tot wat quaet; met wat oeffeningen hy meest sal geboozdert worden / ende met wat gebreken lichtelijcker bedozen worden; wat loon oft straffinghe hy booz dese moet verwachten / hoe veel hy dagelijcx boozwaerts oft achterwaerts gaet / ende met hoe grooten vernufthepdt hy arbejdt het boozleden quaet te bewegen / het tegenwoozdige te schouwen / en het toekomende te boozkomen; met hoe grooten stantvastighepdt der herten hy arbejdt wederom te krijgen het verloren goet / te bewaren ende vermeerderen het ghene dat hy heeft. Hier dooz sal hy tot sijns selfs kennisse komen / welck de Philosophen ende alle Hepligen soo seer hebben ghepresen / ende hier inne sonderlinge gelegen is / dat wy bekennen de ghebreken onser zielen. Waer toe oock sal mogen helpen den boeck van sinte Bernardus van de Bemerckinge ende van het Inwendigh hups; ende van S. Bonaventura tot de Nobiten; van Seraphinus Firmanus van de Volmaeckthept der zielen; ende van Thomas van Kempen / libr. 4. cap. 7.

Insgelijcks raedt yzagen aen den Obersten ende Biecht-bader / ende bemercken sijn boozgaende leven / onderfoeckende de wortelen van 't quaet / ende van wat saecken hy van sijne ybanden somtijlen is berispt geweest; oft van sijne Obersten dichtwijls vermaent. Dooz desen middele sal yemant bekennen de sonderlinghste ghebreken sijnder zielen / ende met wat

Bern. de
interiori
domo.
Kennisse
van de ge-
nengthe-
den sijns
selfs.

Wat schiclinge oft ordze hy die moet aen-ballen.

De schiclinge is dese / dat hy eerst bebeckte d'inwendige gebzecken / daer andere hun aenstooten / oft die onsen booztgancck meest verachteren : Maer de ordonnantie in de deughden is dese / dat pemandt hem selven eerst oeffene in de gene / die meest noodelijck / pzoftelijck / gemeyn / en bast zijn : te weten : Een supber booznemen / handelinge met God / pberder zielen / ootmoedigheyt / gehoozsaemheyt / maer boben al berfmadinge van menschelijche dingen ende haet sijns selfs.

Wat ordziantie mē moet houwen.

Men moet hier bemercken / indien wy ons oeffenen in de deught / dat wy die niet geheel t'samen en moeten omhelsen / maer datmen allenghskens eerst van de lichtste moet beginnen / als by exempel om ootmoedighepdt te verkrigghen / dat hy ten eersten booz hem sie / dat hy sy selven niet en pzijsse : ten tweeden / dat hy sijn beste doe om niet te willen ghepzesen worden : ten derden / dat hy hem vermijde booz de menschen te doen / daer hy om soude mogen ghepzesen worden ; ten vierden / dat hy upt-slupte alle ontschuldunge : ten vijfden / doock de gepepsen der hooberdighepdt / ende daer neerstigh toe zp : ten sesten / dat hy hem hier inne oeffene / dat hy een pghelijck hebbe booz sijne Oberste en als beter dan hy. Maer verstaet dit also / 't en ware dat pemant in sy selven maer en bebonde een hoofc of eenen tak van sulcken gebzeck : want alsdan (gelijck het klaer is) moetmen dien alleenelijck uproepen.

hoe langgen tijdt.

Men moet den tijt ernstelijck gebzuycken om het gebzeck upt te roepen / tot dat wy 't verwinnen / oft tot dat wy ten minsten soo seer boozderen / dat wy lichtelijck de bekoringen kunnen wederstaen / ende heerlijcke wercken kunnen doen ; oft indiender van de deught gehandelt wordt / tot dat wy deselbe in alle gevallen lichtelijck kunnen oeffenen.

Heerstighepdt om eenigh bysonder gebzeck te verwinne.

Maer aengesien na het seggen van Cassianus ende den S. P. Ignatius datmen alle oeffeninghen / gebeden ende gepepsen daer toe moet schicken / ten tijde als dit besonder ondersoek gedoeffent wort / om een gebzeck alleen te verwinnen / soo sullen de byboezgingen /

gingen/ die hier naer volgen / daer toe seer moghen helpen. Om welke wel te doen men eenen dagh oft twee moest besteden om die te bemercken ende te wercke te stellen / eer men teghen het ghebreck eenen sonderlingen strijt aen-neemt.

d' Eerste by-boeginge onder dese is / eene bergaderinge van 't ghene dat tot dit ghebreck oft dsught behoort / want den oeffenaer moet booz hem selver uyt de schrijvers bergaderen 't ghene dat de Predicanten dickwijls booz andere doen. Ten eersten / moet hy aenmercken / welck de nature / het teken / den trappe ende werckinge is van 't gebreck / want een pegelijck moet weten in wat trap dat hy ghestelt is / eirde wat occasien dat hy heeft om te vallen. Hier toe sullen stoffe geben Peraldus / P. Lessius de Justitia & Jure in 't eynde / P. Buseus in sijne boecken genaemt Viridarium ende Panarium. Den H. Bonaventura van den boortganch / P. Arias van de bersterbinge en andere. Ten tweeden / dat hy remedien tot deselve bergadert. Hier onder worden begrepen werckingen oft practijcken / als aelmoessen geben / doen dit oft dat goet werck / so dickwijls als men geballen is. Ten derden / beweginghen / 't welck zijn exempelen ende gelijckenissen / die het gebreck natuerelijck uytzucken / insgelijcks de leelijckheydt ende moepelijckheydt der sonde : oock spreucken van de H. Schrijture / eenige redenen dewelcke vertoonen het profijt / d'eerbaerheyt / ende genuchte der deught / ghetrocken uyt H. Schrijvers ende Philosophen : ten lesten / den loon der deughden / ende de straffingen van Godt toegesonden aen de menschen / die dit ghebreck onderwozpen waren.

Dese saecken sullen mogen met eene goede schickinge ende ordze gheschreben worden / in deser boezgen; eerst moet gestelt worden de nature / leelijckheydt ende d'occasien / die daer zijn oft kunnen zijn van het gebreck. Ten tweeden / eenige redenen tegen 't selbe gebreck. Ten derden eenige treffelijcke spreucken. Ten vierden / exempelen van Christus en van de Hepligen / Ec. Ten vijfden / gelijckenissen. Ten seften / loonen ende straffinghen. Ten sebsensten / practijcken.

Eene

Goedanig
het gebreck
is.

Remedien
tegen 't selbe
be.

Beroeringe
om sy sel-
ben te ber-
wecken.

Eene van dese is te berkiefen d' alder-krachtighste bewegingen/ende dooz de selve sy selben berwecken/stellende hem een wepnig tijts booz oogen d' occasien die hy gehadt heeft oft soude konnen hebben van de sonde oft deught / d' eene aennemende ende d' andere verwozpende: want also sal hy hebben minder e strijt ende afkeer/dooz dien dat als hy sy selben dese occasie sal boozhouden/dat hy alsdan oock t'samen sijnen wille sal oeffenen ontrent de deugt / om die te begeeren/ende ontrent de sonde om die te verfoepen. Daer nae moet hy hem in 't besonder ghereet maken om lichter wercken te volbrengen/ om eenen moet dooz de victorien te verkrijgen. Ten derden moet hy hem oeffenen in de werkingen die swaerder ende nader zijn. Ten vierden / de ghene die noch boozder zijn/welcke den dupbel met eene groote loofsheyt plach te raden datmen eerst ende booz al soude doen/ als by exempel/om de martelie te wenschen/op dat hy ons hier dooz soude opblasen ende ydel laten / ende daer naer beroert maken met mindere wercken. Het is nochtans seer profijtelyck met d' eerste occasie die daer te boren komt kloeckelijck strijden/ is 't datter geen occasie booz en komt / de selve te soecken (uytgenomen de sonde van onkuyfshet/wiens alle occasie ende gedenckenisse moet gebloeden worden.) Indien datter van de andere saken geen occasie en wort gebonden/ so moeten wy die op sekerre plaetsen ende tijden ons boozhouden/ ghelijck ick ghesepdt hebbe. Welck neerstelijck moet aenghemerckt worden/want hier uyt komt eene groote vzych/als wy boozden strijt beginnen/ende met boozsichtigheyt ons tegen het toekomende ontweder behoeden.

Boozsich-
righede
tegen den
toekomende
den strijt.

Bemerc-
kinge van
onsen
booz-
ganck

De tweede hyboeginge. Ten oeffenaer moet dikwijls bemercken (behalven dat hy doet alle dage ontrent den noene ende 's abonts in 't ondersoek) sijnen booztganck en beswijkinge/als by exempel dat hy alle weke oft maende/ op eenigen sekeren tijdt bemerckt de siechte sijnder herten / oft die oock gheueest / oft de remedien oock ghenoeghsaem zijn/ &c. want indiense niet ghenoeghsaem en zijn / soo moet men andere remedien besighen / oft boozwaer wy belij-

belijden/dat wy niet en begeeren genesen te worden/
maer te vergeefs arbeyden. Ende dat hy dit besiet
gelijkende den eenen dagh by den anderen / d'eene
weke met d'andere/ d'eene maent met d'andere/ oft
hy meer sonden ende fauten heeft gedaen/oft dat hy
meer victorien heeft gehad / want d'een ende d'an-
der moet gestelt worden. Het is profijtelyck de vic-
torien in 't beginsel te tellen / als'er seer veel gebre-
ken zijn/ ende de sonden/ als die wepniger zijn. Ja
het is goet booz hem te nemen eenighe victorien te
berwerben op eenighe boete / oft ter eeren van dien
oft desen Hepligen/het welck den oeffenaer met eene
grootte begeerte behoorde te soecken/lettende hier op
hoe hy het selve doet / oft indien hy hem in eenighe
deught oeffent/ so is het goet booz hem te nemen ee-
nig getal van werckingen met eene grootte begeerte
te doen / lettende oock op de maniere met dewelcke
hy dese oeffent / want in deser boeyghen sal een pege-
lijck sy selven seer boozderen ; maer noch meer / in-
dien veel t'samen spannen / volghende het exempel
van de kooplieden ende soldaten/van dewelcke d'ee-
ne maken een geselschap om goet te verkrijgen / en-
de d'andere om victorie en perijckelen aen te gaen.
In de wercken der Apostelen staet/dat vijftig man-
nen t'samen gespannen waren ende gesworen had-
den / seggende tot den Prince der Priesteren : Met
eenen bloeck hebben wy ons selven verbloecht / dat
wy geene spijsse proeben en sullen / tot dat wy Pau-
lus ghedoodt hebben. Laet ons oock glorieuselijck
ende in het goet dese nabolgen. Want boozwaer het
is eenen schoonen strijdt in de teghenwoozdighepdt
Godts / datmen triumphe van de werelddt krijggt/
daer den dupbel verwonnen woordt/ende daermen te
samen spant om het rijck der hemelen gewelt aen te
doen/ ende daer ten laetsten de eeuwighhe glorie ver-
kregen woordt. Waer het saecke dat de oberste dese
pactijcke ghebzyckten / sy souden soetelijck ende
kerckelijck inne-bzengen Godtbzuchtige oeffenin-
gen ende onderhoudingen der regelen / meest indien
sy aen de Godtbzuchtighepdt toegaben alle het ooz-
deel dat sy kondten. By exempel / indien yemandt
begeer-

Actor. 23.

Grootheyt
des strijts
ende victo-
rie.

begeerde datmen het stil-swijgen onderhiel / dat hy maecke / dat eenige te samen spannen / ende hun van selfs daer toe penitentien stellen / ende indien die niet ghenoeghsaem en zijn / als eene medecijne die niet sterck ghenoegh en is / dat sy daer eene andere bydoen / tot dat sy verwinnen. Ende alsoo pleegh de menschelijcke voorzichtigheydt ende vernuftheydt in alle andere saecken te doen / want indien eene columne niet genoegh en is booz een huys / een peerdt booz eenen wagen / een rot soldaten booz den byandt / men doet daer een ander by.

Medita-
tie op de
voorzestel-
de deught.

De derde byboeginge is / datter eenige meditatie gheschieden soude van de voorzestelde deught / ende datter genomen worden bewegingen die haer eppen zijn na de materie van de meditatie / ghelijck oock schiet-gebeden / diemen soude moghen bemercken door de tweede maniere van bidden van den S. P. Ignatius / oft ten minsten het soude goet zijn de meditatie te boeghen na de materie van het ondersoek / al waer 't dat de meditatie andersins niet en werde ingestelt van de deught.

Dulpe der
gebeden
ende oeffe-
ningen.

De vierde byboeginge. De gebeden ende Godt-
bzuchtige oeffeningen moeten hier toe gheheelijck
geschickt worden / alsoo datmen het selve met groot
betrouwé door alle dese seer begeere / dickwijls upt-
schietende Godtbzuchtighe begeerten / ende nabol-
gende de moepelijckheydt van de Euangelische we-
dulwe. Ende dit en sal niet swaer om doen zijn / in-
dien wy aenmercken dat aen eenen droeben mensche
alle dingen schijnen droef te zijn / ende aen eenen blij-
den alle dingen blijde / ende dat den mensche alle an-
dere dingen soodanigh schijnen te zijn / als sijne ge-
negentheydt is. Hier toe sal pzoijtelijck zijn eens ee-
ne halbe ure oft twee te bemercken hoe dat alle din-
gen tot dese saecke souden mogen bequamelijck ge-
boeght worden. Men kan oock een gebedt maecten
van de pzinicipaelste beweegh-reden diemen by een
vergadert heeft tegen dese sonde / oft door de deught
diemen behert / 't welck als eenen schildt kan gestelt
worden tegen alle bekoringen. Alsoo konnen oock
Patroonen die in dese deught vermaert hebben ge-
weest /

weest/ verhooren ende aengeropen worden alle dage
ende sonderlinghe 's mozghens/ ende het waer oock
seer goet alsdan dat gebedt te lesen.

De vijfde byboeginge. Hier-en-boven moetmen D. rffer-
binge.
daer by boeghen de bersterbinghe / dooz welke den
oeffenaer aenneemt eenige gewillige penitentie / soo
dickwijls als hy misdoet/ als is op sijne bozste staen/
gelijck den saligen Pater Ignatius vermaent / &c.
ende het sal seer profijtelyck zijn indien de peniten-
tie ter selver plaetsen gheschiedt daer men misdaen
heeft als 't moghelijck is. Men soude oock moghen
eenige andere aennememen/ tot dat yemant verkrijght
het gene dat hy begeert/ als by exempel/ vasten/ hem
wat tijts onthouden van wijn (gelijck eertijts was
de maniere van de Nazareen) oft van sout oft ande-
re toespjse. Maer de oeffeninge der deught die con-
trarie is aen de faute die wy willen uptroepen/ is de
alder salighste penitentie / indien ghy arbeyt de son-
de upt te roepen. Hoe wel dat andere bersterbingen
in spjse/dranck/curieusheyt/ swijgen/ &c. derwaerts
geschickt konnen worden. Het is oock seer profjite-
lijck / dat eenen byient upt eenen yber de selve peni-
tentie met u doet / tot dat ghy u ghebzeck hebt ghe-
betert / soo wel om het selve van Godt te verwer-
ven / als om dat de straffinghe van eenen byient
vooz u ghewillighlijck aenghenomen / u soude aen-
porren om te doen dat ghy behoort te doen. Een
berstandigh ende hertelijck mensche geboelt lichte-
lijcker het quaedt dat een ander om sijnent wille
lijdt / dan dat hy selver lijdt ; alsoo lesen wy dat de
Hepligen dooz de penitentie een deel der sonden van
de misdadighe plaghen op hen te nemen; soo heeft
den salighen P. Ignatius / staende in hout water / S. P. Igna-
rius.
eenen onkupschen mensche van de stabernye der S. P. Xave-
rius.
sonden verlost; ende den saligen P. Faberius heeft
met soodanige vernustheyt eenen bersteenden men-
sche beweeght.

De seste byboeginge. Men moet sijn booznemen
dickwijls vernieuwen / waer toe eene geweldige be-
geerte lichtelijck den wegh wijst. Maer om dat dese
geduerige vernieuwinge des booznemens dickwijls Dernieu-
winge des
boozne-
mens.

achter gelaten woꝛt dooꝛ gebꝛeck van memorie/soo salmen deselbe mogen helpen dooꝛ tekenen diemen op een sekere plaetse sal stellen / als by exempel : een sententie vooꝛ hem aen de tafel / oft eenigh ander vermaen-teken na belieste / ende stellende sp-selben sekere tijden/ op dewelcke het selve moet vernieutwoꝛt woꝛden. Onder de tijden moet den eersten zijn den moꝛgenstont / op den welcken den oeffenaer / vooꝛsiende een oft meer occasien der sonde die hy alsdan heeft oft noch hebben sal/bemerckt eenige beroeringe/ en verweckt sp-selben oft dooꝛ de schoonheyt der deught/oft dooꝛ de leelijckheyt der sonden/en neemt vooꝛ hem de gewoonlycke occasien der sonden neerstelijcker te schouwen / verfoepende oock mede de sonde/oft indien men handelt van de deugt/ hy omhelst die ende d'ooꝛsaken der selver. Den tweeden tijt is den middag/op welcken dit ondersoek in't kortte moet aengesteld woꝛden / oft in 't besonder / oft in 't beginsel van 't gemeyn ondersoek / ende de begeerte moet vernieutwoꝛt woꝛden gelijk 's moꝛgens/ endit ondersoek moet vergeleken woꝛden met het vooꝛgaende / om te sien in het welcke meer fouten zijn. Den derden tijt is den abontstont / op den welcken het selve eben-eens gedaen moet woꝛden. Den vierden die neerstelijck bemerckt moet woꝛden/kan zijn 'sabonts in't bedde/want het woꝛt seer wel onthouden dat pemandt vooꝛ den slape by sp-selben oberpepst. Den vijfden/als de ure slaet/als wannermen insgelijcks sijn vooꝛnemen moet vernieuwen / dooꝛ eenige beweginge die d'ooꝛsake der deught vooꝛ oogen stelt / voegende daer by een schiet-gebedt / het welck indien het geschieden kan/in hem beslupt de kracht van de beweegh-redene. Ja het soude seer goet zijn met alle bewegingen te voegen eē bequaem schiet-gebed/en dat also t'samen veranderen/op dat ons herte altydts wat nieuws soude hebben/ en met geneughte her-halen. Den sesten tijt komt by gebal/ gelijk alffer ooꝛsaeche is van te vallen in sonde oft om deught te doen/ op welcken tijdt het vooꝛnemen dies te neerstelijcker moet vernieutwoꝛt woꝛden / hoe 't selve van nootsakelijcker is / dooꝛ dien dat de be-

quaem-

's Moꝛ-
gens.

's Mids-
daeghs.

's Abonts.

Als de ure
slaet.

Als d'ooꝛ-
sake 't selve
vercopscht.

quaemheyt daer toe booz-gehouden wordt. By dit vernieuwen van 't booznemen dooz het sonderlinge onderfoeck sal profijtelyck konnen geboegt worden de kortte bemerkinge van de booz-leden ure / na het exempel van de **H. Guilielmus / Bonaventura** en onsen saligen **P. Ignatius** / om te weten oft die is ober-gebzacht gelijk het behoort / ende gelijk pемant booz hem hadde genomen / oster pet misdaen is in de materie van 't sonderlingh onderfoeck: daer na booz-siende watmen op de naest-volghende ure moet doen / ende alle 't selve aen God dooz de handen van de **H. Maeght** op-offeren. Ende dit sal alsoo / gelijk ick geleert hebbe / oft gelijk het een pegelyck beter behaecht / geschieden; als by exempel / indien pемant hem oeffent in d'ootmoedighheyt.

O Iesu die om mijnent wille zyt gegeesselt, ende hebt seer ootmoedigh geweest (alsoo soudemen moghen eenigh blijde / droef / oft glorieus misterie verhalen) wat sal ick u weder-geven op desen onweder-roepelijcken ooghenblick mijns levens ? (Hier machmen doen de bemerkinghe ende booznemen van de toekommende ure) Ick offere u gheheel my ; mijne beloften (indien ghy eenen Religieus zyt) ende mijne werken , mijne sinen ende voornemens in de vereeninghe uwer verdiensten ; ende ick bedancke u, ô eeuwige Wijfheydt , voor het goet ende quaet dat ghy my blinden ende krancken door de creaturen sult doen , Ick begeere u, ick beminne u , ô allen mijn goet , ô waerachtighe versfadinghe , wanneer sal ick voor u d'alder-ootmoedighste zijn , want sonder u en zijn wy niet ende en vermogen wy niet ?

Hier by moet geboeght ende verhaelt worden de bemerkinge oft beweginge / die pемant heeft aengenomen na de materie van 't examen in 't particulier / als by exempel : aengesien dat ick ben soo verwoyten / &c. Ende pемant mach gebzuycken dit gebeden oft eenigh schietende gebedt / indien hem dit te lanck dunckt / t'samen met het onderfoeck van de boozgaende ure / en schickinge van de nabolgende. Maer (soo ick geseyt hebbe) men moet het schietende gebedt somwijlen veranderen ende het herte

De tegen-
woozdig-
heyt
Godts.
Onderfoek
van de
booz-leden
ure.
Overge-
vinge ende
bereeninge.
De liefde
Godts.

daer mede vermaecken/sijnen mont openen (gelijck den Psalmist seght) ende sinen asem herhalen.

Het neerstelijck lesfen.

De sebenste byboeginghe is neerstelijck te lesen/ soo wel het gene datter vergadert is om den wille te verwecken/ als oock de schrijbers/ die van dese deught oft sonde hebben geschreben: ende het is seer profijtelijck dagelijcks upt de selve yet te oversoopen/ insgelijcks oock den regel die gheschicht is tot middel om de sonde te verwinnen/ die ghy bebecht/ oft de deught te verkrijgen daer ghy u in oeffent/ in dien ghy eenen Religieus zijt.

Eenen goeden bermaender.

De achtste byboeginghe. 'Tis goet te hebben eenen bermaender/die gegeven oft oock van selfs gekoren is/ of indien dit u niet aen en staet/ soo is het goet te kennen te geben aen den biecht-vader oft obersten/ uwen booztganch oft gebreck/ende begeeren indien het soo gelegen is/ somwijlen onderhoets geoeffent te worden van eenen brient oft obersten/ somwijlen oock na dat ghy u daer toe bereydt hebt ende naer u vermogen: Andiender veel zijn/ die te samen spannen om malkanderen te bermanen/ die souden moghen offeren t' samen eenige wercken ende vooznemens/ ende dese als beloften vernieuwen booz het Eerweerdigh H. Sacrament; sy souden oock aen malkanderen konnen openen hun gebreck en booztganch/ ende hun daer op beraden/ende d'een den anderen raet geben/ oock gebieden ende instellen sekere victorien ende wercken/die sy doen souden/stellende daer by eenige boete oft loon: by exempel die meer victorien of wepniger gebrecken telt/ sal mogen hebben een deel van de verdiensten van eene maent/ oft dage/ &c. Ja d' eene ordene soude mogen de andere nabolgen oft oock beroepen/ gelijck ick weet op sekere plaetsen te geschieden.

Geestelijck t' samen spreken.

De negenste byboeginghe. Dichtwijls van de selve saken te samen spreken/ende arbeypden dat de andere oock hun beste souden doen om diergelijke deught te verkrijgen: want de liefde van de deught/ als by exempel/ van reynigheyt/ doet ons die in ons selven ende in andere beminnen/ ende de contrarie sonde haten. Daerom dede seer wel den saligen P. Faberius/

us/ als hy belastede aen de gene die de hooberdpe in hun selven wilden verdrukken / dat sy daer af aen d'andere souden pzekien / ende alsoo hun selven daer toe souden vermanen. Maer men moet bemercken dat het gene wy geseyt hebben / meest al strecht om de gebzekien upt te roepen/ hoe wel dat al het selve byhans moet waergenomen worden om de deught te verwerpen. Doo?waer meest al de menschen worden meer geholpen doo? de liefde der deughden/ dan doo? de misprijnsinge der sonde/ want wy worden sterckelijcker ende soetelijcker getrocken doo? de liefde/ hoe wel dat het beter ware te beginnen van de gebzekien/ als een onkruyt/ upt te roepen ende te vervolgen/ ende daer na komen om de deught inne te planten: maer het schijnt byhans op een te komen. Immer? watter af is/ men moet in bepde stantvastig wesen/ nochtans soo moetmen alle gewelt schouwen / aengesien dat al dit Godts werck is/ ende dat al het selve hanght aen sijne gratie / op wien men daerom moet betrouwen / aen wien men alleen den booztganchk moet toeschrijven/ ende niet aen onse vernustheyt ; want andersins en sullen wy niet booztgaen: daerom is het van noode dat ghy dit wel diep in u herte druckt.

Schiet-ghebedt het welck ghevoeght kan worden tot alle deughden.

Het eerste/ O Jesu myne eenige deught; **Het tweede/** Ick ben droef om dese N. myne ongehoorsaemheyt om uwent wille; **Het derde/** Enick neme voor my tot uwer glorien in uwe tegenwoordigheyt; **Het vierde/** Als de klock sal slaen; **Het vijfde/** Om dat ghy het alsoo wilt, gehoorzaam te wesen.

Het eerste deel van dit schietende ghebedt heeft de werckinge van sijn eygen wantrouwen: het tweede, leetwesen: het derde, voornemen ende werckinge der tegenwoordigheyt Gods: het vierde, occasien: het vijfde, beweginge.

De Meditatie voor het gebreck in het
gemeyn mach zijn dese.

Voor-stellinge der plaetsen. Bemerckt den mensch/die die ghebreeck onderwozpen is / ende daer naer Christus oft onse **V.** Vrouw/oft eenigen Heiligen in de tegenwoozdigheyt Godts/met de contrarie deught vereiert.

Natuere van het gebreck. **H**et 1. point. Bemerckt de natuere ende d'oozsaecken van 't gebreck oft sonde / hoedanigh hunne boozstellinge is / welck hunnen oozspronck / ende hoedanigh hun eynde is / te weten / eene seer korte welluste. **T**en tweeden/hunne trappen/als streckende naer de helle/ende op wat trap ghy zijt. **T**en derden / hare leelijckheyt uyt der natueren/ om dat sy strijden tegen de natuerelijcker edene / ende misstaen den mensche. **T**en vierden/ hare occasien/ ende hoe dickwijls die te boren komen/ ende wat dwaesheyt dat het is schade te lijden dooz het gene daer pemant den oppersten ende eeuwighen loon soude moghen dooz verkrijghen / oft achter te laten het goet / dat versupmit zijnden oyt verhaelt en kan worden. **T**en vijfden/bemerckt datmen dickwijls dooz eene heerlijcke daedt verkrijght overbloedigheyt der gratien / ende ter contrarien indien pemant eene goede occasie berwozpt / dat hy misschien oock berooft sal worden van de gratie / die hy nu ghebruycken kan/ ja oock van de saligheyt. **T**en seften/bemerckt dat de goede occasien achter te laten / is den vyant moet gheben ende sijne kracht vermeerderen / dien wy nochtans (sonder dat wy hem helpen) beproeft hebben sterck te zijn / ende indien ghy u selven op eenigen tijdt berwinnen soudt willen / waerom dan nu niet? **T**en sebensten/besiet oft de teekenen van 't gebreck in u niet en zijn / op dat ghy u selven niet en smeect.

Ongeballe ten der sonde. **H**et 2. point. Bemerckt de groote ongeballen die uyt de sonde komen: eerst/ de tijdelijcke : ten tweeden/ de geestelijcke / ende de beletsels der saligheyt ende volmaecktheyt / dat is van het opperste goet: ten derden / hoe groote beroerte der herten uyt de selve

albe volghet. Ten tweeden/bemerckt de treffelijcke preucken der H. Schrifftuere / der Hepligen / der Dïffen / ende het ghemeyn bonnisse van alle goede menschen/ ende wat d'instel van uwen regel ende leien van u berepcht. Ten derden/bemerckt d'exem-
 pelen dooz de welke opentlijck blijckt de verfoep-
 nge ende leelijckhepdt der sonde / treckt dese upt de H. Schrifftuere / upt de heplige Historien / ende le-
 iens der Hepligen/upt het bozgerlijck ende gemeyn eben der menschen ; siet met wat straffe dat sp ooz-
 reelen ghestrafte te moeten worden alsulcke die met dese sonde B. besmet zijn / ende wat loon sp berdie-
 ien/ die met de contrarie deught verciert zijn. Ten vierden/ bemerket hoe seer dese sonde den dupbel be-
 jaeght / ende hoe dat hy dooz de sonde met het be-
 nijn der wellusten/ ons de doodt aenbrenghet / welc-
 ke wellust soo wanneer ghyse hebt/sal u een walgin-
 zhe zijn / indien ghyse begeert / soo false u quellen/
 met een onbersadelijcke ende ongheruste begeerte. Ten vijfden bemerket / indien ghy u selven hier in-
 ne versterft / dat Godt u van d'ander zijde als een kroone ende onspreekelijcke blijdtshap belooft ;
 want de blijdtshap volghet het deughdelyck werck/
 soo wel in dit leven als in d'ander : ende wat dwaes-
 hept dat het is/lieber den byant dan den alder-min-
 nelijcksten Saltghmaecker te gelooven. Ten sesten/
 bemerket wat ghy uwen bzient in dese saken soude raden / ende wat ghy soudt willen in de ure uwes doots gedaen hebben/ &c.

Exempelen der H. Schrifftuere.

Blijdtshap der versterkinge.

Meditatie om de deught te verwerven.

HET 1. point. Bemerckt dat de deught niet anders en is dan een bequaemhepdt/dooz de welke het herte des menschen soude mogen ghenesen worden/ als eenen blinden verlicht worden / ende als eenen reupelen wandelen:ende aengesien dat wy dese sake soo seer wenschen in't lichaem/besiet hoe seer wy die in de ziele behooren te wenschen. Ten tweeden/dat ihelijck den mensch sp selven niet en kan ghenesen van de gebzeken des lichaems / als van blinthepdt/

Wat de deught is.

alsoo en kan hy oock niet genesen worden van eenig gebreec der zielen/sonder sonderlinge gracie Gods/hoe veel middelen hy oock gebuyckt/ &c. aengesien dat alle dingen soo veel wercken ende niet meer als Godt hun kracht en geest/ daerom schrijft hem dit alle toe. Ten derden/pepst dat de deught byderhande is/ Bozgerlijcke/ Gebeynsde ende Waerachtige deught / waer af de waerachtige alleen Godt oprechtelijck bemint : dus gelijk sy oock waerachtelijck arbeeyt om hem te behagen/met welcke de ziele haer insgelijcks vertiert / om dat sy hem als haren buydegom soude aengenaem zijn. Stelt u dit eynde booz ooghen / ende haect hier nae met gheheelder herten.

Byderhande
deught.

Nature
der deught.

Het 2. point. Bemerckt de nature / werckingen/ oorzaken / eynde ende trappen der deught : welke zijn dese : het booz-nemen om de deught te verkrijgen : seckerheydt tegen de behoringhen ende swarigheden : genoeghte in het gebuyck der deught. Overieght oock wat sy plach te doen in 't verstant/ in den wille / en in de uytwendige saken ende werckingen / ende hoe de krachten der zielen haer tot de selve hebben : let oock op de teekenen ende occasien. Ten tweeden/bemerckt de schoonheyt ende eerbaerheydt der selver / hoe gelijk-fozmigh sy der redene is / hoe seer betamende dat sy is eenen Christen oft Keitgheusen persoon. Ten derden/hoe verre ghy van deselve geweest hebt oft noch zijt. Ten vierden/hoe noodigh die is ?

Profijten.

Het 3. point. Bemerckt de profijten: ten eersten/ de ruste ende stilte der zielen/ in dewelcke de deught heerschapppe heeft. Ten tweeden/ oock van het lichaem/want de deughden de passien stillende/maken het lichaem wel-barende. Ten derden/ de schaden / die daer komen uyt het gebreec der deughden; want het gebeurt dickwijls dat eene kleyns sake / soo het schijnt / (indien sy booz de deught niet wech-genomen en wordt) dickwijls seer veel goets belet / ende als eenen grendel sluyt de deure booz de geestelijcke wellusten.

Het 4. point. Bemerckt de treffelijcke spreucken der

der **H. Schryfture**: ten tweeden/ der **Hepligen**: ten Spreucken
 derden / der **Wijfen**: ten vierden / het gemeyn bon- der H.
 niffe van de goede: ten vijfden / de verbinteniffe der Schryftu-
 regulen/indien ghy een **heilighen** zijt: ten sesien/de re.
 middelen die de **Hepligen** gebzupcht hebben.

Het 5. point. **Bemercht d'exempelen**/als in **Godt** Exempe-
 almachtigh (gelijck **S. Thomas** leert in 't boeck len.
 van de goddelijche manieren / die hy booz- stelt om
 na te volgen) in **Christus** onsen **Heere**/in de **H. Ma-**
get Maria / als u in 't besonder gegeven ende gela-
 ten / insgelijcks in de **Hepligen** / in de **Philosophen**
 ende andere; ten laetsten in de **vrienden**.

Het 6. point. **Bemercht ten eersten**/hoe aengenaem Hoe de
 dat de deught aen **Godt** is. **Ten tweeden** / de glorie deugt God
 ende lof van de gene/die in de deught vermaert heb- behaecht.
 ben geweest op dese werelt/ soo wel van de **Hepligen**
 als **Philosophen**. **Ten derden**/ den hemelschen loon
 diemen de deught schuldigh is / ende dien aen den
 genen die eenen goeden strijdt becht / van **Godt** sal
 gegeven worden.

Daer kan eene andere meditatie zijn van eenige
 schietende gebeden nae de tweede maniere van bid-
 den/ van dewelcke gesproken wort in 't negenste ca-
 pittel van 't eerste boeck.

Schiet - Ghebedekens.

H Eere leyt my in uwe rechtveerdigheyt, om mijnder Pfal. 5.
 vyanden wille beschickt in u aenschijn mynen
 wech.

Heere voor u is alle mijn begeerte, ende mijn suchten Pfal. 37.
 en is voor u niet verborgen.

Boosheydt hebbe ick gehaet ende verfoeyt, maer uwe Pfal. 118.
 wet hebbe ick bemint.

Van alle myne boosheden verlost my, tot eenen schimp Pfal. 38.
 hebt ghy my den onwijfen gegeven.

Wacht my noch meer van myne ongerechtigheyt, ende Pfal. 50.
 suyvert my van myne sonde.

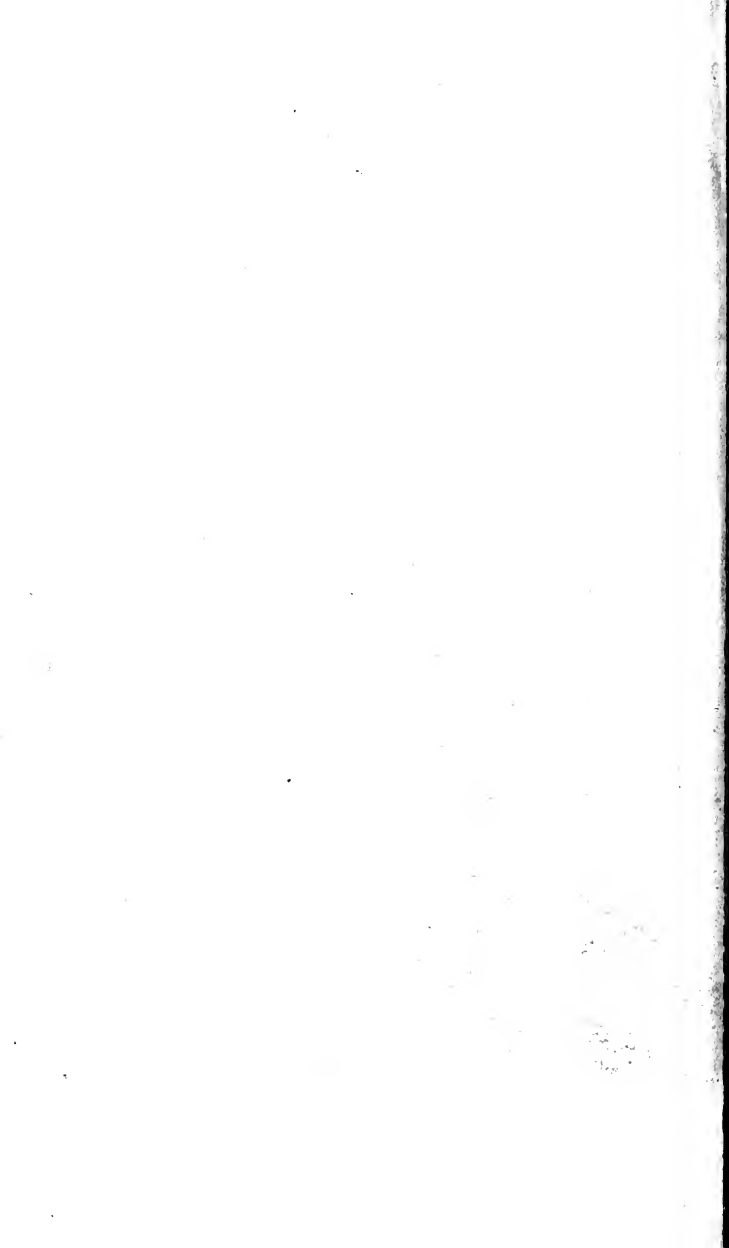
A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X V I I I . B E E L D T .

Dooziet uwe wercken / ende beschickt die in
de teghenwoordigheyt Gods / tot glorie
van sijnen grooten naem.

Bemerckt wat ghy heden , ende oock op
[A] dese ure te doen hebt , ende als oft
ghy liept in eene loop-plaetse , stiert uwe
[B] wercken ende stappen nae het eynde ,
dat is, tot Gods glorie met een [C] vyerigh
herte, ende weet sekerlijck dat ghy sonder
[D] Gods gratie dese niet en vermooght ,
dan begeert hebbende, doet uwe wercken,
als in [E] ghewichte, getal ende mate, ende
niet anders dan oft u [F] de doot volgh-
de , ende ghelijck [G] den Engel, ende [H]
den duyvel u ende alle uwe wercken gade
sloegen. Jae doet alsoo [I] de goede wer-
cken , als oft voor u [K] een graf werde ge-
maect. En dit niet alleen, maer volmaect
uwe wercken nae [L] het exempel van
Christus ende de Heyligen, welcke [M] de
Engelen Godt op-offeren. Maer boven al
bemerckt altijd, dat [N] Godt met het he-
melsch hof u altijdts aensiet.

*Schickin-
ge van ons
se wercke.*

HET VI. CAPITTEL.

Oeffeninge van de Bemerckinge der saken,
die ons te doen staen.

De voorstellinge der plaetse, sal wesen sy selven stellen
in de tegenwoordigheyt Gods / ende van sijn hof.

Gebedt.

HET 1. point. Bemerckt dat onse volmaecktheyt De volmaecktheyt is in de wercken gelegen.
wel kan jaer moet ghekent worden upt de volmaecktheyt van onse wercken / alsoo dat dien waerachtelijck volmaeck mach genoemt worden / die sijne wercken volhomelijck ende wel doet. Siet dan dat ghy arbejdt uwe wercken dagelijcks te volmaeken / ende ghelijck wy in Deuteronomio vermaent Deut. 16.
worden / dat ghy verbolghet gerechtelijck 't gene dat gerechtigh is : want ghy moet uwe voozderinge bekennen upt uwe wercken / en upt deselve als bzuichten weten de vermeerderinghe van de inwendighe deught. Want het en is niet genoegh wel te werken / maer men moet arbejden / dat het zaet der gratie Gods vooztbringhe de dertighste / sestigste ende hondertvoudighe bzuicht / ende dat sijne talen ten den meesten woeker maken tot de meeste glorie der Goddelijcker Majestejt / ende tot onsen profijte. Aenmerckt hoe onredelijck dat het is / daer ghy komende upt den acker uwer herten soudt vergaderen hondertvoudige bzuichten (aengesien den Heere dien soo dickwijls besproept heeft met den douwe sijnder gratien en sijns bloedts) dat ghy segghe ick maer eene klepne bzuicht voozts en bringht / te weten / dat ghy uwe gebeden en wercken onvolmaecktelijck doet. Men seght dat den Hepligen Bernardus in de Nettenen gesien heeft Engelen / die schreben de ghebeden der Zoederen / van de sommighe met gout / sommighe met silber / sommighe met water / ende dat sy sommighe oock achter lieten. Aensiet dan uwe wercken / ende oberloopt hoe die weerdigh zijn van d' Engelen geschreben te worden.

Het 2. point. Bemerckt / dat ghy in allen werck Bemerckinge in elck werck.
dizs saken moet bemercken : Ten eersten Godt : Ten twees

tweeden u selven : Ten derden de sake/ die ghy moet doen. Ick segghe ten eersten Godt/ als het eynde/ ende van wiens wille ghy niet en mooght wijcken. Men moet dan/ Ten eersten sien wat eynde dat God ghestelt heeft booz de saecken ende wercken van alle menschen/ ende tot het selve moet ghy stieren uwe ooghen/ uwen boet ende allen werck. Ten tweeden/ dat Godt teghenwoozdigh ende bereet is / om te doen den wille van de gene/ die hem vzeesen. Maer om dat dit soude mogen gheschieden / ende dat ghy van hem als den oorspronck van alle saken sout moghen beweeght worden / is 't noodigh dat ghy met hem gheboeght zijt / ende niet en begint dan nae sijnen wille; want andersins en kondt ghy niet profijtelijck doen/ noch hy en sal met u niet wercken / hoe wel hy u sijne mede-werkinghe niet en sal wepgheren. Dit is dat den Propheet vermaent/ segghende: 't En zy dat den Heere 't huys timmere/ te vergeefs arbejden sy die dat timmeren: 't En zy dat den Heere de stadt beware/ te vergheefs waectit hy diese bewaert : te vergheefs arbejdt hy eenen toren te timmeren / die den middel niet en heeft om dien te volmaecken. Menroept dan seer ootmoedelijck sijne bystant / op dat ghy sijn eynde mooght weten / ende tot hem uwe raden stieren. Daer na stelt allen u betrouwen op hem/ ende leght allen angst af/ dooz den raedt van den Apostel/ seggende: En zijt niet sorgbuldigh/ maer in alle ghebeden soo laet uwe begeerten kennelijck worden booz Godt / ende gelijck den Apostel Petrus seght: Wozpende alle uwe sorgbuldighhejdt op hem. Want d'on-ruste belet de gratie Godts / ende sy krenclit onse vernusthejpt / ende het is seer swaer in deselbe als in een onweder den rechten wegh te houden. Indien daer dan eenige onruste te horen komt/ volhert in 't gebedt met den Heere Christus in 't hofken / tot dat de stilte weder komt. Daer-en-boben soo moet ghy u selven aen-mercken / ende dat ghy upt u selven niet en vermooght / ende aen Godt hanght/ gelijck de strale van de Sonne/ ghelijck den hamer van den werck-man ende de penne van den schrijver/ also dat de Schrijfture met

De hulpe
Godts.

Pfal. 126.

Luc. 14.

Betrouwen
op Godt.

Philip. 4.

1. Pet. 5.

redene seght: **Godt werckt alle dingen in een pege-** 1. Cor. 12.
lijck/ ende het gheloof leert het seeckerlijck/ dat nie-
mandt profijtelyck tot de saligheyt sonder de gratie
Godts en kan wercken.

Het 3. point. **Bemerckt hoe ghy uwe wercken vol-**
komelijck soudt moghen doen/ ende hoe seeckerlijck
ghy die sult doen/ indien ghy altijd Godt als den
pijns-gheber aensiet. Ten tweeden/ bemerckt den
bpant/ die u gade slaet om u te berispen/ ende den
Enghel/ om dat hy waer-nemen soude/ het ghene
dat wel ghedaen wordt/ om dat den Heere het selve
daer nae soude kroonen. Ten derden/ oft ghy uwe
wercken ghedaen hebt in ghewichte/ ghetale ende
mate/ ende oft ghy Godt naeghebolght hebt. Ten
bierden/ oft ghy u selven hebt boozgestelt het exem-
pel van Christus ende de Heylighen. Ten vijf-
den/ oft ghy neerstelijck bewaert hebt de byzheyt
ende ruste der herten: want soo haest als yemandt
die verloren heeft/ soo is hy als byten den weghe/
ende als eenen wijngaerdt-ranck upt den wijn- Ioan. 15.
gaerdt/ die nochtans gheene vrucht en kan booz-
brengen/ 't en zp dat dien in den wijngaerdt blijve.
Ten sesten/ bemerckt dat ghy alle dingen soo moet
doen/ oft het nu de laetste uyre ware/ ende ghy dit
noch moest doen in dit leven/ dat ghy booz-
handen hebt: ende ick wilde dat ghy niet bemercktede/ oft
seer in-saeght de moepelijckheyt in dese neerstighe
maniere van doen: want ghy moet u seeckerlijck la- Bemerckt
ten boozstaen/ dat ghy de beste maniere van leven neerstigh.
moet verkiezen/ ende dat het sekerder/ dan seker is/
dat deselve kortz ghenoeghelijck sal zijn. Ten laet-
sten/ bemerckt wat men nae het werck moet doen/
want veel bederben het werck in 't eynde als sy wel
ghedaen hebbende/ het selve aen hun selven schijnen
toe te schrijven ende niet aen Godt/ die daer d'ooz-
sake af is. Waer booz ghy u neerstelijck moet wach-
ten/ ende aenmercken u selven als een instrument/
ende een lantearne/ in dewelcke den Heere licht heeft
ghestelt/ ende hoe wel hy dooz u ghelicht heeft/ het
selve is noch verdonckert gheweest dooz uwe son-
de. Neemt oock neerstelijck waer de ghebzecken
op

686 Den III. Boeck. Het VI. Cap.
op dat ghy die boozsichtiglijck op eenen anderen
tijdt mooght blieden.

Gebedr, door 't welck yemant Gode sijne
wercken op-offert.

Genef. 8.

ICk fal spreken tot mijnen Heere, al ben ick stof ende
affchen, ende als niet voor u: wie heeft den wijngaert
geplant ende en heeft van dien niet geten? Wie facyter,
ende en vergadert de vruchten niet? Siet Heere mijnen
Godt ick ben uwen wijngaert, begheerende vrucht te
gheven op fijnen tijdt, ick ben den acker ende d'aerde
drinckende dickwijls den overkomenden reghen, dick-
wijls verlicht door de sonne uwer gratien, dickwijls met
u bloet besproeyt, dickwijls met de deught der inwendi-
ger vermaningen berispt ende gefuyvert, op dat ghy uyt
my soudt vruchten sien. Neemt dan van uwen dienaer

Offerans
de.

Genef. 27.

den sone uwer dienstmaeght, neemt alder-goedertie-
rensten Vader, de spijs die ick u offere, ende die ick ge-
leert heb gereet te maken van mijne vrouwe ende Moe-
der, d'alderfalighste Maget Maria, aen de welcke ghy
ons altegader, als aen een Moeder aen 't kruys hebt be-
volen. Sy heeft my ghekleet met uwe gratie, met seer
goede kleederen, op dat mijne ziele u soude aengenaem
zijn, ende den reuck der selver ghelijck den reuck van
eenen vollen acker, dien ghy hebt gebenedijdt met den
douwe des hemels ende de vettigheyt der aerden. Want
ick en sal u niet met allen op-offeren uyt de stinckende
riole van eygen liefde, maer ick neme voor my alle din-
ghen te doen door eene suyvere ende oprechte liefde
tot mijnen weldoender, mijnen Schepper, mijnen alder-
miltsten Verlosser, ende alder-soetsten Bruydegom
mijnder ziele, om dat ick hem alleen soude moghen be-
hagen. Hierom voortan ô Heere, sal ick mijnen wegh
stieren in uwe tegenwoordigheyt, ende ghy sult aensien
de wercken mijnder handen, op dat ick alle dingen sou-
de mogen doen in gewichte, getal ende mate; want ick
wete dat eens ghedaen is, en kan niet onghedaen zijn.
Ghy sult my leeren uwe wegen, wegen der liefden en-
de minne, op dat ick zijnde sachtmoedigh ende ootmoe-
digh van herten niemant en soude hinderen, maer u vol-
gen wel doende, ende so veel als ick vermach een yege-
lijck

Sapber-
heyt der
mepninge.

lijck beminnen, ende meest mijne vyanden; want 't gene dat een mensch ghezaeyt sal hebben, dat sal hy oock maeyen. Indien ick den noodt sal moeten plaetse geven, ende dat dit lichaem, dat bedorven wordt, ende de ziele beswaert, sal moeten gevoedt ende vermaectt worden, dat sal zijn als eene last-dragende beeste by u, ende het sal om u gevoedt worden, ende ghy mijne eenige toevlucht sult my verlossen van mijne noot sakelijckheden. Ten laetsten, ick sal uwe altijts wesen, gelijk ghy mijne zijt, ende ick sal op u hopen, ende ter wijlen het tijt van penitentie is, sal ick mijne misdaden suyveren, ende soo sal ick onsaligen mensch gaen na den avont, want mijne daghen zijn als van eenen huerlinck, tot dat den dagh opkomt, ende de schaduw en neder-dalen, ende dat ghy soudt komen, ende my tot u nemen. Maer ick bidde u en komt my niet als eenen dief in den nacht, ick sal u alle uyre verwachten ghelijck eenen ghetrouwen knecht, tot dat ghy komt ende mijns gedachtrigh zijt, tot datter geroepen worde, tot dat de deure open gedaen worde, tot dat ghy my binnen leydt, tot dat ick gae in uwe heylige plaetse, tot dat ghy vaeght alle tranen van mijne oogen, tot dat ghy tot my seght, dat ick soude rusten van mijne arbeyden, tot dat ick hoore: Verblijdt u geden ende ghetrouwen knecht, gaet binnen in de blijdschap uwes Heeren, tot dat ghy my kust met den kuffe uwes mondts, ende ick u sie de begeerte mijnder oogen, ende u omhelse ende vast houde in der eeuwigheydt ende de eeuwe der eeuwe. Amen.

Galat. 6.

Sap. 9.

Iob 7.

Cant. 2.
& 4.

1. Theff. 5.

Matth. 25.

Cant. 1.

Praetijcke tot bemerckinge van de saecken,
diemen moet doen.

De beste is eerst sijne wercken bedeylen in dagelijcke / wekelijcke / maendelijcke ende jaerlijcke wercken. Ten tweeden / die verciere nae den Patroon van Christus ende der Heylighen / oeffenende Godts tegentwoozdigheydt / ende eene supbere meyninge / ghelijck het in de meditatie geseydt is. Ten derden / die alsoo beschryben / ende met hem dragen gelijk eenen handt-boeck ende regel van leven.

d' Eerste bzycht / die daer komt upt het gebuyck van sodanige geestelijcke oeffeningen / is / gerustheyt

Bedeylinge
ghe der
wercken.

Bzychten
van dese
oeffeninge.

der

der herten: want d'ordinantie/ is oorzaecke van den
 brede/ ende daerom daer de wercken wel gheordi-
 neert zijn/ ende d'oeffeningen bescheyden/ daer is de
 ziele breefsamigh; want sy weet wat ende wanneer
 sy 't moet doen/ sy verbetert de veranderinge der ge-
 peysen/ ende sy verduyft lichtelijck de quade ende
 niet betamende gedachten dooz de Godtbruchtige.
 Hier by komt dat een pegelijck hem pozt om sozgh-
 buldighlijck t'onderhouden d'oeffeninge/ die hy sy
 selven als een gebodt gestelt heeft/ ende dat hy alsoo
 niet lichtelijck af en wijcht/ ja sozght oock om vooz-
 deringe/ ende hy onderscheydt lichtelijck/ bemerc-
 kende oft hy vperighlijcker oft slappelijcker sijne
 gewoonlijcke oeffeningen verbolght.

Noodighe
 bemerkin-
 ge.

Prov. 4.

Psal. 83.

Neem't nochtans waer/ dat niemant sy selven en
 mach overvallē met de menigte der werckē oft met
 die diewijis te doen/ maer dat hy moet volgen het
 exempel der Hepligē/ welker boetpadt als eē blind-
 kende licht allengstiens was groepende tot den vol-
 maechten dag. Sy gingen van d'eene deugt in d'au-
 der/ tot dat sy sagen den Godt der Goden in Zion.
 d'Oeffeningen dan moeten geschickt worden na een
 pegelijck begriip/ ouderdom ende vooztganch/ op
 dat deselbe lichtelijck souden mogen verbolgt wor-
 den/ aengesien d'onstantvastigheyt seer misstaet en-
 de schadelijck is/ daerom moet het gebedt met eene
 aengename veranderinge volgen het lesen/ naer het
 gebedt den arbeydt ende lichamelijcke oeffeninge.

De maniere na dewelcke de wercken moeten ge-
 ordineert worden/ staet in de voozgaende meditatie/
 maer nochtans om dat het hlaerder soude zijn/ sal
 ick een exempel geben.

Nemant is gewoon Misse te hooren/ maer son-
 der hier op te letten: desen dan begeert sy selven te
 volmaken/wat sal hy doen? 's Daeghs te boren sal
 hy stellen den tijt ende sehere gebeden/ ja oock sehere
 gepeysen van soo grooten mysterie in 't derwaerts
 gaen/ onder de Misse/ ende als hy wederom komt/
 als hy upt den hupse gaet/ sal hy sijn voozmemē ver-
 nieuwē/ als hy weder komt sal hy God danckē/ &c.

Nemant sal mogen vragē/ of 't niet beter en waer

na de bequaemheydt / die daer komt sijn herte op te
heffen / ende de geestelijcke oeffeninge die ons vooz- Onse wercken moets
van te bo-
ren bedarft
ende gheschickt we-
sen.
komt aen te nemen? Hier op antwoort den H. Bonaventura ende andere: dat in dier boegen van het ver-
volgh ons levens noyt gheozdineert en soude zijn:
maer datmen doen moet gelijk wy gesepdt hebben
van 't mediteren/te weten/datmen hem daer toe ge-
reert moet maken; nochtans indien den Geest elders
lepdt/ soc moetmen hem volgen.

Maer men moet hem wachten / dat (ghelijck in
seer heplige dingen plach te gebeuren) upt het ghe-
bzupck geen misbzupck en rijse / ende upt dickwijls
te doen een berflappinge/ maer men moet in de me-
ditatie den mont open doen ende den asem scheppen/
op dat wy met den geest beginnende / met den geest
mogen voldoen.

Noch men mach oock dit gebreck van sommige
niet naer volgen / die soo haest alffer in andere eenige
saken ghepresen worden/ de hunne terstont berlaten
ende d'andere aennemen. Want dit is dickwijls ee-
ne curieusheyt ende ydelheyt/indien het onbedachte-
lijck geschiedt. Want een yegelijck heeft eene gabe
van Godt/ nochtans en wort daerom niet verboden
de voetstappen der Hepligen te volgen; ende die te le-
sen; want daerom heeft den Heere begeert dat hunne
oeffeningen in 't licht souden komen.

Schiet - gebedekens voor d'offeringe van sijne wercken.

HEere ick hebbe geseydt, 't is mijn deel te bewaren Psal. 118.
uwe wet, te weten in alle werck.

En sal mijne ziele Godt niet onderdanigh sijn? want van Psal. 61.
hem is mijne saligheydt.

In 't hooft van den boeck is van my geschreven, dat ick Psal. 39.
uwen wille doen soude, mijn Godt ick hebbe gewilt,
ende uwe wet in 't midden mynder herten.

Ick ben uwe, maect my saligh, want ick hebbe uwe Psal. 118.
rechtveerdighmakingen verlocht.

Neemt my na uwe uytprake, ende ick sal leven, ende en 1bid.
beschaemt my niet van myne vertoevinge.

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X X I X . B E E L D T .

**Bemerckt wat teghenspoet dat u heden soude
konnen toe-komen / ende berepdt u herte
daer toe.**

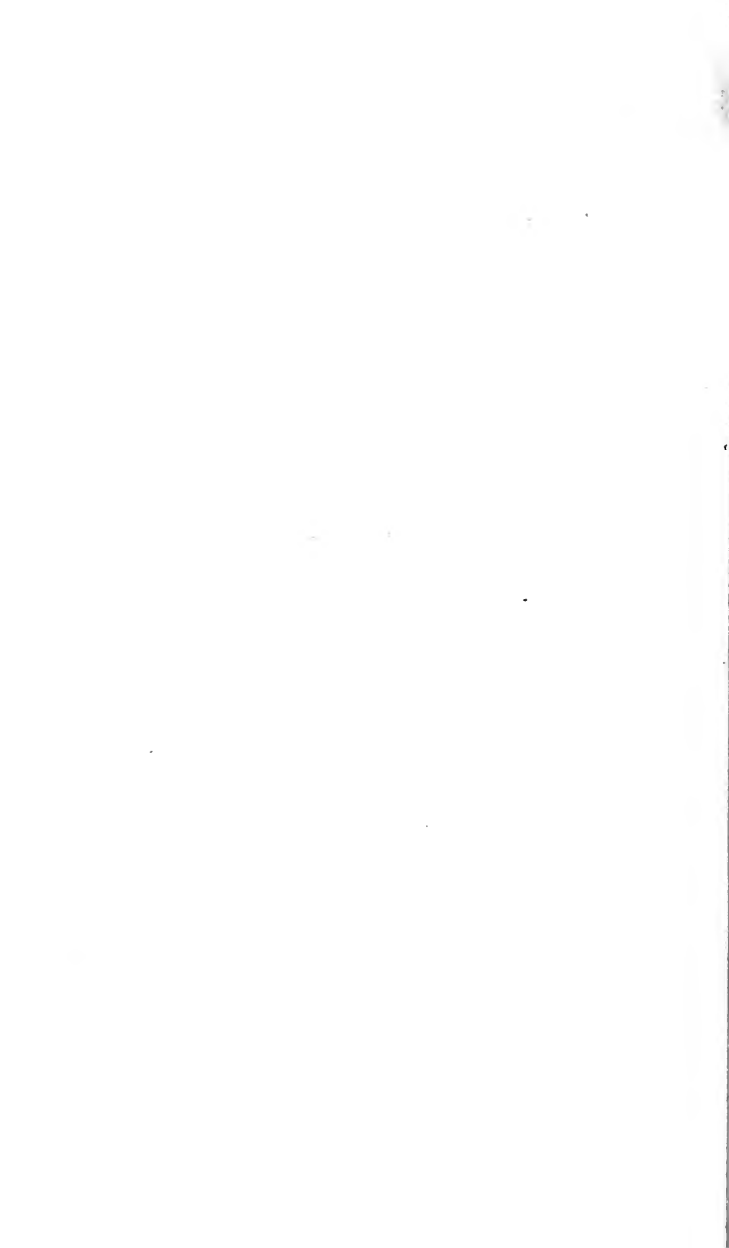
Voorfiet het quaet ende ongemack dat u heden kan over-komen, ende zijt gedachtigh dat ghy met dese ghemeyne wet geboren ende gheroepen zijt, te weten dat ghy u kruys met [A] Christo soudt dragen, ende hem naer-volghen tot in de glorie.

S. Andreas. Omhelst dan het kruys met [B] S. Andreas, ende versterckt u selven met d'exempelen van den [C] ouden Tobias, [D] Job, ende andere Heylighen, want u kruys is van [E] Godts groote liefde naer uwe kracht van alle eeuwigheyt gewegen, ende als van [F] den Engel tot u gefonden: indien ghy weygert dit t'aenveerden, soo sal [G] den duyvel u een swaerder opleggen. Geeft dan u selven over aen Godt, op dat hy u leyde ende stiere, want hy alleen weet de uytgangen der [H] wegen, ende wacht u dat ghy (die seer onwetende zijt) nae u eyghen gevoelen geenen wech en verkieft, ende vertroost u met desen troost, dat het [I] kruys van een uyrken vergolden wordt met den eeuwigen [K] loon.

S. Andreas.

Tobias.
Job.

HET VII. CAPITTEL.

Oeffeninghe van de bemerckinghe der ongevallen,
die ons kunnen over-komen, ende eerst van 't
verdragen van ander lieden gebreken.

Gelijckmen gemeynlijck seght / pijlen die booz-
sien zijn / quetsen min / en gelijck **S. Gregorius** Greg. hom. 35. in Evang.
seght : **W**p nemen verdragelijcker aen d'ongeballen De booz- sichtigheyt
der wereldt / indien wy teghen deselve ghewapent wapent
worden met den schildt der boozsichtigheyt. ons tegen
Daer om moetmen alle daghe 's mozghens / ghelijck het de onge-
nu d'ckwijls gesepdt is / booz dese onse boozsichtig- ballen.
heyt booz-komen / ende teghen de aenstaende be-
spzinginghen der byanden neerstelijck doen bewa-
ren de poorten onser zselē / en daer gedurige wakens
aen-stellen. **D**ademael dan dat wy sullen gheschickt
hebben 't ghene dat ons toc-staet te doene / laet ons
onse ooghe heeren tot het ghene dat wy moeten lij-
den; ende insghelijcks tot Godt die alle dingen met
seer groote goetheydt ende gherechtigheyt regeert
ende weegt: oock heeren tot d'exempelen van **Chri-**
stus onsen Heere ende van de Hepligen; tot d'euw-
ghe loonen / die daer ghegeven worden booz de tri-
bulatie van eene ure. **E**nde het sal insghelijcks seer Den wegh
helpen t'aenmercken / dat alieenelijck den wech des des kruys
Kruys tot het leven leydt: maer dat d'andere wegen leyt alleen
al om-wegghen zijn / ende eenen ongheluckigen upt- tot het le-
ganck hebben / hoe wel de beginselen smeeckende ven.
ende schoon zijn. **D**aer terwijlen dat geen mensch
en weet wat wech dat hem saligh is / soo maecht dit
het herte alder-geruste / ende daerom is 't den seker-
sten raedt in dese onsekeren sake sp-selven te bevelen
aen de **G**oddelijcke boozsichtigheyt.

d' Oeffeninge van 't selve.

De voorstellinge der plaetse, sal zijn booz een crucifix.
Gebet, als vooren.

Het 1. point. **B**emerckt ten eersten / dat op dese we- Der sijn
relt alle dingen van den Heere alsoo zijn geschapen / ende ver-
dat hoe wel den strijdt tusschen de elementen gedue- schepden
righ heyt in de
Wp 2 creaturen.

rich is / dat nochtans den selven oock seer schoon /
 ende eene eendzachtige tweedzachtighejdt is. Ende
 't gene dat daer geschiet in de gesteltenissen der lic-
 hamen / 't selve heeft oock plaetse in de zielen: Gelyk
 dan de menschen van verschepden gesteltenissen en-
 de humeuren zijn / oock verschillen van aensicht en-
 de stemme / alsoo zijn oock hen geboelen ende oordee-
 len verschepden / gelyk het blyckt in de kinderen en-
 de mans. Een pegelyck weet hoe verschepden dat de
 meyninge der selver zijn van eene sake : ende het sel-
 ve geboelen moetmen hebben van alle dingen : aen-
 gesien dat eenen man niet min / ja meer verschilt van
 eenen anderen man / dan eenen man van sy selven
 verschilt / als hy een kint was. Ende nademael dat
 ghy stiet in alle creaturen te zijn soo groote verschep-
 denhejdt en veranderinge / soo en verwondert u niet
 te seer / dat het selve oock geschiet in de bonnissen en-
 de genegentheden / ende verdraeght die dan verdul-
 dighlyck : noch indien dat ghy oudt zijt en wenscht
 niet / dat de kinderen out souden zijn ; oft is 't dat ghy
 jonck zijt / soo wenscht niet dat die oude kinderen
 souden zijn ; maer boeght u na een pegelycks ouder-
 dom ende na de gesteltenisse van de personen : en ge-
 merckt dat ghy niet en wilt dat sy allegader 't selve
 met uwe oogen souden sien / ende dat op de selve ma-
 niere met u / noch oock dat sy met uwe ooren allen
 't selve souden hooren: Waerom begeert ghy dan dat
 sy 't selve met u souden oordeelen / aengesien dat sy
 soo wel een verschepden verstant hebben / als sy ver-
 schepden ooren ende oogen hebben ?

Een pegelyck heeft goede gesteltenissen ende daer by sijne gebreken.

Het 2. point. Bemerckt datter niemant en is on-
 der de menschen / die niet en heeft seer veel goets / en-
 de loffelycke gesteltenissen / gelykmen die gemeyn-
 nelijck noemt : insgelijcks datter niemant en is / die
 zijn ghebreck niet en heeft / om het welck hy eenen
 anderen moet wijcken / ende dat hy daerom seer on-
 boozsichtig is / die van een ander eenen afkeer
 heeft om de gebreken des lichaems oft der zielen :
 want hy dan oock eenen afkeer van sy selven soude
 moeten hebben. Maer het is redelijcker dat wy veel
 goede saecken die in een ander zijn bemerken / ende
 dat

dat wy die niet het gebzeck d'welck wy in hem hebben ghesien ende ons misshaeght vergelijcken / ende soo sal 't geschieden dat wy het goet meer sullen achten: dan dat wy om een gebzeck 'twelck wy in onsen eben-naesten sien / willen berooben alle sijne andere deughden van den prijs ende lof die hun toestaet / wie soude te recht eenen seer goeden acker verachten om eene netele / oft eenen seer geleerden man versnaden / om dat hy eenige saken niet en weet / oft de spijse / om dat die alleen niet alle smaken en behelst / verwerpen ? Daer-en-boven moet men sijn uytne-mende gebzeck / gelijkmen niet het gebzeck sijns naestens / het welck indien hy dooz egen liefde verblint zy / niet en vint / soo moet hy hem sekerlijck laten voozstaen / dat het selve is de hooberdope / 'twelck d'alder-meeste quaet is.

Het 3. point. Bemerckt indien pemant eenigh gebzeck heeft / daer ghy by af zijt ; dooz wiens gratie dat dit geschiet: is 't niet dooz Gods gratie? Indien dan de hant van eenen anderen / oft eene leere / oft eenen bergh / oft toren u hooger stelt / soo verheft ghy u selven begehelijck / om dat ghy hooger zijt dan den genen / die op der aerden blijft. 'Tselve is ook / indien pemant te peerde sittende / seerder loopt dan eenen die te voet gaet oft kreupel is / ende dat hy dien hierom bespote. Mengesien dan dat de goederen die ghy hebt / toe geschzeben moeten worden de gratie Gods / soo verdsent ghy wel dat u de selve worden afgemen / indien ghy eenen anderen beschimpt : en dit is het gene / dat den Apostel seght : Daer ghy eenen anderen in oordeelt / daer inne verdoemt ghy u selven ; ende wederom : Indien een mensche haestelijck geballen is in eenige misdaet / onderwijst soodanigen in den geest der sachtmoedighed / u selven bemerkende / op dat ghy oock niet bekoort en wordt.

Men moet wachten vermetelijck oordeel.

Rom. 2.

Gal 6.

G E B E D T.

Verre moet het van my zijn, dat ick roockende vlas soude uytblusschen, ende gekroockt riet geheel in stucken breken : verre moet het van my zijn, dat ick op de sonden van andere soude gram zijn, die van de myne

Isaie 42.

Osee 6.

gepraemt worde. Want hoe soude ik in uwe tegenwoordigheydt verschijnen, die barmhertigheyt begeert ende niet offerhande, die liever hebt dat ick my soude versoenen met mynen broeder, dan dat ick u soude offerande doen, ende die my sult wederom meten met de selve mate, daer ick mede sal gemeten hebben? Daerom vergeve ick ten eersten alle myne vyanden, hoe wel in der waerheyt niemant tegen my ongerechtlijck en heeft gedaen, indien ick my selven wel bemercke; want alle uwe creaturen met rechte moesten my verworpen ende benaeuwen, die een overtreder ben van uwe wet, maer uwe barmhertigheden zijn boven alle uwe wercken. Ik bidde geeft my uwe gratie, op dat ick uwe lanckmoedigheyt mach navolgen, ende u in mynen naesten ende in alle dingen, boven al seer vyerighlijck beminnen, Amen.

Matth. 7.

Practijcke om de Verduldigheyt te oeffenen.

Daer en
gebzeken
geene oc-
casten van
lijden.

De practijcke van dese oeffeninge is een yegelick van noode / want op geene plaetse noch op geenen tijt en gebzeckter stoffe om te berdzagen de gebzeken van andere. Want aen wien dient den knecht na sijne begeerte? of aen wat knecht boldoet den Heere? Wie isser sonder gebzeken? oft wie geboelt ende oberkomt met een ander in alle saecken? boozwaer niemant. Hierom / om dat ghy soudt behouden vrede ende ruste het opperste goet der herten / oeffent u dikwijls ende neerstelijck in dese oeffeninge / ende ghy sult daer eene seer groote bzucht in binden / ende eenen seer grooten bystant tot alle Godbzuchtigheyt.

Gerust-
heyt der
herten in't
berispen.

Maer ten eersten / arbept booz al te hebben een gerust herte / eer ghy pemanden berispt; want de gramscchap verblint dooz den pber de scherpsinnigheyt des herten.

Ten tweeden / berweckt in u selven dzoefsheyt van diergelijcke sonden / ende berootmoedicht u / betrouwende alleen op Godt.

Ten derden / oeffent medelijden tot uwen naesten / ende arbept de dzoefsheyt der berispinge met liefde te bersoeten.

Ten vierden / aenroept Godts hulpe / ende als ghy

ghy u beste gedaen hebt / soo bebeelt Godt dat hy de lieden wilt ghenesen : Want Godt gheneest ende 1. Reg. 2. maecht lebende.

Men moet oock bemercken ten eersten / dat het met eene openbare berispinge moet ghestraf worden / dat openbaer is / ende met eene besondere ende in 't verborzgen / dat besonder ende verborzgen is.

Ten tweeden / datter in 't eerste sachte medecijnen moeten toegeboeght worden / ende daer naer bitterder: want / naer 't seggen van den hepligen Augustinus : Gelyck sy beter zijn / die de liefde stiert / alsoo zyn der meer die de hzeese betert. Bequaemheyt der medecijne. August.

Ten derden / men moet seer groot opsicht nemen op de gesteltenisse van den persoon / op den persoon selve ende op den tijdt : hierom en bekijft geenen die 1. Tim 5. ouder is dan ghy / maer bidt hem als uwen Vader; want men moet dikwils in 't openbaer wijcken van den rechten wegh / om dat een ander soude mogen boorzyn gaen / ten zy dat men wilt tegen veel stooten / ende verstooren alsulcken die vol begeerten zijn.

HET VIII. CAPITTEL.

Oeffeninge ende meditatie, van Verduldigheydt in eygen ongeval oft lijden.

Voor-stellinge der plaetse.

HET 1. point. Bemerkht ten eersten / als uyt eene Menichs buldigheyt der ongeballen. schou-plaetse seer veel ongeballen / daer de menschen ober al mede ghequelt worden / ende siet hoe groot dese ongeballen zijn / ende hoedanigh de menschen zijn / diese moeten lijden. Doozwaer is 't dat den meestendeel quaet is / nochtans soo zyn der oock veel goede onschuldige / ende Godt seer lief-getale die hier mede besocht worden / aengesien byna alle de heerschapppen / rijckdommen ende joncken / zijn in de macht van de boose : ende aensiet u selven hoedanigh dat ghy zijt / wat ghy om u boozleden leven verdient hebt / ende om het gene dat ghy dagelijks doet : ende ick meyne dat ghy veel stoffe sult hebben om Godt te dancken van sijne onepndelijke barmhertigheydt tot u. Want wat is het ghene dat ghy

De Hepligen hebben meer geleden dan wy.

lijdt/indien ghy uwe sonden aenmerckt/ende indien het geſeken wort by 't gene dat *Jacob/Joseph/Job* ende andere *Gods* groote vrienden/ *Apostelen* ende *Martelaren* geleden hebben? *Bemerckt* ten tweeden/ *hoe* grooten lof dat ghy by een peggelijck sult hebben/indien ghy 't verdzaght. *Ten* eerſten/ by *God*/ om dat ghy u geeft onder ſijnen wille/ ende roont dooz lijde uwe liefde tot ſijne *Majestept*: want die wort meer betoont met lijden dan met werken: waerom ghy dupsent sult binden/die veel sullen geven en bidden/ maer sullen seer onberduldighlyck verdzagen een kleyn ongeluck om *Gods* wille. *Ick* bidde u/merckt wat liefde en hoe flauw dat dese is; indien die oprecht waer/en soude die niet soodanigh zija/als die gebleken heeft in de sterckheyt ende berduldigheyt der *Martelaren*? boozwaer de liefde is oprechtelijck sterck ende onbzekelijck/ja de liefde is so sterck als de doot/ ende de jaloerſheyt is hert als de heile. *Ten* tweeden/ *bemerckt* indien ghy berduldigh zijt/hoe groot ghy sult wesen by de *Heplige* seer stercke beinmaers/ en dat om dat ghy hun gelijck geworzen zijt/ van dewelcke gesongen wordt: *Hoe* veel hebben alle de *Hepligen* geleden? *Ten* derden/ niemant en isſer by de menschen/ die hem niet en verwondert van eenen berduldigen mensche/en de die niet meer en acht eenen mensche die ſijnen moet kan bedwingen/ dan eenen verwinner der steden. *Want* soodanigen is eenen koperen muer ende eenen onberwinnelijcken schilt gedeckt met berduldigheyt ende gerechtigheyt.

Cant. 8.

Wy en weeten ons sen wegh niet tot de saligheyt.

Het 2. point. *Ick* bidde u/*bemerckt* ten eerſten/oft ghy wel weet lancks wat wegh dat ghy soudt mogen tot den hemel geraken: boozwaer 't is seker/ dat ghy 't niet en weet; daerom pepst aldus: *Siet* *Godt* seynt my dese tribulatie toe/ dit is den wegh lancks den welcken hy my wilt naer den hemel leyden/ende lancks geenen anderen/ te meer al waer't dat ick allen mijn best dede/ nochtans en soude ick dese tribulatie niet ontgarn. *Daer-en-hoven* aengesien dat het seker is/ dat wy dooz veel tribulaties moeten saligh worden/ ende dat alle de ghene die

2. Tim. 3.

Godt:

Godbzuchtighlijck in Christo willen leben/vervol-
 ginghe sullen lijden/ ende dat seer waerachtigh is
 dit woordt: De wereldd sal haer verblijden/ maer Ioan. 6.
 ghy sult bedroeft zijn/ dan uwe droefsheydt sal in
 blijdschap veranderen: Men gesien seggh ick/dat dese
 saken alsoo zijn/so onderscheyt ende sluyt by u selven
 oft ghy wilt saligh worden oft niet/ oft ghy wilt
 Godbzuchtighlijck leben/ oft ghy hier u wilt be-
 droeben met de hinderen Godts/ ende oft ghy be-
 geert dat de droefsheyt in blijdschap verandere. In-
 dien ghy dit toe-laet/soo bidde ick u wederom seggh
 my/ Waerom klaeght ghy dan? Staet het u toe te
 verkiefen de maniere van benaughtheyt ende tegen-
 spoet/ oft Godt? dat is/ moet den siecken stellen de
 maniere van medecijne/ oft den medecijn-meester?
 Moet den Capiteyn den soldaet volgen/ oft den sol-
 daet de Capiteyn? of moet d'eeuwige Wijsheyt onse
 onwijsheyt volgē? Ten tweedē/indien ghy dit crups
 en benaughtheyt wepger/pepft voorszekerlijck/dat ghy
 eene die veel swaerder is/ van den dubbel sult moete
 lijden. Want daerom seggh den Heere: Komt tot my Matth. 11.
 alle die belast ende beladen zijt/ende ick sal u verma-
 ken:want mijn jock is soet/ende mijnen last is licht:
 Daerom beweenen de boose in de helle/ dat sy ghe- Sap. 5.
 wandelt hebben sware wegen/ ende geleeden hebben
 d'alder-swaerste tyranney des wereldds. Ten der-
 den/ bemerkit dat wy allegader met dese wet gebor-
 ren zijn/ dat wy teghenspoet moeten verdragen/
 ende dat ghy u daer te verghheefs teghen stelt; want
 den Heere selve segt: Het is u hert tegen 't sterck-pser Acor. 9.
 met de voeten te stooten. Sal het slijck tegen de pot- Ifaiæ 45.
 bacher seggen: Wat doet ghy? Indiē ghy 't dan niet
 en kont ontgaen/waerom zijt ghy heroert/ende ver-
 meerdert ghy uwe droefsheyt ende quaet? want ghy
 en kont Godt niet hinderen; en is 't dat ghy 't selve
 aen uwen naesten wilt doen/ hy sal wreker zijn/ die Deut. 18.
 seggh: Geeft my de wraake/ ende ick sal die bergel-
 den: also dat hy straft met het eeuwigh byer/ die tot Rom. 12.
 sijnen naesten seggh: Ach. Is u dit niet genoeg? Ten
 vierden/nademael dat ghy in u selven siet eene hoo-
 veerdye en onberduldigheyt/ en wilt ghy dan noch
 ¶ p 5 tang

tang van deselve niet ghenesen worden? ghy seght /
Ja. Laet dan den medecijn-meester sijn hant aen u
 steecken / danckt hem / die u helpt om dese beesten te
 dooden / ende desen brandt te bluffchen; want de ver-
 duldigheyt en kan sonder dese oeffeningen niet ver-
 kregen worden / noch d'ootmoedigheyt sonder de
 verootmoedinghe.

Menschout
 het lijden
 des Hee-
 ren.

Psal. 115.

Gal. 6.

Bemerckt
 de glorie.
 2. Cor. 4.
 Hebr. 10.

Het 3. point. Oberloopt de mysterien vande passie
 Christi. Ten eersten / de benautheyt des herten van
 den aldersoetsten Jesus / ende boegt de uwe daer by /
 ende also verfaemt zijnde / offertse aen de Goddelijc-
 ke Majestept. Daer na siet wat hy lijdt / van wien /
 ende hoe / in sijn lichaem / leden / naem ende eere / ende
 segt ten minsten tot elcke reyse: Wat sal ick u weder-
 geven mijnen Koninck ende mijnen Godt / uwe al-
 derverwoopenste slave / vooz al 't ghene dat ghy my
 hebt gegeven? is 't niet betamelijck dat ick op u sou-
 de betrouwen / die soo groote dinghen vooz my hebt
 ghedaen? sal ick niet wat verdagen vooz mijne sa-
 lighheit / aengesien ghy u geweerdicht hebt so groote
 dinghen vooz my te lijden? Ten tweeden / aenmerckt
 dat den alder-wijsten ende besten Heere het crups
 vooz sy selven ende de sijne heeft verkoren; ende seght
 dan: Wy moeten glorieren in 't crups onses Heeren
 Jesu Christi / dooz welcken de werelt vooz ons ghe-
 crupst is. Ten derden / bemerckt 't eeuwig gewicht
 der glorien / dat vooz de tribulatie van eenen oogen-
 blick sal ghegeven worden / ende nae dat den Apostel
 seght / dat de verduldigheyt tot alle saken noodelijck
 is / om dat wy de belofte souden wederom brengen /
 ende onse ziele besitten. Bebeelt u dan met een edel
 herte aen de Goddelijcke vooz sienigheyt in den tijdt
 ende eeuwigheyt / ende maecht dat ghy wilt 't gene
 dat Godt wilt / want andersins en kondt ghy niet
 begeeren dat u profytelijck is / want ons profyt al-
 leen is Godt / blijft dan in hem / ende gebet hem / die
 ober al ende alle het goet is / ende ghy en sult noyt
 konnen klagen: want hy klaeght die eenigh goet
 derst / ende siet / indien ghy wilt / ghy hebt het al in
 uwen Godt / indien ghy dooz den wille ende liefde
 met hem gheboeght zyt / want hier aen hanght alle
 de

de wet ende Propheeten / ende hier in is de vol-
maecktheydt der liefden gelegen.

G H E B E D T.

O Eeuwige Wijsheyt, die sterckelick streckt van 't een eynde tot het andere, ende schickt alle dingen soetelick, en hebt ghy niet geseyt door uwen Propheet: Daer en is geen quaet in de stadt, dat den Heere niet en heeft gedaen? ende en hebt ghy niet geseyt dat alle de hayren onses hoofts getelt zijn? en aensien uwe ooghen ons niet altydts? en zijt ghy niet onsen Vader, onsen alderminnelicksten Schepper ende bewaerder? en leven wy in u niet? ende beroeren, ende en zijn wy in u niet, en al datter is? Siet niet een bladt op den boom en roert hem sonder uwe voorsienigheyt, noch sonder deselve en valt geen mussche op der aerden. Indien my dan desen oft dien tegenspoet roekomt; sal ick als eenen hondt in den steen bijten, ende mijne ooghen niet tot u opheffen, die 't selve doet, ende my dat toe-seynt door eene ongemeten liefde? Heere ick bidde u dickwils om verduldigheydt, ende nochtans ick en begheere die niet te verwerven door de gewoonelijcke maniere: maer als een mensch Godt tenderende wille ick verduldigh zijn, ende daer-en-tusschen ick en wille niet lijden. Heere ghy hebt uyt 't gene dat ghy geleden hebt, gheleert verduldigheydt ende gehoorfaemheyt, ende sal ick alle sware dingen verworpen? voorwaer ik ben eenen blooden soldaet. Ghy zijt voor my aen het cruys genagelt, gekroont ende gegeeffelt geweest, ende sal ick alle gemack soecken? Ghy hebt hougher gheleden, ende sal ick mynen buyck willen op-vullen? Ghy hebt verkoren schande en verwijt, ende sal ick uyt sinnigh mensche na glorie sien? Ghy hebt in alles verkoren harde, slechte en strenge saken, gelijk oock alle uwe Heyligen, maer ick gedreven niet met uwen geeft, maer van 't vleesch en werelt, sal ik mijn eygen profijt soecken? En weet ghy niet alder soetsten Jesu, te verworpen het quaet, ende te verkiesen het goet? indiender dan quaet gelegen waer in 't cruys ende in de tribulatie, soudt ghy dat verkoren hebben? soudt ghy uwe Moeder ende alderlieffte Heyligen geschoncken hebben den Kelck des lijdens, die omgegaen hebben

Sap. 8.
De booz-
sienighepde
Godes.
Amos 3.

Matth. 10.

Acor. 17.

Marc. 10.

Ifai. 7.

ben

Hebr. II.

ben in schaeps-pelfen ende geyten-vellen ghebreck lijdende, benaut, gepijnicht door de wilderniffe van dit leven, op dat sy fouden komen in 't oprechte lant van Beloften? hoe wil ick eenen anderen wegh vinden, dan ghy eeuwige Wijsheydt hebt verkoren? o mijnen Godt mishaeght my uwen raedt? hebt ghy moeten lijden ende alsoo gaen in uwe glorie? hoe sal ick dan in deselve komen, dan door de heyrbane des H. Cruys? Waer ick gae oft vluchte, ick en kangheensins het cruys ontloopen, omringelt zijnde van alle kanten met ongevallen; maer ick maecke, door mynen eygen wille ende wederstant, hart ende onverdragelijck, 't gene dat anders soet soude zijn, indien ick het geerne van uwe hant name, want ghy hebt gefeyt: Ick ben met hem in de tribulatie. Wat sult ghy met my maken, ô goede Jesu? is 't niet seker dat ick met u niet en kan regneren, 't en zy dat ick met u lijde?

Op en
konnent
het cruys
niet ont-
gaen.

Pfal. 90.

waerom hate ick de gene die my een kroone maken, ende waerom heb ick eenen aftreck van hem, aengesien dat sy deselve voor my maken, oft tot hare onvoorsichtigheyt, oft tot hun groot achterdeel ende quaet, het welck soo groot is, datmen daer oock deerniffe mede in sijnen vyandt soude hebben? Siet sy geven my medecijne tot myne sonden, en wapenen om myne vyanden te verjagen, maer ick, ô goeden Jesu, en wilse niet hebben, ende ick als een rasende mensch, beminne de gene die myne vyanden voorstaen, ende hate haer, die deselve verwinnen: ende eylaes! ick en schame my niet, my selven met den monde eenen Christen te noemen, en met de wercken 't selve te verloochenen. O alderliefften Jesu, kondt ghy foodanigen mensche in uwen dienst verdraghen, die sulcken schroom heeft van het cruys als van den duyvel? ende die geensins bemint die hem vervolghen, noch voor hun-lieden en bidt, noch hun deugt doet, maer als een Heyden en Publicaen alleen bemint die hem beminnen, ende haet die hem haten, dat oock de wilde dieren doen? ende hoe wel ghy beveelt datmen sijne vyanden soude beminnen, ende dat ghy daer toe stelt so grooten loon. Nochtans eylaes! een soet woordt van mynen even-naesten tot my ghesproocken, oft eenen kleynen dienst vermach meer by my, dan uwen wille, ende alle uwe beloften; want daerom vergeve ick hem al wat hy

Het lijden
is onse
medecijne
ende onse
wapenen.

Matth. 5.

regen

tegen my misdaden heeft seer gheerne, maer om uwent wille en verdrage ick oock niet een woordt. Siet ick belijde voor u myne misdaden, ende ick begeere seer ootmoedelijck uwe gratien door uwe pijnen; ende vermoeytheden door uwe droefheden; ende ontallijcke wonden, door verdriet ende verwijten, op dat ick myne vyanden mach leeren uyt gront mijns herten beminnen; allen tegenspoet van u ghesonden, vrywillighlick mach aenveerden; door veel tribulatiën van uwe voorsienigheyt gesonden, op eenigen tijt mach saligh worden, ende staen onder uwe uytverkoren vrienden, de aldervroomste Martelaren, vermaert door soo veel lijdens; onder de Confessoren ende Maeghden, die oock door hun cruys vermaert zijn, en u inder eeuwigheyt genieten. Ick ge-

*Overgeben
sijn selis.*

ve my over aen uwe voorsienigheydt, s'chickt dan uwe creature na uwen H. wille. Doet met desen worm der aerden dat u belieft, o Heere Godt mijns herten, want wat wete ick wat my profijtelick is? ghy zijt den medecijn mijnder zielen, ghy weet wat my nut is, ghy zijt mijnen leyts-man, ende ghy weet waer langhs dat ghy my moet leyden. Ick wete dat ghy, ô hemelschen Vader, my niet en sult verwerpen, niet verachten, noch niet verlaten, want ick en sal u niet verlaten, ô goeden Jesu, geholpen zijnde door uwe gratie, ick begeere met u te sterven, ende myne vyanden te verwinnen, ende aen te hangen in der eeuwigheyt der eeuwigheden, Amen.

Practijcke om te oefnen verduldigheydt van
sijn eygen ongevallen.

D'Eerste/ s' mozzens in't ondersoek der conscien-
tie/ ja oock op alle uren te boozsien/ ghelijck het
geseydt is / d'ongeluck dat u kan toekomen/ ende u
herte daer toe bereyden.

*Boozsiet
het onge-
luck.*

Ten tweeden/ als u gegeven wozyt eenige occasie
van verduldigheydt / soo wilt uwe oogen tot Godt
na den hemel heeren / ende hem dancken/ ende hem
omhelsen/ pepsende dat ghy zyt by den ghecrupsten.
Bedwinght dan uwe stemme / ende laet de gram-
schap in u versterben : noch en verhaelt daer na niet
tegen pemant het ongelijck dat u is gedaen/ noch en
ber-

*Iteert u tot
Godt.*

*Bedwingt
uwe stem-
me.*

vermeerdert dat niet; want dit is het selve beswa-
ren/ ende sy selven dooz listen des duybels tot wazak
berwecken: maer ghy moet dat als eenen oprechtel
ootmoedigen mensch verminderen/ aenghesien da
aen hem geen ongelijck en geschiet/ die Godt so on-
ghetrouw is geweest/ ende soo dickwijls ongelijck
gedaen heeft.

Doozkomt
uwen nae-
sten.

Ten derden/ indien ghy eenige bitterheyt geboel
teghen uwen naesten/ boozkomt hem ten minsten
dooz een ander/ indien ghy 't niet anders en kondt
doen: eerst met verootmoedinge/ al waer't oock dooz
sijn schult geschiedt: ten tweeden/ met weldaet; ten
derden/ bidt ten minsten neerstelijck booz hem. Men
vinter/ die dooz eenen afkeer ende haet/ schouwden
het aensien ende sprecken van hunnen naesten: den
Heere wiltse oozdeelen upt hunnen eygen mont ende
daet/ gelijk hy doen sal/ ende sy en sullen sijn aensicht
niet sien. Men vinter/ die de selve niet en willē booz-
komen met verootmoedinge/ als oft dat niet en be-
taemde/ daer nochtans den Heere hem heeft veroot-
moedicht/ ende die geen sonde en heeft gedaen/ heeft
hem laten reechenen onder de moozdenaers? Wilt
ghy misschien schijnen niet te konnen dolen/ en dat
ghy gheen mensche en zijt? Siet booz u dat ghy niet
en valt ghelijck den afvallighen Engel/ ende als een
van de Princen. Ten vierden/ offert u selven dage-
lijckis in de Wisse tot alle tribulatiē/ die ghy van
eens pegelijckis handt soudt mogen ontfangen/ van
waer die oock komen/ daer nae bekent dat ghy die
als eene weldaet van de hant Gods hebt ontfangen/
ende bidt booz de gene die u vervolgen.

Phil. 2.

Offert u
tot tribu-
latie.

Schiet-Gebedekens.

S. Ignatius
mart.

Ick ben het koren Christi, ick sal ghemalen worden
met de tanden der beesten, op dat ick soude gevon-
den worden een suyver broodt.

Psal. 118.

Het is my goet dat ghy my hebt verootmoedicht, op
dat ick soude leeren uwe rechtveerdighmakingen.

Psal. 26.

Zijt mynen hulper, ende verlaet my niet, ende veracht
my niet Godt mynen Salighmaker.

HET IX. CAPITTEL.

Oeffeninge van de H. Communie.

Hugo segt/datter d'yp manieren zijn van offeranden/ een van 't lichaem des Heeren / het tweede van een rouwiggh herte / het derde van een verstorven lichaem. Daer moet dan boozgaen d'offerande der ootmoedighedt in 't herte / ende de kastydinge in 't lichaem / om datter devotie soude zijn in 't consacreren van 't lichaem des Heeren. Hierom moetmen 's daeghs te boren de ziele supberen met leedtwesen oft biechte/ende doen ten minsten eenige onthoudinge van spijse. Ten tweeden / moetmen doen eenigh werck der barmhertighedt tot onsen evennaesten (dat gheschieden kan met booz hem te bidden) op dat de ziele soude bekleedt worden met het b'zuplofts-kleedt. Ten derden/moetmen af-leggen de liefde tot eenige creature/ booz hem nemende/oft indien 't geoozloft is/doende datelijck eenigh werck van versterbinge / op datmen mochte aendoen Jesus Christus / het welck soude mogen bergeleekien worden by het oozlof nemen / met welke Jesus booz sijn passie heeft afschepdt ghenomen van sijne Moeder / want sy was booz hem b'kans eenen eenighen troost. Ten vierden / moetmen ten minsten doen eenigh werck der ootmoedighedt / 't welck gelijk soude zijn de wasschinge der boeten: 't welck oock S. Bernardus de sijne beboelen heeft.

Hugo de clauastro animæ, l. 2. cap. 23. D'yp manieren van offeranden.

Voor de H. Communie.

TEn eersten/ bemerk den Heere Jesus/als met sijn hof tot u komende. Maer v'raeght van alle creaturen/wie hy is/te weten/den alder-machtighsten / alder-wijsten / alder-besten / alder-rechtberstighsten Godt/den welcken mensch geworden zijnde/soo groote dingen booz u heeft gedaen/gelijk hy nock alle dingen booz u heeft geschapen/ &c.

Die hy is die tot u komt.

Ten tweeden / bemerk hoe grooten bereydinge iaer van noode is: siet wat ghy Godt om sijne weldaden

daden schuldigh zyt/geleert dooz de figuren/ exem-
pelen der Heyligen ende de redene/ aenghesien alle
tijtelen van Koninck/ Keeser/ &c. hem toekomen.

Waarom
hy tot u
komt.

Ten derden / waerom ende hoe hy komt / te we-
ten/ om sy selven volkomelijck mede te deplen / om
alle miracelen die hy ghedaen heeft gheestelijck te
vernieuwen / waer upt ghy kont nemen verschep-
den personen/ nu van den blinden/ nu van den wa-
terfuchtigen/ nu van den gichtigen mensche/ gelijk
de salvinghe des H. Geests u sal leeren / ende met
sulche begeerte tot hem gaen/om dat hy u soude ge-
nesen / ende als eene kleyne werelddt herscheppen /
ende den H. Geest in u binnenste vernieuwen. Siet
ooch hoe dier dat dese spijsse uwer zielen Christus
gekost heeft.

Tot wien
hy komt.

Ten vierden / aenmerckt tot wien hy met ziele
ende lichaem komt / ende verfoept uwe principale
onvolmaechtheden ooch in 't besonder/ namentlijck
de gene / teghen dewelcke ghy u particulier onder-
soeck doet.

Dit werck
kinghe van
't H. Sa-
crament.

Ten vijfden / bemerkit hoedanigh dat is d'upt-
werckinge van 't Eerw. Sacrament/ te weten/ seer
groot profijt / d'opperste weerdighejdt / d'opperste
geneughte / want de ziele wordt den tempel / moe-
der/ graf/ ende hemel Godts : oeffent hier de werck-
ken des geloofs / hope ende liefde/ oberloopende de
sonderlinghste volmaechtheden ende weldaden/ als
hy exempel : Heere / ick geloobe dat ghy zyt die my
geschapen hebt / ende alle dingen om my / ende siet
nu komt ghy tot my/ hoe en sal ick dan in u niet ho-
pen/ ende sal u upt geheel mijn herte beminnen/ &c.

In de Communie.

De God-
delijcke
Majes-
tejt / en-
de onse
kleynhejt.

Bemerckt op eenen ooghenblich de Majestejt
Godts / ende den afgrondt uwer verwozpen-
hejdt/ende omhelst den Heere met de liefde der En-
gelen/ Aerts-Engelen ende Heyligen / gaende met
der herten dooz alle de chooren / ende geeft u geheel
ober / offerende hem alle dinghen / ende biedt hem
veel geluckis van alle sijne goederen.

Na de Communie.

T En eersten / moet men een levende geloobe berwecken: Ten tweeden / verwonderinge / verootmoedinghe / dancksegginghe / ende omhelsinge / offeringhe met bereeninghe / begeeringe ende bevelinghe. Laet u uwe sonden ende onweerdigheyt verwecken tot de begeerte der verootmoedinge : tot de verwonderinghe der volmaechtheden Godts / tot dancksegginghe aller sijne weldaden / tot d' omhelsinghen der liefden Godts / sijne ongemetenheyt ende onepndelijcke goetheyt. Daer na offert u selben ende alle dingen in de bereeninghe der verdiensten Jesu Chrystf. Ten laetsten / begeert vooz u ende de gene die u bevolen zijn het gene dat ghy wilt / niet twijffelende in 't ongelooft: Want die twijfelt (seght **S. Jacobus**) is gelijk de bare der zee / die van den wint wort beroert ende gedreven : Sulcken mensch dan en moet niet meppen / dat hy pet van Godt sal ontfangen.

Verweckt u geloof / &c.

Offert u selben.

Jac. 1.

Gebedt voor ende na de Communie.

A Enbiddelijcken, alder-machtighsten, ongemeten, en onbegrijpelijcken Godt, ghy woont in een licht daer men niet aenkomen en kan, hoe sal dan u licht kunnen over-een-komen met myne duyfstermissen? ghy zijt die zijt, ende alle dinghen zijn voor u aenschijn, als oft die niet en waren, ende gelijk een druppel douws voor den dage vallende, hoe sal hy dan komen tot u, die meynt dat hy wat is, aengesien dat hy niet en is? voor u schudden de colommen des hemels ende bedecken hunne aensichten; by u staen thien hondert duyfent Engelen, ende sal ik, die eenen worm ben en geen mensich, wiens verkeeringe op der aerden is, derren tot u komen? Ghy zijt den stercken, yverigen God, den Koninck der Koningen, die geen mensich sien en kan, en blijven leven; wat sal ick dan doen die met ontallijcke sonden beschuldicht ben aen uwe Majesteit, die oock heden noch meer sonden soude doen, indien uwe gratie my niet en wederhiel myne ziele, die daer is nedervallende en loopende na de kudden haerder mede-gesellen, soeckende water-putten

Verootmoedinge sijns selfs.

Sap. 11.

Beschuldiginghe sijns selfs.

Ierem. 3.

die geen water en kunnen houden, en verlatende de Fonteyne des levenden waters. Siet dit is de ongetrouwe ziele, die u verworpende na de heylige bruyloft met u gehouden in't Doopsel, heeft onkuyfcheyt gedaen met veel minnaers, dat is, met veel creaturen, en heeft om de liefde der selver de heylige inspraken, de welcke uwe kinderen zijn, gehaet ende gedoot in uwe tegenwoordigheyt, ja heeft u bloet veracht. Ten laetsten, myne geboorte is my eene schult, mijn leven, sonde ende ellende, ende het sterven eene straffinge. Heere mynen Godt hoe sal ick den hemel derren aensien? oft kunnen aensien? die verblindt zijnde en hebbe u niet bekent, die nochtans over al zijt, en over al om mynen wille werckt? Ghy hebt my soo dick wijls van de helle verloft, ende nochtans eylaes! en hebbe ick u niet bemint gelijk ick schuldigh was, maer ick heb aengehangen eene bedriegelijcke creatuere, eenen geslagen vyant, op dat ick soude verliefen het leven, den trooft ende saligheyt mijnder ziele (die in u alleen gelegen was) op dat ick myne vryheydt, ende u die 't al te boven gaet, voor eene seer verworpen saecke soude verkiesen, ende verre soude gaen van u o eeuwigen Vader, die over al zijt; ende over al heerschappye hebr. Ende moet ick niet vreesen, dat ick sal met Osa ende de Bethsamiten geslagen worden in't gesichte van de Arcke van u alder-heylighste lichaem? dat ick (niet hebbende het bruylofts-kleet) sal ghejaeght worden uyt u hemelsch Avontmael, om de verckens te voeden, en nochtans, o Herder mijnder ziele, niet versaet worden? De schaemte heeft mijn aensicht bedeckt. Wat sal ick, o bewaerder der menschen doen, zijnde blind op den wegh, gewont in den bosch, gightigh op het bedde? sal ick met Cain vlieden van u aensicht? neen ick Heere, maer komende sal ick komen by mynen Vader, naer de fonteyne des levenden waters, die dorst heeft na myne saligheyt; tot den Herder, die soeckt het verloren schaep; ick sal komen, blindt zijnde tot het licht; geladen ende werckende tot den genen, die my soude vermaken; ick sal mijnen Vader om den halse vallen, mynen Vader segge ick, mijnen Medecijn, mynen Meester, mynen Priester, ende myne spijs. Siet mijn leetwelen is groot gelijk de zee, daer en is niemant van alle myne geminde,

Toeslucht
tot Godt.

Thren. 2.

die

die my soude vertroosten, wat isser voor my in den hemel, ende wat hebbe ick voor u gewilt op der aerden? ydelheydt der ydelheden, ende 't is al ydelheydt, maer ghy zijt mijne eenige begeerte. O ziele, siet Jesus staen aen de rechte handt van de kracht Godts, siet hy komt ende eenen seer grooten loon met hem. Komt ghy dan o goeden Jesu! Heere komt en wilt niet vertoeven, want ghy komt om te onthalen den verloren sone; om te vermaken den vermoeden; te verblijden den genen die u bedroeft; om te trecken die vliet; om te kussen, die u certijts geesselde; om te kroonen, die u met doornē stack; om te omhelsen, die u kruyste; om levende te maken, die u doode; om te beminnen met eene oneydelijcke liefde, die u haetede. Wel aen mijnen Godt, siet neder uyt den hoogen stoel uwer glorien, ende en verworpt my niet, die daer ben het werck uwer handen, gemaect ende hermaect van u, ghekocht met eenen grooten prijs, op dat ick u mach glorificeren ende dragen in mijn lichaem, ja die oock ben gewasschen met u dierbaer bloet, en aenu, o aldersoetsten Jesu toegewesen voor soo veel tranen, schamperheden, spoufels ende vonnisse des doots, die ghy al om mijnent wille verdragen hebt. O wat sal ick u voor al dit weder-geven, anders dan my selven geheelijck? Ick achte nu alle dingen als dreck, om dat ick u soude mogen winnen; ick wille met u op de laetste plaetse sitten, om dat ick u soude mogen behagen; ick wille myne overste tot der doot toe gehoorfaem zijn, alle dingen nemen van uwe handen. Doet met my na u wel behagen; en laet my buyten u niet behagen, geenen lof des sondaers, geene creaturen, wiens troost my niet en kan versaden: ghy zijt alleen mijne versaetheydt, ghy zijt allen mijn goet. Ick bidde u verleent my dat ick my selven gantschelijck mach besich houden tot uwer glorien, dat ick mijnen naesten met alle liefde tot u mach brenghen, ende dat ick gheheel u mach zijn, ende ghy mijn; dat ick in u mach leven als in het hout des levens; dat ick door u mach leven, o hemelsch Manna; dat ick met u, ende om u, mach leven ende sterven, o aldergoedertierenste Lammeken, Siet ick kome tot u, ende ghy gheweerdicht u oock tot my te komen, om dat ick u soude glorificeren, om dat ick

Het over-
geven sijns
selfs in de
Geddelijcke
handen.

**Wperige
begeerte
tot Godt.**

u soude beminnen, om dat ick van u soude genesen worden, om dat ick voor het gene dat voorleden is, soude voldoen, voor het toekomende gratie verwerven, ende gratie verdienen in u aenschijn tot hulp van de Heylige Kercke ende Religieuse ordenen, voor myne ouders, weldoenders, ende diemy bevolen zijn, ende oock voor mijne vyanden. Ick kome by u, om dat ick u soude omhelsen, vastelijck gheloovende, dat ghy waerachtelijck hier zijt, die alleen wonderlijckheden doet. Vermeerdert mijn geloof, verweckt myne hope, ontsteect mijn liefde. Komt, komt, komt Jesus, laet uwe genoeghte zijn by my te zijn, ende de myne by u te zijn. Komt mijnen alder-soetsten, alder-machtighsten, alder-wijsten, alder-bermhertighsten, alder-minnelijcksten Godt, met uwe Heylige moeder, met alle de Heylige Patriarchen, Apostelen, Martelaren, Confessoren, Macghden, sonderlinge mijne Patroonen N. ende van de welcke wy heden gedenckenisse houden, laet hun mijn herte bereyden tot uwe wooninge, tot uwe Arcke, tabernakel, throon, tempel, slaep-kamer ende beddeken, dat ghy in my mooght rusten ende blijven, op dat ick u korts mach sien, ende tot u komen, u beminnen, in u branden, smilten, verteyrt ende volmaeckt worden, Amen.

Practijcke om Godtvruchtelijck ende devotelijck te communiceren.

De Biecht.

D' Eerste ende alder-nootsaekelijckste bereydinge is / te doen eene oprechte en volmaecte biechte / waer van eensdeels gesproken is in't eerste boeck / de welke men soo dickwijls ende in sulcher voegen moet gebuychen / gelijk ons van onsen biecht-vader geraden sal worden.

**Meditatie
van 't lij-
den ons
Heeren.**

Men gesien dat de communie een memoriael en gedenckenisse is van de passie ons Salighmakers / soo is 't oock eene goede bereydinge / hier af sijne meditatie te doen : gelijk oock van de geboorte ons Heeren / oft de boodtschap van de H. Maget Maria / oft van de mensch-wordinge van 't woort Godts / doordien dat dit mysterie dooz de communie gelijk vernieuwt wordt. Och hoe grootelijcks wort hier den
son-

sondaer verheben! ende wat een vernederinge is dit van den Schepper! De meditatie mach oock gheschieden van de historie van Zacheus/ &c.

De derde. Wy sien datmen soo veel pelgrimagi- en doet om de reliquien der Heiligen te besoecken/ ende het is seer wel gedaen: maer waer in zijn dese te vergelijken met dit hooghweerdig H. Sacrament. Laet ons dan hier onse pelgrimacie doen / ende om soo te spreken/ tot eene waerachtige ootmoedigheyt/ liefde/ende devotie: tot eene verwonderinge dat den Koninck komt tot eenen armen mensch/ ende Godt selve komt om versoent te wesen tot den genen / die de doot verdient ende veel verraders stucken uytgerecht heeft. Laet ons ons verheugen/ ter oorsake van soo veel ontfangen weldaden/ ende dat ons verschenen is niet eenen Engel/ maer Godt selve/ ende dat niet met eenige twijffelachtigheyt/ maer sonder achter-dencken.

Pelgrimacie tot het hooghweerdigh H. Sacrament,

De vierde. Overdenckt dat het eene maeltijt is/ ende bereyt u over-sulcks met kleederen/ met eenen appetijt / geestelijke wasschinge ende eerbiedinge: lobt ende prijst den weert ende de gerechten: draegt mede ende bewaert 't gene dat ghy d'uwe soudt mogen mede deplen. Het sal den appetijt mogen verwecken/u van andere spijsen t'onthouden/ende hierom is't dat Godtzychtige personen haer gerecht maecten dooz eenige onthoudinge van spijs. De H. Margareta van Hungarien/gelijk ons Surius getuyghet/bastede daeghs te boren/te water en te broode: den S. Stanislaus Kostka onthielt hem daeghs te boren van sijn abontmael: de H. Hedwigis/Hertoginne in Polen/dooz eene sonderlinge eerbiedinge en liefde/was overgoten met tranen/ en viel dickwijls op haer knyen dooz het H. Sacrament / eer sy haer begaf tot het nutten des selfs/ het selve aldus eeren: de : den S. Faberius deplden het selve uyt aen den volcke op sijne knyen/ende stoztede dagelijcks overbloedige tranen / als oft hy eerst Priester hadde geworzen: den S. Alosius bedancante Godt almachtigh daz dagen dooz de voozleden communie / ende bereyschte daz dagen gratie dooz de toekomende.

Bereydunge sijn selfs/ als tot eene geestelijke maeltijdt.

Dagelijks
debotelick
Misse
hooren.

De vijfde. Dagelijks debotelick Misse hooren/
ende in de seibe geestelick communiceren/ende alsoo
verlangen ende hem ghereet maechen tot denaeste
communic.

Practijcke om de Misse te hooren.

Derwaerts gaende/overdenckt dat ghy gaet ge-
lijck tot den bergh van Calvarien/ende wat dat
ghy daer sien sult/ende met wat eene devotie dat ghy
aldaer tegenwoordigh moet wesen. Komende in de
plaetse/besproept u niet wy-water/ende verweecht in
u een leetwesen der sonden. Alsdan/aenbidt booz al
Godt almachtigh/dooz geloof/hope/ende liefde/en-
de vernieuwt uwe meyninge/seggende: Ick geloobe
Heere/ende ick hope in u/en ik beminne u uyt gant-
scher herten. Ten tweeden / oberleght de weerdig-
heyt van dese offerande. Ten derden / neemt booz u
eerweerdelijck u aldaer te binden : welcke dingen al
in het nabolgende gebedeken besloten zijn.

Gebed om
debotelick
Misse te
hooren.

Ick geloove u, ô Koninck der Koningen, die door eene
uytnemende liefde ons waerachtelijck u vleesch ende
bloet ghegeven hebt, ende dat onder dese gedaenten, op
dat ghy geduerighlijck met ons soudt mogen wesen, op
eene wonderbare maniere ons u selven achterlatende,
ende het selve door ontallijcke figuren ende wonderba-
re teekenen te kennen hebt ghegeven. Ick begeere my
dan te vinden in dese gedencckenisse van u lyde, wijsheyt,
mogentheydt ende goetheydt aendachtelijck, ende met
foo groote devotie, als het my mogelijck sal wesen, met
uwe Engelen, ende met geheel u Hemelsch heyr, t' uwer
eeren, tot mijnder ziele saligheyt, tot profijt van de Hey-
lige Kercke, ende alle de gene, die haer-lieden aen my
gerecommandeert hebben N. ende tot lavinge ende so-
laes van de overledenen N. Geeft my hier toe gratie, ô
myne eenige hulpe, Amen.

Terwijlen dat den Pziester hem gereet maecht
om Misse te doen / eer hy begint / oberdenckt hoe
dat d' Engelen daer ontrent komen / om het H. Sa-
crificie te vereeren/ende beschaemt u van uwe slap-
pighedyt.

Amen

Aen den Confiteor; **O**verloopt in't hooft uwe sonden/ verweckt in u een berouw/ ende vernieuwt het propoost van u te beteren. Doozts daer na in het ver-
volgh van de Misse let op de woorden / is't dat ghy de selve verstaet/ oft leest u kroosen-hoepken/ oft yet anders.

In't Offertorium : overleght wat u dien dagh te doen staet/ ende offert dat/ ende weest uwe goede begeerten indachtigh / ende uwe oude goede booznemingen/ende vereeniget al met de verdiensten Chri-
sti Jesu.

Als men Sursum corda seght / denckt op het lijden uwes Saligmakers / want het is eene gedachte-
nisse des selfs. Ende aen beyde de Memento, bid booz alle de gene daer ghy in gehouden zijt / stellende de selve in de deelen des kruys/ soo voren verhaelt is.

In de Elevatie, bemerckt Chriſtum hangende aen de galge des kruys/ ende aenbidt hem. Daer naer overleght wat tegenheydt dat u soude konnen ont-
moeten/ ende geeft u hier in over.

Bemerckt namaels Godts weldaden / ende maeckt u gereet tot de geestelijke communte / bid-
dende den Heere dat hy tot u wil komen / dat hy uwe ziele wil suyperen van dese *P.* ende dese *P.* fau-
ten/ende de selve wil verbullen met deughden. Ten laetsten communiceert met eene bperighlijke be-
geerte met den Priester.

Naer de communie bedanckt den Heere/ende biet Godt almachtigh veel gelucks van sijne Goddelij-
ke volmaechtheden. Vernieuwt wederom uwe be-
loften ende goet booznemen/ende offert Godt desge-
lijcks noch eens het gene dat u te doen staet / ende in't besonder tot bersterbinge van het gene/daer ghy u besonder examen op doet.

Ghebedt dienende om geestelijck te
communiceren.

Siet, hier stae ick arm ende gebreckelijck aen de tafel van den grooten Koninck, ende van mynen alder-
liefften Vader, aen uwe tafel, o Chriſte Jesu: ende ick ge-
looveu, o eeuwige Waerheydt, dat ghy waerachtelijck

Matth. 8.

tot het woort van den Priester, om my te besoecken, u weerdicht te komen uyt het hoogste van uwe hemelen: nochtans kennende mijne kranckheyt, ende de menighe mijnder sonden, en derre ick u niet Sacramentelijck ontfangen; maer ick segge met den hondertsten man, wiens knecht met verscheyden andere, ghy oock verre van daer wesende, genesen hebt: Heere ick en ben niet weerdigh dat ghy binnen gaen soudt onder mijn dack, maer komt door den mont van den Priester in myne ziele. Ick bidde u wiltse doch suyveren van alle hare quaden ende onvolmaecktheden N. ende verciertse met alle goeden ende deughden N. voedtse met u lichaem ende bloedt, op datse als een hondeken mach eten van de tafel des Heeren, ende datse vervult worden met hemelsche benedictien, het welck ghy vermooght ende dickwijls geeft, oock soo overvloedelijck als oft ick u met der daet, ende Sacramentelijck waer ontfangende. Dit betrouwe ick u geheelijck, ende dat ghy my niet en sult verlaten, ende datter niet en is dat my heden van u sal af-scheyden, noch tot geender tijden. Want ick hebbe u gesien, ende ick heb bekent uwe groote liefde, uwe onuytsprekelijcke barmhertigheyt: ende 't en zy dat ick soo kout ben als een ys, soo hart als eenen steen, of dat ick een wilt dier ben geworden ende geen mensch; soo en sal ick door uwe gratie deselve niet kunnen vergeten, maer ick sal in u leven ende ghy in my. Ghy sult al tijdt myne hope wesen, mijne blijtschap, genoeghte, betrouwen, rijckdommen, liefde, ruste, stilte, soetigheydt, spijsse, vermaeck, bescherminge, onderstant, mijn verlangen ende verwachtinge, mijne toevlucht, mijne hulpe, mijne verkoelinge, mijne verduldigheyt, mijne bescherminge, mijne voorsprake ende verantwoorden, op wien ick geduerighlijck peyse, mijn doen ende mijn laten, ten laetsten mijnen schar, waer in alleen vastelijck ende onberoerlijck mijn verstant gewortelt is, Amen,

Bonav. l. I.
Stimuli.

Schiet-

Schiet - Ghebedekens.

D En barmhertigen ende ontfermenden Heere heeft Pfal. 110.
 gedenckenisse zijnder wonderlijkhedē gemaekt,
 hy heeft spijsē gegeven den genen die hem vreesen.
 Hoe goet is den Godt van Israël voor de ghene die op- Pfal. 72.
 recht van herten zijn.

Neemt ende eet, dit is mijn lichaem.

Matth. 26.

Oeffeninge oft beraet ; van devotelijk ende dickwijls
 ter H. Communie te gaen.

D En mensch. **O** eeuwige wijsheyt, o licht der her-
 ten / met hoe verschepden geboelen ende exem-
 pelen worde ick verstropt! ick en kan by my selven
 niet bezoeden noch sluyten / wat my nutter is ; oft
 dese **H. Sacramenten** dickwijls te gebuycken / oft
 dooz eerbiedinge selden my tot die te verhoorden.
 Doozwaer uwe goedertierenheyt ende goet-gun-
 stigheyt nood my / o Heere Jesu / die u geweerdicht Luc. 14.
 hebt oock de kreupele / blinde / krancke ende de son-
 daers (onder welke ick den ersten ben) tot dese
 groote maeltijt te roepen.

Ich bidde u dan / indien dit uwen **Goddelijken** Ioan. 6.
 wille meer behaeght / dat ghy my gratie wilt verlee-
 nen / dooz dewelcke ick tot dit heyligh avontmael / en
 hemelsch banquet dickwijls ende **Godtbruchte-**
 lijck mach gaen / ende met u / die mijne eenige salig-
 heyt zijt / mach vereenicht worden.

Christus. Ich ben van den hemel gedaelt / om dat
 ick u. i. dit hemelsch broodt soude dooz-dienen / op
 dat de ghene / die dit broodt souden eten / in der eeu-
 wigheyt souden leven. Ich hebbe begeert / dat in
 het sacrificie der **Misse** / soude zijn eene volkomen
 gedenckenisse mijnder passie ende liefde. Ich heb-
 be op den autaar des kruys in het vper der liefde
 willen byanden / om dat ick u een soet ende aenghe-
 naem broodt soude wesen / ende op dat ghy in my
 allen vermaeck soudt hebben. Waerom vzeest ghy
 dan u daer toe te verhoorden / aenghesien / dat
 ickse roepe : Komt / eet mijn broodt / ende dzincht Prov. 9.
 den wijn dien ick u ghemenghelt hebbe ; dzincht

ende wordt dzoncken / o alder-lieffte: want 't en zy dat ghy ghegheten sult hebben het bleesch van den Sone des menschen / soo en sult ghy geen leven in u hebben.

Psal. 110.

Den mensch. Dooz - waer alder-goedertierensten Jesu / ghy maect hier eene ghedenckenisse van uwe wonderlijchheden / o barmhertighen ende ontfermenden Heere / op dat ghy spijzen soudt de gene / die u bzeesen: wat is doch den mensch / dat ghy u gheweerdicht hem te roepen / met hem te bankquetteren / in hem te komen / ende uwe woon-plaetse by hem te maken? wat goederen en moeten hem niet toekomen / by den welken ghy / die zijt de fonteyne aller goetheydt / u gheweerdicht te rusten? boozwaer my dunckt dat de ghene / die soo dickwijis gheboedt worden met het hemelsch broodt / moeten hemelsch / ende een met u gemaect worden.

Ioan. 6.

Christus. Sy leven ende blijven in my / ende ick in hun / indien sy hun tot dese maeltijt / in dewelcke ick ghenut worde / ende de ghedenckenisse mijnder passie wordt gehouden / naer hun menschelijck vermogen neerstelijck bereyden. Maer ick ben de spijse der groote: groept dan oock / ende nut my / ende ghy en sult my in u niet veranderen / gelijk de spijse uwes lichaems; maer ghy sult in my verandert worden / ende deelachtigh zyn van alle de ghene / die my bzeesen.

Aug. I. 10.
conf. c. 19.

Den mensch. Heere ick geloobe't: want aengesien ghy zijt den alder-machtighsten ende mildtsten / soo en kondt ghy in ons niet komen sonder ons te vertieren met de gaven uwer gratien / niemant en kan tot u fonteyne des lebens komen / ende dorst hebben tot de stinckende wateren deser werelt: de ziele / die het geoozlooft is uyt uwen kelck / die oprechtelijck goet is / te dzincken / en heeft geen luyt om te dzincken uyt den kelck der dupbelen.

Gen. 49.

Christus. Alsoo ben ick gewoon te doen dooz mijne gratie: maer daer zijnder eenige / die eten heden mijn broodt / het welck dient booz welluste aen de Koninghen / ende van stonden aen keeren hun met den

der verloren sone tot den draf der verckenen: voozwaer aen die menschen woꝝdt het laetste argheer dan het eerste; want ick woꝝde bedwongen mijne plaetsse/dat is/de ziele den duyvelen ober te geben/die ick tot soo grooten pijsse gekocht hebbe / om dat ick geert ende in haer ghedraghen soude woꝝden: want mijne wel-luste is te zijn met de kinderen der menschen. Prov. 3.

Den mensch. Daerom Heere / bzeese ick daer te komen/ op dat ick in den dagh uwer gramschap / vooz my selven geene gramschap en soude vergaderen / want ick ellendigh ende krank ben: noch ick en kan mijne vpanden niet wederstaen. Rom. 2.

Christus. Hier toehebbe ick dese tafel in uwe tegenwoꝝdighepdt bereydt teghen de gene/die u verdrucken; want die my debotelijck ontfangen / gaen van dese tafel als byer-sponwende leeuwen / schzoomeelijck oock aen den duyvel: ende daerom't en valt niet swaer aen den ghenen / die begeert hem te wederstaen. Want indien pemandt aenmerckt / dat ick met hem ben / en sal hy met David niet mogen segghen: Indien de legers teghen my staen / mijn herre en sal niet bzeesen. Stelt my by u / ende laet eens pegelijcks handt tegen my bechten. Voozwaer daer en is gheen stercker behuip teghen alle de behoringhen / sonderlingen des bleeschs / wiens pijlen vperigh zijn / ende met het welck den strijdt altijd onseker is: de begheerlijckhepdt / den woꝝtel van allen quaedt woꝝdt vermindert / want ick alleen versade de hongertighe ziele met goederen / ende late de rijcke met pdele handen wech-gaen: allen brandt der wel-lusten woꝝdt ghebluscht; want ick ghebe hun het broodt welck allen vermaeck ende smaeckelijckhepdt in sy selven beslupt; want mijnen Propheet heeft waerachtelijck ghesepdt: Wat is sijn goet / ende wat is sijne schoonhepdt / dat het koren der upvercorenen / ende den wijn voozt-bzenghende maeghden? Chryf ho. 61. ad pop. Antioch. Psal. 26. Iob 17. Zach. 9.

Den mensch. Maer soo veel wereltsche bekommeringhen verstroyen ons in sulcker voeghen / dat sy ons beletten tot u te komen / als wy wel souden begee-

begheeren / ende ghemerckt dat uwe plaetse ghemaeckt is in vrede / soo en kan u den dienst niet aenghenaem zijn / als het herte ende ghemoet verstroyt is / ende seer qualijck konnen wy met het byploftkleet komen tot u / Koninck der Koninghen / ende Heere der Heeren.

1. Cor. 11.

Christus. Den mensch moet sy selven eerst bezoeven / ende alsoo van mijn broodt eten / ende van mijnen kelck dzincken ; want die eet ende dzinckt onweerdighlijck / eet ende dzinckt het oordeel vooz sy selven. Maer dese bezoebinghe bereyft / dat ghy supber zijt van groote sonden / ende dat ghy vooz soo veel als de menschelijcke krankheyt toelaet / u bereydt tot soo grooten gast / ende soo groote maeltijd. Doch my en kan geene sake meer mishaghen dan te hooren dese ontschuldigen / die ick soo openbaerlijck verwozpen ende verstootten hebbe.

Luc. 14.

Ick hebbe eene hoede / ick hebbe eenighe jocken offen ghekocht / ick hebbe eene hups-vrouweghetrouwt / ende daerom en kan ick niet komen / het is my seer verdrietigh achter een pghelijck ghestelt te worden / ende het is eene groote onweerdigheyt / dat by sommighe gheene saecke met mindere neerstigheyt ende sozghbuldigheyt en wozyt ghedaen / dan tot mijne tafel te komen / ende te nutten het broodt der Enghelen : sy binden tijdt vooz alle andere saeckien / ende daer en is noch tijdt / noch stont / vooz de alder-meeste ende weerdigste : men spozyt hem om te gaen naer de merckt / naer den koophandel / tot het spel / tot klappen / tot jocken / ja oock al waer 't saecke datmen gaet om sijnen naesten te helpen / ('t en zy den noodt oft ghehoorzaemheyt daer toe praent) 't is eene groote onweerdigheyt / datmen my / die hunnen gast ben / verlate : my die upt het opperste der hemelen ghekomen ben / om dat ick hun soude spijsen / vermaken / genesen / ende my selven gheheel soude gheben. Souden sy ten hupsse van eenen vziendt soo willen ghehandelt worden ? met soodanighe goet-gunstigheyt onthaelt worden ? met alsulcke onbeleeftheyt verlaten worden ? Sout ghy uwen vziendt willen raden / aen-

aen-ghefien datter soo veel goets met my komt ; dat ick soo veel quaedts dooz mijne teghen-woozdighepdt verdrijbe ; ghemerckt dat het my soo ghe-noeghlijck is niet u te zijn tot den eynde des werelts : ter contrarie / soo droebe om sijn / dat mijne tafel ydel is / ende veracht wordt ; soudt ghy hem raden dat hy selden tot my / sijnen Heere ende God soude komen? Maer hy heeft sijne saken te doen: seght my doch / wat weerdiger sake heeft hy dan my te ontfanghen? hy heeft boozsichtighepdt van doen : wat is hem profytelicker / dan dat hy my by hem hebbe / die ben d'eeuwige Wijshepdt / ende den Enghel van den grooten Raede? Hy heeft sterckte van doen / en ben ick niet uwe kracht ende sterckhepdt? en wercke ick niet alle dinghen in een pegelijck? Ioan. 6. Ja dit is het hemelsch broodt / op dat soo yemandt van dit eet / niet en sterbe : ende ick en verghebe hier niet alleenlijck de boozleden sonden / maer beware oock van de aenstaende ; ende epgene den mensch mijne verdiensten. In der waerhepdt / die is de oorzake / waerom de wijshepdt des werelts (die boozwaer dwaeshepdt is) haer selven bedzieghet / sonder my gaetmen Isaiz 29. ter oozloghen / men neemt raet sonder my / daer ick nochtans ben den Heere der hep-legeren: ick alleen doe verdwijnen de wijshepdt der wijzen / ende en helpe den raedt der goddeloosen niet. Mopses mijnen dienaer en dede alsoo niet ; die niet en heeft willen leyden het volck / al was hem dat dooz my bebolen / het en waer dat ick boozden leggher soude gaen / ende den leydtsman wesen in sijne teghenwoozdighepdt. Indien dan sonder my gheenen raedt / geene macht / gheene boozsichtighepdt en is / en sullen de ghene / die my verlaten / van my niet verlaten worden / eifde hunnen wegh en sal die niet sonder booz-spoet zijn?

Den mensch. O Verlosser / met reden moeten wy bzeesen / als wy gekomen sullen zijn tot het eynde onses lebens / dat ghy u niet gheweerdigen en sult tot ons te komen / aenghesien wy gheweyghert hebben tot u te komen. Mogelijck wordt den sondaer met dese rechtveerdighe straffe gestraft / soo dat hy / die ghesont

gesondt zijnde/ u niet en heeft willen ontfangen/ als een pegelijck hem afbalt ende hulpeeloos licht/ oock van u worde verlaten.

Luc. 22.

Christus. En doe ick dit niet met goeden rechte/ aenghesien ick soo dickwijls verwozpen ben gheweest: want hoe veel mijne Predicanten ende die-naers roepen soodanighen mensch tot my? ende nochtans hoe veel zijnder/ die herdmeechtigh ende onbesneden van herten/ wederstaen den H. Gheest/ ende der goeder in-spraken? Ick staec/ ick kloppe/ ende begheere niet eene begheerte den Paesschen met hun te eten; maer dooz dien dat de werelddt/ het vleesch/ hun oock op d'andere zijde noot/ worde ick dickwijls verwozpen/ ende worde nauwelijcks in 't laetste verhoort ende in-ghelaten/ ende nu in-ghelaten zijnde/ worde van sonden aen uyt-ghesaeght. O ellendighen mensch/ wat sult ghy verantwoozden/ als ick u in den dagh des oordeels uwe ondanchbaerheyt sal verwijten? als ick u vraghen sal/ waerom hebt ghy my de fonteyne des lebenden waters verlaten? waer in heb ick u misdaen/ oft waer in hebbe ick u moepelijck geweest? Ick hebbe u vriendelijck ghenoodt ende gheseydt: Komt dynckit/ ende koopt sonder gheldt/ sonder eenighe manghelinghe/ ende hoe dickwijls hebt ghy mijn abondmael versmaedt? ick hebbe u gheboet met mijn vleesch ende bloedt/ ick hebbe u omhelst/ ende hebbe u ghegheben den kus des vredes/ jae ick hebbe my selven u ghelebert/ maer dooz mijne goetheydt ende dooz uwe booshepdt ben ick verwozpen ghewozden/ ende ghy zijt dolende ghegaen in den wegh uwer begheerten. Waffer moghelijck yet anders dat u te doen stont/ dan dat ghy my soue behaghen? dat ghy my soude soecken uyt gantscher herten/ dat ghy my soude soecken/ terwijlen dat ick gebonden kost worde? Nu komt ghy/ op dat ick u soude ontfangen in de eeuwighe tabernakelen/ die dickwijlder uwe gheslaghen byanden/ dan my/ niet alleenlijck en hebt ontfangen/ maer die oock met groot perijckel tot u ghenoodt: hoe dickwijls om eenighe sonden te volbrængghen/ hebt ghy veel gele-

gheleden ende gearbeydt? ende ick ben upt mijnen thoon / upt mijnen tempel / den welcken ghy-licden zijt / gestooten gheweest / ende nu wilt ghy een deel met my hebben / ende aen mijne tafel u verheugen.

Den mensch. Och hoe dickwijls sal ick my in der eeuwighejdt bedroeben / indien ick u mijnen Godt ende Heere niet en sal ontfanghen hebben? hoe sal ick van u derren eyschen om te komen in u rijck / indien ick het mijne hier vooz u sal ghestoten hebben / om 't selbe vooz den byandt open te doen? **O** Heere mijnen Godt / ick worde met schaemte obergoten als ick oberpeyse uwe onghemetene liefde / met dewelcke ghy als eenen reuse u verheught / om te loopen den wegh / om upt het opperste der hemelen / tot eenen wenck der Priesteren in hunne handen te dalen / ende tot my te komen. Ick schaeme my / dat ick soodickwijls in de ooren mijnder herten ghehoort hebbe uwe lieflijcke stemme: Doet open mijne suster / mijne bruydt / mijn hoeft is vol van dauwe / ende mijn geblochten hayz vol van droppe-
 len des nachts. Wat sal ick doen / oft wat sal ick u antwoorzen / als ghy tot my sult seggen: Siet ick staec aen de deure / ende ick kloppe / indien yemandt mijne stemme hoorz ende de deure open doet / ick sal tot hem komen / ende het abondtmael met hem eten / ende hy niet my?

Psal. 18.

Cant. 3.

Apoc. 5.

Christus. Bemerckit daer-en-boben mijne Heyli- gen / met hoe veel wakens / met hoe veel ghebeden / met hoe veel suchten sy den wegh vooz my bereyden: indien sy aten / indien sy droncken / de tranen liepen hun af / ende mengelden hunnen dzanck met tranen / om dat sy / die nutteden het broodt der Engelen / gedwongen waren te eten den dzaf der verckenen: allen vertoeben was hun te langh / vooz het welck sy gedwongen wierden mijne tafel te derben: allen vertoeben was hun te kort / ende allen arbejdt licht / als sy aten ende droncken aen mijne tafel.

Psal. 101.

Den mensch. Eplaes Heere! eplaes ellendighen mensch / dat ick ben / die uwe liefde niet en praemt / ende den honger niet en pozt: maer die tot u kome / moghe-

moghelijck om dat my mijne eere ende fame daer toe dwinght/de gewoonte my verweckt/ al is 't dat mijne ziele eene walginge heeft van dit aldersoetste manna ; hierom geboedt met u bleesch / haecke ick na den bleesch-pot van Egypten/ende gelaest met u dierbaer bloedt / pepse ick op den pot van Babylonien : vermaecht met uwe omhelsinge / mijne ziele ongerust ende ongebonden / die spoedt haer om onkuschepdt te bedzijen / ende te boeleren met beel byemde minnaers. Waerom gaen wy doch van het aensicht des Heeren ? waerom hebben wy u / onse salighepdt verlaten ? waerom vergeten wy u / o Jesu / ende uwe onghepaelde liefde ? en is 't booz ons niet goet u aen te hangen / ende met grooten byede te sinaccken / hoe soet dat ghy zijt ? te gaen tot uwen autaer / tot u / die onse jonckhepdt vernieuwt ? dat wy in u blijven/ende ghy in ons ? want ghy hebt geseydt: Die mijn bleesch eet/ende mijn bloet drinckt/ die blijft in my / ende ick in hem. **O** aldersoetste woordt : Ghy in my, ende ick in u ! **O** hoe groote veranderinge ! Ghy in my , ende ick in u ! **O** hoe groote liefde ! ghy in eenen verworpen mest-hoop/ ende ick in u / het opperste goet ! **O** wonderlijke veranderinghe ! Ghy in my , ende ick in u ! wat kan ick meer begeeren oft verhoppen ? boozwaer ghy besoeckt ons in uwe salighepdt / om te sien de goethepdt uwer uptberkorenen.

Ioan. 6.

Psal. 105.

Cant. 8.

Osee 11.

O Heere/stelt ende druckt u gelijk eenen zegel op mijn herte/gelijk eenen zegel op mijnen arm. Ick sal uwes met gedenckenisse gedencken / ende ick en sal in der eeuwigheyt van uwe geboden niet afwijcken. Ghy hebt my getrocken in de koozdekens van Adam/in de banden der liefde. Wie sal my schepden van uwe liefde ? Wie sal my voortaan wederhouden / dat ick gheroepen zijnde / ter byploft niet en soude komen/ oft doost hebbende/niet en soude gaen tot de fonteyne / als eenen verloren sone tot mijnen vader/sieck ende krank tot den medecijn/oft als een bypdt tot den bypdegom ende de begeerte mijnder ziele ? Ick bidde u en wilt my niet verwerpen booz u rechtbeerdigh oordeel / maer indien ick ver-
toeft

toeft heb/ indien ick spader heb opengedaen/ indien ick bergeten heb mijn broot te eten: ick en sal't boozt aen niet meer doen / maer ick sal dickwijls ende eerbiedelijck my vertoonen in uwe tegenwoozdigheyt/ noch ick en sal sonder gratieniet wederkeeren/ maer mijne handen sullen dzoppen van de eerste myzhe / Cant. 5.
dat is/ van bersterbingen / ende mijn herte sal tot u sprekien/ ende mijne ziele sal u aenhangen/ ende uwe rechte handt sal my ontfangen.

Eene andere oeffeninge voor de heylighe Communie; waer door de ziele van onsen Salighmaker, ende onsen Salighmaecker desgelijcks van de ziele genoodt wordt: mer een verhael van verscheyden weldaden, tijtlen, ende mirakelen in het heyligh Sacrament, met wercken van berouw, dancksegginge, overgeven sijns selfs, geloof, hope ende liefde.

Bemerckt/ datmen naer elcken sin/ oft sententie/ een weynigh gelijk sijnen aessem her-halende/ ober-leggen moet/ datmen gelesen heeft.

Ten tweeden / is't by aldien dat d'affectie oft beweginge verescht / dat ghy noch langer soudt blijben op het selve/ doet dat bypelijck.

Ten derden / bemerkit dat dese oeffeninghe kan gheschieden / 't zy in het laetste van de Misse des daeghs te voren / eermen ter H. Communie gaet/ oft wel datmen tot dien eynde communicere / oft in sijne kamer 's morgens oft 's adents / gelijk hier beneden bewesen sal worden / maer besonderlijck in de Misse.

's Sondaeghs.

Christus noodt de ziele. Komt tot my alle/ die ar- Math. 11.
heyt ende belast zijt/ ende ick sal u vermake. Allen Ioan. 6.
het gene dat my den Vader heeft gegeven/ dat komt tot my / ende den genen die tot my komt / en sal ick niet verwozpen.

De ziele noot Christum, als haren Schepper. Wat is Psal. 8.
den mensch/ dat ghy sijns ghedachtigh zijt / oft den sone des menschen/ dat ghy hem besoecht? Want het
A a is al/

Iſaia 40.

is al / als een dzoppelken des eemers / ende als een
aefken der wage. Ende het is al / als oft het niet en
waer in uwe Goddelijcke teghen-woozdighepdt /
als niet / ende als ydelhepdt is 't van u gheacht.
O lief-hebber der menschen / o aldermachtighsten
Heere Godt / die my geschapen hebt / ende alle din-
gen om mijnent wille / ende soo wonderlijck u hebt
willen verbozgen in dit Sacrament onder dese ge-
daenten: in der waerhepdt ghy zijt sachtmoedigh
ende ootmoedigh van herten! Tot u heeft mijn her-
te geseyd / mijn aensicht heeft u versocht / u aensicht
sal ick Heere versoeken. Seght tot mijne ziele / ick
ben uwe salighepdt / ende weest mijns ghenadigh.
Verhoozt my / ghy die daer zijt de hope / van de
gantsche werelt.

Pfal. 28.

Pfal. 33.

Beroutw.

Pfal. 6.

Ich heb gearbeydt in mijn weenen ende suchtin-
ghe: ick sal alle nachten mijn bedde wasschen / met
mijne tranen sal ick mijne rust-plaetse begieten.
Ich hebbe gesondicht tegen den hemel ende booz u.
Och oft ick noyt van uwe geboden afgheweken en
hadde! Want en is 't my niet goet mijnen Heere /
ende mijnen Godt aen te hangen? u alleen te soec-
ken? tot u alleen te versuchten / van den welcken my
alle dinghen gekomen ende af-gedaelt zijn? Wat sal
ick u wederom geben / die mijns ghedachtigh hebt
geweest / als ick uwes bergeten hadde / dien duyfen-
tigh duyfsent dienen / ende thienmael hondert duy-
sent staen neffens hem / ende wiens knechten niet
telbaer en zijn. Ghy aensiet d' aerde / ende doetse
beben / ende houdtse hanghende met uwe mach-
tige handt. Ich lobe ende danck u / o machtigen
Godt / booz alle uwe weldaden / ende dat in de beree-
ninge van alle de dancksegginghen / die uwe alder-
heylighste ziele / o soeten Jesu / van het begintfel
haerder scheppinge gebuycht heeft / ende noch ge-
buycht / en uwe H. Moeder / endeliebe Heyligen ge-
buycken. Ich geloobe vastelijck / dat in dit H. Sa-
crament waerachtelijck is u lichaem en bloet; want
ghy hebt gesept / o eeuwige wijshepdt / dat dit u lic-
haem is / ende hebt dat my gegeven; ende oberfulcx
ick stelle allen mijn betrouwen in u / ende bebele u /
allen

Belooft/
hope ende
hiefde.
Oberges-
ben,

allen het ghene / dat my aengaet. **I**ck beminne u /
 upt geheelder herten / upt gantscher ziele / upt ghe-
 heel mijn verstandt ende upt alle mijne krachten :
 want van u / in u / ende tot uwer eeren is het al. **I**ck

Tegen-
 woordig-
 hejdt
 Gods.

verlanghe duysendmael naer u / dien oock d'En-
 ghelen verlanghen te aen-schouwen / van wiens
 schoonhejdt de sonne ende mane hun verwonderen.
O Heere **J**esu / wanneer sult ghy komen ? wanneer
 sult ghy my berheugen ? wanneer sult ghy my ber-
 saden ? **O** mijnen **G**odt / o **G**odt mijnder herten / en
 mijnen al ! dat ick dooz d'onepndelijcke ende honich-
 bloepende kracht uwer liefden / verstonden worde /
 op dat ick dooz liefde / die ghy my bewesen hebt /
 mach sterben / want ghy tot mijnder liefde / u ghe-
 weerdicht hebt de doodt te sterben.

Derfuch-
 tinge tot
 Godt.
 Vereenins-
 ge.

's **M**orgens wacker wordende / verhaelt dit we-
 derom / naer uwe gewoonelijcke gebedekens. **O**ber-
 legt in't beginsel van de **M**isse / met wat eene bye-
 rige liefde / dat het betaemt dat ghy uwen **S**aligh-
 maker ontfanght / als wesende / by exempel / uwen
 schepper / oft uwen herder / uwen verlosser / &c. **T**en
 tweeden / oberdencht de woorden / met welke uwen
Salighmaker u noot ; **T**en verden / de woorden met
 dewelcke de ziele van hare zijde het selbe doet ; ende
 gebzuycht d'affectien die in dese oeffeninghe gestelt
 zijn ; **T**en vierden / vernieut deseibe somwijlen dooz
 den dagh.

's Maendaeghs.

Christus noodt de ziele. **S**iet ick sta vooz de deure /
 ende ick kloppe / is't dat yemant mijn stemme hoorz
 ende de deure open doet / tot dien sal ick ingaen / ende
 ick sal met dien het abontmael eten / ende hy met
 my. **I**ck ben eenen goeden herder / ende keeme mij-
 ne schapen : ende ick come upt het alderhooghste der
 hemelen / op dat se het leben souden hebben / ende dat
 overbloedelijcker.

Apoc. 3.

Ioan. 10.

De ziele noodt **C**hristum, als haren herder **O** mijnen
 herder / ende behoeder / o eeuwige wijshejdt / ende
 aldersekerste waerhejdt / die my boedt ende onder-
 houdt / ende alle dinghen om mijnent wille : ende

boven dien verandert hier het broodt in u lichaem
 ende bloedt/ op dat ick soude mogen leven/ende in u
 verandert worden. Daer staet van u gheschreven :
 Als eenen herder sal hy sijne kudde boeden / in sijne
 armen sal hy de lammerkens vergaderen / ende in
 sijnen schoot sal hy die opheffen ; die vol ende be-
 vucht zijn sal hy selve dragen. Soecht / ende be-
 soecht dan uwe schaepkens / ghelijck eenen herder
 doet sijne kudden ; als hy is in't midden van sijne
 verjaeghde ende verstropde schapen. Wept die ende
 leytse in bette weyden / op de verheven bergen van
 Israel. Mijn herte is bereypt / o Godt / mijn herte is
 bereypt ; laet uwe stemme luyden in mijne ooren /
 want uwe stemme is soet / ende u aensicht schoon / o
 alder-schoonste / onder die geboren der menschen.
 Want wat ben ick verwachtende / anders dan u / o
 Heere? Maer / ick schame my / o Godt / mijn aensicht
 op te heffen tot u / want ik niet veelderhande bypers
 gebouleert hebbe : ick hebbe gearbeyt in mijne such-
 tinge / &c. als boven.

's Dijns-daeghs.

- Zach. 9. Christus noot de ziele. Siet uwen Koninck komt
 tot u / rechtbeerdig / ende Salighmaker. Hy is arm /
 ende sit op eenen ezel / ende op een veulen der ezelin-
 nen jongh / waer is mijne eet-plaetse / daer ick het
 Paesch-lam met mijne discipelen mach eten ?
- Marc. 14. De ziele noot Christum, als haren Koninck. O Ko-
 ninck der Koningen / ende Heere der heyl-krachten /
 die my tot het geloof gheweerdicht hebt te roepen /
 achterlatende soo veel duysenden ; ende alhier in't H.
 Pfal. 39. Sacrament soo wonderlijck de gedaenten / sonder
 hare substantie hebt willen bewaren. Verberdende
 heb ick u verberd / o Heere / ende ghy hebt uwe oog-
 gen op my geslagen / ghy die daer zijt het verlangen
 van het hemelsch Jerusalem. Gebenedijt is hy / die
 daer komt in den naem des Heeren. Weest onsen
 hulper des morgens / ende onse salighepdt in den tijt
 der tribulatten. Want nae u hebben wy verwacht /
 komt Heere / ende en verberd niet langer ; ontbindt
 de sonden van uwe geslachten. En weest niet ghe-
 dach-

dachtigh onser oude boos heden / maer weest mijns genadigh; want ghy zijt mijnen Koninck/ die toefepnt aen Jacob saligheden. Staet op / waerom Pfal. 43. slaept ghy Heere / staet op/ ende en verstoet my niet tot den eynde toe. Waerom keert ghy u aensicht af van ons / waerom vergeet ghy onse armoede / ende onse tribulatie? Ick hebbe gearbeyt in mijne suchtinge/ &c. als boven.

's Woens-daeghs.

Christus noot de ziele. Komt ende eet mijn broodt/ Prov. 9. ende drinckt den wijn / die ick u ghemengelt hebbe. Alle ghy dorstighe komt tot de wateren / ende die Ifaiz 55. gheen gelt en hebt komt met spoet / koopt / ende komt / koopt sonder gelt/ ende sonder cenige wisselinge/wijn/ende melck. Eet vzienden/ende drinckt/ Cant. 2. ende wordt droncken alder-liefsten: want met begeerten heb ick begeert dit Paesch-lam met u te Luc. 22. eten.

De ziele noot Christum, als haren alder-miltsten vrient. O alder-miltsten Heere / die u geweerdicht hebt genoemt te worden/ende te wesen onsen vziend/ ende bzoeder: ende boozwaer mijnen vziend/ die my u selven t'eenemael gegeven hebt / die my tot penitentie ende uwe vzienschap gheroepen hebt: ende hier eben-wonderlijck werckit dooz de gedaente/als dooz de substantie selve/ die ons allen het gene / dat ghy van uwen Dader gehoozt hebt/ kennelijck ghemaeckt hebt. Wat is den mensch / dat ghy hem Iocn. 15. groot acht / oft waer toe stelt ghy u herte op hem? Iob 7. gelijk den hert begeerte heeft tot die fonteynen der wateren / alsoo heeft mijn ziele begeerte tot u / o Godt / mijn ziele heeft dooz gehadt tot Godt die Pfal. 41. lebende fonteynen/wannec sal ick komen/ende openbaren booz d'aenschijn Godts? Mijne tranen hebben mijn broot geweest dagh ende nacht/om dat ick u verlaten hebbe de fonteyne der lebender wateren/ ende hebbe booz my gebozsten putten gegraben/ die Ierem. 2. geen water en konnen houden. Ick hebbe gearbeyt in mijne suchtinge/ &c. als boven.

's Donder-daeghs.

- Cant. 5. Christus noot de ziele, als sijne bruyt. **Doet my open** mijne suster/ mijne vriendinne/ mijne duyve/ mijne onbesmette/ want mijn hoofd is vol dauws/ en mijn
- Cant. 2. **hapt-blechten** vol druppelen der nachten: Staet op/ haest u/ mijne vriendinne/ mijne duyve/ mijne schoone/ ende komt/ vertoont my u aensicht. Ick sal u trouwen in der eeuwigheyt/ in rechtbeerdigheyt/ in
- Ofez 2. **het oordeel** ende in barmhertigheyt/ ende ontfermenissen. Ende ick sal u my trouwen in't geloobe/ ende ghy sult weten/ dat ick den Heere ben.
- Cant. 5. De ziele spreeckt Christum aen als haren Bruydegom. Ick ben opgestaen om u open te doen mijne alderlieffste; mijne handen hebben gedruppt van myrrhe/ ende mijne vingers waren vol van de alderbeste myrrhe. Komt o mijnen alderlieffsten bruydegom/ die u gheweerdicht hebt my te ropen tot desen staet van uwe kinderen: ende hebt willen alhier soo wonderlijck wesen/ geheel in de geheele Hostie/ geheel oock in het alderminste deelken der selve/ door eenen geestelicken ende wonderbaren vondt/ op dat wy niet na den bleesch en souden leven: maer in u/ wiens ghenoechte ende sonderlingh vermaeck/ is te wesen met de kinderen der menschen. Och hoe soet is/ o Heere/ uwen geest/ die om de soetigheden/ die in u zijn/ aen ons uwe kinderen te vertoonen/ verbult ende versaet ons met het broodt uyt den hemel gesonden; 't welck in hem heeft alle soetigheyt/ ende
- Prov. 5. **alle lieflijckheyt** van sinake! Komt o Heere in u hups/ in uwen tempel welcken is mijne ziele/ die ick u duyfentmael opghedragen hebbe. Gaet uyt/ ende besiet ghy Dochters van Jerusalem den Koninck Salomon in sijne kroone/ waer mede hem sijne moeder ghekroont heeft op den dagh van sijnder bruyloft/ ende in den dagh van sijns herten blijdschap. Maer eplaes! o soeten Jesu/ waerom salt ghy als eenen vrendelinck wesen op d'aerde/ ende als eenen reysenden man afwijckende/ om te herbergen? komt mijnen alderlieffsten/ ende neemt uwe woonplaetse by my/ treckt my na u/ ende ick sal loopen

pen na den reuck van uwe salben. Want niemant en
 kan tot u komen / 't en zy sake dat hy van u getroc- Cant. 1.
 ken worde. Ick hebbe gedoot als een schaep dat Pfal. 118.
 verloren was / maer ick keere nu wederom upt ge-
 heelder herten. Keert u tot my/ende wozyt achter u-
 wen rugge alle mijne sonden: ick hebbe gearbeydt in
 mijne suchtinge/ Et. als boven.

's Vry-daeghs.

Christus noot de ziele. Staet op/ staet op/ ende sit Isaïæ 52.
 o Jerusalem / ontbindt de banden van uwen hals
 ghy ghebangene dochter van Sion : want dit segge
 ick/ die uwen Heere ben : booz niet zyt ghy gekocht
 gheweest ; ende sonder gelt sult ghy verloft worden.
 Want ick hebbe u met eenen grooten prijs gekocht/
 op dat ghy my alle eere soud bewijzen/ende my soud
 dzagen in u lichaem. Ick hebbe u gekocht niet met I. Petr. I.
 berganchelijck gout oft silber/maer met mijn dier-
 baer bloedt. Ende hier-en-boven mijne stieren ende Matth. 22.
 gemeste beesten zijn gedoot/ ende alle dingen zijn be-
 repdt / komt ter byploft. Wat hebbe ick u konnen
 doen/ dat ick niet ghedaen en hebbe? Want wat is Zach. 9.
 mijne goetheyt/ oft welke is mijne schoonheyt dan
 de terwe der uptberkorenen / ende den wijn die
 maeghden boozts-bzenght?

De ziele spreeckt Christum aen, als haren verlosser. O
 onuytsprekelijcke liefde! op dat ghy den knecht soud
 verlossen / soo hebt ghy o Heere u overgelebert ende
 de doot gestozben! o J E S U, alder-miltsten Verlosser/
 die uwen berwozpen dienaer met u dierbaer bloedt
 hebt willen rantsoenen / ende op alsulcke maniere
 hier wesen / dat al is't dat de H. Hostie gedept wor-
 de / u lichaem nochtans niet ghedept en kan wor-
 den / ende dat/ op dat ick mijn herte van u niet ghe-
 schept oft gedept en soude hebben. Mensiet my ende
 weest mijns ghenadigh / noch en beracht my niet/ Pfal. 62.
 Godt mijnen Salighmaker / mijne ziele heeft naer
 u verlanght des nachts / ende tot u wacke ick in den
 morgen-stont. Mijne ziele heeft dozstigh geweest
 naer u/ende hoe menighbuldelijck dozst naer u mijn
 bleesch/ in't woest en onbewandelt lant. Tot u heb-

- Pfal. 50. be ick mijne handen uptgerecht; want mijne ziele is in uwe tegenwoordigheyt/als eene aerde dorre ende droogh sonder water. Ontfermt u mijnder Godt/naer uwe groote barmhertigheyt. Ontfermt u mijnder/want ick ben alleen gelaten arm ende ellendigh.
- Pfal. 24. Ende waer sal ick my keeren van u aenschijn/o mynen Vader/ ende mynen berlosser van mijne vrienden die op my verbittert zijn? Uwe ben ick/maecht my saligh/ want uwe rechtbeerdighmakingen heb ick versocht. Ick hebbe gearbeyt in mijne suchtinge/ Ec. als boven.

's Saterdaeghs.

- Cant. 5. Christus noodt de ziele. Komt in mijnen hof mijne suster/mijne bzuyp/ ick hebbe mijne myrre gemaept met mijne kostelijcke specerpen; ick hebbe mijn broot gegeten met mijnen honich/ ick hebbe mijnen wijn gedroncken met mijn melck. Staet op/haest u mijne vriendinne/mijne durbe/ mijne schoone/ende komt; want den winter is nu hoor-by gegaen/ den regen is ober-gegaen/ de bloemen zijn gesien in ons lant: Komt van Libanus mijne bzuypdt/ komt van Libanus/ ghy sult gekroont worden.
- Cant. 2.
- Cant. 4.

Die ziele noot Christum, als haren Vader, die haer alle glorie sal geven. O Vader der toekomende eeuw/ o mijnen verheffer ende saligheyt! Och hoe overtreffelijck is uwe erbenisse! Hoe groote saken hebt ghy gereet gemaecht voor de gene die u breesen ende beminnen/ o mijnen Godt/ die in mijne tegenwoordigheyt sulcke eene tafel bereypt hebt tegen alle de gene die my verbolghen; die u geweerddicht hebt hier by ons te wesen/ onder beyde de ghedaenten gheheel; ende neder te dalen/ oock tot het minste teken ende stemme van eenen qualijck-levende Priester; ende dat om mijnent wille: Verleent my/ dat bidde ick u/ dat mijne spijs zy/ uwen Godtlijcken wille te volbzengen. Ende is 't by aldien/ dat ick dese gratie voor u aenschijn gebonden heb/ dat ghy my u selben hebt gegeven/ soo thoont my u aensicht/ dat ick u kennen mach/ en vinden/ na den welcken mijne ziele grootelijckis verlanght: ende hoe worde ick benout tot

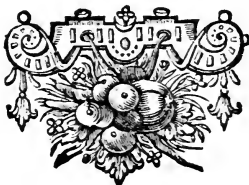
tot der tijdt/ dat dit gheschiede? Dertoont my uwe glorie/ende ick sal saligh wesen. Weest uwes verlosserschaepken gedachtigh/o goeden herder/o alderminnelijcksten Vader/en vergeet uwen verloren sone niet. Ick bekenne wel/dat ghy my niet van doen en hebt / ende dat ick u niet profijtelyck oft nut en ben: maer ghy weet wel (soo ick hope) o Heere/ dat ick u beminne/ ende dat ick geduerighlyck naer u versuchte. Och hoe bemint zijn uwe tabernakelen Heere der heyl-krachten! *Mijne ziele verlangt ende scouwyt na de voozhoben des Heeren: ick hebbe gearheydt in mijne suchtingen/ Ec. als boven.* Pfal. 83.

Schiet-Gebedekens.

DAer en is geene andere natie soo groot, die sijne goden heeft hem soo by-komende, gelijk onsen Godt tegenwoordigh is alle onse gebeden. Deut. 4.

Eene ghedenckenisse sijnder wonder wercken heeft hy ghemaect, den bermhertighen ende ghenadighen Heere, spijse heeft hy ghegeven den genen die hem vreesen. Pfal. 110.

O heylighe maeltijdt, alwaer Christus ghenut wordt, waer ghedachtenisse gehouden wordt van sijn bitter lijden, de ziele wort vervult met gracie, ende ons wort eenen pandt gegeven van de toekomende glorie. Gebedt van de Kercke.

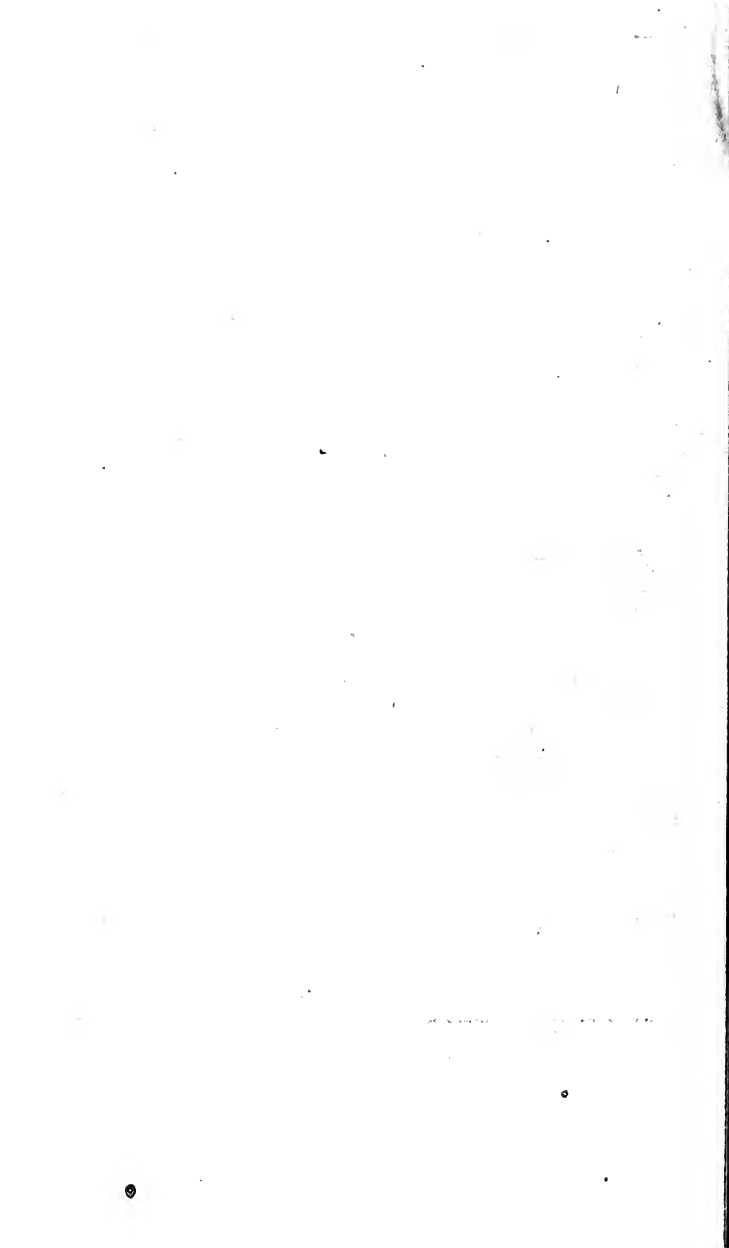

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X X . B E E L D T .

Net op alle uwe ghedachten / woorden / ende
wercken ; waer toe dat ghyse doet : ter eeren
Godts oft ter eeren uwes vbandts.

Bemerckt , dat ghy gestelt zyt tusschen
Godt ende den duyvel uwen vyant , en
bemerckt neerstelijck , wie dat ghy in alle
gedachten, woorden en wercken dient, oft
soeckt te behagen: is 't niet aen God? en be-
geert ghy niet te volbrengen sijnen heyli-
gen, welbehagelijcken, en volmaecten wil-
le? Dus [A] offert hem u herte, en alle uwe
werken, [B] uwen goeden Engel sal deselve
opdragen in sijne Goddelijcke tegenwoor-
digheyt, en voor [C] dē throon van de God-
delijcke Majesteit, die alle dingē in berm-
hertigheyt sal loonen ende kroonen. Maer
so ghy niet en werkt na Gods wille op hem
te behagen, maer uyt uwen eygen wille, oft
gedreven zijnde, door [D] giericheyt, of [E]
begeerlikheyt des vleeschs, oft [F] hooveer-
dye des levens, oft [G] begeerte van eere en
groot-achtinge; so zyt ghy grootelijcx be-
drogen : want u en staet hier af niet anders
te verwachten, dan een hant vol roocx ; en
sult soo veel doen als oft ghy [H] den duy-
vel uwe wercken waert opdragende, waer
mede ghy als met afghesneden rijs (is 't dat
ghy verloren gaet) eeuwelijcken [I] ghe-
brandt ende gepijnicht sult worden.

HET X. CAPITTEL.

Oeffeninge vande fuyvere meyninge.

Bemerckitten eerften / dat de supbere meyninghe Dat de
supbere
meyninge
is.
sodanigh is / waer dooz den mensch yet doet / dooz dien dat het Godt alsoo behaeght / ende om dat Godt die sulchs begheert / 't selve weerdigh is / ten opsichte van sijne ongemeten goetheydt / op dat alle dingen tot sijnder eeren souden geschieden.

Dese is tweederley: d'eene is dadelick / waer dooz yemant metter daet eenigh werck tot Godt stiert ; d'andere krachtelijck / ende is alsoo genoemt om dat de kracht der selver in alle andere wercken bloeyt / so wanneer als men in 't beginsel van eenigh werck / oft 's morgens deselve wercken tot Godt met eene dadelijcke meyninge geschickt heeft. De dadelijcke moet men dickwijls gebuycken / dooz dien dat het menighmael gebeurt dat de meyninghe berandert wort / al is 't dat yemant 's morgens dooz hem genomen heeft alle sijne wercken ter eeren Godts te stieren / oft dat hy eenige andere goede meyninghe gehad heeft / by exempel / sijn werck te doen / dooz dien dat het ober een komt met de rechte redene / oft op dat hy eenighe deughden soude moghen verkrijghen / die de Heyligen souden naebolgen / de sonden uytroeyen / de gratie Godts vermeerderen / sijnen eben-naesten goet exempel gheben / sijnen Obersten onderdanigh wesen / op dat hy saligh soude worden. Maer dese moeten al ter eeren Godts gestiert worden / waer toe alle dinghen gheschapyen zijn. Want hy heeft alle dingen ghemaeckt om sijn egen selve. Prov. 16.
En aldus / al is 't sake dat wy dooz ons selven goet / deughden / ende glorie moghen begeeren / nochtans is 't dat wy ghetrouwe dienaers willen wesen / ende is 't dat onse zielen repne buyden Christi begeeren te zijn / so en moeten wy dooz ons selven geene bagge oft hals-cieraet eyschen / dan dooz soo veel als onsen buydegom dit selve begeert / ende hem dat aenstaet: Den soldaet van onsen Salighmaecker en behoort gheen bercieraet oft wapen te begeeren / dan waer dooz

Pfal. 3.
Pfal. 58.

door den selven hem begeert te beschermen. Hierom seght David aen den Heere: Ghy zijt mijne glorie/ ghy zijt mijnen lof: maer sijne sterckte bewaerde hy door den Heere/ ende verespichte alsulcke deughden/ op dat alle menschen Godt in hem souden loben ende dancken/ ende op dat het herciersel van de dienaeren den Heere soude vereeren: hier toe noode hy eenen pegelijcken/ ende verlaughde te vertellen/ hoe groote saken/ dat hem den Heere gedaen hadde.

Het is
profijtelijk
in een
werck veel
goede
mepningen
te hebben.

Bemerckt nochtans/ dat het seer profijtelijk is/ datmen sy selven in't beginasel van eenigh werck veel mepningen/ oft verwechfelen van gehoorsaemheyt/ bersterbinghe/ pber/ berwerbvinghe van welbaden/ danckbaerheyt/ door oogen stelle; want also sal het geschieden datmen verschepden deughden sal beoefenen/ ende dat ons werck opklimt gelijk een roedeken des reuchis upt de kostelijcke specerpen van myrthe/ ende wierooch/ ende van alderley poeder des apotekers; al is 't dat de liefde Gods alleen genoeghsaem is/ ende d'oberhandt heeft/ aenghesien datse alle d'andere in haer besluyt: want de liefde is verduuldigh ende goedertieren/ &c.

Cant. 3.

1. Cor. 13.

De wercken die in haer selven noch goet/ noch quaet en zijn/ worden goet door de goede mepninge.

Bemerckt ten troeden/ dat de goede mepninghe soo noodtsaeckelijck is/ dat alle wercken/ die in haer selven noch goet noch quaet en zijn/ sonder dese niet goet en konnen wesen: noch de wercken die in haer selven al goet zijn/ en komen insgelijcks sonder dese niet profijtelijk oft goet zijn aenden ghenen diese doet/ ghelijckerwijs oock gheene quade wercken/ goet en konnen wesen al is 't datse met eene goede mepninghe gheschieden. Want het en is tot gheender tijden gheoorlooft quaet te doen/ op dat daer eenigh goet soude moghen uytspzuyten. Soo dan de wercken/ die in haer selven noch goet noch quaet en zijn/ worden goet door de goede mepninghe/ als souden moghen wesen/ hoopen/ arbeypden/ studeren/ sy selven vermaken; dewelcke niet verdienstelijck en souden wesen sonder dese supbere mepninge: ghelijck oock niet verdienstigh en is/ als yemandt een aelmoesse gheeft alleenelijck upt een naetuerelijck medelijden: want

Godt

Godt en vergheldt d'arbejders niet / die noch vooz
 hem in den wijngaert en wercken / noch op eeni-
 ghe andere maniere hem en dienen. Waer uyt
 blijkt / hoe grootelijckis dat te achten is de fuybere
 ende heplighe meyninghe : want sy is van fulcker
 macht / datse die wercken die noch goet noch quaet
 en zijn / goet maect / ende verguldt alle dinghen
 als met het goude roedeken van de liefde van
 Mydas / ende gheeft alle de ghedachten / woorden /
 ende wercken / het leven / fatfoen / ende wesen. Ende
 oberfulckis / is sy meer te weerderen / dan de wer-
 ken selve / ende is eene mijne van oprecht gout / dat
 is van de liefde / een alderbeste fause / ende het steun-
 fel van alle goede wercken : welck steunfel / is 't dat
 het van aerde ghemaect is / ghelijck het werck
 van Nabuchodonosor ; soo fal 't oock lichtelijck om Daniel 2.
 verre ballen. Hierom en moctmen niet soo seer be-
 laden zijn / befonderlijck in de religie / allwaer alle
 dinghen hanghen aen den wille des Obersten ende
 van Godt almachtigh / wat datmen doet / maer
 met hoe groote affectie ende begheerte datmen het
 selve doet. Hierom is 't oock dat de Schrijtuere
 seght: God sagh tot Abel / ende sijne affectien / ende Genef. 4.
 daer naer tot sijne giften. Ende wy selve en achten
 de giften niet / dan als wy weten datse uyt een goet
 herte / ende van goeder handt komen ; soo dat wy
 deselve van onsen vbandt niet en fouden begheeren
 t'ontfanghen : alsoe en behaghen Godt almach-
 tigh desghelijckis niet d'offerhanden der goddeloo-
 sen / ghelijck 't gebleecken heeft in Core / Dathan / Num. 16.
 ende Abiron. Hier-en-teghen de goede meyninghe
 doet / dat oock d'alderminste dinghen van ons ghe-
 daen / seer groot van Godt gheacht worden ; ghe-
 lijck het blijkt in de Weduwe / dewelcke twee Marci 12.
 penninckens offerden. Dus pet te doen om de
 helle oft om de galghe t'ontgaen al is het goet /
 't is nochtans gheheel flabelijck: pet te doen ten op-
 sichte van den loon / die daer te verwachten is / dat
 is de maniere van doen / der huerlinghen : maer uyt
 liefde om God de behagen / dat is kinderlijck. Ende
 bemerkct gelijk den H. Augustinus seer wel seght / August.
 hoc

hoe dat ghy selber gedient wilt wesen / ende oft ghy van uwe hupsvrouw niet en wilt bemint wesen / dooz dien dat ghy haer veel goets doet: want anders soude het te breezen zijn / datse u verlaten soude / als ghy in armoede soudt wesen.

Wat noot-
sakelijck
is/ op dat
eenigh
werck ver-
dienstigh
3p.

Beemerckt ten derden/ dat het nootsakelijck is/ op dat een werck verdienstigh 3p: ten eersten/ dat het van alle kanten goet 3p: ten tweeden / dat den per-
soone Godt aenghenaem 3p: ten derden/ dat het geschiede dooz eene goede mepninghe / het welck naer het gheboelen van alle Godt-gheleerde / te verstaen is/ ten minsten van de krachtelijcke mepninghe/ die upt desen wille spruvt / dooz den welcken den recht-
beerdigen aen sp selven Godt booz zijn laetste eynde stelt/ ende dat hy Godt in alle sijne gedachten/ woor-
den ende wercken sal soecken: ende neemt booz hem/ den selven volstandelijck te dienen / ende in alle din-
ghen te behaghen. Ende alsoo als het quaedt eynde geweeert is / soo worden de wercken van den recht-
beerdigen / oock sonder de dadelijcke mepninge tot Godt ghestiert; is 't by aldien nochtans/ dat het werck dooz gheene omstaende bedorven en wordt: maer de wercken/ die noch goet noch quaedt en zijn / moeten met eene supbere mepninge ende eynde ber-
ciert worden; te weten/ dat Godt heeft ghewilt dat sulckis gedaen soude wesen / om datse nootsakelijck zijn/ oft om datse ons behulpigh zijn tot eenigh goet eynde/ oft wel/ dooz dien dat de rechte redene sulckis berepcht.

Men moet
roefien dat
de mepninge
in het
gheheel
werck
altijt goet
blijue.

Beemerckt ten vierden/ dat ghelijckerwijs als de mepninge in 't beginsel kan bedorven worden/ alsoo kan het selbe oock gheschieden / in 't midden / ende somwijlen oock in 't eynde: hierom moetmen dit al-
tijts wel gade slaen/ dat het onkrupdt der ydelheydt niet en wasse onder onse goede wercken / dat onsen wijn niet geen water gemengelt en worde / ende dat wy van den goeden wegh niet af en wijcken.

De eygene
Liefde be-
derft bo-
ven al de
goede
mepninge.

Beemerckt ten vijfden/ datter niet ghebonden en wordt/ dat soo seer de goede mepninghe bederft/ als d' eygene liefde oft eyghen ghemack ende vermacc-
kinghen; waer in den mensch zijn eyghen baet is
soec

soeckende / ende het ghene dat hem mede-gaet / als geacht te wesen / &c. Maer hier-en-boden/ oock alle andere affectien/ 't en 3p sake datse wel getemt zijn/ bederven dickwijls de meyninge / ende boozkomen de redene / besonderlijck nochtans de ydele glorie / ende de begeerte om een ander te behaghen / oft de hzeefs om eenen anderen te misshagen.

Bemerckt ten seften / al is 't dat het gherecommandeert woordt/ van de meyninge dickwijls te vernieuwen/ dit moet nochtans sonder gewelt geschieden; ende het soude genoegh wesen/ het selve te doen booz al 's morgens/ 's avondts/ booz de meditatie/ booz het examen ende Misse / booz eenige lichamelijke oeffeninge / booz den eten / booz de recreatie ; maer besonderlijck alle upren / oft op sekere ende gesette plaetsen ende tijden/ ghelijck dit eenen pege-lijcken gelegen is.

Dese oef-
feninghe
moet son-
der gewelt
geschieden.

Bemerckt ten sebensten / de trappen van de sup-
bere meyninge; den eersten is/ niet doen oft laten ten opfichte van de menschen; den tweeden is/ alle din-
gen doen dooz de kracht van de goede meyninge die-
men gehadt heeft / 's morgens / oft op eenen ande-
ren tijdt van dien dagh; den derden is/ dickwijls en-
de metter daedt deselve meyninge te vernieuwen/ al
is 't dat dit geschiedt sonder eenigen smaech van de-
botie; den vierden/ als dit geschiedt met een yperige
liefde ; den vijfden/ als yemandt soo verre gekomen
is/ dat is 't dat hy somtijts dooz eenigh ander eynde
per doet / nochtans terstondt gelijck genoodtsaecht
woordt/ om het selve Gode op te dragen/ ende op den
gewoonelijcken wegh wederom te keeren/ dooz eene
kloecke ende brome liefde/ waer dooz hy niemant/
dan Godt alleen/ en begeert te behagen.

Trappen
van de sup-
bere meyn-
ninge.

Bemerckt ten achtsten/ elf tekenen; Ten eersten/
sijne saecken niet aengaen met eenige beroerte/ ende
ontsteltenisse; Ten tweedé/ in 't werck aldus boozts-
gaen / dat waer 't by aldien / hy gebzaeght wierde /
waer toe dat hy dat dede/ waer henen dat hy reysde/
als enen reysenden man terstondt booz antwoorde
soude gheben : Ich reyse derwaerts ; ich doe 't ter
eeren Godts ; ende indien hy ghewaer wierdt / dat
hy

Teckenen
van desel-
ve.

hy in 't minste van den rechten wegh afweke / ter-
 stondt wederom op den rechten wegh soude keeren;
 Ten derden/ niet beangst wesen / ende dooz het ghe-
 ne dat ons te doen staet niet te seer berstroyt wesen ;
 Ten vierden/ naer dat het werck gedaen is / beree-
 nigh wesen in sy selven / ende niet seer bekommert
 wesen wat d'andere daer af seggen sullen; Ten vijf-
 den/niet ontstelt wesen als de sake niet geluckt en is
 na onse begeerte ; Ten seften/ geen ydele gedachten
 hebben naer het werck ; Tensebsten / niet al te
 sozghbuldelijck aensien / oft daer veel pnyfers/ toe-
 sienders/ende toehoorders zijn/ &c. Ten achtsten/ de
 oozdeelen der menschen versmaden; Ten negensten/
 in alle sinnelijcke dingen seer machtigh wesen/ ende
 geern hem onthouden van nieuwsgierige ende sachte
 saken; Ten tiensten/ alleen zijnde oft voor d'andere/
 eben neerstelijck sijne saken doen; Ten elfsten/ tot al-
 le dingen sy selven overgeven / noch yet wenschen/
 oft byeessen.

D'eerste Meditatie van de suyvere meyninge.

Het bereydende Gebedt, als voren.

De voorstellinge der plaetse, sal wesen / te bemerken
 de geheele werelt / ende in 't midden van den hemel
 Godt die het al verbult met benedictie / ende hier-
 en-tegen den duyvel/ het vleesch/ de werelt/ende den
 eygen wille / die alle dingen in roere stellen / dooz
 dien dat sy ons afrecken van Godt die onsen heere
 ende ons opperste goet is.

Sonder de
 goede meyn-
 ninge en
 zijn geene
 wercken
 verdienste-
 lijck.

Plal. 75.

Gelijckes
 us.

HET 1. point. Bemerket datmen nootzakelijck om
 een van dese vier moet werken / ende is 't dat
 wy 't niet en doen ter eeren Gods/ dat alle onse wer-
 ken dooz eene ydelheyt geheelick in roock sullen ver-
 anderen / hoe heyligh datse oock zijn. Och veel sul-
 lender ghevonden worden die by ghebreck van een
 goede meyninge (alse in de ure haers doods ghe-
 komen sullen wesen) gheslapen sullen hebben haren
 slaep als mannen der rijckdommen: veel Koningen/
 Princen / ende oock religieuze personen / en sullen
 niet binden in hunne handen! Den reyser doozwan-
 delt

delt seer groote weghen / op hope dat hy eens rusten sal / ende om rijckdommen te behomen; maer soo hy nae veel arbejts / niet en geraecht tot het gene daer hy nae ghetracht hadde / hoe grootelijck is hy bezwoest? Het selve sal u gebeuren / als ghy den wegh u leydende tot d'euwighheyt / doorkomen sult hebben / ende bevinden sult / dat ghy te vergeefs gearbeydt hebt / ende hier dooz anders niet behaelt en sult hebben / dan pijnen ende tormenten. O soeten Jesu / ick schame my dat ick vermant anders opt in mijn leven / dan u bemint hebbe / met gedachten / woorden ende wercken: Dooztaen sult ghy my wesen als een teken op mijn herte / ende als een teeken op mijnen arm.

Cant. 8.

Het 2. point. Bemerckt dat het eene soorte van afgoderpe is / als den mensch / Godt-latende die hem tegenwoozdig is / aen den selven den rugge keert / ende de zijn aensicht keert naer eenen afgodt / naer eenige creature / oft naer sijnen eygen wille ende ghemack / Godt / ende Godts wille verachtende / hier toe dient de sententie van den Propheet Samuel: Wederspannigh te zijn is ghelijck de sonde der tooberpen / ende niet te willen hooren is als dat groot misdact der afgoderpen: hierom is 't dat de gierigheyt eenen afgoden-dienst genaemt wozt / ende eene afkeeringe van Godt. Ende sy worden hen-lieden gelijk / als ons den Psalmist getupght / diese maken / ende alle die in hen betrouwen. Waer ghy zijt mijnen Godt / ghy zijt mijne glorie / ghy zijt mijn eynde. Want alle sonde is ghelijck eenen toekeer tot de creature als tot sijnen afgod. O sal ick dan aenkleben / o mijne hope / het is goet u aen te hanghen / ende in u mijne hope / blijtschap / ende liefde te stellen. Bemerckt ten tweeden dese ghelijckenisse: Waer 't saecke dat den Koninck eenen berwozpen mensch van niet opgezacht hadde / ende hem begift met veel gaben / ende verheben tot hooghen staet / om te bechten tegen den sijnen ende des Konincks doodt- bypandt: dat nochtans desen also haest als hy hier toe gekomen soude wesen (ghelijck nu gheseydt is) hem gingh begeben tot zijnen gesworen bypandt / ende hem beschoncke met des Konincks giften / tot dien eynde / om dat hy

Het is een soorte van afgoderpe hem selven van Godt te keeren tot eenige creature.

1. Reg. 15.

Psal. 113.

Ghelijckes
ms.

den Koninck (in wiens tegenwoozdighepdt dat dit al gheschiede) spijt soude aendoen / ende met sijnen byant in-spannen; dencht eens hoe dit den Koninck ter herten soude gaen? Voeght dese gelijckenisse tot het ghene dat u te doen staet. Ende het is al eben beel / oft ghy kilepne oft groote dinghen den byandt presenteert: want de kilepne sonden zijn gelijck eenen Godts-penninck van verraderpe / want het is den wech tot deselbe. **Eplaes! o Heere/** hoe menighmael hebbe ick d'een oft d'andere m. **szuykt tot ydelheyt/** ende hebbe de glorie verlicert in schande / ende ben eenen spot gewozden aen mijne byanden! **Siet/** ick ben nu gebangen ende geboept; geest my uwe hant / seynt my uwen **H. Engel /** op dat ick verlost zijnde van al het verwachten mijnder byanden / u mach singen mijne glorie / booz u mach leben / ende in der eeuwighheyt u gebenedijden.

Een werck met goede meynunge gedaen / gaet alle andere verre te boben.

Het 3. point. **Bemerckt** dat een werck / het welck uyt eene supbere meynunge gedaen is / soo beel te boben gaet een ander / al is 't oock goet / als den hemel een note te boben gaet / oft de zee een druppelken / het geheel aertrijck een sandeken. **Siet** dan wat dwase hooplieden dat wy zijn vergeten / met de kinderen deser werelt. **Bemerckt** ten tweeden / hoe dat de **Heiligen** alle neerstigheyt gedaen hebben / om hare berdienstē te vermeerderen. **Ten** derden / hoe grootelijcx dat ghy aen **Godt** verbonden zijt / ten opsichte van vele ghemeyne ende besondere weldaden / die ghy van sijne milde hant ontfangen hebt. **Boben** al aenmerckt de weldaden van uwe scheppinge / berlossinge / bewaringe / en van uwen roep. **Insgelijckis** dat **God** sy-selben so diewijls geest tot eene spijse / prijs en loon van onse wercken; **o Heere** ick wete dat ick u geheelijck toe-behoore / dooz dien dat ghy my geschapen hebt; maer om dat ghy my oock verlost hebt / en om mijnent wille mensch gewozden zijt / so soude ick u veel meer schuldig wese / dan my selbē / waer 't dat sulcx in mijnder macht ware; en dat booz so beel als ghy meerder zijt / dan den genen booz den welckē ghy u geschoncken hebt. **Wat** sal ick u dan wederom geven / booz alle uwe bermyertighede? **Bemerckt** ten

Bemerc-kinge van Godts weldaden.

Bernard.

ten Vierden / dat den genen die in de meyninge fail- Den genen die in de meyninge failleert / komt in alles te kort.
leert / in alles failleert / want hy doolt in het eynde
waer toe hy geschapen is: ende gelijcker wijs als den
ghenen die op den wegh doolt / hoe dat hy verder
komt / hoe dat hy oock meer van den wech afwijckit:
soo oock van ghelijcken / hoe dat yemant eene saecke
heftiger / oft dziftiger dzijft / oft / hoe het werck van
meerder werden is / is 't datter de goede meyninge
gebreecht / hoe dat oock het gene wy ter handen trec-
ken / soz gelijcker ende meer te verbloecken is. Wat
blijft ghy / o mijne ziele / in de wegen van Egypten /
om te dzincken d'onrepne ende d'onklare benijngte
wateren ? keert wederom ghy Sunamitische / ende
aensiet uwen Godt / den wegh / het eynde / ende den
Koninck van alle eeuwen / Amen.

T'samen-spzake / gelijck wy inwendighlijcken
sullen gemoet wesen.

De tweede meditatie van de suyvere meyninghe , ende
van de meeste glorie Godts te soecken.

De voorstellinge der plaetse, als boven.

H Et 1. point. Bemerckt ten eersten / hoe dat den De Goddes-
lijcke mit-
heyt / ende de
breechepde
der men-
schen.
Heere de geheele werelt geschapen heeft / als ee-
ne alder-schoonste woon-plaetse / ende daer in ver-
scheyden dingen tot profijt ende vermaeck van de
menschen: ende dat wy breecke menschē in onse klep-
ne werelt qualijck aen onsen alder-miltsten Koninck
wederom willen gheben 't gene dat noot saeckelijck
is / noch en bemercken niet wat hem aengenamer;
maer wel wat ons ghemackelijcker is. Ten twee-
den / bemerckt hoe oberbloedigh dat hy heeft willen
wesen in onse verlossinghe / alleenlijck om dat se ons
soo veel te profijtlijcker soude wesen / hoe wel dat
oock een dzuppelken bloets meer als genoeghsaem
was om ons te verlossen; maer eplaes ! hoe onacht-
saem ende traech zijn wy / om onse salichent / ende het
gene dat sijne meeste glorie aengaet / te verbooze-
ren ? Bemerckt ten derden / hoe veel Sacramenten
met andere geestelijcke hulpen ende gratien dat hy
ons verleent : ende laet ons beschaemt zijn / is 't dat
wy pet soeken dat hem niet aengenaem en is. Want

wat isser schoon ende goet / 't welck ons den alder-
miltsten Heere niet gegeven en heeft?

Wp sorgen
meer booz
ons selven
dan booz
het gene
dat wp
God schul-
digh zijn.

Het 2. point. **B**emerckt hoe besozght dat wp zijn
oni booz ons eygen selven ende booz ons bleesch te
soecken al dat eerlijck/ gemachelijck en profijtelijck
is: ende niet tegen-staende dat wp onsen Heere ende
Godt / veel meer affectie ende liefde schuldigh zijn/
hem nochtans het selve in't minste niet en bewijfen/
ja oock wepgeren/ende luttel besozght zijn van sijne
meeste glorie. **O**berloopt uwe slappigheyt in het ge-
ne dat Godt aengaet / ende ghy sult bevinden / dat
ghy die anders niet en zijt dan een verwozpen slabe/
uwen Heere aldus aenspreekt: **I**ck begeere eerlijc-
ken van u onthaelte te worden / ende weest ghy met
het alder-slechtste te vreden: **I**ck begeere insgelijcks
dat desen mijnen mede-knecht / ja oock uwen byant
van u ende my eerlijcken ontfangen worde/ zijt ghy
booz uwe eere selber sozghbuldigh; ende als 't my
sal gelieben/ soo sal ick u aenspreken/ende u eere be-
wijfen. **W**ant en zijn de menschen niet sozghbuldi-
ger om wel met de menschen te staen/dan met God?
ende als sy de vrientschap der menschen verloren
hebben / meer ontstelt ende ontchecht / dan als sy de
vrientschap Godts verloren hebben? en dienen sy de
menschen niet beerdiger ende neerstiger/belwijfende
haer alle eere/dan sy doen aen Godt den Heere? **B**e-
merckt ten tweeden / dat Godt als eenen Koninck
pemandt mildelijck verscheyden kostelijcke giften
uytdeylt / ende dat hy yet kleyns wederom begeert/
al is't dat hy het selve niet van doen en heeft/ op dat
hy soude sien/ hoe dat desen gemoet is / die het selve
ontfangen heeft: ende denckt hoe seer dat het soude
missaen / dat wp hier-en-tegend' alder-slechtste sa-
ken/die men de honden qualijck soude boozwozpen/
wederom soude geben? **A**ldus doet hy/die zijne qua-
de lusten volghet: welke lusten wel met recht rasen-
de honden ghenoemt mogen worden / ende aen dese
schenckt den mensch sijnen tijdt/ krachten/sijne ver-
nufthepdt / ende het beste van sijn leven / maer aen
Godt schenckt hy het gene dat hy wil quijt zijn. **B**e-
merckt ten derden / dat de wereltsche menschen al-
soo

De quade
lusten zijn
als rasende
honden/die
men 't bes-
te booz
wozpt/en-
de booz
God blijft
het slecht-
te.

foo de werelt dienen / dat een pegelijck sijn beste doet om in rijckdommen / wellusten/ &c. den meesten te zijn: hier-en-tegen dat Godt van de sijne lauwelijck ende flauwelijck ghe dient woꝛdt / ende dat d' alderflechtste dingen hem gegeven woꝛden.

Het 3. point. **Bemerckt** ten eersten / dat alle dingen in Godts tegenwoꝛdigheyt niet met allen en zijn / ende dat wy ons behooren te schamen / dat wy ten opsichte van yemant anders onse werken doen. Ten tweeden / dat de Hepligen / ende Engelen hare stemmen ende affectien verwecken / ende ophessen om Godt geduerighlijck te loben ende te dancken / ende datse niet te min noch beschaemt zijn / datse sooluttel doen aen die hooge Majesteit. **Oberleght** / dat ghy in't midden van haer-lieden zijt; ende hoe grootelijckis dat ghy u behoꝛdet te schamen / dat ghy sooflay zijt ende traegh / om de meeste glorie Gods te soecken / ende dat ghy somwijlen wel verret vraghen / oft ghy dit oft dat tot de meeste glorie Gods gehouwen zijt te doen? **Ende eplaes!** waer't sake dat Godt u alleen gabe het gene daer hy in gehouden is / hoe luttel soude u boꝛwaer toe behooren? **Bemerckt** ten derden / hoe dat hy aen ons / die sijne gesworen vanden waren / schenckt ende geeft d' alder-kostelijckste gifte die daer te binden is / te weten: sy selven ende sijnen gebenedijden **Sone** / endeden **H. Geest** : ende dat upt eene uptnemende / ende alder-meeste liefde / waer dooꝛ hy ons coek bemint heeft / meer om soo te seggen dan sy selven / maer wy hier-en-tegen en hebben hem soolief niet / als wy ons selven doen.

Alle dingen
zijn als
niet boꝛ
Godt.

Operigheyt
der Engelen.

Traegheyt
der menschen.

T'samen-spꝛaek.

Gebedt om de fuyvere meyninge te verkrygen.

O Jesu, Koninck der Koningen, ende Heere der heyrkrachten, wien te dienen, is heerschappye hebben, voor den welcken met rechte alle knien gebuyght worden, der hemelscher, der aertscher creatueren, ende die onder d'aerde zijn: Siet wy zijn hier ghestelt op den speel-wagen van dese wereltd, van uwe milde hant hebben wy ontallijcke weldaden ontfangen, ende ontfangen noch dagelijcks, op dat wy u souden dienen, loven,

Philip. 2.

dancken, ende onse saligheydt wercken. Wat fullen wy doen, o mynen Verlosser? Siet hier staen uwe, ende myne alder-wreetste vyanden, den duyvel, de werelt, ende het vleesch, die ghereet zijn om my te trecken tot haren dienst, ende myne lidtmaten tot de boosheydt, tot myne eeuwige schande ende bedervenisse: maer ghy zijt mynen Schepper, mynen Koninck, mynen alder-besten Vader, ende mynen alder-goedertierensten Godt, die my duyfentmael weder-houden hebt, als ick in den afgront gevallen soude hebben, ende weder-houdt my noch geduerighlijck, die my u eygen bloedt dagelijcks tot een teecken van liefde schenckt; wie sal ick dan dienen? sal ick u verlatende, geven aen myne vyanden een woordt, ofte gedachte, oft eenigh werck, ende dat noch met myne groote schade, ende uwe groote droefheydt? Ende waerom sal ick doch dat doen? sal 't wesen, op dat ick voor de geheele werelt u soude versmaden, ende aen u den rugge keeren? op dat ick als eenen afgoden-dienaer, eere soude bewijfen aen myne geswore vyanden, ende op dat ick ten laetsten met uytgesochte tormenten van haer gepynight soude worden, ende wederom verloren gaen? ende oft ick hier de wereltliche eere al voor kregen, wat is 't anders dan een hant vol roocks, den welcken of ick verkregen heb, ick nimmermeer oprechtelijck en kan weten, ende veel min kan ick desen behouden; oft ick sal hier voor verkrygen eene korte ghenoechte, de welke de consciencie naderhandt ende het herte met onsprekelijcke tormenten pynight; maer ghy hebt my van der eeuwigheyt met eene oncyndelijcke liefde bemint, en beloofst my voor een woort alleen een gedachte, ende een werck d'eeuwige glorie, en hier-en-boven hebt ghy my ontallijcke weldaden bewesen, en bewijft my de selve noch dagelijcks; ende sal ick u noch bespotten, ende uwe gaven, dat is myne lidtmaten, ende myne krachten tot uwer spijt gebruycken? En laet my, o alder-soetsten Jesu, dus uytfinnigh niet zijn: maer verleent my de gratie, dat ghelijck ick u my selven t'eenemael als eenen boom opghedragen heb, ende op verscheyden, ja ontallijcke manieren u toebehoore; dat ick oock desgelijcken de vruchten op sijnen tijt soude mogen wederom geven, op dat ick van geene dieverye met recht beschuldight en

De Goddelijcke weldaden.

Den loon des werelts.

Den loon Gods/ ook boos kleyn merckken.

en worde, ende dat ghy my niet schrickelijck en zijt in den laetsten dagh, op dat ick niet te vergeefs met de arbeiders voorts en kome, hebbende alle myne wercken gedaen voor de werelt, voor mijn eygen vleesch, en wille, ende uwen alder-heylighsten wille veracht, want wie loont den genen die voor hem niet en arbeyt? Maer ghy zijt, ô Heere, mynen alder-meesten loon: u begeere ick ook te dienen sonder loon oft sonder vergeldinge. Want wie soude ick beter mynen dienst kunnen bewyzen? aengesien dat ghy zijt den alderbesten, den alderwyfsten, den alder-machtighsten, den alder-goedertierensten, den alder-weerdighsten, ende die my op ontallijcke manieren alder-liefst gehadt hebt. Vrywillighlijck sal ick u offeranden opdragen, ende ick sal uwen naem belijden, ô Heere, ick sal u lief hebben sonder bedwanck, 't zy dat ick ete, 't zy dat ick drincke, 't zy dat ick yet anders doe, ick sal het al t' uwer eeren doen.

Practijcke om de suyvere meyninge
te oeffenen.

Op dat wy de boozepde trappen allenghstiens souden mogen opklommen / is d'eerste practijcke / by sy selven t'oberleggen / watter is in elcke sake n't besonder dat wy beminnen / ende het selve verbeteren / op dat onse meyninge daer dooz niet bedozen en worde. Hier naer / dooz eenige van de boozenoemde verweckselen sy selven ontsteken / ende beuercken hoe redelijck dat het is ter eeren Godts sijne wercken te stieren (gemerckt dat wy hier toe geschapen zijn) lieber / dan om den dupbel / de wereldd / ft onsen eygen wille te gelieuen / ende Godt te vercrammen dooz afgoderpe / gelijk de Hepligen spreken. Dit moet men eerstmael / dooz de meditatie wel iep in ons herte drucken / en naderhant onse werken Gode opdragen / ende tot den seluen stieren. Ten eersten / 's mozgens: Ten tweeden / in de Messe: Ten erden / op elcke ure in't besonder: Ten vierden / in't camen / oberleggende van te boren alle onse werken / woorden / ende gedachten / soo veel als men kan / ide de selue opdragende aen de Goddelijcke Majestept / ende dese vereenigende met de werken van

Pepe wat ghy in elke sake beemunt.

Hoeredelick dat het is ter eeren Godts sijne wercken te stieren.

Dracht op booz Gode ulwe werken / bereenichte se met de werken onses Heeren.

Christus onsen Salighmaker: want alsoo sullen se veel aengenamer wesen in de tegenwoordigheyt Gods/bekleedt zijnde met het alder-supberste gout van sijne liefde. Hier naer moet men het teecken des H. Krups ghemaeckt hebbende vooz eenighe vooz-naemste wercken / ende daer naer tot d'andere die van minder werde zijn / allengskens voozts-gaen.

's Morgens,

's Morgens dan/als ghy op-staet/ sult ghy knielen / ende tegen u selven seggen: Siet ghy zijt gheschayen / om Godt almachtigh te dienen / niet den dubbel/de werelt/ oft het vleesch/ &c. ende vooz dese bemerckinghe sult ghy op-draghen in 't besonder alle uwe wercken/ gedachten/ende woorden die ghy kondt voozsien / ende seggen: Iesus met alle die in den hemel / op der aerden/ ende onder d'aerde zijn / neme ick vooz my alleen / vooz u mijne knten te buygen. 's Abonts in 't eynde van 't examen / sult ghy bemercken / dat den dagh ende uwe wercken vooz-by zijn ghegaen / ende wat eene groote blijdschap ghy soudt genieten/ waer 't by aldien dat ghy deselve met eene supbere meyninge ghedaen hadt / aenghesien ghy mogelijck desen nacht sult sterben / dus moet ghy deselve verbeteren / wenschende dat ghy het al ter eeren Gods soudt moghen ghedaen hebben/ ende dat ghy wederom uwe wercken/ ende al het gene dat u aengaet Gode op-draeght / tot het naeste examen. De maniere om uwe wercken op te dragen/ sal mogen dese wesen. Ten eersten/ u herte op-heffen tot Godt die ons tegenwoordigh is/ ende hem uwe wercken op-dragen tot sijne meeste glorie/ het selve somwijlen uytsprekende / maer meestendeel met der gedachten. Het is oock seer profijtigh sijne wercken te vereenighen met de wercken van Christus onsen Salighmaker.

's Abonts,

Schiet-Gebedekens.

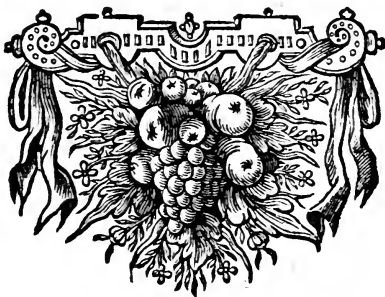
Dese salmen konnen gebuycken: Wie isser te gelijcken by onsen Heere onsen Godt? Hem be- Pfal. 112.
merckende / niet alleen / oft hy alle eere weerdigh
ware / maer dien / wien alleen alle eere ende glorie
toekomt.

Wat heb ick in den hemel, ende sonder u wat heb ick Pfal. 72.
gewilt op der aerden? **Oft**: Gebenedijt den Heere, alle Dan. 3.
de wercken des Heeren, als oft hy wilde seggen: Het
behoort Godt al toe, ick en wille my niet met allen toe-
schrijven, ick en begeere tot uwe spijt, uwe gaven niet
te misbruycken, o mijnen Godt.

Tot de meeste glorie Godts begeere ick dat te doen.

U zy lof, glorie ende dancksegginghe in alle eeuwen
der eeuwen. Amen.

Niet ons Heere, niet ons, maer uwen name gheeft de Pfal. 113.
glorie.

A E N - M E R C K I N G E O P
H E T X X X I . B E E L D T .

**Wandelt in Godts teghenwoordigheydt /
ende weest volmaecht.**

GElooft en laet u vastelijck voorstaen dat
[A] Godt alomme tegenwoordig is, en
dat hy met sijn [B] oogen, veel klaerder dan
de Son, alle dingen, oock uwe nieren, ja u
herte selve door-siet. Hy siet [C] onse be-
nauthedē en [D] bekoringen, om ons te hel-
pē. Hy aenschout de slemers en dempers,
die alhier hare goeden ontfangē; hy siet [F]
die berou hebbende, hier hare sonden be-
weenen, op dat hyse soude vergelden: en
[G] de quade, om die te straffen vroegh oft
laet. Dus hebt hem altijs voor oogen, 'tzy
dat ghy [H] koopmanschap doet, 't zy dat
ghy eet oft drinckt: 't zy dat ghy [I] speelt
doet het al in sijne teghenwoordigheydt [K]
wandelt met hem, en voor al, weet dat hy
in [L] u hert tegenwoordig is; handelt met
hem van uwe saken; [M] kiest een staet des
levens nae sijn wil, en let oock op uwe na-
turelijcke geneygelijckheydt: want dese is
oock van God, gelijk is alle [N] geestelicke
en [O] tijdelicke macht. Godt wercket al in
al, ende aenraeckt alle dinghen van d'een
eynde tot d'ander sterckelijck, en schickt
alle dingen soetelick naer sijne aldergroot-
ste mogentheydt, wijsheydt ende goetheydt.

HET XI. CAPITTEL.

Oeffeninge van de tegenwoordigheydt Godts.

Het bereydende Gebedt, als boven.

De voorstelling der plaetse is, t'aenschouwen gelijk een onepndelijck licht/ het welck dese geheele werelt als een stippeken zijnde doozstraelt/ ende doozlicht: want dese geheele werelt anders niet en is dan een Sap. 11.
druypel dauws in den morgen-stont.

Het 1. point. *Beemerckt o mijne ziele/ alle de deelen des werelts/ ende al het gene datter in is/ oft boven is/ de bosschen/ hollen/ &c. Ten tweeden/ het water: Ten derden/ de locht: Ten vierden/ het vper: Ten vijfden/ den hemel ende al het ghene dat daer in is; ende dat hier niet met allen gebonden en wordt/ het welck Godt niet tot in 't binnenste toe en doozgrondert/ oock de plaetse daer ghy teghenwoozdelijck staet/ u/ ende al het gene dat u aengaet/ oock de dingen die niet en zijn/ ende de onepndelijcke plaetsen. O ongemeten Godt/ o mijnen Vader/ hoe groot is* Psal. 138.
u huys! Is 't dat ick in den hemel klimme/ daer zijt ghy; is 't dat ick neder dale ter hellen/ daer zijt ghy tegenwoozdigh: noch de hemelen der hemelen en konnen u niet begrijpen. Och/ hoe berblint zijn de kinderen der menschen/ die u niet en breesen als haren Heere/ niet lief en hebben als haren Vader/ noch en worden dooz u haren Koninck te aenschouwen/ als vrome soldaten behooren te doen niet ver-
kloecht. Verweckt hier oock u geloobe ende liefde.

Het 2. point. *Beemerckt dat Godt alomne tegenwoozdigh is/ dooz sijn wesen/ macht/ ende bwesen. Ten eersten/ dooz sijn wesen/ want al-omme is waerachtelijck de alderheplighste Druybuldighepdt den Vader boozts- bzingende den Sone en met hem den H. Geest/ soo dat ghy alhier gelucksaligh sout wesen/ waer 't by aldien dat ghy het licht der glorie haddet: weet dan dat ghy tot geender tijdt alleen en zijt: ende draegt u met eerbiedinge in Gods tegenwoozdighepdt. Ten tweeden/ dooz by-wesen: want by alle dinghen kent/ uwe bekoringsen/ oock uwe nieren/*

5ap. 8.

nieren/ en al 't ghene dat u aengaet : dus soecht hem alleen te behaghen / bebeelt het hem al / die streckt van den eynde tot den eynde / daer onse boozsienigheden onseker zijn. Ten derden/ doo2 sijne macht/ de welke met de wijsheyt en goetheyt in alle geschapen dingen uptschijnt/ in gewichte/ getal/ mate/ maniere / ghedaente / ordze oft schickinge / substantie/ kracht en verwekinge/ oozsponck/ verloop/ en het eynde. En dese dingen worden alle van God geroert ende onderhouden/ d'een geeft hy het wesen/ d'ander het leven / d'andere wel te passe te wesen / d'ander verstant te gebzupcken; soo dat waer 't hy aldien dat hy sy selven ontrocke/ alle dingen soudé te niet gaen. Ten laetsten/ hy werckt so wel het gene dat naturelijck is/ als boden-naturelijck; soo wel het gene dat konstelijck is/ als het gene dat sedelijck is; so dat hy hier doo2 gelijk als de ziele in 't lichaem kan gekent worden. Hy aenschout ten laetsten in alle plaetsen/ so de goede/ als de quade/ ende een pegelijck als oft hy alleen in de wereld ware. Ende wie sal hem derren vertoornen / den welcken thien-werf dupsendtmael hondertigh dupsenden neffens hem heeft staende? Wie en sal u/ o ongemeten goetheyt/ niet beminnen/ die alle dingen met uwen seggen verbult/ ende ons al tijt tegenwoozdig zijt? wie en soude u niet breezen/ o Heere/ ende uwe ongrondeerlijcke oozdecken? wie en sal boo2 u niet willen wercken / die alle dinghen alomne doet/ ende dat tot onser bate.

Dan. 7.

Het 3. point. Bemerckt ten eersten/ o mensch/ God ende de heylighe Drieuldigheyt/ binnen u die het al doo2siet/ ende dieper/ ende vaster met u vereenicht is/ dan uwe ziele met u lichaem. Ten tweeden/ hoe dat hy sijne volmaechtheden aen sijne creaturen mededept / ende oock aen u ghebende het wesen / verstant / &c. ende besonderlijck het geloobe ende gratie/ waer doo2 ghy sijnen sone zijt / ende hoe dat ghy doo2 hem gaet en staet. Want in hem leeft en roert ghy / ende alle uwe licmaten/ krachten ende sinnen / ontfanghen van hem haer wesen ende de kracht om te wercken : ja dat meer is ghy woordt van hem omlommert / ghelijck een kindken in het lichaem van sijne

sijne moeder / en hy is u booz eenen muer / booz een
 bedde / ende eene boester: ghy zijt in hem gelijk eene
 vogel in de locht / eenen visch in 't water / of gelijk
 yemandt die in een groot licht ghestelt is / oft in een
 vyer altijts brandende / en u nochtans niet verbran-
 dende / ende ghy sout ontwijffelijck in niet verande-
 ren / waer 't sake dat hy sp selven ontrocke. Ten der-
 den / bemerkte hoe dat alle dingen in uwe ziele ghe-
 bonden worden / Godt ende de geheele werelt / de-
 welcke dooz de poozten ulver sinnen in u komt: Ten
 anderen / hoe dat uwe ziele haer selven kent / bemint /
 gedenckt / ende een beeldt / en een woon-plaetse van
 Godt is: dus maect een kamerken in u herte met
 de H. Catharina van Senen / alwaer ghy den Hee-
 re sout mogen aen-bidden ende te rade gaen / gelijk
 sp van den Heere vermaent is geweest. O mijne zie-
 le bidt aldus in 't heymelijck / verblijdt u van den
 thersooz die u booz oogen is: verheught u dat hy u-
 wen beschermer / u licht / ende allen u goet is: ver-
 acht al 't ghene dat sijne Goddelijcke ooghen / die de
 Sonne in klaerheyt verre te boben gaen / mishaegt.
 Stelt my / o aldergoedertierensten Heere nebens u Iob 17.
 ende wiens handt ghy wilt / laet tegen my strijden:
 dat mijn herte niet gedeylt en zy / ende dat ick niet en
 vergae / maer dat ick mach volherden in de liefde /
 ende in u alleen / ende ghy / o Heere in my.

Het 4. point. Bemerkte eenige besondere manie-
 re / dooz dewelcke Godt / sonderlingh in eenighe
 plaetsen is. Ten eersten / in den hemel / alwaer hy sij-
 ne glorie vertoont / ende verlanght daer naer. Ten
 tweeden / hy is besonderlijck op der aerden / alwaer
 hy eenigh teken geeft van sijne tegenwoordigheydt /
 ghelijck als hy hem aen den Patriarch Jacob ver-
 openbaerde / die terstont gheseydt heeft: Doozwaer Gen. 28.
 Godt is in dese plaetse / ende ick en wist het niet:
 desghelijcks is hy in de kercken ende bidt-plaetsen.
 Overleghet hier verschapden in-spraecken Godts /
 ende bedanckt hem. Ten derden / hy is op eene be-
 sondere maniere in de rechtveerdighe. Want die
 in de liefde blijft / die blijft in Godt / ende Godt in I. Ioan. 4.
 hem. Ten vierden / in het heyligh Sacrament des
 Outaers.

Outaers. Ten vijfden/hy is in den hemel/aengaent de sijn menschelijcke nature/en beschickt al het gene dat ons aengaet. Siet in hoe beelderley manieren dat Godt u tegenwoordigh is/en hoe na dat hy by u is/ende hoe verre dat hy nochtans van u is/als ghy sondicht/hem vergramt/ en hem vergeet? **O Heere** wat is den mensch dat ghy zijnder zijt gedachtigh?

Psal. 8.

Het 5. point. **Bemerckt** ten eersten/hoe schandigh dat het is/ dat Godt al-omne besigh is/ ende alle dinghen onderhout om uwent wille/ dooz alle dinghen u tot sijne liefde trecht/ u ontallijcke weldaden doet (want al het ghene dat eenighe creature ghedaen wozt/ wozt ghedaen ten opsichte van den mensche/ ende oberfulchs wozt het den mensche ghedaen) dat hy u bewaert van menigerley quaden/ (want gheen quaet en isser dat u niet en soude konnen toekomen) ende dat ghy hem nochtans niet gedachtigh en zijt! **Den H. Gregorius Nazianzenus** seght: dat wy soo dickwijls niet en behoorden onsen aessen te herhalen/ als wy wel en behoorden Godt ghedachtigh te wesen. **Want** Godt doet ons ghedurighlijck weldaden aen/ **Ec.** **Bemerckt** ten tweeden/ dat dese oeffeninghe soo noodtsakelijck is/ dat **Dionysius Richelius** wel derret segghen: de besonderlijcke oozsaecke te zijn/datter soo luttel menschen tot de volmaeckthejdt geraecken/ dooz dien dat sy haer tot andere oeffeninghen begeben/ ende niet tot dese/ende hy boeght daer by: **Laet** u ten minsten beweghen om dese oeffeningen dickwijls te ghebzycken/ de bemaninghen der heplighe Vaderen/ die allegader t'samen als van eenen Meester/ te weten/ den **H. Geest** geleert zijnde/ ons tot dese oeffeninghe bemanen. **Bemerckt** ten derden/ hoe grootelijcks dat dit onsen **S. V. Ignatius** gheacht heeft/ dit by-na alleen ghedurighlijck indzuckende/ ende met den Konincklijcken Propheet **David** ende andere Heplighen ghebzyckende. **Ten vierden/** hoe grootelijcks dat dit de heplighe Schzifture recommandeert/ seggende: **Soe**cht den Heere/ende wozt versterckt/ soeekt sijn aensicht altydt. **In** alle uweweghen denckt op den Heere/ ende hy sal uwe wegghen

Greg. Nazianz. orat. de cura pauperibus praestanda.

Psal. 104.

ghen stieren. Ende wederom / hoe dickmaels vermaent ons onsen Salighmaecker alleen tot het gebedt? ja dat meer is / hy heeft geseydt: Men moet Luc. 18. altijdt bidden. Ten vijfden / hoe dat dese oeffeninge ons de Engelen ende geluckfaloge gelijk maecht / die altijdt het aensicht van den hemelschen Vader aenschouwen. Want het aenschouwende leven is hier in dese werelt een beginsel van onse saligheyt. Ten sessten / aensiet de profijten / die hier upt spruyten. Ten eersten / het geeft ons de supberheyt des herten / ende het bezydt ons van de sonden: gelijk het ghebeurt is aen de vermaerde Thais / ende den H. Ephrem. Ten tweeden / hier dooz overwinnen wy de bekoringen / gelijk het blijkt in Susanna. Dan. 15. Ende sonder dese oeffeninge wordt den mensch terstondt oft een beeste dooz onkupsheyt / oft eenen dupbel dooz grammoedigheyt / gelijk eenen sekeren Auteurs seer wel seght. Ten derden / hier dooz verkrijghtmen eene ghestadigheyt des herten in 't gebedt / ende eene standtvastigheyt in tegenspoet / als wy het al ontfangen van de handt van Godt almachtigh. Ten vierden / men verkrijght oock de volmaektheyt van alle deughden. Want dooz dese oeffeninge wordt het herte met Godt verenicht ende verlicht / soo datmen het selve oock uptwendelijck kan bemercken; gelijckerwijs dat de Sterren lichten / tegen over de Sonne ghestelt zijnde. Ten vijfden / het byenght voorts eene groote liefde van Godt / ende geestelijke vertroostingen: want gelijck de Schrifture van Josias seght: Ecci. 49. In alle mouden sal sijne gedenckenisse als honich soet worden / ende ghelijck dat musjck-spel in de maeltijdt des wijns. Ten laetsten / overleght wat dat in mensche lijcke saecken doen soude de tegenwoordigheyt van eenen Koninck / Vader / Rechter / Vriendt / Supdegom: de Fonteyne van alle goet / in de tegenwoordigheyt van eenen die doostigh is: het Broodt in hem besluptende alle soetelijcken smaecke / vooz eenen hongherighen ghestelt zijnde: het selve doet aen de menschen de teghenwoordigheyt van Godt almachtigh.

Gebedt om de tegenwoordigheydt Godts
te verkrijghen.

Pfal. 18.

DE hemelen vertellen uwe glorie, ô oneyndelijcken Godt, ende alle creaturen roepen in mijne ooren: Groot is den Heere, ende groot is sijne macht, maer oock myne redene bespeurt u in dese uwe wegen, ende vint u: want al-omme schijnt uyt uwe wijsheyt, macht, ende goetheydt, ende wy leven, roeren, ende zijn in u, gelijk een spongie in het midden van de zee, ende eenen vogel in de locht; ende hoe komet dat ick u niet teghenwoordigh en kenne? ghy aensiet my geduerighlijck, ghy bemerckt alle mijne wegen met uwe scherpsienige oogen, veel klaerder dan de Sonne, ende ick en sie u niet die nochtans al-omme zijt, ende uwe woonplaeftse in mijn herte hebt, boven my den throon uwes rijcks. Ghy zijt rontom my gelijk het water, de locht, ende het vyer, ende ghy zijt een zee van alle goeden, ende hoe sal ick kunnen vlieden van u aenschijn? oft om beter te seggen, waerom en sal ick niet vreesse ende bevinge niet wandelen in uwe Goddelijcke teghenwoordigheyt, ô rechtveerdigen Rechter ende goedertieren Vader! Is 't wel mogelijk dat den mensch kan vergeten den genen die hem gheschapen heeft, ende die hem ontallijcke weldaden bewesen heeft? Siet al het ghene datter gevonden wordt, is om mijnen wille, niet voor hem, noch voor u; maer roepen eenpaerlijck, dat ick u soude lief hebben ende beminnen, ende dat ick u nimmermeer en vergete, die my tot geender tyden en vergeet, al ben ick uwes luttel indachtigh, ende en houdt niet op van my alderley weldaden te bewyfen. Wat is doch den mensch dat ghy sijns gedachtich zijt? Ende al waer 't dat dit luttel ware, en ververscht ons nochtans de memorie niet het over-dencken van u bitter lijden ende smerten? ende en worden wy niet verweckt om u vyerighlijck ghedachtich te wesen, door de groote liefde die ghy ons toont, dat ghy altijdt met ons hebt willen wesen in het hoogh-weerdigh H. Sacrament? O lief-hebber der menschen, hoe komet, aenghesien dat ick u in soo veel verscheyden manieren tegenwoordigh hebbe, ende dat selve gheloove, ende u nochtans

Pfal. 8.

niet

niet en ontfie, niet en beminne oft en eere ghelijck dat betaemt? wat sal ick doen, o mijnen Godt, mijne toevlucht, mijne hope, mijne glorie ende mijne blijdschap? ghy kont my alleen vertroosten, ghy zijt alleen, die my kont verstercken. Komt ende verthoont my u aenschijn, ende neemt uwe woon-plaetse by my. Stelt u als eenen zegel op mijn herte, als een tecken op mijnen arme, op dat ick in u geduerighlijck mach blijven; ende in uwe liefde, op dat ick mach wandelen voor uwe Goddelijcke oogen, alle de dagen mijns levens, ende dat ick in der eeuwigheydt u aensicht mach aenschouwen, u die daer zijt het verlangen, ende de begeerte mijnder oogen, Amen.

Cant. 8.

Manieren ende Practijcken om de tegenwoordigheydt Godts te beoeffenen.

Bemercht ten eersten met der herten/ende in eene stille plaetse / in het ghene dat ghy tegenwoorde- Godt is alle dinghen.
lijck sult sien/ aldaer Godt dooz sijn wesen / by-wesen ende macht. Dooz sijn wesen. Ten eersten/dooz sijn wesen: want hier dooz / gelijk boven gesepdt is / verbult hy hemel ende aerde/ende hy is veel meer vereenicht aen elcke creature / dan de ziele aen het lichaem. Dooz sijn by-wesen. Ten tweeden / dooz sijn by-wesen: want hy alle dinghen klaerlijck ende beschepdelijck kent / ende dat van der eeuwigheydt / ende dooz-grondeert onse nieren/ende ons herte. Dooz sijne macht. Ten derden/dooz sijne macht:want alle dinghen gheeft hy datse zijn ende onderhouden worden / ende werckt oock dooz deselve. Doet dit besonderlijck als u eenighe teghenheydt overkomt/oft als u yemandt eenighe weldaedt bewijst/ op dat het al mach ghestiert worden tot den genen van den welcken alle dinghen voortkomen.

Ten tweeden/overleght hoe dat wy in hem leven/roeren / aeffenen ende wandelen / zijnde al-onninc van hem omringelt ende omcingelt. Wy leven ende wandelen in Godt.

Ten derden / oeffent dese teghenwoordigheydt Godts op eene besondere maniere nae de H. communie: ende dit niet alleen gheloovende / ende dooz oberpepsinghe met redene / u booz oogen stellende / maer hier by voegende geloof / hope ende liefde.

Ten vierden/ aensiet hem / als den genen die uyt den hemel alle uwe gangen ende wercken gade staet.

*Mē moet
Godt in
sijn herte
aenbidden
ende te ras-
de gaen.*

Ten vijfden/dat ghy zijt als eenen tempel van den heyligen Geest/en aen-bidt God in 't sacrificie van u herte / en gaet hem aldaer te rade gelijck Moyses in het tabernakel. Want wat wijsheyt soude het wesen / de eeuwige Wijsheyt ende Waerheyt by hem te hebben/ende niet sozghvuldigh te wesen om sijnen wille ende raet t'onder-vragen/aengesien dat hy den Koninck ende den Heere der heyz-krachten is.

Ten seften / aenmerckt neerstelijck de creatuere met dewelcke de Goddelijcke wijsheyt haer selben gewerdigt heeft te vergelijcken/gelijckerwijs zyn/eenen Leeuw/ een Lam/eenen Hoek-steen/ &c. oft van dewelcke hy heeft willen lijden. Aldus wierdt den H. Franciscus uytter-maten seer beweeght/aenssiende een lammeken:enen anderen stierde alle dingen/die hem te boren quamen tot het lijden ons Heeren/by exempel / als hy een leer sacht/oft eenigh gekrijsch hoorde/ oft het geklop van hameren/ oft dat hy het sacht regenen: want hy met een danckbaer herte oberdocht den bloedigen regen / ende het ghereetschap van het lijden onses Salighmakers.

*Den H.
Francis-
cus.*

*Alle crea-
turen ver-
wecken
ons tot
den Gods
delijcken
lof.*

Ten sebensten / wy kunnen oock alle de creaturen als Gods weldaden/bemercken/ en ons laten boozstaen dat wy deselbe tot ons hooren spreken: Ontfangt,geeft wederom,en wacht u wel: want is 't dat se de menschen pet geven/het welck van de milde hant Gods komt/ zy bereyschen oock desgelijcks dat wy Gode danckbaer zyn/ende dat wy ons wel wachten van deselbe te misbruycken/ ende dat het behoozlijck is dat wy onse liefde wederom tot hem keeren.

Ten achtsten / het is seer profytigh om de liefde ende de gehoozsaemheyt te vermeerderen/ dat is tot alderley volmaecktheden Godt t'aenschouwen in alle redelijcke creaturen. Hierom eert in alle obersten/soo geestelijcke als wereltlijcke/Godt almachtigh / ende neemt hare geboden als eene stemme dewelcke van Godt komt: Want den ghenen / die u hoort/die hoort my seghyt onsen Salighmaker;ende die u versmaedt/ versmaedt my.

*Godt moet
in alle
obersten
ge-eert
wozden.*

Ick

Ick vermane hier dat het profijtlijker is datmen met der herten/dan met de gedachten de tegenwoordigheyt Godts oeffent / ende dat het beter is met Godt te spreken/dan alleen pet te oberdenken; jae de affectie brenghet veel bemerckingen van selfs mede/ als zijnde de fonteyne der selver.

Een ootmoedigh gebedt/ende het selvedickwijls verhaelt ende upt liefde gesproken / plach geneylijck dese gaben boozts te brenghen. Hier toe helpt oock seer het gebuyck van eenige uptwendige teekenhen / gelijk soude mogen wesen van eenen rinck/ van het horologie/ oft het slaen van de klokke/eenig beeldt/ &c.

Schiet-Gebedkens.

EN wilt u aensicht van my niet af-keeren, en wijckt Psal. 26.
niet wech in uwer gramschappen van uwen die-
naer.

Wanneer sal ick komen ende openbaren voor't aen- Psal. 41.
schijn Godts?

Siet op my, ende ontfermt u mijnder, want ick ben ee- Psal. 24.
nigh ende arm.

De ooghen des Heeren sijn op de rechtveerdighe, ende Psal. 33.
sijn ooren in hunne gebeden.

Gelijk de ooghen der dienst-vrouwen op de handen van Psal. 122.
haerder vrouwen, alsoo sijn ons ooghen tot den Heere
onsen Godt, tot dat hy onser ontfermt.

Is't dat ik in den hemel klimme daer zijt ghy, is't dat ik Psal. 138.
nederdale ter hellen daer zijt ghy tegenwoordigh.

Voorwaer den Heere is op dese plaetse, ende ick en wist Gen. 28.
dat niet.

HET XII. CAPITTEL.

Oeffeninghe van de Liefde Godts.

Bemerckt ten eersten / dat de liefde is eene bewe- Dat de
gelijchheyt des wils tot eenigh goet. liefde is. Ten twee-
den/ dat deselve tweederley is / d'eerste begeerlijck / Begeerlijc-
waer dooz wy pet lief hebben/om ons eegen profijt : ke liefde.
de tweede van vrientschap/ waer dooz wy eene sake Liefde van
beminnen / aen dewelcke wy eenigh goet wenschen. vrient-
Ten derden / aenghesien dat wy niet begeerlijck en schap.

zijn nae yet dat ons onbekent is / soo bemerkct dat de kennisse van het goet / den oorspronck is van de liefde. Ende dese kennisse is d'ijderley; d'eerste/waer dooz het goet bekent wordt / is dooz hooren seggen/ gelijk alser verhaelt wordt dat den wijn goet is : ten tweeden/ dooz het gesicht : ten derden/ dooz den smaech. Hooren / in de liefde Godts / is der gener die eerst beginnen; sien/van die eenigen booztgancck ghedaen hebben; ende het smaechen / van die volmaecht zijn. Hoozt my hoorende / seght den Prophheet/ende eet het goet. Hy vermaent ten tweeden/ Weest ledigh ende besiet 'twelck eygen is/den genen die eenigen booztgancck doen. Ten derden/ Smaecht ende siet.

Isaia 53.

Psal.45.

Bemerckt ten tweeden / dat hier uyt volghet hoe datter meerder goet is / hoe dat het lieffelijcker is / is't sake nochtans dat het genoeg bekent is. Want dit is het eeuwich leben / seght den Heere / datse u kennen/ die alleen den waerachtigen Godt zijt/ende die ghy gesonden hebt Iesum Christum.

Ioan.17.

Meditatie van de liefde Godts.

Het eerste voor-bereydsel. Stelt u in Godts tegenwoozdighejdt.

Het 2. bereydsel. Bidt hem/dat hy u sijne liefde wilt geven/ 't welck het meeste is van alle sijne gaben.

HET 1. point. Bemerckt dat de Goddelijcke Majestept u d'z krachten gegeven heeft / de memorie/ het verstant / ende den wille : ende dat dese als tafereelen zijn / de welcke van hare booz-wozpsels/ oft verbeteret/oft wel bedorven worden. Maer daer en is geen edelder dan den wille. Want hoedanigh de liefde is/ soedanigh is oock den mensch: ende de liefde is sulchs als de sake die men bemint. Dus is het by aldien dat ghy yet goets bemint / soo zijt ghy goet; is't dat het quaet is / soo zijt ghy oock quaet / is't dat het gene 't welck ghy bemint een alder-beste saecke is / soo sulst ghy seer goet wesen: want de ziele is boozwaer meer daer sy bemint/ dan daerse het leven geeft / ende wozt vereenicht met

De 3.
krachten
zijn als 3.
tafereelen.
De liefde
is gelijk
aen de sake
die men be-
mint.

met het gene datse bemindt / ende wordt het selve onderwozpen / ende in het selve ghelijck ghe-eynt / ende gheboelt in haer allen d'affectien der selber eben als haer eyghen; want die de rijckdommen ende de schoonheydt bemindt / en gheboelt die de veranderingen der selber niet? Is 't dat dese vergaet / soo vergaet oock met eenen de ziele / die hier aen gekleest is. Is sy dzoebigh / sy is oock dzoebigh. Is sy blijde / sy is oock mede blijde / ende wel te vreden. Hoe veel saltger is 't met Godt vereenicht te wesen / ende eenen geest met hem te hebben / ja oock Godt ghelijck te wesen / naer het seggen van dese Schrijtuere : Ick hebbe geseyt / Ghy zijt godden ! Want sulcken ziele vermacht 't al / in den genen die haer versterckt / ende sy en dzeest niet / behalven hem. Dus sluyt dit by u selven / dat ghy den alder-besten wilt wesen / den alder - besten Godt beminuende : want is 't dat ghy de alder-schoonste dinghen soudt kunnen ende mogen aenschouwen / ick en gheloobe niet dat ghy soo dwaes soudt willen wesen / dat ghy lieber eenigeleelijcke oft grouwelijcke dingen soudt willen aensien ? waer 't by aldien / dat ghy eene soete melodye soudt moghen hooren / soudt ghy lieber een qualijck luyende willen aenhooren ? Is 't saecke dan dat ghy booz uwe sinnen soeckt / het ghene dat de selve alder-meest soude kunnen vermaecken / waerom en soeckt ghy booz uwe liefde oock niet het alder-beste goet / op dat ghy tot de meeste goetheydt soudt mogen gheraken ? maer ghy veronachtsaemt oock het selve / al hebt ghy dat aen de handt. Want daer en wordt niet weerdiger oft kostelijcker ghebonden dan Godt ende sijne goetheydt : hierom mijne ziele neemt booz u / dat ghy met vollen toestaen sult lief hebben ende beminnen het alder-meeste goet : ende gebuyckt by u selven dese redene : Is 't saecke dat ter eenige welluste / ruste / oft tijdelijck goet te beminnen is / soo moet Godt boven al bemint worden ; want al het gene datmen soude kunnen wenschen / en is met hem niet te vergelijcken. Ja is 't dat

Die Godt
bemint
wozt den
alderbesten.

Cant.8.

de liefde / soosal hy dat tegen de liefde gerekent als
 booz niet versmaden. Is't sake dan dat tusschen de-
 se twee dingen geene gelijkenisse en kan gebonden
 worden / soo moeten Godt boben al beminnen.
 Want is't dat ick yet beminne / obermits dat het
 goet is / soo moet ick boozwaer meer beminnen / het
 gene dat dupsentmael beter is. Waerom loopt ghy
 dan herwaerts / en derwaerts / o mensch / soeckende
 de goeden uwer ziele / ende uwes lichaems? Bemint
 een goet / het welck alle goeden t'samen in hem be-
 sluyt / ende het is genoegh.

Anselmus.

Godt is
 den mensch
 gelijk ge-
 worden om
 van den
 mensch be-
 munt te
 worden.

Het 2. point. Bemerckt waerom dat ghy yet be-
 mint; Ten eersten / dooz dien dat ghy ober-een-
 komt van natuere / aldus bemint alle dier sijns ghe-
 lijck. Ende op dat hier niet en soude ontbreken / soo
 heeft den genen die onsterbelijck was / onse ster be-
 lijckhe natuere aen willen nemen; die van der eeu-
 wighejydt was / is willen worden een kindeken van
 eenen dagh. Is't sake dan / dat ghy den mensch lief
 hebt / die met u mensch geworden is / hoe veel te lie-
 ber moet ghy Godt hebben / die om uwent wille
 mensch geworden is.

Ten tweeden / dooz dien dat den genen die ghy be-
 mint / tegenwoozdig is. Maer wie is u naerder dan
 Godt / die u op een sonderlinge maniere naer by is
 dooz sijn wesen / by-wesen / ende macht? Ghy waert
 binnen / seght den heyligen Augustinus / ende ick
 buyten / en daer sochte ick u / ende op de schoone din-
 gen / de welke ghy gemaeckt hebt / was ick verba-
 len : ghy waert met my / ende ick en was met u niet
 de dingen hielen my verre van u / de welke waer't
 dat sy in u niet en waren / sy en souden niet wesen.

Den
 mensch en
 heeft niet
 nutter dan
 Godt.

Ten derden / men heeft yemant lief / dooz dien dat
 hy profijtigh is. Ende wie wort daer gebonden / die
 ons nutter is / dan Godt? Wie heeft u meer gege-
 ven in uwe tijdelijcke goederen / ende rijckdommen
 meer in getal / gedueriger / beter ende geriebelijcker?
 Die sijnen eppen Sone niet en heeft gespaert / maer
 heeft den selven booz ons alle gegeven. Ja dat meer
 is / daer en is geen goet / het welck van hem niet en
 komt. Alle alder-beste gabe ende alle volmaechte
 gifte /

gifte / komt ons van boven. Wie sult ghy eer be-
minnen? de fonteyne waer upt alle goet komt / oft
de gate / dooz de welcke dit tot u komt? Godt die
den oorzponck is / oft den genen die het selve tot u
brenghet? Godt is den oorzponck in sy selven/hy is
die in alle creatueren mede wercht / hy verweckt de
milde ende goet-hertige/hy versoent die eenigen af-
keer van malkanderen hebben/hy is't alleen/die sij-
ne hant opent/ende verbult alle dieren met sijnen se-
gen ende benedictie.

Ten vierden/ men bemint yemant / dooz dien dat
hy lieffelijck / minsaem / oft soethertigh is. Maer
wie isser doch lieffelijcker dan ghy zijt / o Heere
Godt? Ick hebbe den Heere gesien / seght Jacob/
aensicht tegen aensicht / ende mijne ziele is saligh
geworden. Hierom heeft u / o Heere / mijn herte ge-
sept: Mijne aensicht heeft u gesocht / u aensicht sal ick
o Heere soecken.

Daer en is
niet minsa-
mer dan
Godt.
Gen. 32.

Ten vijfden/wy beminnen yemant / dooz dien dat
hy ons bestaet / gelijck onse ouders : maer mijnen
Godt / mijnen Schepper / en heb ick van u niet ver-
kregen het gene dat ick ben? En is hy niet uwen
Dader / o mijne ziele / eenen goeden / ende boozsichti-
gen Dader / die u geschapen / gemaect / ende beseten
heeft? hy heeft hem hier-en-boven geweerddicht te
worden onsen broeder / ende booz sijne broeders sijne
ziele te pande te stellen. Ja dat meer is / hy seght
klaerlijck: Den genen die den wille doet van mijnen
hemelschen Dader / die is mijnen broeder / suster en-
de moeder. Ten laetsten/hy is uwen bruydegom / die
geseyt heeft : Ick sal u my trouwen in't geloof. O
Sacrament in der waerhepdt seer groot / ende een
groot / ende sonderlingh teecken van eene uptne-
mende barmhertighhepdt / ende liefde!

Niemand
en bestaet
ons nader
dan Godt.
Deut. 32.

Osez 2.

Ten seften / met eenen getrouwen vrient / seght
den Wijse-man en is niet te verghelijcken. Desen
bemint men dickwijls meer dan sijnen eygen broe-
der : maer mijnen ghetrouwen vrient is mijnen
Godt. Want van sijne vrientschapen worde ick niet
uptgestoten dooz eenen nieuwen vrient die eerst aen-
komt.

Godt is
den alder-
getrouwen
vrient.

Hij is
de fonteyne
van alle
te goet.

August.

Het 3. point. **B**emerckt wat perſoonen/ ende wat dat ghy in deſe wereldt lief hebt; ende onderbzaeght u ſelven waerom dat ghyſe affectie bzaeght / ende ſtelt deſe liefde tot Godt die den oorzprouck van alles is / ende ſeght : Ghy hebt deſe dingen / o Heere ghemaecht / die ſchoon zyt / want ſy zyn oock ſchoon : ghy die goet zyt / want ſy zyn goet : ghy die zyt / want ſy oock zyn : maer ſy en zyn niet ſoo ſchoon / niet ſoo goet / oft en zyn oock alſoo niet gelijck ghy / die zyt haren Schepper/ by den welcken / als andere dingen worden geleken/ ſoo en zyn ſy noch ſchoon / noch goet / ja dat meer is / en zyn oock niet.

G H E B E D T.

Wie ſal my geven vederen als van eender duyve, ende ick ſal vliegen ende ruſten in u mynen Godt? want waer ſal ick ruſte vinden anders dan in u? van wie, door wie, ende in wien alle dingen gevonden worden; die alleen onveranderlijck, eeuwich, den alder-beſten, den alder-goedertieren ruſten ende den alder-minnelijckſten zyt. Waer ſal den blinden gaen dan tot u, die het eeuwich licht zyt, verlichtende alle menſchen? Waer mede ſal mijn herte verſaect worden dan met u, die de waerachtige ruſte zyt? Is't dat yemant eenige ſoetigheyt begeert, ghy zyt d'onſprekelijcke ſoetigheyt, ende ghy zyt vermakelijck. Is't datter yemant gevonden wort die de ſchoonheyt behaeght, ghy zyt ſchoon myne alder-liefſte, wit-blinckende, ende rootverwich, den alderſchoonſten onder de geboren der menſchen, naer den welcken d'Engelen verlangen t'aenſchouwen. Waerom ſal ick u dan verlaten, die de fonteyne zyt van allen goet ende ſchoonheyt, ende my keeren tot de putten, die geen water en kunnen houden, dat is, tot ydele creatueren? Hebbe ick wel oyt verſaect gheweſt, met de gene, die ick genoten heb? En ben ick niet eer daer door gelijck geterght gheweſt? Is't datter yemant is, die naer ſijn gemack ſtaet, ghy zyt d'oprechte ruſte in der eeuwigheyt, ghy zyt de genoeghte der zielen, ghy zyt den genen in den welcken ik my ſal glorieren: Is't dat ick mijn

ver-

vermaeck wil nemen in yemant lief te hebben, waerom en sal ick niet beminnen het opperste goet, ende den genen, die my bemint, o on-sprekelycke ende on-eyndelycke liefde, die my voor den beginne des wereltds bemint hebt, die my alomme panden uwer liefden achterghelaten hebt, die in duyfent ende duyfent-der-hande manieren, in elcke creature in 't besonder uwe liefde tot my-waerts bewesen hebt. Ay my, Heere, wee den genen, die soo versteent van herten is, dat hy door dese liefde niet vermorwet en wordt, oft ten minsten door deselve niet verwermt en wordt. Ghy overvalt my met weldaden, ende ick blyve al even flouw; ghy bewaert my ende draeght my gelijckerwijs een kindeken plachtgedragen te worden, jae dat meer is, ghy wascht af myne melaetscheydt, ende myne sonden met u dierbaar bloet. Verbaest u, ghy hemelen hier over, ende ghy hare poorten weest seer verwoest, want den Heere heeft hem geweerdicht ons groote weldaden te doen. Komt ghy alle, die Godt vreeft ende bemint, ende ick sal u verkondigen wat hy myne ziele al gedaen heeft, hy heeft my gheleyt inijnen wijn-kelder, hy heeft in my de liefde geschickt. O ghy Cherubijnen ende Seraphijnen, die uwe voeten ende aensichten overdeekt, door dien dat ghy beschaemt zijt, dat ghy soo grooten goet als is onsen Godt, niet meer en bemint; ende hy en is nochtans voor u niet gestorven, noch en heeft u niet gewasschen in sijn bloet, noch en heeft om uwent wille geen dryendertigh jaren geslaeft, ende veel geleden, maer hy heeft u met een wordeken gheschapen. O Heere, men soude mogen seggen, dat ghy ghelijck droncken zijt van liefde, die dese Dalila dus behert: en weet ghy niet, datse u verraden heeft aende Philistijnen uwe gheswore vyanden? Ghy weet dit al wel, o Heere, maer ghy zijt verduldigh, ende lanckmoedigh over de boosheydt der menschen; ende als wy u begeekt ende bespot hebben, ende dat onse ziele geboeleert heeft met veel minnaers, soo ontfanght ghyse nochtans alse wederom keert tot u. Ende sal 't wel moghelijk wesen datse u noch wederom soude kunnen vergeten, ende haer soude kunnen begheven tot eene verganckelijcke creature? hy is voorwaer des doodts weerdigh, o Heere Jesu,

Godt is
gelijck
droncken
van liefde
tot den
mensch.

die voor u weygart te leven. Ik sal u leven, dien alle creaturen leven: want die u niet en leeft, die is nu anderwerf doot. Ik sal u dan leven, die voor my alleen geleeft hebt, en gearbeydt hebt, gestorven zijt, die my dit al gegeven hebt, dat in de werelt is; ende waer 't dat 'et niet genoeg en waer, ghy sout daer ontwijfelijck noch meer by voegen. Maer o Heere, wie heeft dese dingen van uwe hant gesocht? sy en versaden my niet, sy en vermaecken my gheensins; maer quellen my: want sy roepen aen myne ooren van uwe schoonheyt ende goetheyt: ende naedemael dat ghy verre zijt van de uytwendige oogen, ende in 't binnenste mijnder herten, soo hijgende naer mynen aeffem soecke ick u, ende ick en vinde u nochtans niet. Vertoont my u aensicht, ende het is my genoegh, ver-
toont my u aensicht: komt, want ick naer u versuchte: waerom keert ghy u aensicht van my? is 't dat ghy my gewondt hebt met uwe liefde, ghenceft my met de soetigheyt der selver. Maer dat uwen wille nochtans geschiede; doet het gene dat u belieft, niet dat my aengenaem is. Is 't dat ghy u van my vertrecket, zijt ghebenedijt ende ge-cert in der eeuwigheyt: is 't dat ghy oock tot my komt, gebenedijt moet ghy wesen. Nochtans en verlaet my niet t'eenemael, noch en gaet niet verre van my, ende en laet my niet in een verwoest landt; maer treckt my naer u, ende dat myne ziele altijd meer zy, daerse bemint, dan daerse leeft. Ay my, want myne wooninge is verlenght! Maer aengesien, dat u dit aldus belieft heeft, soo believet my oock wel. Want ick hebbe u mynen wille opgedragen, u behoort hy toe. Ick en begeere niet o Heere: dat ghy immermeer het mes wederom geeft in de handen van u kint. Ick hebbe u ziele ende lichaem opghedraghen; bewaertse ende schicktse tot uwen dienst, gelijk u dit behagelijck is: Ick begeere altijd een met u te wesen, ende anders niet te wesen dan om uwent wille. Nochtans eene kleyne bede sal ick van u begheeren, ick verhope dat ghy mijn aensicht niet en sult beschaemt maken. O Heere en verlaet my niet, ende en vergeet my tot geender tijdt: noch en laet niet toe, dat ick u oyt vergete. Dat my de doot liever overvalle, dan dat ick sonder u leve, oft dat ick u mis-haghe. Maer verleent my dat ick u mach beminnen, ende eenen
yege-

**Offerans
de sijns
selfs.**

yegelijcken trecken tot uwe liefde. Want ghy gebiedt ons dit selver, ende dreygt ons, is 't dat wy anders doen, al is 't dat wy uwer liefde onweerdigh zijn; maer ghy zijt dit overtreffelijck weerdigh, om van een yegelijck bemint te worden. Maer, o Heere, wat ben ick doch, oft wat baret u, dat ghy gebiet van my bemint te worden; ende 't en zy sake, dat ick het selve doe, so zijt ghy op my vergramt, ende ghy dreyght my grootelijcks te straffen; en is dese ellende niet groot genoegh, dat ick u, niet en beminne? Och oft ick ghedurighlijck tot u versuchte, o oneyndelijcke soetigheyt; dat ick alijt nae u dorste, o fonteyne der levende wateren; dat ick alijt na u verlange die het verlangen zijt, van het hemelsch Jerufalem, dat ick geduerighlijck myne oogen op u geslagen hebbe, o alderliefften bruydegom mijnder ziele; dat ick u alijt leve, o mijn leven, dat ick alijt voor u sterve; dat ick sonder ophouden naer u verlanghe ende hungerigh zy, die my alleen kont versaden; ick sal tot u komen, die myne toevlucht zijt; dat ick u alijt in mijne gedachten mach hebben, o eeuwige liefde; dat ick u alijt mach omhelsen met de armen mijnder ziele, ende dat ick u niet en verlate, tot dat ick u met cene onspreekelijcke blijdschap mach aenschouwen, ende dat ick versaet worde, ende u vast houde, ende in u woone, ende in u smelte, ende een met u zy, ende dat ick niet meer in my selven en zy? En vergeet doch, o Vader, tot geender tijden u kint; en vergeet u schefsel niet, o bermhertigen Godt. Het is wel waer, dat ick niet met allen en ben, ende ghy zijt het al; maer ghy hebt dit al om mijnent wille ghemaect, ende ghy en haet niet van al het ghene dat ghy ghemaect hebt: maer ghy hebt soo groote saken geschapen, ende fulcke wondere dingen geleden om mijnent wille, is 't dat ghy myne ellende veracht, aensiet uwe goetheyt ende liefde. Dese fullen u seggen, dat ick u toebehoore, ende ghy en kondt niet laten van den selven my te geven, want ghy d' eeuwige waerheydt, het selve belooft hebt. Geeft my dese liefde, ende dat ick deselve eenen yegelijcken mach aen-prediken, ende u hier in der eeuwigheyt beminnen, Amen.

Practijcke om sy selven tot de liefde Godts
te verwecken.

D'Erste. Dese oeffeninge komt ober een met de tegenwoordigheyt Godts/ ende van de supbere meyninge. Desgelijcks hier toe dienen d'oeffeninge van den yber/en van 't lijden ons Heeren/ besonderlijck het mediteren der selber / ghelijck oock d'ickwils te letten op Godts weldaden; waer af wy hier voren op verscheyden plaetsen gesproocken hebben.

Den kortsten wegh van de liefde is 't versterken sijns selfs. Bemerc kinge der volmaektheden Godts.

Maer den kortsten wegh tot de liefde / is het versterken/ besonderlijck van sijne eyghen liefde / ende van alle ydelheyt / ende sijn herte op te heffen dooz de geschapen dingen tot Godt.

De tweede. Het is oock goet/ alle daghen in sijne meditatie eenige bemerckinge dooz oogen te stellen van de volmaektheden van God almachtigh/ ende daer dooz het yber van de Godelijcke liefde in sy selven t'ontsteken. Want daer en is geen oeffeninge/ die de oeffeninge van de liefde Godts te boven gaet/ aengesien dat gelijckerwijs den Apostel getuyght / 1. Cor. 13. alle andere dingen sonder dese van geen der weerden en zijn; ende dese in eenen oogheblich ons Gode alder-aenghenaeinste maecht / ende van byanden / byienden/ ende van ellendige / d'alder-geluckighste maecht.

God moet in onsen naesten bekenet worden.

De derde. Dewelcke seer profijtigh is/ in sijnen eben-naesten God te bekiennen/ ende hem alle wercken van gedienstigheyt ende liefde te bewijzen/ als oft die aen onsen Salighmaecker ghedaen wierden. Dit is eene aldersoetste oeffeninghe dooz dewelcke wy veel by Godt kunnen verdienen/ ende den genen die niet met allen ghebreken heeft in sijne armen veel mede te deplen. Maer wy sullen hier af breeder spreken / als wy sullen handelen / van de liefde van onsen eben-naesten.

Debote nuttinge des H. Sacraments.

De vierde. Debotelijck ende met groote eerbiedinge hem begeben tot het nutten van 't H. Sacrament / ende niet upt eene dzooge en dozre gewoonte alleen. Want men smaect alhier de geestelijcke soetigheyt gelijck in de fonteyne selve. Ondersoecht u
op

op de eygendonnen/oft trappen der liefde/delwelcke ghy binden sult by den H. Bernardus / Bonaventura / Richardus / van de trappen der liefden. **Trappen der liefde.**

Den eersten trap is/ dat de liefde onverschepdelijck is/soo dat de ziele met den Apostel soude mogen segghen: Wie sal my schepden van de liefde Christi?

Den tweeden/ datse onbersadelijck is/ want 't byer en seght nimmermeer/het is genoegh/ende de gene/die met dit byer ontftecken zijn / en laten haer tot geender tijden boozstaen/ datse yet misdaen hebben/ende seggen altydt datse onnutte knechten zijn.

Den derden/ datse onberwinnelijck is / want de liefde is sterck als de boodt / ende veel wateren en hebben de liefde niet konnen uytbluffchen. Den vierden/ datse vermakelijck is/ dat de ziele (hier mede brandende) seggen mach/ den Koninck heeft my geleydt in sijne wijn-helders. Ick hebbe sijns gedachtigh gewerck/ende ick heb my verblijt.

Den vijfden/ datse de ziele booz-wondt met beele byerige begeerten/ waer booz wy wel souden willen/ dat een pegelijck Godt diende/ende doet hare beste om eenen pegelijken tot hem te trecken.

Den seften / datse altyt doost heeft nae God/ ende nae hem verlanght / hem altydt booz ooghghen heeft / ende dat alle creatueren haer dienen om hem gedachtigh te wesen.

Den sebensten / datse begeert en haecht om met Christo vereenigt te wesen/ met een verdoet van dit leven/ gedreben zijnde booz de liefde daerse mede ontftecken is.

1. Sp is onverschepdelijck.
2. Sp is onbersadelijck.
3. Sp is onbertwinnelijck.
4. Sp is bermakelijck.
5. Sp boozwont de ziele.
6. Sp is doostig tot Godt.
7. Sp haekt om met Christus vereenigt te wesen.

Schiet-Gebedekens.

WIe is ghelijck den Heere onsen Godt, die in de Psal. 112.
hooghden woont, ende d'ootmoedige aensiet,
in den hemel ende op d'aerde?

Wat hebbe ick in den hemel? ende sonder u wat hebbe Psal. 72.
ick gewilt op der aerden?

Gebenedijt myne ziele den Heere, ende alle dat binnen Psal. 102.
my is sijnen heyligen naem.

Alle uwe wercken moeten u belijden Heere, ende uwe Psalm 144.
Heyligen moeten u gebenedijden.

Groot is onsen Heere, ende groot is sijne macht, ende Psalm 146.
sijnder wijsheyt en is geen getal.

HET XIII. CAPITTEL.

Oeffeninghe ende Meditatie van de liefde van
sijnen Even-naesten.

*De voorstellinge der plaetse, bemercken de Heplighen /
scheppende upt de glorie ende het geluck van alle de
andere Heplighen/eene sonderlinge blijdschap/ als of
dese haer eyghen ware / ende hoe dat onsen Saligh-
makier/ als haren bygeder/ met haer handelt.*

Tekenen
van liefde
tot sinen
even-naeste.

HET I. point. Bemerkht ten eersten / ende onder-
soeckht / oft ghy in der waerhejdt in u hebt de
teekenen der liefden tot uwen even-naesten. Van
de welcke het eerste is / sijne eyghene bate niet te
soecken / noch dat hem-selven aengaet ; Ten twee-
den / hem verblijden in de welbaert van sinen even-
naesten / ende van sijn qualijck-baert hem bedroe-
ven ; Ten derden / sijn goet ende gheluck ober al ver-
boozderen / ende het quaet weyzen ; Ten vierden / lie-
ver sijn gebreck verdragen / dan de liefde schenden /
ende aldus volbrængen de wet Christi onses Sa-
lighmakers : want dat is eens anders last draghen ;
Ten vijften / gespraeksaem ende lief-ghetal wesen ;
Ten seften / sijne geestelijcke ende tijdelijcke goeden
oock van selfs haer mede-deplen. Hierom kan dese
liefde qualijck volmaeckht ghebonden worden onder
de wereltsche menschen / 't en sy datse goethertigh
ende mildt sijn. Ten sebensten / niemant lichtveer-
dighlijck tegen-spreken / oft wederstaen. Bemerkht
ten tweeden / dat de liefde / de vziendtschap / ende
d'eendzachtighejdt het eenigh solaes is van dit te-
ghenwoordigh leven / sonder de welcke oock de die-
ren niet en kunnen leven : ende soodanigh / datse
oock van de Hejdenen selve boven alle andere goe-
den gestelt is / ende geliken is by de sonne. Bemerkht
ten derden / datter veel goets ende gemakhs upt de
liefde komt / ende upt de tweedzacht niet met allen ;
upt de liefde komt ons hulpe teghen onse vyanden /
die ons van alle kanten om-ringhelen : daer is eene
mede-deplinghe van alle goeden / ende eenen troost
in 't quaedt ende tegenhejdt : Ten laetsten / alwaer-
der twee vergadert sijn in den nagh des Heeren /
daer

Gal. 6.

Matth. 18:

daer is hy in 't midden van hen. Ende wat kan daer gebreken / daer Godt hem gewerdicht by te wesen om alle onse begheerten te verhooren? Want onsen Saligmaker seght: Is 't sake datter twee van u lieden ober-een-komen op der aerden / van al het gene datse begheeren / sal hen gheschieden van mijnen Vader die in den hemel is.

Het 2 point. **V**ensiet Godt in uwten naesten / ende hoe dat onsen naesten met Godt ende onsen Saligmaecker vereenicht is dooz de natuere: want het is het maechsel ende het beeldt van Godt; maer dooz de gratie is 't Godts Sone / ende den broeder Chzisti / sijnen soldaet / sijnen weerdt / ende sijnen tempel / jae hy is hem sulchen vziendt / dat hy booz hem sijn bloedt / ende sijn leben gheschoncken heeft; ende ghereet soude wesen / het selve dupsendt-mael booz eenen pegelijcken te geben / waer 't van noode. Waer by gheboeght mogen worden sijne gaben; het gheloof / hoop / deughden ende gratien / die in uwten naesten zijn / dewelcke te verachten / ende alleen op den uptwendighen schijn / uwe ooghen te wozen / grootelijcx te berispen is. Het is eene groote schande / booz by te gaen soo veel oozsaecken om yemandt lief te hebben / ende alleen te bemercken eene klepne faute / die u eenen afkeer doet hebben. Sout ghy wel eenen acker verachten / dooz dien datter wat onkruyt in wast? sout ghy eenen penninck wech-wozen / **N**. obermidts dat hy van 't beste goudt niet geslagen en ware? Is 't sake dat ghy op u selven wellet / ghy sult booz waer veel meer binden / waerom dat ghy met recht veracht sout moeten worden: het welck ontwijffelijck sal geschieden / dooz het rechtveerdigh oordeel Godts / is 't by aldien dat ghy uwten naesten bonnist; op dat u met deselve mate gemeten worde / met dewelcke ghy eenen anderen ghemeten sult hebben. Dit oberlept hebbende / siet wie datter is / van den welken ghy moghelijck eenen afkeer sout mogen hebben / ende weeght de redenen van d'eene zijde / ende van d'andere / te weten / van de liefde / ende van den afkeer.

*Mē moec
God in sijn
nen nae-
sten aen-
schouwen.*

*De fauten
van onsen
naesten en
moet ē niet
bemerckt
worden.*

Het 3. point. **B**emerckt hier-en-boven / hoe groote verree-

De vereenige on-
der de menschen is
noodigh.
Matth. 5.

vereeninge datter onder de menschen van noodde is:
Ende booz al/ dat ghy dooz Godts ghebodt gehou-
den zijt eenen veghelijcken te beminnen/ gheleijck u
eyghen selven/ ende dat den ghenen die dat ghebodt
volbzenght die wet volbzocht heeft/ ende dat het
niemanden pzoftijtelijcker en is dan den genen die 't
selve onderhouwt: want hy is van eenen vegelijcken
bemint/ ende is in eenen gheduerighen peys ende
blijtschap/ ende hy besit alle goederen; want hy ver-
heught hem alsoo seer van de wel-baert van synen
naesten/ als oft dese hem eyghen ware. Bemerkht
ten tweeden/ dat het niet ghenoegh en is synen nae-
sten lief te hebben/ maer in sulcker boegen/ gelijck
Christus ons lief heeft ghehadt. Ick ghebe u een
nieuw gebodt/ seght onsen Heere/ dat ghy malkan-
deren lief hebt/ gelijck ick u lief gehad heb. Soo
dat den hepligen Joannes seght: Wy moeten oock
onze zielen booz onse broeders stellen: Ende ghe-
lijck den hepligen Apostel Paulus seght: Iffer een-
nighe vertroostinghe in Christo/ isser eenigh solacs
der liefden/ isser eenige ghemeynschap des gheests/
zijnder eenighe binneuste der bermhertigheden: soo
verbult mijne blijdschap/ dat ghy een gheboelen
mooght hebben/ eene liefde hebbende: eendrachtigh/
ende eenen sin hebbende/ niet doende dooz twistinge/
noch dooz ydele glorie/ maer in eermoedighydt/
d'een d'ander hoogher achtende/ niet elck aenmer-
kende dat sijne is/ maer 't gene der anderen is. Be-
merkht ten derden/ dat onsen Saligmaker begeert
heeft dat de menschen in sulcker manieren souden
over-een-komen/ gelijck den Vader ende den Sone
een zijn. Want aldus heeft hy gebeden van dese we-
relt schepdende: Ick en bidde booz hen alleen niet/
maer oock booz de ghene/ die dooz hen woozdt in
my ghelooven sullen/ op dat sy al een moghen zijn/
gheleijck ghy Vader in my zijt/ ende ick in u/ dat sy
oock in ons moghen een zijn/ op dat de werelt ghe-
loobe/ dat ghy my ghesonden hebt. Bemerkht ten
vierden/ dat het onser aller ghemeynen bypandt is/
die de tweedzacht onder ons sroopt/ ende wat eene
groote boosheydt dat het is niet hem te spannen tot
sijn

Ioan. 13.

1. Ioan. 3.

Philip. 2.

Stercke
vereenin-
ge van
Godt be-
geert.
Ioan. 17.

Den booz
sen bypandt
is oorsake
van twee-
dacht.

fijn eegen bederbeniffe ende de bederbeniffe van fijnen broeder/ ende dat de krachten die verfaemt zijn door d'eendzachtigheyt onoverwinnelijck zijn. Ten vijfden/ oberleght dat de mate waer mede wy onsen eben-naesten beminnen / is de mate/ daer wy Godt mede beminnen / ende dat defelve soo noodtsaekelijck is/ dat den Apostel fecht: Waer 't dat ick spza: I. Cor. 13.
 lie/ met der menschen/ ende der Engelen tongen/ ende de liefde niet en hebbe/ soo ben ick ghebonden als een luydende metael/ ofte eene klinckende belle: Ende al hadde ick de Propheeten / ende dat ick kende alle verborghtheden / ende alle wetentheydt / ende al hadde ick al het gheloobe / alsoo dat ick berghen verboerde / ende ick de liefde niet en hebbe / soo en ben ick niet. Ende is 't dat ick totter armen spijse/ bedeyle alle mijne goeden / ende al leverde ick mijn lichaem/ alsoo dat ick verbrandt woerde/ ende ick de liefde niet en hebbe / soo en batet my niet.

G E B E D T.

O Jesu, oneyndelijcke liefde mijnen God, wie isser die hem kan verborgen van uwe hitte ende liefde? Isser wel eenigh hert 't welck soo verkilt is, dat het niet en smilte door uwe liefde, ende bloet? Seynt uyt uwen hoo-gen hemel dit vyer in mijne beenderen, ghy, wiens vyer is in Sion, ende wiens oven is in Jerusalem. Geeft my Isaie 38.
 gratie, die my ende mijnen naesten bemint hebt, ende ons gewasschen hebt in u dierbaer bloet, dat ick u mach beminnen uyt gantscher herten, ende mijnen naesten om uwent wille, als uwen sone, als uwen broeder, als uwen vriendt, ende u lidtmaet, want foodanigh hebt ghy hem geweerdicht te maecken, ende te kennen te geven, dat al wat aen my oft aen yemandt anders, oock aen uwen vyant gedaen wordt, u gedaen wordt, ende dat den genen die ons raect, raect den appel van uwe ooghe. Verre zy dan van my, al waer 't dat my yemandt oorsaccke gaef van eenigen af-keer, ende dat hy hier door sy selven ellendigh ende katijvigh maect, dat ick hier door nochtans my selven soude willen quetsen oft hinderen. Verre zy dat ick een verbondt soude maecten met onsen alle gemeynen vyandt, tegen uwe geboden,

*Sijne
bzienden
alleen te
beminnen/
en is geen
grootte
sake.*

den, die ghy ons achter-gelaten hebt. Ick weet voorfeker dat indien ick anders niet en doe dan beminnen, die my lief hebben; 't welck oock de Heydenen ende Publianen doen, dat ick geen loon ontfanghen en sal, noch u voor mijnen Vader hebben, die uwe sonne doet schijnen over de goede, en over de quade, en regent op de rechtveerdige ende onrechtveerdige. O hemelschen Vader, ick begeere uwen Sone te wesen door uwe gracie, en te beminnen oock de gene die my tegen zijn. Ick begeere dese uwe livereye te dragen, o soeten Jesu, op dat een yegelijk sie, dat ick uwen discipel ben, die oock voor de onrechtveerdige de bittere doot gestorven zijt, ende spijft ons uwe kinderen, ende broeders, met u H. lichaem, ende u dierbaer bloedt: die als ghy vermaledijdt wiert, niet vermaledijdt en hebt, maer leverdet u selven over, den genen die u onrechtelijk oordeelden. Ghy hebt uwe ziele voor my te pande ghestelt, ick sal myne ziele desgelijcks geerne voor mynen naesten geven: ick en begeere geene vyandtschappen te dragen; maer ick sal vergeven den ghenen die my misdaen hebben, op dat ghy, aen den welcken ick veel duysent ponden schuldigh ben, my oock soudt willen vergeven ende quijtschelden: ende ick vergeve het haer-lieden uyt gantscher herten, ende begeere oock myne vyanden, dienst, liefde, ende alle besondere tekenen der selver te bewysen: want zy my niet misdaen, oft gequetst en hebben, maer ick my selven; zy hebben my getoont, wie dat ick ben, te weten, eenen die sy-selven sottelijcken lief heeft, die niet een wordeken verduldelyck voor u en kan verdragen, voor alle uwe pynen ende smerten, voor alle de weldaden die ick van uwe milde hant ontfangen hebbe, voor alle de ontallijcke sonden, en boofheden die ick tegen u bedreven heb. Waer is dan myne liefde? waer is de liefde, die sterck is gelijk de doot? de jaloersheydt hart als de helle? al waer de liefde is, aldaer werckte oock ontwijffelijck grootte saken, ende verdraeght desghelijcks: is 't by aldien datse niet gereet en is om te lyden, het en is voorwaer geene liefde. Want wat en verdraeghtmen niet om rijckdommen te bekomen, om eene ydele ende verganckelijcke schoonheyt te behouden? de dagen vallen te kort, ende den ar-

*Liefde tot
sijne vanden.*

beyt

beyt en is niet lastigh door de grootheyt van de liefde der selver, ende sal my yet hart oft swaer vallen te doen, oft te lyden om de liefde te verkryghen, welcke is den bant van de volmaecktheydt, het eynde van de wet, ende meerder dan alle de brandt-offeranden ende sacrificien? verleent my eene onghemeten liefde, mynen Godt, dat ick in u mach blyven, ende ghy in my: want die in de liefde blijft, die blijft in u, ende ghy in hem.

Marc. 12.

Praëtijcke om de liefde tot onsen naesten
t'onder-houden.

TEn eersten/men moet seer neerstelijck gade slaë/ datter geen bitterhepdt oft quaet vermoepen in ons herte en begint te wortelen. Het is qualijck geloobelijck hoe grooten af-heer des herten datter dickwijls boozts-kont/ upt een quaet vermoepen/ waer upt naderhandt komen schadelijcke vbandtschappen/ dooz dien dat een kleyn boncxken van tweedzacht in 't beginsel niet upt-gheluschet en is geweest. Ende dit is d'archlistigheyt van den dubbel der hellen/die hier dooz soecht/ oock d'alderbeste vzienden van malkanderen te schepden. Het alderbeste remedie hier-en-tegen is/ de liefde/ ende eenen grooten moet te hebben. Want waer 't by al-dien dat ghy uwen naesten aen-spraectt / alffer eenigh quaet vermoepen in u op-gheresen is / so soudt ghy niet alleen het quaet niet goet verwinnen/maer oock het vermoepen van het quaet / ende soudt in sulcker boegen / veel quaets in 't beginsel konnen berdooben / het welck naderhandt qualijck upt te bluschen is. Dus sult ghy alle dingen upt de wet der liefden in 't goet heeren: want de liefde en denckt geen quaet. Het is boozwaer sottelijcken ghedaen/ hem te laten boozstaen / dat peniant onsen vrant is/ ende den selven sulcks maken / alleen dooz ons vermoepen.

Den ooz
spronck
van ber-
bitteringe
moet ter-
stont ge-
weest
worden.

Ten tweeden / niemant lichtelijck tegen spreken. Want dit is seer schadelijck aen de liefde / ende niet en isser/ gelijk den S. Ignatius plach te segghen/ dat vergeleken kan worden met de schade die aen de

Niemant
tegen te
spreken.

Eccl. 3.

liefde aengedaen woꝛt. Hierom is't dat den Wijsen-
man ons vermaent : Sone doet uwe wercken met
sacht-sinnighēd / ende boven der menschen glorie
sult ghy bemint woꝛden.

Eenen an-
deren booz-
komen.

Ten derden/ eenen anderen boozkomen met wel-
daden ende eere/maer besonderlick met liefde. Daer
en is niet dat ons meer tot de liefde berweckt / dan
eenen anderen in liefde te booz-komen : de liefde en
woꝛdt met geenē anderen prijs / dan met sijn eegen
selven gekocht.

Teekenen
der liefde
tot onsen
naesten.
1. Cor. 13.

Ten vierden / ondersoekt oft ghy in u selven be-
vint de teekenen van liefde / die den Apostel ver-
haelt schrijvende tot die van Corinthen. De liefde/
seght hy / is verduldigh / 3p is goedertieren. De lief-
de en benijt niet / 3p en doet niet qualijck / 3p en woꝛt
niet opgeblasen / 3p en is niet eerglerigh / 3p en soekt
niet dat haer toebehoort / 3p en woꝛt niet gekrept / 3p
en denckt geen quaet / 3p en verblijdt haer niet van
ongerechtighepd / maer 3p verblijdt haer met de
waerhepd : alle dingen berdaeght 3p / alle dingen
gelooft 3p / alle dingen hoopt 3p / alle dingen ver-
wacht 3p.

Practijcke om syne vyanden te beminnen.

Ten eersten / te bemercken de weldaden / die ghy
van dien mensch ontfangen hebt / op den welc-
ken ghy verbittert zijt.

Bergete
nisse van
ongelijck.

Ten tweeden / te bergeten het ongelijck dat ons
van hem in boozleden tijden aengedaen is / al is't dat
het ons dickwijls te boren komt : Ende alsoo als wy
dies indachtigh woꝛden / het selve gelijck aen Godt
quijt-schellen / ende ons berwecken tot liefde.

Eccl. 6.

Ten derden / hem aenspreken / ende sijne gemeyn-
schap geensins schouwen : want een soet woꝛdt/
maecht beel vzienden / ende vermooꝛt de vbanden.

Weldaden
tot de gene
die ons
haten.

Ten vierden / hem eenige weldaden bewijzen / als
booz hem biddende / oft yet anders lichamelijck be-
toonende. Is't dat uwen vbandt honger heeft / soo
spijst hem / is't dat hy dorst heeft / soo geeft hem wa-
ter te drincken. Want ghy sult vperige kolen verga-
deren op zijn hooft / en den Heere sal't weder loonen.

Schiet-

Schiet-Gebedkens.

DE mensch hout tegen den anderen gramschap, ende Eccl.28.
hy soeckt van den Heere remedie.
Vergeeft uwen naesten die u hinder doet, ende dan sul- Ibid.
len u sonden oock vergeven worden.
Op een mensch sijns gelijk en heeft hy geene bermher- Ibid.
tigheydt, ende hy bidt voor syne sonden.
Met wat mate dat ghy gemeten hebt, daer mede sal u Marc.4.
wederom gemeten worden.
Is 't dat yemant seght, ick heb Godt lief, ende dat hy sy- I.Ioan.4.
nen broeder hatet, die is eenen logenaer.

HET XIV. CAPITTEL.

T'samen-sprekinge tusschen den mensch, die begeert
onderwesen te worden, ende den Oeffenaer van de
Contemplatie, oft het aenschouwende leven.

DEn Begeerenden. **I**ck hebbe veel hooren seggen
van de Meditatie: ick wilde wel / dat ghy my
pet wildet leeren van de Contemplatie.

Den Oeffenaer. **H**et ghene dat ick upt het lesen
van verscheyden boeckien gheleert hebbe / dat sal
ick u geerne mede-deplen: maer in 't kort: want
waer toe hier veel woorden te ghebryucken? ghy
hebt die fontepne selve / den heylighen Bonaben-
tura / de twee Dionysios / Gerson / ende dese naer-
volgende treffelijcke mannen / P. Paz / P. Puente /
P. Arias / ende meer andere; ghy hebt hier-en-bo-
ven de Salige Teresa. Dus hoort in 't kort / het
ghene dat ghy begeert. Maer bemerkten ten eer-
sten / dat het eynde van het geestelijck leven / ende
van alle gheboden / ende raden is / de vereeninghe
van onsen wille / verstandt / ende de krachten on-
ser zielen met Godt (waer toe het versterben ghe-
bryuckt wordt / dooz het gebedt / ende de Meditatie
wordt de ziele opgetrocken / ende dooz de Contem-
platie / is die gelijk aen Godt gehecht) dat is / dat
men Godt soude beminnen; upt gantscher herten /
upt gantscher zielen / ende upt alle onse krachten /

Het eynde
van het gee-
stelijck le-
ven.

Wat dat de
Contem-
platie in de
ziele
werckt.

ende op dat dit geschiede boven alle aertsche dingen/ soo moet de ziele haer boven haer selven verheffen/ het welck geschiet / dooz de Meditatie ; maer veel volmaeckelijcker dooz de Contemplatie / waer dooz/ gelijk dat Godt/ ende alle Goddelijcke saken klaerlijcker ghestien worden / alsoo wordense oock vperighlijcker bemint.

Den Begeerenden. Ende wat onderschepdt isser tusschen het Mediteren / ende het Contempleren?

Den Oeffenaer. De Meditatie / gelijk den Heiligen Augustinus ghetuyghet / is eene ondersoekinghe van de verborghen waerhepdt. Want dese soecht de eeuwighe waerhepdt dooz verscheden redenen des verstandts / om de selve naderhandt te aenbeerden ende te beminnen. Maer de Contemplatie is / ghelijck den Heiligen Augustinus bewijst / eene vermaeckelijcke verwonderinge van de waerhepdt / de welke ons nu klarelijck vertoont wordt / oft wel gelijk Richardus seydt / een onghebonden ende klaer aenschouwen der zielen / van alle kanten upt-gespreyt / als te weten de waerhepdt / nu dooz de Meditatie ghebonden / ende de ooghen nu ghelijck onderwoopen is : Ghelijckerwijs ofte den Wijn / in de Wijn-druybe aenghestien wierde / ende dan naderhant daer upt gheperst zijnde / in een gelas ghesmaecht wierde / ghelijck ons seer wel beschrijft P. Puente.

Den Begheerenden. Ick hebbe de Contemplatie somwijlen / met dese gelijckenisse hooren beschrijven / gelijk oft een beelt mij vooz oogen ghestelt wiert om daer op te letten: Het welck op tweederley manieren kan geschieden. De eerste is / is't dat ick elck deel in het besonder aendachtelijck bemerkhe / ende ondersoecke de ghesteltenisse ende schickinge van de schaduwte ende kolenren / de lebendighed / ende het ober-een-komen van ghelijcke mate ende proportie / &c. De andere is / dat ick bemerkende / de fraeytghedte ende schoonhedte van dit beeldt / mijn ooghen daer op geheggt houde / om de geneugh-

te

Aug. lib. de Spiritu, & anima.

Onder-schepden-heyt tusschen de Meditatie ende Contemplatie. lib. de contemplat.

Wat de Contemplatie is. Gelijckesnis.

Dit onderschil wort noch met een andere gelijcke nisse verklaert.

te de welke ick daer uyt sceppe; ende dat ick dooz eene groote liefde tot de selve Schilderpe gedreben worde; ende dat dies te meer / hoe dat ick de selve klaerlijcker aenschouwe / hoe dat ick min dooz enige andere begeerte elders getrocken worde. Waer uyt sal komen eene sozghvuldighepdt om de selve te bewaren / ende eenen yber om liever al / dan die te verliezen. De eerste maniere seght men ghelijck te wesen aen de Meditatie / de andere / de Contemplatie.

Den Oeffenaer. Dese ghelijckenisse is seer bequaem: Want in de Contemplatie verblijdt haer de ziele in eene stille ende eenboudighe werckinge des verstandts; soo oock van de waerhepdt de welke met groote moepelijckhepdt dooz de Meditatie ghebonden is / oft ons vertoont is dooz het licht des gheloofs. Maer die dese dinghen siet / contempleert veel soeter / ende lichter / ende worde dooz hare teghenwoozdighepdt meer beweeght / dan die dese niet en siet; al is't dat hy wel ghestudeert heeft soo in de Philosophie / als in de Theologie / ende van dese selve saecken redenen kan gheben / ende uytlegghen: alsoo oock veel lichter / met minder moepte / ende profijtlijcker betrachten de selve saecke dooz de Contemplatie / dan dooz de Meditatie; Want die het selve dooz Contemplatie doet / bemerckt met eenen opslagh des ooghs ghelijck de Coninginne Saba dede / naer datse veel gehoozt / ende verstaen hadde / by exempel de wijshepdt van onsen Salomon in het regeeren van dese wereldt: ofte maect sy selven een bondelken van Myrthe met den Heplighen Bernardus / van alle de smerten ende pijnen van sijnen Heere ende Godt. Ende naer dat hy / elck in het besonder bemerckt / ende ondersocht heeft / sepd't ten laetsten doozwondt zijnde van Iefde; Ick hebbe ghebonden den genen / den welken mijne ziele bemint: ende houdt hem stille sonder eenighen arbeypdt te doen / ghelijck eenen Vogel / die naer dat hy veel omgedraept / hoogh ende leegh in de locht gheblagen heeft / houdt hem vast in de locht / ende

Andere be-
schrijvinge
van de
Contem-
platie.

Dionysius
Carthusia-
nus.

Greg.

beracht alle de aerdsche ende verganckelijcke dinghen, Den C. P. Paz heeft die naer mijn goetduncken seer bescheydelyck beschreven / als hy seyd: De Contemplatie is eenen boeck / een klaer ende secker in-sien van Godt / mede-bzenghende eene verwonderinghe van hemelsche dinghen / eyndende in de liefde / ende uyt de liefde spruytende. Want dit is het begintfel / ende het eynde / dat wy Godt / ende onsen Heere Iesum Christum sijnen Sone / die al / ende alleen ons goet is / souden moghen beminnen. Want het eynde van de wet / ende van de Contemplatie / is de liefde. Ende ghelyck Dionysius Carthusianus / seer wel seyd / de Contemplatie en mach niet genoemt worden het Contemplatijf leven / dan vooz soo veel als sy een werck is voozts-gebocht van den wille dooz de liefde / ende dooz deselve liefde met het uysterste eynde verdienstelijck / ende met een vermaeck bereenicht: Want de kracht der liefde / is een instrument der zielen / die alse ons herte uyt de wereldt treckt / ghelyck den H. Gregorius seyd / heft het selve om hooge.

Den Verlangher. Is dan de Contemplatie / een werck van het verstandt / aen-ghesien datse ghe-noemt wordt / een gheestelijck aenschoutwen / oft een aensien ghegrout in de waarheydt van het ghe-loobe?

De Con-
templatie
is een
werck des
verstantz.

Den Oeffenaer. Gantschelijck: Want gelyckerwijs dat den mensch dooz de lichamelijcke ooghe / lichamelijcke saecken acuisiet; alsoo aenschoutwt hy dooz het verstant / het welck is als de ooge der ziele / hemelsche dinghen / ende boven al Godt: ende de Contemplatie is een lebende ende ghewillige werckinge / ende ober-sulchs dooz het toedoen der Goddelijcker gratie onse werckinge. Want hoe soude deselve verdienstelijck wesen / ten ware dat sy ons werck ware! Want gelyck den Hepligen Augustinus seer wel seyd / die u geschapen heeft sonder u / en sal u niet saligh maken sonder u.

Den Verlangher. Waer uyt komt het dan / dat de Contemplatie somwijlen beschreven wordt als een passie

passie oft als yet dat wy lijden? Ende dat Dionysius verhaelt van den H. Hierotheus / dat hy ghe-
 woon was Goddelijcke saken te lijden.

Dionys.
 cap. 2. de
 divin. no-
 min.

Den Oeffenaer. Contemplatie wordt een passie
 genoemd / oft yet dat wy lijden / als sy (menschelijck
 spzeckende) volmaeckt ende volkomen is. Ten
 eersten / dooz dien dat de ziele sonder arbeit / siet /
 ende bemindt / als sy contempleert. Ten tweeden /
 overmidts dat de Contemplatie de menschelijcke
 krachten te boben gaet / ende is eene liberale ende
 boben-natuertijcke gabe van Godt almachtigh.
 Want den Heere trecht de ziele naer hem ; maer
 nochtans dooz den wille ende het verstandt / ende zy
 volght ende loopt naer den reuck van sijne salben.
 Want de Contemplatie / gelijk den H. Bernardus
 seght / geschiedt dooz een booz-komen / ende by ma-
 niere van spzecken / eene nederdalinghe Godts tot
 de menschelijcke nature / 't welck gheschiedt dooz
 sijne gratie / ende eene verheffinge van de mensche-
 lijcke nature tot het woordt Godts / dooz de liefde.
 Ende niemandt en kan yemanden lief hebben / oft
 volgen / 't en zy sake dat hy den selven kenne en ste :
 want naer het ghene dat onbekent is / en heeft men
 gheen verlanghen. Is 't dan dat yemandt contem-
 pleert / soo wordt zijn herte op-gheheben tot Godt /
 ende aenschouwt den selven sonder eenigh beletsel ;
 ende dooz de liefde als dooz een ghewichte wordt
 hy tot hem ghedreven / ende rust opdelijck in hem.
 Dooz al dan wordt het herte op-geheben in Godt /
 ende klimt met Moyses op den berch. Ten twee-
 den / is ghelijck op-ghetrocken aen-gaende den wil-
 le / ende het verstandt / soo dat het niet anders en
 denckt oft en begheert dan Godt ; ende om-helst
 hem met dese twee ermen / ende seght : Ick hebbe
 hem gebonden / ende ick en sal hem niet laten gaen.
 Maer het is hier-en-boben nootsakelijck dat d'ima-
 ginatie oft de verbeeldende kracht oock in stilte zy /
 ende op-ghetoghen / op dat de verstoptheden ghe-
 weert worden. Ten vierden / somwijlen worden de
 uyt-wendighe sinnen in sulcker boeghen ghebon-
 den / dat men niet en let op het ghene dat teghen-

In wel-
 ker boegen
 de contem-
 platie eene
 passie
 wort ge-
 noemt.

Effecten
 der con-
 templatie
 en hoe die
 geschiedt.

woordigh is / ende en konnen de ziele oock niet be-
roeren. Ten laetsten / soo wordt oock het lichaem /
in de Heplighen van de aerde op - gheheben : naer
dese op - ghetoghentheydt / ende die aendachtighe
bemerckinghe / soo volght de verwonderinge / ende
hier naer de soetigheyt. Ende bemerkit met den
H. Gregorius / dat onse ghewoonlijke Contem-
platie hoert is / ende gijelijck den spronck van de
sprinck-hanen die op-springhen / ende terstondt we-
derom neder-ballen op d'aerde ; oft ghelijck de vis-
schen / die somwijlen uyt het water op-schieten /
maer terstondt wederom in 't water ballen : alsoo
is 't dat wy oock dooz de gratie Gods ons herte een
weynigh verheffen / maer worden na-der-hant ter-
stont wederom ghedwongen te dalen tot de gewoo-
nelijke Meditatie.

Den Verlanger. Du verstaet ick wel / waerom dat
de Contemplatie eene ruste genoemt wordt.

Den Oeffenaer. Het is eene waerachtige ruste / ee-
ne verbullinge aller begheerten / de volmaekthepdt
der deughden / den loon van de versaeckinghe sijns
selfs / het eynde des Gebedts / ende een seer krach-
tigh middel om te verkrijghen de supberheyt des
herten: het is de gelucksaligheyt van dit leven / ende
wordt oock aldus ghenaemt : ende ghelijck de ghene
die eeuwich-duerende is / in het aenschouwen ende
beminnen van Godt almachtigh / gelegen is ; alsoo
oock is dese op haer maniere in alle beyde geleghen.
Maer alsoo langh als wy noch reysers in dese we-
relt zijn / soo is d'onse altijd onbolmaecht / al is 't
dat den on-sienelijken Godt sijne teghenwoordig-
heyt ons doet gheboelen / dooz eene wonderlijke
ende soete werckinghe in onse ziele ; ende vergadert
alle hare begheerlijckheden in hem alleen / ende
bzenght soo onse ziele tot eene seer soete ende aenghe-
name ruste.

Den Verlanger. Met wat neerstigheyt moet ick
my hier toe begeven ?

Den Oeffenaer. Maecht u hier toe gereet / als dies
ontweerdigh wesende / dooz ootmoedigheyt / eene
bolmaekthe ghehoorsaemheyt / ende ober-gheven
uwes

Onse con-
templatie
zijn ge-
woonlijk
hoert.
Gregor. I.
31. moral.
Gelijcke-
nis.

De con-
templatie
is een rus-
te der zie-
len.

Onse con-
templatie
is hier seer
onbol-
maecht.

Werepdinge
tot de
contem-
platie.

uwes selfs / ende bidt daerom ghedurtighlyck / ende beveelt de reste de voorszichtigheydt van Godt almachtigh. Want een pghelijck en is daer toe niet gheroepen / gelijck den H. Gregorius ghetuyghet / oft en zijn daer toe alle niet bequaem / ghelijck zijn soodanighe die van natuere wegghen ongherust zijn / al is 't dat Godt almachtigh de natuere verbeteren ende volmaken kan. Want het is eene upnemende gabe Godts / ende die niet gemeyn en is : ende ghelijck den H. Augustinus seght : Het is de Contemplatie alleen / die met recht alle verdiensten der rechtbeerdighmakingen / ende alle den arbejdt / die wy in de deught souden mogen te werck stellen / te boven gaet ; ende hy vergelijckt deselbe met het gout / ende de kostelijcke ghesteeenten : want sy is seer bequaem / om ons tot de liefde / waer in de volmaektheyt gelegen is / te brengen.

August.
serm. de
tempore.
43.

Werdig-
heydt der
contem-
platie.

Den Verlanger. En raet ghy my dan niet / dat ick daer naer trachte ?

Den Oeffenaer. Ick rade het u wel / maer dooz dien wegh / dooz den welchen u den Heere dooz de gehoorzaamheyt sal leyden. Ende weet datter meer als eenen wegh is ; ende Godt en sluyt niemandt buyten : j : selve de slechte ende onghelerde menschen / zijn hier toe veel bequamer om met den Heere te spreken. Den eersten wegh is / waer dooz pe-
maut sijne eygene liefde / hoobeerdighheydt / ende de begeerte van aerdsche dingen versacckt. Want in eene quaedtwillighe ziele / en sal geene wijsheydt ghestort worden. Ende ghelijckerwijs dat het lichaem / dat verdozven wordt / beswaert de ziele ; ende de aerdsche in-wooninghe / druckt nederwaerts dat verstandt het welck veel pepsende is : alsoo en wordt daer niet ghebonden / dat de vperigheydt der heyligher Contemplatie meer belet / als den roock van de aerdsche begheerten / ghelijck enen nebel vergadert van veel op-slimmende dampen / oft het ghewichte der liefde tot eenighe geschapen dingen / waer dooz de ziele nederwaerts ghetrocken wordt. De wijsheydt en wordt niet ghebonden in 't landt der ghener die sachtelijck le-
ben

Dooz welcken wegh men de gabe der sonst contemplatie moet soeken.
Rom. 12.

Wat de contemplatie meest belet.

Iob 28.

ben sonder versterbinghe; den afgrondt seght/ **S**p en is in my niet/ ende de zee/ dat is het herte van den mensch die seer bekommert is/ spreekt in deser boegen: **S**p en is met my niet/ sp is verborghen upt de ooghen der ghener die nae den bleesch leven / ende de vogelen des hemels / dat is den hoobeerdigen / is sp onbekent.

Den Verlangende. **O**ch wie sal my geben vederen/ die Dabid wenschte/ als van eender duybe/ ende ich sal bliegen/ ende rusten! Hoe sal ich gheraken tot de ruste die ghy soo seer pzyjt?

Richard. in Benjamin. F. I. C. 79.

Den Oeffenaer. Dooz de neerstigheyd / ghelijck Richardus leert / dooz den arbejdt van het werck/ dooz de neerstigheyt van de Meditatie / dooz de neerstighejdt des Ghebedis oft der begheerten: eyscht dit dick-wijls / maer en pooght u hier toe niet / ghelijck sommighe onwijffelijck ende vermetelijck ghedaen hebben / dan alleer u selven gereet maeckende dooz diepe ootmoedighejdt/ ende d'oeffeninghe van andere deughden / van het ghebed/ ende Meditatie. Verboozdert u dan tot de Contemplatie / besonderlijck dooz het versterben / het beoeffenen van de deughden / ende het onderhouden der reghelen uwes staets: want de ziele moet van te vooren van de begheerte van alle gheneychte / van tijdelijke glorie ghesupbert worden/ gelijk den H. Gregorius leert / ende na-der-handt moetse haer begeben tot het aenschouwende leven. Hierom is't dat wy in het leven van de Oude Vaders / ende hare onder-wijsinghen / seer dickwijls vermelt vinden/ van het ghene dat ons in de deughden soude mogen onder-rechten; maer seer seldom sult ghy achter-halen eenighe leeringhe die sp ons achtergelaten hebben van de Contemplatie / oock niet de ghene die het Contemplatijf / oft aenschouwende leven toeghebaen waren / maer hebben wel gheleert / het ghene dat d'ootmoedighejdt / ghehoorzaemhejdt / oberghen sijns selfs / de supberhejdt des herten aengaet. Want saligh zijn de supbere van herten/ want sp sullen Godt hier / op eene sekerere maniere / dooz een spiegel sien/ ende daer naer aen-

Hoe dat men hem moet dzagen ende ghercet maken/ om de gabe der contemplatie te verkrigen.

Gregor. 6. moral.

Matth. 5.

aensicht teghen aensicht. Ich hebbe ghesepdt / dat men booz al de hoobeerdigheyt moet versterben / want het Ghebedt alleen / des ghenes die hem verootmoedighet / sal dooz de wolcken gaen. Ende booz de teechenen van een Contemplatijf / neemt dese die den H. Bonaventura gheeft / de gheloozsaemhepdt / d'oortmoedighhepdt / een ander niet te oozdeen / sp selven niet verheffen ; want die waerachtelijck de Contemplatie toeghedaden zijn / zijn d'alderoortmoedighste / sp weten wel dat de ghene die het officie van Martha bedienen / dickwils Gode aenghenamer zijn / dan die Mariam naer volghen / al is 't dat dese het beste deel in sijn selven berhosen heeft. Is 't dat ghy dan oortmoedigh ende wel verstozen zijt ; is 't dat u niet en beletten uwe behoeftighe sinnen (ghelijck in de siecken placht te gheschieden) uwe pijnelijke sozgen / uwe knagende sonden ; oft de menighe van ydele phantaspen ende gedachten u niet af en trecken / soo sal den Koninck u leyden in sijne slaep-kamer.

Den Verlanghende. Maer wat oeffeninghen konnen ons helpen ende ghereet maecken tot de Contemplatie / behalvens het versterben / ende het Ghebedt ?

Den Oeffenaer. Te sitten aende boeten van onsen Salighmaecker met Maria / hem aensien / mediteren / ende den gecrupsten Jesus contempleren. Ghy zijt wel indachtigh wat boeck dat den hepligen Bonaventura den H. Thomas van Aquinen ghetoont heeft ? dit was een crucifix / het welck hy sp selven booz ooghen stelde / ende met tranen begote. Doozwaer onsen Salighmaker Christus Jesus ende sijn leven / is de deure / hy is den wegh / de waerheyt / ende het leven.

Den Verlangher. Maer my dunckt datter veel zijn van de ghene die haer tot de Contemplatie begheven / dewelcke achterlatende alle andere dinghen / boozts-loopen tot het bemerken van de Goddelijcke volmaecktheden !

Den Oeffenaer. Dit geschiet boozwaer menighmael aidus / besonderlijck in de ghene die hier in overba

1. Cor. 13.
Eccl. 35.
Merckteechenen
van een
contem-
platijf
mensch.
Bernard.
ferm. 23 in
Cant.

Oeffeninge
die ons be-
hulpsaem
zijn om te
contem-
pleren.

Misbruyck
ende abus
van vele
contem-
plative.

Luc. 14.
Cant. 2.

ervaren zijn / ende hen selven laten boozstaen datse wat zijn. Het waer beter dat sy eerst d'uyterste plaetse verhoesen / tot dat sy hoorzen : Dient klimt opwaerts. Oft dese woorden : Staet op / haest u / mijn vriendinne / mijn dupe / mijn schoone / ende komt / want den winter is nu boozby / te weten / van de sonden ; den reghen is ober - ghegaen van menigerhande phantasiën / de bloemen der deughden zijn ghesien in ons landt. Het is nochtans seer profijtelyck te mediteren van Godts teghenwoozdigheydt / ende sijne volmaechtheden / aenghesien dat het voornaemste werck van de Contemplatie / is het aenschouwen van Godt / booz soo beel als hy al-omme teghenwoozdig is ; ja dat meer is / in elke Meditatie hem daer toe keeren / ende ophlimmen : boozts / de weldaden van Godt almachtigh diewijls met een danckbaer herte oberdencken / ende dooz het aenschouwen van de creaturen ophlimmen tot den Schepper der selver ; besonderlyck nochtans / gelijk ick geseyt hebbe / upt de Meditatie van de mensch-wozdinge Christi / van de H. Maget MARIA, ende andere Godts Hepligen. Maer bemerckt dat ghy van de volmaechtheden Godts / op tweederley manieren uwe Meditatie kout aenrechten.

Het is seer profijtelyck te mediteren van Godts teghenwoozdigheydt ende sijne volmaechtheden.

¶ Twee manieren om te mediteren van de volmaechtheden Gods.

Ten eersten / dooz affirmatien / het welck gheschiet als wy van Godt segghen / oft hem toeschrijven eenige volmaechtheden : by exempel affirmerende Godt is almachtigh / wijs / rechtverdigh / goet / den Schepper / regeerder / beschermmer / onsen Vader / meester / medecijn / Salighmaker / ende al het ghene dat eenen alder - besten Vader / ende beschermmer toe-gheschreven kan worden / dat moet hem met recht ende onepndelijcker meer toegheboeght worden / want met recht moeten wy hem dese ende ontallicke andere volmaechtheden toeschrijven. Ende dese maniere volghet de konste der schilders naer / die altijt wat by voeghen in het ghene dat sy schilderen / ende men kan daer niet genoegh by voeghen. Alsoo wordt Godt eeuwigh genoemt / wiens ewigheyt soodanigh is / al is 't dat ghy

ghy geduerighlyck met der gedachten dupsentigh dupsent jaren daer by boeght / soo en kan ons verstant nochtans oock van verre tot het begriyp des eeuwighheydts niet geraken.

Ten tweeden/ dooz negativen / 't welck gheschiet als wy pet van Godt wepren oft loochenen / gelijk als wy / bemerckende de volmaectheden der creatueren / de selve loochenen in Godt te wesen / noch dien niet toe en schyben / want dese volmaectheden der creatueren eyndelijck zyn / ende vermengelt met beelderley onvolmaectheden; by exempel: Wy segghen dat Godt geen licht en is / gheen wittighepdt / schoonhepdt / vermakelijckhepdt; maer pet 't welck dese dinghen oneyndelijck te boben gaet / ende het welck al dese dingen veel volmaectelijcker ende op een edelder maniere begriyp / dat hy oneyndelijck / onmetelijck / onbegriypelijck / ende onuysprekelijck is. Aldus seght den H. Bonaventura in den boeck van het Weyn goet / p. 3. Men seght dat Godt niet en is pet datmen geboelen kan / maer dat de sinnen te boben gaet; niet pet datmen verbeelden kan / maer dat boben onse imaginatie ende verbeeldende kracht is; noch pet sulcks datmen met den verstande begriypen kan / maer dat ons verstant verre te boben gaet. Dese maniere is veel verhebbender / ende wordt vergeleken met de konste van graveren. Maer het gene dat hier geseyt is / dient meestendeel tot het verstant / en bemerckinge / maer den wille heeft hier in verre het voordeel: want desen / aengesien dat alle dingen in Godt oneyndelijck zyn / ende datter in dese werelt niet gebonden en kan worden / dat hier mede te vergelijcken is; wenscht ende begeert hem oneyndelijck te beminnen / ende verfoept al het gene dat verganchelijck is / ende acht het als vuyghheit ende dyck. Ende daer toe wordt de Contemplatie ghestert / op dat de ziele dooz liefde niet Gode vereenicht / ende van alle ongerogelde affectien oft wercken der creatueren afgitrocken worde. Maer bemerckt dat den wille verscheyden wercken besuyt. Het eerste werck / als ghy Gode veel gelucks hiedt / ten opsichte van die volmaect-

De tweede maniere.

Des wercken des wils / die by oeffene

miect:

in 't con-
templeren.

maecktheden die in hem zijn. ende dat upt eens byan-
dende liefde/hier in u verblijdende/so dat ghy de sel-
ve seer mildelijck hem sout willen geven/waer 't sa-
ke dat hem die ontzaken/en dat het in uwer macht

Het twee-
de werck.

ware. Het tweede / als ghy de volmaecktheden
Godts boben al weeght/ alle dingen met Godt ber-
geleken/beracht; u selven/ende al het gene dat u aen-
gaet/ versaecht/ op dat ghy hem alleen soudt mogen
besitten/hem alleen sout mogen behagen/die onepn-
delijck te boben gaet/ al datter in dese werelt gebon-
den kan worden / jae oock in ontalliche werelden /
waer 't datse van Godt geschapen wierden. Het der-

Het derde
werck.

de / waer dooz ghy hem soeckt te beminnen met de
meeste affectie die u mogelijk is / ten opfichte van
sijne volmaecktheden/die een pegheijck in 't byson-
der / onepndelijck zijn/ ende weerdigh met onepnde-
lijcke liefde bemint te worden / ende waer dooz ghy
wenscht d'affectien ende de begeerten van alle de cre-
aturen t'samen / om de selve tot Godt almachtigh
upt gantscher herten upt te stozten / ende den sel-
ven upt alle uwe krachten te beminnen. Het vierde

Het vierde
werck.

werck is / waer dooz ghy u verblijdt van al het gene
dat Godt gheschapen heeft / ende noch daghelijcks
doet/besonderlijck tot dien opfichte/dat het van sijne
hant komt/ende van zijne macht/die almogende is/
den alder-wijsten/ende den alder-besten is. Het vijf-

Het vijfde
werck.

de/hem verheugen van de cere ende glorie/die d'En-
ghelen in den hemel Godt aendoen ; ende wenschen
dat hem de menschen / ende alle creaturen / loben /

Het sesse
werck.

eeren / ende dancken. Het sesse / verlanghen om
met Godt vereenicht te worden dooz kennisse ende
liefde / ende ghenieten dese vereeninghe / ende in de
selve rusten / waer mede hy met alle creaturen ver-
eenicht is/ dooz sijn wesen/ sijne tegenwoordighypt/
ende macht.

Wat mate-
rien tot de
Contem-
platie bes-
quaem
sijn.

Maer de volmaecktheden Godts / en dienen
niet alleen tot materie om te contempleren / maer
oock zijne weldaden / de miserien ende verho-
lentheden van het leven onses Salighmaeckers /
ende zijne woorden / in de welke in der waer-
heydt / den gheest ende het leven is / het oberdenc-
ken

ken van de eeuwighejdt / ende van ons hemelsch
 Vader-landt / dese groote werelddt / ende wy sel-
 ver / die eene klejne werelddt ghenoeemt worden ;
 Ten laetsten / alle materie die tot de Meditatie dient /
 kan oock tot de Contemplatie gheboeght worden /
 is 't by aldien datse tot de liefde Godts gheschickt
 wordt / ende datmen in dese sy selven Godt booz
 oogen stelt ; welck is het eerste werck van de Con-
 templatie.

Den Verlanger. Ick soude wel willen weten / hoe
 datmen van de creatueren / tot den Schepper der
 selver moet opklimmen.

Den Oeffenaer. Kenmerck de selve als Godts
 wercken / ende booz al / sijne Goddelijcke teghen-
 woordighejdt / macht / wijshejdt / goethejdt die
 in haer uytsehijnt / ende andere sijne volmaeck-
 heden / ende dat / ghelijckerwijs dat boven geseyt
 is / Gode de selve volmaecktheden toe-
 schrijvende ; oft van hem weprende het ghene / dat
 min volmaecht is ; want allen het goet / dat in
 haer ghewonden wordt / komt van Godt / ende
 moet hem toe-gheschreven worden. Ende den
 meestendeel kan oock gheboeght worden tot de
 mensch-wor- ding ons Salighmaeckers / want hy
 hem geweer- dight heeft den meestendeel te
 derben / ende veel pijnen om onsent wille
 onder-worpen te wesen. Ghy kont het oock
 boegen aen den hemel / alwaer allen het
 quaet / het welck hier ghewonden wordt /
 uyt-ghewannen sal zijn / ende allen goet
 oberbloedelijck meerder sal zijn. Ghy kont
 oock uyt alle saecken occasien nemen van
 danckbaerhejdt ; want is 't dat ghy aensiet
 eenige goederen / die u oft een ander ghege-
 ben zijn / dit zijn soo veel weldaden / die u
 ghegunt zijn ; is 't dat ghy uyt liefde u
 verblijdt van het goet van uwen eben-
 naesten als of 't u eyghen goet ware ; is 't
 dat ghy eenen anderen in ellenden siet /
 ende dat ghy van de selve bebijt zijt / dit
 en is oock geene klejne weldaet ; is 't dat
 ghy met eenigh quaet besocht wordt / neemt
 dit als een remedie / 't welck u van Godt
 ghegeven wordt. Ende hier in kunnen
 lichtelijck het geloof / hope /

Maniere om van de creatueren tot den Schepper op te klimmen.

Alle saken geben ons occasie van danckbaerhejdt.

ende sonderlingh de liefde oeffenen; want wy moeten ons vastelijck laten voozstaen / dat het goedt dat wy ontfanghen hebben / ons van Godt ghegeben is / ende moeten verhoppen / dat wy van sijne goetheydt noch meer ende meer sullen ontfanghen. Ten derden/aengesien/ dat hy ons dit al uyt enckele liefde verleent/ soo is 't wel betamelijck dat wy den genen die ons soo lief ghehadt heeft / wederom souden beminnen.

Bequa-
men mid-
del om tot
de contem-
platie te
geraken.

Het is oock een besonder middel om tot de contemplatie te geraecken/hem te oeffenen in de supbere meyninghe/ in het obergeven sijns selfs/ ende in eenen oprechten yver te ghebeyucken. Want wy bemercken/ dat de ghene / die eenen oprechten yver der zielen gehad hebben / niet teghenstaende dat sy dooz de gehoozsaemheydt dichtwijls van dese stilte af-getrocken zijn gheweest / niet te min seer verheben hebben gheweest in de contemplatie. Ten laetsten/het is eene seer krachtige maniere / ende middel om te komen tot de volmaechtheydt van de liefde/ ende de contemplatie / hem tot Godt te keeren dooz aspiratien ende versuchtinghen. Siet hier af byeeder / den H. Bonaventura in de reyse der ziele tot Godt.

Andere
middelen.

Den Verlanger. Ick sal hier mede ophouden/ is 't dat u gelieve my te geben eenige practijcken dienede tot de contemplatie / by soo verre / dat het u niet te moepelijck en soude vallen.

Berschey-
den prac-
tijcken
hijpende
tot de contem-
platie.

Den Oeffenaer. d' Eerste / is eene volstandigheyt in sijne oeffeninghe: De tweede/ eene lichamelijche ruste: hierom is 't dat wy lesen/ dat Maria was sitende: De derde / alleen te wesen / soo veel als onse maniere van leven toe-laet; want te veronachtsamen het ghene dat sijnen roep aen-gaet / is een aldermeest belet. Hy sal alleen sitten / seght den Propheet / ende swijghen / ende hy sal sy-selven boben sy-selven berheffen: De vierde / sozge draghen/ dat alle dinghen betamelijck ende ozzdentelijck geschieden/ 't zy in-wendelijck / 't zy uyt-wendelijck / 't zy oock in het ghene / dat den lichame noodtsakelijck is: De vijfde / 't versterben ende verwinnen zyn-

Thren. 3.

der

der gebzecken/ besonderlijck nochtans de hoobee-
 dpe : De seste/ een wachter onderhouder van 't gene/
 dat sijne maniere van leven eppen is : De sevenste /
 geerne pet lijden: Hy heeft u verdzucht (sepde Moop- Dent. 8.
 ses) met armoede/ ende heeft u Hanna tot eene spij-
 se ghegeven: Jacob heeft Godt ghesien/ als hy van
 ijnen broeder Esau verbolgt wierde: den H. Joan-
 nes/ als hy ballinck was : den H. Stephanus/ als
 hy gesteenicht wierde: De achtste/ dancksegginge;
 de slach-offerande des lofs sal myn bereeren : dit is
 den wegh/ waer dooz ich u mijne saligheyt sal ver-
 thoonen : De neghenste / al het ghene / dat teghen-
 woordigh is (als oft wy de doodt booz ooghen sa-
 gen) versmaden : ende dit is / ghelijck met den Pa-
 triarch Abraham in de deure van zijn tabernakel
 sitten/ als hem Godt almachtigh bereert met een
 visioen der Engelen : De Thienste / volherdigheyt
 in 't bidden / ende hulpe vereysschen van de Hepli-
 ghen / maer alder-meest van de H. Moeder Godts
 Maria : De elfste / een pber der ziele : De twaelf-
 ste/ de supbere meyninge : De dertienste/ een ghe-
 buerigh gebedt ende meditatie : De veertienste/ de
 continuele oefeninghe van de teghen-woordighheyt
 Godts : De vijftienste/ eenen pber ende liefde tot
 synen naesten.

Den Verlanger. Op datter niet achter-ghelaten
 en woꝝde/ noch en gebzecke / het welck de contem-
 platie aengaet ; bidde u / my te willen uytleggen/
 wat dat te seggen is / het minnende oft bewegende
 gebedt/ ende hoe het selve moet geschieden ?

Den Oeffenaer. Het minnende oft beweghende
 ghebedt / woꝝdt soo ghensemt van de affectie / De
 welke hier in meest te werck gestelt woꝝdt. Want
 ghelijck P. Paz seght / het is eene communicatie
 ende handelinghe met Godt / waer dooz de ziele
 achter-latende de redenen / diemen dooz het ver-
 standt plach te ober-legghen : ende veel meer af-
 treckende de sinnen van uyt-wendighe saecken /
 als oock de imaginatie oft verbeeldende kracht /
 van alle lichamelijke dinghen / die ons souden mo-
 ghen verstroyen : stelt haer selven in Godts teghen-
Wat dat
betrecket
het min-
nende oft
bewegende
gebedt.

woozdighepdt / ende te vreden zijnde met sijne gedachtenisse / haer alder-meest begeeft tot affectien van liefde / ende het gene/dat haer tot de selve soude mogen verwecken : soo nochtans niet/datse alle andere affecten van geloof/ hope/ dancksegginge / lof ende overgebinge uytfluyt / maer begeert dit nu booz haer selven / nu booz eenen anderen : maer ghy sult my seggen / is 't saecke dat Godt ons hier toe roept / soo sal hy ons oock dooz sijne gratie booz-komen ende onderwijsen. P. de Puente raet nochtans/ dat de ziele haer in de tegenwoozdigheyt Gods soude vereenigen / ende Godt soude aenschouwen/ gelijk hy was booz het beginsel des werelts/ alle dingen verbullende/ ende in sy selven genoeghsaem/ ende datse haer late boozstaen datse als een stippelken alleen met hem/ ende in hem is; die alleen alle dingen/ende alleen booz sy selven genoeghsaem is/ende geheel hare liefde in hem stozte; oft oock dat sy bemerkte hoe dat Godt sy selven bemindt / ende begriipt / ende hem selven verheught ober zijn volmaecktheden / ende dat hy alsoo in den afgront van sijne wijshepdt / ende goethepdt als een dzoppelken gestelt zijnde / terstont uyt gantscher herten in hem verandere. Ten derden/mach hy contempleren/hoe dat Godt den Vader sy selven kennende den Soue boozts-bzenght / ende dese twee personen malkanderen beminnde / boozts-bzengen den H. Geest/ ende hoe dat de Goddelijcke personen met eene onepndelijcke volmaeckthepdt / hare epgendommen hebben; ende in deser voegen in sy selven verwecken eenighe affectie van liefde tot de dzyn Goddelijcke personen / op dat hy een met haer-lieden soude mogen zijn/aengesien/ dat de H. Driebuldighepdt dooz eene onepndelijcke goedertierenhepdt hier toe haer weerdicht.

Dese oeffentinge/ seght P. Paz/ is profijtlijcker/ is't dat de ziele hier toe genoot wozt dooz de meditatie : want de liefde trecht het herte sterckelijcker af van d'aertsche dingen / verciert dat met deughden/ ende het hert wozt beter en lichtelijcker gesupbert/ gelijk den H. Bonaventura getuyghet/dooz het vier

Tract. 3.
c. 5. 9. 2.

Hoe de
ziel de
volmaekt-
heden
Gods pzo-
sijgh o-
berleggen
kan.

Bonaven.

der

der Iesde/dan dooz de wateren der tranen. Want de meditatie en is anders niet dan een sozghbuldigh ondersoeck der zielen/waer dooz wy pet 'twelck ons berbozen is ontdecken/op dat wy onse affectie souden ontsteken/en berweckt souden worden/om ons tot eenigh goet te begeben/of eenigh quaet te schouwen: ende ontwijffelijck het ondersoecken bzencht arbept mede. Maer dese maniere berepscht datmen van te boren in de meditatie gheoeffent zy geweest/daer-en-boren eene sonderlinge versterbinge/ superhept des herten/eenen afkeer oock van de alderminste sonden/ende een neerstigh beoeffenen der deughden: waer toe de selve oock gestiert moet worden/niet tot vertroostingen; gulsighepdt/oft ydelhepdt. Ten tweeden/ sy berepscht/gelijck wy van de contemplatie gesept hebben/eene stilte der natuere/ende den roep Godts; waer af den meester van het Geestelijck leven oozdeelen kan/ende een yegelijck by sy selven bemercken/wat bewegingen ende treck dat ghy geboelt tot dese maniere van bidden/ende de selve volgen naer het goetduncken des genes/van den welcken hy onderwesen wozt.

Conditien die van noode sijn om het minnende oft bewegende gebed te oeffenen.

Doozts en berepscht niet alleen het gebzuyck van de meditatie/maer wozt hier meestendeel by-geboecht/ende gelijck den Propheet Eliseus propheeterde/als hy den herp-slager ende het soet geluyt hadde gehoozt; alsoo moet hier de meditatie van het leven/oft van de doot ons Salghmakers/oft van de Goddelijcke volmaecktheden boren gaen/ende aldus wozt de ziele berheben tot het minnelijck gebed. Ende in't begintsel begeeftse haer tot verschepden affectien ende begeerten; maer naderhandt tot Godt alleen/ende dat soo veel te langer/hoe datse hier in meer verboozdert is. Men moet hier in het bedzogh van den dupbel gade slaen/gelijck in alle andere manieren van bidden. Want is 't by aldien dat yemant geboelt/dat hy dooz eene geestelijcke gulsighept/of hoobzerdighept getrocken wozt/ende dat hy d'andere versmaet; oft dat hy afgetrocken wozt van den yber van de gehoozsaemhept/van het obergeben sijns selfs/geduerige versterbinge/ende ten laetsten

4 Reg. 3.

Teeckenen van bedzogh des dupbels in dese maniere van bidden.

van het gene datijnen regel mede-bzengt; dit is een klaer teekhen/dat hy van den dupbel bedrogen wozt.

Den Verlanger. *Ich wotide wel / dat ghy my die dooz eenige gelijckenisse wat klaerder uptlept.*

Den Oeffenaer. *Leest dit aengaende P. Paz, die hier van in 't lange geschzeven heeft / maer hier tusschen neemt dit tot u boozdeel.*

Voor d'eerste oeffeninge, ende het gebruyck van het geloove.

A Ensiet den Heere tegenwoozdigh/als den genen van den welcken alle dingen haer wesen trefken/ende die d'eerste Waerheyt is. Ende geloost vastelijck het gene dat hy van sy selven/van sijnen *Zone/Sc.* beropenbaert heeft; ende doet uwe belijdenisse met inwendige woozden; Bidt dat onsen *Saligh* maker met u zy; ende wenscht dat een pegelijck hem behenne ende beminne.

Voor de tweede oeffeninge van de Hope.

A Enschoutwt Godt als den alderbesten/liberaelsten loonder/uwen hulper/ende de fonteyne van allen goet; ende betrouwt / dat ghy dooz de verdiensten van sijnen *Sone* gratie verkrijgen sult / die u nootsakelijck is / om tot het eeuwigh leven te geraeken; ende epscht dit met een vast betrouwen.

Voor de derde oeffeninge van de Liefde.

S Telt u Godt booz oogen/als den afgront van alle goederen; van den welcken het al komit; ende aenbidt hem/die begeert van u beminnt te worden: ende epscht eene seer bzeede liefde/op dat ghy alle sijne geboden soudt mogen onderhouden/dat hem alle menschen souden lief hebben; eene seer uptgerechte liefde / wenshende hem in der ewighepdt te beminnen; een seer verheben liefde / waer dooz ghy alle aertsche dingen soudt mogen berismaden: eene seer diepe liefde / waer dooz ghy u onder alle menschen bernedert. Biedt hem veel gelucks/ende verheught u van sijn goet/ende geeft u geheelijck ober / op dat ghy

ghy in alles sijnen alder-heylighsten wille gelijk soudt mogen wesen : vereenicht alle uwe krachten met hem/ op dat ghy hem alleen mooght in uwe gedachten hebben/ende hem alleen beminnen.

Den Verlanger. *Ick vreesse dat ick qualijk sal konnen oeffenen ende verkrijgen het gene dat ghy my/ tot noch toe uytgelept hebt / want mijn imaginatie herwaerts ende derwaerts verstroyt zijnde/ en blijft niet gestadigh op een sake.*

Den Oeffenaer. *En quelt u hier nochtans niet in; daer zijn verscheyden wegen om tot de volmaecthepdt te geraecken. Want wie is 't bekent/ gelijk den Propheet Job seght/ dooz welken wegh/ het licht gespreyt wort? Ende laet u dit bastelijck boozstaen/ dat d'alder-beste maniere van vereeniging om tot de contemplatie te komen is / sijnen wille in alles boegen met den wille Godts ; ontfeken wesen de met eenen oprechten pber der ziele/ hem geduerighlijck oeffenen in de Goddelijcke tegenwoozdicheyt : hier in kunnen niet lichtelijck bedrogen worden. Ende soodanighe ziele is Gode almachtigh dickwijls veel aengenaemer / dan die haer begeeft tot hooge contemplatien / ende hier-en-tusschen is sy slap in de gehoozsaemhepdt/ traegh in de versterkingen / luy in den pber der zielen. Dese vereeniging recommandeert de S. Teresa ; boben al vermanende haer Religieusen/ datse booz al/haer wel souden wachten van alle bedroch in hare geestelijcke ruste ende contemplatie; waer booz sommige somtijts verflauwen in den pber/ende de onderdanigheyt/op datse haer selven in de ruste van het gebed / uyt eygen liefde / ende niet van Godt almachtigh souden met geestelijcke ghenoeghen vermaecken. Want Godt en berooft niet de ghene die om sijnent wille arbeypden van haren loon / noch en laet oock niet te besoecken de gene / die om sijnent wille den arbeypdt aenbeerden daer zy van hem toe gesonden sijn / al is 't dat haer de ruste seer aengenaem is. Het welck de S. Teresa seyde beproeft te hebben dooz experientie / ende datse haer liet boozstaen / dat dit de redene was/ waerom/ dat den duyvel van der heyl-*

Iob 38.

Den besquaemsten ende sekersten middel om tot de vereeniging ende contemplatie te geraken.

Cap. 3.

Lib. de fundatione c. 5.

792 Den III. Boeck. Het XIV. Cap.
 len soo veel listen ende laghen leydt / omde gehooz-
 saemijepdt te bebechten; ober-mits dat dese deught
 den alder-schersten/alder-kortsten/ende den eenigen
 middel is / om sijneu wille met Godts wille te ver-
 eenigen.

Gebedt besluytende alle d' affectien der Liefden.

Pfal. 8.
 Pfal. 112.
 Pfal. 85.

Pfal. 144.

Pfal. 33:

HEere onsen Godt, hoe wonderlijck is uwen naem.
 Over geheel aertrijck! Wie is gelijk aen den Heere
 onsen Godt? Daer en is uwes ghelijck onder allen de
 machtige niet, o Heere, en daer en is niemant gelijk u-
 we wercken. Groot zijt ghy, o Heere, ende uwer groot-
 heyt en is geen eynde. Ghy zijt machigh, ende daer en is
 niemant, die uwen wille kan wederstaen. Ghy zijt goet
 ende uwe bermhertigheydt en heeft geen eynde. Ghy
 zijt alleen onsen Heere, ghy zijt alleen goet, ghy zijt
 alleen den alder-hooghsten. Ick verheuge my in alle u-
 we goederen o mijne ghenoechte, o fonteyne van alle
 goederen. Maeckt den Heere groot met my; ende laet
 ons sijnen naem verheffen met malk anderen. Maer wat
 is u groot maken, o Heere, tot wiens grootheydt niet
 by-ghevoeght en kan worden? Want ghy hemel ende
 aerde vervult, wiens schoonheyte alle schoonheyte te bo-
 ven gaet; by wiens goetheyt, geene bermhertigheydt;
 by wiens kracht, geene macht verghelicken en mach
 worden. Ende waer 't by aldien datter eenighe gevon-
 den wierde, ende dat in mijnder macht waer, ick soude
 deselve u mildelijck schencken, al waer het dat elcke
 creature in 't besonder eenen hemel waer, vervult met
 klaer-blinckende gheesten; ende al waer 't dat alle de
 sandekens der duynen elck schoone werelden waren, ik
 soude die u geven, want ghy dit weerdigh zijt, om dat
 ick u beminne. Waer 't sake, dat ick in my besloten had-
 de d' affectie van alle de menschen, Engelen ende Hey-
 ligen; ick soude u daer mede willen omhelsen, in u sou-
 de ick willen leven, ende sterven. Och oft ick alle de
 smerten en pijnen van alle d' ellendige menschen moch-
 te aen-nemen ende verdragen, op dat uwen naem soude
 mogen verheven worden, op dat de menschen u souden
 mogen kennen, ende beminnen! Want alle droefheydt
 ende pijn is kort ende licht om dragen aen den ghenen,
 die

die door uwe liefde droncken is, ende door de selve in u verandert wordt. O mijn leven, ô alder-meeſte ſoetigheyt, ô allen mijn goet, hoe worde ick benouwt, tot dat ghy mijne begeerte vervult ſult hebben, door dewelcke ick u uyt gantscher herten, uyt gantscher zielen, uyt gantsch mijn verſtandt, ende uyt alle mijn krachten be- minne! Och oft ick een met u waer, ende ghy met my, dat mijnen wille, met uwen wille in alles over een quame! Siet, ô Heere, die het herte ende de nieren door-ſiet, ick weet dat u bekend is, dat ick in der waerheyt niet en begeere buyten u; ende waer 't by al-dien, dat ghy alle dinghen ſettedet in mijn verkiefen, ick ſoude u mijnen wille weder-geven, die ick u duyſentigh duyſent-mael toe-eygene. Want ghy zijt den Heere, ende ick ben den knecht: ghy zijt de wijsheyt, ende ick ben een onwetent kint: ghy zijt de goetheyt ſelve, ende ick ben vervult met alle boosheyt: ghy zijt den afgront van allen goeden, ende ick van allen quaden. Ghy zijt den God mijn-der herten, mijne ſoetigheyt, mijne ſterckte, mijne vreeſe ende mijne liefde. Och oft ick niet en kende buyten u, och oft ick niet bemint, niet bepeyft en hadde, dan u alleen, o zee van alle goeden: Ick ſoude zijū, als oft ick niet geweest en hadde, van 't lichaem mijns moeders overgedragen zijnde tot het graf, ick ſoude doot geweest hebben, ende mijn leven ſoude verborghen weſen met Coloſſ. 3. Christus in u mijnen Godt.

Oeffeninghe van aspiratien oft op-heffinghen des ghe-
moets, over-loopende alle geſchapen dingen,
vervolgens de drie wegen.

DEN SUYVERENDEN WEGH.

In deſen wegh wozt bereyſcht ende bertoecht ſeet-
weſen/ ſchaemte/ ende vreeſe van de ſonden.

Aspiratien rijsende uyt het over-dencken
van de helle.

't En waer dat den Heere my gheholpen hadde/ Pſal. 93.
mijne ziele hadde ſeer na-by in de helle ghewoont!
Och oft ick u noyt en hadde vergramt mijnen God!

Uyt het over-dencken der aerde.

Siet den Heere ſal goedertierentheyt geven/ ende Pſal. 84.
onſe

794 Den III. Boeck. Het XIV. Cap.
onse aerde sal bzuichten boozts-bzengen. Ende ick
ben ghewozden ghelijck een verlaten ende verwoest
landt: Ick hebbe dooznen boozts-ghebzocht / waer
mede ick u / eplaes! o soeten Jesu gekroont hebbe.

Uyt het overdencken der beesten.

Pfal. 148.

De beesten / ende alderhande bee / serpente / ende
gebederde vogelen / ende alle kruppente dieren die-
nen u: ende ick hebbe geleest ghelijck een peert / ende
mupl / die gheen verstant en ghebzuicken / o mijnen
Heere / ende mijnen Godt.

Uyt het overdencken der menschen.

Luc. 16.

De kinderen deser werelt / zijn boozsientiger / dan
de kinderen des lichts! Wat en heeft hare vernuft-
hepdt niet ghebonden / op datse valscheijck gheluc-
kigh souden moghen worden: Ende ick hebbe veel
dinghen gebonden om ongeluckigh ende ondanck-
baer te wesen.

Uyt het overdencken der ziele.

Ghy hebt kostelijck geweest in de oogen van mij-
nen Godt / want ghy hebt gewasschen geweest in het
bloedt van sijnen Sone / ende ick hebbe u soolichte-
lijck verkocht. Ap my / seer langh heeft mijne ziele
eenen bzeemdelinck geweest.

Pfal. 119.

Uyt het overdencken der wateren.

De waterbloeden hebben opgehoben hunne stem-
me / de bloeden hebben hunne baren op-gheheben:
maer veel wateren en hebben uwe liefde / o soeten
Jesu / niet konnen upt-blusschen / die ick eplaes! so
menighmael verlaten ende uptgebluscht hebbe.

Pfal. 92.
Cant. 8.

Uyt het overdencken van de locht.

Den geest blaest daer hy wilt; komt my te hulpe /
o Heere / op dat ick mach verkoelt worden dooz uwe
menighbuldige ontfermhertigheden.

Joan. 3.

Uyt het overdencken van 't vyer.

Ghy zijt / o mijnen Godt / een berstindende bper /
ende hoe en ben ick niet ghesmolten o Heere? Ende
sal ick in 't midden van uwe bperige schichten / van
uwe weldaden / noch a leven hout blijven?

Uyt

Uyt het overdencken des hemels.

O schoonen hemel / hoe luttel hebbe ick u geacht !
hoe dier heeft het mijnen Heere gekost / dat ick u met
hem soude besitten / en eplaes ! ick hebbe 't versmaet.

Uyt het overdencken der Engelen.

Verblyt u / o ghy Engels ober my sondaer peni-
tentie doende / ende versuchtende tot mijnen Heere /
mijnen Godt.

DEN VERLICHTENDEN WEGH.

De Aspiratien ende ophellingen des gemoets der
gener / die boozts-gaen in den wegh der deug-
den / dienen tot het verkrijghen der deughden / ende
het uyt-roepen der sonden ; het welck men behoorde
geduerighlyck te oeffenen / om alsoo d'pdele verbeel-
dingen van de boozleden sonden / met dese gedachten
wecly te drijven / ende te versmachten.

Aspiratien spruytende uyt het bemercken
van de helle.

Ghy hebt my verlost uyt den mond des leeuw / P^{sal.} 21.
ende van de hooznen des een-hoozns mijne vormoe-
digheyt ende mijne verlaten ziele / uyt de macht van
den rasenden hont van der hellen : ende wien sal ick Eccl. 5 r.
dienen anders dan u ?

Uyt het overdencken der aerde.

d'Werde / die dickwils den regen op haer komen- Hebr. 6.
de / dzincht / ende geene vruchten boozts en brengh /
is seer na by om vermaledijt te wesen / maer ghy die
den oprechten wet-geber zijt / sult gebenedijdinghe P^{sal.} 83.
geben / ende ick sal gaen van deught tot deught.

Uyt het overdencken der beesten.

Den os heeft sijnen besitter ghekent / ende den esel Isaiæ 1.
de kribbe des Heeren : ende en sal ick u niet kennen /
ende in armoede uwe armoede nabolgen ?

Uyt het overdencken der menschen.

Ghy en hebt also niet gedaen allen natien / gelijck P^{sal.} 147.
ghy

Pfal. 118.

ghy my ghedaen hebt / ende uwe oordeelen en hebt
ghy hun niet geopenbaert: hierom hebbe ick geswo-
ren ende een vast op-set gemaect te bewaren d'oor-
deelen uwer rechtveerdighejdt.

Uyt het overdencken der ziele.

Pfal. 102.

Gebenedijt mijne ziele den Heere / ende al dat bin-
nen my is sijnen heyligen naem: op dat een pegelick
mach seggen / dit is het zaedt / het welck den Heere
gesegent heeft.

Uyt het overdencken des waters.

Daniel. 3.

Gebenedijt den Heere alle wateren / die boven de
hemelen zijt: ende och oft ghy vermeerderd mocht
worden / dooz mijne tranen / op dat ick boven sneeuw
soude mogen wit worden.

Uyt het overdencken des lochts.

Mijnen mondt hebbe ick open gedaen / ende adem
ingehaelt: want in uwe barmhertighejdt hebbe ick
betrouwt.

Uyt het overdencken des vyers.

Apoc. 3.

Ghy raedt my / o Heere / dat ick van u soude koop-
pen goudt dat gloepende is: ontsteekt my mijnen
Heere / ende mijnen Godt: die de geesten uwe Enge-
len maect / maect my uwen dienaar bperigh ende
brandende in uwe liefde.

Pfal. 103.

Uyt het overdencken des hemels.

Pfal. 101.

Ower handen wercken zijn de hemelen / sy sullen
bergaen / maer ghy blijft altijd; Geeft my volstan-
dighejt / o Heere / dat mijne sonden gelijk een kleet
verslijten.

Uyt het overdencken der Engelen.

Pfal. 90.

Ghy hebt uwe Enghelen van my bevolen / datse
my souden bewaren in alle mijne wegen: Maect o
Heere datse my in hunne handen dzagen / op dat ick
niet wederom mijnen voet en stoote aen den steen /
ende en valle / dooz mijne oude gewoonten.

DEN VEREENIGENDEN WEGH.

De volmaecte menschen plachten meestendeel soodanige aspiratien te gebzupcken / waer dooz de ziele ontfteken ende met Godt vereentght woꝝdt dooz de liefde.

Aspiratien ende opheffingen des gemoets , spruytende uyt het bemercken der helle.

Hier bzanden utwe byanden / ende sullen bzanden tot in der eeuwigheyt / maer mijne liefde sal van nu af / sterck wesen / als de doodt/ ende mijne jalours-
heyt sal hart wesen als de helle. Caut. 9.

Uyt het overdencken der aerde.

Dat mijne aerde gebenedijde mijnen Heere / ende bzuchten boozts-bzenge op sijnen tijdt.

Uyt het overdencken der menschen.

Komt/ ende hoozt ghy alle/ die Godt bzeest/ ende Pfal. 65.
ick sal u vertellen hoe groote dinghen dat den Heere mijne ziele gedaen heeft. Och groote dingen heeft hy deselbe gedaen ! o mijne genoeghte ende bermakelijcke verhoelinge.

Uyt het overdencken der beesten.

De boghelen des lochts en zaepen oft en maepen Matth. 6.
nier / ende ghy o hemelschen Vader boedse : aldus betrouwe ick oock/ dat ghy my oock sult onderhouden/ o mijne eenige hope.

Uyt het overdencken der ziele.

Mijne ziele is utwen tempel / komt Heere / ende Pfal. 142.
neemt utwe woon-plaetse by my. Blijft ghy in my/ ende ick in u / op dat ick een met u mach zijn ; och wonder sal ick u op het alderbperigste lief hebben !

Uyt het overdencken des waters.

Mijne ziele is booz u als eene aerde sonder water. Pfal. 41.
Sp heeft doost tot u Godt de lebende fonteyne. Wanneer sal ick komen / ende my openbaren booz u aenschijn ? wanneer sult ghy my dzoncken maken met utwe liefde ?

Uyt

Uyt het overdencken des lochts.

O eeuwighē Wijshepdt/ oprechte liefde/ ende be-
minde eeuwighēpdt! Ghy zijt mynen Godt/ tot u
versuchte ick nacht ende dagh/ insozt in my het op-
recht leben: want ghy zijt mijn leben alleen.

Uyt het overdencken des vyers.

Luc. 11.

Ghy zijt gekomen om het vper te brengen op der
aerden/ ende ghy en begeert anders niet dan dat het
ontsteken soude worden: ontsteekt my met dat selve
vper/ op dat ick van uwe liefde mach smelten.

Uyt het overdencken des hemels.

Psalms 18.

Ghy hemelen vertelt de glorie Godts/ lobet ende
danckt onsen Godt/ och wanneer sult ghy my ghe-
opent worden / ende dat ick hem sal binden den ghe-
nen / die mijne ziele bemint? wanneer sal ick hem
upt gantscher herten beminnen?

Cant. 3.

Uyt het overdencken der Engelen.

Matth. 18.

Psalms 26.

Psalms 23.

O Engels/ die altijt siet het aenschijn mijns Va-
ders/ wanneer sal ick komen ende versaet worden /
als sijne glorie my verschijnen sal? Doet open uwe
poozten ghy Princen / ende wordt op-geheben ghy
eeuwige poozten, op dat ick mach smaken ende sien/
hoe soet dat den Heere is.

Op-heffinge des gemoets uyt Ludovicus Blofius,
om eene vyerige liefde te verwecken.

O Alder-minnelijcksten/ alder-secreetsten ende al-
dernaesten Bzupdegoin der heylige zielen/ ont-
steekt krachtelijck dat bidde ick u / mijn herte met
den brandt uwer Goddelijcke liefde / op dat ick u
mach beminnen upt het binnenste mijnder ziele / be-
soecht my genadelijck / ende verbult mijn herte met
uwe gratie / want ick verlange upt gantscher her-
ten nae u/ die de fonteyne zijt van alle soetighepdt.

O Heere Jesu/ o vper welk ons soetelijck ontsteekt/
heymelijck schijnt/ en lieflijck riecht/ verbult geheel
mijn herte/ o Koning der Koningē/ Koning der eeu-
wige glorie/ op dat ick naer u alleen verlange/ tot u
versuchte/ om u minnelijck aenschijn te aenschouwē.

Doozwondt/ o minnelijcken Jesu/ het binnenste
mijnder ziele/ met uwe alder-soetste liefde: dooz-
wondt mijn herte met uwe brandende liefde/ op dat
mijne ziele gantsch na u verlange / ende t'eenemael
smelte in uweliefde/ en datse geheel in u verandere.

Schepdt my geheel van al 't gene/ dat op der aer-
den is/ op dat ick u alleen byp ende los soude mogen
aenhanghen / dat ghy dat als eyghen besitter soudt
moghen bewoonen. Dat uwen alder soetsten reuck
in my neder-dale / dat ick obergoten worde van de
lieslijckhepdt van uwe Goddelijcke liefde/ die in my
verweckt supbere ende eeuwige begeerten.

Geeft my/ o Heere/ dat ick verbult zijnde van de
soetighepdt ende geheel ontsteecken van den brandt
uwer liefden / u mach upt gantscher herten bemin-
nen / ende upt het binnenste mijnder ziele / o alder-
minnelijcksten lief-hebber ! dat ick u mach bemin-
nen/ o eenige salighept mijnder ziele/ dat ick u mach
beminnen/ want ghy my van te boren hebt bemint.

Verleent my/ o alder-schoonsten ende alder-lief-
sten Bypdegom Jesu / dat ick u altijdt meer ende
meer mach beminnen / ende dat uwe machtige en-
de krachtige liefde van my neme het gewichte van
alle aerdsche begeerlijckheden / ende my gebe / dat
ick geduerighlijck mach loopen naer den reuck van
uwe salben. Cant. 2

Dzucht in mijn herte/ mijnen alder-lieffsten ende
alder soetsten Bypdegom / eene soete gedachtenisse
van uwen hepligen naem / die niet uptgebaeght en
kan worden / op dat ick altijdt naer u verlange / al-
tijt met het byper van uwe liefde brande/ ende in den
oberbloedt van uwe liefde t'eenemael verdzincke.

O zee van heplige liefde ende soetighept/ mijnen
Godt / komt ende schenckt my u selben / geeft my
dat ick upt gheheelder herten met volle begeerten /
ende met eene brandende affectie gheduerighlijck
naer u mach verlangen ende u stellen boven alle ge-
schapen creaturen/ dat ick om uwent wille alle ver-
ganchelijcke ghenoechte mach versaecken / o mijn
waerachtigh ende alder-meest verheugen.

Doedt my/ o Heere/ die eenen hungerigen bedelaer
ben /

800 Den III. Boeck. Het XIV. Cap.
ben/met een gedurig inbloeden van uwe Goddelijck-
heyt. Dit begeere ende versoecke ick ootmoedelijck/
dat uwe alder-krachtigste liefde / my t'eenemael
dooz wonde/ verbulle/ ende in haer verandere.

Verleent my / o alder-goedertierensten Saligh-
maecker / dat ick dooz uwe liefde geheel ontstecken
mach worden/t'eenemael my selven mach verlaten/
ende in u alleen mijn vermaeck nemen / u alleen
mach liennen/ende gevoelen.

O ongemeten afgront der Godtheit/ treckt my/
ende verflint my in u / treckt soo t' uwaerts de be-
geerten mijnder herten/ende vereenicht deselve met
u/ dat ick ontbonden ende los mach ghelaten wesen
van alle andere dingen.

Ick noode u/o soeten Godt tot mijne ziele/u aen-
roep / u versoecke ick uyt gantscher herten / o lief-
like wellustigheyt van de alderbinnenste omhelsin-
gen / komt mijnen alderliefften / komt o Heere/ nae
den welcken ick dupsentigh dupsentmael verlanght
hebbe/ op dat ick u inwendelijck soude mogen besit-
ten/ende u met de armen mijnder ziele op het alder-
supberste soude mogen omhelsen.

O licht altijd lichtende/ en dat nimmermeer ver-
dupstert en wozt / verlicht my; o byer 't welck altijd
brandt/ ende noyt uytgebluscht en wozt/ ontsteckt
my; o liefde / die altijd ontsteken zijt / ende noyt en
verflouwt/ verflint my/ ende verandert my in u.

O alderaengenaemste licht mijnder oogen/ JESU,
dijft verre van my/ alle dupsternissen/ende verlicht
my t'eenemael/met het klaer-blinckendelicht uwer
gratie. Komt in mijn ziele/ o oneyndelijke soetig-
heyt/ op dat ick uwe soetigheyt mach smaken/ ende
in u alleen my mach verheugen / ende rusten.

O mijnen alder-liefften / ghy die ick alleenlijck
begheere / verleent my dat ick u mach binden / ende
ghebonden hebbende / mach vast houden / ende met
mijne geestelijke armen vastelijck mach omhelsen.
Naer u verlange ick/ o eeuwige salighepdt / och of
ghy u my gaest / ende my met u op het alder-vol-
maeckste vereenighde / ende my dzoncken maectte
met den wijn van uwe Goddelijcke liefde.

Doozwondt/ o Heere / het binnenste mijnder herten/ met de schichten uwer liefden/ ende laet nederdalen in 't binnenste van mijne koude ende flauwe ziele/ eene salige blamme; op dat ick ontfsteken zijnde met den onbluffschelijcken bzant uwer liefden/ ende doozwont met de onspzkehelic soetigheyt van uwen geest / van my selven t'eenemael afghetrocken/ my tot u alleen mach afkeeren.

Ontfanght my / o alderlieffelijcksten bzupdegom JESU, in de armen van uwe soere omhelsingen/ waer dooz mijnen verbzosen geest mach smilten / en bzanden. Doet open aen den genen die klopt / ende ontfanght een verlaten ziele in de sale uwer liefden/ ende verbindt deselve geheelijck met u.

Dat ick doch mach upt u putten de lebende watteren / u honich-bloepende fonteyne/ dewelcke ghepzoeft hebbende / naer niet anders / dan naer u en dozste. Dat in my nederdale den dauwe / van uwe alder-soetste liefde / waer dooz ick overgoten zijnde soude moge reyn en supber van alle aertsche begerlichheden / ende verbaischte liefde behouden blijven.

O alderlieffste upt alle beminde / verieent my dat ick u geheelijck toebehoore / ende dat ghy my in der eeuwigheyt by-blijft. Vereenigt my / in sulker voegen met u / dat ick nimmermeer van u en kan schepden / geest my u selven / in sulker voegen / dat verbult zijnde met de soetigheyt uwer bzede / gedurighlijck / met alle reynigheyt mijn vermaek in u mach neme.

O gerust en supber licht / mijnen God / doozstraelt mijne ziele met uwe verlichtingen. Doegt my met u op het alderbolmaechtste / o klaer-blinckende sonne / op dat d'aerde mijnder herten ober-schienen zijnde met de hitte uwes krachts / bloemen ende bzuchten van heplige liefde boozts mach bzengen.

Wel aen mijne eere / mijne bzucht ende mijne oprechte genoechte / Heere JESU / ontsteekt de blamme uwer liefden / in 't binnenste mijnder herten / soo dat ick booztaen in dese werelt niet en verkieze / nergens naer en verlange / dan nae u alleen.

O Heere / dat den Hemel / d'Aerde / ende alle 't geue / dat hier in begrepen is sonder u / my zp ghelijck

eenen winterschen vorst. Dat ick in u alleen mijn vermaeck neme / dat ghy alleen mijn verheughen zijt / dat uwe liefde in 't binnenste mijnder herten alleen lebe ende brande / ende altydt meer ende meer mach leben ende ontsteken worden.

Berschiijt / o klaer-blinckende ende alder-aengenaemste licht / op dat de dupsternissen mijnder verblinthejdt / in eenen alder-schoonsten middagh verandert mogen worden. Verciert / o soeten Jesu / mijne ziele / niet den glans uwer liefden / die ghy bebindt : maect dese bet met het bet uwer liefden / het welck u aengenaem is ; wepzt van haer allen het gene / dat u misshaeght / ende maect datse u in alles behagelijck mach wesen.

O alder-soetsten brant / doet te niet het stof mijns wesens. Verandert mi in u / op dat ick dooz eenen knoop der liefden / die niet ontknoopt en kan worden / aen u ghebonden mach zijn / mijn leven van u mach ontfangen / ende als eene lalie mach groeyen in uwe tegenwoozdighhejdt.

O alderschoonste bloeme Jesu / o eeuwighe leven / waer dooz ick mijn leven ontfange / sonder het welck ick sterbe ; leven sonder het welck ick treure / o soet ende minnelijck leven / geest mi / dat ick met u mach vereenicht worden / dat ick u mach omhelsen / ende rustende in u / dooz eene soeteliefde / die den alder-aengenaemsten brade zijt / heplighelijck mach sterben.

Verleent mi / o Heere / dat mijne ziele dooz de kracht van uwe brandende liefde / by een vergadert / ende dooz de soetighhejdt van uwe liefde gesmolten zijnde ; t'eenemael in u soude mogen bloeyen. Besit haer / o alder-grootste ende onveranderlijckste goet / besit haer / op dat zy u mach besitten.

Doozwoont mijn herte / doozwondet / mijnen alder-liefsten met den alder-scherpsten pijl uwer liefden / op dat ick salighelijck op u mach verliefte blijven / dat alle verganckelijcke dingen mi misnoegen / dat ghy mi alleen behaeght / alleen met uwe schoonhejdt / niet dewelcke niet te vergelijcken en is / vermaect.

Doet te niet / o soeten Jesu / mijnen floutwen ende loutwen handel / ende geest mi / dat ick u beerdigh
ende

Van de gelijkformigheyt van onsen wille. 803
ende ongebonden/ met eene onbersadelycke vperig-
heyt mach volgen. Doet schijnen het gesterne van
uwe alder-vper ighste liefde/ welck my soo kracht-
lyck tot u dzybe/ dat ick niet en lebe dan in u.

O Jesu / eenigen vertrooster mijnder ziele / laet
doch geduerighlyck in my bloeyen uwe Goddelijc-
ke gratie. Trecht my t' uwaerts met de krachtige
macht uwer liefden / ende geeft my enen kus van
uwe versoeninge / waer mede getekent zijnde / ick
anders niet en beminne/ dan u alleen; want ghy zijt
mijne volkomen besittinghe / ende de geluck-salig-
hepdt mijnder ziele.

HET XV. CAPITTEL.

Oeffeninge van de gelijkformigheyt van onsen wille,
met den Goddelijcken; ende den waerachtigen vre-
de der ziele, waer toe alle geestelijcke oeffeninge ge-
fiert wort, ende waer door den voorsmaeck van het
hemelsch leven gesmaeckt wordt.

W e hebben nu dick wijs boben gesend / dat de
volmaechthept in de liefde ghelegghen is; het
welck alsoo beel te segghen is / als het selve willen/
ende niet willen dat Godt wilt / ende niet en wilt;
ende die soo verre gekomen is / die is ontwijffelijck
eenen man nae het herte Godts: want soodanigen
heeft sijne passien ende genepghelijckheden versto-
ben/ ende rust in eenen aldermeesten vrede: in vrede
is sijne plaetse ghemaeckt/ ende sijne wooninghe in
Sion. Iae selve dese gelijk-formighepdt is eenen
hozten ende behendigen wech tot de volmaechthept/
waer doo; den meester van Chaulerus van sy selben
bekent dat hy tot dese volmaechthept gekomen is.
Het selve verhaelt Cesarius van eenen anderen/ die
in beel miraechelen uyt-ghefchenen heeft; die doo;
gheene andere oeffeninghe / dan doo; dese alleen/
doch tot de volmaechthept geraecht was. Hier uyt
spruyt eenen seckeren vrede; waer in dat de ziele
haren standt neemt / ende en wordt noch doo; booz-
spoedt / noch doo; teghen-spoedt onmatelijck be-
roert; maer is gevesticht in Godt/ als in het opper-
ste goet

Gelijckfor-
mighept
met den
Goddelijc-
ken wille.

1. Reg. 13.

Psal. 75. 1

Biof. in
app. c. 5.
Lib. 10.
dial. cap 6.

Vrede der
ziele.

ste goet ende den sop van alle dingen/ sy aenschouwt
 God rontsomme/ ende boven al; sy siet onder haer/
 hare begeerlijckheden / ende alle andere saken/ ende
 sy rust volmaectelijck in den Goddelijcken wille.
 Want ghelijcker vrede is tusschen de gene / die al
 cene saecke willen / ende niet en willen ; soo gheschiet
 het oock met ons / als wy anders niet en
 willen/dan Godt en wilt. Die aldus staet/die staet
 ghelijck op het passoot / ende is vast in Godt ghegront.
 Oft wel wy hebben desen peys ende vrede/
 als de sinnen met den wille ende al dat ons aengaet/
 aen de redene ende Godt onderwozpen zijn. Want
 met der waerheydt / mach men segghen / datter
 veel vredes is den genen / die uwe wet beminnen o
 Heere. Daer-en-tegen seght den Goddeloosen: Vrede /
 vrede / daer nochtans den Goddeloosen geenen
 vrede en is.

Meditatie van den vrede der zielen, oft van de gelijkformigheyt van onsen wille met den Goddelijcken wille, gedeylt in thien deelen.

Het eerste voor-bereydsel, sal wesen sy selben stellen met so groote stilte van ziele/ende van lichaem/als't mogelijk is/ in de tegenwoordigheyt Godts.

Het tweede voor-bereydsel, sal wesen Godt te bidden om te verkrijgen desen kostelijcken rhesooz der ziele/ende de waerachtige saligheyt in dese werelt.

Schade
 van de ongerustigheyt des herten.

HET I. deel. *Bemerckt ten i. tgene/dat boozby is/ dat't selve niet te herdoen en is/ en siet wat vrede dat ghy soudt genieten/waer't by aldien/ dat ghy u hier in aen den wille Godts overgegeven hadt/ ende wat hebt ghy gewonnen/ u selben ontstellende? niet met allen boozwaer / dan dat ghy u quaet vermeerdert hebt/'t welck ghy van u hadt konnen heeren / u selben in vrede houdende / ende dat ghy ten langen laetsten altijt moet komen tot het overgeven uwes selfs / als tot de medecijne van uwe siechte. Hoe veel beter soude het geweest hebben in tijts remedie gebuyckit te hebben om de siechte te genesen? Denckt het selve van het gene dat tegenwoordigh is / ende desgelijcks oock van het gene / dat toekomende*

mende is/ende boeght u in alles na den wille Gods: want aengesien dat by-na alle dinghen zijn buyten uwe macht/ ende dat ghy nauwelijck pet en kondt boozsien / ende datter qualijck pet is daer ghy u af kont behoeden dan dooz bidden ; hoe sult ghy u dan beter kunnen boozsien / dan u selven Godt almach- tigh gantsch ende gheheel bebelende ? want al wat boozby is / gelijk ick nu gesept hebbe / en is niet te herdoen / ende de toekomende dingen worden hier by geboeght met groote onsekerheyt. Wat wilt ghy dan beladen zijn ? Doozwaer is 't dat ghy wilt be- mercken de schickinge ende ordze / die daer is onder de natuerelijcke saecken ende hare geduerige wer- kinge / hoe datse in ontallijcke manieren omdzae- pen ; is 't dat ghy bemerckt dat de menschen hare bypheydt hebben/ende datse in dupsent ende dupsent manieren hare dingen aenleggen/ende d'ontallijcke listen ende lagen van den dupbel van der hellen / soo sult ghy lichtelijck bebinden dat alle dingen ontal- lijcke ongelucken onderwozen zijn / van de welke ghy niet en kont boozsien / noch veel min en konde beranderen. Ende ghelijckertwijs dat ghy in veel dingen u niet en quelt/ obermits dat ghy siet/dat de selbe anders niet en kunnen geschieden ; alsoo be- hoozde ghy in luttel oft veel saken die u aengaen / u selven oock ober te geben / ende in den wille Godts te rusten / ende dooz Godt alleen beweeght te wor- den. En op dat dit soude mogen geschieden/maccht dat uwen wille van alle kanten los ende byz zy/en- de nergens aengehecht oft gebonden. Soodanige was den wille van den H. Apostel Paulus na dat hy bekeert was in een uptberhoren vat/roepende: Hee- re/ wat belieft u dat ick doe ?

Al wat boozby is / en is niet te herdoen.

Act. 9.

Bemerckt hier-en-boben hoe groot dat dit ghe- luck is:want dooz het overgeben sijns selfs/verbint den mensch God t'sijn-waerts / op dat als hy so sel- ven/ ende al wat hem aengaet/ in sijne handen stelt/ soude mogen een vat worden van weerde / die hem ghelieft / ende dat ter glorie ; oft als hy gereedt is upt gantscher herten van hem ghelepdt ende te recht gestiert te worden ; oft als hy so selven wozyt

Hoe groot een geluck dat het is / so selven God ober te geben.

Philip 4.

1. Pet. 5.

in sijne Vaderlijcke armen / op dat hy niet en val-
 le. En laet ons dan in geender manieren sozghbul-
 digh wesen / maer laet ons de sozge gheheelijck op
 hem wozen / hier booz alleenlijck besozght zijnde/
 dat wy desen oogenblick Godt alleen souden mo-
 gen behagen / secker zijnde van den booztgancck.
 Die dan naer sijnen eyghen wille eenen anderen
 booztgancck wenscht / die onderwozpt sy selven te
 vergeefs menigerhande beroerten; want gelijk ich
 nu geseyt heb / 't is t'eenemael onsecker hoe dat de
 saecken sullen volcypden/ ober- sulchs daer is luttel
 dat wy souden konnen verhoopen / oft oock dat wy
 behoorden te vzeesen; want het gebeurt dickwijls
 dat sulchs 't welck soo't schein wy hadden behooren
 te vzeesen / nochtans 't selve moesten hopen / ende
 somwijlen contrarie. Wy souden dickwijls verloren
 gheweest hebben / en hadden wy van te voren niet
 verloren geweest; wy souden ongeluekigh geweest
 hebben/ en hadden wy niet ellendigh geweest. Godt
 heeft de kinderen van Israelt dooz veel en-
 wegen in 't lant van Beloften gelept/ dooz dien dat hun dat
 nut ende profijtigh was: hy heeft desgelijchs den
 Patriarch Joseph/ ende den Coninck David/ dooz
 veel tegenspoets verheben. Bemerckt daer-en-bo-
 ven dat Godt in alles een secker eynde heeft waer
 hy na tracht ende 't welck hy vervolght; ende dat wy
 tot het selve oock sullen geraken / is 't dat wy onsen
 wille t'eenemael na sijnen wille voegen / ende an-
 ders oock niet; want anders doende / en sullen wy
 nimmermeer gerust zijn / oft wy en sullen niet ko-
 men tot het gene dat ons nut is. Gelyckerwijs dan
 dat wy behooren in alle tegenheydt ons ober te ge-
 ben / alsoo oock in alle andere saken en behooren wy
 anders niet te willen oft te begeeren / dan dat Godt
 wilt ende begeert. Bemerckt nochtans dat wy van
 onsent wegen al moeten doen dat wy vermogen/
 ghelijck de schippers alle dingen gereet maken die
 noot saeckelijck zijn om te varen / ende daer na den
 wint van Godt almachtigh verwachten; hem is
 bekent wat wint dat hun bequaem is / ende wan-
 neer dat hy moet op-rysen. Na dat wy dese neer-
 stig-

Wy moes-
 ten oock
 onse neer-
 stigheyt
 doen als
 wy ons
 op Godt
 verlaten.

stighheidt gedaen hebben / en moeten wy in geender manieren sozghbuldigh wesen wat ons overkomen sal: want dit soude te vergeefs gearbeyt wesen/aengesien dat dit aen ons niet en hanght: ende dat een pegelijck ontwijffelijck meer gelucks sal hebben is't dat hy dese onnutte sozghbuldigheyt veracht/ ende sijnen wille met Godts wille gelijk maect. Ende het is meer dan reden dat onsen Heere sijnen wille die goet ende heyligh / ende ons nut is / eer volghet/ dan dat wy onse berblinde begeerten souden volgen. **Wacht u dan wel dat ghy Godt niet te rade en gaet** Isaia 7. gelijk **Achas dede / ende dat ghy niet en wenscht datmen u antwoort na uwe begeerte ende goetdunken: is 't saecke oock dat het anders geschiet/wacht u wel van te murmureren ende tegen te spreken tegen Godt ende uwe obersten/ gelijk hier booztijds dede die Micheas tegen viel.**

Bemerckt ten 3: datter dickwijls naer eenige tijden ende gheballen / groote veranderingen zijn over-komen/ gelijk wy weten dat **Saul / David/ Salomon / &c.** overgekomen zijn. **Ten tweeden/ aenmerckt den loop uwes lebens / ende wat dat u al over-komen is; hierom en sluyp niet sekers by u selven / dan alleen dat den wille Godts volbracht soude mogen worden. Ten derden / de tegenwoozdige ghesteltenisse van u leven / ende bemerckt oft daer eenigh gheluck in gelegen is / ende in hoe veel manieren dat ghy ongeluckelijck soud kunnen eynden; ende hier-en-tegen / dat ghy ongeluckigh zijnde/ tot groot geluck soudt kunnen geraken. Want dit helpt grootelijcks / om te komen tot een overgeben sijns selfs.**

Groote veranderingen in menscheijcke saken.

Bemerckt ten laetsten/ dat Godt van den beginne af alle dingen geschapen / ende tot een secker eynde geschicht heeft met eene seker mate ende gewichte; ende dat d'eeuwige Wijsheyt / soo wel in groote/ als oock in de alder-minste dingen doet/ datter oock niet een sandeken geroert en wordet sonder sijne beschekinge. Aengesien dan / dat ghy noch den loop des werelts / noch de schickinge des selfs en kont veranderen/ ja selver oozdeelt dat den selven/ secker

Godt heeft alle dingen tot een seker eynde geschickt.

en wel geschickt is; waerom en sult ghy Godt al-
 machtigh niet betrouwen/het bestieren van u selven?
 O diepte der rijkdommen/ van de wijsheyt/en we-
 tentheyt Godts! hoe onbegrijpelijk zijn sijne ooz-
 deelen/ ende hoe onbesporigh zijn sijne wegen!

Rom. 11.

Sap. 8.

Oock d'al
 derminste
 dingen sijn
 der Gods
 delijcke
 boozsich-
 tighydt
 onderwoz-
 pen.

Luc. 12.

Matth. 10.

Iob 9.
 Doroth.
 doct. 7.

Actor. 13.

Eccl. 11.

Godt is
 den opper-
 stein ende
 alder-wijs-
 sten werck-
 meester.

Het 2. deel. Bemerkht ten 4. dat Godt also wel de
 minste / als de meeste saecken tot sijn eynde schickt/
 welck hem alleen bekent is. Want hy streckt van
 den eynde tot den eynde sterckelijck/ en hy beschickt
 alle dingen soetelijck / ende het gene dat hy eens ba-
 stelijck vooz hem ghenomen heeft te doen oft toe te
 laten/dat en is niemant machtigh te beletten. Is 't
 sake dan dat hem alle dingen in deser boegen onder-
 wozen zijn / ende dat oock de alderminste dinghen
 sijne boozsichtigheyt van der eeuwigheyt af on-
 derwozen hebben geweest; is 't dat hy de musschen
 oock / het welck verwozen creaturen zijn / niet en
 vergeet; is 't datter niet een bladt te vergeefs her-
 waerts oft derwaerts en waeyt; is 't dat alle de
 hayzen van onsen hoofde getelt zijn / soo moeten wy
 wel alle dingen sijner boozsichtigheyt toeschicken/
 ende onsen wille t'eenemael overgeven / op dat wy
 tot den waerachtigen vrede souden mogen geraken.
 Want wie heeft hem weder-staen / ende vrede ghe-
 hadt? Hierom is 't dat de Creemijten hare onderfa-
 ten aldus onder-wesen; dat sy haer souden laten
 booz-staen/dat Godt ende sy alleen in de werelt wa-
 ren. Ende dit noemden sy te wesen eene groote oeffe-
 ninghe/ alle dingen van de handt Godts t'ontfan-
 gen. Doeght u dan met David naer het herte Gods/
 volbringende alle sijne begeerten/noch en beklaecht
 u niet dat Godt dit oft dat instrument ghebruyckt
 om sijn werck te volmaken; hy is den werck-man/
 hy weet wat ons nut is / goede dinghen ende quade
 dingen/ het leven ende de doot/ de armoede ende de
 eerlijckheyt zijn van Godt.

Bemerkht ten 5. dat Godt is ghelijck eenen kon-
 stighen werck-meester / ende dat hy ten eersten weet
 tot wat eynde alle dingen in 't besonder boozsichte-
 lijck geschapen ende geschickt zijn / ende dat hy tot
 dien eynde oock eenen pegelijcken de krachten van
 ziele

ziele ende lichaem / ende alle andere gaben ghege-
 ven heeft. Want ghelijckerwijs dat hy in de ghe-
 heele werelt ende hare deelen / ende in het lichaem
 des menschs ende sijne lidtmaten / besondere gestel-
 tenissen / ende krachten / ende gaben mede-ghedepl
 heeft / ende dat nae den epsch van hare upt-werckin-
 ghen / alsoo oock in de N. Kercke / in de ghemeynte /
 ende in de religie / heeft hy met een sekerer schickinge
 eenen pghelijcken sijne gaben upt-ghedepl. Hier-
 om wacht u wel / is 't dat ghy wijs zijt / de gaben
 Godts in eenen anderen te benijden / maer volgt al-
 leen de alder-beste gaben / te weten / het gheloobe /
 hope ende liefde / en dat met eene sekere stilte : want
 dit werckt al eenen ende den selven gheest / die ee-
 nen pghelijcken upt-depl ghelijck het hem goet
 dunckt. By abonturen / waer 't dat u meer ponden
 ghegeven waren / ghy soudt soo veel te hooberdi-
 gher wesen / aenghestien dat ghy oock nu niet oot-
 moedigh ghengegh en zijt / maer altijd nae hooger
 ende hoogher dinghen staet. Wat soude het alsdan
 wesen ? wat heeft de verheben wijsheyt Salomon
 gebaet ? met recht heeft David wel ghesepdt : Van
 de hoogheyt des daeghs sal ich bzeesen / want van
 uwe sfincker zijde vallender dupsent / ende van uwe
 rechte zijde / dat is in boozspoet / sullender thien dup-
 sent ballen. Wat hebben oock Saul ghebaet sijne
 ponden ende offeranden ?

Pfal. 55.

Pfal. 90.

Bemerckt ten 6. oft ghy niet wel te bzedden en
 soudt wesen / waer 't dat alle dingen naer uwen wil-
 le geschieden / ende en souden dese dingen dan noch-
 tang niet onboozsichtelijck gheschieden / ende dick-
 wijs qualijck ? Waerom en verblijdt ghy u dan niet
 veel meer / dat den wille Godts volbzocht wordt /
 die hepligh / goet ende seer profijtelijck is ? En
 soudt ghy u niet schamen te segghen : Ick begeere /
 o Godt / dat mijne wille gheschiede / ende niet den
 uwen / want ick late my boozstaen / dat my dat pro-
 fytelijcker is : Ick en begeere u / die d'euwigher
 Wijsheyt zijt / in desen twijffelachtighen wegh de
 verkiefsinghe niet toe te laten / noch ick en begeere
 van u niet ghelepdt te worden / al is 't dat ghy my

Onbe-
 dachttheit
 der genee
 die hun na
 den Gods
 delijcken
 wille met
 en schicken.

Psal. 4.
 Ongerus-
 stigheyt
 der genee /
 die hunnen
 eygen wils
 te volgen.

het selve p̄senteert / en al is 't dat ick wel weet dat u alleen den weg ende het eynde des selfs bekent is.

Het 3. deel. Bemerccht ten 7. hoe aenghename sake dat het is / den hemel t'aenschouwen / ende als alle dingen in stilte zijn / de schickinge die daer in het om-loopen der hemelen gheduerighlyck ghelouden wordt ; ende desgelijcks wat eene groote genoeghte dat de gemeynte upt den vrede schept ; wat een blijdschap dat de ziele neemt upt den selven vrede / ende seght met den Propheet : In vrede sal ick te samen slapen ende rusten. Bemerccht hier beneffens hoe dat alle dingen ruste soecken. Want wat begeert den genen / die sijnen eygen wille onderwozpen is / willen d'een doen en d'ander laten / hier wesen / en van daer vertrecken / wat begeert hy anders dan ruste? nochtans is dat begheeren anders niet dan de meeste onruste te soecken / ende den oorspronck der selver vermeerderen. Besiet dan booz al / wat dat ghy p̄ofijtighe oordeelt booz uwer ziele saligheyt / doet na-derhandt u beste / bidt Godt almachtigh om gratie / ende begeert altydt een seker eynde / ende eenen sekeren booztganc / dat is / dat den wille Godts soude mogen gheschieden ; want anders sult ghy altydt ongerust wesen / ende gelijck eenen siecken / sult u altydt herwaerts en derwaerts keeren / maer te vergeefs.

Engst en
de sozgh-
buldigheyt
belet den
vrede.

Bemerccht ten 8. dat de begeerte / die al te seer beanght is om den vrede te bewaren / den selven ontstelt / ende het selve grijpt oock plaetse in d'andere deughden : dus sult ghy u oock overgeven in het ghene dat de verheventheyt van de deughdt ende glorie aengaet / ende ghy sult alleen begheeren dat den wille Godts volbracht soude moghen worden / ende niet besozghen dat dit oft dat niet en soude boozt-gaen. Den sone die sozghedraeght om den wille van sijnen vader te volbrengen / ende te vreden is met het ghene dat sijnen vader behaeght / die verkrijgt veel lichtelijcker pet dan eenen anderen : dien bedelaer is veel aengener / die als hy weet dat hy gheloozt is / stilswijgende verwacht het ghene dat men hem wil gheven / dan den genen die onberduldigh is : wy moeten nochtans doen het ghene dat
in

in onse macht is / ende dan sal Godt ons helpen.

Bemerckt ten 9. oft daer yet is dat u belet oft af-
trecht van u booznemen/ende oft ghy het selbe kont
gheweeren; is 't dat ghy dit niet en kondt ghedoen /
ende dat het hier-en-tusschen uwe goede wercken
seer schijnt te beletten / zijt nochtans gherust / ende
seght met den Propheet: Behout my Heere / want
ick hebbe in u ghehoopt; Ick hebbe den Heere ghe-
seydt: Mijn Godt zijt ghy / want mijnder goeden
en behoeft ghy niet. Ghy en moet u goet werck oock
niet laten / oft niet kleynmoedigh zijn dooz vreesse
van uwe sonden; want eplacs! daer ghebeuren veel
grooter ende grouwelijcker sonden daghelijcks in
de werelddt. Doorts is 't dat ghy dit wilt verbete-
ren / soo moet ghy booz al besorghen / dat ghy u niet
en besmeurt met eens anders vuplighedyt / u selven
eenige beroerte des herten onder-ghedende. Want
wat begheert sodanighen yberaer? en begheert hy
niet datter vrede ghebonden worde in de ziele van
sijnen eben-naesten/soo met sy selven als met Godt?
het mis-staet dan grootelijcks/ datmen een eenen
anderen vrede wenscht / ende datmen den vrede die
hem selfs aengaet/ veronachtsaemt; want dit soude
wesen / gelijk oft yemant eenen anderen soude wil-
len houden / op dat hy niet en soude vallen / oft uyt
het slijck willen trecken / ende sy selven daer tot den
ooren toe in stecken. Mensiet de onvolmaechtheden
van uwe ziele/oft het lichamelijcke siechten waren;
en bemerckt dat de ooghe van ons verstandt hier
in seer dickwijls blindt is/ende den wille bedorven/
het welck eene groote uptsinnighedyt is / bemerckt
hier-en-boven dat de quade gewoonte wel moghen
ghelecken worden met eene rasernye. Maer dat het
alderbest is / niet te ondersoecken het gene dat eenen
anderen ghedaen oft gheseydt heeft / 't en sy dat wy
eenige anuyt oft oberheyt bedtenen / het welck sulcx
berescht. Is 't dat het ons van selfs ontmoet/ont-
schulddicht dat / ende keert het ten besten: ende ten
minsten denckt / dat hy 't dus best gebonden heeft /
nochen weest niet verwondert dat hy van een an-
der gheboelen is dan ghy. Hy heeft oock sijn ver-
stant/

Beletseleu
die wy niet
en konnen
weeren/ en
moeten
ons niet
onstellen.
Epsal. 15.

Wy en
moeten
eens an-
ders saken
niet onder-
soecken.

stant/ bonnisse/ en sijne oogen/waer dooz hy gestiert moet wesen/ ende hy en kan geensins uwe oogen oft boeten gebzupcken: is 't dat ghy een ootmoedigh geboelen van u selven hebt / soo sult ghy sijn geboelen beter achten dan u eygen. Maer al het gene dat ghy siet dat ghy niet en kondt verbeteren / laet dat selve waffen met den Vader des hupsgefins tot den oogst. Aldus en worden de Hepligen in geender manieren beroert/ al is 't dat ser ontallijcke sien verloren gaen; maer sy berheugen haer in den Heere / ende tot dit gheluck ende gerustigheyt is 't dat eene geruste ziele alder-naest genaecht.

Blijtschap
in den
Goddelijcken
wille.

Doroth.
doct. 8.

Het 4. deel. Bemerckt ten 10. dat den genen/ die wenscht dat den wille Gods in alles volbzacht worde/ alrijt sijnen wille mach doen/ ende aldus alrijdt blijde zy; want daer en is niet dat hem wederstant kan doen: maer die sijnen eygen wille begeert gedaen te hebben/ die moet veel tegenheyt verwachten/ aengesien datter soo veel verschepden sinnen gebonden worden alffer verschepden hoofden zijn: maer die sonder eygen wille leeft/ sal alrijt Godts eygen wille volbzenghen. Dus seght Dozotheus: Als ghy des mozgens oft dooz den dagh uptgaet/ laet u boozstaen dat ghy yet doen maken hebt dooz eenen seer grooten ende konstigen werck-meester/ ende dat ghy gaet om te besichtigen 't gene dat ghy wel weet/ dat van alle kanten volmaecht is/ ende hierom van alle wijse mannen geprefen wort: want alsoo doende/ naerde-mael dat ghy u selven booz onwetende kent / soo en salder niet in de werelt zijn / dat ghy sult derren berispen / maer ghy sult u alrijts in den wille Godts gerust houden.

De sinnen
en worden
niet vers
saet.
Eccles. 1.

Bemerckt ten 11. dat soo wie ruste soecht in eenighe creature/ dese anders niet en kan bekomen/ dan met versaedt te worden dooz de selve; maer d'ooghe en wordt niet versaedt van sien/ noch d'oore en wordt niet verbult van hooren / noch de ziele / de welke gheestelijck is / met eenighe tijdelijcke dinghen; noch daer en is geen onderschil / oft de saecke gheestelijck oft tijdelijck is; is 't dat ghy mis-troostigh zijnde ende doze / met al te grooten sozghbuldigheyt

hepdt haect ende snaect naer de vertroostinghen : want oock hier in een groot ober-geven van noode is/ om in peys ende in vrede te leben. Iae selve dat meer is / men komt dickwijls dooz verlatenhepdt beter tot het genedarmen dooz de vertroostinghe behoozde te soecken/ te weten tot kennisse sijns selfs ende ootmoedigheyt. Hierom seyde den Propheet: Het is my goet dat ghy my berootmoedicht hebt; so dat oock den H. Apostel Paulus het steeksel des vleeschs gegeven is geweest / op dat de groothepdt der veropenbaringen hem niet en soude verheffen. Hierom gebzupcht hy u selven dese redene/ in al 't gene dat u overkomt: Dit is van God/ ergo so is 't my best dat ich mijnen wille schicke en boege naer sijnen wille.

Psalms 118.

2. Cor. 12.

Bemerckt ten 12. dat de Heeren aen hunne ghetrouwe knechten / alle dinghen in sulcher bozghen belasten / datse oock selver niet weten en willen wat sy in haer huys hebben / ghelijck ons de Schriffture ghetupghit in het boeck Genesis van den Heere van den Patriarch Joseph. Is 't dat ghy eenen wijfen knecht wilt zijn / soo neemt booz u het selve naer te volghen / noch en wiit niet al te sozghbuldelijck ondersoecken / wat van u sal gheschieden : laet u dit ghenoech zijn / dat uwe avonturen in de handen zijn van uwen aldergoedertierensten Heere. Die dit aldus doen / die leben altijd gherustelijck ; maer die haren eyghen wille toe-ghedaen zijn / veranderen / ghelijck de sorten / naer de veranderinghe van de mane / ende zijn dupsent ende dupsent beranderighen onderwozpen . Maer den ghenen die oberghegheven is aen Godt / en heeft anders niet booz ooghen dan Godts wille te volbzenghen / ende alle andere dinghen en treckt hy hem niet aen ; hy en klaeght van niemant / hy en is niet verwondert dat dit oft dat gheschiedt is / anders dan hy wenschte / want sijnen wille / met den wille Godts ober een komt : hy en wenscht niet dat dit oft dat soude gebeuren / maer alleen dat Godts wille soude volbracht worden / ende daer in rust hy. Waer toe ons den heplighen Augustinus vermaent / segghende : Bemint een goet / waer in alle andere goeden bezgopen

Engere gelde sozghbuldigheyt beneemt de ruste.

Gen. 39.

Psalms 30.

grepen zijn/ ende dat is genoegh/ te weten den wille Gods/ ende wat dat u overkomt/ schickt het al derwaerts: ende hierom bidt hem gheduerighlyck dat u niet en gheschiede/ het gene dat ghy wenscht sonder sijnen Goddelijcken wille/ ghelijck ghebeurt is den kinderen van Israel/ als sy verlangden ont vleesch te eten.

Het 5. deel. **Beemerckt ten 13.** dat den Heere u sy selven daghelijcks schenckt/ dat ghy insgelijcks u selven hem diewijls opghedraghen hebt/ ende dat ghy oversulcks/ eensdeels upt danckbaerheyt/ eensdeels upt een overgheben/ hem alle de sozghen moet laten. Want is't dat ghy dit niet en doet/ soo doet ghy dieberpe ende Kerck-schenderpe. Seght dan in alle dingen: Doet/ o Heere/ al dat ghy goet bindt in uwre oogen: want u behoort het al toe/ ende daer en woort niemandt ghebonden/ die uwen wille kan wederstaen. Het welck soo zijnde/ soo weet voorszeker/ dat ghy nimmermeer uwen wille en mooght volbrēghen/ wanneer dien strijdt teghen den wille van Godt almachtigh: ende hierom sult ghy te vergeefs met uwen wille tegen- strijden/ als hy berhertelijck u tot hem trecht/ oft ghy sult ellendelijck vallen in dysent ende dysent perijckelen/ is't dat hy u in't wilde laet loopen als een onghebonden peerdt.

Beemerckt ten 14. dat desen vrede ende gerustighed des herten/ vooz al moet besozght zijn: want als het hert beroert oft ontstelt is/ soo en hander niet goets geschieden/ gelyck de musycke nimmermeer wel en lukt/ als de fluytē niet wel over een hoorn/ noch oock eenigh werck het welck met kromme ende stamme instrumenten opghebout woort. Ende aengesien dat den vrede soo groot te achten is; soo moetmen liever alle dinghen verdrāghen/ dan dese verliezen/ de welke (gelyck den Apostel seght) alle verstandt te boven gaet. Dus en laet dese konstelijcke peerle nimmermeer in eens anders macht/ maer seght met den Apostel: Alle dinghen zijn my geozloft/ maer ick en sal onder niemants macht ghebacht worden; oversulcks blijft aldus onbe-

Het is een soozte van dieberpe sy selven van Gods willen te versceyden.

De ongerustighent belet alle goede wercken.

Philip. 4.

1. Cor. 6.

roer:

Van de gelijkformigheydt van onsen wille. 815
roerlijck / ende al waer 't dat den hemel ende aerde
het onderste boben ghekeert wierde / en weest noch-
tans hierom niet verbaest.

Wemerckt ten 15. dat desen vrede u niet gegeven
en kan worden van menschelijcke saken / is 't datter
maer een sake en ontbreekt: gelijk het blycht in A-
man / die aldus sprack: Ende als ick alle dese din- Esther 5.
gen hebbe / so dunckt my dat ick niet en hebbe / alsoo
langh als ick sie Mardocheum sitten booz des Ko-
nincks deure. Oberleght ende weet dat ghy nim-
mermeer gerust en kont wesen / al waer 't dat ghy al- Alle de
creatures
t'samen en
konnen den
mensch niet /
in vrede
stellen.
le de creatures t'samen / oock de Engelen / tot uwen
beliefte waert besittende. Waerom is 't dan dat ghy
te vergeefs soecht dit oft dat van de menschen te
verwerben / 't 30 jonste / 't 30 eere oft rijkdommen /
ende waerom is 't dat ghy u met eene sake wilt ver-
saden / aengesien dat ghy dat niet machtigh en zijt te
doen met alle de creatures / al waer 't dat se in een ge-
smolten waren? waer af seer wel segt den H. Augu-
stinus: Ghy hebt ons tot u geschapen / o Heere / ende
ons herte is geheel ongerust tot dat het in u sijne ru-
ste heeft. Ende de eeuwige Wijsheyt seght: Wat ba- Math. 16.
tet den mensch is 't dat hy alle de werelt wint / maer
sijnder zielen verlies lijdt? De eerste redene hier af
is / dat alle gheschapen creatures in hondert ende
hondert manieren veranderen / ende sonderlingh het
herte van den mensch / dat nimmermeer in eenen
doen en blyft. Waer upt noodtsaekelijck moet ge-
schieden / dat de ziele die haer affectie op de creatu-
ren stelt / altijd verandere ende ongestadigh 30. De
tweede / dat alle creature / dooz dien dat sy verganc-
kelijck ende aerdsch is / de ziele niet en kan versade /
de welke geestelijck is / gelijckerwijs het geluyt der
dogen geen vermaeck aendoen en kan ; oft het gene
dat men gesien heeft / het gehooz ; oft de steenen / de
mage ; oft den windt / den hunger ; gelijck wy boben
in de 11. bemerkinge in 't kortze vermeldt hebben.

Het 6. deel. Wemerckt ten 16. niet wat een groo- Grooten
arbejdt in
korte ghe-
noeghte der
creatures.
ten ende langh-duerigen arbejdt / dat de kortze ge-
noeghte die wy upt de creatures scheppen / te soec-
ken is / ende hoe snooden ende verwozpen saecke dat
het

het selve is: want qualijck hebben wy dese bekommen/ oft sy wordt ons ontnomen; oft is 't soo niet/ soo wordt men meer gepijnicht / dooz de vzeese van deselve te verliesen / als het vermaeck is / dat wy dooz hare tegenwoozdigheydt ghenieten. Waer by oock gheboeght mach worden / dat wy dickwijls ons te vergeefs pozren om daer toe te gheraecten: ende bemerckt / hoe dat wy dese genoeghte / upt eenige Godt vzychtige oeffeninge/ met minder moeyten souden kunnen scheppen. Want een pghelijck wordt dooz sijne eygene genoeghte ghelijck ghetrocken / 't zy dat deselve upt de eere / jonste / oft rijckdommen ghenomen wordt. Ten laetsten / dese kan met luttel arbejds upt Godt / die de fonteyne is van alle goeden/ die alomme tegenwoozdig is/ geschept worden / ende dat sekerlijck ende in sulcher boegen / dat men dese tegen onsen danck niet en kan ontnemen. Doozwaer / waer 't by aldien dat ghy het thienste deel van den tijdt waert bestedende in de devorie die ghy ober-vzenght in ydelheydt / ghy soudt een veel supberder ende oprechter ghenoechte scheppen / die oock naderhandt met eene eeuwighe vergeldinge beloont soude worden.

In Godt is het oprechte vermaeck met minderen arbejdt te vinden.

Bemerckt ten 17. dat niemant upt eenige creature oprechten troost en kan scheppen / 't en zy dat sijn ziele in den wille Godts ruste; want anders is sy kranck ende ongherust. Ende gelijckerwijs dat den genen die sieck ende kranck is / niet en kan vermaecken noch sangh / noch kostelijcke maeltijden / noch eere; gelijck oock het licht geen vermaeck mede en vzenghet aen een oog die qualijck gestelt is; oft het gehooz verheught worden / hoe soet dat het geluydt is / als de ooren verstoppt zijn; oft de spijs / als de maghe onrystelt is: alsoo desgelijcks en kan de ziele geen vermaeck gheboelen van eenighe creature / alffe ongherust is: want dit anders niet by en vzenghet dan een krejtsel ende verwecksel om petnieuwos te begeeren: dewelcke is 't dat u by abonture ontvzeeken/d'andere niet en baten. Aldus heeft Aman gesproken/ gelijck boven geseydt is/ alle sijn gheluck vertelt hebbende: Ende als ick alle dese dingen

Amans
Gingerus
stijghet.
Ester 5.

dingen hebbe / soo dunckt my dat ick niet en hebbe /
 alsoo lanch als ick Hardochheim sie sitten vooz des
 Konincks deure. Ende leert ons klaerlijck dooz sijn
 exempel / datter tribulatie ende hangigheyt is in al- Rom. 2.
 le ziele van den mensch die quaet doet; maer glorie/
 eere ende vrede allen den genen die goet doen. Want
 sulcken ziele is altyt blijde / alse Godts wille ende
 haren wille in alles siet volbrucht worden. Creekt
 dan hier upt dat het vooz al nootzakelijck is / datmen
 sijn ruste in Godt soeche / oock op dat ghy de gescha-
 pen dinghen wel soudt mogen ghebruycken. Dus
 neemt dit vooz u te doen / oft ghy sult anders te ver-
 geefs arbeiden.

Bemerckt ten 18. hoe sottelijck dat het ghedaen Dwaesheyt
der gener
die in de
creaturen
vuste soec-
kent.
 soude wesen / dooz moeyelijcke om-wegen te gaen /
 als men dootstigh is / ende datmen hier-en-tusschen
 den kortsten ende den alder - rechtsten wegh tot de
 fonteyne leydende / soude vooz-by gaen / besonder-
 lijck / waer 't by aldiem datmen naeder-handt al
 evenwel langhs den selben wegh / om nae de fontey-
 ne te gheraecten / soude moeten wederom keeren /
 ende dat dese om-wegen niet alleen den wegh lan-
 gher en maecten / maer oock datmen den rechten
 wegh te qualijcker naderhandt soude kunnen vin-
 den. Boeght dit aen de creature ende aen de liefde /
 dooz de welcke yemant in haer ruste soecht: want de
 ziele en sal in geene sake ruste binden dan alleen in
 Godt; hierom moet sy haer tot hem wederkeeren /
 gelijk de duybedie upt de arche ghesonden was / de
 welcke bukten d'arche gheen plaetse en vout om te
 rusten.

Bemerckt ten 19. dat gelijk wy gepijnicht vooz- De besit-
tinge der
creaturen
en kan
selvs niet
versaden.
 den dooz het verlangen naer de gheschapien dinghen /
 als wy die niet en hebben / dat wy alsoo oock noch
 veel meer sullen ghequelt worden als wy die besit-
 ten. De doornen sullen als dan noch veel meer sic-
 ken / ende de begeerlijckheydt berwecken / als sy nu
 in ons sullen wesen / ende sy sullen ons niet min als
 onse vanden in alles schadelijck wesen / aengesien
 datse dese kracht ghehadt hebben dooz het aensien
 alleen / ende dooz daer op te dencken. Ende wat is

dit wonder/gemerkt dat het herte van den mensch/ soo wanneer 't eenige creature onmatelijck bemint/ is/ om soo te spreken/upt sijne natuerelijche plaetse: ghelijcker-wijs oock de creatuere / die wy begeeren tot ons te trecken/ die woꝝdt in sulcker voegen oock upt hare natuerelijche plaetse ghestelt. Want alle dingen / eere / glorie ende liefde / moeten tot Godt alleen ghekeert woꝝden/ om wotens wille het al gheschapen is.

Luc. 14.

Bemerckt ten 20. dese woꝝden onses Saligma- kers: Een pegelijck van u-lieden / wie niet en ver- saecht al dat hy besit / die en mach mijnen discipel niet wesen. Is 't saecke dan dat wy alle dingen ten minsten met der herten versaken moeten / hoe sul- len wy dan de dinghen soecken / van dewelcke wy oock de begeerten behoꝝden te versaken ?

De ziele
en kan
dooꝝ upt-
wendige
dingen
noch beter
noch ge-
rufter
woꝝden.

Bemerckt ten 21. dat de ziele/ gelijckse dooꝝ upt- wendighe goederen niet beter en kan woꝝden / alsoo daer dooꝝ oock niet gerufter en kan woꝝden ; gelijc- kerwijs eenen muer niet en kan gewit woꝝden/dooꝝ de wittighepdt die verre van hem ghestelt is ; noch het lichaem gesont woꝝden / omringhelt zijnde van veel gesonde lichamen : want soo wel het quaet als het goet is buypen haer/ende in haer.

Het 8. deel. Bemerckt ten 22. datter niet en is dat de ziele in ruste kan stellen / 't en zy dat het selve in haer besloten woꝝdt / ende dat sy 't verstaet datse dat besit: ende de principaelste goeden deser werelt / ge- lijck zijn jonste/ bzientschap/ eere/ lof/ ende prijs/en konnen nimmermeer seeckerlijck oft immerg niet langh besloten woꝝden. Want den mensch en kan noyt verseeckert wesen dat hy deselve besit. Ende al waer 't dat hy dit booꝝ eenen oogenblich wiste / soo is 't nochtans onseker/hoe langh dat dit sal dueren/ want het herte des menschs en is niet te gronderen/ ende het woꝝt alle oogenblich verandert. Ende wat zijn anders bzientschap/ jonste/ eere/ &c. dan alleen het geboelen dat een ander van ons heeft/het welke meestendeel valsch is ? want Godt kan alleen van den mensche oprechtelijck ooꝝdeelen.

Bemerckt ten 23. wat eene groote pdelheyt datter
in alle

in alle dingen gebonden woꝝdt / aengesien dat het Vdelheydt
in alle din-
gen.
hy-na eben beel is in alle onnoodige geschapen saec-
ken yet te hebben / ende hem te laten vooꝝ-staen dat-
men het selve heeft ; ende gock dat het al 't selve is /
gehadt te hebben / ende hem te laten vooꝝstaen dat-
men 't gehadt heeft. Het welck soo zijnde / is 't niet
beel beter oprechte ende bestandighe gheneughten
ende ruste uyt Godt te scheppen ?

Bemerckt ten 24. dat Godt alle dinghen om zy God heeft
alle dingen
tot sijne
eere ghe-
schapen.
selven geschapen heeft / ende dat wy ober sulcx niet
anders en behooren te wenschen / dan dat alle din-
ghen moghen gheschieden tot sijne meeste eere ende
glorie / gelijk 't in den slach-offer geschiedt / sonder
acht te nemen op ons selven / aenghesien dat sijne
onepndelijke weerdigheydt ende goetheydt dat
gantschelijck bereyscht. Want alle andere dingen
en zijn van geender weerden / ende sy en hebben niet
te beduyden. Dus bidt Godt den Heere dat hy tot
geender tijden yet en doe oft en late gheschieden nae
uwen wille / ende dat hy gheen achte en wil nemen
van yet dat u aengaet / maer alleen van sy selven.
Want en is 't niet onbetamelijck dat nae de mael
Godt alle dingen dooꝝ sijne kracht geschapen heeft /
ende dooꝝ deselbe noch onderhoudt / om sijne eere
ende glorie / ende op datmen sijnen wille volbringe /
ende oock op dat alle creaturen hem onder-woꝝpen
souden zijn / dat dies niet teghen-staende een ver-
woꝝpen woꝝmken soude willen dat dese dingen niet
ghestiert en souden woꝝden daer sy toe gheschapen
zijn / maer alleen naer sijn goet-duncken / ende om
dat hy soo doende / hem met Godt soude willen ver-
ghelijcken ? dat hy soude wenschen (segh ick) dat
dit oft dat soude gheschieden / dat hy dit oft dat of-
ficie soude bedienen / als oft Godt niet wijs ghe-
noegh en ware om desen oft dien te berkiefen / die
den alder-bequaemsten is tot sijnen dienst / om in dese
oft in een ander plaetse / stoel / oft in dit ampt met
de menschen te verkeerren.

Het 9. deel. Bemerckt ten 25. dat den byede oft de Het ver-
sinaden
der creatu-
ren byengt
geneughte / die ghy in 't besitten oft in het bekomen
van eenighe gheschapen saecke begheert te hebben /

meer ver-
maeck als
het gemeen.
Matth. 6.

Onnoodi-
ge sozgh-
buldigheyt
van tyde-
lykesaken.

Ibid.

veel lichter verkregeren kan worden als ghy het selve verloocheut ter liefden Godts/ oft om in den hemel te geraken; want de Waerheyt getuyghet ons: Soekt eerstmael het rijke des hemels / en alle dese dingen sullen u toegevooypen worden. Welck waerachtig zijnde/ waerom willen wy soo dwaes zijn/ van het te vergeefs te soecken/en dat met grooten arbeyt/aengesien dat ons alle andere dingen toegevooypen sullen worden/is 't dat wy het rijke Godts alleen/dat is sijnen wille soecken? Hierom is 't dat hy op eene andere plaetse seght: En wilt niet sozghbuldigh zijn/ seggende: Wat sullen wy eten of drincken; want alle dese dingen soecken de Heydenen. Mensiet de vogelen des hemels / ende aenmerckt de lesien des velds/ &c. Aengesien dan dat ons verboden wordt sozghbuldigh te wesen / voech booz nootsakelijcke dingen/ende dat hy besonderlijck begeerde dat Religiouse personen sonder eenige sozge souden zijn/geelijck de vogelen des hemels/die den hemelschen Vader voet: boozwaer hy en sal oock geen sozge booz ons dzagen/ is 't dat wy tegen sijn gebodt/ nieuwigheyt ende al te sozghbuldigh zijn van het ghene dat oock nootsakelijck is: want hem dit niet rechte seer misshaeght/ als oft hy sonder ons toedoen / ons niet en wilde oft niet en konde volkomelijck boozsien/ naer dat hy de geheele sozge van ons lieden t'hemwaerts genomen heeft/en naer dat wy ons soo dickwijls in sijne Goddelijcke handen bevolen hebben.

Den waer-
achtigen
vrede is in
het verla-
ten van
wereldijc-
ke dingen
te binden,

Beinerckt ten 26. wat dat lichter is om tot vrede te geraken/ alle dingen te versmaden / oft de selve te bekomen. Dit leeren d'ontallijcke menighden der heremijtagien ende der kloosteren/die tot dien eynde verbult hebben geweest om tot ruste te geraken / die sy noch in het besitten van Koninckrijcken / noch in alle de wellusten des werelts niet en hadden konnen binden. Het welck soo hemelijck is geweest / oock door de natuerlijcke redene/dat hierom de Philosophen de waerachtige saligheyt in de armoede gestelt hebben: ende om de selve redene hebben sy hare godden/diese seyden dat alle dingen mildelijck uytdeplenden / nacht ende bloot geschildert. Maer het gene dat

dat veel seckerder is / de Waerhejdt selve getuyghyt Matth. 5.
 ons dat in d'armoede d'eerste saligheyt gelegen is /
 ende sy belooft hondert-sout alle den genen die hen
 hier in verstorben souden hebben : ende dat meer is /
 na dat de selve Waerhejdt alle menschen genoodet
 hadde om tot haer te komen / om van haer ver-
 maecht te wesen / ende om te leeren datse sachtmoedigh Matth. 11.
 ende ootmoedigh van herten souden zijn / om
 alsoo oock ruste haerder zielen te binden / heeft daer
 nochtans by-geboeght : 'Ten zy dat ghy versaecht Luc. 14.
 al dat ghy besit / soo en mooght ghy mijnen discipel
 niet zijn. Ende wederom : Die niet en haet synen Ibid.
 vader ende moeder / Ec. ende oock mede sijne ziele /
 die en mach mijnen discipel niet zijn : noch en sal dies
 volgende geen ruste oft vrede binden / 't en zy dat hy
 het een niet het ander uyt der herten verloochent sal
 hebben. Want hoe dat yemant min gebonden is aen
 de aerstche dingen / hoe dat hy lichtelijcker tot God /
 als tot sijne oprechte rust-plaetse sal vlieden.

Bemerckt ten 27. dat wy niet alleen den vrede der
 zielen / met alle dingen te verloochenen / lichtelijcker
 en verkrijgen / maer oock al wat wy begeeren / be-
 halven dat alle dinghen veel volmaechter in Godt
 zijn. Want en sien wy niet dagelijks / dat den genen
 die om Christus wille arm geworden zijn / hondert- Hondert-
 werc gegeven wordt ? desgelijchs dat den genen die werc booz
 alle eere oprechtelijck versmaden / 't welck den hoo- de gene die
 beerdigen oock nootsaechelijck moet doen / (maer ge- per om
 beynsdelijck / ende te vergeefs) meerder / ende verhe- Gods lief-
 vender eere verkrijgen. Dat de gene die de wellu- de verla-
 sten die bitter zijn / versmaden : door de soberhejdt
 ende het onthouden van spijsse / dat die ghelijck in
 eene geduerige maectijdt zijn : ghelijck Ludovicus
 Cognarius doozeygen erbarenthejdt ende oock van
 veel andere betwijft. Ja dat meer is / de gesontheit
 wordt veel meer verkiregen dooz hem te onthouden
 van onnoodige ende schadelijcke dingen / dan dooz
 medelijnen / ende alle soorten van lechternen. Doyt
 en sult ghy lichtelijcker den peys ende vrede binden
 ('t welck nochtans het alder-meeste gaet is) dan
 dooz dese saecke **A.** te verloochenen. Doch wy en

Matt. 10.

mogen hier af niet twijffelen/aengesie dat de Waerheyt hondertwerf beloofst heeft oock in dese werelt/ den genen die yet om sijnent wille versaecht: welke Waerheyt niet te betrouwen/waer ongoddelijck.

Het 10. deel. Bemerckt ten 28. of ghy dese sake D. van Godt begeert/ende mede oft ghy daer upt brede ende oprechte geneughte wilt genieten? want hier toe moet het al gestiert worden. Ich meyne dat ghy my sult seggen/ ja: weet dan boozsecker dat ghy de selve van hem niet en sult verwerben/ 't en sy sake/ dat ghy dese verloochent/beracht/en sonder eenighe benauwtheydt gewenscht sult hebben. Want gelijck eenen goeden vader en geeft niet alleen sijnen sone geen en steen in de plaetse van broot; oft in de plaetse van visch/geenen scoorpioen; in de plaetse van medecijne/geen seijn/oft yet dat de siechte soude boeden; oft oock geen mes aen eenen die rasende is; maer dat meer is/ hy en stelt hem 't selve oock niet van verre te boren: alsoo van gelijcken en sal ons Godt onsen Vader oock niet geben/ daer hy siet dat wy toe negen zijn:want dat soude ons al te seer beletten om hem ende ons opperste goet te beminnen.

Sap. 8.

Bemerckt ten 29. dese woorden: De Wijsheydt streckt van den eynde tot den eynde sterckelijck/ende sy beschickt alle dingen soetelijck; ende oberleght dat ons geen van de twee eynden bekent en zijn/ ende hoe onseker dat ober-sulck is alle onse boozsinnigheden zijn. Bemerckt hier beneffens dat ons leven anders niet en is dan een batement-spel; waer indiē alleen geprezen wort/die sijne personagie wel speelt/hoedanigh hy oock is. Doort s/aengesien dat onsen Heere/ende Salighmaecker/ u sy selven reenemael gegeven heeft/ende om u went wille sijnen wille/die oock den alder-heplighsten was/ te buyten ghegaen heeft; ende gekomen is/niet om sijnen wille/ maer om den wille van sijnen hemelschen Vader te doen; met wat eene groote liefde/ behoordet ghy oock u selven ober te geben.

Alle creaturen zijn Godt ontderdanigh.

Bemerckt ten 30. dat alle creaturen van de hoogste tot de laagste/ enpaerijck op hare maniere den Goddelijcken wille onderdanigh zijn/ende hoe redelijck

lijck

lijck dat het selve is; ende hoe onbetamelijck dat het is / dat een woymken van der aerden sy selven gaet verheffen. Ende hierom geeft u t'eenemaal over upt gantscher herten aen de Goddelijcke goetheyt / ende doet dat met alle de chooren der Heiligen / ende verenigt het overgeven uws selfs met hare alder-volmaekteste overgebinge; en uwen wille met den Goddelicken wille / op dat ghy niet en wilt / of en begeert / dan dat Godt wilt ende begeert / ende om dat hy 't wilt ende begeert : ja dat meer is / dat ghy soo verre komt / dat ghy niet met allen en begeert / noch wesen / noch leven / maer alleen den behagelijcken wille van Godt almachtigh. Soodanige gelijkformigheyt / seght den H. Bernardus / trouwt de ziele met het woordt : sulcke liefde is van haer selven genoeghsaem / sy behaeght upt haer selven / ende om haer selven : dese liefde is haer selven eene verdienste / ende eenen loon : sy en bereyscht buyten haer selven / geene oorsake / noch vrucht / hare vrucht is haer gebuyck. Ick beminne / om dat ick beminne. Ick beminne / op dat ick soude beminnen / &c.

Sermon. 38.

G E B E D T.

Ick bekenne ô Heere, dat uwe woon-plaetse in vrede gemaeckt is; dus begeere ick den selven t'onderhouden, op dat ghy mynen Heere ende mynen Godt, met my soud blijven, ende dat myne ziele in u soude rusten, ende hare genoeghte in u soude nemen : Ick wete wel datter niet en is dat met desen vrede die in u gevonden wort te vergelijken is, ende een geruft herte gaet alle kostelijcke maelyden te boven. Verre sy dan van my, ô Heere, dat my dese N.sake soude ontstellen, dat ick dese N. soude begeeren, om dese N. soude bedroeft worden. Want wie sal my eenigh goet kunnen geven, is 't dat ick van den vrede berooft ben? En waerom sal ick om dese verworpen dingen het alder-meeste goet van den mensch verliezen, te wetē, den vrede mijnder zielen? Dat de kinderen deser wereltd hare geneughte nemen in het gene daer 't hen belijft, ick sal my in u, ô Heere Jesu verheugen. Ende ghy sult, alle droefheyt verdreven hebbende, een straelken laten schynen in mijn ziele, op dat ghy al-

Godt als
leen stelt
de ziele in
ruste.

leen aen de selve soudt mogen aengenaem wesen. En soude ick niet alle dingen verre van my moeten worpen, waer 't sake dat ick den vrede mijnder ziele soude moeten derven? want tot dien eynde worden alle dingen begeert, op dat ons herte ruste soude mogen vinden; maer het sal altijdts ongerust wesen, tot dat het in u alleen sal rusten. Waerom en sal ick dan niet versmaden het gene dat oock verre gestelt zijnde, door het aensien en de begeerte alleen onse ziele ontstelt? Verre zy dit van my, ô Heere, wiens vrede alleen is, in uwen wille te rusten. Ghy weet wat datter nut ende profytelick is tot de glorie van uwen naem ende myne saligheydt, ende ick en weet het niet; ende daer en wordt niet een sandeken oft een hayrken geroert sonder uwe Goddelijcke voorzienigheyt: ende hierom en mach ick my niet verwonderen oft beklagen. Want uwen wille ende den mynen is volbracht, den welcken ick u soo dickwijls opghedragen hebbe, ende wederom opdrage, ende ick bidde u ootmoedelijck, ô eeuwige Wijsheydt, dat ghy nimmermeer yet en wilt doen oft laten gheschieden naer mijn goetduncen. Ick verfaecke ende verloochene de selve, overmits, dat u dit aldus belieft heeft, op dat my geschiede naer u gelieven; ende dat ick alsoo doende, in stilte soude mogen varen tot u, o Heere, die d' alder-seeckerste haven der eeuwiger saligheydt zijt. Amen.

Practijcke om vrede ende ghelijckformigheydt
te verkrijghen van onsen wille, met
Godts wille.

TEn eerste bliet oock d' alder-minste sonden/ op 't alder-neerstighste/ en onderhout de alder-minste geboden. Want Jerusalem heeft eene sonde gesondigt/ segt den Propheet Isaias/ en daerom is zy ongestadigh geworden. Want alle sonde/ brenghet eenige ongestadigheyt mede/ eenige beroerte/ en onsteltentisse; gelijk het blijkt in Cain/ Adam/ &c. Want de goddeloosen mensch is/ gelijk eene zee die ontstelt is/ en daer geen stilte in gebanden en woert. Och/ of ghy geset had op mijne geboden/ seght den Heere/ soo soude uwe bpede/ als eenen bloet gemaeht hebben geweest: maer

Thren. 1.

ghe sonde
brenghet
ongerust-
heyt mede.
Isaia 48.

Van de gelijkformigheyt van onsen wille. 825
maer booz den ongoddelijcken en is geenen vrede.

Ten tweeden / oberwint u selven kloeckelijcken/
ende onthoudt u/van het gene/dat den vrede ontstelt.
Want is 't dat ghy uwen bypandt / ende die de stilte
der gemeynte in roeren stelt / weder-staet: waerom
en begheeft ghy u niet met bollen toe-staen wech te
nemen alle de beletfelen van den vrede des herten ?

Ten derden / weest barmhertigh tot uwen eben-
naesten/ noch en oordeelt hem niet lichtelijck/ oft en
spreekt hem niet stuer aen. Want den Heere seght:
Leert van my/dat ich sachtmoedig ben/en ootmoed-
dig vā hertē/ en ghy sult ruste vindē booz uwe ziele.

Barmher-
tigheyt tot
onsen nae-
sten.
Matth. 11.

Ten vierden/ doet uwe dingen stantvastelijck/en-
de niet onberaden/rijpelijck/ende met maten. Want
alsoo doende/en sal ons niemandt met recht kunnen
berispen / noch selver ons eygen consciencie / noch
wy en sullen niet lichtelijck ons beklaghen van het
gene dat wy eens gedaen hebben. Want al te groo-
ten haestigheyt ontstelt de geheele stilte/ende het ac-
coort onser zielen.

Ten vijfden/ treckt uyt alle dingen yet / 't welck
dient tot de deught ende de Godtvluchtigheyt:hier
uyt komt grooten vrede/obermits datter byna niet
met allen in de ziele en komt dat de ziele ontstelt:
want het gene dat buytten ons is en kan ons niet be-
wegen. Waer ghy neerstelijck op moet letten.

Ten sesden/ bemerk alomine Gods tegenwooz-
digheyt/ende boozstienigheyt/ende schrijft Godt al-
le dingen toe. Het welck aldermeest/ ende alder-vast
gegrondt is/ooch meest aengepzenen/ ende beoeffent
van de H. Vaders.

Godts te-
genwooz-
digheyt.

Ten sebsden / veracht de oordeelen van andere:
Want niet en isser / dat soo seer den vrede ontstelt/
dan daer in bezyest te wesen/ ende daer naer sijn le-
ven te schicken.

Ten achtsten / en hopen / oft en vrees geene ver-
gancelijcke dingen/maer weest ober-gegeven/en-
de rust met eene groote vryghed: in den wille van
Godt almachtigh / ende ghy sult met dese werelddt
gheene veranderinghen onderwozen sijn. Want
aenghesien dat den wille Godts altijd volbracht

Hope ende
vrees van
vergancelij-
cke din-
gen belet
de ruste.

sal worden/ watter komt oft niet en komt; soo sal u also wel boozspoet/ als tegenspoet/ nut en profijtigh wesen: ende ghy sult altyt hebben het gene dat ghy begeert: ende alsoo sullen alle dingen/ terwylen dat ghy Godt lief hebt/ in 't goet verkeert worden.

Ten negensten/ geeft u selven dickwils ober/ ende beheelt u aen Godt almachtigh met die oft dierge- lijcke schiet-gebedekens: O aldersoetsten vrede/mij- ne genoeghte/ mijnen God: upt wien/ in wien ende dooz wien alle dinghen zijn: ick en begeere niet met allen buyten u / want ons herte is ongerust / tot dat het in u ruste / dat in alles uwen alder-heylighsten wille geschiede/ oft dat uwen wille geschiede op der aerden als in den hemel. Welck gebedt de H. Geer- truyt somwylen / dyp honderdt en vijf-en-vijftigh- mael/ op eenen dagh/ ghewoon was upt te spreken / ende verstonde / dat dit eene seer profijtige ende aen- gename offerhande was aen Godt almachtigh. En op dat dit profijteliçker mach gheschieden / soo sal ick hier herhalen het ghene dat ick boven vermeld hebbe: dat het niet genoegh en is / dat wy ons in het gemeyn obergeben/ maer dat wy tot de saken in het besonder moeten komen/ ende elcke sake in 't beson- der obergeben/ als oft dit nootsakelijck ware/ ende als oft Godt dit van ons bereyphete / waer inne wy ons soo langh moeten oeffenen/ tot dat wy al deselbe menschen blijven oft geworden zijn in boozspoet en- de in tegenspoet / ende dat wy gheen veranderinghe meer onderwozpen en zijn. Ja dat meer is/ dat wy alle brenghet daer in stellen / als wy in verschepden behoringen vallen.

De pzaetijcke hier af sal konnen wesen: Dat wy ons laten boozstaen / dat wy nu in d'een/ nu in d'an- der moeten gebreck lijden / als in troost / eere / we- tenschap / ghemack / en waer in ander menschen oberbloedig zijn; ja oock dat wy moeten gebreck lij- den van deughden en glorie in den hemel; dat dese of eene ander tentatie/ oft dit/ oft dat ongelyck verdra- gen moer worden; dat men hier of daer moet reysen; dat ons onse gesontheyt / rijckdommen/ eere / naem ende faem/ vrientschap/ vermaeck/ ja het leven selve

sal

Oberge-
ben sijns
selfs aen
Godt.

Blof.

Practijcke
om geru-
frigheydt
des herten
te bekomē.

sal benomen worden. Ende terstont daer naer oberdencken/ niet als oft dese dinghen van de menschen ons ontnomen souden worden/ maer ghelijck van God wederom ge-epscht/ onsen wille geheelyk hem overgebende / ende dat uyt gantscher herten en met groote liefde. Noch wy en moeten niet ophouden / tot dat wy in ons geboelen een volmaekt overgeven tot het een soo wel als tot het ander / ghelijck onsen S. V. Ignatius vermaent/ als hy handelt van het verkiefen van saecken. Dit heeft de H. Geertruyt uytgedrucht/ als haer geboden was van den Heere/ te kieseren gesontheydt oft de doodt: want sy heeft geantwoordt: Ich begheere en verlanghe seer dat ghy mijnen wille niet en doet. Ende aldus was sy ghe woon te volherden in eenen grooten vrede. Want die verstaet dat hy in Godt alle dinghen heeft/ ende die alle andere dinghen niet met allen en acht/ ende daeren-boven bemerckt dat den Goddelijcken wille den alderbesten ende den alderprofijtelijcksten is / die is geheel gerust. Hierom is 't dat Thomas a Kempis

De H.
Geer-
truyt,

l. i. c. 3.

seght: soo wie alle dinghen maer een en zijn/ ende alle dinghen tot een treckt / ende alle dinghen in een aenschout / die mach gestadigh van herten wesen/ ende in Godt vreedesamigh volherden.

Ten tweeden/ overloopt somwijlen/ ghelijck in 't begintsel van 't jaer van de maendt oft weke / eens oft tweemaal daeghs/ ja oock elcke ure/ in 't hozt het gene datter in de wereldt droebigh gheschiedt/ ende bemerckt dat het selve u oock soude konnen geschieden / ende geeft u ober aen den wille van Godt almachigh. Ende aenschout al het gene dat ghy in de wereldt siet geschieden/ als van hem gedaen oft wel toegelaten. Oeffent u dickwijls/ maer besonderlijck als ghy u begeeft tot het gebedt/ in dese Goddelijcke en profijtelijcke oefeninge : ende en boozsiet niet alleen al dat u mede gaet/ maer oock dat u teghen is / ende siet oft ghy u niet met te grooten droefheydt en sont laten overballen / oft met te sotten blijdschap / al te seer en sout uyt-stozten / waer 't dat u dese dinghen in boozspoet oft in teghenspoet overquammen. Want is 't dat ghy de rechte waerheydt wilt aenschou-

Alle dingē
geschieden
door Gods
boozsich-
tigheydt.

schoutwen/ende den rechten wegh wilt wandelen/ so
dijft van u alle ongeregelde blijdschap/ ongeregel-
de bzeese/ hope/ ende bzoefheyt: want daer dese pas-
sien d'oberhant hebben / daer is den geest altyt ver-
dusftert / ende met eenen onbehoorzlijcken toom ge-
bzeedelt.

Goede o-
den ende
geschiede-
heyt in al-
le onse
wercken.

Ten derden/ maekt dat alle uwe wercken en gele-
gentheden (gelijck in alle welgeschickte oordenen ge-
schiet) wel geschickt zijn/ ende onderhoutse ghelijck
ghy siet dat alle goede Religieusen doen/ en ghelijck
alle wercklieden alle dingen op hare mate/ en recht-
snoer passen; want alle saken behooren met den tijt
gemeten te wesen. En dit niet alleen/maer besozght
hier-en-boven dat oock de alderminste dingen die u
aengaen/ met eene sekere geschickelijckheyt op sijne
plaetse getekent zijn / gelijck ons de Procureurs en
Notarisen leeren. Sluyt dan by u selven so veel als
het mogelijck is/wat/en op wat maniere dat ghy dese
maent/ weke/dag/en ure/ uwe dingen doen wilt:
want dit siet ghy te werck ghestelt te worden in alle
welgeschickte hupsgefinnen ende rechter-plaetsen:
maer ghy en moet nochtang hier in geen benautheyt
plaetse geben. Hierom was 't dat de salige moeder
Ceresa niet en wilde hebben datmen een sekere tack
soude onderhouden/van't gene datmen moeste doen/
op dat aldus alle angstelicke sozghbuldigheyt soude
wechgenomen worden. En boozwaer aengestien dat
ghy niet en weet wanneer dat ghy van den heere ge-
roepen sult worden/ soo moet ghy alle neerstigheyt
doen om te beherten de sake daer ghy tegenwoozde-
lijck mede besich zijt/ende ghy moet besozgen datter
niet by ghebal en gheschiede / maer al wel bedacht:
want 't en betaemt eenen wijzen man niet te seggen:
Ick en docht'er niet op / noch veel min betaemt dit
aen een kindt vanden eeuwigen Vader/die alle dingē
van der eeuwichheit af geschickt heeft. En oversulcx
betamet eenen boorszichtighe mensch uptermaten
wel/ rijpelijk t'oberleggen wat dat hy segt: ende dat
met rechte / aenghesien datmen oock van een ydel
woozt rekeninge moet geben; ende dat top sien/ dat
de kinderen deser werelt so sozghbuldig zijn om up-
gelesen

Boorszich-
tighet in
het spelen.

Van de gelijkformigheydt van onsen wille. 829
gelesen manieren van spzeken by een te vergaderen/
hoe veel te meer dan/ behooren wy alle neerstigheyt
te doen/ om Chzistelijck/ ende als kinderen Godts
te leeren spzeeken? Hierenboven soo pzijsen seer alle
geestelijke Leeraers datmen sijne gedachten soude
schicken/ ende sekere plaetse geben/ ende sijne booz-
beeldende kracht alleen aen profijtelijke saechen te
hechten/ en hierom is 't datse soo seer aenpzijsen/ de
oeffeninge van de Goddelijcke tegenwoozdighcydt:
waer in onder anders/ hier hebben uptgeschenen de
H. Bernardus/ ende Hugo Lincolnensis/ die al-
soo lichtelijck hare ghedachten bupten konden sluy-
ten/ eer sy haer begaben tot bidden/ als Abzaham
hier booztijds sijne knechten ende ezelen aen den
voet van den bergh dede verwachten/ tot dat hy sij-
ne offerhande volbracht hadde.

Schickin-
ge der ge-
dachten.

Ten vierden/ hout u in stilte/ ende bupten alle be-
roerte: want de stilte/ ende ruste des lichaems helpt
grootelijck tot de ruste der ziele; want ghelijck dat
het water beroert ende ontstelt woort/ als het vat ge-
roert woort/ also het lichaem geroert zijnde/ kan de
zielē qualijck gerust wesen.

Stilte des
lichaems.

Ten vijfden/ tot den bzeede helpt oock grootelijck/
eens anders ruste niet te beletten/ gelyck Albertus
bewijst in 't 13. cap. van den bzeede.

Ten seften/ en moept u in gheender manieren met
het gene dat eenen anderen aengaet/ noch en onder-
vzaeght hier af niet/ noch en hoorst een ander daer
niet af spzeken/ besonderlijck van nieuwe tijdingen;
want dese dingen plachten de herten van de onvol-
maecte menschen met hope en bzeese te ontstellen.

Afkeeringe
van 't
gene dat
een ander
aengaet.

Ten seften/ veracht alle menschelijke opsiech-
ten/ denckende dat ghy Godt dient/ ende van hem
uwen loon ontfanght/ ende niet van de menschen.

Ten achtsten/ dickwijls te veranderen van plaet-
se/ oefeninge/ ende van boecken/ is schadelijck aen
den bzeede: want die aldus doet/ is lichtbeerdigh
van herten/ na het getuygen van den Wijsen-man.
Ten laetsten/ alfoo langh als ghy niet gheheel over-
gegeven en sult wesen/ en sult ghy geenen volkomen
bzeede vinden.

Schiet-

Schiet-Gebedekens.

Ioan. 18.

DEn kelck die my den Vader gegeven heeft, en wilt ghy niet mijne ziele, dat ick dien drincke?

Zach. 2.

Die u raeckt, die raeckt den appel van mijnder oogen.

Actor. 9.

Heere, wat wilt ghy dat ick doe?

1. Petr. 5.

Worpt alle uwe forghvuldigheyt op hem, want hy heeft forge voor u-lieden.

HET XVI. CAPITTEL.

Van de merck-teekenen onser saligheydt, waer door men in dese groote onsekerheydt kan sien oft men op den rechten wegh is.

2. Petr. 10.
Teekenen
der uyt-
verkoren.

DEn H. Apostel Petrus vermaent ons / dat wy dooz goede wercken / onsen roep seecker souden maken; want niet en isser dat wy meer moeten be-
neerstigen / ende daer en wozt niet met allen gebonden dat troostelijcker is te kennen ende te weten in't midden van de groote onsekerheydt daer wy in gestelt zijn. Hierom sullen wy hier bemerken de tekenen die ons soudē mogen sekerlijck leyden tot de ha-
be van onse saligheyt / naer veel andere oeffeningen / daer wy af gesproken hebben / ende nae dat wy dooz wandelt sullen hebben de dyp wegen van dit leven / gelijk oock te voren gesepdt is.

1. Een le-
bendigh
geloove.
Rom. 10.

Het eerste tecken is / een lebendigh / en eenboudig gheloove / waer dooz men metter herten ghelooft ter rechtveerdigheyt / en met den monde wozt de belijdenisse gedaen ter saligheyt: hier dooz heeft Abrah-
ham gelooft / en het is hem gerekent ter rechtveerdigheyt / ende met Noe zijns saligh geworden / also veel alffer dooz de getuygenisse des geloofs beproeft gebonden zijn. Waer af / een seker teken is eenen p-
ber te hebben om 't selve te verbrayden / eenen grou-
wel van alle ketterpen / een eenboudigheyt te volgen in 't gheloove / ende het gene dat den mondt uyt-
spreekt / met ons leven ende manieren te belijden.

2. Gods ge-
boden vol-
standelijck
te houden.
Matth. 19.

Het tweede / de gheboden Godts volstandelijck onder-
houden / ende groote souden schouwen / ende oprechtelijck naer Godt wandelen: want daer staet gheschreven: Wilt ghy tot het leven ingaen / onder-
houdt de geboden: Ende is 't dat ons herte ons niet
en

en wzoeght/so hebben wy betrouwen aen Godt/ende wat wy begeeren sullen/dat sullen wy ontfangen van Godt: want de liefde heeft dese boozsekeringe/naer het gene dat ons d'euwige Wijsheyt seght: So wie mijne geboden heeft ende die onderhout/die is 't die my lief heeft. Ick hebbe geseyt: dat hier af een teecken is/oprechtelijck te wandelen/want hierom is 't dat Dabid ghenoemt is gheweest een man naer het herte Godts: om de selve redene is 't oock gheweest / dat Ezechias Gode aenghenaem is gheweest / ende dat sijn ghebedt verhoort is als hy was biddende: Ick bidde u hertelijck Heere/ weest doch gedachtigh/hoe dat ick booz u gewandelt heb in der waerheyt. Hierom was 't dat God so seer was hatende de Phariseen / ja dat hy de Publicanen ende lichte vrouwen booz haer-lieden ghestelt heeft in 't rijck der hemelen; want de gebeynsde en loose berwecken de gramschap Godts/ en hier-en-tegen/alsoer de waerheyt upt der aerden gesprote is/ aldaer heeft de rechtbeerdigheyt van den hemel uptgesien.

Het derde/ is tribulatie / want is 't by al-dien dat Christus heeft moeten lijden / en alsoo gaen in sijne glorie; En is 't dat het van noode geweest is/dat de bekoringe Tobias soude proeben om dat hy Gode aengenaem was: En is 't dat wy booz veel tribulatiën in 't rijck der hemelen moeten komen; so sullen wy saltg wesen met de heplige Martelaren / is 't dat wy met onsen Salighmaecker en sijne Hepligen lijden/op dat wy geglorificeert souden worden. Want de tribulatie brenghet patientie boozts/ ende de patientie proebinghe / ende de proebinghe hope / ende de hope en beschaemt niet. Dit leert ons den hepligen Apostel Paulus met eene schoone gelijckenisse/ segghende: Dat Godt geesselt elck kindt dat hy ontfangt: Jae den Heere selve segt: Die ick lief hebbe/die straffe en kastijde ick. Het is onmogelijck segt den H. Hieronymus/ dat wy de tegenwoordige / en toekomstende goeden souden ghenieten/ datmen hier zijnen buych/ en daer sijne ziele soude vullen/ende datmen van de wellusten/ tot de wellusten soude treden. Ende den H. Hilarius/in den boeck van de H. Tribul-

1. Ioan. 3.

Ioan. 14.

Isaie 38.

Iob 36.

Psal. 84.

3. Lijden en tegen spoet.

Luc. 24.
Tob. 12.

Act. 14.

Rom. 8.

Rom. 5.

Heb. 12.

Apocal. 3.

buldigheyt : Dit is der Kerche eygen/ datse aldan
 verwinne/ alse bebochten woꝝdt; aldan wederstae/
 alse bestreden woꝝt; aldan bekrigge/ alse verlaten
 woꝝt. En den H. Ambrosius tot dien propooste segt:
 Gelyckerwijs dat den wijngaert / als hy gebonden
 woꝝdt/ opwaerts klimt/ ende afgesnoeyt zijnde niet
 en vergaet/ maer te meer waest; alsoe oock de Godt-
 burchtge menschen / alse gebonden woꝝden / ver-
 heffen haer; alse verootmoedighet woꝝden/ klimmen
 om hooge; alse besnoeyt woꝝden/ woꝝden gekroont.

4. Berm-
 hertigheyt.

Gregor.
 Nyff. lib.
 de beati-
 tud.

Het vierde is/ d'aelmoeffe toegedaet wesen. Want
 de mannen der bermhertigheyt/ woꝝden kinderen
 Gods genoemt. Ja dat meer is/ seght den H. Gre-
 gorius Nyffenus: Is't dat het God almachting wel
 betaemt/ bermhertig genoemt te woꝝden/ waer toe
 woꝝdt ghy anders verweckt dooz de woꝝden ulwes
 Saligmakers/ dan dat ghy Godt sout mogen woꝝ-
 den/ als dragende het eyghen teecken van de Godt-
 heyt? Waer mede seer wel over-een-komt/ den H.

In orat. de
 pauper. &
 amore.

Pfal. 40.

Gregorius Nazianzenus / seggende / Den mensch
 en heeft niet dat so Goddelijck is/ als dat hy wel doe
 aen eenen anderen. Salig zijn dan de bermhertige/
 want sy sulken bermhertigheyt verwerben. 't Welck
 den Propheet bebestigt/ als hy seght/ Saligh is den
 man / die hem verstaet op den behoebigen/ ende den
 armen/ in den quaden dagh sal hem den Heere ver-
 lossen: vooꝝwaer in den dagh des oordeels sal hy
 hem genadig zijn. Want de aelmoeffe verlost van de
 doot/ ende supbert de sonde / ende leydt ons tot het
 eeuwig leben; Ende gelyck den H. Gregorius segt:
 Soo veel te volmaeckter is een pegelijck / hoe veel
 te volmaeckter dat hy eens anders pijnen geboelt.

Tob. 12.

Gregor. 24.
 Moral.

5. Aermoes-
 de van
 geeste.

Het vijfde is/ arm van geest te wesen/ en sijn herte
 niet te stellen op de rijckdommen. Want d'eerste sa-
 lighheyt is der gener die arm sijn. Ende den Heere
 seght: Wee den rijcken/ die hier hare consolatie ende
 troost overbloedighlijck hebben. Ende bebestigt dit
 in sulcker voegē/ als hy segt: Dat lichtelijcker eenen
 kiesel dooz een naelden-ooge soude gaen/ dan dat dē
 rijcken mensch soude komen in 't rijck der hemelen:
 Hierom is't/ dat hy arme menschen heeft verhoesen/
 oft

Matth. 19.

of wel sodanige rijke/ die dooz sijne gratie so gestelt waren / datse terstont alle de rijckdommen verlaten hebben: maer heeft den jonghelinck verstootten die veel goets was besittende/en daer op sijn hert stelde.

't Seste is/d'ootmoedigheyt: want hier dooz toont een Christen-mensch/dat hy eē discipel is van Christi-
6. Ootmoedighejdt.

stus onsen Salighmaker/scggende: Leert van my / dat ick sachtmoedig ben/ en ootmoedig van herten.
Matth. 11.

Tae dat meer is/ de Heere heeft geseyt: 't En sy dat ghy bekeert wozt/en wozt als kleyne kinderen/so en sult ghy in 't rijck der hemelen niet komen. Doet dan alle neerstigheyt / wie dat ghy zijt / om te sitten
Matth. 18

op de laetste plaetse: want alle die hem verheft / sal vernedert worden/ en wie hem vernedert/sal verhe-
Luc. 14.

ben worden; noch den geest des Heerē en sal niet rusten/ dan op de ootmoedigenen den genen die stil is.
Isaie 11.

En de H. Gregorius segt, dattet een seker teken der verdoemde is/ hoobeedig te wesen/en der gener die berkosē zijn/ootmoedig te wese. En de H. Augustinus: De genē die ghy hoobeedig siet wese/en twijfelt niet of 't is een kint des duyvels van der hellen.

Het sebenste is / de liefde tot onsen naesten; want daer in / seght den Heere/ sullen sy alle hemmen / dat ghy mijne discipelen zijt/is 't dat ghy liefde tot mal-
7. Liefde tot onsen naesten.

handeren hebt: maer besonder sijne vanden berge-
Ioan. 13.

ben / ende de selve wel doen. Vergesft/ en u sal vergesft
Luc. 16.

worden / seght den Heere. Ende den Wijsen-
Eccl. 28;

man: Vergesft uwen naesten die u hinder doet/ ende dan sullen u (als ghy bidt) de sonden oock vergesft
Luc. 6,

worden. Ende dit wozt ons dagelijks ingedzucht in 't gebedt ons Heeren/ dat met de selve mate/ daer wy mede gemeten sullen hebben / ons wederom ge-
Iudith 9.

meten sal worden. En wilt niet oozdeelen/en ghy en sult niet geoozdeelt worden. En dit merckteken past
Chrysoft.

op de sachtmoedigheyt / ende der ootmoediger ende sachtmoediger gebed heeft den Heere altijt behaegt.

Maer afdit booz een teken soude mogen dienen/ dat wy niet geerne en hooren yet quaets van onsen nae-

sten verhalen / ende dat wy het selve veel min gelooven.

Gelijck den genen die goet is / niet lichtelijck quaedt vermoeven en heeft: alsoo den ghenen die

quaet is/ en heeft niet lichtelijck eenigh goet vermoepen oft gheboelen. Want waer in/ dat yemandt een ander oordeelt/ daer in geeft hy bonnisse over zijn eygen selven. 't Is oock een goet teecken sijnen eben naesten veel gelucks bieden/ als het hem mede gaet. Want seght seer wel Seneca / desen heeft veel deughden/ die eens anders deughden beemint.

8. Heers-
stigh ge-
bruyck der
H. Sa-
cramen-
ten.
Ioan. 6.

Het achtste dikwijls gebuycken de H. Sacramenten van de biechte/ ende van de H. Communie: want den Heere heeft gesept: So wie mijn vleesch eet/ ende mijn bloet dzinkt/ die blijft in my/ en icht in hem. En wederom: Ist dat yemandt van desen broode eet/ die sal inder eeuwigheyt leven. 't Welk te verstaen is/ in dien 't selve debotelijck en Godbzuchtelijck geschiet; want waer 't dat het onachtsaemlijck geschiede/ soo soude 't te breefē sijn dat hy meer het oordeel booz sy selvé soude etē en dzincken/ dan tot sijnder salicheyt.

9. Liefde
tot het
woordt
Godts.

Ioan. 8.

Ioan. 6.

Psal. 118.

Matth. 4.

Het negenste is/ geerne hooren/ ende overdencken het woordt Gods/ besonder van het lijden onses Saligmakers; want Godt en laet niet onbergouden/ 't gene wy aen sijn hepligh lijden bewijfen. Die uyt Godt is/ seght den Heere/ die hoort Gods woorden. Dit is een hart woordt booz de Goddeloose mensche/ ende wie seggen sy sal dit mogen hooren? maer de Godbzuchtige herten/ roepen uyt met den Koninklijcken Propheet David: Hoe soet sijn mijner keele uwe woorden / boden honich mijnen monde! En de schaepkens Christi hooren gheerne sijne stemme en kennē deselbe/ en volghense / maer niet de stemme der vrenedelingen. En sy en hoorensē niet alleen/ maer woorden oock dooz zijn woordt geboedt. Want den mensch en leeft alleē van den broode niet/ maer van alle woordt/ datter boozkomt uyt den monde Godts.

10. Over-
geven sijns
selfs aen
den wille
Godts.
Matth. 12.

A. A. 13.

8cc.

1. Reg. 13.

Het thienste is/ over-gegeven en gereet te wesen / om den wille Godts te volgen: want te willen dat Godt wilt/ en niet willen/ dat Godt niet en wilt/ is een seker tekē vande vrientschap met God almachtigh. So wie doet den wille mijns Vaders/ die in de hemelen is/ desen is mijnē broeder/ en suster/ en moeder. Hierom is 't dat David genoemt is geweest een man naer het herte Godts/ dooz dien dat hy in alles den wille van Godt almachtig volbzacht. Waer op den

den H. Augustinus seer wel aen den Heere geseydt heeft: Dit is uwen alder-besten dienaer / die niet soo seer en soeckt dat van u te hooren / dat hy geerne soude hebben; maer veel meer 't selve begeeren te doen/ dat hy van u gehoozt sal hebben.

Het elfste is/eens een mannelijck werck upt liefde oft upt eē pber te doē/gelijck Abrahā gedaē heeft/ den welken naer dat hy dat vroom stuk uptgerecht hadde/ weerdig is geweest te hooren van den Heere: Ik heb by my selven gesworen/ om dat ghy dese sake gedaen hebt/ en dat ghy uwen eenigen Sone niet en hebt gespaert om my/ so sal ik u gebenedijden/en u saet sal ick vermenighvuldigen als de sterren des hemels/ &c. Also heeft Phinees ter liefden van sijne God oock gram geweest/ en heeft versoent de groote boosheyt der kinderen van Israēl. En 't is hem gerekēt ter rechtveerdigheyt vā geslachte tot geslachte/tot in der eeuwigheyt toe. Sulcx is oock/ hem te begeben tot een Helligcus leven upt liefde/ ende upt een pber van de eere Gods/en alle dingen verlaten/ om Christus naer te volgen. Want aldus verkrigē wy d'overhant vā de werelt/van 't vleesch/van ons maegschap/van onsen bypdom/ ja van ons eygen leven; Hierom heeft den Heere aen sijne Apostelen/ en aen alle de gene die de voetstappen der Apostelen intreden geseyt; Ghy die my gebolght zijt/ sult hondertfout ontfangen/ ende het eeuwig leven besitten.

Het twaelfste is/een sonderlinge dienst van de H. maget Maria/en dit dooz 't gemeyn seggen en obernemen van alle de Hepligen; Hierom wortse genoemt/ sterre der zee/stadt der toeblycht: en moeder der barmhertigheyt: Weest gedachtigh/ segt den H. Bernardus/ haer aensprekende/ o alder-goedertierenste Maget / dat het van den beginne des werelts niet gehoozt en is geweest/ dat den genē die sijn toeblycht tot u neemt/die uwe hulpe aenroeft/ en uwe gebeden versoekt/opt verlaten is geweest. En mer recht mach onse lieve Vrouwe tot haer nemen dese woorden van de Wysheyt: Saligh is den man/ die aen mijne deure dagelijks waecht / ende wacht aen de stijlen mijnder deuren; die my bindt sal 't leven binden/ en hy sal saligheyt scheppen van den Heere.

11. Enigh kloeck ende mannelijck werck ter liefde Gods gedaen. Genes. 22.

Num. 25.

Psal. 105.

Matth. 19.

12. Sonderlinge debotie tot de alderheylighste Maget.

Prov. 8.

A E N - M E R C K I N G E O P H E T X X X I I . B E E L D T .

Bonavent.

Ghelijck / o alder-salighste Moeder den
genen die van u veracht ende verstootten wozt/
nootsahelijck moet vergaen; alsoo/alle de
ghene die haer tot u keeren / en kon-
nen niet vergaen.

S. Ignatius.

H. Bern.

H. Bonav.

Bemerckt, hoe dat de alder-heylichste
maget, ende moeder[A] Maria, van God
ende sijn hemelsch heyr, vereert wort: volgt
dit naer: bemintse als uwe moeder, eertse
als uwe meesterse, ende patronesse, soo
door[B]beloofde bevaerden, als door vye-
rige gebeden; recht haer op, ende offert
haer de wapenen uwer ydelheyt, ende be-
veelt haer uwe Godtvruchtige, en heylige
begeerten; gelijk gedaen heeft[C]den Sa-
lighen Ignatius, want sy is onse voorspra-
kerse, den troost[D] der bedruckte; onse
toevlucht in alle[E] bekoringen, de haven
van die[F]schip-brake lijden, en eene by-
stant in alle tegenheyt, aen alle die in haer
betrouwen. Maer gelijk den H. Bernardus
seght, op dat ghy soudt mogen verwerven
de hulpe van hare gebeden, soo en verlaet
niet d'exempelen diese u achter-ghelaten
heeft in hare heylighe conversatie, ende
laet ons verlangen, (gelijk den H. Bona-
ventura seght) tot haer in alle onse werc-
ken, ende sy sal ons openen het palleys der
geluckfaliger.

1870

1870

1870

1870

HET XVII. CAPITTEL.

Meditatie van de navolginge van de H. Mager.

Voorstellinge der plaetse. Menschouwt de H. Mager in't midden van het hemelsch paradijs / omringelt met eene ontallijcke menichyte der Engelen / ende Heyligen Godts.

Het 2. voor-bereydesel. Bidt haer datse u wil verkrigen eene sonderlinge affectie tot haer.

HET I. deel. Bemerckt hoe dat de H. Mager tot haer selven gemoet is geweest; ende hoe datse nu eerst gheschapen zijnde / siende den afgront van de Goddelijcke goetheyt t'haerwaerts / haer selven als eenen niet / ende den afgront van alle miserien en ellenden beracht heeft: want al was't datse met bollen verstande siende datse met soo beelderhande gaben verciert was / sy sagh nochtans klaerlick wie dat dese toebehoorden / te weten Godt almachtigh / en datter niet en was datmen haer schuldigh was / maer datse had konnen ballen in alle soozten van ellende / gelijk d'andere menschen / ende datse ober-sulckis geene oorzaeck en hadde van haer selven te verheffen / maer datse aen Godt boven al / seer verbonden was / en niet machtigh en was om het selve te betalen. Ende aldus opgetrockien zijnde in den Heere / begonse van aldoen te singen : Mijn ziele maect groot den Heere; en dat soo veel te meer / hoe datse haer selven meer bernederde. Luc. I. Ondersoeckt oock uwen niet / en uwen oorzpronck / en aenschouwt den afgront van de Goddelijcke goetheydt t'ubwaerts. Ten tweeden / hoe datse nu geboren zijnde / haer dzoegh gelijk andere kinderen / al was't dat hare deught van alle kanten upblichite. Bemerckt hoe dat dese alder saligste ziele haer tot Godt / tot hare ouders / ende tot alle andere menschen dzoegh / met wat een geboelen datse van aldoen alle hemelsche saecken was aenschouwende. Bemerckt ten derden / hoe datse dyp jaren out zijnde / opgeklommen is naer den tempel / ende hoe datse haer aldaer gedragen heeft tot hare oversten / ende tot haers gelijcks: sy diende alijt een ander / tot alle dingen was sy ghereedt met een ootmoedigh

Haer pze-
sentatie.
Haer ge-
hoozsaem-
hepdt.
Haer sup-
berhept.

moedigh en seeghbaer gelaet/ soo dat alle de gene die
haer aensagen/gedwongen waren om d'ootmoedig-
hepdt ende de supberhept te beherten. Ten vierden/
als sy nu wiste datse houbaer was/opgetrocken we-
sende in haer gebedt/ soo wenschte sy/ waer 't by al-
dien datse der wet soude moeten onderwozpen wese/
datse toch sonder haren maeghdom te hinderen / ee-
nen ootmoedigen ende verwozpen bzuypdegom soude
mogen hebben/ den welcken sy soude mogen dienen;
gelijckse oock met der daet gedaen heeft/in alles ge-
hoozsaem zijnde: en op datse haer selven niet en soude
bereere/so heeftse de verholentheden van de mensch-
wordinge van den Sone Godts verswegen: maer
als God het selve aen de H. Elizabeth veropenbaert
hadde/soo heeft sy 't al aen Godt almachtigh begin-
nen toe te schryben/ende hem groot te maken. **W**t de
selve ootmoedighhepdt in 't hanteren met d'andere/
gaf sy een ander altijd d'eerlijckste plaetse; sy booz-
quam een pegelijck met eere en gediensstighhept/ gelijk
't geschiet is als sy de H. Elizabeth besocht heeft: sy
onderhiel oock geern de werten die de sondaers on-
derwozpen waer/ gelijk van de supberinge. En dooz
dien datse met haren Sone wasdom nam in ouder-
dom en gratie booz Godt ende de menschen/so heeft-
se oock na sijn geboorte meerder ootmoedighhepdt en
armoede te Bethlehem/te Nazareth/ende in Egypt-
ten onderhouden: sy was geern de Koningen/en alle
andere die onder hen waren onderwozpen / noch en
wenschte niet te sitten noch aen de rechte / noch aen
de slincke hant; maer na datse dooz dispensatie van
haren Sone had konnen het ampt der Apostelen en
Priesteren bedienen / heeft sy liever in ootmoedig-
hept gehadt te dienen/ dan dooz pzbiligie verheben
te zijn. Ten laetsten/soo heeftse in de doot onses Hee-
ren gestaen neffens het kruys / op datse deelachtigh
soude mogen wesen van 't spijt ende berwijt dat hem
aengedaen wert / ende om de pijnen en smerten van
haren Sone dieper in haer herte te drucken. En als
sy na de hemelbaert ons Heeren met d'Apostelen
den H. Geest was verwachtede / soo heeft sy haer
ootmoedelijck op de leeghste plaetse gestelt / ende sy
heeft

Luc. 1.

Haeren
boozt-
ganck.

heeft namaels met d'arme weduwē in alle ootmoedighēyt haer leben overgebzacht. Overloopt nu den dagh met haer/ende bemerckt alle hare wercken/by exempel/hoe datse haer gedzagen heeft in 't gebedt/in hare kamer/dooz het huys/wandelende/niet pe-
mant sprekende/etende/slapende/Ëc. Dit dese deugt spruvt eene seer supdere meyninge / ende besiet eens hoe onbolmaerckt dat dickwijls uwe wercken zijn/by gebreck van dese deught. Sy en was niet gehecht metter herten aen eenige creatuere / maer wederstont der sinnelijckheyt in alles / ende bekent dat dit het beletsel alleen is van de liefde Godts in u.

Het 2. deel. Bemerckt ten eersten / hoe dat de H. Maget alle menschen toegedaen was / te weten uyt der herten eensdeels om de gelijckenisse der nature/eensdeels om datse het beelt Godts ende van haren Sone droegen/en dat sy waren zijn erfgenamen ge-
hocht dooz sijn dierbaer bloet. Bemerckt met wateene affectie datse de goede menschen aenschoude / te weten / als ondersaten / bzienden ende kinderen die haer aen 't krups bebolen waren ; noch daer en kan geen moeder gebonden worden/die hare kinderen in sulcker boegen soude konnen beminnen/gelijck syse beminde en noch bemint : sy was haer veel gelucks biedende als een alder-liefste Moeder/en reeckende haer-lieden goederen als oftse haer eygen gheweest hadden/en heerde haer tot Godt/die de fonteyne van alle goet was / en sy bedanckte hem uyt der herten. Maer gelijck de liefde sozghbuldigh is/siende dat de selve konde falieren/soo badt sy Godt den Vader/en sijnen gebenedijden Sone uyt gantscher herten/seggende: Onderhout doch/o Godt/het gene dat ghy in ons gewoicht hebt/Ëc. Ten tweeden/siende eenige quade menschen/soo heeft sy met eene pijnelijckheyt des herten/nochtans met eene soethertighēyt medelijden met haer gehad : sy heerde alle dingen in 't beste ; sy verdroegh het al verduidelijck / overdenckende dat het selve haer soude konnen gebeuren ; sy bemindese / als die het beeldt Godts boerden ; sy saghe aen / als de gene die wandelde op den hante des afgronts van der hellen / gebonden met de ban-

De liefde tot sijnen naesten.

Hoe datse de goede toegedacit was.

Hoe datse haer droegh tot quade.

Hare ber-
duldighēyt.

den der sonden/ ende omringelt met de dupbelen der hellen / en sy dede haer beste om haer-lieden moet te geven / datse haer sterck soudē houden en niet vallen ; ende gekieert zijnde met eenen bꝛandenden pber tot Godt/ wenschte sy met den H. Paulus verwoꝝpen te wesen; ende met Moses uptgebaeght te wesen upt den boeck des lebens / op dat de sondaren soudē mogen in 't leben blyben / seggende : Ober my kome/o mijnen Sone / dese vermaledijdinghe/ weest doch genadig/weest genadigh. Daer naer als sy konde / socht sy eenen anderen te trecken/ en pꝛofijtelijck te zyn met haer lieffelijck gelaet ende soete sprake:alsoo heeftse Magdalenam ontfangen/ ende Petrum naer dat hy gevallen was/ &c. Ten derden/ als sy eenigen armen mensch sach / dien beminde sy op eene sonderlinghe maniere / als aen haren Sone gelijck wesende : ghelijck de Koningen plachten de kinderen van Konincklijcken stam gheboren meer te beminnen: met dese arme verkeerde sy lieber/ volgende hier in haren Sone/ die de herders/ bisschers ende armen riep/ en verkondigde het wooꝝt Godts: met de rijcke en machtige had sy groote medelijden/ oberleggende dese wooꝝden : Wee u-lieden / ghy die rijck zyt; en hoe swaer is 't den rijcken te komen in 't rijcke van mijnen Sone! Sy was hare oberste oock sonderling toegedaen/ en oversulcx bewees sy haer-lieden cene besondere eerbiedinge ; sy was met cene groote liefde en blijtschap/ oock tot den minste wink onderdanig/ gelijck sy ten eersten te kennen gegeven heeft in de oberste van den tempel/ ende naderhandt aen Joseph: sy en dede niet met allen sonder hen-lieden goet-duncken / soo veel als 't moghelijck was / maer sy gaf haer selven t'eenemacl ober in den wille van Godt almachtigh/ desen omhelsde sy upt gantscher herten/ met een groot betrouwen in Godt; gelijckse klaerlijck bewesen heeft in de mensch-woꝝdinge / en als sy heeft moeten blieden in Egypten / ende van daer wederom heeft moeten keeren/ &c.

Haren pꝛ
ber tot de
sieden.

Hoe datse
den armen
toegedaen
was.

Hoe datse
haer
bꝛoegh
tot hare
oberste.

Hoe datse
de gescha-
pen om-
gen toege-
daen was.

Het 3. deel. Tot alle geschapen dingen was sy soo gemoet/ datse niet en begeerde te blieden oft te wenschen/ dan voꝝt soo veel als God sulcks begeerde/ en

dat

dat puerlijck strechte tot zijnder eeren; hierom was sy altijd in alle geballen by en gerust van herten; want sy en schreef niet met allen der creaturen toe/maer alleen der Goddelijcker voorszichtigheyt/waer aen sy haer selven t'eenemael over-gaf/ met een gerust en onberoerlijck herte/wesende verheben boven alle menschelijcke veranderingen; 't zy datter armoede in syn geboorte te lijden was/ballinghschap/oft verbolginge. Ten tweeden/ bemerckt wat eene groote bersterbunge der uytwendiger sinnen dat hier uyt spruytte/ hoe datse schoude allen het ghene dat dese konde vermaken. Sietse hier wandelen/ spreken/wercken/bidden; ende bemerckt de seeghbaerheyt haerder oogen/ haer stil-swijgen/ oft hare korte/ minnelijcke ende vreedsame spraecke. Want sy sochte eene sake/ en in eene sake bont sy het al. Och hoe saligh is de ziele/die de Koninginne des hemels hier in soecht naer te volgen! Ten laetsten/ hier uyt quam boozts eene alder-supberste liefde tot Godt/waer dooz sy buyten-sluytende alle ydele verbeeldingē tot aller tijden/bloogh sonder eenig belet naer dē hemel/anders niet begeerende dan dē wille Gods/en in haer selven vergaderende de krachten haerder ziele/so was sy altijd inwendelijck bereenicht/ en in Godt gehecht: sy en beminde niet dan Godt/gelijck als oft Godt/ende sy alleen in de geheele werelt geweest hadden; soo t'hups als buyten/ was sy altijd met God bekommert/en sy sach geduerighlyck gelijk de Engelen doē/het aensicht van God almachtigh/ haer herte altyts opgetrocken hebbende (het welck alle Leeraers seggen te wesen eē kort begriyp van de volmaechtheyt.) Bemerckt ook wat begeerten der liefden datse in de kintsche jaren ons Saligmakers verwecht heeft/in Bethleem/ in Egypten/ in Nazareth/ hoe datse hem omhels/ gehust/ en allen lieffelijcken dienst bewesen heeft. Tenderden/bemerckt de Majesteit ende verhebenheyt van de H. Moeder Gods MARIA, ende om dit beter te doen soo verfiert eenen mensch den welcken naer het lichaem den alder-schoonsten ende den alder-volmaechtsten is/ dat hem naer de ziele en hare krach-

Hare bersterbunge.

Hare liefde tot Godt.

De weerdigheyt
van de
H. Moeder
der Ma-
ria.

ten oock niet en gebreecht / ende dat hy in deughden
verre te boven gaet alle d'andere Hepligen t'samen:
by exempel / in d'ootmoedigheyt den H. Francis-
cus / in liefde den H. Paulus; en dat hy met so groo-
ten gratie begaest soude wesen / dat hy hier dooz ge-
heelyck in Godt verandert soude worden / ende eene
schoonheyt soude hebben / die alle de Engelen ende
Heplighen te boven gaet; hoe grootelijckis sout ghy
desen achten? Waer't hy aldien dat Godt almachtig
hier-en-boven hem met alderley eeren soude willen
bercieren / en gantsch bekommeret wesen om hem al-
dus te begaven / ende aen den selven alle dingen sou-
de willen onderwozpen / hoe groot en verheben sou-
de desen wesen? Als ghy dit al oberdacht sult hebbē /
soo weet dat ghy qualijck begonst hebt te begrijpen /
en te letten op den afgront van alle gratien / ende zee
van alle schoonheyt / en op den thjesooz van alderley
gaben / te weten / de H. Moeder Godts MARIA, welc-
ken tijtel van Moeder Godts / alle andere tijtelen
berre te boven gaet: dus weet dat het Gode veel aen-
genamer is / dat ghy dese eert / dan alle de Engelen
en Hepligen t'samen; ende dat dese alleen Gode aen-
genamer is (want sy is de Moeder Godts) dan alle
de andere t'samen / gelijk de mane boven alle d'ande-
re sterren blinckt. Hierom draeght u selven haer op:
want is 't dat Godt seght / dat het gene 't welck aen
sijnen alderminsten gedaen wozt / hem gedaen wozt /
hoe veel te meer dat aen sijne alder-heplighste Moeder
bewesen wozt. Bemercht wat weldaden dat ghy
van de H. Maget ontfangen hebt / ende al de ghene
die u aengaen / ende siet datter by na niet een hoer-
lien in de werelt ghebonden en wozt / alwaer sy in
mirakelen niet upt en schijnt. Oberlegt wat de Heplighen
van haer verkieghen hebben / ende hoe datse
haer toeghedaden hebben gheweest / soo datmen met
recht mach segghen / dat het een seker teken is van
onse verkiefsinge oft Predestinatie haer sonderlingh
toegedaen te wesen. Bemercht ten laetsten / hoe dat
den H. Geest de H. Kercke inghegheben heeft den
dienst van MARIA die meerder is / dan diemen d'an-
der Heplighen bewijst / gelijk het bijcht. Ten eer-
sten /

Haer weerdighe
daden over
de werelt.

sten/ in den Salve Regina: Ten tweeden/ in de Kercken/ Feestdagen/ Broederschappen en H. Ordenen/ tot haerder eeren opgherecht / in allen dienst / Missen/ Getijden/ Psalters/ Koosen-kranskens/ in het lupen van de kloeken dypmael daeghs / &c.

Haer bysonderen dienst in de heylige Kercke,

Gebet tot de H. Maghet.

O MARIA Koninginne van hemel ende van aerde, ghy zijt de hope van die in u betrouwen, ende de toevlucht van alle ellendighe; en keert u niet af van my elendig mensch, (o moeder der bermhertigheyt) van my, die betrouwe door uwe bermhertigheyt uyt het getal der katijvighe ghestelt te worden onder uwe kinderen. Want tot u als tot eene middelaresse, ende de arcke des Heeren, keerē hare oogen alle de gene die daer woonē in dē hemel en onder d'aerde, de gene die voor ons sijn gegaen, wy die nu noch leven, de gene die ons volgen, en al de gene die oyt fullē geboren worden. In u verblijdē haer de Engelen, de rechtveerdige vinden glorie, en de sondaren vergevenisse inder eeuwigheyt. U aensien met recht alle de creaturen, want door u, en in u, en uyt u, heeft de goedertieren hant van den alder-moghensten, het genē dat hy geschapen hadde, herfschapen. Ick aldus betrouwende, o Moeder, goedertierenste Moeder, kome als tot mijne eenige toevlucht: aenhoort toch de gebeden van uwendienaer: aensiet mynen noot, ende stiert myne voeten in de paden uwer geboden. Van der eeuwigheyt zijt ghy geschickt, ende eer de aerde geschapen wiert, op dat hy u tot sijn oogen soude opheffen, die door de sonde en andere ellenden verdruckt lagh, beschuldigt van de sonde, onseker van sijne saligheyt, en van een yegelijck verlaten; op dat in u, ende door u, den misdadigen vergevenisse soude vinden, den bedroefden troost, den verlatē sijnen toevlucht, den onwijsen wijsheyt, den sondaer rechtveerdigheyt, dē rechtveerdigen volherdigheyt. Gy zijt in der waerheyt de stadt der toevluchte, de havene der gener die schip-brake lijden, ende troost van alle de gene die in u haer betrouwen stellen. Ghy zijt de sterre der zee, wiens strale de geheele wereld verlicht, wiens licht blinckt boven in den hemel, en daelt tot in de helte toe, doorlichtende ook de werelt, en ontstekende meer

Bernard.

Prov. 8.

Bernard.
hom. 2. super missus.

de herten dan de lichamen, onderhoudt de deughden, en brengt te niet de sonden. Ghy zijt voorwaer de alderschoonste sterre van dese groote zee, verhevē, blinkende door verdiensten, verlichtende door exempelen. O myne ziele, dewelke weet dat ghy in den vloet vā dese werelt, meer herwaerts ende derwaerts van de golven en baren gedreven wordt, dan dat ghy op der aerden wandelt, en keert tot geender tijden uwe oogen van het klaer-blinkende gesternte des hemels, welck is de H. Maget **MARIA**, 't en zy dat ghy wilt loopen in uwe bedervenisse. 't Zy dat ghy opgeheven wort van de winden der bekoringen, 't zy dat u gemoeten de steenrotsen van tribulationen, aensiet dese sterre, aenroept **MARIA**. Is 't sake dat ghy gedreven wort van de barē der hooveerdigheyt, vā de golven van eergierigheyt, achterklap, nijdigheyt, afjonstigheyt; aenschout dese sterre, aenroept **Maria**. Is 't sake dat de gramschap, gierigheyt, oft de bekoringe des vleeschs, het schipken uwer herten beroert hebbē, worpt uwe oogen op **Maria**. Is 't dat ghy verslagen zijnde door de grootheyt uwer sondē, beschaēt door de vuylheyt uwer gemoet en consciencie, vervaert door de grouwlikheyt van het oordeel, begint gelijk te sincken in den afgront van de mistroosticheyt en kleynmoedicheyt, denkt op **Maria**. In alle perijckelen, in alle benautheyt, in alle twijffelachtigheyt, denckt op **Maria**, aenroept **Maria**. Datse nimmermeer uyt uwē mont en zy, noyt wt u herte, ende op dat ghy door hare gebeden moogt geholpen worden, en vergeet niet het exempel dat sy u ghegeven heeft in hare **H.** conversatie. Haer volgende en doolt gy niet: haer aenroepende en mistrout ghy niet. Als ghy van haer gehouden wort, en sult ghy niet vallen; als ghy van haer beschermt wordt, en hebt ghy niet te vreelen; van haer geleydt zijnde, en sal het u niet verdrieten; als sy u genadigh is, so sult ghy voortgeraken; dus wort ghy gewaer in u selven, hoe dat met recht haren naem is **Maria**, dat is, sterre der zee. Inder waerheyt ghy zijt, o **H.** Maget, d' alderschoonste opklimmende morgen-sterre, voorbode van de toekomende Sonne onsen Saligmaker, voorbode onser saligheyt. O salig gesternte, der gener die daer sitten in de schaduwe van de doot! Ghy zijt onse Vrouwe, want dat beteekent uwen naem, ende wy zijn uwe

Maria
sterre der
zee.

Maria
betekent
onse Vrouwe.

uwe

uwe dienaren; ghy zijt de Koninginne, wy uwe onderfa-
 ten; gy zijt de hope van de geheele aerde, ghy zijt d'eere
 van onsen volcke, ghy zijt de glorie van Jerufalem. Veel Prov. 3.
 dochteren hebben rijkdommē vergadert, maer gy hebt-
 se al te boven gegaen. Gy hebt alleen, als een tweede Es-
 ther Assuerum, God den hemelschen Vader versoent, en Esther 2.
 hebt gratie gevonden in sijne oogen. Ghy alleē de waer-
 achtige Judith zijnde, hebt Holofernem den duyvel van
 der hellen overwonnen. Weest gedachtig, o Moeder, dat
 ghy om onsent wille, en uyt ons verhevē zijt geweest: gy
 zijt onse Suster, onse Moeder, geheel schoon zijt gy mijn Cant. 4.
 vriendinne, en geen smette en is in u, op dat als ghy gra-
 tie sult gevonden hebben by Godt, wy oock, delgelijcks
 bermhertigheyt soudē mogen verwervē door u, die onse
 Moeder zijt, by den Vader der bermhertigheyt, en den
 God van alle vertroostingē uwen Sone, onsen Verlosser.
Hoe sout ghy ons kunnen vergeten, die uwe huysgenoo-
 ten, ende van den huysē uwes Vaders zijn? want den Ko-
 ninck heeft u geleyt in sijnen wijn-kelder, ende heeft de
 liefde in u wel geschickt, op dat, hoe dat gy te meer ver-
 hevē zijt boven de hemelen, gy ook so veel te meer sout Eccl. 24.
 laten uyt schijnen de stralē uwer bermhertigheyt op der
 aerden. Want ghy zijt de Moeder der schoonder liefdē,
 en der vreesen, en den kennissen, en der heyligher hopen:
 in u is alle gratie des levens ende der deught. Met recht
 heb ick dan mijn oogen tot u opgeheven, die daer woont
 in de hemelen, en schickt alle dingen op der aerden. Ghy
 kont my helpen is't dat het u also belieft: 't is u al gege-
 ven van uwen sone, soo dat met recht aldus ghesproken
 heeft eenen uwen dienaer: aen uwen mont hanght den Bernard.
 troost der ellendigen, de verlossingē der gevangenen, het hom. 4. su-
 vry-laten der verdoemde, ende ten laetsten de saligheyt per missas.
 van alle. Ick sie dan dieper in met wateenen yver van
 devotie hy heeft begeert dat wy u soudē eeren, die de
 schoonheyt van de geheele werelt heeft willen stellen in
 u, o Maria, op dat wy soudē bekennen, dat is't datter Bernard.
 eenige gratie, eenige hope van saligheyt in ons is, dat'et ferm. de
 selve van u is uytvloeyende. Laet ons dan, o myne ziele, nat. Virg.
 uyt het binnenste onser herten, en met alle onse begeer-
 ten, alle eere bewijfen aen Maria; want sodanigh is den
 wille van den genen die ons alle dingē heeft begeeren te

geven door **MARIA**, desen segh ick is sijnen wille, maer tot onser bate. Want dese moeder door hare goedertierenheyt, voorsende in alles aen ons ellendige menschen, versoet onse bekoringen, verwekt ons geloove, versterkt onse hope, verdriift ons mistrouwen, verkloecht onse kleynmoedigheyt. Dese Maget is den gebaenden wegh, waer door onsen Saligmaker tot ons gekomē is, voortkomende uyt haer gebenedijt lichaem, als een bruydegom uyt sijn slaep-kamer. Dus gevonden hebbende den wegh, ò mijn siel, laet ons beneerstigen, om door dē selven tot hem op te klimmē, den welken door haer tot ons nedergedaelt is; laet ons door haer in sijn gratie geraken, die door haer in onse ellenden gekomē is. Laet ons gratie soecken, en dat door **MARIA**; want die soeckt die sal vinden, ende en kan niet bedrogen worden. Wilt ghy een voorsprake hebben by Christum, o mijn siele? neemt uwe toevlucht tot **MARIA**: den sone en sal voorwaer niet weygeren syne Moeder te verhooren. Voorts al het gene dat ghy wilt opdragen, weest indachtigh het selve aen **MARIA** te bevelen, is 't dat ghy niet en begeert verstoeten te wesen. Sy is de leer der sondarē, dit is, ò Moeder, mijn aldermeest betrouwen; dit is alle oorfsake van mijne hope. Dat hy stilswijge van uwe bermhertigheyt ende genade, ò gelucksalige Maget, die gevonden heeft, dat hy in noot zijnde, van u niet geholpen en is geweest. Het en is van den beginne des werelts niet gehoort geweest, dat yemant die sijne toevlucht tot uwe hulpe ghenomen en u aengebēden heeft, van u verlatē is geweest. En verlaet my oock niet, o gebenedijde Maget, en wilt de selve gratie, die ghy in de oogen van Godt almachtig ghevonden hebt, aen de gheheele werelt veropenbaren, t' samen oock verlossinge aen den misdadigen, genesinge aen den krancken, sterckte ende vromigheyt aen den kleynhertighen, troost aen den bedruckten, hulpe ende bystant aen den genen die in perijckel gestelt zijn, Amē.

Practijcken om de Heylige Maeght te dienen.

Gedachte-
nisse van
hare wel-
badē.

D'Eerste/by geral hebben de welbadē die wy dooz haer ontfanghen hebben / ende hier dooz onderhouden in onse herten het byer van hare liefde/ ende op hare feest-daghen eene sonderlinge ghedachte-
nisse.

Bern. ferm.
de Adven.
Maria is
den wech
die tot
Christum
leedt.

Bernard.
de Assum.
B. V. semp.
4.

nisse hier af houden / ende eenige bekentenisse van danckbaerhepdt toonen.

De tweede / uyt d' affectie / danckbaerhepdt ende liefde / sijnen naem doen schryben in eenighe Broederschap / ende hare wetten onderhouden / ende eenige berwilligē tot haren besonderen dienst; maer besonderlijck besorgen het oprichten van hare Broederschappen / of haren booztganch beneerstigen. Het is boozwaer eene droevige ende beklagelijcke sake te sien / datmen hem laet boozstaen datmen vereert is / eenighsins gherekent te moghen worden van de hups-genooten van eenighen Prince / oft onder het getal der Schutters ende Schermers / &c. ende datmen pemandt qualijck daer toe kan bzenghen / datmen hem stelle in het Broederschap oft de Sodali-tept van onse liebe Vrouw / datmen hem laet boozstaen eenige moepelijckhepdt te wesen daer geen en is / ende al waer 't datter eenige ware / dese nochtans te blieden / is een teecken dat wy luttel affectie hebben tot d' alder-sekerste hulpe onser salighepdt.

Broederschap van onse liebe Vrouw.

De derde / diikwijls d' Engelsche groetenisse te lesen; de H. Margareta van Hongerien / vallende op hare knien / las booz elck beel van onse V. Vrouw datse vout een Ave Maria: de H. Catharina van Senen / noch een kleyn kindt wesende / dede het selve op elcken trappe in 't besonder / en sy boodt haer beel geluck datse de moeder Gods geworden was / in welk privilegie alle d' andere begrepe zijn. Hierom was 't dat den H. Odilo hem seer nederwaerts buyghe in den lofsanck Te Deum, als dit beer sken uytgesprokē wiert / Tu ad liberandū suscepturus hominem non horruisti Virginis uterum; ende pemandt soude dit konnen inabolgen / heymelijcken de aerde kussende. Ende al is 't datmē dese Engelsche groetenisse tot verscheden eynden kan gebuytchen / nochtans aengesien dat de H. Maget ende Moeder Gods MARIA, alleen alle ketterpen geplettert heeft in de geheele wereldt / soo is 't geraden deselbe diikwijls te sieren / om dese uyt te roepen / ende tot bescherminge van de H. Kercke.

De Engelsche groetenisse.

Ten vierden / niet met allen beginnen 't en zy dat wy haer / ende dooz haer / de eerstelingen Gode opgedragen hebben.

Tot hare eer onse wercken beginnen.

Debotie
tot haer
als de
klocke
kleyt.

Ten vijfden/ 's morgens/ 's abonts/ ende 's mid-
daeghs als men de klocke kleyt/ deselve Maget hant
voorz oogen stellen/ hare benedictie ende seggen berey-
schen: want dien sy gebenedijt/ sal gebenedijt wesen:
ende haer alsdan wederom tot eene patronerisse ende
voorzpakerisse verkiezen/ dooz het Gebedt/ Heylige
MARIA, &c. en sijne beloften voorz haer vernieuwen/
is 't dat men niet deselve aen Godt verbonden is.

Alle dagen
eenige Ge-
beden tot
haer spze-
ken.

Ten sefste/ alle dagen dyp dingen tot haer der eeren
doen. Ten eersten eenige Gebeden tot haer der eeren
lesen/ by exempel/ de vijf Psalmen/ dewelcke begin-
nen van deselve letteren die haren naem maken/ oft
den Psalter van den H. Bonaventura/ oft de Getij-
den van onse L. Vrouwe: haer groeten in 't ingaen
en het uytgaen van de kamer/ oft van den huse/ oft
wel als wy eenig van hare beelden ontmoeten: hare
Litaniën lesen voorz eene salige doot; den Magnificat,
om haer alle geluck te biedē van hare overtreffelijc-
he glorie ende weerdigheyt. Den Paus Paulus den
vijfden heeft gegebē hondert dagen aflaets/ alle den
genen die een Ave Maria sullen lesen als sy de kloek
hooren slaen. Ten tweedē eenige versterbinge doen/
't zy lichamelijcke/ 't zy geestelijcke/ op dat wy sou-
den mogen nabolgen het exempel 't welk de H. Ma-
get ons gegeuen heeft in hare heylige conuersatie /
besonderlijck oock uytroepen alle leelijcke ende on-
eerlijcke beelden/ ende Godtbychtige in de plaetse
stellen. Byna alle Godtbychtige personen zijn ge-
woon Saterdaegs te vasten / ja in sommige landen
gebruycken dit alle menschen. Ten derden/ te doen
eenige lichamelijcke oft geestelijcke aelmoesse; eeni-
ghe dochters ten houwelijck besteden / oft te helpen
die haer willen begeben tot het kloosterlijck leben /
is voorzwaer al prijsens weerdigh / ghelijck soch is
dickwijls te spzeken van hare mirakelen / ende hoe
dat men dese H. Maget soude konnen dienen / ende
oock openbaerlijck gebruycken ende lesen het Croo-
sen-kransken / het welck een bzeeder handelinge
bereyscht / ende ick hier om kort te wesen voorz by
gae/ tot dat het den Heere anders sal voorzien.

Eenighe
verster-
binghe
doen.

Eenige lic-
hamelijcke
of gheeste-
lijcke ael-
moesse
doen.

Ten sebensten/ ick sal nochtans een woordke hier
by

By boegen aengaende het lesen van 't Kroosen-hoep-
 ken/ te weten/dat hier in/gelyk in alle andere gebe-
 den/eenige bereydinge van noode is: Dus vernieut
 ten eersten/de gedachtenisse van Godts tegenwooz-
 digheyt: Ten tweedē/overlegt eenig mysterie eenen
 korten tijt. Ten eersten als ghy den Credo of het ge-
 loobe leest/berwecht in u een levendig geloobe/daer
 na in de dyp eerste groetenissen/hope/overgeven/ en
 liefde: In dē Pater noster,gelyk sommige doen/kont
 ghy oock uwe meyninge vernieuwen/ oft wel groe-
 ten de wonden van onsen Salighmaecker; ende leest
 daer na d' Engelsche Groetenisse/als of de H. Moeder
 aldaer tegenwoozdig waer. Ghy kont oock dit
 doen met verscheyden Chooren der Heiligen/by ex-
 empel/ In het eerste thienken/met de Engelē; in het
 tweede/met de Patriarchen; in het derde/met de A-
 postelen; in het vierde/met de Martelaren; in 't vijf-
 de/ met de Belyders; in 't sesste/ met de Maeghden.
 Daer zijnder sommighe die in elck mysterie/ dooz
 haer/ als dooz eene alderbeste Moeder/ begeeren een-
 nighde deught/ ende leenen gelyk deselve van haer:
 ende als sy seggen: Weest gegroet,boegen sy daer met
 der herten by/ alder-ootmoedighste. De mysterien
 woorden gemepnelijck dese nabolgende gegeven.

Gezuyck
 van't Koo-
 sen-hoep-
 ken / ende
 in wat ma-
 nieren.

De Blijde.

1. De hoodtschap van de mensch-wozdinghe onses Heeren.
2. De besoekinghe van de H. Elizabeth.
3. De geboorte onses Heeren.
4. Het opdragen onses Heeren in den tempel.
5. De bindinghe van 't kindeken JESUS in dē tempel.

Myste-
 rien die-
 nende tot
 het Koo-
 sen-hoep-
 ken.

De Droeve.

1. Het gebedt ende het bangen Chzisti in 't Hofken.
2. De geesselinghe.
3. De krooninge.
4. Het dragen sijns kruys.
5. Het kruyden ende de doodt onses Salighmakers.

De Glorieuse.

1. De verrijfentisse onses Heeren.
2. Sijn hemel-baert.

3. Deseydinge van den H. Geest.

4. Het opslimmen van de H. Moeder tot den hemel.

5. De krooninge van de H. Moeder.

HET XVIII. CAPITTEL.

Dagelijcksche oeffeninge oft Bedeylinge der wercken, van den geheelen dagh.

Daer in
onse vol-
maect-
heyt gele-
gen is.

In welc-
ker boegen
wy onse
wercken
moeten
doen.

Wat dat
ter van
noode is
tot een
goet werk.

Middel
om onse
wercken te
verbejere.

A Engesien dat de hepligheyt ende volmaectheyt daer in ghelegen is / dat alle onse ghedachten / woorden / ende wercken / in ghewichte / getal / ende mate ghedaen worden in de reghen-woordigheyt Gods / heplighlijck / ende volmaectelijck / so moeten dit vooz al beneerstigen en moeten onsen Heere in alles naer-bolgen. Want ghelijckerwijs dat hy alle sijne wercken op het alder-volmaectste gedaen heeft / soo moeten wy desghelijcks alle onse wercken soo volmaectelijck volbrēghen als 't ons moghe-lijck is / upt de kracht van Christus onsen Saligh- maker / en met al de begeerte van de triumpheren- de / ende strijdende Kercke / ende onder den naem van onsen Schepper / als oft onse geheele saligheyt / ende alle de eere Gods / ende het profijt van de gantsche werelt aen een werck alleen waer hangende / als oft wy tot dat werck nimmermeer wederom en souden keeren / noch eenig ander werck daer na souden volbrēghen. Niet dat wy tot peder werck / soo veel be- merkinghen te werck moeten stellen / maer een pe- gelijck moet sy selven hier in eene sekere mate stellen naer het ingheben van den H. Geest. Hierom / laet u voozstaen / dat het gene / dat ghy hier sult vinden by maniere van exempel oft toon-beeldt alleen ghe- stelt is. Maer ick waerschouwwe u / van twee dingen. Ten eersten / dat op dat eenigh werck oprechtelijck goet zy / dat het selve dooz geen en omstant bedooven en mach worden / maer dat het supberlijck ter eeren Gods ghedaen moet worden ; maer op dat het be- ter soude moghen worden / dat het ghelijck in de te- gen-woordigheyt van Godt almachtigh ghedaen ende hem opgedragen kan worden / daer-en-boven vereenicht met de wercken van onsen Salighma- ker / ende van de Heplighen in 't ghemeyn / oft in 't beson-

besonder / ende daghelijcks met meerder affectien kan gedaen worden. Van de teghenwoordighepdt Godts / hebben alle Heplige mannen dit gevoelen; dat dese gelijk de ziele is / van alle onse wercken / de fontepne / ende een kortste begrijp van alle Godt- vzychtighepdt / sonder welke teghenwoordighepdt den goeden mensch seer haest / oft in een beeste / oft in eenen dupbel verandert wordt. Ten tweeden / soo moetmen dit wel gaede slaen / datmen selven niet al te seer en bekommere / ende dooz de menighte der gedachten zijn hoeft en ontstelle / ende datmen ghe- lijck het alsdan placht te ghebeuren / sijnen booz- ganck niet grootelijcks en belette.

De tegen-
woordig-
hepdt Gods
is de ziele
onser
wercken.

Men moet
hem mach-
ten van te
beel t'aen-
beerden.

Gebedt, waer door onse wercken tot Godt gestiert, ende met de wercken onses Salighmakers vereenight kunnen worden, het selve dient oock om sy selven te beschamen, ende in de tegenwoordighepdt Godts te oeffenen.

O Alle mijn goet, mijnen Godt, mijne kracht, ick affchen ende stof der aerden; offere u dit werck N. die alomme tegenwoordigh zijt, tot uwer glorie, in de vereeninghe van de verdiensten onses Salighmaeckers, CHRISTI JESU, want uyt u, ende in u, ende om u went wille zijn alle dingen.

Dit gebedeken besluyt het mistrouwen sijns selfs / de ootmoedighept / de opdraginge sijns selfs / de sup- bere meyninge / het bemercken van de teghenwoor- dighept Gods in alle dingen / aengesien dat wy hier dooz belijden / dat uyt hem / ende in hem / alle dingen boozts- komen / ende zijn; jae selve dit laetste deel is een seer profijtelyck Schiet-gebedeken / waer dooz alle onse wercken Gode toege-eygent / ende in sijne teghenwoordighept gedaen kunnen worden / ende is ober- sulcks genoeghsaem.

Bedeylinge van den geheelen dagh.

TEn eersten / 's mozzhengs / als ghy wacker ghe- worden zijt / laet u boozstaen / dat ghy den hemel open siet / ende ghe-epscht hebbende ootmoedelijck van de H. Oypbuldighept / ende van onsen Saligh-

Hoemen
des mozz-
gens den
dagh sal
beginnen
in het op-
staen.

maket de heylige benedictie/seght aldus: Gebenedijt zy de heylige Dryvuldigheyt, ende de onverscheydelicke cenigheyt, wy sullen haer gebenedijden, want sy heeft met ons barmhertelijck gedaen: ende segent u met het teecken des H. Krups. Daer naer aenbidt God/met geloof/ hope/ ende de alder-meeste liefde / die u mogelijk is/als allen u goet: kust de gebenedijde wonden van uwen Salighmaecker / ende neemt booz u hem te dienen/ende niet uwe bpanden.

Werschepe
den be-
merckin-
gen booz
den moz-
genstont.

Bemerckt boozts ten eersten / allen het gene dat Godt geschapen heeft / ende bedanckt Godt van de ontfangen weldaden. Ten tweeden/bemerckt waer toe dat ghy geschapen zijt/waer dat ghy moet henen gaen/te weten/om Godt almachtigh te dienen/ende hem uyt gantscher hertē met alle de krachten uwer ziele aen te kleben; en overleght uwe ghewoonelicke gebreken/ende neemt vastelijck booz u/Godt niet te vergrammen/ ende besonderlijck te schouwen 't gene / waer tegen dat ghy u besonder examen ingestelt hebt. Ten derden / overdenckt wat u dien dagh te doen staet/en wat uwen roep van u berespcht: Is 't dat ghy Religieus zijt / let op uwe beloften / ende draeghtse Gode al op met eene alder-supberste meyninge endeliefde. Ten vierden/bemerckt/wat tegenspoeden/dat u souden konnen ontmoeten van Godt/ of van den mensch / in ziele/ in lichaem/ eere/ rijckdommen;ende geeft u selven volkomelijck ober/nu/ende in der eeuwigheyt. Menroept hier naer de Heyligen/als of sy tegenwoordigh waren/ booz al nochtans onse lieve Vrouwē / ende uwe Patroonen met den Engel uwen Bewaerder / haer-lieden veel gelucks biedende/ ende hare bystant tot het verkrijgen van eenighe deught begerende: voeght dan daer by het Geloof, Onsen Vader, Weest gegroet, de thien Geboden,ende vernieuwt uwe beloften/is 't dat ghy Religieus zijt/ ende uwe eerste goede booznemens.

G E B E D T.

Ick geloove u, ô mijnen Godt, ende allen mijn goet; Ick stelle mijn betrouwen op u, ô myne eenige Hope, ende beginne u uyt gantscher herten, en neme voor my

u oprechtelijck uyt alle mijne krachten te dienen; ghy zijt al, en alleen mijn goet: wat is 't, dat ick buyten u begeere oft vreesse, aengesien dat alle dingen onseker zijn; oft waer in soude ick my konnen verblijden, oft bedroeven? **[oberloopt hier u booznemen/ en de tegenheden/ die u souden konnen binne den dage ontmoeten:]** verleent my gratie, dat ick alle uwe geschapen gaven mach gebruycken, sonder u te mishagen. Siet ick en begeere niet met allen, aengesien dat my onbekent is, wat my nut is; maer ick love ende dancke u in alles, die het al zijt, ende dat uyt gantscher herten voor alle uwe ontfanghen weldaden; ende offere u mijn verstant, mijnen wille, memorie, myne sinnen, lidtmaten, gedachten, woorden, wercken, ende al dat my aengaet in de vereeninge van de verdiensten onses Salighmakers Christi Jesu tot uwe glorie alleen, ende niet mijnder vyanden. Ick neme oock in danck alle tegenheydt, als van uwe hant. Ick begeere myne N. Oversten onderdanigh te wesen, gelijk u selven: eenen yegelijcken om uwent wille beminnen, ende met u, ô mynen Godt, ô eeuwige liefde, door liefde, ende het gebedt gebonden wesen. Och oft ick, ende alle menschen met my u lief hadden, ende ontfeken waren met den brandt uwer liefden, ô Koninginne der Enghelen, Moeder der barmhertigheydt, ende myne eenige hope. O ghy, alle Heylige Engelen, verwerft my eene oprechte liefde, de liefde van allen goet onsen Godt; ende ghy Heyligen Engel mynen Bewaerder, verwerft my, dat Godt my regenwoordigh zy; ô Heylige Apostelen, verkrijght my het overgheven mijns selfs; ghy Heylige Martelaren de verduldigheydt; ghy Belyderen 't verlaten van allen het gene dat sinnelijck is; ghy Maeghden suyverheyte ende reynigheyte: ende ghy mynen Heyligen Patroon N. dat ick mach sterven van liefde tot den genen, die om mynent wille hem gheweerdicht heeft de doodt te sterven.

Deest hier indachtigh den naem van den Patroon/ die u alle maenden halt/ met de dencht ende de sentie.

's Avonts naer 't examen of ondersoeck der consciencie, van 't welck wy de vijf punten boven gestelt hebben; te weten, ten eersten, dancksegginge: ten tweeden, om gratie bidden: ten derden, sy selven ondersoecken: ten vierden, leetwesen van sijne sonden: ten vijfden, een voornemen van hem te beteren.

Hier naer

O Verloopt ten eersten / de pointen die ghy des daeghs daer naer sult mediteren / is't dat ghy u hier in oeffent. Ten tweeden / schickt 't gene / dat u 's ander-daeghs te doen staet / supberende uwe mepninge : ende oversiet / wat dat ghy doen / seggen / Ec. wilt / 't en zy dat ghy dit in u examen te boren gedaen hebt / ende let op u besonder examen. Ten derden / kust de aerde : ten 1. oberleggende / dat ghy desen nacht mogelijck in stof sult veranderen : ten 2. dooz dien dat het woort bleesch geworden is / geeft u selven hemt eenemael over / hem ootmoedelijck noovdende / dat hy morgen tot u hem geweerdige te komen. Ten derden / obermits dat ghy dooz uwesonden de alder-slechtste plaetse u weerdigh kent / berweckt leetwesen over uwe sonden : daer na ontkleet u / ende oeffent u in dancksegginge / of in u beschaemte te berwecken / oberdenckende (is't dat u dit aldus belieft /) 't lijden onses Salighmakers / by exempel / als ghy u opperste kleet uyt doet / mooght ghy Godt dancken / dat hy om uwent wille naekt gestaen heeft in de geesselinghe : aen het naeste kleet u selven booz oogen stellen het kleet sonder naet / welck geheel gebleven is / ende begeeren de liefde : als ghy uwe schoenen ende onder-kouffens uyt treckt begeeren / dat ghy oprechtelijck soud mogen wandelen / ende de affectien uwes herten ende liefdeschicken ; ende so boozts oberdencken / hoe dat onsen Salighmaker ghestorben / ende sijn gebenedijde lichaem vanden krupte ghedaen is geweest / ende dat ghy oock eens sult moeten sterben. Daer naer stelt uwe Hepligen ontrent u bedde / roept se aen / ende leest u Geloof , als oft ghy terstont soudt moeten sterben / Onsen Vader , den Weest gegroet , Komt heyligen Geest. Zoet oock den Engel uwen Bewaerder.

Als ghy u bedde open-staet / denckt op het graf / ende dat den tijdt haest komen sal / dat ghy daer sult moeten ingelepdt worden / ende de geluckige oft ongeluckighe eeuwighepdt sult be-erven : ende oberdenckt / waer 't by aldien / dat dit nu moeste geschieden / wat dat u soude oberblijven van alle d'pdelheyt /

Manere
om sy sel-
ven t'ont-
kleden.

heyt / ende wat ghy soudt behouden van een heyligh
 leben. Seght daer naer: In uwe handen, o Heere, beve-
 le ick mijnen geest: hier by boegende het Gebedeken/
 dienende om berouw te verwecken / ende versocht
 hebbende van de alder-heylighste Opbuldighepdt/
 de H. Maget Maria / ende uwen Heyligen Engel de
 benedictie / verweckt in u / (als oft ghy soudt moe-
 ten van sonden aen sterben) een vast geloof / stercke
 hope ende liefde; ende is 't dat ghy eenen Religieus
 zijt / vernieuwt uwe beloften / ende kust de wonden
 van uwen Saligmaker. Hier naer / oberleght yet
 aengaende de meditatie / oft eenige gedachten / waer
 door ghy de liefde Godts in u soudt mogen ontste-
 ken / ende de begeerte tot de H. Communie / keerende
 uwe oogen / oft tot het hooghwaardigh H. Sacra-
 ment / oft tot den hemel.

G E B E D T.

O Ch oft ick u, o mijnen Godt, ende mijn leven, mor-
 gen volmaeckter mochte dienen, door een vyerigh
 gebedt u mochte loven ende dancken, en alle geschapen
 dingen versmaden, u alleen vreesen en beminnen! want
 wat sal ick hier uyt rapen, oft wat hebbe ick daer uyt de-
 sen dagh getrocken N. dan uwe goetheyt, die alle dingen
 volbrenght? Ghy zijt alleen goet, ghy kont myne ziele
 alleen versaden. Wanneer sal ick u ontfangen, en op het
 alder-volmaeckste alle mijne wercken tot uwer glorie
 doen N? Siet, mijn leven is kort, ende uwe liefde is son-
 der eynde, ende mijne voorleden sonden pramen my, o
 Jesu, op dat ik u soude beminnen, ende dienen. Helpt my
 dan door uwe smerten, door u leven, ende doot. O alder-
 heylighste Maget, ende ghy alle Godts Heyligen, Apo-
 stelen, &c. staet my nu by, ende in de ure mijns doots.
 Siet ick trede gelijk in het graf, onseker van mijn le-
 ven en saligheyt: och oft ick u noyt en hadde vergramt,
 o mijnen Godt! het is my uytter herten leedt, o mijnen
 Verlosser, en ick neme vastelijck voor my geholpen zija-
 de door uwe gratie, uwe geboden ende regelen te onder-
 houden, mijn Kruys geerne te dragen, ende my te ver-
 sterven, ende u, ende mijnen naesten uytter herten te be-
 minnen. Want wat zijn alle verganckelijcke dinghen

Dat hier
 geschiede
 als 's moe-
 gens.

Ghy kont
 hier het ge-
 ne / dat ghy
 gehoort en
 gesien hebt /
 by een boe-
 gen.

Wat men
 hier sp sel-
 ven greeet
 maecte tot
 den toeko-
 menden
 dagh / ende
 let op de
 H. Com-
 munie.

Het beson-
 der examen.

sonder u? ende en roepen dese dingen niet al overluyde, dat ick u soude beminnen, aengesien dat ghy alleen, allen mijn goet zijt?

Hier naer soudt ghy mogen het gene/ dat ghy gelesen ende ghehoort hebt Godbzuchtelyck toe-voegen/ ende ulwe aenstaende meditatie oberleggen.

De Meditatie van 's morgens.

T En eersten / maecht u gereet gelijk boven gesepdt is/ ende siet wat affectien / ende beweegelijchheden / dat ghy wilt verwecken / hoe dat ghy de meditatie begeert te voegen tot ulwe onvolmaechtheden / ende het besonder examenen / ende om de liefde Gods te verwecken / ober-denckende sijn Goddelijcke volmaechtheden / oft een van dese ; begevende u tot de meditatie / necint wy-water / ende dit doende / verweckt in u berouwen van uwe sonden in 't gemeyn ; ende terstondt daer naer u selven verootmoedigende / bemerket Godt tegenwoordigh / ende aenbidt hem / oeffenende u in 't geloobe / hope / ende liefde / offert hem uyt een supbere meyninghe de dzykrachten uwer ziele / ende begeert gratie om wel te mediteren / doot het gebedt 't welck boven gestelt is / in het 1. cap. van den 1. boeck / of met dit gebedeken :
O Heere , ghy zijt my tegenwoordigh ; door u wesen , by-wesen , ende macht ; weest oock met my door uwe gratie : want ick geloove in u , ende ick beminne u , uyt gantscher herten ; ick offere u , my selven , ende al het gene dat my aengaet tot uwer eeren ; ick toe-heylige u , de krachten mijnder ziele , op dat ghy alrijt mooght zijn in myne gedachten , dat ghy mooght zijn , mijn hope , mijn liefde , ende dat deselve in my ontfeken mach worden , ende wassen , ende ick in u , die mynen Godt zijt , ende allen mijn goet .

Maer aengesien / dat de meditatie een peggelijck niet en dient / soo en moet men nochtans niet achterlaten / 't lesen van een Godbzuchtig boeck / den welken handelt van de mysterien des lebens onses Saligmakers / of van eenige geestelijcke onderwijsinghe / of immer slesen 't gene / dat yemant Godbzuchtelyck voot hem genomen heeft te doen / oft te laten .

Bemercht dat de meditatie/ oft de geestelijcke lesse/ booz alle andere dingen gestelt moet wesen/ want hier dooz de barmhertigheyt van God almachtigh tot ons neder-daelt/ gelijk David te kennen geeft/ seggende: *Gebenedijt zy Godt/ die mijn gebedt niet af-gekeert en heeft/ noch zijn barmhertigheyt van mij/ gelijk den H. Augustinus op dese plaetse getuyght. Maer dit moet al geschieden op bequame plaetsen/ gesette tijden ende stonden/ ende boven al in stilte; ende men moet hem wel wachten eenigh deel/ oock het minste niet van desen byandt-offer te ontrecken; Doozts men moet meerder sozge dzagen om d'affectien/ ende goede booznemens te voeden dan om de bemerckingen der redene/ ende des verstantz te verbolgen.*

Psal. 65.

Om eenigh vermaen oft sermoon te hooren.

TEn eersten/ overmids/ dat de wijsheyt niet en woont in eene ziele/ die der sonden onderwozpen is/ heft u hert in 't hoort tot Godt/ bedzoeft zijnde van uwe booz-leden sonden/ ende leght af alle sozghuldigheyt ende behommeringe.

Bereydinge om proffytelijck het sermoon oft eenigh vermaen te hooren.

Ten tweeden/ let neerstelijck en devotelijck gelijk of Godt u selve aensprake/ ende vermaende. Want gelijk den H. Augustinus te kennen geeft/ die het woort Godts onachtsaemlijck hoort/ ende het selve laet vallen op der aerde/ is also wel berispens weerdigh/ als die het lichaem Christi onweerdelijck laet vallen. Ende eenen anderen Leeraer seght: men behoort het woort Godts t' ontfangen/ gelijckerwijs datmen het bloedt Christi ontfanght/ ende d'overblevelingen oft reliquien der Hepligen handelt.

Ten der den/ boegt dit in het laetste tot u selven/ en maekt een booznemen van 't selve te werk te stellen.

Een gebedeken besluytende het gene dat voor geseydt is.

Suyvert ende reynight mijn herte, ô Heere, op dat het zaedt van het woort Godts in goede aerde mach vallen, ende vruchten voortsbrengen. Ick verlange om het selve in sachtmoedigheyt des herten, devotelijck

r'ontfangen, als uwe ende gelijk u dierbaer bloet, ende ghelijckerwijs den krancken de medecijne ghebruyckt. Ick neme vastelijck voor my het selve my toe te voegen, ende stantvastelijck te werck te stellen, ter eeren van uwen Heyligen naem, Amen.

Naer de vermaninge oft het fermoon.

Wat dat men nae 't fermoon of geestelijck vermaen moet doen. Rom. 9.

D Anckt God/ ende neemt booz u te werck te stellen het gene/ dat ghy gehoozt hebt/ oberleggen de de gelegentheden/die u sullen ontmoeten/met dese oft diergelycke woorzen: Siet Heere dit is uwen wille, maer dien te volbrenghe en is niet in de macht des ghenes, die wilt ende loopt, maer des ontfermenden Godts: dus neme ick voor my dit selve te doen (op sulcken tijt, &c.) door uwe gratie, Amen. Komt heyligen Geest, vervult, &c.

Vergaderinge van sinnen, als de uyre slaet.

Wozijtes ijcke oefeninge/ als men de upze hoozt slaen.

V Ergadert uwe sinnekens alle uren op dese mantere. Ondersoecht ten 1. de ure / die gepasseert is in Godts tegenwozdigheyt. Ten 2. vernieuwt in 't ghemeyn de goede opsetten/die ghy 's morgens gemaect hebt; en oeffent de deught van u besonder examen / naer gelegentheyt / het welck ghy in deser boegen sult konnen doen/ by exempel:

O JESU, die voor my gegeesselt hebt geweest, wat heb ick u wederom gegeven? wat sal ick u wederom geven? Ick beminne u uyt gantscher herten, en ick offere u allen het gene, dat my aengaet, wanneer sult ghy komen? wanneer sal ick door uwe gratie ootmoedigh oft N. wesen. Dese selve recollectie oft vergaderinge kan oock geschieden met het lesen van sijnen Vader onse, met eene Godt - bychtighe bemerckinghe ende aandachtigheyt / by exempel / vernieuwende de tegenwozdigheyt Godts / met dese woorzen: Onsen Vader, die daer zijt in de Hemelen. In de eerste begheerte / epschende de supbere meyninghe / aenghesien dat de selve daer in begrepen is. In de tweede / gratie begeeren. In de derde / het overgeven sijns selfs; In de vierde / 't betrouwen van sijne Daderlijcke boozsichtigheyt / ende een verlanghen naer

naer de Heplige Communie. In de vijfde/ de liefde tot sijnen naesten. In de sesste/d'oortmoedigheden/aengesien dat wy met so veel perijckelen omringelt zijn / ende gheen en konnen ontgaen sonder de hulpe van Godt almachtigh. In de sevenste/ een boozemen van de sonde ende onbolmaecktheden te schouwen/besonderlijck die wy arbeyden dooz ons besonder examen te verwinnen.

Alsmen eenigh handt-werck doet.

Offent u hier in de tegenwoordigheden Gods / heffende u herte tot hem / dooz het bemercken van de creatueren / maer sonder u selven ghewelt te doen ; in het beginsel des wercks offert het selve aen Godt/ende vereenicht dat met de verdiensten onses Salighmakers/ ende als ghy u werck ghedaen sult hebben/ bedanckt Godt ende draget hem op.

Ghebedt voor 't hant-werck.

MYnen Heere ende Godt , wien alle dingen dienen , ende onderworpen zijn , ick offere my u wederom op dese ure, die mogelijck de laetste sal wesen tot eenen brant-offer,ende dit werck in de vereeninge van de verdiensten , ende arbeyden van onsen Salighmaker Christus Jesus : weerdicht u, dit door my te wercken, t'uwer eere ende glorie, Amen.

Gebedt nae 't werck.

GHy zijt Heere het begin, ende het eynde, ick bedanke u, die niemandt van doen en hebt , dat ghy u geweerdicht hebt my te roepen onder uwe huys-ghenooten,ende dit door my te doen,daer nochtans sonder u niet gedaen en is gheweest. U zy alle eere van u goet , vergeeft my mijn quaet,ende mijne onvolmaecktheden, ende ontfanght dit in de eenigheydt van alle wercken van CHRISTUS uwen Sone tot uwer eeren alleen, niet tot de mijne, Amen.

Terwijl dat ghy enig hantwerk doet/ sult ghy enige van dese naevolgende sententien oberleggen.

Schiet-Gebedens voor de gene die wercken.

GHy sult de arbeyden uwer handen eten , saligh zijt Psal. 127.
ghy, ende het sal u wel wesen.

Tot

Tot op dese ure toe, zijn wy oock hungerigh, ende dorstigh ende naect, ende wy worden met hals-slagen gheslagen, ende zijn sonder sekere fedde, ende wy arbeyden werckende met onse handen.

Soo wie niet en wilt wercken, dat die niet en ere:saligh is waerachtelijck, die het broot eten sal in het rijcke Godts.

De benedictie des Heeren maect rijck, ende met hem en sal geene pijnlijckheydt gevoeght worden.

Een traegh mensch wilt, ende hy en wilt niet, maer de ziele der gener, die wercken sal vet worden.

Arbeydt als een goet Ridder Christi.

Salig zijn de doodē, die in dē Heere sterven, vā nu voorts seyt den geest, dat sy rusten souden van hare arbeydē.

Seynt de wijsheyte van de heylige hemelen, dat die niet my zy, ende niet my arbeyde.

En wilt niet arbeyden om rijck te worden, maer stelt uwer vernuftheydt eene mate.

Komt tot my alle, die arbeydet, ende belast zijt, ende ick sal u vermaken.

Arm benick, en in arbeyden van mijnder jonckheyte af.

Om sijne Getijden te lesen.

Meeclit u hier toe ghereet/ ghelijck ghy u gereet sout maken tot de meditatie/ alle dingen doende op sijn tijt/ noch en verkeert den nacht in den dag niet/ te weten/ lesende daeghs het gene/ dat ghy des nachts behoort te lesen/ &c. Draeght oock groote soorge van de gesteltensse des lichaems/ als ghy met Godt begeert te sprekē: en vergadert uwe sinnen/ naer dat ghy gelesē hebt. Siet hier af Richardum van de gerustheyt der conscientie/ in het 26. cap.

Als ghy yet gaet lesen, oft u begeeft tot studeren.

Eer ghy u begeeft tot de studien/ bidt ende berecht in u berouw/ opdragende u werck vercenicht met de wercken van uwen Salighmaecker aen de Goddelijcke Majesteit/ en seghet: Komt heylighen Gheest, laet nederwaerts dalen uyt de hemelen de stralen uws lichts; want uyt u, ende in u, ende om uwen' t wille, is het al, ò mijnen Godt, ende mijnen al.

Maer

Maer leeft dagelijcx een Godbzuchtigh boeckhen/
gelijck dat gedaen hebben/ de alderheplighste man-
nen/Dominicus/Thomas/en Bonaventura:maer
dit en moet niet geschieden by gebal/ofst rasschelik/
maer aendachtelijck ende debotelijck / ten minsten
den tijt van een halve upre / daer toe bestedende.

Als ghy brieven schrijven wilt.

Sommige menschen zijn hier in grootelijcks be-
kommert/maer sy sullen dit pzoftelijck doen/ ist
datse bedachtelijck en Godbzuchtelijck dit volbrin-
gen ende gedachtigh zijn / dat ghemepulijck het ge-
ne dat eens geschzeben is/ geschzeben blijft/ooch by
maniere van sprecken / eeuwelijck.

Schiet-Gebedeken.

O Heere Jesu/ die my in uwe handen/ende in den
Boeck des lebens geschzeben hebt/berleent my/
dat ick bedachtelijck/Godbzuchtelijck/ ende wijse-
lijck mach schzjben het ghene/ dat eeuwich dueren
sal tot uwer glorie/ want van u / &c.

Het examen oft onderfoeck sijnder consciencie.

Hoe dat so het generael / als het besonder examen
moet geschieden / sult ghy boben binden: ende
wacht u wel / van het selbe achter te laten / maer
doet dit dickwijls/ten minsten/ tweemaal 's daegs/
ende in 't kozt tot elke ure. Verdeelt hier u selven /
als ghy ontbonden komt wesen van uwe sonden/is't
dat ghy begeert. Doozwaer gelijck den H. Grego- Greg.1. 23.
rius seght / hoe dat yemandt sy selven min kent oft Mor.c.5.
aensiet / hoe dat sy ooch min misshaghen van sy sel-
ven heeft: het welck soo veel te meerder wozt / hoe
dat sy sy selven in de teghenwoozdighepdt Godts /
dickwijlder bemerckt. Waer toe den Propheet be-
quamelijck gesept heeft: Den geest heeft my opge- Ezech. 2.
heben ende op-ghenomen / ende ick ben verbittert
wech gegaen in de verbolgentheyt mijns geests.

Alfmen ter tafelen gaet.

Schiet-Gebedeken.

Saligh is hy, die broodt eten sal in 't rijcke Godts.

Luc. 13.

Als ghy u wascht/neemt vastelijck booz u matig
te

te wesen / en denckt op het bloedigh badt van Chri-
 stus onsen Salighmaecker / oft op de ydelhepdt des
 werelts / oft op de hemelsche tafel / ende verlanght
 daer naer. Terwijlen / dat ghy eet / versterft u altyt
 pewers in / sonder datmen het selbe bemercke / dat
 is / offert onsen Salighmaecker yet / daer ghy den
 alder-meesten treck toe geboelt / ende ontrecht dat u
 selben / op dat ghy dat met hem in der eeuwighepdt
 soudt mogen genieten : oft eet yet / dat u niet te sma-
 kelyck en is / ter eeren van de galle / die onsen Sa-
 lighmaker gesmaeckt heeft / ende en klaeght ner-
 gens af : 't is oock geraden te ober-leggen des mid-
 daeghs eenigh mysterie / by exempel / de maeltijt /
 daer Christus toe genoot heeft geweest ; oft wel te o-
 ber-dencken aen het eerste gerecht / de doodt / en wat
 gerecht u dese boozstellen sal / oft wat spijssen dat de
 verdoemde in de helle aen-gedient worden. Tot het
 tweede gerecht / denkt op het avontmael Christi / en
 d'instellinge van 't hooghweerdigh H. Sacrament.
 Tot het derde / op d'euwige maeltijt. Schouwt alle
 leckernyen / ende uytneementhepdt. Dat u genoegh
 zy / dat het eetbare dingen zijn / niet aenloekende lec-
 kernyen : want de begeerlijckheyt / sal ons noch spels
 ghenoech leveren. Wacht u oock van de spijse op te
 slocken / ende te ras te eten ; hierom seght eer ghy be-
 gint te eten / nu geseten zijnde / ten minsten eenen Va-
 der onse booz de weldoenders / oft de oberledene ; en-
 de set op het gene datter gelesen wordt oft gesepdt
 wordt / op dat ghy u niet seer uyt en stozt tot de spij-
 sen / ende niet geheel in die soudt zijn.

Na de Tafel.

Vermaecht u een wepnigh : maer eer ghy u geeft
 tot t'samen-spreken / verniewt in u de teghen-
 woordighepdt Godts / ende de supbere meyninghe.
 Weest traegh in 't spreken / ende boozsichtigh / ende
 bidt met den Propheet / Stelt Heere een wacht aen
 mijnen monde / en een deure des omstants aen mijne
 lippen : want uyt u / in u / ende om uwent wille is het
 al. Want alsdan isser meer perijckel / dan op andere
 tijden. Want meestendeel gelijk den H. Gregorius
 seght het oberbloedigh spreken volghet de maeltij-
 den.

Bernard.

Greg. l. 1.
 mor. c. 5.

den. In 't sprekken / gebzuycht altijd de alder-beste gelegentheyt die ghy hebt van ootmoedigheyt / op synen tijdt swijgende / in niemants woorden varende; desgelijcx van liefde / een ander eenigh vermaeck aendoende; van pber der zielen yet goets vertellen- de na gelegentheyt. Hier naer / ondersoecht u selven / ende let op het toekomende / ende bidt den Heere / dat hy wille verbeteren / daer ghy in misdaen hebt dooz sijne genade.

Het groeten van 't H. Sacrament.

Is 't dat de Hepligen / ende Religieuse personen by-na geduerighlijck staen in Godts tegenwoozdigheyt / soo is 't oock redelijck / dat wy ten minsten eens / te weten ten tijden van het lof / den Heere / in het hoogh-weerdigh H. Sacrament groeten.

Bemerkt hier toe in 't kozt / Ten eersten / uwe boozleden sonden / en berweckt leet-wesen; Ten tweeden / d'ontfangen weldaden / ende weest booz die danckbaer: Ten derden / vernieuwt u goet booz-nemen / ende is 't by aldien dat ghy een Religieus zijt / oock uwe beloften: Ten vierden / offert u selven / ter eeren van het lijden ons Heeren / om yet tot sijnder eeren te berdzagen: Ten vijfden / offert u in 't geloobe / hope ende liefde. Ghy sult hier toe mogen gebzuycken het Ghebedeken welck wy ghestelt hebben booz de Misse / oft booz de Getijden.

Als de be-klocke slaet, 's morgens, 's middaeghs, ende 's avonts, om den Weest gegroet te lesen.

Lest d'eerste Groetenisse / oft Ave Maria, Godt danckende dat ghy van hem geschapen zijt: de tweede / dat hy mensch geworden is: de derde / dat hy u verlost heeft; dzaeght u selven op / ende al het ghene dat u aengaet / aen sulcken milden wel-doender: en is 't dat het u soo beliest / voeght naer de derde groetenisse: Ghebenedijt zy Godt den Vader, die my geschapen heeft: ende sijnen eenigen Sone, die uyt den hemel op der aerden om my te verlossen neder-gedaelt is: ende den H. Geest, die my geroepen heeft, ende met my gedaen heeft naer sijne genade. Want uyt u, en in u, ende voor u, is het al, mijnen Godt, ende nijnen al.

Alf-

Als men de Litanien wilt lesen.

Selt u hier/ ten eersten/ in de tegenwoozdighepdt Gods/ ende sijn hemelsch heyz/ ende epscht van de Moeder Gods/ de Goddelijche liefde: van de Engelen/ eene supbere meyninghe: van de Apostelen/ gehoozsaemhepdt: van de Martelaren/ verduldighepdt: van de Belijderen/ armoede: ende van de Maeghdeliens/ repnighepdt. Als men antwoozdt/ Verloft ons Heere: oft/ Libera nos Domine: Overdenckt/ hoe menigerley quaden dat ons omringhelen/ ende begeert hier af bebzijt te zijn. Als men leest/ Wy bidden u, verhoort ons, oft/ Te rogamus audi nos, siet hoe veel dat u gebzeckt/ ende begeert dat van de fontepne van alle goet/ die booz u is.

Oeffeninge voor den tijdt die ons overfchiet.

Lest/ bidt/ oft overleght het gene dat ghy gelezen oft gheschzeven hebt; oft overpepst de ghelegentheden die ghy hebt om de deught te oeffenen/ die ghy in 't besonder examen soeckt te bekrigghen. Oeffent u in Gods tegenwoozdighepdt: oft/ boozbeeidt u verscheyden geballen/waer dooz ghy naem ende saem/ goederen ende bzinden/ soudt konnen quijt worden/ ende boeght uwen wille/ met den wille van Godt almachtigh.

Als ghy met yemanden moet verkeerren.

Ten eersten/ stelt u Godt booz ooghen/ die alleent machtigh is de zielen te bekeerren/ ende alle uwe wercken kan schicken: Ten tweeden/ let op uwe pijnen ende uwe ellenden/ ende bidt om gratie. Kenroeft den Engel uwen bewaerder/ ende van den genen daer ghy mede moet handelen/ op dat ghy ghelijckelijck soudt mogen volbzengen/ het ghene dat u met hem te doen staet. En zyt niet overbloedigh in woozden/ maer weest soet/ bedacht/ en vermeldt nimmermeer van eens anders gebzeken/ oft dat tot uwer eere streckt/ ende schouwt alle kijbagie.

Als ghy buyten moet gaen.

Hest u herte tot Godt/ uyt het gene dat ghy gesien/ ende gehoozt hebt. Is 't dat ghy Religieus zyt/

zijt/ende dat ghy uwen naem in 't uytgaen moet te-
lienen / bidt dat den selven mach blijven geschreven
in den boeck des levens/ ende bedanckt God dat hy
u tot de religie geroepen heeft. Ghy sult onsen Sa-
lighmaker moghen groeten in de armen die u ont-
moeten / ende Godt bidden/ dat hy haer-lieden eene
aelmoesse wil verleenen/of selve uytdeylen/is 't dat
het in uwer macht is. Is 't dat ghy Religieus zijt/
dzaeght sonderlinghe sozge/ om de sichtbare seegh-
baerheyt t'onderhonden/ want uyt eenen/ doozdeelt-
men van alle d'andere die in uwe Oozden zijn.

Eer ghy eenigh merckelijck werck begint.

Vreenicht u met u selven / vernieut uwe me-
ninghe / op Godt betrouwende / ende mistrou-
wende van u selven / ende stelt uwe handen aen het
werck / als oft dit het laetste soude wesen / ende eeu-
welijck dueren: want een werck eens gedaen / blijft
eeuwelijcken gedaen.

Schiet-Gebedeken.

O Alle mijne kracht / mijnen Godt / dooz u seke-
rich. O allen mijn goet / weerdicht u dit laetste
nu ende in der eeuwighejtd dooz my te wercken t'u-
wer eeren/ ende niet van mijne vanden/ Amen.

Eer ghy eenige gedachten plaetse geeft.

O Verleght hoedanigh dat die ghedachten zijn /
noch en betrouwt u niet op de gene die al smeet-
kende u aenkomen; want sy zijn bedziegelijck; noch
en vzeest d'andere niet te seer / want sy zijn u dick-
wijls saligh.

Schiet-Gebedeken.

U Is bekend wat my nut is/ mijn geneuchte: ghy
zijt/ die ick behoorde te vzeesen; buypen u en be-
geere ick niet/ o mijnen Godt/ ende mijnen al.

Door de Kercke gaende, seght:

Ick aenbidde u / o alder-heplighste Oypbuldig-
heyt/ met alle creaturen/ en dooz al die uwen hepligh-
liken

866 Den III. Bocck. Het XVIII. Cap.
lighen naem onbekent is / ende den selven lasteren.
Ick geloove in u/o eeuwige Waerheyt; ick betrou-
we in u/ende ick beminne u uyt gantscher herten/ o
onepdelijcke goetheyt/ Amen.

Gaende uyt uwe kamer, besproeyt u met
Wij-water, ende seght :

Heylige Maget MARIA, wilt ons met uwen lie-
ben Sone gebenedijden.

Wederom komende.

Als oft ghy daer vondt Godt u verwachtede/
met de H. Moeder/ segt: wie sal my verleenen dat
ick u alleen sal vinden, ende al mijn goet, ende dat ick
alle andere dingen mach achten als vuyligheyt, op dat
ick u soude mogen genieten.

Als ons eenige verstervinge ontmoet.

Denckt dat ghy aen den welcken begheert dat
ghy aldus soudt doen/ moet antwoorden: Ghy
bereyscht dit van my tot mijnder bate/ o Heere Je-
su/ ende aengesien dat dit in mijne macht is / waer-
om sal ick dit weygheren te doen / met mijn eyghen
schade / u misghagende ende verheugende mijne by-
anden.

Als ghy eenige verstervinge doet.

Ten eersten / vernieuwt uwe meyninghe: daer
naer bereenicht de verstervinge / met de wer-
ken/ende smerten van onsen Salighmaker.

Alsmen hem tot eenigh spel oft vermaeck begeeft.

Ten eersten/moetmen alsulcken spelen schouwen
die eenighsins naer de gierigheyt strecken/ het
herte ontrusten / de ziele te seer bekommeren ende
besich houden: want anders en is het geen oprecht
spel oft vermaeck. Ten tweeden/men moet in 't spe-
len groote matigheyt gebuycken: ende daer en is
niet leelijcher gebonden geweest / oock naer het ge-
boelen der Heydenen / dan hier mede veel tijds te
verquisten / ende een ledigh leven te leyden. Ten
derden / men moet alle onhebbelijckheyt in woo-
den/ ende twist/ neerstelijck schouwen.

Schic

Schietende-Gebedekens.

Verre zy van my dat ick uwes niet indachtigh en soude zyn/ o Heere Jesu/ in het beginsel van mijne blytschap. ofte: O eeuwige Wijsheyt/ wiens geneugte is te verkeerren met de hinderen der menschen; siet ick sal booz uwre oogen spelen/ op dat ick u niet en soude misshagen; maer tot uwre eeren/ soo het een Chzisten mensch betaemt/ eerlyk soude ver- maken/om naderhant uwre Goddelijcke Majestejt kloecker te mogen dienen/ Amen.

Oeffeningen als men hem tot de reyse begeeft.

Schickt alle dinghen van 's daeghs te boren / op dat ghy des moorghens d' eerste Wisse mooght hooren/ ende van onsen Saltghmaker de benedictie mooght ontfangen. Leest booz al in 't beginsel van de repse / de Oeffeningen die ghestelt worden booz den repsenden man / de Litaniën/ ende den Psalm: Gebenedijdt den Heere alle de wercken des Heeren/ &c. daer naer begeeft u om te Mediteren / ende naderhandt tot eene Godtbyzuchtiger'samen-sprake; leest daer naer u Kroosen-kranstien; en vergeet oock niet het ghemeyn / oft het besonder examen uwre conscientie.

In 't eynde van de repse leest: Te Deum laudamus, oft/ U Godt loven wy, &c. Ende aenroept d' Engelen van de plaetse daer ghy henen repst.

Als ghy tot de gesette plaetse gekomen sult wesen, sult aldus bidden, is 't u mogelijk, voor het hoogheerwaardigh H. Sacrament.

Ick aenbidde u / o alder-heylighste Oypbuldighheyt / die over al eben tegenwoordigh zyt / eben boozsichtighen Vader; ick gheloobe in u / ende be- minne u uyt gantscher herten. Vergeeft my mijne sonden / ende gheeft my dat ick in dese plaetse met soodantige ootmoedighheyt/ boozsichtigheyt / ende liefde mach handelen/ dat ick niemant/ soo van de ghene die teghenwoordigh zyn / oft verre van hier zyn/ ergens in en hindere oft te hoort doe / maer dat ick eenen pghelijcken goet exempel mach gheben /

868 Den III. Boeck. Het XIX. Cap.
ende ulwen naem heyligh maken. Wanneer sal ick
in u huys komen / ende wanneer sal het wesen dat
men my sal seggen / dat ick rusten soude / ende op
houden van arbeiden.

Om den dagh, op den welcken datmen den staet sijns
levens aenveert heeft, profytelijck te vieren.

DEn Keligieus behoort de boozwaer / naer het ex-
empel van de Heiligen / desen dagh met alle eer-
biedinge te vieren; maer dit en moet niet min ghe-
daen worden / van de gene die in den houwelijcken
staet gestelt zijn; ende men behoort te overleggen de
fauten die wy in onsen staet te bedienen / gedaen heb-
ben / de selve ootmoedelijck te biechten / ende daer na
het Heyligh Sacrament des Nutters t'ontfangen;
versoecken de Gebeden ende Missen van d'andere /
Godt bedanken van sijne weldaden / aelmoessen
uytdepen / naer het exempel van dien Ouderlingh /
den welcken op den dagh dat hy in de religie herbo-
ren was / niet en weygerde van het gene datmen van
hem begeerde.

HET XIX. CAPITTEL.

Oeffeninge oft practijcke, om hem gereet te
maken tot de doot.

Het eynde van alle de wercken van ons leven / is
de doot: waer toe wy alle onse gedachten / werc-
ken ende dagen moeten schicken / op dat wy soudent
mogen hebben eene geluckige doot. Want die wel
geleest sal hebben / en kan niet qualijck sterben: ende
desen sal geluckelijcken leven / die geleert heeft wel te
sterben: ende hy sal wel weten de lionste om wel te
sterben / die al zijn leven langh de doot altijd booz
rogen gehadt / ende hem van langer hant tot de sel-
ve gereet gemaecht sal hebben. Mengesien van dat
alle wetenschap ende geleert heydt / alle oeffeningen /
ende alle de dagen ons levens daer toe gestiert wo-
den / op dat onse laetste ure gelucksaligh zy / soo moe-
ten wy oock van dese handelen / die boven alle andere
de kroone spant / die d'eeuwigheyd mede brenghet /
ende

ende die het steunsel ende eynde is van dese onse pelgrimagie/ waer aen al ons geluck van dit leven/ ende oock mede van de eeuwicheyt hanght. Waer toe soo neemt dese verscheyden bereytsel.

Ten eersten/ weest dickwils der doot indachtigh/ het welck de H. Kercke in den beginne van den Vanden bermaent/ ende draeght ober u een memoriael/ het welck u hier toe soude konnen vermanen/ gelijk wy somwijlen sien ghedaen te worden / als men yet wilt onthouden/ hoe wel dat ons hier toe alle dingen oock genoeghsamelick vermanen/ aengesien dat wy anders by-na niet en sien dan leven en sterben/ saken die opkomen en wederom ondergaen. In selve den H. Damascenus seghet/ dat men hierom/ ende niet alleen om hare eere te bewijsen / de gebeenten der Heyligen omdraeght; oft stelt u t' hups booz oogen eenig teecken/ of recht u selven op/ oock in u leven/ (gelijck den H. Joannes Eleemosynarius / en andere treffelijcke Princen gedaen hebben) een graf in de kercke/ en gaet dickwils derwaerts om hier op te letten/ en uwen sterf-dagh t' overpepsen : oft ten laetsten/ kiest ende schickt van nu af de plaetse daer ghy begraven wilt liggen in de Kercke/ oft op het Kerck-hof. Men bertelt dat in 't Klooster van Claraballen/ altijt een graf open staet/ booz den genen die eerst sal sterben/ t' welck de Heiligheusen van dat Klooster dagelijcks besoecken om der doot indachtigh te wesen. In een ander ordre heeft een pegelijck een doot-kiste in sijne kamer. In een andere zijn de broeders gewoon makenderen aldus te groeten : Broeder wy moeten sterben : ende den anderen antwoorden: Wy en weten niet wanneer. Siet ghy wel hoe grootelijcks dat alle Heiligheuse personen / de gedachtenisse van de doot ter herten getrocken hebben ?

Ten tweeden / besozght dagelijcks te bekrlijgen een tecken van uwe bekrlijnghe/ besonder/ die aengaet de bermherticheyt van uwen naesten: want niet de selve mate / met de welcke ghy eenen anderen gemeten sult hebben/ sal u wederom gemeten worden: onde saligh zijn de bermhertighe ; want sy sullen bermhertigheyt becrlijgen. Hier af sullen wy booz

Gedachtenisse des doots.

Bekrlijnghe der plaetse daer men wilt begraven worden.

Tecken van bekrlijnghe tot de saligheyt.

al onderbzaeght worden in den dagh des oordeels. Ghy sult hier af in het besonder konnen mediteren/ in deser boegen: ten eersten/ oft ghy de selve hebt/ ende wat u belet/ dat ghyse niet en hebt: ten tweeden/ hoe dat de gene die nu saligh zijn/ haer hier dooz verseeckert hebben: ten derden/ hoe dat ghy u booztaen hier toe sult begeben.

Ten derden/ aengesien dat ghy eenen bremdelingh zijt op der aerden/ seynt uwe rijckdommen/ die hier eben wel vergaen sullen in u vaderlant. Dat aldaer u thzesoos zp/ alwaer geenen dief aen en komt/ noch geen motte en bederft. Ja dat meer is/ hebt een kofferken / waer ghy dagelijcks uwe aelmoeffen in wozyt; op datter geenen dagh verloren en gae/ maer vermeerdert dagelijcks uwen thzesoos in den hemel dooz uwe deughden. Dooz al nochtans oeffent u in de deughden die u in de ure des doots/ meest te stade sullen komen: Ten eersten/ van geloobe: ten tweeden/ van hope: ten derden/ van liefde: ten vierden/ van berouw der sonden/ verduidigheyt/ ende versterbinge: want de krancke worden meest bebochten dooz onberduidigheyt. Ick bidde/ dat ghy alle quade gewoonten/ met de deughden die haer tegen zijn / wilt verwinnen: leert de bekoringen wederstaen/ op datse u niet en obervallen/ als u de krachten sullen ontbzeken/ ende dat ghy alsdan in de haben selve schip-bzake soudt lijden. Aldus is het onlanghs aen eenen gebeurt / die van te boren wel gebiecht zijnde / op den laetsten nacht van sijn leven wederom herballen is dooz begeerten in sijne oude sonden / ende heeft alsoo ellendighlijcken sijnen geest gegeven: die sijne biechte gheloozt hadde / verstaen hebbende daeghs daer naer / dat hy oberleden was/ maeckte hem terstont gereet om het H. Sacrificie der Misse booz den oberleden Gode op te dzaghen; maer sijnen geest heeft hem verschonen aen den voet van den autaar/ het selve verbiedende/ te kenne gebende dat hy eeuwelijcken verdoemt was / om dies wille dat hy wederom in sonde gevallen was / dooz de quade gewoonte die hy gehadt hadde tot de sonde.

Ten vierden / aenbeert al het ghene dat u te doen staet/

Aelmoeffen.

Luc. 12.

Oeffeninge van het geloobe/ hope/ liefde.

staet/ gelijk oft ghy haest soudt moeten sterben.

Ten bijsoen/ bereypt u dagelijcx gelijk tot de doot/ als ghy u tot slapen begeeft; ende oberleght/ oft ghy daer toe oock in der waerheyt wel gereet zijt/ hoe dat ghy soudt wenschen alsdan geleest te hebben. Want wie weet wat hem in den toekomenden dagh/ veel min in den aenstaenden nacht sal overkomen? Och/ hoe grouwelijk is 't te oberleggen dat yemant al slappende met eene sinkinge of catharre oberballen zijnde gevallen is in de handen van den lebenden Godt: Ja dat hy van den slaep/ tot den Rechtter-stoel/ tot de straffe/ ende tot de eeuwige doot getrocken wort! Hoe is het mogelijk soeten Jesu / dat yemant geloove/ dat hem hondert ende hondert perijckelen van alle kanten ober het hoofd hangen van sijne vanden/ van sijne eere/ leven/ en alle sijne goederen/ en dat hy nochtans hier op niet eens en wilt letten! Denckt 's morgens opstaende/ dat dit uwen laetsten dagh sal wesen. Leest dagelijcx eenige gebedekens/ by exempel / de Litanien van onse L. Vrouwe/ booz eene salige doot/ ende eert uwe heylige Patroonen.

Ten sesten / staet dit wel gade / dat ghy u gewent maect/ tot al het gene dat u onboozsiens soude mogen overkomen/ oock als ghy ergens strunckelt/ valt/ oft eenigh geluyt hoorst / in u te verwecken berouw/ geloof/ hope/ ende liefde/ met een woort by exempel: Het is my leet, Ick gheloove, hope, ende beminne u, &c. Want aldus doende / sult ghy dusdanige affectien/ die ghy upt eene Godtvruchtige gewoonte geleert hebt kunnen vermeerderen / ende met den opslach van eene oogte u selven boozstellen. Aldus heb ick eenen Religieus gekent/ die in 't uytspzeken van de namen van Jesus, oft Maria, op elke letter in 't besonder/ seer treffelijke deughden in sy selven verweekte. Och oft Godt gabe / dat de soldaten aldus geleert/ ende onderwesen waren / en in alle perijckelen bezyjt waren met den schilt van de vzeese Godts! Dus behoorzden haer-lieden t' onderwijzen/ ende dat op het alder-neerstighste / datse menichmael berouw / ende eene supbere meyninghe tegen alle onboozsienselijke doot souden mogen vernieuwen.

Levende
berbeel-
dinge/als
oft wy
moesten
sterben.

Ten sebensten/ stelt u selven ten minsten tweemaal des jaers in deser voegen / als oft ghy soudt moeten sterben; ende dat/ ter eeren van de doot van Christus uwen Salighmaker/ ende op dat ghy van eene haestige doot soudt mogen bezijt worden. Thomas a Kempis raet datmen het selve soude doen als daer eenige groote feest-dagen op handen zijn/ ende dit is boozwaer seer profijtelyck. Iae dit soude oock wel geraden wesen/ ten minsten alle maenden te doen/ en datmen alsoo zijn herte soude vergaderen/ ende vernieuwen/ ende met sy-selven ober-leggen 't gene sijnen boozt-ganch aengaet: maer dit behoorde tweemaal des jaers met meerdere bereydinge ghedaen te worden/ als oft u van den Heere gesept ware: Beschickt u huys, want ghy sult sterven, ende niet leven. Hier toe schijnt seer bequaem te wesen den goeden Dypdagh/ op dat wy met Christo souden moghen sterben: desgelijcken den feest-dagh van alle Godts liebe Hepligen/ ende Alder-zielen dagh/ ter oorsake van de ceremonien/ die alsdan in de H. Kercke ghebruycht worden. Ende ghy sult u hier dooz in deser voegen schicken / als oft ghy waerachtelyck soudt moeten sterben / ende ghy sult oock eene generale biechte doen/ van de gene die ghy laetst gedaen hebt/ is 't sake dat sulchs geraden gebonden wort: en niet sulcke neerstigheyt ende sozghbuldigheyt / als oft het de laetste soude wesen. Ende ghy sult hierom op den witten Donderdagh/ ende alder-Hepligen dag/ het lichaem onses Heeren ontfangen. Daer-en-boven doet dit/ te weren/ op den witten Donderdagh/ ende goeden Dypdagh / aen het graf onses Heeren/ oft op Alder-zielen dagh/ aen de graben van uwe ouders/ is 't datse aldaer zijn/ is 't niet/ aē penants anders graf: soo stelt u selven booz oogen uwe aenstrende doot / de benauwtheden die ghy alsdan sult gevoelen/ en uwe uyt-baert. Geeft aelmoessen/ naer dat uwen staet bereyecht / en betaelt alle uwe schulden/ oft is 't dat sulchs niet gelegen en is/ steltse immers by geschifte. Ten laetsten/ scheidt sulck eenen geest / als oft ghy alle creaturen soudt moeten verlaten/ ende verwecht in u/ eene nieuwe begeerte om

Godt

Isaie 38.
Bereydinge
ge tot ster-
ben op den
goeden
Dypdagh.

Generale
biechte.

Ontfan-
gen des H.
Saccra-
ments op
den witten
Donder-
dagh.

Bereydinge
ge tot het
berlaten
der creatu-
ren.

Godt almachtigh te dienen. Ende dit niet alleen / maer schickt alle uwe saken gelijk u testament / &c. Och hoe saligh is 't/aengesien dat de doot onseker / ende ons alomme verwacht / deselve te verwachten / als ofse op eenen sekeren dagh ons toe-komen soude / ende op alle plaetsen / ende uren deselve verwachten. Maer aengesien dat den goeden Dypdagh seer bequaem is tot de devotie / begeeft u alsdan soo veel te langer tot de Godtbzuchtigheyt / ende berweckt u tot de liefde Godts / ende her-leest wederom op den Daesch-dagh het gene dat ghy versch by gheschryfte gestelt hebt / ende vooz u genomen hebt t'onderhouden. Waer 't by al-dien / dat het u soo ghelegen ware / dat ghy u eenen dagh of twee sout konnen vertrecken / oft t'huyjs alleen houden / oft in eenigh klooster wesen / dit soude noch yozijtelijker wesen / op dat ghy aldus met onsen Salighmaecker soudt mogen sterben ende wederom berrijzen. Want is 't dat wy mede ingeplant zijn geworden ter gelijkenissen van sijnder doot / soo sullen wy oock der berrijzenisse deelachtigh wesen.

Rom. 6.

Ten achtsten / ober-denckt dickwijls / ten minsten eens ter weken / hoe dat ghy d'ure uwer doot / en den laetsten strydt wilt vol-bzengen. Want is 't dat ghy u gercet soudt maken / tot den dagh van uwe byzuploft / oft eenighe triumphhe / soo bemerkit dat desen dagh soodanigh wesen sal / den welken u / of eeuwelijck gelukkig / oft eeuwelijck ongelukkig sal makê.

Memorie van den laetsten strydt.

Als yemandt haestelijck in perijckel van sterben komt / so rade ick t'eene mael dat hy hem terstont begebe om te berwecken berouw van sonden / geloobe / hope ende liefde / ende is 't dat hy gewont is / dat hy sijnen byant vergebe. Dat hy op den staenden voet om den Biecht-vader roepe / seggende: dat hem seer leet is / al dat hy gedaen heeft / dat hy begeert sijne biechte te spzeken / op dat hy alsoo d'absolutie soude moghen ontfangen / al waer 't dat hy nader handt de spzaecke verloren hadde / eer dat den Biecht-vader gekomen ware: gelijckimen oock behoorde d'absolutie te geben / als 't groffte gebiecht is / en als daer eenigh perijckel is / op dat den siecken van de doot

Bereydinge in eenig haestigh perijckel des doots.

niet oberballen en worde; is't datter tijts genoeg is/ soo moet men de biechte bolependen. In gemeyn perijckel van oorloge/ van schip-bzake/ van eenige andere ober-rompelingē/ mach men oberluyt eene sonde/ by exempel een leugen t' samen biechten/ ende t' samen d' absolutie ontfangen.

Eene andere bereydinge sal dese wesen.

De siechte moet van de hant Gods ontfangen worden.

Als ghy eerstmael in siechte geballen zijt/ weest gedachtig de selve t' ontfangen van de hant des Heeren/ ende hem te bedancken; ja dat meer is/ offert hem u selven tot meerder saken te lijden/ ende geeft u geheelijck ober in sijne handen. Noeh en stelt u betrouwen op den Doctoor niet/ maer op Godt: Hoe wel dat den Doctoor oock moet geroepen worden/ maer booz al den Doctoor ende medecijn der zielen/ welck is den biecht-vader. Is't datter perijckel is/ datse t' samen ontboden worden/ ende bidt den Medecijn-meester dat hy u opentlijck/ ende bypelijck het perijckel te kennen gebe/ sijne bypheyte gebzupcke in u te genesen: want dit overgeven is Godt almachtigh seer aengenaem. Och oft Godt gabe/ dat de lichamelijcke medecijn-meesters toonden datse discipelen onses Salighmakers zijn/ ende dat sy't selve eynde booz oogen hadden/ het welck hy gehad heeft/ die gewoon is/ dooz de lichamelijcke siechten/ oock de siechten der zielen te genesen! Och oft sy in tijts den siecken vermaenden om sijne ziele te genesen/ al is't oock datter geen perijckel naer den lichaem en is! Want alsoo en souden sy de siecken uyt eene Godbzuchtige gewoonte nimmermeer verbaert maken. Het is boozwaer eene wonderlijcke saecke/ dat men/ alster gesproken woert van een tijdelijck leben/ soo besozght ende bekommert is/ ende ter contrarie dat men soo traegh is/ ja dat men hem qualick eens verroert om het eeuwighe leben. Ende men moet niet aensien/ noch de geestelijcke medecijne achterlaten oft'er perijckel is oft niet: want aengesien dat alle dingen onsecker zijn/ soo en is men oock nimmermeer sonder perijckel. Ten minsten/ moet men Godt almachtigh versoenen/ den welcken menichmael de sieck-

De Doctoren moeten oock booz de ziele besozght wesen.

siechten toefeynt / ende en geeft geene gefontheydt / 't en zy dat de ziele van te boren genesen is. Oock moeten wy beneerstigen / dat wy in den staet van gratie zijn / op dat wy fouden mogen verdienen / dooz het gene dat wy moeten lijden. Het hier op.

Eenige gebedkens in 't beginfel van de sieckte.

INuwe handen zijn myne avontueren: 't zy dat wy leven, 't zy dat wy sterven, wy behooren u toe, o foeten Jesu. Uwen wille moet geschieden. Geneest my Heere, ende ick sal genesen worden; behout my, ende ick sal behouden wesen. Want ghy doot ende maect wederom levende, niet door het toedoen van de Medecijn-meesters; ghy leyt tot in der hellen, ende brengt daer weder uyt. O hemelschen Vader dit is uwe weldaet, het is uwen heyligen, welbehagelijcken, en volmaecten wille, Ick gebenedijde u, ende geve my t'eenmael over, tot alle het gene, dat u, o eeuwige wijsheyt sal gelieven, nu, en in der eeuwigheyt; **oft seght met den H. Andreas:** O goet kruys, welck u ciersel gekregen hebt van de litmaten mijns Heeren, langh heb ick naer u verlanght, forghvuldighlijck heb ick u bemint, sonder ophouden heb ick u gesocht; ghy zijt gereet gemaect geweest aen den genen die naer u gehaect heeft, neemt my van de menschen, ende geeft my wederom aen mynen meester: op dat hy my door u ontfange, die my door u verlost heeft. **Oft seght:** Mijn herte is bereet ô Godt, mijn herte is bereet: Ick ben uwen knecht, ende uwer dienst-vrouwen Sone: ick en ben anders niet dan slijck ende aerde, ghy zijt den pot-backer; maect van my een vat tot eeren, ter eeren van uwen heyligen naem; houwt, brandt, kerft, maer spaert my in der eeuwigheydt.

Pfal. 30.

Rom. 14.

Matth. 6.

Ierem. 17.

1. Reg. 2.

Pfal. 56.

Pfal. 115.

Een ander gebedt, na gelegentheydt van den tijdt.

OVader, ô medecijn mijnder zielen, ghy weet wat my nut is. Ghy hebbet al rechtveerdichlijck gedaen, ende uyt groote liefde, ende door uwe wijsheyt: weest met my, dat bidde ick u in myne tribulatie, op dat ick myne ziele mach besitten in verduldigheyt: Is 't dat wy 't goet ontfangen hebben van uwe Goddelijcke hand, waerom en sullen wy het quaet oock niet ontfangen ende een ooggen-

Iob 2.

Luc. 24.

oogenblik tijts verdragen, om d'eeuwige glorie te beerven? Is't dat ghy hebt moeten lyden, ende alsoo ingaen in uwe glorie, en behoore ick het selve niet te doen, sonder te murmureren? aengesien dat ick door ontallijcke sonden de helle soo menighmael verdient hebbe, daer ghy my nochtans soo veel gereet gemaect hadt: want ghy om mynent wille, d'oneyndelijcke goetheydt, ende onsprekelijcke liefde, u gheweerdicht hebt te sterven?

Onderwijf-
singe der
siecken.

Wat hem den siecken wel wachte/ van eenigen klachten te doen aen de gene die hem komen besoecken/ ende dat hy in alles gheljoosfaem zy aen den Medecijn/ en dat hy goede exemplen toone van ootmoedigheyt/ en verdueligheyt/ waer dooz hy d'andere verwecke/ om hem hier in naer te volgen/ ende segge met Tobias: Hy kastijdt ons, om onse onrechtveerdigheden, ende hy sal ons behouden, om syne barmhertigheyt. Is't dat ghy soo gestelt zijt/ dat ghy uwe oefeninge niet en kont onderhouden/ overleght alsdan dit veersken: Godt en behoeft mijnder goederen niet, ende het is hem aenghenamer dat wy synen wille volbrengen door lijden, dan dat wy den onsen doen, mer veel uyt te rechten.

Tob. 13.

Psal. 15.

Heerstige
Siechte.

Ten tweeden / dat hy neerstigh zy/ in hem wel te bsechten/ ende berouwt te verwecken (want dickwijls worden onse sonden dooz de siechte gesupbert) ende dat hy de aflaten verdiene die hy kan / oft mach. Dat hy de moepelijckheydt ende tegengeyt van de Doctoren ende medecijnen aenbeerde ende verdzage met alle ootmoedigheyt: Is't dat hy gelaten moet worden/ dat hy dencke/ op het bloet dat onsen Salighmaker dooz ons ghestort heeft / ende dat hy hem sy selven t'eenmael opdzage: indien hy eenigen dzanch moet nemen / in de tegentwoozdigheyt van eenen Priesster/ dat hy begeere/ dat den Priesster den selben soude willen segenen: is't datter niemant en is / soo kan hy selve / het teecken des H. Kruys daer ober maken / ende niet so seer in de medecijne / als in de hulpe des Heeren betrouwen / op dat hy niet berispten worde / gelijk Aza / van den welcken de Schriftuere seght: Ende oock in syne siechte

2. Paral. 16.

sieckte en heeft hy dé Heere niet gesocht, maer hy heeft meer betrouwen gehadt in der medecijnen konste. **Ende de Wijsheyt vermaent het selve/ seggende :** Noch kruyt, noch plaestere en genas hem, maer u woort Heere, dat al ghesondt maect. **Dus sal hy moghen dit Schiet-gebudeken gebzupcken :** Geneest my Heere, ende ick sal genesen worden, behoudt my, ende ick sal behouden wesen; want ghy zijt alle mijne eere.

Sap. 16.

Jerem. 17.

Ten derden/ als hy van de bzienden besocht woedt/ moet hy toonen/ dat hy de sieckte van de hant Gods ontfanght/ hem onthoudende van klagen/ ghelijck gesepdt is : dat hy booz sijne doot begheere van de ghene die daer tegenwoozdigh zijn/ eenige wercken van boldoeninge / ende booz al de heplige Commu-
nie/ende biechte.

Onthou-
dinge van
klagen.

Ten vierden/ hy kan oock tweemaal's daeghs het examen oft ondersoek sijnder conscientie doen/ oft alle ure is 't dat hy dit gewoon is / oft het selve oock alsoan hem gewent maeken/ ende in korten tijt eenen langen tijdt verbullen. Ende hy sal hier upt een groot solaes gevoelen/ soo booz de ziele/ als booz het lichaem.

Onber-
soeck der
conscientie.

**Ten vijfden/ dat hy dagelijcx booz/ ende naer den middag begeere/ datmen hem yet lese/ upt het leven van de Gude Vaders/ upt Thomas a Kempis/ upt het leven der Hepligen/ van de oeffeningen der gener die kloeckelick de doot aenbeert hebben/ waer af geschreven heeft P. Buseus/ van den staet der ghener die sterben: oft upt P. Arias/ van de tribulatie van het lijden ons Heeren / maer besonder upt den H. Bernardus: oft wel de Psalmen/ oft eenige medita-
tien van de verduelicheyt/ ende de boozsichticheydt van Godt almachtigh/ het Boeckken van P. Winet van den troost der ghener die sieck zijn : Ende dat hy hebbe / cene horologie van de passie Christi / met groote letteren gheschreven aen sijn bedde / op dat hy sp selven alle upren is 't hem moghelijck met Godt soude mogen vereenigen/ ende Gode opdza-
ghen.**

Geestelijck
ke lesse.

Ten sesten / dat hy oock eenige sententien / aen de hant hebbe / dewelcke hy soude mogen oberleggen :

Oberlegge
van eenige
goede sen-
tentien.

Met

Met dese sal hy hem moghen vertroosten / besonder als de pijnen vermeerderen.

Iob. 1.

Gelijck 't den Heere belieft heeft, alsoo is 't geschiet, den naem des Heeren zy gebenedijdt.

Matth. 6.

Uwen wille moet gheschieden, op der aerden als in den hemel.

Luc. 24.

Christus heeft moeten lijden ende alsoo gaen in sijne glorie.

Iob 33.

Ick heb gefondight, ende waerachtelijck misdacn, en na dat ick weerdigh was, en heb ick niet ontfangen.

Psal. 118.

Rechtveerdigh zijt ghy Heere, en recht is u oordeel.

Matth. 26.

Desen niet soo ick wille, maer sooghy wilt.

Beschic-
kinge van
tijdelijcke
goederen.

Ten sebedensten / op dat ghy u selven naerder tot de doot sout mogen gereet maken: Soo schickt ten eersten in tijts en wijselijck van alle dat uwe tijdelijcke goederen aengaet / maecht een testament het welck redelijck ende klaer zy / ende niet eenen oorspronck zy van alle tweedzacht / ende dzaeght daer in booz al sozge booz uwe ziele; geeft wederom het gene dat u niet toe en komt ende dat dooz de handen van de arme menschen / op dat ghy hier naemaels soudt mogen leven / hoe wel dat dit beter van te boren gedaen wordt / als men 't selve noch kan gebzupcken. Want wederom te geven als men sterben moet / is also veel / als de spijsse ober te gheben: soo wanneer de maghe oberladen is / oft als ghy de selve niet machtigh en zijt om te verteeren / oft dat wy liever hebben / dat onse vzienden bewaren ende houden booz een ontfangen weldaet / het gene ons anders van onse vbanden ghenomen soude worden: oft wel eens anders goet / ongewillighlijck wederom geven / aen den genen die dat toebehoort / als ghy niet meer en kont beletten dat hy u hier toe niet en dwinght? Siet oft dese ghelijckenisse u de saecke niet wel booz oogen en stelt. Het gene dat men Godtbzuchtighlijck wilt legateren ende achterlaten / kan in deser voeghen bequamelijck gheschieden: te weten aen de ghemepe hups-armen / oft onderhout van religieuse personen / van arme studenten / oock middelen om arme menschen ten houwelijck te besteden / het vermaken van de Kercké / of bercierfel der selver / &c. Is 't dat

Godts
bzuchtigh
legaten,

den Heere u desen sin gegeven heeft/ dat ghy van der aerden schepdende/ hem erfgenaem maectit/ soo sult ghy geluckigh wesen; want also sal hy uwen erfgenaem wesen/ ende ghy den sijnen. Ende ghy sult aldus doende/ obermits dat ghy verhoopt/ den Heere geduerighlyck te loben ende te prijsen in den hemel/ hier alwaer ghy hem so dickwijls bergramt hebt in uwe plaetse eenen anderen stellen/ die het selve soude moghen doen. Ende is 't by aldien dat ghy eenen booz-bechter van sijn rijck/ ende eenen pberaer van sijn eere / ende die het geloobe onder d'ongeloobige ende ketters kan verbzeyden/ in uwe plaetse dooz de gratie Godts kont laten/ so mooght ghy u wel euwelijcken verblijden. Dit sal oock konnen ghedaen worden dooz uwe nakomelingen/ dewelcke is 't dat ghy met tijdelijcke ende berganchelijcke goederen vermeerdert/ soudt deselve oock konnen met eeuwigge ende waerachtige goederen vermeerderen / ende tot eenige Godtbzuchtige oeffeninghen verbinden / het zy aelmoessen / het zy om alle maenden te communiceren/ op dat uwe erbenisse niet ongehepligt en zy/ maer Gode toebehoorende. Ghy siet/ datmen sijne erfgenamen landt ende sandt achterlaet/ op datse de wapenen ende den naem souden moghen voeren: ghy siet datter H. krijghs-ordens ingestelt zijn/ dat is / datter sekere goederen tot dien eynde den Edeldom toege-eygent zijn / op datse aldus tot de oeffeningen van de Godtbzuchtigheyt/ dooz het aen van het tijdelijck profijt gelockt souden worden: waerom en kont ghy dit in u huysgesin niet nabolgen/ op dat ghy aldus de nakomelingē in de Godtbzuchtigheyt sout mogen onderhouden? Wat sal eenen Religieus doen? hy besit veel/ dat hy oberlegge/ hoe dat hy daer veel tot den Heere sal konnen bekeeren/ dat hy soecke sodanige/ die in sijne plaetse God soudē mogen dienen/ ende dit niet alleen dooz deselve daer toe te nooden/ maer veel meer dooz 't gebedt/ ende goet exempel: Ende de gene die hy in deser voegen als erfgenamen gewonnen sal hebben/ moet hy oock/ soo veel als 't mogelijk sal wesen/ onderhouden in den geest: ende besorgen dat sy het selve naerbolgen.

**Welboen
aen sijne
bpannen.**

Rom. 15.

Ten achtstē/ iſi rade oock yet achter te latē aen ſij-
nen bpant/en aldus te betoonē/dat wy kinderen zijn
van den hemelſchē Vader/ tot den welken den ſiec-
kē repſt: want de verbullinge des wets is de liefde.

Ten negenſten / men moet oock oberleggen / ge-
lijck in de goederen / wie dat wy de ampten / die wy
bedient hebben / ſullen oberſetten ; wie dat daer toe
bequaem zy / ende wie dat deſe ſouden moghen ſa-
llighlijck bedienen / ende die deſelbe niet en ſoude
miſbzupcken tot ſonden / ende quaet.

**Sorghe
booz ſijne
kinderſ.**

Ten thienſtē/maer men moet noch meerdere ſoz-
ghe dzagen dat de kinderen wel opgeboedt worden/
ende beſozgen/ ſoo veel als dit menſchelijck kan ge-
ſchieden/datſe eeuwelijck ſouden mogē ſalig weſen.

**Generale
Biechte.**

Ten elfſten/ſupbert uwe ziele in tijdtſ/ooch dooz
cene generale biechte/is 't dat dit geraden gebonden
wordt van uwē Biecht-vader. Is 't dat ghy eeni-
ge bpannen hebt / verſoent u met haer-lieden : ende
bidt oock den uwē vergebeniſſe: want hieroni is 't
dat het dooz de Wetten verboden wozt dat den Doc-
tooz de derde repſe niet wederom keeren en ſoude /
tot den genen / die ſijner ziele ſalighepdt beracht.

**Ontfan-
gen des H.
Sacra-
mentſ.**

Ten twaelfſten / eyscht oock in 't openbaer de H.
communie/noch ghy en moet niet beladen zijn/ wat
dat de menſchen ſeggen/maer wat uwer ziele pzoſij-
telijck is. Als u hups ſtaet in den bzant/en ſout ghy
niet begeeren/ datmen openbaerlijck het water ſou-
de halen? ghy zijt ſieck naer den lichame/ en ghy en
ſchaemt u niet dickwijls den Doctooz ober u te latē
komen: onſe ziele is krank en wy zijn vermijt/dat
den medecijn en herder onſer ziele tot ons ſoude ko-
men/onſe ſalighept/en onſen verloſſer? Maer ſy ſul-
len ſeggen/dat ghy ſult moeten ſtervē. Daer toe zijt
ghy geboren/ende in de werelt gekomē. Het is dick-
wijls eene andere ſake in groote Heeren/ende Prin-
cen / aen dewelcke de gemeyne welvaert is hangen-
de ; maer in beſondere perſoonen/ en duucht u niet/
dat dit is/hem te ſchamen Godt almachtig te belij-
den: daer ghy terſtont daer na ſult wenschen/dat hy
u ſoude belijden booz geheel ſijn hemelſch hep? / ende
in den dagh des oozdeels booz geheelz de wereldt?

Ten

Ten derthiensten/ eyscht de **H. Olie**/ terwylen dat ghy noch u bolle verstant gebuyckt / ende is 't dat het u mogelijk is / antwoort op de gebeden der **H. Kercke**: ten minsten verweckt in u berouw tot elcke salvinge: daer na bedanckt Godt/ ende doet u lesen de nablogende belijdenisse. Ende slaet neerstelijck gaede / gelijk ick gesept heb / alle de gelegentheden die ghy hebt om d'aflaten te verdienen/ ten opsichte van de gewijde medaillien / oft de Vergaderinge/ oft de ordede daer ghy in zijt. Het is boozwaer seer onwijselijck gedaen / de selve te veronachtsamen / ende te willen grouwelijck pijnen onderwozpen wesen/ die ghy met een kozt ghebedt / hadt kunnen ontkomen. Oock en verdient niet alleen d'aflaten selver / maer eyscht/ oft doet dooz pемant eyschen/ dat se als ghy oberleden sult zijn/ ten opsichte van de medaillien/ u d'aflaten toe willen boegen. Ende laet oock de gelegentheyt van te biechten niet boozhy gaen / niet uyt eenige benauwtheyt van conscientie / maer uyt eene begeerte om Gode te behagen/ ende de gratie te vermeerderen. Dus als ghy de gelegentheyt van eenen biecht-vader soud hebben/ soudt ghy oock alle dagen kunnen biechten/ ende besonderlijck als de doot aenstaende is.

Derdies-
ninge der
aflaten

Ten veerthiensten/ onderhoudt ten eersten/ op het alder-neerstighste de geloozsaemheyt/ is 't dat ghy Kelligieus zijt: want dit is eene alder-aengenaemste offerhande aen Godt almachtigh. Ten tweeden/ en klaeght nimmermeer ober pemanden: en begeert niet besonders/ noch en laet het selve niet toe / maer deffent de armoede. En geeft in tijts in handen van den Obersten/ alle klepne dingen die u aengaen. Ten derden/ wacht u/ soo veel als 't mogelijk is/ dat ghy niet bloot gessen en soudt worden / ende begeert dit van den Heere/ ter liefden van de supberheyt. Ten vierden/ bidt de gene/ die u komen besoeken / dat se de saken/ die ghy dooz u selven niet en kont bedienen/ booz u souden willen doen: ghelijck zijn mediteren/ singhen / het hooghweerdigh hepligh Sacrament groeten/ slechte en verwozpen officien bedienen. Ten vyfden/ biecht u/ ende communiceert/ is 't mogelijk

Liefde ende
oeffeninge
der gelooz-
saemheyt

alle dagen. Daer naer leest den Confiteor / ende de Litanien. Ten seften/bidt dat de gene/die u komen besoecken / u yet goets willen lesen / besonderlijck upt het hepligh Euangelie / ende van het eeuwigh leven. Ten seftensten / eyscht de benedictie 's mozgens ende des abondts van den Priester / oft van den Oversten / ende doet het selve soo dickwijls als ghy eenighen drauck moet in-nemen.

Debotie
tot het cru-
cifix / ende
heplighe
beelden.

Ten bysthiesten / besozght altijd booz u te heb-
ben eenige debote beelden / maer booz al / het cruci-
fix / en heft dickwijls u herte op tot den Heere. Den
H. Heeraer Augustinus hadde de seben Psalmen
upt-geschreben / die hy met groot berou las / seggen-
de : Dat eenen Christen mensch sonder penitentie
niet en behoorde te sterben. Hier na boeght daer by
dat sommige mans / als sy de doot geboelden te ge-
naken / ja oock somtijts te vooren hebbē hunne hups-
vrouwen en hinderen upt hunne oogen doen bertrec-
ken / op datse haer t' eenemael met Godt den Heere
souden moghen vereenigen / en haer gheheelijck sou-
den afstrecken van wereltdsche saecken. Want den
yenen / segt den H. Heeraer S. Augustijn / die van de
siechte overvallen wordt / en verbaert is door de pijn-
ne / sal seer selden geraken tot eene oprechte voldoe-
ninge / besonder als de hinderen / ende de hups-
vrouwe / die hy onmatelijck bemint heeft daer tegenwooz-
digh zijn / en dat de werelt aenlocht. Gebzuycht als-
dan mannen die oprechtelijck goet zijn / die u mogen
helpen om u tot de doot ghereet te maken : bebeelt
aen sodanige personen uwe ziele / die sozge dragen
booz hare eyghen ziele. Het is boozwaer prijsens
weerdigh / en dese personen behoorden haer hier toe
niet onachtsaemlijck te begeben / maer terwijlen dat
den tijdt toe laet / soetelijck den siecken / naer dat het
gelegen is / met deugden te bercieren / en in de seibe
te stercken. Ghy sult u oock mogen laten booz-staen
dat de Hepligen rontsom u bedde zijn / en booz al de
H. Moeder Godts / die al onsen troost is : onderhout
dit sozgvuldighlijck / en maecht u hier toe ghelwent
terwijlen dat ghy noch wel te pas zijt / de Hepligen
op dese maniere / ghelijck oftse teghenwoozdigh
waren /

August. de
pœnit. dist.
7. c. Nullus

Gedencke
nisse der
H. als
oft sy te-
genwooz-
digh wa-
ren.

waren/ aen te spzeeken/ ende u aen haer te bebelen.

Ten seshiensten / besozght dat u pemandt dick- Gebruyck
van het
Wpwater.
wijls met wpwater bespzoep/ ende u Godtruchtige
schiet-gebedekens in uwe ooren blase/ waer dooz
ghy soudt mogen vermaecht worden inwendigh/
al ist oock dat ghy geen teecken van leben en gheest.
Want hier dooz worden de siecken seer verheught/
al ist dat zy het selve niet te liemen en konnen ghe-
ben. Maer men moet als dan / booz al oeffenen het Oeffeninge
ge van het
gheloobe/
hope/ liefde/
et.
geloobe/ hope/ liefde/ ende berou: en hierom ist gera-
den te lesen de twaelf artijckelen des geloofs / ende
debote versuchtingen tot Godt/ besonderlyck by een
bergadert uyt de Psalmen / de welke vol zijn van
de liefde tot Godt / ende van betrouwen en leetwe-
sen / oft de naer volgende affectien : Ick geloobe / o Marc. 17.
Heere/ ick betrouwe in u / ende ick beminne u / uyt
gantscher herten/ uyt geheel mijne ziele/ uyt gantsch
mijn verstant / ende uyt alle mijne krachten. Och
oft ick u nimmermeer en hadde vergramt ! want
van u/ in u/ ende tot uwer eeren is het al.

Bemerckt / dat het profijtelyck is / alsoo langh Debote
kussinghe
van het
Crucifix.
als pemandt wel te pas is/ hem te boozbeelden / en
booz ooghen te stellen het Crucifix : ende kussen/ ten
eersten / de boeten met Maria Magdalena / uyt een
overbloedigh ende minnelijck berou : Ten tweeden/
de knien / de welke den Koninck der Koningen om
mijnent wille ghebooght heeft in zijne mensch-
wozdinghe ende passie/ ende oeffent u in het gheloo-
be : Ten derden/ de handen / de welke hy open ghe-
daen heeft / en ons verbult met alderley benedictie/
ende verweckt de hope: Ten vierden/ het herte/ ende
de sijde / ende verweckt uyt gantscher herten/ affec-
tien van liefde / ende wozyt u in zijne handen met
een volkomen overgeven / ende hernieuwt uwe be-
loften/ is 't dat ghy eenen Religieus zijt.

Bemerckt neerstelijck dat dit alleen / al waer 't
dat u alle andere dinghen ontbzaken / tot uwe salig-
hepdt ghenoechsaem is.

Bemerckt hier-en-boven dat het geraden is als Oeffeninge
ghe booz
den slac,
ghy gaet slapen / met den Heere een verbont te ma-
ken / ende belijden / dat alsoo dickwijls als ghy sult

u'wen aessem herhalen/soo dickwijls oock soudt mogen upt liefde na Godt verlangen/en u selben Gode opdragen/het welck soude mogen gedaen worden in de vereeninge van alle de verdiensten onses Saligmakers / gelijk oock de begeerten van het gene dat tot de salighejdt nootsakelijck is/ende de danckseggingen boozontallijcke ontfangen welbaden; op dat ghy alsoo op den wegh gestelt zijnde / soudt mogen beginnen het gene dat ghy in u Vaderlant gekomen zijnde/ geduerighlijck sult volbrengen.

Becepdinge tot de laetste ure.

Ten laetsten/als den tijt gekomen sal wesen/waer toe alle tijden ons berieent zijn / waer aen onse ewigheijt sal hangen/dat den kirancken hem soeclie te vereenigen met Godt/ ende dat hy daer toe het crucifix vast omhelse/ met der herten/ende oock met sijne armen is't hem moghelijck / ende houdende de keerffe met d'andere hant/ seggende : Ick beminne u/ o Heere Jesu/ upt gantscher herten / ende dat hy hier in volherde/tot den eynde/ja tot in der ewigheijt toe/ Amen. Ende dat hy dickwijls herhale ende segge/ Jesus, Maria, op dat hy soude mogen vollen affaet verdienen.

Van de bekoringen, die den mensch in de siekten plachten te overkomen, ende de remedien daer tegen.

Bekoringe tegen 't geloof.

Marc. 9.

Tegen de wanhope.

Remedie tegen wanhope.

D' Eerste is / van het geloof: welke bekoringe men moet verachten/ende in geender manieren hier tegen disputeren / maer men moet sijne ooghen opwaerts tot God stieren/ seggende met groote liefde : Ick geloove, Heere, helpt mijne ongeloovigheyt. Ick geloove het gene, dat de heylige Catholijke Kercke gelooft, en anders niet. **De tweede/** van wanhope/maer eene oprechte biechte gespoken/ende verweckt hebbende berouw/ soo en hebben wy geen oorzake om te breezen: Daer sijnder meer booz ons/dan tegen ons. **En aengesien** dat het onmogelijck is/dat den mensch al't gene/ dat gepasseert is / indachtigh kan wesen/ ende dat hy de tegenwoordige omstanden / ten opsichte van verscheyden verstroytheden/ die men niet en kan bemercken/ ende het gene dat toekomende is geen-

geensins en kan boozsien; soo leert dat dit alleen van noode is / dat ghy ter goeder trouwen/ende rechtsinnelijck/het gene dat uwe saligheyt aengaet/soudt verboozderen/ende bebeelt de rest aen de Goddelijckhe goetheydt. Al te groote benauwtsheydt/en is noyt profijtig: eensdeels dooz dien datse den mensch meer ontstelt / ende min toelaet / te letten op het gene dat sijne saligheyt aengaet : eensdeels dooz dien dat sy nimmermeer de Godlijcke rechtveerdigheyt ten bollen en konnen boldoen / maer moeten ten langen laetsten op sijne barmhertigheyt betrouwen. Dooz is oock dooz dien dat als wy 't al gedaen sullen hebben/ moeten belijden/ dat wy onnutte knechten zijn/ende anders niet hebben en sullen/ende ober-sulckis moeten ter goeder trouwen/ende met menschelicke neersstighen gerust zijn. Ten tweeden/bemerckt ende let op uwen H. Engel/del Hepligen uwe bewaerders als ofse by u waren/ende booz al/op de H. Maget Maria/die al onsen troost is/welcke Hepligen van uwe verbeeldinge op eene sekerre plaetse elck in 't besonder gestelt zijnde/en u bedde omringelende (ghelijck rontom het bedde van Salomon stonden / seventigh sterke mannen) wilt aenroepen. Ten derden/ booz al denckt / dat Godt almachtigh by u is / ende gebruyckt dickwijls soodanige Schiet-gebedekens/die u souden mogen ontfleken tot een betrouwen van Godt : gelijck zijn/

Tegenswoozdigheyt der Hepligen.

Tegenswoozdigheyt Gods.

In u Heere hebbe ick ghehoopt, ick en sal niet beschaemt worden in der eeuwigheyt. Psal. 30.

Oock al sloeght ghy my doot, o Heere Jesu, soo sal ick in u nochtans betrouwen. Job 13.

Weest gedachtigh Heere, met wat eenen kostelijcken prijs dat ghy my ghekocht hebt, u behoore ick toe, maeckt my saligh.

O Jesu, alle mijne hope en myne toevlucht, mijnen behouder ende mijnen verlosser, al is 't datter heyren tegen my opstaen, soo en sal mijn herte niet vreesen, is 't datter eenen strijt tegen my opstaet, daer in sal ick hopen. Psal. 26.

Maer my is 't goet den Heere aen te kleven, te stellen in den Heere Godt mijne hope. Psal. 71.

Daer woort eene andere bekoringhe ghebonden

Tegeu de
bekoringe
van ver-
metens-
hepdt.
Pfal. 39.

van vermetenthepdt ende bedrogh/ die ghy sult mo-
gen verwinuen / antwoozdende met den Propheet:
Ick ben een bedelaer ende arm , den Heere is voor my
besorcht, (als oft hy wilde seggen : Ick en ben niet
van het ghetal der ghener die sulckis toekomt) den
Heere draeght forge voor my; ick sal den Heere sien in't
lant der levende, ende dat is my genoegh. Maer de ver-
metenthept kan lichtelijck verwonnen worden met
Godts gratie / is 't datmen alleen oberleght / dat
den mensch niet en weet oft hy de liefde oft den haet
weerdigh is. Wie salder doch gebonden worden / die
niet met recht beschuldigh en sal worden van den
Heere ende den Prince het sijne gestolen te hebben /
als hy sp selven vermetelijck te veel toeschrijft / ende
op sp selven staet / ende het gene dat den rechter toe-
geschreben moet worden / tot hem trecht / aengesien
dat alle onse rechtveerdigheden zijn / gelijk 't laken
der maensuchtiger vrouwen / ende dat ons geboden
wozt oock van de bergeben sonden sonder breefe niet
te wesen / behalven dat den Heere hier af gesept heeft:
Ick en sal mijne glorie eenen anderen niet gheben :
seght dan met den Propheet :

Eccl 9.

Isaia 64.

Eccl. 5.

Pfal. 114

Niet ons Heere , niet ons, maer uwen name geeft de
glorie.

Ghy hebt het al in ons gewrocht, ô Heere.

Luc. 17.

Als ghy gedaen hebt al dat u bevolen is , soo seght :
Wy zijn onnutte knechten.

Pfal. 8.

Wat is den mensch dat ghy sijns gedachtigh zijt , oft
den Sone des menschen , dat ghy hem besoeckt ?

Het is profijtelijck onsen Zaligmaker t' omhel-
sen / hem vast te houden met minnelijcke omhelsin-
gen / ende in sulcker boegen sijnen geest in sijne han-
den te bevelen.

Belijdinge van den genen , die op sijn sterven light.

O Alderbermhertighsten Vader mijnen Godt, fiet ick
ben u schepfel, gekocht met u dierbaer bloet van u-
wen eenigen Sone , en ick kome tot u mijnen Schepper,
om wien ick geschapen ben , om wiens wille ick geleeft
hebbe, om wiens ende in wiens handen ick oock begeere
te sterven: ick kome tot u, tot wien ick duyfentmael ver-
laught

langht heb; ick kome tot u myne ruste, myne hope, myne liefde, ende de begeerte mijnder oogē. Wee my, dat myne pelgrimagie verlenght is, ick heb gewoont met de bewoonders van Ceder; och oft ik met den Apostel Paulus mochte seggen: Eenē goeden strijt heb ick gestreden, dē loop heb ick volbracht; voortāen wordt my bewaert de kroone der rechtveerdigheyt, die ghy my weder geven sult, ò rechtveerdigen rechter! O Vader der bermhertigheyt, al is't dat ick den minsten ben van alle uwe discipelen, ende onweerdigh uwen sone genoemt te worden; ick kome nochtans met een groot betrouwen, ende worpe my in de armen van uwe lieflijcke ende minnelijcke voorsienigheyt ende genade, ende het is my leet, dat ick u somwijlen verlaten heb, die de fonteyne zijt van de levende wateren, dat ick van u geweken ben, die mijn leven zijt, die allen oogenblick als oft ghy alle dingen vergeten hadt, mijns nochtans gedachtigh zijt gheweest. Och oft ick u nimmermeer en hadde vergramt myne Godt, den Godt mijnder herten, en mynen al! Ontfangt, uyt het binnenste mijnder herten, dese myne begeerte, terwijlē dat het noch den tijdt is van genade, aensiet my, ende weest mijns genadigh. Want ick hope dat ghy wel weet, ò mijnen Godt, dat ick u meer beminne dan mijn eygen selven, ende boven al datter is, oft soude konnen wesen. Ick wete wie dat ick geloof heb, ick wete dat ghy machtigh zijt den pant mijnder herten te bewaren, ick weet dat ghy een gebroken ende ootmoedigh herte niet en sult verachten oft verstoeten: want ick ben gereet, ò Heere, ick ben gereet om uwen wille te doen. Ick weet dat ghy bemint de gene, die u beminnen, ende tot den selven sult komen, ende tot u nemen. O geluckighe ure, als ick verlost sal worden van dit stervelick lichaem! als ick tot u sal komen, wanneer sal dit wesen, dat ghy my sult komen vertroosten? Maer ick vertrecke, ick begeere uwe goddelijcke goetheyt in dit dal der tranen uyt gantscher herten op te offeren een sacrificie van lofsangen, op dat ghy my naderhant saligheyt soudt willen verleenen. Ick bedancke u dan duysentigh duysentmael, dat ghy van der eeuwigheyt u geweedight hebt minnelijck mijns gedachtigh te wesen, ende op eenen sekeren tijdt my te schapen naer u beeldt; ende als de vol-

Psal. 119.

2. Tim. 4.

Betrouwen op Godt.

Leet wesen.

2. Tim. 1.

Psal. 50.

Dancksegginge.

heyt des tijts gekomen was, met het dierbaer bloet van uwen eenighen Sone my te verlossen, soo dickwijls my mijn sonden quijt te schelden, ende uyt de duysternissen der sonden wederom te brengen in u wonderlijck licht. Maer wat sal ick u wederom geven, o Heere JESU, dat ghy my so menighmael gespijst hebt met u heyligh lichaem ende u dierbaer bloet, voor alle de moeyelijckheden van u leven, ende u lijden; wat sal ick u wederom geven, o Bruydegom mijnder zielen, mynen alderlieftēden af-grondt van mynen niet ende van myne ellenden, aen-roept den af-grondt uwer goetheyt, ende oneyndeliker liefdē in de stemme van de vijf sluysē uwer bloediger wonden: want hier in is al mijn hope ende mijn betrouwen; hierom ende ten opfichte van uwe ongemeten bermhertigheyt, al is 't dat ghy my wilt doot-slaen, soo sal ick nochtans in u betrouwen, en ick weet wel, o oneyndelijcke liefde mynen Godt, dat ghy my niet en sult beschamen, maer dat ick uwen heyligen naem sal belyden. Wie sal my verleenē dat ick u over-sulcks mach omhelsen met d' affectie van geheel het hemelsch heyr, van alle d' Engelen, Heyligen, en oock van uwe heylige Moeder; op dat ick u met de stemme van alle de creaturen t' samen soude mogen loven, en groot maken! neemt mijn herte tot mynen brant-offer, het welck ik u nu geheelijck overgeve: myne oogen, datse u alleen, ende in u alle andere dingen aenschouwen; mijne ooren, op datse niemants anders stemme en kennen; mijne tonge en lippen, datse u souden mogen loven en dancken; myne handen, op datse u souden mogen omhelsen; myne voeten, op dat ik tot u soude mogen komen. Ten laetstē, dat alle myne lidmaten ende beenderen souden mogen seggen: Heere wie isser uwes gelijk? Dat myne ziele groot make den Heere, en mijn binnenste, sijnen heyligen naem: gebenedijdt mijn ziele den Heere, ende en vergeet sijne weldaden niet. Ick versake alle tijdelijcke en vergancelijcke dingen, want ick vinde 't al in u alleen. Ick verloochene my selven, want ick behoore u toe, en ick leve nu, niet ick, maer ghy leeft in my Christe Iesu, en ick be-minne u uyt gantscher herten, uyt gantscher ziele, uyt gantsch mijn verstandt, ende uyt alle myne krachten. Stelt my dan neffens u, en datter kome wie dat het ghe-

Liefde en
de vperige
begeerten.

Verfaken
van inde-
like dinge-
gen.

lieve

lieve, ende vechte tegen my : ende oft het so quame, dat ick door de grootheyt mijnder sieckte, oft door bedroch van den vyant anders dochte oft seyde, dat her-roepe ik van nu af, en ick belijde in uwe Goddelijcke tegenwoordigheyt, o mynen Godt, ende d'alderheylighste Moeder Maria, ende alle Gods Engelen, dat ick in 't Roomschen Catholijck geloove begeer te leven ende te sterven : En ick betrouwe in mynen Heere mynen Godt alleen, in syne verdiensten, ende beminne hem boven alle dinghen uyt gantscher herten, ende gantscher zielen, ende ick begheere hem te beminnen tot het eynde mijns levens toe. Al het gene dat den vyandt my hier tegen sal ingeven, en houde ick vangeender weerde ; maer ick verlaeke, verlooche, ende vervloecke dat in uwe vierchare, o mynen God; dit houde ick alleen voor mijn testament, ende mynen uyersten wille in den dagh des oordeels, het welck ick gereet ben met mijn eygen bloet tetecken: ende daer voor, gelijk oock voor u, o mynen Godt, duysentmael de doot te sterven, op dat ick voor u soude mogen leven, voor den welcken alle dinghen leven, dat ick voor u sterve. o alderfoetsten Jesu, die om mynent wille u geweerdicht hebt te sterven.

Belijdinge
des ghe-
loofs.

HET XX. CAPITTEL.

Contemplatie van het eeuwigh leven, het eynde van onsen wegh.

Het 1. voor-bereytsel, aenschout tot den hemel open/ gelijk boven bewesen is in 't beeldeken van de ewigheyt / oft van de blijdschap die uyt de deught spruyt.

Het 2. bidt den Heere/ dat hy uwen wegh also wil stieren / dat ghy mooght komen tot het eeuwigh leven/ ende tot het eynde/ waer toe ghy geschapen zijt.

Het 1. point. Zemerckt gelijk oft ghy den hemel open saeght / en gelijk op eenen hoogen berghe ghestelt zijnde / siet hoe dat de menschen op der aerden verschedelijck arbeiden / ende over- leght waer toe dat alle dese moeyten aenghenomen worden/ ende dat men se selven stelt in soo veel perijckelen. Ghy sult'er sommighe sien/ die als dooz eenen schoonen wegh/ gelijk trays-gebojse op- klimmen

Heerlijck-
heyt van
het rijcke
Godts.

tot eere / ende oock sult ghy die sien verlanghen om tot Koninckrijcken te mogen geraccken: staet daer naer uwe ooghen tot den hemel die open staet / ende

Matth. 26.

hoort den Heere seggen: Komt ende besit het rijk / welck u bereydt is van het beginsel des wereltds / ende 't welck ghy daghelijckis bidt dat u soude mo-

Oberbloes
dicheyt der
inwoonde-
ren.
Iob 25.

ghen toekomen. Maer bemerckt wat dit booz een rijk is. Ten eersten / hoe overbloedigh van volcke.

Offer eenigh ghetal van sijne mans van oorlooghe? seght Job. Menschout de chooren der Engelen/ende so veel Heyligen van d'ander zijde/ende aensiet dese/ niet als bozgers alleen/ maer elck in 't besonder als wijse Koningen/ ende weet dat se seer wijs en mach-

Apoc. 21.

tigh zijn/en dat hare macht verre ende breeet streckt. Hierom is 't dat onsen Salighmaecker ghenoeemt

Apoc. 3.

wordt/ den Koninck der Koningen/ ende hy belooft u/ seggende: Soo wie verwint/ die sal dese dinghen

besitten/ ende ick sal hem eenen Godt wesen / ende hy sal my eenen sone zijn. Ende wederom: So wie verwint ick sal hem geben te sitten met my in mij-

Goederen
ende rijck-
dommen
des he-
mels.
Apoc. 2.

nen thsoon/ gelijk ick oock verwonnen hebbe/ende geseten heb met mijnen Vader in sijnen thsoon. Ten

tweeden / hoe veel goeden datter in dit rijk te vin-

den zijn. Daer is eene seer groote macht: want al het

gene dat de gelucksalighe wenschen / bekrrijgen sy.

Den ghenen die winnen sal / seght den Heere / ende

bewaren sijne wercken/ die sal hy macht geben ober

beel volcken. Och hoe veel rijckdommen ende wel-

lusten zijn daer te binden! ende suyber ende onghemengelt sonder eenighe miserie oft ellende: ende hoe

wonderlijck is hier in de wereltdt het goet met het

quaet gemengelt. En staet uwe oogen niet/seght den

H. Chrysostomus/op de Konincklike kroon/maer

op den overbloet van sozge: noch en besiet sijn pur-

per kleedt niet / maer sijn ziele donckerder dan 't

purper: de kroone en omcingelt soo nauw sijn hooft

niet/als de sozghbuldigheyt sijn ziele. Bemerckt nu

Hom. 66.
ad pop.
Antioch.

eens / met wat eenen arbejdt dat men (sonder goet oft quaet aen te sien) staet om tot hoogheden te geraken; daerom / doet doch oock ghewelt om tot het

Match. 11.

rijk der hemelen te geraecken / ende nemet in met ge-

gewelt: Ende stelt het selve booz al / ende versmaet alle ydelheypdt ende glorie deser werelddt dooz d'ar= moede. Matth. 6.

Het 2. point. Bemerckt ten eersten / dat andere in dese werelddt met eene onbersadelycke begheerlijck= heypdt ghelddt ende goeddt vergaderen / ende uimmer= meer en seggen / het is ghenoegh: maer bemerckt wat rijkdommen dat u ghereeddtt ghemaeckt zijn in de stadt van uwen Godt. Kostelijck= heyt des hemelschen Jerusalems.

De poozten van Jerusaleem die u beloofdtt zijn / sullen van sapphyren ende smaragden ghetimmerdtt worden / ende van kostelijcke ghesteeuten alle den om=ganck van hare mueren; ende de timmeragle van haren muert van den steen Jaspis / maer de stadt was van supber gout gelijck supber gelas / ende de fundamenten van de stadts mueren waren met alderley kostelijcke gesteenten verciert / ende elke poozte was upt eene besondere peerle / ende de straten der stadt waren supber goudt; ende dit wordt booz u ghereeddtt ghemaeckt / ende wordt u gheoffert. Tob. 13.

Is 't dat dit waer is / waer blijft ghy gierighe / ende die in dese werelddt staet nae ghelddt ende goet? waerom acht ghy de aerde der dooden meer dan der lebender? eenen boet aerde meer dan de schoone stadt Jerusaleem? Apoc. 21.

Bemerckt ten tweeden / hoe dat onsen Heere onsen Godt / op dat hy ons herte af soude trecken van de rijkdommen by een te schzapan / het rijk der hemelen vergeleken heeft by eenen thzesooz die in den acker verbozgen is / welken den mensch bindende / verbozght / te weten / dooz d'ootmoedigheypdt / ende verbljddt zijnde / gaet / ende koopt den selven acker: desen thzesooz is de Godtheyp. Het rijk Gods wordt geleken met eenen verbozgen schat.

Hy heeft desen anderwerf vergeleeken by een kostelijcke peerle / de welke is 't dat yemandt begeert te kooopen / moet alle dingen verkoopen. Dus Chzisten mensch / is 't dat ghy het al hebt in eene peerle / ende in een thzesooz besloten; waerom ontstelt ghy u soo seer / waerom zijt ghy in berscheyden saken gedeylt / aenghesien datter een sake van noode is? waer af komt het dat ghy tijdelijcke ende berganckelijcke rijkdommen meer acht / dan die u ewelijck bereypt zijn? Met eene kostelijcke peerle.

Het

Het 3. point. **Bemerckt dat sommige andere in hemelsche wellusten.** sulcker boegen tot de begeerlijkheden des vleeschs ende de wellusten trachten/datse hier dooz oock hare eere ende goederen berquisen; maer bemerckt ghy dat u in den hemel een paradys oft lust-hof bereydt is/ verbult met alderley genoechten ende wellusten/waer mede den Vader der barmhertighejdt die plaetse booz u verbult heeft / waer af den Konincklijcken Propheet David aldus seght: **Sy sullen dzoncken worden van de oberbloedighejdt uwes hups/ ende met den bloet uwes wellustighejdt sult ghyse te dzincken gheven. Den Heere salse spijzen met het bzoodd des lebens ende des verstandts/ ende met het water der saliger wijshejdt sal hyse dzoncken maken. Bemerckt aldaer de maeltijt des bzyuplofts soo rijckelijck ende ober-bloedelijck gijereedt ghemaeckt/ dat Isaias seght: Geen ooghe en heeft ghesien/ noch oore ghehoort / noch in des menschen herte en is niet in-gheballen / 't gene dat den Heere bereypt heeft den genen die hem lief hebben: Leght in de weegh-schale / den troost die de werelt mede bzynght / ende daer tegen die eeuwelijck sullen dueren/ ende treedt in de ghenoechten uwes Heeren.**

Groothejt der eenwigger ghe-noeghte. Waer teughde. Maer op dat ghy beter soude moghen verstaen de groothejdt van de hemelsche goederen / vereenicht u selven/ ende oberleght welke dat hare lenghde / bzyedde/hooghde/ende diepte is. **De lenghde is sondanigh/ datse eeuwelijck sullen zyn; gerust ende onberanderlijck/ sy en sullen in der eeuwighejdt/noch dooz den tydt/noch dooz het gebzyucken / noch dooz eenigh verdriet vermindert worden. De bzyedde is soo groot/ datse alle geluck in haer besuypt/ 't welck het verstant kan begripen / oft den wille begeeren. Ja dat meer is het verstant sal verbult worden met Godt die het opperste goet is: want dit is het eeuwighe leven / dat sy u kennen den eenigen waerachtigen Godt / ende den genen die ghy ghesonden hebt Jesum Christum: hier sal oock by geboeght worden een volkomen vermaeck van alle de sinnen. De rechtbeerdighe sullen alle-gelijck blincken ghelijck de Sonne/ ende sy sullen de schoonhejt van de heylige**

Psal. 35.

Isai. 64.

Ioan. 17.

lighe stadt van Jerusaleem aenschouwen: sy sullen aenhooren gheduerighlyck singhen *Alleluja* / ende eene seer soete melodye / sy sullen sonder op-houden Godt almachtigh hooren / loben ende dancken / jae selve oock haren eyghen lof / nae het uytwijzen van dese *Schryftuere*: Wel aen goeden knecht / ende ge- Matth. 25,
 trouwen / want ghy ober luttel goets getrouw hebt geweest / gaet binnen in de blydtschap des Heeren: sy sullen insghelyckis smaken ende sien / hoe soet dat den Heere is / ende sullen eten in 't rijk Godts het broot der Engelen / 't welck alle soetigheyt in hem heeft: sy sullen riecken eenen alderliefflycksten reuck: en soo veel als 't gheboelen aengaet / dit en sal dooz geen rouwigheyt gehindert / maer sal soetelyck son- Hare hooge
 der eenige oneer obergoten wordē. Doozts bemerkit de.
 neerstelyck hoe verheben dat de hemelsche blydtschappen sullen wesen; daer en is niet van Godt geschapen dat hier by te gelijcken is. Want de gelucksalighe verheugen haer in Godt en in sijne goeden. Ten eersten die inwendigh zijn / ghelyck sijn macht / wijsheyt / goetheyt / mildheyt / soetigheyt en schoonheyt: Ten tweeden / uytwendighe / te weten van de glorie / dewelcke hen toekomt ter oorzaecke van de weerdigheyt van de menschelijke nature van *Christus* onsen *Salighmaker* / van de volmaecktheydt van de *M. Maget Maria* / uyt de schoonheyt van de triumpherende kercke / uyt de bzymigheyt en victorien van de strydende / ten laetsten uyt al 't gene dat in de werelt schoon en uytnemende is. Van dese goeden die Godt aengaen / verblijdt haer de ziele meer dan oftse haer eyghen waren; want sy bemint hem meer dan haer selven / en uyt alle hare krachten. Ten laetsten / siet wat eene diepte datter is van de hemel- Hare diep
 schen *thzesooz* / en van den afgront sijnder goetheyt: te.
 sy is onepindelick / ende oversulckis sullen daer uyt in der eeuwigheyt altydt nieuwe ende nieuwe blydtschappen den gelucksaligen toekomen.

Het 4. point. *Bemerkit* ten eersten / dat ghy niet alleen een rijk der hemelen in den hemel sult vinden / maer so veel als daer gelucksalige zielen gebonden sullen worden. Want behalven datse waerachtige Blydtschap
in de glorie
der Heelw
gen.
 yeme-

hemelen genoemt mogen worden / ende alder-bol-
 machtste woonplactsen / so sult ghy u hier-en-boven
 also seer verblijden van haer geluck / als of dit u ey-
 gē ware / ter oorzake van de bolmaeckte liefde. Men-
 fiet dan de menichte der Engelen ende der heyligen /
 biet haer veel gelucks ende u selven oock / datse soo
 menighbuldigh zijn / ende ontsteken zijnde met eenen
 pber der zielen / soecht dit getal noch meerder te ma-
 ken. Ten tweeden / bemerkte wie dat ghy daer nu
 hebt vooz bzienden ende patroonen: aenschouwt hoe
 datse u gestadigh aensien ende met open armen ber-
 wachten uyt de zee deser werelt / daer ghy in licht en
 woystelt ende arbept op dat ghy sout mogen komen
 in de haben des eeuwigen lebens / daer de Heyligen
 om u veel gelucks te bieden / van nu af beginnen te
 singen eenen blijden sanct.

Glorie der
 lichamen.
 Matth. 13.

Het 5. point. Bemerkte hoe schoon dat de lichamen
 van de ghelucksalighen in den hemel wesen sullen ;
 want de rechtveerdige sullen blincken als de sonne
 in haers Vaders rijck / ende sullen wesen niet heb-
 bende eenighe finette oft rimpel: Sy sullen onlij-
 delijck wesen / noch hongher noch dorst lijdende : sy
 sullen wacker wesen / ende sullen ober ende weder
 loopen gelijck een klaer-schijnende licht in 't para-
 dijs van haren Godt : sy sullen ten laetsten oock
 subtyl zijn / ende ghelijck Enghelen Godts. Hier
 nae overleght hoe redelijck dat het is hem te laten
 voozstaen / dat den hemelschen Vader sijne kinderen
 ende uytberhoren onsprekelijcke goederen ghereet
 ghemaect heeft / aenghesten dat hy in de werelt
 soo veel heeft willen geven aen ballinghen / misda-
 dige / ende die hem lasteren. Doorts let oock op de
 onepndelijcke liefde van den Sone Godts / die met
 soo grooten prijs de selve dinghen heeft willen koop-
 pen / ende sijnen heylighen Gheest uyt den hemel
 sepnden. Weest hier verbaest / o mijne ziele / versucht
 tot hem / ende bemint hem uyt gantscher herten /
 ende denckt aldus by u selven : Sijnder sulcken ge-
 noechten te vinden / ende ben ich traegh ende slap ?
 Sijn de genoechten des werelts valsch / ende sal ich
 daer op staen ? Wat soude ich moepten doen om tot
 d'eu.

Apoc. 7.

D'eeuwige te geraken/waer't sake dat ick een leben-
digh geloobe hier af hadde/ dat ick hoopte/ende dat
ichse beminde?

G E B E D T.

HOe minnelijck zijn uwe tabernakelen,ô Heere der
heyrkrachten! mijn ziele verlanght,ende flaut naer
uwe voorfalen,mijn ziele heeft dorst gehadt tot God de *Pfalms 41.*
levende fonteyne, wanneer sal ick komen ende openba-
ren voor u aenschijn? Siet mijne ziele die verlanght na
uwe saligheyt,ende sy verlangt naer u,want ick heb ge-
loopen den wegh uwer geboden, ende ick hebbe gear-
beyt in uwen wijngaert, o mijnen Godt. O mijne ruste,
wanneer sal ick in u mijne ruste nemen! wanneer sult
ghy alle droefheyt en tranen van mijn oogen vegen! O
fonteyne der levender wateren, wanneer sal ick dron-
ken worden van uwe overvloedigheyt! Och hoe groot
is de menighvuldigheyt uwer soetigheden,die ghy ver-
borgten hebt voor den genē die u vreesen! Al waer't dat *Aug. 1. 22.*
ick maer een ure lang deselve en soude mogen smaken, *de Civit.*
so soude ick nochtans veel hondert jaren alle de werelt- *Dei.*
lijcke genoeghten geerne moeten derven: maer sy zijn
eeuwigh-duerende, ende u rijck, ô mijnen Godt, en sal
nimmermeer eynde nemen, uwe blijdschap is altijt-du-
rende,ende uwe saligheyt wort gemeten met een goede
ende getaste mate. Alwaer,ô mijne ziele,alle deught sal
wesen te sien, het gene dat ghy bemint; ende't alder-
meest geluck te beminnen dat ghy zijt:ende alwaer het
saligh leven in sijnen oorspronck gesmaeckt wordt, al-
waer het aenschouwen der waerheyt klaerlijck geopen-
baert wordt. Daer zijn d' Engelen die Godt altijt loven *Aug. 1. 22.*
ende dancken,aldaer is het geselschap van de hemelsche *de Civit.*
Borgers,aldaer is den liefelijcken feest-dagh der gener *Dei.*
die van de moeyelijckheydt van dese pelgrimagie we- *Aug. sup.*
der-gekeert hebben,aldaer is eene vrolijckheydt sonder *Ioannem*
eynde, eeuwigheyt sonder sinette, schoon weder sonder *Homil.*
wolcke.Aldaer sal't tegenwoordig wesen datter bemint *Ego sum*
wort; noch men sal niet verlangen naer het gene datter *Pastor bo-*
niet en is. Aldatter wesen sal ende is,sal goet wesen, en- *nus.*
de ghy,ô grooten God,ons aldermeeste goet,sult het al-
dergeluckigste wesen.Aldaer sullen wy ledig wesen, en-
de sien;wy sullen sien en beminnen;wy sullen beminnen
ende

ende prijfen het Goddelijck wesen, in 't eynde sonder eynde. Want het gene, ô goedertieren Godt, dat ghy ge- reet gemaect hebt den ghenen die u beminnen, en kan men door het geloove niet begrijpen, door de hope niet aenraecken, door de liefde niet vatten, het gaet alle be- geerten en verlangen te boven; men kan het bekomen, maer 't en kan niet geweerdeert wordē. O in der waer- heyt, geluckigh en glorieus gefelschap! o heylige mael- tijt! o bancket daermen behoort naer te verlangen! al- waer geene vreesse en is, noch oock geene walginge ge- vonden en kan worden, maer een versadinge met groot verlangen. O geluckigh paradijs! ô lant van wellufften! tot het welck ick versuchte uyt dit dal der tranen: al- waer wijsheyt gevonden wordt sonder onwetentheyt, memorie sonder vergetentheyt, verstant sonder doolin- ge, redene sonder donckerheyt: alwaer den mensch God sal aenschouwen na sijne geliefte, ende genieten tot sijn vermaeck ende genoegte: sal jeugdigh wesen in der eeu- wigheyt, sal blinckē in der waerheyt, sal hem verblijden in de goetheyt. Met wat soetigheyt zijn wy dan bevan- gen, dat wy dorsten na de bitterheyt van de sonden, na de schipbrake deser ongestadiger zee, na de ongelucken van dese verganckelijcke wereltd, ende om slaven te we- sen van eene ongoddelijcke tyrannye, ende dat wy onse toevlucht niet meer en nemen tot het geluck der Hey- ligen, ende tot het gefelschap der Engelen? daer wy sul- len moghen proeven ende sien hoe soet dat den Heere onsen God is, ende hoe overvloedig dat sijne uytne- mende wellufften ende genoeghten zijn. O saligh aenschou- wen, Godt te sien in sy selven, hem te sien in ons, ende ons in hem met eene geluckige genoeghte, ende met een ge- noegelijck geluck! O leven, o levendigh leven, leven eeuwelijck-duerende, ende geduerighlijck saligh; al- waer is blijdschap sonder droefheydt, ruste sonder ar- beyt, weerdigheyt sonder achterdencken, rijckdommen sonder vreesse van genomen te wōrden, gesontheyt son- der flauwigheyt, overvloedigheyt sonder gebreck, leven sonder doot, onverganckelijckheyt sonder bedervenisse, geluck sonder ongeluck! O soeten JESU, in uwes Vaders huys zijn veel wooningen, ende ghy zijt gegaen om my plaetse te maken; laet my doch komē in u rijck, naer dat ick

Bern. in
serm.

Hug. Viēt.
de anima
c. 4. l.

I. 4. c. 4.

Ioan. 14.

ick de wildernisse van mijne pelgrimagie door-reyft sal hebben; doet dat ick in u mach blijven, *o* waerachtigen wijngaert, ende dat ick mach drincken van den nieuwen most in 't rijcke uwes Vaders. Ick ben een vremdelinck *Isaie 41* ende pelgrim; maer weest gedachtig, dat ghy my genomen hebt van 't uysterste der aerden, en van verre plaetsen hebt ghy my geroepen. Als ick dan vermoeyt zijnde vanden wegh, ende uyt dit leven komen sal, so seght tot my, *o* aldergoedertierensten Heere mynen knecht zijt ghy: ick heb u verkoren, en ick en heb u niet verworpen: en vrees niet, want ick ben met u, en wilt niet afwijcken, want ik ben uwen God. Vanden tijt af dat ghy eerlijck zijt geworden in mynen oogen ende glorius, so heb ick u lief gehad, ick ben, ick ben den Heere, ende daer en is sonder my geen behouder. Hierom mynen behouder ick dorstig zijnde sal tot u komen, als tot de fonteyne der levende wateren, en ghy sult my te drincken geven; hongerig zijnde, sult ghy my versaden, daer en sal niemant honger oft dorst lijden, noch uwe diemaers en sullen gheene hitte lijden, want ghy deernisse met haer hebbende, sult haer-lieden regeeren; en sult haer laven aen de fonteyne der wateren; als ick droevigh sal wesen, sult ghy de tranen af-vagen van myne oogen; arm synde, sult ghy my vercierren met eene kostelijcke kroone; ellendigh zijnde sult ghy my saligh maken; naect ende bloot sijnde, sult ghy my bekleeden met de klederen der blijtschappen, mis-troostigh zijnde, sult ghy my vertroosten: ende daer en sal geen droefheyt gevonden worden, maer de selve sal in blijtschap veranderen, ende ick sal u aenschouwen, ende ick sal overgoten worden met alderley wellusten, ende mijn herte sal hem verwonderen, ende verbreyden, ende ick sal verstaen dat ghy den Heere zijt, den welcken niet en sal beschaemt laten, de gene die hem verwachten. Ick verbeyde Heere, ende verlange dat ghy myne verwoestheydt sult stellen als wellustigheden, en hare verlatenheyt als uwen hof: Ick geloove te sien de goedendes Heeren in 't lant der levender: want blijtschap ende ghenoechte sullen aldaer ghevonden worden: dancksegginge, lof ende prijninghe, ende een eeuwighe blijtschap over hare hoofden. In u, *o* Heere, hebbe ick gehoopt: doet doch berm-

898 Den III. Boeck. Het XX. Cap.
hertigheyt ende genade met uwen dienaer, op dat ick
niet beschaemt en worde in der eeuwigheyt, Amen.

Praetijcke om de liefde van den hemel in
ons te verwecken.

Wilt goederen dat ghy hier in dese werelddt siet /
betrouwt dat ghy andere dooz Godts genade
sult hebben / die onepndelijck beter zijn: Ten twee-
den / is 't dat u eenigh quaet ontmoet / denckt dat
ghy hier af in der eeuwighepdt bezijdt sult wesen:
Ten derden / is 't dat u pet ontnomen wozt / weet dat
het selve dooz de verbuldigheyt in de eeuwighe-
rende thsesooren beffoten wozt; maer is 't dat ghy
pet verfaecht oft upt de liefde Godts upt-deplt / soo
en moet ghy u niet alleen laten boozstaen / dat ghy
dit alleen booz u selven bewaert / maer ghy moet bo-
ben dien oock booz seker houden / dat u van uwen
Heere / uwen God / hondertmael meer wederom ge-
geven sal wozen.

Schiet-Gebedekens.

1. Cor. 2.

GEene ooge en heeft gesien, noch oore gehoort, noch
in des menschen herte en is niet inghevallen het
gene dat den Heere bereyt heeft, den genen, die hem
lief hebben.

2. Tim. 4.

My wordt bewaert de kroone der rechtveerdigheyt, die
den Heere weder geven sal in dien dag, den rechtveer-
digen Rechter, ende niet alleen my, maer oock, de ge-
nen, die sijne toe-komste beminnen.

Pfal. 26.

Ick geloove te sien de goeden des Heeren in 't landt der
levende.

Iob 19.

Wederom sal ick rontsomme overtrocken worden met
mijnen velle, ende in mijn vleesch sal ick Godt sien.

SLUYT.

SLUYT-REDENE
VAN DEN
GHEHEELEN BOECK,
Ende Gebedt tot de
H. MAGET MARIA.

Ick ben desen dryderhanden wegh doorkomen / o sterre der zee / alder H. Maget / niet dooz mijne krachten/maer dooz u alleey/ na Godt almachtigh geholpen zijnde. Ick ben van u gelicht zijnde in de habē/geraekt/met mijne penne/maer niet met mijn lebē/niet met der daet maer met den wille en de begeerte. Maer op dat dit niet te vergeefs en geschiede/ en dat als ich eenen anderen gepredicht ende den wegh getoont sal hebben/selbe berwozpen woerde/ so bidde ich dat Christus Jesus onsen Saligmaker/die den wegh is van 't eenwigh leven/de waerhepdt en het leven: my dooz u niet der daet dit wil berleenen/en niet alleen my/maer oock alle de gene/die dit selbe sullen lesen/ende hare oogen tot u sullen keeren als ballingen/hinders van Eba. En waer sullen zy haer beter keeren/dan tot u/besonderlijch herwaerts en derwaerts gedreven zijnde dooz de baren en tempeesten deser werelt/die daer zijt de haben der gener/die in u betrouwen? waer sullen sy haer wende/wozstelende in den nacht der droefheydt / dan tot u/die daer zijt de morgensterre en den opkomenden dageraet? waer sullen sy hare toelucht nemen / die hier op dese werelt als pelgrims en vremdelingē gestelt zijn/dan tot u/die daer zijt de deure des hemels? op datse dooz u in't lant van Beloften/in haer hemelsch vader-lant/daerse toe geroepen zijn/souden mogen komen/en hare saligheyt van den Heere souden mogen scheppen. Neemt in danck/dat bidde ich u/dese mijne begeerten/ en van alle de gene/ die naer u verslangen/ontfangt het gene dat de Heere dooz my heeft beliest te wercken: want ich schrijbe u dit selbe toe/en drage u dit op/ op dat wy alle die dooz desen wegh ende waerheyt wandelen/ souden mogen geraken tot het eeuwigh leven.Jesum Christum uwen Zone/Amen.

H E T E Y N D E.

T A F E L

Van de principaelste materien die dese dry Boeckē inhouden.

Aelmoesse. Siet Tijdelijcke goederen.

D' Aelmoessen helpen den mensch om tot het waerachtigh ge- loove te komen, en verstercken hem in het selve. Fol. 33. 37	
Den mensch behoort vrywilligh ende geerne aelmoessen te geven, ende om wat redenen.	169
D' aelmoessen bewaren tot onsen profijte ende bate, het gene dat anders dickwils soude verloren gaen.	171
Hoe dickwils even in het nieuwe als in het oude Testament d' ael- moessen ons aengepresen worden.	172
Die mildelijck aelmoessen uytdeylt, wordt dickwils in dit leven rijck ende hiër namaels.	173
D' aelmoessen dienen by het Gebedt gevoeght te wesen.	188
Groote weerdigheyt der aelmoessen.	174
Het is seer geraden d' aelmoessen te geven voor de doot, ende alsoo syne rijckdommen voren te seynden naer ons Vaderlant.	870
Verscheyden profijten die d' aelmoesse den mensch aenbrengt.	173
Bequamen raedt van den H. Chrysoft. aengaende het uytreycken der aelmoessen.	183
Dry saken moetmen gade slaē in het uytdeylen der aelmoessen.	179
Welcke aelmoesse de beste is.	390
De aelmoessen aen personen die andere menschen tot den dienst Godts helpen, zijn seer verdienstigh.	392
Verscheyde practijckē om aelmoessen profijtelijck uyt te deylē.	176
<i>Aenschouwende leven. Siet Contemplatie.</i>	
<i>Aendachtigheyt in het Gebedt. Siet Gebedt.</i>	
<i>Armoede, arme.</i>	
Wat de gewillige armoede is.	378
Sy is eene moeder van alle deughden.	379
Sy is Gode seer aengenaem.	379
Het geluck der gewilliger armoede.	380
De Goddelijcke voorsichtigheyt over de arme.	381
Practijcke om d' armoede r' onderhouden.	383
Men moet liever de arme dan de rijcke troosten.	384
Trappen van de armoede.	385
Ondersoeck om de gebreken van de armoede te bekennen.	385
De arme dienen de rijcke om hunne goederen in den hemel over te dragen.	173

Beelden.

Hoe schadelijk dat oneerlijke beelden of schilderyen zijn. 404. 405
 Hoe profijtelijk ende vermakelijk het is devote beelden te aenschouwen. 476

Bekoringe. Soecht oock Tentatie.

Bemerckingen dienende tegen de bekoringen. 230
 Twaelf geestelijke wapenen tegen de bekoringen. 237
 Twaelf regelen tot onderwijs in den geestelijken strijt. 238. 239
 Andere practijcken ende remedien tegen de selve. 239. &c.

Bekeeringe tot Godt.

Beraet om hem tot Godt rypelyck te bekeeren. 199
 Den duyvel volght den fondaer die hem tot Godt wilt bekeeren, om dat te beletten. 146
 Het is schadelick ende periculeus syne bekeeringe uyt te stellē van dage tot dage, ende zy valt ons alsdan veel swaerder. 100. 101
 Krachtige redenen om ons te verwecken tot eene oprechte bekeeringe. 102
 Teeckenen van eene oprechte bekeeringe. 155
 Acht korte bemerckingen, dienende tot onse bekeeringe, ende om een goet leven t' aenveerden. 107

Bermhertigheyt tot den armen. Soecht oock Aelmoessen.

De bermhertigheyt tot onsen naesten, brengt vrede in de ziele. 825
 De bermhertigheyt tot de arme, is eē teken van d'uytverkorē. 832

Beradinge.

Practijcke dienende tot een goet beraet. 214
 Hoofstucken dienende tot een saligh beraet voor verscheyden personen. 221. &c.
 Men moet hem in syne eygene saecken beraden, als oft zy eenen vreemden aengingen. 525

Berouw der sonden.

Het berouw is tweederley. 112
 De kracht van het oprecht berouw. 112
 Redenen verweckende het berouw. 113
 T'samen-sprake Christi, met eene sondige ziele, om tot een volmaect berouw te komen. 113. &c.
 Schoon vermaen Christi tot den fondaer, dienende tot verwekkinge des berouws. 114. &c.

Betrouwen op Godt.

Het betrouwen op Godt, verlost den mensch van alle quaden. 511
 Practijcke om te verkrijgen het betrouwen op Godt, ende wantrouwen sijns selfs in alle saken. 513

T A F E L.

Biechte, generale Biechte.

De biechte moet volgen na het berouw der sonden.	120
De generale biechte en is niet swaer, soo vele meynen.	121
De generale biechte is somtijts nootfakelijk, somtijts niet.	121
Voor wie die profytelijk is ende voor wat perſoonen niet.	122
Menighvuldige profyten ſpruytende uyt de generale Biechte.	121
Korte maniere om ſijne conſcientie voor de Biechte te onderſoeken.	125
Wat datmen moet doen na de generale Biechte.	139
Voorbeeld oft maniere van goede propooften ende voornemens te maken na de generale Biechte.	141
Beraet van hem dikwils en oprechtelijk te biechten.	126. 127. &c.
Hy en is niet wijs die ſyne ſonden hier bedeckt oft uytſtelt die te Biechten.	126. 129
Wat achterdeel ende profijt deſen ſy ſelven aendoet.	128. 129
Het is beter hier voor den Biecht-vader alleen eens beſchaemt te zijn, dan in der eeuwigheyt voor alle menſchen.	126
De Biechte is eenen nootfakelijcken ende lichten middel om de ziele te bewaren.	128
De onredelijcke creaturen leeren ons de Biechte gebruycken.	128
Benauwtheyt in de ure des doots der gener die door ydele ſchaemte niet oprechtelijk en hebben gebiecht.	129
De Biechte brengt ruſte der conſcientie.	130
Die hem in de Biechte verootmoedight ende ontdeekt, en verliest daer door noyt zijn eere oft goeden naem, maer ter contrarien wort gemeynelijk van Godt verheven.	131
Practijcke om de ſonden wel te Biechten.	133. 134. &c.
Gebeden voor ende na de Biechte.	132. 138. 145

Bidden. Siet Gebedt.

Chriſtus, Chriſti navolginge.

Chriſtus onſen Saligmaker is ons gegeven tot een aldervolmaeckte voorbeeldt van alle deughden.	581
De meeſte ſaligheyt alhier is onſen Saligmaker naer te volgen.	582
Niemant en moet hem ſchamen Chriſtum na te volgen.	582
De Miſterien der menſchelijckheyt Chriſti leyden ons tot de Goddelijcke volmaecktheden.	583
Practijcke ſtierende tot de navolginge Chriſti.	586

Clooster, Cloosterlijk leven. Siet Religie, Religieus leven.

Communie, Communieren.

Verſcheyde oefeningen ende bemerckingen dienende voor ende naer de H. Communie.	703. 704
	Gebedt

T A F E L.

Gebedt om voor ende na de H. Communie te gebruycken.	705
Practijck om Godvruchtelijk en devotelijk te Communiceren .	708
Hoe de H. Margareta van Hungaryen, den S. Stanislaus Kostka , den S. Aloysius , de H. Hedwigis hun bereydden tot de heylighe Communie.	709
Beraet van dickwils ende devotelijk te Communiceren .	713
Andere schoone oeffeningen voor alle de dagen van de weke, in de welke de ziele van Christus ende wederom Christus van de ziele wordt genoodt.	721
Gebedt om geestelijk te Communiceren .	611
<i>Conscientie ondersoecken. Siet / Ondersoeck, Biechte.</i>	
<i>Contemplatie.</i>	
Wat de Contemplatie is.	774. 776
Wat de Contemplatie in de ziele werckt.	773
Onderscheyt tusschen de Meditatie ende de Contemplatie .	774
Effecten oft uytwerkingen der Contemplatie .	777
De Contemplatie is een ruste der zielen.	778
Onse Contemplaties zijn hier seer kort ende onvolmaect.	778
Hoe datmen hem moet bereyden tot de Contemplatie .	778. 780
Weerdigheyt der Contemplatie .	779
Door wat weg de gave der Contemplatië moet gefocht wordē.	779
Waer door de Contemplatie meest wordt belet.	779
Merck-teecken van een contemplatijf mensch.	781
Oeffeningen die ons behulpzaam zijn om te contempleren.	781
Misbruyck van vele contemplative menschen.	781
Sesse wercken des wils die men oeffent in het contempleren.	783
Wat materien tot de contemplatie bequaem zijn.	784
Verscheyden middelen ende practijcken om tot de contemplatie te geraken, ende ons daer in te voorderen.	786. 791

Creatueren Gods.

Uyt alle creatueren moeten wy sien te trecken het gout van de liefde Gods.	183
Hem tot de creatueren te keeren ende af te keeren van Godt is een soorte van afgoderye.	737
Alle creatueren verwecken ons om Godt te loven ende te dancken.	754. 785.
Van de creatueren moeten wy tot den Schepper der selver opklommen.	785
Het besitten der creaturen en kan den mensche niet versaden.	817
Alle creatueren zijn tot Godts eere geschapen.	819
Alle creaturen zijn God onderdanigh uytgenomen den mensch.	822

Cruys. Siet/ Lijden, tegenspoet.

Den wegh des Cruyces leydt ons tot het leven.

691

In het Cruys moeten wy glorieren.

698

Dagh, overbrengen van den dagh.

Hoemen des morgens den dagh opstaende sal beginnen, ende den selven des avonts slapen gaende cynden.

851. 853

Verscheyden korte oeffeninghen dienende op alle het gene dat wy binnen den dage moeten doen. 1. om de Meditatie des morgens te beginnen. 2. Voor en na het Sermoon. 3. Alsmen eenigh werck begint oft voleynt. 4. Om sijne getijden te lesen. 5. Om te studeren, lesen oft schryven. 6. Alsmen ter tafelen gaet oft van deselve opstaet. 7. Als de Be-klok slaet. 8. Voor dē tijt die ons overschiet. 9. Alsmen moet met de menschē handelen. 10. Alsmē eenige reyfe aenneemt oft die volbrocht heeft. 11. Als wy onse kamer uyt oft ingaen. 12. Als wy ons tot enig spel begevē, &c. 850. tot 868

Danckbaerheydt, danck-segginge.

Wat de danckbaerheydt van ons vereyscht.

592

Verscheyden soorten van gaven ende weldaden voor dewelcke wy Godt meest moeten danckbaer wesen.

651. 652

Vijf saken moeten wy in elcke Goddelijke weldaet bemerken.

655

Gebruyck der Propheten ende andere HH. aengaende de weldaden Gods.

655

Practijcken om Godt te bedancken voor sijne giften en gaven.

655

Deught.

Wat dat de deught is.

678

Den wortel der deught is bitter.

335

Hoe groot dat de deught van Godt geacht wordt.

518

Den duyvel wort alleen van de deught over-wonnen.

518

Beschrijvinge der deught.

519

Practijcke om de deught ende de sonde te wegghen nae hare verdiensten.

522

Uyt de deught spruyten ruste ende cere: uyt de sonde pijnē, ende schande.

564

Hoe dat de deught vereert wordt.

567

De deugdelijke menschē wordē met recht Koningen genoemt.

568

De oprechte geneughte spruyt uyt de deught.

573

Practijcke om blijichap te scheppen uyt de deught.

578

De deught is dryderhande.

680

De nature, de uyt-werckinghen, de trappen ende de profijten der deught.

680

Treffelijke sententien in der H. Schrifture, aengaende de deugt.

681

De

De deught behaeght Godt boven al.	68r
Men kliint allenghskens tot de deught.	666
<i>Doodt.</i>	
Het over-peysen des doodts is een verwecksel tot de volmaecktheyd.	257. 258. &c.
De doodt is bitter aen de lief-hebbers der wereltd.	533
Hare gedenckenisse doet de sonden schouwen.	535
In d' ure des doodts worden de oogen geopent.	535
Practijcke dienende tot de gedenckenisse des doots.	537
Den slaep is een beeldt van de doodt.	538
In de ure des doots vertoont haer de ydelheyt des werelts.	642
Maniere ende practijcke om hem gereet te maecken tot een salige doodt.	868. 874
Bereydinge tot de doot, die dagelijks behoort te geschieden.	871
Bereydinge tot de laetste ure als de doot nu naeckt.	884
Bereydinge in eenigh haestigh perijckel des doodts.	873
Belijdinge voor den genen die op zijn sterven light.	886
<i>Duyvel.</i>	
De wackerheyt des duyvels om ons te verwinnen.	209
Hoe den duyvel de goede ende de quade menschen quelt.	210
Hy en vermach niet sonder Godts toe-laten.	211
Hy trekt dē mensch tot het quaet onder het schijnfel van goet.	231
Sijne neerstigheyt om de zielen te vernielen.	294
Hy bevecht ons door onse quade genegentheden.	320
Hy sit als eene spinne in alle creaturen.	323
Wat den duyvel is.	599
Wat het is den duyvel door de sonde te dienen.	600
<i>Eeuwigheyt.</i>	
Wat de eeuwigheyt is.	551
Sy vermeerdert de pijnen der verdoemde.	552
Wy moeten oft de salige oft d'onsalige eeuwigheyt verkiesen.	552
Wy schilderen, wy schryven voor d' eeuwigheyt.	552
Die het tijdelijck goet verlaet, en verliest het niet, maer wint het eeuwigh.	554
Practijcke om de gedenckenisse van d' eeuwigheyt wel in 't herte te drucken.	554
De gedachtenisse der eeuwigheyt dient den mensch voor een spoor om hem de waerheyt te doen onder-soecken, ende tot de H. Kercke te begeven.	27
<i>Eeuwige glorie des Hemels.</i>	
Beschryvenisse van de eeuwige glorie.	889

Daer is overvloedigheyt van alle goet.	890
De breedde, lenghde, en diepte der hemelscher goederen.	892. 893
Het rijcke Godts wordt vergeleken 1. met den verborghen schat.	
2. met de kostelijcke peerle.	891
Hemelsche wel-lusten ende geneuchten.	892. 894
Glorie der geluckfaliger lichamen.	894

Eenigheyde.

De eenigheydt is tot het Gebedt seer profijtelijck.	190
Wat de eenigheydt der zielen is.	434
Wat de eenigheydt des lichaems is.	434
Hoe noodelijck dat de eenigheydt des herten is.	435
Die alleen is, ontgaet de aenlockinge der sonden.	437
De goederen der eenigheydt.	439
Practijcke om de eenigheydt te beminnen.	442
Het is prijsbaer alle maenden eenen dagh tot stilte ende Godts- dienst te verkiesen.	443
Remedie teghen het verdriet in stilte ende eenigheydt.	447

Engelen.

Wy moeten ghemeynschap houden met den H. Enghel onsen be- waerder, ende ons met hem beraden.	199
Vyerigheyt der Engelē, om den lof Gods, en sijn eer te besorgē.	741

Eygen wille. Siet wille, ende verstervinge.

Wat den eygen wille is.	303
Verstervinge van den selven.	303
Den eygen wille is onsen gesworen vyant.	326

Eynde des menschs.

Tot wat eynde den mensch van Godt geschapen is.	8. 79
Bemerckinge op het eynde des mensch.	3
Met hoe groote sorghvuldigheyt den mensch behoorde naer zijn eynde te trachten.	8. 9
Hoe edel dat is het eynde des mensch.	9
Den menschen behoort hier anders niet te soecken dan zijn eynde ende het gene dat hem daer toe vervoorderen kan.	9
Verscheyden hulpen ende middelen, die Godt den mensch heeft ge- geven om tot zijn eynde te geraken.	9. 10
Verscheyden practijcken om zijn eynde dickwils voor d'oogen te hebben.	12

Examen der conscientie. Siet Ondersoeck.

Gebedt, Schiet-Gebedkens.

Het Gebedt is eene sacrificie van voldoeninge.	180
Het Gebedt ende aelmoessen verstercken ons in het geloove.	33. 37

De

De Gebeden zijn de beste giften diemen Godt kan offeren.	180
Nootfakelijckheyd des Gebedts.	181
Bedeylinge des Gebedts.	181
Verscheyden manieren van bidden.	182. 183. &c.
Driederley aendachtigheyt des stemmelijcks Gebedts.	184
Vifioen van den H. Bernardus, waer door betoont wort verscheyden weerdigheyt ende aengenaemheyt der Gebeden.	683
De noodelijcke bereydinge tot het Gebedt.	184. 187. 189. &c.
Practijcke van de bereydinghe tot het Gebedt, ende de recollectie naer het selve.	197
Het Gebedt dient by d'aelmoessen ende eenigh werck gevoeght te wesen.	185. 188
Tot wat eynde wy aldermeest ons Gebedt moeten stieren.	189
Die bidden wil, moet hem stellen in de tegenwoordigheyt Gods ende sijnder Engelen.	190
Hoe schadelijck dat het is in het Ghebedt op sijne bekommeringen te dencken.	192
Verscheyden manieren op de welke inreverentie oft oneer aen Godt geschiedt in't Gebedt.	193. 194. &c.
Wat dat het minnende oft beweghende Gebedt is, ende conditien daer toe van noode.	787. 788
Schiet-Gebedekens ende haer gebruyck.	182
't Vyer van onse goede begeerten moet met Schiet - Ghebedekens onderhouden ende gevoedt worden.	183
<i>Geboden Gods.</i>	
Onderschil tusschen de geboden ende de raden Gods.	632
Godts gheboden stantvastelijck onderhouden is een teecken van de uytverkoren.	830
<i>Gedachten.</i>	
Hoemen tegen de quade gedachten moet strijden.	316
De gedachten geven te kennen wat het herte bemint.	322
<i>Geloove.</i>	
't Geloove is dē eerste middel om tot ons eynde te geraken.	19. 30
Beraedt van het geloove.	19
De nootfakelijckheydt des geloofs.	19
Godt en laet niet toe dat yemandt die hem oprechtelijck bemint, komt te dolen van het geloove.	20. 30
Noyt en isser yemandt af-geweken van het Catholijck geloove, om hem tot een beter leven te begeven.	26
In het verkiesen des geloofs, soo moetmen hem aen de Oude Vaders houden.	27
	Daer

Daer en is maer een geloof.	30
Grootheyt der gave des geloofs.	30. 31
Het geloove is voor een yegelijk van Gods wege bereyt, maer en kan nochtans van niemant verdient worden.	31
Het geloove maect ons deelachtigh van de beloften Christi, en overfulcx het is eene groote weldaet daer toe geroepen te zijn.	32
In welcker voegen het geloove bewaert moet worden.	32
Verscheyden practijcken om tot het waerachtigh geloove te geraken ende het selve te oefnen.	36. 38. &c.
Een oprecht geloove is het fundament van alle deught, Een levendigh geloof is een teeken der uytverkoren.	830
<i>Geestelijke lesse, geestelijken Boeck.</i>	
Het betaemt datmen daghelijcks wat tijdts bestede in 't lesen van eenen geestelijken Boeck.	199
Door het lesen van geestelijke boecken wordt den schat van onse memorie vermeerderd.	199
De geestelijke lesse is seer profijtelijk als men dorre ende droogh is, ende het en is niet ongeraden in plaetse van de Meditatie die alsdan te gebruycken.	199
De geestelijke lesse verjaeght de verstroytheden.	190
Het toe-hooren tot eenige geestelijke lesse is profijtelijk voor de siecken.	877
<i>Gehoorsaemheydt, ongehoorsaemheydt.</i>	
De gehoorfaemheydt en onder-soeckt gheene redene van het ghebodt.	333
Hoe nootfakelijk dat de onderworpinge in alle dingen is.	364
Den prijs ende weerdigheyt van de gehoorfaemheydt.	365
Het gemack ende profijt der selve.	366
In de gehoorfaemheydt is onse saligheyt.	367
Hoe schadelijk dat de ongehoorsaemheydt is.	369
Vruchten der gehoorfaemheydt.	369
Uyt ongehoorsaemheydt spruyten de sorge ende ongerustheyt.	372
Practijcke om de gehoorfaemheydt te oefnen.	373
<i>Genegentheden.</i>	
Wat de genegentheden zijn.	313
Hoe vele datter zijn.	313
Ses genegentheden van den begeerenden lust.	313
Vijf genegentheden van den grammoedigen lust.	313
Remedien tegen deselve.	314
Sy zijn oorfake van alle de siekten der ziele.	319
Watter van noode is om de quaade genegenthede te verwinnen.	325
	<i>Gerust-</i>

Gerustheyt ende geneughte des herten. Siet/ Vrede des herten.

Ghewoonte.

Hoe schadelijk de quade gewoonte is. 526

Gierigheydt.

Den gierigen ende vrecken en schijnt Godt niet te gelooven. 171

Hy heeft liever hier eenen korten tijdt rijck te wesen, dan hier na-
maels eeuwelijck. 172

Hy komt in dit leven dickwijls armoede en gebreck te lijden. 172

Wat de gierigheydt is. 374

Hoe leelijck ende onversadelijck datse is. 375

De gierige vallen in de stricken des duyvels. 376

Dwaesheydt der gierige menschen. 377

Goede meyninge. Siet Suvere meyninge.

Gulfigheydt.

De gulfigheydt van Adam is oorfake geweest van alle quaet. 159

Groote schade dagelijcks uyt de gulfigheydt spruytende. 159. 160

De gulfigheydt en is niet alleen schadelijck voor het lichaem, maer
belet oock de principaelste oeffeninge der ziele. 160

Verscheyden exempelen hoe dat God de gulfige heeft gestraft. 162

Godt ende sijne toegeschreven volmaecktheden.

Godt wort door alle creatueren verkondight. 29

Godt alleen kan den mensch versaden. 524

Hy en begeert niet datter yemant verloren gae. 21

Godt moet boven al bemint worden. 757

Die Godt bemint, wort den alder-besten. 757

God heeft alle dingē tot eē seker eynde geschickt, oock de minste. 807

Hem zijn alle dingē onderworpe, en hy draegt sorge van alles. 808

Hy is den oppersten ende alder-wijsten werck-meester. 808

Volmaecktheden Godts. 599

Het is seer goet te mediteren van de volmaekthedē Gods. 782. 788

Godt is de fonteyne van alle goet. 600

Hy is eenigh ende onveranderlijck. 600

Hoe groot sijne liefde is. 601

Hy is lanckmoedigh over de boosheydt der menschen. 602

Alle dingen zijn hem onderdanigh. 602

Practijcke om hem te oeffenē in de Goddelijcke volmaekthedē. 606

Syne voorsichtigheydt ende syne eynden zijn ons onbekent. 822

Alle dingen geschieden door syne voorsichtigheydt. 827

Godts weldaden ende miltheyt tot den mensch.

Al dat den mensch besit komt van Godts hant. 169

Godt geeft den mensch kostelijcke dingen, ende eyscht slechte
weder-

wederom.	170. 740
Godt is milt tot den mensch, ende den mensch vreck tot Godt.	739
Godt heeft beloofd ende geeft hondert dubbel wederom datmen om synent wille ende liefde gegeven oft verlaten heeft.	82 I
De befondere weldaden Godts.	59 I
Practijcke om Godt te dancken voor sijne weldaden.	596
Den mensch is Godt onderworpen door de fcheppinge, de verloffinge, &c.	589
Godt is ons eenen muer, eene voefter, een licht, &c.	749
Den mensch en heeft niet profijtlijcker voor fy felvē dan God.	758
Niemant en beftaet ons nader dan Godt, hy is onsen alder-getroustien vrient, de fonteyne van alle goet, daerom moet Godt boven al van ons bemint worden.	759
Godt is den mensch gelijk geworden, om vanden mensch bemint te worden.	758
<i>Godts tegenwoordigheydt.</i>	
Godt is over al tegenwoordigh op drie manieren.	747
Godt geeft het wesen aen alle dinghen, hy werckt in alle, hy aenschouwt alle dinghen in alle plaetsen.	748
Godt is op eene befondere maniere in sommige plaetsen.	749
Nootsakelijckheydt van de oeffeninghe der teghenwoordigheydt Godts.	750
Alle de H. Vaderen vermanen ons tot de selve, den S. P. Ignatius heeft dese geduerighlijck gebruyckt.	750
Dese oeffeninge maectt ons de Heylige Engelen gelijk.	75 I
By faute van dese gefchiet het datter foo luttel tot de volmaectheydt geraken.	750
Veelderley profjiten spruytende uyt dese oeffeninge.	75 I
Godts tegenwoordigheydt is de ziele van alle onse wercken.	85 I
Twee manierē om te mediterē van de tegenwoordigheydt Godts.	782
Maniere om de tegenwoordigheydt Godts te oeffenen.	747. 753
Den H. Franciscus oeffende dese in alle creatueren.	754
S. Catharina van Senen maecte God eē kamerken in haer herte.	749
<i>Godts glorie, ende eere soecken.</i>	
Hoe onredelijck dat het is dickwijls meer besorght te wesen voor ons eygen profijt ende eere, dan voor Godts eere ende dienst.	740
Den mensch schenckt aen den duyvel het beste deel van zijn leven, ende aen Godt het slechtste.	740

Hemel. Siet Eeuwige glorie, &c.

Heyligen. Exempel der Heyligen.

De vyerigheydt der Heyligen behoort ons een verweckfel te wesen tot

tot de deught.	271. &c. 557
De Heyligen hebben voortgegaen van deught tot deught.	271
Sy aensien onse perijckelen, ende bidden voor ons hier boven.	273
Practijcke om tot de vyerigheyt der Heyligen te geraken.	274
Hoe sy voor de H. Kercke gestreden hebben.	281
Sy hebben tot het eynde volhert in deughden.	559
Practijcke om de Heyligen te eeren, met hun leven te lesen, hunne deughden naer te volgen.	562
Bedeylinge der Heyligen, om op elcken dagh van de weke de selve te aenroepen.	562
Blijdschap der Heyligen in het oeffenen der deught.	574
<i>De H. Kercke.</i>	
De liefde tot onse Moeder de H. Kercke, behoort ons te verwecken tot volmaecktheydt.	279. &c.
Het lijden ende vervolginge der H. Kercke.	279
De H. Kercke vermaent ons om haer by te staen.	282
Practijcke om de H. Kercke in haren noot te hulpe te komen.	284
Hare heyligheyt.	33
Hare leeringe en kan niet failleren, ende waerom?	32
Door welke teekenen men de H. Kercke kan onderscheyden ende bekennen.	35
<i>Hooveerdigheyt.</i>	
Wat de hooveerdigheyt is.	348
Sy spruyt uyt de onwetentheydt.	349
Den mensch en is niet anders, dan gelijk hy voor God bekend is.	350
Den hooveerdigen sal ten laetsten met schande vervult wordē.	351
<i>Houwelijcken staet.</i>	
Het Houwelijk is van God in het aertsch Paradijs ingestelt.	52. 54
Tot wat eynde den Houwelijcken staet ingestelt is.	51
Men moet van Godt sijn partuere begeeren, die hy ons toegeschickt heeft.	52
Men sal niemant ten Houwelijk verkiesen, sonder raet ende consent der ouden.	52
Wat dat hun te doen staet die hun ten houwelijk hebben begeven door ongeoorloofde middelen.	52
Het Houwelijk aengeslagen sonder Godt, is bitter, ende brenghet droeve vruchten.	52
Het Houwelijk is een waerachtigh Sacrament, ende wardaer door wordt bereeckent.	53
Het Sacrament des Houwelijcks behoorlijck aengegaen, geeft gratie.	53
Het	

- Het Sacrament des Houwelijcks is van Christo ge-cert geweest ,
 eerst in de H. Maghet M A R I A ende Joseph , daer naer in de
 bruyloft van Cana Galilea. 53
- Hoemen in den Houwelijcken staet behoort te leven , ende van de
 liefde ende vrede die tusschen de partyen moet zijn. 53
- Het gemack ende ongemack des Houwelijcks. 54
- Hoe schadelijck ende moeyelijck dat het is een quade parture ver-
 kosen te hebben. 54
- Men behoort meerder acht te nemen op de schoonheydt der ziele
 dan des lichaems , in het verkiesen sijnder parture. 54
- De kinders worden door het toedoen der ouden , saligh oft ver-
 doemt. 56
- Hoe schadelijck dat is voor de kinderen, het quaet exempel der ou-
 deren. 56
- Verscheyden practijcken oft reghelen , voor die in den Houwelijc-
 ken staet leven. 57. 58. 59

Huys-gefin.

- Maniere om sijn huys-gefin wel te schicken. 422. &c.
- Ordre ende gheschicktheydt des huys-ghesins van den H. Elzea-
 rius. 428

I E S U S. *Ziet* C H R I S T U S.*S. Ignatius.*

- Hy stelt sy selven in het kout vervrosen water om eenen onkuy-
 schen mensch te bekeeren. 673

Jonckheydt.

- Hoe men de jonckheydt in de vreesse Godts moet opbrengen. 431
- Onderwijs van Tobias, om de jonckheydt wel op te brengen. 431
- Verkiesinge van goede voesters ende meesters tot dien eynde. 433

Kennisse sijns selfs.

- Godt ende sy selven te kennen, is de opperste wijsheydt. 333

Ketters, Ketterye.

- Dwaesheydt der ketteren, die de Schrifture willen verstaen naer ha-
 ren eygen sin, ende niet naer den sin der H. Kercke. 21
- Valsche leeringe der ketterē, dat God oorfake is vā de sonde, &c. 22
- Boosheydt der ketteren, die om hare sonden te verschoonen, seggen
 onmogelijck te wesen de reynigheydt te onderhouden ende an-
 dere geboden. 22
- Benauwtheyt der ketteren in de ure des doots , ter oorfake van ha-
 re dolinge. 23
- Sy sullen voor Godts oordeel met schaemte vervult worden. 23
- Waerom de kettters niet en komen tot kennisse. 24

Hoe ongoddelijk sy sprekē als sy hun de gereformeerde noemē.	25
Snootheyt des eygen geests der ketteren.	26
De weldaden zijn dickwijls krachtiger om de kettters ende son- daers te bekeeren, dan de disputatien.	37
Practijcke om tegen de kettters te disputeren.	39
<i>Knderen. Siet Jonckheydt.</i>	
<i>Leetwesen. Siet Berouw.</i>	
Wat dat leetwesen is, ende waer dat het gelegen is.	148
<i>Leven der menschen.</i>	
Ydelheydt ende verganckelijckheydt des levens.	257
Elke ure ons levēs behoorde voor de laetste gerekent te wordē.	258
De perijckelen van dit leven moeten ons tot deugt verwecken.	264
Practijcke om de perijckelen van dit leven te bemercken.	268
<i>Liberaelheydt. Siet Aelmoessen, Bermhertigheydt.</i>	
<i>Li. haem.</i>	
Het lichaem doet ons groot belet in dē weg der volmaektheyt.	159
Het is eene groote schande d'overhant te gevē aen 't lichaem.	328
<i>Liefde.</i>	
De liefde is gelijk aen de fake diemen bemindt.	756
<i>Liefde Godts.</i>	
Wat de liefde Godts is.	755
Kracht der wercken uyt liefde gedaen.	149
Uyt alle gheschapien dingen moeten wy occasie nemen van liefde tot Godt.	183
In de liefde is alder-meest de volmaecktheyt gelegen.	627
Bedeylinge der liefde.	628. 755
De liefde Godts moet ons tot goede wercken porren.	628
Wy moeten Godt uyt gantscher herten lief hebben.	628
Om de liefde Godts versmaect den volmaeckten alle gheschapien dingen.	629
Die van de liefde der creaturen verloft is, die vlieght sonder swa- righeyd tot Godt, ende rust in hem ende in sijne liefde.	630
Vruchten ende uytwerkingen der liefde Godts.	633
Daer en is niet minfamer dan Godt.	759
Redenen ons bewegende tot de liefde Godts.	759
Den eersten weg tot de liefde Godts, is het versterven sijns selfs.	764
Trappen ende eygdommen der liefde Godts.	765
Practijcke om sy selven tot de liefde Godts te verwecken.	764
<i>Liefde tot sijnen even-naesten.</i>	
Waer uyt datmen die bemercken sal, ende den voort-ganck in de selve.	643

Teeckenen van liefde tot sijnen naesten.	766. 772
Uyt de liefde tot onsen even-naestē, komt ons veel troost, gemack, ende goets.	766
Wy moeten onsen even-naesten beminnen, gelijk Christus ons heeft bemint.	768
Practijcke om onsen naesten te beminnen.	768
Liefde tot onsen even-naesten, is eē teken van de uytverkoren.	833
<i>Liefde sijns selfs ende des werelts.</i>	
De liefde des werelts moet verstorven wesen.	314
De liefde der creaturen is oorspronck van vele beroerten.	321
Alle quaet spruyt uyt de eygen liefde.	336
De liefde sijns selfs is den gesworen vyant der menschen.	326
De liefde sijns selfs versmaect Christum onsen Salighmaker.	327
Teecken der vleeschelijcke liefde.	403
<i>Lijdtfaemheydt. Lijden. Siet-Verduldigheydt.</i>	
De ongevallen ende occasien van lijdtfaemheydt in dese werelt zijn menighvuldigh.	695
De Heylighen hebben sonder gelijkenisse meer gheleden dan wy en doen, daer wy nochtans door onse sonden veel meer hebben verdient.	696
Den wegh des lijdens ende tribulatiē leydt ons tot het leven.	696
Christus heeft voor ons ongelooffelijcke tormenten geleden.	698
Naer het lijden volghet het verblijden.	698
Veel lijden in dese werelt is een tecken der uyt-verkoren.	831
<i>Lijf-kastijdinge. Soecht/Valten.</i>	
De lijf-kastijdinge is van de Heylighen des oude ende nieuwe Te- staments seer gebruyckt geweest.	162
<i>Maegden, Maegdelijcken staet. Soecht/Reynigheydt.</i>	
<i>Maria, Moeder Godts.</i>	
Sonderlinghe devotie tot de H. Maria is een tecken der uyt-ver- koren.	835
Hare ootmoedigheydt, gehoorfaemheydt, suyverheydt, voortganck in den wegh der deughden.	837. 838
Hare liefde tot den even-naesten.	839
Hoe sy haer droegh met de goede, en met de quade menschen.	839
Hoe sy haer droegh tot hare Oversten.	840
Haren yver der zielen.	840
Hoe sy de geschapen dinghen toe-gedaen was ende die gebruyck- te.	840
Hare verstervinge, ende liefde tot Godt.	841
Hare weerdigheydt.	842
Hare	

Hare weldaden aen de menschen.	842
Haren besonderen dienst tot de H. Kercke.	843
Verscheyden Practijcken om haer te dienen.	846
Maniere om haer te groeten als de be-klocke slaet.	863
<i>Matigheyt. Siet</i> oock vasten, gulfigheydt.	
Het lichaem moet met den toom van matigheyt bedwongen worden.	159
Verscheyden profijten die dese deught mede-brenght.	161
Ghevoelen der Heyligen, ende Heydensche Philosophen van dese deughde.	162
<i>Meditatie. Siet</i> oock Gebedt.	
Tweederley bereydinge tot de Meditatie.	187. 189
Maniere van mediteren.	459
De Meditatie moet gestiert worden om de deught te oeffenen.	461
Wat de Meditatie is.	462
De affectien der Meditatie.	463
Hoe veel affectien datter zijn van de Meditatie.	464
Practijcke der Meditatie.	466
Practijcke van Mediteren betoont in het mysterie van de geboorte onses Heeren.	479
Hoemen in de Meditatie de affectien moet verwecken ende in de selve volherden.	469
Hoe datmen de Meditatie 's morgens sal beginnen.	856
Watmen doen moet nae de Meditatie.	474. 617
Hoemen het geloove, hope, liefde moet verwecken in de Meditatie.	485
Verscheyde middelen om de Meditatie te vermeerderen.	517
Remedie tegen de verstroytheydt in de Meditatie.	617
Oorsaken der verstroytheydt der sinnen.	618
De hoeverdye is d'oorsaecke van de dorheyt in de Meditatie.	620
Het aen-tekenen der goeder in-spraken helpt tot het gebedt ende Meditatie.	621
Maniere om deselve in-spraken te teekenen.	622
<i>Mortificatie. Siet</i> Verstervinge.	
<i>Naeften. Even-naeften.</i>	
<i>Siet</i> Liefde tot onsen naeften.	
Wy moeten op de deughden van onse naeften letten, en niet op sijne onvoermaecktheden.	767
De vriendtschap ende vereeninge met onsen naeften is noodelijck ende profijtelijck.	768
Wy moeten Godt in onsen even-naeften bekennen.	764. 767

T A F E L.

Nieuſgierigheydt.

Verſcheyden wercken van nieuſgierigheydt.	335
Het is noodelijck de nieuſgierigheydt te verwinnen.	317
Sy opent de poorten onſer ſinnen.	331
Teecken en van victorie over de nieuſgierigheydt.	330
Verſcheyde bemerckingen tegende ſelve.	331
Exempelen der gener die dit gebreck verwonnen hebben.	318

Offerande.

Wy moeten Godt dry offerhanden doen.	703
--------------------------------------	-----

Onbermhertigheydt. Siet Gierigheydt.

Den onbermhertigen en is tegen niemant wreeder in dit leven dan ſy ſelven.	172
De onbermhertige worden dickwijls in dit leven wreedelijck geſtraft.	173

Onderſoeck der Conſcientie. Siet oock Biechte.

Oeffeninge van het gemeyn onderſoeck.	659
Dit moet ten minſten tweemaels 's daeghs geſchieden.	861
Vijf deelen van het gemeyn onderſoeck, ende maniere om die te gebruycken.	659
Practijcke dienende tot het gemeyn onderſoeck.	666
Practijcke ende oeffeninge van het beſonder oft particulier onderſoeck.	666
Wat dat het beſonder onderſoeck beteekent, waer toe dat meeſt gebruyckt wordt, ende op wat maniere.	667. 668

Ondanckbaerheydt.

De ondanckbaerheydt miſhaeght Godt.	591
Sy maect onſe gebeden onweerdigh.	592
Sy belet dat de gratie Godts in ons niet en kome.	592

Ongeſtadigheydt.

Den oorſpronck der ongeſtadigheydt.	451
Den ongeſtadigen verandert als de Mane.	452

Ongeruſtheydt des herten.

Alle ſonde brengt ongeruſtheydt in 't herte.	824
Deſe ſpruyt oock uyt alle hope en vreeſe van tijdelijcke ſaken.	825

Onmatigheydt. Siet oock gulſigheydt.

Deſe is de wortel van ontallicke quaden na ziele ende lichacm.	160
--	-----

Onſe L. Vrouwe. Siet Maria.

Onſuyverheydt. Siet Reynigheydt.

De leelijckheydt der onſuyverheydt.	399
De ſtraffe der onſuyverheydt.	401
<i>Oor-</i>	

T A F E L.

Oordeelen der menschen.

Men moet hem wel wachten van vermetelijck te oordeelen.	693
De vreesse van de oordeelen der menschen doet groot achterdeel in den geestlijcken voortganck.	334
De oordeelen der menschen maken het goet voornemen swaer en de lastigh.	335
Ydelheydt voor de oordeelen der menschen.	336
De menschelijke oordeelen mogen ons niet baten noch schade.	337
Niemant en isser lofbaer dan die de deught bemint.	337
Dwaesheydt der menschen die meer passien op de woorden der we- relt dan op Godts oordeel.	346
Valscheyt van het oordeel der boose menschen.	341
Exempelen van het versnaden der oordeelen des werelts.	342
Vrede ende gerustheyt in de verachtinge der menschelijcker oor- deelen.	342
Onwijsheyt der gener die om de gefinthenen der menschen Godts gratie versuymen.	343
Christi leven ende doot betoont klaerlick, hoe sot dat de oordeelen der werelt zijn.	344
De vreesse der menschelijke oordeelen komt uyt eygen liefde.	347
Practijcke om d'oordeelen der menschen te versnaden.	346

Oordeel Godts.

Daer en sal niet droeviger wesen op den dagh des oordeels, dan met eene verganckelijcke genoeghte de eeuwige pijnen gekocht te hebben.	234
Om wat redenen dat het uytterste oordeel geschieden sal.	541
De grouwelijckheydt des oordeels.	542
Scheydinge van de quade ende goede.	542
De komste van den Rechter tot het oordeel.	543
Openinge van de boecken der consciencie.	543
Het onwederroepelijck vonnis.	544
Het droevigh aenschouwen der verdoemde.	545
Benauwtheydt der boose menschen in het laetste oordeel.	547
Dan sullen alle dingen naer hare weerde geacht worden.	548
Alle dingen vermanen ons tot het oordeel.	548
In den dagh des oordeels sullen alle verborgen faken des werelts voor den dagh gebrocht worden.	130

Ootmoedigheydt.

Wat de ootmoedigheydt is.	352
Bemerckinghe van de ellenden der menschen dienende tot de oot- moedigheydt.	353

Hoe nootfakelijck dat dese deught is.	357
Practijcke om sy felven inde ootmoedigheyt te oefenen.	360
Den ootmoedigen mensch is naer de ziele gelijk een nieuw-gebo- ren kind.	360
Trappen van de ootmoedigheyt.	362
Sy is een teecken van de uytverkoren.	833

Overgeven sijns selfs.

Siet oock/ Wil des mensch ende ghelijckformigheyt
met den Goddelijcken.

Het overgeven sijns selfs is een groot goet.	805
Het brengt vrede in onse ziele ende veel andere gaven.	826
Hoe den S. Ignatius ende de H. Geertruyt dit hebbe geoeffent.	827
Het is een teecken der uytverkoren.	834

Overste, Overheyt.

Die in overheyt zijn moeten voor al de Godtvruchtigheyt beneer- stigen.	298
De soude der Overste in de krijg beletten dikmael de victorie.	298
Alle Overheyt komt van Godt.	299
Den Overste blijft borge voor syne ondersaten.	423
De Overste moeten de andere met goet exempel voorgaen.	424
De Overste moeten hunne ondersaten groot achten.	427
d' Ootmoedigheyt moet met de Overheyt versaemt worden.	427
De Overste moeten besorgen dat Godt oock van hunne dienaers gedient worde.	428
In onse Oversten moeten wy Godt aenmercken ende eeren.	754

Patientie.

Siet/ Lyden, lijdtfaemheyt, verduldigheyt.

Penitentie.

Siet Sacrament der penitentie, Biechte, lijf-kastydinge, vasten.

Quadelusten.

De quade lusten zijn vergeleken by rasende honden.	741
--	-----

Religie, Religieusen staet, leven.

Den Religieusen staet is den sekersten ende bequaemsten om tot de volmaecktheydt te komen.	80
Desen staet weert alle beletselen, ende door de dry beloften, neemt wech d' occasien der sonden.	80
In desen staet zijn veel behulpfaemheden tot de volmaecktheyt.	80
De Religie is een schole der deughden.	80
Den Religieusen staet brengt gerustheyt in de ure des doots.	81
Andere vruchten ende weerdigheyt deses staets.	80.81.82
Het leven der Godtvruchtige Religieusen is een oprechte navol- ginge	

ginge van de Apostelijcke mannen, ja oock van Christus.	82
Den Religieus wordt onder de Martelaers gerekent.	83
Den Religieus sal in den dagh des oordeels sitten op de twaelf stoelen om te vonnissen de twaelf geslachten van Israel.	83
In het Religieus leven is eene bestandighe gheneughte te vinden, spruytende uyt de dry geloften, uyt de t'samen-sprekinge met Godt in het gebedt, ende uyt het liefelick geselschap van d'andere Religieusen.	83
De Religie wordt van de HH. Vaders by een aerts Paradijs vergeleken.	84
Alle andere geneughten en zijn niet te vergelijken by die van een geestelijck leven.	84
Dagelijcksche vernieuwinge des Religieus.	89
<i>Reynigheydt.</i>	
In den staet des reynigheys wort groote hulpe gevonden om Godt te dienen ende te behagen.	68
Den staet van reynigheydt is bevrijt van de tribulation des vleesch, van veel forgen en qualen.	69
De groot-weerdigheyt deses staets.	69. 71
De Engelen converferen geerne met de Maeghdekens.	69
De ziele wort door de reynigheydt een Bruydt Christi.	69
Privilegien deses staets.	69
Desen staet is den alder-edelsten.	70
Christus heeft desen staet voor sy selven, syne gebenedijde moeder M A R I A, voor S. Ian, ende sijne beminste Heyligen verkosen.	70
Christus heeft desen staet seer aengeraden door sijnen Apostel ende door sy selven.	70
De blijdschap deses staets.	70
Christus en heeft hem met niemant soo gemeyn ghetoont als met de maeghdekens.	70
Tot desen staet en moet niemant hem begeven, dan die van Godt daer toe geroepen wordt.	71
Den val in desen staet is seer leelijck.	71
Neerstigheydt der HH. Maeghden om desen staet wel te beleven.	72
Practijcke of maniere van leven voor eene maghet, voor-ghestelt door een t'samen-spreeking met den H. Engel onsen bewaerder.	74. 75. 76. 77. 78

*Resignatie.***Siet Overgeven sijns selfs.**

Wille des mensch ende vereeninge met den Goddelijcken.

T A F E L.

Roep tot eenigen staet.

Siet Religie, Volherdigheydt, Verkieſen.

Het is ſeer ſorgelijck niet te leven naer den eyſch zijns roeps. 93

Die naer ſijnen roep niet en leeft is ongeruſt. 83

Roofen-boeyken.

Maniere om het ſelve devotelijck te leſen. 849

Vijſthien myſterien daer toe dienende. 849

Ruſte des herten. Siet Vrede.

Rijckdommen. Siet Tijdelijck goet.

Sacrament der Penitentie, &c.

Het is een middel door den welcken den ſondaer wederom keert tot Godt ende ſyne ſaligheydt. 111

De deelen der penitentie. 111

H. Sacramenten ende hier gebruyck.

Het is een teken der uytverkoren, neerſtelijck de H. Sacramenten te gebruycken. 834

Maniere om het H. Sacrament dagelijcks te groeten. 863

Schiet-Gebedkens. Soecht Gebedt.

Scrupulen. Scrupuleuſheydt.

Waer uyt datmen kan bemercken ofte ſcrupuleuſheydt ende be-
nauwtheyt des genen van Godt oft van den duyvel komt. 146

Bedeylinge der ſcrupulen in dry ſoorten. 147

Remedien tegende dry ſoorten van ſcrupulen. 147. 148

Den ſcrupuleuſen moet op zijn eygen verſtant niet ſteunen, noch
ſijnen eygen wille volgen. 149. 157

Hy moet alder-meect des duyvels in-gheven door verſinaden ver-
winnen. 150

In wat manieren, ende aen wien hy de quade ghedachten moet
biechten. 150

Hy moet ſchouwen het geſelſchap van d'andere ſcrupuleuſe. 150

Hy moet hem wachten van het leſen der boecken die van de ſon-
den ende de conſcientie handelen. 150

Boven al moet hy ſijnen Biecht-vader ghehoorſaem zijn wilt hy
victorie verkrijgen. 148. 151. 156

Andere oefſeningen voor den ſcrupuleuſen ende bedruckte zieſe.
151. 153. 154

Seeghbaerheydt.

Wat de ſeeghbaerheydt is. 407

Deſe deught verweckt tot Godtvruchtigheydt. 410

Seeghbaerheydt van den H. Gregorius Thaumaturgis. 410

Seeghbaerheydt onſes Salighmakers ende der Heyligen. 411

De

De seeghbaerheydt moet oock in onse eenigheydt onderhouden worden.	415
De siekten moeten van de handt Godts ontfangen worden.	874
Den siecken moet zijn betrouwen gheheel op Godt stellen, niet op de Doctoren.	874
Den siecken moet meer besorght zijn voor de ziele dan voor het lichaem.	874
Hoe hy hem draghen moet in zijn sieckte, ende wat dat hy moet voor al beneerstigen.	876. 877. 878 879. &c.
<i>Ziele des mensch.</i>	
Hy is een beeldt ende een woon-plaetse van Godt.	749
De dry krachten onser ziele zijn als dry tafereelen.	756
De H. Catharina van Senen maecte Godt een kamerken in hare ziele.	749
<i>Sinnen des mensch, sinnelijckheyde.</i>	
De menschelijke sinnen en worden noyt versacdt.	329. 812
Maniere om sijn sinnen te vergaderen.	858
Als de klokke slaet, ende op andere tijden.	858
De poorten der sinnen moeten wel bewaert worden.	18
<i>Soberheydt. Siet Matigheydt, Vasten.</i>	
<i>Sonde.</i>	
De schande volght de sonde.	518
Grootheydt der dagelijck sche sonde.	227
Kleyne sonden beletten dickmaels groote saken.	229
De sonden der geestelijke personen zijn seer schadelijck.	280
De sonde is een monster.	519
Den staet der sonde is beklagelijck ende vol perijckels.	102
<i>Voldoen voor de sonde. Siet Voldoen.</i>	
<i>Staet van leven. Siet Volherdigheydt verkiefen.</i>	
Een yegelijck moet met sijnen staet te vreden wesen ende sy selven daer inne verstercken oft anders maectt confusie.	92. 93
De veranderinge des staets is seer sorgelijck.	93
<i>Suyverheydt. Siet Reynigheydt.</i>	
De weerdigheydt van de Suyverheydt.	396
De Privilegien der Suyverheydt.	397
Teecken en der Suyverheydt.	399
<i>Suyvere meyninge.</i>	
Wat de suyvere meyninge is ende hare bedeylinge.	731
Trappen der suyvere meyninge.	735
De eygen liefde bederft alder-meest de suyvere meyninge.	734
D n u s	Het

Het oeffenen der fuyver meyninge moet sonder ghewelt gheschieden.	735
Teecken en van een fuyvere meyninge.	735
Sonder dese en zijn geen wercken verdienstelijck.	736
Het is seer profijtelijck in alle wercken veel goede meyningen te hebben.	732
De goede meyninghe maect het werck goet, d'welck in sy selven goet noch quaet en is.	732
Wonderlijcke kracht van de goede meyninge.	733
Een werck met goede meyninge ghedaen gaet alle andere verre te boven.	738
Groote schade der gener die gheen goede meyninghe en hebben in hunne wercken.	739
<i>Tentatien. Siet Bekoringe.</i>	
Tentatien in de siekten ende ure des doodts.	884
Remedien tegen deselve.	885
<i>Tijdt ende sijne kostelijckheydt.</i>	
Den tijdt van deughden te doen moet waergenomen worden.	259
De weerdigheyt van den tijdt.	417
Het verquisten des tijdts sal ons berouwen.	417
Die den tijdt verquist is eenen onwijfen koopman.	418
Men moet met den tijdt d'eeuwigheyt koopen.	419
Alle dingen moeten op sijnen tijt beneerstight worden.	421
Den verloren tijt is onwederroepelijck.	642
<i>Tijdelijcke goederen.</i>	
Waer toe dese den mensch gegeven zijn.	386
Dry soorten van menschen, op verscheyde manieren dese goederen gebruyckende.	387
Men sal van dese scherpe rekeninghe moeten geven in den dagh des oordeels.	388
In de bedeylinghe zijnder goederen moet men den wille Godts onderfoecken.	390
Tijdelijck goet en is het oprecht goet niet.	393
<i>Traegheydt in de deught.</i>	
Hoe schadelijck dat dese traegheydt is.	250
Teecken en van geestelijcke traegheydt.	254
Traegheydt ende slappigheyt is den oorspronck vanden geestelicken val.	266
<i>Vagevyer.</i>	
De liefde tot de zielen in 't Vagevyer.	287
Hoe grouwelijck de pijnen des Vagevyers zijn.	287

Waerom dat dese zielen lijden.	288
Hoe die te helpen zijn.	290
<i>Vasten. Siet Matigheydt.</i>	
By na alle de Heyligen zijn 't Vasten toegedaen geweest.	162
Christus selve heeft ons leeren vasten.	163
<i>Verduldigheyt. Siet Lijdtfaemheydt.</i>	
De deught van verduldigheyt is een yegelijk van noode.	694
Verduldigheyt in eygen ongeval oft lijden.	695
Verduldigheyt in ander lieden gebreken.	691
<i>Vereeninge met Godt.</i>	
Soecht / Overgeven sijns selfs wille, &c.	
Hoe dat de eenigheyt met Godt verkregen wordt.	629
Wy vereenigen ons met Godt door de 3. krachten onser zielen.	643
Vereenige onser wercken met de wercken ons Heeren.	743
<i>Verkeeringe met onsen naesten.</i>	
Vermaninghe van den S. Pater Ignatius tot eene goede verkeeringhe met onsen naesten.	412
Fauten en gebreken in het omgaen met onsen even-naesten.	413
<i>Verkiefen eenen staet.</i>	
Siet Staet van leven, volherdigheyt.	
Beraet om eenen staet te verkiefen.	41
Wat dat wy moeten aensien in het verkiefen.	68
Veel menschengaen eeuwelijck verlooren door dien dat sy verkiefen eenen anderen staet dan daer sy van Godt toe gheroepen zijn.	41
Het verkiefen moct rijpelijck geschieden.	43
In 't verkiefen des staets moetmen volgen de inspraecke Godts, en niet sijne quade lusten.	43
Maniere om tot kennisse des staets te komen tot den welcken wy geroepen zijn.	44. 45
Die sonder Godts raedt eenen wegh oft staet des levens verkieft, is altijd bevreesst ende ongerust.	46
Het mishaegt Gode seer dat yemant sonder sijnen raet verkiefe.	46
Practijcke om eenen staet te verkiefen.	48. 49. 50
<i>Verkiefen eenen vermaender.</i>	
Het is profijtlijck eenen vermaender sijnder ghebreken te verkiefen.	676
<i>Vernieuwinge sijns selfs.</i>	
Oeffeninge van de vernieuwinge sijns selfs.	642
Verscheyden bemerckingen daer toe dienende.	643. 644
Practijcke om te verkrijgen vernieuwinge des herten.	647
	Manic-

Maniere om sy ſelven te vergaderen oft recolligeren.	648
Vernieuwinge der nieuwe propooften.	673. 674
<i>Verſtervinge.</i>	
Wat de verſtervinge is, ende hoe nootſakelijk.	300. 301
Tweederley verſtervinge.	301
Verſtervinge van eygen liefde ende wille.	302. 303
Verſtervinge van eygen goetduncken en eergierigheyt.	304. 306
Den bedorven menſch wordt door haer hermaeckt.	307
De verſtervinge is eene aengename offerande aen God.	308
Sy dient tot voldoeninge der ſonden.	309
Verſterven der quade genegentheden.	313
<i>Vyanden.</i>	
Wy moeten onſe vyanden beminnen, ende de practijcke om het ſelve wel te doen.	772
<i>Voldoen, voldoeninge voor de ſonden.</i>	
Dryderley wercken van voldoeninge.	158
De kracht deſer wercken.	158
<i>Volherdigheyt in de deught.</i>	
Wat de volherdigheyt is, en hoe nootſakelijk.	448. 449
Sy maect de goede wercken licht.	450
Lof der ſtantvaſtigheyt.	456
Practijcke om te volherden in 't begonnen goet.	458
<i>Volherdigheyt in ſijnen roep. Siet Roep.</i>	
Yegelijk moet in ſijnen roep volherden.	92
Men moet ſijnen roep verſcekeren met goede wercken ende naer geenen anderen ſtaen.	93
Wy moeten Godt voor leydts-man nemen in den aen-ghenomen wegh.	93
Waerom datmen volherdigheyt moet ſoecken in ſijnen eerſten roep al waer hy ſlechter.	94
Die ſijnen roep verlaet maect ſy ſelven onbequaem tot het rijcke Godts.	94
Waer uyt dickwijs ſpruyt de wanckelbaerheyt des roeps.	95
<i>Volmaecktheyt des levens, volmaeckte.</i>	
Eenen korten regel ende wegh tot de volmaecktheyt voor alle ſtaten.	13. 87
Waer in de volmaecktheyt meeft gelegen is.	79. 627. 850
Een yegelijk is verbonden tot de volmaecktheyt te trachten.	79
Daer zijn verſcheyde weggen ende ſtaten tot de volmaecktheyt.	
79	
Her is ſeer ſorgelick eenen anderen wegh oft ſtaet te verkiefen dan den	

den genen daer Godt ons toe roept.	80
Beraet van de neerftigheyt die wy doen tot de volmaecktheyt.	215
Den mensch foeckt in alles het volmaeckfte, behalven in 't ghene dat de ziele aengaet.	217
Hy en moet niet voor goet gerekent worden, die niet beter en begeert te worden.	219
Belerselen in den wegh der volmaecktheydt.	226
Een volmaeckt mensch en heeft anders niet dan Christus.	630
Den volmaeckten vint ende eert Godt in alle dingen.	631
De onghelcerde konnen oock seer wel tot de volmaecktheyt geraken.	633
Acht trappen der volmaecktheydt.	634
Eenen anderen korten regel om de volmaecktheydt te verwerven, van den S. P. Ignatius.	635
Beschrijvinge van een geestelijcken en volmaeckten mensch.	636
Volmaecktheydt is de opperste wijsheydt.	637
De volmaecktheydt is den verloren penninck, de kostelijcke peerle, den verborgen schat, &c.	637. 638
De volmaecktheydt is het rijcke Godts, daer wy daghelijcks om bidden, ende sy maectt ons Koningen.	638
Sy maectt ons kinderen en vrienden Godts.	639
Waer uyt datmen den voortganck sal bemercken.	644. 683

Vrede des herten. Siet Gerustheydt, &c.

In God alleen is den oprechten vrede en vermaeck des herten.	816
Den vrede des herten spruyt uyt de vereeninghe van onsen wille met den Goddelijcken.	803
Den vrede des herten is te vinden in het versmaden aller gheschapen dingen.	820
Den vrede des herten wort alleen van de ootmoedige gesmaekt.	25
Alle creaturen t'samen konnen den mensch desen vrede des herten niet geven.	815

Vytverkoren.

Teeckenen der vytverkoren.	830
<i>Weduwe, Weduwelijcken staet.</i>	
Godt proeft de weduwen oft sy hem beminnen.	60
Desen staet gaet den Houwelijcken te boven, ende waerom.	61
Desen staet is bequaem om Godt te dienen.	61
Godt draeght sonderlinge sorge voor de Weduwen.	62
Judith om de weduwelijcke suyverheydt, is verkosen gheweest om het volck van Israel te verlossen.	63
De H. M. MARIA is een voorbeeldt aller weduwen.	62

Hoe de weduwen haer leven moeten schicken.	62
Lof der Godtvruchtighe weduwen Anna ende Judith.	63
Sy moeten haer wachten van de begeerlijckheydt der rijckdommen.	63
Verscheyden practijcken oft regelen voor haer.	65.66.&c.
<i>Wereldt, Wereldtsche ende verganckelycke dingen.</i>	
Soecht oock Creaturen.	
Perijckelen der wereldt.	208
Bedroch ende archlistigheydt der wereldt.	208
Ydelheydt ende verganckelijckheydt der wereldt.	551
Alle wereltsche faken en kunnen den dorst der ziele niet bluffchen, maer wel vermeederen.	575
De geneughte der wereldt doodt de ziele.	577
De weegh-schael der wereldt is valsch.	521
Hare geneughte is onsfuyver, ende verandert de menschen in beesten.	573
De werelt is een vertoon-plaetse, de menschen zijn de Comedianten, wie dat hier prijs behaelt.	93
Het versmaden der gheschapen dinghen, brenghet meer vermaecks dan het genieten der selver.	819
De geneughte des wereldts is kort, met veel arbeydts vermengelt, ende en versaedt niet.	815. 816. 817
Door wereldtsche dinghen en kan onse ziele niet verbeteret worden, noch ruste vinden.	565. 818
Hope ende vreesse van verganckelijcke dinghen, beneemt de ruste des herten.	825
<i>Wercken.</i>	
In alle wercken moetmen dry faken bemercken.	683
Onse wercken moeten van te voren bedacht zijn.	689
Bedeylinge onser wercken voor den geheelen dagh.	687. 850
Wat datter van noode is, op dat onse wercken goet ende verdienstigh soudeu zijn.	718. 850
Middel om onse wercken te verbeteren.	850
Hoe dat wy onse wercken moeten beginnen ende eynden.	482
<i>Wille des menscb, ende vereeninge met den goddelijcken.</i>	
Siet Overgeven sijns selfs.	
Onsen wille moet over-een-komen met den Goddelijcken.	803
De vereeninge onses wils met den Goddelijcken, is den kortsten wegh tot de volmaecktheydt.	803
Uyt dese vereeninghe des wils, spruyt eenen gestadigen vrede der zielen.	803
	Die

T A F E L.

Die ſijnen eygen wille volght is altijt ongeruſt, ende moet veel te- genheydt verwachten.	809
Die den Goddelijcken wille volgen, heeft altijt occaſie van blijdt- ſchap.	812
Het is eene foorte van dieverye, ſijnen wille van den Goddelijcken te verſcheyden.	814
<i>Woordt Godts.</i>	
Liefde tot het woort Godts, is een teecken der uytverkoren.	834
<i>S.P. Xaverius.</i>	
Sijnen yver der zielen.	673
Synen raet om de hooveerdye te verwinnen.	677
<i>Ydelheydt. Siet Wereldt.</i>	
De ydelheydt verthoont haer in de ure des doots.	642
In alle tijdelijcke ſaken is ydelheydt.	819
<i>Yver der zielen.</i>	
Den yver der zielen behoort ons een verweckſel te weſen tot de volmaecktheydt.	293
Practijcke om den yver der zielen te oeffenen.	296
<i>Eynde des Tafels.</i>	

SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

FERDINANDUS, divina favente clementiâ, electus Rom.
Imperator, ſemper Auguſtus diplomate ſuo ſanxit, ne quis li-
brum cui nomen *VIA VITÆ ÆTERNÆ*, auctore R.P. *Anto-
nio Sucquet. Soc. JESU Sacerdote*, per totum Romanum Imperium, aut
regna ac Provincias Imperio ſubjectas præter Typographi, quem
ad hoc ipſe deligere voluerit, voluntatem, intra decennium impri-
mat, vel imprimi curet. Qui ſecûs faxit, præter exemplarium con-
ſiſcationem, decem marcharum auri puri fiſco Cæſareo inferenda-
rum pœnâ multabitur, uti latiùs patet in litteris datis Viennæ, die
VI. Martij, anno M. DC. XX.

Signat.

FERDINANDUS.

Ad mandatum S. Cæſar. Majeſtatis proprium

Vt. I. L. Von Ulm.

R. Queſtenbergh.

Summa Privilegii Principum Belgarum.

ALBERTUS & ISABELLA CLARA EUGENIA,
Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantia, &c. Sere-
niſſimi

nissimi Belgarum Principes, diplomate suo sanxerunt, ne quis librum cui titulus **VIA VITÆ ÆTERNÆ**, à R. P. *Antonio Sucquet, Soc. JESU, in Provincia Flandro Belgica Provinciali* compositum, præter ejusdem voluntatem ullo modo in Belgio intra decennium imprimat, aut alibi terrarum impressum in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venalemve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum, & alià gravi pœnà multabitur, ut latius patet in literis datis Bruxellæ **XIII. Decembris, anno M. DC. XIX.**

Signat. Steenhuyse.

Facultas R. P. Præpositi Provincialis Provincie Flandro Belgica.

Librum **VIA VITÆ ÆTERNÆ** inscriptum, & à R. P. Antonio Sucquet Societatis nostræ confectum, atque à destinatis arbitris lectum & approbatum, ego Carolus Scribani Societatis **JESU** per Flandro-Belgicam Provincialis, ex auctoritate Admodum R. P. N. Generalis Mutij Vitellesci in lucem prodire permitto; & concedo facultatem typis eum mandandi. In cujus rei fidem hæc manu mea subscriptas, & sigillo officij mei manitas dedi Antuerpiæ, **10. Julij, anno 1619.**

Carolus Scribani.

A P P R O B A T I O.

Liber hic inscriptus **VIA VITÆ ÆTERNÆ**, auctore R. P. Antonio Sucquet, Societatis **JESU** Theologo, est doctus, & nil nisi devotionem spirat, ac simul ad orationem instigat, ut etiam doctiores viam meditationum facillimè per hunc inveniant. Quare omni studio admitendum puto, ut typis mandetur, quò in plurimum hominum manus perveniat. Quod testor **25. Julij, anno 1619.**

Egbertus Spitholdius S. T. L. Canonicus
& Plebanus Antuerpiensis.

Cum prior editio libri hujus jam distracta sit, petieris que, Henrice Aertsens, ut eundem typis denuò possis recudere, diligentie tuæ fidens, potestatem tibi facio juxta privilegium Sereniss. Belgij Principum. Antuerp. **4. Februarij 1622.**

ANTONIUS SUCQUET.

T A N T W E R P E N,

By Hendrick Hertssens/in de Cammerstrate in de witte
Aelle. Anno 1649.

